

B I B L I O T H E C A
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
T E V B N E R I A N A

APPIANUS
HISTORIA ROMANA

EDD.

L. MENDELSSOHN
P. VIERECK

II

EG

L I P S I A E
IN AEDIBVS B.G. TEVBNERI

20618
Appianus

**St. Procopius
College Library**

LISLE, ILL.

Borrowers are responsible for all
books taken out on their cards.

Books may be kept for two weeks
and renewed once for the same
period, except fiction, 7-day, and
reserved books.

A fine of one cent per day will be
charged on each book which is not
returned according to the above
rule.

APPIANI HISTORIA ROMANA

EX RECENSIONE

LUDOVICI MENDELSSOHNII

EDITIO ALTERA CORRECTIOR

CURANTE

PAULO VIERECK

VOLUMEN ALTERUM

MCMV

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI

881

Ag. h.

v. 2

PRAEFATIO.

Appiani historiae Romanae a Ludovico Mendelssohnio bipartito editae posterius hoc volumen, cum omnia fere eius exemplaria iam divendita essent, rogante bibliopola honestissimo ante prius volumen typis iterum exscribendum curavi. De codicibus autem Appianeis, quorum origines ac rationes in praefatione voluminis prioris huius editionis, quod simul cum fragmentis indicibusque intra triennium fere in lucem proditum esse spero, aperire et accuratius explicare in animo est, huic nunc volumini, quod non continet nisi bellorum civilium libros quinque, ea tantummodo praemittam, quae ad horum apparatus qui vocatur criticum intellegendum satis erunt.

Libri igitur, quibus Appiani bella civilia continentur, in duas classes, meliorem unam, alteram deteriorem discedunt, quae ad unum redeunt exemplar, quod vetustius saeculo XI vel XII fuisse non potest. Utraque enim classe praeter alios Appiani libros Libyca quoque tradita sunt, quorum archetypum Mendelssohnus certis demonstravit argumentis esse codicis Vaticani graeci 141 partem alteram, quae praeter Appiani Iberica et Hannibalica etiam Libyca continet quaeque scripta est saeculo XI¹⁾.

*Arche-
typus*

Melioris autem classis sunt codices duo integri hi: *Classis
melior*
B, Venetus Marcianae 387, chartaceus, foliorum *cod. B*
quadratorum 390, e quibus tria ultima vacua sunt, olim
bibliothecae Bessarionis cardinalis loco 69, a. 1441 a

1) Imaginem phototypice factam primae paginae Libycorum cod. Vat. gr. 141 v. apud Horace White, The Roman History of Appian of Alexandria translated from the Greek, vol. I London 1899, ante p. 1.

Gedeone quodam satis eleganter scriptus¹⁾; correcturae omnes fere ab eadem manu primaria sunt factae. Cum nec Schweighaeuserus Venetum inspexerit, sed collatione a Ioh. Paulo Blessingio Ulmensi facta sit usus, nec Mendelssohnus librum adierit, sed copias Schweighaeuseri expilare satis habuerit, ipse totum codicem rerum orthographicarum quoque ratione habita excussi, quo in negotio perficiendo liberalissime me esse adiutum a viris doctissimis, qui nunc inclutae bibliothecae Marcianae praesunt, beneficii memor praedico.

cod. V **V, Vat. gr. 134**, bombycinus qui dicitur, forma quadrata, foliorum 318, s. XIV—XV manibus pluribus diligenter fere scriptus. Appianeae quae continet folio 125^r—318^r, a prima sola manu correctae sunt²⁾. Contulit Mendelssohnus rebus orthographicis aliisque, quae minoris momenti ei videbantur, neglectis. Vaticani autem et Veneti in his rebus magnum esse consensum ex specimine, quod Ernestus Lommatzsch amicus, qua est insigni erga me liberalitate, mihi praebuit (l. III § 10—32), et ex aliis quibusdam rebus, quas Ed. Luigi De Stefani vir doctissimus mecum communicavit, facile cognoscere potui.

Inter eos, qui ex eadem classe sunt, libros praeter hos duos aliquoties adhibitus est

cod. A **A, Monacensis gr. 374**, olim Augustanus, unde Aug. apud Schweighaeuserum, A apud Mendelssohnium audit, bombycinus qui dicitur, foliorum scriptorum 382 quadratorum, s. XV a pluribus haud ita diligenter scriptus, a pluribus etiam correctus. Hunc Schweighaeuserus, qui excussit totum³⁾, contra Veneti et Vaticani aut parum

1) Idem Gedeon eisdem usus verbis subscriptionis quae inveniuntur in Veneto (Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ τοῦ Γεδεὼν πόνος) anno 1429 liturgiam quandam scripsit, quae servatur in bibliotheca Patmi insulae, cf. Joh. Sakkelion, *Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη, Ἀθήνησιν* 1890, p. 275 sq. num. ψη.

2) Imaginem phototypice factam primae paginae Libycorum cod. Vat. gr. 134 v. apud Horace White l. c. ad p. 146.

3) In tradendis quidem Monacensis lectionibus Schweighaeuserus saepe erravit.

aut omnino non habuit potestatem, prae ceteris maxime esse sequendum suo iure putavit. Ego cum Monacensem simul cum Veneto Berolini ante oculos haberem, illum ex hoc descriptum esse non tam ex singulari codicum consensu intellexi, qui tantus est, ut etiam omnia fere Gedeonis vitia, quotienscumque ille in scribendo lapsus est, in Monacensem transierint, quam ex erroribus codicis Monacensis palaeographicis, quos ex locis parum dilucide in codice Veneto scriptis natos esse, qui utrumque codicem introspexerit, non negabit. A correctoribus autem non modo mendorum magnus numerus emendatus est, sed etiam multa verba omissa in margine addita sunt, quae non e Veneto, sed ex alio nescio quo codice classis deterioris, ut videtur, fluxerunt. Neque vero ex eis quicquam lucramur. Quae igitur in contextu verborum Monacensis propria habet, aut menda aut levium fere peccatorum correctiones sunt. Quo fit, ut perraro codicis A mentio in adnotationibus nostris facta sit.

Habemus igitur melioris classis codices integros solos B et V. E quibus Mendelssohnus codicem Vaticanum, quem ipse contulerat, cum multo praestare Monacensi Schweighaeuseri intellexisset, omnium qui exstant bellorum civilium codicum optimum iudicavit. Ipse, qui Venetum quoque contuli, hunc mihi persuasi Vaticano vix inferiorem posse iudicari, quin etiam nonnullis in rebus praestantiorum esse habendum. Multo enim minor numerus locorum defectu verborum laborantium, ut hoc statim adferam, deprehenditur in Veneto quam in Vaticano, nec raro fit, ut verus verborum ordo, qui cum e nexu sententiarum tum ex Appiani aliquo hiatus vitandi studio cognoscitur, non tam in Vaticano quam in Veneto et alterius classis codicibus deprehendatur. Utriusque codicis consensum Mendelssohnium secutus significavi littera O.

Series
0

His, quibus recensio nostra ut integris iisdemque optimis nititur, accedunt melioris classis duo alii codices, quibus continentur bellorum civilium fragmenta, quae sunt l. II c. 149—154 (§ 619—649) et l. IV c. 1—52 (§ 1—224):

cod. F **F, Paris. Reg. 1672**, membraneus, forma maxima, foliorum 944. Παρεκβολαί Appianeae inde a fol. 937^r incipiunt, s. XIV ineunte scriptae. Contulit Mendelssohnus.

cod. E **E, Paris. Reg. 1642**, chartaceus, miscellaneus, s. XV. Transscripta sunt Appianeae ex exemplo F simillimo, unde exiguus est codicis usus. Contulit satis accurate Schweighaeuserus, cui Reg. C est; postea relegit Mendelssohnus.

Classis deterior Prae his codicibus non plane abiciendi sunt libri, qui classis sunt deterioris. Non enim solum aliquot vitiis, quae in illis inveniuntur, carent, sed etiam, quod maius est, loci nonnulli, qui in libris melioris classis defectu verborum laborant, in libris huius classis sunt expleti. E quibus a Mendelssohno adhibiti sunt hi:

cod. a **a, Parisinus 1681** (apud Schweighaeuserum Reg. A),

cod. b **b, Parisinus 1682** (apud Schweighaeuserum Reg. B), uterque scriptus s. XVI ineunte vel XV exeunte, uterque collatus post alios a Schweighaeusero, quem ad fidem collationis nihil reliqui fecisse Mendelssohnus affirmat.

cod. d **d, Vratislaviensis Rhedigeranus 14**, membraneus, quadratus, paginarum 355. Subscriptum est a manu antiqua: 'f. 1453 25 sēp. Rome.' Bellorum civilium non continet nisi libros I et II. Contulit Schweighaeuserus.

cod. f **f, Laurentianus LXX 33**, membraneus, s. XV, foliorum formae minoris 111. Contulit Mendelssohnus. Continet bellorum civilium libros III—V, ita ut quasi excipiat Rhedigeranum libros I et II continentem. Ne tamen in eam, quae facile hinc oritur, suspicionem incidas, Laurentianum partem posteriorem Rhedigerani esse, e re est monere Mendelssohnum diversam librorum originem disertis verbis testatum esse. Horum codicum consensus significatur littera i.

Series i

Errores nonnullos, quos Schweighaeuserus et Mendelssohnus in tradendis librorum Oi lectionibus commiserunt, tacite correxi. Quod interdum ad lectiones codicum 'ut videtur' vel signum interrogationis addidi, non pro certo habui eas esse veras, sed e tota codicum ratione et ex adnotationibus editorum Appiani veri est simillimum rem ita, ut scripsi, se habere.

Ad codices graecos accedit interpretatio latina a Petro Candido Decembrio medio s. XV confecta, quae significatur littera C. De qua cum in voluminis prioris praefatione copiosius agere aptius sit, hic satis habeo id repetere, quod Mendelssohnus de illo Appiani librorum interprete valde probabiliter disputavit: 'Candidum uno codice eoque serie quidem librorum ad O accedente¹⁾ usum esse. Ultimo igitur gradu cum O et C ad eundem fontem redirent, mature tamen deflexos esse monstrare et lacunas nonnullas invicem explendas et universae scripturae diversitates.' Atque saepissime Candidi lectiones deflexas esse ad codices i ex adnotationibus nemo erit quin cognoscat. Quamvis autem parum eleganter et accurate invitaque Minerva plerumque Candidus verterit, tamen ab omnibus editoribus in honore est habitus, a Mendelssohno in maiore quam mea quidem sententia licebat. Nam quod per se verisimile videbitur ei, qui quae ratio intercedat inter libros graecos, quibus Appiani opera nobis sunt tradita, bene secum reputaverit, id ipsum mihi persuasi: exemplar, quo Candidus usus est, non multum discrepasse a codicibus adhuc servatis nec fuisse discrepantiam aliam atque quae permultis locis invenitur inter B et V et A vel etiam inter O et i; Candidum ipsum autem multa omisisse, alia addidisse, haud paucos locos, qui difficiliore erant quam quos intellexeret, stultissime pervertisse; cum nexum sententiarum perspexerat vel perspicere sibi videbatur, quamquam verba graeca turbata corruptave erant, ab exemplari suo recedentem liberius verba tradita reddidisse sive bene sive male; in rebus minutis velut in usu temporum, pronominum ei fidem habendam minime esse probabile. Nihilo minus haud raro Candidi interpretationem latinam in adnotationibus commemoravi, quia Mendelssohno sive iure sive iniuria in verbis graecis offendenti a Candido remedia repetere ex usu videbatur.

---

1) Sola Celticorum epitome ei ex generis i aliquo codice videtur innotuisse.

*de libro-
rum fi-
de*

Quae fides libris manuscriptis habenda sit, non facile est ad statuendum. Sed ut res, quantum fieri potest, diiudicetur, proficisci debemus ex Libycis, quae nobis, ut iam supra commemoravi, et in Oi et, ex quo Libyca codicum Oi fluxerunt, in Vat. gr. 141 servata sunt. Quam enim codicum Oi aut negligentiam aut diligentiam Vaticani archetypi testimonio usi in Libycis deprehendimus, eandem eisdem libris fidem tribuendam esse etiam in ceteris Appiani scriptis consentaneum est. Qua de causa cum nec ex Schweighaeuseri nec ex Mendelssohnii editionibus cognosci possit, quatenus apographa recedant a Vat. gr. 141, codicem Venetum accuratissime cum Libycis Vat. gr. 141 comparavi, unde apparuit permagno omnium vitiorum numero scatere Venetum vel potius, quod idem est, codices Oi. Sed vitia illa non tam ad nexum sententiarum quam ad res orthographicas et grammaticas, ad formas verborum et syntacticas rationes spectant; aliis locis verba omissa, aliis verba addita sunt, haud pauca vitiose descripta, nonnulla etiam consulto videntur mutata esse. Inde sunt natae, id quod qui Mendelssohnii artem criticam improbandam esse censuerunt, non videntur intellexisse, permultae illius coniecturae, quibus an verum assecutus sit, multis locis sane dubium esse potest, et haec in excusationem et defensionem viri doctissimi diligentissimique dicta sunt; erravit, cum ea sit codicum condicio, ut haud raro paene desperandum sit de restituendis veris Appiani verbis. Quod maxime, ut exemplum adferam, pertinet ad usum temporum Appianeum, de quo, simulatque etiam ceteri Appiani libri typis expressi in lucem prodibunt, accuratius mihi agendum erit. Qui de hac re egerunt viri doctissimi H. Berg, G. Kratt, K. Loesch, K. Schenkl, G. Zippel¹⁾, alii aliis ex causis tempora tradita defendere studebant. Atque ut ipse quid sentiam iam hoc loco clare breviterque profitear, mihi videtur usus temporum Appianeus paulo negligentior neque vero fides semper

*de tem-
porum
usu*

1) Titulos eorum librorum disputationumque v. p. XIV sq.

habenda esse codicibus, quippe in quibus ut alia ita tempora haud raro corrupta esse ex codicibus Oi non solum inter se, sed etiam cum Vat. gr. 141 comparatis appareat.

Quod idem cadere videtur in res, quas et ipsas <sup>de ortho-
graphia
et gram-
matica</sup> hoc loco nisi obiter tangere in animo non habeo, orthographicas, in formas et flexiones nominum et verborum. Quarum in omnibus codicibus, etiam in Vat. gr. 141 et in libris manuscriptis excerptorum Constantini Porphyrogeneti, magna est inconstantia, maior quidem in recentioribus. Mendelssohnus igitur quod his in rebus prae-euntibus aliquatenus Duebnero et Bekkero aequabilitatem quandam formarum in edendis Appiani libris expetivit, quis est, qui ei vitio det? Sed his viginti quinque fere annis didicimus in papyris in Aegypto repertis eisque multis ipsius Appiani aetate scriptis eandem varietatem formarum fuisse atque in Appiani qui exstant libris manuscriptis medii aevi. Fac igitur scribam quendam Appiani dictantis verba excepisse vel describendo chartas illius manu scriptas confecisse exemplar bibliopolae: quis pro certo affirmaverit, quod Mendelssohnus typis expressit, semper illum scripsisse ἀέλ, ἐς, γίγνομαι, γινώσκω, semper posuisse augmentum e legibus Atticorum, semper usum esse litteris ου in littera latina v reddenda, semper usurpasse formas τήμερον, γυμνασίαρχος, βασιλεῖς multaque alia eius generis? Ac ne Mendelssohnus quidem omnium formarum rerumque similium aequabilitatem assecutus est aut assequi potuit. Neque vero dubitari potest, quin ipse Appianus perfectam quandam scriptionum istarum aequabilitatem utique curare non potuerit, si quidem e. g. praeter ἐδείκνυ, ἐγγένητο, μέχρι etiam ἐδείκνυνεν, γεγένητο, μέχρις hiatus vitandi causa scribere debuit¹⁾. Quibus de causis, etsi haud ignoro permulta arbitrio et negligentiae

1) Cf. Zerdik (v. p. XV), qui hiatum quidem ab Appiano vitatum esse docet, non tamen constanter. Qua de causa etsi non omnes loci, quibus hiatus exstant, corrupti esse putandi sunt, tamen cavendum est, ne coniecturis novi hiatus inculcentur.

scribarum medii aevi deberi, tamen dissentiens a Mendelssohnio codicum lectiones persaepe servavi, quia quid Appianus scripserit vel scribi voluerit, mihi non videtur posse demonstrari certis argumentis. Tum demum has res enucleari posse puto, cum aliquando ex papyro Appianeae satis ampla et diligenter scripta novum ac certum subsidium nacti erimus. In scribendo autem ἐς et εἰς, ἀεί et αἰεί, γίγνομαι et γίνομαι, γινώσκω et γινώσκω, in elisionibus, in usu litterae quae vocatur *ν* paragogicae, in augmento plusquamperfecti aut omisso aut posito aliisque rebus similibus secutus sum codicem Venetum, quocum Vat. gr. 134 plerumque congruere supra commemoravi. Haec habui, quae de codicibus praefarer.

*Adnota-
tiones ad
res spec-
tantes*

Transeo iam ad alterum adnotationum genus, quo Appiani editionem instruxi. Addidi enim Mendelssohnii, qui aliquatenus praeivit, exemplum secutus mentionem multifariam operum, librorum, dissertationum, disputationum virorum doctorum, quae ad res ab Appiano narratas explicandas et illustrandas pertinent. Qua in re libenter profiteor me maxime adiutum esse exemplari Appiani Ludovici Mendelssohnii, quod mihi summa cum liberalitate uxor viri doctissimi praeclarissima in usum tradidit, pro qua singulari comitate hoc loco gratias agere gratissimum mihi est officium. Ex illo enim Appiani exemplari permagnum numerum illarum adnotationum a Mendelssohnio multos per annos factarum mutuari potui. Quarum cum alios alias aut mancas vel supervacaneas aut bonas vel falsas iudicatueros esse pro certo sciam, mihi praemittere liceat me attulisse non modo ea, quae vera iudicavi, sed etiam ea, quae censui non sine fructu, sive probanda videntur esse sive reicienda, ab eis, qui Appiano operam dant, examinatum iri. Tituli autem disputationum librorumque multorum virorum, qui aut emendando aut interpretando Appiano studium navaverunt, ne iterum iterumque in adnotationibus legerentur, post praefationem eos utile mihi visum est ex ordine alphabetico enumerare, ita ut

in adnotationibus ipsis sola fere virorum illorum nomina adferre esset satis¹⁾).

Quod argumenta rerumque gestarum annos supra singulas paginas vel in margine addidi, spero me lectori pergratum fecisse, neque minus ex eius usu mihi videbatur singulos libros dividere in paragraphos, quarum numeri in parte paginarum exteriori positi inveniuntur; capitum autem numeri ne desiderarentur, maioribus typis ab interiori parte paginarum eos exprimendos curavi.

Restat, ut gratias agam quam maximas omnibus, qui in hac editione paranda mihi praesto fuerunt. Inter quos molestum plagularum corrigendarum laborem suscipientes magnopere me sibi obstrinxerunt Hans Petersen vetere amicitia mecum coniunctus et Kurt Regling, vir cum historiae Romanae tum rei nummariae peritissimus, imprimis autem Bruno Keil, vir doctissimus et amicissimus, qui usque ad quaternionem tricesimum primum plagulas relegens quantum in verbis Appiani constituendis opera et consilio mihi adfuerit, omnes, qui hac editione utentur, grato animo mecum agnoscere velim.

Berolini Kal. Quint. MCMV.

Paulus Viereck.

---

1) Cf. p. XIV sq.

CONSPECTUS CODICUM¹⁾.

I.

- B: Ven. Marc 387
 [A: Monac. gr. 374, illius apographon, v. p. IV sq.] } O
 V: Vat. gr. 134
 E: Paris. 1642 } Emphyl. II § 619—649,
 F: Paris. 1672 } IV § 1—224

II.

C: Candidi interpretatio latina

III.

- a: Paris. 1681
 b: Paris. 1682
 d: Vratisl. Rhedig. 14
 f: Laur. LXX, 33
- } i

'libri' si posui in adnotationibus, scito me et omnium codicum
 et Candidi interpretationis consensum voluisse significare.

---

1) Praeter hos quos enumeravi codices etiam Vat. gr. 141,
 de quo v. p. III et VIII, interdum in adnotationibus com-
 memoratur.

CONSPECTUS SIGLORUM.

<i>C. Steph.:</i>	Car. Stephanus (editio Appiani a. 1551).
<i>Gel.:</i>	Sigism. Gelenius (interpretatio Appiani latina a. 1554).
<i>H. Steph.:</i>	Henr. Stephanus (editio Appiani a. 1592).
<i>Toll(iana):</i>	Alex. Tollius (editio Appiani a. 1670).
<i>Musgr.:</i>	Sam. Musgravius, cuius schedis usus est Schweighaeuserus.
<i>Schw.:</i>	Schweighaeuserus (editio Appiani a. 1785).
<i>Did.:</i>	Duebneri Appiani editio Didotiana (a. 1840).
<i>Bk.:</i>	Imman. Bekkerus (editio Appiani a. 1852. 1853).
<i>Mend.:</i>	Mendelssohnus (editio Appiani a. 1879. 1881).
<i>Nauck:</i>	Aug. Nauck, cuius coniecturis usus est Mendelssohnus.
<i>Strachan-Davidson:</i>	Ἀππιανοῦ 'Ρωμαϊκῶν' Ἐμφυλίων A. Appian Civil Wars: Book I edited with notes and map by J. L. Strachan-Davidson. Oxford, At the Clarendon Press, 1902.
<i>Wilam.:</i>	Griechisches Lesebuch von U. von Wilamowitz-Moellendorff I p. 116—123, II p. 71—78 (edidit commentarioque instruxit Appiani bell. civ. I § 26—71).

I, II, III, IV, V numeri significant bell. civ. (vel Emphyl.) libros I—V, ceterorum librorum compendia velut Prooem., Bas., Celt., Iber., Lib. etc. non est cur explicem. Numerus paragraphi solius si adfertur, spectat ad librum, de quo agitur, ipsum. Cetera sigla velut scr. (= scripsit), susp. (= suspectavit), e. g. (= exempli gratia) aliaque facile intelleguntur.

Thucydidis paragraphos ascripsi ex editione, quam C. Hude curavit, nisi diserte Krügeri editionis mentionem feci.

Uncis ( ) inclusa in parenthesi sunt dicta.
 „ < > „ praeter codicum fidem sunt addita.
 „ [ ] „ deleta sunt.

CONSPECTUS LIBRORUM DISPUTATIONUMQUE,
QUARUM TITULI IN ADNOTATIONIBUS NON ALLATI SUNT.

- H. Berg, De Appiani usu temporum. Tirocinium philologum sodalium Regii Seminarii Bonnensis. Berolini, 1883, p. 91—97.
- H. Berg, De participii temporum usu Appiano. Diss. Bonn. 1884.
- R. Bitschowsky, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien 33 (1882) p. 440—447 (recensio editionis Mendelssohnianae).
- Boiss(evain), Cassii Dionis Cocceiani historiarum romanarum quae supersunt edidit. Vol. I—III, Berolini, 1895. 1898. 1901.
- Borghesi, Oeuvres complètes t. I, II, III sqq. Paris, 1862 sqq.
- C. G. Cobet, Ad Appianum. Mnemosyne N. Ser. 10 (1882) p. 211—238.
- Guil. Crönert, Memoria graeca Herculensis cum titulorum Aegypti papyrorum codicum denique testimoniis comparatam proposuit. Lipsiae, 1903.
- Drumann, Geschichte Roms in seinem Übergange von der republikanischen zur monarchischen Verfassung. Band I—VI, Königsberg, 1834 sqq. Band I u. II 2. Aufl. besorgt von P. Groebe, Berlin, 1899. 1902.
- Gardthausen, Augustus und seine Zeit. Band I—III, Leipzig, 1891. 1896. 1904.
- L. Goetzeler, Quaestiones in Appiani et Polybii dicendi genus etc. Wirceburgi, 1890. Pars I. De Appiano, p. 1—74.
- H. van Herwerden, Lectiones Traiectinae. Leiden, 1882.
- W. Ihne, Römische Geschichte. Band V—VIII, Leipzig, 1879—1890.
- H. Kloevekorn, De proscriptionibus a. a. Chr. n. 43 a M. Antonio, M. Aemilio Lepido, C. Iulio Caesare Octaviano triumphis factis. Diss. Regimonti 1891.
- G. Kramer, Theologumena Appiani. Diss. Vratisl. 1889.
- G. Kratt, De Appiani elocutione. Diss. Heidelb. 1886.
- Franz Krebs, Die Praepositionsadverbien in der späteren Graecität. Teil 1 u. 2. München, 1884. 1885.
- Franz Krebs, Zur Rection der Casus in der späteren historischen Graecität. Heft 1—3. München, 1887. 1888. 1890.
- Fr. Krumbholz, De praepositionum usu Appiano. Diss. Ienensis 1885.

- Kühner-Blaß, Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache. Erster Teil, 3. Aufl. besorgt von F. Blaß. Hannover, 1890. 1892.
- Kühner-Gerth, Dasselbe. Zweiter Teil, 3. Aufl. besorgt von B. Gerth. Hannover u. Leipzig, 1898. 1904.
- K. Loesch, Philologischer Anzeiger 14 (1884) p. 514—522 (recensio editionis Mendelssohnianae).
- K. Loesch, Sprachliche und erläuternde Bemerkungen zu Appian. Beilage zum Jahresberichte des K. Neuen Gymnasiums in Nürnberg, 1892.
- Pauly-Wissowa, Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Neue Bearbeitung herausgegeben von G. Wissowa. Stuttgart, 1893 sqq.
- P. Ribbeck, Senatores Romani qui fuerint idibus Martiis anni a. u. c. 710. Diss. Berol. 1899.
- K. Schenkl, Jahresbericht über Appian. Jahresbericht über die Fortschritte der class. Altertumswiss. begr. v. C. Bursian. Band 34 (1883) p. 170—180, Band 38 (1884) p. 274—275.
- P. Willems, Le sénat de la république romaine. T. I¹⁾. II Appendices. Paris, 1878. 1883. 1885.
- G. Zeiß, Appians römische Geschichte übersetzt. Teil 1. 2. Leipzig, 1837. 1838.
- A. Zerdik, Quaestiones Appianeae. Diss. Kiliae 1886. I. De Appiano Herodoti imitatore. II. De Appiano hiatus vitandi studioso.
- G. Zippel, Literar. Zentralblatt 1880 p. 756—758, 1882 p. 360—361 (recensio editionis Mendelssohnianae).

---

1) paginae et numeri sunt editionis prioris, cum editio altera mihi non praesto fuerit.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Accentus spiritusque et litteras, quae hic illic evanuerunt, maxime in prioribus huius voluminis foliis, corrigere superse-
dendum et ea tantummodo emendanda censui, quae aut typo-
graphici aut mea culpa falsis typis expressa aut omissa sunt.
Praeterea e re visum est alia nonnulla addere.

p. 3 v. 7: lege κακῶ pro κακῃ.

p. 3 ad v. 9: ad ἐπὶ ταῖς—χρεαίαις cf. § 350, II § 72, ubi ἐπὶ
tempus significat; sed haud raro transit notio
temporalis in causalem.

- p. 4 ad v. 6: dele III § 33.
p. 14 ad v. 7: Mucium verum nomen tribuni putat M. Ziegler, Fasti tribunorum plebis 133—70, Progr. Ulm 1903, p. 3, fort. recte.
- p. 29 ad v. 20: lege § 61, 7, 9.
p. 30 ad v. 8: lege quorum pro quocum.
p. 32 ad v. 5: lege § 34 pro § 33.
p. 34 ad v. 6: lege § 65 pro § 66.
p. 35 v. 21: lege *αὐτοῖς* pro *αὐτοῖς*.
p. 36 v. 1: lege *ἐβαλλον, ἕως ἀπέκτειναν*.
p. 36 ad v. 13: V 141 intellege Vat. 141.
p. 41 § 167. 168 videntur anno 90 a. Chr. tribuendae esse.
p. 45 ad v. 3 sq.: Quidacilius nescio an error sit lapicidae pro Vidacilius.
- p. 62 v. 11: lege *εἶπεν* pro *εἶπεν*.
p. 71 ad v. 1: post II § 29 adde: III § 211.
p. 75 ad v. 25: lege *ὅπῳ*] *ἐπὶ* i
p. 78 v. 16: lege *ἐπεῖτε* pro *ἐπεὶ τε*.
p. 92 ad v. 2: lege Linden p. 16.
p. 111 v. 6 sq.: iam a. 666/88 legem de tribunis latam esse ci. Holzapfel, Berl. philol. Wochenschr. 1905 p. 449 sq. (in recensione libri Ziegleri, quem supra commemoravi).
- p. 118 ad v. 3: ad *ἐς τὴν Ῥώμην* cf. II § 598.
p. 151 ad v. 21: Hirschfeldium improbare studet L. Holzapfel, Beiträge z. alt. Gesch. 5 (1905) p. 107 sqq.
- p. 182 ad v. 4: ad *ἐνεκα τῶν χρημάτων* cf. ad I § 34.
p. 211 v. 11 sq.: nota proverbium *τῶν πραγμάτων ὄντων ἐπὶ ξυροῦ*; cf. Hom. II. 10, 173, Herodot. 6, 11.
- p. 221 infra: ordo numerorum 5 et 23 sq. turbatus est.
p. 233 v. 21: *μακρᾶς δὲ* etc.] hoc verum esse negat R. Schneider in editione sua Belli Africani (Berlin 1905) p. 157.
- p. 279 ad v. 10 sq.: lege p. 1208 pro p. 1207.
p. 282 ad v. 19 sq.: lege: *τὰ μέλλοντα ἢ τὰ ὄντα μὴ* etc. Keil.
p. 287 v. 6: ad *ὡς λόγῳ* — *εἰπεῖν* cf. V § 22 *τῷ λόγῳ* — *εἰπεῖν*.
- p. 361 ad v. 12: de adverbio cf. ad II § 23.
p. 523 v. 15: de Ariarathe et Sisinne cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 85 adn. 12, quocum forma *Σισίννης* fort. praeferenda erat.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ Α.

1 Ῥωμαίοις ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ πολλάκις ἐς ἀλλή- 1
λους περὶ τε νόμων θέσεως καὶ χρηῶν ἀποκοπῆς ἢ γῆς
5 διαδατουμένης ἢ ἐν ἀρχαιρεσίαις ἐστασίασαν· οὐ μὴν
τι χειρῶν ἔργον ἔμφυλον ἦν, ἀλλὰ διαφοραὶ μόναι καὶ
ἔριδες ἔννομοι, καὶ τάδε μετὰ πολλῆς αἰδοῦς εἰκοντες
ἀλλήλοισι διετίθεντο. ὁ δὲ δῆμός ποτε καὶ στρατευόμε- 2
νος ἐς τοιάνδε ἔριν ἐμπεσὼν οὐκ ἐχρήσατο τοῖς ὅπλοις 494a.C
10 παροῦσιν, ἀλλ' ἐς τὸ ὄρος ἐκδραμών, τὸ ἀπὸ τοῦδε κλη-
ζόμενον ἱερόν, οὐδὲν οὐδὲ τότε χειρῶν ἔργον, ἀλλ' ἀρ-
χὴν ἑαυτοῦ προστάτιν ἀπέφηνε καὶ ἐκάλεσε δημαρχίαν
ἐς κώλυσιν μάλιστα τῶν ὑπάτων ἀπὸ τῆς βουλῆς αἰρου-
μένων μὴ ἐντελὲς αὐτοῖς ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ τὸ κράτος
15 εἶναι. ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα δυσμενέστερον ἔτι καὶ 3
φιλονικότερον ἐς ἀλλήλας αἱ ἀρχαὶ διετίθεντο ἀπὸ
τοῦδε, καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐς αὐτὰς ἐμερίζετο ὥς
ἐν ταῖς τῶνδε πλεονεξίαις ἐκάτεροι τῶν ἐτέρων ἐπι-
κρατοῦντες. Μάρκιός τε ὁ Κοριοιανὸς ἐν ταῖσδε ταῖς 492a.C
20 ἔρισιν ἐξελαθεὶς παρὰ δίκην ἐς Οὐολούσκους ἔφυγέ τε
2 καὶ πόλεμον ἐπήγαγε τῇ πατρίδι. καὶ τοῦτο μόνον 4

12 προστάτιν Bd, προστάτην reliqui 15 εἶναι] εἶη ci.
Zippel p. 361, potuit etiam <ὥς> μὴ — εἶναι, sed cf. V § 459
(ὄκνον μὴ — ἀρχεῖν), Lib. c. 94, Thuc. 1, 16 (κωλύματα μὴ
αὐξηθῆναι) 16 φιλόνηκος, φιλονεικία, φιλονεικεῖν codices
const., correxi ubique ἀλλήλους b διετίθεντο] διέχευντο vel
διετέθειντο (cf. Cobet, Observ. in Dionys. Hal. p. 35) ci. Mend.,
sed cf. § 31. 530 alibi

ἂν τις εὐροι τῶν πάλαι στάσεων ἔργον ἔνοπλον, καὶ
 τοῦθ' ὑπ' αὐτομόλου γενόμενον, ξίφος δὲ οὐδέν πω
 παρενεχθὲν ἐς ἐκκλησίαν οὐδὲ φόνον ἔμφυλον, πρὶν
 133 a. C. γε Τιβέριος Γράκχος δημαρχῶν καὶ νόμους ἐσφένων
 πρῶτος ὅδε ἐν στάσει ἀπώλετο καὶ ἐπ' αὐτῷ πολλοὶ 5
 κατὰ τὸ Καπιτώλιον εἰλούμενοι περὶ τὸν νεῶν ἀνηρέ-
 5 θησαν. καὶ οὐκ ἀνέσχον ἔτι αἱ στάσεις ἐπὶ τῷδε τῷ
 μύσει, διαιρουμένων ἐκάστοτε σαφῶς ἐπ' ἀλλήλοις καὶ
 ἐγχειρίδια πολλάκις φερόντων κτιννυμένης τέ τινος
 ἀρχῆς ἐκ διαστήματος ἐν ἱεροῖς ἢ ἐκκλησίαις ἢ ἀγο- 10
 ραῖς, δημάρχων ἢ στρατηγῶν ἢ ὑπάτων ἢ τῶν ἐς
 ταῦτα παραγγελλόντων ἢ τῶν ἄλλως ἐπιφανῶν. ὕβρις
 τε ἄκοσμος ἐπεῖχεν αἰεὶ δι' ὀλίγου καὶ νόμων καὶ δι-
 6 κης αἰσχροὶ καταφρόνησις. προιόντος δ' ἐς μέγα τοῦ
 κακοῦ, ἐπαναστάσεις ἐπὶ τὴν πολιτείαν φανεραὶ καὶ 15
 στρατεῖαι μεγάλαι καὶ βίαιοι κατὰ τῆς πατρίδος ἐγί-
 γνοντο φυγάδων ἀνδρῶν ἢ καταδίκων ἢ περὶ ἀρχῆς
 τινος ἢ στρατοπέδου φιλονικούντων ἐς ἀλλήλους.
 7 δυναστεῖαί τε ἦσαν ἤδη κατὰ πολλὰ καὶ στασίαρχοι
 μοναρχικοί, οἳ μὲν οὐ μεδιέντες ἔτι τὰ πιστευθέντα 20
 σφίσιν ὑπὸ τοῦ δήμου στρατόπεδα, οἳ δὲ καὶ κατὰ
 σφᾶς ἄνευ τοῦ κοινοῦ κατ' ἀλλήλων ξενολογοῦντες.
 8 ὁπότεροι δ' αὐτῶν τὴν πόλιν προλάβοιεν, τοῖς ἐτέροις

4 σεμπρόνιος pro τιβέριος fuit in Ob, sed corr. a m. 1 in
 omnibus γράκχος Ob, const., at γράκχος Vat. 141 in Iber.
 et Hann., idem et apographa Lib. c. 136 'novas leges' vertit

Gel., unde Mend. ci. καὶ <καινοὺς> νόμους vel simile, inut.

5 ὅδε om. i 6 εἰλούμενοι h. l. O 9 πολλάκι B τε <αἰ>
 τινος ci. Mend., quo non opus propter verba ἐκ διαστήματος

12 ἄλλως] ἄλλον O 13 ἐπεῖχεν αἰεὶ susp. Mend., sine causa

14 αἰσχροὶ] ἐκράτει ci. Nauck, <ἦν> αἰσχροὶ Mend., sed neutro
 opus 17 καὶ καταδίκων vertit C περὶ Schw., ἐπὶ Oi; <τῶν>
 ἐπὶ ci. Musgr.

ἦν ὁ ἄγων λόγῳ μὲν ἐπὶ τοὺς ἀντιστασιώτας, ἔργῳ
 δ' ἐπὶ τὴν πατρίδα· ἐσέβαλλον γὰρ ὥς ἐς πολεμίαν,
 καὶ σφαγαὶ τῶν ἐν ποσὶν ἐρίγνοντο νηλεεῖς καὶ ἄλλων
 4 ἐπὶ θανάτῳ προγραφαὶ καὶ φυγαὶ καὶ δημεύσεις, ἐνίων
 3 δὲ καὶ βάσανοι πάμπαν ἐπαχθεῖς. ἔργον τε οὐδὲν ἀη- 9
 δὲς ἀπῆν, μέχρι τῶνδε τῶν στασιάρχων εἰς ἔτει πεντη- 82a.c.
 κοστῷ μάλιστα ἀπὸ Γράκχου, Κορνήλιος Σύλλας, κακᾶ
 τὸ κακὸν ἰώμενος μόναρχον αὐτὸν ἀπέφηρεν ἐπὶ πλεῖ-
 στον· οὓς δικτάτορας ἐκάλουν τε καὶ ἐπὶ ταῖς φοβε-
 10 ρωτάταις χρεαῖς ἐξαμήνους τιθέμενοι ἐκ πολλοῦ δι-
 ελελοίπεςαν. ὁ δὲ Σύλλας βία μὲν καὶ ἀνάγκη, λόγῳ 10
 δ' αἰρετός, ἐς αἰεὶ δικτάτῳ γενόμενος ὅμως, ἐπεὶ τε
 ἐκορέσθη τῆς δυναστείας, πρῶτος ἀνδρῶν ὅδε μοι δο- . . .
 καὶ θαρρῆσαι τυραννικὴν ἀρχὴν ἐκὼν ἀποθέσθαι καὶ 79a.c.
 15 ἐπειπεῖν, ὅτι καὶ τοῖς μεμφομένοις εὐθύνας ὑφ᾽ ἑξί,
 ἰδιώτης τε ὁρῶντων ἀπάντων ἐς πολὺν βαδίσαι κατ'
 ἀγορὰν καὶ ἐπανελθεῖν ἀπαθῆς οἴκαδε. τοσοῦτον ἦν 11
 ἄρα τοῖς ὁρῶσιν ἔτι τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ δέος ἢ τῆς ἀπο-
 θέσεως κατάπληξίς ἢ τῶν εὐθυνῶν τῆς ἐπαγγελίας
 20 αἰδῶς ἢ ἄλλη φιλανθρωπία καὶ λογισμὸς ἐπὶ συμ-
 φέροντι τὴν τυραννίδα γενέσθαι.

ὧδε μὲν ἐπὶ βραχὺ ἐληξαν αἱ στάσεις ἐπὶ Σύλλα, 12

2 ἐσέβαλον ab ὥς om. i ἐς om. V 3 ἄλλων] πολ-
 λῶν ci. Nauck, sed ἄλλων respicit ad τῶν ἐν ποσὶν 6 στασι-
 αρχῶν Ob 8 αὐτὸν Oi 9 δικτάτορας Oi, et ita plerum-
 que; Vat. 141 Hann. c. 11. 12. 16 δικτάτορα etc. ἐπὶ ταῖς]
 ἐν ταῖς ci. Mend., sed cf. § 2. 242, II § 33. 72; v. etiam Krüger
 ad Thuc. 1, 70, 2 (3), ubi Hude quidem praetulit ἐν 9 sq.
 φοβερωτέραις V 14 ἐκὼν Musgr., et ita vertit Gel., ἔχων Oi,
 cf. § 486 16 ἐφορώντων ci. Mend., sed cf. § 11. 68. 142; Krebs,
 Praepositionsadv. II p. 62 adn. 1, v. etiam ad II § 382 βαδί-
 σας i 20 καὶ λογ.] ἢ vel <ῆ> καὶ λογ. ci. Nauck, contra
 Kratt p. 57 sq.; καὶ λογ. <ἐπῆν> ci. Keil

7 sq. de proverbio cf. Stein ad Herodot. 3, 53

καὶ κακῶν ἀντίδοσις ἦν ὣν ὁ Σύλλας εἰργάζετο· μετὰ 4
 49 a. C. δὲ Σύλλαν αὐθις ὅμοια ἀνερεπιρίζετο, μέχρι Γάιος Καί-
 σαρ, αἰρετὴν ἀρχὴν ἐπὶ πολὺ δυναστεύων ἐν Γαλατία,
 τῆς βουλῆς αὐτὸν ἀποθέσθαι κελευούσης αἰτιώμενος
 οὐ τὴν βουλήν, ἀλλὰ Πομπήιον, ἐχθρὸν ὄντα οἱ καὶ 5
 στρατοῦ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἡγούμενον, ὡς τῆς ἀρχῆς
 αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα παραλύειν, προυτίθει προκλήσεις
 ἢ ἄμφω τὰ στρατεύματα ἔχειν ἐς τῆς ἐχθρας τὴν ἀφο-
 βίαν ἢ καὶ Πομπήιον οὓς ἔχοι μεθέντα ἰδιωτεύειν
 13 ὁμοίως ὑπὸ νόμοις. οὐ πέλθων δ' ἐς οὐδέτερα ἐκ 10
 Γαλατίας ἤλανθεν ἐπὶ τὸν Πομπήιον ἐς τὴν πατρίδα
 ἐσβαλὼν τε ἐς αὐτὴν καὶ διώκων ἐκφυγόντα περὶ Θεσ-
 49 a. C. σαλίαν ἐνίκησε μεγάλη μάχη λαμπρῶς καὶ ἐδίωκεν ἐς
 14 Αἴγυπτον ὑποφεύγοντα. ἀναιρεθέντος δὲ Πομπηίου
 πρὸς ἀνδρῶν Αἰγυπτίων ἐπανήλθεν ἐς Ῥώμην, ἔστιν 15
 ἃ καὶ περὶ Αἴγυπτον ἐργασάμενός τε καὶ ἐπιμείνας,
 15 μέχρι καταστήσαιο αὐτῇ τοὺς βασιλέας. στασιώτην τε
 μέγιστον, ᾧ διὰ μεγαλουργίαν πολεμικὴν Μέγας ἐπώ-
 νυμον ἦν, οὗτος δὲ μάλιστα πολέμου κράτει σαφῶς

1 ἀντίδοσις] ἔνδοσις ci. Schw. dubitanter, ἀνεσις Cob. p. 211
 ex Herodot. 5, 28, Mend. κακῶν aut delendum aut post
 εἰργάζετο collocandum censuerat. Subaudio τοῦτο (i. e. tumultus
 intermissi) ante κακῶν; ad ἀντίδοσις cf. III § 71, IV § 387,
 V § 568 etc. εἰργαστο ci. Mend. ex C, sed cf. praef. 2 ὅμοια
 om. i 3 δυναστεύσας ci. Mend., v. praef. 4 αὐτὴν i
 6 <τοῦ> περὶ ci. Mend., contra Kratt p. 20, cf. § 303. 150. 183.
 530, II § 35. 367. 502, III § 33, IV § 479, V § 41. 484 alibi
 ὡς cum i om. Mend. 9 ἔχοι i, ἔχει, oi supra add., ut vid.,
 a m. 1, B, ἔχει V, utrumque bonum 10 ὑπονόμιον i
 11 <ὡς> ἐπὶ ci. Mend., contra Krebs, Praepositionsadv. II p. 62
 adn. 1 'contra Pompeium et patriam' vertit Gel.
 13 μάχη μεγάλη V 15 ἔστιν ἃ om. i 17 <ἐν> αὐτῇ ci.
 Mend., inut. ἀντιστασιώτην ci. Herw. p. 65, fort. recte,
 cf. § 369 19 sqq. σαφῶς post ἀντειπεῖν transponi voluit Mend.,
 sed cf. Xen. Cyrop. 3, 2, 15: σαφῶς ἀπολωλέναι (Schenkl p. 175)

καθελόν, οὐδενὸς αὐτῷ θαρροῦντος εἰς οὐδὲν ἔτι ἀν-
 ειπεῖν, δεύτερος ἐπὶ Σύλλα δικτάτωρ ἐς τὸ διηνεκὲς
 ἤρθε· καὶ στάσεις αὐτῷ κατεπαύοντο πᾶσαι, ἔστε καὶ 16
 τόνδε Βροῦτος καὶ Κάσσιος ζήλω τε τῆς ἀρχῆς τοῦ 44 a. C.
 5 μεγέθους καὶ πόθῳ τῆς πατρίου πολιτείας ἐν τῷ βου-
 λευτηρίῳ κατέκτανον, δημοτικώτατον καὶ ἐμπειρότατον
 ἀρχῆς γενόμενον. ὁ γέ τοι δῆμος αὐτὸν μάλιστα πάν- 17
 των ἐπεπόθησε, καὶ τοὺς σφαγέας ἐξήτουν περιούντες
 καὶ τὸ σῶμα ἔθαψαν ἐν ἀγορᾷ μέσῃ καὶ νεῶν ἐπ-
 10 ωροδόμησαν τῇ πυρᾷ καὶ θύουσιν ὡς θεῷ.
 5 αἱ δὲ στάσεις ἐπὶ τῷδε μάλιστα αὐτῷ ἐπανε- 18
 στάσαι τε καὶ ἀξιοθεῖσαι δυνατώτατα ἐς μέγα προήλθον, 43 a. C.
 καὶ φόνοι καὶ φυγαὶ καὶ ἐπὶ θανάτῳ προγραφαὶ βου-
 λευτῶν τε καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων, κατὰ πληθὺς
 15 ἀθρόως ἐκατέρων, ἐγίνοντο, τοὺς ἐχθροὺς ἀλλήλοις
 τῶν στασιωτῶν ἀντιπαρεχόντων καὶ ἐς τοῦτο ἀμε-
 λούντων καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν· τοσοῦτον ἐκράτει τῆς
 ἐς τὰ οἰκεῖα εὐνοίας ἢ ἐς τὰ ἀντίπαλα φιλονικία. προ- 19
 ιόντες τε τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὡς ἰδιωτικὸν σφῶν κτῆμα
 20 διενείμαντο ἐφ' ἑαυτῶν τρεῖς οἷδε ἄνδρες, Ἀντώνιος
 τε καὶ Λέπιδος καὶ ὅτῳ πρότερον μὲν Ὀκτάουιος ὄνομα
 ἦν, Καῖσαρι δὲ πρὸς γένους ὦν καὶ θετὸς ἐν διαθή-
 καῖς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος Καῖσαρ ἐκ τοῦδε μετωνο-
 μάζετο. ἐπὶ δὲ τῇ διαιρέσει τῇδε μετὰ βραχὺ συμ- 20
 25 πεσόντες, ὡς εἰκὸς ἦν, ἐς ἀλλήλους ὁ Καῖσαρ αὐτῶν
 συνέσει τε καὶ ἐμπειρίᾳ προύχων Λέπιδον μὲν πρότερον 36 a. C.
 [αὐτῶν] ἦν ἐνεκλήρωτο Λιβύην, ἐπὶ δὲ τῷ Λεπίδῳ

1 ἔτι om. V σύλλα Oi, cum codices dativo ι subscribere non soleant, corr. Schw. 8 ἐπόθησε i 10 noli addere <οι> vel <αὐτῷ> ad θύουσιν, cf. ad § 223 11 στάσεις — μάλιστα om. i 23 sq. μετωνόμαστο ci. Mend., sed. cf. praeef. 27 αὐτῶν] αὐτὸν i, del. Mend.

- 31a.c. καὶ Ἀντώνιον πολέμῳ περὶ Ἄκτιον ἀφείλετο τὴν ἀπὸ
 21 Συρίας ἐπὶ κόλπον τὸν Ἰόνιον ἀρχήν. ἐπὶ τε τούτοις,
 μερίστοις δὴ φανεῖσι καὶ ἐς ἔκπληξιν ἅπαντας ἐμβα-
 λούσιν, εἶλε καὶ Αἴγυπτον ἐπιπλεύσας, ἣ χρονιωτάτη
 τε ἦν ἐς τότε καὶ δυνατωτάτη μετὰ Ἀλέξανδρον ἀρχή 5
 22 καὶ μόνη Ῥωμαίοις ἔλειπεν ἐς τὰ νῦν ὄντα, ὥστε Σε-
 27a.c. βαστὸς εὐθὺς ἐπὶ τοῖς ἔργοις, ἔτι περιῶν, ὃδε πρῶτος
 ὀφθῆναι τε Ῥωμαίοις καὶ κληθῆναι πρὸς αὐτῶν αὐτός
 τε ἑαυτόν, ὥσπερ Γάιος καὶ ἐς τὸ δυνατώτερον ἔτι
 Γαῖον, ἄρχοντα ἀποφῆναι τῇ τε πατρίδι καὶ τοῖς ὑπ' 10
 αὐτὴν ἔθνεσιν ἅπασιν, οὐδὲν αἰρέσεως ἢ χειροτονίας
 23 ἢ προσποιήματος ἔτι δεηθεῖς. χρόνιου δ' αὐτῷ καὶ
 ἐγκρατοῦς τῆς ἀρχῆς γενομένης, ἐπιτυχῆς ἐς πάντα
 καὶ φοβερός ὢν γένος ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ διαδοχὴν τὴν
 ἐπικρατοῦσαν ὁμοίως ἐπ' ἐκείνῳ κατέλιπεν. 15
 24 ὥδε μὲν ἐκ στάσεων ποικίλων ἢ πολιτεία Ῥωμαίοις 6
 ἐς ὁμόνοϊαν καὶ μοναρχίαν περιέστη· ταῦτα δ' ὅπως
 ἐγένετο, συνέγραψα καὶ συνήγαγον, ἀξιοθαύμαστα ὄντα
 τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν φιλοτιμίαν ἀνδρῶν ἄμετρον καὶ
 φιλαρχίαν δεινὴν καρτερίαν τε ἄτρουτον καὶ κακῶν 20
 ιδέας μυρίων, μάλιστα δ', ὅτι μοι τῆς Αἰγυπτίας συγ-
 γραφῆς τάδε προηγούμενα καὶ τελευτήσοντα εἰς ἐκείνην
 ἀναγκαῖον ἦν προαναγράψασθαι· ὥδε γὰρ Αἴγυπτος
 ἐλήφθη, διὰ τήνδε τὴν στάσιν, Ἀντωνίῳ Κλεοπάτρας
 25 συμμαχούσης. διήρηται δ' αὐτῶν διὰ τὸ πλῆθος ἐν- 25

5 <τῶν> μετὰ ci. Mend.; eodem iure potuit <τῶν> ἐς τότε
 h. l. et § 481, cf. etiam § 179. 522 7 περιῶν B 12 αὐτῷ]
 αὐτοῦ O 15 ἐπ' ἐκείνων ci. Musgr., ἔτι pro ἐπ' Mend.;
 ἐπ' del. Kratt p. 15, dubitanter tamen, cf. p. 54; eadem sen-
 tentia IV § 62 22 τελευτήσαντα i, vulgo 23 προαναγρά-
 ψασθαι bonum 24 διὰ — στάσιν insiticia putabat Mend

θάδε μὲν, ὅσα ἐπὶ Κορινθίῳ Σύλλαν ἀπὸ Σεμπρωνίου
Γράκχου, ἐξῆς δ', ὅσα μέχρι Γαΐου Καίσαρος τῆς τε-
λευτῆς. αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν ἐμφυλίων βίβλοι δεικνύου-
σιν, ὅσα οἱ τρεῖς ἐς ἀλλήλους τε καὶ Ῥωμαίους ἔδρασαν,
5 μέχρι τὸ τελευταῖον δὴ τῶν στάσεων καὶ μέγιστον ἔρ-
γον, τὸ περὶ Ἄκτιον Καίσαρι πρὸς Ἀντώνιον ὁμοῦ
καὶ Κλεοπάτραν γενόμενον, ἀρχὴ καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς
συγγραφῆς ἔσται.

7 Ῥωμαῖοι τὴν Ἰταλίαν πολέμῳ κατὰ μέρη χειρούμε- 26
10 νοι γῆς μέρος ἐλάμβανον καὶ πόλεις ἐνῶνκίζον ἢ ἐς
τὰς πρότερον οὔσας κληρούχους ἀπὸ σφῶν κατέλεγον.
καὶ τάδε μὲν ἀντὶ φρουρίων ἐπενόουν, τῆς δὲ γῆς τῆς 27
δορικτῆτος σφίσι ἐκάστοτε γιγνομένης τὴν μὲν ἐξειρ-
γασμένην ἀντίκα τοῖς οἰκίζομένοις ἐπιδηήρουν ἢ ἐπὶ
15 πρᾶσκον ἢ ἐξεμίσθουν, τὴν δ' ἀργὸν ἐκ τοῦ πολέμου
τότε οὔσαν, ἢ δὴ καὶ μάλιστα ἐπλήθυνεν, οὐκ ἄγοντές
πω σχολὴν διαλαχεῖν ἐπεκῆρυττον ἐν τοσῶδε τοῖς ἐθέ-
λουσιν ἐκπονεῖν ἐπὶ τέλει τῶν ἐτησίων καρπῶν, δεκάτη
μὲν τῶν σπειρομένων, πέμπτη δὲ τῶν φυτευομένων.
20 ὥριστο δὲ καὶ τοῖς προβατεύουσι τέλη μειζόνων τε καὶ
ἐλαττόνων ζώων. καὶ τάδε ἔπραττον ἐς πολυανδρίαν 28
τοῦ Ἰταλικοῦ γένους, φερεπονωτάτου σφίσι ὀφθέν-
τος, ἵνα συμμάχους οἰκείους ἔχοιεν. ἐς δὲ τοῦναντίον

11 προτέρως V   16 ἀγαγόντες a   23 οἰκείους sc. τῷ
πολέμῳ Wilam., 'promptos paratosque' Niese (cf. infra) p. 411,
non recte; est = ἐξ Ἰταλίας, cf. § 32

§ 26 sqq. de re agraria et Gracchis cf. Niese, Hermes 23
(1888) p. 410 sqq., M. Voigt, Abh. d. Kgl. Sächs. Ges. d. Wiss.
Bd. 23 (1888) p. 221 sqq., Soltan, Hermes 30 (1895) p. 624 sqq.,
Ed. Meyer, Festschr. d. Univ. Halle 1894, Philos. Fak. p. 79 sqq.,
(cf. Ed. Schwartz, Gött. gel. Anz. 1896 p. 792 sqq.), Mommsen,
R. Staatsr. III, 1 p. 85 sqq., v. Wilamowitz, Griech. Leseb. II, 1
p. 71 sqq., E. Kornemann, Beiträge z. alt. Gesch., 1. Beiheft (1903)

- 29 αὐτοῖς περιήει. οἱ γὰρ πλούσιοι τῆσδε τῆς ἀνεμήτου
 γῆς τὴν πολλὴν καταλαβόντες καὶ χρόνῳ θαρροῦντες
 οὐ τινα σφᾶς ἔτι ἀφαιρήσεσθαι τὰ τε ἀγχοῦ σφίσιν
 ὅσα τε ἦν ἄλλα βραχέα πενήτων, τὰ μὲν ὠνούμενοι
 πειθοῖ, τὰ δὲ βία λαμβάνοντες πεδία μακρὰ ἀντὶ χω- 5
 ρίων ἐγεώργουν, ὠνητοῖς ἐς αὐτὰ γεωργοῖς καὶ ποι-
 μέσι χρώμενοι τοῦ μὴ τοὺς ἐλευθέρους ἐς τὰς στρατείας
 ἀπὸ τῆς γεωργίας περισπᾶν, φερούσης ἅμα καὶ τῆσδε
 τῆς κτήσεως αὐτοῖς πολὺ κέρδος ἐκ πολυπαιδίας θερα-
 πόντων ἀκινδύνως αὐξομένων διὰ τὰς ἀστρατείας. 10
- 30 ἀπὸ δὲ τούτων οἱ μὲν δυνατοὶ ἀάμπαν ἐπλούτουν, καὶ
 τὸ τῶν θεραπόντων γένος ἀνὰ τὴν χώραν ἐπλήθυνε,
 τοὺς δ' Ἰταλιώτας ὀλιγότης καὶ δυσανδρία κατελάμ-
 βανε, τρουχομένους πενία τε καὶ ἐσφοραῖς καὶ στρα-
 31 τεύαις. εἰ δὲ καὶ σχολάσειαν ἀπὸ τούτων, ἐπὶ ἀργίας 15
 διετίθεντο, τῆς γῆς ὑπὸ τῶν πλουσίων ἐχομένης [καὶ]
 γεωργοῖς χρωμένων θεράπουσιν ἀντὶ ἐλευθέρων.
- 32 ἐφ' οἷς ὁ δῆμος ἐδυσφόρει μὲν ὥς οὔτε συμμάχων 8
 ἐξ Ἰταλίας ἔτι εὐπορήσων οὔτε τῆς ἡγεμονίας οἱ γενη-
 σομένης ἀκινδύνου διὰ πλῆθος τοσόνδε θεραπόντων· 20
- 33 διόρθωσιν δ' οὐκ ἐπινοοῦντες, ὥς οὐδὲ ῥάδιον ὄν
 οὐδὲ πάντῃ δίκαιον ἄνδρας τοσοῦσδε ἐκ τοσοῦδε χρό-

3 ἀφαιρεθήσεσθαι, ut vid., i 3 sq. τὰ τε ἀγχοῦ σφίσιν
 ἄλλα βραχέα ὅσα τε ἦν πενήτων ci. Musgr., perperam. C vertit:
 quaecunque ipsis finitima, in quis permultae tenuiorum portiones
 inerant, prob. Mend.; ego non offenderim 4 αὐτ' ὠνούμενοι
 αὐτ' πειθοῖ deleri voluit Nauck, ὠνούμενοι, τὰ δὲ πειθοῖ <ἦ>
 βία λαμβ. ci. Mend., neutrum necessario 6 ἀργυρωνήτοις ci.
 Cob. p. 211, inut. 7 στρατείας a 8 περισπᾶσθαι ci. Mend.,
 bene 10 ἀστρατείας O 13 δυσανδρία] δυσαρεστία vel
 ὀλιγανδρία καὶ δυσαρεστῆσις ci. Mend., sed iure Nauck comparat
 εὐανδρία 16 διετίθεντο vel διέκειντο ci. Mend., sed cf.
 ad § 3 καὶ deleui cum Wilam.; an καὶ <τούτων>?
 20 τοσῶνδε Va 21 ὄν] ἦν scr. Wilam., deleri mavult Keil

νου κτῆσιν τοσήνδε ἀφελέσθαι φυτῶν τε ἰδίων καὶ
 οἰκοδομημάτων καὶ κατασκευῆς, μόλις ποτὲ τῶν δη-
 μάρχων εἰσηγουμένων ἔκριναν μηδὲν ἔχειν τῆσδε τῆς
 γῆς πλείθρα πεντακοσίων πλείονα μηδὲ προβατεύειν
 5 ἑκατὸν πλείω τὰ μείζονα καὶ πεντακοσίων τὰ ἐλάσσονα.
 καὶ ἐς ταῦτα δ' αὐτοῖς ἀριθμὸν ἐλευθέρων ἔχειν ἐπ-
 ἑτάξαν, οἳ τὰ γιγνόμενα φυλάξουσιν τε καὶ μηνύσειν
 ἔμελλον. οἳ μὲν δὴ τάδε νόμῳ περιλαβόντες ἐπώμο- 34
 σαν ἐπὶ τῷ νόμῳ καὶ ζημίαν ὥρισαν, ἡγούμενοι τὴν
 10 λοιπὴν γῆν αὐτίκα τοῖς πένησι κατ' ὀλίγον διαπεπρα-
 σέσθαι· φροντίς δ' οὐδεμία ἦν οὔτε τῶν νόμων οὔτε
 τῶν ὅρκων, ἀλλ' οἳ τινες καὶ ἐδόκουν φροντίσαι, τὴν
 γῆν ἐς τοὺς οἰκέλους ἐπὶ ὑποκρίσει διένεμον, οἳ δὲ
 9 πολλοὶ τέλεον κατεφρόνουν, μέχρι Τιβέριος Σεμπρῶ- 35
 15 νιος Γράκχος, ἀνὴρ ἐπιφανὴς καὶ λαμπρὸς ἐς φιλοτι- 133 a.C.
 μίαν εἰπεῖν τε δυνατώτατος καὶ ἐκ τῶνδε ὁμοῦ πάν-
 των γνωριμώτατος ἅπασι, δημαρχῶν ἔσεμνολόγησε περὶ
 τοῦ Ἰταλικοῦ γένους ὥς εὐπολεμωτάτου τε καὶ συγ-
 γενοῦς, φθειρομένου δὲ κατ' ὀλίγον εἰς ἀπορίαν καὶ
 20 ὀλιγανδρίαν καὶ οὐδὲ ἐλπίδα ἔχοντος ἐς διόρθωσιν.
 ἐπὶ δὲ τῷ δουλικῷ δυσχεράνας ὥς ἀστρατεύτω καὶ οὐ- 36
 ποτε ἐς δεσπότηας πιστῷ, τὸ ἔναγχος ἐπήνεγκεν ἐν Σικε-
 λλίᾳ δεσποτῶν πάθος ὑπὸ θεραπόντων γενόμενον, ἠϋξη-
 μένων κἀκείνων ἀπὸ γεωργίας, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοὺς
 25 Ῥωμαίων πόλεμον οὐ ῥάδιον οὐδὲ βραχύν, ἀλλὰ ἔς τε

3 τῆσδε om. iC   9 ἐπὶ τῷ νόμῳ susp. Mend., del. Herw.
 p. 128, sed noli offendere in repetitione verbi νόμῳ, cf. Rader-
 macher, Gött. Gel. Anz. 1899 p. 718, et ne ὥμοσαν pro ἐπώ-
 μοσαν desideres, cf. § 131. 320, III § 113 etc.   ζημίαν <τῷ
 παραβάντι> vel sim. ci. Mend., inut.   10 κατ' ὀλίγον] i. e.
 κατ' ὀλίγα μέρη   24 ἀπὸ] noli conicere ὑπὸ αὐτοῖς O, sed
 in V corr. in αὐτοὺς a m. 1   25 <ὥς> οὐ ci. Mend.

133 a. C.

- μῆκος χρόνου καὶ τροπὰς κινδύνων ποικίλας ἐκτραπέν-
 37 τα. ταῦτα δὲ εἰπὼν ἀνεκαίνιξε τὸν νόμον μηδένα τῶν
 πεντακοσίων πλέθρων πλεόν ἔχειν. παισὶ δ' αὐτῶν
 ὑπὲρ τὸν παλαιὸν νόμον προσετίθει τὰ ἡμίσεια τούτων·
 καὶ τὴν λοιπὴν τρεῖς αἵρετοὺς ἄνδρας, ἐναλλασσομένους 5
 κατ' ἔτος, διανέμειν τοῖς πένησι.
- 38 τοῦτο δ' ἦν, ὃ μάλιστα ἠνώχλει τοὺς πλουσίους, οὐ 10
 δυναμένους ἔτι ὥς πρότερον τοῦ νόμου καταφρονεῖν
 διὰ τοὺς διαιροῦντας οὐδὲ ὠνεῖσθαι παρὰ τῶν κλη-
 ρομένων· ὁ γάρ τοι Γράκχος καὶ τόδε προϋδόμενος 10
 39 ἀπηγόρευε μὴ πωλεῖν. συνιστάμενοι δὲ κατὰ μέρος
 ὠλοφύροντο καὶ προῦφερον τοῖς πένησιν ἀρχαῖά τε
 ἔργα ἑαυτῶν καὶ φυτὰ καὶ οἰκοδομίας, καὶ τιμὴν ἔνιοι
 δεδομένην γέλοσιν, εἰ καὶ τήνδε μετὰ τῆς γῆς ἀπ-
 ολέσουσι, τάφους τε ἔνιοι πατέρων ἐν τῇ γῇ καὶ διαι- 15
 ρέσεις ἐπὶ τοῖς κλήροις ὥς πατρώοις, οἳ δὲ καὶ προίκας
 γυναικῶν ἐς ταῦτα ἀνηλωμένας ἢ τὴν γῆν παισὶν
 ἐμπροίκιον δεδομένην, δανεισταί τε χρεᾶ καὶ ταύτης
 ἐπεδείκνυνον, καὶ ἄκοσμος ἦν ὅλως οἰμωγὴ καὶ ἀγανά-
 40 κτησις. οἳ δ' αὖ πένητες ἀντωδύροντο ἐξ εὐπορίας ἐς 20
 πενίαν ἐσχάτην καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς ἀγωνίαν, οὐ δυνά-
 μενοι παιδοτροφεῖν, περιφέρεσθαι. στρατείας τε ὅσας
 στρατεύσαιντο τὴν γῆν τήνδε περιποιούμενοι, κατέλε-
 γον καὶ ἡγανάκτουν, εἰ τῶν κοινῶν ἀποστερήσονται,
 ὠνεῖδιζόν τε ἅμα αὐτοῖς αἰρουμένοις ἀντὶ ἐλευθέρων 25

2 δὲ] δὴ ci. Mend., sed cf. § 137. 442, II § 89. 132. 288, III § 168. 170, V § 188, Iber. c. 40, ubi Mend. adn. falsa, Lib. c. 108 9 διὰ τοὺς διαιροῦντας fort. spuria esse putavit Mend. 10 προϋδόμενος Ob 13 ἔνιοι Schw., ἐνίοις libri 14sq. ἀπολοῦσι ser. Mend. const. 17 ἀνελωμένας idem 18 χρεᾶ καὶ] καὶ χρεᾶ malim, nisi quid excidit post καὶ; foeneratores uero debita et alia huiusmodi protulerant C 21 ἀγωνίαν iC

καὶ πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν θεράποντας, ἄπιστον
 ἔθνος καὶ δυσμενὲς αἰεὶ καὶ διὰ τοῦτο ἀστράτευτον.
 τοιαῦθ' ἑκατέρων ὀδυρομένων τε καὶ ἀλλήλοις ἐπι- 41
 καλούντων, πλήθος ἄλλο, ὅσον ἐν ταῖς ἀπολοις πόλεσιν
 5 ἢ ταῖς ἰσοπολίτισιν ἢ ἄλλως ἐκοινωνεῖ τῆσδε τῆς γῆς,
 δεδιότες ὁμοίως ἐπήρσαν καὶ ἐς ἑκατέρους αὐτῶν διεμε-
 ρίζοντο. πλήθει τε θαρροῦντες ἐξετραχύνοντο καὶ 42
 στάσεις ἐξάπτοντες ἀμέτρους τὴν δοκιμασίαν τοῦ νόμου
 περιέμενον, οἳ μὲν ὡς οὐδενὶ τρόπῳ συγχωρήσοντας
 10 αὐτὸν γενέσθαι κύριον, οἳ δ' ὡς κυρώσοντας ἐξ ἅπαν-
 τος. φιλονικία δὲ ἑκατέροις προσέπιπτεν ἐπὶ τῇ χρεῖα
 καὶ ἐς τὴν κυρίαν ἡμέραν παρασκευὴ κατ' ἀλλήλων.
 11 Γράκχῳ δ' ὁ μὲν νοῦς τοῦ βουλευμάτος ἦν οὐκ 43
 ἐς εὐπορίαν, ἀλλ' ἐς εὐανδρίαν, τοῦ δὲ ἔργου τῇ ὥφε-
 15 λεία μάλιστα αἰωρούμενος, ὡς οὗ τι μείζον οὐδὲ λαμ-
 πρότερον δυναμένης ποτὲ παθεῖν τῆς Ἰταλίας, τοῦ
 περὶ αὐτὸ δυσχεροῦς οὐδὲν ἐνεθυμεῖτο. ἐνστάσης δὲ 44
 τῆς χειροτονίας πολλὰ μὲν ἄλλα προεῖπεν ἐπαγωγὰ
 καὶ μακρά, διηρώτα δ' ἐπ' ἐκείνοις, εἰ δίκαιον τὰ κοινὰ
 20 κοινῇ διανέμεσθαι καὶ εἰ γνησιώτερος αἰεὶ θεράπωντος
 ὁ πολίτης καὶ χρησιμώτερος ὁ στρατιώτης ἀπολέμου
 καὶ τοῖς δημοσίοις εὐνούστερος ὁ κοινωνός. οὐκ ἐς 45
 πολὺν δὲ τὴν σύγκρισιν ὡς ἄδοξον ἐπενεγκῶν αὐτὶς
 ἐπῆει τὰς τῆς πατρίδος ἐλπίδας καὶ φόβους διεξιὼν,
 25 ὅτι πλείστης γῆς ἐκ πολέμου βίᾳ κατέχοντες καὶ τὴν

5 ἢ ἄλλ<η οἰκισθὲν ἀμωσγέπ>ως ci. Mend., sine causa idonea 15 καὶ ὡς i 17 οὐδὲν] οὐδὲ i, vulgo δὲ] δὴ ci. Mend. 19 ad μακρά cf. § 335; καίρια ci. Nauck, μέτρια Mend. 22 τοῖς δημοσίοις] τοῦ δημοσίου ci. Nitzsch, Die Gracchen p. 306 adn. 6, <ξένον> εὐνούστερος vel sim. Mend., et ita vertit Gel., inut. 25 ἐκ πολέμων ci. Mend., sed cf. Kratt p. 5 κατασχόντες ci. Mend., sed v. praef.

133 a. C.

- λοιπὴν τῆς οἰκουμένης χώραν ἐν ἐλπίδι ἔχοντες κιν-
 δυνεύουσιν ἐν τῷδε περὶ ἀπάντων, ἢ κτήσασθαι καὶ
 τὰ λοιπὰ δι' εὐανδρίαν ἢ καὶ τάδε δι' ἀσθένειαν καὶ
 46 φθόνον ὑπ' ἐχθρῶν ἀφαιρεθῆναι. ὧν τοῦ μὲν τὴν
 δόξαν καὶ εὐπορίαν, τοῦ δὲ τὸν κίνδυνον καὶ φόβον 5
 ὑπερεπαίρων ἐκέλευε τοὺς πλουσίους ἐνθυμουμένους
 ταῦτα ἐπιδόσιμοι, εἰ δέοι, παρὰ σφῶν αὐτῶν τήνδε
 τὴν γῆν εἰς τὰς μελλούσας ἐλπίδας τοῖς παιδοτροφοῦσι
 χαρίσασθαι καὶ μή, ἐν ᾧ περὶ μικρῶν διαφέρονται, τῶν
 πλεόνων ὑπεριδεῖν, μισθὸν ἅμα τῆς πεπονημένης ἔξερ- 10
 γασίας αὐτάρχῃ φερομένους τὴν ἐξαίρετον ἄνευ τιμῆς
 κτῆσιν ἐς αἰεὶ βέβαιον ἐκάστῳ πεντακοσίων πλέθρων, καὶ
 παισίν, οἷς εἰςὶ παῖδες, ἐκάστῳ καὶ τούτων τὰ ἡμίσεα.
 47 τοιαῦτα πολλὰ ὁ Γράκχος εἰπὼν τοὺς τε πένητας
 καὶ ὅσοι ἄλλοι λογισμῷ μᾶλλον ἢ πόθῳ κτήσεως 15
 ἐχρῶντο, ἐρεθίσας ἐκέλευε τῷ γραμματεῖ τὸν νόμον
 48 ἀναγνῶναι. Μάρκος δ' Ὀκτάουιος δῆμαρχος ἕτερος, 12
 ὑπὸ τῶν κτηματικῶν διακωλύειν παρεσκευασμένος, καὶ
 ὦν αἰὲ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ κωλύων δυνατώτερος, ἐκέλευε
 49 τὸν γραμματέα σιγᾶν. καὶ τότε μὲν αὐτῷ πολλὰ μεμ- 20
 ψάμενος ὁ Γράκχος ἐς τὴν ἐπιούσαν ἀγορὰν ἀνέθετο . . .

1 χώραν a, χώρας reliqui; deleri maluit Mend., sed cf. J. La Roche, Wiener Stud. 21 (1899) p. 24 4 φθόνον <τὸν ἐς ἀλλήλους> ci. Mend., sed intellegendum φθόνον τῶν ἐχθρῶν 10 τῆς πεπονημένοις (sic) V 10 sq. ἐργασίας i 14 τε, ut videtur, om. i 15 <οὐ> λογισμῷ ci. Enthoven, Mnemos. 22 (1894) p. 386, male 19 ὦν] ἦν Did., reprobavit Mend. coll. III § 206 et Plut. Ti. Gracch. c. 10; οὖν ci. Zippel p. 361, καὶ γὰρ οὖν scr. Wilam.; at nomin. absol. exemplo Herodoteo positus est, v. etiam Kratt p. 16, Zerdik p. 18 adn. 2 καὶ ὦν παρὰ Ῥωμαίοις αἰὲ ὁ κωλύειν δυνατώτερος i 21 ἐς τὴν ἐπιούσαν (sc. ἡμέραν) ἀγορὰν ἀνέθετο Kratt p. 52 adn. 6, male lacunam cum Nauck significavit Mend., cf. Lange, R. Altert. III² p. 11 sq.

φυλακὴν τε παραστησάμενος ἱκανὴν ὥς καὶ ἄκοντα
 βιασόμενος Ὀκτάουιον ἐκέλευε σὺν ἀπειλῇ τῷ γραμ-
 ματεῖ τὸν νόμον εἰς τὸ πλῆθος ἀναγινώσκειν. καὶ
 ἀνεγίνωσκε καὶ Ὀκταουίου κωλύοντος ἐσιώπα. λοιδο- 50
 5 ριῶν δὲ τοῖς δημάρχοις ἐς ἀλλήλους γενομένων καὶ
 τοῦ δήμου θορυβοῦντος ἱκανῶς, οἱ δυνατοὶ τοὺς δη-
 μάρχους ἤξιουν ἐπιτρέψαι τῇ βουλῇ, περὶ ὧν διαφέ-
 ρονται, καὶ ὁ Γράκχος ἀρπάσας τὸ λεχθέν, ὥς δὴ
 πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἀρέσοντος τοῦ νόμου, διέτρεχεν
 10 ἐς τὸ βουλευτήριον. ἐκεῖ δ' ὥς ἐν ὀλλόγοις ὑβρίζο- 51
 μενος ὑπὸ τῶν πλουσίων, αὐτίς ἐκδραμὼν εἰς τὴν
 ἀγορὰν ἔφη διαψήφισιν προθήσειν ἐς τὴν ἐπιούσαν
 ἀγορὰν περὶ τε τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ὀκτα-
 ουίου, εἰ χορὴ δημάρχον ἀντιπράττοντα τῷ δήμῳ τὴν
 15 ἀρχὴν ἐπέχειν. καὶ ἔπραξεν οὕτως· ἐπείτε γὰρ Ὀκτά- 52
 ουιος οὐδὲν καταπλαγείς αὐτίς ἐνίστατο, ὃ δὲ προτέραν
 τὴν περὶ αὐτοῦ ψῆφον ἀνεδίδου. καὶ τῆς πρώτης φυ-
 λῆς καταψηφισαμένης τὴν ἀρχὴν τὸν Ὀκτάουιον ἀπο-
 θέσθαι, ἐπιστραφεὶς πρὸς αὐτὸν ὁ Γράκχος ἐδεῖτο
 20 μεταθέσθαι. οὐ πειθομένου δὲ τὰς ἄλλας ψήφους ἐπ-
 ῆγεν. οὐσῶν δὲ τότε φυλῶν πέντε καὶ τριάκοντα καὶ 53
 συνδραμουσῶν ἐς τὸ αὐτὸ σὺν ὀργῇ τῶν προτέρων
 ἑπτακαίδεκα, ἥ μὲν ὀκτωκαιδεκάτῃ τὸ κῦρος ἔμελλεν
 ἐπιθήσειν, ὃ δὲ Γράκχος αὐτίς, ἐν ὧσιν τοῦ δήμου,
 25 τότε μάλιστα κινδυνεύοντι τῷ Ὀκταουίῳ λιπαρῶς ἐν-
 ἔκειτο μὴ ἔργον ὀσιώτατον καὶ χρησιμώτατον Ἰταλίᾳ
 πάσῃ συγχέαι μηδὲ σπουδὴν τοῦ δήμου τοσήνδε ἀνα-

6 δήμου] νόμον iC 13 ἀγορὰν del. Kratt p. 52 adn. 6,
 non recte, opinor 15 ἐπέχειν] ἔτι ἔχειν ci. Mend., spe-
 ciose 20 πειθομένους bd, πειθόμενος a. 21 φυλακῶν B

133 a. C.

τρέψαι, ᾧ τι καὶ παρενδοῦναι προθυμονμένῳ δήμαρχον ὄντα ἤρμοξε, καὶ μὴ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρου-
 54 μένην περιδεῖν ἐπὶ καταγνώσει. καὶ τάδε λέγων καὶ
 θεοὺς μαρτυρόμενος ἄκων ἄνδρα σύναρχον ἀτιμοῦν,
 ὥς οὐκ ἔπειθεν, ἐπῆγε τὴν ψῆφον. καὶ ὁ μὲν Ὀκτά- 5
 ονιος αὐτίκα ιδιώτης γενόμενος διαλαθὼν ἀπεδίδρα-
 σκε, Κόιντος δὲ Μούμιος ἀντ' αὐτοῦ δήμαρχος ἤρεϊτο, 13
 55 καὶ ὁ νόμος ὁ περὶ τῆς γῆς ἐκυροῦτο. διανέμειν τε
 αὐτὴν ἐκεχειροτόνηντο πρῶτοι Γράκχος αὐτός, ὁ νομο-
 θέτης, καὶ ἀδελφὸς ὁμώνυμος ἐκείνου καὶ ὃς ἐκήδευε 10
 τῷ νομοθέτῃ Κλαύδιος Ἀππίος, πάννυ τοῦ δήμου καὶ
 ὥς δεδιότος, μὴ τὸ ἔργον ἐκλειφθεῖν τοῦ νόμου, εἰ μὴ
 56 Γράκχος αὐτοῦ σὺν ὅλῃ τῇ οἰκίᾳ κατάρχοιτο. Γράκχος
 δὲ μεγαλαυχούμενος ἐπὶ τῷ νόμῳ ὑπὸ τοῦ πλήθους
 οἷα δὴ κτίστης οὐ μιᾶς πόλεως οὐδὲ ἐνὸς γένους, ἀλλὰ 15
 πάντων, ὅσα ἐν Ἰταλίᾳ ἔθνη, ἐς τὴν οἰκίαν παρεπέμ-
 57 πετο. καὶ μετὰ ταῦθ' οἱ μὲν κεκρατηκότες ἐς τοὺς
 ἀγροὺς ἀνεχώρουν, ὅθεν ἐπὶ ταῦτ' ἐληλύθεσαν, οἱ δ'
 ἡσσημένοι δυσφοροῦντες ἔτι παρέμενον καὶ ἐλογοποι-
 ουν οὐ χαιρήσειν Γράκχον, αὐτίκα ὅτε γένοιτο ιδιώ- 20

1 προθυμούμενον vel προθυμονμένως ci. Schw., προθύμως Mend., Acta soc. phil. Lips. 6 (1876) p. 348, sed partic. bene refertur ad ᾧ i. e. τῷ δήμῳ 3 ἐπὶ, suprascr. ἐν, V¹ τοιαύδε i 7 et § 60 Μόμιος V, Μόμιος Vat. 141 et apogr. Lib. c. 135 extr., Μούμιος reliqui, ut etiam Vat. 141 Iber. c. 56 sq. Mumius C, Μούμιος Plut. Ti. Gracch. c. 13, Minucius Oros. 5, 8, 3, quod Zangemeister ex confusione sive Orosii sive librariorum cum trib. pl. eiusdem nominis (cf. 5, 12, 4 sq.) natum esse coniecit. Cf. etiam Meyer (v. ad § 26) p. 103 adn. 3 9 ἐκεχειροτόνηντο] cf. Cob. (v. ad § 3) p. 192 sq. 9 sq. ὁ νομοθέτης susp. Mend., sed defenduntur verbis, quae sequuntur, τῷ νομοθέτῃ, cf. etiam § 88 18 ἀνεχώρουν cum V ser. Mend., ἀπεχ. reliqui, quod fort. retinendum erat 19 δυσφοροῦντες a 20 οὐχ αἰρήσειν i C

της, ἀρχὴν τε ὑβρίσαντα ἱερὰν καὶ ἄσυλον καὶ στά-
σεως τοσὴνδε ἀφορμὴν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐμβαλόντα.

- 14 θέρος δ' ἦν ἤδη καὶ προγραφαὶ δημάρχων ἐς τὸ 58
μέλλον· καὶ οἱ πλούσιοι τῆς χειροτονίας πλησιαζού-
5 σης ἔνδηλοι σαφῶς ἦσαν ἐσπουδακότες ἐς τὴν ἀρχὴν
τοῖς μάλιστα Γράκῳ πολεμίοις. ὃ δ' ἐγγὺς τοῦ κακοῦ
γιννομένου δέσας, εἰ μὴ καὶ ἐς τὸ μέλλον εἴδοιτο δῆ-
μαρχος, συνεκάλει τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπὶ τὴν χειρο-
τονίαν. ἀσχολουμένων δ' ἐκείνων ὡς ἐν θέρει, συν- 59
10 ελαυνόμενος ὑπὸ τῆς προθεσμίας ὀλίγης ἐς τὴν χειρο-
τονίαν ἔτι οὔσης ἐπὶ τὸν ἐν τῷ ἔσται δῆμον κατέφευγε
καὶ περιῶν κατὰ μέρος ἐκάστων ἐτίετο δῆμαρχον αὐτὸν
ἐς τὸ μέλλον ἐλέσθαι, κινδυνεύοντα δι' ἐκείνους. γι- 60
γνομένης δὲ τῆς χειροτονίας δύο μὲν ἔφθασαν αἱ
15 πρῶται φυλαὶ Γράκχον ἀποσῆναι, τῶν δὲ πλουσίων
ἐνισταμένων οὐκ ἔννομον εἶναι δὲς ἐφεξῆς τὸν αὐτὸν
ἄρχειν καὶ Ρουβρίου δημάρχου τοῦ προεστάναι τῆς
ἐκκλησίας ἐκείνης διειληχότος ἐνδοιάζοντος ἐπὶ τῷδε,
Μούμμιος αὐτόν, ὃ ἐπὶ τῷ Οκταωνίῳ δημαρχεῖν ἤρη-
20 μένος, ἐκέλευεν ἑαυτῷ τὴν ἐκκλησίαν ἐπιτρέψαι. καὶ 61
ὃ μὲν ἐπέτρεπεν, οἱ δὲ λοιποὶ δῆμαρχοι περὶ τῆς ἐπι-
στασίας ἠξίουσαν ἀνακληροῦσθαι· Ρουβρίου γὰρ τοῦ
λαχόντος ἐκστάντος αὐτίς ἐς ἅπαντας τὴν διακλήρω-

1 ἰδρύσαντα iC 7 γιννόμενος ci Musgr., sed cf. Lib.
c. 130 extr. alibi εἰ μὴ] μὴ οὐ O 12 ἐκάστων Mend.,
ἐκαστον Oi, quod Kratt p. 34 sq. ad περιῶν rettulit αὐτόν
Oi, corr. Mend. 17 et 22 ῥομβίου Oi, Rubrio C, unde
corr. Gel., Ροβρίου scr. Wilam. 19 Μοῦμμιος] cf. ad § 54

20 ἐκκλησίαν] ἐπιστάσιαν vel ἐπιστατείαν ci. Mend., inut.

23 αὐτίς om. V

133a.C.

- 62 σιν περιέναι. ἔριδος δὲ καὶ ἐπὶ τῷδε πολλῆς γενο-
 μένης ὁ Γράκχος ἐλαττούμενος τὴν μὲν χειροτονίαν
 εἰς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἀνέθετο, πάντα δ' ἀπογνοὺς
 ἐμελανειμόναι τε ἔτι ὢν ἔναρχος καὶ τὸ λοιπὸν τῆς
 ἡμέρας ἐν ἀγορᾷ τὸν υἱὸν ἐπάγων ἐκάστοις συνίστη 5
 καὶ παρετίθετο ὥς αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀντίκα
 63 ἀπολούμενος. οἴκτου δὲ πολλοῦ σὺν λογισμῷ τοὺς 15
 πένητας ἐπιλαμβάνοντος ὑπὲρ τε σφῶν αὐτῶν, ὥς οὐκ
 ἐν ἰσονόμῳ πολιτευσόντων ἔτι, ἀλλὰ δουλευσόντων
 κατὰ κράτος τοῖς πλουσίοις, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ Γράκχου, 10
 τοιαῦτα δεδιότος τε καὶ πάσχοντος ὑπὲρ αὐτῶν, σὺν
 τε οἰμωγῇ προπεμπόντων αὐτὸν ἀπάντων ἐπὶ τὴν οἰ-
 κίαν ἐσπέρας καὶ θαρρεῖν εἰς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν
 64 ἐπικελευόντων, ἀναθαρρήσας ὁ Γράκχος ἔτι νυκτὸς 15
 τοὺς στασιώτας συναγαγὼν καὶ σημείον, εἰ καὶ μάχης 15
 δεήσειεν, ὑποδείξας κατέλαβε τοῦ Καπιτωλίου τὸν νεῶν,
 ἔνθα χειροτονήσειν ἔμελλον, καὶ τὰ μέσα τῆς ἐκκλη-
 65 σίας. ἐνοχλούμενος δ' ὑπὸ τῶν δημάρχων καὶ τῶν 20
 πλουσίων, οὐκ ἐόντων ἀναδοθῆναι περὶ αὐτοῦ χειρο-
 τονίαν, ἀνέσχε τοῦ σημείου. καὶ βοῆς ἄφνω παρὰ τῶν 20
 συνειδόντων γενομένης χειρὲς τε ἦσαν ἤδη τὸ ἀπὸ
 τοῦδε, καὶ τῶν Γρακχείων οἳ μὲν αὐτὸν ἐφύλαττον
 οἳά τινες δορυφόροι, οἳ δὲ τὰ ἱμάτια διαξωσάμενοι,
 ῥάβδους καὶ ξύλα τὰ ἐν χερσὶ τῶν ὑπηρετῶν ἀρπάσαν-
 τές τε καὶ διακλάσαντες εἰς πολλά, τοὺς πλουσίους ἐξ- 25

1 περιέναι] πεποιηκέναι B 5 ἐπάγων] περιάγων vel
 περιῶν ci. Mend. 7 σὺν λογισμῷ] συλλογισμῷ i; offendit
 Schw. 11 δεδιότος] δεδρακότος ci. Mend. coll. § 146, ver-
 bum trad. defendit Kratt p. 61, qui tamen sine causa susp.
 ὑπὲρ αὐτῶν αὐτῶν scr. Mend. 14 παρακελευόντων ci.
 Mend., sed cf. Thuc. 3, 82, 5; 4, 28, 3 16 ἀποδείξας a
 21 εἰς χειρὰς τε ἦσαν ci. Cob. p. 232, sed cf. V § 572 23 περι-
 ξωσάμενοι i 24 ῥάβδους (sic) B

ήλαννον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, σὺν τοσῶδε ταράχῳ καὶ 66
 τραύμασιν, ὥς τοὺς τε δημάρχους δέσαντας διαφυγεῖν
 ἐκ μέσου καὶ τὸν νεῶν τοὺς ἱερέας ἐπικλεῖσαι δρόμον
 τε πολλῶν ἄκοσμον εἶναι καὶ φυγὴν καὶ λόγον οὐκ
 5 ἀκριβῆ, τῶν μὲν ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους δημάρχους ὁ
 Γράκχος παραλύσειε τῆς ἀρχῆς (οὐ γὰρ ὁρωμένων αὐτῶν
 εἰκάξον οὕτως), τῶν δ' ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν ἐς τὸ μέλλον
16 δῆμαρχον ἄνευ χειροτονίας ἀποφαίνοι. γιγνομένων δὲ 67
 τούτων ἡ βουλὴ συνῆλθεν εἰς τὸ τῆς Πίστεως ἱερόν.
 10 καὶ μοι θαῦμα καταφαίνεται τὸ πολλάκις ἐν τοιοῖσδε φό-
 βοις διὰ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς διασεσωσμένους τότε
 μὴδ' ἐπὶ νοῦν τὸν δικτάτορα λαβεῖν, ἀλλὰ χρησιμώ-
 τατον τοῖς προτέροις τούδε τὸ ἔργον εὐρεθῆν μὴδ' ἐν
 μνήμῃ τοῖς πολλοῖς ἄρα γενέσθαι μῆτε τότε μῆθ'
 15 ὕστερον. κρίναντες δ' ὅσα ἔκριναν ἐς τὸ Καπιτώ- 68
 λιον ἀνῆσαν. καὶ πρῶτος αὐτοῖς ὁ μέγιστος ἀρχιε-
 ρεὺς λεγόμενος ἐξῆρχε τῆς ὁδοῦ, Κορνήλιος Σκιπίων
 ὁ Νασικᾶς· ἐβόα τε μέγιστον ἐπεσθαί οἱ τοὺς ἐθέλον-
 τας σώζεσθαι τὴν πατρίδα καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱμα-
 20 τίου ἐς τὴν κεφαλὴν περιεσύρατο, εἴτε τῷ παρασήμερ

1 ἀπὸ deleri aut ἐκ scribi iussit Mend., sed v. Loesch
 p. 516, cf. § 138, II § 157. 352. 434. 526, III § 42, IV § 145.
 533 6 παραλύσειε Keil, παραλύσει Οἱ; παραλύει Musgr.,
 vulgo 8 ἀποφαίνει i, vulgo 9 ἱρόν h. l. B, ut saepius
 etiam alii 10 τὸ] τοὺς vel τὸ <τοὺς> ci. Mend., inut., opinor
 17 σκηπίων Οἱ, const., at Vat. 141 σκιπίων, quod apogr.
 etiam in Libycis mutaverunt

9 de situ templi Fidei cf. O. Richter, Hermes 18 (1883)
 p. 115 sq. contra Jordan, Topogr. d. Stadt Rom I, 2 p. 37 adn. 36,
 quem tamen defendit Hülsen, Festschrift f. H. Kiepert, Berlin
 1898 p. 210 sqq. 16 de pontificatu Nasicae cf. Meyer (v. ad
 § 26) p. 95 adn. 1, quem reprobavit Wilam. p. 77 adn. 1
 19 sqq. cf. Meyer p. 95 adn. 2, Wilam. p. 78, Kornemann (v. ad
 § 26) p. 5

- τοῦ σχήματος πλέονάς οἱ συντρέχειν ἐπισπώμενος, εἴτε
πολέμου τι σύμβολον τοῖς ὀρώσιν ὥς κόρυθα ποιού-
μενος, εἴτε θεοὺς ἐγκαλυπτόμενος ὧν ἐμελλε δρᾶσθαι.
69 ἀνελθόντι δὲ ἐς τὸ ἱερόν καὶ τοῖς Γρακχείοις ἐπιδρα-
μόντι εἶξαν μὲν ὥς κατ' ἀξίωσιν ἀνδρὶ ἀρίστῳ, καὶ 5
τὴν βουλήν ἅμα οἱ θεωροῦντες ἐπιοῦσαν· οἱ δὲ τὰ
ξύλα τῶν Γρακχείων αὐτῶν περισπάσαντες ὅσα τε
βάθρα καὶ ἄλλη παρασκευὴ ὥς ἐς ἐκκλησίαν συνενή-
νεκτο, διελόντες ἔπαιον αὐτοὺς καὶ ἐδίωκον καὶ ἐς τὰ
70 ἀπόκημινα κατερρίπτουν. κὰν τῷδε τῷ κυδοιμῷ πολ- 10
λοί τε τῶν Γρακχείων καὶ Γράκχος αὐτός, εἰλούμενος
περὶ τὸ ἱερόν, ἀνηρέθη κατὰ τὰς θύρας παρὰ τοὺς
τῶν βασιλέων ἀνδριάντας. καὶ πάντας αὐτοὺς νυκτὸς
ἐξέριψαν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ. 14
- 71 οὕτω μὲν δὴ Γράκχος, ὁ Γράκχου τοῦ δις ὑπατεύ- 17
σαντος καὶ Κορνηλίας τῆς Σκιπίωνος τοῦ Καρχηδο-
νίου τὴν ἡγεμονίαν ἀφελομένου παῖς, ἀρίστου βουλευ-
ματος ἔνεκα, βιάως αὐτῷ προσιών, ἀνήρητο ἔτι δη-
μαρχῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. καὶ πρῶτον ἐν ἐκκλησίᾳ
τόδε μῦθος γενόμενον οὐ διέλιπεν, αἰεὶ τινος ὁμοίου 20
72 γιγνομένου παρὰ μέρος. ἡ δὲ πόλις ἐπὶ τῷ Γράκχου

2 τοῖς ὀρώσιν ὥς κόρυθα (κόλυθα i)] τοῖς ἀκολουθοῦσι ci.
Mend. ex C, vix recte τοῖς ὀρώσιν] cf. ad § 10 4 sq. ἀνελ-
θὼν — ἐπιδραμὼν εἶξασιν Οἱ, ἀνελθόντι — ἐπιδραμόντι εἶξαν
μὲν corr. Schw., sed ἀνελθὼν et ἐπιδραμὼν fortasse possunt
teneri. Musgr. lacunam statuit post ἀρίστῳ 11 εἰλούμενος V
12 κατὰ] παρὰ i 14 ἔριψαν i 21 παρὰ μέρος] παρα-
μένον van Geer, De fontibus Plut. in vitis Gracch., Lugd. Bat.
1878, p. 91, perperam

12 τὸ ἱερόν non est templum Fidei, ut voluit Marx, Rhein.
Mus. 39 (1884) p. 72, sed Iovis Capitolini; eiusdem sunt portae,
non areae Capitolinae, ut voluit Jordan, Topogr. d. Stadt Rom
I, 2 p. 64

φόνῳ διήρητο ἐς λύπην καὶ ἡδονήν, οἳ μὲν οἰκτείρον-
τες αὐτούς τε κἀκεῖνον καὶ τὰ παρόντα ὥς οὐκέτι
πολιτείαν, ἀλλὰ χειροκρατίαν καὶ βίαν, οἳ δ' ἐξαιρεγά-
σθαι σφίσιν ἡγούμενοι πᾶν, ὅσον ἐβούλοντο.

- 5 καὶ τὰδε μὲν ἦν, ὅτε Ἀριστόνικος Ῥωμαίοις περὶ 73
18 τῆς ἀρχῆς ἐπολέμει τῆς ἐν Ἀσίᾳ· ἀναιρεθέντος δὲ
Γράκχου καὶ τελευτήσαντος Ἀππίου Κλαυδίου, ἀντι-
καθίστανται μὲν ἐς τὸ τὴν γῆν ἅμα τῷ νεωτέρῳ Γράκχῳ 132 α. Ο.
διανέμειν Φούλβιος Φλάκκος καὶ Παπίριος Κάρβων,
10 ἀμελούντων δὲ τῶν κεκτημένων αὐτὴν ἀπογράφεσθαι
κατηγόρους ἐκήρυττον ἐνδεικνύναι. καὶ ταχὺ πλῆθος 74
ἦν δικῶν χαλεπῶν· ὅση γὰρ ἄλλη πλησιάζουσα τῇδε
ἐπέπρατο ἢ τοῖς συμμάχοις ἐπιδιήρητο, διὰ τὸ τῇσδε
μέτρον ἐξητάζετο ἅπασα, ὅπως τε ἐπέπρατο καὶ ὅπως
15 ἐπιδιήρητο, οὔτε τὰ συμβόλαια οὔτε τὰς κληρουχίας
ἔτι ἐχόντων ἀπάντων· ἃ δὲ καὶ εὗρίσκετο, ἀμφίλογα
ἦν. ἀναμετρουμένης τε αὐτῆς οἳ μὲν ἐκ πεφυτευμέ- 75
νης καὶ ἐπαύλεων ἐς ψιλὴν μετετίθεντο, οἳ δ' ἐξ ἐνεργ-
γῶν ἐς ἀργὸν ἢ λίμνας ἢ τέλματα, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν
20 ὥς ἐπὶ δορικτήτοις ἀκριβῆ πεποιημένοι. καὶ τὸ κή- 76
ρυγμα, τὴν ἀνέμητον ἐξεργάζεσθαι τὸν ἐθέλοντα προ-

1 οἰκτείροντες constanter scriptum cum ei 3 βίαν <ἀπο-
στρεφόμενοι> vel sim. ex C ci. Mend., sine causa idonea
9 Φούλβιος Oi, etiam Vat. 141, const., Φούλονιος scr. Bk. et
Mend. 19 οὐδὲ Schw., οὔτε Oi 19 sq. οὐδὲ ἀρχὴν τὴν
<ἀπογραφὴν> ὡς ci. Mend., post ἀκριβῆ add. Schw. <τὰ μέτρα>,
Musgr. ἀκριβῆ ad συμβόλαια rettulit. Malim aut post τὴν
ἀρχὴν aut post πεποιημένοι addi <τὴν διανομήν> 20 ὥς
om. i 21 <τὸ> τὴν maluit Mend., sed cf. ad § 172 τὸν
ἐθέλοντα om. i

12 sqq. cf. Meyer (v. ad § 26) p. 92 adn. 2, Mommsen,
R. Staatsr. III, 1 p. 87 adn. 2

132 α. C.

λέγον, ἐπῆρε πολλοὺς τὰ πλησίον ἐκπονοῦντας τὴν
ἐκατέρας ὄψιν συγχέαι· χρόνος τε ἐπελθὼν ἐνεόχμωσε
77 πάντα. καὶ τὸ τῶν πλουσίων ἀδίκημα καίπερ ὃν
μέγα δυσεπίγνωστον ἦν. καὶ οὐδὲν ἄλλ' ἢ πάντων
ἀνάστασις ἐγίγνετο μεταφερομένων τε καὶ μετοικιζο- 5
μένων ἐς ἄλλότρια.

78 ταῦτά τε δὴ καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις τῶν δικαζόντων 19
129 α. C. ἐπειξεις οὐ φέροντες οἱ Ἱταλιῶται Κορνήλιον Σκι-
πίωνα, ὃς Καρχηδὼνα ἐπόρθησεν, ἡξίουν προστάτην
79 σφῶν ἀδικουμένων γενέσθαι. ὃ δ' ἐς τοὺς πολέμους 10
αὐτοῖς κεχρημένος προθυμοτάτοις ὑπεριδεῖν τε ὤκνησε
καὶ παρελθὼν εἰς τὸ βουλευτήριον τὸν μὲν Γράκχον
νόμον οὐκ ἔψεγε διὰ τὸν δῆμον σαφῶς, τὴν δὲ τοῦδε
δυσχέρειαν ἐπέξιὼν ἡξίου τὰς δίκας οὐκ ἐπὶ τῶν διαι-
ροούντων ὥς ὑπόπτων τοῖς δικαζομένοις, ἀλλ' ἐφ' ἐτέ- 15
80 ρων λέγεσθαι. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ἔπεισεν, εἶναι δο-
κοῦντι δικαίῳ· καὶ Τουδιτανὸς αὐτοῖς ὑπατεύων ἐδόθη
δικάζειν. ἀλλ' ὃδε μὲν ἀψάμενος τοῦ ἔργου καὶ τὴν
δυσχέρειαν ἰδὼν ἐπ' Ἰλλυριοὺς ἐστράτεψε, πρόφασιν
τῇνδε ποιούμενος τοῦ μὴ δικάζειν· οἱ δὲ τὴν γῆν 20
διανέμοντες, οὐκ ἀπαντῶντος ἐς αὐτοὺς οὐδενὸς ἐς
81 δίκην, ἐπὶ ἀργίας ἦσαν. καὶ μῖσος ἐντεῦθεν ἤρξατο
εἰς τὸν Σκιπίωνα τοῦ δήμου καὶ ἀγανάκτησις, ὅτι
αὐτὸν ἀγαπήσαντες ἐπιφθόνως καὶ πολλὰ τοῖς δυνα-
τοῖς ἐναντιωθέντες ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπατόν τε δις ἐλό- 25

2 ἐνεόχμωσε Oi, corr. Bk. 8 ἐπειξεις] ἀπειλᾶς vel etiam
διώξεις ci. Mend., at illud bonum videtur 9 sq. προστάτην
post σφῶν ἀδικουμένων i 13 τοῦδε] τοῦ διαγιγνώσκειν vel
sim. ci. Mend., τοῦργον Herw. p. 128, sed subaudi τοῦ νόμου
16 λέγεσθαι] γενέσθαι ci. Mend., sed cf. Herw. l. c. 17 τουρδι-
τανὸς O, τουρδιανὸς iC, corr. Schw. 19 ἐστράτευσε ci. Mend.,
cf. praef.

μενοι παρὰ νόμῳ, ὑπὲρ τῶν Ἰταλιωτῶν ἀντιπεπραχότα
 σφίσι ἐώρων. ταῦτα δ', ὅσοι τοῦ Σκιπίωνος ἦσαν 82
 ἐχθροί, κατιδόντες ἐβόων, ὥς λῦσαι τὸν Γράκχου νό-
 4 μον ὅλως διεγνώκως μέλλοι πολὺν ἐπὶ τῇδε ἔνοπλον
 20 φόνον ἐργάσασθαι. ὦν δ' ὁ δῆμος ἀκροώμενος ἐδεδίει, 83
 μέχρ' ὃ Σκιπίων, ἐσπέρας παρὰ θέμενος ἑαυτῷ δέλτον,
 εἰς ἣν νυκτὸς ἔμελλε γράψαι τὰ λεχθησόμενα ἐν τῷ
 δῆμῳ, νεκρὸς ἄνευ τραύματος εὐρέθη, εἴτε Κορνηλίας
 αὐτῷ, τῆς Γράκχου μητρός, ἐπιθεμένης, ἵνα μὴ ὁ
 10 νόμος ὁ Γράκχου λυθῇ, καὶ συλλαβούσης ἐς τοῦτο
 Σεμπρονίας τῆς θυγατρὸς, ἣ τῷ Σκιπίωνι γαμουμένη
 διὰ δυσμορφίαν καὶ ἀπαιδίαν οὐτ' ἐστέρηγετο οὐτ' ἐστερ-
 γεν, εἰδ', ὥς ἔνιοι δοκοῦσιν, ἐκὼν ἀπέθανε συνιδὼν,
 ὅτι οὐκ ἔσοιτο δυνατὸς κατασχεῖν ὦν ὑπόσχοιτο. εἰσὶ 84
 15 δ' οἱ βασιανισομένους φασὶ θεράποντας εἰπεῖν, ὅτι αὐ-
 τὸν ξένοι δι' ὀπισθοδόμου νυκτὸς ἐπεισαχθέντες ἀπο-
 πνίξαιεν καὶ οἱ πνυθόμενοι ὀκνήσαιεν ἐξενεγκεῖν διὰ
 τὸν δῆμον ὀργιζόμενον ἔτι καὶ τῷ θανάτῳ συνηδόμενον.

4 ἔνοπλον] ἐν ὅπλοις i, πολιτικὸν vel etiam ἔμφυλον ci.
 Mend., hoc non male 5 ἐργάσασθαι] ἐργάσεσθαι scr. Mend.,
 probabiliter, cf. Jahrb. f. cl. Philol. 133 (1886) p. 395, inf. aor.
 defendebant Loesch p. 521, Kratt p. 27, at solet App. post
 μέλλω ponere inf. fut. aut praes., inf. aor. non invenitur nisi V
 § 315, ubi tamen in B legitur inf. fut. 6 μέχρ' O (i?),
 μέχρ' vulgo 7 τὰ <ἐσάνριον> λεχθ. exspectavit Mend.
 11 γεγαμημένη maluit Mend., cf. praef. 12 ἀπαιδίαν] 'stul-
 ticiam C, i. e. ἀπαιδευσίαν' (Mend.) 15 <τοὺς> θεράποντας
 maluit Mend., sed cf. Loesch p. 515 et p. 18 17 καὶ οἱ
 cum ab Schw., ut § 356, concedens tamen etiam οἱ posse ferri;
 καὶ <αὐτ>οἱ ci. Herw. p. 65, contra Schenkl p. 178, ad οἱ πνθ.
 subaudiens παρὰ τῶν θεραπόντων βασιανισθέντων; ὅτι pro οἱ
 maluit Keil; <τοῦτ> ad οἱ πνθ. addit Zerdik p. 68

129 a. C.

- 85 Σκιπίων μὲν δὴ τεθνήκει καὶ οὐδὲ δημοσίας τα-
φῆς ἤξιούτο, μέγιστα δὴ τὴν ἡγεμονίαν ὠφελήσας·
οὕτως ἢ παραντίκα ὀργὴ τῆς ποτὲ χάριτος ἐπικρατεῖ.
καὶ τόδε ὃν τηλικούτον οἶα πάρεργον ἐπὶ τῇ Γράκχου 4
86 στάσει συνέπεσε. τὴν δὲ διαίρεσιν τῆς γῆς οἱ κεκτημέ- 21
νοι καὶ ὥς ἐπὶ προφάσεσι ποικίλαις διέφερον ἐπὶ πλεῖ-
στον. καὶ τινες εἰσηγοῦντο τοὺς συμμάχους ἅπαντας, οἱ
δὴ περὶ τῆς γῆς μάλιστα ἀντέλεγον, εἰς τὴν Ῥωμαίων
πολιτείαν ἀναγράψαι, ὥς μείζονι χάριτι περὶ τῆς γῆς οὐ
87 διοισομένους. καὶ ἐδέχοντο ἄσμενοι τοῦθ' οἱ Ἰταλιῶται, 10
προτιθέντες τῶν χωρίων τὴν πολιτείαν. συνέπρασσε τε
αὐτοῖς ἐς τοῦτο μάλιστα πάντων Φούλβιος Φλάκκος,
125 a. C. ὑπατεύων ἅμα καὶ τὴν γῆν διανέμων. ἡ βουλὴ δ' ἐχάλε-
παινε, τοὺς ὑπηκόους σφῶν ἰσοπολίτας εἰ ποιήσονται.
88 καὶ τόδε μὲν τὸ ἐγχείρημα οὕτω διελύθη, καὶ ὁ 15
124 a. C. δῆμος ἐν ἐλπίδι τέως τῆς γῆς γενόμενος ἠθύμει· ὥδε
δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ἀσπάσιος ἐκ τῶν τὴν γῆν διαιρούν-
των ἐς δημαρχίαν ἐπιφαίνεται Γάιος Γράκκος, ὁ Γράκ-
χου τοῦ νομοθέτου νεώτερος ἀδελφός, ἐς πολὺ μὲν
ἡσυχάσας ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ συμφορᾷ· πολλῶν δ' 20
αὐτοῦ καταφρονούντων ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, παρήγ-

1 ἐτεθνήκει scr. Mend., qui ubique augm. in plusq. resti-
tuit; secutus sum consensum codicum, certe iure, si ita hiatus
sustuli 2 μέγιστα] μάλιστα B, hoc quoque bonum 3 quod
C vertit, ἐπικράτει, probaverunt Schw. et Mend. 4 ἐπὶ Mend.
putabat molestum, iure nisi cum πάρεργον iungas 5 συ-
στάσει O 9 aut <ἐπὶ> μείζονι χάριτι aut μ. χάριτι <ὑπαχθέντες>
(immo ὑπαχθέντας) (cf. § 90. 91) ci. Schw., sed saepe invenitur
dativus causae, cf. § 141. 386, III § 195. 213, IV § 433 etc. 14 ποιή-
σαιντο, suprascr. a m. 1 ονται, V 17 ἐκ] εἰς b, εἰ ad, 'i. e.
εἰς' (Mend.), cf. Cob. (v. ad. § 3) p. 182 18 ἐς δημαρχίαν
deleri voluit Mend., ut videtur, iniuria 21 post αὐτοῦ addi
voluit Mend. <διὰ τόδε> vel sim. quid

γειλεν ἐς δημαρχίαν. καὶ περιφανέστατα αἵρεθεῖς εὐ- 89
 θὺς ἐπεβούλευε τῇ βουλῇ, σιτηρέσιον ἔμμηνον ὀρί- 123 a. C.
 σας ἐκάστω τῶν δημοτῶν ἀπὸ τῶν κοινῶν χρημάτων,
 οὐ πρότερον εἰσθὼς διαδίδοσθαι. καὶ ὁ μὲν ὀξέως 90
 οὕτως ἐνὶ πολιτεύματι τὸν δῆμον ὑπηγάγετο, συμπρά-
 ξαντος αὐτῷ Φουλβίου Φλάκκου. καὶ εὐθὺς ἐπὶ τῷδε
 καὶ ἐς τὸ μέλλον ἦρτο δημαρχεῖν· καὶ ἄρα τις ἤδη
 νόμος κεκύρωτο, εἰ δῆμαρχος ἐνδέοι ταῖς παραγγελίαις,
 9 τὸν δῆμον ἐκ πάντων ἐπιλέγεσθαι.

22 ὁ μὲν δὲ Γάιος Γράκκος οὕτως ἐδημάρχει τὸ δεύτε- 91
 ρον· οἷα δ' ἔχων τὸν δῆμον ἔμμισθον, ὑπήγετο καὶ 122 a. C.
 τοὺς καλουμένους ἱππέας, οἳ τὴν ἀξιόσπιν εἰσι τῆς
 βουλῆς καὶ τῶν δημοτῶν ἐν μέσῳ, δι' ἑτέρου τοιοῦδε
 πολιτεύματος. τὰ δικαστήρια, ἀδοξοῦντα ἐπὶ δωρο- 92
 15 δοκίαις, ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῶν βουλευτῶν μετέφερε,
 τὰ ὑπόγυα μάλιστα αὐτοῖς ὀνειδίζων, ὅτι Αὐρήλιος
 Κόττας καὶ Σαλινάτωρ καὶ τρίτος ἐπὶ τούτοις Μάνιος
 Ἀκύλιος, ὁ τὴν Ἀσίαν ἐλὼν, σαφῶς δεδωροδοκηότες
 ἀφείντο ὑπὸ τῶν δικασάντων οἳ τε πρέσβεις οἳ κατ'
 20 αὐτῶν ἔτι παρόντες σὺν φθόνῳ ταῦτα περιόντες ἐκε-
 κράγεσαν. ἅπερ ἡ βουλὴ μάλιστα αἰδουμένη ἐς τὸν
 νόμον ἐνεδίδου· καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ἐκύρου. καὶ μετ- 93

2 ἐπεβούλευσε maluit Mend., v. praef. ἔμμηνον, ut vi-
 detur, V 8 δημαρχία pro δῆμαρχος ci. Zeiss ad h. l.; Mend.
 exspectavit: εἰ ἐν ταῖς δημαρχίας παραγγελίαις ὁ παραγγελλόντων
 ἀριθμὸς ἐνδέοι, sed omnia videntur sana 9 ἐκ πάντων] ἐκ
 τῶν παρόντων vel ὄντων ci. Schw., sed cf. Mommsen, R. Staatsr.
 I³ p. 473 adn. 4 16 κορήλιος libri, corr. Gel. et Schw.
 19 sq. κατ' αὐτὸν a

8 sq. de re cf. Mommsen (v. supra ad v. 9) et Meyer
 (v. ad § 26) p. 94 adn. 3; Strachan-Davidson παραγγελία per
 errorem pro ἀναγόρευσις positum esse conicit, non recte

122 a. C.

ηνέχθη μὲν ὧδε ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῆς βουλῆς τὰ
 δικαστήρια· φασὶ δὲ κυρωθέντος μὲν ἄρτι τοῦ νόμου
 τὸν Γράκχον εἰπεῖν, ὅτι ἀθρόως τὴν βουλήν καθηγήκοι,
 τοῦ δ' ἔργου προϊόντος ἐς πείραν μειζόνως ἔτι ἐκφα-
 94 νῆναι τὸ ἔπος τὸ Γράκχου. τό τε γὰρ δικάζειν αὐτοὺς 5
 Ῥωμαίοις καὶ Ἰταλιώταις ἅπασιν αὐτοῖς βουλευταῖς,
 ἐπὶ παντὶ μέτρῳ, χρημάτων τε πέρι καὶ ἀτιμίας καὶ
 φυγῆς, τοὺς μὲν ἱππέας οἷά τινας ἄρχοντας αὐτῶν
 ὑπερεπῆρε, τοὺς δὲ βουλευτὰς ἴσα καὶ ὑπηκόους ἐποίει.
 95 συνιστάμενοί τε τοῖς δημάρχοις οἱ ἱππεῖς ἐς τὰς χειρο- 10
 τονίας καὶ ἀντιλαμβάνοντες παρ' αὐτῶν, ὅ τι θέλοιν,
 ἐπὶ μέγα φόβου τοῖς βουλευταῖς ἐχώρουν· ταχύ τε
 περιῆν ἀνεστράφθαι τὸ κράτος τῆς πολιτείας, τὴν μὲν
 ἀξίωσιν μόνην ἔτι τῆς βουλῆς ἐχούσης, τὴν δὲ δύνα-
 96 μιν τῶν ἱππέων. προϊόντες γὰρ οὐκ ἐδυνάστευον 15
 μόνον, ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἐνύβριζον τοῖς βουλευταῖς
 παρὰ τὰς δίκας. τὴν τε δωροδοκίαν μεταλαβόντες καὶ
 γευσάμενοι καὶ οἷδε κερδῶν ἀθρόων αἰσχροτέρου ἔτι
 97 καὶ ἀμετροτέρου αὐτοῖς ἐχρῶντο. κατηγόρους τε ἐνε-
 τοὺς ἐπὶ τοῖς πλουσίοις ἐπῆγοντο καὶ τὰς τῶν δωρο- 20
 δοκιῶν δίκας, συνιστάμενοι σφίσιν αὐτοῖς καὶ βιαζό-
 μενοι, πάμπαν ἀνίηρουν, ὥς καὶ τὸ ἔθος ὅλως τῆς τοι-
 ᾶσδε εὐθύνης ἐπιλιπεῖν καὶ στάσιν ἄλλην τὸν δικα-
 στικὸν νόμον οὐκ ἐλάσσω τῶν προτέρων ἐς πολὺ
 παρασχεῖν.

25

1 ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐς τοὺς ἱππέας V   2 μὲν om. i
 3 καθηγήκει Vi   5 τὸ γράκχον B, τοῦ γράκχου ceteri
 8 αὐτῶν] πάντων ci. Mend., sine causa   15 γάρ] δὲ ci. idem,
 non recte   17 τὴν τε] τὴν δὲ i   20 ἐπὶ τοῖς πλ. ἐπῆγοντο]
 τοῖς πλ. ἐπῆγον ci. Mend., inut.   τῶν idem delendum puta-
 vit   21 <ἐν> σφίσιν αὐτοῖς ci. Mend., concedens tamen
 dativum posse ferri: 'invicem se adiuvantes'   23 ἀπολιπεῖν,
 ἐπὶ suprascr. a m. 1, V   23 sq. τῶν δικαστικῶν νόμων iC

- 23 ὁ δὲ Γράκχος καὶ ὁδοὺς ἔτεμνεν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν 98
μακράς, πληθὺς ἐργολάβων καὶ χειροτεχνῶν ὑφ' ἑαυτῷ
ποιούμενος, ἐτοίμων ἐς ὃ τι κελεύοι, καὶ ἀποικίας ἐσ-
ηγεῖτο πολλάς. καὶ τοὺς Λατίνους ἐπὶ πάντα ἐκάλει τὰ 99
5 Ῥωμαίων, ὥς οὐκ εὐπρεπῶς συγγενέσι τῆς βουλῆς ἀντι-
στῆναι δυναμένης· τῶν τε ἐτέρων συμμάχων, οἷς οὐκ
ἔξην ψῆφον ἐν ταῖς Ῥωμαίων χειροτονίαις φέρειν, ἐδί-
δου φέρειν ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ τῷ ἔχειν καὶ τούσδε ἐν
ταῖς χειροτονίαις τῶν νόμων αὐτῷ συντελοῦντας. ἐφ' 100
10 ᾧ δὴ μάλιστα ἡ βουλὴ διαταραχθεῖσα τοὺς ὑπάτους
ἐκέλευσε προγράψαι μηδέν· τῶν οὐ φερόντων ψῆφον
ἐπιδημεῖν τῇ πόλει μηδὲ προσπελάζειν ἀπὸ τεσσαρά-
κοντα σταδίων παρὰ τὴν ἐσομένην περὶ τῶνδε τῶν
νόμων χειροτονίαν. Λίβιον τε Δροῦσον, ἕτερον δήμαρ- 101
15 χον, ἔπεισε κωλύσαι τοὺς Γράκχου νόμους, οὐκ ἐπι-
λέγοντα τῷ δήμῳ τὰς αἰτίας· δέδοται δὲ τῷ κωλύοντι
μηδ' ἐπιλέγειν. ἔδωκαν δ' αὐτῷ καὶ φιλανθρωπεύ-
σασθαι τὸν δῆμον δώδεκα ἀποικίαις· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα
19 ὁ δῆμος ἡσθεὶς τῶν Γράκχου νόμων κατεφρόνησεν.
- 24 ὁ δὲ τοῦ δημοκοπήματος ἐκπεσὼν ἐς Λιβύην ἄμα 102
Φουλβίῳ Φλάκκῳ, κἀκείνῳ μεθ' ὑπατεῖαν διὰ τὰδε
δημαρχεῖν ἐλομένῳ, διέπλευσεν, ἐψηφισμένης κατὰ δό-
ξαν εὐκαρπίας ἐς Λιβύην ἀποικίας καὶ τῶνδε αὐτῶν
οἰκιστῶν ἐπίτηδες ἡρημένων, ἵνα μικρὸν ἀποδημούν-
25 των ἀναπαύσαιοτο ἡ βουλὴ τῆς δημοκοπίας. οὐ δὲ τῇ 103

1 ἔτεμνε a   4 τὰ O, τῶν i, unde dubitanter τὰ τῶν ci.
Schw.   9 αὐτῷ Oi, corr. Bk.   14 λίβιον Oi, const., Λίονιον
scr. Bk. et Mend.   Δροῦσον B   15 ἔπεισαν ci. Mend.,
certe ex usu Appiani   17 μηδὲν conicio   21 διὰ τὰδε]
διὰ τὸδε? cf. § 152, om. C

122 α. C.

ἀποικίᾳ τὴν πόλιν διέγραφον, ἔνθα ποτὲ ἦν ἡ Καρχη-
 δονίων, οὐδὲν φροντίσαντες, ὅτι Σκιπίων αὐτὴν, ὅτε
 104 κατέσκαπτεν, ἐπηράσατο ἐς αἰὲ μηλόβοτον εἶναι. δι-
 ἔγραφον δ' ἐς ἑξακισχιλίους ἀντὶ ἐλαττόνων τῶν ὄντων
 ἐν τῷ νόμῳ, ὡς καὶ τῷδε τὸν δῆμον ὑπαξόμενοι. ἐπαν- 5
 ελθόντες τε ἐς Ῥώμην συνεκάλουν ἐξ ὅλης Ἰταλίας
 105 τοὺς ἑξακισχιλίους. ἐπιστειλάντων δὲ τῶν ἐν Λιβύῃ
 τὴν πόλιν ἔτι διαγραφόντων, ὅτι λύκοι τοὺς ὄρους
 Γράκχου τε καὶ Φουλβίου διέσχιζαν ἀνασπάσαντες,
 καὶ τῶν μάντεων τὴν ἀποικίαν ἡγουμένων ἀπαίσιον, 10
 121 α. C. ἡ μὲν βουλὴ προέγραφεν ἐκκλησίαν, ἐν ἣ τὸν νόμον
 106 ἔμελλε τὸν περὶ τῆσδε τῆς ἀποικίας λύσειν· ὁ δὲ Γράκ-
 χος καὶ ὁ Φούλβιος, ἐπεὶ καὶ τοῦδε ἐξέπιπτον, μεμη-
 νόσιν ἑοικότες ἐψεῦσθαι τὴν βουλὴν ἔφασκον περὶ
 τῶν λύκων. οἳ τε θρασύτατοι τῶν δημοτῶν αὐτοῖς 15
 συνελάμβανον, ἐργχειρίδια φέροντες ἐς τὸ Καπιτώλιον,
 107 οὗ περὶ τῆς ἀποικίας ἐκκλησιάσειν ἔμελλον. ἤδη δὲ 25
 τοῦ δήμου συνειλεγμένου καὶ Φουλβίου τι περὶ τού-
 των ἀρχομένου λέγειν, ὁ Γράκχος ἀνέβαινε ἐς τὸ
 Καπιτώλιον ὑπὸ τῶν συνθεμένων δορυφορούμενος. 20
 108 ἐνοχλούμενος δ' ὑπὸ τοῦ συνειδότος ὡς ἐπὶ ἀλλοκότοις
 βουλευμασι τὴν μὲν σύνοδον τῆς ἐκκλησίας ἀπέκλινεν,
 ἐς δὲ τὴν στοὰν παρελθὼν διεβιάδιζεν, ἐφεδρεύων
 109 τοῖς ἐσομένοις. καὶ αὐτὸν οὕτως ἔχοντα θορύβου

4 τῶν ὄντων om. iC, Mend. ci. ἀντὶ ε (vel γ) τῶν ὄντων,
 non probabiliter 18 τι om. V 22 ἐξέκλινεν ci. Mend.,
 sed cf. quae de ἀπὸ et ἐκ dixi ad § 65, item ἀπολείπω et
 ἐκλείπω (cf. ad IV § 322), ἀποτέμνω et ἐκτέμνω (cf. ad I § 328)
 promiscue usurpantur 23 ἐβιάδιζεν i 24 τοῖς ἐσομ.] παρε-
 σομένοις i

κατιδὼν δημότης ἀνὴρ Ἀντύλλος ἐν τῇ στοᾷ θύων,
 ἐμβαλὼν τὴν χεῖρα, εἴτε τι πυθόμενος ἢ ὑποπτέυων
 ἢ ἄλλως ἐς τὸν λόγον ὑπαχθεῖς, ἡξίου φείσασθαι τῆς
 πατρὶδος. ὃ δὲ μᾶλλον τε θορυβηθεὶς καὶ δέσας ὥς 110
 5 κατάφωρος ἐνέβλεψεν αὐτῷ δριμύ· καὶ τις τῶν παρόν-
 των, οὔτε σημεῖου τινὸς ἐπαρθέντος οὔτε προστάγμα-
 τὸς πω γεγονότος, ἐκ ἰμόνης τῆς ἐς τὸν Ἀντύλλον
 Γράκχου δριμύτητος εἰκάσας ἤδη τὸν καιρὸν ἤκειν
 καὶ χαριεῖσθαι τι τῷ Γράκχῳ δόξας πρῶτος ἀρξάμενος
 10 ἔργου, τὸ ἐγχειρίδιον ἐπισπάσας διαχορῆται τὸν Ἀντύλ-
 λον. βοῆς δὲ γενομένης καὶ σώματος ὀφθέντος ἐν 111
 μέσῳ νεκροῦ πάντες ἐκ τοῦ ἱεροῦ κατεπήδων σὺν
 ὁμοίου κακοῦ φόβῳ. Γράκχος δ' ἐς τὴν ἀγορὰν παρελ-
 θὼν ἐβούλετο μὲν αὐτοῖς ἐκλογίσασθαι περὶ τοῦ γερο-
 15 νότος· οὐθενὸς δ' αὐτὸν οὐδ' ὑφισταμένου, ἀλλ' ὥς 112
 ἐναγῇ πάντων ἐκτρεπομένων, ὁ μὲν Γράκχος καὶ ὁ Φλάκ-
 κος ἀπορούμενοι καὶ τὸν καιρὸν ὧν ἐβουλευόντο <διὰ
 τὸ> φθάσαι τὴν ἐγχείρησιν ἀπολωλεκότες ἐς τὰς οἰκίας
 διέτρεχον, καὶ οἱ συνθέμενοι αὐτοῖς συνήεσαν ἐς αὐ-
 20 τὰς, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἐκ μέσων νυκτῶν ὥς ἐπὶ
 δὴ τινι κακῷ τὴν ἀγορὰν προκατελάμβανον. καὶ ὃς 113
 ἐπεδήμει τῶν ὑπάτων, Ὀπίμιος, διέτασσε μὲν τινὰς
 ἐνόπλους ἐς τὸ Καπιτώλιον ἅμα ἔφ' συνιέναι καὶ τὴν
 βουλὴν διὰ κηρύκων συνεκάλει, αὐτὸς δ' ἐν μέσῳ πάν-
 25 των ἐν τῷ νεῷ τῶν Διοσκούρων ἐφήδρευε τοῖς ἐσομένοις.

1 Ἀντύλος b et Wannowski, Ant. Rom. p. 91, *Attilius* C, *Kóintος* Ἀντύλλιος Plut. C. Gracch. c. 13 sq., nomen varie corruptum est in codicibus auctoris de viris illustr. c. 65. Ad nomen Ἀντύλλος cf. E. Schwabe, Leipz. Stud. 4 (1881) p. 73 adn. 2 et Gardthausen, Augustus II, 1 p. 238, 3 3 ἢ ἄλλων d
 5 ἐνέβλεψεν Nauck, ἐσέβλεψεν O, ἐβλεψεν i 13 sq. εἰσελθὼν i
 18 <διὰ τὸ> φθάσαι Schw., <τῷ> φθ. ci. Schenkl p. 175, hoc quoque bonum; aliud latere ci. Mend. 23 ἐν ὄπλοις i 25 νεῷ i

121 a. C.

- 114 τάδε ἦν τοιάδε. ἡ μὲν βουλὴ Γράκχον καὶ Φλάκ- 26
 κον ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐς ἀπολογία ἐς τὸ βουλευτή-
 ριον ἐκάλουν, οἱ δὲ σὺν ὅπλοις ἐξέθεον ἐπὶ τὸν
 Ἀβεντίνον λόφον, ἐλπίσαντες, εἰ τόνδε προλάβοιεν,
 ἐνδώσειν πρὸς τὰς συνθήκας αὐτοῖς τι τὴν βουλήν. 5
 115 διαθέοντές τε τοὺς θεράποντας συνεκάλουν ἐπ' ἐλευ-
 θερίᾳ. καὶ τῶνδε μὲν οὐδεὶς ὑπήκουεν, αὐτοὶ δέ,
 σὺν ὅσοις εἶχον ἀμφ' αὐτούς, τὸ Ἀρτεμίσιον κατα-
 λαβόντες ἐκρατύνοντο καὶ Κόιντον Φλάκκου παῖδα 10
 ἐς τὴν βουλήν ἔπεμπον, δεόμενοι διαλλαγῶν τυχεῖν 10
 καὶ βιοῦν μεθ' ὁμονοίας. οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἀπο-
 θεμένους τὰ ὅπλα ἵκειν εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ λέγειν,
 116 ὅ τι θέλοιεν, ἢ μηκέτι πέμπειν μηδένα. τῶν δ' αὖθις
 τὸν Κόιντον ἐπιπεψάντων, τόνδε μὲν Ὀπίμιος ὁ ὑπα-
 τος διὰ τὴν προαγόρευσιν, ὡς οὐκ ἐτι πρεσβευτὴν ὄντα, 15
 συνελάμβανε, τοῖς δὲ περὶ τὸν Γράκχον τοὺς ὠπλισμέ-
 117 νους ἐπέπεμπεν. καὶ Γράκχος μὲν διὰ τῆς ξυλίνης
 γεφύρας ἐς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ καταφυγὼν ἐς ἄλσος
 τι μεθ' ἐνὸς θεράποντος ὑπέσχε τῷ θεράποντι τὴν
 118 σφαγὴν καταλαμβανόμενος· Φλάκκου δ' ἐς ἐργαστή- 20
 ριον ἀνδρὸς γνωρίμου καταφυγόντος, οἱ μὲν διώκοντες,
 τὴν οἰκίαν οὐκ εἰδότες, ὅλον ἐμπρήσειν τὸν στενω-
 πὸν ἠπέλουν, ὁ δ' ὑποδεξάμενος αὐτὸς μὲν ὥκνησε
 μηνῦσαι τὸν ἰκέτην, ἑτέρῳ δὲ προσέταξε μηνῦσαι. καὶ

1 τάδε] τὰ δὲ Οἱ; καὶ τάδε μὲν ἦν τοιάδε, ἡ <δὲ> βουλὴ
 cum Schw. scr. Mend. An τάδε ἦν τοιάδε <καὶ> ἡ μὲν βουλὴ?
 4 ἀβεντίνον Οἱ, Ἀουεντίνον scr. Bk. et Mend., ἀβεντίνος exstat
 Bas. 1b, 2 (fr. 1, 2 edit. Mend.) 5 αὐτοῖς Οἱ, corr. Mend.
 τι om. i 15 διὰ] κατὰ ci. Nauck, perperam 17 ἐπέπεμπε
 Schw., ἔπεμπε Οἱ 20 καταλαμβανόμενος] cf. Plut. C. Gracch.
 c. 17 init. 24 pro priore μηνῦσαι ci. Mend. προδοῦναι vel
 sim. quid, sed cf. Radermacher, Gött. gel. Anz. 1899 p. 718

συλληφθεὶς ὁ Φλάκκος ἀνηρέθη. Γράκχου μὲν δὴ καὶ 119
 Φλάκκου τὰς κεφαλὰς ἔφερόν τινες Ὀπίμιω, καὶ αὐτοῖς
 ὁ Ὀπίμιος ἰσοβαρεῖς χρυσίον ἀντέδωκεν· ὁ δὲ δῆμος
 αὐτῶν τὰς οἰκίας διήρπαξε, καὶ τοὺς συμφορονήσαντας
 5 ὁ Ὀπίμιος συλλαβὼν εἰς τὴν φυλακὴν ἐνέβαλέ τε καὶ
 ἀποπνιγῆναι προσέταξε. Κοῖντῳ δὲ τῷ Φλάκκου παιδί 120
 συνεχώρησεν ἀποθανεῖν, ὥς θέλοι, καὶ τὴν πόλιν ἐπὶ
 τοῖς φόνοις ἐκάθαιρεν. ἡ δὲ βουλὴ καὶ νεῶν Ὀμονοίας
 9 αὐτὸν ἐν ἀγορᾷ προσέταξεν ἐγείραι.

27 καὶ ἡ στάσις ἡ τοῦ δευτέρου Γράκχου εἰς τὰδε 121
 ἔλγηε· νόμος τε οὐ πολὺ ὕστερον ἐκυρώθη τὴν γῆν, ^{post 121}
 ὑπὲρ ἧς διεφέροντο, ἐξεῖναι πιπράσκειν τοῖς ἔχουσιν· ^{a. C.}
 ἀπείρητο γὰρ ἐκ Γράκχου τοῦ προτέρου καὶ τόδε.
 καὶ εὐθὺς οἱ πλούσιοι παρὰ τῶν πενήτων ἐωνοῦντο,
 15 ἢ ταῖσδε ταῖς προφάσεσιν ἐβιάζοντο. καὶ περιῆν εἰς 122
 χεῖρον ἔτι τοῖς πένησι, μέχρι Σπούριος Θόριος δημαρ-
 χῶν εἰσηγήσατο νόμον, τὴν μὲν γῆν μηκέτι διανέμειν,
 ἀλλ' εἶναι τῶν ἐχόντων, καὶ φόρους ὑπὲρ αὐτῆς τῷ
 δήμῳ κατατίθεσθαι καὶ τὰδε τὰ χρήματα χωρεῖν εἰς
 20 διανομάς. ὅπερ ἦν μὲν τις τοῖς πένησι παρηγορία

3 ὁ ante Ὀπίμιος om. i 4 διήρπαξε ad 8 ἐκάθηρεν
 scr. Mend., fort. recte 14 εὐθὺς] αὐθις a 15 ταῖσδε ταῖς]
 ταῖς καὶ ταῖς ci. Schw., bene, πλασταῖς Emperius, Philol. 10
 (1855) p. 244; cf. Lib. c. 108 περιῆν] περιήει ci. Schw. (cf. § 28),
 περιῆλθε vel περιῆκε Emperius l. c. (cf. § 159, IV § 214 etc.)
 16 Σπόριος cum V scr. Mend. Θόριος Hotmanus, operum
 t. III p. 236, βόριος BCi, βούριος V 20 ὅπερ] ἦπερ ci. Cob.
 p. 232, at cf. Krüger, Gr. Sprachl.⁵ § 61, 8, 9

1 sq. cf. Kornemann (v. ad § 26) p. 16 16 sqq. priorum
 commenta v. apud Rein, Paulys Realencycl. VI, 1 p. 263 sq., e
 recentioribus cf. imprimis Mommsen C. I. L. I p. 76 sq., Voigt
 (v. ad § 26) p. 256 sq., qui Hotmani conjecturam probant, et
 contra eos C. Neumann, Gesch. Roms I p. 265 sq., de tempore
 cf. post alios Kornemann (v. ad § 26) p. 52 sq.

post 121

a. C. διὰ τὰς διανομάς, ὄφελος δ' οὐδὲν ἐς πολυπληθίαν.

123 ἅπαξ δὲ τοῖς σοφίσμασι τοῖσδε τοῦ Γρακχείου νόμου
 παραλυθέντος, ἀρίστου καὶ ὠφελιμωτάτου, εἰ ἐδύνατο
 πρᾶχθῆναι, γενομένων, καὶ τοὺς φόρους οὐ πολὺ ὕστε-
 ρον διέλυσε δήμαρχος ἕτερος, καὶ ὁ δῆμος ἀθρόως 5

124 ἀπάντων ἐξεπεπτώκει. ὅθεν ἐσπάνιζον ἐτι μᾶλλον ὁμοῦ
 πολιτῶν τε καὶ στρατιωτῶν καὶ γῆς προσόδου καὶ

118 a. C. διανομῶν καὶ νομῶν, πεντεκαίδεκα μάλιστα ἔτεσιν
 ἀπὸ τῆς Γράκχου νομοθεσίας, ἐπὶ δίκαις ἐν ἀργίᾳ
 γεγονότες. 10

125 τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὑπάτος καθεῖλε τὸ 28
 θέατρον, οὗ Λεύκιος Κάσσιος ἤρκετο (καὶ ἤδη πού τέλος
 ἐλάμβανεν), ὥς καὶ τότε στάσεων ἄρξον ἑτέρων ἢ οὐ
 χρήσιμον ὅλως Ἑλληνικαῖς ἡδυπαθείαις Ῥωμαίους

126 ἐθίζεσθαι. τιμητῆς δὲ Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος 15

102 a. C. Γλανκίαν τε βουλευόντα καὶ Ἀπουλῆιον Σατορνῖνον
 δεδημαρχηκότα ἤδη τῆς ἀξιώσεως παρέλκεν, αἰσχροῶς

1 ἐς πολυπληθίαν susp. Mend., sine causa idonea
 3 sq. Nauck post ἀρίστον, Mend. ante γενομένον add. (ἀν)
 8 καὶ νόμων libri, del. Musgr., assentiente Rudorff, Zeitschr.
 f. geschichtl. Rechtswiss. 10 (1842) p. 38, qui tamen addit
 hoc loco: <ἦσαν δὲ οἱ τὴν γῆν διατέμνοντες>. Schw. aut
 excidisse aliquid aut καὶ νομῶν scribendum putavit, quocum
 hoc probaverunt A. Kiene, Der röm. Bundesgenossenkrieg,
 Leipz. 1845, p. 131, Mommsen (v. ad § 122); verba καὶ γῆς
 — νόμων posse intellegi negat Meyer (v. ad § 26) p. 93, de
 tota enuntiatione inde ab ὅθεν desperavit Mend., alii alia.
 Recepi καὶ νομῶν neque quicquam aliud puto mutandum; ἐπὶ
 δίκαις est 'propter lites' 11 σκιπίων iC, Liv. epit. 48, Val.
 Max. 2, 4, 2; καὶ πίων BV, unde καιπίων A, et item Vell. 1, 15, 3,
 quod retinebat F. Schöll, Rhein. Mus. 53 (1898) p. 512 sq., non
 recte, opinor. De anachronismo v. Schw. t. III p. 692
 12 Λεύκιος] immo Γάιος, cf. de Boor, Fasti censor. p. 20
 15 κεκίλιος codices, const. fere 17 δεμαρχοῦντα V

2 sq. est lex agraria C. I. L. I p. 75 n. 200, cf. ad § 122
 17 δεδημαρχηκότα] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 2 p. 862

βιοῦντας, οὐ μὴν ἐδυνήθη· ὁ γὰρ οἱ συνάρχων οὐ
 συνέθετο. μικρὸν οὖν ὕστερον ὁ Ἀπουλῆιος ὡς ἀμυ- 127
 νούμενος τὸν Μέτελλον ἐς ἑτέραν παρήγγελλε δημαρ- 101 a. c.
 χίαν, φυλάξας στρατηγοῦντα τὸν Γλαυκίαν καὶ τῆσδε
 5 τῶν δημάρχων τῆς χειροτονίας προσεστώτα. Νώνιος
 μὲν οὖν, ἐπιφανῆς ἀνὴρ, ἐς τε τὸν Ἀπουλῆιον παρ-
 ρησία χρώμενος καὶ Γλαυκίαν ἐξονειδίζων δήμαρχος
 ἀπεδείχθη. δεισάντες δ' ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλῆιος, 128
 μὴ δημαρχῶν αὐτοὺς ἀμύναιτο, ὅχλον ἀνδρῶν εὐθύς
 10 ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπλέοντι ἐπιπέμπουσιν σὺν θορούβῳ
 καὶ ἐς τι πανδοχεῖον συμφυγόντα κατεκέντησαν. τοῦ
 δὲ πάθους οἰκτροῦ καὶ δεινοῦ φανέντος οἱ περὶ τὸν
 Γλαυκίαν, οὐπω τοῦ δήμου συνελθόντος, ἅμ' ἑφ χειρο-
 τονοῦσι δήμαρχον τὸν Ἀπουλῆιον. καὶ τὸ μὲν Νω- 129
 15 νίου πάθος ὧδε ἐσιγῆθη διὰ τὴν δημαρχίαν Ἀπου-
 29 λῆιου, δεδιότων αὐτὸν ἔτι ἐξελέγχειν· ἐξηλάθη δὲ καὶ 100 a. c.
 Μέτελλος ὑπ' αὐτῶν, προσλαβόντων Γάιον Μάριον
 ἔκτην ἄρχοντα ὑπατείας, ἐχθρὸν ἀφανῆ τοῦ Μετέλλου.
 καὶ συνέπραξαν ὧδε ἅπαντες ἀλλήλοις. ὁ μὲν Ἀπου- 130
 20 λῆιος νόμον ἐσέφερε διαδάσασθαι γῆν, ὅσην ἐν τῇ

5 τῶν δημάρχων spuria putavit Mend., sed oppositum vi-
 detur participio στρατηγοῦντα 5 et 14 sq. νόνιος et νονίου
 V; nomen est dubium. Borgh. VII p. 306 de marito sororis
 Sullae cogitat (Plut. Sulla c. 10) 9 αὐτοὺς maluit Mend.

11 πανδοχεῖον Oi, aliis locis etiam πανδοκειῖον, quam formam
 semper praetulit Mend. συνεκέντησαν O, vulgo. Fort. scri-
 bendum fuit καταφυγόντα συνεκέντησαν, cf. Mithr. c. 7

12 miserantibus omnibus C, unde ci. Mend. <πᾶσι> φανέντος,
 inut. 17 προλαβόντων B 18 ἄρχοντα V ἀφανῆ] ἐμφανῆ
 ci. Mend. 20 ὅση B

4 sq. cf. Mommsen l. c. I³ p. 518 adn. 4 et p. 141; contra eum
 non recte videtur disputasse K. Niemeyer, Jahrb. f. cl. Philol.
 149 (1894) p. 71 sq., nec magis probaverim, quae de h. l. dicit
 Bardey, Das sechste Consulat d. Marius, Progr. Nauen 1883 p. 13

100 a. C.

- νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων καλουμένην Γαλατίαν Κίμβροι γένος
 Κελτῶν κατειλήφεσαν, καὶ αὐτοὺς ὁ Μάριος ἐναγχος
 ἐξελάσας τὴν γῆν ὥς οὐκέτι Γαλατῶν ἐς Ῥωμαίους
 131 περιεσπάκει. προσέκειτο δέ, εἰ κυρώσειε τὸν νόμον
 ὁ δῆμος, τὴν βουλήν πένθ' ἡμέραις ἐπομόσαι πεισθί- 5
 σεσθαι τῷ νόμῳ, ἢ τὸν οὐκ ὁμόσαντα μήτε βουλεύειν
 καὶ ὀφλεῖν τῷ δήμῳ τέλαντα εἴκοσιν, ὑπονοοῦντες
 οὕτως ἄλλους τε τῶν δυσχεραινόντων ἀμυνεῖσθαι καὶ
 Μέτελλον ὑπὸ φρονήματος οὐκ ἐνδῶσοντα ἐς τὸν ὄρ-
 132 κον. ὁ μὲν δὴ νόμος ὧδε εἶχεν, καὶ ὁ Ἀπουλήιος ἡμέ- 10
 ραν αὐτοῦ τῇ δοκιμασίᾳ προτιθεῖ καὶ περιέπεμπε
 τοὺς ἐξαγγέλλοντας τοῖς οὔσιν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, οἷς
 δὴ καὶ μάλιστ' ἐθάροουν ὑπεστρατευμένοις Μαρίῳ.
 πλεονεκτούντων δ' ἐν τῷ νόμῳ τῶν Ἰταλιωτῶν ὁ δὴ- 14
 133 μος ἐδυσχέρανε. καὶ στάσεως ἐν τῇ κυρίᾳ γενομένης, 30
 ὅσοι μὲν ἐκώλουν τῶν δημάρχων [τοὺς νόμους], ὑβρι-
 ζόμενοι πρὸς τοῦ Ἀπουλήιου κατεπήδων ἀπὸ τοῦ βή-
 ματος, ὁ δὲ πολιτικὸς ὄχλος ἐβόα ὥς γενομένης ἐν
 ἐκκλησίᾳ βροντῆς, ὅθεν οὐ θέμις ἐστὶ Ῥωμαίοις οὐδὲν
 134 ἔτι κυροῦν. βιαζομένων δὲ καὶ ὥς τῶν περὶ τὸν 20
 Ἀπουλήιον οἱ πολιτικοὶ τὰ τε ἱμάτια διαξωσάμενοι
 καὶ τὰ προστυχόντα ξύλα ἀρπάσαντες τοὺς ἀγροίκους
 διέστησαν. οἱ δ' αὖθις ὑπὸ τοῦ Ἀπουλήιου συγκαλού-

5 ἐπομόσαι] aut ὁμόσαι aut ἐπ<ελθοῦσαν> ὁμόσαι coll. Plut. Mar. c. 29 (τὴν σύγκλητον ὁμόσαι προσελθοῦσαν) ci. Mend., cf. ad § 33 7 ὀφλεῖν Oi, const., corr. Bk. ὑπονοοῦντες sc. ἅπαντες, cf. § 130; ἐπινοοῦντες scr. Mend. 8 ἀμύνεσθαι maluit Mend. 9 ἐς (in B ex corr.) O, πρὸς i 12 ἐξαγγελοῦντας scr. Mend., sed cf. praef. 16 τὸν νόμον ex Appiani quidem narratione expectabas, quamvis Saturninus plures leges eodem tempore promulgaverit, v. Lange, R. Altert. III² p. 78' (Mend.), del. Keil 18 sq. turbata ratus Mend. ἐν ἐκκλησίᾳ ponebat post ἔτι et ὅθεν suspectavit; C pervertit locum 19 ὅθεν om. B

μενοι μετὰ ξύλων καὶ οἶδε τοῖς ἀστικοῖς ἐπήεσαν καὶ
 βιασάμενοι τὸν νόμον ἐκύρωσαν. κυρωθέντος δ' αὖ- 135
 τίκα Μάριος οἷα ὑπατος τῇ βουλῇ προυτίθει σκοπεῖν
 περὶ τοῦ ὅρκου· καὶ τὸν Μιτέλλον εἰδὼς στερορόν τε
 5 τῇ γνώμῃ καὶ βέβαιον ἐφ' ὃ τι φρονήσειεν ἢ εἰπεῖν
 φθάσειεν, ἐτίθει πρῶτος ἐς μέσον τὴν γνώμην τὴν
 ἑαυτοῦ μετ' ἐνέδρας καὶ ἔλεγεν, ὥς οὔποτε τὸν ὅρκον
 ἐκὼν τόνδε αὐτὸς ὁμόσει. συναποφηναμένου δὲ ταῦτα
 καὶ τοῦ Μιτέλλου καὶ τῶν ἄλλων αὐτοὺς ἐπαινέσαν-
 10 των, ὁ Μάριος διέλυσε τὴν βουλήν. εἶτα τῆς πέμ- 136
 πτης ἡμέρας, ἣ τῷ ὅρκῳ τελευταία κατὰ τὸν νόμον
 ἦν, ἀμφὶ δεκάτην ὥραν αὐτοὺς κατὰ σπουδὴν συν-
 αγαγὼν ἔφη τὸν δῆμον ἐσπουδακότα περὶ τὸν νόμον
 δεδιέναι, μηχανὴν δ' ὁρᾶν καὶ σόφισμα τοιόνδε· ὁμό-
 15 σειν γάρ, ἥ νόμος ἐστί, τῷδε πεισθήσεσθαι τῷ νόμῳ,
 καὶ νῦν μὲν οὕτω διασκεδᾶν τοὺς ἀπὸ τῶν ἀγρῶν
 ἐνηδρευμένους, ὕστερον δ' οὐ δυσχερῶς ἐπιδείξειεν,
 ὅτι οὐκ ἔστι νόμος ὁ πρὸς βίαν τε καὶ βροντῆς ὠνο-
 31 μασμένης κεκυρωμένος παρὰ τὰ πάτρια. ταῦτα δ' 137
 20 εἰπὼν καὶ τέλος οὐδὲν ἀναμείνας, πάντων ἔτι σιωπών-
 των ὑπ' ἐκπλήξεως ἐπὶ τῇ ἐνέδρᾳ καὶ τῷ χρόνῳ δεδα-
 πανημένῳ, οὐδ' ἐνθυμηθῆναί τι παρασχὼν αὐτοῖς ἐξ-
 ἀνίστατο ἐς τὸν τοῦ Κρόνου νεῶν, οὗ τοῖς ταμίαις

1 ἀστικοῖς Vi, ἀστυκοῖς B, fluctuant codices perpetuo
 3 οἷα] ὁ i 5 φρονεῖν maluit Mend., non recte 8 ὁμόσει
 Mend., ὁμόσειεν Oi ταῦτα] ταὐτὸ ci. Mend., inut. propter
 συναποφ. et καί 15 ἥ νόμος ἐστί] hinc Mend. in Plut. Mar.
 c. 29 restituit ἥπερ pro εἶπερ ἔστι νόμος, sed Cob. p. 212 apud
 App. voluit scribere εἰ 23 τοῖς ταμίαις Klenze, Philol. Ab-
 handl. p. 18 adn. 52, cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 620 sq., τοὺς
 ταμίαις Oi, quod retinebat Zeiss ad. h. l., <πρὸς> τοὺς ταμίαις ci.
 Emperius (v. ad § 121); censores vertit C, ut solet

100 α. C.

- ἔχρῃν ὀμνύναι, καὶ ὥμννε σὺν τοῖς φίλοις πρῶτος.
 138 ὥμννον δὲ καὶ οἱ λοιποί, τὸ ἑαυτοῦ δεδιὼς ἕκαστος·
 Μέτελλος δ' οὐκ ὥμοσε μόνος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ
 προαιρέσεως διέμεινεν ἀφόβως. καὶ αὐτὸν εὐθὺς τῆς
 ἐπιούσης ὁ Ἀπουλῆιος ἐπιπέμψας τὸν ὑπηρέτην ἐξ- 5
 139 εἴλκεν ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου. ὀνομένων δὲ τῶν ἑτέ-
 ρων δημάρχων, ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλῆιος ἐς τοὺς
 ἀγροίκους ἐκδραμόντες οὐκ ἔφασκον αὐτοῖς ἔσεσθαι
 τὴν γῆν οὐδὲ τὸν νόμον κύριον, εἰ μὴ Μέτελλος ἐξ-
 ελαθελή. ψήφισμά τε φυγῆς ἐπέγραφον αὐτῷ καὶ τοὺς 10
 ὑπάτους ἐπικηρῶσαι προσετίθεσαν μηδένα Μετέλλῳ
 κοινωνεῖν πυρὸς ἢ ὕδατος ἢ στέργης· ἐς τε τὴν δοκι-
 μασίαν τοῦδε τοῦ ψηφίσματος ἡμέραν προύγραφον.
 140 δεινῆς δὲ τῶν ἀστικῶν ἀγανακτήσεως οὔσης καὶ παρα-
 πεμπόντων Μέτελλον αἰεὶ σὺν ξιφιδίοις, ὁ Μέτελλος 15
 αὐτοὺς ἀσπασάμενος καὶ ἐπαινέσας τῆς προαιρέσεως
 οὐκ ἔφη δι' ἑαυτὸν ἑάσειν οὐδένα κίνδυνον ἐπιγενέ-
 σθαι τῇ πατρίδι. καὶ τότε εἰπὼν ὑπεξῆλθε τῆς πόλεως.
 καὶ τὸ ψηφίσμα ὁ Ἀπουλῆιος ἐκύρου, καὶ τὰ ἐν τῷ
 ψηφίσματι Μάριος ἐπεκήρυττεν. 20
 141 οὕτω μὲν δὴ καὶ Μέτελλος, ἀνὴρ εὐδοκιμώτατος, 32
 ἔφρευγε, καὶ ὁ Ἀπουλῆιος ἐπ' αὐτῷ τρίτον ἐδημάρχει.
 καὶ τις αὐτῷ συνῆρχε δραπέτης εἶναι νομιζόμενος,

1 ὥμνν hic et alibi scr. Mend., nec tamen constanter
 2 δεδιὼς V   6 ἀπὸ] ἐκ maluit Mend., sed cf. ad § 66
 13 ἡμέραν] *diem unicam dumtaxat perscribere* C, unde cave
 quid addas   18 ἐπειπὼν B   19 sq. τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι] τὰ
 τῷ ψηφίσματι <προσκεῖμενα> vel sim. ci. Mend.

11 sq. cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 52, II³ p. 139
 (adn. 2)   23 fuit Equitius. Ceterum temporum ordinem ab
 App. esse mutatum dixit Bardey (v. ad § 127) p. 14 sqq., a
 quo dissentit Mommsen, R. Gesch. II⁹ p. 207

Γράκχον ἑαυτῷ τὸν πρεσβύτερον πατέρα ἐπιγράφων.
καὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ συνεπεπράχει περὶ τὴν χειροτο-
νίαν πόθῳ Γράκχον. προτεθείσης δὲ ὑπάτων χειροτο- 142
νίας, Μάρκος μὲν Ἀντώνιος ἐπὶ τὴν ἑτέραν ἀναμφι-
5 λόγως ἠρέθη, τὴν δὲ ὑπόλοιπον Γλαυκίας ὅδε καὶ
Μέμμιος μετήεσαν. Μεμμίου δ' ὄντος ἐπιδοξοτέρου
παρὰ πολὺ, δείσας ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλῆιος ἐπι-
πέμπουσιν τινὰς αὐτῷ σὺν ξύλοις ἐν αὐτῇ τῇ χειροτονίᾳ,
οἳ τὸν Μέμμιον παίοντες ἐν μέσῳ πάντων ὁρῶντων
10 συνέκοψαν. καὶ ἡ μὲν ἐκκλησία θορυβηθεῖσα διελύετο 143
οὔτε νόμων οὔτε δικαστηρίων οὔτε τινὸς αἰδοῦς ἔτι
ὑπούσης· ὁ δὲ δῆμος ἀγανακτῶν ἐς τὴν ἐπιούσαν ἡμέ-
ραν μετ' ὀργῆς συνέτρεχεν ὥς κτενοῦντες τὸν Ἀπου-
λῆιον. ὁ δ' ἄλλο πλῆθος ἀλίσας ἀπὸ τῶν ἀγρῶν
15 μετὰ Γλαυκίου καὶ Γαῖου Σαυφηίου ταμίου τὸ Καπι-
τώλιον κατέλαβε. καὶ αὐτοὺς τῆς βουλῆς ἀναιρεθῆναι 144
ψηφισαμένης ὁ Μάριος ἀχθόμενος ὅμως ὥπλιζέ τινὰς
σὺν ὄκνῳ· καὶ βραδύνοντος ἕτεροι τὸ ὕδωρ τὸ ἐπιρρέον
ἐς τὸ ἱερὸν διέτεμον. καὶ Σαυφήιος μὲν ἐμπρῆσαι
20 τὸν νεῶν, ὑπὸ δίψης ἀπολλύμενος, ἤξιον, Γλαυκίας
δὲ καὶ Ἀπουλῆιος ἐλπίσαντες αὐτοῖς ἐπικουρήσειν Μά-
ριον παρέδωκαν ἑαυτούς, οἳδε πρῶτοι, καὶ ἐπ' ἐκεί-
νοις ὁ Σαυφήιος. Μάριος δ', αὐτίκα πάντων αὐτοὺς 145
ἀναιρεῖν κελεύοντων, ἐς τὸ βουλευτήριον συνέκλεισεν
25 ὥς ἐννομώτερον ἐργασόμενος. οἳ δὲ πρόφασιν τοῦτ'
εἶναι νομίσαντες τὸν κέραμον ἐξέλκουν τοῦ βουλευτη-

1 τὸν, ut videtur, om. i. 4 ἑτέραν <ἀρχὴν> ci. Mend.,
dubitanter 7 δείσας] cf. Nauck ad Soph. Aiac. 1386

14 ὁπλίσας V 15 σαφηίου Vi, const., Saphinius Candido est

18 alterum τὸ, quod desideravit Mend., habet B, om. Vi

20 νεῶν ὑπὸ δίψης ἀπολλυμένους ἤξιον ci. Herw. p. 65

21 αὐτοῖς maluit Mend.

100 a. C.

ρίον καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἀπουλήιον ἔβαλλον ἕως, ἀπ-
 ἐκτειναν, ταμίαν τε καὶ δήμαρχον καὶ στρατηγόν, ἔτι
 146 περικειμένους τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς. πολὺς δὲ καὶ 33
 ἄλλος ὅμιλος ἐν τῇ στάσει διέφθαρτο καὶ δήμαρχος
 ἕτερος, <ὁ> τοῦ Γράκχου παῖς εἶναι νομιζόμενος, 5
 πρώτην δημαρχῶν ἐκείνην ἡμέραν, οὐδένα ἔτι ὠφε-
 λούσης οὔτε ἐλευθερίας οὔτε δημοκρατίας οὔτε νόμων
 οὔτε ἀξιώσεως οὔτε ἀρχῆς, ὅπου καὶ ἡ τῶν δημάρχων
 ἔς τε κώλυσιν ἀμαρτημάτων καὶ ἐς ἐπικουρήσιν τῶν
 δημοτῶν γενομένη, ἱερὰ καὶ ἄσυλος οὖσα, τοιάδε ὕβριζε 10
 147 καὶ τοιάδε ἔπασχεν. ἀναιρεθέντων δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν
 Ἀπουλήιον ἡ μὲν βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐκεκράγεσαν κατα-
 καλεῖν Μέτελλον, Πούπλιος δὲ Φούριος δήμαρχος,
 οὐδ' ἐλευθέρου πατρός, ἀλλ' ἐξελευθέρου, θρασέως
 ἐνίστατο αὐτοῖς καὶ οὐδὲ Μετέλλου τοῦ Μετέλλου 15
 παιδὸς ἱκετεύοντος αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου καὶ δα-
 κρύνοντος καὶ τοῖς ποσὶ προσπίπτοντος ἐνεκλάσθη.
 148 ἀλλ' ὁ μὲν παῖς ἐκ τῆσδε τῆς ὕψεως Εὐσεβῆς ἐς τὸ
 99 a. C. ἔπειτα ἐκλήθη, τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους Φούριον μὲν ἐπὶ
 τῷδε ἐς δίκην Γάιος Κανουλήμιος δήμαρχος ὑπῆγε, καὶ 20

5 <ὁ>, quod addendum ci. Mend., recepi, cf. § 141

10 <καὶ> ἱερὰ ci. Mend.

11 ἀμφὶ] δημάρχων i et C, qui
 vertit: interfecto a tribunis Apuleio

13 Πούπλιος] V 141 uno
 loco excepto semper habet πούπλιος, Oi fluctuant inter πούπλιος
 et πόπλιος, sed ita, ut illud multo saepius inveniatur. Qua de
 causa retinui formam Appiani aetate vulgatam

φρούριος
 Ob, hic et infra sollemni errore; quod nomen est in inscr. et
 nummis serioris aetatis, cf. Φρουρία I. G. IV 1158 (v. Fränkel
 ad h. l.), natum ex analogia nominis graeci, cf. I. G. I 433;
 II 269 b, 9; IV 757 B, 37; XII fasc. 1, 956. 968

14 ἐξελευ-
 θέρου <ὦν> ci. Mend., πατρός <ὦν> Zerdik p. 75, inut., ut
 videtur, ex usu Appiani

20 Κανουλήμιος] Cornelius C, C. Ap-
 puleium Decianum reponebant A. W. Zumpt, Criminalrecht I, 2
 p. 353, Lange, R. Altert. III² p. 86 adn. 2, alii, cf. Cic. pro
 C. Rab. perduell. 9 (§ 24); Schol. Bob. p. 230 Orelli, Val.
 Max. 8, 1, damn. 2

ὁ δῆμος οὐδὲ τοὺς λόγους ὑπομείνας διέσπασε τὸν Φούριον· οὕτως αἰεὶ τι μύσος ἐκάστου ἔτους ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐγίγνετο· Μετέλλῳ δ' ἡ κἀθοδος ἐδόθη, καὶ 149 φασιν αὐτῷ τὴν ἡμέραν οὐκ ἀρκέσαι περὶ τὰς πύλας 5 δεξιουμένῳ τοὺς ἀπαντῶντας.

τρίτον μὲν δὴ τότε ἔργον ἐμφύλιον ἦν τὸ Ἄπου- 150 λήλου, μετὰ δύο τὰ Γράκχεια, καὶ τοσάδε εἴργαστο 34 Ῥωμαίους· οὕτω δ' ἔχουσιν αὐτοῖς ὁ συμμαχικὸς κα- λούμενος πόλεμος ἐπιγίγνεται ἐθνῶν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν 10 πολλῶν, ἀρξάμενός τε παραδόξως καὶ ἀθρόως ἐπὶ μέγα προελθὼν καὶ τὰς στάσεις ἐν Ῥώμῃ σβέσας ὑπὸ δέους ἐπὶ πολὺ. λήγων δὲ καὶ ὅδε στάσεις τε ἄλλας καὶ στασι- 151 ἀρχους δυνατωτέρους ἀνέθρεψεν οὐ νόμων εἰσηγήσε- σιν ἔτι οὐδὲ δημοκοπίαίς, ἀλλὰ ἀθρόοις στρατεύμασι 15 κατ' ἀλλήλων χρωμένους. καὶ αὐτὸν διὰ τάδε συνήγα- γον ἐς τήνδε τὴν συγγραφὴν, ἔκ τε τῆς ἐν Ῥώμῃ στά- σεως ἀρξάμενον καὶ ἐς πολὺ χείρονα στάσιν ἑτέραν ἐκπεσόντα. ἤρξατο δὲ ὧδε.

Φούλβιος Φλάκκος ὑπατεύων μάλιστα δὴ πρῶτος 152 20 ὅδε ἐς τὸ φανερώτατον ἠρέθιζε τοὺς Ἰταλιώτας ἐπι- 125 a. C. θυμῇν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ὥς κοινωνοὺς τῆς ἡγε- μονίας ἀντὶ ὑπηκόων ἑσομένους. εἰσηγούμενος δὲ τὴν γνώμην καὶ ἐπιμένων αὐτῇ καρτερῶς, ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπὶ τινα στρατείαν ἐξεπέμφθη διὰ τόδε. ἐν ἣ τῆς ὑπα- 153 25 τείας αὐτῷ δεδαπανημένης, ὃ δὲ καὶ δημαρχεῖν εἴλετο μετ' αὐτήν. καὶ ἔπραξε γενέσθαι σὺν Γράκκῳ τῷ νεω- 123 a. C.

2 ἔτους om. iC   6 ἔργον om. O   8 ῥωμαίοις V^{1a}

11 <τὰς> ἐν Ῥώμῃ maluit Mend., cf. ad § 12   12 sq. στα-
σιάρχας i   13 νόμων, quod ci. Mend., habent BC, νόμον reli-
qui   20 ἐς τὸ φανερώτερον ci. Mend.   24 διὰ τότε post
αὐτήν (v. 26) transponebat Mend. (cf. § 102), Zippel p. 361 de-
lendum censet

123 a. C.

τέρω, τοιάδε ἄλλα ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας ἐσφέρουσι καὶ κείνῳ.

154 ἀναιρεθέντων δὲ ἀμφοῖν, ὥς μοι προεῖρηται, πολὺ
 121 a. C. μᾶλλον ἡρέθιστο ἢ Ἰταλία· οὔτε γὰρ ἡξίουσι ἐν ὑπη-
 κῶν ἀντὶ κοινωνῶν εἶναι μέρει οὔτε Φλάκκον καὶ
 Γράκκον ὑπὲρ αὐτῶν πολιτεύοντας τοιάδε παθεῖν. 5

155 ἐπὶ δὲ ἐκείνοις καὶ Ἀλβίος Δροῦσος δημαρχῶν, 35
 91 a. C. ἀνὴρ ἐπιφανέστατος ἐκ γένους, δεηθεῖσι τοῖς Ἰταλιώ-
 ταις νόμον αὐτοῖς ἐσενεγκεῖν περὶ τῆς πολιτείας ὑπ-
 ἔσχετο· τούτου γὰρ δὴ μάλιστα ἐπεθύμουν ὥς ἐν τῷδε
 156 αὐτίκα ἡγεμόνες ἀντὶ ὑπηκῶν ἐσόμενοι. ὃ δὲ τὸν δῆ- 10
 μον ἐς τοῦτο προθεραπεύων ὑπήγετο ἀποικίαις πολ-
 λαῖς ἐς τε τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἐψηφισμέναις μὲν
 157 ἐκ πολλοῦ, γεγρονύαις δὲ οὐπω. τὴν τε βουλήν καὶ
 τοὺς ἱππέας, οἳ μάλιστα δὴ τότε ἀλλήλοις διὰ τὰ δι-
 καστήρια διεφέροντο, ἐπὶ κοινῷ νόμῳ συναγαγεῖν ἐπει- 15
 ρᾶτο, σαφῶς μὲν οὐ δυνάμενος ἐς τὴν βουλήν ἐπαν-
 ενεγκεῖν τὰ δικαστήρια, τεχνάζων δ' ἐς ἑκατέρους ᾤδε.
 158 τῶν βουλευτῶν διὰ τὰς στάσεις τότε ὄντων μόλις ἀμφὶ
 τοὺς τριακοσίους, ἑτέρους τοσούσδε αὐτοῖς ἀπὸ τῶν
 ἱππέων εἰσηγεῖτο ἀριστίνδην προσκαταλεγῆναι καὶ ἐκ 20
 τῶνδε πάντων ἐς τὸ μέλλον εἶναι τὰ δικαστήρια· εὐ-
 θύνας τε ἐπ' αὐτῶν γίγνεσθαι δωροδοκίας προσέγρα-

4 εἶναι] μεῖναι ci. Mend.

5 αὐτῶν maluit idem

7 ἐς γένος idem, monens ne scribas ἐπιφανεστάτου ἐκ γένους,
 hoc certe iure

8 τῆς om. i

10 ἡγεμόνες] κοινοὶ τῆς

ἡγεμονίας § 152

15 ἐπὶ κοινῷ νόμῳ] ἐπικοίνῳ νόμῳ scr. Mend.

communi lege C

16 sq. ἐπενεγκεῖν Vb

§ 155 sqq. cf. A. Kiene (v. ad § 124), E. Marcks, Die Über-
 lieferung des Bundesgenossenkrieges 91—89 v. Chr., diss. Marb.
 1884, 1. Teil, W. Strehl, M. Livius Drusus Volkstribun 663/91,
 diss. Marb. 1887, Busolt (v. ad § 106) p. 405 sqq. 18 cf.
 Mommsen, R. Staatsr. III, 2 p. 847: διὰ τὰς στάσεις error Appiani

φεν, ἐγκλήματος ἴσα δὴ καὶ ἀγνοουμένου διὰ τὸ ἔθος
 τῆς δωροδοκίας ἀνέδην ἐπιπολαζούσης. ὁ μὲν δὴ τάδε 159
 πρὸς ἑκατέρους ἐπενόει, περιῆλθε δὲ ἐς τὸ ἐναντίον
 αὐτῷ. ἥ τε γὰρ βουλὴ χαλεπῶς ἔφερεν ἀθρόως αὐτῇ
 5 τοσοῦσδε προσκαταλεγῆναι καὶ ἐξ ἱππέων ἐς τὸ μέρι-
 στον ἀξιῶμα μεταβῆναι, οὐκ ἀδόκητον ἡγουμένη καὶ
 βουλευτὰς γενομένους κατὰ σφᾶς ἔτι δυνατώτερον τοῖς
 προτέροις βουλευταῖς στασιάζειν· οἳ τε ἱππεῖς ὑπώ- 160
 πτιουν, ὅτι τῇδε τῇ θεραπείᾳ πρὸς τὸ μέλλον ἐς τὴν
 10 βουλὴν μόνην τὰ δικαστήρια ἀπὸ τῶν ἱππέων περι-
 φέροιτο, γευσάμενοί τε κερδῶν μεγάλων καὶ ἐξουσίας
 οὐκ ἀλύπως τὴν ὑπόνοιαν ἔφερον. τό τε πλῆθος αὐτῶν 161
 ἐν ἀπορίᾳ σφᾶς ἐποίει καὶ ὑποψία πρὸς ἀλλήλους,
 τίνες ἀξιώτεροι δοκοῦσιν ἐς τοὺς τριακοσίους κατα-
 15 λεγῆναι· καὶ τοῖς λοιποῖς φθόνος ἐς τοὺς κρείττους
 ἐσῆι. ὑπὲρ ἅπαντα δ' ἡγανάκτουν ἀναφυομένου τοῦ
 τῆς δωροδοκίας ἐγκλήματος, ὃ τέως ἡγοῦντο καρτερώς
 ὑπὲρ αὐτῶν πρόρριζον ἐσβέσθαι.

36 οὕτω μὲν δὴ καὶ οἱ ἱππεῖς καὶ ἡ βουλὴ, καίπερ 162
 20 ἔχοντες ἀλλήλοις διαφόρως, ἐς τὸ Δροῦσον μῖσος
 συνεφρόνουν, καὶ μόνος ὁ δῆμος ἔχαιρε ταῖς ἀποικίαις.
 οἱ Ἰταλιῶται δ', ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ μάλιστα ὁ Δροῦσος
 ταῦτα ἐτέχναζε, καὶ οὔδε περὶ τῷ νόμῳ τῆς ἀποικίας ἐδε-
 δοίκεσαν, ὥς τῆς δημοσίας Ῥωμαίων γῆς, ἣν ἀνέμητον

4 αὐτῇ Oi, corr. Mend. 7 <συνισταμένους> κατὰ σφᾶς
 vel sim. ci. Mend., sed κατὰ σφᾶς, quod mihi quoque suspi-
 cionem moverat, ad βουλευτὰς γενομένους referri iubet Keil
 coll. Thuc. 1, 79, 1 15 κρείττους B 17 sq. haesit in
 καρτερώς Schw., in ὑπὲρ idem praeunte Musgr., sed utrumque
 velim iungas cum ἡγοῦντο; ad ὑπὲρ αὐτῶν cf. Cic. pro Cluent.
 § 154 et pro Rab. Post. § 16 αὐτῶν Oi, corr. Did.
 21 συνεφρόνουν i

91a. C.

- οὐσαν ἔτι οἱ μὲν ἐκ βίας, οἱ δὲ λανθάνοντες ἐγεώρ-
 γουν, αὐτίκα σφῶν ἀφαιρεθησομένης, καὶ πολλὰ καὶ
 163 περὶ τῆς ἰδίας ἐνοχλησόμενοι. Τυρρηνοὶ τε καὶ Ὀμ-
 βριοὶ τὰυτὰ δειμαίνοντες τοῖς Ἰταλιώταις καί, ὡς
 ἐδόκει, πρὸς τῶν ὑπάτων ἐς τὴν πόλιν ἐπαχθέντες 5
 ἔργῳ μὲν ἐς ἀναίρεσιν Δρούσου, λόγῳ δ' ἐς κατηγο-
 ρίαν, τοῦ νόμου φανερώς κατεβῶν καὶ τὴν τῆς δοκι-
 164 μασίας ἡμέραν ἀνέμενον. ὦν ὁ Δρούσος αἰσθανόμενός
 τε καὶ οὐ θαμινὰ προϊών, ἀλλ' ἔνδον ἐν περιπάτῳ
 βραχὺ φῶς ἔχοντι χρηματίζων αἰὲ καὶ περὶ ἐσπέραν 10
 τὸ πλῆθος ἀποπέμπων ἐξεβόησεν ἄφνω πεπληχθαι καὶ
 λέγων ἔτι κατέπεσεν. εὐρέθη δὲ ἐς τὸν μηρὸν αὐτῷ
 σκυτοτόμου μαχαίριον ἐμπεπηγμένον.
- 165 οὕτω μὲν δὴ καὶ Δρούσος ἀνήρητο δημαρχῶν. καὶ 37
 οἱ ἱππεῖς ἐπίβασιν ἐς συκοφαντίαν τῶν ἐχθρῶν τὸ 15
 πολίτευμα αὐτοῦ τιθέμενοι, Κόιντον Οὐάριον δῆμαρχον
 ἔπεισαν εἰσηγήσασθαι κρίσεις εἶναι κατὰ τῶν τοῖς Ἰτα-
 λιώταις ἐπὶ τὰ κοινὰ φανερώς ἢ κρύφα βοηθούντων,
 ἐλπίσαντες τοὺς δυνατοὺς ἅπαντας αὐτίκα εἰς ἐγκλημα
 ἐπίφθορον ὑπάξεσθαι καὶ δικάσειν μὲν αὐτοί, γενο- 20

2 καὶ post πολλὰ om. i 4 sq. καὶ ὡς ἐδόκει] ὡς ἐδόκει,
 καὶ ci. Mend. 5 ἐσαχθέντες ci. Mend., fort. recte, cf. § 503,
 V § 315, ubi codices variant 8 αἰσθόμενος i 9 ἐμπερι-
 πάτω B 10 καὶ] ποτὲ ci. Mend. 16 Οὐάλεριον libri,
 corr. Pighius, Annal. III p. 223 18 βοηθησάντων ci. Mend.,
 cf. praef. 20 ὑπάξειν maluit Mend., medium iure retinuit
 Schenkl p. 174

2 cf. Meyer (v. ad § 26) p. 90 adn. 4, Strehl (v. ad § 155)
 p. 24, Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 681 adn. 2 8 sq. ad
 τὴν τῆς δοκιμασίας ἡμέραν cf. Marcks (v. ad § 155) p. 10 sq.
 17 sq. de tempore legis Variarum cf. praeter alios Marcks p. 46,
 de lege ipsa Jos. Lengle, Untersuch. über d. Sullan. Verfass.,
 Freiburg i. Br. 1899, p. 32 sqq., Mommsen, R. Strafrecht p. 198

μένων δ' ἐκείνων ἐκποδὼν δυνατώτερον ἔτι τῆς πό-
 λεως ἐπάρξιν. τὸν μὲν δὴ νόμον ἀπαγορευόντων τῶν 166
 ἑτέρων δημάρχων μὴ τίθεσθαι, περιστάντες οἱ ἱππεῖς
 σὺν ξιφιδίοις γυμνοῖς ἐκύρωσαν· ὥς δ' ἐκεκύρωτο,
 5 αὐτίκα τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν βουλευτῶν ἐπεγρά-
 φοντο κατήγοροι. καὶ Βηστίας μὲν οὐδ' ὑπακούσας 167
 ἐκὼν ἔφρευγεν ὥς οὐκ ἐκδώσων ἑαυτὸν εἰς χεῖρας ἐχ-
 θρῶν, καὶ Κόττας ἐπ' ἐκείνῳ παρηλθε μὲν ἐς τὸ δι-
 καστήριον, σεμνολογήσας δὲ ὑπὲρ ὧν ἐπεπολίτευτο,
 10 καὶ λοιδορησάμενος τοῖς ἱππεῦσι φανερώς, ἐξήει τῆς
 πόλεως καὶ ὅδε πρὸ τῆς ψήφου· Μούμμιος δ', ὁ τὴν 168
 Ἑλλάδα ἐλὼν, αἰσχυρῶς ἐνεδρευσθεὶς ὑπὸ τῶν ἱππέων
 ὑποσχομένων αὐτὸν ἀπολύσειν κατεκρίθη φεύγειν καὶ
 38 ἐν Δήλῳ διεβίωσεν. ἐπιπολάζοντος δ' ἐς πολὺ τοῦ 169
 15 κακοῦ κατὰ τῶν ἀρίστων, ὃ τε δῆμος ἤχθητο τοιῶνδε
 καὶ τοσάδε εἰργασμένων ἀνδρῶν ἀθρόως ἀφαιρούμε-
 νος, καὶ οἱ Ἱτατοὶ τοῦ τε Δρούσου πάθους πυνθανό-
 μενοι καὶ τῆς ἐς τὴν φυγὴν τούτων προφάσεως, οὐκ
 ἀνασχετὸν σφίσιν ἔτι ἡγούμενοι τοὺς ὑπὲρ σφῶν πολι-
 20 τεύοντας τοιάδε πάσχειν οὐδ' ἄλλην τινὰ μηχανὴν
 ἐλπίδος ἐς τὴν πολιτείαν ἔτι δρῶντες, ἔγνωσαν ἀπο-
 στῆναι Ῥωμαίων ἀντικρυς καὶ πολεμεῖν αὐτοῖς κατὰ

3 τίθεσθαι susp. Mend., at cf. § 466, V § 179 6 οὐ-
 στίας Oī, Vistius C, corr. Schw. οὐδ' O, οὐχ i 7 ἔφρευγεν
 ci. Mend., cf. praef. 11 Μούμμιος] Μέμμιος ci. Freinsh.,
 Suppl. Liv. LXXI, 41, probavit Mend., Μούμμιος iure defendit
 Rühl, Rhein. Mus. 56 (1901) p. 634, ὁ τὴν Ἑ. ἐλὼν ex gravi
 Appiani errore natum esse concedens, cf. etiam Lengle (v. ad
 § 165) p. 34 15 τοιῶνδε] τοσῶνδε ci. Zeiss ad h. l.

6 de Calp. Bestia cf. Münzer apud Pauly-Wissowa 3
 p. 1366, 23 8 de Aur. Cotta cf. Klebs ibid. 2 p. 2482, 96 et
 Lengle (v. ad § 165) p. 33

91a.C.

- 170 κράτος. κρούφα τε διεπρεσβεύοντο συντιθέμενοι περὶ
 τῶνδε καὶ ὄμηρα διέπεμπον εἰς πίστιν ἀλλήλοις. ὧν
 εἰς πολὺν μὲν οὐκ ἐπήσθοντο Ῥωμαῖοι διὰ τὰς ἐν ἅσκει
 κρίσεις τε καὶ στάσεις· ὥς δ' ἐπύθοντο, περιέπεμπον
 εἰς τὰς πόλεις ἀπὸ σφῶν τοὺς ἐκάστοις μάλιστα ἐπι- 5
 171 τηδέλους, ἀφανῶς τὰ γιγνόμενα ἐξετάζειν. καὶ τις ἐκ
 τούτων μειράκιον ὄμηρον ἰδὼν ἐξ Ἀσκλου πόλεως εἰς
 ἑτέραν ἀγόμενον ἐμήνυσσε τῷ περὶ τὰ χωρία ἀνθυ-
 172 πάτῳ Σερουιλίῳ. ἦσαν γάρ, ὥς ἔοικε, τότε καὶ τῆς
 Ἰταλίας ἄρχοντες ἀνθύπατοι κατὰ μέρη· ὃ καὶ Ἀδρια- 10
 νὸς ἄρα μιμούμενος ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, τὴν αὐτο-
 κράτορα ἀρχὴν Ῥωμαίοις ἡγούμενος, ἀνεκαίνισσε, καὶ
 173 μετ' αὐτὸν ἐπέμεινεν εἰς βραχύ. ὃ δὲ Σερουίλιος θερμό-
 τερον ἐσδραμὼν εἰς τὸ Ἀσκλον καὶ πανηγυρίζειουσι τοῖς
 Ἀσκληαίοις χαλεπῶς ἀπειλῶν ἀνηρέθῃ ὥς ὑπὸ ἥδη πε- 15
 φωραμένων. ἐπανηρέθῃ δ' αὐτῷ καὶ Φοντήιος, ὃς
 ἐπρέσβευεν αὐτῷ· καλοῦσι δ' οὕτω τοὺς τοῖς ἡγεμόσι
 τῶν ἐθνῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἐπομένους εἰς βοήθειαν.
 174 πεσόντων δὲ τῶνδε, οὐδὲ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων τις ἦν

3 ἐπύθοντο ab 9 σερουηλίῳ V, const.; de ceteris scrip-
 toribus v. Wehrmann, Fasti praetorii p. 23 10 ἀδριανὸς Oī,
 correxi 11 <ὁ> τὴν ci. Mend., vix iure, cf. § 262. 279. 368.
 430, II § 2. 225. 234. 265. 346. 448, III § 43 etc. τὸν pro
 τὴν a 12 ἀρχὴν om. i 19 ἦν τις cum V scr. Mend.
 τις] ἔτι ci. Nauck

7 est Asculum Picenum 8 sq. ἀνθυπάτῳ] i. e. praet.
 vel pro praet. cum imperio consulari sec. Mommsen, R. Staatsr.
 II, 1³ p. 235, praet. urb. sec. Willems II p. 690 adn. 3; de
 praet. aliquo ex provincia redeunte vel in provinciam pro-
 ficiscente cogitat Strachan-Davidson ad h. l. De Servilio ipso
 v. Mommsen, R. Münzw. p. 536 9 sqq. de hoc ipsius Ap-
 pianī errore cf. P. Jörs, Untersuch. zur Gerichtsverf. d. röm.
 Kaiserzeit (Festgabe für Ihering 1892) p. 50 sqq. 16 de Fonteio
 v. Mommsen, R. Münzw. p. 543

φειδῶ, ἀλλὰ τοὺς παρὰ σφίσι πάντας οἱ Ἀσκλαῖοι συν-
εκέντουν ἐπιτρέχοντες καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς διήροπαζον.

- 39** ἔκραγείσης δὲ τῆς ἀποστάσεως ἅπαντα, ὅσα τοῖς 175
Ἀσκλαίοις ἔθνη γείτονα ἦν, συνεξέφαινε τὴν παρα- 90 a. C.
5 σκευὴν, Μάρσοι τε καὶ Παιλιγνοὶ καὶ Οὐηστῖνοι καὶ
Μαρρουκῖνοι καὶ ἐπὶ τούτοις Πικεντῖνοι καὶ Φρεν-
τανοὶ καὶ Ἰρπῖνοι καὶ Πομπηιανοὶ καὶ Οὐενούσιοι καὶ
Ἰάπυγες, Λευκανοὶ τε καὶ Σαννῖται, χαλεπὰ Ῥωμαίοις
καὶ πρὶν ἔθνη γενόμενα, ὅσα τε ἄλλα ἀπὸ Λίριος πο-
10 ταμοῦ, ὃν νῦν μοι δοκοῦσι Λίτερνον ἡγεῖσθαι, ἐπὶ
τὸν μυχὸν ἐστὶ τοῦ Ἰονίου κόλπου πεζεύοντι καὶ περι-
πλέοντι. πέμψασι δ' αὐτοῖς ἐς Ῥώμην πρέσβεις αἰτιω- 176
μένους, ὅτι πάντα Ῥωμαίοις ἐς τὴν ἀρχὴν συνεργασά-
μενοι οὐκ ἀξιοῦνται τῆς τῶν βεβοηθημένων πολιτείας,
15 ἢ βουλὴ μάλα καρτερῶς ἀπεκρίνατο, εἰ μεταγινώσκουσι
τῶν γεγονότων, πρεσβεύειν ἐς αὐτήν, ἄλλως δὲ μή. οἱ 177
μὲν δὴ πάντα ἀπογνόντες ἐς παρασκευὴν καθίσταντο·
καὶ αὐτοῖς ἐπὶ τῷ κατὰ πόλιν στρατῷ κοινὸς ἦν ἱπ-
πέων τε καὶ πεζῶν ἕτερος ἐς δέκα μυριάδας. καὶ Ῥω-
20 μαῖοι τὸν ἴσον αὐτοῖς ἀντεξέπεμπον ἀπὸ τε σφῶν
αὐτῶν καὶ τῶν ἔτι συμμαχούντων σφίσιν ἔθνων τῆς

4 συνεξέφανε (vel — φανε) Oī, συνεξέφαινε scripsi coll. Mithr. c. 68, συνεξέφηγε edid. Mend. 5 Παιλιγνοὶ Halm, Cic. t. II² p. 999 (ed. Turic.), Πελιγνοὶ Gel. et Cluver, Ital. ant. II p. 755, παγλῖνοι V, παγκλῖνοι B, μαγκλῖνοι i, Malini C Οὐηστῖνοι Schw., οὐιστῖνοι BiC, ιουστῖνοι V 6 sq. Φρεντανοὶ Cluver l. c., φρεντράνοι Ob, φρεντρανοὶ a, Ferentani C 7 ἰρπῖ- νοι Bi, εἰρπῖνοι V, Hirpini C πομπιανοὶ O 12 sq. αἰτιωμένοις b, αἰτιασμένους scr. Mend., sed cf. praef. 18 αὐτοῖς] τοῖς V

§ 175 sqq. de hoc bello cf. Marcks (v. ad § 155) p. 38 sqq., Th. Reinach, Les periochae de la guerre sociale, Rev. hist. 45 (1891) p. 41 sqq. 9 sq. error Appiani, cf. Nissen, Ital. Landesk. I p. 329 adn. 2 et p. 333, Marcks p. 54 adn. 3 12 sqq. cf. Strehl (v. ad § 155) p. 42

90 a. C.

- 178 Ἰταλίας. ἡγοῦντο δὲ Ῥωμαίων μὲν ὑπατοὶ Σέξτος τε 40
 Ἰούλιος Καῖσαρ καὶ Πόπλιος Ῥουτίλιος Λοῦπος· ἄμφω
 γὰρ ὥς ἐς μέγαν τε καὶ ἐμφύλιον πόλεμον ἐξήεσαν,
 ἐπεὶ καὶ τὰς πύλας οἱ ὑπόλοιποι καὶ τὰ τεῖχη διὰ χει-
 179 ρὸς εἶχον ὥς ἐπ' οἰκείῳ καὶ γείτονι μάλιστα ἔργῳ. τό 5
 τε ποικίλον τοῦ πολέμου καὶ πολυμερὲς ἐνθυμούμενοι
 ὑποστρατήγους τοῖς ὑπάτοις συνέπεμψαν τοὺς τότε
 ἀρίστους, ὑπὸ μὲν Ῥουτιλίῳ Γναίῳ τε Πομπήϊον, τὸν
 πατέρα Πομπήϊου τοῦ Μάγνου παρονομασθέντος, καὶ
 Κόιντον Καίπωνα καὶ Γάιον Περπένναν καὶ Γάιον 10
 Μάριον καὶ Οὐαλέριον Μεσσία, ὑπὸ δὲ Σέξτῳ Καί-
 σαρι Πούπλιον Λέντιον, ἀδελφὸν αὐτοῦ Καίσαρος, καὶ
 Τίτον Δίδιον καὶ Λικίνιον Κράσσον καὶ Κορνήλιον
 180 Σύλλαν καὶ Μάρκελλον ἐπὶ τοῖσδε. τοσοῦδε μὲν δὴ
 τοῖς ὑπάτοις διελόμενοι τὴν χώραν ὑπεστρατήγουν. 15
 καὶ πάντας ἐπεπορεύοντο οἱ ὑπατοὶ καὶ αὐτοῖς οἱ
 Ῥωμαῖοι καὶ ἑτέρους ὥς ἐς μέγαν ἀγῶνα ἔπεμπον ἐκά-
 181 στοτε. Ἰταλοῖς δ' ἦσαν μὲν στρατηγοὶ καὶ κατὰ πόλεις
 ἕτεροι, κοινοὶ δ' ἐπὶ τῷ κοινῷ στρατῷ καὶ τοῦ παν-

1 <οἱ> ὑπατοὶ ci. Schw., sed cf. II § 347. 509, Iber. c. 56 etc. Σέξτος] immo Λεύκιος. Sextus fuit cos. a. 663/91, sed Appiani est error 2 λοῦπος B 3 ὥς om. V τε] δὴ i ἐμφύλιον O, ἐγγώριον i 7 <δέκα> vel <ι> ὑποστρατήγους ci. Cob. p. 212, perperam 8 <σφῶν> ἀρίστους ci. Mend., inut., cf. etiam Kratt p. 44 10 Καίπωνα Schw., καπίωνα O (certe B const.), varie corruptum nomen in i, et sic etiam infra 12 <καὶ Γάιον Καίσαρα> post Λέντιον addi voluit Schw. Sed C. Caesar illo anno fuit aed. cur., cf. Marcks (v. ad § 155) p. 47 adn. 1, qui ipse quidem Q. Catulum pro P. Lentulo poni aut καὶ ante ἀδελφὸν inseri vult, cogitans de cos. a. 663/91; Publium Lentulum ac fratrem ipsius Caesaris C 13 λικίνιον h. l. B, ut etiam reliqui codices et tituli nummi papyri fluctuant inter formas cum ν et νν; quarum illam semper scripsi 18 καὶ om. i

10 de Q. Caepione cf. Borghesi V p. 177
 prae-nomen dat Messalae Borghesi I p. 408

11 Marcum

τὸς αὐτοκράτορες Τίτος Λαφρήνιος καὶ Γάιος Ποντί-
 λιος καὶ Μάριος Ἐγνάτιος καὶ Κόιντος Ποπαίδιος
 καὶ Γάιος Πάπιος καὶ Μάρκος Λαμπώνιος καὶ Γάιος
 Οὐδακίλιος καὶ Ἐριος Ἀσίνιος καὶ Οὐέτιος Σκάτων,
 5 οἱ τὸν στρατὸν ὁμοίως μερισάμενοι τοῖς Ῥωμαίων στρα-
 τηγοῖς ἀντεκαθέζοντο καὶ πολλὰ μὲν ἔδρασαν, πολλὰ
 δ' ἔπαθον ὧν ἑκατέρων, ἐν κεφαλαίῳ φράσαι, τὰ
 ἀξιολογώτατα ἦν τοιαύδε.

41 Οὐέτιος μὲν Σκάτων Σέξστον Ἰούλιον τρεψάμενός τε 182
 10 καὶ δισχίλλους κτείνας ἐπὶ Αἰσερνίαν ἤλασε ῥωμαΐζου-
 σαν καὶ αὐτὴν οἱ μὲν συντάττοντες, Λεύκιός τε Σκι-
 πίων καὶ Λεύκιος Ἀκίλιος, θεραπόντων ἐσθῆτας ὑπο-

1 Λαφρήνιος] ἀφρήνιος, α supra η addito, B, ἀφράνιος ceteri,
 sed § 204 sqq. λαφρήνιος Oi, cf. Zangemeister C. I. L. IX ad
 n. 6086 I 1 sq. Ποντίλιος] πομπήλιος, οντί suprascr. a. m. 1, V;
 Pontidius Vell. 2, 16, 1, quod probavit Schw., recepit Did., sed
 utrumque nomen exstat 2 ἰγνάτιος, quod retinebant Wannowski,
 Antiq. rom. p. 3 et Lightfoot, S. Ignatius t. I² p. 22 sq. (cf. C.
 I. L. II n. 1457, Eckinger, Die Orthogr. lat. Wörter in griech.
 Inschr., diss. Zürich 1892, p. 21), et infra saepius γνάτιος libri,
 Ἐγνάτιος corr. Schw. ex Vell. 2, 16, 1, Liv. epit. 75, Flor. 3, 18, 6,
 dubitanter tamen πομπάδιος O, ποπάδιος i, Pompedius C;
 fluctuant codices etiam infra; verum nomen, quod recepi, est
 Ποπαίδιος vel Ποππαίδιος, cf. Kapteijn, De bello Marsico (Lugd.
 Bat. 1864) p. 62 adn. 1, et Zangemeister C. I. L. IX p. 633;
 v. de ceteris scriptoribus Boissevain ad Cass. D. 48, 41, 1; Πομ-
 παίδιος vulgo 3 sq. γάιος ἰουδακίλιος i C, γάιος οὐδακίλιος V,
 γάιουδακίλιος (sic) B, infra quoque fluctuant codices; Vida-
 cilius Oros. 5, 18, 21 (C. I. L. IX n. 5426 est cognomen Quidac-
 cilius, non Q. Vidacilius), quod cum Mend. Appiano reddendum
 putavi 4 ἔριος libri, spiritum correxi ἀσίννιος h. l. B,
 cf. ad p. 44, 13 4. 9. οὐέτιος B, οὐέτιος Vi, Vectius C
 κάτων libri, Σκάτων, quod Schw. ci. ex Cic. Phil. 12 § 27
 (cf. nunc C. I. L. VI, 2 n. 6281, IX, XIV passim), recepi
 9 fluctuant codices cum titulis papyrisque inter σέξτος et σέξστος;
 secutus sum cod. B 10 Αἰσερνίαν Schw., ἀσερνίαν V Ci (C
 etiam § 224), ἀρσερνίαν B 12 ἀκίλιος Bd C, ἀκίλλιος a b, ἀκύλιος V

11 Λεύκιος Σκιπίων] cf. Mommsen C. I. L. I p. 13 n. 15

90 a. C.

δύντες ἀπέδρασαν, χρόνῳ δὲ καὶ λιμῷ παρεστήσαντο
 183 οἱ πολέμιοι. Μάριος δὲ Ἐγνάτιος Οὐέναφρον ἐλὼν ἐκ
 προδοσίας ἔκτεινε δύο Ῥωμαίων σπείρας ἐν αὐτῇ.
 Πρησενταῖος δὲ Πόπλιος Περπένναν μυρίων ἀνδρῶν
 ἡγούμενον ἐτρέψατο καὶ ἔκτεινεν ἐς τετρακισχιλίους 5
 καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ πλέονος μέρους τὰ ὅπλα ἔλαβε·
 ἐφ' ὅτῳ Περπένναν Ῥουτίλιος ὑπάτος παρέλυσε τῆς
 στρατηγίας καὶ τὸ μέρος τοῦ στρατοῦ Γαῖῳ Μαρίῳ
 184 προσέδθηκεν. Μάρκος δὲ Λαμπώνιος τῶν ἀμφὶ Λικί-
 νιον Κράσσον ἀνεῖλεν ἐς ὀκτακοσίους καὶ τοὺς λοι- 10
 185 πούς ἐς Γρούμεντον πόλιν συνεδίωξε. Γάιος δὲ Πά- 42
 πιος Νῶλάν τε εἶλεν ἐκ προδοσίας καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ
 Ῥωμαίοις, δισχιλίοις οὖσιν, ἐκήρυξεν, εἰ μεταθοῖντο,
 στρατεύσειν ἑαυτῷ. καὶ τοῦσδε μὲν ὁ Πάπιος μετα-
 θεμένους ἐστράτευεν· οἱ δ' ἡγεμόνες αὐτῶν οὐχ ὑπ- 15
 ακούσαντες τῷ κηρύγματι ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ
 186 λιμῷ πρὸς τοῦ Παπίου διεφθάρησαν. Πάπιος δὲ καὶ
 Σταβίας εἶλε καὶ Μινέρονιον καὶ Σάλερνον, ἧ Ῥωμαίων
 ἄποικος ἦν· καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν αἰχμαλώτους τε καὶ

1 παρεστήσαντο] cf. Stein ad Herodot 3, 45. παρίσταντο
 ci. Schw. ind. gr. s. v., perperam 2 Ἐγνάτιος et γνάτιος libri,
 et sic postea οὐνεφράρον ObC, οὐνεφρανον a; corr. Schw.

3 σπείρας <οὔσας> ci. Mend., contra Kratt p. 35, abest certe part.
 etiam II § 502, V § 213, cf. ad I § 296 4 Πρησενταῖος] Πραισέντιος

em. Keil (corruptela nata ex πρησεντιος), probabiliter, cf. W.
 Schulze, Abhandl. d. Kgl. Gesellsch. d. Wiss. zu Göttingen,
 Phil.-hist. Kl. V, 2 (1904) p. 210 adn. 6 11 τροπόμεντον Oi,
 Adrumetum C, corr. Gel. ἐξεδίωξε i 12 νόλαν i 13 μετα-
 θοῖντο B, μεταθεῖντο Vi 15 ἐστράτευσεν cum a scr. Mend.

17 sq. καὶ Σταβίας Gel., κασταβίας Oi, Castabulos (falso Mend.
 Castabulos) C 18 Μινέρονιον Nissen, Ital. Landesk. II p. 768
 adn. 5, i. e. Surrentum, quod iam desideraverat Beloch, Archivio
 stor. per le prov. Napolet. II (1877) p. 291, Campanien² (Breslau
 1890) p. 254 adn. 7; μίντερονιον aC, μινόμερον ceteri; Αίτερονιον conie-
 cerat Freinsh., Suppl. Liv. LXXIII, 26, in quo iure haeserat
 Kapteijn (v. ad § 181) p. 75 adn. 2 19 ἄποικος] ἀποικίς ci. Mend.

δούλους ἐστράτευσεν. ὥς δὲ καὶ Νουκερίας τὰ ἐν κύ- 187
 κλῳ πάντα κατέπρησεν, αἱ πλησίον αὐτῷ πόλεις κατα-
 πλαγεῖσαι προσετίθεντο στρατιάν τε αἰτοῦντι παρέσχον
 ἐς μυρίους πεζοὺς καὶ ἱππέας χιλίους· μεθ' ὧν ὁ Πά-
 5 πιος Ἀχέρραις παρεκάθητο. Σέξτου δὲ Καίσαρος Γαλα- 188
 τῶν πεζοὺς μυρίους καὶ Νομάδας Μαυρουσίους ἱππέας
 καὶ πεζοὺς προσλαβόντος τε καὶ χωροῦντος ἐπὶ τὰς
 Ἀχέρρας, ὁ Πάπιος Ὀξύνταν, υἱὸν Ἰογόρθου τοῦ Νο-
 μάδων ποτὲ βασιλέως, ὑπὸ Ῥωμαίων ἐν Οὐενουσίᾳ φυ-
 10 λαττόμενον, ἤγαγεν ἐκ τῆς Οὐενουσίας καὶ περιθὲς
 αὐτῷ πορφύραν βασιλικὴν ἐπεδείκνυ θάμινά τοῖς Νο-
 μάσι τοῖς σὺν Καίσαρι. πολλῶν δ' ὥς πρὸς ἴδιον 189
 βασιλέα αὐτομολούντων ἀθρόως, τοὺς μὲν λοιποὺς
 τῶν Νομάδων ὡς ὑπόπτους ὁ Καῖσαρ ἐς Λιβύην
 15 ἀπέπεμψε, Παπίου δὲ πελάσαντος αὐτῷ σὺν κατα-
 φρονήσει καὶ μέρος ἤδη τοῦ χάρακος διασπῶντος,
 τοὺς ἱππέας ἐκπέμψας κατ' ἄλλας πύλας ἔκτεινε τοῦ
 Παπίου περὶ ἑξακισχιλίους. καὶ ἐπὶ τῷδε Καῖσαρ 190
 μὲν ἐξ Ἀχερρῶν ἀνεξεύγνυνεν, Οὐιδακιλίῳ δ' ἐν Ἰα-
 20 πυγίᾳ προσετίθεντο Κανύσιοι καὶ Οὐενούσιοι καὶ
 ἕτεραι πόλεις πολλαί. τινὰς δὲ καὶ ἀπειθούσας ἐξε-
 πολιόρκει, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς Ῥωμαίων τοὺς μὲν
 ἐπιφανεῖς ἔκτεινε, τοὺς δὲ δημότας καὶ δούλους
 ἐστράτευσεν.

1 ἐστράτευσεν scr. Mend., v. praef. 2 αἱ O, αἱ α, α καὶ b αὐτῶν i 6 Numidas Maurusiosque C, item vertit Π § 175; Illyr. c. 4 graece quoque legitur: Λιβύων τοῖς Νομάσι καὶ Μαυρουσίσις 7 καὶ ante πεζοὺς om. i 8 Ἰογόρθα scr. Mend., nec tamen const.; codices fluctuant inter α et ον 16 διασπῶντος ci. Mend., inut., cf. praef. 17 πέμψας V 19 ἰουδακιλίῳ iC, ἰουδακνλίῳ V, ἰουδενκνλίῳ B 24 ἐστρά-
 τευσε α

90a.C.

191

Ῥουτίλιος δὲ ὁ ὕπατος καὶ Γάιος Μάριος ἐπὶ τοῦ 43

Λίριος ποταμοῦ γεφύρας ἐς διάβασιν ἐξ οὗ πολλοῦ
διαστήματος ἀπ' ἀλλήλων ἐπήγνυντο· καὶ Οὐτέτιος Σκά-
των αὐτοῖς ἀντεστρατοπέδευε παρὰ τὴν Μαρίου μά-
λιστα γέφυραν ἔλαθέ τε νυκτὸς περὶ τὴν Ῥουτιλίου 5

192 γέφυραν λόχους ἐν φάραγξιν ἐνεδρεύσας. ἅμα δ' ἔφω-
τὸν Ῥουτίλιον διελθεῖν ὑπεριδὼν ἀνέστησε τὰς ἐνέδρας
καὶ πολλοὺς μὲν ἔκτεινεν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ, πολλοὺς δ' ἐς
τὸν ποταμὸν κατῴσεν· ὃ τε Ῥουτίλιος αὐτὸς ἐν τῷδε
τῷ πόνῳ βέλει τρωθεὶς ἐς τὴν κεφαλὴν μετ' ὀλίγον 10

193 ἀπέθανε. καὶ Μάριος, ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὦν γεφύρας,
τὸ συμβὰν ἐκ τῶν φερομένων κατὰ τὸ ρεῦμα σωμάτων
εἰκάσας τοὺς ἐν ποσὶν ὥσατο καὶ τὸ ρεῦμα περάσας
τὸν χάρακα τοῦ Σκάτωνος ὑπ' ὀλίγων φυλαττόμενον
εἴλεν, ὥστε τὸν Σκάτωνα νυκτερεῦσαί τε, ἔνθαπερ ἐνί- 15
κησε, καὶ ἀποροῦντα ἀγορᾶς ἀναξεῦξαι περὶ τὴν ἔω.

194 Ῥουτιλίου δὲ τοῦ σώματος καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιφα-
νῶν ἐπὶ ταφὴν ἐς Ῥώμην ἐνεχθέντων ἥ τε ὕψις ἀηδὴς
ἦν ὑπάτου καὶ τοσῶνδε ἄλλων ἀνηρημένων καὶ πολυ-
195 ἡμέρου ἐπὶ τῷδε πένθος ἠγέρθη. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἡ 20
βουλὴ τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐν τοῖς πολέμοις ἔκρινεν,
ἐνθαπερ ἂν θάνωσι, θάπτεσθαι, τοῦ μὴ τοὺς λοιποὺς
ἐκ τῆς ὀψεως ἀποτρέπεσθαι τῶν στρατειῶν. τὸ δ' αὐτὸ
καὶ οἱ πολέμιοι πνθόμενοι περὶ σφῶν ἐψηφίσαντο.

3 οὐετίδιος B, οὐετίδιος Vbd, οὐετιδιος a, Vectius C,
corr. Schw. e § 181 3 sq. κάτων libri, cf. ad § 181 4 ἀντε-
στρατοπέδευσε maluit Mend., cf. praef. 7 περιδὼν ci. Cob.
p. 219, at App. videtur ὑπερορᾶν usurpasse eodem sensu quo
περιορᾶν, cf. III § 57. 58. 89, Samn. 4, 2, Iber. c. 95 10 ἐν
τῇ κεφαλῇ i 23 στρατειῶν Gel. et Musgr., στρατιωτῶν libri

1 sq. fuit Tolenus flumen, non Liris, cf. Marcks (v. ad § 155)
p. 50 adn. 1

44 Ῥουτιλίω μὲν δὴ διάδοχος ἐπὶ τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους οὐκ ἐγένετο, Σέξστου Καίσαρος οὐκ ἀγαρόντος σχολὴν διαδραμεῖν ἐπὶ ἀρχαιρέσια ἐς Ῥώμην· τῆς δ' ὑπ' αὐτῷ στρατιᾶς ἡ βουλὴ προσέταξεν ἄρχειν Γαίον τε Μάριον
5 καὶ Κόιντον Καιπίωνα. τούτῳ τῷ Καιπίωνι Κόιντος Ποπαίδιος ὁ ἀντιστράτηγος οἷά τις αὐτόμολος προσέφυγεν, ἄγων καὶ διδοὺς ἐνέχυρον δύο βρέφη δοῦλα, καθάπερ υἱεῖς, ἐσκευασμένα ἐσθῆσι περιπορφύροις· ἐς δὲ πίστιν ἔφερε καὶ μάζας ἐκ μολύβδου, χρυσῷ καὶ
10 ἀργύρῳ περιβεβλημένας· καὶ ἔδειτο κατὰ σπουδὴν αὐτῷ τὸν Καιπίωνα ἔπεσθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς ὡς καταληψόμενον αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἔρημον ἔτι ἄρχοντος. Καιπίων μὲν δὴ πειθόμενος εἶπετο, Ποπαίδιος δὲ
15 πλησίον τῆς ἐσκευασμένης ἐνέδρας γενόμενος ἀνέδραμεν ἔς τινα λόφον ὡς κατοψόμενος τοὺς πολεμίους καὶ σημεῖον αὐτοῖς ἐπῆρεν. οἱ δὲ ἐκφανέντες αὐτόν τε Καιπίωνα καὶ πολλοὺς σὺν αὐτῷ κατέκοψαν· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς στρατιᾶς Καιπίωνος ἡ σύγκλητος Μαρίῳ
19 προσέξεν.

45 Σέξστος δὲ Καῖσαρ μετὰ τρισμυρίων πεζῶν καὶ ἰπ-
πέων πεντακισχιλίων διεξιὼν τινα φάραγγα καὶ κρη-
μνούς, ἄφνω προσπεσόντος αὐτῷ Μαρίου Ἐρνατίου, ἐς τὴν φάραγγα περιωσθεὶς ἔφυγεν ἐπὶ κλίνης διὰ νό-
σον ἐπὶ τινα ποταμόν, οὗ μία γέφυρα ἦν· καὶ ἐνταῦθα

2 Σέξστου] cf. ad § 178 ἀγαρόντος (sic) i, ἄγοντος maluit Mend. 3 ἀρχαιρέσια cum O scr Mend., perperam ob hiatum, cf. Zerdik p. 62 5 Καιπίωνα] cf. ad § 179 6. 13 ποπιίδιος V, πομπάδιος Bi, Pompedius C, cf. ad § 181 8 ἐσκευασμένους ad 9 μολύβδου Oi, restitui μολύβδον, quod meliores codices Iber. c. 12, Mithr. c. 31. 33. 34 servaverunt 10 et 12 αὐτῷ et αὐτοῦ Oi, corr. Mend. 13 πειθόμενος i 17 <τῶν> σὺν ci. Mend. 19 προσέξεν (sic) B 22 γνατίου h. l. Bb, cf. ad § 181 23 περιωρισθεὶς ad

90 a. C.

τὸ πλεόν τῆς στρατιᾶς ἀπολέσας καὶ τῶν ὑπολοίπων
τὰ ὅπλα, μόλις ἐς Τεανὸν καταφυγὼν ὥπλιζεν, οὓς ἔτι
200 εἶχεν, ὥς ἐδύνατο. ἑτέρου δὲ πλήθους αὐτῷ κατὰ σπου-
δὴν ἐπελθόντος, ἐπὶ Ἀχέρρας ἔτι πολιορκουμένης ὑπὸ
τοῦ Παπίου μετῆει. καὶ οἷδε μὲν ἀλλήλοις ἀντιστρατο- 5
πεδεύοντες οὐκ ἐπεχείρουν οὐδέτερος οὐδέτερον διὰ
201 φόβον· Μάρσους δὲ Κορνήλιος Σύλλας καὶ Γάιος Μά- 46
ριος ἐπιθεμένους σφίσι συντόνως ἐδίωκον, μέχρι θριγ-
κοῖς ἀμπέλων ἐμπεσεῖν αὐτούς. καὶ Μάρσοι μὲν τοὺς
θριγκοὺς κακοπαθῶς ὑπερέβαινον, Μαρίῳ δὲ καὶ Σύλλᾳ 10
202 διώκειν ὑπὲρ τούτους οὐκ ἔδοξεν. Κορνήλιος δὲ Σύλ-
λας ἐπὶ θάτερα τῶνδε τῶν ἀμπέλων στρατοπεδεύων.
αἰσθόμενος τοῦ γεγονότος ὑπήντα τοῖς ἐκφεύγουσι
τῶν Μάρσων καὶ πολλοὺς καὶ ὅδε ἀπέκτεινεν, ὥς
τὸν φόνον ἐκείνης τῆς ἡμέρας γενέσθαι περὶ πλείους 15
ἐξακισχιλίων, ὅπλα δ' ὑπὸ Ῥωμαίων ληφθῆναι πολλὴν
πλείονα.

203 Μάρσοι μὲν δὴ δίκην θηρίων, τῷ πταίσματι προσ-
αγανακτοῦντες, αὐθις ὥπλιζοντο καὶ παρεσκευάζοντο
αὐτοῖς ἐπιέναι, προεπιχειρεῖν μὴ θαρροῦσι μηδὲ ἄρ- 20
χειν μάχης· ἔστι γὰρ τὸ ἔθνος πολεμικώτατον, καὶ φασι
κατ' αὐτοῦ θρίαμβον ἐπὶ τῷδε τῷ πταίσματι γενέσθαι
μόνῳ, λεγόμενον πρότερον οὔτε κατὰ Μάρσων οὔτε

7. 11 Κορνήλιος Σύλλας | altero loco mendum subesse vidit Schw., cf. Kiene (v. ad § 124) p. 198 adn. 2, Marcks (v. ad § 155) p. 48; G. Vitelli, Studi ital. di filol. class. 6 (1898) p. 382 v. 7 pro Κορν. Σ. poni vult Οὐαλέριος Μεσσάλας et v. 10 pro Σύλλᾳ Μεσσάλα; Petersen lacunam potius post ἔδοξεν (v. 11) statuendam censet 8 sq. θριγγοῖς et 10 θριγγοὺς Vi 11 τούτους Schw., τοῦτ' libri 15 τὸν <μὲν> maluit Mend., sed tum haud paucis locis addi potest περὶ om. i

- 47 ἄνευ Μάρσων γενέσθαι θρίαμβον. περὶ δὲ τὸ Φάλερ- 204
 νον ὄρος Γναῖον Πομπήιον Οὐδακίλιος καὶ Τίτος
 Λαφρήνιος καὶ Πόπλιος Οὐέτιτιος, ἐς ταὐτὸν ἀλλήλοις
 συνελθόντες, ἐτρέποντο καὶ κατεδίωκον ἐς πόλιν Φέρ-
 5 μων. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐφ' ἕτερα ὄχοντο, Λαφρήνιος δὲ
 παρεκάθητο Πομπήϊω ἐς τὸ Φέρμον κατακεκλεισμένῳ.
 ὃ δ' αὐτίκα μὲν ὀπλίζων τοὺς ὑπολοίπους ἐς χεῖρας 205
 οὐκ ἦει, προσελθόντος δὲ ἐτέρου στρατοῦ Σουλπίκιου
 περιέπεμπεν ὀπίσω τοῦ Λαφρηνίου γενέσθαι καὶ αὐτὸς
 10 κατὰ μέτωπον ἐπήει. γενομένης δ' ἐν χειρὶ τῆς μάχης 206
 καὶ πονουμένοιιν ἀμφοῖν, ὁ Σουλπίκιος ἐνεπύμπρη τὸ
 τῶν πολεμίων στρατόπεδον, καὶ τοῦθ' οἱ πολέμιοι κατ-
 ιδόντες ἐς Ἄσκλον ἔφευγον, ἀκόσμως ἅμα καὶ ἀστρα-
 τηγῆτως· Λαφρήνιος γὰρ ἐπεπτώκει μαχόμενος. Πομ-
 15 πῆιος δὲ καὶ τὸ Ἄσκλον ἐπελθὼν ἐπολιόρκει.
- 48 πατρὶς δ' ἦν Οὐδακίλιον τὸ Ἄσκλον, καὶ δεδιὼς 207
 ὑπὲρ αὐτῆς ἠπείλετο, σπείρας ἄγων ὀκτώ. προπέμψας
 τε τοῖς Ἀσκλαίοις ἐκέλευεν, ὅταν αὐτὸν ἴδωσι πόρρω-
 θεν ἐπιόντα, ἐκδραμεῖν ἐπὶ τοὺς περικαθημένους, ὥς
 20 τὸν ἄρῳνα τοῖς ἐχθροῖς ἐκατέρωθεν γενέσθαι. ἀλλὰ 208
 Ἀσκλαῖοι μὲν ἀπώκησαν, ὁ δὲ Οὐδακίλιος καὶ ὡς ἐς

1 sq. Φάλερνον] φάλεον B, φάλαιον V; circa Falerinum montem Gel., et ita (vel etiam Φαλέριον) voluerat Schw., fort. recte 2 Ιουδακίλιος O, Ιουδακύλιος i, cf. ad § 181 3. 5. 9. 14 Affranius C, cf. ad § 181 Ουέτιτιος Schw. ex Cic. Phil. 12 § 27, cf. ad § 181; ουεντίτιος aC, ουεντίλιος O, ουεντίλλιος bd; J. Gentile, Publio Ventidio Basso Ascolano, Riv. storica Ital. 1 (1884) p. 391 adn. 4 cum aliis intellegit Ventidium patrem P. Ventidii Bassi (cf. Gardthausen, Augustus, II, 1 p. 111, 18) 11 σulpίκιος B 16. 21. p. 52, 10 Ιουδακίλιος B, Ιουδενκίλιος V, Ιουδακύλιος i (certe bis) 17 ἠπείλετο] ὑπήγετο i 18 τε] δὲ i. αὐτὸν Oi, corr. Mend.

1 sq. de monte cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 1 p. 423 8 de Sulpicio cf. Borghesi IV p. 57

90 a. C.

- τὴν πόλιν διὰ μέσων τῶν πολεμίων ἐσδραμῶν μεθ' ὅσων ἐδυνήθη, ὠνειδίσει μὲν αὐτοῖς τὴν ἀτολμίαν καὶ
 209 δυσπείθειαν, οὐκ ἐλπίζων δ' ἔτι τὴν πόλιν περιέσε-
 σθαι, τοὺς μὲν ἐχθρούς, οἱ τέως αὐτῷ διεφέροντο καὶ
 τότε διὰ φθόνον τὸ πλῆθος ἐς ἃ παρήγγελλεν ἀπέτρε- 5
 ψαν, ἔκτεινε πάντας· ἐν δὲ ἱερῷ πυρὰν νήσας καὶ
 κλίνην ἐπιθεὶς ἐπὶ τῇ πυρᾷ, παρεωχήθη σὺν τοῖς
 φίλοις καὶ προϊόντος τοῦ πότου φάρμακόν τε προσ-
 ηνέγκατο καὶ κατακλίνας αὐτὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐκέλευσε
 210 τοῖς φίλοις ἄψαι τὸ πῦρ. καὶ Οὐδακίλιος μὲν ὧδε 10
 φιλοτιμηθεὶς πρὸ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν κατελύθη,
 Σέξτος δὲ Καῖσαρ ἐξήκοντος αὐτῷ τοῦ χρόνου τῆς
 ἀρχῆς ἀνθύπατος ὑπὸ τῆς βουλῆς αἰρεθεὶς ἐπέδρα-
 μεν ἀνδράσι δισμυρίοις μεταστρατοπεδεύουσί ποι καὶ
 ἔκτεινεν αὐτῶν ἐς ὀκτακισχιλίους ὅπλα τε πολὺν πλειό- 15
 νων ἔλαβε. χρόνιου δ' αὐτῷ τῆς περὶ τὸ Ἀσκλον
 οὔσης πολιορκίας, ἀποθνήσκων ἐκ νόσον ἀντιστράτη-
 γον ἀπέφηνε Γάιον Βαίβιον.
- 211 καὶ τὰδε μὲν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν ἦν τὴν περὶ τὸν 49
 Ἰόνιον· αἰσθόμενοι δ' αὐτῶν οἱ ἐπὶ θάτερα τῆς Ῥώμης 20
 Τυρρηνοὶ καὶ Ὀμβρικοὶ καὶ ἄλλα τινὰ αὐτοῖς ἔθνη

2 τὴν, quod om. Oī, in A suprascriptum est a m. 2
 5 ἐς ἃ] ὧν maluit Schw. παρήγγελεν a, παρήγγειλεν ci. Mend.,
 sed in verbis iubendi, monendi, dicendi, mittendi etc. imperf.
 bene habet, cf. Blass, Rhein. Mus. 44 (1889) p. 410 sq. 7 ἐπὶ
 τῇ πυρᾷ molesta putavit Mend. 9 αὐτὸν Oī 16 περὶ τὸ
 Ἀσκλον] περὶ τὰς Ἀχέρους dubitanter ci. Schw., contra Kiene
 (v. ad § 124) p. 204 sqq., dubitat Marcks (v. ad § 155) p. 51
 adn. 4. Certe cogitandum de Sexto Caesare, qui cos. fuerat a.
 663/91, non de Lucio (apud App. per errorem Sexto) cos. a.
 664/90 17 πολιορκίας O, χειροτονίας iC; utrumque tenens
 lacunam inter πολιορκίας et χειροτονίας statuebat Schw.
 18 βέβιον OCb, βέρβιον a 19 ἦν om. i τὸν] τὸ B

γειτονεύοντα, πάντες ἐς ἀπόστασιν ἠρεθίζοντο. δείσασα 212
 οὖν ἡ βουλή, μὴ ἐν κύκλῳ γενόμενος αὐτοῖς ὁ πόλε-
 μος ἀφύλακτος ᾗ, τὴν μὲν θάλασσαν ἐφρουρεῖ τὴν ἀπὸ
 Κύμης ἐπὶ τὸ ἄστυ δι' ἀπελευθέρων, τότε πρῶτον ἐς
 5 στρατείαν δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν καταλεγέντων, Ἰταλιω-
 τῶν δὲ τοὺς ἔτι ἐν τῇ συμμαχίᾳ παραμένοντας ἐψηφί-
 σατο εἶναι πολίτας, οὓς δὴ μάλιστα μόνον οὐ πάντες ἐπ-
 εθύμουν. καὶ τὰδε ἐς Τυρρηνοὺς περιέπεμπεν, οἳ δὲ 213
 ἄσμενοι τῆς πολιτείας μετελάμβανον. καὶ τῇδε τῇ χά-
 10 ριτι ἡ βουλή τοὺς μὲν εὖνους εὐνουστέρους ἐποίησε,
 τοὺς δὲ ἐνδοιάζοντας ἐβεβαιώσατο, τοὺς δὲ πολεμοῦν-
 τας ἐλπίδι τινὶ τῶν ὁμοίων πραότερους ἐποίησεν. Ῥω- 214
 μαῖοι μὲν δὴ τούσδε τοὺς νεοπολίτας οὐκ ἐς τὰς πέντε
 καὶ τριάκοντα φυλάς, αἱ τότε ἦσαν αὐτοῖς, κατέλεξαν,
 15 ἵνα μὴ τῶν ἀρχαίων πλέονες ὄντες ἐν ταῖς χειρο-
 τονίαις ἐπικρατοῖεν, ἀλλὰ δεκατεύοντες ἀπέφηναν ἐτέ-
 ρας, ἐν αἷς ἐχειροτόνουν ἔσχατοι. καὶ πολλάκις αὐτῶν 215
 ἡ ψῆφος ἀχρεῖος ἦν, ἅτε τῶν πέντε καὶ τριάκοντα

1 ἐς om. B   2 αὐτῆς V   2 sq. ὁ πόλεμος] ὁ πολέμιος iC;
 in verbis graecis haerens varia temptavit Mend., sed intellege:
 'ne bellum ab omnibus partibus ingruens minus caveri
 posset'   5 στρατίαν, ei suprascr. a m. 1, V   7 μόνον οὐ
 Petersen et Keil (cf. Lange, R. Altert. III² p. 111), μόνον libri
 16 δεκατεύοντες] δέκα ci. Musgr., δέκα πέντε cum Niebuhr,
 Votr. üb. röm. Gesch. II p. 354, edid. Bk., de ceteris v.
 Mommsen, Hermes 22 (1887) p. 101 sq., R. Staatsr. III, 1 p. 179
 adn. 1; conicio δέκα ἐνεδρεύοντες 'decipientes', cf. § 168, IV
 § 111, sed δέκα susp. Keil   17 ἐν αἷς ἐχειρ. <πάντων> ἔσχατοι
 (cf. ad § 179) aut αἱ ἐχειρ. ἔσχεται dubitanter maluit Mend.

5 sqq. fuit lex Iulia (cf. Cic. pro Corn. Balbo § 21), quam
 secuta est lex Plautia Papiria (Cic. pro Arch. § 7)   16 sq. 'de
 Appiani errore — renuntiationem enim cum suffragiorum latione
 confudit — cf. Lange, Progr. Lips. 1879, p. 14' (Mend.)

90 α. C.

πρωτέρων τε καλουμένων καὶ οὐσῶν ὑπὲρ ἡμῖν. ὅπερ
ἢ λαθὼν αὐτίκα ἢ καὶ ὥς αὐτὸ ἀγαπησάντων τῶν
Ἰταλιωτῶν ὕστερον ἐπιγνωσθὲν ἐτέρας στάσεως ἤρξεν.

216 οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰόνιον οὐπω τὴν Τυρρηνῶν μετὰ 50

89 α. C. νοιαν ἐγνωκότες μυρίους καὶ πεντακισχιλίους ὁδὸν 5

ἀτριβῇ καὶ μακρὰν ἐς τὴν Τυρρηνίαν ἐπὶ συμμαχίᾳ
περιέπεμπον. καὶ αὐτοῖς ἐπιπεσὼν Γναῖος Πομπήιος,
ὑπάτος ὢν ἤδη, διέφθειρεν ἐς πεντακισχιλίους· καὶ
τῶν λοιπῶν ἐς τὰ σφέτερα διὰ ἀπόρου χώρας καὶ χει-
μῶνος ἐπιπόνου διατρεχόντων οἱ ἡμίσεις βαλανηφα- 10

217 γοῦντες διεφθάρησαν. τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Πόρκιος
μὲν Κάτων, ὁ σύναρχος τοῦ Πομπηίου, Μάρσοις πο-
λεμῶν ἀνῆρέθη, Λεύκιος δὲ Κλοέντιος Σύλλα περὶ τὰ
Πομπαῖα ὄρη στρατοπεδεύοντι μάλα καταφρονητικῶς

218 ἀπὸ σταδίων τριῶν παρεστρατοπέδευε. καὶ ὁ Σύλλας 15

τὴν ὕβριν οὐκ ἐνεγκὼν οὐδὲ τῶν ἰδίων τοὺς χορτο-
λογοῦντας ἀναμείνας ἐπέδραμε τῷ Κλοεντίῳ. καὶ τότε
μὲν ἡττώμενος ἔφευγε, προσλαβὼν δὲ τοὺς χορτο-

219 λογοῦντας τρέπεται τὸν Κλοέντιον. ὁ δ' αὐτίκα μὲν
πορρωτέρῳ μετεστρατοπέδευεν, ἀφικομένων δ' αὐτῷ 20

Γαλατῶν αὐτίς ἐπλησίαζε τῷ Σύλλᾳ. καὶ συνιόντων
τῶν στρατῶν Γαλάτης ἀνὴρ μεγέθει μέγας προδραμὼν

220 προυκαλεῖτό τινα Ῥωμαίων ἐς μάχην. ὥς δ' αὐτὸν

9 διὰ σπόρου, ἀ supra σ addito, B καὶ ante χειμ. cum
C omitti maluit Mend., totum tamen locum impeditum ratus

10 sq. οἱ ἡμίσεις βαλανηφαγοῦντες <διεσώθησαν, οἱ δ' ἡμίσεις>
διεφθάρησαν Madvig, Advers. crit. III, 77 sq. 11 Πόρκιος

Gel., κορήλιος libri 15 παρεστρατοπέδευσε maluit Mend.,

cf. praef. 21 post Γαλατῶν aut συμμάχων aut numerum ex-

cidisse ci. Mend. 23 ῥωμαίων V

11 τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος] cf. Mareks (v. ad § 155) p. 82
adn. 1, Reinach (v. ad § 175) p. 46

ὑποστὰς Μαυρούσιος ἀνὴρ βραχὺς ἔκτεινεν, ἐκπλαγέν-
 τες οἱ Γαλάται αὐτίκα ἔφευγον. παραλυθείσης δὲ τῆς
 τάξεως οὐδ' ὁ ἄλλος ὁμιλος ἔτι τοῦ Κλοεντίου παρ-
 ἔμενεν, ἀλλ' ἔφευγεν ἐς Νῶλαν ἀκόσμως. καὶ ὁ Σύλ- 221
 5 λας αὐτοῖς ἐπόμενος ἔκτεινεν ἐς τρισμυρούς ἐν τῷ
 δρόμῳ καὶ τῶν Νωλαίων αὐτοὺς μιᾷ πύλῃ δεχομέ-
 νων, ἵνα μὴ οἱ πολέμιοι σφίσι συνεσπέσοιεν, ἐτέρους
 ἔκτεινεν ἀμφὶ τοῖς τείχεσιν ἐς δισμυρούς· καὶ σὺν
 9 τοῖσδε Κλοέντιος ἀγωνιζόμενος ἔπεσε.
 51 Σύλλας δ' ἐς ἔθνος ἕτερον, Ἰρπίνους, μετεστρατο- 222
 πέδενε καὶ προσέβαλεν Αἰκουλάνῳ. οἱ δὲ Λευκανοὺς
 προσδοκῶντες αὐτῆς ἡμέρας σφίσιν ἐπὶ συμμαχίαν
 ἀφίξεσθαι, τὸν Σύλλαν καιρὸν ἐς σκέψιν ἤτουν. ὁ δ'
 αἰσθανόμενος τοῦ τεχνάσματος ὥραν αὐτοῖς ἔδωκε
 15 κἂν τῇδε ξυλίνῳ ὄντι τῷ τείχει κληματίδας περιτιθεῖς
 μετὰ τὴν ὥραν ὑφῆπτεν· οἱ δὲ δέσαντες τὴν πόλιν
 παρεδίδουν. καὶ τήνδε μὲν ὁ Σύλλας διήρπαξεν ὡς 223
 οὐκ εὐνοία προσελθοῦσαν, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης, τῶν δ'
 ἄλλων ἐφείδετο προστιθεμένων, μέχρι τὸ Ἰρπίνων
 20 ἔθνος ἅπαν ὑπηγάγετο, καὶ μετῆλθεν ἐπὶ Σαυνίτας,

3 τῷ Κλοεντίῳ cum C maluit Mend., sed genetivo postposito
 App. hiatum vitavit 3 sq. παρέμεινεν i 4. 6 νόλλαν,
 νολλαίων B, νόλαν, νολαίων, ut videtur, i 7 ἐσπέσοιεν i
 9 ἀνδρείως vel sim. ex C (egregie pugnants) addi maluit Mend.
 10 Ἰρπίνους Oa 11 προσέβαλε Vi, προσέβαλλεν B αἰκου-
 λάνον i 12 ἐπὶ συμμαχία ci. Mend., at App. accusativo
 hiatum vitare voluit, cf. Zerdik p. 62 15 περιθεῖς maluit
 Mend., inut., cf. praef. 17 διήρπαξεν a 18 προσελθοῦσαν
 <οἱ> ci. Mend., at pronomina saepe subaudienda, dativus I
 § 242. 326. 489. 506, II § 84. 97. 380 etc., item accusativus II
 § 212. 221. 264. 340. 443. 541 etc., cf. Loesch p. 33 sq. alios
 ὅπ' ἀπάγκης] ἀνάγκη a 19 Ἰρπίνων O

89 a. C.

- οὐχ ἥ Μοτίλος, ὁ τῶν Σαννιτῶν στρατηγός, τὰς παρ-
 ὁδους ἐφύλαττεν, ἀλλ' ἑτέραν ἀδόκητον ἐκ περιόδου.
 224 προσπεσὼν δ' ἄφνω πολλοὺς τε ἔκτεινε, καὶ τῶν
 ὑπολοίπων σποράδην διαφυγόντων ὁ μὲν Μοτίλος τραυ-
 ματίας ἐς Αἰσερνίαν σὺν ὀλίγοις κατέφυγεν, ὁ δὲ Σύλ- 5
 λας αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἐξελὼν ἐς Βουάνον παρῆλ-
 225 θεν, ἥ <τὸ> κοινοβούλιον ἦν τῶν ἀποστάντων. τρεῖς
 δ' ἄκρας τῆς πόλεως ἐχούσης καὶ τῶν Βουάνων ἐς
 τὸν Σύλλαν ἐπεστραμμένῳ, περιπέμψας τινὰς ὁ Σύλ-
 λας ἐκέλευε καταλαβεῖν, ἣν τινα τῶν ἄλλων δυνηθεῖεν 10
 ἄκραν, καὶ καπνῷ τοῦτο σημῆναι. γενομένου δὲ τοῦ
 καπνοῦ συμβαλὼν τοῖς ἐκ μετώπου καὶ μαχόμενος
 ὥραις τρισὶ καρτερῶς εἴλε τὴν πόλιν.
 226 καὶ τὰδε μὲν ἦν τοῦδε τοῦ θέρους εὐπραγήματα
 Σύλλα· χειμῶνος δ' ἐπιόντος ὁ μὲν ἐς Ῥώμην ἀνέστρε- 15
 227 φεν, ἐς ὑπατείαν παραγγέλλων, Γναῖος δὲ Πομπήιος 52
 ὑπηγάγετο Μάρσους καὶ Μαρκουκίνους καὶ Θυηστίνους,
 καὶ Γάιος Κοσκώνιος, ἕτερος Ῥωμαίων στρατηγός, ἐπελ-
 θὼν Σαλαπίαν τε ἐνέπρησε καὶ Κάννας παρέλαβε καὶ
 Κανύσιον περικαθήμενος Σαννίταις ἐπελθοῦσιν ἀντ- 20
 εμάχετο ἐγκρατῶς, μέχρι φόνος πολὺς ἑκατέρων ἐγένετο
 καὶ ὁ Κοσκώνιος ἐλαττούμενος ἐς Κάννας ὑπεχώρει.

1. 4 *Emotilus* C, ut apparet, ex ἥ Μοτίλος; est C. Papius Mutilus, cf. de forma nominis Groebe ap. Drumann II² p. 558
 6 an Βοιανόν? Βοιανόν Strab. 5, 4, 11, Βοιάνον Ptolem. 3, 1, 58 7 ἥ <τὸ>| ἥ Οἰ, vulgo ἀποστατῶν B 8 Βουανῶν maluerunt Schw. et Mend.; an Βοιανῶν? 10 ne in τῶν ἄλλων offendas, App. verbis τῶν Βουάνων ἐς τὸν Σύλλαν ἐπεστραμμένων unam ex tribus illis arcibus videtur voluisse significare 12 μαχεσάμενος maluit Mend., non recte, cf. praef.
 16 παραγγέλων maluit Mend., sed cf. praef. 17 μαρκουκίνους Obd, μαρκουκίνους a vestinos C, οὐιστίνους Οἰ 18 κοκώνιος V, const. 19 σαλπίαν i

Τρεβάτιος δ' αὐτόν, ὁ τῶν Σαννιτῶν στρατηγός, ποτα- 228
 μοῦ διεύροντος, ἐκέλευεν ἢ περᾶν ἐπ' αὐτόν ἐς μά-
 χην ἢ ἀναχωρεῖν, ἵνα περάσειεν. ὃ δ' ἀναχωρεῖ καὶ
 διαβάντι τῷ Τρεβατίῳ προσπεσὼν μάχῃ τε κρείττων
 5 ἐγένετο καὶ φεύγοντος ἐπὶ τὸ ρεῦμα αὐτοῦ μυρίους
 καὶ πεντακισχιλίους διέφθειρεν· οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ τοῦ
 Τρεβατίου διέφυγον ἐς Κανύσιον. καὶ ὁ Κοσκώνιος τὴν 229
 Λαριναίων καὶ Οὔενουσίων καὶ Ἀσκληαίων [γῆν] ἐπι-
 11 δραμῶν ἐς Ποιδίκλους ἐσέβαλε καὶ δυσὶν ἡμέραις τὸ
 53 ἔθνος παρέλαβε. Καικίλιος δ' αὐτῷ Μέτελλος ἐπελθὼν 230
 ἐπὶ τὴν στρατηρίαν διάδοχος, ἐς Ἰάπυργας ἐμβαλὼν 88 a. C.
 ἐκράτει καὶ ὅδε μάχῃ τῶν Ἰαπύργων. καὶ Ποπαλίδιος,
 ἄλλος τῶν ἀφεστῶτων στρατηγός, ἐνταῦθα ἔπεσεν· οἱ
 δὲ λοιποὶ σποράδην ἐς τὸν Καικίλιον διέφυγον.
 15 καὶ τάδε μὲν ἦν περὶ τὴν Ἰταλίαν ἀμφὶ τὸν συμ- 231
 μαχικὸν πόλεμον, ἀκμάσαντα δὴ μάλιστα μέχρι τῶνδε,
 ἕως Ἰταλίας πᾶσα προσεχώρησεν ἐς τὴν Ῥωμαίων πολι-
 τείαν, χωρὶς γε Λευκανῶν καὶ Σαννιτῶν τότε· δο-
 κοῦσι γάρ μοι καὶ οἷδε τυχεῖν, ὧν ἔχρηζον, ὕστερον.

1. 4. 7 Τρεβάτιος] Ἐγνάτιος ci. Perizonius (v. Duker ad Flor. 3, 18, 6), quod multi probaverunt, velut etiam Mareks (v. ad § 155) p. 88 adn. 1. Contra disseruit Kiene (v. ad § 124) p. 212 adn. 2, Reinach (v. ad § 175) p. 52, qui quidem cum expugnatione Asculi non iam legatur, lacunam nescio quo loco statuendam putat 2 ἐφ' αὐτόν maluit Mend., sed est ad ipsum, ut vertit C 3 ἔν' αὐτὸς περάσειεν ci. idem 7 κανούσιον h. l. Oī 8 γῆν om. B, recte, ut videtur 9 Ποιδίκλους Schw., ποδίκλους Oī, podiceos C 10 ἐλθὼν ci. Mend. 12 πομπάδιος Oī, Pompilius C, cf. ad § 181 14 ἐς (vel εἰς) τὸ (sic) κεκίλιον ab 16 μὲν ante δὴ add. a, ut videtur μέχρι τοῦδε ci. Mend., probabiliter, cf. Krebs, Praepositionsadv. II p. 11 18 γε post τότε transponi voluit Mend., vix recte

10 sq. Metellus fuit praetor a. 665/89, pugna fuit a. 666/88, cf. Reinach (v. ad § 175) p. 53 adn. 9

ἐς δὲ τὰς φυλὰς ὅμοια τοῖς προτυχοῦσιν ἕκαστοι κατέ-
 ελέγοντο, τοῦ μὴ τοῖς ἀρχαίοις ἀναμειγμένοι ἐπικρα-
 τεῖν ἐν ταῖς χειροτονίαις, πλέονες ὄντες.

- 232 τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου κατὰ τὸ ἄστυ οἱ χρήσται πρὸς 54
 89 a. c. ἀλλήλους ἐστασίασαν, οἳ μὲν πράττοντες τὰ χρεᾶ σὺν 5
 τόκοις, νόμον τινὸς παλαιοῦ διαγορεύοντος μὴ δανεί-
 ζειν ἐπὶ τόκοις ἢ ζημίαν τὸν οὕτω δανείσαντα προσ-
 233 οφλεῖν. ἀποστραφῆναι γάρ μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι Ῥω-
 μαῖοι, καθάπερ Ἕλληνες, τὸ δανεῖζειν ὡς καπηλικὸν
 καὶ βαρὺ τοῖς πένησι καὶ δύσερι καὶ ἐχθροποιόν, ᾧ 10
 λόγῳ καὶ Πέρσαι τὸ κίχρασθαι ὡς ἀπατηλὸν τε καὶ φιλο-
 234 ψευδές. ἔθους δὲ χρονίου τοὺς τόκους βεβαιοῦντος,
 οἳ μὲν κατὰ τὸ ἔθος ἦτουν, οἳ δὲ οἷον ἐκ πολέμων τε
 καὶ στάσεων ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις· εἰσὶ δ' οἳ καὶ
 235 τὴν ζημίαν τοὺς δανείσαντας ἐκτίσειν ἐπηπείλουν. ὅ 15
 τε στρατηγὸς Ἀσελλίων, ᾧ ταῦτα προσέκειτο, ἐπεὶ δια-
 λύων αὐτοὺς οὐκ ἔπειθεν, ἐδίδου κατ' ἀλλήλων αὐτοῖς
 δικαστήρια, τὴν ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἔθους ἀπορίαν ἐς

1 ἐς δὲ τὰς <νεωτέρας> φυλὰς ci. Musgr., ἐς δὲ <δέκα> φ.
 vel ἐς δὲ τὰς <δέκα> φ. Schw., hoc probavit Mend., sed addi-
 tamento propter verba ὅμοια τοῖς προτυχοῦσιν non opus, cf.
 § 214 προτυχοῦσιν O 4 οἱ χρήσται <καὶ οἱ χρεώσται> ci.
 Nauck, praetulerim οἱ χρήσται <καὶ δανεισταὶ> (cf. Dittenb.,
 Syll. inser. Graec.² 226, 181; 510, 40), nisi forte οἱ χρήσται et
 debitores et creditores significat; πρὸς τοὺς δανειστάς pro πρὸς
 ἀλλήλους maluit Mend., haud probabiliter 6 προσαγορεύον-
 τος i 9 καθάπερ <καὶ> Ἦ. ci. Mend. 11 κίχρασθαι Nauck,
 κιχρᾶσθαι O i 14 στάσεων <θλιβόμενοι> ci. Musgr., inut.
 15 ἠπείλουν i

† τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου] cf. Mareks (v. ad § 155) p. 46,
 Reinach (v. ad § 175) p. 50 sq. Reinach de Sempronio Asellione
 annalium scriptore cogitat 6 sqq. cf. de hac lege Billeter,
 Gesch. d. Zinsfußes im Altert. p. 144 sqq. et F. Klingmüller,
 Zeitschr. d. Savignystift. 23, Rom. Abt. (1902) p. 72 sqq.
 11 sq. cf. Herodot. 1, 138

τοὺς δικαστὰς περιφέρων. οἱ δανεισταὶ δὲ χαλεπήναν- 236
 τες, ὅτι τὸν νόμον παλαιὸν ὄντα ἀνεκαίνιξε, κτείνουσιν
 αὐτὸν ὧδε· ὁ μὲν ἔθνε τοῖς Διοσκούροισι ἐν ἀγορᾷ,
 τοῦ πλήθους ὡς ἐπὶ θυσίᾳ περιστάντος· ἐνὸς δὲ λίθου
 5 τὸ πρῶτον ἐπ' αὐτὸν ἀφειθέντος, ἔρριψε τὴν φιάλην
 καὶ ἐς τὸ τῆς Ἑστίας ἱερὸν ἵετο δρόμῳ. οἱ δὲ αὐτὸν 237
 προλαβόντες τε ἀπέκλεισαν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ κατα-
 φυγόντα ἐς τι πανδοχεῖον ἐσφαξαν. πολλοὶ τε τῶν
 διωκόντων ἐς τὰς παρθένους αὐτὸν ἡγούμενοι κατα-
 10 φυγεῖν ἐσέδραμον, ἔνθα μὴ θέμις ἦν ἀνδράσιν. οὕτω 238
 μὲν καὶ Ἀσελλίων στρατηγῶν τε καὶ σπένδων καὶ
 ἱερὰν καὶ ἐπίχρουσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ περικείμενος
 ἀμφὶ δευτέραν ὥραν ἐσφάζετο ἐν ἀγορᾷ μέσῃ παρὰ
 ἱεροῖς. καὶ ἡ σύγκλητος ἐκήρυσσεν, εἴ τις τι περὶ τὸν 239
 15 Ἀσελλίωνος φόνον ἐλέγξειεν, ἐλευθέρῳ μὲν ἀργύριον,
 δούλῳ δὲ ἐλευθερίαν, συνεγνωκότι δὲ ἄδειαν· οὐ μὴν
 ἐμήνυσεν οὐδεὶς, τῶν δανειστῶν περικαλυψάντων.
 55 τὰδε μὲν δὴ φόνοι καὶ στάσεις ἔτι ἦσαν ἐμφύλιοι 240
 κατὰ μέρη· μετὰ δὲ τοῦτο στρατοῖς μεγάλοις οἱ στασί-
 20 αρχοὶ πολέμου νόμῳ συνεπλέκοντο ἀλλήλοις, καὶ ἡ
 πατρίς ἄθλον ἔκειτο ἐν μέσῳ. ἀρχὴ δ' ἐς ταῦτα καὶ
 πάροδος, εὐθύς ἐπὶ τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ, ἥδε ἐρίγνετο.

4 τοῦ πλήθους] πολλοῦ πλήθους vel sim. ci. Mend. ἐπὶ
 θυσίαν ab² 6 τῆς om. i. 8 πανδοχεῖον] cf. ad § 128
 13 sq. παρὰ <τοῖς> ἱεροῖς ci. Mend., vix recte 14 τι om. d
 17 foeneratoribus interim reum occultentibus vertit C, sed noli
 quicquam addere 18 ἐμφύλιοι ἔτι ἦσαν V. Immerito videtur
 Mend. totam enuntiati structuram suspectavisse; male ci.
 Nauck τότε pro τὰδε 19 τοῦτο] ταῦτα ci. Mend., cf. II § 95

89 a. C.

- 241 ἐπειδὴ Μιθριδάτης ὁ τοῦ Πόντου καὶ ἄλλων ἐθνῶν
 βασιλεὺς ἐς Βιθυνίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ὁμορον
 αὐταῖς Ἀσίαν ἐνέβαλεν, ὥς μοι κατὰ τὴν βίβλον εἴρη-
 ται τὴν πρὸ τῆσδε, Σύλλας μὲν ὑπατεύων ἔλαχε στρα-
 τηγεῖν τῆς Ἀσίας καὶ τοῦδε τοῦ Μιθριδατείου πολέμου 5
- 242 (καὶ ἦν ἔτι ἐν Ῥώμῃ), Μάριος δὲ τὸν πόλεμον εὐχερῇ
 τε καὶ πολύχρυσον ἡγούμενος εἶναι καὶ ἐπιθυμῶν
 τῆς στρατηγίας ὑπηγάγετό οἱ συμπράσσειν ἐς τοῦτο
 Πούπλιον Σουλπίκιον δῆμαρχον ὑποσχέσεσι πολλαῖς
 καὶ τοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας νεοπολίτας, μειονεκτοῦντας 10
 ἐπὶ ταῖς χειροτονίαις, ἐπήλπιζεν ἐς τὰς φυλὰς ἀπάσας
 διαιρησέειν, οὐ προλέγων μὲν τι περὶ τῆς ἑαυτοῦ χρείας,
 243 ὥς δὲ ὑπηρέταις ἐς πάντα χρησόμενος εἴνοις. καὶ νό-
 89 a. C. μον αὐτίκα ὁ Σουλπίκιος ἐσέφερε περὶ τοῦδε· οὐ κυρω-
 θέντος ἔμελλε πᾶν ὃ τι βούλοιο Μάριος ἢ Σουλπίκιος 15
 ἔσεσθαι, τῶν νεοπολιτῶν πολὺν παρὰ τοὺς ἀρχαίους
 244 πλείονων ὄντων. οἱ δ' ἀρχαιότεροι συνορῶντες ταῦτα
 ἐγκρατῶς τοῖς νεοπολίταις διεφέροντο. ξύλοις δὲ καὶ
 λίθοις χρωμένων αὐτῶν ἐς ἀλλήλους καὶ μεΐζονος αἰεὶ
 γιγνομένου τοῦ κακοῦ, δείσαντες οἱ ὕπατοι περὶ τῇ δοκι- 20
 μασίᾳ τοῦ νόμου πλησιαζούσῃ προύγραψαν ἡμερῶν
 ἀργίας πολλῶν, ὅποῖον ἐν ταῖς ἑορταῖς εἶωθε γίγνε-
 σθαι, ἵνα τις ἀναβολὴ γένοιτο τῆς χειροτονίας καὶ τοῦ
 245 κακοῦ. Σουλπίκιος δὲ τὴν ἀργίαν οὐκ ἀναμένων ἐκέ- 56

1 τοῦ delendum ci. Mend. et Loesch p. 24 sq., fortasse recte, sed nomen regni articulum habet etiam II § 381, Mithr. c. 9 extr. 11 ἐπὶ ἐν ci. Mend., sed cf. ad § 9 ἐπήλπισεν a, ἐπήλπιζον B 12 διαιεθῆσεσθαι ci. Mend. 12 vel 13 αὐτοῖς desideravit Mend., sed cf. ad § 223 16 τῶν δὲ νεοπολ. B, unde τῶν δὴ νεοπολ. ci. Schw., male

λευε τοῖς στασιώταις ἐς τὴν ἀγορὰν ἦκειν μετὰ κέκρυμ-
 μένων ξιφιδίων καὶ δρεῖν, ὃ τι ἐπεῖροι; μηδ' αὐτῶν
 φειδομένους τῶν ὑπάτων, εἰ δέοι. ὥς δὲ αὐτῷ πάντα 246
 ἔτοιμα ἦν, κατηγόρει τῶν ἀργίων ὥς παρανόμων καὶ
 5 τοὺς ὑπάτους Κορνήλιον Σύλλαν καὶ Κόιντον Πομ-
 πῆιον ἐκέλευεν αὐτὰς αὐτίκα ἀναιρεῖν, ἵνα προθείη
 τὴν δοκιμασίαν τῶν νόμων. Θορύβου δ' ἀναστάντος 247
 οἱ παρεσκευασμένοι τὰ ξιφίδια ἐπεσπάσαντο καὶ τοὺς
 ὑπάτους ἀντιλέγοντας ἠπείλουν κτενεῖν, μέχρι Πομ-
 10 πῆιος μὲν λαθὼν διέφυγε, Σύλλας δ' ὥς βουλευσό-
 μενος ὑπεχώρει. κὰν τῷδε Πομπηίου τὸν υἱόν, κη-
 δεύοντα τῷ Σύλλᾳ, παρορησιαζόμενόν τι καὶ λέγοντα
 κτείνουσιν οἱ τοῦ Σουλπικίου στασιῶται. καὶ ὁ Σύλ- 248
 λας ἐπελθὼν ἐβάστασε τὴν ἀργίαν ἐς τε Καπύην ἐπὶ
 15 τὸν ἐκεῖ στρατόν, ὥς ἐκ Καπύης ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ
 τὸν Μιθριδάτου πόλεμον διαβαλὼν, ἠπείλετο· οὐ γάρ
 πῶ τινος τῶν ἐπ' αὐτῷ πραττομένων ἥσθητο. ὁ δὲ 249
 Σουλπίκιος, ἀναιρεθείσης τῆς ἀργίας καὶ Σύλλα τῆς
 πόλεως ἀποστάντος, ἐκύρου τὸν νόμον καὶ, οὔ χάριν
 20 ἅπαντα ταῦτα ἐγίνετο, Μάριον εὐθύς ἐχειροτόνει τοῦ
 πρὸς Μιθριδάτην πολέμου στρατηγεῖν ἀντὶ Σύλλα.
 57 πυθόμενος δ' ὁ Σύλλας καὶ πολέμῳ κρίνας διακρι- 250
 θῆναι συνήγαγε τὸν στρατὸν εἰς ἐκκλησίαν, καὶ τόνδε
 τῆς ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην στρατείας ὀρεγόμενόν τε ὥς
 25 ἐπικερδοῦς καὶ νομίζοντα Μάριον ἐς αὐτὴν ἑτέρους
 καταλέξειν ἀνθ' ἑαυτῶν. τὴν δ' ὕβριν ὁ Σύλλας τὴν 251
 ἐς αὐτὸν εἰπὼν Σουλπικίου τε καὶ Μαρίου καὶ σαφές

8 ἐσπάσαντο i 12 καὶ ἀντιλέγοντας vel μεταξὺ λέγοντας
 ci. Mend.; an καὶ ψέγοντας? contra Kratt p. 61. Keil παρορησι-
 αζόμενον passive intellegit 14 ἐβάστασε] i. e. sustulit 15 ἐκ
 τῆς καπύης a 17 ἥσθητο ci. Mend., sed cf. praef. 20 ἅπαντα
 om. i 23 τόνδε] τὸν V 27 αὐτὸν Oi, corr. Mend.

88 a. C.

οὐδὲν ἄλλο ἐπενεγκών (οὐ γὰρ ἐτόλμα πω λέγειν περὶ
 τοιοῦδε πολέμου), παρήνεσεν ἐτοίμοις ἐς τὸ παρ-
 252 αγγελλόμενον εἶναι. οἱ δὲ συνιέντες τε ὧν ἐπενόει καὶ
 περὶ σφῶν δεδιότες, μὴ τῆς στρατείας ἀποτύχοιεν, ἀπ-
 253 εγύνουν αὐτοὶ τὸ ἐνθύμημα τοῦ Σύλλα καὶ ἐς Ῥώ- 5
 μην σφᾶς ἄγειν θαρροῦντα ἐκέλευον. ὃ δὲ ἡσθαις
 ἤγεν ἕξ τέλη στρατιωτῶν αὐτίκα. καὶ αὐτὸν οἱ μὲν
 ἄρχοντες τοῦ στρατοῦ χωρὶς ἐνὸς ταμίου διέδρασαν
 ἐς Ῥώμην, οὐχ ὑφιστάμενοι στρατὸν ἄγειν ἐπὶ τὴν
 πατρίδα· πρέσβεις δ' ἐν ὁδῷ καταλαβόντες ἡρώτων, 10
 τί μεθ' ὅπλων ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐλεύνοι. ὃ δ' εἶπεν,
 254 ἐλευθερώσω αὐτὴν ἀπὸ τῶν τυραννούντων. καὶ τοῦτο
 δις καὶ τρίς ἐτέροις καὶ ἐτέροις πρέσβεσιν ἐλθοῦσιν
 εἰπὼν ἐπήγγελλεν ὅμως, εἰ θέλοιεν τὴν τε σύγκλητον
 αὐτῷ καὶ Μάριον καὶ Σουλπίκιον ἐς τὸ Ἄρειον πεδίον 15
 συναγαγεῖν, [καὶ] πράξειν, ὃ τι ἂν βουλευομένοις δοκῇ.
 255 πλησιάζοντι δὲ Πομπήιος μὲν ὁ σύναρχος ἐπαινῶν
 καὶ ἀρεσκόμενος τοῖς γιγνομένοις ἀφίκετο συμπράξων
 ἐς ἅπαντα, Μάριος δὲ καὶ Σουλπίκιος ἐς παρασκευὴν
 ὀλίγου διαστήματος δεόμενοι πρέσβεις ἐτέρους ἔπεμ- 20
 πον. ὥς δὴ καὶ τούσδε ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀπεσταλμένους,
 δεόμενοι μὴ ἀρχοτέρῳ τεσσαράκοντα σταδίων τῇ Ῥώμῃ
 παραστρατοπεδεύειν, μέχρι ἐπισκέψαιντο περὶ τῶν παρ-
 256 ὄντων. Σύλλας δὲ καὶ Πομπήιος τὸ ἐνθύμημα σα-
 φῶς εἰδότες ὑπέσχοντο μὲν ὥδε πράξειν, εὐθύς δὲ τοῖς 25

2 ἐτοίμοις, v supra altera ι, B, unde ἐτοίμοις A; ἐτοίμους V
 3 sq. ἐπενόει καὶ περὶ ὧν ἐπενόει καὶ περὶ σφῶν etc. V
 10 αὐτὸν Σύλλαν, quod vertit C, aut αὐτὸν intercidisse putavit
 Mend., contra Kratt p. 34 sq. 12 τοῦτο] ταὐτὸ ci. Mend.
 13 ἐλθοῦσιν om. i 14 ἐπήγγελλετο ci. Mend., contra Schenkl
 p. 174 15 αὐτῷ Oi, correxi cum Mend. 16 καὶ suspectavit
 Schw., deleverunt recentiores, sed teneri posse iudicat Keil
 17 δὲ] δὴ i

58 πρέσβεισιν ἀπιοῦσιν εἶποντο. καὶ Σύλλας μὲν τὰς Αἰσκυ- 257
 λείας πύλας καὶ τὸ παρ' αὐτὰς τεῖχος ἐνὶ τέλει στρατιω-
 τῶν κατελάμβανε, Πομπήιος δὲ τὰς Κολλίνας ἐτέρῳ
 τέλει· καὶ τρίτον ἐπὶ τὴν ξυλίνην γέφυραν ἐχώρει, καὶ
 5 τέταρτον πρὸ τῶν τειχῶν ἐς διαδοχὴν ὑπέμενε. τοῖς 258
 δ' ὑπολοίποις ὁ Σύλλας ἐς τὴν πόλιν ἐχώρει δόξῃ καὶ
 ἔργῳ πολεμίου· ὅθεν αὐτὸν οἱ περιιοικοῦντες ἄνωθεν
 ἡμύνοντο βάλλοντες, μέχρι τὰς οἰκίας ἠπειλήσεν ἐμ-
 πρῆσιν· τότε δ' οἱ μὲν ἀνέσχον, Μάριος δὲ καὶ Σουλ-
 10 πίκιος ἀπὴντων περὶ τὴν Αἰσκύλειον ἀγορὰν μεθ' ὅσων
 ἐφθάκεσαν ὀπλίσαι. καὶ γίνεταί τις ἀγὼν ἐχθρῶν, ὅδε 259
 πρῶτος ἐν Ῥώμῃ, οὐχ ὑπὸ εἰκόνι στάσεως ἔτι, ἀλλὰ
 ἀπροφασίστως ὑπὸ σάλπιγγι καὶ σημείοις, πόλεμον
 νόμῳ· ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς κακοῦ τὰ τῶν στάσεων ἀμε-
 15 ληθέντα προέκοψε. τρεπομένων δὲ τῶν Σύλλα στρα- 260
 τιωτῶν, ὁ Σύλλας σημεῖον ἀρπάσας προεκινδύνευεν,
 ὥς αἰδοῖ τε τοῦ στρατηγοῦ καὶ δέει τῆς ἐπὶ τῷ σημείῳ,
 εἰ ἀπέχονται, ἀτιμίας εὐθὺς ἐκ τῆς τροπῆς αὐτοὺς με-
 τατίθεσθαι. καὶ ὁ Σύλλας ἐκάλει τε τοὺς νεαλεῖς ἐκ τοῦ 261
 20 στρατοπέδου καὶ ἐτέρους κατὰ τὴν καλουμένην Σι-
 βούραν ὁδὸν περιέπεμπεν, ἥ κατὰ νότου τῶν πολε-

1 sq. Αἰσκυλείας Schw., Αἰσκυλείους maluit Mend., Αἰσκυ-
 λίνας Jordan, Topogr. d. Stadt Rom I, 1 p. 221 adn. 38; κλοιλίας
 O, κοιλίας a (ualles C), κοιλίας bd; nominis scribendi ratio
 est dubia 10 ad Esquiliū forum C, unde corr. Schw. (Αἰσκυ-
 λείαν Klebs, De aetatis Sullanae scriptoribus, diss. Berol. 1876,
 p. 18 adn.; δασκύλειον Oi 11 τις] τε Did., per errorem
 13 σάλπιγγι i 18 ἀπέχονται] ἀπέρχονται ci. Musgr., perperam,
 ἀπόλοιτο vel sim. maluit Mend., sed noli mutare 20 sq. σι-
 βούραν i, per Saburrae uiam C, Συβούραν ed. H. Steph. 21 ἥ
 Bb, οὐ Va

4 ἐπὶ τὴν ξυλ. γέφυραν] cf. O. Richter, Die Befestigung des
 Ianiculum, Progr. Berlin 1882, p. 21 adn. 1

88 a. C.

- 262 μίτων ἔμελλον ἔσεσθαι περιδραμόντες. οἱ δ' ἄμφι τὸν
 Μάριον πρὸς τε τοὺς ἐπελθόντας ἀκμῆτας ἀσθενῶς
 μαχόμενοι καὶ ἐπὶ τοῖς περιοδεύουσι δαίσαντες περι-
 κύκλωσιν τοὺς τε ἄλλους πολίτας ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐτι
 μαχομένους συνεκάλουν καὶ τοῖς δούλοις ἐκήρυττον 5
 263 ἔλευθερίαν, εἰ μετὰσχοιεν τοῦ πόνου. οὐδενὸς δὲ προσ-
 ιόντος ἀπογνόντες ἀπάντων ἔφρευγον εὐθύς ἐκ τῆς
 πόλεως καὶ σὺν αὐτοῖς ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν συνεπεπρά-
 264 χεσαν. ὁ δὲ Σύλλας τότε μὲν ἐς τὴν λεγομένην Ἰερὰν 59
 ὁδὸν παρῆλθε καὶ τοὺς διαρπάζοντάς τι τῶν ἐν ποσὶν 10
 αὐτίκα ἐν μέσῳ πάντων ἐφορῶντων ἐκόλαξε, φρουρὰν δὲ
 κατὰ μέρος ἐπιστήσας τῇ πόλει διενυκτέρευεν αὐτός τε
 καὶ ὁ Πομπήιος, περιθέοντες ἐκάστους, ἵνα μή τι δει-
 νὸν ἢ παρὰ τῶν δεδιότων ἢ παρὰ τῶν νευικηκότων ἐπι-
 265 γένοιτο. ἅμα δ' ἡμέρα τὸν δῆμον ἐς ἐκκλησίαν συν- 15
 αγαρόντες ὠδύροντο περὶ τῆς πολιτείας ὥς ἐκ πολλοῦ
 τοῖς δημοκοποῦσιν ἐκδεδομένης, καὶ αὐτοὶ τὰδε πρά-
 266 ξαντες ὑπ' ἀνάγκης. εἰσηγοῦντό τε μηδὲν ἐτι ἀπροβού-
 λευτον ἐς τὸν δῆμον ἔσφερεσθαι, νενομισμένον μὲν

3 ἐπὶ τοῖς περιοδεύουσι | ob viarum transitus C, unde ἐπὶ
 ταῖς περιοδεύουσι ci. Schw., maluit tamen ἀπὸ τῶν περιοδευόν-
 των 4 <τοὺς> ἐκ ci. Mend., cf. ad § 172 8 dativum ad
 συνεπεπράχεσαν desideravit Mend., iniuria, v. Loesch p. 34,
 Kratt p. 34 sqq., Zerdik p. 73 sq., cf. Iber. c. 64, II § 23. 392,
 III § 118. 337, IV § 106 et ad I § 223 11 malim cum Mend.
 φρουρὰς, ut C praesidiis dispositis, contra Kratt p. 5 17 sq. καὶ
 αὐτοὶ ὅσον δὲ πράξαντες ad, καὶ αὐτίκα δὲ πράξαντες b

18 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 312 adn. 1; III, 1
 p. 158. 270, cui assentitur Lengle (v. ad § 165) p. 10 sq.; contra
 H. Fritzsche, Die Sullanische Gesetzgebung, Progr. Essen 1882,
 p. 4 sqq.; v. etiam J. M. Sundén, De tribunicia potestate a
 L. Sulla imminuta quaestiones, Upsala 1897, p. 21 sqq., Ed. Meyer,
 Hermes 33 (1898) p. 652 sqq., Strachan-Davidson ad h. l.

οὕτω καὶ πάλαι, παραλελυμένον δ' ἐκ πολλοῦ, καὶ τὰς
χειροτονίας μὴ κατὰ φυλάς, ἀλλὰ κατὰ λόχους, ὡς Τύλ-
λιος βασιλεὺς ἔταξε, γίνεσθαι, νομίσαντες διὰ δυοῖν
τοῦνδε οὔτε νόμον οὐδένα πρὸ τῆς βουλῆς ἐς τὸ πλήθος
5 ἐσφερόμενον οὔτε τὰς χειροτονίας ἐν τοῖς πένησι καὶ
θραυστάτοις ἀντὶ τῶν ἐν περιουσίᾳ καὶ εὐβουλίᾳ γιγνο-
μένας δώσειν ἔτι στάσεων ἀφορμὰς. πολλὰ τε ἄλλα 267
τῆς τῶν δημάρχων ἀρχῆς, τυραννικῆς μάλιστα γεγενη-
μένης, περιελόντες κατέλεξαν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὀλιγ-
10 ἀνθρωπότερον δὴ τότε μάλιστα ὅν καὶ παρὰ τοῦτ'
εὐκαταφρόνητον, ἀθρόους ἐκ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν
τριακοσίους. ὅσα τε ὑπὸ Σουλπικίου κεκύρωτο μετὰ 268
τὴν κεκηρυγμένην ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἀργίαν, ἅπαντα
14 διελύετο ὡς οὐκ ἔννομα.

60 ὥδε μὲν αἱ στάσεις ἐξ ἔριδος καὶ φιλονικίας ἐπὶ 269
φόνους καὶ ἐκ φόνων ἐς πολέμους ἐντελεῖς προέκοπτον,
καὶ στρατὸς πολιτῶν ὅδε πρῶτος ἐς τὴν πατρίδα ὡς
πολεμίαν ἐσέβαλεν. οὐδ' ἔληξαν ἀπὸ τοῦδε αἱ στάσεις 270
ἔτι κρινόμεναι στρατοπέδοις, ἀλλ' ἐσβολαὶ συνεχεῖς ἐς
20 τὴν Ῥώμην ἐρίγνοντο καὶ τειχομαχίαι καὶ ὅσα ἄλλα
πολέμων ἔργα, οὐδενὸς ἔτι ἐς αἰδῶ τοῖς βιαζομένοις
ἐμποδῶν ὄντος, ἢ νόμων ἢ πολιτείας ἢ πατρίδος.
τότε δὲ Σουλπίκιον δημαρχοῦντα ἔτι καὶ σὺν αὐτῷ 271
Μάριον, ἐξάκις ὑπατευκότα, καὶ τὸν Μαρίου παῖδα καὶ

13 κεκηρυγμένην] κεκριμένην a, κεκρυμμένην bd 15 ἐπὶ]
ἐς ci. Mend., sed ἐς et ἐπὶ videntur confundi ab Appiano, cf.
Loesch p. 516, Schenkl p. 174 17 sq. ὡς <ἐς> πολεμίαν ci.
Mend., sed cf. Kühner-Gerth II³, 1 p. 551 sq.; v. etiam II § 586,
III § 204, IV § 62. 77. 230. 426

9 sqq. cf. Mommsen, R. Staatsrecht III p. 847. 532, Fritzsche
(v. ad § 266) p. 5 et 7 sqq., Lengle (v. ad § 165) p. 59. Hoc
anno numerum senatorum auctum cum aliis negat Drumann
II p. 438, 482 (v. II² p. 372. 409)

88 a. C.

Πούπλιον Κέθηγον καὶ Ἰούνιον Βροῦτον καὶ Γναῖον
καὶ Κόιντον Γράνιον καὶ Πούπλιον Ἀλβινοουανὸν καὶ
Μᾶρκον Λαιτώριον ἑτέρους τε, ὅσοι μετ' αὐτῶν, ἐς
δῶδεκα μάλιστα, ἐκ Ῥώμης διεπεφεύγεσαν, ὥς στάσιν
ἐγείραντας καὶ πολεμήσαντας ὑπάτοις καὶ δούλοις κη- 5
ρύξαντας ἐλευθερίαν εἰς ἀπόστασιν πολεμίους Ῥωμαίων
ἐψήφιστο εἶναι καὶ τὸν ἐντυχόντα νηποινεῖ κτείνειν ἢ
ἀνάγειν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους· τὰ τε ὄντα αὐτοῖς δεδη-
272 μευτο. καὶ ζητητὰ διέθεον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας, οἱ Σουλ- 9
πίκιον μὲν καταλαβόντες ἔκτειναν· ὁ δὲ Μάριος αὐτοὺς 61
ἐς Μιντούρνας διέφυγεν, ἔρημος ὑπηρέτου τε καὶ θε-
273 ράποντος. καὶ αὐτὸν οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες ἀνα-
πανόμενον ἐν οἴκῳ ζοφώδει, δεδιότες μὲν τὸ κήρυγμα
τοῦ δήμου, φυλαττόμενοι δὲ ἀνδρὸς ἐξάκις ὑπατεύσαν-
τος καὶ πολλὰ καὶ λαμπρὰ εἰργασμένου αὐθένται γενέ- 15
σθαι, Γαλάτην ἄνδρα ἐπιδημοῦντα μετὰ ξίφους ἐσ-
274 ἔπεμψαν ἀνελεῖν. τὸν δὲ Γαλάτην φασὶν ἐν τῷ σκότῳ
προσιόντα τῷ στιβαδίῳ δεῖσαι, δόξαντα τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς τοῦ Μαρίου πυρὸς ἀγρὴν καὶ φλόγα ἀφιέναι·
ὥς δὲ καὶ ὁ Μάριος αὐτὸς ὑπανιστάμενος ἐκ τῆς εὐνῆς 20
ἐνεβόησε παμμέγεθες αὐτῷ· “σὺ τολμᾷς κτεῖναι Γάιον
Μάριον;” προτροπάδην ὁ Γαλάτης ἔφυγεν ἔξω διὰ

2 Γράνιον] *Grannium* C, Γρανίω vel Γρανίους ci. Bk.
Albinouanum C, ἀλβιδιανὸν Oī 3 Μᾶρκον] μάρκον (sic) B
Lectorium C, item § 280 7 ἐψήφισαντο ci. Schw., concedens
tamen ἐψήφιστο posse ferri νηποινὶ scr. Bk. et Mend. contra
codicum auctoritatem, sed cf. Nachmanson, *Laute u. Formen*
d. magnet. Inschr. p. 139 11 μιτούρνας Bi (V?) τε om. V
15 αὐθέντας V, in B legi αὐθένται, nam saepissime ι et ε
simillime scripta sunt, etiam in medio verbo 16 ἐπιδη-
μοῦντα] *Galatam etiam carnificem publicum* C, unde δήμου
eum legisse ci. Mend., cf. Vell. 2, 19, 3 17 ἐν σκότῳ ci.
Mend., sed et ἐπιδημοῦντα et τῷ bonum propter ἐν οἴκῳ
ζοφώδει 21 ἀνεβόησε i 22 ἔφυγεν maluit Mend., sed cf. praef.

θυρῶν μεμνηνότει ἔοικώς καὶ βοῶν· “οὐ δύναμαι κτεῖ-
 ναι Γάιον Μάριον”. ὅθεν καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ἅτε καὶ 275
 τέως ταῦτα σὺν ὄκνῳ κεκρικόσιν, ἐνέπιπτε τι δαιμόνιον
 δέος καὶ μνήμη τῆς ἐκ παιδὸς ἐπιφημισθείσης τῷ ἀνδρὶ
 5 ἐβδόμης ὑπατείας· παιδὶ γὰρ ὄντι φασὶν ἐς τὸν κόλπον
 αἰτοῦ νεοττοῦς ἐπὶ καταρροῇναι καὶ τοὺς μάντεις
 62 εἰπεῖν, ὅτι ἐπτάκις ἐπὶ τῆς μεγίστης ἀρχῆς ἔδοιτο. ταῦτ’ 276
 οὖν οἱ τῆς Μιντούρνης ἄρχοντες ἐνθυμούμενοι καὶ
 τὸν Γαλάτην ἐνθουν κατὰ δαίμονα καὶ περιδεᾶ νομί-
 10 ζοντες γεγονέναι, τὸν Μάριον αὐτίκα τῆς πόλεως ἐξ-
 ἔεμπον, ὅπη δύναιτο, σῶζεσθαι. ὃ δὲ συγγιγνώσκων 277
 ἑαυτῷ ζητουμένῳ τε ἐκ Σύλλα καὶ πρὸς ἱππέων δι-
 ωκομένῳ, ὁδοὺς ἀτριβεῖς ἐπὶ θάλασσαν ἡλᾶτο καὶ καλύ-
 βης ἐπιτυχῶν ἀνεπαύετο, φυλλάδα ἐπιβαλόμενος τῇ
 15 σώματι. ψόφου δ’ αἰσθόμενος ἐς τὴν φυλλάδα ὑπ- 278
 εκρῦφθη καὶ μᾶλλον ἔτι αἰσθόμενος ἐς σκάφος ἀλιέως
 πρεσβύτου παρορροῦν, βιασάμενος τὸν πρεσβύτην, ἐσ-
 ἡλᾶτο χειμῶνος ὄντος καὶ τὸ πεῖσμα κόψας καὶ τὸ
 ἴστίον πετάσας ἐπέτρεψε τῇ τύχῃ φέρειν. κατήχθη δὲ 279
 20 ἔς τινα νῆσον, ὅθεν νεῶς οἰκείων ἀνδρῶν παραπλεού-
 σης ἐπιτυχῶν ἐς Λιβύην ἐπέρα. εἰργόμενος δὲ καὶ
 Λιβύης ὡς πολέμιος ὑπὸ Σεξστιλίου ἡγουμένου, διεχεί-
 μαζεν ἐν τῇ θαλάσῃ, μικρὸν ὑπὲρ Λιβύην ἄνω, ἐν
 τοῖς Νομάδων ὄροις. καὶ αὐτῷ θαλασσεύοντι δεῦρο 280
 25 κατὰ πύστιν ἐπέπλευσαν τῶν συγκατεγνωσμένων Κέθη-
 γός τε καὶ Γράνιος καὶ Ἀλβινοουανὸς καὶ Λαιτώριος

3 τέως om. V   8 μιτούρνης Bi (V?), cf. ad § 272

11 ὅποι i   14 ἐπιβαλλόμενος B   16 αἰσθόμενος] περιελαν-
 νόμενος ci. Keil   22 σεξτίου vel σεξστιίου libri, corr. Schw. ex
 Plut. Mar. c. 40, quae coniectura confirmatur nummis Hadrumeti
 censis, cf. Wehrmann, Fasti praet. p. 26   <τοῦ> ἡγ. ci Mend.,
 sed cf. ad § 172   26 ἀλβιανὸς V, ἀλβινιανὸς Bi

88 α. C.

καὶ ἕτεροι καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μαρίον· οἱ ἐς μὲν Ἰεμψάλαν τὸν Νομάδων δυνάστην ἀπὸ Ῥώμης διέφυγον, ὑποψία δ' ἐκδόσεως ἐκείθεν ἀπέδρασαν.

- 281 οἱ μὲν δὴ, καθὰ καὶ Σύλλας ἐπεπράχει, βιάσασθαι τὴν πατρίδα διανοούμενοι, στρατιὰν δ' οὐκ ἔχοντες, 5 περιέβλεπον, εἴ τι συμβαίῃ· ἐν δὲ Ῥώμῃ Σύλλας μὲν, 63 ὅπλοις τὴν πόλιν ὅδε πρῶτος καταλαβὼν τε καὶ δυνηθεὶς ἂν ἴσως ἤδη μοναρχεῖν, ἐπεὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῦνατο, τὴν βίαν ἐκὼν ἀπέθετο καὶ τὸν στρατὸν ἐς
- 282 Καπύην προπέμψας αὐτίς ἤρχεν ὡς ὑπάτος· οἱ δὲ τῶν 10 ἐξελαθέντων στασιῶται, ὅσοι τῶν πλουσίων, καὶ γύναια πολλὰ πολυχρήματα, τοῦ δέους τῶν ὅπλων ἀναπνεύσαντες ἠρεθίζοντο ὑπὲρ καθόδου τῶνδε τῶν ἀνδρῶν καὶ οὐδὲν σπουδῆς ἢ δαπάνης ἐς τοῦτο ἀπέλειπον, ἐπιβουλευόντες καὶ τοῖς τῶν ὑπάτων σώμασιν ὡς οὐκ 15
- 283 ἐνὸν τῶνδε περιόντων ἐκείνοις κατελθεῖν. Σύλλα μὲν δὴ καὶ παυσάμενός τῆς ἀρχῆς στρατὸς ἦν, ὁ ἐψηφισμένος ἐπὶ Μιθριδάτην, ἐς σωτηρίαν αὐτοῦ φύλαξ· Κόιντον δὲ Πομπήιον, τὸν ἕτερον ὑπάτον, ὁ δῆμος οἰκτείρων τοῦ δέους ἐψηφίσατο ἄρχειν Ἰταλίας καὶ ἐτέρου 20 τοῦ περὶ αὐτὴν στρατοῦ, τότε ὄντος ὑπὸ Γναίῳ Πομπηίῳ.
- 284 τοῦθ' ὁ Γναῖος πυθόμενός τε καὶ δυσχεράνας ἤκοντα μὲν τὸν Κόιντον ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσεδέξατο, καὶ τῆς ἐπιούσης τι χρηματίζοντος ὑπεχώρησε μικρὸν οἷα ἰδιώτης, μέχρι τὸν ὑπάτον πολλοὶ καθ' ὑπόκρισιν 25

1 Μάριος ci. Mend. 1 sq. ἰεμψάλαν B, ἰεμψάλαν ceteri, cf. § 368; v. de formis nominis Boiss. ad Cass. D. 41, 41, 3
11 ἐξελαθέντων i 12 <ἀπό> aut <ἐκ> τοῦ δέους maluit Mend., sed est imitatio sermonis poetarum, cf. Goetzeler p. 20, Schenkl p. 174 20 ἐψηφίσαντο i 21 τοῦ] του ci. Keil coll. § 298

ἀκροάσεως περιστάντες ἔκτειναν. καὶ φυγῆς τῶν λοι- 285
 πῶν γενομένης ὁ Γναῖος αὐτοῖς ὑπήντα, χαλεπαίνων
 ὥς ὑπάτου παρανόμως ἀνηρημένου· δυσχεράνας δ'
 64 ὅμως εὐθὺς ἤρχεν αὐτῶν. ἐξαγγελθέντος δ' ἐς τὴν 286
 5 πόλιν τοῦ Πομπηίου φόνου, αὐτίκα μὲν ὁ Σύλλας περι-
 δεῆς ἐφ' ἑαυτῷ γενόμενος τοὺς φίλους περιήγετο
 πανταχοῦ καὶ νυκτὸς ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν, οὐ πολὺ δ' 87 a. C.
 ἐπιμείνας ἐς Καπύην ἐπὶ τὸν στρατὸν κἀκείθεν ἐς τὴν
 Ἀσίαν ἐξήλασεν. οἱ δὲ τῶν φυγάδων φίλοι Κίννα, τῷ 287
 10 μετὰ Σύλλαν ὑπατεύοντι, θαρροῦντες τοὺς νεοπολίτας
 ἠρέθιζον ἐς τὸ ἐνθύμημα τοῦ Μαρίου, ταῖς φυλαῖς
 <πάσαις> ἀξιοῦν ἀναμιχθῆναι, ἵνα μὴ τελευταῖοι ψηφι-
 ζόμενοι πάντων ὥσιν ἄκυροι. τοῦτο δὴ προοίμιον τῆς
 αὐτοῦ τε Μαρίου καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν ἄνδρα καθόδου.
 15 ἀνθισταμένων δὲ τῶν ἀρχαίων κατὰ κράτος, Κίννας μὲν 288
 τοῖς νεοπολίταις συνέπραττε, νομιζόμενος ἐπὶ τῷδε
 τριακόσια δωροδοκῆσαι τάλαντα, τοῖς δ' ἀρχαίοις ὁ
 ἕτερος ὑπάτος Ὀκτάουιος. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κίνναν 289
 προλαβόντες τὴν ἀγορὰν μετὰ κεκρυμμένων ξιφιδίων
 20 ἐβόων ἐς τὰς φυλὰς πάσας ἀναμιγῆναι· τὸ δὲ καθαρῶ-
 τερον πλῆθος ἐς τὸν Ὀκτάουιον ἐχώρει, καὶ οἶδε μετὰ
 ξιφιδίων. ἔτι δ' αὐτῷ κατὰ τὴν οἰκίαν τὸ μέλλον περι- 290
 ορωμένῳ ἐξαγγέλλεται τοὺς πλείονας δημάρχους κωλύειν

1 sq. λοιπῶν] αἰτίων ci. Mend., non recte, opinor 2 χαλε-
 παίνειν <ὑποκρινόμενος> vel sim. exspectabat Mend. (cf. Liv.
 epit. 77, Vell. 2, 20, 1, Val. Max. 9, 7 de sedit. mil. Rom. 2)
 3 aut δυσχερανάντων scribendum aut δυσχεράνας transitive in-
 tellegendum esse ci. Keil 4 ἤρχον i <αὐ> ἤρχεν ci. Schw.,
 <αὐθις> ἤρξεν Mend., sed de impf. cf. Hultsch, Abh. d. Sächs.
 Ges. d. Wiss. XIII n. I (1891) p. 48; malim αὐθις pro εὐθὺς
 8 sq. ἐπὶ τὴν ἀσίαν i 12 πάσαις, quod iam Mend. desideravit,
 addidi, cf. § 289. 242 ἀξιοῦντες i 13 <ἦν> τῆς ci. Mend.,
 inut., cf. IV § 93 14 τε Μαρρίου] Μαρρίου τε V

87 a. C.

τὰ γιγνόμενα, θόρουβον δὲ τῶν νεοπολιτῶν εἶναι καὶ ἀπογύμνωσιν ἤδη τῶν ξιφιδίων περὶ ὁδὸν ἐς τοὺς ἀντι-
 291 λέγοντας δημάρχους ἀναπηδώντων ἐπὶ τὰ ἔμβολα. ὦν
 Ὀκτάουιος πυθόμενος κατέβαινε διὰ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ
 μετὰ πυκνοῦ πάνυ πλήθους καὶ οἷα χειμάρρους ἐς τὴν 5
 ἀγορὰν ἔμπεσὼν ὥσατο μὲν διὰ μέσων τῶν συνεστῶ-
 292 των καὶ διέστησεν αὐτούς· ὥς δὲ κατέπληξεν, ἐς τὸ
 τῶν Διοσκούρων ἱερὸν παρῆλθε, τὸν Κίνναν ἐκτρεπό-
 μενος. ὅσοι δ' αὐτῷ συνῆσαν, χωρὶς ἐπαγγέλλματος
 ἔμπεσόντες τοῖς νεοπολίταις ἔκτεινάν τε πολλοὺς καὶ 10
 293 ἑτέρους φεύγοντας ἐπὶ τὰς πύλας ἐδίωκον. Κίννας δὲ 65
 θαρρήσας μὲν τῷ πλήθει τῶν νεοπολιτῶν καὶ βιάσε-
 σθαι προσδοκήσας, παρὰ δόξαν δ' ὄρων τὸ τόλμημα
 τῶν ὀλιγωτέρων ἐπικρατοῦν. ἀνὰ τὴν πόλιν ἔθει τοὺς
 294 θεράποντας ἐπ' ἐλευθερίᾳ συγκαλῶν. οὐδενὸς δ' αὐτῷ 15
 προσιόντος ἐξέδραμεν ἐς τὰς ἀρχοῦ πόλεις τὰς οὐ πρὸ
 πολλοῦ πολίτιδας Ῥωμαίων γενομένας, Τίβυρτόν τε
 καὶ Πραϊνεστὸν καὶ ὅσαι μέχρι Νώλης, ἔρεθίζων ἅπαν-
 τας ἐς ἀπόστασιν καὶ χροήματα ἐς τὸν πόλεμον συλ-
 295 λέγων. ταῦτα δ' ἐργαζομένῳ τε καὶ ἐπινοοῦντι τῷ Κίννᾳ 20
 προσέφυγον ἀπὸ τῆς βουλῆς οἱ τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν,
 Γάιος τε Μιλώνιος καὶ Κόιντος Σερτώριος καὶ Γάιος
 296 Μάριος ἕτερος. ἡ μὲν δὲ βουλή τὸν Κίνναν, ὥς ἐν

2 περὶ ὁδὸν] haesit Mend., περισταδὸν ci. Keil, περὶ
 ἀγορὰν ego 8 sq. ἐκτρεπόμενος bd, ἀνατρ. a 12 sq. βιάσα-
 σθαι i 13 παραδόξως V 18 πραινετὸν B, saepius, alibi etiam
 alii codices ὅσαι <ἄλλαι> ci. Mend., minime necessario
 22 Melonius C

κινδύνῳ τε τὴν πόλιν καταλιπόντα ὑπατον καὶ δούλοις
 ἐλευθερίαν κηρύξαντα, ἐψηφίσατο μήτε ὑπατον μήτε
 πολίτην ἔτι εἶναι καὶ Λεύκιον Μερόλαν ἐχειροτόνησαν
 αὐτ' αὐτοῦ, τὸν ἱερέα τοῦ Διός. λέγεται δ' οὗτος ὁ 297
 5 ἱερεὺς φλαμέντας καὶ πιλοφορεῖ μόνος αἰεὶ, τῶν ἄλλων
 ἱερέων ἐν μόναις πιλοφορούντων ταῖς ἱερουργίαις.
 Κίννας δ' ἐς Καπύην τραπόμενος, ἐνθα΄ Ῥωμαίων στρατὸς 298
 ἄλλος ἦν, τοὺς τε ἄρχοντας αὐτοῦ καὶ ὅσοι ἀπὸ τῆς
 βουλῆς ἐπεδήμουν, ἐθεράπευε καὶ παρελθὼν ὡς ὑπατος
 10 ἐς μέσους τὰς τε ῥάβδους καθεῖλεν οἷα ἰδιώτης καὶ
 δακρύσας ἔφη· ἑπαρὰ μὲν ὑμῶν, ὧ πολῖται, τὴν ἀρχὴν
 τήνδε ἔλαβον· ὁ γὰρ δῆμος ἐχειροτόνησεν· ἡ βουλή δ'
 ἀφείλετό με χωρὶς ὑμῶν. καὶ τάδε παθὼν ἐν οἰκέλοις 299
 κακοῖς ὑπὲρ ὑμῶν ὅμως ἀγανακτῶ· τί γὰρ ἔτι τὰς φυ-
 15 λὰς ἐν ταῖς χειροτονίαις θεραπεύομεν, τί δὲ ὑμῶν δεό-
 μεθα, ποῦ δὲ ἔσεσθε τῶν ἐκκλησιῶν ἢ χειροτονιῶν ἢ
 τῶν ὑπατειῶν ἔτι κύριοι, εἰ μὴ βεβαιώσετε μέν, ἃ δι-
 66 δοτε, ἀφαιρήσεσθε δ', ὅταν αὐτοὶ δοκιμάσητε." ταῦτ' 300
 εἰπὼν ἐς ἐρέθισμα καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ κατοικτισά-
 20 μενος τὴν τε ἐσθῆτα κατέρρηξε καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος
 καταθορὼν ἔρριπεν αὐτὸν ἐς μέσους καὶ ἔκειτο ἐπὶ
 πλεῖστον, ἕως ἐπικλασθέντες ἀνέστησάν τε αὐτὸν καὶ
 καθίσαντες αὐθις ἐπὶ τοῦ θρόνου τὰς τε ῥάβδους ἀν-

1 καταλιπόντα <όντα> ὑπατον ci. Mend., sed. cf. § 328. 449, Iber. c. 83 (ἰδιώτης), Hann. c. 3 (ἔτι παῖς). Etiam apud adiectiva totiens desideratur, ut addi non liceat, cf. I § 272, II § 464. 507, Iber. c. 94 (ἄριστος) etc., v. etiam I § 147, II § 191 et ad I § 183. 350, II § 29; possis <καίπερ> ὑπατον 3 μερόλλαν O (B fere const.) 5 φλαμέντας] φλάμεν διὰ τῆς ci. Bk. 7 sq. ἄλλος στρατὸς V 10 ἐς μέσον b 18 ἀφαιρεθήσεσθε i 19 αὐτοῦ Bi, αὐτοῦ, ut videtur, V 21 αὐτὸν B, ἑαυτὸν V, αὐτὸν, ut videtur, i 23 τε post τὰς om. O

87 a. C.

- ἐσχον καὶ θαρρεῖν οἷα ὑπατον ἐκέλευον καὶ σφᾶς ἄγειν
 301 ἐφ' ὃ τι χρήζοι. τῆς δ' ἀφορμῆς εὐθύς οἱ ἄρχοντες
 αὐτῶν ἐπέβαινον καὶ ὠμνουν τῷ Κίννᾳ τὸν ὄρκον τὸν
 στρατιωτικόν, καὶ τοὺς ὑφ' αὐτὸν ἕκαστος ἐξώρκον.
 302 ὁ δ', ἐπεὶ οἱ ταῦτα εἶχεν ἀσφαλῶς, ἐπὶ τὰς συμμαχίδας 5
 πόλεις διέθει καὶ ἡρέθιζε κἀκείνους, ὥς διὰ τούσδε
 μάλιστα τὴν συμφορὰν αὐτῷ γενομένην· οἱ δὲ χρή-
 ματά τε αὐτῷ καὶ στρατιὰν συνετέλουν· καὶ πολλοὶ καὶ
 τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατῶν ἕτεροι πρὸς αὐτὸν ἀφικνοῦντο,
 οἷς ἀπήρεσκεν ἢ τῆς πολιτείας εὐστάθεια. 10
 303 καὶ Κίννας μὲν ἀμφὶ ταῦτ' ἐρίγνυτο, Ὀκτάειος δὲ
 καὶ Μερόλας οἱ ὑπατοὶ τὸ μὲν ἅστυ τάφροις καὶ τει-
 χῶν ἐπισκευαῖς ὠχύρουν καὶ μηχανήματα ἐφίστανον,
 ἐπὶ δὲ στρατιὰν ἔς τε τὰς ἑτέρας πόλεις τὰς ἔτι σφῶν
 κατηκόους καὶ ἔς τὴν ἀρχοῦ Γαλατίαν περιέπεμπον 15
 Γναῖόν τε Πομπήιον, ἀνθύπατον ὄντα καὶ στρατευ-
 μάτων περὶ τὸν Ἰόνιον ἡγούμενον, ἐκάλουν κατὰ σπου-
 304 δὴν ἐπικουρεῖν τῇ πατρίδι. ὁ δ' ἦλθε καὶ πρὸς ταῖς 67
 Κολλίναις πύλαις ἐστρατοπέδευσε· καὶ ὁ Κίννας ἐπελ-
 305 θὼν αὐτῷ παρεστρατοπέδευε. Γάιος δὲ Μάριος τού- 20
 των πυνθόμενος ἔς Τυρρηνίαν κατέπλευσεν ἅμα τοῖς
 συνεξελαθεῖσι καὶ θεράπουσιν αὐτῶν ἐπελθοῦσιν ἀπὸ
 306 Ῥώμης, ἔς πεντακοσίους μάλιστα πον γερονόσι. ὄντων

1 οἷα ὑπατον ante vel post σφᾶς transponi maluit Mend.

3 αὐτῶν om. i   7 αὐτῷ Οἱ, corr. Mend.   8 καὶ στρατιὰν
 om. i   9 ἕτεροι, quod Mend. videtur suspectavisse, non vertit
 C   15 λατίαν O   16 sq. στρατευμάτων Οἱ, § 283 exstat στρατοῦ;
 ne στρατεύματος conicias, cf. III § 322 τῷ ἰδίῳ στρατῷ, § 324
 τῶν προτέρων στρατῶν   17 ἐκάλουν| ἐκέλευον ci. Mend., sed
 cf. Zonar. 9, 10, 6   18 πρὸς] περὶ i   20 παρεστρατοπέδευσεν
 maluit Mend., h. l. fort. recte

23 ἔς πεντακοσίους μάλιστα πον γεγ.] mille secundum Plut.
 Mar. c. 41, qui tamen addit Numidas (cf. Gran. Licin. ed.
 Flemisch p. 16)

δ' ἔτι καὶ κόμης ἔμπλεως ἐπήει τὰς πόλεις, οἰκτρὸς
 ὀφθῆναι· μάχας τε καὶ τρόπαια αὐτοῦ Κιμβρικὰ καὶ
 ἔξ ὑπατείας ὑπερεπαίρων καὶ περὶ τῆς χειροτονίας
 σφόδρα αὐτοῖς ἐπιθυμοῦσιν ἐπαγγελλόμενός τε καὶ πι-
 5 στὸς εἶναι δοκῶν, συνήγαγε Τυρρηνῶν ἑξακισχιλλούς
 καὶ ἐς Κίνναν διῆλθεν ἀσμένως αὐτὸν ἐπὶ κοινωνίᾳ τῶν
 παρόντων δεχόμενον. ὥς δὲ ἀνemiχθησαν, ἐστρατοπέ- 307
 δευον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Τιβέριος ἐς τρία διαιρε-
 θέντες, Κίννας μὲν καὶ Κάρβων σὺν αὐτῷ τῆς πόλεως
 10 ἀντικρὺ, Σερωρίος δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν ἄνω καὶ Μάριος
 πρὸς τῇ θαλάσῃ, ξενυνύντες οἶδε τὸν ποταμὸν καὶ
 γεφυροῦντες, ἵνα τὴν πόλιν ἀφέλοιτο τὴν σιταγω-
 γίαν. Μάριος δὲ καὶ Ὅστια εἴλε καὶ διήρπαξε, καὶ 308
 Κίννας ἐπιπέμψας Ἀρίμινον κατέλαβε, τοῦ μὴ τινα
 15 στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν ἐπελθεῖν ἐκ τῆς ὑπηκόου Γαλα-
 68 τίας. οἱ δὲ ὑπατοὶ δεδιότες καὶ στρατιᾶς ἄλλης δεόμε- 309
 νοι Σύλλαν μὲν οὐκ εἶχον καλεῖν ἐς τὴν Ἀσίαν ἤδη
 πεπερακότα, Καικίλιον δὲ Μέτελλον, τὰ λείψανα τοῦ
 συμμαχικοῦ πολέμου πρὸς Σαννίτας διατιθέμενον, ἐκέ-
 20 λευον ὅπη δύναίτο εὐπρεπῶς διαλυσάμενον ἐπικουρεῖν
 τῇ πατρίδι πολιορκουμένη. οὐ συμβαίνοντος δὲ Σαν- 310

1 οἰκτρῶς, suprascr. ος a m. 1, V 2 αὐτοῦ Bi (V?)
 6 sq. ἐπὶ κοινωνίᾳ τῶν παρόντων] ἐπὶ κοινωνίᾳ πραγμάτων Plut.
 Sertor. c. 5 8 τοῦ Τιβέριος deleri mavult Loesch p. 32
 13 et § 405 Ὅστια Oi, Ὅστια scribi iussit Dessau C. I. L. XIV p. 4
 adn. 3, probabiliter, cf. Boiss. ad Cass. D. 36, 22, 2 διήρπαξε
 maluit Mend., inut., cf. praef. 14 Ἀρίμινον, ut saepius, Oi,
 quod defendebat Büttner-Wobst, Jahrb. f. cl. Philol. 139 (1889)
 p. 145 sq., perperam. Vat. 141 in Hannib. c. 12, item O hic
 illic veram formam servaverunt 15 ἐς om. i 19 διατιθέ-
 μενον πρὸς Σαννίτας V

7 sqq. de re cf. Richter (v. ad § 257) p. 20 sq. contra Jordan,
 Topogr. I, 1 p. 243 adn. 80 21 οὐ συμβαίνοντος etc.] cf. Cass.
 D. fr. 102, 7 ed. Boiss. (vol. I p. 345) et Gran. Licin. ed. Flemisch
 p. 20 sq.

87 a. C.

- νίταις ἐς ἃ ἦτον τοῦ Μετέλλου, ὁ Μάριος αἰσθόμενος
 συνέθετο τοῖς Σαννίταις ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἦτον παρὰ
 τοῦ Μετέλλου. ὧδε μὲν δὴ καὶ Σαννίται Μαρίῳ συν-
 311 εμάχουν· Κλαύδιον δὲ Ἄππιον χιλιάρχον, τειχοφυλα-
 κοῦντα τῆς Ῥώμης τὸν λόφον τὸν καλούμενον Ἰάνου- 5
 κλον, εὖ ποτε παθόντα ὑφ' ἑαυτοῦ, τῆς εὐεργεσίας
 ἀναμνήσας ὁ Μάριος ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν, ὑπανοιχθεί-
 σης αὐτῷ πύλης περὶ ἔω, καὶ τὸν Κίνναν ἐσεδέξατο.
 312 ἄλλ' οὗτοι μὲν αὐτίκα ἐξεώσθησαν Ὀκταουλίον καὶ
 Πομπηίου σφίσιν ἐπιδραμόντων· κεραυνῶν δὲ πολλῶν 10
 ἐς τὸ τοῦ Πομπηίου στρατόπεδον καταρραγέντων ἄλλοι
 τε τῶν ἐπιφανῶν καὶ ὁ Πομπήμιος ἀπώλετο.
 313 Μάριος δ' ἐπεὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς ἐκ τε θαλάσσης καὶ 69
 ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ φερομένης κατέσχευε, ἐπὶ τὰς
 ἀρχοῦ τῆς Ῥώμης πόλεις διειτρόχαζεν, ἔνθα σίτος ἦν 15
 τοῖς Ῥωμαίοις προσεσφωρευμένος. ἄφνω δὲ τοῖς φρου-
 ροῦσιν αὐτὸν ἐπιπίπτων εἶλε μὲν Ἄντιον καὶ Ἀρικίαν
 καὶ Λανούβιον καὶ ἄλλας πόλεις, ἔστιν ἃ καὶ προδιδόν-
 314 των τινῶν· ὥς δὲ καὶ τῆς κατὰ γῆν ἐκράτησεν ἀγο-
 ρᾶς, εὐθαρσῶς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐτίκα διὰ 20
 τῆς ὁδοῦ τῆς καλουμένης Ἀπίας, πρὶν τινα αὐτοῖς
 315 ἀγορὰν ἄλλῃ ἐτέρωθεν ἀχθῆναι. τοῦ δ' ἄστεος ἑκατὸν
 σταδίους αὐτός τε καὶ Κίννας καὶ οἱ στρατηγοῦντες
 αὐτοῖς Κάρβων τε καὶ Σερτώριος ἀποσχόντες ἐστρατο-

6 ὑπ' αὐτοῦ V 8 unaque Cinnam introducit C, unde
 ἐπεισεδέξατο ci. Schw.; potuit etiam ἐσεδέξατο <ἄμα> 17 αὐτὸν]
 αὐτὰς exspectavit Mend. 18 λανούβιον Oi, Λανούουιον scr.
 Bk. et Mend. ἔστιν ἄς ci. Bk. 20 αὐτίκα] iterum C, i. e.
 αὐτίς, quod probavit Mend. At illud defenditur verbis πρὶν—
 ἀχθῆναι 23 συστρατηγοῦντες ci. Mend., inut.

7 ἐς τὴν πόλιν i. e. ἐς τὸ Ἰάνουκλον, cf. Richter (v. ad
 § 257) p. 20 10 sqq. de re cf. Klebs (v. ad § 258) p. 14 sqq.

πέδενσαν, Ὀκταουίου καὶ Κράσσου καὶ Μετέλλου περὶ
τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανὸν αὐτοῖς ἀντικαθημένων καὶ τὸ
μέλλον ἔσεσθαι περιβλεπομένων, ἀρετῇ μὲν ἔτι καὶ
πλήθει νομιζομένων εἶναι κρειττόνων, ὀκνούντων δ'
5 ὑπὲρ ὅλης ὀξέως κινδυνεῦσαι τῆς πατρίδος διὰ μάχης
μιᾶς. ὥς δὲ περιπέμψας ὁ Κίννας περὶ τὸ ἄστυ κήρυ- 316
κας ἐδίδου τοῖς ἐς αὐτὸν αὐτομολοῦσι θεράπονσιν ἑλευ-
θερίαν, κατὰ πλῆθος ἡντομόλουν αὐτίκα· καὶ ἡ βουλὴ
ταραττομένη καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ, εἰ βραδύνειεν ἡ σιτο-
10 δεία, παρὰ τοῦ δήμου προσδοκῶσα μετέπιπτε τῇ γνώμῃ
καὶ πρέσβεις περὶ διαλύσεων ἐς τὸν Κίνναν ἔπεμπον.
ὁ δὲ αὐτοὺς ἤρετο, πότερον ὥς πρὸς ὕπατον ἔλθοιεν 317
ἢ πρὸς ἰδιώτην. ἀπορησάντων δ' ἐκείνων καὶ ἐς τὸ
ἄστυ ἐπανελθόντων, πολλοὶ καὶ τῶν ἑλευθέρων ἤδη
15 κατὰ πλῆθος πρὸς τὸν Κίνναν ἐξεπήδων, οἱ μὲν περὶ
τῷ λιμῷ δεδιότες, οἱ δὲ πρὸ πολλοῦ τὰ ἐκείνων αἰρού-
μενοι καὶ τὴν ῥοπὴν τῶν γιγνομένων περιμένοντες.
70 Κίννας δ' ἤδη καταφρονητικῶς τῷ τείχει ἐπλησίαζε 318
καὶ ἀποσχὼν ὅσον βέλους ὀρμὴν ἐστρατοπέδευεν, ἀπο-
20 ρούντων ἔτι καὶ δεδιότων καὶ ὀκνούντων ἐπιχειρεῖν
αὐτῷ τῶν ἀμφὶ τὸν Ὀκτάουιον διὰ τὰς αὐτομολίας τε
καὶ διαπρεσβεύσεις. ἡ δὲ βουλὴ πάνν μὲν ἀποροῦσα 319
καὶ δεινὸν ἡγνουμένη Λεύκιον Μερόλαν, τὸν ἱερέα τοῦ
Διός, ὑπατεύοντα ἀντὶ τοῦ Κίννα καὶ οὐδὲν ἐς τὴν
25 ἀρχὴν ἀμαρτόντα ἀφελέσθαι, ἄκουσα δ' ὅμως ὑπὸ τῶν

4 νομιζόντων ci. Mend. 7 αὐτὸν maluit idem 11 περὶ]
ὑπὲρ i 12 ἤρετο πότερον ὥς Musgr., πότερον, ἤρετο, ὥς Schw.,
πρότερον ἤρετο ὥς Oi; πρότερον ἤρετο <εἰ> ὥς H. Steph., et
ita vertit C 16 sq ἡρημένοι et περιμείναντες ci. Mend., non
recte, cf. praef. 22 περιπρεσβεύσεις i 24 sq. οὐδὲν ἀμαρ-
τόντα τὴν ἀρχὴν ἀφελέσθαι ci. Musgr., item vertit C; at tradita
sunt ex Appiani usu dicendi 25 ὑπὸ] ἐπὶ

87 a. C.

συμφορῶν αὐτοῖς ἐς τὸν Κίρναν τοὺς πρέσβεις ἔπεμ-
 320 πεν ὥς πρὸς ὑπατον. οὐδέν τε χρηστὸν ἔτι προσδοκῶν-
 τες τοῦτο μόνον ἤτουν, ἐπομόσαι σφίσι τὸν Κίρναν
 321 φόνον οὐκ ἐργάσεσθαι. ὃ δὲ ὁμόσαι μὲν οὐκ ἠξίωσεν,
 ὑπέσχετο δὲ καὶ ὧδε ἐκὼν οὐδενὶ σφαγῆς αἷτιος ἔσε- 5
 σθαι. Ὀκτάουιον δ' ἤδη περιοδεύσαντα καὶ κατ' ἄλλας
 πύλας ἐς τὴν πόλιν ἐσελθόντα ἐκέλευεν ἐκστῆναι τοῦ
 322 μέσου, μή τι καὶ ἄκοντος αὐτοῦ πάθοι. ὃ μὲν δὴ
 ταῦτ' ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, καθάπερ ὑπατος, τοῖς πρέ-
 σβεσιν ἄνωθεν ἀπεκρίνατο· Μάριος δ' αὐτῷ παρεστῶς 10
 παρὰ τὸν θρόνον ἠσύχαζε μὲν, ἐδήλου δὲ τῇ δριμύ-
 323 τητι τοῦ προσώπου, πόσον ἐργάσεται φόνον. δεξαμένης
 δὲ ταῦτα τῆς βουλῆς καὶ καλούσης ἐσελθεῖν Κίρναν
 τε καὶ Μάριον (ἦσθοντο γὰρ δὴ Μαρίου μὲν εἶναι
 τὰ ἔργα τάδε πάντα, Κίρναν δ' αὐτοῖς ἐπιγράφεσθαι), 15
 σὺν εἰρωνεῖα σφόδρα ὁ Μάριος ἐπιμειδιῶν εἶπεν οὐκ
 324 εἶναι φυγάσιν εἰσόδους. καὶ εὐθύς οἱ δήμαρχοι τὴν
 φυγὴν αὐτῷ τε καὶ ὅσοι ἄλλοι κατὰ Σύλλαν ὑπατον
 ἐξελέηλαντο, ἐψηφίσαντο λελύσθαι. 19
 325 οἱ μὲν δὴ δεχομένων αὐτοὺς σὺν δέει πάντων ἐσ- 71
 ἦσαν ἐς τὴν πόλιν, καὶ τὰ τῶν ἀντιπρῶξαι σφίσι δο-
 326 κούντων ἀκωλύτως πάντα διηρηπάζετο· Ὀκταουίῳ δὲ
 Κίρνας μὲν καὶ Μάριος ὅρκους ἐπεπόμφεσαν, καὶ θύται
 καὶ μάντις οὐδὲν πείσεσθαι προύλεγον, οἱ δὲ φίλοι
 φυγεῖν παρήνουν. ὃ δ' εἰπὼν οὐποτε προλείψειν τὴν 25
 πόλιν ὑπατος ὦν ἐς τὸ Ἰάνουκλον, ἐκστάς τοῦ μέσου,

1 τοὺς del. Nauck et Mend., at intellege τοὺς αὐτοὺς
 πρέσβεις, cf. § 316   4 ἐργάσεσθαι B, ἐργάσασθαι Vi
 8 αὐτοῦ Oi, corr. Mend.   25 φυγὴν ab   26 ἐς τὸν
 Ἰάν. a; de forma nominis v. Jordan, Topogr. I, 1 p. 197
 adn^o 75

διῆλθε μετὰ τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ τιнос ἔτι καὶ στρα-
 τοῦ ἐπὶ τε τοῦ θρόνου προουκάθητο, τὴν τῆς ἀρχῆς
 ἐσθῆτα ἐπικείμενος, ῥάβδων καὶ πελέκεων ὥς ὑπάρῃ
 περικειμένων. ἐπιθέοντος δ' αὐτῷ μετὰ τινων ἱππέων 327
 5 Κηνσωρίνου καὶ πάλιν τῶν φίλων αὐτὸν καὶ τῆς
 παρεστώσης στρατιᾶς φυγεῖν παρακάλουντων καὶ τὸν
 ἵππον αὐτῷ προσαγαρόντων, οὐκ ἀνασχόμενος οὐδὲ
 ὑπαναστῆναι τὴν σφαγὴν περιέμενεν. ὁ δὲ Κηνσωρίνος 328
 αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐκτεμὼν ἐκόμισεν ἐς Κίοναν, καὶ
 10 ἐκρεμάσθη πρὸ τῶν ἐμβόλων ἐν ἀγορᾷ πρώτου τοῦδε
 ὑπάτου. μετὰ δ' αὐτὸν καὶ τῶν ἄλλων ἀναιρουμένων 329
 ἐκρήμναντο αἱ κεφαλαί, καὶ οὐ διέλειπεν ἔτι καὶ τόδε
 τὸ μύσος, ἀρξάμενόν τε ἀπὸ Ὀκταουλου καὶ ἐς τοὺς
 ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀναιρουμένους περιόν. ζητη- 330
 15 ται δ' ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτίκα ἐξέθεον τοὺς τε ἀπὸ
 τῆς βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων, καὶ τῶν μὲν
 ἱππέων ἀναιρουμένων λόγος οὐδεὶς ἔτι μετὰ τὴν ἀναί-
 ρεσιν ἐγίγνετο, αἱ δὲ τῶν βουλευτῶν κεφαλαὶ πᾶσαι
 προυτίθεντο πρὸ τῶν ἐμβόλων. αἰδῶς τε θεῶν ἢ νέ- 331
 20 μεσις ἀνδρῶν ἢ φθόνου φόβος οὐδεὶς ἔτι τοῖς γιγνο-
 μένοις ἐπῆν, ἀλλὰ ἐς ἔργα ἀνήμερα καὶ ἐπὶ τοῖς ἔργοις
 ἐς ὄψεις ἐτρέποντο ἀθεμίστους, κτεινύντες τε ἀνηλεῶς

7 προσαγόντων cum i scr. Mend. 9 ἀποτεμὼν i, quod
 recipi voluit Cob. p. 212, sed cf. § 435, Iber. c. 94 extr., v.
 etiam ad § 65 11 ὑπάτον <γενομένον> ci. Mend., sed cf.
 ad § 296 12 διέλειπεν ci. Mend., v. praeft. 13 τε] δὴ ci.
 Mend., bene 15 ἐχθροὺς videtur suspectum; ἀποθανουμένους
 vel sim ci. Mend., ἀνδρας ego ex § 272 16 sq. καὶ τῶν μὲν ἱππ.
 ἀναιρ. om. i 17 ἀναιρουμένων Mend. putavit molestum
 20 ἀνδρῶν] ἀνθρώπων ci. Cob. p. 213, sed cf. II § 560. 605,
 Lib. c. 57; est imitatio Homericā; ἀνθρώπων quidem legitur
 Samn. 4, 4, Lib. c. 57 extr., c. 62, IV § 39 22 κτεινύντες
 ab, κτεινύντες d ἀνηλεῶς] νηλεῶς i

87 a. C.

καὶ περιτέμνοντες ἀνχένας ἀνδρῶν ἤδη τεθνεώτων
καὶ προτιθέντες τὰς συμφορὰς ἐς φόβον ἢ κατάπληξιν
ἢ θάνατον ἀθέμιστον.

- 332 Γάιος μὲν δὴ Ἰούλιος καὶ Λεύκιος Ἰούλιος, δύο 72
ἀλλήλοιν ἀδελφῶ, καὶ Ἀτίλιος Σερρανὸς καὶ Πούπλιος 5
Λέντλος καὶ Γάιος Νεμετώριος καὶ Μάρκος Βαίβιος ἐν
ὁδῷ καταληφθέντες ἀνῆρέθησαν, Κράσσος δὲ μετὰ τοῦ
παιδὸς διωκόμενος τὸν μὲν υἱὸν ἔφθασε προανελεῖν,
333 αὐτὸς δ' ὑπὸ τῶν διωκόντων ἐπανηρέθη. τὸν δὲ ῥή-
τορα Μάρκον Ἀντώνιον ἔς τι χωρίον ἐκφυγόντα ὁ 10
γεωργὸς ἐπικρύπτων καὶ ξενίζων ἐς πανδοκεῖον ἔπεμψε
τὸν θεράποντα σπουδαιότερον τοῦ συνήθους οἶνον
334 πριάσθαι· καὶ τοῦ καπήλου, τί δὴ σπουδαιότερον αἰτοίῃ,
πυθομένου, ὁ μὲν θεράπων ἐψιθύρισε τὴν αἰτίαν καὶ
πριάμενος ἐπανῆλθεν, ὁ δὲ κάπηλος αὐτίκα ἔθει Μα- 15
ρίῳ τοῦτο δηλώσων, καὶ ὁ Μάριος, ἐπεὶ τε ἤκουσεν,
ὅφ' ἡδονῆς ἀνέδραμεν ὥς αὐτὸς ὁρμήσων ἐπὶ τὸ ἔρ-
335 γον. ἐπισχόντων δ' αὐτὸν τῶν φίλων χιλίαρχος ἀπο-

2 sq. offendit Musgr., Mend. aut φόβον aut κατάπληξιν super-
vacaneum et ἀθέμιστον male repetitum putavit; φόβον καὶ
καταπλ. ci. Schenkl p. 175, inut. 4 sq. verba δύο ἀλλήλοιν

ἀδελφῶ in libris post Σερρανὸς collocata transposuit Schw.

5 ἀλλήλων, οἷν supraser. a m. 1, V ἀτίλλιος B, Attilius C
ἔρρανος O, ἔρράνος, ut videtur, i, Eranus C, corr. Schw.

6 νεμεστορίος i, Nemistorius C βέβιος Oi 11 πανδο-
κεῖον i 12 σπουδαιότερον: 'meliorem vini notam', cf. Plut.
Mar. c. 44

4 sq. cf. Klebs (v. ad § 258) p. 9 sq. 6 C. Numitorius vi-
detur idem esse atque qui nominatur in S. C. Adramytteno
(cf. Mommsen, Ephem. epigr. 4 (1881) p. 219) et in nummo
156 apud Mommsen, R. Münzw. p. 550 sq. 7 sqq. Κράσ-
σος etc.] de errore Appiani cogitat Klebs p. 11, cf. Liv.
epit. 80

σταλεις στρατιώτας ἐς τὸ οἶκημα ἀνέπεμψεν, οὓς ὁ
 Ἀντώνιος ἡδὺς ὢν εἰπεῖν κατεκλήλει λόγοις μακροῖς,
 οἰκτιζόμενός τε καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα διεξιὼν, ἕως ὁ
 χιλίαρχος ἀπορῶν ἐπὶ τῷ γιγνομένῳ αὐτὸς ἀνέδραμεν
 5 ἐς τὸ οἶκημα καὶ τοὺς στρατιώτας εὐρὼν ἀκροωμένους
 ἔκτεινε τὸν Ἀντώνιον ῥητορεύοντα ἔτι καὶ τὴν κεφα-
73 λην ἔπεμψε τῷ Μαρίῳ. Κορνοῦτον δὲ ἐν καλύβαις 336
 κρυπτόμενον οἱ θεράποντες εὐμηχάνως περιέσῳσαν·
 νεκρῷ γὰρ περιτυχόντες σώματι πυρὰν τε ἔνησαν καὶ
 10 τῶν ζητητῶν ἐπιόντων ἄψαντες τὴν πυρὰν ἔφασαν τὸν
 δεσπότην καίειν ἀπαργάμενον. ὁ μὲν δὴ πρὸς τῶν 337
 θεραπόντων περισέσῳστο, Κόιντος δὲ Ἀγχάριος Μά-
 ριον ἐν τῷ Καπιτωλίῳ μέλλοντα θύσειν ἐφύλαττεν,
 ἐλπίζων οἱ τὸ ἱερὸν διαλλακτήριον ἔσεσθαι. ὁ δ' ἀρ-
 15 χόμενος τῆς θυσίας προσιόντα τὸν Ἀγχάριον καὶ προσ-
 αγορεύοντα αὐτίκα ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς παρεστῶσι
 προσέταξεν ἀνελεῖν. καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ τοῦδε καὶ Ἀντω- 338
 νίου τοῦ ῥήτορος καὶ τῶν ἄλλων ὑπάτων ἢ στρατηγῶν
 γεγρονότων ἐν ἀγορᾷ προυτέθησαν. ταφὴν τε οὐδενὶ
 20 ἐξῆν ἐπενεγκεῖν ἐς οὐδένα τῶν ἀναιρουμένων, ἀλλ'
 οἶωνοι καὶ κύνες ἄνδρας τοιούσδε διεσπάσαντο. πολὺς 339

1 ἀνέπεμψεν] Plut. Mar. c. 44: οἱ στρατιῶται διὰ κλιμάκων
 ἀναβάντες et paulo post ἀναβάς ὁ Ἄννιος (i. e. ὁ χιλίαρχος)
 7 κορνοῦτον Οἱ, vera forma III § 381 ἐν καλύβαις] noli
 offendere in plurali 9 ex Plut. Mar. c. 43 extr. fortasse
 aliquid post σώματι excidisse ci. Mend., non recte, opinor
 17 <ῆ> Ἀντωνίου et 18 <αἱ> τῶν ci. Mend., contra usum
 Appiani, cf. ad § 351

7 est M. Caecilius Cornutus sec. Borghesi I p. 465 12 de
 Q. Anchario cf. Wehrmann, Fasti praet. p. 27, Dittenberger,
 Syll. inscr. graec.² n. 330, 26 et adn. 14 (v. etiam Klebs apud
 Pauly-Wissowa, Realenc. I, 2 p. 2102)

87a. C.

- δὲ καὶ ἄλλος ἦν τῶν στασιωτῶν φόνος ἐς ἀλλήλους
 ἀνεύθυνος καὶ ἐξελάσεις ἐτέρων καὶ δημεύσεις περι-
 ουσίας καὶ ἀρχῆς ἀφαιρέσεις καὶ ἀνατροπαὶ τῶν ἐπὶ
 340 Σύλλα τεθέντων νόμων. αὐτοῦ τε Σύλλα φίλοι πάν-
 τες ἀνηροῦντο, καὶ ἡ οἰκία κατεσκάπτετο, καὶ ἡ περί- 5
 ουσία δεδήμευτο, καὶ πολέμιος ἐψηφίζετο· τὸ δὲ γύναιον
 καὶ ἡ γενεὰ ζητούμενοι διέφυγον. ὅλως τε οὐδὲν ἀπὴν
 ἀθρόων τε καὶ ποικίλων κακῶν.
- 341 ἐπὶ δὲ τούτοις, ἐς ὑπόκρισιν ἀρχῆς ἐννόμου μετὰ 74
 τοσοῦσδε φόρους ἀκρίτους, ὑπεβλήθησαν κατήγοροι 10
 τῷ τε ἱερεῖ τοῦ Διὸς Μερόλα, κατ' ὀργὴν ἄρα τῆς
 ἀρχῆς, ἦν Κίνναν οὐδὲν ἀδικῶν διεδέδεκτο, καὶ Λου-
 τατίῳ Κάτλῳ, τῷ Μαρίου περὶ τὰ Κιμβρικὰ συνάρχῳ,
 περισωθέντι μὲν ἐκ Μαρίου πάλαι, ἀχαρίστῳ δ' ἐς
 342 αὐτὸν καὶ πικροτάτῳ περὶ τὴν ἐξέλασιν γενομένῳ. οὗτοι 15
 μὲν δὴ φυλλασσόμενοι τε ἀφανῶς καὶ τῆς κυρίας ἡμέ-
 ρας ἐπελθούσης ἐς τὴν δίκην ἀνακαλούμενοι (τετράκις
 δὲ ἐχρῆν κηρυττομένους ἐν ὠρισμένοις ὥρῳ διαστή-
 μασιν ἄλῶναι), Μερόλας μὲν τὰς φλέβας ἐνέτεμεν ἐαυ-
 τοῦ, καὶ πινάκιον αὐτῷ παρακείμενον ἐδήλου, ὅτι κόπτων 20
 τὰς φλέβας τὸν πῖλον ἀποθοῖτο (οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν
 ἱερέα περικείμενον τελευτᾶν), Κάτλος δ' ἐν οἰκῇματι

1 ἐς ἀλλήλους] *adversus innocentes* C, unde ci. Mend. ἐς
 ἀναιτίους vel sim., sed refer ἐς ἀλλήλους ad ἀνεύθυνος 2 ἐξε-
 λεύσεις O 3 sq. ἐπὶ Σύλλα] cf. Iber. c. 44 φόρους ἤτει τοὺς
 ὀρισθέντας ἐπὶ Γράρχον 5 κατέσκαπτο V 6 δεδήμευτο]
 ἐδημεύετο ci. Schw., malim δ' ἐδημεύετο <αὐτὸς> πολέμιος cum
 Schw. maluit Mend.; contra Kratt p. 37 sq. 7 ἐφυγον i
 13 περὶ] παρὰ ci. Mend. 15 ἐξέλευσιν O 17 τετράκι B (V?)
 et, ut videtur, i, corr. Bk. 18 κηρυττομένοις i ὥρῳ]
 ἡμερῶν ci. Schw., bene 20 περικείμενον i

νεοχρίστῳ τε καὶ ἔτι ὕψος καίων ἀνθρώκας ἐκὼν ἀπ-
 επνύγη. καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἀπέθανον, θεράποντες δ' 343
 ὅσοι κατὰ τὸ κήρυγμα πρὸς Κίνναν ἐκδραμόντες ἐλεύ-
 θεροι γεγέννητο καὶ αὐτῷ Κίννα τότε ἐστρατεύοντο,
 5 ταῖς οἰκίαις ἐπέτρεχον καὶ διήρπαζον, ἀναιροῦντες ἅμα
 οἷς περιτύχοιεν· οἱ δὲ αὐτῶν καὶ τοῖς σφετέροις δεσπό-
 ταις μάλιστα ἐπεχείρουν. Κίννας δ' ἐπεὶ πολλάκις 344
 αὐτοῖς ἀπαγορεύων οὐκ ἔπειθε, Γαλατῶν στρατιὰν
 αὐτοῖς ἔτι νυκτὸς ἀναπανομένους περιστήσας διέφθειρε
 10 πάντας.

οἱ μὲν δὴ θεράποντες δόλῃν ἀξίαν ἔδοσαν τῆς ἐς δε- 345
 75 σπότης πολλάκις ἀπιστίας· τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὑπατοὶ 86 a. C.
 μὲν ἤρηντο Κίννας τε αὐθις καὶ Μάριος ἑβδομον, ᾧ
 μετὰ φυγὴν καὶ ἐπικήρυξιν, εἴ τις ὡς πολέμιον ἀνέλοι,
 15 τὸ μάντευμα ὅμως ἀπήντα τὸ τῶν ἐπτὰ νεογνῶν ἀετῶν.
 ἀλλ' οὗτος μὲν πολλὰ καὶ δεινὰ ἐς Σύλλαν ἐπινοῶν 346
 τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς ἀρχῆς ἀπέθανε, καὶ Οὐαλέριον
 Φλάκκον ὁ Κίννας ἐλόμενος ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν
 19 ἔξέπεμψεν, ἀποθανόντος δὲ καὶ Φλάκκον Κάρβωνα
 76 εἵλετο συνάρχειν ἑαυτῷ· Σύλλας δ' ἐπέλξει τῆς ἐπὶ τοὺς 347
 ἐχθροὺς ἐπανόδου τὰ ἐς Μιθριδάτην πάντ' ἐπιταχύνας, 85 a. C.
 ὥς μοι προεῖρηται, καὶ ἔτεσιν οὐδ' ὅλοις τρισὶν ἐκκαί-
 δεκα μὲν ἀνδρῶν μυριάδας κατακανῶν, τὴν δὲ Ἑλλάδα
 καὶ Μακεδονίαν καὶ Ἰωνίαν καὶ Ἀσίαν καὶ ἄλλα ἔθνη

3 ὅσοι <τε> ci. Mend. 4 αὐτῷ] τῷ ci. Musgr., malim
 deleri Κίννα, nisi forte App. voluit dicere 'ipsi Cinnae'; hoc pro-
 bans καὶ <Μαρίῳ καὶ> αὐτῷ Κίννα ci. Keil τότε Musgr.,
 ὅτε Bi, ὅσοι τὲ V; ἐγεγέννητο καὶ Μαρίῳ ὅσοι ἐστρατεύοντο ci.
 Mend., collatis, ut videtur, Plut. Mar. c. 44 extr., Sertor. c. 5
 extr. 9 αὐτοῖς ante ἔτι fort. delendum 11 sq. <τοὺς>
 δεσπότης ci. Mend., sed cf. ad § 84 12 πολλάκις om. C,
 susp. Musgr., πολλῆς ci. Mend., sed bene habet 15 τὸ ante
 τῶν om. i

85 a. C.

πολλά, ὅσα Μιθριδάτης προειλήφει, ἐς Ῥωμαίους ἀνα-
 λαβὼν αὐτόν τε τὸν βασιλέα τὰς ναῦς ἀφελόμενος
 καὶ ἐς μόνην τὴν πατρώαν ἀρχὴν ἐκ τοσῶνδε κατα-
 κλείσας, ἐπανήει στρατὸν ἄγων εὖνουν οἱ καὶ γεγυμνα-
 348 σμένον καὶ πολὺν καὶ τοῖς γερονόσιν ἐπηρμένον. ἦγε 5
 δὲ καὶ νεῶν πλῆθος καὶ χρήματα καὶ παρασκευὴν ἐς
 ἅπαντα ἀξιόλογον, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἦν ἐπίφοβος, ὥστε
 δειμαίνοντες αὐτὸν ὃ τε Κάρβων καὶ ὁ Κίννας ἐς ὅλην
 τὴν Ἰταλίαν τινὰς περιέπεμπον, χρήματα καὶ στρατιὰν
 καὶ σῖτον αὐτοῖς ἀθροίζειν, τοὺς τε δυνατοὺς συνουσί- 10
 αῖς ἀνελάμβανον καὶ τῶν πόλεων ἡρέθιζον μάλιστα
 τὰς νεοπολίτιδας, ὥς δι' αὐτὰς ὄντες ἐν τοσῶδε κιν-
 349 δύνου. τὰς τε ναῦς ἐπεσκεύαζον ἀθρόως καὶ τὰς ἐν
 Σικελίᾳ μετεκάλουν καὶ τὴν παράλιον ἐφύλασσον καὶ
 οὐδὲν ὀξείας οὐδὲ οἷδε παρασκευῆς μετὰ δέους ἅμα 15
 καὶ σπουδῆς ἐξέλειπον.

350 Σύλλας δ' ἐπὶ φρονήματος ἐπέστελλε τῇ βουλῇ περὶ 77
 τε αὐτοῦ καταλέγων, ὅσα περὶ Λιβύην ἐς Ἰοργόρθαν τὸν
 Νομάδα ἔτι ταμιεύων ἢ ἐπὶ τοῖς Κιμβρικοῖς πρε-
 σβεύων ἢ Κιλικίας ἡγούμενος ἢ ἐν τοῖς συμμαχικοῖς 20
 ἢ ὑπατεύων ἔπραξε, τὰ δ' ἔναγχος ἐς Μιθριδάτην
 ὑπερεπαίρων τε μάλιστα καὶ καταλογιζόμενος αὐτοῖς
 ἀθρόως ἔθνη πολλά, ὅσα Μιθριδάτου γενόμενα Ῥω-
 μαίοις ἀναλάβοι, καὶ οὐθενὸς ἤττον, ὅτι τοὺς ἐξελα-

1 παρειλήφει ci. Mend., sine causa 10 αὐτοῖς maluit
 Mend. 11 μάλιστα] μᾶλλον V 12 sq. κινδύνῳ ci. Nauck,
 inut. 14 ἐφύλαττον B 16 ἐξέλειπον cum H. Steph. vulgo
 17 ἐπὶ φρονήματος <ῶν> ci. Musgr., sed cf. Iber. c. 101, II § 440
 et ad I § 296 17 sq. περὶ τε αὐτοῦ s. αὐτοῦ Οἱ, περὶ αὐτοῦ
 Schw., vulgo; servavi anacoluthon (v. § 352 τοῖς δ' ἄλλοις)
 18 ἰοργόρθαν h. l. Bi (V?), corr. Mend., cf. Boiss. ad Cass. I.
 fr. 89, 1 19 ἐπὶ τοῖς] ἐν τοῖς ci. Mend., sed cf. § 9, II § 72 etc.
 22 ὑπεραίρων i

θέντας ἐκ Ῥώμης ὑπὸ Κίρνα καταφυγόντας ἐς αὐτὸν
 ὑποδέξαιτο ἀπορουμένους καὶ ἐπικουφίζοι τὰς συμφο-
 ρὰς αὐτοῖς. ἀνθ' ὧν ἔφη τοὺς ἐχθροὺς πολέμιον αὐτὸν 351
 ἀναγράφαι καὶ τὴν οἰκίαν ἀνασκάψαι καὶ τοὺς φίλους
 5 ἀνελεῖν, τὴν δὲ γυναῖκα καὶ τέκνα μόλις πρὸς ἑαυτὸν
 διαφυγεῖν. ἀλλ' αὐτίκα καὶ τοῖσδε καὶ τῇ πόλει πάσῃ 352
 τιμωρὸς ἦξιεν ἐπὶ τοὺς εἰργασμένους. τοῖς δ' ἄλλοις
 πολίταις τε καὶ νεοπολίταις προύλεγεν οὐδενὶ μέμψε-
 σθαι περὶ οὐδενός. ὧν ἀναγινωσκομένων δέος ἅπαν- 353
 10 τας ἐπεῖχε, καὶ πρέσβεις ἔπεμπον, οἱ συναλλάξειν αὐτὸν
 τοῖς ἐχθροῖς ἔμελλον καὶ προερεῖν, εἴ τινος ἀσφαλείας
 δέοιτο, τῇ βουλῇ τάχιστα ἐπιστεῖλαι· τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν
 Κίρναν εἰρητο μὴ στρατολογεῖν, ἔστε ἐκείνον ἀποκρί-
 νασθαι. οἱ δ' ὑπέσχοντο μὲν ὧδε πράξειν, οἰχομένων 354
 15 δὲ τῶν πρέσβεων ἐς τὸ μέλλον ἑαυτοὺς ἀνεῖπον ὑπάτους
 αὐτίκα, τοῦ μὴ διὰ τὰ ἀρχαιρέσια θᾶπτον ἐπανήκειν,
 καὶ τὴν Ἰταλίαν περιιόντες στρατιὰν συνῆγον, ἣν ἐς
 Λιβυρνίαν, ὡς ἐκείθεν ἀπαντήσοντες τῷ Σύλλᾳ, κατὰ
 19 μέρος ἐπὶ νεῶν διεβίβαζον.
 78 τὸ μὲν δὴ πρῶτον μέρος εὐσταθῶς διέπλευσε· τῷ 355
 δ' ἐξῆς χειμῶν ἐπέπεσε, καὶ ὅσοι τῆς γῆς ἐλαμβάνοντο, 84 a. C.
 εὐθύς ἐς τὰς πατρίδας διεδίδρασκον ὥς οὐ στρατεύ-
 σοντες ἐκόντες κατὰ πολιτῶν· οἳ τε λοιποὶ πυνθανό-
 μενοι ταῦτ' οὐδ' αὐτοὶ περάσειν ἔτι ἔλεγον ἐς τὴν
 25 Λιβυρνίαν. Κίρνας δ' ἀγανακτῶν ἐς ἐκκλησίαν αὐτοὺς 356

1. 3 αὐτὸν Oi, corr. Mend. 4 κατασκάψαι dubitanter
 ci. Schw., sed cf. § 371 5 καὶ <τὰ> τέκνα ci. Mend., sed
 cf. Büttner-Wobst (v. ad § 308) p. 139, Loesch p. 515, Rader-
 macher, Gött. Gel. Anz. 1899, p. 707 sqq., Völker, Syntax d.
 griech. Papyri. I. Der Artikel. Progr. Münster 1903, p. 20
 13 sq. ἀποκρίνασθαι Bk., ἀποκρίνεσθαι Oi 14 ὧδε] οὕτω a
 16 <αὐτὸν> ἐπανήκειν ci. Keil, non recte, opinor 19 διεβι-
 βάζοντο Oi, corr. Mend. 21 ἐπελαμβάνοντο V

84 a. C.

- ὥς ἐπιπλήξων συνεκάλει· καὶ οἱ σὺν ὀργῇ παρήεσαν
 ὥς ἀμυνούμενοι. τῶν δὲ ῥαβδοφόρων τινὸς ὁδοποιοῦν-
 τος τῷ Κίννα καὶ τινι τῶν ἐν ποσὶ πατάξαντος, ἔτε-
 357 ρος ἐκ τοῦ στρατοῦ τὸν ῥαβδοῦχον ἐπάταξε. καὶ Κίννα
 κελεύσαντος αὐτὸν συλλαβεῖν βοή παρὰ πάντων ἀνέστη, 5
 καὶ λίθων ἦσαν ἐπ' αὐτὸν ἀφέσεις· οἱ δ' ἐγγὺς καὶ τὰ
 358 ξιφίδια ἐπισπάσαντες συνεκέντησαν αὐτόν. οὕτω μὲν
 δὴ καὶ Κίννας ὑπατεύων ἀπέθανε· Κάρβων δ' ἐκ τε
 Λιβυρνίας τοὺς διαπεπλευκότας ἐς αὐτὴν μετεκάλει
 καὶ τὰ γιγνόμενα δεδιὼς ἐς τὴν πόλιν οὐ κατήει, καὶ 10
 πάντῃ τῶν δημάρχων αὐτὸν καλούντων ἐπὶ συνάρχον
 359 χειροτονίαν. ἀπειλησάντων δὲ ιδιώτην ἀποφανεῖν, ἐπ-
 ανῆλθε μὲν καὶ χειροτονίαν προύθηκεν ὑπάτου, ἀπαί-
 σίου δὲ τῆς ἡμέρας γενομένης ἑτέραν προύγραφε· κἂν
 ταύτῃ κεραυνοῦ πεσόντος ἐς τὸ τῆς Σελήνης καὶ τὸ 15
 τῆς Δήμητρος ἱερὸν οἱ μάντις ὑπὲρ τὰς θερινὰς τρο-
 πὰς ἀνελθόντο τὰς χειροτονίας, καὶ μόνος ἦρχεν ὁ
 Κάρβων.
- 360 Σύλλας δὲ τοῖς πρὸς αὐτὸν ἤκουσιν ἀπὸ τῆς βου- 79
 λῆς ἀπεκρίνατο αὐτὸς μὲν οὐποτε ἀνδράσι τοιάδε ἐρ- 20
 γασαμένοις ἔσεσθαι φίλος, τῇ πόλει δ' οὐ φθονήσειν
 361 χαριζομένη τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς· ἀσφάλειαν δὲ αὐτὸς
 μᾶλλον αὐτοῖς ἔφη καὶ τοῖς ἐς αὐτὸν καταφυγοῦσιν
 ἐς αἰὶ παρῆξειν, στρατὸν ἔχων εὖνουν. ᾧ δὴ καὶ μά-

1 καὶ οἱ <μὲν> σὺν ci. Musgr., probavit Mend. 2 τινὸς]
 ἐνὸς V 8 τε cum V del. Mend., at cf. § 365 23 αὐτοῖς]
 αὐτῷ (debebat αὐτῷ) ci. Schw. αὐτὸν Oī, corr. Mend.
 24 ἐς ante αἰ om. V

λιστα δῆλος ἐγένετο, ἐνὶ ῥήματι τῷδε, οὐ διαλύσων
 τὸν στρατὸν, ἀλλὰ τὴν τυραννίδα ἤδη διανοούμενος.
 ἦται δ' αὐτοὺς τὴν τε ἀξίωσιν καὶ περιουσίαν καὶ ἱερῶ- 362
 σύνην καὶ εἴ τι ἄλλο γέρας εἶχεν, ἐντελῇ πάντα ἀπο-
 5 δοθῆναι· καὶ τοὺς περὶ τούτων ἐροῦντας συνέπεμπε
 τοῖς πρέσβεσιν. οἱ δ' εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου, Κίν-
 ναν τε πυθόμενοι τεθνάναι καὶ τὴν πόλιν ἀδιοίκητον
 εἶναι, πρὸς τὸν Σύλλαν ἀνέστρεφον ἄπρακτοι. καὶ ὁ 363
 Σύλλας πέντε Ἰταλοῦ στρατοῦ τέλη καὶ ἱππέας ἑξα- 83 a. C.
 10 κισχιλίους, ἄλλους τέ τινας ἐκ Πελοποννήσου καὶ Μακε-
 δονίας προσλαβών, ἅπαντας ἄγων ἐς μυριάδας ἀνδρῶν
 τέσσαρας, ἐπὶ τε Πάτρας ἀπὸ τοῦ Πειραιέως καὶ ἐκ
 Πατρῶν ἐς Βρεντέσιον χιλίαις καὶ ἑξακοσίαις ναυσὶ
 διέπλει. δεξαμένων δ' αὐτὸν ἀμαχεὶ τῶν Βρεντεσίων, 364
 15 τοῖσδε μὲν ὕστερον ἔδωκεν ἀτέλειαν, ἣν καὶ νῦν ἔχου-
 σιν, αὐτὸς δ' ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἤγεν ἐς τὸ πρόσω.
 80 καὶ αὐτῷ Μέτελλος Καικίλιος ὁ Εὐσεβής, ἐκ πολ- 365
 λοῦ τε ἡρημένος ἐς τὰ λοιπὰ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου
 καὶ διὰ Κίνναν καὶ Μάριον ἐς τὴν πόλιν οὐκ ἐσελθὼν,
 20 ἀλλὰ ἐν τῇ Λιβυστίδι τὸ μέλλον περιορῶν, αὐτόκλητος
 σύμμαχος ἀπήντα μεθ' ἧς εἶχε συμμαχίας, ἀνθύπατος

3 αὐτοὺς] αὐτῷ ci. Mend., sed αὐτοὺς bene habet, persona
 Sullae autem significatur verbis εἴ τι — εἶχεν 12 Πειραιῶς
 scr. Mend. 14 ἀμαχεὶ scr. Bk. et Mend., cf. ad § 271

20 Λιβυστίδι Linden (v. ad § 360) p. 57 adn. 29, Λιβυστίδι libri,
 vulgo ἐν τῇ Α. <διατρίψας> vel. sim. ci. Mend. 21 συμ-
 μαχίας] δυνάμεως ci. Mend., bene, sed cf. Mithr. c. 10 init.

9 sq. Klebs (v. ad § 258) p. 21 de numeris traditis desperat,
 Cantalupi l. c. p. 26 sqq. de eisdem hic et in sqq. haud male
 videtur disputavisse 15 ἀτέλειαν, ἣν καὶ νῦν ἔχουσιν] cf.
 B. W. Henderson, Class. Review 11 (1897) p. 251 sqq. Res
 incerta.

83 a. C.

ἔτι ὦν· ἔστι γὰρ εἶναι τοῖς αἰρεθεῖσιν, ἔστω ἐπανεέλθοιεν
 366 ἐς Ῥώμην. ἐπὶ δὲ τῷ Μετέλλῳ καὶ Γναῖος Πομπήιος, ὁ
 μετ' οὐ πολὺν Μέγας παρονομασθεὶς, Πομπήιου μὲν ὦν
 παῖς τοῦ διεφθαρμένου τῷ κεραυνῷ, οὐκ εὖνου τῷ
 Σύλλᾳ νομισθέντος, τὴν δ' ὑποψίαν διαλυόμενος, ἦλθε 5
 καὶ τέλος ἤγαγεν, ἐκ τῆς Πικηνίτιδος κατὰ κλέος τοῦ
 367 πατρὸς ἰσχύσαντος ἐν αὐτῇ μάλιστα ἀγείρας. μετὰ δ'
 οὐ πολὺν καὶ δύο ἄλλα συνέλεξε καὶ χρησιμώτατος ἐν
 τοῖς μάλιστα ὅδε ὁ ἀνὴρ ἐγένετο τῷ Σύλλᾳ· ὅθεν αὐτὸν
 ὁ Σύλλας ἔτι νεώτατον ὄντα ἤγεν ἐν τιμῇ καὶ ἐπιόντος, 10
 368 φασίν, ὑπανίστατο μόνῳ. λήγοντος δὲ τοῦ πολέμου
 καὶ ἐς Λιβύην ἔπεμψεν ἐξελάσαι τε τοὺς Κάρβωνος φί-
 λους καὶ Ἰεμψάλαν ἐκπεσόντα ὑπὸ Νομάδων ἐς τὴν
 βασιλείαν καταγαγεῖν. ἐφ' ᾧ δὴ καὶ θριαμβεῦσαι κατὰ
 τῶν Νομάδων αὐτῷ παρέσχευεν ὁ Σύλλας, ἔτι ὄντι νέῳ 15
 καὶ ἔτι ὄντι τῶν ἱππέων. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐπαρθεὶς ἐς
 μέγα ὁ Πομπήιος ἐπὶ Σερτώριον ἐς Ἰβηρίαν ἐπέμφθη
 369 καὶ ἐς τὸν Πόντον ἐπὶ Μιθριδάτην ὕστερον. ἀφίκετο
 δὲ καὶ Κέθηγος ἐς τὸν Σύλλαν, χαλεπώτατος ἀντιστα-
 σιώτης αὐτῷ μετὰ Κίννα καὶ Μαρίου γενόμενος καὶ 20
 σὺν ἐκείνοις τῆς πόλεως ἐκπεσών, ἰκέτης τε γιγνώμε-
 νος καὶ ἑαυτὸν ὑπηρέτην ἐς ὃ τι βούλοιο παρέχων.

1 ἔστι] *licebat* C, quod prob. Mend., sed cf. § 85 et Berg,
 diss. p. 22 3 προσονομασθεὶς i 5 διαλυόμενος ci. Mend.,
 cf. praef. 10 ἐπιόντος] 'eadem constructione eadem in re
 utitur Plut. Crass. c. 6' (Mend.) 13 ἰεμψάλαν O, cf. ad
 § 280 14 sq. κατὰ τῶν Νομάδων *delebat* Mend., non video
 causam 21 τε] 'tunc vero' Gel., τότε ci. Mend., bene, nisi
 τε iungi malis cum sequenti καὶ γενόμενος a

3 Μέγας] ad Posidonii de nominum Romanorum disputa-
 tionem hoc redire contendit Bauer, Philol. 47 (1889) p. 247
 18 sqq. cf. § 271. 280

- 81 ὃ δὲ καὶ στρατιᾶς πολὺ πλῆθος ἔχων ἤδη καὶ φί- 370
 λους πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν, τοῖσδε μὲν ὑποστρατή-
 γοις ἐχοῖτο, αὐτὸς δὲ καὶ Μέτελλος ἀνθυπάτω ὄντε
 ἐς τὸ πρόσθεν ἐχώρουν· ἐδόκει γὰρ δὴ καὶ ὁ Σύλλας,
 5 ἀνθύπατος ἐπὶ Μιθριδάτῃ γενόμενος, οὐκ ἀποθέσθαι
 πω τὴν ἀρχήν, εἰ καὶ πολέμιον αὐτὸν ἐψηφίσατο Κίν-
 νας. ὃ μὲν δὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἦι βαρυντάτῃ καὶ 371
 ἀφανεῖ ἐχθρᾷ· οἱ δ' ἐν ἄστει τῆς τε φύσεως αὐτοῦ
 καλῶς τεκμαιρόμενοι καὶ τὴν προτέραν ἐς τὴν πόλιν
 10 ἐββολὴν αὐτοῦ καὶ κατάληψιν ἔτι ἔχοντες ἐν ὕψει τά-
 τε ψηφίσματα, ἃ ἐπεκήρυξαν αὐτῷ, λογιζόμενοι καὶ τὴν
 οἰκίαν ὀρῶντες ἀνεσκαμμένην καὶ περιουσίαν δεδημευ-
 μένην καὶ φίλους ἀνηρημένους καὶ γενεὰν μόλις ἐκ-
 φυγοῦσαν ἐδείκνυνον. καὶ οὐδὲν σφίσι νίκης ἢ παν- 372
 15 ωλεθρίας μέσον εἶναι νομίζοντες συνίσταντο τοῖς ὑπά-
 τοις ἐπὶ τὸν Σύλλαν μετὰ δέους ἐς τε τὴν Ἰταλίαν
 περιπέμποντες στρατιὰν καὶ τροφὰς καὶ χρήματα συν-
 ῆγον, οὐδὲν ὥς περὶ ἐσχάτων σφίσιν ἀπολείποντες
 82 οὔτε σπουδῆς οὔτε προθυμίας. Γαίός τε Νωρβανὸς 373
 20 καὶ Λεύκιος Σκιπίων, τὸ τότε ὄντε ὑπάτω, καὶ μετ'
 αὐτῶν Κάρβων, ὃς πέρυσιν ἦρχεν, ἐχθρᾷ μὲν ἐς τὸν
 Σύλλαν ὁμοίᾳ χρώμενοι, δέει δὲ καὶ συνειδότει ὦν

7 κατὰ] οὐ μετὰ i ἦι om. i 7 sq. βαρυντάτῃ <τε> ci. Mend., fort. recte, sed saepe addendum erat; βαρυντάτῃ <μὲν> ἀφανεῖ <δ'> ἐχθρᾷ Zerdik p. 74 hiatus vitandi causa 8 ἀφανεῖ] <οὐκ> ἀφανεῖ ci. Schw., respiciens § 360 sqq., ἐμφανεῖ vel ἐκφανεῖ Bk., utrumque iure videtur reprobasse Mend., nam ἀφανεῖ defenditur verbis sqq. 12 ἀνεσκαμμένην B 12 sq. articulos desideravit Mend., sed cf. ad § 351 14 ἦ] exspectaveris cum Mend. καί, ut vertit C 17 στρατιᾶς b 18 οὐδέν, ὥς τῶν ἐσχάτων σφίσι <περιεστώτων>, ἀπολείποντες ci. Mend., περὶ ἐσχάτων <κινδυνεύοντες>, σφίσιν ὑπολείποντες Nauck, quorum neutro opus est; ad ἀπολείπω cf. II § 135, V § 347, Thuc. 8, 22, 1 etc. 21 πέρισυν B

83 a. C.

- ἔπραξαν πολὺ τῶν ἄλλων χεῖρονι, ἐκ τε τῆς πόλεως
στρατόν, ὅσον εὐπόρουν, κατέλεγον καὶ τὸν ἐκ τῆς
Ἰταλίας προσλαβόντες ἐπὶ τὸν Σύλλαν κατὰ μέρος
ἐχώρουν, σπείραις ἐκ πεντακοσίων ἀνδρῶν διακοσίαις
374 τότε πρῶτον· ὕστερον γὰρ καὶ πλέοσι τούτων. ἡ γὰρ 5
εὐνοια τῶν ἀνδρῶν ἐς τοὺς ὑπάτους παρὰ πολὺ ἐποίει,
ὥς τὸ μὲν ἔργον τὸ Σύλλα, χωροῦντος ἐπὶ τὴν πα-
τριδα, δόξαν ἔχον πολεμίου, τὸ δὲ τῶν ὑπάτων, εἰ
375 καὶ περὶ σφῶν ἔπραττον, πρόσχημα τῆς πατρίδος. τῶν
τε ἀμαρτηθέντων αὐτοῖς οἱ πολλοὶ συνεγνωκότες καὶ 10
τοῦ φόβου μετέχειν ἡγούμενοι συνέπρασσον, εὖ τὸν
Σύλλαν εἰδότες οὐ κόλασιν ἢ διόρθωσιν ἢ φόβον ἐπὶ
σφίσιν, ἀλλὰ λύμας καὶ θανάτους καὶ δημεύσεις καὶ
376 ἀναίρεσιν ὅλως ἀθρόαν ἐπινοοῦντα. ὧν οὐκ ἐψεύ-
σθησαν τῆς δόξης. ὁ τε γὰρ πόλεμος ἔφθειρε πάντας, 15
ὧν γε καὶ μύριοι καὶ δισμύριοι πολλάκις ἐν μάχῃ μιᾷ
καὶ ἀμφὶ τὸ ἄστυ πέντε μυριάδες ἀμφοῖν ἀπέθανον·
καὶ ἐς τοὺς ὑπολοίπους ὁ Σύλλας οὐδὲν δεινὸν καὶ
καθ' ἓνα καὶ κατὰ πόλεις ἐξέλιπε δρωῶν, μέχρι καὶ μό-
ναρχον ἑαυτὸν ἀπέφηνε τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὅλης, ἐφ' 20
ὅσον ἔχρηξέ τε καὶ ἐβούλετο.
- 377 καὶ τὰδε αὐτοῖς ἐδόκει καὶ τὸ δαιμόνιον ἐν τῷδε 83
τῷ πολέμῳ προσημῆναι. δειματά τε γὰρ ἄλογα πολ-
λοῖς καὶ ἰδίᾳ καὶ κατὰ πλῆθος ἐνέπιπτε περὶ ὅλην

9 περὶ] ὑπὲρ, quod maluit Schw., rec. Mend., sed cf. II
§ 510. 514. 544, IV § 394, V § 508, Lib. c. 50 med., 57 extr.;
v. etiam Krumbholz p. 42 τὴν πατρίδα ci. Mend., sed
genetivus respondet genetivo πολεμίου, ceterum cf. § 465
10 αὐτοῖς ci. Mend., αὐτοῖς Oī 15 πάντας maluit Mend.,
contra Kratt p. 2, sed, ut solet, diversa miscens, πάντα li-
bri, vulgo 23 σημῆναι i ἄλογα] ἀλλόκοτα ci. Nauck,
inut.

τὴν Ἰταλίαν, καὶ μαντευμάτων παλαιῶν ἐπιφοβωτέρων
ἐμνημόνευον, τέρατά τε πολλὰ ἐγίνοντο, καὶ ἡμίονος
ἔτεκε, καὶ γυνὴ κύνουσα ἔχιν ἀντὶ βρέφους ἐξέδωκε,
τὴν τε γῆν ὁ θεὸς ἐπὶ μέγα ἔσεισε καὶ νεῶς τινὰς ἐν
5 Ῥώμῃ κατήνεγκε, καὶ πάντῃ Ῥωμαίων ὄντων ἐς τὰ τοι-
αῦτα βαρυνεργῶν. τό τε Καπιτώλιον ὑπὸ τῶν βασιλέων 378
τετρακοσίοις πού πρόσθεν ἔτεσι γενόμενον ἐνεπρήσθη,
καὶ τὴν αἰτίαν οὐδεὶς ἐπενόει. πάντα δ' ἔδοξεν ἐς τὸ
πλήθος τῶν ἀπολουμένων καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰταλλίας
10 καὶ Ῥωμαίων αὐτῶν τῆς τε πόλεως κατάληψιν καὶ
πολιτείας μεταβολὴν προσημῆναι.

84 ἤρξατο μὲν οὖν ὅδε ὁ πόλεμος, ἐξ οὗ Σύλλας ἐς 379
Βρεντέσιον παρῆλθεν, Ὀλυμπιάδων οὐσῶν ἑκατὸν ἑβδο-
μήκοντα καὶ τεσσάρων· μῆκος δ' αὐτοῦ, διὰ τε τὸ μέ-
15 γεθος τῶν ἔργων, σὺν ἐπέξει ὥς ἐπ' ἐχθροὺς ἰδίους
ταχυνόντων, οὐ πολὺ ὥς ἐπὶ τοσοῖσδε ἔργοις ἐγένετο.
ὅθεν καὶ μάλιστα αὐτοῖς τὰ παθήματα ἐπειγομένοις
ἐν βραχεὶ μείζω καὶ ὀξύτερα συνέβη γενέσθαι. ἐς δὲ 380
τριετὲς ὅμως προῆλθε, κατὰ γε τὴν Ἰταλίαν, μέχρι τὴν
20 ἀρχὴν ἀνεδήσατο Σύλλας· ἐν γὰρ Ἰβηρίᾳ καὶ μετὰ
Σύλλαν ἐξέτεινεν ἐπὶ πλεῖον. μάχαι δὲ καὶ ἀκροβολαίαι 381
καὶ πολιορκίαι καὶ πολέμων ἰδέαι πᾶσαι κατὰ τὴν
Ἰταλίαν ἀθρόαι τε καὶ κατὰ μέρη τοῖς στρατηγοῖς ἐγέ-

1 ἐπιφοβωτέρων] ἔτι φοβερωτέρων ci. Mend., sed ἐπίφοβος
Appiano usitatissimum est. Possis etiam <ἔτι> ἐπιφοβωτέρων
6 βαρυνεργῶν] mire quidem dictum est, sed iure a Schw. t. III
p. 715 videtur esse defensum 14 sq. locus corruptus. διὰ
γε pro διὰ τε ci. Schw., male, <καὶ> σὺν ἐπέξει Mend., διὰ
τε τὸ μέγ. τ. ἔργων del. Kratt p. 57; ego post ἔργων lacunam
statuerim, in qua exciderint fere <καὶ τὴν ὀργὴν τῶν στρατιω-
τῶν> vel sim. 16 ἔργοις] στρατοῖς ci. Mend., perperam
20 ἀνεδήσατο b

83 α. C.

νοντο πολλάί, καὶ πᾶσαι διαφανεῖς. ὧν τὰ μέγιστα καὶ ἀξιολογώτατα, ἐν κεφαλαίῳ φράσαι, τοιάδε ἦν.

- 382 πρώτη μὲν ἀμφὶ Κανύσιον τοῖς ἀνθυπάτοις πρὸς Νωρβανὸν ἐρίγνετο μάχη· καὶ θνήσκουσι Νωρβανοῦ μὲν ἑξακισχίλιοι, τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Σύλλαν ἑβδομή- 5
κοντα, τραυματῖαι δ' ἐγένοντο πολλοί· καὶ Νωρβανὸς
383 ἐς Καπύην ἀνέξενξε. Σύλλα δὲ καὶ Μετέλλῳ περὶ 85
τὸ Τεανὸν οὔσι Λεύκιος Σκιπίων ἐπήει μεθ' ἑτέρου
στρατοῦ, πάννυ ἀθύμως ἔχοντος καὶ ποθοῦντος εἰρήνην
γενέσθαι· αἰσθόμενοι δ' οἱ περὶ τὸν Σύλλαν πρὸς 10
τὸν Σκιπίωνα περὶ συμβάσεων ἐπρέσβευον, οὐχ οὔτως
ἐλπίζοντες ἢ χρῆζοντες, ὥς στασιάζειν προσδοκῶντες
αὐτοῦ τὸν στρατὸν ἀθύμως ἔχοντα. ὃ καὶ συνηνέχθη
384 γενέσθαι. Σκιπίων μὲν γὰρ ὄμηρα τῆς συνόδου λα-
βὼν ἐς τὸ πεδλίον κατήει, καὶ συνήεσαν τρεῖς ἑκατέ- 15
ρωθεν, ὅθεν οὐδὲ γινῶναι τὰ λεχθέντα συνέβη· ἐδόκει
δ' ἀναθέμενος ὁ Σκιπίων ἐς Νωρβανὸν τὸν σύναρχον
περὶ τῶν λελεγμένων πέμψαι Σερωρίον ἀπαγγελοῦντα,
καὶ ὁ στρατὸς ὁ ἑκατέρων ἡσύχαζε, τὰς ἀποκρίσεις
385 ἀναμένοντες. Σερωρίου δ' ἐν παρόδῳ Σύεσσαν, ἣ 20

3 Κανύσιον | Κασιλίων ci. Tzschucke ad Eutrop. 5, 7 et Drumann II² p. 390 adn. 15, bene, cf. etiam Klebs (v. ad § 258) p. 22, Ihne V. p. 375 adn. 2; Κανύσιον videtur error librarii, non Appiani 5 de numeris v. Klebs p. 22 sq., Peter, Hist. Rom. reliq. I p. CCLXXXIII; Arnold, Jahrb. f. cl. Philol., Suppl. 13 (1882) p. 112 ante ἑβδομήκοντα maiorem numerum excidisse contendit, Cantalupi (v. ad § 360) p. 29 sq. Appianum numerum captivorum pro eis, qui caesi essent, posuisse dicit; sed nihil certi in tali discrepantia affirmare ausim 13 ἀθύμως ἔχοντα cum Nauck del. Mend., οὔτως ἔχοντα ci. Keil 19 ὁ ante ἑκατ. om. i

20 titulum Suessanorum honorarium Sullae ante a. 672/82 positum v. apud Dessau, Inscr. sel. I n. 870

τὰ Σύλλεια ἤρητο, καταλαβόντος ὁ μὲν Σύλλας ἡτιᾶτο
πέμπων ἐς τὸν Σκιπίωνα, ὃ δέ, εἴτε τῷ γενομένῳ
συνεγνωκῶς εἴτε ἀποκρίσεως ἀπορῶν ὡς ἐπὶ ἄλλο-
κότῳ δὴ τῷ Σερτωρίου ἔργῳ, τὰ ὅμηρα ἀπέπεμπε τῷ
5 Σύλλᾳ. καὶ αὐτίκα ὁ στρατὸς αὐτοῦ, τῇ τε τῆς Συνέ- 386
σης ἐν σπονδαῖς ἀλόγῳ καταλήψει καὶ τῇ τῶν ὁμήρων
οὐκ ἀπαιτουμένων ἀποπέμψει τοὺς ὑπάτους ἔχοντες
ἐν αἰτίαις, κρούφα τᾷ Σύλλᾳ συνετίθεντο μεταθήσε-
σθαι πρὸς αὐτόν, εἰ πελάσειε. καὶ προσιόντος αὐτίκα 387
10 πάντες ἀθρόως μετέστησαν, ὡς τὸν ὑπάτον Σκιπίωνα
καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λεύκιον μόνους ἐκ τοῦ στρατοῦ
παντὸς ἐν τῇ σκηνῇ διηπορημένους Σύλλαν κατα-
λαβεῖν. καὶ μοι δοκεῖ τόδε οὐ στρατηγοῦ παθεῖν
ὁ Σκιπίων, ἀγνοήσας ὅλου στρατοῦ τοσὴνδε συν-
15 θήκην.

86 Σκιπίωνα μὲν δὴ μετὰ τοῦ παιδὸς οὐ μεταπείθων 388
ὁ Σύλλας ἀπέπεμπεν ἀπαθῆ. καὶ πρὸς Νωρβανὸν ἐς
Καπύην περὶ συμβάσεων ἔπεμπεν ἑτέρους, εἴτε δαίσας
τῆς πλέονος Ἰταλίας ἔτι τοῖς ὑπάτοις συνισταμένης
20 εἴτε καὶ ἐς τόνδε καθάπερ ἐς τὸν Σκιπίωνα τεχνάζων.

1 σύλλεια] σύλλα A, vulgo post Schw. 5 aut <ἐπὶ> τῇ
τε scribi (cf. III § 2) aut participium cum C inseri voluit Schw.,
sed cf. ad § 86 6 τῇ om. V 7 sq. Mend. totum locum
turbatum putavit, ut videtur, sine causa 13 οὐ στρατηγοῦ
<ἄξιον> ci. Musgr., inut., cf. V § 75 14 τοσὴνδε] τοιάνδε
ci. Mend. 19 ἔτι] ἐπὶ i

1 καταλαβόντος] de occupatione oppidi ultro se dedentis
cogitat P. Bieńkowski, De fontibus et auctoritate scriptorum
hist. Sertorianae, Pamiełnik Akad. Umiejętności W Krakowie
t. 8 (1890) p. 98

83 a. C.

389 οὐδενὸς δ' αὐτῷ προιόντος οὐδ' ἐς ἀπόκρισιν (ὁ γάρ
 τοι Νωρβανός, ὡς ἔοικε, μὴ διαβληθεῖν τὰ ὅμοια ἐς
 τὸν στρατὸν ἔδειξεν) ἀναστήσας Σύλλας ἐχώρει πρόσω
 τὰ πολέμια πάντα δηῶν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ Νωρβανός
 390 ἔπραττε κατ' ἄλλας ὁδούς. Κάρβων δὲ ἐς τὸ ἄστυ 5
 προδραμὼν Μέτελλόν τε καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι ὄντες
 ἀπὸ τῆς βουλῆς τῷ Σύλλᾳ συνῆσαν, ἐψηφίζετο εἶναι
 391 πολεμίους. αἷς ἡμέραις καὶ τὸ Καπιτώλιον ἐνεπίμ-
 πρατο· καὶ τὸ ἔργον τινὲς ἐλογοποιοῦν Κάρβωνος ἢ
 τῶν ὑπάτων ἢ Σύλλα πέμψαντος εἶναι, τὸ δ' ἀκριβὲς 10
 ἄδηλον ἦν, καὶ οὐκ ἔχω τὴν αἰτίαν ἐγὼ συμβαλεῖν,
 392 δι' ἣν ἂν οὕτως ἐγένετο. Σεργώριος δ' ἐκ πολλοῦ
 στρατηγεῖν ἠρημένος Ἰβηρίας μετὰ τὴν Συνέσεως κατέ-
 ληψιν ἔφηνεν ἐς τὴν Ἰβηρίαν· καὶ αὐτὸν τῶν προτέ-
 ρων στρατηγῶν οὐ δεχομένων, πολλοὺς ἐνταῦθα καὶ 15
 393 ὅδε Ῥωμαίοις ἀνεκίνησε πόρους. πλέονος δ' αἰεὶ τοῖς
 ὑπάτοις γιγνομένου στρατοῦ ἀπὸ τε τῆς πλέονος Ἰτα-
 λίας ἔτι σφίσι συνεσιτώσης καὶ ἀπὸ τῆς ὁμόρου περὶ
 τὸν Ἡριδανὸν Γαλατίας, οὐδ' ὁ Σύλλας ἡμέλει, περι-
 πέμπων ἐς ὅσα δύναιτο τῆς Ἰταλίας, φιλίᾳ τε καὶ 20

1 προιόντος (Oī, nemine accedente C, unde Schw. προσιόντος, concedens tamen postea (t. III p. 716) προιόντος potuisse teneri. Restitui προιόντος, sc. ex Capua 2 ὡς ἔοικε] 'ut videtur'; falso interpretatur Linden (v. ad § 360) 'ut consentaneum erat' 7 τῆς om. B 11 συμβαλεῖν] συλλαβεῖν V 14 ἔφηνεν ci. Mend., cf. praef. 15 ἐνταῦθα om. V. 16 ἀνεκίνησε i πλέονος] μείζονος ci. Mend.; malim deleri πλέονος ante Ἰταλίας v. 17, ubi τῆς Ἰταλίας πλέονος praefert Keil 17 <τοῦ> στρατοῦ ci. Mend. 19 οὐδ' - 20 Ἰταλίας om. V

§ 389 Cantalupi (v. ad § 360) p. 6 sqq. haec anno 672/82 tribuit 12 ἐκ πολλοῦ] cf. Wilsdorf, Fasti Hispan. prov., Leipz. Stud. 1 (1878) p. 113 sqq. et Bieńkowski, Wien. Stud. 13 (1891) p. 133 sqq. 14 sq. τῶν προτέρων στρατηγῶν] cf. Wilsdorf p. 117 adn. 4, contra eum Bieńkowski p. 137. 141

φόβῳ καὶ χοήμασι καὶ ἐλπίσιν ἀγείρων, μέχρι τὸ λοιπὸν τοῦ θέρους ἑκατέροις ἐς ταῦτα ἀνηλώθη.

- 87 τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ὑπατοὶ μὲν ἐγενέσθην Παπί- 394
 ριὸς τε Κάρβων αὐτίς καὶ Μάριος ὁ ἀδελφιδοῦς Μαρίου 82 a. C.
 5 τοῦ περιφανοῦς, ἐπὶ καὶ εἴκοσιν ἔτη γεροντός· χειμῶν
 δὲ καὶ κρύος πολὺ γενόμενον ἅπαντας ἀλλήλων διέστη-
 σεν. ἀρχομένου δ' ἤρος περὶ τὸν Αἰσῖνον ποταμὸν 395
 ἐξ ἡοῦς ἐπὶ μεσημβρίαν ἀγὼν καρτερὸς ἐγένετο Με-
 τέλλῳ τε καὶ Καρρίνῳ, Κάρβωνος στρατηγῷ, πρὸς ἀλλή-
 10 λους· καὶ φεύγει μὲν ὁ Καρρίνας πολλοὺς ἀποβαλὼν,
 τὰ δὲ περίλοιπα πάντα ἐς τὸν Μέτελλον ἀπὸ τῶν ὑπά-
 των μετετίθεται. Μέτελλον δὲ Κάρβων καταλαβὼν 396
 ἐφρούρει περικαθήμενος, ἔσται Μάριον τὸν ἕτερον
 ὑπατον μεγάλη μάχη περὶ Πραϊνεστὸν ἡττησθαι πυθό-
 15 μενος ἀνεστρατοπέδευεν ἐς Ἀρίμινον. καὶ τοῦδε μὲν
 Πομπήιος τῆς οὐραγίας ἐξαπτόμενος ἠνώχλει, ἣ δὲ
 περὶ Πραϊνεστὸν ἦσσα ὧδε ἐγένετο. Σύλλα Σήτιον 397
 καταλαβόντος, ὁ Μάριος ἀγχοῦ στρατοπεδεύων ὑπ-
 εχώρει κατ' ὀλίγον, ὥς δ' ἤλθεν ἐπὶ τὸν καλούμενον
 20 Ἰερὸν λιμένα, ἐξέτασεν ἐς μάχην καὶ ἠγωνίζετο προ-
 θύμως. ἀρχομένου δ' ἐνδιδόναι τοῦ λαιοῦ μέρους, 398

1 ἀγείρων] <πάντας> πειρῶν ci. Mend., improbabiliter, ἐγεί-
 ρων Schenkl p. 175 2 ἀναλώθη ser. Mend. 7 αἰσῖνον B,
 αἰσῆνον V, Esinum C. Αἰσιν ci. Schw., sed cf. Schulze (v. ad
 § 183) p. 537 9 sq. καρίναετ καρίνας V 15 ἀνεστρατοπέδευεν
 ci. Mend. cf. praef. 17 Σήτιον] Plutarcho Sull. c. 28 eadem
 fere ex alio fonte narranti Σίγνιον (i. e. Signia) pugnae locus
 est 21 μέρους] κέρατος vel κέρως ci. Mend., quo vix opus,
 cf. e. g. § 410

4 sq. ὁ ἀδελφιδοῦς] filius sec. § 271. 280, cf. praeter alios
 Drumann II² p. 392 adn. 4, aliter iudicat Linden (v. ad § 360)
 p. 60 adn. 51; de aetate eius cf. Drumann ibid. adn. 5, Ihne
 V p. 362 adn. 4, a quibus dissentit Mommsen, R. Gesch. II⁹
 p. 323 20 Ἰερὸν λιμένα] cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 651

82a. C.

- σπεῖραι πέντε πεζῶν καὶ δύο ἱππέων οὐκ ἀναμείνασαι
 τὴν τροπὴν ἐκφανῆναι τὰ τε σημεῖα ἔρριψαν ὁμοῦ
 καὶ πρὸς τὸν Σύλλαν μετετίθεντο. καὶ τόδ' εὐθὺς
 399 ἦρχε τῷ Μαρίῳ δυσχεροῦς ἦττης. κοπτόμενοι γὰρ ἐς
 Πραίνεστον ἔφευγον ἅπαντες, ἐπομένον τοῦ Σύλλα 5
 σὺν δρόμῳ. καὶ οἱ Πραινέστιοι τοὺς μὲν πρώτους
 αὐτῶν εἰσεδέξαντο, Σύλλα δ' ἐπικειμένου τὰς πύλας
 400 ἀπέκλεισαν καὶ Μάριον καλωδίους ἀνιμῆσαντο. πολὺς
 δ' ἄλλος ἐκ τοῦδε περὶ τοῖς τείχεσιν ἐρίγνετο φόνος,
 καὶ πληθὸς αἰχμαλώτων ὁ Σύλλας ἔλαβεν, ὧν τοὺς 10
 Σαυνίτας ἔκτεινε πάντας ὥς αἰεὶ χαλεποὺς Ῥωμαίους
 γενομένους.
- 401 ταῖς δ' αὐταῖς ἡμέραις καὶ Μέτελλος ἐνίκα ἕτερον 88
 Κάρβωνος στρατόν, πέντε κἀνταῦθα σπειρῶν ἐν τῷ
 ἔργῳ σεσωσμένων ἐς Μέτελλον. Πομπηϊὸς τε Μάρ- 15
 κιον ἐνίκα περὶ πόλιν Σήνας καὶ τὴν πόλιν διήρπα-
 402 ξεν. ὁ δὲ Σύλλας τὸν Μάριον ἐς Πραίνεστον κατα-
 κλείσας τὴν πόλιν ἀπειτάφρενε καὶ ἀπειτείχιζεν ἐκ μα-
 κροῦ διαστήματος καὶ Λουκρήτιον Ὀφέλλαν ἐπέστησε
 τῷ ἔργῳ, ὥς οὐκέτι μάχῃ παραστησόμενος Μάριον, 20
 403 ἀλλὰ λιμῷ. Μάριος δὲ οὐδὲν χρηστὸν ἔτι προσδοκῶν
 τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς ἠπείγετο προανελεῖν καὶ Βρούτῳ
 στρατηγοῦντι τῆς πόλεως ἐπέστελλε <τὴν> σύγκλητον
 ὥς ἐπὶ τι ἄλλο συναγαγεῖν καὶ κτεῖναι Πόπλιον Ἀντί-

3 μετέθεντο ci. Mend., cf. praef. τόδ'] τότε B 6 Πραίνε-
 στῖνοι ci. Musgr., sed cf. § 434. 437 9 ἐκ τοῦδε] αὐτοῦδε b
 16 σήνας C et Cluver, Ital. ant. p. 607 sq., σίνας Oi 23 <τὴν>
 σύγκλητον scr. Mend.

22 est L. Iunius Brutus Damasippus (v. § 423), cf. post
 Pighium Drumann II² p. 393 adn. 7, IV p. 49 n. 53, Willems,
 Append. p. 717 24. p. 95, 1 de P. Antistio v. Klebs ap. Pauly-
 Wissowa 1, 2 p. 2547, 18

στιον καὶ Παπίριον Κάρβωνα ἕτερον καὶ Λεύκιον
 Δομίτιον καὶ Μούκιον Σκαιόλαν, τὸν τὴν μεγίστην
 Ῥωμαίοις ἱερωσύνην ἱερωμένον. οἱ μὲν δὴ δύο τῶνδε 404
 ἀνηρέθησαν ἐν τῇ βουλῇ, καθὰ Μάριος προσέταξε,
 5 τῶν σφαγέων ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσαχθέντων· Δομί-
 τιος δ' ἐκτρέχων παρὰ τὴν ἔξοδον ἀνηρέθη, καὶ μι-
 κρόν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου Σκαιόλας. τὰ τε σώματα
 αὐτῶν ἐς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη· ἐπεπόλαξε γὰρ ἤδη
 μὴ καταθάπτεσθαι τοὺς ἀναιρουμένους. Σύλλας δὲ 405
 10 στρατὸν ἐς Ῥώμην κατὰ μέρη δι' ἐτέρων καὶ ἐτέρων
 ὁδῶν περιέπεμπε, ἐντελλόμενος τὰς πύλας καταλαβεῖν,
 εἰ δὲ ἀποκρουσθεῖεν, ἐπὶ Ὅστια χωρεῖν. τοὺς δὲ αἱ τε 406
 πόλεις παροδεύοντας ξὺν φόβῳ προσεδέχοντο, καὶ τὸ
 ἄστυ προσιοῦσι τὰς πύλας ἀνέφξαν, ὑπὸ τε λιμοῦ πιε-
 15 ζούμενοι καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἄρα αἰ τὰ ἐπικρα-
 τοῦντα φέρειν ἐθιζόμενοι.

9 Σύλλας δ' ὥς ἔμαθεν, αὐτίκα ἐπελθὼν τὴν μὲν 407
 στρατιὰν ἵδρυσεν πρὸ τῶν πυλῶν ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ,
 αὐτὸς δ' εἴσω παρῆλθεν, ἐκφυγόντων τῶν ἀντιστασιω-
 20 τῶν ἀπάντων. καὶ τὰ μὲν τούτων αὐτίκα ἐδημεύετο
 καὶ διεπιπράσκετο, τὸν δὲ δῆμον ἐς ἐκκλησίαν συν-
 αραγὼν τὴν τε ἀνάγκην τῶν παρόντων ὠλοφύρετο καὶ
 θαρρεῖν προσέταξεν ὥς αὐτίκα τῶνδε πανσομένων καὶ

9 <τὸ> μὴ ci. Mend., sed cf. § 481, II § 110. 400, III
 § 134. 226, IV § 37, V § 186 etc. θάπτεσθαι i 12 Ὅστια]
 cf. ad § 308 13 σὺν scr. Mend. 13 sq. aut καὶ οἱ κατ'
 ἄστυ aut ἀνέφξεν scribendum ci. Mend., sed C, quo nititur,
 vertit falso; τὸ ἄστυ—ἀνέφξαν est ex usu Appiano, cf. Kratt
 p. 6 14 sq. πιεζόμενοι Od, πιεζόμενοι reliqui, vulgo
 15 κακὰ B αἰὲ om. i 15 sq. κακῶν τὰ αἰὲ ἐπικρατοῦντα
 ci. Cob. p. 213, at cf. Krüger, Gr. Sprachl.⁵ § 50, 10, 5, Zerdik p. 61

1 sq. de Papirio cf. Drumann II² p. 394, de Domitio ibid.
 et Münzer ap. Pauly-Wissowa 5, 1 p. 1333, 26

82 a. C.

408 τῆς πολιτείας εἰς τὸ δέον ἐλευσομένης. διοικησάμενος
 δ' ὅσα ἤπειγε καὶ τῇ πόλει τινὰς ἐπιστήσας τῶν
 ἑαυτοῦ ἐξώρμησεν εἰς Κλούσιον, ἔνθα τοῦ πολέμου
 409 τὰ λοιπὰ ἤκμαζεν. ἐν δὲ τούτῳ τοῖς ὑπάτοις προσ-
 εγένοντο ἱππεῖς Κελτίβηρες, ὑπὸ τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ στρα- 5
 τηγῶν ἀπεσταλμένοι, καὶ γενομένης παρὰ τὸν Γλάνιν
 ποταμὸν ἱππομαχίας ὁ μὲν Σύλλας ἔκτεινεν εἰς πεντή-
 κοντα τῶν πολεμίων, διακόσιοι δὲ καὶ ἐβδομήκοντα
 τῶνδε τῶν Κελτιβήρων ἠντομόλησαν εἰς Σύλλαν· καὶ
 τοὺς λοιποὺς ὁ Κάρβων ἀνείλεν, εἴτε χαλεπήνας τῆς 10
 τῶν ὁμοεθνῶν αὐτομολίας εἴτε δεισας περὶ ὁμοίον.
 410 τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου περὶ Σατουρνίαν ἑτέρῳ μέρει
 τοὺς ἐχθροὺς ὁ Σύλλας ἐνίκα, καὶ Μέτελλος ἐπὶ Ῥά-
 βενναν περιπλέων τὴν Οὐριτανὴν χώραν, πεδιάδα καὶ
 411 πυροφόρον οὖσαν, προκατελάμβανεν. εἰς τε Νέαν πό- 15
 λιν ἐκ προδοσίας νυκτὸς ἕτεροι τῶν Συλλείων ἐσελ-
 θόντες ἔκτειναν ἅπαντας χωρὶς ὀλίγων διαφυγόντων
 412 καὶ τὰς τριήρεις τῆς πόλεως ἔλαβον. αὐτῷ δὲ Σύλλα
 καὶ Κάρβωνι περὶ Κλούσιον ἐξ ἡοῦς ἐπὶ ἑσπέραν
 γίγνεται μάχη καρτερὰ· καὶ φανέντες ἀλλήλοις ἰσό- 20
 413 μαχοι μετὰ σκότους διεκρίθησαν. ἐν δὲ τῷ Σπωλῇ- 90

1 ἀνελευσομένης ci. Mend.

7 ὁ μὲν Σύλλας om. V

12 σατουρνίαν (sic) B ἑτέρῳ <στρατοῦ> μέρει ci. Mend., cf. § 398. Conieceram τέλει, cf. § 420

13 sq. ῥάβενναν Oi, const., Ῥάουενναν scr. Mend.

14 πλέων V

17 aut scribendum

ἅπαντας <τοὺς ἀντιστασιώτας> vel <τοὺς Σύλλα ἀντιπράττοντας>

aut ipsum ἅπαντας corruptum esse ci. Mend., sed ex eis, quae praecedunt, facile τοὺς ἐχθροὺς subaudiveris

19 περὶ Κλούσιον om. V

20 καρτερὰ i

21 μετὰ σκότος ci. Musgr., sine causa

21 sq. σκολυτίφ, π supra κ, η supra υ a m. 1, V

6 Γλάνιν] de forma nominis v. Nissen, Ital. Landesk. II, 1 p. 315 adn. 6

14 τὴν Οὐριτανὴν χώραν] agrum viritanum intellegit Strachan-Davidson (cf. Festus s. v.)

τῶ πεδίῳ Πομπήιος καὶ Κράστος, ἄμφω Σύλλα στρα-
 τηγοί, κτείνουσι τῶν Καρβωνείων εἰς τρισχιλίους καὶ
 Καρρίναν τὸν ἀντιστρατηγοῦντα σφίσιν ἐπολιόρουν,
 ἔστε Κάρβων μὲν ἕτερον τῷ Καρρίνῳ στρατὸν ἔπεμ-
 5 ψεν· ὁ δὲ Σύλλας αἰσθόμενος καὶ ἐφεδρεύσας ἔκτεινεν
 αὐτῶν παροδευόντων ἐς δισχιλίους, καὶ Καρρίνας δὲ νυ-
 κτός, ὕδατός τε ὄντος ἐξ οὐρανοῦ πολλοῦ καὶ σκότους,
 αἰσθομένων μὲν τι τῶν περικαθημένων, διὰ δὲ τὸν
 ὄμβρον ἀμελούντων, διέφυγε. καὶ Κάρβων ἐς Πραϊνε- 414
 10 στὸν Μαρίῳ τῷ συνάρχῳ Μάρκιον ἔπεμπε, ὁκτῶ
 τέλει στρατιᾶς ἄγοντα, πυνθανόμενος αὐτὸν ὑπὸ λιμοῦ
 κακοπαθεῖν· οἷς ὁ Πομπήιος ἐξ ἐνέδρας ἐν στενῷ
 προσπεσὼν τρέπεται τε καὶ πολλοὺς διαφθείρας ἐς
 λόφον συνέκλεισε τοὺς λοιπούς. ἐξ οὗ Μάρκιος μὲν 415
 15 οὐ σβέσας τὸ πῦρ ἀπεδίδρασκεν, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῷ
 τὴν αἰτίαν τῆς ἐνέδρας προστιθεὶς ἐστασίασε χαλεπῶς
 καὶ τέλος μὲν ὑπὸ τοῖς σημείοις ὅλον ἄνευ παραγγέλ-
 ματος ἐπανῆλθεν ἐς Ἀρίμινον, οἱ λοιποὶ δ' ἐς τὰς
 πατρίδας κατὰ μέρη διελύθησαν, ὥς ἐπὶ σπείρας τῷ
 20 στρατηγῷ μόνας παραμεῖναι. καὶ Μάρκιος μὲν ὧδε 416
 πράξας κακῶς ἐς Κάρβωνα ἐπανήει, Μάρκον δὲ Λαμ-
 πώνιον ἐκ Λευκανίας καὶ Πόντιον Τελεσίνον ἐκ τῆς
 Σαννίτιδος καὶ τὸν Καπναῖον Γοῦτταν, μεθ' ἐπὶ
 μυριάδων ἐπειγομένους Μάρκιον ἐξελέσθαι τῆς πολιορ-

3 καρίναν V, const. 6 δὲ cum A vulgo omissum restitui
 7 δὲ post σκότους addit A, cf. ad v. 6 8 μὲν τι] μέντοι V
 11 πυνθανόμενος corr. ex πυνθανόμενον B 16 τῆς ἐνέδρας]
 τῆς συμφορᾶς exspectavit Mend. 17 τοῖς] τῆς (sic) B
 20 περιμεῖναι V 21 κακῶς del. Cob. p. 213, sine causa

23 sq. de numero cf. Klebs (v. ad § 258) p. 26 et Cantalupi
 (v. ad § 360) p. 39 sq.

82 a. C.

κίας, ὁ Σύλλας ἐν τοῖς στενοῖς, ἢ μόνῃ διαβατὸν ἦν,
 417 ἀπέκλειε τῆς παρόδου. καὶ ὁ Μάριος, ἀπογινώσκων
 ἤδη τὰς ἐξωθεν ἐπικουρίας, φρούριον ἐν τῷ μεταίχ-
 μίῳ μεγάλῳ ὄντι ἤγειρεν, ἐς ὃ καὶ μηχανὰς καὶ στρα-
 τιὰν συναγαγὼν ἐπεχείρει βιάσασθαι τὸν Λουκρήτιον. 5
 πολυημέρου δ' αὐτῷ καὶ ποικίλης τῆς πείρας γενο-
 μένης, οὐδὲν ἀνύων ἐς Πραίνεστόν αὐτῷ συνεκλείετο.
 418 καὶ περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐν Φαυεντία Κάρβων 91
 καὶ Νωρβανὸς ἐξ ὁδοῦ βραχὺ πρὸ ἐσπέρας ἐπὶ τὸ Με-
 τέλλου στρατόπεδον ἐλθόντες, λοιπῆς οὔσης ὥρας μιᾶς 10
 καὶ ἀμπέλων πυκνῶν περικειμένων, ἀνοήτως μάλα ὑπὸ
 ὀργῆς ἐς μάχην ἐξέταττον, ἐλπίσαντες Μέτελλον τῷ
 419 παραλόγῳ καταπλήξειν. ἡττώμενοι δὲ ὥς ἐν ἀφυεῖ
 χωρίῳ τε καὶ ὥρα καὶ ἐς τὰ φυτὰ ἐμπίπτοντες ἐφθεί-
 ροντο κατὰ πλῆθος, ὥς ἀπολέσθαι μὲν ἀμφὶ τοὺς μυ- 15
 ρίους, αὐτομολῆσαι δ' ἐς ἐξακισχιλίους καὶ τοὺς λοι-
 πούς διαρριφῆναι, μόνων ἐν τάξει χιλίων ἐπανελθόντων
 420 ἐς Ἀρίμινον. τέλος δ' ἄλλο Λευκανῶν ἀγόμενον ὑπὸ
 Ἀλβενουανοῦ, τῆς ἡττης πυθόμενον, μετεχώρει πρὸς
 Μέτελλον δυσχεραίνοντος Ἀλβενουανοῦ. ὃ δὲ τότε μὲν 20
 οὐ κατασχὼν τῆς ὀρμῆς αὐτὸν ἐς Νωρβανὸν ἐπανῆλθεν,

1 ἐν] aut <στρατοπεδεύσας> ἐν aut ἐνστρατοπεδεύσας ma-
 luit Mend., sed iunge ἐν τοῖς στενοῖς cum ἀπέκλειε, cf. Plut.
 Sulla c. 29 7 ἀνύσας ci. Mend., sed cf. praef. 18 ἀρρή-
 γιον Oi, Arrigium C, Ἀρρήτιον cum Gel. ed. Schw., postea
 conciciens Ἀρίμινον coll. § 396. 415; Mend. etiam Ps.-Ascon.
 p. 168, 20 Orelli-Baiter contulit, illud tenebat Linden (v. ad
 § 360) p. 48. 64 adn. 80 19. 20. p. 99, 9 ἀλβενουανοῦ Oi,
 cf. Eckinger (v. ad § 181) p. 29 sqq., Albinovani C; cf. § 271. 280
 21 αὐτὸν i, αὐτὸν O, αὐτὸ ci. Musgr. et ex C Schw., vulgo

1 de angustiis v. Ihne V p. 384 adn. 2, Cantalupi (v. ad § 360)
 p. 18 sq., Mommsen, R. Gesch II° p. 327 adn., cf. § 423. 425.
 427 8 περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας] cf. Cantalupi p. 21 sq.; Car-
 bonem h. l. per errorem nominatum esse idem putat

- οὐ πολλαῖς δὲ ἡμέραις ὕστερον κρύφα τῷ Σύλλᾳ κοινο- 421
 λογησάμενος καὶ λαβὼν ἄδειαν, εἴ τι πράξειεν ἀξιό-
 λογον, ἐπὶ ἐστίασιν ἐκάλει Νωρβανόν τε καὶ τοὺς
 συνόντας αὐτῷ στρατηγούς, Γάιον Ἀντίπατρον καὶ
 5 Φλάνιον Φιμβρίαν, ἀδελφὸν τοῦδε τοῦ περὶ τὴν Ἀσίαν
 ἑαυτὸν ἀνελόντος, ὅσοι τε ἄλλοι τῶν Καρβωνείων
 στρατηγοὶ τότε παρῆσαν. ὥς δ' ἀφίκοντο χωρὶς γε
 Νωρβανοῦ (μόνος γὰρ οὐκ ἀφίκετο), πάντας αὐτοὺς
 ὁ Ἀλβενουανὸς ἔκτεινεν ἐπὶ τῆς διαίτης καὶ ἐς τὸν
 10 Σύλλαν διέφυγε. Νωρβανὸς δὲ καὶ Ἀρίμινον ἐπὶ 422
 τῇδε τῇ συμφορᾷ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν πλησίον στρατο-
 πέδων ἐς τὸν Σύλλαν μεταχωρεῖν πυνθανόμενος τῶν
 τε παρόντων οἱ φίλων οὐδένᾳ ἔτι πιστὸν οὐδὲ βέβαιον
 ὥς ἐν συμφοραῖς τιθέμενος, ἰδιωτικοῦ σκάφους ἐπιβὰς
 15 ἐς Ῥόδον διέπλευσεν· ὅθεν ὕστερον ἐξαιτούμενος ὑπὸ
 τοῦ Σύλλα, Ῥοδίων ἔτι ἀμφιγνούσων, ἑαυτὸν ἐν
 ἀγορᾷ μέσῃ διέφθειρε.
- 92 Κάρβων δὲ ἕτερα δύο τέλη στρατιωτῶν ἐς Πραίνε- 423
 στὸν ἄγειν ἔπεμπε Λαμάσιππον, ὑπερεπειγόμενος Μά-
 20 ριον ἐκλῦσαι τῆς πολιορκίας· ἀλλ' οὐδ' οὗτοι τὰ στενὰ
 διελθεῖν ἐδύναντο φυλασσόμενα ὑπὸ τοῦ Σύλλα. Γα- 424
 λάται τε ὅσοι ἀπὸ Ῥαβέννης ἐπὶ τὰ Ἄλπεια παρήκου-
 σιν, ἀθρόως ἐς Μέτελλον μετετίθεντο· καὶ Λεύκολλος
 ἑτέροισι τῶν Καρβωνείων ἐνίκα περὶ Πλακεντίαν. ὧν 425

1 sq. κοινολογησάμενος V, cum Sulla pepigit C, om. B, προσέ-
 πεμπε i 4 ἀντίπεστον iC 5 τοῦδε] τόνδε ci. Musgr., non
 recte 8 ἀφίκετο] ἀφίετο B 10 Ἀρίμινον] Ἀρρήτιον h. l.
 maluit Mend., non recte, opinor 18 τέλη δύο i

5 τοῦδε τοῦ — ἀνελόντος] cf. Mithr. c. 60 18 sqq. cf.
 Linden (v. ad § 360) p. 64 adn. 81 24 περὶ Πλακεντίαν] Liv.
 epit. 88 et Vell. 2, 28, 1 ad Fidentiam pugnam factam dicunt,
 quod oppidum non multum abest a Placentia

82a. C.

ὁ Κάροβων πυνθανόμενος, τρισμυρίους ὅμως ἔτι ἔχων
 περὶ τὸ Κλούσιον καὶ δύο τέλη τὰ Δαμασίππου καὶ
 ἕτερα περὶ Καρρίναν καὶ Μάρκιον Σαννιτῶν τε αὐτῷ
 χειρὶ πολλῇ προθύμως περὶ τὰ στενὰ κακοπαθούν-
 των, ἀπογνοὺς ἀπάντων ἀσθενῶς ἔφευγε σὺν τοῖς 5
 φίλοις ἐς Λιβύην ἐξ Ἰταλίας, ὑπάτος ἔτι ὢν, ὡς Λιβύην
 426 παραστησόμενος ἀντὶ τῆς Ἰταλίας. τῶν δ' ὑπολειφθέν-
 των οἱ μὲν ἀμφὶ τὸ Κλούσιον Πομπηίῳ συνενεχθέντες
 ἐς μάχην ἀπέβαλον ἐς δισμυρίους καὶ ὡς ἐπὶ συμφορᾷ
 μερίστη καὶ τὸ λοιπὸν τοῦδε τοῦ στρατοῦ ἐς τὰς πατρί- 10
 427 δας κατὰ μέρη διελύθη· Καρρίνας δὲ καὶ Μάρκιος καὶ
 Δαμασίππος οἷς εἶχον ἅπασιν ἐπὶ τὰ στενὰ ἐχώρουν
 ὡς ὁμοῦ τοῖς Σαννίταις βιασόμενοι πάντως αὐτὰ περᾶ-
 σαι. οὐ δυνηθέντες δὲ οὐδ' ὥς, ἐφέροντο ἐς Ῥώμην
 ὡς ἔρημον ἀνδρῶν καὶ τροφῶν ἅμα καταληφόμενοι τὸ 15
 ἄστυ καὶ πρὸ σταδίων ἑκατὸν ἐστρατοπέδευον ἀμφὶ
 428 τὴν Ἀλβανῶν γῆν. δείσας οὖν ὁ Σύλλας περὶ τῇ πόλει 93
 τοὺς μὲν ἱππέας προύπεμψε κατὰ σπουδὴν ἐνοχλεῖν
 αὐτοῖς ὁδεύουσιν, αὐτὸς δ' ἐπειχθεὶς ἀθρόῳ τῷ στρατῷ
 παρὰ ταῖς Κολλίναις πύλαις περὶ μεσημβρίαν ἐστρατο- 20
 πέδευσεν, ἀμφὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν, ἥδη καὶ τῶν
 429 πολεμίων περὶ τὴν πόλιν στρατοπεδευόντων. μάχης δ'
 εὐθύς αὐτοῖς περὶ δειλὴν ἐσπέραν γενομένης τῷ μὲν
 δεξιῷ Σύλλας ἐκράτει, τὸ δὲ λαὸν ἠττώμενον ἐπὶ τὰς

4 περὶ ΟC, ἔτι περὶ i 5 ἀσθενῶς <μάλα> ci. Mend.
 ἔφευγε ci. Mend., cf. praeef. ἔφερον Did., errore, ut videtur
 17 ἀλβανὸν γῆν, ut videtur, b¹, ad Albanum C 19 ἐπα-
 χθεὶς a 22 περὶ] παρὰ ci. Mend., vix recte, cf. § 395. 401

8 Vell. 2, 28, 1 duos Servilios ad Clusium vicisse tradit,
 quos fuisse legatos Pompei verisimile est

πύλας κατέφυγεν. οἱ δὲ γέροντες, ὄντες ἐπὶ τῶν τει- 430
 χῶν, ὥς εἶδον αὐτοῖς συνεστρέχοντας τοὺς πολεμίους,
 τὰς πύλας καθῆκαν ἀπὸ μηχανῆς· αἱ δ' ἐμπίπτουσαι
 πολλοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ διέφθειραν, πολλοὺς δ'
 5 ἀπὸ τῆς βουλῆς, οἱ λοιποὶ δ' ὑπὸ δέους καὶ ἀνάγκης
 ἀνέστρεφον εἰς τοὺς πολεμίους. καὶ νυκτὸς ὅλης ἀγωνι- 431
 σάμενοι πολὺ πλῆθος ἔκτειναν· ἔκτειναν δὲ καὶ τῶν
 στρατηγῶν Τελεσῖνόν τε καὶ Ἀλβῖνον καὶ τὰ στρατό-
 πεδα αὐτῶν ἔλαβον. Λαμπώνιος τε ὁ Λευκανὸς καὶ
 10 Μάρκιος καὶ Καρρίνας ὅσοι τε ἄλλοι στρατηγοὶ τῆς
 Καρβωνείου στάσεως αὐτοῖς συνῆσαν, διέφυγον. καὶ 432
 θάνατος ἐκ τοῦδε τοῦ ἔργου πέντε μυριάδων ἐδόκει
 γενέσθαι παρ' ἀμφοτέρων· τὰ τε αἰχμάλωτα ὀκτακισ-
 χιλίων πλείω γενόμενα Σύλλας, ὅτι Σαννῖται τὸ πλεόν
 15 ἦν, κατηκόντισε. μετὰ δὲ μίαν ἡμέραν αὐτῷ καὶ 433
 Μάρκιος καὶ Καρρίνας ἀλόντες προσήγοντο· καὶ οὐδὲ
 τῶνδε φειδόμενος οἷα Ῥωμαίων ἔκτεινεν ἄμφω καὶ
 τὰς κεφαλὰς εἰς Πραίνεστον Λουκρητίῳ περὶ τὰ τεῖχη
 19 περιενεγκεῖν ἔπεμψεν.

94 Πραίνεστιοι δὲ καὶ τάδε θεώμενοι καὶ τὸν Κάρ- 434
 βωνος στρατὸν ἀπολωλέναι πάντα πυνθανόμενοι αὐτόν
 τε [Νωρβανὸν] ἤδη φυγεῖν ἐξ Ἰταλίας καὶ τὴν ἄλλην
 Ἰταλίαν καὶ Ῥώμην ἐπ' αὐτῇ Σύλλαν ἔκτενῶς χειρῶ-
 σθαι, τὴν πόλιν τῷ Λουκρητίῳ παρέδοσαν, Μαρίου

1 <οἱ> ὄντες ci. Mend., sed cf. ad § 172 2 συνεστρέχοντας
 Vi 5 λοιποὶ πολλοὶ iC 9 τε] δὲ ci. Nauck 10 Μάρ-
 κιος Gel., μάρκελλος libri 13 παρ' deleri maluit Mend., contra
 Zerdik p. 78 et Schenkl p. 174; cf. etiam Polyb. 4, 12, 1;
 8, 32, 4 20 sq. καρβώνιον a, κάρβωνον b 22 Νωρβανὸν
 del. Keil, cf. § 425

8 de hoc Albino cf. Borghesi II p. 274 et Mommsen, R.
 Münzw. p. 559 adn. 291 12 sq. de numeris cf. ad § 416

82a.C.

καταδύντος ἐς τάφρους ὑπονόμους καὶ μετὰ βραχὺ καὶ
 435 ἀνελόντος ἑαυτόν. Λουκρήτιος μὲν δὴ Μαρίου τὴν κε-
 φαλήν ἐκτεμῶν ἔπεμπεν ἐς Σύλλαν· καὶ αὐτὴν ὁ Σύλ-
 λας ἐν ἀγορᾷ μέσῃ πρὸ τῶν ἐμβόλων θέμενος ἐπιγελάσαι
 λέγεται τῇ νεότητι τοῦ ὑπάτου καὶ εἰπεῖν· “ἐρέτην δεῖ 5
 436 πρῶτα γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν”. Λουκρή-
 τιος δ’ ἐπεὶ Πραινεστὸν εἴλε, τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς
 ἐνταῦθα Μαρίῳ στρατηγούντων τοὺς μὲν αὐτίκα ἀνήρει,
 τοὺς δ’ ἐς φυλακὴν ἐσέβαλλεν· οὓς ὁ Σύλλας ἐπελθὼν
 437 ἀνεῖλε. καὶ τοὺς ἐν Πραινεστῷ προσέταξε χωρὶς ὀπλων 10
 προελθεῖν ἅπαντας ἐς τὸ πεδίον καὶ προελθόντων τοὺς
 μὲν ἑαυτῷ τι χρησίμους γενομένους, ὀλίγους πάμπαν,
 ἐξείλετο, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκέλευσεν ἐς τρία ἀπ’ ἀλλή-
 λων διασπῆναι, Ῥωμαίους τε καὶ Σαυνίτας καὶ Πραι-
 438 νεστίους· ἐπεὶ δὲ διέστησαν, τοῖς μὲν Ῥωμαίοις ἐπεκῆ- 15
 ρυξεν, ὅτι καὶ οἶδε ἄξια θανάτου δεδράκασι, καὶ συγ-
 γνάμην ἔδωκεν ὅμως, τοὺς δὲ ἑτέρους κατηκόντισεν
 ἅπαντας· γύναια δ’ αὐτῶν καὶ παιδία μεθῆκεν ἀπαθεῖς
 ἀπιέναι. καὶ τὴν πόλιν διήρπαξε, πολυχρήματον ἐν
 τοῖς μάλιστα τότε οὖσαν.

20

439 ὧδε μὲν δὴ καὶ Πραινεστὸς ἔάλω, Νῶρβα δ’, ἑτέρα
 πόλις, ἀντειχεν ἔτι ἐγκρατῶς, ἔσπε Αἰμιλίου Λεπίδου
 νυκτὸς ἐς αὐτὴν ἐκ προδοσίας ἐσελθόντος διαγανακτῆ-

1 ὑπονόμους Musgr., cf. IV § 50; Strab. 5, 3, 11, Vell.
 2, 27, 4, ὑπὸ νόμον Oab, ὑπονόμου d, quod tenuit Did., *Mario*
aggerem per cuniculos ingresso C 5 versus est Aristoph. Eq.
 542 (Dind.), ubi χρῆναι legitur pro δεῖ; oportere C 9 ἐσέ-
 βαλεν O, ἐνέβαλλεν ci. Musgr. 12 πάμπαν <όντας> ci. Mend.,
 cf. ad § 296 17 δέδωκεν i, natum ex perf. praecedenti
 19 sq. ἐν τοῖς] ἐν ταῖς ci. Schw., at cf. Krüger, Gr. Sprachl.⁵
 § 49, 10, 6

§ 439 Cantalupi (v. ad § 360) p. 23 sq. haec anno 673/81
 tribuit

σαντες οἱ ἔνδον ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ, οἱ μὲν ἑαυτοὺς ἀνῆρουν,
οἱ δ' ἀλλήλους ἐκόντες, οἱ δὲ καὶ βρόχοις συνεπλέκοντο·
καὶ τὰς θύρας ἐνέφραττον ἕτεροι καὶ ἐνεπίμπρασαν . . .
ἄνεμός τε πολὺς ἐμπεσὼν ἐς τοσοῦτον αὐτὴν ἐδαπάνησεν,
5 ὥς μηδὲν ἐκ τῆς πόλεως λάφυρον γενέσθαι. •

95 καὶ οἷδε μὲν οὕτως ἐγκρατῶς ἀπέθανον· ἡνυσμέ- 440
νων δὲ τῶν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν πολέμοις καὶ πυρὶ καὶ
φόνῳ πολλῷ, οἱ μὲν τοῦ Σύλλα στρατηγοὶ τὰς πόλεις
ἐπιόντες τὰ ὑποπτα ἐφρούρουν, καὶ Πομπήιος ἐς τε
10 Λιβύην ἐπὶ Κάρβωνα καὶ ἐς Σικελίαν ἐπὶ τοὺς ἐκεῖ
Κάρβωνος φίλους ἐστέλλετο· αὐτὸς δὲ ὁ Σύλλας Ῥω- 441
μαίους ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν πολλὰ ἐμεγαληγόρησεν
ἐφ' ἑαυτῷ καὶ φοβερὰ ἐς κατάπληξιν εἶπεν ἕτερα καὶ
ἐπήνεγκεν, ὅτι τὸν μὲν δῆμον ἐς χρηστὴν ἄξει μετα-
15 βολήν, εἰ πελθοιντό οἱ, τῶν δ' ἐχθρῶν οὐδενὸς ἐς ἔσχα-
τον κακοῦ φείσεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς στρατηγούς ἢ ταμίαις
ἢ χιλιάρχους ἢ ὅσοι τι συνέπραξαν ἄλλοι τοῖς πολε-
μίοις, μεθ' ἣν ἡμέραν Σκιπίων ὁ ὕπατος οὐκ ἐνέμεινε
τοῖς πρὸς αὐτὸν ὠμολογημένοις, μετελεύσεσθαι κατὰ
20 κράτος. ταῦτα δ' εἰπὼν ἀντίκα βουλευτὰς ἐς τεσσαρά- 442

1 αὐτοὺς V 2 ἐκόντες] ἐφόνεον, ἔκτεινον vel sim. ci.
Mend., sed ἐκόντες bene habet et subaudio ἀνῆρουν συνε-
πλέκοντο] συνεπνίγοντο ci. Schw., laqueis finire vitam vertit C.
Iure totum locum male compositum dixit Mend. 3 statui
lacunam, quam Keil ita fere explendam putat: <τὰς οἰκίας, ὅθεν
πῦρ κατὰ τὴν πόλιν διεσπαρμένον> ἄνεμός τε etc.; <τὴν πόλιν>
ἐνεπίμπρασαν coniecerat Schw. 4 αὐτὴν] omnia C, non per-
spiciens αὐτὴν 7 πολέμων a 13 ἐς κατάληψιν iC
15 sq. ἐς <τὸ> ἔσχατον κακοῦ ci. Mend. coll. Herodot. 1, 22;
2, 129, sed App. semper artic. in hac locutione omisit, cf. Loesch
p. 516 17 ἄλλοι Mend., ἄλλο libri, quod frustra defendebat
Kratz p. 63 sq. 19 αὐτὸν maluit Mend. 20 ταῦτ' εἰπὼν
ci. Mend., sed cf. ad § 37

18 μεθ' ἣν ἡμέραν] cf. § 385 20 sqq. de numeris cf.
Mommsen, R. Gesch. II⁹ p. 339 adn. et infra § 482

- κοντα καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ χιλίους καὶ
 ἑξακοσίους ἐπὶ θανάτῳ προύγραφεν. οὗτος γὰρ δοκεῖ
 πρῶτος, οὓς ἐκόλασε θανάτῳ, προγράψαι καὶ γέρα τοῖς
 ἀναιροῦσι καὶ μῆνυτρα τοῖς ἐλέγχουσι καὶ κολάσεις
 443 τοῖς κρύπτουσιν ἐπιγράψαι. μετ' οὐ πολὺ δὲ βουλευτὰς 5
 ἄλλους αὐτοῖς προσετίθει. καὶ τῶνδε οἱ μὲν ἀδοκῆτως
 καταλαμβανόμενοι διεφθείροντο, ἔνθα συνελαμβάνοντο,
 ἐν οἰκίαις ἢ στενωποῖς ἢ ἱεροῖς, οἱ δὲ μετέωροι πρὸς
 τὸν Σύλλαν φερόμενοί τε καὶ πρὸ ποδῶν αὐτοῦ ῥιπτού-
 μενοι· οἱ δὲ καὶ ἐσύροντο καὶ κατεπατοῦντο, οὐδὲ φω- 10
 νῆν ἔτι τῶν θεωμένων οὐδενὸς ἐπὶ τοσοῖσδε κακοῖς
 444 ἔχοντος ὑπ' ἐκπλήξεως. ἐξέλασίς τε ἐτέρων ἦν καὶ δῆ-
 μευσις τῶν ἐτέροις ὄντων. ἐπὶ δὲ τοὺς τῆς πόλεως
 ἐκφυρόντας ζητητὰ πάντα μαστεύοντες διέθρον καὶ
 ὅσους αὐτῶν λάβοιεν ἀνήρουν. 15
- 445 πολλή δὲ καὶ τῶν Ἰταλιωτῶν ἀναίρεσίς τε καὶ ἐξ- 96
 έλασις καὶ δήμευσις ἦν, ὅσοι τι Κάρβωνος ἢ Νωρβανοῦ
 ἢ Μαρίου ἢ τῶν ὑπ' ἐκείνοις στρατηγούντων ὑπήκου-
 446 σαν. κρίσεις τε ἦσαν ἐπὶ τούτοις ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὅλην
 πικραὶ καὶ ἐγκλήματα ποικίλα, στρατηγίας ἢ στρατείας 20
 ἢ ἐσφορᾶς χρημάτων ἢ ἄλλης ὑπηρεσίας ἢ βουλευσεως
 ὅλως κατὰ Σύλλα. ἐγκλήματα δ' ἦν καὶ ξενία καὶ φιλία
 καὶ δάνεισμα, λαβόντος ἢ δόντος, ἥδη δέ τις καὶ προ-
 θυμίας ἢ μόνης συνοδίας ἡλίσκετο. καὶ ταῦτ' ἤκμαζε
- 1 χιλίους] λίους (sic) B   3 ἐκόλαζε ci. Mend., sed cf. praef.
 4 μνήματα i   5 ἐπιγράψαι] ἐπικηρῶσαι ci. Mend.
 12 ἔχοντος] ἡχοῦντος ci. Schw., uocem emittere audente C, qui non verba graeca, sed sententiam reddidit, ἰέντος Nauck; ἔχοντος non est cur mutes, cf. etiam Schenkl p. 174
 12 sq. δήμευσις ἐτέροις τῶν ὄντων ci. Cob. p. 213; malim δ. τῶν αὐτοῖς ὄντων, ἐτέροις potius del. Keil   24 συνοδίας] συνηθείας ci. Musgr., sed cf. Plut. Galba c. 20 ἐν δὲ τῇ συνοδίᾳ καὶ συνηθείᾳ aliosque locos; συνοδείας scribi iubet Cob. p. 213, sed cf. Crönert, Memoria p. 33

μάλιστα κατὰ τῶν πλουσίων. ὥς δ' ἐξέλιπε τὰ καθ' 447
 ἓνα [ἄνδρα ἐγκλήματα], ἐπὶ τὰς πόλεις ὁ Σύλλας μετῆει
 καὶ ἐκόλαξε καὶ τάσδε, τῶν μὲν ἀκροπόλεις κατασκά-
 πτων ἢ τείχη καθαιρῶν ἢ κοινὰς ζημίας ἐπιτιθεὶς ἢ
 5 εἰσφοραῖς ἐκτρύχων βαρυτάταις· ταῖς δὲ πλείοσι τοὺς 448
 ἑαυτῷ στρατευσαμένους ἐπώκιζεν ὥς ἔξων φρουρία
 κατὰ τῆς Ἰταλίας τὴν τε γῆν αὐτῶν καὶ τὰ οἰκήματα
 ἐς τούσδε μεταφέρων διμερίζεν· ὁ καὶ μάλιστ' αὐτοὺς
 εὖνους αὐτῷ καὶ τελευτήσαντι ἐποίησεν· ὥς γὰρ οὐχ
 10 ἔξοντες αὐτὰ βεβαίως, εἰ μὴ πάντ' εἶη τὰ Σύλλα βέ-
 βαια, ὑπερηγωνίζοντο αὐτοῦ· καὶ μεταστάντος.

καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν, Κάρβωνα δ' 449
 ἐκ Λιβύης ἐς Σικελίαν μετὰ πολλῶν ἐπιφανῶν καὶ
 ἀπ' αὐτῆς ἐς Κοσσύραν νῆσον ὑποφεύγοντα πέμψας
 15 τινὰς ὁ Πομπήιος συνέλαβε. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους τοῖς
 ἄγουσιν ἐκέλευσεν οὐδ' ἐς ὕψιν οἱ προσαχθέντας ἀν-
 ελεῖν, Κάρβωνα δὲ παραστησάμενος αὐτοῦ τοῖς ποσὶ
 δεσμώτην τρεῖς ὑπατον ἐπεδημηγόρησε καὶ κατέκανε
 19 καὶ τὴν κεφαλὴν ἐς Σύλλαν ἔπεμψεν.

97 ὁ δ', ἐπεὶ οἱ πάντα, ὥς ἐβούλετο, ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς 450
 διώκητο καὶ πολέμιον οὐδὲν ἦν ἔτι πλὴν Σερτωρίου
 μακρὰν ὄντος, Μέτελλον μὲν ἐπὶ τοῦτον ἐξέπεμψεν ἐς
 Ἰβηρίαν, τὰ δ' ἐν τῇ πόλει καθίστατο ἅπαντα ἐφ' ἑαυ-
 τοῦ, καθ' ὃν ἐβούλετο τρόπον. νόμου γὰρ ἢ χειροτο- 451
 25 νίας ἢ κλήρου λόγος οὐκ ἦν ἔτι, πεφρικότων ὑπὸ δέους

2 ἄνδρα ἐγκλήματα om. Mend. cum V 7 per Italiam U,
 i. e. κατὰ τὴν Ἰταλίαν 14 Κοσσύραν] κόρσινα VC, fort. Κόσ-
 συραν scribendum erat, cf. Boiss. ad Zon. 8, 14, 2 in edit. Cass.
 D. I p. 162 ὑποφυγόντα maluit Mend., cf. praef. 17 αὐ-
 τοῦ B 18 τρεῖς ὑπατον] cf. Cass. D. 50, 25, 2 et titulos;
 τρισύπατον Oī 22 ὄντος] ἀπόντος ci. Nauck, sed cf. V
 § 37. 467

82 α. C.

πάντων καὶ κρυπτομένων ἢ σιωπώντων· οἱ καὶ πάντα,
 ὅσα διώκησεν ὁ Σύλλας ὑπατεύων τε καὶ ἀνθυπατεύων,
 βέβαια καὶ ἀνεύθυνα ἐψηφίζοντο εἶναι εἰκόνα τε αὐ-
 τοῦ ἐπίχρυσον ἐπὶ ἵππου πρὸ τῶν ἐμβόλων ἀνέθεσαν
 καὶ ὑπέγραψαν “Κορνηλίου Σύλλα ἡγεμόνος Εὐτυχούς”. 5
 452 ὧδε γὰρ αὐτὸν οἱ κόλακες, διευτυχοῦντα ἐπὶ τοῖς
 ἐχθροῖς, ὠνόμαζον· καὶ προῆλθεν εἰς βέβαιον ὄνομα ἢ
 κολακεία. ἤδη δέ που γραφῇ περιέτυχον ἡγουμένη τὸν
 Σύλλαν Ἐπαφρόδιτον ἐν τῷδε τῷ ψηφίσματι ἀναγρα-
 φῆναι, καὶ οὐκ ἀπεικὸς ἐφαίνεται μοι καὶ τότε, ἐπεὶ 10
 καὶ Φαῦστος ἐπωνομάζετο· δύναται δὲ τοῦ αἰσίου καὶ
 453 ἐπαφροδίτου ἀρχοτάτω μάλιστα εἶναι τὸ ὄνομα. ἔστι
 δ’ ὅπου καὶ χρησμός αὐτῷ δοθεὶς ἐβεβαίου τάδε σκε-
 πτομένῳ τὰ μέλλοντα.

5 *inscripserunt* (’, i. e. ἐπέγραψαν, cf. p. 107, 10
 9 ἐπαφρόδιτον (sic) B 11 sq. φαῦστος ἐπωνομάζετο· δύναται
 δὲ <τοῦτο αἰσίος· δοκεῖ δὲ> τοῦ αἰσίου — τὰ ὀνόματα ci. Mend.
 Certe verba tradita paulum turbata. Fortasse vertendum: valet
 autem idem fere atque αἰσίος (i. e. εὐτυχής) et ἐπαφροδίτος
 hoc (sc. Fausti) nomen. Ad δύναται δὲ — εἶναι cf. Mithr. c. 67 extr.;
 C, δύναται εἶναι non intellegens, h. l. videtur esse, in Mithr.
dici potest vertit 12 ἐπαφροδισίου i post ὄνομα verba
 ὀπότερα — ἐπιγράψαι (p. 107, 8—10) collocari voluit Schw.,
 probavit Zeiss; quo facto non video, quo ἐβεβαίου τάδε (v. 13)
 pertineat

2 ὅσα διώκησεν etc.] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 2 p. 1167
 adn. 2 5 ἡγεμόνος i. e. dictatoris, cf. Mommsen C. I. L. I
 p. 168 adn. 584, consentit Mentz, De magistr. Rom. graece
 appellatis, diss. Jenae 1894, p. 22 9 Ἐπαφρόδιτον] cf. Arnold
 (v. ad § 382) p. 106, Mommsen, Hermes 20 (1885) p. 282 sq.,
 R. Staatsr. III, 1 p. 213 adn. 2, Dittenberger, I. G. VII p. 84 ad
 n. 264, Fr. Marx, Über die Venus des Lucrez, Bonner Studien,
 Aufsätze Reinhard Kekulé gewidmet, Berl. 1890, p. 115 sqq.
 11 Faustus non Sullae ipsius, sed filii eius fuit cognomen

πείθεό μοι, Ῥωμαῖε. κράτος μέγα Κύπρις ἔδωκεν
 Αἰνείου γενεῇ μεμελημένη. ἀλλὰ σὺ πᾶσιν
 ἀθανάτοις ἐπέτεια τίθει. μὴ λήθεο τῶνδε·
 Δελφοῖς δῶρα κόμιζε. καὶ ἔστι τις ἀμβαίνουσι
 5 Ταύρου ὑπὸ νιφόεντος, ὅπου περιμήκετον ἄστν
 Καρῶν, οἷ ναίουσιν ἐπώνυμον ἐξ Ἀφροδίτης·
 ἧ πέλεκυν θέμενος λήψη κράτος ἀμφιλαφές σοι.

ὁπότερα δ' αὐτῶν ἐψηφίσαντο Ῥωμαῖοι τὴν εἰκόνα 454
 τιθέντες, δοκοῦσί μοι παρασκώπτοντες ἢ ἐκμειλισσό-
 10 μενοι τὸν ἄνδρα ἐπιγράψαι. ἔπεμψε δὲ καὶ στέφανον 455
 χρύσειον καὶ πέλεκυν, ἐπιγράφας τάδε·

τόνδε σοι αὐτοκράτωρ Σύλλας ἀνέθηκ', Ἀφροδίτη,
 ᾧ σ' εἶδον κατ' ὄνειρον ἀνὰ στρατιὴν διέπονσαν
 τεύχεσι τοῖς Ἄρεος μαρναμένην ἔνοπλον.

3 τίθει. μὴ] τιθεῖς μὴ ci. Keil 4 δέλφοις a, δελφοῖν b
 καὶ ἔστι τις] haeserunt Musgr. et Mend.; cum hoc fort. θεὸς sub-
 audiendum, Schw. subintellexit τόπος vel χώρα; καὶ ἔστ' ἴνυς (i. e.
 ὁ τοῦ ἱεροῦ περίβολος) ci. Keil, speciose 5 περιμήκιστον V
 6 οἷ ναίουσιν] δηναίοισιν (immo δηναιοῖσιν) ci. Musgr.
 7 ἧ (vel οἷ) Schw., illie C, καὶ O i, vulgo; ᾧ ci. Musgr., τῇ Mend.
 9 <μᾶλλον> ἧ ci. Schw., recte, opinor; contra Kratt p. 59 et
 ipse Schw. t. III p. 852; cf. II § 274. 606, IV § 496 10 δὲ]
 δῇ ci. Mend. 11 χρυσοῦν scr. Mend., const. τόδε V
 12 αὐτοκράτωρ B 13 pentametrum desideraverunt Zeiss ad
 h. l. et Arnold (v. ad § 382) p. 106, at cf. Kaibel, Epigr. Graec.
 ex lapid. conl. 52, 132, 171, 400, 823, 1008 etc., Anthol. Pal. III
 p. 3 n. 18 etc., v. Wilamowitz, Index lect. Gotting. aest. 1884
 p. 9, Petronii satirae ed³. Buecheler p. 23 ᾧ σ' v. Wilamo-
 witz l. c. p. 10, ὥς Q i; ὥς <σ'> ci. Brunck εἶδεν ci. Keil,
 sed intellego ἀνέθηκα

1 sqq. cf. Anthol. Pal. III p. 484 n. 104 et adn. p. 542
 Did. et R. Hendess, Oracula graeca quae apud script. graecos
 romanosque exstant, diss. Halens. 1880, p. 11 5sq. designatur
 Aphrodisias Cariae 12 sqq. cf. Anthol. Pal. III p. 23 n. 153
 et adn. p. 73 Did., Th. Preger, Inscr. gr. metr. 1891 n. 116.
 De Aphrodite cf. Marx (v. ad § 452) p. 125

82α. C.

456 ὁ δὲ ἔργῳ βασιλεὺς ὢν ἢ τύραννος, οὐχ αἰρετός, 98
 ἀλλὰ δυνάμει καὶ βία, δεόμενος δ' ἄρα καὶ τοῦ προσ-
 ποιήματος αἰρετός εἶναι δοκεῖν, ὥδε καὶ τόδε ἐμῆχα-
 457 νήσατο. Ῥωμαίοις πάλαι κατ' ἀρετὴν ἦσαν οἱ βασι-
 λῆες· καὶ ὁπότε τις αὐτῶν ἀποθάνοι, βουλευτὴς ἕτερος 5
 παρ' ἕτερον ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἦρχεν, ἕως τινὰ ἄλλον
 ὁ δῆμος δοκιμάσειε βασιλεύειν. καὶ τὸνδε τὸν πενθῆ-
 μερον ἄρχοντα ἰντέρορηγα ἐκάλουν· εἴη δ' ἂν ἐν τοσῶδε
 βασιλεύς. ἀρχαιρέσια δ' ὑπάτων οἱ λήγοντες τῆς
 ἀρχῆς ἀεὶ προντίθεσαν· καὶ εἴ ποτε κατὰ συντυχίαν 10
 ὑπάτος οὐκ εἴη, ὅδε ὁ ἐν τοσῶδε βασιλεὺς καὶ τότε
 458 ἐρίγνυτο ἐς τὴν τῶν ὑπάτων χειροτονίαν. τούτου δὴ
 τοῦ ἔθους ἐπιβαίνων ὁ Σύλλας, ὑπάτων οὐκ ὄντων,
 ἐπεὶ καὶ Κάρβων ἐν Σικελίᾳ καὶ Μάριος κατὰ Πραι-
 νεστὸν ἐτεθνῆκεσαν, αὐτὸς μὲν που τῆς πόλεως ὑπ- 15
 ἐξήλθε, τῇ δὲ βουλῇ προσέταξεν ἐλέσθαι τὸν καλού-
 459 μενον μεταξὺ βασιλέα. ἡ μὲν δὴ Οὐαλέριον Φλάκκον
 εἵλετο, ἐλπίσασα ὑπάτων προτεθῆσεσθαι χειροτονίαν·
 ὁ δὲ Σύλλας ἐπέστελλε τῷ Φλάκκῳ γνώμην ἐς τὸν
 δῆμον ἐβενεργεῖν, ὅτι χρήσιμον ἡγοῖτο Σύλλας ἐν τῷ 20
 παρόντι ἔσεσθαι τῇ πόλει τὴν ἀρχήν, οὓς ἐκάλουν
 δικτάτορας, πανσάμενον ἔθος ἐκ τετρακοσίων ἐτῶν·

1 ἔργῳ <μὲν> ci. Mend., cf. ad § 202 1 sq. οὐχ αἰρετός—βία
 idem spuria esse putavit 2 sq. δεόμενος δ' ἄρα προσποιή-
 ματος τοῦ καὶ αἰρετός etc. maluit Mend., προσποιήματος delet
 potius Nauck, inut. 4 sq. βασιλεῖς scr. Mend., et ita semper
 -εῖς pro-έες 8 οὐντέρορηγα Οἱ <ὁ> ἐν τοσῶδε (τωσῶδε B)
 ci. Mend., perperam, εἴη—βασιλεὺς del. Kratt p. 20, sine causa
 9 sq. οἱ ἀεὶ λήγ. τῆς ἀρχ. προντ. ci. Mend., sed cf. ad § 406
 21 ἐλέσθαι a 22 τετρακοσίων deleto, lacunam significavit
 Schw. Debebat ἐκατὸν εἶκοσιν, cf. Vell. 2, 28, 2, Plut. Sulla
 c. 33, Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 169 sq.; τεττάρων γενεῶν
 ci. Nauck, vix recte

4 κατ' ἀρετὴν] cf. Cic. de rep. 2 § 24

ὃν δὲ ἔλαιντο, ἐκέλευεν ἄρχειν οὐκ ἐς χρόνον ῥητόν,
 ἀλλὰ μέχρι τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν ἀρχὴν
 ὅλην στάσει καὶ πολέμοις σεσαλευμένην στηρίξειεν.
 ὁ μὲν δὴ νοῦς τὴν γνώμην ἐς αὐτὸν ἔφερε τὸν Σύλ- 460
 5 λαν, καὶ οὐδ' ἀμφίβολον ἦν· ὁ δὲ Σύλλας οὐ κατα-
 σχῶν αὐτοῦ καὶ τοῦτ' ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἀνεκά-
 λυπτεν, ὅτι οἱ δοκίμῃ μάλιστα ἂν αὐτὸς τῇ πόλει
 99 καὶ ἐν τῷδε γενέσθαι χρήσιμος. ὁ μὲν δὴ τάδε ἐπέ- 461
 στέλλε, Ῥωμαῖοι δ' οὐχ ἐκόντες μὲν οὐδὲ κατὰ νόμον
 10 ἔτι χειροτονοῦντες οὐδὲν οὐδ' ἐπὶ σφίσιν ἡγούμενοι
 τὸ ἔργον ὅλως, ἐν δὲ τῇ πάντων ἀπορίᾳ τὴν ὑπόκρισιν
 τῆς χειροτονίας ὡς ἐλευθερίας εἰκόνα καὶ πρόσχημα
 ἀσπασάμενοι χειροτονοῦσι τὸν Σύλλαν, ἐς ὅσον θέλοι,
 τύραννον αὐτοκράτορα. τυραννὶς μὲν γὰρ ἡ τῶν 462
 15 δικτατόρων ἀρχὴ καὶ πάλαι, ὀλίγῳ χρόνῳ <δ'> ὀριζο-
 μένη· τότε δὲ πρῶτον ἐς ἀόριστον ἐλθοῦσα τυραννὶς
 ἐρίγνεται ἐντελής. τοσόνδε μέντοι προσέθεσαν εἰς εὐπρέ-
 πειαν τοῦ ῥήματος, ὅτι αὐτὸν αἰροῦντο δικτάτορα ἐπὶ
 θέσει νόμων, ὧν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ δοκιμάσειε, καὶ
 20 καταστήσει τῆς πολιτείας. οὕτω μὲν δὴ Ῥωμαῖοι βα- 463

3 στηρίξειεν ci. Bk., cf. Cob. p. 214 4 ὁ μὲν δὴ νοῦς τὴν
 γνώμην] ὁ μὲν δῆμος τ. γν. ci. C. Steph., perperam; ὁ μὲν νοῦς
 τῆς γνώμης ci. Musgr., haud male, cf. etiam Zerdik p. 44, τὴν
 γνώμην deleverit Mend., sed intellego: 'ratio ac consilium ani-
 mum ad ipsum advertit Sullam' 6 αὐτοῦ Bi, quod retinet
 Strachan-Davidson, sed κατασχῶν = κρατήσας 13 θέλουσι i,
 θέλει ci. Mend., sed optat. bene habet 14 τυραννὶς ex C
 Mend. et Cob. p. 214, τύραννος Oi, quod retinet Kratt p. 33
 15 ὀλίγῳ <δὲ> aut χρόνῳ <δ'> ci. Mend., hoc probavit Zerdik
 p. 81 hiatus causa

82a. C.

σιλεῦσιν ὑπὲρ τὰς ἐξήκοντα ὀλυμπιάδας χρησάμενοι,
ἐπὶ δ' ἐκείνοις δημοκρατία τε καὶ ὑπάτοις ἐτησίοις
προσιτάταις ἐς ἄλλας ἑκατὸν ὀλυμπιάδας, αὐθις ἐπει-
ρῶντο βασιλείας, ὀλυμπιάδων οὐσῶν ἐν Ἑλλήσιν ἑκα-
τὸν ἐβδομήκοντα πέντε καὶ οὐδενὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ τότε 6

464 ἀγωνίσματος πλὴν σταδίου δρόμου γιγνομένου· τοὺς
γὰρ ἀθλητὰς καὶ τὰ ἄλλα θεάματα πάντα ὁ Σύλλας
ἐς Ῥώμην μετεκέκλητο ἐπὶ δόξῃ τῶν Μιθριδατείων ἔρ-
γων ἢ τῶν Ἰταλικῶν. πρόφασις δ' ἦν ἀναπνεῦσαι
καὶ ψυχαγωγῆσαι τὸ πλῆθος ἐκ καμάτων. 10

465 ὁ δ' ἐς μὲν πρόσχημα τῆς πατρὸς πολιτείας ὑπά- 100

82a. C. τοὺς αὐτοῖς ἐπέτρεψεν ἀποφῆναι, καὶ ἐγένοντο Μάρκος
Τύλλιος καὶ Κορνήλιος Δολοβέλλας· αὐτὸς δ' οἷα δὴ
βασιλεύων δικτάτωρ ἐπὶ τοῖς ὑπάτοις ἦν· πελέκει
τε γὰρ ἐφέροντο πρὸ αὐτοῦ, οἷα δικτάτορος, εἴκοσι 15

1 ἐξήκοντα Schw., εἴκοσιν O, ἑκατὸν iC, desideraverat ἐξή-
κοντα iam Petavius ad Themist. p. 525 Dind.; ἐς ἐξήκοντα pro
ὑπὲρ τὰς ἐξ. et v. 3 ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν pro ἐς ἄλλας ἐκ. et v. 5
καὶ τεσσάρων, pro πέντε, καὶ ci. Kuyper, De fontibus Plut. et
App. in vita Sullae enarranda, diss. Traiecti ad Rhen. 1882,
p. 139 VIII, non recte, opinor; Keil v. 3 ἐς ἄλλας <ἐξ καὶ>
ἑκατὸν scribi iubet ὁ καὶ non vertit C, 'bene' (Mend.)

6 σταδίου B 8 ἐπὶ δόξῃ] ἐπιεικείᾳ i, ueluti solamina quae-
dam belli mithridatici aut itali C, ἐπινίκια ci. Petavius l. c. et
Faber, Agonisticon lib. I c. 29 p. 99 sq., et Musgr., ἐπ' εὐκλείᾳ
Schw.; Mend. totum locum corruptum ratus ac fortasse mutilum
proposuit: μετεκέκλητο δόξῃ μὲν ἐπὶ τοῖς Μιθριδατείσις, ἔργω
δὲ ἐπὶ τοῖς Ἰταλικοῖς, parum probabiliter. Malim ἢ <καὶ> τῶν
Ἰ., cf. etiam Drumann II² p. 405 sq. 9 ἀναπνεῦσαι] ἀναπαύσαι
ci. Enthoven, Mnemos. 22 (1894) p. 386 coll. II § 61, sed tran-
sitive ἀναπνέω usurpat etiam Heliod. 8, 14 10 ψυχαγωγῆσθαι
ci. Mend., cf. ad v. 9 ἐκ <τῶν> καμ. maluit Mend.

12 ἐγένετο, ον supra ε a m. 1, V 13 Τύλλιος edit. Tolliana,
σύλλιος BCi, σύλιος V Κορνήλιος Schw., ὀρτούλιος libri
δολαβέλλας B

καὶ τέσσαρες, ὅσοι καὶ τῶν πάλαι βασιλέων ἡγοῦντο,
καὶ φυλακὴν τοῦ σώματος περιέθετο πολλήν. νόμους 466
τε ἐξέλυε καὶ ἑτέρους ἐτίθετο· καὶ στρατηγεῖν ἀπέειπε,
πρὶν ταμιεῦσαι, καὶ ὑπατεύειν, πρὶν στρατηγῆσαι, καὶ
5 τὴν ἀρχὴν τὴν αὐτὴν αὐτῷ ἄρχειν ἐκώλυσε, πρὶν ἔτη
δέκα διαγενέσθαι. τὴν δὲ τῶν δημάρχων ἀρχὴν ἴσα 467
καὶ ἀνείλεν, ἀσθενεστάτην ἀποφήνας καὶ νόμῳ κωλύ-
σας μηδεμίαν ἄλλην τὸν δήμαρχον ἀρχὴν ἐτι ἄρχειν·
διὸ καὶ πάντες οἱ δόξης ἢ γένους ἀντιποιοῦμενοι τὴν
10 ἀρχὴν ἐς τὸ μέλλον ἐξετρέποντο. καὶ οὐκ ἔχω σαφῶς
εἰπεῖν, εἰ Σύλλας αὐτήν, καθὰ νῦν ἔστιν, εἰς τὴν βου-
λὴν ἀπὸ τοῦ δήμου μετήνεγκεν. αὐτῇ δὲ τῇ βουλῇ 468
διὰ τὰς στάσεις καὶ τοὺς πολέμους πάμπαν ὀλιγαν-
θροῦσῃ προσκατέλεξεν ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους ἐκ τῶν
15 ἀρίστων ἱππέων, ταῖς φυλαῖς ἀναδοὺς ψῆφον περὶ
ἐκάστου. τῷ δὲ δήμῳ τοὺς δούλους τῶν ἀνηρημένων 469
τοὺς νεωτάτους τε καὶ εὐρώστους, μυρίων πλείους,

3 ἐτίθει ci. Mend., sed cf. ad § 166 et Schenkl p. 174 8 τὸν
δημαρχήσαντα cum C maluit Mend., τὸν δήμαρχον <γενόμενον>
Keil, contra Berg, diss. p. 34, coll. Syr. c. 52, Mithr. c. 120,
ubi βασιλεύσας exspectabas pro βασιλεύς, et II § 97 9 οἱ]
ἢ a ἀντιποιοῦμενοι male vertit C: qui pollebant γένους
suspectans οἱ δόξης τοῦ γένους ci. Mend., vix recte <ταύτην>
τὴν ἀρχὴν ci. Mend., inut., cf. etiam Kratt p. 21 sq. 13 τοὺς
ante πολέμους om. O, fort. recte, cf. ad § 351 17 εὐρωστο-
τάτους exspecto cum Mend., contra Kratt p. 18, coll. I § 498,
II § 624, V § 208

1 ὅσοι—ἡγοῦντο] est error Appiani, cf. Mommsen, R.
Staatsr. I³ p. 382 adn. 1; v. App. ipsum Syr. c. 15 et Arnold
(v. ad § 382) p. 109 6 sqq. cf. Fritzsche (v. ad § 266) p. 7 sqq.,
Lengle (v. ad § 165) p. 10 sqq. 10 sqq. cf. Drumann II² p. 412,
Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 553 adn. 5, Fritzsche p. 11
14 cf. adn. ad § 267, Willems I p. 404 15 cf. Lange, R.
Altert. III² p. 156, Neumann, Gesch. Roms I p. 603, Mommsen,
R. Staatsr. III, 1 p. 189, II³ p. 733, Fritzsche p. 15 16 sqq. cf.
titulum honorar. a libertinis positum apud Dessau, Inscr. sel. In. 871

81a.C.

- ἐλευθερώσας ἐγκατέλεξε καὶ πολίτας ἀπέφηνε Ῥωμαίων
καὶ Κορνηλίους ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπεν, ὅπως ἐτοίμοις
ἐκ τῶν δημοτῶν πρὸς τὰ παραγγελλόμενα μυροῖς
470 χρῶτο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπινοῶν
τέλεσι τοῖς ὑπὲρ ἑαυτοῦ στρατευσαμένοις τρισὶ καὶ 5
εἴκοσιν ἐπένειμεν, ὥς μοι προείρηται, πολλὴν ἐν ταῖς
πόλεσι γῆν, τὴν μὲν ἔτι οὐδὲν ἀνέμητον, τὴν δὲ τὰς
πόλεις ἀφαιρούμενος ἐπὶ ζημίᾳ.
- 471 ἔς ἅπαντα δ' ἦν οὕτω φοβερός καὶ ἄκρος ὀργήν, 101
ὥς καὶ Κόιντον Λουκρήτιον Ὀφέλλαν τὸν Πραϊνεστὸν 10
αὐτῷ λαβόντα καὶ Μάριον τὸν ὑπάτον ἐκπεπολιορρη-
κότα καὶ τὸ τέλος αὐτῷ τῆς νίκης συναγαρόντα, ὑπα-
τεύειν ἔτι ἱππέα ὄντα, πρὶν ταμιεῦσαι καὶ στρατη-
γῆσαι, διὰ τὸ μέγεθος τῶν εἰργασμένων κατὰ παλαιὸν
ἔθος ἀξιοῦντα καὶ τῶν πολιτῶν δεόμενον, ἐπεὶ κω- 15
λύων καὶ ἀνατιθέμενος οὐ μετέπειθεν, ἐν ἀγορᾷ μέσῃ
472 κτεῖναι. καὶ συναγαγὼν τὸ πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν εἶπεν·
“ἴστε μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ παρ' ἐμοῦ δὲ ἀκούσατε, ὅτι
Λουκρήτιον ἐγὼ κατέκτανον ἀπειθοῦντά μοι”. καὶ
λόγον εἶπε· “φθεῖρες γεωργὸν ἀροτριῶντα ὑπέδακνον” 20
ὃ δὲ δις μὲν”, ἔφη, “τὸ ἄροτρον μεθεῖς τὸν χιτωνί-
σκον ἐκάθηρεν· ὥς δ' αὖθις ἐδάκνετο, ἵνα μὴ πολ-

2 κορνήλιος ἀφ' ἑαυτοῦ i
ci. Mend. 19 κατέκτανον i

6 ὥσπερ μοι i 18 δὲ] δὴ
20 ἐπεῖπε ci. Mend., fort. recte

5 sq. fuerunt XXVII sec. Liv. epit. 89, cf. de discrepantia Cantalupi (v. ad § 360) p. 38 6 ὥς μοι προείρηται] cf. § 448, Cantalupi p. 24 sq. 14 κατὰ παλαιὸν ἔθος] cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 539 adn. 1 20 sqq. v. Fab. Aesop. ed. Halm n. 411 p. 197, Babrius ed. Gitlbauer p. 153 n. 286 et contra eum Babrius ed. Crusius p. 231 sq. Praeterea J. Ziehen, Sullas Phthiriasis, Philol. 57 (1898) p. 189 sqq., contra quem Groebe ap. Drumann II² p. 560 sqq., alii

λάκις ἀργοίῃ, τὸν χιτωνίσκον ἔκανσεν. ἀγὰρ τοῖς δις
 ἡττημένοις παραινῶ τρίτου πυρὸς μὴ δεηθῆναι". Σύλ- 473
 λας μὲν δὴ καὶ τοῖσδε καταπληξάμενος αὐτούς, καθὰ
 ἐβούλετο, ἤρχε. καὶ ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τῷ Μιθριδατεῖ
 5 πολέμῳ. καὶ τινες αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀρνούμενην βασι-
 λείαν ἐπισκώπτοντες ἐκάλουν, ὅτι τὸ τοῦ βασιλέως
 ὄνομα μόνον ἐπικρύπτει· οἱ δ' ἐπὶ τὸνναντίον ἀπὸ
 τῶν ἔργων μετέφερον καὶ τυραννίδα ὁμολογοῦσαν
 102 ἔλεγον. ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς τε Ῥωμαίοις καὶ Ἰταλοῖς 474
 10 ἅπασιν ὁ πόλεμος ὅδε προύβη κακοῦ, προύβη δὲ καὶ
 τοῖς ὑπὲρ τὴν Ἰταλίαν ἔθνεσιν ἅπασιν, ἄρτι μὲν ὑπὸ
 ληστῶν καὶ Μιθριδάτου καὶ Σύλλα πεπολεμημένοις,
 ἄρτι δ' ἀποροῦντος τοῦ ταμείου διὰ τὰς στάσεις
 ἐκτετρυχωμένοις εἰσφοραῖς πολλαῖς. ἔθνη τε γὰρ πάντα 475
 15 καὶ βασιλεῖς, ὅσοι σύμμαχοι, καὶ πόλεις, οὐχ ὅσαι μόνον
 ὑποτελεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅσαι ἑαυτὰς ἐγκεχειρίκεσαν
 ἐπὶ συνθήκαις ἔνορκοι καὶ ὅσαι διὰ συμμαχίαν ἢ τινα
 ἀρετὴν ἄλλην αὐτόνομοί τε καὶ φόρων ἦσαν ἀτελεῖς,
 τότε πᾶσαι συντελεῖν ἐκελεύοντο καὶ ὑπακούειν χώρας
 20 τε ἔνιαι καὶ λιμένων κατὰ συνθήκας σφίσι δεδομένων
 ἀφηροῦντο.

1 τοῖς δις] τοῖσδε i 2 ἡττημένοις] διηττημένοις ci. Musgr.,
 ἡλεσημένοις Mend. (cf. Cass. D. 53, 4, 1), ἡμμένοις Ziehen (v. ad
 p. 112, 20), inut., ut videtur 4 ἐθριάμβευεν O 6 τοῦ delen-
 dum ci. Mend. 8 καὶ τὴν τυραννίδα B 10 ὁ πόλεμος — 11
 ἅπασιν om. V 12 πεπολεμημένοις] πεπορθημένοις ci. Mend.,
 σεσυλημένοις Nauck, neutrum probō propter ἐκτετρ. εἰσφοραῖς
 πολλ. 13 ταμειῖον scr. Schw. et recentiores, sed cf. Crönert,
 Memoria p. 35 14 ἐκτετρυμένοις ci. Cob. p. 220 sq.
 καὶ εἰσφοραῖς a 15 οὐ μόνον ὅσαι ci. Nauck, contra Zerdik
 p. 70 coll. III § 46, II § 35 extr.

14 sqq. cf. de generibus harum civitatum Mommsen, R. Staatsr.
 III, 1 p. 657. 19 sqq. cf. S.C. Stratonice, Bull. de corr.
 hell. 9 (1885) p. 463, titulum Alabandae ibid. 10 (1886) p. 305

81a. C.

476

Σύλλας δὲ καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύσαντος υἱόν, ἀνατραφέντα μὲν ἐν Κῷ καὶ ὑπὸ Κῶων ἐκδοθέντα Μιθριδάτῃ, διαφυγόντα δὲ πρὸς Σύλλαν ἐκ Μιθριδάτου καὶ συνήθη γενόμενον, ἐψηφίσατο βασιλεύειν Ἀλεξανδρέων, ἐρήμου 5 τῆς Ἀλεξανδρέων ἀρχῆς ἀνδρὸς οὔσης καὶ τῶν γυναικῶν, ὅσαι βασιλείου γένους, ἀνδρὸς συγγενοῦς δεομένων, ἐλπίσας χρηματιεῖσθαι πολλὰ ἐκ βασιλείας 477 πολυχρόσου. ἀλλὰ τόνδε μὲν οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐννεακαιδεκάτην ἡμέραν ἔχοντα τῆς ἀρχῆς καὶ ἀτοπώτερον 10 σφῶν, οἷα Σύλλα πεποιθότα, ἐξηγούμενον, ἐς τὸ γυμνάσιον ἐκ τοῦ βασιλείου προαγαγόντες ἔκτειναν. οὕτως ἔτι καὶ οἶδε διὰ τε μέγεθος ἀρχῆς ἰδίας καὶ τῶν ἔξωθεν κακῶν ἔτι ὄντες ἀπαθεῖς ἀφόβως εἶχον ἐτέρων.

15

478 τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους Σύλλας, καίπερ ὢν δικτά- 103

80a. C.

τωρ, ἐς ὑπόκρισιν ὅμως καὶ σχῆμα δημοκρατικῆς ἀρχῆς ὑπέστη καὶ ὑπάτος αὐθις γενέσθαι σὺν Μετέλλῳ τῷ 479 Εὐσεβεῖ. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἴσως ἔτι νῦν οἱ Ῥωμαίων βασι- λées, ὑπάτους ἀποφαίνοντες τῇ πατρίδι, ἔστιν ὅτε καὶ 20 ἑαυτοὺς ἀποδεικνύουσιν, ἐν καλῷ τιθέμενοι μετὰ τῆς μερίστης ἀρχῆς καὶ ὑπατεῦσαι.

4 <οἱ> post συνήθη addidit Schw., post καὶ poni vult Zerdik p. 73, cf. ad § 263 6 Ἀλεξανδρέων om. Mend. cum C, contra Zerdik p. 26 adn. 1, coll. Syr. c. 65 7 post γένους add. ἦσαν i 10 καὶ delendum ci. Mend. 13 καὶ οἶδε] καὶ susp. Mend. 15 ἐτέρων] τῶν σφετέρων ci. Mend., sed ἐτέρων respicit ad Sullam et Romanos 18 καὶ ὑπάτος σὺν Μετέλλῳ γενέσθαι τῷ V

1 de hoc Alexandro cf. Mithr. c. 23 et E. Bandelin, De rebus inter Aegyptios et Romanos intercedentibus usque ad bellum Alexandrinum a Caesare gestum, diss. Halens. 1893 p. 35 sq., Strack, Die Dynastie d. Ptolemäer p. 186. 206 adn. 39

τῷ δ' ἐξῆς ἔτει ὁ μὲν δῆμος καὶ τότε τὸν Σύλλαν 480
 θεραπεύων ἤρειτο ὑπατεύειν, ὃ δὲ οὐκ ἀνασχόμενος
 ὑπάτους μὲν αὐτοῖς ἀπέφηνε Σερουίλιον Ἰσαυρικὸν καὶ
 Κλαύδιον Ποῦλχρον, αὐτὸς δὲ τὴν μεγάλην ἀρχὴν οὐ-
 5 δυνὸς ἐνοχλοῦντος ἐκὼν ἀπέθετο. καὶ μοι θαῦμα μὲν 481
 καὶ τότε αὐτοῦ καταφαίνεται τοσὴνδε ἀρχὴν πρῶτον
 ἀνδρῶν καὶ μόνον ἐς τότε Σύλλαν οὐδενὸς ἐπείγοντος
 ἀποθέσθαι, οὐ παισὶν, ὥς Πτολεμαῖος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ
 Ἀριοβαρζάνης ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Σέλευκος ἐν Συρίᾳ,
 10 ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς τυραννουμένοις· ἄλογον δ' ἤδη καὶ 482
 τὸ βιασάμενον ἐς τὴν ἀρχὴν ῥιψοκινδύνως, ἐπεῖτε ἐγ-
 κρατῆς ἐγένετο, ἐκόντα ἀποθέσθαι καὶ παράδοξον,
 οἷον οὐπω τι ἕτερον, τὸ μὴ δεῖσαι νεότητος ἐν τῷδε τῷ
 πολέμῳ πλεόν μυριάδων δέκα ἀνηρημένης καὶ τῶν
 15 ἐχθρῶν αὐτὸν ἀνελόντα βουλευτὰς μὲν ἐνενήκοντα,
 ὑπάτους δ' ἐς πεντεκαίδεκα, ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων
 ἱππέων δισχιλίους καὶ ἑξακοσίους σὺν τοῖς ἐξεληλαμέ-
 νοις· ὧν τῆς τε περιουσίας δεδημευμένης καὶ πολλῶν 483
 ἀτάφων ἐκριφέντων, οὔτε τοὺς οἴκοι ὁ Σύλλας οὔτε
 20 τοὺς φεύγοντας καταπλαγεῖς οὐδὲ τὰς πόλεις, ὧν ἀκρο-
 πόλεις τε καὶ τεῖχη καὶ γῆν καὶ χρήματα καὶ ἀτελείας
 104 ἀφῆρητο, ἐαυτὸν ἀπέφηνεν ἰδιώτην. τοσοῦτον ἦν ἐν 484
 τῷδε τῷ ἀνδρὶ τόλμης καὶ τύχης· ὅν γέ φασιν ἐπ-

3 *Cornelium Isauricum* C, falso 4 *μεγάλην*] *μεγίστην* ci.
 Mend. ex C, inut. 6 *καταφαίνεται* i <τὸ> *τοσὴνδε* ci.
 Mend., at cf. Herodot. 7, 153 10 *ἄλογον δ' ἤδη*] *ἄτοπον δ' ἔτι*
 ci. Mend., sine causa idonea 15 *αὐτῶν* cum i scr. Mend.
 16 *ὑπάτους*] *ὑπατικούς* ci. Cob. p. 232, idem vel *ὑπάτους δ* <*ἐ*
καὶ ὑπατικούς> Mend., certe consulares intellegendi sunt

15 sqq. de numeris v. Mommsen, R. Gesch. II⁹ p. 339 adn.,
 Neumann, Gesch. Roms I p. 597 sq.

79 a. C.

εἰπεῖν ἐν ἀγορᾷ, τὴν ἀρχὴν ἀποτιθέμενον, ὅτι καὶ λό-
 γον, εἴ τις αἰτοίῃ, τῶν γεγονότων ὑφέξει, καὶ τὰς
 ῥάβδους καθελόντα καὶ τοὺς πελέκεας τὴν φρουρὰν
 ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπώσασθαι καὶ μόνον μετὰ τῶν
 φίλων ἐς πολὺ ἐν μέσῳ βαδίσαι θεωμένου τοῦ πλή- 5
 485 θους καὶ καταπεπληγότος αὐτὸν καὶ τότε. ἀναχωροῦντα
 δ' ἐπὶ τὴν οἰκίαν μόλις ποτὲ μειράκιον ἐπεμέμφετο
 καὶ οὐδενὸς αὐτὸ ἀπερύκοντος ἐθάρρησε καὶ λοιδοροῦ-
 486 μενον αὐτῷ μέχρι τῆς οἰκίας ἐλθεῖν. ὁ δὲ κατὰ τῶν
 μεγίστων ἀνδρῶν τε καὶ πόλεων ἄκρος ὀργὴν γενό- 10
 μενος εὐσταθῶς τὸ μειράκιον ἠνεγκε καὶ τοσοῦτον
 ἐσιῶν ἐς τὴν οἰκίαν, εἴτε ἀπὸ ξυνέσεως εἴτε καὶ τύχῃ
 καταμαντευόμενος τῶν ἐσομένων, ἀπεκρίνατο, ὅτι κω-
 λύσει τὸ μειράκιον τόδε ἕτερον ἄνδρα ἀρχὴν τοιάνδε
 487 ἔχοντα ἀποθέσθαι. καὶ Ῥωμαίοις μὲν οὕτω γενέσθαι 15
 συνηνέχθη μετ' ὀλίγον, Γαῖου Καίσαρος τὴν ἀρχὴν
 οὐκέτι μεθέντος· ὁ δὲ Σύλλας μοι δοκεῖ, ἐς πάντα
 σφοδρὸς ὁμοῦ καὶ δυνατὸς γενόμενος, ἐπιθυμῆσαι τύ-
 ραννος ἐξ ιδιώτου γενέσθαι καὶ ιδιώτης ἐκ τυράννου
 καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπ' ἐρημίας ἀγροίκου διαγενέσθαι. 20
 488 διῆλθε γὰρ ἐς χωρία ἴδια ἐς Κύμην τῆς Ἰταλίας καὶ
 ἐνταῦθα ἐπ' ἐρημίας θαλάσση τε καὶ κυνηγεσίῳ ἐχρῆτο,
 οὐ φυλασσόμενος ἄρα τὸν κατὰ ἄστν ιδιώτην βίον

1 ἐν τῇ ἀγορᾷ i 4 ἀπὸ del. Nauck, cf. ad § 65
 8 αὐτὸ] αὐτῷ i aut καὶ ante λοιδορ. deleri aut v. 9 ἦλθεν
 scribi voluit Mend., inut. 12 συνέσεως scr. Mend. 13 ἀπε-
 κρίνατο] ἀπέρρηξεν maluit Mend., sed e nexu rerum ἀπεκρίνατο
 bene intellegitur 15 ἔχοντα] ἐκόντα ci. Mend., sed h. l.
 etiam ἔχοντα bene habet, cf. ad § 10 17 μεθέντος ci. Mend.,
 sed cf. V § 252 et praef. ἐς πάντα ante μοι δοκεῖ i
 20 μετὰ τοῦτ'] ob id C, unde Mend. ci. κατὰ τοῦτ', sed C male
 vertit

οὐδ' ἀσθενῆς ὢν αὐθις ἐς ὃ τι ὁρμήσειεν· ᾧ δυνατῇ 489
 μὲν ἔτι ἡ ἡλικία καὶ τὸ σῶμα εὖρωστον, ἀμφὶ δὲ τὴν
 Ἰταλίαν δυώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν ἦσαν ἑναγχος ὑπε-
 στρατευμένων καὶ δωρεὰς μεγάλας καὶ γῆν πολλήν παρ'
 5 αὐτοῦ λαβόντων, ἔτοιμοι δ' οἱ κατὰ τὸ ἄστυ μύριοι
 Κορνήλιοι καὶ ὁ ἄλλος αὐτοῦ στασιώτης λεῶς, εὐνους
 αὐτῷ καὶ φοβεροὺς ὢν ἔτι τοῖς ἑτέροις καὶ τὸ σφέτε-
 ρον ἀδελφεύς, ὢν τῷ Σύλλᾳ συνεπεπράχεσαν, ἐν τῷ Σύλ-
 λαν περιεῖναι τιθέμενοι. ἀλλὰ μοι δοκεῖ κόρον τε 490
 10 πολέμων καὶ κόρον ἀρχῆς καὶ κόρον ἄστεος λαβῶν
 ἐπὶ τέλει καὶ ἀγροικίας ἐρασθῆναι.

105 ἄρτι δ' ἀποστάντος αὐτοῦ, Ῥωμαῖοι φόνου καὶ τυ- 491
 ραννίδος ἀπαλλαγέντες ἡσυχῇ πάλιν ἐπὶ στάσεις ὑπερ- 78a.C.
 ριπίζονται ἑτέρας. καὶ ὑπατοὶ αὐτοῖς καθίστανται Κόιν-
 15 τός τε Κάτλος ἀπὸ τῶν Συλλείων καὶ Λέπιδος Αἰμίλιος
 ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἐχθίστω τε ἀλλήλοιν καὶ εὐθὺς
 ἀρξαμένω διαφέρεσθαι. δῆλόν τε ἦν τι κακὸν ἕτερον
 ἐκ τοῦδε γενησόμενον.

Σύλλας δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐνύπνιον ἔδοξεν ἰδεῖν, ὅτι 492
 20 αὐτὸν ὁ δαίμων ἤδη καλοῖη· καὶ ὃ μὲν αὐτίκα μεθ'
 ἡμέραν τοῖς φίλοις τὸ ὕναρ ἐξειπὼν διαθήκας συν-
 ἔγραφεν ἐπειγόμενος καὶ αὐτῆς ἡμέρας συνετέλει· σφρα-
 γισαμένῳ δ' αὐτὰς περὶ ἐσπέραν πυρετὸς ἐμπίπτει καὶ
 νυκτὸς ἐτελευτήσεν, ἐξήκοντα μὲν ἔτη βιώσας, εὐτυ-
 25 χέστατος δ' ἀνδρῶν ἕς τε τὸ τέλος αὐτὸ καὶ ἐς τὰλλα
 πάντα, ὥσπερ καὶ ὠνομάζετο, γενέσθαι δοκῶν, εἰ δὴ
 τις εὐτυχίαν ἠγοῖτο τυχεῖν ὅσων ἂν ἐθέλῃ. γίνεται 493

1 ἐς] ἐφ' ci. Nauck, sed cf. ad § 269 3 δυώδεκα Schw.,
 διώδεκα B, δυόδεκα Vi, δώδεκα Mend., const. fere 3sq. <αὐτῷ>
 ὑπεστρ. ci. Mend., hiatus neglegens, cf. etiam ad § 223
 14 Κόιντός τε Schw., γαίός τε libri 19 ὁ σύλλας b 27 ἐθέλοι i

78 α. C.

δ' εὐθύς ἐν ἄστει στάσις ἐπ' αὐτῷ, τῶν μὲν ἄγειν
 ἀξιούντων τὸ σῶμα διὰ τῆς Ἰταλίας ἐπὶ πομπῇ καὶ
 ἐς τὴν Ῥώμην ἐν ἀγορᾷ προτιθέναι καὶ ταφῆς δημο-
 σίας ἀξιοῦν, Λεπίδου δὲ καὶ τῶν ἀμφὶ Λέπιδον ἐν-
 494 ισταμένων. ἐξενίκα δ' ὁ Κάτλος καὶ οἱ Σύλλειοι, καὶ 5
 ἐφέρετο ὁ νέκυσ ὁ τοῦ Σύλλα διὰ τῆς Ἰταλίας ἐς τὸ
 ἄστυ ἐπὶ κλίνης χρυσηλάτου καὶ κόσμου βασιλικοῦ,
 σαλπικταί τε πολλοὶ καὶ ἱππεῖς καὶ ἄλλος ὄμιλος ἐκ
 495 ποδὸς ὠπλισμένους εἶπετο. οἳ τε ὑποστρατευσάμενοι
 αὐτῷ πανταχόθεν ἐπὶ τὴν παραπομπὴν ὠπλισμένοι συν- 10
 ἔθεον καί, ὥς ἕκαστος ἀφικνοῖτο, εὐθύς ἐς κόσμον
 καθίσταντο· ἄλλο τε πλῆθος, ὅσον ἐπ' οὐδενὶ ἔργῳ,
 συνέτρεχεν. ἡγεῖτο δ' αὐτοῦ σημεῖα καὶ πελέκεις, ὅσοις
 496 περιῶν ἔτι καὶ ἄρχων ἐκοσμεῖτο. ὥς δ' ἐπὶ τὸ ἄστυ 106
 ἡνέχθη, ἐσεφέρετο μετὰ πομπῆς ἐνταῦθα δὴ μάλιστα 15
 ὑπερόγκον. στέφανοί τε γὰρ δισχιλίων πλείους ἀπὸ
 χρυσοῦ κατὰ σπουδὴν γενόμενοι παρεφέροντο, δῶρα
 τῶν πόλεων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατευσαμένων τελῶν
 καὶ καθ' ἓνα τῶν φίλων, ἄλλη τε τῶν ἐς τὴν ταφὴν
 497 πεμφθέντων οὐ δυνατὴ φράσαι πολυτέλεια. καὶ τὸ 20
 σῶμα δέει τοῦ συνδραμόντος στρατοῦ παρέπεμπον
 ἱερεῖς τε ἅμα πάντες καὶ ἱέρειαι, κατὰ σφᾶς αὐτῶν

3 ἐς τὴν Ῥώμην bene habet 7 καὶ κόσμον] μετὰ κ. ci.
 Nauck, inut. 8 σαλπικταί Oi, σαλπικταί Mend., ubique in-
 scriptiones secutus; fluctuat inter utramque formam Vat. 141;
 illam defendunt Dieterich, Untersuch. z. Gesch. d. griech. Sprache
 p. 117, Crönert, Memoria p. 71 adn. 2 9 ὠπλισμένον abd,
 in a tamen corr. in os, in b ων suprascriptum; ego deleverim,
 nisi cum Mend. praeferas: οἳ τε <γὰρ> ὑποστρ. — καθίσταντο,
 ἄλλο τε etc. 13 ὅσοι B 19 τὴν om. Vi 22 κατὰ σφᾶς
 αὐτοῦς ci. Mend., sed αὐτῶν est gen. part. cf. I § 41. 544, IV § 9

3 sq. ταφῆς δημοσίας] cf. F. Vollmer, Jahrb. f. cl. Philol.
 Suppl. 19 (1893) p. 325 adn. 5

ἐκάτεροι, καὶ ἡ βουλὴ πᾶσα καὶ αἱ ἀρχαί, τὰ σφέτερα
 σημεία ἐπικείμενοι. κόσμῳ δ' ἄλλῳ τὸ τῶν καλου- 498
 μένων ἱππέων πλῆθος εἶπετο καὶ ὁ στρατὸς ἐν μέρει
 πᾶς, ὅσος ὑπεστράτευτο αὐτῷ· συνέδραμον γὰρ σπονδῇ,
 5 τὸ ἔργον ἅπαντες ἐπειγόμενοι καταλαβεῖν, σημεία τε
 φέροντες ἐπὶ χροῦσα καὶ ὅπλα ἐπὶ σφίσι περιάργυρα,
 οἷς ἔτι νῦν ἐς τὰς πομπὰς εἰώθασι χρῆσθαι. σαλπιγ-
 κτῶν τε ἄπειρον ἦν πλῆθος, παρὰ μέρος ὑγρότατα
 καὶ πένθιμα μελωδούντων. βοῇ δ' ἐπευφήμουν ἡ τε 499
 10 βουλὴ πρώτη καὶ οἱ ἱππῆες ἐν μέρει, εἶθ' ὁ στρατός,
 εἶθ' ὁ δῆμος, οἱ μὲν τῷ ὄντι τὸν Σύλλαν ἐπιποθοῦν-
 τες, οἱ δὲ δειμαίνοντες αὐτοῦ καὶ τότε τὸν στρατὸν
 καὶ τὸν νέκυν οὐχ ἤτιον ἢ περιόντος· ἔς τε γὰρ τὴν
 ὄψιν τῶν γιγνομένων ἀποβλέποντες καὶ ἐς τὴν μνη-
 15 μην ὧν ἔδρασεν ὁ ἀνὴρ, ἐξεπλήττοντο καὶ ὠμολόγουν
 τοῖς ἐναντίοις εὐτυχέστατον αὐτὸν ἐκείνοις γενέσθαι
 καὶ σφίσι καὶ τεθνεῶτα φοβερώτατον. ὥς δ' ἐπὶ τοῦ 500
 βήματος, ἔνθα δημηγοροῦσιν ἐν ἀγορᾷ, προυτέθη, τοὺς
 μὲν ἐπιταφίους λόγους εἶπεν ὁ κράτιστος εἰπεῖν τῶν
 20 τότε, ἐπεὶ Φαῦστος ὁ παῖς ὁ τοῦ Σύλλα νεώτατος ἦν
 ἔτι, τὸ δὲ λέχος ὑποδύντες ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄνδρες

11 τὸν om. i 13 περιόντα ci. Mend., sed gen. respicit
 ad αὐτοῦ, καὶ τὸν νέκυν potius debebat Nauck, perperam,
 nam optime App. dicit homines Sullam mortuum veritos esse
 non minus quam vivum 16 γεγονέναι a, ut videtur
 20 νεώτερος ci. Bk., sed cf. Kratt p. 17 sq.

19 ὁ κράτιστος εἰπεῖν] quis fuerit, non constat; de L. Marcio
 Philippo cos. a. 663/91 cogitant Freinsheim, alii; de eodem aut
 de Hortensio Vollmer l. c. (v. ad § 493), cf. etiam Groebe ap.
 Drumann II² p. 424 adn. 2

78 a. C.

εὐρωστοι διεκόμεζον ἐς τὸ πεδλίον τὸ Ἄρειον, ἔνθα βασιλεῖς θάπτονται μόνοι· καὶ τὸ πῦρ οἱ τε ἱππεῖς καὶ ἡ στρατιὰ περιέδραμον.

- 501 καὶ Σύλλα μὲν τοῦτο τέλος ἦν, ἀπὸ δὲ τῆς πυρᾶς 107
χωροῦντες εὐθὺς οἱ ὕπατοι λόγοις βλασφήμοις ἐς ἀλλή- 5
λους διεφέροντο, καὶ τὸ ἀστικὸν ἐς αὐτοὺς διήρητο.
Λέπιδος δὲ καὶ τοὺς Ἱταλικοὺς προσποιούμενος ἔλεγεν,
ὅτι τὴν γῆν αὐτοῖς, ἣν ὁ Σύλλας ἀφήρητο, ἀποδώ-
502 σει. ἄμφω μὲν οὖν ἡ βουλὴ δέσασα ὥρκωσε μὴ πο-
λέμῳ διακριθῆναι, κληρωσάμενος δ' ὁ Λέπιδος τὴν 10
ὑπὲρ Ἄλπεις Γαλατίαν, ἐπὶ τὰ ἀρχαιρέσια οὐ κατήει
ὥς πολεμήσων τοῖς Συλλείοις τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὑπὲρ
τὸν ὄρκον ἀδεῶς· ἐδόκουν γὰρ ἐς τὸ τῆς ἀρχῆς ἔτος
503 ὥρκωσθαι. οὐ λανθάνων δ', ἐφ' οἷς ἐβούλευεν, ἐκα-
λεῖτο ὑπὸ τῆς βουλῆς· καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοῶν, ἐφ' οἷς 15
ἐκαλεῖτο, ἦει μετὰ τοῦ στρατοῦ παντὸς ὥς ἐς τὴν πό-
λιν ἐσελευσόμενος σὺν αὐτῷ. κωλυόμενος δὲ ἐκήρυξεν
504 ἐς τὰ ὅπλα χωρεῖν, καὶ ἀντεκήρυττε Κάτλος. μικρόν
τε πρὸ τοῦ Ἄρειου πεδλίου μάχης αὐτοῖς γενομένης,
ἡττώμενος ὁ Λέπιδος καὶ οὐκ ἐς πολὺν ἔτι ἀντισχῶν 20
ἐς Σαρδῶν διέπλευσεν, ἔνθα νόσῳ τηκεδόνι χρώμενος
ἀπέθανε· καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ μικρὰ κατὰ μέρος
ἐνοχλήσας διελύθη, τὸ δὲ κράτιστον Περπέννας ἐς
Ἰβηρίαν ἤγαγε Σερωρίῳ.

24

- 505 λοιπὸν δ' ἐστὶ τῶν Συλλείων ἔργων τὸ Σερωρίον, 108

4 καὶ Σύλλα — ἦν om. O   6 ἀστικὸν O   10 post
διακριθῆναι lacunam fort. statuendam ci. Mend., sed
App. videtur h. l. narrationem haud ita apte coartasse
13 ἐδόκει malim cum Mend., qui etiam μόνον post ἐς addit
17 ἐπελευσόμενος O   18 ἀντεκήρυξε maluit Mend., sed cf.
praef.

γενόμενον μὲν ὀκτάετες, οὐκ εὐμαρὲς δὲ οὐδαμὰ Ῥω-
 μαίοις, ἅτε μὴ πρὸς Ἰβηρας αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τόδε
 ἐπ' ἀλλήλους καὶ πρὸς Σερτώριον, ὃς ἤρρητο μὲν Ἰβη-
 ρίας ἄρχειν, Κάρβωνι δ' ἐπὶ Σύλλα συμμαχῶν Σύε-
 5 σαν πόλιν ἐν σπονδαῖς κατέλαβε καὶ φεύγων ἐπὶ τὴν
 στρατηγίαν ὄχετο. καὶ στρατὸν ἔχων ἔκ τε Ἰταλίας 506
 αὐτῆς καὶ τινα ἄλλον ἐκ Κελτιβήρων ἀγείρας τοὺς
 τε πρὸ ἑαυτοῦ στρατηγούς, οὐ παραδιδόντας οἱ τὴν
 ἀρχὴν ἐς χάριν Σύλλα, τῆς Ἰβηρίας ἐξέβαλε καὶ πρὸς
 10 Μέτελλον ἐπιπεμφθέντα ὑπὸ Σύλλα ἀπεμάχετο γεν-
 ναίως. περιώννυμος δὲ ὢν ἐπὶ τόλμῃ, βουλὴν κατ- 507
 ἔλεξεν ἐκ τῶν συνόντων οἱ φίλων τριακοσίους καὶ
 τήνδε ἔλεγεν εἶναι τὴν Ῥωμαίων βουλὴν καὶ ἐς ὕβριν
 ἐκείνης σύγκλητον ἐκάλει. Σύλλα δ' ἀποθανόντος καὶ 508
 15 Λεπίδου μετὰ Σύλλαν, στρατὸν ἔχων ἄλλον Ἰταλῶν,
 ὅσον αὐτῷ Περπέννας ὁ τοῦ Λεπίδου στρατηγὸς ἤγα-
 γεν, ἐπίδοξος ἦν στρατεύσειν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, εἰ μὴ
 δεῖσασα ἢ βουλὴ στρατόν τε ἄλλον καὶ στρατηγὸν
 ἕτερον ἐπὶ τῷ προτέρῳ Πομπήϊον ἔπεμψεν ἐς Ἰβηρίαν,
 20 νέον μὲν ἔτι ὄντα, περιφανῇ δ' ἐξ ὧν ἐπὶ Σύλλα περὶ
 109 τε Λιβύην καὶ ἐν αὐτῇ Ἰταλίᾳ κατεῖργαστο. ὃ δὲ ἐς 509
 τὰ Ἀλπεῖα ὄρη μετὰ φρονήματος ἀνῆει, οὐ κατὰ τὴν 77 a. C.
 Ἀννίβου μεγαλουργίαν, ἑτέραν δ' ἐχάρασσεν ἀμφὶ ταῖς

1 οὐδαμὰ Bk., οὐδ' ἅμα libri 2 αὐτοὺς] αὐτοῦ ἰ, αὐτοῖς ci. Mend., at cf. § 518 πρὸς αὐτοὺς Κρήτας 3 Σερτώριον <γενόμενον> ci. Mend., contra iure Zerdik p. 35 6 ἔκ τε τῆς ἰταλ. a 7 ἄλλην ἰ 9 ἐξέβαλλε cum ἰ Mend. 10 ἐπιπεμφθέντα <οἱ> ci. Mend., sed cf. ad § 223 14 ἀντι-σύνκλητον ci. Cob. p. 214, coll. Plut. Sull. c. 8, sed cf. II § 397 23 δ' om a

1 ὀκτάετες] cf. Wilsdorf (v. ad § 392) p. 114 sq., Bieńkowski (v. ibid.) p. 229, quem velim conferas de tota Appiani belli Sertor. narratione

77 a. C.

πηγαῖς τοῦ τε Ῥοδανοῦ καὶ Ῥοιδανοῦ, οὐκ ἀνίσχουσι
μὲν ἐκ τῶν Ἀλπείων ὁρῶν οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων,
ῥεῖ δ' ὃ μὲν διὰ Κελτῶν τῶν ὑπὲρ Ἀλπεῖς εἰς τὴν
Τυρρηνικὴν θάλασσαν, ὃ δὲ ἔνδοθεν τῶν Ἀλπείων
ἐπὶ τὸν Ἰόνιον, Πάδος ἀντὶ Ῥοιδανοῦ μετονομασθείς. 5

510 ἀφικομένου δ' ἐς Ἰβηρίαν αὐτίκα ὁ Σερτώριος τέλος
76 a. C. ὅλον, ἐπὶ χορτολογίαν ἐξιόν, αὐτοῖς ὑποζυγίοις καὶ
θεράπουσι συνέκοψε καὶ Λαύρωνα πόλιν ἐφορῶντος
511 αὐτοῦ Πομπηίου διήρπασε καὶ κατέσκαψεν. ἐκ δὲ τῆς
πολιορκίας γυνή τις ἐνυβρίζοντος αὐτῇ τοῦ λαβόντος 10
παρὰ φύσιν τοῖς δακτύλοις ἐξέτεμε τὰς ὄψεις· καὶ ὁ
Σερτώριος τοῦ πάθους πυθόμενος τὴν σπείραν ὅλην,
ἀγέρωχον ἐς τὰ τοιαῦτ' εἶναι νομιζομένην, καίπερ
οὔσαν Ῥωμαϊκὴν κατέκτανε. 14

512 καὶ τότε μὲν χειμῶνος ἐπιόντος διέστησαν, ἀρχο- 110
75 a. C. μένου δ' ἦρος ἐπήεσαν ἀλλήλοις, Μέτελλος μὲν καὶ
Πομπήιος ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὁρῶν, ἔνθα διεχεύμα-
ζον, Σερτώριος δὲ καὶ Περπέννας ἐκ Λυσιτανίας. καὶ
συμβάλλουσιν ἀλλήλοις περὶ πόλιν, ἥ ὄνομα Σούκρων.
513 κτύπου δ' ἐν αἰθρᾷ φοβεροῦ καὶ ἀστραπῶν παρα- 20
λόγων γενομένων, τάδε μὲν ὥς ἐμπειροπόλεμοι διέφε-
ρον ἀκαταπλήκτως, πολὺν δ' ἀλλήλων φόνον ἐξειρ-
γάζοντο, μέχρ' ὅτε Μέτελλος μὲν Περπένναν ἐτρέψατο καὶ
τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ διήρπαξεν, ὁ δὲ Σερτώριος ἐνῖκα
Πομπήιον, καὶ ἐτρώθη [δύρατι ἐς τὸν μηρὸν ἐπικιν- 25

7 χορτολογία cum O scr. Mend., male ob hiatum 9 sq. ἐκ
δὲ τῆς πολιορκίας] ἐαλωκνίας δὲ τῆς πόλεως vel sim. exspect.
Mend. 11 τὰς ὄψεις ἐξέτεμε τοῖς δακτύλοις V 19 Σούκρων
Schw., σούρων Oi, Surum C

1 de itinere Pompei falso iudicavit Kritiz, Sallust. Hist.
t. III p. 197, v. Mommsen, R. Gesch. I⁹ p. 581, cf. C. I. L. V p. 809

δύνως ὁ Πομπήιος. καὶ τοῦτο τέλος ἐγένετο τῆς τότε
 μάχης. ἔλαφος δ' ἦν λευκὴ χειροθήης τῷ Σερτωρίῳ 514
 καὶ ἄνετος· ἥς ἀφανοῦς γενομένης ὁ Σερτώριος οὐκ
 αἰῶσιον ἐαυτῷ τιθέμενος ἐβαρυνθῦμι τε καὶ ἐπ' ἀργίας
 5 ἦν, καὶ ταῦτ' ἐπιτωθαζόμενος ἐς τὴν ἔλαφον ὑπὸ τῶν
 πολεμίων. ὥς δ' ὤφθη διὰ δρυμῶν δρόμῳ φερομένη,
 ἀνά τε ἔδραμεν ὁ Σερτώριος καὶ εὐθύς, ὥσπερ αὐτῇ
 προκαταρχόμενος, ἡκροβολίσσατο ἐς τοὺς πολεμίους. οὐ 515
 πολὺ δὲ ὕστερον ἀγῶνα μέγαν ἡγωνίσσατο περὶ Σεγον-
 10 τίαν ἐκ μεσημβρίας ἐπὶ ἄστρα. καὶ αὐτὸς μὲν ἱππο-
 μαχῶν ἐκράτει τοῦ Πομπηίου καὶ ἔκτεινεν ἐς ἑξακισ-
 χιλίους ἀποβαλὼν ἐς ἡμίσεας· Μέτελλος δὲ καὶ τότε
 Περπέννα περὶ πεντακισχιλίους διέφθειρε. καὶ ὁ Σερ- 516
 τώριος μετὰ τὴν μάχην τῆς ἐπιούσης ἡμέρας πολλοὺς
 15 βαρβάρους προσλαβὼν ἐπέδραμεν ἀδοκῆτως τῷ Μετέλ-
 λου στρατοπέδῳ περὶ δεῖλην ἐσπέραν ὥς ἀποταφρεύ-
 σων αὐτὸ σὺν τόλμῃ, Πομπηίου δ' ἐπιδραμόντος
 ἐπ' αὐτῷ τῆς καταφρονήσεως.
 19 καὶ τὰδε μὲν αὐτοῖς ἦν τοῦδε τοῦ θέρους ἔργα, 517
 11 καὶ πάλιν ἐς χειμασίαν διεκρίθησαν· τοῦ δ' ἐπιόντος 74 a. C.
 ἔτους, ἕκτης ἐβδομηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος
 οὔσης, δύο μὲν ἐκ διαθηκῶν ἔθνη Ῥωμαίοις προσ-
 ἐρίγνετο, Βιθυνία τε Νικομήδους ἀπολιπόντος καὶ

1 γέγονε i   4 αἰῶσιον non dilucide scriptum in B   5 ἐς
 τὴν ἔλαφον suspect. Mend.   9 sq. Σεγοντίαν maluit Schw.,
 cf. Hübner, Monum. ling. Iber. p. 240, sed v. etiam Mommsen,
 R. Gesch. III⁹ p. 32, Bieńkowski (v. ad § 392) p. 219; μογοντίαν Oī,
 Saguntum C, Σαγοντίαν C. Steph., vulgo, Σάγοντον Kritz,
 Sallust. Hist. t. III p. 137 fr. 25   16 ἀποταφρεύσων] ἀποτε-
 φρώσων ci. Bieńkowski (v. ad § 385) p. 81 adn. 4   17 αὐτῷ i
 σὺν τόλμῃ susp. Mend., sed defenditur verbis ἐπ' αὐτῷ τῆς
 καταφρονήσεως   19 ἦν αὐτοῖς a

74a. C.

Κυρήνη Πτολεμαίου, τοῦ Λαγίδου βασιλέως, ὃς ἐπί-
 518 κλησιν ἦν Ἀπίων, πόλεμοι δ' ἤκμαζον οὗτός τε ὁ
 Σερτωρίου περὶ Ἰβηρίαν καὶ ὁ Μιθριδάτου περὶ τὴν
 ἀνατολήν καὶ ὁ τῶν ληστῶν ἐν ὅλῃ τῇ θαλάσῃ καὶ
 περὶ Κρήτην πρὸς αὐτοὺς Κρητίας ἕτερος καὶ ὁ τῶν 5
 μονομάχων ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, αἰφνίδιος αὐτοῖς καὶ
 519 ὃδε καὶ σφοδρὸς ὁμοῦ γενόμενος. διαιρούμενοι δ' ἐς
 τοσαῦτα, ὅμως καὶ ἐς Ἰβηρίαν ἐπεμψαν ἄλλα στρατοῦ
 δύο τέλη, μεθ' ὧν ἅμα τῷ ἄλλῳ παντὶ Μέτελλός τε
 καὶ Πομπήιος αὐτῶν ἀπὸ τῶν Πυρρηναίων ὁρῶν ἐπὶ 10
 τὸν Ἰβηρα κατέβαινον. Σερτώριος δὲ καὶ Περπέννας
 520 αὐτοῖς ἀπήντων ἀπὸ Λυσιτανίας. καὶ τότε μάλιστα
 πολλοὶ Σερτωρίου πρὸς τὸν Μέτελλον ἠντομόλουν, ἐφ' 11
 ᾧ χαλεπαίνων ὁ Σερτώριος ἀγρίως καὶ βαρβαρικῶς ἐλυ-
 μάνετο πολλοῖς καὶ διὰ μίσους ἐρίγνετο. μᾶλλον δ' 15
 αὐτὸν ὁ στρατὸς ἐν αἰτίαις εἶχεν, ἐπεὶ καὶ δορυφόρους
 ἀντ' αὐτῶν ἐπήγετο πανταχοῦ Κελτίβηρας καὶ τὴν
 φυλακὴν τοῦ σώματος, Ῥωμαίους ἀπελάσας, τοῖσδε ἀντ'
 521 ἐκείνων ἐπέτρεπεν. οὐ γὰρ ἔφερον ἐς ἀπιστίαν ὀνειδι-
 ζόμενοι, εἰ καὶ πολεμῶ Ῥωμαίων ἐστρατεύοντο· ἀλλ' 20
 αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μάλιστα ὑπέδακνεν αὐτούς, τὸ ἀπί-
 στους ἐς τὴν πατρίδα διὰ τὸν Σερτώριον γενομένους
 ἀπιστεῖσθαι καὶ πρὸς αὐτοῦ, οὐδ' ἡξίουν διὰ τοὺς
 522 ἀντομολήσαντας οἱ παραμένοντες κατεγνώσθαι. πολλὰ
 δὲ καὶ οἱ Κελτίβηρες αὐτοῖς, ἀφορμῆς λαβόμενοι, ἐν- 25
 ὕβριζον ὡς ἀπιστουμένοις. οἱ δ' οὐ τελέως ὅμως τὸν
 Σερτώριον ἀπεστρέφοντο διὰ τὰς χρείας· οὐ γὰρ ἦν

2 ἀπίων V οὗτός τε] αὐτός τε mavult Keil 5 αὐτοὺς]
 τοὺς ci. Mend., sed iure defendit Bitschofsky p. 445, cf. ad
 § 505 11 σερτώριός τε a 17 περιήγετο ci. Mend., sed cf.
 Athen. 13 p. 557 b, Xen. Cyneg. 6, 25, alibi

τότε τοῦ ἀνδρὸς οὔτε πολεμικώτερος ἄλλος οὔτ' ἐπι-
 τυχέστερος. ὅθεν αὐτὸν καὶ οἱ Κελτίβηρες διὰ τὴν
 ταχνεργίαν ἐκάλουν Ἀννίβαν, ὃν θρασυτάτον τε καὶ
 ἀπατηλότετον στρατηγὸν παρὰ σφίσι ἐδόκουν γενέ-
 5 σθαι. ὁ μὲν δὴ στρατὸς ὧδε εἶχε Σερτώριω, πόλεις 523
 δ' αὐτοῦ πολλὰς ἐπέτρεχον οἱ περὶ τὸν Μέτελλον καὶ
 τοὺς ἄνδρας ἐς τὰ ὑπήκοα σφίσι μετῆγον. Παλαντίαν
 δὲ Πομπηίου περικαθημένου καὶ τὰ τεῖχη ξύλων κορ-
 μοῖς ὑποκρεμάσαντος, ἐπιφανεῖς ὁ Σερτώριος τὴν μὲν
 10 πολιορκίαν ἐξέλυσε, τὰ τεῖχη δ' ἔφθασεν ὑποκαύσας
 ὁ Πομπήιος καὶ ἐς Μέτελλον ἀνεχώρει. Σερτώριος 524
 δὲ καὶ τὰ πεσόντα ἤγειρε, καὶ τοῖς περὶ τι χωρίον
 Καλάγυρον στρατοπεδεύουσιν ἐπιδραμῶν ἔκτεινε τρισ-
 14 χιλίους. καὶ τὰδε ἦν καὶ τοῦδε τοῦ ἔτους ἐν Ἰβηρίᾳ.
 13 τοῦ δ' ἐπιόντος οἱ στρατηγοὶ Ῥωμαίων μᾶλλον τι 525
 θαρροῦσαντες ἐπήεσαν ταῖς πόλεσι ταῖς ὑπὸ Σερτώριω 73 a. C.
 σὺν καταφρονήσει καὶ πολλὰ αὐτοῦ περιέσπων καὶ
 ἑτέροις ἐπέβαινον, ἐπαιρόμενοι τοῖς ἀπαντωμένοις. οὐ 526
 μέντοι μεγάλη γε μάχη συνηνέχθησαν, ἀλλ' αὐθις . . .,
 36 μέχρι τοῦ ἐξῆς ἔτους αὐτοὶ μὲν αὐθις ἐπήεσαν σὺν 72 a. C.
 πλέονι μᾶλλον καταφρονήσει, ὁ δὲ Σερτώριος βλά-

4 <τῶν> παρὰ ci. Mend., sed cf. ad § 21 7 παλαντίαν
 d, vulgo, cf. Hübner (v. ad § 515) p. 238 9 ὑποκρεμάσαντος
 <ἥδη> ci. Mend., ὑποκρ. susp. Herw. p. 65, at cf. Mithr.
 c. 36 (ἀνηρημένα), c. 75. 84 (ἀνεκρήμνη), Schenkl p. 178 sq.
 13 καλάγυρον V, Calagurum C, καλλάγυρον Bi, Καλάγυριν
 maluit Schw., cf. Hübner p. 227 post στρατοπεδεύουσιν
 lacunam statuebat Mend., sed narratio quamvis brevis bene
 procedit 14 ἔτους <ἔργα> ἐν ci. Mend. 17 περιέσπων, σ
 priori π (sic) superser., B 18 ἀπαντωμένοις libri, corr. Schw.
 19 lacunam signif. Schw. Haec fere sec. Mend. exciderint:
 ἀλλ' αὐθις <ἀκροβολίαι ἦσαν κατὰ μέρη>, μέχρι 21 de
 μᾶλλον dubitabat Herw. p. 65, sed defendit ipse coll. Cass. D.
 72, 25, 3

72a. C.

πτοντος ἤδη θεοῦ τὸν μὲν ἐπὶ τοῖς πράγμασι πόνον
 ἐκὼν μεθίει, τὰ πολλὰ δ' ἦν ἐπὶ τρυφῆς, γυναιξὶ καὶ
 527 κώμοις καὶ πότοις σχολάζων. ὅθεν ἡτιᾶτο συνεχῶς.
 καὶ γερένητο ὀργὴν τε ἄκρος δι' ὑπονοίας ποικίλας
 καὶ ὠμότατος ἐς κόλασιν καὶ ὑπόπτῃς ἐς ἅπαντας, 5
 ὥστε καὶ Περπένην, τὸν ἐκ τῆς Αἰμιλίου στάσεως
 ἐκόντα πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, δεῖ-
 σαι περὶ ἑαυτοῦ καὶ προεπιβουλευσάι μετὰ ἀνδρῶν
 528 δέκα. ὥς δὲ καὶ τῶνδ' ἑταῖροι τῶν ἀνδρῶν ἐνδειχθέν-
 τες οἱ μὲν ἐκολάσθησαν, οἱ δ' ἀπέφυγον, ὁ Περπένης 10
 παρὰ δόξαν λαθὼν ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὸ ἔργον ἡπείγετο
 καὶ οὐδαμοῦ τὸν Σεργώριον μεθιέντα τοὺς δορυφόρους
 ἐπὶ ἐστίασιν ἐκάλει, μεθύσας δ' αὐτόν τε καὶ τὴν
 περιεστῶσαν τὸν ἀνδρῶνα φυλακὴν ἔκτεινεν ἀπὸ τῆς 14
 529 διαίτης. καὶ ὁ στρατὸς εὐθὺς ἐπὶ τὸν Περπένην ἀν- 114
 ἴστατο σὺν Θορύβῳ τε πολλῷ καὶ μετ' ὀργῆς, ἐς εὐ-
 νοίαν ἀντίκα τοῦ Σεργωρίου μεταβαλόντες ἀπὸ τοῦ
 μίσους, ὥσπερ ἅπαντες ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσι τὴν μὲν
 ὀργὴν μεθιᾶσιν, οὐκ ἐμποδῶν ἔτι τοῦ λυποῦντος ὄν-
 τος, ἐς δὲ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν μετ' ἐλέου καὶ μνήμης 20
 530 ἐπανίστασι. τότε δὲ καὶ τὰ παρόντα σφίσιν ἐκλογιζό-
 μενοι, Περπένη μὲν ὡς ἰδιώτου κατεφρόνουν, τὴν
 δ' ἀρετὴν Σεργωρίου μόνην ἂν σφίσιν ἡγούμενοι γενέ-
 σθαι σωτήριον, χαλεπῶς ἐς τὸν Περπένην διετίθεντο
 αὐτοὶ τε καὶ οἱ βάρβαροι σὺν αὐτοῖς, μάλιστα δὲ τού- 25

1 μὲν om. O   5 ἐς κολάσεις ci. Mend., ut § 533, vix ne-
 cessario . 6 ὥστε] ὅθεν V, male   14 τὸν ἀνδρῶνα restitui
 ex B, ita etiam A, τῶν ἀνδρῶν ceteri   ἀπὸ Oī, ἐπὶ Musgr.
 ex Liv. epit. 96, Vell. 2, 30, 1   16 τε om. i   17 μετα-
 βάλλοντες i, vulgo   20 ἐλέου] ἐπαίνου ci. Mend., non recte
 25 <οἱ> σὺν ci. Mend., sed cf. ad § 12

τῶν Λυσιτανοί, ὅσῳ καὶ μάλιστα αὐτοῖς ὁ Σεργώριος
 ἐχρήτο. ὥς δὲ καὶ τῶν διαθηκῶν ἀνοιχθεισῶν τῶν 531
 Σεργωρίου ὁ Περπέννας αὐταῖς ἐνεγέγραπτο ἐπὶ τῷ
 κλήρῳ, μᾶλλον τι πάντας ὀργή καὶ μῖσος ἐς τὸν Περ-
 5 πένναν ἐσήει, ὥς οὐκ ἐς ἄρχοντα μόνον ἢ στρατηγόν,
 ἀλλὰ καὶ ἐς φίλον καὶ εὐεργέτην τοσόνδε μῖσος ἐργα-
 σάμενον. καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ χειρῶν ἀπέσχοντο, εἰ μὴ 532
 περιθέων αὐτοὺς ὁ Περπέννας τοὺς μὲν δώροις ὑπηγά-
 γετο, τοὺς δ' ὑποσχέσεσι, τοὺς δ' ἀπειλαῖς ἐξεφόβησε,
 10 τοὺς δὲ καὶ διεχρήσατο ἐς κατάπληξιν ἐτέρων. ἐπὶ τε
 τὰ πλήθη παρερχόμενος ἐδημαγώγει καὶ τοὺς δεσμώ-
 τας αὐτῶν ἐξέλυεν, οὓς ὁ Σεργώριος κατέδησεν, καὶ
 τοῖς Ἰβηροὶ τὰ ὄμηρα ἀπέλυεν. οἷς ὑπαχθέντες ὑπ- 533
 ἤκουον μὲν ὥς στρατηγῷ (τὸ γὰρ δὴ μετὰ Σεργώριον
 15 εἶχεν ἀξίωμα), οὐ μέντοι χωρὶς δυσμενείας οὐδὲ τότε
 ἐγίνοντο· καὶ γὰρ ὠμότατος αὐτίκα ἐς κολάσεις θαρ-
 ρήσας ἐφαίνετο καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης αὐτῷ συμφυγόν-
 των ἐπιφανῶν ἔκτεινε τρεῖς καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν ἑαυτοῦ.
 15 ὥς δὲ ἐφ' ἕτερα τῆς Ἰβηρίας ὁ Μέτελλος ὄρχετο (οὐ 534
 20 γὰρ ἔτι δυσχερὲς ἐδόκει Περπένναν ἐπιτρέψαι μόνῳ
 Πομπηίῳ), ἐπὶ μὲν τινας ἡμέρας ἐγίνοντο ἀψιμαχίαι
 καὶ ἀπόπειραι Πομπηίου καὶ Περπέννα, μὴ σαλευόν-
 των ἄθρουν τὸν στρατόν, τῇ δεκάτῃ δὲ ἀγῶν αὐτοῖς
 μέγιστος ἐξεργάγη. ἐνὶ γὰρ ἔργῳ κρίναντες διακριθῇ- 535
 25 ναι, Πομπήιος μὲν τῆς Περπέννα στρατηγίας κατεφρό-

2 ἐκέχρητο ci. Mend., cf. praef. 3 τῷ deleri voluit Mend.,
 contra Kratt p. 22 10 <τῶν> ἐτέρων (vel ἐταίρων) ci. Mend.,
 contra Loesch p. 515 coll. II § 171. 359, V § 535, Syr. c. 53
 extr.; Mithr. c. 34 init. 11 πλήθη] pro ἔθνη positum putavit
 Mend.; significare videtur multitudines, quae stipendia non
 fecerunt 15 μέντι (sic) B 19 ὄρχητο ci. Mend., inut.,
 cf. praef.

72 a.c.

νει, Περπέννας δ' ὥς οὐ πιστῷ χρησόμενος ἐς πολὺν
 τῷ στρατῷ, πάσῃ σχεδὸν τῇ δυνάμει συνεπλέκετο. ταχὺ
 δ' ὁ Πομπήιος περιῆν ὥς οὔτε στρατηγοῦ διαφέρων-
 536 τος οὔτε προθύμου στρατοῦ. καὶ τροπῆς πάντων ὁμα-
 λοῦς γενομένης ὁ μὲν Περπέννας ὑπὸ θάμνῳ πόας 5
 ἐκρύφθη, δεδιὼς τοὺς οἰκείους μᾶλλον τῶν πολεμίων·
 λαβόντες δ' αὐτὸν ἱππεῖς τινες εἵλκον ἐς τὸν Πομ-
 πήιον, ἐπιβλασφημούμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων ὥς αὐθέντην
 Σερτωρίου καὶ βοῶντα πολλὰ μηνύσειν τῷ Πομπήϊῳ
 περὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ στάσεως· ἔλεγε δὲ εἴτε ἀληθεύων 10
 537 εἴθ' ἵνα σῶος ἀχθείη πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ προπέμψας
 ἀπέκτεινεν αὐτόν, πρὶν ἐς ὕψιν ἐλθεῖν, δείσας ἄρα, μή
 τι μηνύσειεν ἀδόκητον καὶ ἐτέρων ἀρχὴ κακῶν ἐν
 Ῥώμῃ γένοιτο. καὶ ἔδοξεν ἐμφρόνως πᾶν τοῦθ' ὁ
 Πομπήιος προᾶξαι καὶ συνετέλεσεν αὐτῷ καὶ τόδε εἰς 15
 538 δόξαν ἀγαθὴν. τέλος δ' ἦν τοῦτο τῷ περὶ Ἰβηρίαν
 πολέμῳ, τὸ καὶ Σερτωρίῳ τοῦ βίου γενόμενον· δοκεῖ
 γὰρ οὐκ ἂν οὔτε ὀξέως οὔτε εὐμαρῶς οὕτως, ἔτι Σερ-
 τωρίου περιόντος, συντελεσθῆναι. 19
 539 τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου περὶ τὴν Ἰταλίαν μονομάχων 116
 73 a.c. ἐς θέας ἐν Καπύῃ τρεφομένων, Σπάρτακος Θραξ ἀνὴρ,
 ἐστρατευμένος ποτὲ Ῥωμαίοις, ἐκ δὲ αἰχμαλωσίας καὶ
 πρᾶσεως ἐν τοῖς μονομάχοις ὢν, ἔπεισεν αὐτῶν ἐς

1 ἐπὶ πολὺν i, quod usitatius 4 sq. ὁμαλοῦ a 5 ὑπὸ
 θάμνον ci. Mend., sed amat App. praepos. cum dat. ex usu
 vetustiorum iungere; cf. Hom. Il. 22, 191 πόας] ἰτέας ci.
 Nauck, improbabiliter; facilius erat θάμνων πόας vel πόαις cf.
 Eur. Bacch. 722 7 λαβόντες — Πομπήιον om. V 14 εὐ-
 φρόνως i 17 σερτωρίῳ corr. ex σερτωρίου B 23 πρᾶσεως
 H. Steph., πρᾶξεως Oī ἐς om. i

ἑβδομήκοντα ἄνδρας μάλιστα κινδυνεῦσαι περὶ ἐλευθε-
 ρίας μᾶλλον ἢ θέας ἐπιδείξεως καὶ βιασάμενος σὺν
 αὐτοῖς τοὺς φυλάσσοντας. ἐξέδραμε· καὶ τινων ὁδοί- 540
 πόρων ξύλοις καὶ ξιφιδίοις ὀπλίσάμενος ἐς τὸ Βέσβιον
 5 ὄρος ἀνέφυγεν, ἔνθα πολλοὺς ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας
 καὶ τινὰς ἐλευθέρους ἐκ τῶν ἀγρῶν ὑποδεχόμενος ἐλή-
 στενε τὰ ἐγγύς, ὑποστρατήγους ἔχων Οἰνόμαόν τε καὶ
 Κρίξον μονομάχους. μεριζομένῳ δ' αὐτῷ τὰ κέρδη 541
 κατ' ἰσομοιρίαν ταχὺ πλῆθος ἦν ἀνδρῶν· καὶ πρῶτος
 10 ἐπ' αὐτὸν ἐκπεμφθεὶς Οὐαρίνιος Γλάβρος, ἐπὶ δ' ἐκείνῳ
 Πόπλιος Οὐαλέριος, οὐ πολιτικὴν στρατιὰν ἄγοντες, ἀλλ'
 ὅσους ἐν σπουδῇ καὶ παρόδῳ συνέλεξαν (οὐ γάρ πω
 Ῥωμαῖοι πόλεμον, ἀλλ' ἐπιδρομὴν τινα καὶ λησθηρίῳ
 τὸ ἔργον ὁμοιον ἡγοῦντο εἶναι), συμβαλόντες ἡτιῶντο.
 15 Οὐαρινίου δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτὸς Σπάρτακος περι-
 ἔσπασεν· παρὰ τοσοῦτον ἦλθε κινδύνου Ῥωμαίων ὁ στρα-
 τηγὸς αὐτὸς αἰχμάλωτος ὑπὸ μονομάχου γενέσθαι. μετὰ 542
 δὲ τοῦτο Σπαρτάκῳ μὲν ἔτι μᾶλλον πολλοὶ συνέθεον,
 19 καὶ ἐπὶ μυριάδες ἦσαν ἤδη στρατοῦ, καὶ ὅπλα ἐχάλ-
 117 κενε καὶ παρασκευὴν συνέλεγεν, οἱ δ' ἐν ἄστει τοὺς 73 a. C
 ὑπάτους ἐξέπεμπον μετὰ δύο τελεῶν. καὶ τούτων ὑπὸ 543

2 θέας ἐπιδείξεως] ne cum Mend. alterumutrum deleas, cf.
 II § 495 multaue similia 4 ὀπλισμένος i 4 sq. Βέσβιον ὄρος]
 i. e Vesuvius mons, de forma cf. Boiss. ad Cass. D. 66, 21, 1
 5 ἐξέφυγεν a ἀποδράντας maluit Mend., sed cf. praef. 14 συμ-
 βάλλοντες bd 15 sq. περιέσπασεν] τὸν ἵππον αὐτοῦ λαβὼν
 Plut. Crass. c. 9, falso vertit C: confodit 20 ἀνέλεγεν i

10 sq. App. duo nomina confudit: Clodium vel Claudium
 Glabrum et P. Varinium, cf. F. Münzer, Philol. 55 (1896)
 p. 387 sqq.; Rathke (v. ad § 539) p. 56. 80 adn. 1 illum in-
 tellegit C. Claudium C. f. Arn. Glabrum, qui praetor fuit inter
 a. 666/88 et 679/75, cf. S. C. Orop. ap. Viereck, Sermo graecus
 p. 36 21 δύο] numerum suspectat Rathke p. 83 sq. Fort.
 falso versum est 'cum binis legionibus'

72a. C.

μὲν θατέρου Κρίξος, ἡγούμενος τρισμυρίων ἀνδρῶν,
 περὶ τὸ Γάργανον ὄρος ἡττᾶτο, καὶ δύο μέρη τοῦ στρα-
 544 τοῦ καὶ αὐτὸς συναπώλετο αὐτοῖς· Σπάρτακον δὲ διὰ
 τῶν Ἀπεννίνων ὄρων ἐπὶ τὰ Ἀλπεία καὶ ἐς Κελτοὺς
 ἀπὸ τῶν Ἀλπειῶν ἐπειγόμενον ὁ ἕτερος ἵπματος προ- 5
 λαβὼν ἐκώλυε τῆς φυγῆς, καὶ ὁ ἕτερος ἐδίωκεν. ὁ δὲ
 ἐφ' ἐκάτερον αὐτῶν ἐπιστρεφόμενος παρὰ μέρος ἐνίκα.
 545 καὶ οἱ μὲν σὺν Θορύβῳ τὸ ἀπὸ τοῦδε ὑπεχώρουν, ὁ
 δὲ Σπάρτακος τριακοσίους Ῥωμαίων αἰχμαλώτους ἐναγί-
 σας Κρίξῳ, δυνάδεκα μυριάσι πεζῶν ἐς Ῥώμην ἠπέλγετο, 10
 τὰ ἄχρηστα τῶν σκευῶν κατακαύσας καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
 τους πάντας ἀνελὼν καὶ ἐπισφάξας τὰ ὑποζύγια, ἵνα
 κοῦφος εἴη· αὐτομόλων τε πολλῶν αὐτῷ προσιόντων
 546 οὐδέν· προσέτετο. καὶ τῶν ὑπάτων αὐτὸν αὐθις περὶ
 τὴν Πικηνίτιδα γῆν ὑποσιάντων, μέγας ἀγὼν ἕτερος 15
 ὅδε γίνεται καὶ μεγάλη καὶ τότε ἦσσαν Ῥωμαίων.
 547 ὁ δὲ τῆς μὲν ἐς Ῥώμην ὁδοῦ μετέγνων, ὥς οὐπω γεγο-
 νῶς ἀξιόμαχος οὐδὲ τὸν στρατὸν ὅλον ἔχων στρατιω-
 τικῶς ὥπλισμένον (οὐ γάρ τις αὐτοῖς συνέπραττε πόλις,
 ἀλλὰ θεράποντες ἦσαν καὶ αὐτόμολοι καὶ σύγκλυδες), 20
 τὰ δ' ὄρη τὰ περὶ Θουρίους καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν
 κατέλαβε, καὶ χρυσὸν μὲν ἢ ἄργυρον τοὺς ἐμπόρους
 ἐσφύρειν ἐκώλυε καὶ κεκτῆσθαι τοὺς ἑαυτοῦ, μόνον
 δὲ σίδηρον καὶ χαλκὸν ὠνοῦντο πολλοῦ καὶ τοὺς
 548 ἐσφύροντας οὐκ ἡδίκουν. ὅθεν ἀθρόας ὕλης εὐπορή- 25

10 δυνάδεκα] cf. ad § 489; δῶδεκα, ut videtur, b μυριάσι
 Ῥωμαίων πεζῶν iC 20 ἦσαν del. Herw. p. 66, cf. II § 92
 24 ἐωνοῦντο scr. Mend., nec tamen const., sed cf. Blass, Gram.
 d. neutestam. Griech.² p. 39, Kühner-Blass I³, 2 p. 21

2 Garganum montem cum Gargaro flumine (Claud. Quadr.
 fr. 91 Peter) ab Appiano conturbatum esse suspicatur Rathke
 (v. ad § 539) p. 84 adn. 1

σαντες εὖ παρεσκευάσαντο καὶ θαμινὰ ἐπὶ λεηλα-
σίας ἐξήεσαν. Ῥωμαίοις τε πάλιν συνενεχθέντες ἐς
χειρας ἐκράτουν καὶ τότε καὶ λείας πολλῆς γέμοντες
4 ἐπανήεσαν.

118 τριέτης τε ἦν ἤδη καὶ φοβερὸς αὐτοῖς ὁ πόλεμος, 549
γελώμενος ἐν ἀρχῇ καὶ καταφρονούμενος ὡς μονο- 71 a. C.
μάχων. προτεθείσης τε στρατηγῶν ἄλλων χειροτονίας
ὄκνος ἐπεῖχεν ἅπαντας καὶ παρήγγελλεν οὐδεῖς, μέχρι
Λικίνιος Κράσσος, γένει καὶ πλούτῳ Ῥωμαίων δια-
10 φανῆς, ἀνεδέξατο στρατηγήσειν καὶ τέλεσιν ἔξ ἄλλοις
ἤλανυν ἐπὶ τὸν Σπάρτακον· ἀφικόμενος δὲ καὶ τὰ
τῶν ὑπάτων δύο προσέλαβε. καὶ τῶνδε μὲν ἀντίκα 550
διακληρώσας ὡς πολλάκις ἠττημένων ἐπὶ θανάτῳ μέ-
ρος δέκατον διέφθειρεν. οἱ δ' οὐχ οὕτω νομίζουσιν,
15 ἀλλὰ παντὶ τῷ στρατῷ συμβαλόντα καὶ τόνδε καὶ
ἠττημένον, πάντων διακληρώσαι τὸ δέκατον καὶ ἀν-
ελεῖν ἐς τετρακισχιλίους, οὐδὲν διὰ τὸ πλῆθος ἐνδοιά-
σαντα. ὁποτέρως δ' ἔπραξε, φοβερώτερος αὐτοῖς τῆς 551
τῶν πολεμίων ἠττης φανεῖς ἀντίκα μυρίων Σπαρτα-
20 κείων ἐφ' ἑαυτῶν που στρατοπεδευόντων ἐκράτει καὶ
δύο αὐτῶν μέρη κατακανὼν ἐπ' αὐτὸν ἤλανυν τὸν
Σπάρτακον σὺν καταφρονήσει. νικήσας δὲ καὶ τόνδε

8 παρήγγελλεν V, quod probavit Mend., sed cf. I § 127, II § 64 etc.; de ipsa forma v. Lobeck ad Soph. Aiac.³ p. 187 et Kühner-Blass I³, 2 p. 344 10 στρατηγήσαι maluit Mend.

15 malim συμβαλόντα καὶ ἠττημένον καὶ τόνδε 18 ὁπότερον ci. Mend. 18 sq. τῆς τῶν πολ. ἠττης] intellege τῆς ἐκ τῶν πολ. ἠττης, ut saepius 21 κατακανὼν V, κατανὼν (sic) B, κατακατανὼν, ut videtur, i

12 sqq. μέρος δέκατον non legionum, sed unius cohortis, cf. Plut. Crass. c. 10, Maurenbrecher, Sall. Hist. rel. I p. 44 adn. 2 17 ἐς τετρακισχιλίους] cf. Ihne VI p. 53 adn. 2 19 sqq. pugna postea narranda erat, cf. Maurenbrecher l. c. p. 44, Plut. Crass. c. 11

71a.C.

λαμπρῶς ἐδίωκε φεύγοντα ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὥς δια-
 πλευσόμενον ἐς Σικελίαν καὶ καταλαβὼν ἀπετάφρυνε
 552 καὶ ἀπετείχιζε καὶ ἀπεσταύρου. βιαζομένου δ' ἐς τὴν 119
 Σαννίτιδα τοῦ Σπαρτάκου διαδραμεῖν, ἔκτεινεν ὁ Κράσ-
 σος ἐς ἑξακισχιλίους ἄλλους περὶ ἑὼ καὶ περὶ δαίλην 5
 ἐς τοσοῦσδε ἑτέρους, τριῶν ἐκ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ
 μόνων ἀποθανόντων καὶ ἑπτὰ τρωθέντων· τοσὴδε ἦν
 αὐτίκα διὰ τὴν κόλασιν ἐς τὸ τῆς νίκης θάρσος μετα-
 553 βολή. Σπάρτακος δὲ ἱππέας ποθὲν προσιόντας αὐτῷ
 περιμένων οὐκέτι μὲν ἐς μάχην ἦει τῷ στρατῷ παντί, 10
 πολλὰ δ' ἠνώχλει τοῖς περικαθημένοις ἀνὰ μέρος,
 ἄφνω τε καὶ συνεχῶς αὐτοῖς ἐπιπίπτων, φακέλους
 τε ξύλων ἐς τὴν τάφρον ἐμβάλλων κατέκαιε καὶ τὸν
 πόνον αὐτοῖς δύσεργον ἐποίει. αἰχμαλώτον τε Ῥωμαῖον
 ἐκρέμασεν ἐν τῷ μεταιχμῷ, δεικνὺς τοῖς ἰδίους τὴν 15
 554 ὄψιν ὧν πείσονται, μὴ κρατοῦντες. οἱ δ' ἐν ἅστει
 Ῥωμαῖοι τῆς πολιορκίας πυνθανόμενοι καὶ ἀδοξοῦντες,
 εἰ χρόνιος αὐτοῖς ἔσται πόλεμος μονομάχων, προσκατ-
 ἔλεγον ἐπὶ τὴν στρατείαν Πομπήιον ἄρτι ἀφικόμενον
 ἐξ Ἰβηρίας, πιστεύοντες ἤδη δυσχερὲς εἶναι καὶ μέγα 20
 555 τὸ Σπαρτάκειον ἔργον. διὰ δὲ τὴν χειροτονίαν τήνδε 120
 καὶ Κράσος, ἵνα μὴ τὸ κλέος τοῦ πολέμου γένοιτο
 Πομπήιου, πάντα τρόπον ἐπειγόμενος ἐπεχειρεῖ τῷ
 Σπαρτάκῳ, καὶ ὁ Σπάρτακος, τὸν Πομπήιον προλαβεῖν
 556 ἀξιῶν, ἐς συνθήκας τὸν Κράσσον προυκαλεῖτο. ὑπερ- 25
 ορώμενος δ' ὑπ' αὐτοῦ διακινδυνεύειν τε ἔγνω καί,

1 sq. διαπλευσόμενον i   6 Ῥωμαῖον a²b   8 θράσος i
 9 ἱππέας ποθὲν προσιόντας αὐτῷ B, ἱππέας αὐτῷ προσιόντας
 ποθὲν V, ἱππέας ποθὲν αὐτῷ προσιόντας i, vulgo   12 φακέ-
 λους V, φακέλλους ceteri   14 Ῥωμαίων i, ex Romanis C
 18 αὐτοῖς O i, correxi   24 προσλαβεῖν i   26 τε delendum
 ci. Mend.

παρόντων οἱ τῶν ἱππέων ἤδη, ὥσατο παντὶ τῷ στρατῷ
 διὰ τοῦ περιτειχίσματος καὶ ἔφυγεν ἐπὶ Βρεντέσιον,
 Κράσσου διώκοντος. ὥς δὲ καὶ Λεύκολλον ἔμαθεν ὁ 557
 Σπάρτακος εἰς τὸ Βρεντέσιον, ἀπὸ τῆς ἐπὶ Μιθριδάτῃ
 5 νίκης ἐπανιόντα, εἶναι, πάντων ἀπογνοὺς εἰς χεῖρας
 ἦει τῷ Κράσσῳ μετὰ πολλοῦ καὶ τότε πλήθους· γενο-
 μένης δὲ τῆς μάχης μακρᾶς τε καὶ καρτερᾶς ὥς ἐν
 ἀπογνώσει τοσῶνδε μυριάδων, τιτρώσκεται εἰς τὸν
 μηρὸν ὁ Σπάρτακος δορατίῳ καὶ συγκάμψας τὸ γόνυ
 10 καὶ προβαλὼν τὴν ἀσπίδα πρὸς τοὺς ἐπιόντας ἀπεμά-
 χητο, μέχρι καὶ αὐτὸς καὶ πολὺν πλῆθος ἀμφ' αὐτὸν
 κυκλωθέντες ἔπεσον. ὅ τε λοιπὸς αὐτοῦ στρατὸς ἀκό- 558
 σμως ἤδη κατεκόπτοντο κατὰ πλῆθος, ὥς φόνον γενέ-
 σθαι τῶν μὲν οὐδ' εὐαρίθμητον, Ῥωμαίων δὲ εἰς χιλίους
 15 ἄνδρας, καὶ τὸν Σπαρτάκον νέκυν οὐχ εὐρεθῆναι.
 πολὺν δ' ἔτι πλῆθος ἦν ἐν τοῖς ὕρεσιν, ἐκ τῆς μάχης 559
 διαφυγόν· ἐφ' οὓς ὁ Κράσσος ἀνέβαινεν. οἱ δὲ δι-
 ελόντες ἑαυτοὺς εἰς τέσσαρα μέρη ἀπεμάχοντο, μέχρι
 πάντες ἀπώλοντο πλὴν ἑξακισχιλίων, οἱ ληφθέντες ἐκρε-
 20 μάσθησαν ἀνὰ ὅλην τὴν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Καπύνης ὁδόν.
 121 καὶ τάδε Κράσσος ἔξ μηνσὶν ἐργασάμενος ἀμφήρι- 560

5 εἶναι] *uenisse* C, sed cf. Zerdik p. 32, Blass, Gram. d. neutestam. Griech.² p. 123 sq.; de re simili v. Bitschowsky p. 445 8 sq. εἰς, quod libri ante τὸ γόνυ habent, Mend. posuit ante τὸν μηρὸν coll. § 513, potuit etiam delere, cum ante τὸν μηρὸν non opus sit, cf. Xen. Hell. 7, 4, 23 9 συγκάμψας V, συγκάψας ceteri, συγκύψας ci. H. Steph. 10 προλαβὼν B 14 οὐδ'] οὐκ ci. Nauck 16 πολὺν δέ τι i 17 διαφυγῶν (sic) B 18 τέσσαρα] τεσσαράκοντα iC

3 sq. de hoc Appiani errore v. Perizonium, Animadv. hist. p. 52 sq. ed. Harles; fuit M. Varro Lucullus cos. a. 681/73, qui rediit ex Macedonia 14 οὐδ' εὐαρίθμητον] 60 000 Oros. 5, 24, 7, Liv. epit. 97; 12 300 Plut. Pomp. c. 21

71a.C.

στος ἐκ τοῦδε αὐτίκα μάλα τῇ δόξῃ τῇ Πομπηίου γίνε-
 ται. καὶ τὸν στρατὸν οὐ μεθίει, διότι μηδὲ Πομπήιος.
 ἐς δὲ ὑπατείαν ἄμφω παρήγγελλον, ὃ μὲν ἐστρατηγηκὼς
 κατὰ τὸν νόμον Σύλλα, ὃ δὲ Πομπήιος οὔτε στρατηγή- 5
 σας οὔτε ταμιεύσας ἔτος τε ἔχων τέταρτον ἐπὶ τοῖς
 561 τριάκοντα· τοῖς δὲ δημάρχοις ὑπέσχετο πολλὰ τῆς
 70a.C. οὐδ' ὥς μεθίεσαν τὸν στρατόν, ἔχοντες ἀγχοῦ τῆς
 πόλεως, ἐκάτερος πρόφασιν τήνδε ποιούμενος, Πομ-
 πήιος μὲν ἐς τὸν Ἰβηρικὸν θρίαμβον περιμένειν ἐπ- 10
 ανιόντα Μέτελλον, ὃ δὲ Κράσσος, ὥς Πομπήιον δέον
 562 προδιαλῦσαι. καὶ ὁ δῆμος, ἑτέραν ἀρχὴν στάσεως
 ὁρῶν καὶ φοβούμενος δύο στρατοὺς περικαθημένους,
 ἐδέοντο τῶν ὑπάτων ἐν ἀγορᾷ προκαθημένων συν-
 αλλαγῆναι πρὸς ἀλλήλους. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐκάτερος 15
 563 ἀπεκρούετο· ὥς δὲ καὶ θεόληπτοί τινες προύλεγον
 πολλὰ καὶ δεινά, εἰ μὴ συναλλαγεῖεν οἱ ὑπατοί, ὁ δῆ-
 μος αὐτίς αὐτοὺς μετ' οἰμωγῆς παρεκάλει πάνυ ταπει-
 νῶς, ἔτι τῶν Σύλλα καὶ Μαρίου κακῶν ἀναφέροντες.
 564 καὶ ὁ Κράσσος πρότερος ἐνδοὺς ἀπὸ τοῦ θρόνου 20
 κατέβαινε καὶ ἐς τὸν Πομπήιον ἐχώρει, τὴν χεῖρα
 προτείνων ἐπὶ διαλλαγαῖς· ὃ δ' ὑπανίστατο καὶ προσ-
 ἔτρεχε. καὶ δεξιωσαμένων ἀλλήλους εὐφημίαι τε
 ἦσαν ἐς αὐτοὺς ποικίλαι, καὶ οὐ πρὶν ὁ δῆμος ἀπέστη
 τῆς ἐκκλησίας ἢ προγράψαι τοὺς ὑπάτους τὰς ἀφάσεις 25
 565 τῶν στρατοπέδων. οὕτω μὲν δὴ δόξασα καὶ ἦδε με-

1 μάλα] μάλιστα i τῇ πομπηίου i, τοῦ πομπηίου O
 3 παρήγγελλον restitui ex Bd, παρήγγελον ceteri, vulgo, cf. ad
 § 549 6 ὑπέσχετο i 8 τοὺς στρατοὺς ci. Mend. ἔχον
 τὲ b 12 ἑτέραν om. i, ἑτέρας maluit Mend., delet potius
 Keil 18 sq. ταπεινὸς i 19 τῶν <ἐπὶ> Σ. ci. Herw. p. 66,
 sed cf. II § 145; ἐπὶ invenitur II § 163

γάλη στάσις ἔσεσθαι κατελύετο εὐσταθῶς· καὶ ἔτος
ἦν τῷδε τῷ μέρει τῶν ἐμφυλίων ἀμφὶ τὰ ἐξήκοντα
μάλιστα' ἀπὸ τῆς ἀναιρέσεως Τιβερίου Γράκχου.

4

ΕΜΦΤΑΙΩΝ Β.

1 Μετὰ δὲ τὴν Σύλλα μοναρχίαν καὶ ὅσα ἐπ' αὐτῇ 1
Σερτώριός τε καὶ Περπέννας περὶ Ἰβηρίαν ἔδρασαν,
ἕτερα ἐμφύλια Ῥωμαίοις τοιάδε ἐρίγνετο, μέχρι Γάιος
Καῖσαρ καὶ Πομπήιος Μάγνος ἀλλήλοις ἐπολέμησαν
καὶ Πομπήιον μὲν καθείλεν ὁ Καῖσαρ, Καίσαρα δ' ἐν
10 τῷ βουλευτηρίῳ τινὲς ὡς βασιλιζόμενον κατέκανον. ταῦτα
δὲ ὅπως ἐγένετο καὶ ὅπως ἀνηρέθησαν ὃ τε Πομπήιος
καὶ ὁ Γάιος, ἡ δευτέρα τῶν ἐμφυλίων ἦδε δηλοῖ.

ὁ μὲν δὴ Πομπήιος ἄρτι τὴν θάλασσαν καθήρας 2
ἀπὸ τῶν λησθηρίων τότε μάλιστα πανταχοῦ πλεονα- 64 a. C.
15 σάντων Μιθριδάτην ἐπὶ τοῖς λησταῖς καθηρόκει,
Πόντου βασιλέα, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ ὅσα ἄλλα
ἔθνη προσέλαβεν ἀμφὶ τὴν ἔω, διετάσσετο· ὁ δὲ Καῖσαρ 3
ἦν ἔτι νέος, δεινὸς εἰπεῖν τε καὶ πράξαι τολμησαί τε
ἐς πάντα καὶ ἐλπίσαι περὶ ἀπάντων, ἐς δὲ δὴ φιλο-
20 τιμίαν ἀφειδῆς ὑπὲρ δύναμιν, ὡς ἀγορανομῶν ἔτι καὶ
στρατηγῶν εἶναι κατάχρεως καὶ τῷ πλήθει δαιμονίως
ὑπεραρέσκειν, τῶν δῆμων αἰεὶ τοὺς δαψιλεῖς ἐπαινού-
2 των. Γάιος δὲ Κατιλίνας, μεγέθει τε δόξης καὶ 4

3 γράκχου O, cf. ad I § 4

cf. V § 3 ἕτερα ἐμφύλια ὅμοια

del. Nauck 22 δῆμων] δημοτῶν ci. Mend., sed plurali App.

hiatum vitavit 23 Λεύκιος ex C corr. Mend., sed Γάιος fort.

ex errore App. natum

7 τοιάδε susp. Mend., sed

11 sq. καὶ ὅπως — ὁ Γάιος

ci. Mend., sed plurali App.

23 Λεύκιος ex C corr. Mend., sed Γάιος fort.

§ 4 sqq. de Appiani coniur. Catil. relatione cf. K. Buresch, Commentationes philologae, quibus O. Ribbeckio congrat. discip., Lips. 1888, p. 229 sqq., Ed. Schwartz, Hermes 32 (1897) p. 603 sqq.

64 a. C.

γένους λαμπρότητι περιώνυμος, ἔμπληκτος ἀνὴρ, δόξας
 ποτὲ καὶ νῖδον ἀνελεῖν δι' Αὐρηλίας Ὀρεστίλλης ἔρωτα,
 οὐχ ὑφισταμένης τῆς Ὀρεστίλλης παῖδα ἔχοντι γήμα-
 σθαι, Σύλλα φίλος τε καὶ στασιώτης καὶ ζηλωτῆς μάλι-
 στα γεγονώς, ἐκ δὲ φιλοτιμίας καὶ ὅδε ἐς πενίαν 5
 ὑπενηνεγμένος καὶ θεραπευόμενος ἔτι πρὸς δυνατῶν
 ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐς ὑπατείαν παρήγγελλεν ὥς
 5 τῇδε παροδεύσων ἐς τυραννίδα. πάγχυ δ' ἐλπίσας
 αἰρεθῆσθαι διὰ τὴν ὑποψίαν τήνδε ἀπεκρούσθη,
 63 a. C. καὶ Κικέρων μὲν ἤρχεν αὐτ' αὐτοῦ, ἀνὴρ ἡδιστος 10
 εἰπεῖν τε καὶ ῥητορεῦσαι, Κατιλίνας δ' αὐτὸν ἐς ὕβριν
 τῶν ἐλομένων ἐπέσκωπτεν, ἐς μὲν ἀγνωσίαν γένους
 καινὸν ὀνομάζων (καλοῦσι δ' οὕτω τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν,
 ἀλλ' οὐ τῶν προγόνων γνωρίμους), ἐς δὲ ξενίαν τῆς
 πόλεως ἰγκουιλίνον, ᾧ ῥήματι καλοῦσι τοὺς ἐνοικοῦν- 15
 6 τας ἐν ἀλλοτρίαις οἰκίαις. αὐτὸς δὲ πολιτείαν μὲν
 ὅλως [ἔτι] ἀπεστρέφετο ἐκ τοῦδε, ὥς οὐδὲν μοναρχίαν
 ταχὺ καὶ μέγα φέρουσαν, ἀλλ' ἐριδος καὶ φθό-
 νου μεστήν· χρήματα δὲ ἀγείρων πολλὰ παρὰ πολλῶν
 γυναικῶν, αὐ τοὺς ἀνδρας ἤλπιζον ἐν τῇ ἐπαναστάσει 20

2 <τὸν> νῖδον ci. Mend., cf. ad I § 84, v. etiam IV § 174

2 sq. ὀρεστίλλης a, ὀρεστιάλης O, ὀρεστιάλλης bd, Orestiliae C

3 ἔχοντι b¹, ἔχοντα ceteri 7 παρήγγελλεν V, cf. ad I § 549.

560 8 πάντων a 10 ἤρξεν maluit Mend., cf. praeft.

15 ἰγκουιλίνον Ob 17 ἔτι delevi, ἔτι ὅλως V, ὅλως ἤδη conie-
 cerat Mend., quod inculcat hiatum 17 sq. μοναρχίαν ut
 glossema ad μέγα del. Keil 18 φέρουσαν] ἔχουσαν ci. Mend.

16 sq. erravit App., nam iterum Catilina consulatum petiit,
 cf. Sall. Cat. c. 26 19 sq. χρήματα δὲ ἀγείρων πολλὰ παρὰ πολ-
 λῶν γυναικῶν] male haec ex Sall. Cat. c. 24, 3: 'mulieres etiam
 aliquot, quae—aes alienum grande conflaverant' efficta esse vidit
 Espersen, De excerptis et fragm. aliquot Appiani, Havniae 1851,
 p. 7 adn. 5, cui plerique assentiebantur; contra Schwartz (v. ad
 § 4) p. 603 sqq.

διαφθερεῖν, συνώμνυντό τιςιν ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῶν
καλουμένων ἱππέων, συνῆγε δὲ καὶ δημότας καὶ ξέ-
νους καὶ θεράποντας. καὶ πάντων ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῷ 7
Κορνήλιος Λέντιος καὶ Κέθηγρος, οἱ τότε τῆς πόλεως
5 ἐστρατήγουν. ἀνὰ τε τὴν Ἰταλίαν περιέπεμπεν ἐς τῶν
Συλλείων τοὺς τὰ κέρδη τῆς τότε βίας ἀναλωκότας
καὶ ὀρεγομένους ἔργων ὁμοίων, ἐς μὲν Φαισούλας τῆς
Τυρρηνίας Γάιον Μάλλιον, ἐς δὲ τὴν Πικηνίτιδα καὶ
9 τὴν Ἀπουλίαν ἐτέρους, οἱ στρατὸν αὐτῷ συνέλεγον ἀφα-
3 νῶς. καὶ τάδε πάντα ἔτι ἀγνοούμενα Φουλβία γύναιον 8
οὐκ ἀφανὲς ἐμήνυε τῷ Κικέρωνι· ἥς ἔρων Κόιντος Κού-
ριος, ἀνὴρ δι' ὀνειδῆ πολλὰ τῆς βουλῆς ἀπεωσμένος
καὶ τῆσδε τῆς Κατιλίνα συνθήκης ἡξιωμένος, κούφως
μάλα καὶ φιλοτίμως ἐξέφερεν οἷα πρὸς ἐρωμένην, ὥς
15 αὐτίκα δυναστεύσων. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ
Ἰταλίᾳ γιγνομένων λόγος ἐφοίτα. καὶ ὁ Κικέρων τὴν 9
τε πόλιν ἐκ διαστημάτων φρουραῖς διελάμβανε καὶ
τῶν ἐπιφανῶν ἐξέπεμπε πολλοὺς ἐς πάντα τὰ ὑποπτα
τοῖς γιγνομένοις ἐφεδρεῖν. Κατιλίνας δ', οὐδενὸς 10
20 μὲν πω θαρροῦντος αὐτοῦ λαβέσθαι διὰ τὴν ἔτι τοῦ
ἀκριβοῦς ἀγνωσίαν, δεδιὼς δὲ ὅμως καὶ τὸ χρόνιον
ἡγούμενος ὑποπτον, ἐν δὲ τῷ τάχει τὴν ἐλπίδα τιθέ-
μενος, τὰ τε χρήματα προῦπεμπεν ἐς Φαισούλας καὶ
τοῖς συνωμόταις ἐντειλάμενος κτεῖναι Κικέρωνα καὶ

5 ἐς b, ἐκ OC, ἐς ἐκ a   6 τότε] ποτὲ ci. Mend.
7 Fesulas C, φαισάλας Oi, const.   8 μάλιον V, ut solet
11 sq. Κούριος Schw. ex C, σπούριος Oi   13 καὶ διὰ τόδς
τῆς Κατιλίνα συνθηδείας ἡξιωμένος ci. Mend. ex C, qui vertit:
et ob id consiliorum Catilinae particeps   14 ἐξέφερε <τε πάντα
πρὸς αὐτὴν καὶ ἐμεγαλανεῖτο> οἷα ci. Mend., inut.   16 φοίτα V

63 a. C.

- τὴν πόλιν ἐκ διαστημάτων πολλῶν νυκτὸς ἐμπρηῆσαι
 μιᾶς ἐξήκει πρὸς Γάιον Μάλλιον ὥς αὐτίκα στρατὸν
 ἄλλον ἀθροίσων καὶ ἐς τὸν ἐμπρησμόν τῆς πόλεως
 11 ἐπιδραμούμενος. ὃ μὲν δὴ ῥάβδους τε καὶ πελέκεας
 ὥς τις ἀνθύπατος κούφως μάλα ἀνέσχε πρὸ ἑαυτοῦ 5
 καὶ ἐς τὸν Μάλλιον ἐχώρει στρατολογῶν· Λέντλω δὲ
 καὶ τοῖς συνωμόταις ἔδοξεν, ὅτε Κατιλίαν ἐν Φαι-
 σούλαις πυνθάνοιντο γεγενῆσθαι, Λέντλον μὲν αὐτὸν
 καὶ Κέθηγον ἐφεδρεῦσαι ταῖς Κικέρωνος θύραις περὶ
 ἕω μετὰ κεκρυμμένων ξιφιδίων, ἐσδεχθέντας τε διὰ 10
 τὴν ἀξίωσιν καὶ λαλοῦντας ὅτιδὲ μὴ κῦναι τὴν ὁμιλίαν
 ἐν περιπάτῳ καὶ κτεῖναι περισπᾶσαντας ἀπὸ τῶν ἄλλων,
 12 Λεύκιον δὲ Βηστίαν τὸν δῆμαρχον ἐκκλησίαν εὐθὺς
 ὑπὸ κήρυξι συνάγειν καὶ κατηγορεῖν τοῦ Κικέρωνος
 ὥς αἰεὶ δειλοῦ καὶ πολεμοποιοῦ καὶ τὴν πόλιν ἐν οὐ- 15
 δεινῷ διαταράττοντος, ἐπὶ δὲ τῇ Βηστίου δημη-
 γορίᾳ, νυκτὸς αὐτίκα τῆς ἐπιούσης, ἑτέρους ἐν δυνάδεκα
 τόποις ἐμπιπράναι τὴν πόλιν καὶ διαρπάξειν καὶ κατα-
 κτείνειν τοὺς ἀρίστους. 19
- 13 ὧδε μὲν Λέντλω καὶ Κεθήγῳ καὶ Στατιλίῳ καὶ 4
 Κασσίῳ, τοῖς ἄρχουσι τῆς ἐπαναστάσεως, ἐδέδοκτο, καὶ
 τὸν καιρὸν ἐπετήρουν· Ἀλλοβρόγων δὲ πρέσβεις, αἰτι-
 ῶμενοι τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν, . . . ἐς τὴν Λέντλου

2 μάλιον, altera λ suprascr., B 13 Βηστίαν Schw., σηστίαν
 Bad, σιστίαν b, στησίαν V, Sextium C 15 ἐν] ἐπ' ci. Mend.
 16 σηστίου B, στησίου Vi, Sextii C 17 δυνάδεκα, v in rasura,
 B, δυνόδεκα Vi, cf. ad I § 489 18 ἐμπιπράναι ab, ἐμπιπρᾶναι
 ceteri, cf. Crönert, Memoria p. 72 21 κασίῳ V, Sextio C
 δέδοκτο i 22 sq. αἰτιασόμενοι ci. Mend., sed cf. praef.
 23 αὐτῶν Oi, corr. Bk. lacunam significavit Mend., ita fere scri-
 bendum ratus: αὐτῶν <ἐς Πόμην ἀφικόμενοι ἐτύγχανον· οἱ ὑπὸ τῶν
 συνωμοτῶν τινος> ἐς τὴν etc. Etiam C addidit: romam uenerant

8 sqq. duo Ciceronis interficiendi consilia App. confudit,
 cf. Sall. Cat. c. 28, 1; 43, 2

συνωμοσίαν ἐπήχθησαν ὡς ἀναστήσοντες ἐπὶ Ῥωμαίους
 τὴν Γαλατίαν. καὶ Λέντλος μὲν αὐτοῖς συνέπεμπεν ἐς 14
 Κατιλίαν Βουλτούρκιον, ἄνδρα Κροτωνιάτην, γράμ-
 ματα χωρὶς ὀνομάτων γεγραμμένα φέροντα· οἱ δ' Ἀλλό-
 5 βριγες ἐνδοιάσαντες ἐκοινώσαντο Φαβίῳ Σάγγα, ὃς ἦν
 τῶν Ἀλλοβρίγων προστάτης, ὥσπερ ἀπάσαις πόλεσιν
 ἔστι τις ἐν Ῥώμῃ προστάτης. παρὰ δὲ τοῦ Σάγγα 15
 μαθὼν ὁ Κικέρων συνέλαβεν ἀπιόντας τοὺς Ἀλλόβρι-
 γὰς τε καὶ Βουλτούρκιον καὶ ἐς τὴν βουλὴν εὐθέως
 10 ἐπήγαγεν· οἱ δ' ὠμολόγουν, ὅσα τοῖς ἀμφὶ τὸν Λέντλον
 συνῆδεσαν, ἀχθέντας τε ἤλεγχον, ὡς ὁ Κορνήλιος
 Λέντλος εἶποι πολλάκις εἰμάρθαι τρεῖς Κορνηλίους
 γενέσθαι Ῥωμαίων μονάρχους, ὧν ἡδὴ Κίνναν καὶ
 5 Σύλλαν γεγυμέναι. λεχθέντων δὲ τούτων ἡ μὲν 16
 15 βουλὴ Λέντλον παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, ὁ δὲ Κικέρων
 ἕκαστον ἐς τὰς οἰκίας τῶν στρατηγῶν διαθεὶς ἐπαν-
 ῆλθεν ἀντίκα καὶ ψῆφον περὶ αὐτῶν ἐδίδου. θόρυβος
 δ' ἦν ἀμφὶ τὸ βουλευτήριον, ἀγνοουμένου ἔτι τοῦ ἀκρι-
 βοῦς, καὶ δέος τῶν συνεγνωκότων. αὐτοῦ δὲ Λέντλου 17
 20 καὶ Κεθήγου θεράποντές τε καὶ ἐξελεύθεροι, χειρο-
 τέχνας πολλοὺς προσλαβόντες, κατ' ὀπισθίας ὁδοὺς
 περιήεσαν ἐπὶ τὰς τῶν στρατηγῶν οἰκίας ὡς τοὺς δε-
 σπότης ἐξαρπασόμενοι· ὧν ὁ Κικέρων πυθόμενος ἐξ-

3 *Vulturcium* C, βουρτίκιον V, βουρτύκιον B, βουρτούκιον i
 8 ἀπιόντας om. V 9 βουρτούκιον Oi ἐς] ἐπὶ ci. Mend.,
 cf. ad I § 269 εὐθέως O, εὐθύς i, utrumque bonum
 13 τε post Κίνναν ex V add. Mend. 14 γεγυμέναι i, γενέ-
 σθαι O post γεγυμέναι C habet: *Se tertium Sibyllinis libris*
declarari, fort. ex Sall. Cat. c. 47, 2, cf. Plut. Cic. c. 17, unde
 lacunam significavit Mend. λεχθέντων] *quibus cognitis* C,
 quasi ἐλεγχθέντων legerit (Mend.) 17 ἐδίδου] ἀνεδίδου
 maluit Mend., sed cf. Dittenberger, Syll. inscr. graec.² III p. 144

6 sq. Mommsen, R. Staatsr. III, 2 p. 1203 adn. 1 9 sqq. App.
 temporum omnino parum ratione habita dies singulos non discernit

63 a. C.

- ἐδραμεν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου καὶ διαθείς ἐς τὰ ἐπικαιρα φύλακας ἐπανῆλθε καὶ τὴν γνώμην ἐπέταχυνε.
- 18 Σιλανὸς μὲν δὴ πρῶτος ἔλεγεν, ὃς ἐς τὸ μέλλον ἥρητο ὑπατεύειν· ὧδε γὰρ Ῥωμαίοις ὁ μέλλων ὑπατεύσειν πρῶτος ἐσφέρει γνώμην, ὥς αὐτός, οἶμαι, πολλὰ τῶν 5 κυρουμένων ἐργασόμενος καὶ ἐκ τοῦδε εὐβουλότερόν
- 19 τε καὶ εὐλαβέστερον ἐνθυμησόμενος περὶ ἐκάστου. ἀξιούντι δὲ τῷ Σιλανῷ τοὺς ἄνδρας ἐσχάτη κολάσει μετιέναι πολλοὶ συνειτίθεντο, ἕως, ἐπὶ Νέρωνα τῆς γνώμης περιούσης, ὁ Νέρων ἐδικαίου φυλάττειν αὐτούς, μέχρι 10 Κατιλίαν ἐξέλωσι πολέμῳ καὶ τὰ ἀκριβέστατα μάθωσι,
- 20 Γαίός τε Καῖσαρ οὐ καθαρεύων μὲν ὑπονοίας μὴ συν- 6 ἐγνωκέναι τοῖς ἀνδράσι, Κικέρωνος δ' οὐ θαρροῦντος καὶ τόνδε, ὑπεραρέσκοντα τῷ δήμῳ, ἐς τὸν ἀγῶνα προβαλέσθαι, προσετίθει διαθέσθαι τοὺς ἄνδρας Κικέ- 15 ρωνα τῆς Ἰταλίας ἐν πόλεσιν αἷς ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ, μέχρι Κατιλίνα καταπολεμηθέντος ἐς δικαστήριον ὑπαχθῶσι, καὶ μηδὲν ἀνήκεστον ἐς ἄνδρας ἐπιφανεῖς ἢ
- 21 πρὸ λόγου καὶ δίκης ἐξεργασμένος. δικαίου δὲ τῆς γνώμης φανείσης καὶ δεχθείσης, ἀκρατῶς οἱ πολλοὶ 20 μετετίθεντο, μέχρι Κάτων ἤδη σαφῶς ἀνακαλύπτων τὴν ἐς τὸν Καῖσαρα ὑποψίαν καὶ ὁ Κικέρων δεδιὼς

4 ὧδε] ὧδε ci. Schw., non recte 10 περιούσης a, προιούσης b 15 προβαλέσθαι (sic) b, προβάλλεσθαι a [προσετίθει] censuit C, προντίθει ci. Casaubonus ad Suet. Div. Iul. 14. At male App. intellexit Sall. Cat. c. 50, 4, cf. Drumann V p. 525 adn. 42, v. etiam Willems II p. 181 adn. 5 18 καὶ] ὥς ci. Musgr., bene 18 sq. ἢ—ἐξεργασμένος] neque quid dirum aut intolerabile — esse statuendum C, quod prob. Mend., non recte; ἐξεργασμένης b, ἐξεργασμένον ci. Musgr. 20 δεχθείσης] λεχθείσης vel δειχθείσης, adverbio aliquo addito, ci. Mend., coll. Plut. Cic. c. 21 (ὅντος) τοῦ λέγοντος εἰπεῖν δυνατωτάτου et Caes. c. 8 τοῦ λόγου δυνατῶς—δηθέντος, sed cf. Thuc. 1, 95, 2; 4, 122, 2 ἀκρατῶς] ἀκράτῳ ci. Mend.

ἀμφὶ τῇ νυκτὶ προσιούσῃ, μὴ τὸ συνεγνωκὸς τοῖς ἀν-
 δράσι πλήθος αἰωρούμενον ἔτι κατ' ἀγορὰν καὶ δεδιὸς
 περὶ τε σφῶν αὐτῶν καὶ περὶ ἐκείνων ἐργάσεται τι
 ἄτοπον, ἔπεισαν ὥς αὐτοφώρων ἄνευ κρίσεως κατα-
 5 γνῶναι. καὶ εὐθὺς ἐκ τῶν οἰκιῶν, ἔτι τῆς βουλῆς 22
 συνεστώσης, ἕκαστον αὐτῶν ὁ Κικέρων ἐς τὸ δεσμω-
 τήριον μεταγαγών, τοῦ πλήθους ἀγνοοῦντος, ἐπεῖδεν
 ἀποθνήσκοντας καὶ τοῖς ἐν ἀγορᾷ παροδεύων ἐσήμη-
 νεν, ὅτι τεθνᾶσιν. οἳ δὲ διελύοντο πεφρικότες τε καὶ
 10 περὶ σφῶν ἀγαπῶντες ὥς διαλαθόντες.

οὕτω μὲν ἡ πόλις ἀνέπνευσεν ἀπὸ τοῦ δέους, πολ- 23
 7 λοῦ σφίσιν ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπιστάντος· Κατιλίαν 62 a. C.
 δὲ ἐς δισμυρίους τε ἀγείραντα καὶ τούτων τεταρτη-
 μόριον ὀπλίσαντα ἤδη καὶ ἐς Γαλατίαν ἐπὶ ἄλλην
 15 παρασκευὴν ἀπιόντα Ἀντώνιος ὁ ἕτερος ὑπάτος ὑπ'
 Ἀλπείοις καταλαβών, οὐ δυσχερῶς ἐκράτησεν ἀνδρὸς
 ἐμπλήκτως ἀλλόκοτον ἔργον ἐπὶ νοῦν λαβόντος τε καὶ
 ἐς πεῖραν ἔτι ἐμπληκτότερον ἀπαρασκευῶς προαγαγόν-
 τος. οὐ μὴν ὅ γε Κατιλίνας, οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν
 20 συνόντων ἐπιφανῶν φυγεῖν ἠξίωσεν, ἀλλ' ἐσδραμόν-
 τες ἐς τοὺς πολεμίους ἀπώλοντο.

ᾧδε μὲν ἡ Κατιλίνα ἐπανάστασις, παρ' ὀλίγον ἐς 24
 ἔσχατον ἐλθοῦσα κινδύνου τῇ πόλει, διελύετο. καὶ ὁ

15 sq. ὑπ' Ἀλπείοις (Ἀλπίοις) ci. Schw., rec. Mend., ὑπὲρ
 ἄλπεις Oi, sub ipsis alpium radicibus C, fort. ex Sall. Cat.
 c. 57, 3 17 τε delebat Mend., vix recte 18 ἀπαρασκευῶς
 ci. Mend., potuit etiam ἀπαρασκευῶς <ἔχοντας>, sed cf. adverbia
 eodem modo usurpata I § 482, II § 142. 177. 298, V § 459,
 Iber. c. 58 etc. 20 <οἱ> ἐπιφανῶν ci. Mend., sed cf. ad
 I § 263, v. etiam Zerdik p. 73 21 ἀπόλοντο B 24 διε-
 λύντο ci. Cob. p. 214, inut.

13 δισμυρίους] cf. Wiedemann, Philol. 21 (1864) p. 480
 15 sq. App. falso interpretatum esse Sall. Cat. c. 57, 3 putavit
 Espersen (v. ad § 6), contra Schwartz (v. ad § 4) p. 603 sqq.

62 a. C.

Κικέρων, ἅπασιν ἐπὶ λόγον δυνάμει μόνῃ γνώριμος ὢν, τότε καὶ ἐπὶ ἔργῳ διὰ στόματος ἦν καὶ σωτὴρ ἐδόκει περιφανῶς ἀπολλυμένη τῇ πατρίδι γενέσθαι, χάριτές τε ἦσαν αὐτῷ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ εὐφημῖαι ποικίλαι. Κάτωνος δ' αὐτὸν καὶ πατέρα τῆς πατρίδος προσ- 5
 25 αγορεύσαντος ἐπεβόησεν ὁ δῆμος. καὶ δοκεῖ τισιν ἦδε ἡ εὐφημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη περιελθεῖν ἐς τῶν νῦν αὐτοκρατόρων τοὺς φαινομένους ἀξίους· οὐδὲ γὰρ τοῖσδε, καίπερ οὖσι βασιλεῦσιν, εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς ἅμα ταῖς ἄλλαις ἐπωνυμίαις, ἀλλὰ σὺν χρόνῳ μόλις ἦδε, 10
 ὡς ἐντελής ἐπὶ μεγίστοις δὴ μαρτυρία, ψηφίζεται.

26 ὁ δὲ Καῖσαρ στρατηγὸς ἐς Ἰβηρίαν αἰρεθεὶς ἐπὶ 8
 61 a. C. μὲν τι πρὸς τῶν χρήσιτων διεκρατεῖτο ἐν Ῥώμῃ, πολὺ πλέθονα τῆς περιουσίας ὀφλῶν διὰ τὰς φιλοτιμίας· ὅτε φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι δέοιτο δισχιλίων καὶ πεντα- 15
 27 κοσίων μυριάδων, ἵνα ἔχοι μηδέν· διαθέμενος δὲ τοὺς ἐνοχλοῦντας, ὡς ἐδύνατο, καὶ τῆς Ἰβηρίας ἐπιβάς χρηματίζειν μὲν ταῖς πόλεσιν ἢ διαιτᾶν δίκας ἢ ὅσα ὁμοιότροπα τούτοις, ἅπαντα ὑπερεῖδεν ὡς οὐδὲν οἷς ἐπενόει χρήσιμα, στρατιὰν δὲ ἀγείρας ἐπετίθετο τοῖς 20
 ἔτι λοιποῖς Ἰβήρων ἀνὰ μέρος, μέχρι τὴν Ἰβηρίαν ἐς τὸ ὁλόκληρον ἀπέφηνε Ῥωμαίοις ὑποτελεῖν, καὶ χρήματα πολλὰ ἐς Ῥώμην ἔπεμψεν ἐς τὸ κοινὸν ταμιεῖον.
 28 ἔφ' οἷς ἡ μὲν βουλὴ θριαμβεῦσαι παρέσχεν αὐτῷ, ὃ
 60 a. C. δὲ τῆς πομπῆς τὴν παρασκευὴν ἐς τὸ λαμπρότατον 25
 ἐν τοῖς τῆς Ῥώμης προαστείοις διεκόσμει, ἐν αἷς ἡμέραις ὑπατείας ἦσαν παραγγελίαι, καὶ ἔδει τὸν παρ-

13 χρηστῶν i
 sed cf. Cob. p. 215

14 ὀφλῶν Oi, ὀφείλων scr. Bk. et Mend.,
 15 ὅτε] an ὅθεν? sed cf. II § 113. 119

23 ἀπέπεμψεν i

26 an προαστείοις? cf. Crönert, Memoria p. 317

αγγέλλοντα παρεῖναι, ἐσελθόντι δὲ οὐκ ἦν ἔτι ἐπὶ τὸν
 θριάμβον ἐπανελθεῖν. ὃ δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἐς πολλὰ 29
 τυχεῖν ἐπειγόμενος καὶ τὴν πομπὴν οὐχ ἔτοιμον ἔχων
 ἐσέπεμπε τῇ βουλῇ δεόμενος ἐπιτρέψαι οἱ τὴν παραγ-
 5 γελίαν ἀπόντι ποιήσασθαι διὰ τῶν φίλων, εἰδὼς μὲν
 παράνομον, γερονδὸς δὲ ἤδη καὶ ἑτέροις. Κάτωνος δ' 30
 ἀντιλέγοντος αὐτῷ καὶ τὴν ἡμέραν τελευταίαν οὖσαν
 τῶν παραγγελιῶν ἀναλοῦντος ἐπὶ τοῖς λόγοις, ἐσέδρα-
 9 μεν ὁ Καῖσαρ ὑπεριδὼν τοῦ θριάμβου καὶ παραγγέλ-
 9 λας ἐς τὴν ἀρχὴν ἀνέμενε τὴν χειροτονίαν. ἐν δὲ 31
 τούτῳ Πομπήιος, ἐκ τῶν Μιθριδατείων ἔργων ἐπὶ μέγα
 δόξης καὶ δυνάμεως ἐλθὼν, ἡξίου πολλὰ, ὅσα βασι-
 λεῦσι καὶ δυνάσταις καὶ πόλεσιν ἐδεδώκει, τὴν βουλὴν
 βεβαιῶσαι. φθόνῳ δ' αὐτῶν οἱ πολλοὶ καὶ μάλιστα 32
 15 Λεύκολλος, ὁ πρὸ τοῦ Πομπηίου στρατεύσας ἐπὶ τὸν
 Μιθριδάτην, ὡς ἀσθενέστατον αὐτὸν ἀπολιπὼν τῷ
 Πομπηίῳ, διεκώλυεν, ἰδιον ἔργον ἀποφαίνων τὸ Μιθρι-
 δάτειον. καὶ Λευκόλλῳ συνελάμβανε Κράσσος. ἀγα- 33
 νακτῶν οὖν ὁ Πομπήιος προσεταιρίζεται Καίσαρα,
 20 συμπράξειν ἐς τὴν ὑπατείαν ἐπομόσας· ὃ δ' εὐθὺς
 αὐτῷ Κράσσον διήλλασσε. καὶ τρεῖς οἶδε τὸ μέγιστον
 ἐπὶ πᾶσι κράτος ἔχοντες τὰς χρείας ἀλλήλοις συνηράνι-

1 ἐσελθόντα b   2 ἐπανελθεῖν] fort. ἐς τὸν ἔξω στρατὸν
 vel sim. quid intercidisse ci. Mend., ἐπαπελθεῖν Keil
 3 ἐτοίμην, ut videtur, i   6 παράνομον <ὄν> ci. Cob. p. 215,
 sed cf. § 552, III § 23, V § 169, v. etiam ad I § 296
 7 αὐτῷ deleri maluit Mend.   12 πολλά] πάντα (cf. § 46) aut
 πολλάκις dubitanter ci. Mend.; an <τὰ> πολλά? cf. IV § 387
 14 αὐτῶν] αὐτὸν a, αὐτοῦ ci. Mend., sed illud respicit ad ὅσα—
 ἐδεδώκει   16 ὡς] καὶ ci. Mend., non recte   22 συνηράνιζον, ut
 videtur, i

1 sq. cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 127   7 τὴν ἡμέραν
 τελευταίαν] cf. ibid. p. 502 adn. 3

60 α. C.

ζον. καὶ τις αὐτῶν τήνδε τὴν συμφροσύνην συγγρα-
 φεύς, Οὐάρον, ἐνὶ βιβλίῳ περιλαβὼν ἐπέγραψε Τρι-
 34 κάρανον. ὑφορωμένη δ' αὐτοὺς ἡ βουλὴ Λεύκιον Βύ-
 βλον ἐς ἐναντίωσιν τοῦ Καίσαρος ἐχειροτόνησεν αὐτῷ 4
 59 α. C. συνάρχειν· καὶ εὐθύς αὐτῶν ἦσαν ἔριδες τε καὶ ὄπλων 10
 ἐπ' ἀλλήλους ἰδίᾳ παρασκευαί. δεινὸς δ' ὢν ὁ Καίσαρ
 ὑποκρίνεσθαι, λόγους ἐν τῇ βουλῇ περὶ ὁμονοίας δι-
 έθετο πρὸς Βύβλον, ὡς τὰ κοινὰ λυπήσοντες, εἰ δια-
 35 φέροιντο. πιστευθεὶς δ' οὕτω φρονεῖν, ἀπερίσκεπτον
 ἤδη καὶ ἀπαράσκευον καὶ οὐδὲν ἔτι τῶν γιγνομένων 10
 ὑπονοοῦντα τὸν Βύβλον ἔχων, χεῖρά τε πολλὴν ἀφα-
 νῶς ἡτοιμάζετο καὶ νόμους ὑπὲρ τῶν πενήτων ἐς τὸ
 βουλευτήριον ἐσέφερε καὶ γῆν αὐτοῖς διένεμε, καὶ
 τὴν ἀριστεύουσαν αὐτῆς μάλιστα περὶ Καπύην, <ῆ>
 ἐς τὰ κοινὰ διεμισθοῦτο, τοῖς οὖσι πατράσι παίδων 15
 τριῶν, ἔμισθον ἑαυτῷ τῆσδε τῆς χάριτος πληθὸς το-
 σόνδε ποιούμενος· δισμύριοι γὰρ ἀθρόως ἐφάνησαν οἱ
 36 τὰ τρία τρέφοντες μόνοι. ἐνισταμένων δὲ τῇ γνώμῃ
 πολλῶν, ὑποκρινάμενος δυσχεραίνειν, ὡς οὐ δίκαια
 ποιούντων, ἐξέδραμε καὶ βουλὴν μὲν οὐκέτι συνῆγεν 20
 ἐπὶ τὸ ἔτος ὅλον, ἐπὶ δὲ τῶν ἐμβόλων ἐδημηγόρει·
 Πομπήϊον τε ἐν μέσῳ καὶ Κράσσον ἡρώτα περὶ τῶν

2 βάρων Vi, βάρων V, corr. Bk. 3 Λεύκιον] debebat
 Μάρκον, at idem error et apud App. Syr. c. 51 (recte tamen
 II § 204) et apud alios, cf. Drumann II² p. 80 adn. 3
 6 ἰδίαι i 13 καὶ <τὴν τῶν Καμπανῶν> γῆν ci. Mend., sed cf.
 Cass. D. 38, 1, 4 et 7, 3 14 αὐτοῖς a <τὴν> περὶ ci. Mend.,
 sed cf. ad I § 12 <ῆ> addidit Schw. 16 <διὰ> τῆσδε
 ci. Schw. ind. gr. s. v. ἔμισθος, contra iure Kratt p. 10, coll.
 Samn. 4, 1: λυσάμενοι δὴ τοῦ χρυσίου τοὺς αἰχμαλώτους 19 ὑπο-
 κρίνομενος maluit Mend., sed cf. praef.

2 sq. Τρικάρανον] cf. O. E. Schmidt, Neue Jahrb. f. d. class.
 Altert. 7 (1901) p. 627 sq.

νόμων· οἱ δὲ αὐτοὺς ἐπῆνουν, καὶ ὁ δῆμος ἐπὶ τὴν
11 χειροτοσίαν ἦει σὺν κεκρυμμένοις ξιφιδίοις. ἡ βουλὴ 37
 δέ (οὐ γὰρ τις αὐτὴν συνῆγεν, οὐδ' ἐξῆν τῷ ἑτέρῳ τῶν
 ὑπάτων συναγαγεῖν αὐτήν) ἐς τὴν οἰκίαν τοῦ Βύβλου
5 συνελθόντες οὐδὲν μὲν ἀντάξιον τῆς Καίσαρος ἰσχύος
 τε καὶ παρασκευῆς ἐποιοῦν, ἐπενόουν δ' ὅμως Βύβλον
 ἐνίστασθαι τοῖς νόμοις καὶ μὴ δόξαν ἀμελείας, ἀλλὰ
 ἥσσης ἐνέγκασθαι. πεισθεῖς οὖν ὁ Βύβλος ἐνέβαλεν ἐς 38
 τὴν ἀγορὰν δημηγοροῦντος ἔτι τοῦ Καίσαρος. ἔριδος
10 δὲ καὶ ἀταξίας γενομένης πληγαί τε ἦσαν ἤδη, καὶ οἱ
 μετὰ τῶν ξιφιδίων τὰς ῥάβδους καὶ τὰ σημεῖα τοῦ
 Βύβλου περιέκλων καὶ τῶν δημάρχων ἔστιν οὗς περὶ
 αὐτὸν ὄντας ἔτρωσαν. Βύβλος δ' οὐ καταπλαγείς ἀπ- 39
 εγύμνου τὴν σφαγὴν καὶ μετὰ βοῆς ἐκάλει τοὺς Καί-
15 σαρος φίλους ἐπὶ τὸ ἔργον· “εἰ γὰρ οὐ δύναμαι πείσαι
 τὰ δίκαια ποιεῖν”, ἔφη, “Καίσαρα, τό γε ἄγος αὐτῷ καὶ
 μύσος οὕτως ἀποθανῶν ἐπιβαλῶ.” ἀλλὰ τὸν μὲν ἄκοντα 40
 ὑπεξήγαγον οἱ φίλοι ἐς τὸ πλησίον ἱερὸν τοῦ Στησίλου
 Διός, Κάτων δ' ἐπιπεμφθεὶς ὥσατο μὲν ὥς νέος ἐς
20 μέσους καὶ δημηγορεῖν ἤρχετο, μετέωρος δ' ὑπὸ τῶν
 Καίσαρος ἀρθεῖς ἐξεφέρετο. καὶ λαθὼν κατ' ἄλλας 41
 ὁδοὺς αὖθις ἀνέδραμεν ἐς τὸ βῆμα καὶ λέγειν μὲν

5 ἀνάξιον errore typographico ed. Bk. 6 ἐπενόουν] adhortabatur C; ἐπῆνουν ci. Keil, bene; varia iam temptaverant Mend. et Enthoven, Rhein. Mus. 46 (1891) p. 480 7 sq. ἀλλὰ ἥσσης] ἄμ' ἥσση ci. Enthoven ibid., sed cave hiatum; desidero ἀμελείας μάλλον ἢ ἥσσης, sed alacritatis C 8 ἐνέβαλλεν bd 10 καὶ οἱ <μὲν> ci. Musgr. 16 τό γε] τότε i 16 sq. ἄγος αὐτῷ καὶ μύσος (μῖσος a)] cf. Ruhnken ad Timaeum p. 12 ed. Lips. 18 Στησίον Gel., κτησίον libri

3 sq. οὐδ' ἐξῆν—αὐτήν] cf. Willems, Rev. archéol. N. S. 36 (1878) p. 233 adn. 3, Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 44

59 a. C.

ἔτι οὐδενὸς ἀκούοντος ἀπεγίνωσκε, τοῦ δὲ Καίσαρος
 ἀγροίκως κατεβόα, μέχρι καὶ τότε μετέωρος ἐξερρίφη
 42 καὶ τοὺς νόμους ὁ Καῖσαρ ἐκύρωσε. καὶ ἐπ' αὐτοῖς 12
 τὸν τε δῆμον ὥρκωσεν ἐς αἰὶ κυρίους νομιεῖν καὶ
 τὴν βουλὴν ἐκέλευεν ὁμνῦναι. ἐνισταμένων δὲ πολλῶν 5
 καὶ Κάτωνος, εἰσηγεῖτο μὲν ὁ Καῖσαρ θάνατον τῷ μὴ
 ὁμόσαντι, καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρου· ὦμνον δ' αὐτίκα
 δείσαντες οἱ τε ἄλλοι καὶ οἱ δῆμαρχοι· οὐ γὰρ ἔτι χρή-
 σιμον ἀντιλέγειν ἦν κυρουμένου διὰ τοὺς ἄλλους τοῦ
 43 νόμου. Οὐέτιος δ' ἀνὴρ δημότης, ἐς τὸ μέσον ἐσδρα- 10
 μῶν μετὰ ξιφιδίου γυμνοῦ, ἐπιπεμφθῆναι ἔφη πρὸς
 τε Βύβλον καὶ Κικέρωνος καὶ Κάτωνος ἐς ἀναίρεσιν
 Καίσαρός τε καὶ Πομπηίου καὶ τὸ ξιφίδιον αὐτῷ
 44 Βύβλου ῥαβδοῦχον ἐπιδοῦναι Ποστούμιον. ὑπόπτου 15
 δ' ὄντος ἐφ' ἐκάτερα τοῦ πράγματος ὁ μὲν Καῖσαρ 15
 ἐξετράχυνε τὸ πλῆθος, τὴν δ' ἐπιούσαν ἐξετάσειν τὸν
 Οὐέτιον ἀνεβάλλοντο. καὶ ὁ Οὐέτιος φυλασσόμενος ἐν
 45 τῷ δεσμοτηρίῳ νυκτὸς ἀνηρέθη. εἰκαζομένου δ' ἐς
 ποικίλα τοῦ συμβεβηκότος ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀνίει καὶ
 τοῦτο δρᾶσαι λέγων τοὺς δεδιότας, ἕως ὁ δῆμος αὐτῷ 20
 συνεχώρησεν ἀμύνειν τοῖς ἐπιβεβουλευμένοις. καὶ Βύ-

1 ἀκούοντος om. i, ἐσακούοντος ci. Mend., sed cf. ad § 382
 5 ἐπομνῦναι ci. Mend. πολλῶν <τε ἄλλων> καὶ ci. Mend.,
 potuit etiam καὶ <μάλιστα> Κάτωνος. Eidem propter v. 8 tribu-
 norum mentio intercidissee videbatur, nisi illic potius post καὶ
 οἱ δῆμαρχοι lacuna statuenda esset. Sed videtur App. nimis bre-
 viter narrasse; de tribunis v. Cass. D. 38, 6, 1. 6 10 οὐέτιος a,
 Vectius C, οὐετούτιος Obd 13 αὐτῷ Oi, correxi 14 Ποστού-
 μιον] Σεπτίμιον (cf. Cic. ad Att. 2, 24, 2) maluit Schw. 15 ἐφ']
 ἐς ci. Mend., cf. ad I § 269 16 <ἐς> τὴν δ' ἐπιούσαν ci.
 Schw., ind. gr. s. v. ἀναβάλλομαι, probavit Mend., cf. Herodot.
 5, 49 extr.; 6, 86 β (ubi etiam inf. fut.); 9, 8 17 οὐέτιον i,
 Vectium C, οὐετούτιον O, item p. 147, 3 ἀνεβάλλοντο, priore
 λ suprascr. a m. 1, V 20 τοὺς <ἀντιστασιώτας> δεδ. ci. Mend.,
 αὐτοὺς (τοὺς<δε> Keil) διδ. ego

βλος μὲν ἐκ χειρῶν ἅπαντα μεθεῖς οἷά τις ἰδιώτης
οὐ προήει τῆς οἰκίας ἐπὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἀρχῆς ἅπαν,
13 ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδ' αὐτὸς ἔτι ἐξήτει περὶ τοῦ Οὐεττίου, 46
μόνος ἔχων τὸ κράτος ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ. νόμους δ' ἐς-
5 ἔφερεν, ἐκθεραπεύων τὸ πλῆθος, ἑτέρους καὶ τὰ Πομ-
πήλῳ πεπραγμένα ἅπαντα ἐκύρου, καθάπερ ὑπέσχητο
αὐτῷ. οἱ δ' ἱππῆες λεγόμενοι, τὴν μὲν ἀξίωσιν τοῦ 47
δήμου καὶ τῆς βουλῆς ὄντες ἐν μέσῳ, δυνατώτατοι δὲ
ἐς ἅπαντα περιουσίας τε οὔνεκα καὶ μισθώσεως τελῶν
10 καὶ φόρων, οὓς ὑπὸ τῶν ἐθνῶν τελομένους ἐξεμι-
σθοῦντο, καὶ πλῆθους βεβαιοτάτων ἐς ταῦτα θερα-
πόντων, ἐκ πολλοῦ τὴν βουλήν ἤτουν ἄφεσίν τινα
μέρους τῶν φόρων αὐτοῖς γενέσθαι. καὶ ἀποδιέτριβεν
ἢ βουλή. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς οὐδὲν τότε τῆς βουλῆς δεό- 48
15 μενος, ἀλλὰ μόνῳ τῷ δήμῳ χρώμενος τὰ τρίτα τῶν
μισθώσεων αὐτοῖς παρῆκεν. οἱ δέ, ὑπὲρ τὴν σφετέ-
ραν ἀξίωσιν ἀδοκῆτου τῆς χάριτος αὐτοῖς γενομένης,
ἐξεθείλαζον αὐτόν, καὶ στίφος ἄλλο καρτερώτερον τοῦ
δήμου τόδε τῷ Καίσαρι προσγεγέννητο δι' ἐνὸς πολι-
20 τεύματος. ὃ δὲ καὶ θέας ἐπέδίδου καὶ κυνηγέσια θη- 49
ρίων ὑπὲρ δύναμιν, δανειζόμενος ἐς ἅπαντα καὶ τὰ
πρότερα πάνθ' ὑπερβάλλων παρασκευῇ καὶ χορηγίᾳ
καὶ δόσεσι λαμπραῖς· ἐφ' οἷς αὐτὸν εἵλοντο Γαλατίας
τῆς τε ἐντὸς Ἀλπεων καὶ ὑπὲρ Ἀλπεῖς ἐπὶ πενταετὲς
25 ἄρχειν καὶ ἐς τὴν ἀρχὴν ἔδοσαν τέλη στρατοῦ τέσσαρα.
14 ὃ δὲ καὶ τὴν ἀποδημίαν οἱ χρόνιον ὀρῶν ἐσομέ- 50
νην καὶ τὸν φθόνον ὥς ἐπὶ μεγίστοις δὴ τοῖς δεδο-

4 ἐπὶ τῆς πολιτείας i, sed cf. I § 2   5 ἑτέρους <τε> καὶ
ci. Mend., cf. § 42, Lib. c. 69   8 δυνατώτεροι iC   12 ἄφεσιν
τινὸς ci. Mend., fort recte   13 αὐτοῖς Oi, corr. Mend.
18 κρατερώτερον Va, corr. in rasura ex καρτερώτερον B   21 ἅ-
παντας i   26 ὀρῶν ante χρόνιον V

59 α. C.

μένοις μείζονα, Πομπηίῳ μὲν ἐξεύγνυ τὴν θυγατέρα,
 καίπερ ἐνηγγυημένην Καίπῳ, δεδιώς, μὴ καὶ φίλος ὢν
 ἐπιφθονήσειε τῷ μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας, τοὺς δὲ θρα-
 συτάτους τῶν στασιωτῶν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μέλλοντος
 51 ἔτους παρήγε. καὶ ὑπατον μὲν ἀπέφηνεν Αὐλὸν Γαβί- 5
 νιον, φίλον ἑαυτοῦ· Λευκίου δὲ Πείσωνος τοῦ σὺν
 αὐτῷ μέλλοντος ὑπατεύσειν τὴν θυγατέρα Καλπουρ-
 νίαν αὐτὸς ἤγετο, βοῶντος Κάτωνος διαμαστροπεύ-
 52 εσθαι γάμοις τὴν ἡγεμονίαν. δημάρχους δὲ ἤρξειτο
 Οὐατίνιον τε καὶ Κλώδιον τὸν Καλὸν ἐπὶ κλην, ὃν τινα 10
 αἰσχρὰν ἐν ἱερουργίᾳ γυναικῶν ποτε λαβόντα ὑπόνοιαν
 ἐπὶ [Ἰουλίᾳ] τῇ Καίσαρος αὐτοῦ γυναικὶ ὁ μὲν Καῖσαρ
 οὐκ ἔκρινεν, ὑπεραρέσκοντα τῷ δήμῳ, καίπερ ἀποπεμψά-
 μενος τὴν γυναῖκα, ἕτεροι δὲ διὰ τὴν ἱερουργίαν ἐς
 ἀσέβειαν ἐδίωκον, καὶ συνηγόρευε τοῖς διώκουσι Κικέ- 15
 53 ρων. καὶ κληθεῖς ἐς μαρτυρίαν ὁ Καῖσαρ οὐ κατεῖπεν,
 ἀλλὰ τότε καὶ δήμαρχον ἐς ἐπιβουλήν τοῦ Κικέρωνος
 ἀπέφηνε, διαβάλλοντος ἤδη τὴν συμφροσύνην τῶν
 τριῶν ἀνδρῶν ἐς μοναρχίαν. οὕτω καὶ λύπης ἐκρά-
 τουν ὑπὸ χρείας καὶ τὸν ἐχθρὸν εὐηργέτουν ἐς ἄμν- 20
 ναν ἑτέρου. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ Κλώδιος ἀμείψασθαι πρό-

2 ἐνηγγυημένην Ο, ὅντι iC, ἡγγυημένην scr. Mend., cf. Crönert, Memoria p. X Καίπῳ Schw., σκηπίῳ Ο, τῷ σκηπίῳ i, καίπερ ἔγγυον τῷ Καίπῳ correxerat Perizonius (v. ad I § 557) p. 435 5 παρήγε om. i, προήγε coniecerat Musgr. 5sq. γαούριον Oi 12 Ἰουλίᾳ Oi, Calfurnia C, del. Gel.; fuit Pompeia 17 ἀλλὰ καὶ τότε Oi, post ἀλλὰ aut lacunam statuendam esse ci. Mend. aut ἀλλὰ τότε καὶ scribendum, quorum hoc recepi 19sq. ἐκράτει et εὐηργέτει cum Gel. maluit Schw., iam male ob hiatum 21 καὶ om. VC ἀμείψασθαι] ἀρέσασθαι aut ἐπαλεῖψαι ci. Herw. p. 66, praeter rem, v. etiam Schenkl p. 179, qui tamen falso vertit: 'Caesari prius quam Pompeio et Crasso gratiam videtur rettulisse.' Intellege: 'Clodius prior Caesari quam Caesar Clodio'

10 Οὐατίνιον] erravit App.; Vatinius a. 695/59 trib. pl. fuit

τερος τὸν Καῖσαρα καὶ συλλαβεῖν ἐς τὴν τῆς Γαλατίας ἀρχήν.

- 15** τοσάδε μὲν δὴ Καῖσαρ ὑπατεύων ἔπραξε καὶ τὴν 54
ἀρχὴν ἀποθέμενος ἐπὶ τὴν ἑτέραν εὐθύς ἐξῆει· Κικέρ- 58 a. C.
5 ρωνα δὲ γράφεται Κλώδιος παρανόμων, ὅτι πρὸ δικα-
στηρίου τοὺς ἀμφὶ Λέντλον καὶ Κέθηγον ἀνέλοι. ὃ 55
δ' ἐς τὸ ἔργον ἐκεῖνο γενναιοτάτῳ λήματι κεχηρημένος
ἀσθενέστατος ἐς τὴν δίκην ἐρίγνυτο καὶ ταπεινὴν
ἐσθῆτα ἐπικείμενος γέμων τε αὐχμοῦ καὶ ῥύπου προσ-
10 ἐπιπτεν οἷς ἐντύχοι κατὰ τοὺς στενωπούς, οὐδὲ τοῖς
ἀγνώσιν ἐνοχλεῖν αἰδούμενος, ὥστε αὐτῷ τὸ ἔργον διὰ
τὴν ἀπρέπειαν ἀπὸ οἴκτου μεταπίπτειν ἐς γέλωτα. ἐς 56
τοσοῦτο δειλίας περὶ μίαν οἰκίαν δίκην κατέπεσεν, ὃς
τὸν ὅλον βίον ἐν ἀλλοτριαῖς ἐξήταστο λαμπρῶς, οἷόν
15 τι καὶ Δημοσθένη φασὶ τὸν Ἀθηναῖον οὐδ' ὑποστῆναι
τὴν ἑαυτοῦ δίκην, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀγῶνος φυγεῖν. Κλω- 57
δίου δὲ καὶ τὰς παρακλήσεις αὐτῷ σὺν ὕβρει διακό-
πτουτος ἐν τοῖς στενωποῖς, ἀπέγνω πάνθ' ὃ Κικέρων
καὶ ἔφηνεν ἐκούσιον καὶ ὅδε φυγὴν, καὶ φίλων αὐτῷ
20 πλῆθος συνεξῆει, καὶ ἡ βουλὴ συνίστη τὸν ἄνδρα πό-
λεσί τε καὶ βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις. Κλώδιος δ' αὐτῷ 58
τὴν οἰκίαν καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐπικατέσκαπτεν ἐπαιρό-
μενός τε ἐπὶ τῷδε ἀντιπαρεβάλλετο ἤδη καὶ Πομπηίῳ,
16 τὸ μέγιστον ἐν τῇ πόλει κράτος ἔχοντι. ὃ δὲ Μίλωνα, 59
25 τὸν σὺν τῷ Κλωδίῳ τὴν ἀρχὴν παραδεδεγμένον, θρα-

18 ἐπέγνω i 19 ἔφηνεν ci. Mend., cf. praef. 22 ἐπι-
κατέσκαψεν a 23 ἀντιπαρεμβάλλετο d, fort. aliud latere ci.
Mend. coll. Plut. Cic. c. 33, Pomp. c. 48, Cass. D. 38, 30, sed
App. uno hoc verbo illa explicavit 25 τὸν σὺν τῷ Κλ.—
παραδεδ. corrupta ratus τὸν ἐπὶ τῷ Κλ. etc. ci. Mend., recte,
ni forte App. error subest; qui cum Clodio consulatum postu-
labat C, falso

53 α. C.

σύτερον ὄντα τοῦ Κλωδίου, ἐς ὑπατείαν ἐπήλπιξε καὶ ἤλειφεν ἐπὶ τὸν Κλώδιον καὶ ψηφίσασθαι τῷ Κικέρωνι κάθοδον ἐκέλευεν, ἐλπίσας τὸν Κικέρωνα ἐλθόντα περὶ μὲν τῆς παρούσης πολιτείας οὐκέτι φθέγγεσθαι μεμνημένον, οἷα ἔπαθε, δίκας δὲ καὶ πράγματα ἐπ- οίσειν τῷ Κλωδίῳ.

60 Κικέρων μὲν δὴ διὰ Πομπήιον ἐκπεσὼν διὰ Πομ-
57 α. C. πήιον κατῆι, ἐκκαιδεκάτῳ μάλιστα μηνὶ τῆς ἐξελά-
σεως· καὶ αὐτῷ καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὰς ἐπαύλεις
ἀνίστη τέλεσι κοινοῖς. λαμπρῶς δ' αὐτὸν περὶ τὰς
πύλας ὑποδεχομένων πάντων, φασὶ περὶ τὰς δεξιώσεις
τὴν ἡμέραν ὅλην, οἷόν τι καὶ Δημοσθένει συνέβη
κατιόντι, ἀναλῶσαι.

61 ὁ δὲ Καῖσαρ ἔν τε Κελτοῖς καὶ Βρεττανοῖς πολλὰ
56 α. C. καὶ λαμπρὰ εἰργασμένος, ὅσα μοι περὶ Κελτῶν λέγουσι
εἴρηται, πλούτου γέμων ἐς τὴν ὁμορον τῇ Ἰταλίᾳ Γαλα-
τίαν, τὴν ἄμφι τὸν Ἡριδανὸν ποταμόν, ἦκεν, ἐκ συνε-
62 χοῦς πολέμου τὸν στρατὸν ἀναπαύσων ἐπ' ὀλίγον. ὅθεν
αὐτῷ περιπέμπουσι ἐς Ῥώμην πολλὰ πολλοῖς χρήματα
αἱ τε ἐτήσιοι ἀρχαὶ παρὰ μέρος ἀπήντων καὶ οἱ ἄλλως ἐπι-
φανεῖς <ὅσοι τε> ἐς ἡγεμονίας ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἐξήε-
σαν, ὥς ἑκατὸν μὲν ποτε καὶ εἴκοσι ῥάβδους ἄμφ' αὐτὸν
γενέσθαι, βουλευτὰς δὲ πλείους διακοσίων, τοὺς μὲν

2 ἤλειφεν] εἴληφεν i 3 κατελθόντα ci. Mend., inut.,
praesertim cum κάθοδον antecedit, cf. etiam ad II § 382
4 φθέγγεσθαι Vb d 7 sq. διὰ Πομπηίου κατῆι ci. Schw.,
item C, iure reprobavit Mend. coll. Herod. 4, 137: διὰ Δαρείου
ἑκαστος αὐτῶν τυραννεύει 8 sq. ἐξελεύσεως i 9 sq. <ἡ
βουλή> ante ἀνίστη (melius post οἰκίαν Zerdik p. 65) cum Schw.
addidit Mend. coll. Plut. Cic. c. 33, Vell. 2, 45, 3, sed Pompeium
intelligere praefero 13 ἀναλῶσθαι ex C ci. Mend., inut.
21 <ὅσοι τε> addidi e Keilli coniectura, cf. Plut. Caes. c. 21;
varia iam temptaverant Musgr. et Mend.

ἀμειβομένους ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγονότων, τοὺς δὲ χρη-
ματιουμένους, τοὺς δ' ἄλλο τι τοιουτότροπον αὐτοῖς
ἐξεργασομένους. πάντα γὰρ ἤδη διὰ τούτου ἐπράσσετο
στρατιᾶς τε πολλῆς οὖνεκα καὶ δυνάμεως χρημάτων
5 καὶ σπουδῆς ἐς ἅπαντας φιλανθρώπου. ἀφίκοντο δ' 63
αὐτῷ καὶ Πομπήιος καὶ Κράσσος, οἱ κοινωνοὶ τῆς
δυναστείας. καὶ αὐτοῖς βουλευομένοις ἔδοξε Πομπήιον
μὲν καὶ Κράσσον αὐθις ὑπατεῦσαι, Καίσαρι δ' ἐς τὴν
ἡγεμονίαν ὧν εἶχεν ἐθνῶν, ἄλλην ἐπιψηφισθῆναι
10 πενταετίαν.

ὧδε μὲν ἀπ' ἀλλήλων διεκρίθησαν, Πομπηίῳ δ' ἐς 64
τὴν ὑπατείαν ἀντιπαρήγγελλε Δομίτιος Αἰνόβαρβος·
καὶ τῆς κυρίας ἡμέρας ἄμφω κατήεσαν ἔτι νυκτὸς ἐς
τὸ πεδίον ἐς τὴν χειροτονίαν. τῶν δ' ἄμφ' αὐτοὺς
15 ἔριδες ἦσαν καὶ συνεπλέκοντο, μέχρι τις τὸν Δομίτιον
δαδοῦχον ἐπάταξε ξίφει. καὶ φυγὴ μετὰ τοῦτο ἦν,
Δομίτιός τε αὐτὸς ἐς τὴν οἰκίαν διεσώζετο μόλις, καὶ
Πομπηίου τὴν ἐσθῆτά τινες ἡμαγμένην ἔφερον οἴκαδε.
19 παρὰ τοσοῦτον ἑκάτερος ἤλθε κινδύνου.

18 αἰρεθέντες δ' οὖν ὑπατοὶ Κράσσος τε καὶ Πομπήιος 65
Καίσαρι μὲν, ὥσπερ ὑπέσθησαν, τὴν ἐτέραν πενταετίαν 56 a. C.
προσεψηφίσαντο, τὰ δὲ ἔθνη διακληρούμενοι καὶ στρα-
τιὰν ἐπ' αὐτοῖς, ὁ μὲν Πομπήιος εἴλετο Ἰβηρίαν τε καὶ

2 αὐτοῖς B, αὐτοῖς ceteri 5 ἅπαντα i 8 τὴν om. a
12 αἰνόβαρβος A in mg. a m. rec., αἰνοβάρβαρος ab, βάρβαρος
Od et A, Eneobarbus C; aliis locis ἀγνόβαρβος codices, cf.
Eckinger (v. ad I § 181) p. 24 14 δ' om. a 16 μετὰ
τοῦτον B 22 προσεψηφίζοντο, σα suprascr. a m. 1, V
22 sq. στρατιᾶς cum C maluit Mend.

17 sq. καὶ Πομπ.—οἴκαδε] ad aliam rem videntur spectare,
cf. Plut. Pomp. c. 52 et 53 et Kornemann, Jahrb. f. cl. Philol.
Suppl. 22 (1896) p. 675 21 πενταετίαν] cf. O. Hirschfeld,
Beiträge z. alt. Gesch. 4 (1904) p. 76 sqq.; cf. § 97. 108

55 a. C.

Λιβύην καὶ ἐς τὰσδε τοὺς φίλους περιπέμπων αὐτὸς
 ὑπέμεινεν ἐν Ῥώμῃ, ὁ δὲ Κράσσος Συρίαν τε καὶ τὰ
 Συρίας πλησίον ἐπιθυμία πολέμου πρὸς Παρθυαίους
 66 ὥς εὐχεροῦς δὴ καὶ ἐνδόξου καὶ ἐπικερδοῦς. ἀλλὰ
 τῷδε μὲν ἐξιόντι τῆς πόλεως πολλὰ τε ἄλλα ἀπαίσια 5
 ἐρίγνετο, καὶ οἱ δῆμαρχοι προηγόρευον μὴ πολεμεῖν
 Παρθυαίοις οὐδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ πειθομένῳ δὲ δημο-
 σίας ἀρὰς ἐπηρῶντο, ὣν ὁ Κράσσος οὐ φροντίδας
 53 a. C. ἀπώλετο ἐν τῇ Παρθυηνῇ σὺν τε παιδὶ ὁμωνύμῳ καὶ
 αὐτῷ στρατῷ· μύριοι γὰρ οὐδ' ἐντελεῖς ἐκ δέκα μυρι- 10
 67 ἄδων ἐς Συρίαν διέφυγον. ἀλλὰ τὴν μὲν Κράσσου
 συμφορὰν ἡ Παρθικὴ δηλώσει γραφή, Ῥωμαῖοι δὲ λιμῷ
 πιεζόμενοι Πομπήιον εἶλοντο τῆς ἀγορᾶς ἀντοκράτορα
 εἶναι καὶ οἱ καθάπερ ἐπὶ τῶν ληστηρίων εἴκοσιν
 ἀπὸ τῆς βουλῆς ὑπηρέτας ἔδωκαν. ὁ δὲ αὐτοὺς ὁμοίως 15
 ἐς τὰ ἔθνη διαθεὶς ἐπέτρεχε καὶ τὴν Ῥώμην ἀντίκα
 ἐνέπλησεν ἀγορᾶς δαψιλοῦς, ὅθεν ἔτι μᾶλλον ἐς μέγα
 δόξης ἐπῆρτο καὶ δυνάμεως.

68 τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου καὶ ἡ Καίσαρος θυγάτηρ κύ- 19
 34 a. C. οὔσα τῷ Πομπήϊῳ θνήσκει. καὶ δέος ἅπασιν ἐνέπιπτεν 20
 ἀνηρημένης τῆς ἐπιγαμίας, ὥς ἀντίκα μεγάλους στρα-
 τοῖς Καίσαρός τε καὶ Πομπήϊου διοισομένων ἐς ἀλλή-
 λους, ἀσυντάκτου μάλιστα καὶ χαλεπῆς ἐκ πολλοῦ γεγε-

6 ἐρίγνετο om. i 9 παρθυήνη O, const., παρθυίνη i,
 corr. Bk. ὁμωνύμῳ (sic) B 12 παρθικὴ V, παρθυακὴ
 Bbd, παρθιακὴ a, codices variant etiam aliis locis, sed Syr.
 c. 51 extr. omnes habent παρθικῇ 13 πιεζόμενοι B

10 sq. de numeris cf. K. Regling, De belli Parth. Crass.
 fontibus, diss. Berol. 1899, p. 19. 58 et Gutschmid, Gesch. Irans
 p. 88 adn. 1 12 sqq. cura annonae ad Pompeium iam a. 697/57
 delata est 14 εἴκοσιν] bello piratiko fuerunt viginti quinque,
 cf. Mithr. c. 94; 'ille legatos quindecim cum postularet' Cic. ad
 Att. 4, 1, 7

νημένης τῆς πολιτείας· αἱ τε γὰρ ἀρχαὶ κατὰ στάσιν 69
 ἢ δωροδοκίαν σπουδῇ τε ἀδίκῳ καὶ λίθοις ἢ ξίφεσι
 καθίσταντο, καὶ τὸ δεκάξειν ἢ δωροδοκεῖν ἀναισχύν-
 τως τότε μάλιστα ἐπλεόνασεν, ὃ τε δῆμος αὐτοὺς ἔμμι-
 5 σθος ἐπὶ τὰς χειροτονίας ἦει. ὥφθη δέ που καὶ
 μεσεγγύημα ταλάντων ὀκτακοσίων ὑπὲρ τῆς ἐπωνύμου
 γενόμενον ἀρχῆς. οἱ τε ἀνὰ ἔτος ἕκαστον ὑπατοὶ 70
 στρατεύειν μὲν που καὶ πολεμεῖν ἀπεγίνωσκον, δια-
 κλειόμενοι τῇ δυναστείᾳ τῶνδε τῶν τριῶν ἀνδρῶν·
 10 ὅσοι δ' ἦσαν αὐτῶν ἀτοπώτεροι, κέρδος ἀντὶ τῶν
 στρατειῶν ἐτίθεντο τὰ κοινὰ τῆς πόλεως καὶ τὰς τῶν
 ἰδίων διαδόχων χειροτονίας. οἱ δ' ἀγαθοὶ διὰ ταῦτα 71
 καὶ πάμπαν ἐξέλιπον τὸ ἄρχειν, ὥστε ποτὲ καὶ μῆνας 53 a. C.
 ὀκτὼ τὴν πόλιν ἀναρχον ἐκ τῆς τοιαύτης ἀσυνταξίας
 15 γενέσθαι, Πομπηίου πάνθ' ὑπερορῶντος ἐπίτηδες, ἵνα
 20 ἐν χρεῖᾳ γένοιντο δικτάτορος. καὶ πολλοὶ τοῦτο ἐς 72
 ἀλλήλους διελάλουν, ὅτι μόνον ἂν γένοιτο φάρμακον
 ἐπὶ τοῖς παροῦσι κακοῖς ἢ μόναρχος ἐξουσία, χρῆναι
 δ' ἐλέσθαι δυνατὸν ὁμοῦ καὶ ἥπιον, ἐνσημαινόμενοι
 25 τὸν Πομπήιον, στρατιᾶς τε ἄρχοντα ἱκανῆς καὶ φιλό-
 δημον εἶναι δοκοῦντα καὶ τὴν βουλὴν ἄγοντα διὰ
 τιμῆς καὶ τὸν βίον ἐγκρατῇ καὶ σώφρονα περὶ τε
 τὰς ἐντεύξεις εὐπρόσιτον ἢ ὄντα ἢ νομιζόμενον εἶναι.
 ὃ δὲ τὴν προσδοκίαν τήνδε λόγῳ μὲν ἐδυσχέραινεν, 73
 25 ἔργῳ δ' ἐς αὐτὴν πάντα ἔπραττεν ἀφανῶς καὶ τὴν
 ἀσυνταξίαν τῆς πολιτείας καὶ ἀναρχίαν ἐπὶ τῇ ἀσυν-

4 ἐπλεόναξεν maluit Mend., cf. praef. 8 που] ποι ci.
 Mend. 10 ἀτοπώτεροι] susp. Nauck, ἀπονώτεροι ci. Herw. p. 66,
 parum apte, ἀνοσιώτεροι ego, ἀπορώτεροι, quod iam Mend.
 suspicatus erat, Keil τῶν om. i 11 στρατιωτῶν b
 13 ἐξέλειπον maluit Mend. cum H. Steph.

52a. C.

- 74 ταξία ἐκὼν ὑπερεώρα. Μίλωνός τε τὰ ἐς Κλώδιον
 ὑπηρετήσαντος αὐτῷ καὶ ἀρεσκομένου τῷ δήμῳ διὰ
 τὴν Κικέρωνος κάθοδον, ὑπατεῖαν ὥς ἐν καιρῷ παρὰ
 τήνδε τὴν ἀναρχίαν μετιόντος ἀποδιέτριβε τὰς χειρο-
 τουίας, μέχρι βαρυθυμῶν ὁ Μίλων, ὥς καὶ περὶ αὐτὸν 5
 ἀπίστου γιγνομένου τοῦ Πομπηίου, ἐς τὴν πατρίδα
 Λανούβιον ἐξῆι, ἣν Διομήδη φασὶν ἀλώμενον ἐξ
 Ἰλλίου πρώτην ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλιν οἰκίσαι, καὶ εἰδὶν
 ἀπὸ Ῥώμης ἐς αὐτὴν στάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. 9
- 75 Κλωδίου δ' ἐξ ἰδίων χωρίων ἐπανιόντος ἐπὶ ἵππου 21
 καὶ περὶ Βούλλας ἀπαντήσαντος αὐτῷ, οἱ μὲν κατὰ
 τὴν ἔχθραν ὑπείδοντο μόνον ἀλλήλους καὶ παρώδευ-
 σαν, θεράπων δὲ τοῦ Μίλωνος ἐπιδραμὼν τῷ Κλωδίῳ,
 εἴτε κεκελευσμένος εἶθ' ὥς ἐχθρὸν δεσπότου κτείνων,
- 76 ἐπάταξεν ἐς τὸ μετὰφρενον ξιφιδίῳ. καὶ τὸν μὲν αἰ- 15
 ματι ρεόμενον ἐς τὸ πλησίον πανδοκεῖον ὁ ἵπποκόμος
 ἐσέφερεν, ὁ δὲ Μίλων μετὰ τῶν θεραπόντων ἐπιστάς
 ἔτι ἔμπνου ἢ καὶ νεκρὸν ἐπανεῖλεν, ὑποκρινόμενος
 μὲν οὐ βουλευῆσαι τὸν φόνον οὐδὲ προστάξαι· ὥς δὲ
 κινδυνεύσων ἐξ ἅπαντος, ἡξίου τὸ ἔργον οὐκ ἀτελὲς 20
- 77 καταλιπεῖν. περιαγγελθέντος δ' ἐς Ῥώμην τοῦ πάθους
 ὁ μὲν δῆμος ἐκπλαγεὶς ἐν ἀγορᾷ διενυκτέρευε, καὶ τὸ
 σῶμά τινες τοῦ Κλωδίου μεθ' ἡμέραν προύθεσαν ἐπὶ

4 ἀναρχίαν] ἀρχὴν i τὰς] τῆς i 5 αὐτὸν Oi, corr.
 H. Steph. 6 γιγνομένου b, γενομένου a, quod rec. Mend.
 7 Λανούβιον Schw., λαβουίνιον Oi, Lauinium C ἀλώμενον V,
 ἀλόμενον i 8 οἰκῆσαι i 11 βοίλας V, Bouilas C, cf. C. I. L.
 XIV p. 230 adn. 1 14 εἴτε] εἶθ' ὥς i κτενῶν malu-
 erunt Schw. et Mend., cf. praeft. 16 ραῖνόμενον i 18 ὑπο-
 κρινάμενος V, quod retineri voluit Berg, diss. p. 15 adn. 1
 20 οὐκ om. i C

τῶν ἐμβόλων· ἀρπάσαντες δ' αὐτὸ τῶν τε δημάρχων
 ἔνιοι καὶ οἱ φίλοι τοῦ Κλωδίου καὶ πληθὺς ἄλλο σὺν
 ἐκείνοις, ἐς τὸ βουλευτήριον ἐκόμισαν, εἴτε ἐπὶ τιμῇ,
 βουλευτικοῦ γένους ὄντα, εἴτε ἐς ὄνειδος τῆς βουλῆς
 5 τοιάδε περιορώσης. καὶ τῶν παρόντων οἱ προπετέ- 78
 στεροι τὰ βάθρα καὶ τοὺς θρόνους τῶν βουλευτῶν
 συμφορήσαντες ἤψαν αὐτῷ πυράν, ὑφ' ἧς τό τε βου-
 λευτήριον καὶ πολλὰ τῶν πλησίον οἰκίαι τῷ Κλωδίῳ
 9 συγκατεφλέγησαν.

22 Μίλωνι δὲ θράσος τοσόνδε περιῆν, ὥς οὐ δεδιέναι 79
 περὶ τῷ φόνῳ μᾶλλον ἢ ἀγανακτεῖν ἐπὶ τῇ Κλωδίου
 περὶ τὴν ταφὴν τιμῇ. θεραπόντων οὖν καὶ ἀνδρῶν
 ἀγροίκων πληθὺς ἀθροίσας καὶ ἐς τὸν δῆμον περι-
 πέμψας χρήματα τῶν τε δημάρχων Μάρκον Καίλιον
 15 πριάμενος ἐς τὴν πόλιν κατῆι θρασύτατα. καὶ αὐτὸν 80
 ὁ Καίλιος εὐθύς ἐσιόντα εἴλκεν ἐς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ
 τοὺς παρ' αὐτοῦ δεδωροδοκηκότας ὥσπερ ἐπ' ἐκκλη-
 σίαν, ὑποκρινόμενος μὲν ἀγανακτεῖν καὶ οὐ διδόναι
 τῆς δίκης ἀναβολήν, ἐλπίζων δέ, εἰ αὐτὸν οἱ παρόντες
 20 μεθεῖεν, ἐκλύσειν τὴν δίκην τὴν ἀληθεστέραν. καὶ Μί- 81
 λων μὲν οὐ βουλευῆσαι τὸ ἔργον εἰπὼν (οὐ γὰρ ἂν
 μετὰ σκευῆς καὶ γυναικὸς ἐπὶ ταῦτα ὀρμηῆσαι), τὸν λοι-
 πὸν λόγον κατὰ τοῦ Κλωδίου διετίθετο ὥς θρασυ-
 25 τάτου δὴ καὶ φίλου θρασυτάτων, οἳ καὶ τὸ βουλευ-
 τήριον ἐπικατέπρησαν αὐτῷ· ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος οἱ 82
 τε λοιποὶ δῆμαρχοι καὶ τοῦ δήμου τὸ ἀδιάφθορον ὅπλι-

7 συμφορήσαντες B αὐτῷ] αὐτοῦ ci. Mend., sed cf.
 § 468. 616 14 Καίλιον Schw., καίλιον libri, item v. 16 et
 p. 156, 1 17 ἐπ' om. b 22 ἐπὶ ταῦτα] ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ci.
 Mend., sed intellege: 'ad eam caedem' 23 λόγον] χρόνον i
 24 φίλων libri, corr. Schw. (in edit. errore typogr. φίλων)

- σάμενοι ἐνέβαλον ἐς τὴν ἀγοράν. Καίλιος μὲν δὴ καὶ Μίλων δούλων ἐσθῆτας ὑποδύντες ἀπέδρασαν, πολὺς δὲ τῶν ἄλλων ἐρίγνετο φόνος, οὐ τοὺς Μίλωνος ἔτι φίλους ἐρευνώντων, ἀλλὰ τὸν ἐντυγχάνοντα ἀναιρῶντων, ἄστὸν ὁμοῦ καὶ ξένον καὶ μάλιστα ὅσοι ταῖς 5
- 83 ἐσθῆσιν ἢ σφραγίσιν ἀπὸ χρυσοῦ διέφερον. ὥς γὰρ ἐν ἀσυντάκτῳ πολιτείᾳ σὺν ὀργῇ καὶ προφάσει τοῦδε τοῦ θορύβου προσπεσόντος θεράποντές τε ὄντες οἱ πλείους καὶ ὥπλισμένοι κατὰ ἀνόπλων ἐς ἀρπαγὰς ἐτράποντο· ἔργον τε οὐδὲν αὐτοῖς ἀπῆν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' 10 οἰκίας ἐφέροντο καὶ περιμόντες ἡρεύνων ἔργῳ μὲν τὰ εὐληπτα σφίσιν ἅπαντα, λόγῳ δὲ τοὺς φίλους τοῦ Μίλωνος· πρόφασίς τε ἦν αὐτοῖς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ πυρὸς καὶ λίθων καὶ παντὸς ἔργου Μίλων. 14
- 84 ἡ βουλὴ δὲ συνήει μετὰ δέους καὶ ἐς τὸν Πομπήιον 23 ἀφεώρων ὥς αὐτίκα σφῶν ἐσόμενον δικτάτορα· χρήζειν γὰρ αὐτοῖς ἐφαίνετο τὰ παρόντα τοιαῦδε θεραπειάς. Κάτωνος δ' αὐτοὺς μεταδιδάξαντος ὑπάτον εἵλοντο χωρὶς συνάρχου, ὥς ἂν ἔχοι τὴν μὲν ἐξουσίαν δικτάτο-
- 85 ρος, ἄρχων μόνος, τὴν δ' εὐθυναν ὑπάτου. καὶ πρῶτος 20 ὑπάτων ὅδε ἔθνη τε δύο μέγιστα καὶ στρατιὰν ἔχων καὶ χρήματα καὶ τὴν τῆς πόλεως μοναρχίαν διὰ τὸ μόνος ὑπάτος εἶναι Κάτωνα μὲν ἐψηφίσατο, ἵνα μὴ

1 ἐνέβαλλον i <καὶ> Καίλιος ci. Schw. μὲν δὴ]
 δὲ V 4 ἐντυχόντα i 8 προσπεσόντες ci. Schw. 18 ὑπάτον
 <αὐτὸν> ci. Mend., sed cf. ad I § 223 20 ἐσθῆνιν V
 20 sqq. sine causa haesit Mend. 23 in mg. V a m. 1: λείπει,
 quia scriba ἡ βουλὴ videtur desideravisse apud ἐψηφίσατο
 εἶναι. κάτων μὲν i

παρὼν ἐνοχλοίῃ, Κύπρον ἀφελέσθαι Πτολεμαίου βασι-
 λέως, νενομοθετημένον ἤδη τοῦτο ὑπὸ Κλωδίου, ὅτι
 οἱ ποτε ἀλόντι ὑπὸ ληστῶν ὁ Πτολεμαῖος ἐς λύτρα
 ὑπὸ σμικρολογίας δύο τάλαντα ἐπεπόμφει. Κάτων μὲν 86
 5 δὴ καθίστατο Κύπρον Πτολεμαίου τὰ χρήματα ῥίψαν-
 τος ἐς τὴν θάλασσαν καὶ ἑαυτὸν ἐξαγαγόντος, ἐπεὶ
 τῶν ἐψηφισμένων ἐπύθετο· ὁ δὲ Πομπήιος δίκας προ- 87
 τίθει τῶν τε ἄλλων ἀμαρτημάτων καὶ μάλιστα δωρο-
 δοκίας καὶ δεκασμοῦ (ἐδόκει γὰρ ἐντεῦθεν αὐτῷ νοσεῖν
 10 τὰ κοινὰ ἀρξάμενα ἐν τούτῳ καὶ τὴν ἱασιν ἔξειν τα-
 χεῖαν), νόμῳ τε ὥριζεν ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ τὸ πρῶτον
 ὑπατείας ἐς τὸ παρὸν εὐθύνειν τὸν ἐθέλοντα. καὶ ἦν
 ὁ χρόνος ὀλίγῳ μείων ἑτῶν εἴκοσιν, ἐν ᾧ καὶ ὁ Καῖσαρ
 γεγέννητο ὑπάτος. τῶν οὖν φίλων τοῦ Καίσαρος ὑπο- 88
 15 νοούντων ἐς ὕβριν ἢ ἐς ἐπήρειαν αὐτὸν τοῦ Καίσαρος
 ᾧδε πολὺ τοῦ χρόνου προλαβεῖν καὶ παραινούντων
 τὸ παρὸν διορθοῦσθαι μᾶλλον ἢ τὸ παρελθὸν ἐνοχλεῖν
 ἐπ' ἀνδράσι τοσοῦσδε ἀξιολόγοις, ἐπονομαζόντων δὲ
 τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν Καίσαρα, ὁ Πομπήιος ἀμφὶ μὲν
 20 τοῦ Καίσαρος ἡγανάκτει, ὥς ἀμείνονος ὄντος ὑποψίας,
 ἐπεὶ καὶ τὴν ἑαυτοῦ δευτέραν ὑπατείαν τῷ χρόνῳ περι-
 λαμβάνεσθαι, πολὺ δὲ ἀναλαβεῖν ἔλεγεν ἐς ἀκριβῆ
 διόρθωσιν ἐπιτετριμμένης ἐκ πολλοῦ τῆς πολιτείας.
 24 τοιαῦτα δ' εἰπὼν ἐκύρου τὸν νόμον, καὶ πλῆθος ἦν 89
 25 αὐτίκα δικῶν ποικίλων. ἵνα τε μὴ δείσειαν οἱ δικα-
 σταί, αὐτὸς αὐτοὺς ἐπώπτειε στρατιὰν περιστῆσάμενος.
 καὶ πρῶτοι μὲν ἀπόντες ἐάλωσαν Μίλων τε ἐπὶ τῷ 90

4 μικρολογίας i 10 ἐν <τε> τούτῳ ci. Musgr., sed ἐντεῦθεν—
 νοσεῖν pendet ab ἀρξάμενα 20 ἀμεινόμενος a, ἀμείμονος d
 24 τοιαῦτ' εἰπὼν maluit Mend., sed cf. ad I § 37 27 τῷ om. Bi

62 a. C.

Κλωδίον φόνῳ καὶ Γαβίνιος παρανομίας ὁμοῦ καὶ ἀσε-
 βείας, ὅτι χωρὶς ψηφίσματος ἐς Αἴγυπτον μετὰ στρα-
 τιᾶς ἐσέβαλεν ἀπαγορευόντων τῶν Σιβυλλείων, Ὑψαῖος
 δὲ καὶ Μέμμιος καὶ Σέξτος καὶ ἕτεροι πλείονες ἐπὶ
 91 δωροδοκίαις ἢ πλήθους δεκασμῷ. Σκαῦρον δὲ τοῦ 5
 πλήθους παραιτουμένου ἐκήρυξεν ὁ Πομπήιος ὑπακοῦ-
 σαι τῇ δίκῃ· καὶ πάλιν τοῦ δήμου τοὺς κατηγοροὺς
 ἐνοχλοῦντος, σφαγὴ τις ἐκ τῶν Πομπηίου στρατιωτῶν
 ἐπιδραμόντων ἐγένετο, καὶ ὁ μὲν δῆμος κατεσιώπησεν,
 92 ὁ δὲ Σκαῦρος ἐάλω. καὶ [ὑπὸ] πάντων φυγὴ κατέγνωστο, 10
 Γαβινίου δὲ καὶ δήμενσις ἦν ἐπὶ τῇ φυγῇ. καὶ τὰδε
 ἢ βουλὴ λαμπρῶς ἐπαινοῦσα δύο τε ἄλλα τέλη καὶ
 χρόνον ἐς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνῶν ἕτερον τῷ Πομπηίῳ
 93 προσεψηφίσαντο. Μέμμιος δὲ ἀλοὺς ἐπὶ δεκασμῷ, τοῦ
 νόμου τοῦ Πομπηίου διδόντος αὐτῷ φήναντι ἕτερον 15
 ἀφείσθαι τῆς καταδίκης, τὸν πενθερὸν τοῦ Πομπηίου
 Λεύκιον Σκιπίωνα προεκαλέσατο ἐς ὁμοίαν δεκασμοῦ
 94 δίκην. καὶ ἐπὶ τῷδε τοῦ Πομπηίου τὴν τῶν κρινο-
 μένων ἐσθῆτα μεταλαβόντος πολλοὶ καὶ τῶν δικαστῶν
 μετελάμβανον. ὀλοφυράμενος οὖν ὁ Μέμμιος τὴν πολι- 20
 95 τείαν διέλυσε τὴν δίκην. καὶ ὁ Πομπήιος ὥς ἤδη 25
 τὰ χρῆζοντα τῆς μοναρχίας διωρθωμένος τὸν Σκιπίωνα
 σύναρχον ἐς τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους ἐποιεῖτο. καὶ μετὰ
 τοῦθ' ἑτέρων ἐς τὴν ἀρχὴν καθισταμένων οὐδὲν ἦντιον

10 ὑπὸ del. Musgr. πάντων <μὲν> maluit Mend., cf. ad I § 202 11 ἦν del. Nauck, cf. ad I § 547 15 αὐτῷ
 Οἱ, τῷ ci. Mend. coll. Cass. D. 40, 52, 3; ut qui alium accusasset C, sed App. unum Memmium respicit 17 Λεύκιον] immo Κόιντον, cf. tit. honor. ap. Dittenberger, Syll. inscr. graec. 2 n. 344, sed infra reedit error προεκαλέσατο ci. Bk. 22 τῆς deleri voluit Mend. 24 τοῦθ'] ταῦθ' maluit Mend., cf. I § 240, post quem C

ἐφεώρα καὶ ἐδυνάστευε, καὶ πάντ' ἦν ἐν Ῥώμῃ τότε Πομπήιος· ἡ γὰρ εὐνοία τῆς βουλῆς μάλιστα ἐς αὐτὸν ἐποίει, ζήλω τε τοῦ Καίσαρος ἐς οὐδὲν αὐτῇ παρὰ τὴν ἰδίαν ὑπατείαν κεχορημένου καὶ ὅτι νοσοῦσαν ὁ Πομπήιος τὴν πολιτείαν ὀξέως ἀναλάβοι καὶ οὐδενὶ σφῶν παρὰ τὴν ἀρχὴν φορτικὸς ἢ ἐπαχθὴς γένοιτο.

τῶν δὲ φυγάδων ἐς τὸν Καίσαρα ἰόντων ἀθρόων 96 καὶ παραινούντων φυλάσσεσθαι τὸν Πομπήιον ὥς τὸν νόμον τοῦ δεκασμοῦ μάλιστα θέμενον ἐπ' ἐκείνῳ, 10 τούσδε μὲν ὁ Καίσαρ παρηγόρει καὶ τὸν Πομπήιον εὐφήμει, τοὺς δὲ δημάρχους ἐπεισεν εἰσηγήσασθαι νόμον ἐξεῖναι Καίσαρι δευτέραν ὑπατείαν ἀπόντι μετιέναι. καὶ τοῦθ' ὑπατεύοντος ἔτι τοῦ Πομπηίου καὶ οὐδὲν ἀντειπόντος ἐκεκύρωτο. ὁ δὲ Καίσαρ ἀντι- 97 15 πράξειν τὴν βουλὴν ὑπονοῶν ἐδεδοίκει μὲν ὑπὸ τοῖς 51 a. C. ἐχθροῖς ἰδιώτης γενέσθαι, ἐτέχναξε δὲ ἐπὶ δυνάμεως εἶναι, μέχρι ὑπατος ἀποδειχθείη, καὶ τὴν βουλὴν ἥτει χρόνον ἄλλον ὀλίγον ἐς τὴν παροῦσάν οἱ τῆς Γαλατίας ἡγεμονίαν ἢ ἐς μέρος αὐτῆς ἐπιλαβεῖν. διακωλύ- 20 σαντος δὲ Μαρκέλλου, ὃς ἐπὶ τῷ Πομπηίῳ ὑπατος ἦν, φασὶ τὸν Καίσαρα τῷ μηνύοντι ἀποκρίνασθαι, κόπτοντα 26 τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους· "ἦδε μοι δώσει". πόλιν δὲ 98 Νεόκωμον ὁ Καίσαρ ἐς Λατίου δίκαιον ἐπὶ τῶν Ἀλπεων ὤκικει, ὧν ὅσοι κατ' ἔτος ἤρχον, ἐρίγγοντο Ῥω-

15 <οἱ> τὴν ci. Mend., sed cf. ad I § 223 ὑπὸ] ἐπὶ ci. Naber, Mnemos. 4 (1876) p. 346, sed cf. § 110 16 ἰδιώτης] ἰδιωτεύσας ci. Mend., cf. ad I § 467. Subaudierim h. l. ὦν vel γενόμενος, cf. ad I § 296 22 <ἀλλ'> ἦδε ci. Mend., copiosius C: at hic mihi dabit, si uos abnueritis, item ἀλλὰ apud Plut. Caes. c. 29, Pomp. c. 58

16 sqq. cf. Hirschfeld (v. ad § 65) 22 sqq. de re cf. Mommsen C. I. L. V, 2 p. 565 et R. Staatsr. III, 1 p. 640 adn. 2

51 a. C.

μαίων πολῖται· τόδε γὰρ ἰσχύει τὸ Λάτιον. τῶν οὖν
 Νεοκώμων τινά, ἄρχοντά τε αὐτοῖς γενόμενον καὶ
 παρὰ τοῦτο Ῥωμαῖον εἶναι νομιζόμενον, ὁ Μάρκελλος
 ἐφ' ὕβρει τοῦ Καίσαρος ἔξηνε ῥάβδοις ἐφ' ὀσφρδή, οὐ
 πασχόντων τοῦτο Ῥωμαίων· καὶ τὸν νοῦν ὑπὸ ὀργῆς 5
 ἀνεκάλυπτε, τὰς πληγὰς εἶναι ξενίας σύμβολον, καὶ
 99 φέρειν αὐτὰς ἐκέλευε καὶ δεικνύναι τῷ Καίσαρι. οὕτω
 μὲν ὑβριστικῶς ὁ Μάρκελλος, εἰσηγεῖτο δὲ ἤδη καὶ δια-
 δόχους αὐτῷ πέμπειν ἐπὶ τὰ ἔθνη, προαφαιρῶν τοῦ
 χρόνου· ἀλλὰ διεκώλυσεν ὁ Πομπήιος εὐπρεπείᾳ τε 10
 λόγου καὶ εὐνοίας ὑποκρίσει, μὴ δεῖν ἄνδρα λαμπρὸν
 καὶ ἐς πολλὰ χρήσιμον τῇ πατρίδι γενόμενον ὑβρίζειν
 βραχεῖ διαστήματι χρόνου, καὶ δῆλον ἐποίησεν, ὅτι
 χρὴ μετὰ τὸν χρόνον παραλύειν τῆς ἀρχῆς αὐτίκα τὸν
 100 Καίσαρα. καὶ ἐπὶ τῷδε οἱ μάλιστα ἐχθροὶ τοῦ Καίσα- 15
 50 a. C. ρος ἐς τοῦπιόν ἡρέθησαν ὑπάτοι, Αἰμίλιος τε Παῦλος
 καὶ Κλαύδιος Μάρκελλος, ἀνεψιὸς τοῦ προτέρου Μαρ-
 κέλλου, δῆμαρχός τε Κουρίων, ἐχθρὸς ὢν καὶ ὅδε τῷ
 Καίσαρι καρτερός καὶ ἐς τὸν δῆμον εὐχαριτώτατος καὶ
 101 εἰπεῖν ἱκανώτατος. τούτων ὁ Καῖσαρ Κλαύδιον μὲν 20
 οὐκ ἴσχυσεν ὑπαγαγέσθαι χορήμασι, Παῦλον δὲ χιλίων
 καὶ πεντακοσίων ταλάντων ἐπρίατο μηδὲν αὐτῷ μήτε
 συμπράττειν μήτε ἐνοχλεῖν, Κουρίωνα δὲ καὶ συμ-
 πράττειν ἔτι πλειόνων, εἰδὼς ἐνοχλούμενον ὑπὸ χρεῶν
 102 πολλῶν. Παῦλος μὲν δὴ τὴν Παύλου λεγομένην βασι- 25
 λικὴν ἀπὸ τῶνδε τῶν χρημάτων ἀνέθηκε Ῥωμαίοις,

2 Νεοκωμῖται Plut. Caes. c. 29, Strab. 5, 1, 6 13 <ἐπὶ>
 βραχεῖ ci. Mend., contra Kratt p. 14, cf. I § 386 et ad I § 86
 17 Κλαύδιος Schw., καλίδιος libri, const. 22 αὐτῷ ci. Mend.,
 αὐτῷ Oi 26 ἀνέθηκε| ἀνέστησε ci. Mend., quia Paulus ipse
 non dedicavit, cf. Drumann I² p. 7, at Plut. Caes. c. 29 basilicam
 dicit ὀνομαστὸν ἀνέθημα Aemilii Pauli

27 οἰκοδόμημα περικαλλές· ὁ δὲ Κουρίων, ἵνα μὴ ἄφνω
 μετατιθέμενος γίγνοιτο κατάφωρος, εἰσηγεῖτο βαρυτά-
 τας ὁδῶν πολλῶν ἐπισκευὰς τε καὶ κατασκευὰς καὶ
 αὐτὸν ἐπιστάτην αὐτῶν ἐπὶ πενταετὲς εἶναι, εἰδὼς
 5 μὲν οὐδὲν τούτων ἐσόμενον, ἐλπίζων δὲ τοὺς Πομπή-
 λου φίλους ἀντιλέξειν καὶ αὐτὸς ἐς τὸν Πομπήριον
 ἔξειν τι τοῦτο πρόσκρουμα. καὶ γενομένων τῶνδε, ὥς 103
 προσεδόκησεν, ὃ μὲν εἶχε τὴν πρόφασιν τῆς διαφορᾶς,
 Κλαύδιος δ' εἰσηγεῖτο πέμπειν Καίσαρι διαδόχους ἐπὶ
 10 τὰ ἔθνη· καὶ γὰρ ἔληγεν ὁ χρόνος. καὶ Παῦλος ἐσιώπα.
 Κουρίων δὲ νομιζόμενος ἀμφοτέροις διαφέρεισθαι, 104
 ἐπὴναι τὴν τοῦ Κλαυδίου γνώμην, ὥς δὲ ἐνδέον αὐτῇ
 προσελθῆναι τὸ καὶ Πομπήριον ὁμοίως Καίσαρι ἀπο-
 θέσθαι τὰ ἔθνη καὶ τὸν στρατόν· ὧδε γὰρ ἔσεσθαι τῇ
 15 πόλει καθαρὰν καὶ πανταχόθεν ἀδεῇ τὴν πολιτείαν.
 ἐνισταμένων δὲ πολλῶν ὥς οὐκ ἴσον <διὰ> τὸ μήπω 105
 τὸν χρόνον ἐξήκειν τῷ Πομπήριῳ, σαφέστερον ὁ Κου-
 ρίων ἤδη καὶ τραχύτερον ἀπεγύμνου μὴ χρῆναι μηδὲ
 Καίσαρι πέμπειν διαδόχους, εἰ μὴ καὶ Πομπήριον δοῖεν·
 20 ὄντων γὰρ αὐτῶν ἐς ἀλλήλους ὑπόπτων οὕτω τῇ
 πόλει τὴν εἰρήνην ἔσεσθαι βεβαίαν, εἰ μὴ πάντες ἰδιω-
 τεύσειαν. ἔλεγε δὲ ταῦτ' εἰδὼς οὐ μεθήσοντα τὴν
 ἀρχὴν τὸν Πομπήριον καὶ τὸν δῆμον ὁρῶν ἤδη τι

1 περικαλλές, altera λ suprascr., B   4 αὐτὸν] αὐτὸν Οἱ
 5 αὐτὸν ante οὐδὲν add. i   τούτων οὐδὲν cum V scr. Mend.
 13 τὸ om. a   16 <διὰ> add. Mend., τῷ μήπω coniecerat Schw.
 18 ἀπεγύμνου <τὴν γνώμην> ci. Mend., quo non opus est, cf.
 e. g. Iber. c. 81 extr. διέδωκεν, ὅτι   20 οὕτω] Mend. confert
 Herodot. 1, 32: ἐκεῖνο δὲ—οὕτω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν—πύθωμαι.
 Intellege: Caesari soli imperio abrogato nondum pacem rei-
 publicae fore tutam   21 πάντες] ambo vertit C, at cf. Caes. b.
 c. 1, 9, 3, Cass. D. 40, 62, 3, Suet. Div. Iul. 29   23 τὸν ante
 Πομπ. om. i   τι om. V

59a. C.

- προσκοπτόμενον αὐτῷ διὰ τὰς τοῦ δεκάσμου δίκας.
 106 εὐπρεποῦς δὲ τῆς γνώμης οὔσης ὁ δῆμος ἐπῆναι τὸν
 Κουρίωνα ὡς μόνον ἀξίως τῆς πόλεως τὴν πρὸς ἀμ-
 φότερους αἰρόμενον ἔχθραν καὶ ποτε καὶ παρέπεμψαν
 αὐτὸν ἀνθοβολοῦντες ὥσπερ ἀθλητὴν μεγάλου καὶ 5
 δυσχεροῦς ἀγῶνος· οὐδὲν γὰρ ἐδόκει τότε εἶναι φοβε-
 107 ρώτερον τῆς Πομπήλου διαφορᾶς. ὁ δὲ Πομπήιος 28
 νοσηλευόμενος περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπέστελλε τῇ βουλῇ
 σὺν τέχνῃ, τὰ τε ἔργα τοῦ Καίσαρος ἐπαινῶν καὶ τὰ
 ἴδια ἐξ ἀρχῆς καταλέγων ὅτι τε τῆς τρίτης ὑπατείας 10
 καὶ ἐθνῶν τῶν ἐπ' αὐτῇ καὶ στρατοῦ δοθέντος οὐ
 μετιῶν, ἀλλ' ἐς θεραπείαν τῆς πόλεως ἐπικληθεὶς ἀξιο-
 θείῃ· ἃ δὲ ἄκων ἔφη λαβεῖν, "ἐκὼν ἀποθήσομαι τοῖς
 ἀπολαβεῖν θέλουσιν, οὐκ ἀναμένων τοὺς χρόνους τοὺς
 108 ὠρισμένους". ἡ μὲν δὴ τέχνη τῶν γεγραμμένων εἶχεν 15
 εὐπρέπειάν τε τῷ Πομπήῳ καὶ ἐρέθισμα κατὰ τοῦ
 Καίσαρος, οὐκ ἀποδιδόντος τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἐν τῷ
 νενομισμένῳ χρόνῳ· ἀφικόμενος δ' ἄλλα τε τούτοις
 ὅμοια ἔλεγε καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τότε ὑπισχνεῖτο ἀπο-
 109 θήσεσθαι. ὥς δὲ δὴ φίλος καὶ κηδεστὴς γενόμενος 20
 Καίσαρι, κἀκείνον ἔλεγε μάλα χαίροντα ἀποθήσεσθαι·
 χρόνιόν τε γὰρ αὐτῷ τὴν στρατείαν καὶ ἐπίπονον κατὰ
 ἐθνῶν μαχιμωτάτων γεγονέναι καὶ πολλὰ τῇ πατρίδι
 προσλαβόντα ἐπὶ τιμᾶς καὶ θυσίας ἤξειν καὶ ἀναπαύ-
 σεις. ἔλεγε δὲ ταῦθ' ὥς Καίσαρι μὲν αὐτίκα δοθησο- 25

8 desidero περὶ τὴν Καμπανίαν, cf. Plut. Pomp. c. 57, Cic. Tusc. 1 § 86, Vell. 2, 48, 2 13 καὶ ante ἄκων add. V
 ἔλαβον ci. Cob. p. 232, inut. 14 ἐθέλουσιν cum V scr. Mend.
 16 τε om. V 17 <ὥς> οὐκ ci. Mend., sed cf. e. g. § 112 extr.
 18 τε om. V 22 στρατείαν|στρατηγίαν ci. Mend. 24 <ἐκόντα>
 ἐπὶ ci. Mend. 25 ἔλεγε μὲν ταῦθ' ab

μένων διαδόχων, αὐτὸς δ' ἐσόμενος ἐν ὑποσχέσει μόνῃ.
 Κουρίων δὲ αὐτοῦ τὸ σόφισμα διελέγχων οὐχ ὑπ- 110
 ισχνεῖσθαι δεῖν ἔφη μᾶλλον ἢ αὐτίκα ἀποθέσθαι οὐδ'
 ἐξοπλίζειν Καίσαρα τῆς στρατιᾶς, πρὶν καὶ αὐτὸν ἰδιω-
 5 τεῦσαι· οὔτε γὰρ ἐς τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐκείνῳ λυσι-
 τελεῖν οὔτε Ῥωμαίοις, ὑφ' ἐνὶ τηλικαύτην ἀρχὴν γενέ-
 σθαι μᾶλλον ἢ τὸν ἕτερον αὐτῶν ἔχειν ἐπὶ τὸν ἕτερον,
 εἴ τι τὴν πόλιν καταβιάζοιτο. οὐδέν τε ἐπικρύπτων 111
 ἔτι ἀφειδῶς ἐς τὸν Πομπήιον ἐβλασφήμει ὥς τυραν-
 10 νίδος ἐφριέμενον καί, εἰ μὴ νῦν σὺν φόβῳ τῷ Καίσα-
 ρος ἀποθοῖτο τὴν ἀρχήν, οὔποτε μεθήσονται. ἡξίου
 δ', ἂν ἀπειθῶσιν, ἄμφω ψηφίζεσθαι πολεμίους καὶ
 στρατὸν ἀγέλρειν ἐπ' αὐτούς· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ἔλαθεν
 29 ὑπὸ Καίσαρος ἐωνημένος. Πομπήιος δ' αὐτῷ χαλεψά- 112
 15 μενός τε καὶ ἀπειλήσας εὐθύς ἐς τὰ προάστεια ἀγα-
 νακτῶν ὑπεξῆει. καὶ ἡ βουλὴ ὑπόπτως μὲν εἶχεν ἤδη
 πρὸς ἀμφοτέρους, δημοτικώτερον δ' ὅμως ἡγοῦντο
 Πομπήιον καὶ τῷ Καίσαρι ἐδυσχεραίνον τῆς παρὰ
 τὴν ὑπατείαν ὑπεροψίας σφῶν· οἱ δὲ καὶ τῷ ὄντι
 20 οὐκ ἀσφαλὲς ἡγοῦντο διαλύειν τὴν ὑπὸ τῇ Πομπηίῳ
 δύναμιν, μέχρι πρότερον ἐκείνον ἀποθέσθαι, ἔξω τε
 τῆς πόλεως ὄντα καὶ μεγαλοπραγμονέστερον. τὸ δ' 113
 αὐτὸ καὶ ὁ Κουρίων ἀνέστρεφεν, ὥς δέον ὑπάρχειν
 αὐτοῖς ἐπὶ τὸν Πομπήιον Καίσαρα, ἢ ὁμοῦ πάντας

1 μόνον, ut videtur, i 8 εἴ τι | εἴ τις ci. Mend., cf. eundem
 Jahrb. f. cl. Philol. 133 (1886) p. 397 adn. 4 contra Kratt p. 2,
 qui τι pro τις positum dicit; sed τι est accus. graecus, sub-
 iectum subaudio ex verbis, quae antecedunt 10 τῷ] τοῦ ci.
 Mend. 11 οὔποτε μεθήσονται om. V 13 καὶ om. i
 15 προάστεια] ita codices const., cf. ad § 28 19 ὑποψίας i
 24 πάντας Mend., cf. etiam Jahrb. f. cl. Philol. 133 (1886)
 p. 397 sq., πάντα libri, quod frustra tenebat Kratt p. 2, ceterum
 cf. ad p. 161, 21

50 α. C.

καταλύειν. οὐ πείθων δὲ διέλυε τὴν βουλὴν ἐπὶ ἀτε-
 λέσι πᾶσι· δύναται δὲ τοῦθ' ὁ δῆμαρχος· ὅτε δὴ καὶ
 μάλιστα τῷ Πομπηίῳ μετεμέλησε τὴν δημαρχίαν, ἔς
 ἀσθενέστατον ὑπὸ Σύλλα καθηρημένην, ἀναγαρόντι
 114 αὐτὸς ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον. διαλυόμενοι δὲ ὅμως τοσόνδε 5
 μόνον ἐψηφίσαντο, Καίσαρα καὶ Πομπήιον τέλος ἐν
 στρατιωτῶν ἐς Συρίαν ἐκάτερον πέμψαι, φυλακῆς οὐ-
 115 νεκα διὰ τὴν Κράσσου συμφορὰν. καὶ τεχνάζων ὁ
 Πομπήιος ἀπῆτει τὸ τέλος, ὃ ἐναγχος ἐπὶ συμφορᾷ
 στρατηγῶν δύο Καίσαρος, Τιτυρίου τε καὶ Κόττια, 10
 Καίσαρι κεχρήκει. ὃ δ' αὐτό, τιμήσας ἕκαστον ἄνδρα
 δραχμαῖς πεντήκοντα καὶ διακοσίαις, ἀπέπεμπεν ἐς
 Ῥώμην καὶ συνέπεμπεν ἄλλο παρ' ἑαυτοῦ. οὐδενὸς
 δὲ δεινοῦ περὶ Συρίαν φανέντος τάδε μὲν ἐχείμαζεν 14
 116 ἐν Καπύῃ· οἱ δ' ἐπ' αὐτὰ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πομ- 30
 πηίου πρὸς Καίσαρα ἄλλα τε πολλὰ δυσχερῆ κατὰ τοῦ
 Καίσαρος διεθρόουν καὶ ἰσχυρίζοντο τῷ Πομπηίῳ τὴν
 στρατιὰν Καίσαρος, τετρομένην τε πόνῳ καὶ χρόνῳ
 καὶ τὰ οἶκοι ποθοῦσαν, μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτόν, ὅτε
 117 τὰ Ἀλπεῖα διέλθοιεν. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἔλεγον, εἰθ' 20
 ὑπὸ ἀγνοίας εἴτε διεφθαρμένοι, Καίσαρι δ' ἔρρωτο
 πᾶς ἀνὴρ εἰς προθυμίαν καὶ πόνοὺς ὑπὸ τε ἔθους τῶν
 στρατειῶν καὶ ὑπὸ κερδῶν, ὅσα πόλεμος τοῖς νικῶσιν

1 καταλύειν <τοὺς στρατοὺς> ci. Mend., ut Cass. D. 40, 62, 3:
 τὰ στρατόπεδα διαλύσαι; sed cf. Thuc. 5, 23, 2; 8, 58, 7

2 πᾶσι | πράγμασι ci. Blok, Sex. Pompeius Magnus, diss. Lugd.
 Bat. 1879, p. 73, perperam τοῦθ' Bk., ταῦθ' libri, quod Kratt
 p. 5 retinebat, vix iure 5 ὅμως | οὕτω (potius οὕτως) ci.
 Mend. 6 ἐν Bk., ἔχοντα O, ἔχοντας i, deleri iussit Musgr.

16 δυσχερῆ | οὐκ ἐπιεικεῖς οὐδὲ χρηστοὺς — λόγους Plut. Caes.
 c. 29 18 τετρομένην C. Steph., τετρομμένην Oi 22 τῶν

ciecit Mend. 23 ὅσα <τε> ci. Mend., cf. ad I § 371

ἐργάζεται καὶ ὅσα παρὰ Καίσαρος ἄλλα ἐλάμβανον·
 ἐδίδου γὰρ ἀφειδῶς, θεραπεύων εἰς ἃ ἐβούλευεν· οἱ
 δὲ καὶ αὐτοὶ συνιέντες αὐτῶν ὁμῶς ὑπέμενον. ὁ δὲ 118
 Πομπήιος τοῖς ἡγγελεμένοις πίσυνος οὔτε στρατιὰν
 5 οὔτε παρασκευὴν ὥς ἔς τοσοῦτον ἔργον ἤγειρεν. ἡ
 βουλὴ δὲ γνώμην ἕκαστον ἥτει· καὶ ὁ Κλαύδιος πανούρ-
 γως διήρει καὶ ἐπυνθάνετο αὐτῶν παρὰ μέρος, εἰ δοκεῖ
 Καίσαρι πέμπειν διαδόχους καὶ εἰ Πομπήιον τὴν ἀρ-
 χὴν ἀφαιρεῖσθαι. οἱ δὲ τοῦτο μὲν ἀνένεον οἱ πλεί-
 10 ονς, Καίσαρι δ' ἐπεψήφισον τοὺς διαδόχους. ἐπανερο- 119
 μένον δὲ τοῦ Κουρίωνος, εἰ ἀμφοτέρους δοκεῖ τὰ ἐν
 χερσὶν ἀποθέσθαι, δύο μὲν καὶ εἴκοσιν ἀνδράσιν
 ἀπήρεσκε, ἑξακῶσι δὲ καὶ ἐβδομήκοντα ἐς τὸ συμ-
 φέρον ἀπὸ τῆς ἔριδος ἐπὶ τὴν τοῦ Κουρίωνος γνώμην
 15 ἀπέκλινον, ὅτε δὴ καὶ ὁ Κλαύδιος τὴν βουλὴν διέλυσε
31 βοῶν· “νικᾶτε δεσπότην ἔχειν Καίσαρα”. λόγον δ' 120
 ἄφνω ψευδοῦς ἐμπεσόντος, ὅτι τὰς “Ἀλπειὺς ὁ Καίσαρ
 ὑπερελθὼν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλεύνοι, θόρυβός τε πολὺς
 ἦν καὶ φόβος ἀπάντων, καὶ ὁ Κλαύδιος εἰσηγεῖτο τὴν
 20 ἐν Καπύῃ στρατιὰν ἀπαντᾶν ὥς πολεμῶ Καίσαρι.
 ἐνισταμένον δὲ ὥς ἐπὶ ψευδέσι τοῦ Κουρίωνος εἶπεν· 121
 “εἰ κωλύομαι ψήφῳ κρινῇ τὰ συμφέροντα διοικεῖν,
 κατ' ἐμαυτὸν ὥς ὑπάτος διοικήσω”. καὶ τὰδε εἰπὼν
 ἐξέδραμε τῆς βουλῆς ἔς τὰ προάστεια μετὰ τοῦ συν-
 25 ἀρχον ξίφος τε ὀρέγων τῷ Πομπηίῳ “κελεύω σοι”, ἔφη,
 “κἀγὼ καὶ ὅδε χωρεῖν ἐπὶ Καίσαρα ὑπὲρ τῆς πατρὸςδος·

5 ὥς om. i   7 δοκοῖ, οἱ in rasura, B   9 τούτῳ i
 10 ἐπεψηφίζοντο ci. Cob. p. 216, at cf. Samn. 4, 4 extr., Hann.
 c. 3, Lib. c. 53 extr.   13 sq. ὥς κοινῇ συμφέρον (malim ἐς τὸ
 κοινῇ συμφέρον) ci. Mend., ἐς τὸ σύμφρον Keil   14 τοῦ om.
 b, ut videtur   18 ἐλεύνει i   25 σοι] σὲ i

50 a. C.

- καὶ στρατιὰν ἐς τοῦτό σοι δίδομεν, ἥ τε νῦν ἀμφὶ
 Καπύην ἢ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐστὶ καὶ ὅσῃν αὐτὸς
 122 ἐθέλοις ἄλλην καταλέγειν". ὁ δ' ὑπήκουε μὲν ὥς
 κελευόμενος πρὸς ὑπάτων, ἐπετίθει δ' ὅμως· "εἰ μὴ
 τι κρεῖσσον", ἀπατῶν ἢ τεχνάζων καὶ τότε ἐς εὐπρέ- 5
 123 πειαν. Κουρίωνι δ' οὐκ ἦν μὲν ὑπὲρ τὴν πόλιν ἐξ-
 ουσία τις (οὐδὲ γὰρ προῖέναι τῶν τειχῶν τοῖς δημάρ-
 χοις ἐφίεται), ὠλοφύρετο δ' ἐν τῷ δήμῳ τὰ γιγνόμενα
 καὶ τοὺς ὑπάτους ἡξίου κηρύσσειν μηδένα πω κατα-
 λέγοντι πελθεσθαι Πομπηίῳ. οὐδὲν δὲ ἀνύων, ἐπεὶ οἱ 10
 καὶ ὁ τῆς δημαρχίας χρόνος ἔληγε, δείσας ὑπὲρ ἑαυτοῦ
 καὶ ἀπογνοὺς ἔτι δύνασθαι βοηθεῖν τῷ Καίσαρι, κατὰ
 σπουδὴν ἐχώρει πρὸς αὐτόν.
- 124 ὁ δ' ἄρτι τὸν ὠκεανὸν ἐκ Βρεττανῶν διεπεπλεύκει 32
 καὶ ἀπὸ Κελτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Ῥήνον τὰ ὄρη τὰ Ἄλ- 15
 πεια διελθὼν σὺν πεντακισχιλίοις πεξοῖς καὶ ἵππεῦσι
 τριακοσίοις κατέβαινε ἐπὶ Ῥαβέννης, ἢ συναφῆς τε
 125 ἦν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῆς Καίσαρος ἀρχῆς τελευταία. φιλο-
 φρονησάμενος δὲ τὸν Κουρίωνα καὶ χάριν ὑπὲρ τῶν
 γεγονότων ὁμολογήσας ἐσκόπει περὶ τῶν παρόντων. 20
 Κουρίωνι μὲν δὴ συγκαλεῖν ἐδόκει τὸν στρατὸν ἅπαντα
 ἤδη καὶ ἄγειν ἐπὶ Ῥώμῃς, Καίσαρι δ' ἔτι πειραῶσθαι
 126 διαλύσεων. τοὺς οὖν φίλους ἐκέλευεν ὑπὲρ αὐτοῦ συμ-
 βῆναι, τὰ μὲν ἄλλα αὐτὸν ἔθνη καὶ στρατόπεδα ἀπο-

3 ἐθέλειν V, ἐθέλεις, οἱς suprascr. a m. 1, b 13 ἀνε-
 χώρει i 17 Ῥαβέννης V, cf. ad I § 410 23 ἐκέλευσεν i
 αὐτοῦ Oi, corr. Mend.

6 sq. cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 69 sq. 7 τῶν τειχῶν]
 cf. Ed. Meyer, Hermes 30 (1895) p. 14 24 sqq. quid viri docti
 de tempore et ordine rerum sentiant, v. apud Kornemann (v.
 ad § 64) p. 574 adn. 78 et p. 677, alibi

θήσεσθαι, μόνα δ' ἔξιεν δύο τέλη καὶ τὴν Ἰλλυρίδα
μετὰ τῆς ἐντὸς Ἑλλασπείας Γαλατίας, ἕως ὑπάτος ἀποδει-
χθείη. καὶ Πομπηίῳ μὲν ἀρκεῖν ἐδόκει, κατακωλύον- 127
των δὲ τῶν ὑπάτων ὁ Καῖσαρ ἐπέστελλε τῇ βουλῇ,
5 καὶ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Κουρίων, τρισὶν ἡμέραις τρια-
κοσίους ἐπὶ δισχιλίους σταδίους διαδραμών, ἐπέδωκε
τοῖς νέοις ὑπάτοις ἐσιοῦσιν εἰς τὸ βουλευτήριον τῇ ^{Kal. Jan}
νουμηνίᾳ τοῦ ἔτους. περιεῖχε δ' ἡ γραφὴ κατάλογόν 49 a. C.
128 τε σεμνὸν ὣν ἐξ ἀρχῆς ὁ Καῖσαρ ἐπεπράχει, καὶ πρό-
10 κλησιν, ὅτι θέλοι Πομπηίῳ συναποθέσθαι, ἄρχοντος
δ' ἔτι ἐκείνου οὔτε ἀποθήσεσθαι καὶ τιμωρὸς αὐτίκα
τῇ τε πατρίδι καὶ ἑαυτῷ κατὰ τάχος ἀφίξεσθαι. ἐφ' 129
ᾧ δὴ σφόδρα πάντες ἀνέκραγον, ὥς ἐπὶ πολέμου καταγ-
γελία, διάδοχον εἶναι Λεύκιον Δομίτιον. καὶ ὁ Δομί-
15 τιος εὐθὺς ἐξῆει μετὰ τετρακισχιλίων ἐκ καταλόγου.
33 Ἀντωνίου δὲ καὶ Κασσίου δημαρχοῦντοιν μετὰ Κου- 130
ρίωνα καὶ τὴν Κουρίωνος γνώμην ἐπαινοῦντοιν, ἡ
βουλὴ φιλονικότερον ἔτι τὴν Πομπηίου στρατιὰν φύ-

2 μετὰ τὴν ε. ἄ. γαλατίαν Β 4 ἐπέστειλε maluit Mend.,
cf. praef. et ad I § 209 6 δισχιλίους ci. Schw., dubitanter tamen,
probaverunt Mend., O. Basiner, De bello civ. Caesariano, diss.
Dorpat 1883, p. 29 adn. 31, O. E. Schmidt, Der Briefwechsel d. M.
Tullius Cicero p. 98 sqq., hic quidem refutans, quae ipse dixerat
Rhein. Mus. 47 (1892) p. 248, χιλίοις V, τρισχιλίους ceteri, quod
defenderunt H. Nissen, Sybels Hist. Zeitschr. N. F. 10 (1881)
p. 76 adn. 2, Ruete, Die Corresp. Ciceros i. d. J. 44 u. 43, diss.
Marburg 1883, p. 122, alii διαδραμών V, δραμών ceteri
12 τῇ τε Schw., τὲ τῇ O 13 sq. post καταγγελία lacunam
statuit Mend., probabiliter 16 sq. 'impedita orationis con-
formatio' (Mend.) 18 φειλονικότερον (sic) Β τὴν <μὲν>
ci. Mend., cf. ad I § 202

1 sq. cf. Domaszewski, Neue Heidelb. Jahrb. 4 (1894) p. 161
(adn. 5) 14 διάδοχον] in sola Gallia transalpina, cisalpinam
obtinuit M. Considius Nonianus 15 ἐκ καταλόγου] cf. J. Schmidt,
Hermes 14 (1879) p. 323, Domaszewski l. c. p. 163 adn. 4

49 α. C.

- λακα σφῶν ἡγοῦντο εἶναι, τὴν δὲ Καίσαρος πολεμίαν.
 131 καὶ οἱ ὑπάτοι, Μάρκελλός τε καὶ Λέντλος, ἐκέλευον
 τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον ἐκστῆναι τοῦ συνεδρίου, μὴ
 τι καὶ δημαρχοῦντες ὁμῶς πάθοιεν ἀτοπώτερον. ἐνθα
 δὴ μέγα βοήσας ὁ Ἀντώνιος ἀνά τε ἔδραμε τῆς ἔδρας 5
 σὺν ὀργῇ καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐπεθείαζεν αὐτοῖς, ὥς
 ἱερὰ καὶ ἄσυλος οὔσα ὑβρίζοιτο, καὶ περὶ σφῶν, ὅτι
 γνώμην ἐσφέροντες, ἦν δοκοῦσι συνόλσειν, ἐξελαύνοντο
 σὺν ὕβρει, μῆτε τινὰ σφαγὴν μῆτε μύσος ἐργασάμενοι.
 132 ταῦτα δ' εἰπὼν ἐξέτρεχεν ὥσπερ ἔνθους, πολέμους καὶ 10
 σφαγὰς καὶ προγραφὰς καὶ φυγὰς καὶ δημεύσεις καὶ
 ὅσα ἄλλα αὐτοῖς ἐμελλεν ἔσεσθαι, ἔπροθεσπίζων ἀράς
 τε βαρείας τοῖς τούτων αἰτίοις ἐπαρώμενος. συνεξ-
 ἔθειον δ' αὐτῷ Κουρίων τε καὶ Κάσσιος· καὶ γὰρ τις
 ἤδη στρατὸς ἑωρᾶτο ἐκ Πομπηίου περισταμένος τὸ 15
 133 βουλευτήριον. οἶδε μὲν δὴ τάχει πολλῷ πρὸς Καίσαρα,
 νυκτὸς αὐτίκα, λαθόντες ἐχώρουν ἐπὶ ὀχήματος μι-
 σθωτοῦ, θεραπεόντων ἐσθῆτας ἐνδύντες. καὶ αὐτοὺς
 ἔτι ὧδε ἔχοντας ὁ Καίσαρ ἐπεδείκνυ τῷ στρατῷ καὶ
 ἠρέθιζε λέγων, ὅτι καὶ σφᾶς τοσάδε ἐργασαμένους 20
 ἡγοῦνται πολεμίους καὶ τοιούσδε ἄνδρας ὑπὲρ αὐτῶν
 τι φθεγξαμένους οὕτως ἐξελαύνουσιν αἰσχυρῶς.
 134 ὁ μὲν δὴ πόλεμος ἐκατέρωθεν ἀνέφκτο καὶ κεκή- 34
 ρυκτο ἤδη σαφῶς, ἡ δὲ βουλή νομίζουσα Καίσαρι τὸν
 στρατὸν ἀπὸ Κελτῶν σὺν χρόνῳ παρέσεσθαι καὶ οὐ- 25
 ποτε αὐτὸν ὀρμήσειν ἐπὶ τηλικούτον ἔργον σὺν ὀλί-
 γοις προσέτασσε Πομπηίῳ τρισκαίδεκα μυριάδας Ἴτα-

7 ἱερὰ τε καὶ V 10 δ' deleri maluit Mend., sed cf. ad
 I § 37 23 ἀνέφκτο <τε> ci. Mend. 27 sq. θετταλῶν iC

λῶν ἀγείρειν, καὶ μάλιστα αὐτῶν τοὺς ἐστρατευμένους
 ὡς ἐμπειροπολέμους, ξενολογεῖν δὲ καὶ ἐκ τῶν περι-
 οίκων ἐθνῶν ὅσα ἄλκιμα. χρήματα δ' ἐς τὸν πόλεμον 135
 αὐτῷ τὰ τε κοινὰ πάντα αὐτίκα ἐψηφίζοντο καὶ τὰ
 5 ἰδιωτικά· σφῶν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς, εἰ δεήσειεν, εἶναι
 στρατιωτικά· ἔς τε τὰς πόλεις ἐφ' ἕτερα περιέπεμπον
 σὺν τε ὀργῇ καὶ φιλονικίᾳ, σπουδῆς οὐδὲν ἀπολεί-
 ποντες ὀξύτατης. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπὶ μὲν τὸν ἑαυτοῦ 136
 στρατὸν περιεπεπόμφει, χαίρων δ' αἰὲν ταχυεργίας τε
 10 ἐκπλήξει καὶ φόβῳ τόλμης μᾶλλον ἢ παρασκευῆς δυνά-
 μει, μετὰ τῶν πεντακισχιλίων ἔγνω προεπιχειρεῖν το-
 35 σῶδε πολέμῳ καὶ φθάσαι τὰ εὐκαιρα τῆς Ἰταλίας. τοὺς 137
 οὖν λοχαγοὺς αὐτῶν σὺν ὀλίγοις τοῖς μάλιστα εὐτολ-
 μοτάτοις, εἰρηνικῶς ἐσταλμένοις, προύπεμπεν ἐσελθεῖν
 15 ἐς Ἀρίμινον καὶ τὴν πόλιν ἄφνω καταλαβεῖν· ἢ δ'
 ἐστὶν Ἰταλίας πρώτη μετὰ τὴν Γαλατίαν. αὐτὸς δὲ 138
 περὶ ἐσπέραν, ὡς δὴ τὸ σῶμα ἐνοχλούμενος, ὑπεχώ-
 ρησε τοῦ συμποσίου, τοὺς φίλους ἀπολιπὼν ἔτι ἐστιᾶ-
 σθαι, καὶ ζεύγους ἐπιβάς ἤλαυνεν ἐς τὸ Ἀρίμινον,
 20 ἐπομένων οἱ τῶν ἱππέων ἐκ διαστήματος. δρόμῳ δ' 139
 ἐλθὼν ἐπὶ τὸν Ρουβλίκωνα ποταμόν, ὃς ὀρίζει τὴν
 Ἰταλίαν, ἔστη τοῦ δρόμου καὶ ἐς τὸ ρεῦμα ἀφορῶν
 περιεφέρετο τῇ γνώμῃ, λογιζόμενος ἕκαστα τῶν ἐσο-

5 σφῶν cum C delendum ci. Mend., nisi verbum iubendi
 lateret, sed cf. I § 19, nec verbo opus 6 ἐφ' ἕτερα] sc. χρήματα
 9 περιεπεπόμφει, περι suprascr. a m. 1, V 10 καταπλήξει i
 13 οὖν] μὲν i 14 ἐσταλμένοις ci. Mend. 15 ἀρίμινον Oi,
 const. fere, cf. ad I § 308 15 ἢδ' Oi, ut saepe etiam ὅδ', τόδ'
 pro ὃ δ', τὸ δ'

49 a. C.

- μένων κακῶν, εἰ τόνδε τὸν ποταμὸν σὺν ὕπλοις περά-
 140 σσει. καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἶπεν ἀνευεγκών· "ἡ
 μὲν ἐπίσχεσις, ᾧ φίλοι, τῇσδε τῆς διαβάσεως ἐμοὶ κακῶν
 ἄρξει, ἡ δὲ διάβασις πᾶσιν ἀνθρώποις". καὶ εἰπὼν
 οἷά τις ἔνθους ἐπέρα σὺν ὀρμῇ, τὸ κοινὸν τόδε 5
 141 ἐπειπών· "ὁ κύβος ἀνερρίφθω". δρόμῳ δ' ἐντεῦθεν
 ἐπιὼν Ἀρίμινόν τε αἶρεῖ περὶ ἔω καὶ ἐς τὸ πρόσθεν
 ἐχώρει, φρουρία τοῖς ἐπικαίροις ἐφιστάς καὶ τὰ ἐν
 ποσὶν ἢ βίᾳ χειρούμενος ἢ φιλανθρωπία. φυνγαί τε καὶ
 μεταναστάσεις ἦσαν ἐκ πάντων χωρίων ὥς ἐν ἐκπλή- 10
 ξει καὶ δρόμος ἀσύντακτος μετ' οἰμωγῆς, τό τε ἀκρι-
 βές οὐκ εἰδότες καὶ τὸν Καίσαρα νομίζοντες μετ'
 ἀπείρου στρατοῦ κατὰ κράτος ἐλαύνειν.
 142 ὧν οἱ ὑπατοὶ πυνθανόμενοι τὸν Πομπήμιον οὐκ 36
 εἶων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐμπειροπολέμως εὐστα- 15
 θεῖν, ἀλλ' ἐξώτρυνον ἐκπηδᾶν ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ
 στρατολογεῖν ὡς τῆς πόλεως καταληφθησομένης αὐτίκα.
 143 ἢ τε ἄλλη βουλή, παρὰ δόξαν αὐτοῖς ὀξείας τῆς ἐσ-
 βολῆς τοῦ Καίσαρος γενομένης, ἐδεδοίκεσαν ἔτι ὄντες
 ἀπαράσκευοι καὶ σὺν ἐκπλήξει μετενόουν οὐ δεξά- 20
 μενοι τὰς Καίσαρος προκλήσεις, τότε νομίζοντες εἶναι
 δικαίως, ὅτε σφᾶς ὁ φόβος ἐς τὸ εὐβουλον ἀπὸ τοῦ

1 κακῶν deleri maluit Mend., collatis Plut. Pomp. c. 60
 'αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν συλλογίζόμενος τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος'
 et Suet. Div. Iul. 31 'reputans quantum moliretur'. At v. Plut.
 Caes. c. 32 ἀναλογιζόμενος, ἡλικῶν κακῶν ἄρξει πᾶσιν ἀνθρώποις
 ἡ διάβασις de eadem re, deinde § 140. 288. 515, Thuc. 2, 12, 3;
 Herodot. 5, 97 etc. 6 ἐπειπών Bk., εἰπὼν libri, ὕπειπών Plut.
 Caes. c. 32 12 εἰδότες et νομίζοντες] cf. ad I § 48
 15 ἐμπειροπολέμως susp. Mend., sed defenditur Plut. Pomp.
 c. 61, Caes. c. 33, cf. infra § 286; de adverbio v. ad § 23

6 'ἀνερρίφθω κύβος' Menander, cf. Fragm. Com. Graec. 4
 p. 88 ed. Meineke, Nauck, Mélanges gréco-rom. 6 p. 108, Otto,
 Die Sprichwörter d. Römer p. 12 sq.

φιλονίκου μετέφερε. τέρατά τε αὐτοῖς ἐπέπιπτε 144
πολλὰ καὶ σημεῖα οὐράνια· αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ θεὸς
ῥῆσαι καὶ ξόανα ἰδρῶσαι καὶ κεραυνοὶ πεσεῖν ἐπὶ νεῶς
πολλοὺς καὶ ἡμίονος τεκεῖν· ἄλλα τε πολλὰ δυσχερῇ
5 προεσήμαινε τὴν ἐς αἰὲ τῆς πολιτείας ἀναίρεσίν τε
καὶ μεταβολήν. εὐχαὶ δὲ ὥς ἐπὶ φοβεροῖς προυγρὰ- 145
φοντο, καὶ ὁ δῆμος ἐν μνήμῃ τῶν Μαρίου καὶ Σύλλα
κακῶν γιγνόμενος ἐκεκράγει Καίσαρα καὶ Πομπήιον
ἀποθέσθαι τὰς δυναστείας ὥς ἐν τῷδε μόνῳ τοῦ πολέ-
10 μου λυθησομένου, Κικέρων δὲ καὶ πέμπειν ἐς Καί-
37 σαρα διαλλακτάς. ἀντιπρατιόντων δ' ἐς ἅπαντα τῶν 146
ὑπάτων, Φαώνιος μὲν Πομπήιον ἐπισκώπτων τοῦ ποτὲ
λεχθέντος ὑπ' αὐτοῦ, παρεκάλει τὴν γῆν πατάξαι τῷ
ποδὶ καὶ τὰ στρατόπεδα ἐξ αὐτῆς ἀναγαγεῖν· ὁ δὲ
15 "ἔξετε", εἶπεν, "ἂν ἐπακολουθῇτέ μοι καὶ μὴ δεινὸν
ἡγῇσθε τὴν Ῥώμην ἀπολιπεῖν, καὶ εἰ τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ
τῇ Ῥώμῃ δεήσειεν". οὐ γὰρ τὰ χωρία καὶ τὰ οἰκή- 147
ματα τὴν δύναμιν ἢ τὴν ἐλευθερίαν εἶναι τοῖς ἀνδρά-
σιν, ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας, ὅπῃ ποτ' ἂν ᾤσιν, ἔχειν ταῦτα
20 σὺν ἑαυτοῖς· ἀμυνομένους δ' ἀναλήψεσθαι καὶ τὰ
οἰκήματα. ὁ μὲν δὴ τοσάδε εἰπὼν καὶ ἀπειλήσας 148

1 ἐπέπιπτε B, ἐπιπτε Vi   2 αἷμά τε] αἷματι ci. Cob.
p. 216, sine causa   6 εὐχαὶ τε ci. Mend.   7 τῶν <ἐπὶ>
Μαρίου ci. Mend., cf. ad I § 563   8 γενόμενος ci. Mend., cf.
prae f.   10 καὶ <τότε> vel coll. Plut. Pomp. c. 60 καὶ <Τύλλος>
ci. Mend., i. e. Volcatius Tullus cos. a. 688/66. Sed fort. in
Κικέρων Appiani error latet, qui quae Plut. Pomp. c. 59 et 60
narrantur, confuderit. Aliter iudicat Kornemann (v. ad § 64)
p. 679. L. Holzapfel, Beiträge z. alt. Gesch. 3 (1903) p. 229 adn. 1
apud Plut. Τύλλιος i. e. Cicero legendum censet, non recte
16 ἡγείσθε Vab

10 de eventu rogationis dissentiunt viri docti, cf. Holzapfel
l. supra c.   12 M. Favonius sec. Kloeveborn p. 56 sq., Ribbeck
n. 43, cf. § 500   17 sqq. cf. § 205 et adn. ibid.

49 a. C.

τοῖς ἐπιμένουσιν, εἰ φειδοῖ χωρίων ἢ κατασκευῆς ἀπο-
 λελείφονται τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγώνων, ἐξήκει
 τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πόλεως ἀντίκα ἐς τὴν ἐν Καπύῃ
 στρατιάν, καὶ οἱ ὑπατοὶ συνείποντο αὐτῷ· τοὺς ἄλλους
 δ' ἀπορία τε ἐς πολὺν κατεῖχε, καὶ διενυκτέρευον ἐν τῷ 5
 βουλευτηρίῳ μετ' ἀλλήλων. ἅμα δ' ἡμέρα τὸ πλέον
 ὁμῶς ἐξήκει καὶ ἐδίωκε τὸν Πομπήιον.

- 149 ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν Κορφινίῳ Λεύκιον Δομίτιον τὸν 38
 ἐπιπεμφθέντα οἱ τῆς ἀρχῆς εἶναι διάδοχον καταλαβών,
 οὐ πάντας ἀμφ' αὐτὸν ἔχοντα τοὺς τετρακισχιλίους, 10
 ἐπολιόρκει· καὶ οἱ τὸ Κορφίνιον οἰκοῦντες φεύγοντα
 τὸν Δομίτιον ἀμφὶ τὰς πύλας καταλαβόντες τῷ Καί-
 150 σαρι προσήγαγον. ὃ δὲ τὴν μὲν στρατιάν αὐτοῦ προσ-
 τιθεμένην οἱ προθύμως ἐδέχετο ἐς ἐρέθισμα τῶν
 ἄλλων, Δομίτιον δ' αὐτὸν ἀπαθῆ μετὰ τῶν ἑαυτοῦ 15
 χρημάτων μεθῆκεν ὅποι βούλοιο ἀπιέναι, ἐλπίσας μὲν
 ἴσως διὰ τὴν εὐποιάν παραμενεῖν, οὐ κωλύσας δ' ἐς
 151 Πομπήιον ἰόντα. γιγνομένων δὲ τούτων οὕτως ὀξέως,
 ὁ Πομπήιος ἐς Νουκερίαν ἐκ Καπύης καὶ ἐκ Νουκερίας
 ἐς Βρεντέσιον ἡπείγετο, ὥς τὸν Ἴόνιον διαβαλὼν ἐς 20
 Ἕπειρον καὶ τοῦ πολέμου τὴν παρασκευὴν συστήσων
 ἐν αὐτῇ. ἔθνεσί τε πᾶσι καὶ βασιλεῦσι καὶ πόλεσι
 καὶ στρατηγοῖς καὶ δυνάσταις ἔγραφε κατὰ σπουδὴν,

1 ὑπομενοῦσιν ci. Mend., sed ad ἐπιμένειν cf. III § 236, I
 § 152; τὸν ὑπομείναντα Cass. D. 41, 6, 2 4 sq. τοὺς δ'
 ἄλλους i 8 τὸν om. i. 10 αὐτὸν V, αὐτὸν Bi
 11 οἱ τὸ Κ. οἰκοῦντες susp. Mend., nesciens, unde fluxissent
 18 γενομένων a 19 Νουκερίαν] Λουκερίαν ci. Cluver, Italia
 ant. p. 1215, prob. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 844; erroris
 originem explicavit Wachsmuth, De Luceria Apuliae urbe, progr.
 Lips. 1844 p. 7 sq., cf. Mommsen, Hermes 18 (1883) p. 171. 194
 20 sq. διαβαλὼν ἐς ἡπείρον ἐλθεῖν καὶ V, ut Ionio superato mari
 (διαβαλὼν) in Epirum pertransiret C, male 23 καὶ στρατηγοῖς
 καὶ δυνάσταις post πᾶσι (v. 22) collocata in i

ὁ τι δύναίτο ἕκαστος, εἰς τὸν πόλεμον συμφέρειν. καὶ 152
τάδε μὲν ἀθρόως ἐγίνετο, ὁ δ' ἴδιος αὐτοῦ Πομπηίου
στρατὸς ἦν ἐν Ἰβηρίᾳ καὶ παρασκευῆς εἶχεν ὡς ὁρμή-
σων, ὅπη ποτ' ἂν αἱ χρεῖαι καλῶσιν. αὐτὸς δ' ὁ Πομ-
5 πῆιος τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἤδη τελῶν τὰ μὲν ἔδωκε τοῖς
39 ὑπάτοις προαπάγειν εἰς Ἥπειρον ἐκ Βρεντεσίου, καὶ
διέπλευσαν οἷδε ἀντίκα ἀσφαλῶς εἰς Δυρράχιον· ἦν
Ἐπίδαμνόν τινες εἶναι νομίζουσι διὰ τοιάνδε ἄγνοϊαν.
βασιλεὺς τῶν τῆδε βαρβάρων, Ἐπίδαμνος, πόλιν ᾧκι- 153
10 σεν ἐπὶ θαλάσσης καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπεν Ἐπίδαμνον.
τούτου θυγατρίδοὺς Δύρραχος, νομιζόμενος εἶναι Πο-
σειδῶνος, ἐπλνείον ᾧκισε τῇ πόλει καὶ Δυρράχιον
ὠνόμασε. πολεμουμένῳ δ' ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῷδε 154
τῷ Δυρράχῳ συνεμάχησεν ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ μέρει τῆς
15 γῆς, ἐξ Ἐρυθείας ἐπανιών· ὅθεν οἱ Δυρράχιοι τὸν
Ἡρακλέα, ὡς μερίτην τῆς γῆς, οἰκιστὴν σφῶν τίθενται,
οὐκ ἀρνούμενοι μὲν οὐδὲ τὸν Δύρραχον, φιλοτιμού-
μενοι δ' ὑπὲρ σφῶν εἰς τὸν Ἡρακλέα μᾶλλον ὡς εἰς
θεόν. φασὶ δ' ἐν τῇ μάχῃ τῆδε Δυρράχου παῖδα 155
20 Ἰόνιον ὑφ' Ἡρακλέους ἐξ ἀγνοίας ἀποθανεῖν καὶ τὸν
Ἡρακλέα τὸ σῶμα θάψαντα ἐμβαλεῖν εἰς τὸ πέλαγος,
ἵνα ἐπώνυμον αὐτοῦ γένοιτο. χρόνῳ δὲ τῆς τε χώρας 156

4 ὅποι ed. Bk., sed cf. § 160. 257. 374. 403, Iber. c. 20, Hann. c. 10, Lib. c. 21 extr. etc. 5 αὐτὸν Bi (V?), corr. Bk.

6 προάγειν, in mg. ab alia manu: γρ. προαπάγειν προάγειν, V

8 ἄγνοϊαν] αἰτίαν ci. Nauck, haud bene 12 ἐπώκισε ci.

Mend., adiecit C 15 ἐρυθείας a, ἐρυθείας b 21 θάψαντα] i. e. tumulto facto, cf. Stein ad Herodot. 5, 8

7 sqq. cf. Drumann III p. 476, Mommsen, C. I. L. III, 1 p. 117, Heuzey et Daumet, Mission archéol. de Macédoine, Paris 1876, p. 370 sq.

- καὶ πόλεως κατασχεῖν Βρίγας ἐκ Φρυγῶν ἐπανελθόντας
καὶ Ταυλαντίους ἐπ' ἐκείνοις, Ἰλλυρικὸν ἔθνος, ἐπὶ
δὲ τοῖς Ταυλαντίοις ἕτερον γένος Ἰλλυριῶν Λιβυρνοὺς,
οἳ τὰ περιόικα νηυσὶ ταχείαις ἐλήγζοντο· καὶ Λιβυρνή- 5
δας ἐντεῦθεν ἡγοῦνται Ῥωμαῖοι τὰς ναῦς τὰς ταχείας,
157 ὧν ἄρα πρῶτων ἐς πείραν ἦλθον. οἱ δ' ἐκ τῶν Λιβυρ-
νῶν ἐξελαθέντες ἀπὸ τοῦ Δυρράχιου Κερκυραίους
ἐπαρόμενοι θαλασσοκρατοῦντας ἐξέβαλον τοὺς Λιβυρ-
νοὺς· καὶ αὐτοῖς οἱ Κερκυραῖοι σφετέρους ἐγκατέμιξαν
οἰκήτορας, ὅθεν Ἑλληνικὸν εἶναι δοκεῖ τὸ ἐπίνειον. 10
158 τὴν δ' ἐπὶ κλησὶν ὥς οὐκ αἴσιον ἐναλλάξαντες οἱ Κερ-
κυραῖοι καὶ τήνδε ἀπὸ τῆς ἄνω πόλεως Ἐπίδαμνον
ἐκάλουν, καὶ Θουκυδίδης οὕτως ὠνόμαζεν· ἐκνικᾷ δ'
ὁμως τὸ ὄνομα, καὶ Δυρράχιον κληρίζεται. 14
159 οἱ μὲν δὴ μετὰ τῶν ὑπάτων διεπεπλεύκεσαν ἐς τὸ 40
Δυρράχιον, ὁ δὲ Πομπήιος τὸν ὑπόλοιπον στρατὸν ἐς
τὸ Βρεντέσιον ἀγαγὼν τὰς τε ναῦς ἀνέμενεν ἐπαν-
ελθεῖν, αἱ τοὺς ὑπάτους διέφερον, καὶ τὸν Κάισαρα ἐπ-
ελθόντα ἀπὸ <τῶν> τειχῶν ἡμύνετο τὴν τε πόλιν δι-
ετάφρενε, μέχρι καταπλεύσαντος αὐτῷ τοῦ στόλου περὶ 20
δείλην ἐσπέραν ἀπέπλευσε, τοὺς εὐτολμοτάτους ἐπὶ
τῶν τειχῶν ὑπολιπών· οἱ καὶ αὐτοὶ νυκτὸς ἐρχομένης
ἐξέπλεον οὐρίῳ πνεύματι.

1 καὶ <τῆς> πόλεως ci. Mend., cf. ad I § 351 Βρίγας]
φρύγας aC 3 λιβυρνοὺς a 4 ναυσὶ scr. Mend. ἐλήζοντο
scr. Mend., const. 6 πρῶτον a 7 ἀπὸ] ἐκ ci. Mend., cf. ad
I § 65 8 θαλασσοκρατοῦντας <τότε> ci. Mend.; item vertit
Gel. 13 ὠνομάζει maluit Mend., nominat C 14 τὸ
<παλαιὸν> ὄνομα exspectaveris cum Mend. 17 ἄγων V
19 <τῶν> add. Mend. 22 ἀρχομένης b

1 Βρίγας] cf. Zippel, Die röm. Herrschaft in Illyr. bis auf
Augustus (1877) p. 11 sq., de Taulantiis et Liburnis ibid.
p. 21 et 35

καὶ Πομπήιος μὲν ὧδε μετὰ τοῦ στρατοῦ παντὸς 160
 ἐς Ἡπειρον ἐκλιπὼν τὴν Ἰταλίαν διεπέρα· ὁ δὲ Καῖσαρ
 ἠπόρει μὲν, ὅπῃ τραπείῃ καὶ ὅθεν ἄρξαιτο τοῦ πολέ-
 μου, τὴν ὁρμὴν πανταχόθεν οὔσαν ἐς τὸν Πομπήιον
 5 ὁρῶν, δείσας δὲ τοῦ Πομπηίου τὸν ἐν Ἰβηρίᾳ στρα-
 τόν, πολὺν τε ὄντα καὶ χρόνῳ γεγυμνασμένον, μὴ οἱ
 διώκοντι τὸν Πομπήιον κατόπιν ἐπιγένοιτο, τόνδε μὲν
 αὐτὸς ἔγνω προκαθελεῖν ἐς Ἰβηρίαν ἐλάσας, τὴν δὲ
 δύναμιν ἐς πέντ' ἐπιδιήρει. καὶ τοὺς μὲν ἐν τῷ Βρεντε- 161
 10 σίῳ, τοὺς δ' ἐν Ὑδροῦντι κατέλιπε, τοὺς δ' ἐν Τάραντι,
 φύλακας εἶναι τῆς Ἰταλίας. ἐτέρους δ' ἔπεμπεν ἅμα
 Κοῦντῳ Οὐαλερίῳ, Σαρδῶ τὴν νῆσον καταλαβεῖν πυρο-
 φοροῦσαν· καὶ κατέλαβον. Ἀσινίος τε Πολλίων ἐς Σι- 162
 κελίαν πεμφθεῖς, ἧς ἠγείτο Κάτων, πυνθανομένῳ τῷ
 15 Κάτωνι, πότερα τῆς βουλῆς ἢ τοῦ δήμου δόγμα φέρων
 ἐς ἄλλοτρίαν ἀρχὴν ἐμβάλλοι, ὧδε ἀπεκρίνατο· "ὁ τῆς
 Ἰταλίας κρατῶν ἐπὶ ταῦτά με ἔπεμψε". καὶ Κάτων
 μὲν τοσόνδε ἀποκρινάμενος, ὅτι φειδοῖ τῶν ὑπηκόων
 οὐκ ἐνταῦθα αὐτὸν ἀμυνεῖται, διέπλευσεν <ἐς Κέρκυ-

3 ὅποι V, cf. ad § 152

8 οὖν ante αὐτὸς add. i

10 ἱδροῦντι V

12 τὴν del. Mend., quo non videtur

opus 13 καὶ κατέλαβον <ἀμαχί> ci. Mend., non recte, cf. e. g.

IV § 531 extr. πολλίων B, πολίων Vi, fluctuant codices, tituli,

nummi perpetuo, cf. de forma nominis etiam Boiss. ad Cass.

D. 45, 10, 3 16 ἀρχὴν om. i 19 sq. <ἐς Κέρκυραν καὶ>

add. Davis ad Caes. b. c. 1, 30, 2, in Corcyram ad Pompeium

enauigavit vertit C

10 Ὑδροῦντι] 'Siponti' Cic. ad Att. 9, 15, 1, cf. Domaszewski

(v. ad § 126) p. 166 13 Asinium nominat etiam Plut. Cat.

c. 53, Curionem Caes. b. c. 1, 30, ceteri; cf. Stoffel, Histoire

de Jules César I p. 303, Domaszewski p. 164, Kornemann

(v. ad § 64) p. 602 18 φειδοῖ τῶν ὑπηκόων] cf. Plut. Cat.

c. 53 ἄλλης δὲ μείζονος ἐπερχομένης δυνάμεως οὐ βούλεσθαι

τὴν νῆσον ἐμπολεμῶν ἀπολέσαι

49 a. C.

- 163 ραν καὶ ἐκ Κερκύρας ἐς Πομπήιον· ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς 41
 Ῥώμην ἐπειχθεὶς τὸν τε δῆμον, ἐκ μνήμης τῶν ἐπὶ
 Σύλλα καὶ Μαρίου κακῶν πεφροκίота, ἐλπίσι καὶ ὑπο-
 σχέςεσι πολλαῖς ἀνελάμβανε καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐνση-
 μαινόμενος φιλανθρωπῶν εἶπεν, ὅτι καὶ Λεύκιον Δο- 5
 164 μίτιον ἐλὼν ἀπαθῆ μεθείη μετὰ τῶν χρημάτων. τὰ
 δὲ κλεῖδρα τῶν δημοσίων ταμιείων ἐξέκοπτε καὶ τῶν
 δημάρχων ἐνὶ Μετέλλῳ κωλύοντι θάνατον ἠπέλλει. τῶν
 τε ἀψάνστων ἐκίνει χρημάτων, ἃ φασιν ἐπὶ Κελτοῖς
 πάλαι σὺν ἀρχῇ δημοσίᾳ τεθῆναι, μὴ σαλεύειν ἐς μη- 10
 δέν, εἰ μὴ Κελτικός πόλεμος ἐπίοι. ὁ δὲ ἔφη Κελτοὺς
 αὐτὸς ἐς τὸ ἀσφαλέστατον ἐλὼν λελυκέναι τῇ πόλει
 165 τὴν ἀράν. Λέπιδον δὲ Αἰμίλιον ἐφίστη τῇ πόλει καὶ
 τὸν δῆμαρχον Μάρκον Ἀντώνιον τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῷ
 περὶ αὐτὴν στρατῷ. ἔς τε τὰ ἔξω Κουρίωνα μὲν ἀντὶ 15
 Κάτωνος ἠρεῖτο ἠρεῖσθαι Σικελίας, Κόιντον δὲ Σαρ-
 δοῦς, καὶ ἐς τὴν Ἰλλυρίδα Γάιον Ἀντώνιον ἔπεμπε
 καὶ τὴν ἐντὸς Ἀλπεων Γαλατίαν ἐπέτρεπε Λικινίῳ
 166 Κράσσῳ. ἐκέλευσε δὲ καὶ νεῶν στόλους δύο γίγνε-
 σθαι κατὰ σπουδὴν, ἀμφὶ τε τὸν Ἰόνιον καὶ περὶ τὴν 20
 Τυρρηνίαν· καὶ ναυάρχους αὐτοῖς ἔτι γιγνομένοις ἐπ-
 ἔστησεν Ὀρτήσιόν τε καὶ Δολοβέλλαν.
 167 οὕτω κρατυνόμενος ὁ Καῖσαρ ἄβατον Πομπηίῳ 42
 γενέσθαι τὴν Ἰταλίαν ἐς Ἰβηρίαν ἦει, ἔνθα Πετρηίῳ
 καὶ Ἀφρανίῳ τοῖς Πομπηίου στρατηγοῖς συμβαλὼν 25
 ἦπτον αὐτῶν ἐφέρετο τὰ γε πρῶτα, μετὰ δὲ ἀργω-

1 ἐκ σικελίας, κερκύρας suprascr. a m. 1, V 8 ἐν]
 τινὲ ci. Mend., sed cf. E. Bruhn, Rhein. Mus. 49 (1894)
 p. 168 sqq. et V § 543 9 ἐπὶ Κελτοῖς susp. Mend. 20 τὴν
 V, om. Bi; saepius quidem Τυρρηνία apud App. articulo
 caret

μάλως ἀλλήλοις ἐπολέμουν ἀμφὶ πόλιν Ἰλέρτην. καὶ 168
 στρατοπεδεύων ὁ Καῖσαρ ἐπὶ κρημνῶν ἐσιτολόγει διὰ
 γεφύρας τοῦ Σικόριος ποταμοῦ. χειμάρρου δ' ἄφνω
 τὴν γέφυραν καταβαλόντος, ἀνδρῶν τε πληθὸς ἀπο-
 5 ληφθὲν ἐν τῇ περαιᾷ διέφθειραν οἱ περὶ τὸν Πετρήιον,
 καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοὺς ἐμόχθει μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ
 πάννυ καρτερῶς ὑπὸ τε δυσχωρίας καὶ ὑπὸ λιμοῦ καὶ
 χειμῶνος ἤδη καὶ πολεμίων· οὐδέν τε ἄλλ' ἢ πολιορ- 169
 κίας ἔργον ἦν, μέχρι θέρους ἐπελθόντος ὁ μὲν Ἀφρά-
 10 νιος καὶ ὁ Πετρήιος ἐς τὴν ἐντὸς Ἰβηρίαν ἐχώρουν
 ἕτερον στρατὸν ἀθροίζοντες. καὶ ὁ Καῖσαρ αἰεὶ προ-
 λαμβάνων διετάφρενε τὰς παρόδους καὶ ἐκώλυνεν ἐς
 τὸ πρόσθεν ἵεναι καὶ τι καὶ μέρος αὐτῶν, προπεμ-
 πόμενον ἐς στρατοπέδον κατάληψιν, ἐκνκλώσατο. οἱ 170
 15 δὲ ἐπέθεσαν ταῖς κεφαλαῖς τὰς ἀσπίδας, ὅπερ ἐστὶ
 σύμβολον ἑαυτοὺς παραδιδόντων. καὶ ὁ Καῖσαρ οὔτε
 συνέλαβεν οὔτε κατηκόντισεν, ἀλλὰ μεθῆκεν ἀπαθεῖς
 ἐς τοὺς περὶ τὸν Ἀφρανίον ἀπιέναι, δημοκοπῶν ἐς
 τοὺς πολεμίους πανταχοῦ. [ὅθεν ἐν ταῖς στρατοπε-
 20 δαῖαις ἐπιμιξίαι τε εἰς ἀλλήλους ἐγίνοντο συνεχεῖς
 43 καὶ λόγοι περὶ συμβάσεων κατὰ τὸ πλῆθος. ἤδη δὲ 171
 καὶ τῶν ἡγεμόνων Ἀφρανίῳ μὲν καὶ ἑτέροις ἐδόκει
 τῆς Ἰβηρίας ἐκστῆναι Καῖσαρι καὶ ἀπαθεῖς ἐς Πομ-
 πῆιον ἀπιέναι, Πετρήιος δὲ ἀντέλεγε καὶ περιθέων
 25 ἀνὰ τὸ στρατόπεδον ἔκτεινεν, ὅσους εὐρίσκοι κατὰ τὴν

1 Ἰλέρτην] cf. Hübner (v. ad I § 515) p. 233, Boiss. ad
 Cass. D. 41, 20, 1 4sq. ἀπολειφθὲν iC, sed cf. § 174 10 ὁ
 om. V 11 ἀθροίσαντες i 12 τὰς διόδους i 19 omni-
 fariam blanditiarum genere ad hostes usus vertit C, unde
 τοὺς πολεμίους πανταχοῦ (vel πανταχῇ) ci. Mend., τοὺς παντα-
 χοῦ πολεμίους Oi, vulgo 21 τὸ om. V 22 <τοῖς> ἑτέροις ci.
 Mend. coll. Caes. b. c. 1, 74sq., sed cf. ad I § 532 25 εὐρίσκει a)

49 a. C.

ἐπιμιξίαν τῶν Καίσαρος, τῶν τε ἰδίων ἡγεμόνων ἐν-
 ιστάμενόν τινα αὐτοχειρὶ διεχρήσατο· ἐξ ὧν ἔτι μᾶλ-
 λον ἀχθόμενοι τῷ σκυνθρωπῷ τοῦ Πετρήλου, ἐς τὸ
 φιλάνθρωπον τοῦ Καίσαρος ἐτρέποντο ταῖς γνώμας.
 172 ἐπεὶ δὲ πού καὶ τὴν ὕδρειάν αὐτῶν προύλαβεν ὁ Καί- 5
 σαρ, ἐν ἀμηχάνῳ γενόμενος ὁ Πετρήιος ἐς λόγους τῷ
 Καίσαρι συνήει μετὰ Ἀφρανίου, ἐφορώντων αὐτοὺς
 τῶν στρατῶν ἐκατέρωθεν. καὶ συνέβησαν οἱ μὲν ἐκ-
 στήναι τῆς Ἰβηρίας τῷ Καίσαρι, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοὺς
 ἀπαθεῖς ἐπὶ τὸν Οὐᾶρον ποταμὸν διαγαγεῖν καὶ ἀπὸ 10
 173 τοῦδε χωροῦντας ἐς Πομπήιον ἔαν. γενόμενος δ' ὁ
 Καῖσαρ ἐπὶ τοῦδε τοῦ ποταμοῦ συνήγαγεν αὐτῶν ἐς
 ἐπήκοον, ὅσοι ἦσαν ἐκ τε Ῥώμης καὶ Ἰταλίας, καὶ ἐδη-
 174 μηγόρησεν ὧδε· “ὕμῶν, ὧ πολέμιοι (τῷδε γὰρ ἔτι τῷ
 ῥήματι χρώμενος ἐναργεστέραν ὑμῖν τὴν ἐμμαντοῦ 15
 γνώμην ποιήσω), οὔτε τοὺς προπεμφθέντας ἐς τὴν
 κατάληψιν τοῦ στρατοπέδου, οἱ σφᾶς ἐμοὶ παρέ-
 δοσαν, διέφθιρα οὔτε τὸν ἄλλον ὑμῶν στρατόν,
 λαβὼν τὰ ὑδρεύματα, Πετρήλου ἐκ τῶν ἐμῶν τοὺς
 ὑπὲρ τὸν Σίκοριν ποταμὸν ἀποληφθέντας προαν- 20
 ελόντος. εἰ δὴ τις ἔστι μοι παρ' ὑμῶν ὑπὲρ τού-
 των χάρις, φράζετε αὐτὰ τοῖς Πομπηίου στρατιώταις
 ἅπασι.” τοσάδε εἰπὼν τοὺς μὲν ἀπέλυνεν ἀπαθεῖς,
 αὐτὸς δὲ τῆς Ἰβηρίας ἀπέφαινεν ἡγεῖσθαι Κάσσιον
 Κόιντον.

25

1 ἐπιμίαν (sic) B 1 sq. ἐνισταμένων vertit C, male
 16 sq. τὴν et τοῦ molesta iudicavit Mend., sed respiciunt ad
 § 169 extr. 19 ὑδρεύματα <ἀνεῖλον> vel sim. ci. Mend.,
 quo non opus 21 μοι om. VC

44 καὶ τὰδε μὲν ἦν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα· Λιβύης δὲ 175
 Οὐᾶρος Ἄττιος ἐστρατήγει τῷ Πομπηίῳ, καὶ Ἰόβας ὁ
 τῶν Μαυρουσίων Νομάδων βασιλεὺς τῷ Οὐᾶρῳ συν-
 εμάχει. Κουρίων δ' ὑπὲρ Καίσαρος αὐτοῖς ἐκ Σικε-
 5 λίας ἐπέπλει δύο τέλεσι στρατοῦ καὶ ναυσὶ δυνάδεκα
 μακροαῖς καὶ ὀλκάσι πολλαῖς. Ἰτύκη δὲ προσσχὼν ἐν 176
 μὲν τινι βραχείᾳ περὶ αὐτὴν ἱππομαχίᾳ τρέπεται τινὰς
 τῶν Νομάδων ἱππέας καὶ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἐν τοῖς
 ὅπλοις ἔτι οὔσης αὐτοκράτωρ ὑπέστη προσαγορευθῆναι.
 10 ἔστι δὲ τιμὴ τοῖς στρατηγοῖς τότε τὸ προσαγόρευμα 177
 παρὰ τῶν στρατῶν, καθάπερ αὐτοῖς ἐπιμαρτυρούντων
 ἀξίως σφῶν αὐτοκράτορας εἶναι· καὶ τήνδε τὴν τιμὴν
 οἱ στρατηγοὶ πάλαι μὲν ἐπὶ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις
 προσίεντο, νῦν δ' ὅρον εἶναι τῇδε τῇ εὐφημίᾳ πυνθά-
 15 νομαι τὸ μυρίους πεσεῖν. ἔτι δὲ τοῦ Κουρίωνος ἐπι- 178
 πλέοντος ἐκ Σικελίας, οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ, νομίσαντες
 αὐτὸν διὰ δοξοκοπίαν ἀμφὶ τὸν χάρακα τὸν Σικιλίωνος
 κατὰ δόξαν τῆς ἐκείνου μεγαλουργίας στρατοπεδεύσειν,
 τὸ ὕδωρ ἐφάρμαξαν. καὶ ἐλπίδος οὐ διήμαρτον· ὃ τε
 20 γὰρ Κουρίων ἐστάθμευσεν ἐνταῦθα, καὶ ὁ στρατὸς
 εὐθὺς ἐνόσει, πιοῦσί τε τὸ βλέμμα ἀμανρὸν ἦν ὥσπερ

2 ἄττιδιος Oi, *Attilius* C, corr. Schw. 3 *Maurusiorum*
et Numidarum rex C, cf. I § 188 5 δυνάδεκα B, δυνάδεκα i (V?),
 cf. ad I § 489; non iam notabitur 6 προσσχὼν B 8 ἱππέων,
 ας suprascr. a m. 1, V 12 ἀξίους ci. Musgr., sed cf.
 ad § 23 αὐτοκράτορας] ἡγεμόνας ci. Mend., sed preme verba
 ἀξίως σφῶν 19 <τῆς> ἐλπίδος? cf. § 183 21 ἐνόσησε ci.
 Mend., non recte, v. praef. et ad I § 285 πιοῦσί τε]
 ποιοῦσί τε b; sine causa totum locum susp. Mend.

10 sqq. cf. Mommsen, *R. Staatsr.* I³ p. 123. 124 adn. 4 19 τὸ
 ὕδωρ ἐφάρμαξαν] cf. Ihne VII p. 20 adn. 5

49a. C.

ἐν ὀμίλῃ, καὶ ὕπνος ἐπερίγνετο σὺν κάρῳ, μετὰ δ'
 αὐτὸν ἔμετοι τροφῆς ποικίλοι καὶ σπασμὸς ὅλου τοῦ
 179 σώματος. ὦν δὴ χάριν ὁ Κουρίων παρ' αὐτὴν Ἰνύ-
 κην μετεστρατοπέδευε, δι' ἔλους ἰσχυροῦ τε καὶ μακροῦ
 τὸν στρατόν, ἀσθενῇ διὰ τὴν ἀρρωστίαν γεγυῖα, 5
 180 ἄγων. ὥς δέ σφισιν ἡ νίκη Καίσαρος ἡ περὶ τὴν
 Ἰβηρίαν ἀπηγγέλθη, ἀνεθάρρησάν τε καὶ παρετάξαντο
 παρὰ τὴν θάλασσαν ἐν βραχεὶ χωρίῳ. μάχης δὲ καρ-
 τεράς γενομένης Κουρίωνος μὲν εἷς ἀνὴρ ἔπεσεν, Οὐάρον 9
 181 δὲ ἑξακόσιοι, καὶ κατετρώθησαν ἔτι πλείονες. Ἰόβα δ' 45
 ἐπιόντος δόξα ψευδῆς προεπήδησεν, ἀμφὶ τὸν Βαγρά-
 δαν ποταμὸν οὐ πολὺ διεστῶτα ὑπεστροφέναι τὸν Ἰό-
 βαν, πορθουμένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν γειτόνων,
 Σαβούρραν στρατηγὸν σὺν ὀλίγοις ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ
 182 καταλιπόντα. καὶ τῷδε τῷ λόγῳ πίσυνος ὁ Κουρίων 15
 θέρους θερμοῦ περὶ τρίτην ὥραν ἡμέρας ἦγε τὸ κρά-
 τιστον τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τὸν Σαβούρραν, ὁδὸν ψαμ-
 μώδη καὶ ἄνυδρον· εἰ γάρ τι καὶ νῆμα χειμέριον ἦν,
 ἐξήραντο ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ ἡλίου, καὶ ὁ ποταμὸς
 ὑπὸ τε Σαβούρρα καὶ ὑπ' αὐτοῦ παρόντος κατείχετο 20

1 ἐν κάρῳ i   2 αὐτὸν cum C omitti maluit Mend.;
 fort. αὐτῶν vel cum Keil αὐτοῖς scribendum   4 μετεστρατο-
 πέδευσε maluit Mend., cf. praef. ἰσχυροῦ] per paludem, quae
 ob magnitudinem exercitui debilitato praesidio erat (Keil)
 τε i, γε O   6 ἀγαγόν ci. Mend., cf. praef.   11 προεπή-
 δησεν Ob, προεπήδησεν a, vulgo; προσέπεσεν ci. Musgr., prob.
 Schw. et Cob. p. 216   11 sq. et p. 181, 16 βαρβάδαν Oi,
Bragadam C, corr. Gel.; cf. de formis nominis Ch. Tissot,
Géogr. comparée de la prov. rom. d'Afrique 1 (1884) p. 58 sq.,
 qui tamen errat de Appiano   12 sq. τὸν Ἰόβαν spuria putavit
 Mend., vix recte   13 αὐτῷ] αὐτοῦ O   14 σαβούρραν V, item
 v. 17. 20   19 post ἡλίου add. C: *squalebant omnia circum*
loca   20 παρόντος] cf. v. 12 sq.

τοῦ βασιλέως. σφαλεῖς οὖν τῆς ἐλπίδος ὁ Κουρίων 183
 ἐς λόφους ἀνέδραμεν ὑπὸ τε καμάτου καὶ πνίγους
 καὶ δίψης ἐνοχλούμενος. ὥς δὲ αὐτὸν κατεῖδον οὕτως
 ἔχοντα οἱ πολέμιοι, τὸν ποταμὸν ἐπέρουν ἐς μάχην
 5 ἐσκευασμένοι· καὶ ὁ Κουρίων κατέβαινε ἀφρόνως μάλα
 καὶ καταφρονητικῶς, ἀσθενῇ τὸν στρατὸν ἄγων. κυκλω- 184
 σαμένων δ' αὐτὸν τῶν Νομάδων ἱππέων ἐπὶ μὲν τινα
 χρόνον ὑπεχώρει καὶ ἐς βραχὺ συνεστέλλετο, ἐνοχλού-
 μενος δὲ ἀνέφευγεν αὐθις ἐς τοὺς λόφους. Ἀσίνιος 185
 10 μὲν δὴ Πολλίων ἄρχομένου τοῦ κακοῦ διέφυγεν ἐπὶ
 τὸ ἐν Ἰτύκῃ στρατόπεδον σὺν ὀλίγοις, μή τις ἐξ Οὐά-
 ρου γένοιτο πρὸς τὴν δόξαν τῆς ἐνταῦθα κακοπραγίας
 ἐπίθεσις· Κουρίων δὲ φιλοκινδύνως μαχόμενος σὺν 186
 ἅπασι τοῖς παροῦσιν ἔπεσεν, ὥς ἐπὶ τῷ Πολλίῳι μη-
 15 δένα ἄλλον ἐπανελθεῖν ἐς Ἰτύκην.
 τοιοῦτο μὲν δὴ τὸ τέλος τῆς ἀμφὶ τὸν Βαγράδαν 187
 ποταμὸν μάχης ἐγένετο, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Κουρίωνος
 46 ἀποτιμηθεῖσα ἐς Ἰόβαν ἐφέρετο· ἐν δὲ τῇ περὶ τὴν
 Ἰτύκην στρατοπέδῳ τοῦ κακοῦ φανεροῦ γενομένου,
 20 Φλάμμας μὲν ὁ ναύαρχος αὐτίκα ἔφευγεν αὐτῷ στόλῳ,
 πρὶν τινα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀναλαβεῖν, Ἀσίνιος δ' ἐς
 τοὺς παρορμοῦντας ἐμπόρους ἀκατίῳ διαπλεύσας ἐδεῖτο
 αὐτῶν ἐπιπλεῦσαι τε καὶ τὸν στρατὸν ἀναλαβεῖν. καὶ 188

4 μὲν post τὸν add. i, del. Mend. 6 καταφρονητικῶς V, καταφρονητικῶς B, ἀφρονητικῶς iC ἄγων] ἔχων ci. Mend., sed cf. I § 347, II § 295. 314 etc. 9 ἀσίνιος Bb, ἀσίνιος reliqui, cf. ad Δικίνιον I § 179 16 τὸ delendum ci. Mend., bene, cf. I § 501. 538, II § 347. 363 etc. 20 Flameas C ἔφυγεν ci. Mend., sed cf. praef. 21 Ἀσίνιος — 23 ἀναλαβεῖν om. O

21 sqq. Caes. b. c. 2, 43 Asinii mentionem non facit, sed Marcii Rufi quaestoris (v. ad § 162)

49 a. C.

- τινες ἐς τοῦτο νυκτὸς ἐπέπλευσαν, ἀθρόων δ' ἐσβα-
 νόντων ἐκείνων τὰ τε σκάφη κατεδύετο, καὶ τῶν ἀν-
 αχθέντων οἱ ἔμποροι τοὺς πολλοὺς χρήματα φέροντας
 189 ἔνεκα τῶν χρημάτων ἐς τὴν θάλασσαν ἐρρίπτουν. καὶ
 τὰδε μὲν ἦν ἀμφὶ τοὺς ἀναχθέντας, ἕτερα δ' ἐν τῇ γῇ, 5
 νυκτὸς ἔτι, περὶ τοὺς ὑπολειφθέντας ἐγίνετο ὅμοια.
 καὶ μεθ' ἡμέραν οἱ μὲν τῷ Οὐάρῳ σφᾶς παρέδοσαν, ὁ
 δὲ Ἰόβας ἐπελθὼν περιέστησεν αὐτοὺς περὶ τὸ τεῖχος
 καὶ ὥς λείψανα τῆς ἑαυτοῦ νίκης κατηκόντισεν, οὐδέν
 190 τι φροντίσας οὐδὲ Οὐάρου παρακαλοῦντος. οὕτω μὲν 10
 δὴ τὰ σὺν Κουρίωνι ἐς Λιβύην ἐπιπλεύσαντα Ῥωμαίων
 δύο τέλη διώλετο ἅπαντα καὶ ὅσοι μετ' αὐτῶν ἦσαν
 ἱππεῖς τε καὶ ψилоὶ καὶ ὑπηρέται τοῦ στρατοῦ· Ἰόβας
 δ' ἐς τὰ οἰκεία ἀνέστρεφε, μέγιστον ἔργον τότε Πομ-
 πηίῳ καταλογιζόμενος. 15
- 191 καὶ τῶν αὐτῶν ἡμερῶν Ἀντώνιος τε περὶ τὴν Ἰλλυ- 47
 ρίδα ἡττάτο ὑπὸ Ὀκταουίου <κατὰ> Δολοβέλλα Πομπηίῳ
 στρατηγοῦντος, καὶ στρατιὰ Καίσαρος ἄλλη περὶ Πλα-
 κεντίαν στασιάσασα τῶν ἀρχόντων κατεβόησεν, ὥς ἐν
 τε τῇ στρατείᾳ βραδύνοντες καὶ τὰς πέντε μνᾶς οὐ 20
 λαβόντες, ἦν τινα ὠρεὰν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἔτι περὶ

1 ἐς τοῦτον B, νυκτὸς ἐς τούτου b ἀθρόως ab 2 τῶν
 τε σκαφῶν τινὰ vel τινά τε σκάφη ci. Mend., cf. Caes. b. c. 2, 43, 4
 'ut multitudine atque onere nonnulli (sc. lenunculi) deprime-
 rentur', fort. recte, sed ne ita quidem quae App. narrat, cum
 Caesare congruunt, cf. etiam Cass. D. 41, 42, 4. 5 4 ἔνεκα
 τῶν χρημάτων spuria putavit Mend., iniuria, opinor 5 sqq. ἕτερα
 δ' ἐν τῇ γῇ, μεθ' ἡμέραν, περὶ — ὅμοια. καὶ <γὰρ> οἱ μὲν
 νυκτὸς ἔτι τῷ etc. ci. Mend. coll. Caes. b. c. 2, 44, bene, sed
 μεθ' ἡμέραν malim addi post ἐπελθὼν v. 8; Keil γῇ νυκτὸς
 ἔτι περὶ — ὅμοια καὶ μεθ' ἡμέραν. οἱ μὲν <γὰρ> τῷ Οὐάρῳ etc.
 fort. scribendum putat 6 ἐγίνετο, corr., ut videtur, ex
 ἐγένετο, B 8 περὶ] ἐπὶ i 12 ἅπαντα om. iC 17 <κατὰ>
 add. Keil, ἡττάτο Δολοβέλλα <ἐπικουρῶν> ὑπὸ coniecerat Mend.
 coll. Cass. D. 41, 40, 2; Δολοβέλλα del. Schw., vulgo

Βρεντέσιον ὑπέσχητο. ὢν ὁ Καῖσαρ πυθόμενος ἐκ 192
 Μασσαλίας ἐς Πλακεντίαν ἠπείγετο συντόμως καὶ ἐς
 ἔτι στασιάζοντας ἐπελθὼν ἔλεγεν ὧδε· “τάχει μὲν ὅσῳ
 5 περὶ ἕκαστα χρῶμαι, σύνιστέ μοι· βραδύνει δ’ ὁ πόλε-
 γοντας ἡμᾶς. ὑμεῖς δ’ ἐν τε Γαλατίᾳ πολλὰ τῆς ἐμῆς 193
 ἀρχῆς ὀνήμενοι καὶ ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ὅλον, οὐκ
 ἐς μέρος αὐτοῦ μοι συνομόσαντες ἐν μέσοις ἔργοις ἡ-
 μᾶς ἀπολείπετε καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐπανίστασθε καὶ προσ-
 10 τάττειν ἀξιοῦτε, παρ’ ὧν χρὴ προστάγματα λαμβάνειν.
 μαρτυράμενος οὖν ἐμᾶντὸν τῆς ἐς ὑμᾶς μέχρι δεῦρο 194
 φιλοτιμίας χρήσομαι τῷ πατρίῳ νόμῳ καὶ τοῦ ἐνάτου
 τέλους, ἐπειδὴ μάλιστα τῆς στάσεως κατῆρξε, τὸ δέκατον
 διακληρώσω θανεῖν.” Θρήνου δὲ ἀθρόως ἐξ ἅπαντος τοῦ 195
 15 τέλους γενομένου, οἱ μὲν ἄρχοντες αὐτοῦ προσπεσόντες
 ἰκέτευον, ὁ δὲ Καῖσαρ μόλις τε καὶ κατ’ ὀλίγον ἐνδιδοὺς
 ἐς τοσοῦτον ὅμως ὑφῆκεν, ὥς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μόνους,
 οἳ κατάρξαι μάλιστα ἐδόκουν, διακληρώσαι καὶ δυνάδεκα
 αὐτῶν τοὺς λαχόντας ἀνελεῖν. τῶν δὲ δυνάδεκα τῶνδε
 20 ἐφάνη τις οὐδ’ ἐπιδημῶν, ὅτε ἡ στάσις ἐγίνετο· καὶ
 ὁ Καῖσαρ τὸν ἐμφήναντα λοχαγὸν ἔκτεινεν ἀντ’ αὐτοῦ.
 48 ἡ μὲν δὴ περὶ Πλακεντίαν στάσις οὕτως ἐλέλυτο, 196
 ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην παρῆλθε, καὶ αὐτὸν ὁ δῆμος

1 Βρεντέσιον <ὢν> ci. Mend., cum Brundisii adesset C, nihil tamen probans, cf. ad I § 296 ὑπέσχητο i, ὑπέσχετο O, utrumque bonum 2 συντόμως, quod coniecerat Schw., rec. Mend., sed cf. § 228 12 πετρίῳ iC 13 τὸν δέκατον vel τὸ δ. <μέρος> ci. Tollius, cf. § 262 15 αὐτοῦ] αὐτῷ ci. Mend. 22 ἐλύετο V

12 φιλοτιμίας] cf. Suet. Div. Iul. 67 23 sqq. aliter Cass. D. 41, 36, 1 et Plut. Caes. c. 37, hic certe falso. Cf. etiam L. Wilhelm, Livius u. Caesars bellum civile, diss. Strassb. 1901, p. 73 sq.

49 a. C.

- πεφρικῶς ἤρείτο δικτάτορα, οὔτε τι τῆς βουλῆς ψηφί-
 ζομένης οὔτε προχειροτονοῦντος ἄρχοντος. ὃ δέ, εἴτε
 παραιτησάμενος τὴν ἀρχὴν ὡς ἐπίφθονον εἴτε οὐ χρή-
 ζων, ἄρξας ἐπὶ ἔνδεκα μόνας ἡμέρας (ᾧδε γάρ τισι
 δοκεῖ) ὑπάτους ἐς τὸ μέλλον ἀπέφηνεν ἑαυτὸν τε καὶ 5
- 197 Πούπλιον Ἰσαυρικόν. ἡγεμόνας τε ἐς τὰ ἔθνη περι-
 έπεμπεν ἢ ἐνήλλαττεν, ἐφ' ἑαυτοῦ καταλέγων, ἐς μὲν
 Ἰβηρίαν Μάρκον Λέπιδον, ἐς δὲ Σικελίαν Αἰῶλον Ἀλ-
 βίνον, ἐς δὲ Σαρδῶ Σέξστον Πεδουκαῖον, ἐς δὲ τὴν
- 198 νεόληπτον Γαλατίαν Δέκμον Βροῦτον. τῷ δὲ δήμῳ 10
 λιμώττοντι σῖτον ἐπέδωκε καὶ τοὺς φυγάδας δεομένῳ
 καταγαγεῖν συνεχώρησε, χωρὶς Μίλωνος. αἰτοῦσι δ'
 αὐτοῖς καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς διὰ τε πολέμους καὶ στά-
 σεις καὶ τὴν ἐκ τῶνδε τοῖς πιπρασκομένοις ἐποῦσαν
 εὐωνίαν, τὰς μὲν ἀποκοπὰς οὐκ ἔδωκε, τιμητὰς δὲ τῶν 15
 ὠνίων ἀπέφηνεν, ὧν ἔδει τοὺς χρήστας τοῖς δανείσασιν
- 199 ἀντὶ τῶν ἡρημάτων διδόναι. καὶ τὰδε πράξας περὶ
 χειμερίους τροπὰς περιέπεμπε τὸν στρατὸν ἀπαντᾶν ἐς
 τὸ Βρεντέσιον αὐτὸς τε ἐξῆει Δεκεμβρίου μηνὸς Ῥω-
 μαίοις ὄντος, οὐκ ἀναμείνας οὐδὲ τῆς ἀρχῆς ἔνεκα τὴν 20
 νουμηνίαν τοῦ ἔτους πλησιάζουσιν. ὁ δὲ δῆμος εἶπετο
 παρακαλῶν συμβῆναι Πομπήῳ· οὐ γὰρ ἄδηλον ἦν ἐς
 μοναρχίαν τὸν νικῶντα τρέψεσθαι.
- 200 καὶ ὃ μὲν ᾧδευνεν οὐδὲν ἐλλείπων δυνατῆς ἐπείξεως, 24
 ὁ δὲ Πομπήιος πάντα τὸν χρόνον τόνδε ναῦς ἐποιεῖτο 49

6 Πούπλιον Schw., πομπήιον libri, 'Servilium' verterat
 Gel. 8 sq. Ἀλβίνον] Ἀλλιῆνον Borghesi VII p. 296, Mommsen,
 C. I. L. I² p. 40, Hölzl, Fasti praetor., diss. Lips. 1876, p. 75 sq.,
 Mend., alii; Ἀλβῖνον tenet Willems I p. 471 n. 117 13 διὰ
 τε — 15 ἀποκοπὰς om. V 16 ὧν Schw., οἷς Oi, cf. Caes.
 b. c. 3, 1, 2 19 αὐτὸς δ' V δεκεμβρίου V

καὶ στρατὸν αἰεὶ πλεονα καὶ χρήματα συνῆγε καὶ τὰς
ἐν τῷ Ἰονίῳ Καίσαρος τεσσαράκοντα ναῦς ἐλὼν ἐφύ-
λασεν αὐτοῦ τὸν διάπλουν τὸν τε στρατὸν ἐγύμναζε,
συντρέγων καὶ συνιππεύων καὶ παντὸς ἐξάρχων πόνου
5 παρ' ἡλικίαν· ὅθεν αὐτῷ ῥαδίως εὐνοιά τε ἦν, καὶ
συνέθεον ἐπὶ τὰ γυμνάσια Πομπηίου πάντες ὥς ἐπὶ
θέαν. ἦν δ' ἐς τότε Καίσαρι μὲν δέκα τέλη πεζῶν 201
καὶ Κελτῶν ἱππεῖς μύριοι, Πομπηίῳ δὲ πέντε μὲν ἐξ
Ἰταλίας, μεθ' ὧν τὸν Ἰόνιον διεπεπλεύκει, καὶ τούτοις
10 ὅσοι συνειτάσσοντο ἱππεῖς, ἐκ δὲ Παρθυαίων δύο, τῶν
σὺν Κράσῳ πεπολεμηκότων τὰ ὑπόλοιπα, . . . καὶ τι μέ-
ρος ἄλλο τῶν ἐς Αἴγυπτον ἐσβαλόντων μετὰ Γαβινίου,
σύμπαντα ἀνδρῶν Ἰταλῶν ἑνδεκα τέλη καὶ ἱππεῖς ἀμφὶ
τοὺς ἐπτακισχιλίους. σύμμαχοι δ' ἐξ Ἰωνίας τε καὶ 202
15 Μακεδονίας καὶ Πελοποννήσου καὶ Βοιωτίας τοξόται
τε Κρηῖτες καὶ σφενδονῆται Θωᾶκες καὶ ὅσοι περὶ τὸν
Πόντον βέλεσι χρῶνται, ἱππεῖς τέ τινες Κελτῶν καὶ
ἐκ Γαλατίας ἕτεροι τῆς ἐφ' ἑσθ' Κομμαγηνοὶ τε ὑπ' Ἀν-
τιόχου πεμφθέντες καὶ Κίλικες καὶ Καππαδόκαι καὶ
20 ἐκ τῆς βραχυτέρας Ἀρμενίας τινὲς καὶ Παμφύλιοι καὶ
Πισίδαι. ὧν οὐχ ἅπασιν ἐς μάχας, ἀλλ' ἐς φρούρια 203

6 Πομπηίου om. C 8 μύριοι] in numero recte offendit
Drumann III p. 483 adn. 60 9 μεθ' ὧν Musgr., δι' ὧν O i
11 undecim legionum ut numerus efficeretur, adiciendum ali-
quid vidit Schw., lacunam significavi post ὑπόλοιπα; Madvig,
Adv. crit. III p. 77 sq., ci.: τὰ ὑπόλοιπα καὶ τέσσαρα, μέρος
ἄλλο etc. vel τ. ὅ. καὶ τέσσαρα ἄλλα τῶν etc., utrumque male

7 δέκα τέλη] cf. Drumann III p. 483 adn. 59, Domaszewski
(v. ad § 126) p. 161 10 sq. δύο] cf. § 66 et adn. ibid.
12 de Gabinianis v. Mommsen, Eph. epigr. 5 (1884) p. 16
13 ἑνδεκα τέλη] cf. Drumann III p. 478, Caes. b. c. 3, 4, 1

49α. C.

- καὶ ταφρείας καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν τοῦ Ἰταλικοῦ
στρατοῦ χρῆσθαι διανοεῖτο, ἵνα μηδένα τῶν Ἰταλῶν
204 τοῦ πολέμου περισπῶν. καὶ τάδε μὲν ἦν αὐτῷ τὰ
πεξά, νῆες δὲ μακρὰ μὲν ἐντελεῖς τοῖς πληρώμασιν
ἐξακόσιαι, καὶ τούτων ἐς ἑκατὸν Ῥωμαίων ἐπιβατῶν, 5
αἱ καὶ μάλιστα προύχουν ἐδόκουν, πολὺ δὲ ὀγκώδων
καὶ σκευοφόρων ἄλλο πλῆθος. ναύαρχοί τε πολλοὶ
κατὰ μέρος, καὶ ἐπ' αὐτοῖς Μάρκος Βύβλος.
- 205 ὥς δέ οἱ πάντα ἦν ἔτοιμα, συναγαγὼν ὅσοι τε ἦσαν 50
ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων καὶ 10
τὸν στρατὸν ἅπαντα ἐς ἐπήκοον, ἔλεξεν ὧδε· "καὶ
Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐξέλιπον, ὧ ἄνδρες, ὑπὲρ ἐλευθε-
ρίας τοῖς ἐπιούσι πολεμοῦντες, οὐ τὰ οἰκήματα πόλιν,
ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας εἶναι νομίζοντες· καὶ τότε πράξαντες
ὁξέως αὐτὴν ἀνέλαβόν τε καὶ εὐκλεεστέραν ἀπέφηναν· 15
καὶ ἡμῶν αὐτῶν οἱ πρόγονοι Κελτῶν ἐπιόντων ἐξέλι-
πον τὸ ἄστυ, καὶ αὐτὸ ἀνέσώσατο ἐξ Ἀρδεατῶν Κάμιλ-
λος ὁρμώμενος. πάντες τε οἱ εὖ φρονοῦντες τὴν ἐλευ-
206 θερίαν, ὅπη ποτ' ἂν ὦσιν, ἡγοῦνται πατρίδα. ὃ καὶ
ἡμεῖς ἐνθυμούμενοι δεῦρο διεπλεύσαμεν, οὐ τὴν πα- 20

1 καὶ ταφρείας om. V   3 τάδε] τοσάδε ci. Mend.,
inut.   5 haesit Mend., sed intellege cum Schw.: καὶ
τούτων (sc. νεῶν) ἐς ἑκατὸν (sc. νῆες) Ῥωμαίων (ἦσαν) ἐπι-
βατῶν   8 βουβίνος Oi, Bubius C, Βίβουλος corr. Rutgers,
Var. lect. p. 593   11 ἐς ἐπήκοον <καλέσας> ci. Mend., sed
cf. § 173   17 Ἀρδεατῶν Musgr., ἀρδεάτου Oi, ex ardea C
18 sq. οἱ εὖ φρονοῦντες, τὴν ἐλευθερίαν ὅπη ποτ' ἂν <ἔχ>ωσιν,
ἡγοῦνται πατρίδα ci. Enthoven, Rhein. Mus. 46 (1891) p. 480
19 δ] & ci. Mend., sed respicit ad πάντες τε οἱ εὖ φρονοῦντες etc.

5 ἐξακόσιαι] cf. J. Kromayer, Philol. 56 (1897) p. 433 sqq.
13 sq. οὐ τὰ οἰκήματα πόλιν etc.] est locus communis inde ab
Alcaeo (v. fr. 23 ap. Bergk, Poet. lyr. gr. III⁴), cf. Aristid. II
p. 273 ed. Dind.

τρίδα ἐκλιπόντες, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς παρασκευασόμενοι
 τε καλῶς ἐνθάδε καὶ ἀμυνόμενοι τὸν ἐκ πολλοῦ μὲν
 ἐπιβουλεύοντα αὐτῇ, διὰ δὲ τοὺς δωροδοκοῦντας τὴν
 Ἰταλίαν ἄφνω καταλαβόντα. ὃν ὑμεῖς μὲν ἐψηφίσασθε 207
 εἶναι πολέμιον, ὃ δὲ καὶ νῦν ἡγεμόνας ἐς τὰ ἔθνη τὰ
 ὑμέτερα περιπέμπει καὶ τῇ πόλει τινὰς ἐφίστησι καὶ
 ἑτέρους ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν· τοσῆδε τόλμῃ τὸν δῆμον
 ἀφαιρεῖται τὴν ἡγεμονίαν. καὶ εἰ τάδε πολεμῶν ἔτι 208
 καὶ δεδιὼς καὶ δίκην σὺν θεῷ δώσων ἐξεργάζεται, τί
 10 χρὴ νικήσαντα προσδοκᾶν ἐκλείψειν ὠμότητος ἢ βίας;
 καὶ τάδε πράττοντι κατὰ τῆς πατρίδος σὺνιεύειν τινες
 ἑωνημένοι χρημάτων ὧν ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς ὑμετέρας
 Γαλατίας πεπόρισται, δουλεύειν ἀντὶ τῆς πρὸς αὐτὸν
 51 ἐκεῖνον ἰσονομίας αἰρούμενοι. ἐγὼ δ' οὐκ ἐξέλιπον 209
 15 οὐδ' ἂν ἐκλίποιμι τὸν μεθ' ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν
 ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ στρατιώτην ἑμαυτὸν ὑμῖν καὶ στρατη-
 γὸν ἐπιδίδωμι καί, εἴ τις ἔστι μοι πολέμων ἐμπειρία
 καὶ τύχῃ ἀηττήτῳ μέχρι νῦν γενομένῳ, καὶ τάδε μοι
 πάντα τοὺς θεοὺς ἐς τὰ παρόντα συννεγκεῖν εὐχομαι
 20 καὶ γενέσθαι τῇ πατρίδι κινδυνευούσῃ καθὰ καὶ περι-
 κτωμένη τὴν ἡγεμονίαν αἴσιος. θαρρεῖν δὲ χρὴ τοῖς 210
 τε θεοῖς καὶ αὐτῷ τῷ λογισμῷ τοῦ πολέμου, καλὴν
 καὶ δικαίαν ἔχοντι φιλοτιμίαν ὑπὲρ πατρὸς πολιτείας,

1 sq. παρασκευασόμενοι τε i et, corr. ex -όμενοι τε, B, παρα-
 σκευασάμενοι τε V   6 ἡμέτερα abC   9 δεδιὼς] subaudi ὑπὲρ
 τοῦ μέλλοντος   12 ἡμετέρας O, vulgo   15 οὐδ' Bk., οὐτ' Oi,
 cf. etiam papyrorum auctores, qui has formas sine discrimine
 usurpant   17 μοι om. O   23 ἔχοντος dubitanter ci.
 H. Steph.   <τῆς> πατρὸς πολ. ci. Mend.

49α. C.

- ἐπὶ δὲ τούτῳ, τῷ πλήθει τῆς παρασκευῆς τῷ τε νῦν
 ὄντι ἡμῖν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ τῷ γιγνο-
 μένῳ τε αἰεὶ καὶ προσεσομένῳ μᾶλλον, ἐπειδὴν τῶν ἔρ-
 211 γων ἀψώμεθα. ὅσα γὰρ εἰπεῖν ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὸν
 Εὐξείνιον πόντον ἔθνη, πάντα, ἑλληνικά τε καὶ βάρ- 5
 βαρα, ἡμῖν σύνεστι· καὶ βασιλεῖς, ὅσοι Ῥωμαίοις ἢ
 ἑμοὶ φίλοι, στρατιὰν καὶ [βέλη καὶ ἀγορὰν καὶ τὴν
 ἄλλην παρασκευὴν χορηγοῦσιν. ἴτε οὖν ἐπὶ τὸ ἔργον
 ἀξίως τῆς τε πατρίδος καὶ ὑμῶν αὐτῶν καὶ ἑμοῦ, καὶ
 τῆς Καίσαρος ὑβρεως μνημονεύοντες καὶ ὀξέως ἐς τὰ 10
 παραγγελλόμενα χωροῦντες.”
- 212 ὁ μὲν ὧδε εἶπεν, ὁ δὲ στρατὸς ἅπας καὶ ὅσοι 52
 ἦσαν ἀμφ’ αὐτὸν [ἀπὸ τῆς βουλῆς, πολὺ καὶ γνωρι-
 μώτατον πλήθος, εὐφήμεον ὁμοῦ καὶ ἐκέλευον ἄγειν,
 213 ἐφ’ ὃ τι χρήζοι. ὁ δὲ (ἡγεῖτο γάρ, δυσχεροῦς ἔτι τῆς 15
 ὥρας οὔσης καὶ τῆς θαλάσσης ἀλιμένου, μετὰ χειμῶνα
 ἐπιπλευσεῖσθαι τὸν Καίσαρα ὑπατόν τε ὄντα τὴν ἀρ-
 χὴν ἐν τοσῷδε διαθήσεσθαι) τοῖς μὲν ναυάρχοις προσ-
 ἐτάττεν ἐπιτρεῖν τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ στρατὸν ἐς
 χειμασίαν ἐπιδιήρει καὶ περιέπεμπεν ἔς τε Θεσσαλίαν 20
 καὶ Μακεδονίαν.
- 214 καὶ Πομπήιος μὲν οὕτω τοῦ μέλλοντος ἀμελῶς ἔτε-
 χμαίρετο, ὁ δὲ Καῖσαρ, ὥς μοι προείρητο, περὶ χειμε-
 ρίους τροπὰς ἐς τὸ Βρεντέσιον ἡπείγετο, νομίζων τῷ
 215 ἀδοκῆτῳ μάλιστα ἐκπλήξειν τοὺς πολεμίους. οὔτε δὲ 25

1 τούτῳ] τούτοις ci. Mend. 4 <ὥς> εἰπεῖν ci. H. Steph., male; intellege: ὅσα γὰρ εἰπεῖν (sc. ἔστιν) — ἔθνη 13 ex senatorio equestrique ordine C, i. e. ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, fortasse recte, cf. § 205 14 ἄγειν <σφᾶς> ci. Mend., sed cf. ad I § 223 18 ναυάρχους] ναυλόχοις O 18sq. προσέτασεν B 23 cum Mend. exspectaveris προείρηται, et sic vertit C

ἀγορὰν οὔτε παρασκευὴν οὔτε τὸν στρατὸν τὸν ἐαυ-
τοῦ πάντα ἡθροισμένον ἐν τῷ Βρεντεσίῳ καταλαβών,
τοὺς παρόντας ὅμως ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔλεγεν·

53 "οὔτε τῆς ὥρας τὸ χειμέριον, ᾧ ἄνδρες, οἱ περὶ τῶν 216
5 μεγίστων ἐμοὶ συναίρεσθε, οὔθ' ἢ τῶν ἄλλων βραδυ-
τῆς ἢ ἔνδεια τῆς προεπούσης παρασκευῆς ἐφέξει με τῆς
ὁρμῆς· ἀντὶ γὰρ πάντων ἡγοῦμαι μοι συνοίσειν τὴν
ταχυεργίαν. καὶ πρώτους ἡμᾶς, οἱ πρῶτοι συνεδρά- 217
μομεν ἀλλήλοις, ἀξιῶ θεράποντας μὲν ἐνταῦθα καὶ
10 ὑποξύγια καὶ παρασκευὴν καὶ πάνθ' ὑπολιπέσθαι, ἵνα
ἡμᾶς αἱ παροῦσαι νῆες ὑποδέξωνται, μόνους δ' εὐθύς
ἐμβάντας περᾶν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς διαλάθοιμεν, τῷ
μὲν χειμῶνι τύχην ἀγαθὴν ἀντιθέντες, τῇ δ' ὀλιγότῃ
τόλμαν, τῇ δ' ἀπορία τὴν τῶν ἐχθρῶν εὐπορίαν, ἧς
15 ἔστιν ἡμῖν εὐθύς ἐπιβαίνουσιν ἐπὶ τὴν γῆν κρατεῖν,
ἣν εἰδῶμεν, ὅτι μὴ κρατήσασιν οὐδέν ἐστιν ἴδιον. ἴωμεν 218
οὖν ἐπὶ θεράποντάς τε καὶ σκεύη καὶ ἀγορὰν τὴν
ἐκείνων, ἕως χειμάζουσιν ἐν ὑποστέγοις. ἴωμεν, ἕως
Πομπήιος ἡγεῖται καὶ μὲν χειμάζειν ἢ περὶ πομπὰς καὶ
20 θυσίας ὑπατικὰς εἶναι. εἰδόσι δ' ὑμῖν ἐκφέρω δυνατώ- 219
τατον ἐν πολέμοις ἔργον εἶναι τὸ ἀδόκητον· φιλότιμον
δὲ καὶ πρώτιστον δόξαν ἀπενέγκασθαι τῶν ἐσομένων
καὶ τοῖς αὐτίκα διωξομένοις ἡμᾶς ἀσφαλῆ τὰ ἐκεῖ
προετοιμάσαι. ἐγὼ μὲν δὴ καὶ τόνδε τὸν καιρὸν 220
25 πλεῖν ἂν ἢ λέγειν μᾶλλον ἐβουλόμην, ἵνα με Πομ-
πήιος ἴδῃ, νομίζων ἔτι τὴν ἀρχὴν ἐν Ῥώμῃ διατί-

12 διαλάθωμεν maluit Mend. 13 ἀντιτιθέντες cum a maluit
Mend., ἀντιτιθέντας Musgr. 14 ἧς] οἷς V 15 ἡμῖν V¹C,
ὑμῖν ceteri ἐπὶ τὴν γῆν ἐπιβαίνουσι ᾧ (sic) κρατεῖν, α supra
ἐπιβαίνουσι, γ supra κρατεῖν additis, B ἀποβαίνουσιν ci.
Musgr., et ita vertit C, male 17 σκευὴν a 22 πρώτιστον]
iungendum cum δόξαν ἀπενέγκασθαι

49 a. C.

θεσθαι· τὸ δὲ ὑμέτερον εὐπειθὲς εἰδὼς ὁμῶς ἀναμένω
τὴν ἀπόκρισιν”.

221 ἀναβοήσαντος δὲ σὺν ὀρμῇ τοῦ στρατοῦ παντὸς 54

ἄγειν σφᾶς, εὐθὺς ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἤγεν ἀπὸ τοῦ
βήματος, πέντε πεζῶν τέλη καὶ ἱππέας λογάδας ἐξακο- 5
σίους. καὶ ἐπ’ ἀγκυρῶν ἀπεσάλευε κλυδωνίου δια-
ταράσσοντος. χειμέριοι δ’ ἦσαν τροπαί, καὶ τὸ πνεῦμα

48 a. C.

222 ἄκοντα καὶ ἀσχάλλοντα κατεκώλυε, μέχρι καὶ τὴν πρῶ-
τὴν τοῦ ἔτους ἡμέραν ἐν Βρεντεσίῳ διατρίψαι. καὶ

δύο τελῶν ἄλλων ἐπελθόντων, ὃ δὲ καὶ τάδε προσ- 10
λαβὼν ἀνήγετο χειμῶνος ἐπὶ ὀλκάδων· αἱ γὰρ ἦσαν αὐτῷ
νῆες ὀλίγαι μακραί, Σαρδῶ καὶ Σικελίαν ἐφρούρουν.

223 ὑπὸ δὲ χειμῶνων ἐς τὰ Κεραύνια ὕψη περιαχθεῖς τὰ
μὲν πλοῖα εὐθὺς ἐς Βρεντέσιον ἐπὶ τὴν ἄλλην στρα-
τιὰν περιέπεμπεν, αὐτὸς δ’ ἦει νυκτὸς ἐπὶ πόλιν Ὠρι- 15
κον διὰ τραχείας ἀτραποῦ καὶ στενῆς, ἐς μέρη πολλὰ
διασπώμενος ὑπὸ τῆς δυσχωρίας, ὥς εὐεπιχείρητος ἂν,

224 εἴ τις ἤσθετο, γενέσθαι. περὶ δὲ τὴν ἑῷ μόλις αὐτῷ
συνῆι τὸ πλῆθος, καὶ ὁ φρούραρχος ὁ τῆς Ὠρίκου,
τῶν ἔνδον αὐτῷ προειπόντων οὐ κωλύσειν ἐπιόντα 20

Ῥωμαίων ὑπάτου, τὰς τε κλεῖς παρέδωκε τῷ Καῖσαρι

225 καὶ παρ’ αὐτῷ κατέμεινε τιμῆς ἀξιούμενος. Λουκρή-
τιος δὲ καὶ Μινούκιος ἐπὶ θάτερα τῆς Ὠρίκου νανσὶν
ὀκτωκαίδεκα μακραῖς Πομπηίῳ σίτον ἐν πλοίοις φυλάσ-
σουντες τὰ τε πλοῖα κατέδυσαν, ἵνα μὴ ὁ Καῖσαρ αὐτὰ 25

226 λάβοι, καὶ ἐς Δυρράχιον διέφυγον. ἀπὸ δὲ τῆς Ὠρί-

6 ἐπεσάλευε i, sed cf. Plut. Pomp. c. 77: ἐπ’ ἀγκυρῶν πρόσω
τῆς χώρας ἀποσαλεύων 13 περιαχθεῖς] παραχθεῖς vel παρενε-
χθεῖς ci. Mend. 15 sq. Ὠρικόν V, const., Ὠρικὸν scr. Bk.
18 τὴν deleri maluit Mend., at cf. Loesch p. 26sq. 22 sq. λου-
κρίτιος O 23 μινούτιος Obd <οἱ> ἐπὶ ci. Mend., sed cf.
ad I § 172 26 λάβῃ V

κον Καῖσαρ ἐς Ἀπολλωνίαν ἡπείλετο· καὶ τῶν Ἀπολλω-
 νιατῶν αὐτὸν δεχομένων, Σταβέριος δ' φρούραρχος
 55 ἐξέλιπε τὴν πόλιν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἀλίσας τὸν ἑαυτοῦ 227
 στρατὸν ἀνέμνησεν, ὅτι διὰ τὴν ταχυεργίαν τοῦ τε χει-
 5 μῶνος σὺν τῇ τύχῃ περιγένοιτο καὶ θαλάσσης τοσῆσδε
 χωρὶς νεῶν κρατήσειαν Ὕρικόν τε καὶ Ἀπολλωνίαν
 ἀμαχεὶ λάβοιεν καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἔχοιεν, καθάπερ
 εἶπεν, ἀγνοοῦντος ἔτι Πομπηίου. "εἰ δὲ καὶ Ἀνρράχιον", 228
 ἔφη, "τὸ ταμιεῖον τῆς Πομπηίου παρασκευῆς προλά-
 10 βοιμεν, ἔσται πάντα ἡμῖν, ἃ ἐκείνοις δι' ὅλου θέρους
 πεπονημένοις". τοσαῦτα εἰπὼν ἤγε συντόμως ἐπὶ τὸ
 Ἀνρράχιον αὐτοὺς ὁδὸν μακράν, οὔτε ἡμέρας οὔτε
 νυκτὸς ἀναπαύων. Πομπήιος δὲ προμαθὼν ἀντιπαρ- 229
 ῶδευεν ἐκ Μακεδονίας, σὺν ἐπέλξει καὶ ὅδε πολλῇ,
 15 κόπτων τε τὴν ὕλην, ἣν παρῶδευεν, ἵνα Καίσαρι δύσ-
 βατος εἴη, καὶ ποταμῶν γεφύρας διαιρῶν καὶ ἀγορὰν
 τὴν ἐν μέσῳ πᾶσαν ἐμπιπράς, ἐν μεγίστῳ, καθάπερ
 ἦν, καὶ ὅδε τιθέμενος τὴν ἑαυτοῦ παρασκευὴν δια-
 φυλάξαι. κονιορτὸν δ' ἢ πῦρ ἢ καπνὸν εἴ ποτε μακρό- 230
 20 θεν ἴδοιεν αὐτῶν ἐκάτεροι, νομίζοντες εἶναι τὰ ἀλλή-
 λων, ἐφιλονίκουν ὥς ἐν ἄγῳνι δρόμον. καὶ οὔτε
 τροφῇ καιρὸν ἐδίδοσαν οὔτε ὕπνῳ· ἔπειξίς δ' ἦν καὶ
 σπουδῇ καὶ βοαὶ τῶν ἀγόντων αὐτοὺς ὑπὸ λαμπτήρσι,
 καὶ θόρυβος ἐκ τοῦδε πολὺς καὶ φόβος, ὥς τῶν πολε-
 25 μίων αἰεὶ πλησιαζόντων. ὑπὸ δὲ καμάτου τινὲς ἀπερρί-
 πτουν, ἃ ἔφερον, ἢ ἐν φάραγξι διαλαθόντες ὑπελεί-

2 σταμέριος i, Tamerius C   5 τῇ deleri maluit Mend.
 περιγένοιτο Bi   7 ἔχοιεν vertit C, ἔχοι Bi, ἔχει V   9 sq. παρα-
 λάβοιμεν a   10 sq. τὰ ἐκείνοις — πεπονημένα cum Musgr.
 maluit Mend., at etiam tradita bona   11 συντόμως ci. Hert-
 lein, Jahrb. f. cl. Philol. 115 (1877) p. 38 coll. § 268, rec. Mend.,
 sed cf. § 192   13 sq. ἀντιπαρῶδευσεν i

48^a. C.

ποντο, τὴν αὐτίκα ἀνάπαισιν τοῦ παρὰ τῶν ἐχθρῶν
φόβου διαλλασσόμενοι.

- 231 τοιαῦτα δὲ ἑκατέρων κακοπαθούτων προύλαβεν 56
ὅμως ὁ Πομπήιος τὸ Δυρράχιον καὶ παρ' αὐτὸ ἐστρα-
τοπέδευσεν. ναῦς τε ἐπιπέμψας Ὠρικὸν αὐθις εἶλε καὶ 5
τὴν θάλασσαν ἀκριβεστέrais φρουραῖς ἐφύλασσεν. ὁ
δὲ Καῖσαρ τοῦ Πομπηίου τὸν Ἄλωρα ποταμὸν ἐν μέσῳ
232 θέμενος ἐστρατοπέδευσε. καὶ τὸν ποταμὸν διαβαίνον-
τες ἵππομάχουν ἀλλήλοις ἀνὰ μέρη, ἀθρόοις δὲ τοῖς
στρατοῖς οὐ συνεπλέκοντο, Πομπήιος μὲν ἔτι γυμνάζων 10
τοὺς νεοστρατεύτους, ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς ἐκ Βρεντεσίου
233 περιμένων. νομίσας δ' ἕαρος μὲν αὐτοὺς ἐπὶ ὀλκάδων
διαπλέοντας οὐ λήσειν τὰς τοῦ Πομπηίου τριήρεις
θαμινὰ ἐς φυλακὴν ἀναπλεούσας, χειμῶνος δ' εἰ παρα-
βάλλοιντο, ναυλοχούντων ἐς νήσους τῶν πολεμίων, 15
λαθεῖν ἂν αὐτοὺς ἴσως ἢ καὶ βιάσασθαι μεγέθει τε
234 νεῶν καὶ πνεύματι, μετεπέμπετο κατὰ σπουδὴν. οὐκ
ἀναγομένων δ' ἐκείνων αὐτὸς ἔκρινεν ἐπὶ τὴν στρα-
τιὰν διαπλεῦσαι λαθῶν, ὥς οὐ τινος αὐτὴν ἄλλου ῥα-
δίως ἐπαξομένου. καὶ τὸ βούλευμα ἐπικρύψας ἔπεμπε 20
τρεις θεράποντας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἀπὸ δυώδεκα στα-
δίων ὄντα, οἱ κελήτιον ὀξὺ καὶ κυβερνήτην τὸν ἄριστον

7 sq. τῷ Πομπηίῳ — ἀντεστρατοπέδευσε ci. Schw. (cf. Cass. D. 41, 47, 1) vel <οὐ πόρρω> τοῦ Πομπ.—ἐστρ., possis etiam τοῦ Πομπηίου <προσχωροῦντος> vel τοῦ Πομπηίου <τε καὶ ἐαυτοῦ>
7 Ἄλωρα] Ἄσπον scribi voluit Rutgers, Var. lect. p. 341, aliique, velut nuper C. Vitelli, Studi ital. di filol. class. 10 (1902) p. 429, (cf. Caes. b. c. 3, 13, 5; 19, 1, Cass. D. 41, 47, 1, Lucan. 5, 462), sed ut in re incerta cum Mend. non mutavi 12 ἥρος scr. Mend., const. 15 ἐς] περὶ ci. Schw. 19 τινος ἂν αὐτὴν V
21 ἐπὶ τὸν <Ἄσπον> ποταμὸν ci. Mend. (cf. Plut. Caes. c. 38, Boiss. ad Cass. D. 41, 45, 2), sed 'e flumine' Val. Max. 9, 8, 2, πρὸς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ Plut. apophth. C. Caes. 9 δυώδεκα] duo C. Multo maiorem numerum latere vidit Mend.
22 κελήτιον B

ὥς δὴ τινι πεμπομένῳ πρὸς Καίσαρος ἔμελλον ἐτοιμά-
 57 σειν. αὐτὸς δ' ἀπὸ διαλείτης ὑπεχώρησε μὲν ὥς κάμνων 235
 τῷ σώματι, τοὺς φίλους ἔτι ἐστιᾶσθαι κελεύσας, ἐπι-
 θέμενος δ' ἐσθῆτα ἰδιώτου καὶ ὀχήματος εὐθύς ἐπιβάς
 5 ἐξήλασεν ἐπὶ τὴν ναῦν ὥς ὅδε ὢν ὁ πρὸς τοῦ Καί-
 σαρος ἀπεσταλμένος· τὰ τε λοιπὰ διὰ τῶν θεραπόντων
 προσέτασσεν, ἐγκεκαλυμμένος τε καὶ ἐν νυκτὶ μάλιστα
 ἀγνοούμενος. χειμερίου δὲ τοῦ πνεύματος ὄντος θαρ- 236
 ρεῖν ἐκέλευον οἱ θεράποντες τὸν κυβερνήτην ὥς τῷδε
 10 μάλιστα λησόμενοι τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας. τὸν
 μὲν δὴ ποταμὸν ὁ κυβερνήτης εἰρεσίᾳ βιαζόμενος ἔπλει·
 ὥς δ' ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς ἀφίκετο καὶ ἡ θάλασσα σὺν
 κλυδωνίᾳ καὶ πνεύματι τὸ ρεῦμα ἀνέκοπτεν, ὃ μὲν
 ἐπισπερχόντων αὐτὸν τῶν θεραπόντων ἐβιάζετο καὶ
 15 ὥς ἐς οὐδὲν προκόπτων ἀπέκαμνε καὶ ἀπεγίνωσκεν,
 ὃ δὲ Καῖσαρ ἀποκαλυψάμενος ἐνεβόησεν αὐτῷ· “θαρ-
 ρῶν ἴθι πρὸς τὸν κλύδωνα· Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν
 Καίσαρος τύχην”. ἐκπλαγέντων δὲ τῶν ἑρετῶν καὶ τοῦ 237
 κυβερνήτου προθυμία τε πᾶσιν ἐνέπιπτε καὶ ἡ ναῦς
 20 ὑπὸ βίας ἐξέπιπτε τοῦ ποταμοῦ. τὸ πνεῦμα δ' αὐτὴν
 καὶ τὸ κῦμα μετέωρον ἐς τὰς ὄχθας διερρίπτει, μέχρι
 πλησιαζούσης ἡμέρας οἱ μὲν ἐδεδοίκεσαν ὥς ἐν φωτὶ
 κατάδηλοι τοῖς πολεμίους ἐσόμενοι, ὃ δὲ Καῖσαρ, τῷ

4 ἐπιβάς εὐθύς ci. Mend. 9 ὥς ἐν τῷδε a 11 κατέ-
 πλει, quod coniecerat Mend., ipse refutavit coll. Zos. 3, 15
 12 ἀφίκοντο maluit Mend. 13 καὶ πνεύματι, πν in ras. (ex
 q nimirum), V, καὶ ρεύματι b, καὶ ταραχῇ ad 14 θερα-
 πόντων] πολεμίων iC 15 ὥς] ὃς V; fortasse aliquid inter-
 cidisse ci. Mend., ἐβιάζετο certe intellegendum: ‘superare
 conatus est’ ἐς del. Nauck, inut. ἀπεγίνωσκεν] ac despe-
 rans tandem clauum e manibus abiicit C, sine dubio non ex
 exemplari suo 16 ἀνεβόησεν Vi 16 sq. θαρρεῖ, ὢν supra
 εἴ, V 19 τε om. i

48 a. C.

- δαιμονίῳ χαλεψάμενος ὥς φθονερῶ, ἐφῆκε τὴν ναῦν
 238 ἐπανιέναι. ἣ μὲν δὴ πνεύματι ταχεῖ τὸν ποταμὸν
 ἀνέπλει, Καίσαρα δ' οἱ μὲν ἐθαύμαζον τῆς εὐτολμίας, 58
 οἱ δ' ἐπεμέμφοντο ὥς στρατιώτῃ πρόπον ἔργον εἰργα-
 239 σμένον, οὐ στρατηγῶ. ὃ δ' οὐκέτι λήσεσθαι προσ- 5
 δοκῶν Ποστούμιον ἀνθ' ἑαυτοῦ προσέταξε διαπλευσαί
 τε καὶ φράσαι Γαβινίῳ τὸν στρατὸν εὐθὺς ἄγειν διὰ
 θαλάσσης· ἂν δ' ἀπειθῇ, ταῦτα προστάσσειν Ἀντωνίῳ
 240 καὶ τρίτῳ μετὰ τὸν Ἀντώνιον Καληνῶ. εἰ δ' οἱ τρεῖς
 ἀποκνοῖεν, ἐπιστολὴ πρὸς τὸν στρατὸν αὐτὸν ἐγγρά- 10
 πτο ἄλλη, τὸν βουλούμενον αὐτῶν ἐπὶ τὰς ναῦς ἔπεσθαι
 τῷ Ποστουμίῳ καὶ καταλρεῖν ἀναχθέντας ἐς χωρίον,
 ἐς ὃ τι ὁ ἄνεμος ἐκφέρει, μηδὲν τῶν νεῶν φειδομέ-
 νους· οὐ γὰρ νεῶν χρῆζειν Καίσαρα, ἀλλὰ ἀνδρῶν.
 241 οὕτω μὲν ἀντὶ λογισμῶν ὁ Καῖσαρ ἐπεποιθεῖ τῇ τύχῃ. 15
 τάδε οὖν ὁ Πομπήιος προλαβεῖν ἐπειγόμενος ἐς μάχην
 διεσκευασμένος ἐπήει. καὶ δύο αὐτοῦ στρατιωτῶν ἐν
 μέσῳ τὸν ποταμὸν ἐρευνωμένων, ἧ μάλιστα εἰη διαβατός,
 τῶν τις Καίσαρος εἰς ἐπιδραμῶν τοὺς δύο ἀνείλε. καὶ ὁ
 Πομπήιος ἀνέξευξεν, οὐκ αἰδίου τὸ συμβὰν ἡγούμενος. 20
 αἰτίαν δ' εἶχε παρὰ πᾶσι καιρὸν ἄριστον ἐκλιπεῖν.
 242 Ποστουμίου δὲ διαπλεύσαντος ἐς τὸ Βρεντέσιον, ὁ 59
 μὲν Γαβίνιος οὐχ ὑποστάς τὸ πρόσταγμα ἤγε τοὺς βου-
 λομένους διὰ τῆς Ἰλλυριδος, οὐδαμοῦ διαναπαύων· καὶ
 ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν σχεδὸν ἅπαντες, καὶ 25
 243 ὁ Καῖσαρ ἠνεργκεν ὑπ' ἀσχολίας. ὁ δ' Ἀντώνιος τοὺς
 ἐτέρους ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπιβήσας Ἀπολλωνίαν μὲν παρ-

8 ταὐτὸ ci. Mend., *haec ipsa* C, sed ταῦτα potest ferri
 11 ἐπὶ τὰς ναῦς susp. Mend., sed cf. § 243 17 sq. τὸν ἐν
 μέσῳ ποταμὸν ci. Mend., bene 19 ἐπιδραμῶν εἰς ci. Nauck,
 sine causa idonea 22 ποστομίον h. l. B

ἐπλευσεν, ἰστίοις μεστοῖς ἐπιπνέοντος ἀνέμου· χαλάσαντος
 δὲ τοῦ πνεύματος περὶ μεσημβρίαν εἴκοσι τοῦ Πομ-
 πηίου νῆες, ἐπ' ἔρευναν τῆς θαλάσσης ἀναχθεῖσαι, καθ-
 ορῶσι τοὺς πολεμίους καὶ ἐδίωκον. τοῖς δὲ ὥς ἐν 244
 5 γαλήνῃ δέος ἦν πολὺ, μὴ σφᾶς ἀνατρήσειαν ἢ καταδύ-
 σειαν αἱ μακρὰι τοῖς ἐμβόλοισ· καὶ τὰ εἰκότα παρεσκευά-
 ζοντο, σφενδόναι τε ἠφίεντο ἤδη καὶ βέλη. καὶ ὁ 245
 ἄνεμος ἄφνω μείζων ἢ πρότερον ἐπέρραξεν. αἱ μὲν
 δὴ μεγάλοις αὐθις ἰστίοις ἐξ ἀέλπτου τὸ πνεῦμα ἐδέ-
 10 χοντο καὶ διέπλεον ἀδεῶς· αἱ δ' ἀπελείποντο, ῥοθίῳ
 καὶ πνεύματι καὶ θαλάσῃ κοίλῃ κακοπαθοῦσαι. καὶ
 μόλις ἐς ἀλλήμενα καὶ πετρώδη διερρίφησαν, δύο τινὰς·
 ἐς τέλμα τῶν Καίσαρος κατενεχθείσας ἐλοῦσαι. Ἀντώ-
 14 νιος δὲ ταῖς λοιπαῖς ἐς τὸ καλούμενον Νυμφαῖον κατήχθη.
 60 καὶ τῷ Καίσαρι σύμπας ὁ στρατὸς ἤδη παρῆν, παρῆν 246
 δὲ καὶ Πομπηίῳ. καὶ ἀντεστρατοπέδευον ἀλλήλοις ἐπὶ
 λόφων ἐν φρουρίοις πολλοῖς, πείραί τε ἦσαν περὶ ἕκα-
 στον φρούριον πυκναὶ περιταφρευόντων καὶ περιτει-
 χιζόντων ἀλλήλους καὶ γιγνομένων ὁμοῦ καὶ ποιούν-
 20 των ἐν ἀπόροις. ἐν δὲ ταῖςδε ταῖς πείραις περὶ τι 247
 φρούριον ἡττωμένου τοῦ Καίσαρος στρατοῦ λοχαγός,
 ᾧ Σκευᾶς ὄνομα ἦν, πολλὰ καὶ λαμπρὰ δρῶν ἐς τὸν

1 μεστοῖς om. Did., Bk., Mend., errore, ut videtur
 ἐπιπνέοντος, de quo etiam Mend. cogitaverat, ci. Cob. p. 230
 3 ἔρευσαν (sic) B 10 ἀπελείποντο Oi, corr. Mend. 12 μόλις
 ante δύο τινὰς poni maluit Schw., bene, ni forte cum Mend. τέλος
 scribendum aut aliquid intercidissee putamus 12 sq. 'durum
 hyperbaton' (Mend.) 14 Νύμφαιον maluit Mend.
 19 sq. ποιούντων] haesit Mend., sed cf. Dem. de cor. § 136: ὥς
 ἐν αἰσχρόνῃ ποιήσων τὴν πόλιν (Bitschowsky p. 445)

§ 246—260 de ordine rerum cf. C. Vitelli (v. ad § 231)
 p. 429 22 et p. 196, 11 de Scaeva et Minucio cf. Drumann III
 p. 495 adn. 24

48 a. C.

- ὀφθαλμὸν ἐτρώθη βέλει καὶ προπηδήσας κατέσεισεν
 248 ὥς εἰπεῖν τι βουλόμενος. σιωπῆς δ' αὐτῷ γενομένης,
 Πομπηίου λοχαγὸν ἐπὶ ἀνδρῶν γνῶριμον ἐκάλει· "σῶζε
 τὸν ὅμοιον σεαυτῷ, σῶζε τὸν φίλον καὶ πέμπε μοι
 τοὺς χειραγωγήσοντας, ἐπεὶ τέτρωμαι". προσδραμόν- 5
 των δ' ὥς αὐτομολοῦντι δύο ἀνδρῶν, τὸν μὲν ἔφθασε
 249 κτείνας, τοῦ δὲ τὸν ὦμον ἀπέκοψε. καὶ ὁ μὲν τάδε
 ἔπρασσε ἀπογιγνώσκων ἑαυτοῦ καὶ τοῦ φρουρίου· τοῖς
 δ' ἄλλοις αἰδῶς ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι καὶ ὀρμῇ προσ-
 ἐπιπτε, καὶ τὸ φρούριον περιεσώθη, πολλὰ καὶ τοῦ 10
 φρουράρχου Μινουκίου παθόντος, ᾧ γέ φασι τὴν μὲν
 ἀσπίδα ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἀναδέξασθαι βέλη, τὸ δὲ
 σῶμα ἕξ τραύματα καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ὁμοίως ἐκκο-
 250 πῆναι. τούτους μὲν δὴ Καῖσαρ ἀριστείοις πολλοῖς
 ἐτίμησεν, αὐτὸς δ', ἐκ Λυρραχίου τινὸς αὐτῷ πρασσο- 15
 μένης προδοσίας, ἤκε μὲν, ὥς συνέκειτο, νυκτὸς σὺν
 ὀλίγοις ἐπὶ πύλας καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος ...
 251 τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος ἄλλην στρατιὰν ἐκ Συρίας
 ἦγε Πομπηίῳ <Σικυρίων> ὁ κηδεστής· καὶ αὐτῷ Γάιος
 Καλουρίσιος περὶ Μακεδονίαν συμβαλὼν ἡττᾶτο, καὶ 20
 τέλος ἐν αὐτοῦ κατεκόπη χωρὶς ὀκτακοσίων ἀνδρῶν.
 252 Καίσαρι μὲν δὴ οὐδὲν ἦν ἐκ θαλάσσης διὰ Πομ- 61
 πῆιον ναυκρατοῦντα· ἐλίμαιεν οὖν ὁ στρατὸς αὐτῷ

1 ἐτρώθει (sic) B   3 ἀνδρεία bd, prob. Mend.   9 sq. προσ-
 έπεσε cum i ser. Mend.   17 lacunam significavit Schw., cf.
 Cass. D. 41, 50, 3   19 <Σικυρίων> addidi cum Zerdik p. 77,
 cf. § 316   Γάιος Καλουρίσιος] error aut Appiani aut librarii
 sec. Borghesi V p. 149: L. Cassius Longinus aut C. Calvinus
 (immo Cn. Domitius Calvinus, cf. Caes. b. c. 3, 36, Lucium vocat
 Plut. Pomp. c. 69) nominandus erat   23 ἐλίμαιεν post Musgr.
 Schw. ex C, qui: fame premebatur, ἐδείμαιεν Oi

καὶ τὴν πόαν ἡρτοποιοῦν, αὐτόμολοί τε Πομπηίῳ τοι-
 ούσδε ἄρτους προσήνεγκαν ὥς εὐφρανοῦντες ἰδόντα·
 ὃ δὲ οὐχ ἤσθη, ἀλλ' εἶπεν· "οἷοις θηρίοις μαχόμεθα".
 ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ὑπ' ἀνάγκης τὸν στρατὸν ἅπαντα 253
 5 συνῆγεν ὥς καὶ ἄκοντα Πομπήϊον βιασόμενος ἐς μά-
 χην· ὃ δὲ αὐτοῦ τὰ πολλὰ τῶν φρουρίων ἐκ τοῦδε
 κεκενωμένα προσλαβὼν ἡσύχαξε. καὶ τῷδε μάλιστα 254
 ἀνιαιθεὶς ὁ Καῖσαρ ἐπετόλμησεν ἔργῳ δυσχερεῖ τε καὶ
 παραλόγῳ, πάντα Πομπηίου τὰ στρατόπεδα ἐνὶ τείχει
 10 περιλαβὼν ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν ἀποτειχίσαι, ὥς
 μεγάλην, εἰ καὶ διαμάρτοι, δόξαν οἰσόμενος ἐπὶ τῷ
 τολμήματι· στάδιοι γὰρ ἦσαν διακόσιοι καὶ χίλιοι. καὶ 255
 ὃ μὲν ἐνεχέλει τοσῶδε ἔργῳ, Πομπήϊος δ' αὐτὸν ἀντ-
 απετάφρευε καὶ ἀντρωκοδόμει· καὶ μάταια τὰ ἔργα
 15 ἀλλήλοισ ἐποιοῦν. γίγνεται δ' αὐτοῖς ἄγων εἷς μέγας, 256
 ἐν ᾧ Πομπήϊος τρέπεται τε τοὺς Καίσαρος πάνυ λαμ-
 πρῶς καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἐδίωκε φεύγοντας ση-
 μεῖά τε πολλὰ εἶλεν αὐτῶν, καὶ τὸν αἰετόν, ὃ δὴ
 19 κυριώτατόν ἐστι Ῥωμαίοις, μόλις ἔφθασεν ὁ φέρων
 62 ὑπὲρ τὸ χαράκωμα τοῖς ἔνδον ῥίψαι. γενομένης δὲ 257
 τῆς τροπῆς λαμπρᾶς ὁ Καῖσαρ ἐτέρωθεν ἤγεν ἄλλον

1 καὶ τὴν] καὶ τινὰ ci. Mend., ut Plut. Caes. c. 39 ἀλλὰ ῥίξαν
 τινὰ κόπτοντες (cf. etiam Caes. b. c. 3, 48, 1), sed vix recte
 3 'οἷοις temptare noli' (Mend.) 7 προλαβὼν i 11 ἐπὶ <γε>
 ci. Mend., cf. Hannib. c. 3 μεγάλην αὐτῷ δόξαν — τό γε ἐγγέ-
 ρημα οἶσιν 12 διακόσιοι καὶ χίλιοι] εἴκοσι καὶ ἑκατόν ci.
 Schw., quo tamen numero Pompei vallum expressit. XVII milia
 passuum, i. e. stadia 136, habet Caes. b. c. 3, 63, 4, ubi vide,
 quae Hofmann adnotavit, XVI milia pass., i. e. stadia 128,
 Flor. 2, 13, 39 14 ἀπρωκοδόμει b 18 αἰετόν Oi, αἰετόν
 scr. Bk. et Mend., codices fluctuant inter utramque formam,
 cf. Crönert, Memoria p. 106 19 praecipuum Romanis signum C,
 unde σημείον addi maluit Mend., sed facile subauditur ex ση-
 μεῖα (v. 17 sq.) 21 ἐπήγεν ci. Mend.

στρατόν, οὕτω δὴ τι καὶ τοῦτον περίφοβον, ὥς Πομπήϊου μακρόθεν ἐπιφανέντος μήτε στήναι περὶ τὰς πύλας ὄντας ἤδη μήτε ἐσελθεῖν ἐν κόσμῳ μήτε πεισθῆναι τοῖς προστάγμασιν, ἀλλὰ φεύγειν ἕκαστον, ὅπη τύχοιεν, ἀμεταστρεπτὶ χωρὶς αἰδοῦς καὶ παραγγέλματος 5
 258 καὶ λογισμοῦ. Καίσαρος δ' αὐτοὺς περιθέοντός τε καὶ σὺν ὀνειδίει μακρὰν ἔτι τὸν Πομπήϊον ὄντα ἐπιδεικνύοντος, καὶ ἐφορῶντος τὰ σημεῖα ἀπερρίπτουν καὶ ἔφευγον, οἱ δὲ μόλις ὑπ' αἰδοῦς κατέκυπτον ἐς τὴν γῆν ἄπρακτοι· τοσοῦτος αὐτοῖς τάραχος ἐνεπεπτώκει. εἷς δὲ 10
 καὶ στρέψας τὸ σημεῖον ἀνέτεινε τὸν οὐρίαχον ἐς τὸν
 259 αὐτοκράτορα. καὶ τὸνδε μὲν οἱ Καίσαρος ὑπασπισταὶ κατέκοπτον, οἱ δ' ἐσελθόντες οὐδ' ἐπὶ τὰς φυλακὰς ἀπήντων, ἀλλὰ μεθιμένα πάντα ἦν καὶ τὸ χαράκωμα ἀφύλακτον, ὥστε αὐτὸ δοκεῖ συνεσπεσῶν ἂν τότε ὁ 15
 Πομπήϊος εἰλεῖν κατὰ κράτος καὶ τὸν πόλεμον ἐνὶ τῷδε ἔργῳ πάντα ἐξεργάσασθαι, εἰ μὴ Λαβιηνὸς αὐτόν, θεοῦ παράγοντος, ἐπὶ τοὺς φεύγοντας ἐπειθε τραπῆναι· καὶ αὐτὸς ἅμα ὤκνησεν, ἢ τὴν ἀφυλαξίαν τοῦ χαράκωματος ὥς ἐνέδραν ὑφορώμενος ἢ ὥς ἤδη κεκριμένου τοῦ 20
 260 πολέμου καταφρονήσας. ἐπὶ δὲ τοὺς ἔξω τραπεῖς ἐτέρους τε ἔκτεινε πολλοὺς καὶ σημεῖα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔλαβεν ἐν ταῖς δύο μάχαις ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν καὶ

4 ὅποι cum V scr. Mend., ὅπη ceteri, utrumque bonum, cf. ad § 152 5 aut καὶ solum aut καὶ παραγγέλματος delendum esse ci. Mend.; Kratt p. 61 verba tradita ut ἐν διὰ δυοῖν defendebat 8 καὶ ἐφορῶντος] καὶ ἐφορμῶντος ci. Musgr., idem Roscher, Jahrb. f. cl. Philol. 119 (1879) p. 592, quod iure reprobavit Mend. ibid. p. 821; intellege: 'vel (Caesaris) sub oculis signa abiecerunt', cf. § 264. 304 etc. 11 οὐρίαχον editio Tolliana, οὔραχον Oi 22 sq. τῆς ἡμέρας ἐκείνης post δύο transponi voluit Mend., coll. Caes. b. c. 3, 71, 1 'duobus his unius diei proeliis', sed verba tradita idem significant

δεύτερον τόνδε καιρὸν ἐντελοῦς ἔργου μεθῆκεν. ὃ καὶ τὸν Καίσαρά φασιν εἶπειν, ὅτι σήμερον ἂν ὁ πόλεμος ἐξείργαστο τοῖς πολεμίοις, εἰ τὸν νικᾶν ἐπιστά-
4 μενον εἶχον.

- 63 ὁ δὲ Πομπήιος τὴν τε νίκην ὑπερεπαίρων ἐπέστελλε 261
· βασιλεῦσι καὶ πόλεσι πάσαις καὶ τὸν στρατὸν ἀντίκα
τὸν Καίσαρος ἤλπιζε πρὸς ἑαυτὸν μεταβαλεῖσθαι, λιμῶ
τε πεπιεσμένον καὶ ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγμένον,
μάλιστα δὲ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ, τὸ σφέτερον ἀμάρ-
10 τημα φοβουμένους. οἱ δέ, θεοῦ σφᾶς ἐπὶ μετάνοιαν 262
ἄγοντος, τὸ ἀμάρτημα ἡδοῦντο καὶ τοῦ Καίσαρος αὐ-
τοῖς ἐπιμεμφομένου τε πράως καὶ συγγνώμην διδόντος
ἔτι μᾶλλον ἡρεθίζοντο καθ' ἑαυτῶν καὶ ἐκ παραδόξου
μεταβολῆς ἐκέλευον τῷ πατρὶν νόμῳ διακληρώσαντα
15 αὐτοὺς τὸ δέκατον μέρος ἀναιρεῖν. οὐ πειθομένου δὲ 263
τοῦ Καίσαρος μᾶλλον ἡδοῦντο καὶ συνεγίνωσκον αὐ-
τὸν οὐκ ἀξίως ὑπὸ σφῶν ἡδικῆσθαι καὶ τοὺς φέρον-
τας τὰ σημεῖα κτείνειν ἐπεβόων, ὥς οὐκ ἂν αὐτοί ποτε
φυγόντες, εἰ μὴ τὰ σημεῖα προαπεστράφη. ὥς δὲ ὁ 264
20 Καῖσαρ οὐδὲ τοῦτ' ἀνασχόμενος ὀλίγους μόλις ἐκόλα-
σεν, ἀντίκα πᾶσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν μετριοπάθειαν ὁρμὴ
τοσῆδε ἐνέπιπτεν, ὥς εὐθὺς αὐτὸν ἄγειν ἀξιοῦν ἐπὶ
τοὺς πολεμίους· καὶ ἐνέκειντο σφόδρα προθύμως, παρα-
καλοῦντές τε καὶ ὑπισχνούμενοι διορθώσεσθαι τὸ ἀμάρ-
25 τημα νίκη καλῇ· κατὰ τε σφᾶς ἐπιστρεφόμενοι πρὸς
ἄλλήλους ἰλαδὸν κατὰ μέρη συνώμνυντο, ἐφορῶντος

9 αὐτοῦ] αὐτῶν expectavit Mend. 15 αὐτοὺς libri,
correxī cum Mend. ἀναιρεῖν Bi, ἀνελεῖν cum V scr. Mend.,
sed V¹ quoque in mg. γρ. ἀναιρεῖν 19 προαπεστράφη a
22 ἐνέπεσεν maluit Mend., sed cf. praef. et ad I § 285
αὐτὸν] αὐτοὺς maluit Mend., cf. ad I § 223 26 εἰλαδὸν i

48 a. C.

- αὐτοῦ Καῖσαρος, μὴ ἐπανήξιν ἐκ τῆς μάχης, εἰ μὴ
 265 κρατοῖεν. ὅθεν αὐτὸν οἱ μὲν φίλοι παρεκάλουν ἀπο- 64
 χρήσασθαι τοιαῦδε μετανοία καὶ προθυμία στρατοῦ· ὁ
 δ' ἐς μὲν τὸ πλῆθος εἶπεν, ὅτι μετὰ βελτιόνων καιρῶν
 αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἄξει, καὶ μεμνησθαι τῆσδε 5
 τῆς προθυμίας διεκελεύσατο, τοὺς δὲ φίλους ἀνεδί-
 δασκεν, ὅτι χρὴ καὶ τῶνδε προεξελεῖν τὸν φόβον τῆς
 ἥττης πολὺν αὐτοῖς ἐγγενόμενον καὶ τῶν πολεμίων
 266 τὸ φρόνημα ἀκμάζον προκαθελεῖν. ὡμολόγει τε μετα-
 γινώσκειν πρὸς Δυσραχίῳ στρατοπεδεύσας, ἔνθα ἔστιν 10
 ἡ παρασκευὴ πᾶσα Πομπηίῳ, δέον ἀποσπᾶν αὐτὸν ἐτέ-
 ρωθι ἐς ὁμοίας ἀπορίας.
 267 καὶ τὰδε εἰπὼν ἐς Ἀπολλωνίαν εὐθύς μετῆει καὶ
 ἀπ' αὐτῆς ἐς Θεσσαλίαν νυκτὸς ὑπεχώρει λανθάνων·
 Γόμφους τε πόλιν μικρὰν οὐ δεχομένην αὐτὸν ἐξεῖλεν 15
 268 ὑπὸ ὀργῆς καὶ ἐπέτρεψε τῷ στρατῷ διαρπάσαι. οὐ δ'
 ὥς ἐκ λιμοῦ πάντων ἐνεπλίμπλαντο ἀθρόως καὶ ἐμεθύ-
 σκοντο ἀπρεπῶς, καὶ μάλιστα αὐτῶν οἱ Γερμανοὶ γε-
 λιοτάτοι κατὰ τὴν μέθην ἦσαν, ὥστε δοκεῖ καὶ τότε
 ἂν ὁ Πομπήιος ἐπελθὼν ἐργάσασθαι τι λαμπρόν, εἰ 20
 μὴ διώκειν ὅλως ὑπερεῖδεν ἐκ καταφρονήσεως, μέχρι
 Καῖσαρ ἐπὶ συντόνως ἡμέραις ὀδεύσας ἐστρατοπέδευσε
 269 περὶ Φάρσαλον. λέγεται δ' ἐν τοῖς Γόμφοις γενέσθαι
 παθήματα γενναῖα καὶ νεκροὺς τῶν ἐπιφανῶν γερόν-

1 αὐτοῦ] τοῦ cum VC ser. Mend., sed premitur sententia
 etiam § 304 7 sq. <ἐκ> τῆς ἥττης ci. Mend. 11 περισπᾶν
 ci. Mend. ex Plut. Caes. c. 39 ὅτι — ἐάσας (ἐξὸν maluit Mend.)
 ἐκεῖ περισπᾶσαι τὸν πόλεμον ἐνταῦθα καθέξοιτο πρὸς θαλάττη
 11 sq. ἐτέρωθι] ἐτέρωσε ci. Mend., sed cf. ἐκεῖ apud Plut. l. c.
 17 ἐνεπλίμπλαντο i 19 καὶ pro κατὰ V 22 ἡμέρας a
 24 τῶν] τινῶν vel etiam ἐπιφανεστάτων ci. Mend.; neutro mihi
 videtur opus

των ἐν ἰατρείῳ φανῆναι, κυλλῶν αὐτοῖς παρακειμένων ἀτρώτοις, εἴκοσι μὲν ὥς ἐκ μέθης κατακεκλιμένους ἐπὶ τὸ ἔδαφος, ἕνα δ' ἐπὶ θρόνου παρκαθεζόμενον οἷα
 4 ἱατρόν, ὃς τὸ φάρμακον αὐτοῖς ἄρα παρέσχε.

65 Πομπήιος δ' ἐπὶ τῇ Καίσαρος ἀναξεύξει βουλὴν 270
 προυτίθει. καὶ Ἀφρανίῳ μὲν ἐδόκει τὸ ναυτικόν, ᾧ
 δὴ καὶ πολὺ προὔχεν, ἐπιπέμπειν Καίσαρι καὶ ἐνοχλεῖν
 θαλασσοκρατοῦντας ἁλωμένῳ καὶ ἀποροῦντι, τὸ δὲ
 πεζὸν αὐτὸν Πομπήιον ἄγειν κατὰ σπουδὴν ἐς τὴν
 10 Ἰταλίαν εὖνουν τε πρὸς αὐτὸν οὔσαν καὶ πολεμίων
 ἔρημον, κρατυνόμενον δ' αὐτήν τε καὶ Γαλατίαν καὶ
 Ἰβηρίαν ἐξ οἰκείας καὶ ἡγεμονίδος γῆς αὐτίς ἐπιχει-
 ρεῖν Καίσαρι. ὃ δὲ καὶ ταῦτα ἄριστα ἂν οἱ γενόμενα 271
 παριδὼν ἐπείθετο τοῖς λέγουσιν αὐτίκα τὸν Καίσαρος
 15 στρατὸν μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ἣ
 οὐ πολὺ σφίσιν ἔσεσθαι τὸ ἔτι λοιπὸν ἐπὶ τῇ κατὰ
 Δυρράχιον γενομένῃ νίκη· τὸ δ' ἐναντίον αἰσχιστον
 εἶναι, καταλιπεῖν φεύγοντα Καίσαρα καὶ τοῖς ἡττη-
 θείσιν ὁμοίως τὸν νικῶντα φεύγειν. ὃ μὲν δὴ τοῖσδε 272
 20 προσθέμενος αἰδοῖ μάλιστα τῶν ἐφ' ὧν ἐθνῶν ἐς αὐτὸν
 ἀφορώντων καὶ φειδοῖ Λευκίου Σκιπίωνος, μή τι περὶ
 Μακεδονίαν ὦν ἔτι πάθοι, μάλιστα δ' ἐς ἀγῶνα χρή-
 σασθαι θαρροῦντι τῷ στρατῷ διανοούμενος ἐπῆλθε

2 in ἀτρώτοις offendit Musgr., ὥς ἀρρώστοις ci. Herw. p. 66, qui idem ὥς ἐς μέθην spuria aut depravata ex ὥς ἐς θεραπείαν iudicavit, quae omnia falsa esse iam vidit Schenkl p. 179 ἐκ μέθης scripsi, ut vertit C, ἐς μέθην Oi, vulgo κατακεκλιμένοις i 7 προεῖχεν scr. Nauck et Mend., ille tamen postea προὔχεν vindicavit, Mélanges gréco-rom. 5 p. 174; προεῖχον maluit Mend. cum Gel. 8 ἁλωμένῳ V 14 ἐπύθετο V aut ἦ ante αὐτίκα aut v. 16 γε (post οὐ πολὺ?) desideravit Mend. 20 μάλιστα om. C, fort. recte, μὲν ci. Mend.

48 α. C.

καὶ ἀντεστρατοπέδευσε τῷ Καίσαρι περὶ Φάρσαλον,
καὶ τριάκοντα σταδίου ἀλλήλων ἀπείχον.

- 273 ἄγορά δὲ Πομπηίῳ μὲν ἦν πανταχόθεν· οὕτω γὰρ 66
αὐτῷ προδιώκηντο καὶ ὁδοὶ καὶ λιμένες καὶ φρούρια,
ὥς ἔκ τε γῆς αἰεὶ φέρεσθαι καὶ διὰ θαλάσσης πάντα 5
ἄνεμον αὐτῷ φέρειν· Καῖσαρ δὲ μόνον εἶχεν, ὃ τι μό-
274 λισ εὗροι καὶ λάβοι κακοπαθῶν. καὶ οὐδ' ὥς αὐτὸν
ἀπέλειπεν οὐδεὶς, ἀλλὰ σπουδῇ δαιμονίῳ συνενεχθῆναι
τοῖς πολεμοῖς ὠρέγοντο καὶ ἡγοῦντο πολέμῳ μὲν εἶναι
παρὰ πολὺ ἀμείνους νεοστρατεῦτων ἔτι ὄντων δέκα 10
ἔτεσιν ἡσκημένοι, εἰς δὲ ταφρείας ἢ περιτειχίσεις ἢ σιτο-
λογίας ἐπιπόνους ἀσθενέστεροι διὰ γῆρας· ὅλως τε
κάμνουσιν αὐτοῖς ἐδόκει δοῶν τι . . . μετ' ἀργίας ἢ
275 λιμῷ διαφθαρῆναι. ὣν ὁ Πομπήιος αἰσθανόμενος ἐπικίν-
δυνον μὲν ἡγεῖτο γεγυμνασμένοις καὶ ἀπορινώσκου- 15
σιν αὐτῶν ἀνδράσι καὶ τύχῃ Καίσαρος λαμπρᾷ περὶ
τῶν ὅλων συνενεχθῆναι δι' ἐνὸς ἔργου, δυνατώτερον
δὲ καὶ ἀκινδυνότερον ἐκτροῦσαι ταῖς ἀπορίαις αὐτοῦς
οὔτε γῆς εὐπόρου κρατοῦντας οὔτε θαλάσσης χρωμένους
276 οὔτε ναῦς ἐς φυγὴν ταχεῖαν ἔχοντας. ὁ μὲν δὴ κρα- 20
τίστῳ λογισμῷ τρίβειν τὸν πόλεμον ἐγνώκει, καὶ ἐς
λοιμὸν ἐκ λιμοῦ τοὺς πολεμικοὺς περιφέρειν· πολὺ δ' 67
ἀμφ' αὐτὸν πλῆθος ἀνδρῶν ἀπὸ τε τῆς βουλῆς ὁμο-

5 αἰεὶ om. V   6 ἄνεμον et φέρειν del. Nauck, sed iungo
πάντα cum ἄνεμον   8 ἀπέλειπεν B   13 sq. δοῶν τι μετ'
ἀργίας ἢ λιμῷ (ἢ μετὰ λιμοῦ B) διαφθαρῆναι Oī; Schw. pro-
posuit aut δοῶν τι <μετ' ἀνδρείας> ἢ μετ' ἀργίας λιμῷ διαφθ.,
quod rec. Did., aut δοῶν τι ἢ μετ' ἀργίας λιμῷ διαφθ., quod
tenuit Mend., hic ipse tamen proponens δοῶν τι μετ' ἀπονοίας
ἢ λιμῷ διαφθ. Statui lacunam, in qua exciderint fere: <μετ'
ἀπονοίας vel μετὰ τόλμης μᾶλλον ἢ>; de μᾶλλον v. ad I § 454
16 αὐτῶν Bi (V?), corr. Did.   20 ναῦν i   22 λοιμὸν Davis
ad Caes. b. c. 3, 84, 1 et Cob. p. 216 sq., quod cum Mend. propter
Plut. Caes. c. 40 tenui, dubitanter tamen, λιμὸν libri

τίμων οἱ καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων οἱ διαφανέστατοι
 βασιλεῖς τε πολλοὶ καὶ δυνάσται, οἳ μὲν ὑπ' ἀπειρίας,
 οἳ δ' ἀμέτρως τοῖς περὶ τὸ Δυρράχιον εὐπραγήμασιν
 ἐπηρμένοι, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῷ πλείονες εἶναι τῶν πολε-
 5 μίων, οἳ δὲ καὶ κάμνοντες ὅλως τῷ πολέμῳ τὴν κρίσιν
 ταχύτεραν μᾶλλον ἢ πρόεπουσιν ἐπειγόμενοι γενέσθαι,
 πάντες ἐξώτρυνον αὐτὸν ἐς τὴν μάχην, ἐπιδεικνύοντες
 αἰεὶ τὸν Καίσαρα παρατάττοντά τε καὶ προκαλούμενον.
 ὁ δ' ἐξ αὐτοῦ μάλιστα τοῦδε αὐτοῦς ἀνεδίδασκειν, ὅτι Καί- 277
 10 σαρὶ μὲν τοῦτ' ἐξ ἀπορίας ἀναγκαῖον ἦν, σφίσι δὲ καὶ
 διὰ τοῦτ' εὐκαιρὸν ἠσυχάζειν, ὅτι Καίσαρ ὑπ' ἀνάγκης
 ἐπείγοιτο. ἐνοχλούμενος δὲ ὑπὸ τε τοῦ στρατοῦ παντὸς 278
 ἐπηρμένου τοῖς περὶ τὸ Δυρράχιον ἀμέτρως καὶ τῶν ἐπ'
 ἀξιώσεως αὐτὸν ἐπιτωθαζόντων ἐς φιλαρχίαν ὥς ἐκόντα
 15 βραδύνοντα, ἵν' ἀνδρῶν ὁμοτίμων τοσῶνδε ἄρχοι, καὶ
 ἐπὶ τῷδε αὐτὸν βασιλέα τε βασιλέων καὶ Ἀγαμέμνονα
 καλούντων, ὅτι κακείνος βασιλέων διὰ τὸν πόλεμον
 ἤρχεν, ἐξέστη τῶν οἰκείων λογισμῶν καὶ ἐνέδωκεν αὐ-
 τοῖς, θεοῦ βλάπτοντος ἤδη καὶ τᾶλλα παρ' ὅλον τόνδε
 20 τὸν πόλεμον. νωθῆς τε γὰρ καὶ βραδὺς παρὰ τὴν αὐτοῦ 279
 φύσιν ἐν ἅπασι γεγρονῶς παρεσκευάζετο ἄκων ἐς μά-
 χην ἐπὶ κακῷ τε αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτὸν ἀναπειθόντων.
 68 Καίσαρι δὲ τῆς νυκτὸς ἐκείνης τρία μὲν ἐπὶ σιτο- 280
 λογίαν ἐξῆει τέλη (τὸν γὰρ Πομπήμιον ἐπαινῶν τῆς

5 ὅλως Schw., ὅμως Oī τὴν κρίσιν om. V 7 ἐξώ-
 τρυναν V τὴν delendum ci. Mend., cf. v. 21, sed est ea
 pugna, qua bellum decerni debebat; v. etiam § 288 8 τὸν
 Καίσαρα αἰεὶ παρατ. maluit Mend., sed cf. ad I § 406 10 ἦν]
 ἐστι vel εἶναι ci. Mend., sed cf. Krüger, Gr. Sprachl.⁵ § 54, 6, 3
 17 sq. ὅτι — ἤρχεν del. Nauck, cf. Plut. Caes. c. 41, Pomp.
 c. 67 19 sq. ἤδη, <ὥς> καὶ τᾶλλα ci. Mend., potuit fortasse
 melius <ὥς> ἤδη καὶ τᾶλλα, sed etiam tradita teneri possunt
 20 αὐτοῦ Bi (V?), corr Bk. 22 αὐτοῦ V, αὐτοῦ Bi κακῷ
 αὐτοῦ τε ci. Mend., male ob hiatum, cf. Zerdik p. 71, Kratt p. 66

48 a. C.

βραδυτήτος καὶ οὐδαμοῦ νομίζων μεταθήσεσθαι τοῦ
 βουλευµατος περιέπεμπεν ἐπὶ σίτον), πυθόµενος δὲ
 τῆς παρασκευῆς ἤσθη τε τῆς ἀνάγκης, ἣν εἶκαζεν ἡναγ-
 κάσθαι Πομπήιον ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν ἑαυτοῦ
 281 τάχιστα ἀνεκάλει πάντα καὶ ἀντιπαρεσκευάζετο. θυό- 5
 µενός τε νυκτὸς μέσης τὸν Ἄρη κατεκάλει καὶ τὴν
 ἑαυτοῦ πρόγονον Ἀφροδίτην (ἐκ γὰρ Αἰνείου καὶ Ἴλου
 τοῦ Αἰνείου τὸ τῶν Ἰουλίων γένος παρενεχθέντος τοῦ
 ὀνόµατος ἡγεῖτο εἶναι), νεών τε αὐτῇ νικηφόρῳ χαρι-
 282 στήριον ἐν Ῥώμῃ ποιήσειν εὔχετο κατορθώσας. ὥς δὲ 10
 καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ διαπτὰν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς
 τὸ Πομπηίου στρατόπεδον ἐσβέσθη, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν
 Πομπήιον ἔσεσθαι τι λαμπρὸν αὐτοῖς ἔφασαν ἐκ τῶν
 πολεµίων, ὁ δὲ Καῖσαρ σβέσειν αὐτὸς ἐµπεσὼν τὰ
 283 Πομπηίου. αὐτῷ δὲ τῷ Πομπηίῳ τῆς αὐτῆς νυκτὸς 15
 τινα τῶν ἱερείων ἐκφυρόντα οὐ συνελήφθη, καὶ με-
 λισσῶν ἑσµὸς ἐπὶ τοῖς βωμοῖς ἐκάθισε, ζῶον νωχελοῦς.
 μικρὸν τε πρὸ ἕω πανικὸν ἐνέπεσεν αὐτοῦ τῷ στρατῷ·
 284 καὶ τόδε περιδραµὼν αὐτὸς καὶ καταστήσας ἀνεπαύετο 19
 σὺν ὕπνῳ βαθεῖ· περιεγειράντων δ' αὐτὸν τῶν φίλων, 69
 ὄναρ ἔφασκεν ἄρτι νεὼν ἐν Ῥώμῃ καθιεροῦν Ἀφρο-
 δίτη νικηφόρῳ. καὶ τόδε μὲν ἀγνοία τῆς Καίσαρος

1 οὐδαµὰ vel οὐδαµῶς ci. Mend.   μεθήσεσθαι ci. Cob.
 p. 217, reprobavit Schenkl p. 176 coll. III § 113, Diod. 16, 31, 2
 6 μέσης om. V   9 νικηφόρον V   13 αὐτοῖς Bi (V?), corr.
 Bk.   17 βωμοῖς] σημείοις ci. Mend. ex ceteris scriptoribus.
 Sed fortasse βωμοῖς e negligentia App. natum, cf. Cass. D. 41,
 61, 2: τὰ τε σημεία αὐτοῦ τὰ στρατιωτικὰ μέλισσαι περιέσχον,
 καὶ πολλὰ τῶν ἱερείων αὐτοῖς ἤδη τοῖς βωμοῖς προσαγόμενα
 ἐξέδρα   ζῶον νωχελοῦς cum C omitti maluit Mend., sed cf.
 simile additamentum IV § 14; Candidum autem verisimile est
 νωχελοῦς non intellexisse

εὐχῆς οἷ τε φίλοι καὶ ὁ στρατὸς ἅπας πυθόμενοι
 ἦδοντο, καὶ τᾶλλα ἀλόγως σὺν ὁρμῇ καὶ καταφρονή-
 σει χωροῦντες ἐπὶ τὸ ἔργον ὡς ἐπὶ ἔτοιμον. ὦν γε 285
 πολλοὶ καὶ τὰς σκηναὺς δάφναις ἀνέστεφον ἤδη, συμ-
 5 βόλῳ νίκης· καὶ οἱ θεράποντες αὐτοῖς δαῖτα λαμπρο-
 τάτην ἐπόρσυνον· εἰσὶ δ' οἱ καὶ περὶ τῆς Καίσαρος
 ἀρχιερωσύνης ἐς ἀλλήλους ἤδη διήριζον. ἅπερ ὁ Πομ- 286
 πῆιος οἷα πολέμων ἔμπειρος ἀπεστρέφετο καὶ νεμεσῶν
 ἐπ' αὐτοῖς ἐνεκαλύπτετο, κατεσιώπα δ' ὅμως ὑπὸ ὄκνου
 10 καὶ δέους, ὥσπερ οὐ στρατηγῶν ἔτι, ἀλλὰ στρατηγού-
 μενος καὶ πάντα πράσσειν ὑπὸ ἀνάγκης παρὰ γνώμην.
 τοσοῦτον ἀνδρὶ μεγαλουργῶ καὶ παρὰ πᾶν ἔργον ἐς 287
 ἐκείνην τὴν ἡμέραν εὐτυχεστάτῳ γενομένῳ τὸ δύσθυ-
 μον ἐνεπεπτώκει, εἴτε ὅτι τὰ συμφέροντα κρίνων οὐκ
 15 ἔπειθεν, ἀλλ' ἐπὶ κύβον ἐχώρει πλήθους ἀνδρῶν
 τοσῶνδε σωτηρίας καὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐς τότε ἀηττή-
 του· εἴτε τι καὶ μαντικώτερον αὐτὸν πλησιάζοντος ἤδη
 τοῦ κακοῦ συνετάρασσε, μέλλοντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης
 ἐκ δυναστείας τοσῆσδε ἀθρόως ἐκπεσεῖσθαι. τοσοῦτον 288
 20 δ' οὖν εἰπὼν τοῖς φίλοις, ὅτι ἦδε ἡ ἡμέρα, ὁπότερος
 ἂν ἐπικρατήσῃ, μεγάλων ἐς αἰεὶ Ῥωμαίοις ἄρξει κακῶν,
 παρέτασεν ἐς τὴν μάχην· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα αὐτοῦ
 τὴν διάνοιαν προπεσεῖν τινες ἐν τῷ φόβῳ νομίζοντες
 ἡγοῦντο οὐδ' ἂν Πομπήιον κρατήσαντα μεθεῖναι τὴν
 25 μοναρχίαν.

70 στρατιὰ δ' ἦν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πολλῶν ἀμφίλογα 289

7 ἤδη om. V   9 ἀνεκαλύπτετο ci. Musgr., male ὅμως]
 ὅλως ci. Schw., perperam   14 ἐπεπεπτώκει V   16 ἀηττήτου i,
 ut videtur   20 δ' deleri voluit Mend., sed cf. ad I § 37
 δ' ἐνεπαίων i   21 ἐπικρατήσοι Bi   ἐς αἰεὶ cum C omitti
 maluit Mend.; in eadem sententia Plut. Caes. c. 32 extr. habet
 πρὸς τὸ μέλλον   22 τὴν molestum putavit Mend., cf. ad § 276

48 a. C.

εἰπόντων ἐπομένῳ μάλιστα Ῥωμαίων τοῖς τὰ πιθανώ-
 τατα γράφουσι περὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἀνδρῶν, οἷς δὴ
 καὶ μάλιστα θαρροῦντες τὰ συμμαχικὰ οὐκ ἀκριβοῦσιν
 οὐδὲ ἀναγράφουσιν ὡς ἀλλότρια καὶ ὀλίγην ἐν αὐτοῖς
 εἰς προσθήκην χώραν ἔχοντα, Καίσαρι μὲν ἐς δις- 5
 χιλίους ἐπὶ δισμυρίοις, καὶ τούτων ἱππεῖς ἦσαν ἀμφὶ
 τοὺς χιλίους, Πομπηίῳ δὲ ὑπὲρ τὸ διπλάσιον, καὶ τού-
 των ἱππεῖς ἐς ἑπτακισχιλίους. ὧδε μὲν τοῖς τὰ πιθανώ-
 τατα λέγουσι δοκεῖ μυριάδας ἑπτὰ ἀνδρῶν Ἰταλῶν
 290 συμπεσεῖν ἀλλήλοις ἐς μάχην· οἳ δ' ὀλιγωτέρους ἐξ- 10
 κισμυρίων φασίν, οἳ δ' ὑπερεπαίροντες τεσσαράκοντα
 μυριάδας γενέσθαι λέγουσι. καὶ τούτων οἳ μὲν ἡμι-
 ὅλιον, οἳ δὲ ἐκ τριῶν νομίζουσιν ἀμφὶ τὰ δύο τῷ
 Πομπηίῳ γενέσθαι μέρη. τοσάδε μὲν ἀμφιγνοοῦσι περὶ
 τοῦ ἀκριβοῦς· ὅπως δ' οὖν εἶχε, τοῖσδε μάλιστα τοῖς 15
 291 ἐξ Ἰταλίας ἐκάτερος αὐτῶν ἐθάρρει. τὸ δὲ συμμαχι-
 κὸν ἦν Καίσαρι μὲν ἱππεῖς τε Κελτοὶ . . . καὶ Κελτῶν τῶν
 ὑπὲρ Ἀλπεις ἀριθμὸς ἄλλος· Ἑλλήνων δ' ἐπέλταζον
 292 αὐτῷ Δόλοπες, Ἀκαρνᾶνες, Αἰτωλοί. τοσοῖδε μὲν τῷ
 Καίσαρι συνεμάχουν, Πομπηίῳ δὲ πάντα τὰ ἐξ ἄθνη 20
 κατὰ πλῆθος, οἳ μὲν ἐξ ἵππων, οἳ δὲ πεζοί, ἀπὸ μὲν

4 sq. ἐν αὐτοῖς scr. Mend., delebatque εἰς προσθήκην ut
 glossema; ἐν αὐτοῖς, ὡς προσθήκην, ῥοπήν (hoc etiam Mend.
 suspicatus erat) ἔχοντα ci. Herw. p. 67. Sed αὐτοῖς Bitschofsky
 p. 445 recte dicit respicere ad τῶν ἐξ Ἰταλίας ἀνδρῶν et ὀλίγην
 χώραν ἔχοντα defenditur Arr. Anab. 7, 6, 5, Xen. Anab. 5, 7, 28,
 Polyb. 1, 43, 1 etc.; ad εἰς προσθήκην, pro quo malim ὡς πρ.,
 cf. Cass. D. 47, 39, 3: τό τε συμμαχικὸν — ἐν προσθήκης μέρει
 τοῦ πολιτικοῦ ἢν 10 sq. ὀλιγωτέρους, ἐξακισμυρίους a C
 11 τεσσαράκοντα] τεσσαρεσκαίδεκα ci. Schw., at cf. Flor. 2,
 13, 44 13 ἐκ <τῶν> τριῶν ci. Keil, cf. Kühner-Gerth II³, 1
 p. 639 17 post Κελτοὶ notam numeralem iure desideravit
 Schw.; significavi lacunam, quam ita fere explendam puto:
 ἱππεῖς τε Κελτοὶ <τῶν ἐντὸς Ἀλπεων . . .> καὶ Κελτῶν; ceterum
 καὶ ex C add. Schw., om. Oi 18 ἄλλος vertit C, ἄλλως Oi

τῆς Ἑλλάδος Λάκωνες, ὑπὸ τοῖς ἰδίοις βασιλεῦσι τασσό-
 μενοι, καὶ ἡ ἄλλη Πελοπόννησος καὶ Βοιωτοὶ μετ'
 αὐτῶν. ἐστράτευον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, κηρυξάντων μὲν 293
 αὐτοὺς ἐκατέρων μὴ ἀδικεῖν τὸν στρατὸν ὡς ἱεροὺς
 5 τῶν Θεσμοφόρων, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἄρα τοῦ πολέ-
 μου τραπέντες ὡς ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀγω-
 71 νιούμενοι. ἐπὶ δὲ τοῖς Ἑλλησιν ὀλίγου πάντες, ὅσοι 294
 περιμόντι τὴν ἐν κύκλῳ θάλασσαν ἐπὶ τὴν ἕω, Θρᾶκὲς
 τε καὶ Ἑλλησπόντιοι καὶ Βιθυνοὶ καὶ Φρύγες καὶ Ἴωνες,
 10 Λυδοὶ τε καὶ Παμφύλιοι καὶ Πισίδαι καὶ Παφλαγόνες,
 καὶ Κιλικία καὶ Συρία καὶ Φοινίκη καὶ τὸ Ἑβραίων
 γένος καὶ Ἀραβες οἱ τούτων ἐχόμενοι Κύπριοί τε καὶ
 Ῥόδιοι καὶ Κρήτες σφενδονῆται καὶ ὅσοι ἄλλοι νη-
 σιῶται. παρῆσαν δὲ καὶ βασιλεῖς καὶ δυνάσται στρα- 295
 15 τὸν ἄγοντες, Δηϊόταρος μὲν τετραρχῆς Γαλατῶν τῶν
 ἐφῶν, Ἀριαράθης δὲ Καππαδοκῶν βασιλεύς. Ἀρμε-
 νίους δὲ ἤγε τοὺς ἐντὸς Εὐφράτου στρατηγὸς Ταξίλης
 καὶ Ἀρμενίους τοὺς ὑπὲρ Εὐφράτην Μεγαβάτης, ὑπ-
 αρχος Ἀρταπάτου βασιλέως· ἄλλοι τε μικροὶ δυνάσται

3 sq. locum, quem editores obscurum putaverunt, Shebelew, De rebus gestis Atheniensium inde ab a. 221 usque ad a. 31 (Petropoli 1898, sermone russo) p. 278 sq. explicavit ad κηρυξάντων μὲν subaudiens τῶν κηρύκων et ἐκατέρων iungens cum τὸν στρατὸν. Praecones igitur Atheniensium primo quidem pronuntiauerunt eos, cum religione τῶν Θεσμοφόρων obstricti essent, bello Pompei et Caesaris neutram partem sequi, postea autem fama belli commoti secuti sunt Pompeium. Ita rei obscuritas tollitur nec grammatica videntur obstare; ceterum ἐκατέρῳ mavult Keil 16 καππαδόκων ab 18 Ἀρμενίους del. Näuck et Mend. 19 Ἀρταπάτου Musgr., ἀρτάπα τοῦ Ο, ἀρτάπον τοῦ iC, Ἀρταβάζου Schw., vulgo; cf. de nomine Mommsen, Res gest. div. Aug.² p. 110 adn. 1 et Boiss. ad Cass. D. 40, 16, 2

48 a. C.

- 296 συνεπελαμβάνοντο τοῦ πόνου. λέγονται δὲ καὶ ἀπ' Αἰγύπτου νῆες ἐξήκοντα αὐτῷ παραγενέσθαι παρὰ τῶν Αἰγύπτου βασιλέων, Κλεοπάτρας τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, παιδὸς ἔτι ὄντος. ἀλλ' αἶδε μὲν οὐ συνεμάχησαν· οὐδὲ γὰρ τὸ ἄλλο ναυτικόν, ἀλλ' ἐπὶ ἀργίας ἐν Κερκύρα 5
- 297 κατέμενε. καὶ δοκεῖ Πομπήιος τόδε μάλιστα ἀφρόνως ἐργάσασθαι, τῶν μὲν νεῶν καταφρονήσας, αἷς δὴ πολὺ προύχων ἐδύνατο πανταχοῦ τὴν ἐπακτὸν ἀγορὰν τοὺς πολεμίους ἀφαιρεῖσθαι, ἐν δὲ ἀγῶνι πεξῶ συνενεχθεῖς ἀνδράσιν ἐκ πόνου πολλοῦ μεγαλαύχοις τε καὶ θηρι- 10
- 298 ὥδεσιν ἐς μάχας γενομένοις. ἀλλ' αὐτὸν αὐτοὺς φυλαξάμενον περὶ Λυρράχιον θεοβλάβεια δοκεῖ παραγαγεῖν, ἐν καιρῷ μάλιστα δὴ πάντων ἦδε τῷ Καίσαρι γενομένη· διὰ γὰρ αὐτὴν ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Πομπηίου κουφόνως μάλα ἐπήρθη, καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν κατεκράτησαν καὶ 15 ἐς τὸ ἔργον ἀπειροπολέμως ἐτράποντο.
- 299 ἀλλὰ τάδε μὲν ὀκονόμει θεὸς ἐς ἀρχὴν τῆσδε τῆς νῦν ἐπεχούσης τὰ πάντα ἡγεμονίας· τότε δ' αὐτῶν τὴν 72 στρατιὰν ἐκάτερος συναγαγὼν ἐπώτρυνε, Πομπήιος μὲν τοιάδε λέγων· "ὕμεις, ὦ συστρατιῶται, στρατηγεῖτε 20 τοῦ πόνου μᾶλλον ἢ στρατηγεῖσθε· αὐτοὶ γὰρ ἐμοῦ τὰ Καίσαρος ἐκτρύχειν ἔτι βουλομένου τὸν ἀγῶνα τόνδε
- 300 προυκαλέσασθε. ὥς οἷν ἀγωνοθέται τῆς μάχης χρήσασθε μὲν ὥς ἐλάττωσι πολὺ πλείονες, καταφρονεῖτε δὲ ὥς ἡττημένων νευικηκότες καὶ γερόντων νέοι καὶ 25 πολλὰ κεκμηκότων ἀκμηῆτες ἄνδρες, οἷς ὑπάρχει δύ-

8 ἐδύναντο B   10 ἐκ πόνων πολλῶν ci. Mend., quo non opus; cf. Kratt p. 5   12 αὐτῷ ante θεοβλάβεια add. i   14 ὁ ante τοῦ om. V   21 πόνον] πολέμον ci. Mend.   στρατηγεῖσθε ci. Mend., ab aliis uobis imperetur C, στρατεύεσθε Oi, vulgo, cf. § 286. 307   26 ἄνδρες seclussit Mend., <καὶ> ἄνδρες ci. Keil

ναμῖς τοσῆδε καὶ παρασκευὴ καὶ τὸ συνειδὸς αὐτὸ τῆς αἰτίας· ὑπὲρ γὰρ ἐλευθερίας καὶ πατριδὸς ἀγωνιζόμεθα 301 μετὰ νόμων καὶ δόξης ἀγαθῆς καὶ τοσῶνδε ἀνδρῶν, τῶν μὲν ἀπὸ βουλῆς, τῶν δ' ἱππέων, πρὸς ἄνδρα ἓνα 5 ληστεύοντα τὴν ἡγεμονίαν. ἴτε οὖν, ὥς ἡξιοῦτε, μετ' 302 ἀγαθῆς ἐλπίδος, ἐν ὅψει τιθέμενοι τὴν τε φυγὴν αὐτῶν τὴν περὶ τὸ Δυρράχιον γενομένην καὶ ὅσα σημεῖα μιᾶς ἡμέρας κρατοῦντες αὐτῶν ἐλάβομεν".

73 ὁ μὲν δὴ Πομπήιος ᾧδε ἔλεγεν, ὁ δὲ Καῖσαρ τοῖς 303 10 ἰδίῳις τοιάδε· "τὰ μὲν δυσχερέστερα ἤδη νενικήκαμεν, ᾧ φίλοι· ἀντὶ γὰρ λιμοῦ καὶ ἀπορίας ἀνδράσι μαχόμεθα· ἦδε δὲ ἡ ἡμέρα κρινεῖ πάντα. μέμνησθέ μοι 304 τῆς περὶ τὸ Δυρράχιον ἐπαγγελίας καὶ ὧν ἐφορῶντος ἐμοῦ συνώμνυσθε ἀλλήλοις, μὴ νικῶντες οὐδ' ἐπαν- 15 ἦξιν. οἶδε εἰσὶν, ᾧ ἄνδρες, ἐφ' οὓς ἐξ Ἑρακλείων 305 στηλῶν ἦλθομεν· οἶδε οἱ περιφυρόντες ἡμᾶς ἐξ Ἰταλίας, οἱ τοὺς δέκα ἔτεσιν ἀθλοῦντας ἡμᾶς καὶ πολέμους τοσούσδε καὶ νίκας δυσαριθμήτους ἀνύσαντας καὶ Ἰβήρων καὶ Κελτῶν καὶ Βρεττανῶν ἔθνη τετρακόσια 20 περιποιήσαντας τῇ πατρίδι διέλυνον ἀγεράστους ἄνευ θριάμβου τε καὶ δωρεᾶς, καὶ οὐδ' ἐς τὰ δίκαια αὐτοὺς ἐγὼ προκαλούμενος ἔπειθον οὐδὲ χάρισιν ἐξήνουν. ἴστε, 306 οὓς μεθῆκα ἀπαθεῖς, ἐλπίσας ἡμῖν τι παρ' αὐτῶν ἔσεσθαι δίκαιον. τῶνδε οὖν μοι τήμερον ἀθρόον ἀν-

1 αὐτὸ] ἀπὸ i   9 ᾧδε] τοιαῦτα V   11 sq. μαχόμεθα aC   12 ἡ om. i   μέμνησθε <οὖν> μοι ci. Mend.
14 οὐδ'] οὐκ ci. Mend., μὴ legitur § 264   21 sq. οὐδ' — οὐδέ Oi, quod defenditur papyris, οὔτε — οὔτε scr. Bk. et Mend.
22 οὐδέ <τι> χάρισιν ci. H. Steph., sed reprobavit Schw. t. III p. 759 coll. Illyr. c. 15 ἐξήνυσεν αὐτά (sc. τὰ ἔθνη)   22 sq. ἴστε οὓς] malim ἴστε, ὅσους aut ἔστιν οὓς; οὓς γε ci. Schw., ἐξήνουν οὐδ' οὓς Mend.   23 καὶ ante ἀπαθεῖς add. i   αὐτῶν <γε> ci. Mend.   24 ἀθρόων i, vulgo

48 a. C.

ενέγκατε καὶ τῆς ἐμῆς πρὸς ὑμᾶς, εἴ τι σύνιστέ μοι,
 307 κηδεμονίας ἢ πίστεως ἢ δωρεῶν μεγαλοφροσύνης. ἔστι 74
 δὲ οὐ δυσχερὲς νεοστρατεύτων καὶ ἀπειροπολέμων ἔτι
 πολυπόνους ἀγωνιστὰς περιγενέσθαι, ἄλλως τε καὶ
 μειρακιωδῶς ἐς ἀταξίαν καὶ δυσπείθειαν τοῦ στρατη- 5
 γοῦ τραπέντων, ὃν ἐγὼ πυνθάνομαι δεδιότα καὶ ἄκοντα
 χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἔργον, τύχη τε παρακμάζοντα ἤδη καὶ
 νωθῇ καὶ βραδύν ἐς ἅπαντα γεγεννημένον καὶ οὐδὲ
 308 στρατηγοῦντα ἔτι μᾶλλον ἢ στρατηγούμενον. καὶ τάδε
 μοι περὶ μόνων ἔστι τῶν Ἰταλῶν, ἐπεὶ τῶν γε συμ- 10
 μάχων μηδὲ φροντίζετε μηδ' ἐν λόγῳ τίθεσθε μηδὲ
 μάχεσθε ὅλως ἐκείνοις. ἀνδράποδα ταῦτ' ἔστι Σύρια
 καὶ Φρύγια καὶ Λύδια, φεύγειν αἰεὶ καὶ δουλεύειν
 ἔτοιμα· οἷς ἐγὼ σαφῶς οἶδα, καὶ ὑμεῖς δὲ ἀντίκα ὕψε-
 σθε, οὐδὲ Πομπήιον αὐτὸν τάξιν ἐγγυῶντα πολέμου. 15
 309 ἔχεσθε οὖν μοι τῶν Ἰταλῶν μόνων, καὶ οἱ σύμμαχοι
 δίκην κυνῶν περιθέωσιν ὑμᾶς καὶ θορυβοποιῶσι.
 τρεψάμενοι δ' αὐτοὺς τῶνδε μὲν ὡς συγγενῶν φειδώ-
 μεθα, τοὺς δὲ συμμάχους ἐς τὴν τῶνδε κατάπληξιν
 310 ἐξεργάσασθε. πρὸ δὲ πάντων, ὥς ἂν εἰδείην ὑμᾶς 20
 ἔργωγε ὧν συνετίθεσθε μεμνημένους τε καὶ νίκην πάν-
 τως ἢ θάνατον αἰρουμένους, καθέλετέ μοι προϊόντες
 ἐπὶ τὴν μάχην τὰ τείχη τὰ σφέτερα αὐτῶν καὶ τὴν
 τάφρον ἐργώσατε, ἵνα μηδὲν ἔχωμεν, ἂν μὴ κρατῶμεν,

7 παρακμάσαντα ci. Mend. 17 ὑμᾶς i et, ἡ suprascr. a m. 1, V, ἡμᾶς, ὁ suprascr. a m. 1, B 21 συνετίθεσθε ci. Nauck, cf. praef. 24 ante ἔχωμεν lacunam statuebat Mend., desiderans, ut videtur, <ὅπη φύγωμεν> vel sim., inut. propter p. 211, 1 sqq.

22 sqq. cf. B. Perrin, Americ. Journal of philol. 5 (1884) p. 325 sqq., qui haec a Lucano ficta et ab App. exscripta esse dicit, non recte, opinor; utriusque narrationem ad Asinium Pollionem redire putat Jeep, Bursians Jahresber. 63 (1890) p. 180

ἴδωσι δ' ἡμᾶς ἀσταθμεύτους οἱ πολέμοι καὶ συν-
ῶσιν, ὅτι πρὸς ἀνάγκης ἐστὶν ἡμῖν ἐν τοῖς ἐκείνων
σταθμεῦσαι.”

- 75 ὁ μὲν τοσάδε εἰπὼν φυλακὴν ὅμως τῶν σκηνῶν 311
5 κατέπεμπε δισχιλλίους τοὺς πάνυ γέροντας· οἱ δ' ἐξ-
ιόντες τὸ τεῖχος ἤρειπον μετὰ σιωπῆς βαθυτάτης καὶ
ἐς τὴν τάφρον αὐτὸ ἐνεχώννυνον. ὁρῶν δ' ὁ Πομπήιος, 312.
ἡγουμένων τινῶν ἐς φυγὴν αὐτοὺς συσκευάζεσθαι,
συνίει τοῦ τολμήματος καὶ ἔστεινε καθ' αὐτόν, ὅτι χω-
10 ροῦσιν ἐς χεῖρας θηρίοις, λιμὸν ἔχοντες, ἄξιον θηρίων
φάρμακον. ἀλλ' οὐ γὰρ ἦν ἀναδῦναι ἔτι, τῶν πραγ-
μάτων ὄντων ἐπὶ ξυροῦ. διὸ δὴ καὶ τετρακισχιλλίους 313
τῶν Ἰταλῶν φύλακας τοῦ στρατοπέδου καταλιπὼν παρ-
έτασσε τοὺς λοιποὺς ἐς τὸ μεταξὺ Φαρσάλου τε πόλεως
15 καὶ Ἐνιπέως ποταμοῦ, ἔνθα καὶ ὁ Καῖσαρ ἀντιδι-
εκόσμει, τοὺς μὲν Ἰταλοὺς ἐκάτερος αὐτῶν ἐς τρία δι-
αιρῶν ἐπὶ μετώπῳ, μικρὸν ἀλλήλων διεστῶτας, καὶ
τοὺς ἱππέας ἐπὶ τοῖς κέρασι τοῖς κατὰ μέρη τάσσων.
τοξόται δὲ πᾶσιν ἀναμεμίσχοντο καὶ σφενδονῆται. καὶ 314
20 τὸ μὲν Ἰταλικὸν οὕτω κεκόσμητο, ᾧ δὴ καὶ μάλιστα

1 ἴδωσί θ' ἡμᾶς ci. Mend. 5 κατέπεμπε] κατέλειπε ci.
Schw., praeter rem 12 καὶ τετρακισχιλλίους] ad quattuor Ita-
lorum millia C, i. e. ὡς τετρ.; καὶ <αὐτὸς> ci. Schw., inut.

14 sqq. de loco pugnae cf. Leake, Travels in Northern Greece IV p. 476 sqq., cui se assentiri mecum communicavit J. Kromayer; a quibus dissentiunt Mommsen, R. Gesch. III⁹ p. 424 adn., L. Heuzey, Les opérations militaires de Jules César p. 104 sqq., Stoffel (v. ad § 162) II p. 240 sqq., praeterea Göler, Caesars gall. Krieg und Teile seines Bürgerkrieges II² p. 150 sqq., K. Seldner, Das Schlachtfeld von Pharsalus, Progr. Mannheim 1883, B. Perrin, Americ. Journal of philol. 6 (1885) p. 170 sqq., e quibus illi cum Leake in sinistra, hi in dextra fluminis ripa alii alia pugnae loca sibi elegerunt

48 a. C.

- αὐτῶν ἐκάτερος ἐθάρρει· τὰ συμμαχικὰ δ' ἦγον ἐφ'
 ἐαυτῶν ὡς ἐς ἐπιδειξιν. πολύθρουν δὲ ἦν τὸ Πομπηίου
 315 συμμαχικὸν καὶ πολύγλωσσον· καὶ αὐτῶν ὁ Πομπήιος
 Μακεδόνας μὲν καὶ Πελοποννησίους καὶ Βοιωτοὺς καὶ
 Ἀθηναίους, ἀποδεξάμενος τῆς εὐταξίας καὶ σιωπῆς, 5
 παρεστήσατο τῇ φάλαγγι τῇ Ἰταλικῇ, τοὺς δὲ ἄλλους,
 ὅπερ ὁ Καῖσαρ εἶκαζεν, ἔξω τάξεως ἐκέλευσε κατὰ φυ-
 λὰς ἐφεδρεύοντας, ὅταν ἐν χερσὶν ὁ ἀγὼν γένηται,
 κυκλοῦσθαι τοὺς πολεμίους καὶ διώκειν, ὅσα δύναιτο
 βλέπτοντας, καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτὸ Καῖσαρος ἀχα- 10
 ράκωτον ὄν διαρπάξειν.
- 316 ἡγοῦντο δὲ τῆς φάλαγγος Πομπηίῳ μὲν ὁ κηδεστὴς 76
 Σκιπίων ἐν μέσῳ καὶ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ Δομίτιος, ἐπὶ δὲ
 τοῦ δεξιοῦ Λέντλος· Ἀφράνιος δὲ καὶ Πομπήιος τὸ
 317 στρατόπεδον ἐφύλαττον. Καῖσαρι δ' ἐστρατήρουν μὲν 15
 Σύλλας καὶ Ἀντώνιος καὶ Δομίτιος, αὐτὸς δ' ἐπὶ <τοῦ
 δεξιοῦ> κέρως συνετάσσετο τῷ δεκάτῳ τέλει, καθάπερ ἦν
 ἔθος αὐτῷ. καὶ τοῦτ' ἰδόντες οἱ πολέμιοι μετήγαγον ἐπ'
 αὐτὸ τοὺς ἀρίστους τῶν ἰππέων, ἵνα πλέονες ὄντες,
 318 εἰ δυνηθεῖεν, κυκλώσαιντο. συνεῖς δὲ ὁ Καῖσαρ τρις- 20

1 ἦγον] εἶχον ci. Mend., sed cf. ad § 183   2 ἐς om. Bb
 3 συμμαχικὸν molestum putavit Mend.   7 ὅπερ] ὥσπερ iC
 14 sq. τὸ στρατόπεδον ἐφύλαττον] τὸ στρατόπεδον (vel τὰ πάντα)
 ἐφεώρων ci. Schw.; Mend. ratus Appianum aequae ac Plut. (Caes.
 c. 44, Pomp. c. 69) Pompeio dextrum cornu tribuisse — se-
 cundum Caes. b. c. 3, 88, 1 fuit in sinistro — scribi voluit:
 Λέντλος· ἢ καὶ αὐτὸς Πομπήιος ἦν. Ἀφράνιος δὲ τὸ στρατόπεδον
 ἐφύλαττεν, nimiam vim faciens verbis traditis. Mihi aut Λέντλος
 et Πομπήιος transponendum videtur aut scribendum: ἐπὶ δὲ τοῦ
 δεξιοῦ Ἀφράνιος καὶ Πομπήιος· Λέντλος δὲ — ἐφύλαττεν
 16 Δομίτιος] Brutus C, falso   16 sq. ἐπὶ κέρως V, ἐπὶ καίρως,
 orthographia vulgari usus, B, ἐπικαίρως ceteri; <τοῦ δεξιοῦ>
 addidi e Mend. coniectura   19 αὐτὸ] illum C

χιλίους εὐτολμοτάτους πεζοὺς ἐνήδρευσεν, οἷς ἐκέ-
 λευσεν, ὅταν αἰσθωνται τοὺς πολεμίους περιθρόντας,
 ἀναπηδᾶν καὶ τὰ δόρατα ἐσπηδῶντας ἀνίσχειν ὀρθὰ
 ἐς τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν· οὐ γὰρ οἴσειν ἀπείρους
 5 καὶ νέους, ὠραῖζομένους ἔτι, τὸν ἐς τὰ πρόσωπα κίν-
 δυνον. οἱ μὲν δὴ τοιάδε κατ' ἀλλήλων ἐμηχανῶντο 319
 καὶ περιήεσαν ἑκάστους, καθιστάμενοί τε τὰ ἐπείγοντα
 καὶ ἐς εὐτολμίαν παρακαλοῦντες καὶ τὰ συνθήματα
 9 ἀναδιδόντες, ὁ μὲν Καῖσαρ Ἀφροδίτην νικηφόρον, ὁ
 77 δὲ Πομπήιος Ἡρακλέα ἀνίκητον· ὥς δὲ σφίσιν ἔτοιμα 320
 πάντα ἦν, ἐπὶ πολὺ καὶ ὥς ἀνέμενον ἐν βαθείᾳ σιωπῇ,
 μέλλοντες ἔτι καὶ ὀκνοῦντες καὶ ἐς ἀλλήλους ἀποβλέ-
 ποντες, ὁπότερος ἄρξει τῆς μάχης. τό τε γὰρ πλῆθος 321
 ὄκτειρον, οὐδενός πω τοσοῦδε Ἰταλοῦ στρατοῦ ἐς ἓνα
 15 κίνδυνον συνελθόντος, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκκρίτων ὄντων
 ἑκατέρων ἠλέουν, καὶ μάλιστα, ὅτε ἴδοιεν Ἰταλοὺς Ἰταλοῖς
 συμφερομένους. ἐγγύς τε τοῦ κακοῦ γιγνομένοις αὐτοῖς 322
 ἢ μὲν ἐκκαίουσα καὶ τυφλοῦσα πάντας φιλοτιμία ἐσβέν-
 νυτο καὶ μετέβαλλεν ἐς δέος, ὁ δὲ λογισμὸς ἐκαθάρνευε
 20 δοξοκοπίας καὶ τὸν κίνδυνον ἐμέτρει καὶ τὴν αἵτιαν,
 ὅτι περὶ πρωτείων δύο ἄνδρε ἐρίζοντε ἀλλήλοιιν αὐτῷ
 τε κινδυνεύετον ἀμφὶ τῇ σωτηρίᾳ, μὴδ' ἐσχάτω πάν-
 των ἡττηθέντε ἔτι εἶναι, καὶ τοσόνδε πλῆθος ἀνδρῶν
 ἀγαθῶν δι' αὐτούς. ἐσῆι δὲ σφᾶς, ὅτι φίλοι καὶ κη- 323
 25 δεσταὶ τέως ὄντες καὶ πολλὰ συμπράξαντες ἀλλήλοις

1 <τοὺς> εὐτολμοτάτους ci. Mend. ἐφήδρευσεν ci. Mark-
 land, Explicationes veterum aliquot auctorum graec. et lat. in
 edit. Euripidis Suppl. p. 276 7 τε τὰ Bk., τὰ τε Oi
 13 ἄρξη B 14 Ἰταλῶν vertit C 16 ἑκατέρωθεν bC
 17 γιγνομένου iC, male ob hiatum 20 δοξοπίας (sic) B
 21 δύο B, alibi etiam ceteri 22 ἀμφὶ O, ἐπὶ i <ὥς>
 μὴδ' mavult Keil 24 δὲ] an τε?

48 a. C.

- ἐς ἀξίωμα καὶ δύναμιν, ξίφῃ νῦν φέρουσι κατ' ἀλλή-
 λων καὶ τοὺς ὑποστρατευομένους ἐς ὁμοίας ἀθемιστίας
 ἄρουσιν, ὁμοεθνεῖς τε ὄντας ἀλλήλοισ καὶ πολίτας καὶ
 φυλέτας καὶ συγγενεῖς, ἐνίους δὲ καὶ ἀδελφούς· οὐδὲ
 γὰρ ταῦτα ἐνέλειπεν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ, ἀλλ' ὡς ἐν το- 5
 σαῖσδε μυριάσιν ἐξ ἐνὸς ἔθνους ἐπ' ἀλλήλας ἰούσαις
 324 πολλὰ τὰ παράδοξα συνέπιπτεν. ὧν ἐνθυμούμενος
 ἐκάτερος μετανοίας τε οὐ δυνατῆς ἔτι ἐν τῷ παρόντι
 ἐνεπίμπλατο καὶ ὡς ἐσόμενος ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν
 ἐπὶ γῆς ἢ πρῶτος ἢ τελευταῖος ὥκνει τοσῆσδε ἀμφι- 10
 βολίας ἄρξαι. καὶ φασιν αὐτῶν ἐκάτερον καὶ δακρῦσαι.
 325 μέλλουσι δ' ἔτι καὶ ἐς ἀλλήλους ἀποβλέπουσιν ἢ 78
 ἡμέρα προύκοπτε. καὶ τὸ μὲν Ἰταλικὸν ἅπαν εὐστα-
 θῶς ἐφ' ἡσυχίας ἀκριβοῦς ἀνέμενε· τὸ δὲ συμμαχικὸν
 ὁ Πομπήιος αὐτοῦ ταρασσόμενον ὁρῶν ὑπὸ τῆς μελλή- 15
 σεως καὶ δείσας, μὴ πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἀταξίας κατάρξειεν,
 326 ὑπεσήμεναι πρῶτος, καὶ ἀντήχησε Καῖσαρ. αὐτίκα δ'
 αἶ' τε σάλπιγγες αὐτοὺς ἐξώτρυνον ὁρθίοις κλαγγαῖς
 ὡς ἐν τοσῶδε πλήθει πολλὰ κατὰ μέρη, καὶ οἱ κήρυ-
 κες καὶ οἱ ἐπιστάται περιθέοντες ἡπείρου. οἱ δὲ σοβα- 20
 ρῶς ἀλλήλοισ ἐπήεσαν μετὰ τε θάμβους καὶ σιωπῆς
 βαθυτάτης ὡς πολλῶν ἀγώνων τοιῶνδε ἐμπειροπόλε-
 327 μοι. πλησιάζουσι δ' αὐτοῖς ἤδη τόξα καὶ λίθοι πρῶ-
 τον ἦν καὶ τῶν ἱππέων βραχὺ τὰ περὶ προλαβόντων
 πείραί τε καὶ ἐπελάσεις ἐπ' ἀλλήλους. καὶ προύχοντες 25

3 τε om. ab   5 ταῦτα] τοῦτο ci. Mend., bene   ἐνέ-
 λιπεν b   ἐνέλειπεν <ἐν> ci. Nauck, inut.   8 οὐ om. i C
 14 ἀνέμενε] ἔμενε ci. Mend.   15 αὐτοῦ Oi, corr. H. Steph.
 17 ὑπεσήμενε cum A vulgo inde a Schw.   19 πολλὰ i   μέρη
 <οὔσαι> ci. Mend., male ob hiatum, cf. etiam v. 22 sq., § 612,
 III § 6 etc.   21 τε om. V   θάμβους] θάρσους ci. Mend.,
 sed cf. e. g. Thuc. 6, 31, 6   25 ἐπελάσεις i, ἐπελεύσεις O

οἱ τοῦ Πομπηίου τὸ δέκατον τέλος ἐκυκλοῦντο. Καλ- 328
 σαρὸς δὲ τὸ σημεῖον τοῖς ἐφεδρεύουσιν ἄραντος, οἱ
 μὲν ἑξαναστάντες ἐς τοὺς ἵππους ἐχώρουν, ὀρθοῖς ἄνω
 τοῖς δόρασιν ἐς τὰ πρόσωπα τύπτουντες τοὺς ἐπικαθ-
 5 ημένους, οἱ δ' οὐκ ἐνεγκόντες αὐτῶν οὔτε τὴν ἀπόνοιαν
 οὔτε τὰς ἐπὶ στόμα καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς πληγὰς ἔφευ-
 γον ἀκόσμως. καὶ τὸ ἐνταῦθα πεζὸν εὐθύς ἰππέων
 ἔρημον γενόμενον ἐκυκλοῦντο οἱ τοῦ Καίσαρος [ἰππεῖς],
 79 αὐτοὶ δεισαντες περικύκλωσιν. Πομπήιος δὲ πυθόμενος 329
 10 ἐκέλευε τοῖς πεζοῖς μὴτ' ἐπεκθεῖν ἔτι μὴτ' ἐκτρέχειν
 ἐκ τῆς φάλαγγος μηδ' ἀκοντίζειν, ἀλλ' ἐν προβολῇ
 διαστάντας ἀμύνεσθαι διὰ χειρὸς τοῖς δόρασι τοὺς ἐπ-
 ιόντας. καὶ τότε τινὲς αὐτοῦ τὸ στρατήγημα ἐπαινοῦ- 330
 σιν ὡς ἄριστον ἐν περικυκλώσει, ὃ δὲ Καῖσαρ ἐν ταῖς
 15 ἐπιστολαῖς καταμέμφεται· τὰς τε γὰρ πληγὰς ὑπὸ τῆς
 βολῆς εὐτονωτέρας γίνεσθαι καὶ τοὺς ἄνδρας ὑπὸ τοῦ
 δρόμου προθυμότερους· ἐστῶτας δ' ἀποψύχεσθαι τε
 καὶ τοῖς ἐπιθέουσιν εὐβλήτους δι' ἀτρεμίαν οἷα σκο-
 20 ποὺς εἶναι. ὃ καὶ τότε γενέσθαι· τὸ γὰρ δέκατον τέλος 331
 20 σὺν αὐτῷ περιδραμεῖν τὰ λαιὰ τοῦ Πομπηίου ἔρημα
 ἰππέων γενόμενα καὶ πανταχόθεν ἀτρεμοῦντας ἐς τὰ
 πλευρὰ ἐσακοντίζειν, μέχρι θορυβουμένοις ἐμπεσόντας
 βίᾳ τρέψασθαι καὶ τῆς νίκης κατάρξαι. κατὰ δὲ τὸ 332

3 τοῖς δόρασιν ἄνω maluit Mend., sed cave hiatum
 6 κατ' ὀφθαλμῶν ci. Mend., quo non opus 8 ἰππεῖς recte
 seclussit Schw. coll. infra v. 19 sq., Caes. b. c. 3, 93, 5 sq., Plut.
 Caes. c. 45, Pomp. c. 71 20 αὐτῷ Oi, corr. Mend.

14 sq. ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς] commentarios Caesaris de bello
 civili intellegit Schwartz ap. Pauly-Wissowa 2, 1 p. 226 sq., contra
 iure Kornemann (v. ad II § 64) p. 587 adn. 136 19 τὸ γὰρ
 δέκ. τέλος] cf. Schw. t. III p. 764 sq.

- ἄλλο πλῆθος ἦν ἔτι τραυμάτων καὶ φόνων ἔργα πολλὰ
καὶ ποικίλα· βοή δὲ οὐδεμία ἐκ τοσῆσδε φάλαγγος
τοιάδε δρώσης οὐδ' οἰμωγαὶ τῶν ἀναιρουμένων ἢ
πλησσομένων, ἀλλὰ βρυχήματα μόνα καὶ στόνοι πιπτόν-
333 των, ἔνθα συνετάχθησαν, εὐσχημόνως. οἱ σύμμαχοι δέ, 5
καθάπερ ἄγωνα πολέμου θεώμενοι, κατεπλήσσοντο τὴν
εὐταξίαν καὶ οὔτε ἐς τὰς σκηνὰς τοῦ Καίσαρος ἐτόλ-
μων ὑπὸ θαύματος, ὀλίγων αὐτὰς καὶ πρεσβυτέρων
ἀνδρῶν φυλασσόντων, περιδραμεῖν οὔτε τι ἄλλο ἢ 9
334 ἐστῶτες ἐθάμβουν. ὥς δὲ ἐνέδωκε τὸ λαιὸν τοῦ Πομ- 80
πήλου, αὐτοὶ μὲν καὶ τότε βάδην ὑπεχώρουν ἅμα καὶ
συνεπλέκοντο, οἱ δὲ σύμμαχοι προτροπάδην ἔφειγον
ἄπρακτοι, βοῶντες· "ἡσσήμεθα." καὶ τὰς σκηνὰς σφῶν
αὐτοὶ καὶ τὰ χαρακώματα ὥς ἀλλότρια προλαβόντες
διέσπων καὶ διήρπαζον ἐς τὴν φυγὴν ὃ τι δύναιτο 15
335 ἐπάργεσθαι. ἤδη δὲ καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ἰταλῶν ὀπλιτι-
κὸν τῆς ἐπὶ τάδε ἡσσης αἰσθανόμενον ὑπεχώρει κατὰ
πόδα, πρῶτον ἐν κόσμῳ καὶ ἔτι ἐκ τῶν δυνατῶν ἀμυνό-
μενοι· ἐπικειμένων δ' αὐτοῖς ὥς ἐν εὐπραξίᾳ τῶν πο-
336 λεμίων ἐστράφησαν ἐς φυγὴν. καὶ ὁ Καῖσαρ εὐμηχάνως 20
δὴ τότε μάλιστα, ἵνα μὴ συνέλθοιεν αὐθις μηδὲ τὸ
ἔργον γένοιτο μάχης μιᾶς, ἀλλὰ παντὸς τοῦ πολέμου,
κήρυκας ἐς τὰς τάξεις πανταχοῦ περιέπεμπεν, οἱ τοῖς
νικῶσιν ἐκέλευον ἀψανστεῖν τῶν ὁμοεθνῶν, ἐπὶ δὲ
337 τοὺς συμμάχους μόνους χωρεῖν. καὶ τοῖς ἡττωμένοις 25
προσεπέλαζον παραινοῦντες ἀδεῶς ἐστάναι. ἀνὴρ τε

7 ἐς om. i   9 τι om. i   13 ἄπρακτον i, ἄτρωτοι O, hoc praetulit Mend., aliud tamen latere ratus; ex C nihil proficimus   14 αὐτῶν V, quod immerito probavit Mend.   16 ἐπάργεσθαι <ἐπειγόμενοι> ci. Mend., contra iure Kratt p. 27, cf. e. g. Hann. c. 39 extr.   18 πρῶτον <μὲν> ci. Mend., cf. ad I § 202   25 ἡττημένοις ci. Mend., cf. praef.

παρ' ἀνδρὸς ἐκμανθάνων τὸ κήρυγμα εἰστήκει· καὶ
 σύμβολον ἤδη τοῦτο τῶν Πομπηίου στρατιωτῶν ἦν,
 τὸ ἀδεῶς ἐστάναι, τὰ ἄλλα ὡς Ἰταλῶν ὁμοιοτρόπως
 ἐσκευασμένων τε καὶ φωνὴν ὁμοίαν ἀφιέντων. διεκ- 338
 5 θεόντες δ' αὐτοὺς οἱ τοῦ Καίσαρος τοὺς συμμάχους οὐ
 δυναμένους ἀντέχειν ἀνήρουν· καὶ ὁ πλεῖστος ἐνταῦθα
 ἐγίνετο φόνος.

81 Πομπήιος δ' ἐπεὶ τὴν τροπὴν εἶδεν, ἔκφρων αὐτοῦ 339
 γενόμενος ἀπήει βάρην ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ παρ-
 10 ελθὼν ἐς τὴν σκηνὴν ἐκαθέζετο ἀναιδώς, οἶόν τι καὶ
 τὸν Τελαμῶνος Αἰαντὰ φασιν ἐν Ἰλίῳ παθεῖν, ἐν μέ-
 σοις πολεμίοις ὑπὸ θεοβλαβείας. τῶν δ' ἄλλων ὀλίγοι 340
 πάνυ ἐσῆεσαν ἐς τὸ στρατόπεδον· τὸ γὰρ κήρυγμα τοῦ
 Καίσαρος ἐστάναι τε ἀκινδύνως ἐπολεῖ, καὶ παρα-
 15 δραμόντων τῶν πολεμίων διεσκίδνῃ κατὰ μέρος. ληγού- 341
 σης δὲ τῆς ἡμέρας ὁ Καῖσαρ τὸν στρατὸν ἀσχέτως πον
 περιθέων ἰκέτευε προσπονῆσαι, μέχρι καὶ τὸν χάρακα
 τοῦ Πομπηίου λάβοιεν, ἐκδιδάσκων, ὅτι, εἰ συσταῖεν
 αὐθις οἱ πολέμιοι, μίαν ἡμέραν ἔσονται νενικηκότες,
 20 εἰ δὲ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἔλοιεν, τὸν πόλεμον ἐνὶ
 τῷδε ἔργῳ κατωρθωκότες ἂν εἶεν. τάς τε οὖν χεῖρας 342
 αὐτοῖς ὥρεγε καὶ πρῶτος ἐξῆρχε δρόμου. τοῖς δὲ τὰ
 μὲν σώματα ἔκαμνε, τὴν δὲ ψυχὴν ὃ τε λογισμὸς καὶ
 ὁ αὐτοκράτωρ συντρέχων ἐκούφιζεν. ἠώρει δὲ καὶ ἡ
 25 τῶν γεγονότων εὐπραξία καὶ ἐλπίς, ὅτι καὶ τὸν χάρακα

3 τὸ ἀδεῶς ἐστάναι fort. spuria esse ci. Mend., vix iure
 6 ὁ del. Nauck, falso 8 ἐπειδὴ ἰ αὐτοῦ, corr. ex αὐτοῦ, B,
 αὐτοῦ ἰ, ut videtur, de V non constat 16 πον] πανταχοῦ
 ci. Mend., sed πον (= πως) iungendum cum ἀσχέτως 22 <τοῦ>
 δρόμου ci. Mend., sed cf. § 343; articulus bene habet § 139

10 sq. οἶόν τι etc.] Hom. Il. 11, 544 sq. significat, cf. Plut.
 Pomp. c. 72

48 a. C.

- αἰρήσουσι καὶ πολλὰ τὰ ἐν αὐτῷ· ἥμιστα δ' ἐν ἐλπί-
 343 σιν ἢ εὐτυχίαις ἄνθρωποι καμάτων αἰσθάνονται. οἱ
 μὲν δὴ καὶ τῷδε προσπεσόντες ἐπεχείρουν σὺν πολλῇ
 πρὸς τοὺς ἀπομαχομένους καταφρονήσει, ὁ δὲ Πομ-
 πῆιος μαθὼν ἐξ ἀλλοκότου σιωπῆς τοσοῦτον ἀπέρρηξεν· 5
 "οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὸν χάρακα ἡμῶν;" καὶ εἰπὼν τὴν τε
 στολὴν ἐνήλλαξε καὶ ἵππου ἐπιβὰς σὺν φίλοις τέσσαρ-
 σιν οὐκ ἀνέσχε δρόμον, πρὶν ἀρχομένης ἡμέρας ἐν
 344 Λαρίσση γενέσθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ, ὡς ἐπηπείλησε παρα-
 τάσσων, ἐν τῷ Πομπηίου χάρακι ἐστάθμευσε, καὶ αὐτός 10
 τε τὴν ἐκείνου βρώμην καὶ ὁ στρατὸς ἅπας τὴν τῶν
 πολεμίων ἐδαλσαντο.
- 345 ἀπέθανον δὲ ἑκατέρων, τῶν γε Ἰταλῶν (οὐ γὰρ δὴ 82
 τῶν γε συμμαχῶν οὐδ' ἐξαρίθμησις ἐγένετο ὑπὸ πλῆ-
 θους καὶ καταφρονήσεως) ἐκ μὲν τοῦ Καίσαρος στρα- 15
 τοῦ τριάκοντα λοχαγοὶ καὶ ὀπλίται διακόσιοι, ἢ, ὡς
 346 ἑτέροις δοκεῖ, χίλιοι καὶ διακόσιοι, ἐκ δὲ τῶν Πομ-
 πηίου βουλευταὶ μὲν δέκα, ὧν ἦν καὶ Λεύκιος Δομίτιος,
 ὁ αὐτῷ Καίσαρι πεμφθεὶς ἐπὶ τὴν Γαλατίαν διάδοχος,
 τῶν δὲ καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ τεσσαράκοντα τῶν 20
 ἐπιφανῶν· ἐκ δὲ τῆς ἄλλης στρατιᾶς οἱ μὲν ἐπαίρον-
 τές φασι διςμυρίους ἐπὶ πεντακισχιλίοις, Ἀδίνιος δὲ
 Πολλίων, ὑπὸ Καίσαρι τῆς μάχης ἐκείνης στρατη-

1 πολλὰ] πάντα vertit C: et quaecunque in illis essent
 7 στολὴν B 8 <τοῦ> δρ. ci. Mend., cf. ad § 342 9 et
 p. 219, 15 λαρίσση libri, ita etiam Boiss. ad Cass. D. 42, 2, 2;
 Λαρίσση Bk. et Mend. cum nummis et titulis ἡπείλησε ci.
 Mend., sed cf. I § 234 14 γε suprascr. in B, deleri voluit
 Mend. 15 <τε> καὶ ci. Mend., cf. ad I § 371 15 sq. στρατοῦ
 om. a 16 ἢ] ἢ, ut videtur, corr. ex δ, B 19 τὴν om. O
 22 ἐπὶ (ἀμφὶ a) πεντακισχιλίοις Oa, ἀμφὶ πεντακισχιλίου bd

γῶν, ἑξακισχιλίους ἀναγράφει νεκροὺς εὐρεθῆναι τῶν Πομπηίου.

τοῦτο τέλος ἦν τῆς αἰοιδίμου περὶ Φάρσαλον μάχης. 347
ἀριστεῖα δ' ὁ μὲν Καῖσαρ αὐτὸς καὶ πρῶτα καὶ δεύτερα
5 ἐκ πάντων ἐφέρετο, ὁμολογούμενος ἀριστεῦσαι, καὶ σὺν
αὐτῷ τὸ τέλος τὸ δέκατον· τὰ δὲ τρία Κρασσίνιος
λοχαγός, ὃν Καῖσαρ μὲν ἐξιὼν ἐπὶ τὴν μάχην ἤρετο,
ὅ τι προσδοκῆ, ὃ δὲ λαμπρῶς ἀνεβόησε· “νικήσομεν,
ὦ Καῖσαρ, καὶ μὲ τήμερον ἢ ζῶντα ἢ νεκρὸν ἀποδέξῃ”·
10 ἡ στρατιὰ δ' ἐμαρτύρει καθάπερ ἔνθουν ἐς ἐκάστην
τάξιν μεταθέοντα πολλὰ καὶ λαμπρὰ δοῦσαι. ἐπεὶ δὲ 348
ζητούμενος ἐν τοῖς νεκροῖς εὐρέθη, τὰ ἀριστεῖα ὁ
Καῖσαρ αὐτῷ περιέθηκε καὶ συνέθαψε καὶ τάφον ἐξ-
14 αἶρετον ἀνέστησεν ἐγγὺς τοῦ πολυανδρίου.

83 ὁ δὲ Πομπήιος ἐκ Λαρίσσης ὁμοίῳ δρόμῳ μέχρι 349
θαλάσσης ἐπειχθεὶς σκάφους ἐπέβη σμικροῦ καὶ νεῶς
παραπλεύουσης ἐπιτυχῶν ἐς Μιτυλήνην διέπλευσεν· ὅθεν
τὴν γυναικα Κορνηλίαν ἀναλαβὼν καὶ τριήρων τεσσά-
ρων ἐπιβάς, αἰ αὐτῷ παρὰ τε Ῥοδίων καὶ Τυρίων
20 ἀφίκοντο, Κερκύρας μὲν καὶ τότε καὶ Λιβύης ὑπερ-
εἶδεν, ἔνθα αὐτῷ στρατὸς ἦν ἄλλος πολὺς καὶ ναυτι-

5 ἐφέρετο, ἐκ πάντων maluit Mend., idem virgula post ἐφέ-
ρετο deleta efficere voluit Kratt p. 68 6 τὸ δέκατον τέλος V
κρασσίνιος B et Plut. Caes. c. 44, κρασσίνιος Vi, Crasinus C,
'Crastinus' Caes. b. c. 3, 91. 99, Κρασσιανὸς Plut. Pomp. c. 71
8 λαμπρῶς post νικήσομεν fort. ponendum putavit Mend. coll.
Plut. Pomp. c. 71, Caes. c. 44; ὃ δὲ “λαμπρῶς”, ἀνεβόησε,
“νικήσομεν ci. Ch. Graux, Rev. de philol. 4 (1880) p. 188, cui
assentitur Schenkl p. 172 adn., fort. recte; λαμπρῶς ἀνεβόησε
defendit Bitschofsky p. 446 9 τήμερον add. Mend. ex C,
habetque Plut. Pomp. et Caes. l. c. 10 δ' ἐμαρτύρει] δι-
μαρτύρει i, <τοῦτον> vel <αὐτὸν> desideraverunt Musgr. et
Mend., sed iungendum ὃν Καῖσαρ μὲν — ἡ στρατιὰ δ' (Keil)
11 διαθέοντα i 16 μικροῦ i 20 καὶ ante τότε debebat
Musgr., perperam, cf. § 296 sq.

48 a. C.

κὸν ἀκραιφνές, ἐπὶ δὲ τὴν ἔω φερόμενος ἐπὶ τὸν Παρ-
 θυαῖον ὡς δι' ἐκείνου πάντα ἀναληψόμενος τὸ ἐνθύ-
 μημα ἐπέκρουπτε, μέχρι περὶ τὴν Κιλικίαν μόλις ἐξέφερε
 350 τοῖς φίλοις. οἱ δὲ αὐτὸν ἠξίουσαν φυλάσσεσθαι τὸν
 Παρθυαῖον, ἐπιβεβουλευμένον τε ἐναγχος ὑπὸ Κράσσου 5
 καὶ θυμούμενον ἔτι τῇ Κράσσου συμφορᾷ, μηδ' ἐς
 ἀκρατεῖς βαρβάρους ἄγειν εὐπρεπῇ γυναικί Κορνηλίαν,
 351 Κράσσου μάλιστα γεγεννημένην. δεύτερα δ' αὐτοῦ προ-
 θέντος περὶ τε Αἰγύπτου καὶ Ἰόβα, Ἰόβα μὲν ὑπερ-
 εώρων ὡς ἀδόξου, ἐς δὲ τὴν Αἴγυπτον αὐτῷ συνεφρό- 10
 νουν, ἐγγύς τε οὔσαν καὶ μεγάλην ἀρχήν, ἔτι δὲ καὶ
 εὐδαίμονα καὶ δυνατὴν ναυσὶ καὶ σίτῳ καὶ χρήμασι·
 τοὺς τε βασιλεύοντας αὐτῆς, εἰ καὶ παῖδές εἰσι, πατρι-
 κοὺς εἶναι τῷ Πομπηίῳ φίλους.

14

352 ὁ μὲν δὴ διὰ τὰδε ἐς τὴν Αἴγυπτον ἔπλει· ἄρτι δ' 84
 ἐκπεσοῦσί,ς ἀπ' Αἰγύπτου Κλεοπάτρας, ἣ τῷ ἀδελφῷ
 συνῆρχε, καὶ στρατὸν ἀμφὶ τὴν Συρίαν ἀγειροῦσης,
 Πτολεμαῖος ὁ τῆς Κλεοπάτρας ἀδελφὸς ἀμφὶ τὸ Κάσ-
 σιον τῆς Αἰγύπτου ταῖς Κλεοπάτρας ἐσβολαῖς ἐφήδρευε,
 καὶ πῶς κατὰ δαίμονα ἐς τὸ Κάσσιον τὸ πνεῦμα τὸν 20
 353 Πομπήιον κατέφερε. θεασάμενος δὲ στρατὸν ἐπὶ τῆς
 γῆς πολὺν ἔστησε τὸν πλοῦν καὶ εἵκασεν, ὅπερ ἦν, παρ-
 εῖναι τὸν βασιλέα. πέμψας τε ἔφραξε περὶ ἑαυτοῦ καὶ

6 θυμούμενον] *elatiores spiritus haberent* vertit C, εὐθυμού-
 μενον ci. Musgr., sed illud teneri posse puto 7 Κορνηλίαν de-
 lendum ci. Mend. 14 τῷ om. a 16 ἀπ'] ἐξ ci. Mend., sed
 cf. ad I § 65 18sq. 20. § 362. 375 κάσιον V, ut etiam in nomine
 Cassii σ pro σσ (cf. ad § 464), et alibi saepe λ pro λλ, ν pro νν,
 ρ pro ρρ, τ pro ττ, κάσσιον ceteri, quod coll. Cass. D. 42, 5, 5 sq.
 retinui, ita etiam Foerster ed. Liban. I, 2 orat. XI § 116; ceterum
 cf. Baudissin, Stud. zur semit. Religionsgesch. II (1878) p. 238 sqq.,
 E. Maass, Ind. schol. Gryphisw. 1890/91 p. XXV 21 sq. ἐπὶ τῆς
 γῆς post πολὺν a

τῆς τοῦ πατρὸς φιλίας. ὃ δὲ ἦν μὲν περὶ τρισκαίδεκα 354
 ἔτη μάλιστα γεγονώς, ἐπετρόπενον δ' αὐτῷ τὴν μὲν
 στρατιὰν Ἀχιλλᾶς, τὰ δὲ χρήματα Ποσειδῶνος εὐνοῦχος·
 οἱ βουλὴν προντίθεντο περὶ τοῦ Πομπηίου. καὶ παρῶν
 5 ὁ Σάμιος Θεόδοτος ὁ ῥήτωρ, διδάσκαλος ὢν τοῦ παι-
 δός, ἀθέμιστον εἰσηγεῖτο ἔργον, ἐνεδρεῦσαι καὶ κτείνειν
 Πομπήιον ὡς χαριουμένους Καίσαρι. κυρωθείσης δὲ 355
 τῆς γνώμης σκάφος εὐτελὲς ἐπ' αὐτόν ἐπέμπετο, ὡς
 τῆς θαλάσσης οὔσης ἀλιτενοῦς καὶ μεγάλαις ναυσὶν
 10 οὐκ εὐχεροῦς, ὑπηρεταί τε τινες τῶν βασιλικῶν ἐν-
 ἔβαινον ἐς τὸ σκάφος. καὶ Σεμπρώνιος, ἀνὴρ Ῥωμαῖος 356
 τότε μὲν τῷ βασιλεῖ, πάλαι δὲ αὐτῷ Πομπηίῳ στρατευ-
 σάμενος, δεξιὰν ἔφερε παρὰ τοῦ βασιλέως τῷ Πομ-
 πηίῳ καὶ ἐκέλευεν ὡς ἐς φίλον τὸν παῖδα διαπλεῦσαι.
 15 ἅμα δὲ ταῦτ' ἐγίνετο, καὶ ὁ στρατὸς ὥσπερ ἐπὶ τιμῇ 357
 τοῦ Πομπηίου παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐξετάσσετο ἅπας,
 καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ τῇ φοινικίδι κατάδηλος ἦν
 85 περικειμένη. ὁ δὲ Πομπήιος ὑπώπτενε μὲν ἅπαντα, 358
 καὶ τὴν παράταξιν τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν τοῦ σκάφους
 20 εὐτέλειαν καὶ τὸ μὴ τὸν βασιλέα αὐτόν οἱ παραγενέ-
 σθαι μηδὲ τῶν ἐπιφανῶν τινος πέμψαι· τοσοῦτο δ' ἐκ
 τῶν Σοφοκλέους ἰαμβείων πρὸς ἑαυτὸν ἀνευεγκών·
 "ὅστις γὰρ ὡς τύραννον ἐμπορεύεται, κείνου 'στὶ δοῦ-
 λος, καὶ ἐλεύθερος μόλῃ", ἐνέβαινεν ἐς τὸ σκάφος.

1 περὶ Nauck, ἐπὶ Oi, vulgo 11 Σεμπρώνιος] Σεπτίμιος
 ex ceteris scriptoribus cum Schw. reponi malim, item p. 222, 2
 14 τὸν παῖδα del. Nauck, conicio ὡς ἐς φίλον <ἐς> τὸν παῖδα
 vel ἐς τὸν παῖδα ὡς φίλον 18 περικειμένη spurium putavit
 Mend., vix recte; verborum collocatio est Appianeā 24 ἀνέ-
 βαίνειν i

48 a. C.

359 καὶ ἐν τῷ διάπλῳ σιωπώντων ἀπάντων ἔτι μᾶλλον
 ὑπώπτενε· καὶ τὸν Σεμπρώνιον εἴτε ἐπιγινώσκων Ῥω-
 μαῖον ὄντα καὶ ἐστρατευμένον ἐαυτῷ, εἴτε τοπάξων ἐκ
 τοῦ μόνον ἐστάναι, κατὰ δὴ τὴν στρατιωτικὴν ἄρα
 διδασκαλίαν οὐ συνεδρεύοντα αὐτοκράτορι, ἐπιστρα- 5
 φεῖς ἐς αὐτὸν εἶπεν· “ἄρά σε γινώσκω, συστρατιῶτα;”
 καὶ ὃς αὐτίκα μὲν ἐπένευσεν, ἀποστραφέντα δ’ εὐθύς
 360 ἐπάταξε πρῶτος, εἴθ’ ἕτεροι. καὶ τὸ μὲν γύναιον τοῦ
 Πομπηίου καὶ οἱ φίλοι ταῦτα μακρόθεν ὁρῶντες ἀν-
 ὤμωζόν τε καὶ χεῖρας ἐς θεοὺς ἐκδίκους σπονδῶν ἀν- 10
 361 ἴσχοντες ἀπέπλεον τάχιστα ὥς ἐκ πολέμιας· Πομπηίου 86
 δὲ τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ περὶ Ποθεινὸν
 ἐφύλασσον Καίσαρι ὥς ἐπὶ μεγίσταις ἀμοιβαῖς (ὃ δὲ
 αὐτοὺς ἡμύνατο ἀξίως τῆς ἀθμιστίας), τὸ δὲ λοιπὸν
 σῶμά τις ἔθαψεν ἐπὶ τῆς ἡτόνος καὶ τάφον ἤγειρεν 15
 εὐτελεῖ· καὶ ἐπὶ γράμμα ἄλλος ἐπέγραψε· “τῷ ναοῖς βρι-
 362 θοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου”. χρόνῳ δὲ τὸν
 τάφον τόνδε ἐπικρυφθέντα ὅλον ὑπὸ ψάμμου καὶ εἰ-
 κόνας, ὅσας ἀπὸ χαλκοῦ τῷ Πομπηίῳ περὶ τὸ Κάσσιον
 ὕστερον οἱ προσήκοντες ἀνέθηκαν, λελωβημένα πάντα 20
 καὶ ἐς τὸ ἄδυτὸν τοῦ ἱεροῦ κατενεχθέντα ἐξήτησε καὶ
 εὗρεν ἐπ’ ἐμοῦ Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἀδριανὸς ἐπιδημῶν,

7 αὐτίκα mihi fuit dubium, cf. Plut. Pomp. c. 79: *κάκεινος ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ μόνον*, οὐδὲν προσειπὼν οὐδὲ φιλοφρονηθεῖς, sed videtur oppositum participio ἀποστραφέντα δ’ 8 εἴθ’ ἄτεροι vel <οἱ> ἕτεροι ci. Mend., sed cf. ad I § 532 post ἕτεροι nonnulla de Pompei occumbentis habitu intercidissee ci. Mend. coll. Plut. l. c., at totam narrationem App. nimis circumcidit 15 ἡτόνος scr. Mend., const. 19 κάσιον V, cf. ad § 352 21 τὸν emendavi et ante me Herw. p. 67, τοῦ Οἰ, haeserat iam Mend. 22 ἀδριανὸς Οἰ, correxi

καὶ τὸν τάφον ἀνεκάθηρε γνώριμον αὐτοῖς εἶναι καὶ
τὰς εἰκόνας αὐτοῦ Πομπηίου διωρθώσατο.

τόδε μὲν δὴ τοῦ βίου τέλος ἦν Πομπηίῳ τῷ με- 363
ρίστους πολέμους ἀνύσαντι καὶ μέγιστα τὴν Ῥωμαίων
ἀρχὴν ὠφελήσαντι καὶ Μεγάλῳ διὰ ταῦτα ὀνομασθέντι
καὶ οὐχ ἡττηθέντι ποτὲ πρότερον, ἀλλὰ ἀηττήτῳ καὶ
εὐτυχεστάτῳ ἔξειτι νέου γενομένου· ἀπὸ γὰρ τριῶν καὶ
εἴκοσιν ἔτων οὐ διέλειπεν ἐς ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα
τῇ μὲν ἰσχύϊ μοναρχικῶς δυναστεύων, τῇ δὲ δόξῃ διὰ
10 τὸν Καίσαρος ξῆλον δημοτικῶς νομιζόμενος ἄρχειν.

87 Λεύκιος δὲ Σκιπίων, ὁ κηδεστὴς τοῦ Πομπηίου, καὶ 364
ὅσοι ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἐκ τοῦ κατὰ Φάρσαλον ἔργου
διεπεφεύγεσαν, ἐπὶ Κερκύρας ἡπείγοντο πρὸς Κάτωνα,
ἐτέρου στρατοῦ καὶ τριακοσίων τριήρων ἄρχειν ὑπο-
15 λελειμμένον, εὐβουλότερον οἶδε τοῦ Πομπηίου. καὶ 365
αὐτῶν οἱ περιφανέστατοι νειμάμενοι τὸ ναυτικόν, Κάσ-
σιος μὲν ἐς τὸν Πόντον ἔπλει πρὸς Φαρνάκην ὡς ἀνα-
στήσων αὐτὸν ἐπὶ Καίσαρα, Σκιπίων δὲ καὶ Κάτων
ἐς Λιβύην ἔπλεον, Οὐάρῳ τε πίσυνοι καὶ τῷ μετὰ Οὐάρου
20 στρατῷ καὶ Ἰόβῃ Νομάδων βασιλεῖ συμμαχοῦντι. Πομ- 366
πήιος δ', ὁ τοῦ Πομπηίου πρεσβύτερος υἱός, καὶ Λα-
βιηνὸς σὺν αὐτῷ καὶ Σκάππας τὸ μέρος ἔχοντες ἡπεί-
γοντο ἐς Ἰβηρίαν καὶ αὐτὴν ἀποστήσαντες ἀπὸ τοῦ
Καίσαρος στρατὸν ἄλλον ἐξ αὐτῶν Ἰβήρων τε καὶ

2 αὐτοῦ A, αὖ τοῦ O i 3 τόδε] τότε Ba 6 ἀηττήτῳ]
ἀδίδω V 7 γινομένου b 8 εἴκοσι B διέλειπεν cum A
scr. Mend. 9 sq. τῇ δὲ δόξῃ — ἄρχειν] confuse dicta sec.
Mend., immo pleonastice τῇ δὲ δόξῃ et νομιζόμενος 10 καί-
σαρον (sic) B 14 sq. ὑπολελειμμένον εὐβουλότερον· οἱ (vel οἱ)
δὲ τοῦ πομπηίου καὶ etc. libri, corr. Musgr. 19 Οὐάρου]
οὐάρῳ B 22 κάππας O

48 α. C.

- Κελτιβήρων καὶ θεραπόντων συνέλεγον ἔν τε παρα-
σκευῇ μείζονι ἐρίγνοντο. τηλικαῦται δυνάμεις τῆς Πομ-
πηίου παρασκευῆς ἦσαν ὑπόλοιποι, καὶ αὐτῶν ὑπὸ
367 θεοβλαβείας ὑπεριδῶν ὁ Πομπήιος ἔφυγε. τῶν δ' ἐν
Λιβύῃ Κάτωνα σφῶν στρατηγεῖν αἰρουμένων, ὁ Κάτων 5
οὐχ ὑπέστη παρόντων ἀνδρῶν ὑπάτων, οἱ κατ' ἀξί-
ωσιν ἐπρέσβευον αὐτοῦ μόνην ἀρχὴν ἄρξαντος ἐν Ῥώμῃ
τὴν στρατηγίδα. γίγνεται μὲν δὴ Λεύκιος Σκιπίων αὐτο-
κράτωρ, καὶ στρατὸς κἀνταῦθα πολὺς ἡθροίζετο καὶ
ἐγνυμνάζετο. καὶ δύο αἶδε μάλιστα ἀξιόλογοι παρα- 10
σκευαί, περὶ Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν, ἐπὶ Καίσαρα συν-
εκροτοῦντο.
- 368 αὐτὸς δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ δύο μὲν ἡμέρας ἐν Φαρσάλῳ 88
διέτριψε θύων καὶ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς μάχης ἀναλαμ-
βάνων· ἔνθα καὶ Θεσσαλοὺς ἐλευθέρους ἡφίει συμ- 15
μαχήσαντάς οἱ καὶ Ἀθηναίους αἰτήσασι συγγνώμην ἐπ-
εδίδου καὶ ἐπεῖπε· “ποσάκις ὑμᾶς ὑπὸ σφῶν αὐτῶν
369 ἀπολλυμένους ἢ δόξα τῶν προγόνων περιώσει;” τῇ
τρίτῃ δ' ἐξήλαυνεν ἐπὶ τὴν ἑω κατὰ πύστιν τῆς Πομ-
πηίου φυγῆς καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπορία τριήρων 20
370 σκάφεσιν ἐπεραιοῦτο μικροῖς. Κάσσιος δὲ σὺν τῷ μέρει
τῶν τριήρων ἐπιφαίνεται μεσοποροῦντι, πρὸς Φαρνά-
κην ἐπειγόμενος· καὶ δυνηθεὶς ἂν πολλαῖς τριήρεσι

2 μείζονι] μείζονων ci. Musgr., μείζονος maluit Mend.
7 ἀρχὴν molestum putavit Mend., contra Kratt p. 7 sq.
16 sq. ἐπεδίδου] ἐδίδου ci. Mend., item Cob. p. 217, sed cf. ad
III § 165

21 App. intellexit C. Cassium Longinum, cf. § 464, sed
erravit, cum C. Cassius ad Siciliam pugnaret (Caes. b. c. 3, 100);
fuit L. Cassius quidam (cf. Cass. D. 42, 6, 2 et Suet. Div. Iul.
63), nec vero frater illius Gai, cf. Judeich, Caesar im Orient
p. 60 adn. 4

κατὰ σκαφῶν μικρῶν, ὑπὸ δέους τῆς Καίσαρος εὐτυ-
 χίας περιπύστου δὴ καὶ ἐπιφόβου τότε οὔσης ἐξεπλάγη
 καὶ νομίσας οἱ τὸν Καίσαρα ἐπλήτηδες ἐπιπλεῖν τὰς
 χεῖρας ὥρεγεν ἐς αὐτόν, ἀπὸ τριήρων ἐς σκάφη, καὶ
 5 συγγνώμην ἤτει καὶ τὰς τριήρεις παρεδίδου. τοσοῦ- 371
 τον ἴσχυεν ἡ δόξα τῆς Καίσαρος εὐπραγίας· οὐ γὰρ
 ἔγωγε αἰτίαν ἑτέραν ὁρῶ οὐδὲ ἔργον ἕτερον ἡγοῦμαι
 τύχης ἐν ἀπόρῳ καιρῷ γενέσθαι μᾶλλον ἢ Κάσσιον
 τὸν πολεμικώτατον ἐπὶ τριήρων ἐβδομήκοντα ἀπαρα-
 10 σκεύῳ Καίσαρι συντυχόντα μηδ' ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ὑπο-
 στήναι. ὁ δ' οὕτως ἑαυτὸν αἰσχυρῶς ὑπὸ φόβου μόνου 372
 παραπλέοντι παραδοὺς ὕστερον ἐν Ῥώμῃ δυναστεύοντα
 ἤδη κατέκτανεν· ᾧ καὶ αὐτῷ δῆλόν ἐστι τὸν ἕτερον τῷ
 Κασσίῳ φόβον ὑπὸ τύχης ἐγγενέσθαι τὸν Καίσαρα
 15 ἐπαιρούσης.

89 διασωθεῖς δ' οὕτω παραδόξως ὁ Καῖσαρ καὶ τὸν 373
 Ἑλλήσποντον περαιωθεῖς Ἰωσὶ μὲν καὶ Αἰολεῦσι καὶ
 ὅσα ἄλλα ἔθνη τὴν μεγάλην χερσόνησον οἰκοῦσι (καὶ
 καλοῦσιν αὐτὰ ἐνὶ ὀνόματι Ἀσίαν τὴν κάτω), συνεγί-
 20 γνωσκε πρεσβευομένοις ἐς αὐτὸν καὶ παρακαλοῦσι, πυ-
 θόμενος δὲ Πομπήιον ἐπ' Αἰγύπτου φέρεσθαι διέπλευ-
 σεν ἐς Ῥόδον. καὶ οὐδ' ἐνταῦθα τὸν στρατὸν αὐτοῦ 374
 κατὰ μέρη προσιόντα περιμείνας ἐς τὰς Κασσίου καὶ
 Ῥοδίων τριήρεις ἐνέβη σὺν τοῖς παροῦσιν· οὐδενί τε

1 κατὰ] κρατεῖν ci. Mend., inut., cf. de δύνασθαι Boiss.
 ad Cass. D. fr. 43,2 κατὰ σφῶν μικρῶν Vi 2 τότε <μάλιστα>
 οὔσης ci. Mend. 4 ἐς αὐτὸν molesta putavit Mend., ἀπὸ
 τριήρων ἐς σκάφη potius del. Nauck, ego haec virgulis in-
 clusi 7 ἑτέραν αἰτίαν i, ἑτέραν om. V 9 ἐβδομήκοντα]
 'decem' Suet. Div. Iul. 63, nec vero licet mutare 11 μόνον
 ci. Mend., μόνῳ Nauck, sed cf. § 432. 511 13 ἕτερον]
 πρότερον ci. Mend., inut. 22 αὐτοῦ Oi, corr. Mend.
 24 ἀνέβη i

48 α. C.

ἐκφήνας, ὅπη τὸν πλοῦν ποιήσεται, περὶ ἐσπέραν ἀν-
 ήγετο, ἐπαγγείλας τοῖς λοιποῖς κυβερνήταις πρὸς τὸν
 λαμπτήρα τῆς ἐαυτοῦ νεὼς καὶ μεθ' ἡμέραν πρὸς τὸ
 σημεῖον εὐθύνειν· τῷ δ' αὐτοῦ κυβερνήτῃ, πολὺ τῆς
 γῆς ἀποσχών, προσέταξεν ἐς Ἀλεξάνδρειαν φέρεσθαι. 5
 375 καὶ ὁ μὲν τρισὶν ἡμέραις πελάγιος ἀμφὶ τὴν Ἀλεξάν-
 δρειαν ἦν· ἐσδέχονται δ' αὐτὸν οἱ τοῦ βασιλέως ἐπι-
 τροπεύοντες, ἔτι τοῦ βασιλέως ἀμφὶ τὸ Κάσσιον ὄντος.
 376 καὶ πρῶτα μὲν ἀπραγμοσύνην τινὰ διὰ τὴν ὀλιγότητα
 τῶν συνόντων ὑπεκρίνετο φιλοφρόνως τε τοὺς ἐντυγ- 10
 χάνοντας ἐξεδέχετο καὶ τὴν πόλιν περιῶν τοῦ κάλ-
 λους ἐθαύμαζε καὶ τῶν φιλοσόφων μετὰ τοῦ πλήθους
 ἐστὼς ἡκροᾶτο· ὅθεν αὐτῷ χάρις τε καὶ δόξα ἀγαθὴ
 377 ὥς ἀπράγμονι παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν ἐφύετο. ἐπεὶ 90
 δ' ὁ στρατὸς αὐτῷ κατέπλευσε, Ποθεινὸν μὲν καὶ Ἀχιλ- 15
 λᾶν ἐκόλασε θανάτῳ τῆς ἐς τὸν Πομπήιον παρανομίας,
 Θεόδοτον δὲ διαδράντα Κάσσιος ὕστερον ἐκρέμασεν,
 εὐρὼν ἐν Ἀσίᾳ. θορυβούντων δ' ἐπὶ τῷδε τῶν Ἀλε-
 ξανδρέων καὶ τῆς στρατιᾶς τῆς βασιλικῆς ἐπ' αὐτὸν
 ἰούσης, ἀγῶνες αὐτῷ ποικίλοι περὶ τὸ βασίλειον ἐγέ- 20
 νοντο καὶ ἐν τοῖς παρ' αὐτὸ αἰγριαλοῖς, ἔνθα καὶ φεύ-
 γων ἐς τὴν θάλατταν ἐξήλατο καὶ ἐς πολὺ ἐν τῷ βυθῷ
 διενήξατο· καὶ τὴν χλαμύδα αὐτοῦ λαβόντες οἱ Ἀλε-
 378 ξανδρεῖς περὶ τρόπαιον ἐκρέμασαν. τελευταῖον δ' ἀνὰ

1 ὅποι cum V scr. Mend., cf. ad § 152   2 ἀπαγγείλας a
 3 καθ' ἡμέραν i   4 αὐτοῦ Bi (V?), corr. Bk.   8 κάσιον V,
 cf. ad § 352   16 θανάτου i   τὸν om. ab   17 διαδρά-
 σαντα i   20 περὶ τὸ βασίλοι περὶ τὸ βασίλειον per ditto-
 graphiam B   24 περὶ τρόπαιον] in trophei modum erexere C,
 unde ὥσπερ τρόπαιον ci. Schw., sed cf. Cass. D. 42, 40, 5

15 sq. Ἀχιλλᾶν] App. error; nam Caesar eum non inter-
 fecit, v. Drumann III p. 540 adn. 20

τὸν Νεῖλον αὐτῷ γίνεται πρὸς τὸν βασιλέα ἀγών, ᾧ
 δὴ καὶ μάλιστα ἐκράτει. καὶ ἐς ταῦτα διεισφύθησαν
 αὐτῷ μῆνες ἑννέα, μέχρι Κλεοπάτραν ἀντὶ τοῦ ἀδελ-
 φοῦ βασιλεύειν ἀπέφηεν Αἰγύπτου. καὶ τὸν Νεῖλον 379
 5 ἐπὶ τετρακοσίων νεῶν, τὴν χώραν θεώμενος, περιέπλει
 μετὰ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ τᾶλλα ἡδόμενος αὐτῇ. ἀλλὰ
 τάδε μὲν ἕκαστα ὅπως ἐγένετο, ἀκριβέστερον ἢ περὶ
 Αἰγύπτου συγγραφὴ διέξεισι· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Πομ- 380
 πηίου προσφερομένην οὐχ ὑπέστη, ἀλλὰ προσέταξε
 10 ταφῆναι, καὶ τι αὐτῇ τέμενος βραχὺ πρὸ τῆς πόλεως
 περιτεθὲν Νεμέσεως τέμενος ἐκαλεῖτο· ὅπερ ἐπ' ἑμοῦ
 κατὰ Ῥωμαίων αὐτοκράτορα Τραϊανόν, ἐξολλύντα τὸ
 ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίων γένος, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐς τὰς
 14 τοῦ πολέμου χρεῖας κατηρέφθη.

91 τοσάδε μὲν δὴ Καῖσαρ ἐργασάμενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 381
 διὰ Συρίας ἐπὶ Φαρνάκην ἡπείλετο. ὃ δὲ ἤδη μὲν εἰρ-
 γαστο πολλὰ καὶ περιεσπάκει τινὰ Ῥωμαίων χωρία καὶ
 Δομιτίῳ Καίσαρος στρατηγῷ συνενεχθεὶς ἐς μάχην
 ἐνενικήκει πάνυ λαμπρῶς, καὶ τῷ δε μάλιστα ἐπαρθεὶς
 20 Ἀμισὸν πόλιν ἐν τῷ Πόντῳ ῥωμαΐζουσιν ἐξηνδραπόδι-
 στο καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν τομίας ἐπεποίητο πάντας·
 προσιόντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἐταράσσετο καὶ μετεγίννω- 382
 σκε καὶ ἀπὸ σταδίων διακοσίων γενομένῳ πρέσβεις

5 θεασόμενος maluit Mend., sed cf. praef. περιέπλει |
 ἔπλει aut ἀνέπλει ci. Mend. 9 <οἱ>, quod Mend. post προσ-
 φερομένην desideravit, ipse refutavit coll. Plut. Pomp. c. 80,
 Caes. c. 48, ad quos locos provocare minime erat opus, cf. ad I
 § 223 13 τῶν om. b 16 μὲν deleri maluit Mend., sed
 respicit ad δὲ v. 22 19 πάνυ] μάλα V 20 ἀμισὸν V
 ἐν τῷ Πόντῳ] cf. ad I § 241. Loesch p. 23 hic mare intellegit,
 non recte 21 ἐποιήσαντο (sic) i

8 sqq. non suo loco ab App. narrata, cf. Plut. Caes. c. 48 etc.
 10 sqq. cf. G. Lumbroso, L'Egitto dei Greci e dei Romani² p. 226 sq.

47a. C.

- ἔπεμπεν ὑπὲρ εἰρήνης, στέφανόν τε χρύσειον αὐτῷ φέ-
 ροντας καὶ ἐς γάμον ὑπ' ἀνοίας ἐγγυῶντας Καῖσαρι
 333 τὴν Φαρνάκου θυγατέρα. ὁ δ' αἰσθόμενος ὦν φέ-
 ρουσι, προῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐς τὸ πρόσθεν
 ἐβάδιζε λεσχηνεύων τοῖς πρέσβεσι, μέχρι προσπελάσας 5
 τῇ χάρακι τοῦ Φαρνάκου καὶ τοσόνδε εἰπών· “οὐ
 γὰρ αὐτίκα δώσει δίκην ὁ πατροκτόνος;” ἐπὶ τὸν ἵππον
 ἀνελήθησε καὶ εὐθύς ἐκ πρώτης βοῆς τρέπεται τε τὸν
 Φαρνάκην καὶ πολλοὺς ἔκτεινε, σὺν χιλίοις πον μά-
 λιστα ὦν ἱππεῦσιν τοῖς πρώτοις αὐτῷ συνδραμοῦσιν· 10
 384 ὅτε καὶ φασιν αὐτὸν εἰπεῖν· “ὦ μακάριε Πομπήιε, τοι-
 οῦτοις ἄρα κατὰ Μιθριδάτην τὸν τοῦδε πατέρα πολε-
 μῶν ἀνδράσι μέγας τε ἐνομίσθης καὶ μέγας ἐπεκλήθης.”
 εἰς δὲ Ῥώμην περὶ τῆσδε τῆς μάχης ἐπέστελλεν· “ἐργῶ
 δὲ ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα”· 15
 385 μετὰ δὲ τοῦτο Φαρνάκης μὲν ἀγαπῶν ἐς τὴν ἀρχὴν 92
 Βοσπόρου, τὴν δεδομένην οἱ παρὰ Πομπηίου, συν-
 ἔφυγεν· ὁ δὲ Καῖσαρ, οὐ σχολὴν ἄγων περὶ μικρὰ τρι-
 βεσθαι τοσῶνδε πολέμων αὐτὸν περιμενόντων, ἐς τὴν
 Ἀσίαν μετῆλθε καὶ παροδεύων αὐτὴν ἐχορημάτιζε ταῖς 20
 πόλεσιν ἐνοχλουμέναις ὑπὸ τῶν μισθουμένων τοὺς φό-
 ρους, ὥς μοι κατὰ τὴν Ἀσιανὴν συγγραφὴν δεδήλωται.
 386 πυνθόμενος δ' ἐν Ῥώμῃ στάσιν εἶναι καὶ Ἀντώνιον τὸν
 ἵππαρχον αὐτοῦ τὴν ἀγορὰν στρατιᾷ φυλάσσειν, πάντα

1 ἐπέπεμπεν ci. Mend., sed cf. verba simplicia III § 171.
 327. 372, IV § 34. 88. 350 etc.; v. etiam ad I § 10, II § 514
 χρύσειον Musgr., sed cf. Crönert, Memoria p. 178 adn. 3; v. etiam
 ad I § 455 4 sq. καὶ — πρέσβεσι] et ipse in primis anteire
 properavit legatos verbis detinens C, unde Mend. ci: καὶ <αὐτὸς
 ἐν τοῖς πρώτοις> ἐς τὸ πρόσθεν ἐβ. etc. 5 ἐβάδισε a
 9 πον om. V 14 ἐπέστειλεν maluit Mend., cf. praef. et ad
 I § 209 15 δὲ] δὴ ci. Schw., perperam 17 τὴν om. b
 19 αὐτῷ V 21 τε ante ὑπὸ add. i 24 αὐτοῦ Oi, corr. Mend.

μεθεῖς ἐς Ῥώμην ἡπείλετο. ὥς δ' ἦλθεν, ἡ μὲν στάσις
 ἡ πολιτικὴ κατεπαύετο, ἑτέρα δ' ἐπ' αὐτὸν ἀνίστατο
 τοῦ στρατοῦ, ὥς οὔτε τὰ ἐπηγγελλόμενα σφίσιν ἐπὶ τῷ
 κατὰ Φάρσαλον ἔργῳ λαβόντες οὔτε ἐννόμως ἔτι βρα-
 5 δύνοντες ἐν τῇ στρατείᾳ· ἀφεθῆναι τε πάντες ἐπὶ τὰ
 αὐτῶν ἡξίουν. ὃ δ' ἐπηγγέλλετο μὲν αὐτοῖς ἀόριστά τινα 387
 ἐν Φαρσάλῳ, καὶ ἕτερα ἀόριστα, ὅταν ὁ ἐν Λιβύῃ πό-
 λεμος ἐκτελεσθῇ· τότε δ' ἔπεμπεν ἄλλας ὀρίζων ἐκάστῳ
 χιλίας δραχμάς. οἱ δὲ αὐτὸν οὐχ ὑπὸ σπινθὲρ ἔτι μᾶλλον
 10 ἢ αὐτίκα διδόναι πάντα ἐκέλευον· καὶ περὶ τῶνδε Σα-
 λούστιον Κρίσπον πεμφθέντα πρὸς αὐτοὺς ὀλίγου καὶ
 διέφθειραν, εἰ μὴ διέφυγε. πνθόμενος δ' ὁ Καῖσαρ 388
 τέλος μὲν ἄλλο στρατιωτῶν, οἱ τὴν πόλιν ἐξ Ἀντωνίου
 παρεφύλασσαν, περιέστησε τῇ οἰκίᾳ καὶ ταῖς τῆς πό-
 15 λεως ἐξόδοις, δείσας περὶ ἀρπαγῆς· αὐτὸς δέ, πάντων
 δεδιότων καὶ παραινούντων αὐτῷ τὴν ὁρμὴν τοῦ στρα-
 τοῦ φυλάξασθαι, μάλα θρασέως αὐτοῖς ἔτι στασιάζου-
 σιν ἐς τὸ Ἄρειον πεδίου ἐπῆλθεν οὐ προμηνύσας καὶ
 93 ἐπὶ βήματος ὤφθη. οἱ δὲ σὺν θορόβῳ τε ἄνοπλοι συν- 389
 20 ἔτρεχον καὶ, ὥς ἔθος, ἄφνω φανέντα σφίσιν ἡσπάζοντο
 αὐτοκράτορα. κελεύσαντος δ' ὅ τι θέλοιεν εἰπεῖν, περὶ
 μὲν τῶν δωρεῶν ἐς ὅσιν εἰπεῖν αὐτοῦ παρόντος οὐδὲ
 ἐτόλμησαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐκπλήξεως, ὥς δὲ μετριώ-
 τερον, ἀφεθῆναι τῆς στρατείας ἀνεβόησαν, ἐλπίσαντες

4 sq. λαβόντος et βραδύνοντος ci. Musgr., at cf. § 191 et ad
 I § 48 6 αὐτῶν Bi (V?), αὐτῶν edit. veteres ἐπήγγελλτο
 ex C ci. Schw., rec. edit. recentiores, fort. recte, sed cf. praef.
 7 ἐπὶ Φαρσάλῳ ci. Musgr., praeter necessitatem 10 πάντα
 διδόναι V 11 Κρίσπον Schw., πρίσκον Oi, Priscum Sa-
 lustium C 19 τε <καὶ> conicio 20 sq. καὶ ἄφνω φανέντα
 σφίσιν, ὥς ἔθος, ἡσπάζοντο <τὸν> αὐτοκρ. exspectavit Mend.,
 sed subaudi αὐτόν 23 ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκπλήξεως ci. Mend.,
 sed τῆς αὐτῆς respicit ad σὺν θορόβῳ τε ἄνοπλοι etc.

47 a. C.

- στρατοῦ δεόμενον ἐς τοὺς ὑπολοίπους πολέμους αὐτὸν
 390 ἔρειν τι καὶ περὶ τῶν δωρεῶν. ὃ δὲ παρὰ τὴν ἀπάν-
 τῶν δόξαν οὐδὲ μελλήσας ἀπεκρίνατο· “ἀφήμι.” κατα-
 πλαγέντων δ’ αὐτῶν ἔτι μᾶλλον καὶ σιωπῆς βαθυτά-
 της γενομένης ἐπέειπε· “καὶ δώσω γε ὑμῖν τὰ ἐπηγγελ- 5
 391 μένα ἅπαντα, ὅταν θριαμβεύσω μεθ’ ἐτέρων”. ἀδοκίτου
 δ’ αὐτοῖς ἅμα καὶ τοῦδε καὶ φιλανθρωποῦ φανέντος,
 αἰδῶς αὐτίκα πᾶσιν ἐνέπιπτεν καὶ λογισμὸς μετὰ ζήλου,
 εἰ δόξουσι μὲν αὐτοὶ καταλιπεῖν σφῶν τὸν αὐτοκρά-
 τορα ἐν μέσοις τοσοῖσδε πολεμίοις, θριαμβεύσουσι δ’ 10
 ἀνθ’ αὐτῶν ἕτεροι καὶ σφεῖς τῶν ἐν Λιβύῃ κερδῶν
 ἐκπεσοῦνται, μεγάλων ἔσεσθαι νομιζομένων, ἐχθροὶ τε
 ὁμοίως αὐτοῦ τε Καίσαρος ἔσονται καὶ τῶν πολεμίων.
 392 δεισαντες οὖν ἔτι μᾶλλον ἡσύχαζον ἐξ ἀπορίας, ἐλπί-
 ζοντες ἐνδώσειν τι καὶ τὸν Καίσαρα καὶ μεταγνώσεσθαι 15
 διὰ τὴν ἐν χερσὶ χρεῖαν. ὃ δ’ ἀνθησύχαξε καὶ τῶν
 φίλων αὐτὸν παρακαλούντων ἐπιφθέγγασθαι τι πρὸς
 αὐτοὺς ἄλλο καὶ μὴ βραχεῖ καὶ αὐστηρῶ λόγῳ πολλὰ
 συνεστρατευμένους ἐγκαταλιπεῖν, ἀρχόμενος λέγειν πο-
 λίτας ἀντὶ στρατιωτῶν προσεῖπεν· ὅπερ ἐστὶ σύμβολον 20
 393 ἀφειμένων τῆς στρατείας καὶ ιδιωτευόντων. οἳ δ’ οὐκ 94
 ἐνεγκόντες ἔτι ἀνέκραγον μετανοεῖν καὶ παρεκάλουν

1 πολέμους vertit C αὐτὸν i, αὐτῶ O, unde ὑπολ. αὐτῶ
 πολ. ci. Schw., certe αὐτὸν ex App. usu dicendi bene possumus
 carere 3 οὐδὲν μελλήσας edidit Bk. 5 γε] γέρα ci. Mend.
 coll. Cass. D. 42, 53, 3, δὲ Nauck; καὶ δώσω γε mihi videtur optime
 dictum 7 καὶ ante τοῦδε deleri voluit Mend., sed respicit
 ad v. 3 sq. 9 μὲν αὐτοῖ] αὐτοὶ μὲν ci. Mend., sed cf. Kaibel,
 Stil u. Text der πολιτεία Ἀθηναίων d. Aristot. p. 199 sq. (cf.
 p. 166) et eundem, Soph. Elektra p. 227 10 πολέμοις ci.
 Mend. θριαμβεύσουσι, priore σ suprascr., B 11 ἀντ’ αὐτῶν
 Oi, corr. Mend. 13 αὐτοῦ] τοῦ ci. Mend., sed cf. I § 343
 15 καὶ ante τὸν del. Nauck, non recte, cum milites iam de
 postulatis suis decesserint, cf. § 386 sq. et 389 19 ἐγκαταλιπεῖν]
 οἱ καταλιπεῖν ci. Mend., sed dativo non opus, cf. ad I § 263

αὐτῷ συστρατεύεσθαι. ἀποστρεφόμενον τε τοῦ Καί-
 σαρος καὶ ἀπιόντος ἀπὸ τοῦ βήματος, οἱ δὲ σὺν ἐπεί-
 ξει πλέονι βοῶντες ἐνέκειντο παραμείναι τε αὐτὸν καὶ
 κολάζειν σφῶν τοὺς ἁμαρτόντας. ὃ δ' ἔτι μὲν τι διέτρι- 394
 5 ψεν, οὔτε ἀπιὼν οὔτε ἐπανιὼν, ὑποκρινόμενος ἀπορεῖν·
 ἐπανελθὼν δ' ὁμῶς ἔφη κολάζειν μὲν αὐτῶν οὐδένα,
 ἄχθεσθαι δ', ὅτι καὶ τὸ δέκατον τέλος, ὃ προετίμησεν
 αἰεὶ, τοιαῦτα θορυβεῖ. "καὶ τόδε", ἔφη, "μόνον ἀφίημι
 τῆς στρατείας· δώσω δὲ καὶ τῷδε ὁμῶς τὰ ὑπεσχημένα
 10 ἅπαντα, ἐπανελθὼν ἐκ Λιβύης. δώσω δὲ καὶ γῆν ἅπα- 395
 σιν ἐκτελεσθέντων τῶν πολέμων, οὐ καθάπερ Σύλλας,
 ἀφαιρούμενος ἐτέρων ἢν ἔχουσι καὶ τοῖς ἀφαιρεθεῖσι
 τοὺς λαβόντας συνοικίζων καὶ ποιῶν ἀλλήλοις ἐς αἰεὶ
 πολεμίους, ἀλλὰ τὴν τοῦ δήμου γῆν ἐπινέμων καὶ τὴν
 15 ἔμμαντοῦ, καὶ τὰ δέοντα προσωνούμενος". κρότου δὲ 396
 καὶ εὐφημίας παρὰ πάντων γενομένης, τὸ δέκατον
 ὑπερήλγει τέλος, ἐς μόνον αὐτὸ τοῦ Καίσαρος ἀδιαλ-
 λάκτου φανέντος· καὶ σφᾶς αὐτὸν ἡξίουσαν διακληρῶσαι
 τε καὶ τὸ μέρος θανάτῳ ζημιῶσαι. ὃ δὲ οὐδὲν αὐτοὺς
 20 ὑπερεθίζειν ἔτι δεόμενος ἀκριβῶς μετανοοῦντας, συν-
 ηλλάσσετο ἅπασιν καὶ εὐθὺς ἐπὶ τὸν ἐν Λιβύῃ πόλε-
 μον ἐξήγει.

95 διαβαλὼν δ' ἐκ Ῥηγίου τὸν πορθμὸν ἐπὶ Μεσσή- 397
 νης ἐς Λιλύβαιον ἦλθε. καὶ πνθόμενος Κάτωνα μὲν
 25 τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου ναυσὶ καὶ πεζῶν τι-
 μέρει φρουρεῖν ἐν Ἰτύκῃ μετὰ τῶν τριακοσίων, οὓς ἀπὸ
 σφῶν ἐκ πολλοῦ προβούλους ἐπεποίηντο τοῦ πολέμου

2 οἷδε Schw., praeter rem 3 ἐπέκειντο d 4 ἁμαρτά-
 νοντας i ἔτι] ἐπὶ ci. Mend. τι om. a 11 πολεμίων B
 15 τὰ ἐνδέοντα ci. Mend., haud male 19 τὸ <δέκατον> μέρος
 ci. Cob. p. 218, inut. 20 ἐπερεθίζειν Bk., sed cf. § 449
 23 διαλαβῶν V 23 sq. μεσήνης Oi

47 a. C.

- καὶ σύγκλητον ἐκάλουν, τὸν δ' αὐτοκράτορα Λεύκιον Σκι-
 πίωνα καὶ τοὺς ἀρίστους ἐν Ἀδρυνητῷ στρατοπεδεύειν,
 398 διέπλευσεν ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα. καὶ αὐτὸν οἰχόμενον ἐς
 46 a. C. Ἰόβαν καταλαβὼν παρέτασσε ἐς μάχην παρ' αὐτὸ τοῦ
 Σκιπίωνος τὸ στρατόπεδον, ὥς ἐν καιρῷ συνοισόμενος 5
 399 τοῖς πολεμίοις χωρὶς αὐτοκράτορος οὖσιν. ἀντεπῆεσαν
 δ' αὐτῷ Λαβιηνὸς τε καὶ Πετρήιος, οἱ τοῦ Σκιπίωνος
 ὑποστράτηγοι, καὶ ἐκράτουν τῶν Καίσαρος παρὰ πολὺ
 καὶ τραπέντας ἐδίωκον σοβαρῶς μετὰ καταφρονήσεως,
 μέχρι Λαβιηνὸν μὲν ὁ ἵππος ἐς τὴν γαστέρα πληγείς 10
 ἀπεσεύδατο καὶ αὐτὸν οἱ παρασπισταὶ συνήρπαζον, ὁ
 δὲ Πετρήιος, ὥς ἀκριβῆ τοῦ στρατοῦ λαβὼν πείραν καὶ
 νικήσων, ὅτε βούλεται, διέλυε τὸ ἔργον ἐπειπὼν τοῖς
 ἄμφ' αὐτόν· "μὴ ἀφελώμεθα τὴν νίκην τὸν αὐτοκρά-
 400 τορα ἡμῶν Σκιπίωνα". καὶ τὸ μὲν ἄλλο μέρος τῆς Καί- 15
 σαρὸς τύχης ἔργον ἐφαίνετο κρατησάντων ἂν, ὥς ἐδό-
 κει, τῶν πολεμίων ἄφνω τὴν μάχην ὑπὸ τῶν νικούν-
 των διαλυθῆναι· αὐτὸς δὲ λέγεται παρὰ τὴν φυγὴν
 ἐγγρόμπτων ἅπασιν ἐπιστρέφειν αὐτοὺς καὶ τινα τῶν
 τὰ μέγιστα σημεῖα, τοὺς ἀετούς, φερόντων τῇ ἑαυτοῦ 20
 χειρὶ περισπάσας μετενεγκεῖν ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐς τὸ
 πρόσθεν, ἕως Πετρήιος ἀνέξενυξε καὶ ὁ Καῖσαρ ἀσπα-
 σίως ὑπεχώρει.
- 401 τοῦτο μὲν δὴ τῆς πρώτης ἐν Λιβύῃ Καίσαρι μάχης

2 στρατοπεδεύειν ci. Mend., στρατεύειν Oi, vulgo, moram
 ducere C, qui tamen στρατεύειν videtur legisse 5 ὥς om. V
 7 τε om. V 11 συνασπισταὶ i 13 διέλυσε ci. Mend., cf.
 praef. 15 iure iam haesit Schw., μέρος deleri voluit Mend.,
 bene 19 ἅπασιν] τοῖς ἀπαντῶσιν vel ἀποδιδράσκουσιν (sive
 ἀποδραῶσιν) exspectavit Mend.; potuit etiam ἅπασιν <τοῖς ἀπαν-
 τῶσιν>; in suos insurgentem vertit C 20 τοὺς ἀετούς fort.
 spuria esse ci. Mend., non recte, opinor

- 96 τέλος ἦν· οὐ πολὺ δὲ ὕστερον, αὐτοῦ τε Σκιπίωνος
ὀκτὼ τέλεσι πεζῶν καὶ ἱππέων δύο μυριάσιν, ὧν οἱ
πολλοὶ Αἰβυες ἦσαν, πελτασταῖς τε πολλοῖς καὶ ἐλέ-
φασιν ἑς τριάκοντα προσδοκωμένου παρέσεσθαι σὺν
5 Ἰόβα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῷδε ἄγοντι πεζοὺς ἄλλους ἀμφὶ
τριμυρίους καὶ ἱππέας Νομάδας ἑς διμυρίους καὶ
ἀκοντιστὰς πολλοὺς καὶ ἐλέφαντας ἐξήκοντα ἐτέρους, ἣ
στρατιὰ τοῦ Καίσαρος ἐδείμναινε καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς
ἐθορυβοῦντο κατὰ τε πείραν ὧν ἤδη πεπόνθεσαν καὶ
10 κατὰ δόξαν τῶν ἐπιόντων τοῦ τε πλήθους καὶ ἀρετῆς,
μάλιστα τῶν Νομάδων ἱππέων. ὃ τε τῶν ἐλεφάντων
πόλεμος ἀήθης σφίσιν ὧν ἐξέπλησσε. Βόκχον δ' ἐτέ- 402
ρου Μαυρουσίαν δυνάστου Κίρταν, ἣ βασίλειον ἦν
Ἰόβα, καταλαβόντος, ὁ μὲν Ἰόβας, ἐξαγγελθέντος αὐτῷ
15 τοῦδε, ἑς τὰ οἰκεία μάλιστα ἀνεξεύγνυ μετὰ τοῦ ἰδίου
στρατοῦ, τριάκοντα ἐξ αὐτοῦ μόνους ὑπολιπὼν ἐλέ-
φαντας τῷ Σκιπίωνι, ἣ δὲ στρατιὰ τοῦ Καίσαρος ἑς
τοσοῦτον ἀνεθάρρησεν, ὥς τὸ πέμπτον τέλος αἰτῆσαν
ἀντιταχθῆναι τοῖς ἐλέφασιν κρατῆσαι πάννυ καρτερῶς·
20 καὶ νῦν ἀπ' ἐκείνου τῷδε τῷ τέλει ἐλέφαντες ἑς τὰ
97 σημεῖα ἐπείκεινται. μακρῶς δὲ καὶ ἐπιπόνον κατὰ πάντα 403
τὰ μέρη τῆς μάχης καὶ πολυτρόπου γενομένης, περὶ
ἐσπέραν μόλις ὁ Καῖσαρ ἐνίκα καὶ τὸ στρατόπεδον

1 τε aut deleri aut τοῦ scribi voluit Schw., sed videtur anacoluthon esse (voluit v. 5 καὶ Ἰόβα τοῦ βασ. etc.), v. ad I § 350 10 ne in collocatione verborum offendas, cf. § 429 14 Ἰόβα ci. Mend. 15 μάλιστα Oi, om. C, τάχιστα, ni quid excidisset, ci. Schw., sed iunge ἑς τὰ οἰκεία μάλιστα: 'nihil antiquius habuit quam ut domum rediret' (Keil) 16 ἀπολιπὼν a 19 καρτερῶς] λαμπρῶς ci. Mend., bene 20 <ἔτι> ἀπ' ci. Mend., inut., cf. e.g. § 424 malim τῷ τέλει τῷδε ob hiatum

46 a. C.

εὐθὺς ἐξήρει τὸ τοῦ Σκιπίωνος, οὐδὲν ἀνιείς οὐδ' ἐν
 νυκτὶ τῆς νίκης, μέχρι τὸ σύμπαν ἐξεργάσασθαι. οἱ δ'
 ἐχθροὶ κατ' ὀλίγους, ὅπη δύναιτο, διέφευγον· καὶ ὁ
 Σκιπίων αὐτός, ἅμα Ἀφρανίῳ πάντα μεθείς, ἔφευγεν
 ἀνὰ τὸ πέλαγος ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας.

5

404 ὣδε μὲν δὴ καὶ ὅδε ὁ στρατός, ἐς ὅκτὼ μυριάδας
 μάλιστα συνελθὼν ἐκ τε πολλοῦ γεγυμνασμένος καὶ
 ἐκ τῆς προτέρας μάχης ἐν ἐλπίδι καὶ θάρσει γενόμε-
 405 νος, δευτέρᾳ τῇδε συμβολῇ συνετρίβετο ἀθρόως. καὶ
 τὸ τοῦ Καίσαρος κλέος ἐς ἅμαχον εὐτυχίαν ἐδοξάζετο, 10
 οὐδὲν ἔτι τῶν ἡσσωμένων ἐς ἀρετὴν αὐτοῦ μεριζόν-
 των, ἀλλὰ καὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἁμαρτήματα τῇ Καί-
 σαρος τύχῃ προστιθέντων· ἐδόκει γὰρ δὴ καὶ ὅδε ὁ
 πόλεμος ἀβουλίᾳ τῶν στρατηγῶν, οὔτε διατριψάντων
 αὐτόν, ἕως ἀπορήσειεν ὁ Κάισαρ ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ, οὔτε 15
 τὴν πρώτην νίκην ἐς τέλος προαγαγόντων, συντρι-
 φθεὶς οὕτως ὀξέως διαλυθῆναι.

406 ἐξαγγελθέντων δὲ τούτων ἐς Ἰτύκην τρίτῃ μάλιστα 98
 ἡμέρᾳ καὶ τοῦ Καίσαρος εὐθὺς ἐπὶ τὴν Ἰτύκην ἰόν-
 τος ἐρίγνετο φυγὴ πάντων. καὶ οὐδένα κατεῖχεν ὁ 20
 Κάτων, ἀλλὰ καὶ ναῦς ἐδίδου τοῖς αἰτοῦσι τῶν ἐπι-
 φανῶν· αὐτὸς δ' εὐσταθῶς ὑπέμενε καὶ τοῖς Ἰτυκαίοις
 ὑπισχνουμένοις πρὸ ἑαυτῶν ὑπὲρ ἐκείνου δεήσεσθαι
 ἐπιμειδίων ἀπεκρίνατο οὐ δεῖσιν αὐτῷ πρὸς Κάισαρα

3 ὅποι V, cf. ad § 152   4 ἅμα om. C et vertit: ceteris
 omnibus Affranio permissis, unde Mend. ci.: αὐτὸς Ἀφρανίῳ
 τὰλλα πάντα μεθείς ἔφευγεν; eandem sententiam facilius effecit
 Kratt p. 66 commate, quod vulgo erat ante πάντα, deleto, ita
 ut ἅμα iungendum sit cum μεθείς. Usitata interpunctione ser-
 vata App. a ceteris omnibus dissentiret; cf. Klebs ap. Pauly-
 Wissowa 1, 1 p. 712   16 sq. συντριφθεὶς susp. Schw., del.
 Herw. p. 67, non recte, opinor   24 αὐτῷ Oi, corr. Mend.

διαλλακτῶν καὶ τοῦτο εἰδέναι καὶ τὸν Καίσαρα κα-
 λῶς. σηµηνάμενος δὲ τοὺς θησαυροὺς ἅπαντας καὶ 407
 συγγραφὰς ὑπὲρ ἐκάστου τοῖς Ἴτυκαίων ἄρχουσιν ἐπι-
 δοὺς περὶ ἐσπέραν ἀμφὶ λουτρὰ καὶ δεῖπνον ἣν καθ-
 5 εξόμενός τε ἐγένετο, ὥσπερ εἰθιστο, ἐξ οὗ Πομπήιος
 ἀνῆρητο· οὐδέν τε τῶν συνήθων ἐναλλάσσω οὐδ' 408
 ἐλάσσω προσφερόμενος ἢ πλείω, συνελεσχῆνευε τοῖς
 παροῦσι περὶ τῶν ἐκπεπλευκότων καὶ ἡρώτα περὶ τοῦ
 πνεύματος, εἰ κατὰ πρόμνην ἔσοιτο αὐτοῖς, καὶ τοῦ
 10 διαστήματος, εἰ φθάσουσι πόρρω γενέσθαι, πρὶν ἐς ἔω
 Καίσαρα ἐπελθεῖν. οὐ μὴν οὐδ' ἐς ὕπνον ἀπιὼν ἐν-
 ἤλλαξέ τι τῶν συνήθων, πλὴν ὅτι τὸν υἱὸν ἡσπάσατο
 φιλοφρονέστερον. τὸ δὲ ξιφίδιον τῇ κλίνῃ τὸ σύνηθες 409
 οὐχ εὐρὼν παρακείμενον ἐξεβόησεν, ὅτι προδιδοῖτο ὑπὸ
 15 τῶν οἰκείων τοῖς πολεμίοις· τίνοι γὰρ ἔφη χρήσεσθαι
 προσιόντων, ἂν νυκτὸς ἐπίωσι; τῶν δὲ αὐτὸν παρα-
 καλούντων μηδὲν ἐφ' ἑαυτὸν βουλευεῖν, ἀλλ' ἀναπαύε-
 σθαι χωρὶς ξιφιδίου, ἀξιοπιστότερον ἔτι εἶπεν· “οὐ γὰρ
 ἔστι μοι θέλοντι καὶ δι' ἐσθῆτος ἑμαυτὸν ἀποπνίξαι
 20 καὶ ἐς τὰ τεῖχη τὴν κεφαλὴν ἀπαράξαι καὶ ἐς τράχη-
 λον κυβιστῆσαι καὶ τὸ πνεῦμα κατασχόντα ἐκτρεῖψαι;”
 πολλά τε ὅμοια εἰπὼν παρήγαγεν αὐτοὺς παραθεῖναι
 τὸ ξιφίδιον. ὥς δὲ ἐτέθη, Πλάτωνος αἰτήσας τὴν περὶ
 99 ψυχῆς συγγραφὴν ἀνεγίνωσκε. καὶ ἐπεὶ τέλος εἶχε 410
 25 τῷ Πλάτῳ ὁ λόγος, ἀναπαύεσθαι τοὺς περὶ θύρας

1 καὶ ante τὸν om. i   3 sq. ἐπιδοὺς, ἐπι suprascr. a m. 1,
 V, ἐπιδιδούς i   9 πρόμνην B   16 <κατὰ> προσιόντων ci.
 Schw., haesit etiam Mend., sed cf. Bitschofsky p. 447   17 καὶ
 ante μηδὲν add. i   ἐφ' ἑαυτῷ b   20 ἀπαράξαι Oi, πρὸς
 τὰ τεῖχη τ. κ. ἀράξαι ci. Nauck   21 ἐκτρεῖψαι susp. Mend.,
 sed iunge τὸ πνεῦμα etiam cum ἐκτρεῖψαι   22 ὅμοια]
 ἑτερα iC

46 a. C.

- ὑπολαβὼν ἔτρωσεν αὐτὸν ὑπὸ τὰ στέρνα· προπεσόν-
 των δ' αὐτῷ τῶν σπλάγχχνων καὶ στόνον τινὸς ἔξακου-
 σθέντος ἐσέδραμον οἱ περὶ θύρας· καὶ οἱ ἱατροὶ τὰ
 σπλάγχχνα ἔτι σῶα ὄντα ἐνέθηκαν ἔνδον καὶ τὰς πλη-
 411 γὰς ἐπιρράψαντες ἐπέδησαν. ὃ δὲ ἀνευεγκὼν αὐθις 5
 ὑπεκρίνετο καὶ κατεμέμφετο μὲν ἑαυτῷ πληγῆς ἀσθε-
 νοῦς, χάριν δ' ὠμολόγει τοῖς περισώσασιν καὶ κατα-
 δαρθεῖν ἔφη δεῖσθαι. οἱ μὲν δὴ τὸ ξίφος ἔχοντες
 412 ὥχοντο καὶ τὰς θύρας ὡς ἡρεμοῦντι ἐπέκλεισαν· ὃ δ'
 ὕπνον δόξαν αὐτοῖς παρασχὼν τὰ δεσμὰ ταῖς χερσὶ 10
 μετὰ σιγῆς ἀπερρήγνυν καὶ τὰς ῥαφὰς τοῦ τραύματος
 ἀνέπτυσσεν, οἷα θηρίον τό τε τραῦμα καὶ τὴν γαστέρα
 εὐρύνων ὄνυξι καὶ δακτύλοις ἐρευνῶν καὶ τὰ σπλάγ-
 χχνα διαρρίπτων, μέχρι ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν ἀμφὶ πεντή-
 κοντα γερονῶς, ὁμολογούμενος δὲ τὴν τε γνώμην, ἐς 15
 ὃ τι κρίνειε, πάντων ἀνδρῶν ἐπιμονώτατος φῦναι καὶ
 τὸ δίκαιον ἢ πρέπον ἢ καλὸν οὐκ ἔθεσι μᾶλλον ἢ με-
 413 γαλοψύχοις λογισμοῖς ὁρίσαι. Μαρκίᾳ γέ τοι τῇ Φι-
 λίππου συνὼν ἐκ παρθένου καὶ ἀρεσκόμενος αὐτῇ
 μάλιστα καὶ παῖδας ἔχων ἐξ ἐκείνης ἔδωκεν ὅμως αὐτὴν 20
 Ὀρτησίῳ τῶν φίλων τινί, παίδων τε ἐπιθυμοῦντι καὶ
 τεκνοποιοῦ γυναικὸς οὐ τυγχάνοντι, μέχρι κακείνῳ
 κνήσασαν ἐς τὸν οἶκον αὐθις ὡς χρήσας ἀνεδέξατο.
 414 τοιόσδε μὲν δὴ Κάτων ἦν, καὶ αὐτὸν οἱ Ἴτυκαῖοι λαμ-
 πρῶς ἔθαπτον· ὃ δὲ Καῖσαρ ἔφη μὲν οἱ φθονῆσαι 25
 Κάτωνα καλῆς ἐπιδείξεως, Κικέρωνος δὲ ποιήσαντος

3 ἐπέδραμον iC 5 ἀπορράψαντες ci. Mend., διαρράπτειν
 habet Plut. Cat. c. 70 6 ὑπεκρίνατο, ut videtur, a καὶ
 om. i πληγῆς OC, πλάνης d, πλανῆς ab 11 τραύματος O,
 σώματος iC 12 ἀνέπτυσεν bd 13 εὐρύνων post δακτύλοις trans-
 posuit Nauck et cum Mend. ἐρευνῶν ut dittographiam deleuit, nec
 vertit C, sed hoc ad τὴν γαστέρα, illud ad τὸ τραῦμα respicit
 22 τυγχόντι ci. Mend. 26 καλῆς ἐπιδείξεως] cf. Plut. Cat. c. 72

ἐγκώμιον ἐς αὐτὸν καὶ ἐπιγράψαντος Κάτων, ἀντέγραψε
κατηγορίαν ὁ Καῖσαρ καὶ ἐπέγραψεν Ἀντικάτων.

- 100 Ἰόβας δὲ καὶ Πετρήιος τῶν γιγνομένων πυνθανό- 415
μενοι καὶ οὐδεμίαν σφίσιν οὔτε φυγὴν οὔτε σωτηρίαν
5 ἐπινοοῦντες, ἐπὶ τῇ διαίτῃ ξίφεσι διεχρήσαντο ἀλλήλους·
καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν Ἰόβα Καῖσαρ ὑποτελῇ Ῥωμαίοις
ἐποίησεν, αὐτῇ Σαλούστιον Κρίσπον ἐγκαταστήσας.
Ἰτυκαίοις δὲ καὶ τῷ Κάτωνος νιῷ συνεγίνωσκε· καὶ 416
τὴν θυγατέρα τοῦ Πομπηίου μετὰ δύο παίδων αὐτῆς
10 ἐν Ἰτύκῃ καταλαβὼν ἐξέπεμπε σώους τῷ <νέῳ> Πομπηίῳ.
τῶν δὲ τριακοσίων ὅσους εὔρε διεφθειρεν. Δεύκιος δὲ 417
Σκιπίων ὁ αὐτοκράτωρ χειμαζόμενος ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ
πολεμίαις ναυσὶν ἐντυχὼν ἐφέρετο γενναίως, μέχρι
καταλαμβανόμενος αὐτόν τε διεχρήσατο καὶ τὸ σῶμα
15 μεθῆκεν ἐς τὸ πέλαγος.

- τοῦτο μὲν δὴ καὶ τῷ περὶ Λιβύην Καίσαρος πολέμῳ 418
101 τέλος ἐρίγντο, αὐτὸς δ' ἐπανελθὼν ἐς Ῥώμην ἐθριάμ-
βευε τέσσαρας ὁμοῦ θριάμβους, ἐπὶ τε Γαλάταις, ὧν
δὴ πολλὰ καὶ μέγιστα ἔθνη προσέλαβε καὶ ἀφιστάμενα
20 ἄλλα ἐκρατύνατο, καὶ Ποντικὸν ἐπὶ Φαρνάκει καὶ Λι-
βυκὸν ἐπὶ Λιβύων τοῖς συμμαχήσασι τῷ Σκιπίωνι·
ἐνθα καὶ Ἰόβα παῖς, Ἰόβας ὁ συγγραφεύς, βρέφος ὦν
ἔτι παρήγετο. παρήγαγε δέ τινα καὶ τῆς ἀνὰ τὸν Νεῖ-

3 sq. τῶν γενομένων πυνθόμενοι ci. Mend., inut., cf. praeft.

4 φίσιν (sic) B 5 τῇ om. AV, vulgo, cf. IV § 81 10 <νέῳ>
add. Regling et Keil, haeserat iam Mend. 15 ἐς τὴν θαλάσ-
σαν i 18 ὁμοῦ] quattuor interpositis diebus peregit triumphos
C, Suet. Div. Iul. 37, ut Mend. suspicatus est, fortasse secutus
20 φαρνάκη V 22 Ἰόβας om. V

1 sq. fragmenta Catonis v. Cic. ed. Mueller IV, 3 p. 327 sqq.,
Anticatonis Caes. comment. ed. Kübler III, 2 p. 145 sqq.
5 ἐπὶ τῇ διαίτῃ — ἀλλήλους] cf. R. Schneider, Berl. philol.
Wochenschr. 1904 p. 1083 sqq.

46 α. C.

λον ναυμαχίας θριάμβον Αιγύπτιον, μεταξὺ τοῦ Γα-
 419 λατῶν καὶ Φαρνάκους. τὰ δὲ Ῥωμαίων φυλαξάμενος
 ἄρα, ὥς ἐμφύλια οὐκ εἰκότα τε αὐτῷ καὶ Ῥωμαίοις
 αἰσχυρὰ καὶ ἀπαίσια, ἐπιγράψαι θριάμβῳ, παρήνεγκεν
 ὅμως αὐτῶν ἐν τοῖσδε τὰ παθήματα ἅπαντα καὶ τοὺς 5
 ἄνδρας ἐν εἰκόσι καὶ ποικίλαις γραφαῖς, χωρὶς γε Πομ-
 πηίου· τοῦτον γὰρ δὴ μόνον ἐφυλάξατο δεῖξαι, σφό-
 420 δρα ἔτι πρὸς πάντων ἐπιποθοῦμενον. ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ
 μὲν τοῖς οἰκείοις κακοῖς, καίπερ δεδιώς, ἔστενε, καὶ
 μάλιστα, ὅτε ἴδοι Λεύκιόν τε Σικελίωνα τὸν αὐτοκρά- 10
 τορα πλησσόμενον ἐς τὰ στέρνα ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ μεθ-
 ιέμενον ἐς τὸ πέλαγος ἢ Πετρήιον ἐπὶ διαίτη διαχρώ-
 μενον ἑαυτὸν ἢ Κάτωνα ὑφ' ἑαυτοῦ διασπώμενον ὥς
 θηρίον· Ἀχιλλῶ δ' ἐφήσθησαν καὶ Ποθεινῷ καὶ τὴν 14
 421 Φαρνάκους φυγὴν ἐγέλασαν. χρήματα δ' ἐν τοῖς 102
 θριάμβοις φασὶ παρενεχθῆναι μυριάδας ἑξ καὶ ἥμισυ
 ταλάντων καὶ στεφάνους δύο καὶ εἴκοσι καὶ δισχιλίους
 ἐπὶ τοῖς ὀκτακοσίοις ἀπὸ χρυσοῦ, ἔλκοντας ἐς δις-
 422 μυρίας καὶ δεκατέσσαρας καὶ τετρακοσίας λίτρας. ἀφ'
 ὧν εὐθύς ἐπὶ τῷ θριάμβῳ διένειμε, τὰ ὑπεσχημένα 20
 πάνθ' ὑπερβάλλων, στρατιώτῃ μὲν ἀνὰ πεντακισχιλίας
 δραχμὰς Ἀττικὰς, λοχαγῷ δ' αὐτοῦ τὸ διπλάσιον καὶ
 χιλιάρχῃ καὶ ἱππάρχῃ τὸ ἔτι διπλάσιον καὶ τοῖς 5
 423 δημόταις ἐκάστῳ μνᾶν Ἀττικὴν. ἐπέδωκε δὲ καὶ θέας
 ποικίλας ἵππων τε καὶ μουσικῆς καὶ πεζομαχίας ἀνδρῶν 25

3 αὐτῷ VC, αὐτῷ Bi, vulgo 19 δεκατέσσαρας scr. Bk.,
 δέκα καὶ τέσσαρας Oi; mirus certe est numerorum ordo, fort. aut
 cum Mend. scribendum δισμυρίας καὶ τετρακοσίας καὶ δεκατέ-
 σσαρας λίτρας aut cum C ordo inversus praeferendus 23 χι-
 λιάρχω καὶ ἱππάρχω a, quod fort. iure praetulit Mend. 25 fort.
 πεζομαχίαν scribendum

χιλίων πρὸς ἑτέρους χιλίους καὶ ἱππομαχίαν διακοσίων
 πρὸς ἴσους καὶ ἀναμιξ ἄλλων πεζῶν τε καὶ ἱππέων
 ἀγῶνα ἐλεφάντων τε μάχην εἴκοσι πρὸς εἴκοσι καὶ
 ναυμαχίαν ἑρετῶν τετρακισχιλίων, ἐπιβεβηκότων ἐς
 5 μάχην χιλίων ἑκατέρωθεν. ἀνέστησε καὶ τῇ Γενετείῳ 424
 τὸν νεῶν, ὥσπερ εὕξατο μέλλων ἐν Φαρσάλῳ μαχεῖ-
 σθαι· καὶ τέμενος τῷ νεῷ περιέθηκεν, ὃ Ῥωμαίοις
 ἔταξεν ἀγορὰν εἶναι, οὐ τῶν ὠνίων, ἀλλ' ἐπὶ πράξεσι
 συνιόντων ἐς ἀλλήλους, καθὰ καὶ Πέρσαις ἦν τις
 10 ἀγορὰ ζητοῦσιν ἢ μανθάνουσι τὰ δίκαια. Κλεοπάτρας
 τε εἰκόνα καλὴν τῇ θεῷ παρεστήσατο, ἢ καὶ νῦν
 συνέστηκεν αὐτῇ. τὸ δὲ τοῦ δήμου πλῆθος ἀναγραφά- 425
 μενος ἐς ἡμῖσιν λέγεται τῶν πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου
 γενομένων εὐρεῖν· ἐς τοσοῦτο καθεῖλεν ἢ τῶνδε φιλο-
 15 νικία τὴν πόλιν.

103 αὐτὸς δὲ ἤδη τέταρτον ὑπατεύων ἐπὶ τὸν νέον 426
 Πομπήιον ἐστράτευεν ἐς Ἰβηρίαν, ὅσπερ αὐτῷ λοιπὸς 45 a. C.
 ἦν ἔτι πόλεμος ἐμφύλιος, οὐκ εὐκαταφρόνητος· τῶν
 τε γὰρ ἀρίστων ὅσοι διεπεφεύγεσαν ἐκ Λιβύης, ἐκεῖ
 20 συνέδραμον, καὶ στρατὸς ὃ μὲν ἐξ αὐτῆς Λιβύης τε
 καὶ Φαρσάλου τοῖς ἡγεμόσι συνῆλθεν, ὃ δὲ ἐξ Ἰβή-
 ρων τε καὶ Κελτιβήρων, ἔθνους ἀκρίμου καὶ χαίροντος
 αἰεὶ μάχαις. πολὺς δὲ καὶ δούλων ὄμιλος ἐστρατεύετο 427
 τῷ Πομπηίῳ· καὶ τέταρτον ἔτος εἶχον ἐν τοῖς γυμνα-

2 malim ἄλλον   5 <δὲ> καὶ ci. Mend., inut.   6 aut
 τὸν deleri aut ὄνπερ scribi voluit Nauck, sed τὸν νεῶν est
 notum illud templum, quod etiam nunc exstat   17 ἐστράτευσεν
 maluit Mend., cf. praef.   19 ἐκεῖ ἐκ λιβύης a

5 sqq. de templo et foro Iulio cf. Richter, Topogr. d.
 Stadt Rom² p. 110   12—15 cf. Kornemann (v. ad II § 64)
 p. 565

45 α. C.

σίοις καὶ γνώμην ἔτοιμον ἀγωνίσασθαι μετὰ ἀπογνώ-
 428 σεως. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα σφαλεῖς ὁ Πομπήιος οὐκ
 ἀνεβάλλετο τὴν μάχην, ἀλλ' εὐθύς ἐλθόντι τῷ Καί-
 σαρι συνεμάχετο, καίτοι τῶν πρεσβυτέρων αὐτῷ παρ- 5
 αινούντων ἐκ πείρας ὧν ἀμφί τε Φάρσαλον καὶ Λι-
 βύην ἐπεπόνθεσαν, ἐκτρίβειν τῷ χρόνῳ τὸν Καίσαρα
 429 καὶ ἐς ἀπορίαν ὥς ἐν ἀλλοτριᾷ γῇ περιφέρειν. ὁ δὲ
 46 α. C. Καῖσαρ ἦκε μὲν ἀπὸ Ῥώμης ἐπὶ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις,
 βαρυτάτῳ στρατῷ μακροτάτην ὁδὸν ἐπελθὼν· δέος δ'
 45 α. C. οἷον οὐ πρότερον ἐνέπιπτεν αὐτοῦ τῷ στρατῷ κατὰ 10
 δόξαν τῶν πολεμίων τοῦ τε πλήθους καὶ ἀσκήσεως
 430 καὶ ἀπογνώσεως. δι' ἃ καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἐβράδυνεν, 104
 ἔστε πού τι αὐτῷ κατασκεπτομένῳ προσπελάσας ὁ
 Πομπήιος ὠνελδισεν ἐς δειλὴν. καὶ τὸ ὕνειδος οὐκ
 ἐνεγκὼν ὁ Καῖσαρ ἐξέτασσε παρὰ πόλιν Κορδύβην, 15
 σύνθημα καὶ τότε δοὺς Ἀφροδίτην· ἔδωκε δὲ καὶ ὁ
 431 Πομπήιος Εὐσέβειαν. ὥς δὲ καὶ συνιόντων ἤδη τοῦ
 Καίσαρος στρατοῦ τὸ δέος ἤπτετο καὶ ὄκνος ἐπεγί-
 γνετο τῷ φόβῳ, θεοὺς πάντας ὁ Καῖσαρ ἰκέτενε, τὰς
 χεῖρας ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνίσχων, μὴ ἐνὶ πόνῳ τῷδε 20

3 ἀνεβάλετο V   4 συνεμάχετο] σὺν <καταφρονήσει> ἐμάχετο
 vel sim. ci. Mend., malim ἐμάχετο vel συνεφέρετο. Ceterum
 App. auctorem, quem exscripsit, usque ad obscuritatem prae-
 cidit   9 ἐπανελθὼν i   11 <τῆς> ἀσκήσεως ci. Nauck, sed
 cf. ad I § 351; de collocatione verborum v. ad § 401 extr.
 16 τότε] τότες B   17 εὐσέβειαν scr. Bk., sed cf. Roscher, Jahrb.
 f. cl. Philol. 119 (1879) p. 351   18 τὸ del. Nauck, sed respicit
 ad v. 9 sq. δέος δ' οἷον οὐ πρότερον

8 sq. ἐπὶ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις-ἐπελθὼν] de tempore itineris
 cf. Wilsdorf (v. ad I § 392) p. 73 et O. E. Schmidt (v. ad II
 § 127) p. 257 sq. Caesarem autem tam brevi tempore βαρυτάτῳ
 στρατῷ iter fecisse verum non est, cf. Cass. D. 43, 32, 2:
 τὸ γὰρ πλεῖον στρατεύμα κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπελέλειπτο   15 Κορ-
 δύβην] ad Mundam, quod oppidum non procul a Corduba abest,
 decertatum esse dicunt ceteri, cf. § 434

πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἔργα μῆναι, καὶ τοὺς στρατιώτας
ἐπιθέων παρεκάλει τό τε κράνος τῆς κεφαλῆς ἀφαι-
ρῶν ἐς πρόσωπον ἐδυσώπει καὶ προούτρεπεν. οἱ δὲ 432
οὐδ' ὥς τι μετέβαλλον ἀπὸ τοῦ δέους, ἕως ὃ Καῖσαρ
5 αὐτὸς ἀρπάσας τινὸς ἀσπίδα καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν
ἡγεμόσιν εἰπὼν· "ἔσται τοῦτο τέλος ἐμοί τε τοῦ βίου
καὶ ὑμῖν τῶν στρατειῶν," προύδραμε τῆς τάξεως ἐς
τοὺς πολεμίους ἐπὶ τοσοῦτον, ὥς μόνους αὐτῶν ἀπο-
σχεῖν δέκα πόδας καὶ διακόσια αὐτῷ δόρατα ἐπιβλη-
10 θῆναι καὶ τούτων τὰ μὲν αὐτὸν ἐκκλῖναι, τὰ δὲ ἐς
τὴν ἀσπίδα ἀναδέξασθαι. τότε γὰρ δὴ τῶν τε ἡγε- 433
μόνων προθέων ἕκαστος ἴστατο παρ' αὐτόν, καὶ ὁ
στρατὸς ἅπας ἐμπεσὼν μετὰ ὁρμῆς ὅλην ἡγωνίζετο
τὴν ἡμέραν, προύχων τε καὶ ἡττώμενος αἰεὶ παρὰ
15 μέρος, μέχρις ἐς ἐσπέραν μόλις ἐνίκησεν, ὅτε καὶ φασὶν
αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι πολλάκις μὲν ἀγωνίσαιτο περὶ νίκης,
νῦν δὲ καὶ περὶ ψυχῆς.

105 φόνον δὲ πολλοῦ γενομένου καὶ φυγῆς τῶν Πομ- 434
πηίου στρατιωτῶν ἐς τὴν Κορδύβην, ὃ μὲν Καῖσαρ,
20 ἵνα μὴ διαφυγόντες οἱ πολέμιοι πάλιν ἐς μάχην παρα-
σκευάσαιντο, ἐκέλευε τὸν στρατὸν ἐκτειχίσαι τὴν Κορ-
δύβην, οἱ δὲ κάμνοντες τοῖς γεγρονόσι τὰ τε σώματα
καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἀνηρημένων ἐπεφόρουν ἀλλήλοις καὶ
δόρασιν αὐτὰ διαπηγνύντες ἐς τὴν γῆν ἐπὶ τοιοῦδε
25 τείλους ὑλίσσαντο. τῆς δ' ἐπιούσης ἐάλω μὲν ἡ πόλις, 435
τῶν δὲ ἡγεμόνων τοῦ Πομπηίου Σκάπλας μὲν νήσας

2 ἐπιθέων] cf. Flor. 2, 13, 82 et Iber. c. 27 5 <τὴν>
ἀσπίδα ci. Nauck, sed cf. Iber. c. 27: καὶ παρὰ τινος ἀσπίδα
λαβὼν 15 μέχρις Οἱ, μέχρι Bk. et Mend. ἐς om. V 17 καὶ
cum C omitti maluit Mend., nec habet Plut. Caes. c. 56, sed
noli talia mutare περὶ om. B 21 ἀποτείχισαι ci. Mend.,
cf. ad I § 65 24 ἐς τὴν γῆν cum V omitti maluerunt Mend.
et Keil, fort. recte

45 a. C.

- πυρὰν ἑαυτὸν ἐνέπρησεν, Οὐάρου δὲ καὶ Λαβιηνοῦ καὶ
 ἑτέρων ἀνδρῶν ἐπιφανῶν ἐκομίσθησαν αἱ κεφαλαὶ
 436 Καίσαρι. Πομπήιος δ' αὐτὸς διέφυγε μὲν ἀπὸ τῆς ἤτης
 σὺν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἱππεῦσιν ἐπὶ Καρθαίας,
 ἔνθα αὐτῷ νεῶν στόλος ἦν, καὶ παρῆλθεν εἰς τὰ νεώρια 5
 λαθὼν ὥς τις ἰδιώτης, φορεῖω κομιζόμενος· ὁρῶν δὲ
 καὶ τούτους ἀπογινώσκοντας ἑαυτῶν ἔδεισε περὶ ἐκ-
 437 δόσεως καὶ ἔφευγεν αὐθις, ἐπιβαίνων σκάφους. ἐμ-
 πλακέντα δ' αὐτοῦ τὸν πόδα καλωδίῳ, κόπτων τις τὸ
 καλωδίον ξιφιδίῳ, τὸν ταρσὸν ἔτεμεν ἀντὶ τοῦ καλω- 10
 δίου τοῦ ποδός· καὶ διαπλεύσας ἔς τι χωρίον ἔθερα-
 438 πεύετο. ζητούμενος δὲ κἀνταῦθα ἔφευγε διὰ δυσβάτου
 καὶ ἀκανθώδους ὁδοῦ, τὸ τραῦμα περικεντούμενος,
 μέχρι κάμνων ὑπὸ τι δένδρον ἐκαθέζετο καὶ τῶν
 ζητητῶν ἐπιπεσόντων οὐκ ἀγεννῶς αὐτοὺς ἀμυνόμενος 15
 κατεκόπη. τοῦδε μὲν δὴ τὴν κεφαλὴν ὁ Καίσαρ ἐνε-
 χθεῖσάν οἱ προσέταξε τιμὴν θάψαι, καὶ ὁ πόλεμος ἐνὶ ἔργῳ
 439 καὶ ὅδε παρὰ δόξαν ἐλέλυτο· τοὺς δ' ἐξ αὐτοῦ δια-
 φυγόντας ἥθροιζεν ὁ τοῦδε τοῦ Πομπηίου νεώτερος
 ἀδελφός, Πομπήιος μὲν καὶ ὅδε ὢν, Σέξστος δὲ καλού- 20
 μενος τῷ προτέρῳ τῶν ὀνομάτων.
 440 ἄλλ' ὅδε μὲν ἔτι λανθάνων καὶ διαδιδράσκων ἐλή-
 στευεν, ὁ δὲ Καίσαρ εἰς Ῥώμην ἠγείλετο, τὰ ἐμφύλια 100
 πάντα καθελών, ἐπὶ φόβου καὶ δόξης, οἷας οὐ τις πρὸ

4 Καρθαίας] de forma nominis cf. Hübner (v. ad I § 515)
 p. 228 et Boiss. ad Cass. D. 43, 31, 3 8 sq. ἐμπλακέντος ci.
 Keil 10 ἔτεμεν a 11 τοῦ ποδός spuria putavit Mend., trans-
 poni malim ante ἀντὶ τ. κ. v. 10, tradita defendebat Kratt p. 67
 διαπλεύσας <ὁ Πομπήιος> ci. Mend. 20 Πομπήιος] Πομπηίου
 mavult Keil 24 ne ὢν post δόξης inseras, cf. I § 350
 οὐ τις om. V

§ 440 sqq. cf. Krueger, De rebus inde a bello Hispaniensi
 usque ad Caesaris necem gestis, diss. Bonn. 1895

τοῦ· ὅθεν αὐτῷ τιμαὶ πᾶσαι, ὅσαι ὑπὲρ ἄνθρωπον,
 ἀμέτρος ἐς χάριν ἐπενοοῦντο, θυσιῶν τε πέρι καὶ
 ἀγώνων καὶ ἀναθημάτων ἐν πᾶσιν ἱεροῖς καὶ δημοσίοις
 χωρίοις, ἀνὰ φυλὴν ἐκάστην καὶ ἐν ἔθνεσιν ἅπασι,
 5 καὶ ἐν βασιλεῦσιν, ὅσοι Ῥωμαίοις φίλοι. σχήματά τε 441
 ἐπεγράφετο ταῖς εἰκόσι ποικίλα, καὶ στέφανος ἐκ δρυὸς
 ἦν ἐπ' ἐνίαις ὡς σωτήρι τῆς πατρίδος, ᾧ πάλαι τοὺς
 ὑπερασπίσαντας ἐγέραιρον οἱ περὶσωθέντες. ἀνερρήθη 442
 δὲ καὶ πατήρ πατρίδος, καὶ δικτάτωρ ἐς τὸν ἑαυτοῦ
 10 βίον ἡρέθη καὶ ὑπάτος ἐς δέκα ἔτη, καὶ τὸ σῶμα
 ἱερὸς καὶ ἄσυλος εἶναι καὶ χρηματίζειν ἐπὶ θρόνων
 ἐλεφαντίνων τε καὶ χρυσέων, καὶ θύειν μὲν αὐτὸν αἰεὶ
 θριαμβικῶς ἡμφιεσμένον, τὴν δὲ πόλιν ἀνὰ ἔτος ἑκα-
 στον, αἷς αὐτὸς ἡμέραις ἐν παρατάξεσιν ἐνίκαι, ἱερέας
 15 δὲ καὶ ἱερείας ἀνὰ πενταετὲς εὐχὰς δημοσίας ὑπὲρ
 αὐτοῦ τίθεσθαι, καὶ τὰς ἀρχὰς εὐθύς καθισταμένας
 ὁμνύναι μηδενὶ τῶν ὑπὸ Καίσαρος ὀριζομένων ἀντι-
 πράξειν. ἔς τε τιμὴν τῆς γενέσεως αὐτοῦ τὸν Κυῖν- 443
 τίλιον μῆνα Ἰούλιον ἀντὶ Κυῖντιλίου μετωνόμασαν
 20 εἶναι. καὶ νεὼς ἐψηφίσαντο πολλοὺς αὐτῷ γενέσθαι
 καθάπερ θεῷ καὶ κοινὸν αὐτοῦ καὶ Ἐπιεικείας, ἀλλή-
 07 λους δεξιουμένων· οὕτως ἐδεδόκεισαν μὲν ὡς δεσπότην,
 εὐχοντο δὲ σφίσιν ἐπιεικῇ γενέσθαι. εἰσὶ δ' οἱ καὶ 444
 βασιλέα προσειπεῖν ἐπενόουν, μέχρι μαθὼν αὐτὸς
 25 ἀπηγόρευσε καὶ ἠπείλησεν ὡς ἀθέμιστον ὄνομα μετὰ

1 ὅσαι om. V   6 ἐπεγράφοντο i   22 δεσπότην <αὐτὸν>
 ci. Mend., sed cf. ad I § 223   23 εἰσὶ δ' οἱ (sic) B   25 ἐπη-
 πείλησεν ci. Mend., quo non videtur opus; quamquam cf. I § 234

13 θριαμβικῶς ἡμφιεσμένον] cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 439
 adn. 2   13 sqq. Appianum erroris arguit Willems II p. 738 adn. 2
 17 sq. i. e. 'se nihil contra acta Caesaris facturum', cf. Mommsen,
 R. Staatsr. I³ p. 621 adn. 7   21 Ἐπιεικείας] cf. Aust ap. Pauly-
 Wissowa 4, 1 p. 20

45 a. C.

τὴν τῶν προγόνων ἀράν. σπεῖραι δ' ὅσαι στρατη-
 γίδες αὐτὸν ἐκ τῶν πολέμων ἔτι ἐσωματοφυλάκουν,
 ἀπέστησε τῆς φυλακῆς καὶ μετὰ τῆς δημοσίας ὑπη-
 445 ρεσίας ἐπεφαίνετο μόνῃς. ὧδε δ' ἔχοντι καὶ χρηματί-
 ζοντι πρὸ τῶν ἐμβόλων, τὸ ψήφισμα τῶν προελεγ- 5
 μένων τιμῶν ἢ βουλή, τῶν ὑπάτων ἡγουμένων, ἐν
 446 κόσμῳ τῷ πρέποντι ἐκάστω προσέφερον. ὃ δὲ αὐτοὺς
 ἐδεξιόυτο μὲν, οὐχ ὑπανέστη δὲ προσιοῦσιν οὐδ'
 ἐπιμένουσιν, ἀλλὰ τοῖς διαβάλλουσιν αὐτὸν ἐς τὴν
 ἐπιθυμίαν τῆς βασιλικῆς προσηγορίας καὶ τότε παρ- 10
 447 ἔσχε. τὰς δὲ ἄλλας τιμὰς χωρὶς τῆς δεκαετοῦς ὑπα-
 τείας προσέμενος ὑπάτους ἐς τὸ μέλλον ἀπέφηνεν
 αὐτόν τε καὶ Ἀντώνιον, τὸν ἱππαρχον ἑαυτοῦ, Λεπίδῳ
 προστάξας ἱππαρχεῖν ἀντὶ τοῦ Ἀντωνίου, ἄρχοντι μὲν
 448 Ἰβηρίας, ἡγεμονεύοντι δ' αὐτῆς διὰ φίλων. κατεκάλει 15
 δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας ὁ Καῖσαρ, πλὴν εἴ τις ἐπὶ
 ἀνηκέστοις ἔφευγε· καὶ τοῖς ἐχθροῖς διηλλάσσετο καὶ
 τῶν πεπολεμηκότων οἱ πολλοὺς προῆγεν ἀθρόως ἐς
 ἐτησίους ἀρχὰς ἢ ἐς ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας.
 ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ὑπαχθεῖς ὁ δῆμος ἠλπιζε καὶ τὴν 20
 δημοκρατίαν αὐτὸν αὐτοῖς ἀποδώσειν, καθάπερ Σύλλας
 449 ἐς ἴσον αὐτῷ δυναστεύσας ἐποίησεν. ἀλλὰ τοῦδε μὲν
 44 a. c. ἐσφάλησαν, εἰκόνα δ' αὐτοῦ τις τῶν ὑπερεθιζόντων 10
 τὸ λογοποίημα τῆς βασιλείας ἐστεφάνωσε δάφναις,
 ἀναπεπλεγμένης ταινίας λευκῆς· καὶ αὐτὸν οἱ δῆμαρ- 25

1 τῶν om. O   9 τὴν deleri voluit Mend.   21 αὐτοῖς
 Oī, correxi   Σύλλας <ὁ> ci. Nauck, sed cf. ad I § 172

5 πρὸ τῶν ἐμβόλων] 'pro aede Veneris Genetricis' Suet.
 Div. Iul. 78, Cass. D. 44, 8, 1   14 ἱππαρχεῖν] at cf. Mommsen,
 C. I. L. I² p. 42   15 Ἰβηρίας] etiam Galliae Narbonensis, cf.
 Drumann I² p. 10   24 sq. δάφναις etc.] i. e. corona laurea can-
 dida fascia praeligata (Suet. Div. Iul. 79), cf. Sallet, Commentat.
 philol. in honorem Mommseni (Berol. 1877) p. 93

χοι Μάρυλλός τε καὶ Καισήτιος ἀνευρόντες ἐς τὴν
φυλακὴν ἐσέβαλον, ὑποκρινάμενοί τι καὶ τῷ Καίσαρι
χαρίζεσθαι, προαπειλήσαντι τοῖς περὶ βασιλείας λέγου-
σιν. ὃ δὲ τοῦτο μὲν ἤνεγκεν εὐσταθῶς, ἐτέρων δ' 450
5 αὐτὸν ἀμφὶ τὰς πύλας ἰόντα ποθὲν βασιλέα προσειπόν-
των καὶ τοῦ δήμου στενάξαντος, εὐμηχάνως εἶπε τοῖς
ἀσπασαμένοις· “οὐκ εἰμὶ Βασιλεύς, ἀλλὰ Καῖσαρ,” ὥς δὴ
περὶ τὸ ὄνομα ἐσφαλμένοις. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Μάρυλλον 451
καὶ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν τὸν ἀρξάμενον ἐξεῦρον καὶ τοῖς
10 ὑπηρέταις ἐκέλευον ἄγειν ἐς δίκην ἐπὶ τὸ ἀρχεῖον αὐ-
τῶν. καὶ ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐτι ἐνεγκὼν κατηγορήσεν ἐπὶ τῆς 452
βουλῆς τῶν περὶ τὸν Μάρυλλον ὥς ἐπιβουλευόντων οἱ
μετὰ τέχνης ἐς τυραννίδος διαβολήν, καὶ ἐπήνεγκεν ἀξι-
15 οῦς μὲν αὐτοὺς εἶναι θανάτου, μόνης δ' αὐτοὺς ἀφαι-
ρεῖσθαι καὶ παραλύειν τῆς τε ἀρχῆς καὶ τοῦ βουλευτη-
ρίου. ὃ δὴ καὶ μάλιστα αὐτὸν διέβαλεν ὥς ἐπιθυμοῦν- 453
τα τῆς ἐπικλήσεως καὶ τὰς ἐς τοῦτο πείρας καθιέντα
καὶ τυραννικὸν ὅλως γεγονότα· ἥ τε γὰρ πρόφασις
τῆς κολάσεως περὶ τῆς βασιλικῆς ἐπωνυμίας ἦν, ἥ τε
20 τῶν δημάρχων ἀρχὴ ἱερὰ καὶ ἄστυλος ἦν ἐκ νόμου
καὶ ὅρκου παλαιοῦ· τὴν τε ὀργὴν ὀξεῖαν ἐποίει τὸ μηδ'
109 ἀναμεῖναι τῆς ἀρχῆς τὸ ὑπόλοιπον. ὧν καὶ αὐτὸς 454

1 μάρυλλός τε V, const. Cesetiusque C, τε καὶ σίτιος (σίτιος V)
Οἱ 2 ἐσέβαλον V, ἐσέβαλλον Bi ὑποκρινόμενοί τι ci. Mend.,
cf. praef. τι] τε, ut videtur, in τι corr., B 5 ποθὲν] ἀπὸ
τοῦ Ἀλβανοῦ Cass. D. 44, 10, 1, ποτὲ vertit C, male 6 ἀμη-
χάνως b 7 βασιλεύς Bk., sed 'Βασιλεύς' sive 'Rex' etiam
apud ceteros scriptores reponendum esse vidit Mend., cf. Lange,
R. Altert. III² p. 480 (adn. 5) 10 sq. αὐτῶν Oī, corr. Mend.
17 καθιέντα ci. Mend., cf. praef. 18 sq. haeserunt Schw. et
Mend., hic in altero ἥ τε, sed intellego eam poenam, qua trib.
pl. afficere volebant eos, qui Caesarem Regem salutaverant

11 sqq. de Marullo et Caesetio cf. E. Schelle, Beiträge z. Gesch.
d. Todeskampfes d. röm. Republik, Progr. Dresden 1891, p. 2 sqq.

44 a. C.

αἰσθανόμενος καὶ μετανοῶν καὶ τόδε πρῶτον ἡγού-
 μενος ἄνευ πολεμικῆς ἀρχῆς ἐν εἰρήνῃ βαρὺ καὶ δυσ-
 χερὲς διαπεποῤῃχθαι, λέγεται τοῖς φίλοις αὐτὸν ἐντεί-
 λασθαι φυλάσσειν ὥς δεδοκότα τοῖς ἐχθροῖς λαβὴν
 455 ζητοῦσι καθ' αὐτοῦ. πυθομένων δ' ἐκείνων, εἰ συγ- 5
 χωρεῖ πάλιν αὐτὸν σωματοφυλακεῖν τὰς Ἰβηρικὰς
 σπείρας, “οὐδὲν ἀτυχέστερον,” ἔφη, “διηνεκοῦς φυλα-
 456 κῆς· ἔστι γὰρ αἰεὶ δεδιότος”. οὐ μὴν αἶ γε περὶ τῆς
 βασιλείας πείραι κατεπαύοντο οὐδ' ὥς, ἀλλὰ θεώμενον
 αὐτὸν ἐν ἀγορᾷ τὰ Λουπερκάλια ἐπὶ θρόνον χρυσέου, 10
 πρὸ τῶν ἐμβόλων, Ἀντώνιος ὑπατεύων σὺν αὐτῷ
 Καῖσαρι καὶ διαθέων τότε γυμνὸς ἀηλιμμένος, ὥσπερ
 εἰώθασιν οἱ τῇσδε τῆς ἑορτῆς ἱερεῖς, ἐπὶ τὰ ἔμβολα
 457 ἀναδραμὼν ἐστεφάνωσε διαδήματι. κρότου δὲ πρὸς
 τὴν ὄψιν παρ' ὀλίγων γενομένου καὶ στόνου παρὰ 15
 τῶν πλειόνων, ὁ Καῖσαρ ἀπέριψε τὸ διάδημα. καὶ
 ὁ Ἀντώνιος αὐτίς ἐπέθηκε, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτίς ἀπερ-
 458 ρίπτει. καὶ ὁ δῆμος διεριζόντων μὲν ἔτι ἡσύχαζε,
 μετέωρος ὢν, ὅπῃ τελευτήσῃε τὸ γιγνόμενον, ἐπικρατή-
 σαντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἀνεβόησαν ἡδιστον καὶ 20
 αὐτὸν ἄμα εὐφήμερον οὐ προσέμενον.
 459 ὁ δέ, εἴτε ἀπογνοὺς, εἴτε κάμνων καὶ ἐκκλίνων 110
 ἤδη τήνδε τὴν πείραν ἢ διαβολήν, εἴτε τισὶν ἐχθροῖς
 τῆς πόλεως ἀφιστάμενος, εἴτε νόσημα τοῦ σώματος
 θεραπεύων, ἐπιληψίαν καὶ σπασμὸν αἰφνίδιον ἐμ- 25
 πίπτοντα αὐτῷ μάλιστα παρὰ τὰς ἀργίας, ἐπενόει στρα-

3 αὐτὸν H. Steph., item B, ut videtur, ex αὐτὸν corr.,
 αὐτὸν ceteri 5 κατ' αὐτοῦ i 10 λουπερκάλια (sic) B
 12 Καῖσαρι fort. delendum γυμνὸς ἀηλιμμένος (ἀνηλιμμένος B)]
 idem asyndeton eadem in re apud Nicol. Dam. vit. Aug. c. 21
 (Fragm. Hist. Gr. 3 p. 442) 17 sq. etiam hic ἀπέριπεν maluit
 Mend., vix iure 23 ἢ] καὶ ci. Mend., bene τισὶν] τοῖς ci. idem,
 inut. 24 ὑφιστάμενος i νοσήματα A, vulgo inde a Schw.

τέλειαν μακρὰν ἕς τε Γέτας καὶ Παρθυαίους, Γέταις μὲν
 αὐστηρῶ καὶ φιλοπολέμῳ καὶ γείτονι ἔθνει προεπιβου-
 λεύων, Παρθυαίους δὲ τινύμενος τῆς ἕς Κράσσον
 παρασπονδήσεως. στρατιὰν δὴ προύπεμπεν ἤδη τὸν 460
 5 Ἰόνιον περᾶν, ἑκακίδεκα τέλη πεζῶν καὶ ἱππέας μυ-
 ρίους. καὶ λόγος ἄλλος ἐφοίτα, Σιβύλλειον εἶναι
 προαγόρευμα μὴ πρὶν ὑπακούσεσθαι Ῥωμαίοις Παρ-
 θυαίους, εἰ μὴ βασιλεὺς αὐτοῖς ἐπιστρατεύσειε. καὶ 461
 τινες ἀπὸ τοῦδε ἐτόλμων λέγειν, ὅτι χρὴ Ῥωμαίων
 10 μὲν αὐτόν, ὥσπερ ἦν, δικτάτορα καὶ αὐτοκράτορα
 καλεῖν καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν αὐτοῖς ἀντὶ βασιλείας ὀνό-
 ματα, τῶν δὲ ἐθνῶν, ὅσα Ῥωμαίοις ὑπήκοα, ἄντικρυς
 ἀνειπεῖν βασιλέα. ὃ δὲ καὶ τόδε παρητεῖτο καὶ τὴν
 14 ἔξοδον ὁλως ἐπετάχυνεν, ἐπίφθορος ὢν ἐν τῇ πόλει.
 111 ἐξιέναι δ' αὐτὸν μέλλοντα πρὸ τετάρτης ἡμέρας οἱ 462
 ἐχθροὶ κατέκανον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, εἴτε διὰ ζῆλον
 εὐτυχίας τε καὶ δυνάμεως ὑπερόγκου πάνυ γενομένης,
 εἰδ', ὡς ἔφασκον αὐτοί, τῆς πατρίου πολιτείας ἐπιθυ-
 μία, εὖ γὰρ ἤδεσαν αὐτόν, μὴ καὶ τάδε τὰ ἔθνη προσ-
 20 λαβὼν ἀναμφιλόγως γένοιτο βασιλεὺς. ταύτης δὲ 463
 σκοπῶν ἡγοῦμαι τῆς προσθήκης ἀφορμὴν λαβεῖν ἐγχει-

3 τινύμενος Oī, corr. Mend. 6 ἄλλος i et, o in ω aut,
 quod verisimilius, ω in o corr. B, ἄλλως V, αὐτῆς ci. Mend.,
 v. 7 scribens ἄλλως pro πρὶν; ἄλλος autem respicit ad § 459 et
 μὴ πρὶν — εἰ μὴ vix iure sollicites 7 Ῥωμαίων i 14 ἐν
 debebat Musgr., inut. 19 εὖ γὰρ ἤδεσαν αὐτόν, μὴ] καὶ γὰρ
 ἔδεισαν, μὴ vertit Gel., C locum non intellexit; Schw. et Kratt
 p. 43 δεδιότες vel sim. hic et alibi ante μὴ subaudiendum et
 verba εὖ — αὐτόν in parenthesi posita putant, recte, ut videtur
 21 σκοπῶν O, σκοπὸν i, vulgo; illud iure defendit Schw. t. III
 p. 774, scribens quoque <ἐκ> ταύτης δὲ, probabiliter; praeterea
 Mend. <οὐχ> addi voluit ante ἡγοῦμαι, quo non opus, si p. 248, 1
 veritas: 'quamquam — differebat' <αὐτοὺς τῆς> ἐγχειρ. ci.
 Mend., sed cf. ad I § 223

44 a. C.

ῥήσεως, ἐς ὄνομα μόνον αὐτοῖς διαφερούσης, ἔργῳ
 464 δὲ καὶ τοῦ δικτάτορος ὄντος ἀκριβῶς βασιλέως. συν-
 εστήσαντο δὲ τὴν ἐπιβουλὴν μάλιστα δύο ἄνδρες, Μάρ-
 κος τε Βροῦτος, ὁ Καίπιον ἐπικλὴν, Βρούτου τοῦ
 κατὰ Σύλλαν ἀνηρημένου παῖς αὐτῷ τε Καίσαρι 5
 προσφυγῶν ἐκ τοῦ κατὰ Φάρσαλον ἀτυχήματος, καὶ
 Γάιος Κάσσιος, ὁ τὰς τριήρεις κατὰ τὸν Ἑλλησποντον
 ἐγχειρίσας τῷ Καίσαρι, οἷδε μὲν ἄμφω τῆς Πομ-
 πηίου μοίρας γεγονότες, τῶν δ' αὐτῷ Καίσαρι φιλιτά-
 των Δέκιμος Βροῦτος Ἀλβῖνος, ἅπαντες αἰεὶ παρὰ Καί- 10
 465 σари τιμῆς καὶ πίστεως χρηματίζοντες ἄξιοι· οἷς γε
 καὶ πράξεις ἐνεχείρισε μεγίστας καὶ ἐπὶ τὸν ἐν Λιβύῃ
 πόλεμον ἀπὼν στρατεύματα ἔδωκε καὶ τὴν Κελτικὴν
 ἐπέτρεψε, τὴν μὲν ὑπὲρ Ἀλπεων Δέκμῳ, τὴν δ' ἐντὸς 14
 466 Ἀλπεων Βρούτῳ. μέλλοντες δὲ ὁμοῦ τότε τῆς πόλεως 112
 στρατηγήσειν ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος ἐς ἀλλήλους
 διήριζον περὶ τῆς καλουμένης πολιτικῆς στρατηγίας,
 ἢ τῶν ἄλλων προτιμᾶται, εἴτε τῷ ὄντι φιλοτιμούμενοι
 περὶ αὐτήν, εἴθ' ὑπόκρισις ἦν τοῦ μὴ πάντα συμπράσ-
 467 σειν ἀλλήλοις νομίζεσθαι. καὶ ὁ Καίσαρ αὐτοῖς διαι- 20
 τῶν λέγεται πρὸς τοὺς φίλους εἰπεῖν, ὥς τὰ μὲν δίκαια
 Κάσσιος ἀποφαίνοι, Βρούτῳ δ' αὐτὸς χαρίζοιτο· τοσῆδε
 ἐν ἅπασιν εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ πρὸς τὸν ἄνδρα ἐχρήτο.

4 καπίων libri, corr. Schw.

7 κάσιος V, const.

8 ἐγχειρήσας B

10 δέκιμος V, const., δέκιος a

11 ἄξιοι

<γενόμενοι> ci. Schw., ἀξίως Mend., sed cf. ad I § 296

14 ὑπὲρ Ἀλπεῖς ceteris locis, sed cf. § 492, V § 344, Mithr. c. 80 init.

15 τῆς πόλεως deleri voluit Mend.

22 Κάσσιος

cum H. Steph. scr. Mend. coll. Plut. Brut. c. 7, Caes. c. 62, κάσσιον libri

7 sq. ὁ τὰς τριήρεις etc.] cf. ad § 370   17 cf. Mommsen,
 R. Staatsr. II³ p. 195 (adn. 4)

καὶ γὰρ αὐτῷ καὶ παῖς ἐνομιζέτο εἶναι, Σερουίλλας 468
 τῆς Κάτωνος ἀδελφῆς ἐρασθείσης τοῦ Καίσαρος, ὅτε
 ὁ Βροῦτος ἐγίγνετο. διὸ καὶ νικῶν ἐν Φαρσάλῳ μετὰ
 σπουδῆς λέγεται τοῖς ἡγεμόσιν εἰπεῖν Βροῦτον, ὅπη δύ-
 5 ναιντο, περισώξειν. ἀλλ' εἴτε ἀχάριστος ὢν ὁ Βροῦτος, εἴτε 469
 τὰ τῆς μητρὸς ἁμαρτήματα ἀγνοῶν ἢ ἀπιστῶν ἢ αἰδού-
 μενος, εἴτε φιλελεύθερος ὢν ἄγαν καὶ τὴν πατρίδα
 προτιμῶν, εἴθ' ὅτι ἔκγονος ὢν Βρούτου τοῦ πάλαι
 τοὺς βασιλέας ἐξελάσαντος ἐρεθιζόμενος καὶ ὀνειδιζό-
 10 μενος μάλιστα ἐς τοῦτο ὑπὸ τοῦ δήμου (πολλὰ γὰρ
 τοῖς ἀνδριᾶσι τοῦ πάλαι Βρούτου καὶ τῷ δικαστηρίῳ
 τοῦδε τοῦ Βρούτου τοιάδε ἐπεγράφετο λάθρα· "Βροῦτε
 δωροδοκεῖς; Βροῦτε νεκρὸς εἶ;" ἢ "ὥφελές γε νῦν
 περιεῖναι" ἢ "ἀνάξιά σου τὰ ἔκγονα" ἢ "οὐδ' ἔκγο-
 15 νος εἶ σὺ τοῦδε"), ταῦτα καὶ τοιοντότροπα ἄλλα πολλὰ
 τὸν νεανίαν ἐξέκαυσεν ἐπὶ τὸ ἔργον ὡς ἑαυτοῦ προ-
 113 γονικόν. ἀκμάζοντος δ' ἔτι τοῦ περὶ βασιλείας 470
 λόγου καὶ συνόδου μελλούσης ἔσεσθαι τῆς βουλῆς
 μετ' ὀλίγον, ὁ Κάσσιος ἐμβαλὼν τὴν χεῖρα τῷ Βρούτῳ
 20 "τί ποιήσομεν", ἔφη, "παρὰ τὸ βουλευτήριον, ἂν οἱ
 κόλακες τοῦ Καίσαρος γνώμην περὶ βασιλείας προ-
 θῶσι;" καὶ ὁ Βροῦτος οὐκ ἔφη παρέσεσθαι τῷ βουλευ-

1 αὐτῷ] αὐτοῦ ci. Nauck, sed cf. § 597. 617, III § 310
 7 ἢ φιλελεύθερος V 8 ὅτι] ὅτε Bk. et Mend., sed parenthesi
 v. 10 sqq. anacoluthon natum est ἔκγονος i 9 <τοῦ> τοὺς
 β. ci. Mend. coll. Plut. Brut. c. 9: τοῦ προπάτορος Βρούτου τοῦ
 καταλύσαντος, sed cf. § 504 et ad I § 172 12 ἐπεπεγράφετο
 (sic) B 14 οὐδ'] οὐκ ci. Mend. 16 ἐξέκαυσαν i 17 τῆς ante
 βασιλείας add. B, et ita vulgo inde a Schw. 22 καὶ ὁ Βροῦτος om. V

1 ἐνομιζέτο] cf. Drumann IV p. 15 sq., O. E. Schmidt, Ver-
 handl. d. 40. Philologenversammlung (1890) p. 166 sq., E. T. Bynum,
 Das Leben d. M. Iunius Brutus bis auf Caesars Ermordung, Halle
 1898, p. 11 sqq., O. Seeck, Rhein. Mus. 56 (1901) p. 631 sqq.
 2 Κάτωνος] cf. ad IV § 574

44 a. C.

- 471 τηρίῳ. ἐπανερομένου δὲ τοῦ Κασσίου· “τί δ’, ἂν
 ἡμᾶς καλῶσιν ὡς στρατηγούς, τί ποιήσομεν, ὃ ἀγαθὲ
 Βροῦτε”; “ἀμυνῶ τῇ πατρίδι”, ἔφη, “μέχρι θανάτου”.
- 472 καὶ ὁ Κάσσιος αὐτὸν ἀσπασάμενος “τίνα δ’,” ἔφη,
 “οὐ προσλήψῃ τῶν ἀρίστων οὕτω φρονῶν; ἢ σοὶ 5
 δοκοῦσιν οἱ χειροτέχναι καὶ κάπηλοι καταγράφειν
 σου τὸ δικαστήριον ἀσήμως μᾶλλον ἢ οἱ Ῥωμαίων
 ἄριστοι, παρὰ μὲν τῶν ἄλλων στρατηγῶν θέας αἰτοῦν-
 τες ἵππων ἢ θηρίων, παρὰ δὲ σοῦ τὴν ἐλευθερίαν
- 473 ὡς σὸν προγονικὸν ἔργον;” οἱ μὲν δὴ τάδε ἄρα ἐκ 10
 πολλοῦ διακνούμενοι τότε πρῶτον ἐς τὸ φανερὸν
 ἀλλήλοις προύφερον καὶ τῶν ἰδίων ἐκάτερος φίλων
 ἀπεπειρῶντο καὶ τῶν αὐτοῦ Καίσαρος, οὓς εὐτολμο-
- 474 τάτους ἐκατέρων ἥδεσαν. καὶ συνήγειραν ἐκ μὲν τῶν
 σφετέρων ἀδελφῶ δύο, Καικίλιόν τε καὶ Βουκολιανόν, 15
 καὶ ἐπὶ τούτοις Ῥούβριον Ῥῆγα καὶ Κόιντον Λιγάριον
 καὶ Μᾶρκον Σπόριον καὶ Σέρου[ιλ]ιον Γάλβαν καὶ Σέξ-

4 fort. “τίνα” δ’ ἔφη “οὐ distingui praestat (Mend.) 5 οὐ
 vertit C coniecitque Cobet, Mnemos. 7 (1879) p. 14 coll. Plut. Brut.
 c. 10, σὺν Οἱ 6 <οἱ> κάπηλοι ed. Mend., sed cf. ad I § 351
 7 ἀσήμως cum C del. Mend. coll. Plut. Brut. l. c., quo quidem
 nihil demonstratur, ut notam marginalem, sed est = οὐκ ἐπισήμως,
 ‘cum ignominia tua’ 10 sq. τάδε ἐκ πολλοῦ ἄρα ci. Mend., sed
 cf. Zerdik p. 67 15 κεκίλιον B, κικίλιον V Βουκολιανόν]
 ‘Bucilianus’ Cic. ad Att. 15, 17, 2; 16, 4, 4 16 ‘Ρούβριον’]
 ‘Ρουπίλιον’ ci. Willems I p. 571 adn. 2, intellegens P. Rupilius
 Regem, contra Kloeveborn p. 73 δῆλα Οἱ, in A corr. ex δῆλα,
Iligam C, ‘Ρῆγαν’ vel ‘Ροῦγαν’ ci. Schw. praeceunte Glandorpio,
 Onomasticon hist. rom. p. 748, defendit Kloeveborn l. c., proba-
 biliter; i. e. Rubrius Ruga quidam 17 Μᾶρκον Σπόριον] cor-
 rupta esse dixit Drumann III p. 711 adn. 7; sed Spurius nomen
 gentile invenitur C. I. L. XIV n. 420, XII n. 2956 alibi Σερωνί-
 λιον <Κάσσαν καὶ Σέρουιον> Γάλβαν scr. Schw., coniciens etiam
 Σέρουιον Γάλβαν, quod recepi; contra Drumann III p. 701 adn. 22,
 quod P. Servilius Casca et Servius Sulpicius Galba a Caesaris
 partibus stetissent. De Galba iure non consentiens Mend. maluit
 Σέρουιον Σολπίκιον Γάλβαν, cf. etiam Willems I p. 484 n. 155

τιον Νάσσωνα καὶ Πόντιον Ἀκύλαν, τούσδε μὲν ἐκ
 τῶν οἰκείων σφίσιν, ἐκ δὲ τῶν αὐτοῦ φίλων Καίσαρος
 Δέκιμον τε, περὶ οὗ μοι προείρηται, καὶ Γάιον Κάσκαν
 4 καὶ Τρεβόνιον καὶ Τίλλιον [καὶ] Κίμβρον καὶ Μινούκιον
 114 [καὶ] Βάσιλον. ὥς δὲ σφίσιν ἐδόκουν ἄλλις ἔχειν καὶ πλέο- 475
 σιν ἐκφέρειν οὐκ ἐδοκίμαζον, συνέθεντο μὲν ἀλλήλοις
 ἄνευ τε ὄρκων καὶ ἄνευ σφαγίων, καὶ οὐδεὶς μετέθετο
 οὐδὲ προὔδωκε, καιρὸν δ' ἐξήτουν καὶ τόπον. ὁ μὲν 476
 δὴ καιρὸς ὑπερήπειγεν ὥς Καίσαρος ἐς τετάρτην ἡμέ-
 10 ραν ἐξιόντος ἐπὶ τὰς στρατείας, καὶ φυλακῆς αὐτὸν
 αὐτίκα περιεξούσης στρατιωτικῆς· χωρίον δ' ἐπενόουν
 τὸ βουλευτήριον ὥς τῶν βουλευτῶν, εἰ καὶ μὴ προ-
 μάθοιεν, προθύμως, ὅτε ἴδοιεν τὸ ἔργον, συνεπιληψο-
 μένων, ὃ καὶ περὶ Ῥωμύλον τυραννικὸν ἐκ βασιλικοῦ
 15 γενόμενον ἐλέγετο συμβῆναι. δόξιν τε τὸ ἔργον, 477
 ὥσπερ ἐκεῖνο καὶ τόδε ἐν βουλευτηρίῳ γενόμενον,
 οὐ κατ' ἐπιβουλήν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως πεπραχθαι
 ἀκίνδυνόν τε, ὥς κοινόν, ἔσεσθαι παρὰ τῷ Καίσαρος
 στρατῷ· καὶ τὴν τιμὴν σφίσι μενεῖν, οὐκ ἀγνοουμένοις,
 20 ὅτι ἤρξαν. διὰ μὲν δὴ ταῦτα τὸ βουλευτήριον ἐπελέ- 478
 γοντο πάντες ὁμαλῶς· περὶ δὲ τοῦ τρόπου διεφέροντο,
 οἱ μὲν καὶ Ἀντώνιον συναναιρεῖν ἀξιοῦντες, ὑπατόν
 τε ὄντα σὺν τῷ Καίσαρι καὶ φίλον αὐτοῦ δυνατώ-
 τατον καὶ τοῖς στρατιώταις γνωριμώτατον· ὁ δὲ Βροῦ-
 25 τος ἔλεγεν ἐπὶ μὲν τῷ Καίσαρι μόνῳ δόξαν οἷσεσθαι

3 Γάιον] immo Πόπλιον, cf. Drumann III p. 698 adn. 86
 4 τριβόνιον Oi, recte C Τίλλιον Κίμβρον Perizonius (v. ad
 I § 557) p. 342, *Attilium Cimbrum* C, ἀτίλιον καὶ κίμβριον Oi,
 cf. Drumann III p. 699 adn. 95 5 καὶ del. Perizonius l. c.
 p. 340 βάσιλον V, βάσιλλον ceteri, cf. Drumann III p. 697
 adn. 78 18 sq. παρὰ τοῦ K. στρατοῦ ci. Mend., sed cf. πι-
 στεύεσθαι παρὰ τινι e. g. Plut. Brut. c. 12 25 μόνῳ deleri
 voluit Mend., sine causa, cf. etiam Kratt p. 44

τυραννοκτόνων ὡς βασιλέα ἀναιροῦντες, ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις αὐτοῦ ἐχθρῶν ὡς Πομπηίου στασιῶται.

- 479 καὶ οἱ μὲν τῷδε μάλιστα ἀναπεισθέντες τὴν προσ-
ιοῦσαν ἀντίκα τῆς βουλῆς σύνοδον ἐφύλασσαν· ὁ δὲ 115
Καῖσαρ πρὸ μιᾶς τοῦδε τοῦ βουλευτηρίου χωρῶν ἐπὶ 5
δεῖπνον ἐς Λέπιδον τὸν ἵππαρχον, ἐπήγετο Δέκιον
Βροῦτον Ἀλβίνον ἐς τὸν πότον καὶ λόγον ἐπὶ τῇ κύλικι
προϋθήκε, τίς ἄριστος ἀνθρώπων θάνατος· αἰρουμένων
δὲ ἕτερα ἑτέρων αὐτὸς ἐκ πάντων ἐπῆνει τὸν αἰφνίδιον.
- 480 καὶ ὁ μὲν ὧδε προμαντεύετο ἑαυτῷ καὶ ἐλεσχίνευε 10
περὶ τῶν ἐς τὴν αὔριον ἐσομένων· ἐπὶ δὲ τῷ πότῳ
νυκτὸς αὐτῷ τὸ σῶμα νωθρὸν ἐγίγνετο, καὶ ἡ γυνὴ
Καλπουρνία ἐνύπριον αἵματι πολλῷ καταρροέμενον
ἰδοῦσα κατεκάλυψε μὴ προελθεῖν. θυομένῳ τε πολλάκις
- 481 ἦν τὰ σημεῖα φοβερά. καὶ πέμπειν ἔμελλεν Ἀντώνιον 15
διαλύσονται τὴν βουλήν. ἀλλὰ Δέκιος παρὼν ἔπεισε
μὴ λαβεῖν ὑπεροψίας διαβολήν, αὐτὸν δὲ αὐτὴν ἐπ-
ελθόντα διαλῦσαι. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τοῦτο ἐκομίζετο φορεῖω,
θέαι δ' ἦσαν ἐν τῷ Πομπηίου θεάτρῳ, καὶ βουλευ-
τήριον ἔμελλε τῶν τις περὶ αὐτὸ οἴκων ἔσεσθαι, εἰωθὸς 20
- 482 ἐπὶ ταῖς θέαις ὧδε γίνεσθαι. οἱ δ' ἄμφι τὸν Βροῦ-
τον ἔωθεν κατὰ τὴν στοὰν τὴν πρὸ τοῦ θεάτρου τοῖς
δεομένοις σφῶν ὡς στρατηγῶν εὐστιαθέστατα ἐχρημάτι-
ζον, πυνθανόμενοι δὲ περὶ τῶν γιγνομένων ἱερῶν τῇ
Καίσαρι καὶ τῆς ἀναθέσεως τοῦ βουλευτηρίου πάννυ 25
- 483 ἠποροῦντο. καὶ τις, αὐτῶν ὧδε ἐχόντων, τῆς Κάσκα
χειρὸς λαβόμενος εἶπε· “σὺ μὲν ὄντα με φίλον ἀπ-

7 ἐς τὸ πότον a, ἐς τὸν (τὸ b) πόντον bd. Ipsa verba molesta putavit Mend. 10 προμαντεύε ἑαυτῷ (sic) B

11 τῷδε ante τῷ πότῳ add. V 15 πέμψειν scr. Mend., sed cf. ad I § 82 24 γενομένων ci. Mend., cf. praef.

έκρουσας, Βροῦτος δ' ἀνήνεγκέ μοι". καὶ ὁ μὲν Κάσκας
 ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἄφνω τεθορύβητο, ὃ δ' ἐπιμειδιά-
 σας ἔφη· "πόθεν οὖν ἔσται σοι τὰ χρήματα τῆς ἀγο-
 ρανομίας;" καὶ ὁ Κάσκας ἀνήνεγκεν. αὐτὸν δὲ Βροῦ- 484
 5 τον καὶ Κάσσιον σύννους τε ὄντας καὶ συλλαλοῦντας
 ἀλλήλοις τῶν τις βουλευτῶν ἐπισπάσας, Ποπίλιος
 Λαίνας, ἔφη συνεύχεσθαι περὶ ὧν ἔχουσι κατὰ νοῦν,
 καὶ παρήναι ἐπιταχύνειν. οἳ δὲ ἐθορυβήθησαν μὲν,
 9 ὑπὸ δὲ ἐκπλήξεως ἐσιώπων.

116 φερομένου δὲ ἤδη τοῦ Καίσαρος, τῶν οἰκείων τις 485
 αὐτῷ περὶ τῆσδε τῆς ἐπιβουλῆς μαθὼν ἔθει μηνύσων,
 ὃ ἔμαθεν. καὶ ὁ μὲν ἐς Καλπουρνιαν ἦλθε καὶ τοσόνδε
 μόνον εἰπών, ὅτι χρήσοι Καίσαρος ὑπὲρ ἔργων ἐπειγόν-
 των, ἀνέμενεν αὐτὸν ἐπανελθεῖν ἀπὸ τοῦ βουλευτη-
 15 ρίου, οὐκ εἰς τέλος ἄρα τὰ γιγνόμενα πάντα πεπυ-
 σμένος. ὁ δ' ἐν Κυλιδῷ γεγονώς αὐτῷ ξένος Ἀρτεμίδωρος 486
 ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσδραμὼν εὗρεν ἄρτι ἀναιρού-
 μενον. ὑπὸ δ' ἄλλου καὶ βιβλίον περὶ τῆς ἐπιβουλῆς
 ἐπιδοθὲν αὐτῷ προθυομένῳ τοῦ βουλευτηρίου καὶ
 20 εὐθύς ἐσιόντι, μετὰ χεῖρας εὐρέθη τεθνεῶτος. ἄρτι 487
 δ' ἐκβαίνουντι τοῦ φορείου Λαίνας, ὁ τοῖς ἀμφὶ τὸν
 Κάσσιον πρὸ ὀλίγου συνευξάμενος, ἐντυχὼν διελέγετο
 ἰδίᾳ μετὰ σπουδῆς. καὶ τοὺς μὲν ἢ τε ὅψις αὐτίκα
 τοῦ γιγνομένου κατέπλησσε καὶ τὸ μῆκος τῆς ἐντεύξεως,
 25 καὶ διένευον ἀλλήλοις διαχορήσασθαι σφᾶς αὐτοὺς πρὸ

1 ἐξήνεγκέ μοι ci. Herw. p. 67, at cf. Iber. c. 43, III
 § 106 3 ἔσται] ἔστι ci. Mend. ex Plut. Brut. c. 15: πόθεν —
 ταχέως οὕτως — πεπλούτηκας, praeter necessitatem 6 Ποπίλιος
 Schw., πούπλιος libri 12 ἃ ἔμαθεν ci. Mend. 17 sq. ἀνηρη-
 μένον ci. Mend., cf. praef.

16 de Artemidoro cf. praeter alios G. Hirschfeld, Journal
 of hell. stud. 7 (1886) p. 289 sq.

44 a. C.

- συλλήψεως· προϊόντος δὲ τοῦ λόγου τὸν Λαίναν
 ὁρῶντες οὐ μηνύοντι μᾶλλον ἢ περὶ του δεομένου
 καὶ λιπαροῦντι εὐκότα, ἀνέφερον, ὥς δ' ἐπὶ τῷ λόγῳ
 488 καὶ ἀσπασάμενον εἶδον, ἀνεθάρρησαν. ἔθος δ' ἐστὶ
 τοῖς ἄρχουσιν ἐς τὴν βουλὴν ἐσιοῦσιν οἰωνίζεσθαι 5
 [προσιοῦσι]. καὶ πάλιν τῶν ἱερῶν ἦν τῷ Καίσαρι τὸ
 μὲν πρῶτον ἄνευ καρδίας ἤ, ὥς ἕτεροι λέγουσιν, ἡ
 κεφαλὴ τοῖς σπλάγχνοις ἔλειπε. καὶ τοῦ μάντεως
 εἰπόντος θανάτου τὸ σημεῖον εἶναι, γελάσας ἔφη
 τοιοῦτον αὐτῷ καὶ περὶ Ἰβηρίαν γενέσθαι πολεμοῦντι 10
 489 Πομπηίῳ. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ μάντεως, ὅτι καὶ
 τότε κινδυνεύσειε λαμπρῶς καὶ νῦν ἐπιθανατώτερον
 εἶη τὸ σημεῖον, αὐθις αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐκέλευε θύε-
 σθαι. καὶ οὐδενὸς οὐδ' ὥς καλλιερουμένου, τὴν βου-
 λὴν βραδύνουσιν αἰδούμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν 15
 ὥς φίλων ἐπειγόμενος ἐσῆει τῶν ἱερῶν καταφρονήσας·
 χρῆν γὰρ αἰ ἐχρῆν Καίσαρι γενέσθαι.
 490 οὐ δ' Ἀντώνιον μὲν πρὸ θυρῶν ἀποδιατρίβειν ἐν 117
 ὁμιλίᾳ Τρεβόνιον ἐξ ἑαυτῶν ὑπελίποντο, Καίσαρα δ'
 ἐπὶ τοῦ θρόνου προκαθίσαντα περιέστησαν οἱ φίλοι 20
 491 σὺν λεληθόσι ξιφιδλοῖς. καὶ αὐτῶν Τίλλιος μὲν Κίμβερ,

4 <πάνν> ἀνεθάρρησαν vel sim. ci. Mend., sed ἀνέφερον
 satis augetur verbo ἀνεθάρρησαν 6 προσιοῦσι] ut ditto-
 graphiam del. Mend., προθύουσι ci. Musgr.; fort. aliud latet
 ἱερῶν] ἱερῶν ci. Mend., inut. 7 μὲν susp. Mend., sed respicit
 ad αὐθις v. 13, ut πάλιν v. 6 ad θυομένου § 480 9 θάνατον i
 10 αὐτῷ Oi, corr. H. Steph. 12 ἐπιθανατώτερον ci. Musgr.
 ex § 641, ἔτι πιθανώτερον (πειθαν. V) libri, quod retinuit Schw.
 14 οὐδενὸς] οὐδὲν ci. Nauck, deleri maluit Mend., sed cf. Theocr.
 5, 148 sq., S. Empir. Pyrrhon. 1, 149; v. etiam Demosth. 21, 53 ed.
 Blass et Xen. Hell. 3, 1, 17 16 ἱερῶν OC, ἐχθρῶν i 17 ἐχρῆν]
 ἐχθρῆν (sic) B 21 ἀτίλλιος Bb, ἀτίλιος Va, Attilius C

5 οἰωνίζεσθαι] cf. Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 96, III, 2 p. 935
 adn. 2 6 sqq. de Caesaris sacrificiis cf. Godt, Plutarchs u.
 Appians Darstellung v. Caesars Ende, Progr. Hadersleben 1880, p. 17

ἐντυχὼν ἐς πρόσωπον, ἀδελφῷ φυγάδι κάθοδον ἤτει·
ἀνατιθεμένου δὲ καὶ ἀντιλέγοντος ὅλως τοῦ Καίσαρος,
ὁ μὲν Κίμβερ αὐτοῦ τῆς πορφύρας ὡς ἐτι δεόμενος
ἐλάβετο καὶ τὸ εἶμα περισπάσας ἐπὶ τὸν τράχηλον
5 εἴλκε, βοῶν· “τί βραδύνετε, ὦ φίλοι”; Κάσκας δ’ 492
ἐφεστὼς ὑπὲρ κεφαλῆς ἐπὶ τὴν σφαγὴν τὸ ξίφος
ἤρεισε πρῶτος, παρολισθὼν δὲ ἐνέτεμε τὸ στῆθος.
καὶ ὁ Καῖσαρ τό τε ἱμάτιον ἀπὸ τοῦ Κίμβερους ἐπι-
σπάσας καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Κάσκα λαβόμενος καὶ
10 καταδραμὼν ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἐπιστραφεὶς τὸν
Κάσκαν εἴλκυσσε σὺν βίᾳ πολλῇ. οὕτω δ’ ἔχοντος 493
αὐτοῦ τὸ πλευρὸν ἕτερος, ὡς ἐπὶ συστροφῇ τεταμένον,
διελαύνει ξιφιδίῳ· καὶ Κάσσιος ἐς τὸ πρόσωπον ἔπληξε
καὶ Βροῦτος ἐς τὸν μηρὸν ἐπάταξε καὶ Βουκολιανὸς
15 ἐς τὸ μετάφρενον, ὥστε τὸν Καίσαρα ἐπὶ μὲν τι σὺν
ὀργῇ καὶ βοῇ καθάπερ θηρίον ἐς ἕκαστον αὐτῶν
ἐπιστρέφεσθαι, μετὰ δὲ τὴν Βρούτου πληγὴν, ...
εἴτε ἀπογινώσκοντα ἤδη, τὸ ἱμάτιον περικαλύψασθαι
καὶ πεσεῖν εὐσχημόνως παρὰ ἀνδριάντι Πομπηίου.
20 οἱ δὲ καὶ ὡς ἐνύβριζον αὐτῷ πεσόντι, μέχρι τριῶν
ἐπὶ εἴκοσι πληγῶν· πολλοί τε διωδιζόμενοι μετὰ τῶν
ξιφῶν ἀλλήλους ἔπληξαν.

2 ἀνατιθεμένου i 3 πορφύρας (sic) B 4 ἐπὶ τὸν τρά-
χηλον] ἀπὸ τοῦ τραχήλου ci. Schw., cf. Plut. Caes. c. 66, Brut.
c. 17, Cass. D. 44, 19, 4, sed toga ad cervicem astricta Caesar
se movere prohibitus est 6 ἐφεστὼς O, ἐπελθὼν i, inuadens C
ἐπὶ τῆς σφαγῆς i 7 παρολισθὼν ci. Mend. ἀνέτεμε i
10 ἀναδραμὼν ci. Herw. p. 68, quo non videtur opus 14 ἐπά-
ταξε cum Nauck secl. Mend. 17 sq. post πληγὴν lacunam
statuit Schw., prob. Mend., hic tamen iniuria provocans ad Plut.
Caes. c. 66: εἴτε ἀπὸ τύχης εἴτε ὑπὸ τῶν κτεινόντων ἀπωσθεὶς
πρὸς (Mend. παρὰ) τὴν βᾶσιν. ueluti pro εἴτε habet C, τότε ci.
Keil, fort. recte 19 παρ’ ἀνδριάντα ci. Mend., cf. ad v. 17
20 πεσόντι del. Nauck

44 α. C.

494

ἐκτελεσθέντος δὲ τοῖς φονεῦσι τοσοῦδε ἄγους ἐν 118

ἱερῷ χωρίῳ καὶ ἐς ἄνδρα ἱερὸν καὶ ἄσυλον, φυγὴ τε
 ἦν ἀνὰ τὸ βουλευτήριον αὐτίκα καὶ ἀνὰ τὴν πόλιν
 ὅλην, καὶ ἐτρώθησάν τινες τῶν βουλευτῶν ἐν τῷδε

495 τῷ θορύβῳ καὶ ἀπέθανον ἕτεροι. πολὺς δὲ καὶ ἄλλος 5

ἀστῶν τε καὶ ξένων ἐρίγνετο φόνος, οὐ προβεβουλευ-
 μένος, ἀλλ' οἷος ἐκ θορύβου πολιτικοῦ καὶ ἀγνωσίας
 τῶν ἐπιλαβόντων. οἱ τε γὰρ μονομάχοι, ὠπλισμένοι
 ἔωθεν ὡς ἐπὶ δὴ τινα θέας ἐπίδειξιν, ἐκ τοῦ θεάτρου
 διέθεον ἐς τὰ τοῦ βουλευτηρίου παραφράγματα, καὶ 10
 τὸ θέατρον ὑπὸ ἐκπλήξεως σὺν φόβῳ καὶ δρόμῳ δι-
 ελύετο, τὰ τε ὦνια ἠρπάζετο· καὶ τὰς θύρας ἅπαντες
 ἀπέκλειον καὶ ἀπὸ τῶν τεγῶν ἐς ἄμυναν ἡτοιμάζοντο.

496 Ἀντώνιος τε τὴν οἰκίαν ὠχύρου, τεκμαιρόμενος συν-
 επιβουλεύεσθαι τῷ Καίσαρι. καὶ Λέπιδος ὁ ἵππαρχος 15

ἐν ἀγορᾷ μὲν ὢν ἐπύθετο τοῦ γεγονότος, ἐς δὲ τὴν
 ἐν τῷ ποταμῷ νῆσον διαδραμών, ἐνθα ἦν αὐτῷ τέλος
 στρατιωτῶν, ἐς τὸ πεδίον αὐτοὺς μετεβίβαζεν ὡς ἐτοιμο-
 τέρους ἔξων ἐς τὰ παραγγελλόμενα ὑπ' Ἀντωνίου·
 Ἀντωνίῳ γὰρ ἐξίστατο, φίλῳ τε τοῦ Καίσαρος ὄντι 20

497 μᾶλλον καὶ ὑπάτῳ. καὶ αὐτοῖς σκεπτομένοις ὁρμὴ
 μὲν ἦν ἀμύνειν τῷ Καίσαρι τοιάδε παθόντι, τὴν δὲ
 βουλὴν πρὸς τῶν ἀνδροφόνων ἐσομένην ἐδεδοίκεσαν

8 ὠπλισάμενοι i 9 ἐπὶ] ἐς ci. Mend. 10 ἐς] ἐπὶ idem,
 cf. ad I § 269 περιφράγματα ci. Musgr. 11 τρώμῳ V, quod
 iure placuit Mend. 13 ἡτοιμάζετο i 20 τὲ γὰρ V, unde
 Mend. ci. δὴ γὰρ 23 <ὡς> πρὸς ci. Mend., sed cf. § 518

§ 494 sqq. cf. R. Müller, De rebus inde a Caesaris nece
 usque ad funus Romae gestis, diss. Monast. 1884, Fr. Fröhlich,
 De rebus inde a Caesare occiso usque ad senatum Liberalibus
 habitum gestis, diss. Berol. 1892, Groebe ap. Drumann I²
 p. 407 sqq., C. H. Hinz, Zur Beurteilung Appians u. Plutarchs
 in d. Darstellung d. Ereign. v. d. Ermord. Caesars bis zum Tode
 d. M. Brutus, diss. Iena 1891 18 πεδίον] in campum Martium

καὶ τὸ μέλλον ἔτι περιεσκόπουν. ἀμφὶ δὲ αὐτῷ Καίσαρι 498
στρατιωτικὸν μὲν οὐκ ἦν, οὐ γὰρ δορυφόροις ἠρέσκετο,
ἡ δὲ τῆς ἡγεμονίας ὑπηρεσία μόνῃ καὶ αἱ πλείονες ἀρχαὶ
καὶ πολλὸς ὄμιλος ἄλλος ἀστῶν καὶ ξένων καὶ πολλὸς
5 θεράπων καὶ ἐξελεύθερος αὐτὸν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον ἐκ
τῆς οἰκίας παρεπεπόμφεισαν, ὧν ἀθρόως διαφυγόντων
τρεῖς θεράποντες μόνοι παρέμειναν, οἱ τὸ σῶμα ἐς τὸ
φορεῖον ἐνθήμενοι διεκόμισαν οἴκαδε ἀνωμάλως, οἷα
9 τρεῖς, τὸν πρὸ ὀλίγου γῆς καὶ θαλάττης προστάτην.

119 οἱ δὲ σφαγεῖς ἐβούλοντο μὲν τι εἰπεῖν ἐν τῇ βου- 499
λευτηρίῳ, οὐδενὸς δὲ παραμείναντος τὰ ἱμάτια ταῖς
λαιαῖς ὥσπερ ἀσπίδας περιπλεξάμενοι καὶ τὰ ξίφη
μετὰ τοῦ αἵματος ἔχοντες ἐβοηδρόμουν βασιλέα καὶ
τύραννον ἀνελεῖν. καὶ πῖλόν τις ἐπὶ δόρατος ἔφερε,
15 σύμβολον ἐλευθερώσεως· ἐπὶ τε τὴν πάτριον πολιτείαν
παρεκάλουν καὶ Βρούτου τοῦ πάλαι καὶ τῶν τότε
σφίσιν ὁμωμοσμένων ἐπὶ τοῖς πάλαι βασιλεῦσιν ἀν-
εμίμνησκον. συνέθεον δὲ αὐτοῖς τινες χρησάμενοι ξιφί- 500
δια, οἱ τοῦ ἔργου μὴ μετασχόντες προσεποιοῦντο τὴν
20 δόξαν, Λέντλος τε ὁ Σπινθήρ καὶ Φαώνιος καὶ Ἀκουῖ-
νος καὶ Δολοβέλλας καὶ Μοῦρκος καὶ Πατίσκοις· οἱ
τῆς μὲν δόξης οὐ μετέσχον, τῆς δὲ τιμωρίας τοῖς

3 ἡ δὲ — ὑπηρεσία μόνῃ scr. Mend., et sic verterat Zeiss,
τῇ δὲ ὑπηρεσία μόνῃ Οἱ 6 παρεπεπόμφεσαν Bk. et Mend.,
et ita const. εσαν pro εισαν 7 sq. ἐς τὸ φορεῖον] cf. § 481
13 μετὰ] μεστὰ ci. Mend. et Cob. p. 218, bene 16 πάντας παρε-
κάλουν vertit C, τοὺς πολίτας add. Plut. Brut. c. 18, sed cf.
ad I § 223 21 πατίσκοις O, πετίσκοις iC, cf. de nomine Schulze
(v. ad I § 183) p. 157 adn. 2

14 πῖλον] cf. Babelon, Monnaies de la rép. rom. II p. 119 sq.
n. 52 20 est P. Cornelius Lentulus Spintther, cf. Borghesi
I p. 186 sq. 20 sq. M. Aquinus, cf. Willems I p. 538 n. 380
21 de Murco cf. Ribbeck n. 204, de Patisco Willems I p. 573

44 α. C.

- 501 ἄμαρτοῦσι συνέτυχον. τοῦ δήμου δὲ αὐτοῖς οὐ προσ-
θέοντος ἠπόρουν καὶ ἐδεδοίκεσαν, τῇ μὲν βουλῇ, καὶ
εἰ ἀντίκα ὑπ' ἀγνοίας καὶ θορύβου διέφυγε, θαρροῦν-
τες ὅμως, συγγενέσι τε σφῶν καὶ φίλοις οὓσι βαρυνο- 5
μένοις τε τὴν τυραννίδα ὁμοίως, τὸν δὲ δῆμον ὑφορώ-
μενοι καὶ τοὺς ἐστρατευμένους τῇ Καίσαρι πολλοὺς
ἐν τῇ πόλει τότε παρόντας, τοὺς μὲν ἄρτι τῆς στρα-
τείας ἀφειμένους καὶ ἐς κληρουχίας διατεταγμένους,
τοὺς δὲ προαπρωκισμένους μὲν, ἐς δὲ παραπομπὴν τοῦ
502 Καίσαρος ἐξιόντος ἀφιγμένους. Λέπιδόν τε ἐδεδοίκεσαν 10
καὶ τὸν ὑπὸ τῇ Λεπίδῳ στρατὸν ἐν τῇ πόλει καὶ
Ἀντώνιον ὑπατεύοντα, μὴ ἀντὶ τῆς βουλῆς τῷ δήμῳ
μόνῳ χρώμενος ἐργάσαιτό τι δεινὸν αὐτούς.
- 503 οὕτω δ' ἔχοντες ἐς τὸ Καπιτώλιον σὺν τοῖς μονο- 120
μάχοις ἀνέθορον. καὶ αὐτοῖς βουλευομένοις ἔδοξεν ἐπὶ 15
τὰ πλήθη μισθώματα περιπέμπειν· ἠλπιζον γάρ, ἀρξα-
μένων τινῶν ἐπαινεῖν τὰ γεγενημένα, καὶ τοὺς ἄλλους
συνεπιλήψεσθαι λογισμῷ τε τῆς ἐλευθερίας καὶ πόθῳ
504 τῆς πολιτείας. ἔτι γὰρ ὦντο τὸν δῆμον εἶναι Ῥωμαῖον 20
ἀκριβῶς, οἷον ἐπὶ τοῦ πάλαι Βρούτου τὴν τότε βασιλείαν
καθαίρουντος ἐπυνθάνοντο γενέσθαι· καὶ οὐ συνίεσαν
δύο τάδε ἀλλήλοις ἐναντία προσδοκῶντες, φιλελευθέ-
ρους ὁμοῦ καὶ μισθωτοὺς σφίσιν ἔσεσθαι [χρησίμως]
τοὺς παρόντας. ὧν θάτερον εὐχερέστερον ἦν, διεφθαρ-
505 μένης ἐκ πολλοῦ τῆς πολιτείας. παμμιγῆς τε γὰρ ἐστίν 25

1 sq. προθέοντος i 4 συγγενές τε bd, συγγενές δὲ a
11 στρατὸν <ὄντα> ci. Mend., cf. ad I § 183 13 αὐτούς Oi,
corr. Mend. 19 ne πατρίον vel πάλαι ante πολιτείας addas,
cf. § 574 20 <τοῦ> τὴν ci. Mend., sed cf. § 469 et ad I
§ 172 23 χρησίμως del. Mend., χρησίμους ci. Musgr., et ita
vertit C, verbis τοὺς παρόντας omissis 25 ἐστίν] ἦν maluerunt
Schw. et Mend., sed noli hic et deinceps praesentia sollicitare, cf.
Fröhlich (v. ad § 494) p. 25, Mommsen, R. Staatsr. III p. 220. 444 sq.

ἤδη τὸ πλῆθος ὑπὸ ξενίας, καὶ ὁ ἐξελεύθερος αὐτοῖς
 ἰσοπολίτης ἐστὶ καὶ ὁ δουλεύων ἔτι τὸ σχῆμα τοῖς
 δεσπόταις ὅμοιος· χωρὶς γὰρ τῆς βουλευτικῆς ἢ ἄλλῃ
 στολῇ τοῖς θεράπουσιν ἐστὶν ἐπίκοινος. τό τε σιτηρέ- 506
 5 σιον τοῖς πένησι χορηγούμενον ἐν μόνῃ Ῥώμῃ τὸν
 ἀργὸν καὶ πτωχεύοντα καὶ ταχυεργὸν τῆς Ἰταλίας
 λεὼν ἐς τὴν Ῥώμην ἐπάγεται. τό τε πλῆθος τῶν ἀπο- 507
 στρατευομένων, οὐ διαλυόμενον ἐς τὰς πατρίδας ἔτι ὡς
 πάλαι καθ' ἓνα ἄνδρα δέει τοῦ μὴ δικαίους πολέμους
 10 ἐνίοις πεπολεμηκέναι, κοινῇ δὲ ἐς κληρουχίας ἀδίκους
 ἀλλοτριίας τε γῆς καὶ ἀλλοτριῶν οἰκιῶν ἐξιόν, ἄθρουν
 τότε ἐστιάθμενεν ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμένεσιν ὕφ' ἐνὶ ση-
 μείῳ καὶ ὕφ' ἐνὶ ἄρχοντι τῆς ἀποικίας, τὰ μὲν ὄντα σφί-
 14 σιν ὡς ἐπὶ ἔξοδον ἤδη διαπεπρακότες, εὖωνοι δ' ἐς ὃ τι
 121 μισθοῖντο. ὅθεν οὐ δυσχερῶς ἐκ τοσῶνδε καὶ τοιῶνδε 508
 ἀνδρῶν πλῆθος τι τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐς τὴν ἀγορὰν
 εὐθύς ἀγῆγερτο· οἱ καίπερ ὄντες ἔμμισθοι τὰ μὲν γε-
 νόμενα ἐπαινεῖν οὐκ ἐθάρρουν, δεδιότες τὴν Καίσαρος
 δόξαν καὶ τὸ πρὸς τῶν ἐτέρων ἐσόμενον, ὡς δ' ἐπὶ συμ-
 20 φέροντι κοινῶ τὴν εἰρήνην ἐπεβόων καὶ θαμινὰ τοὺς
 ἄρχοντας ὑπὲρ αὐτῆς παρεκάλουν, τέχνασμα τοῦτο ἐς
 τὴν τῶν ἀνδροφόνων σωτηρίαν ἐπινόοῦντες· οὐ γὰρ
 ἔδεσθαι τὴν εἰρήνην μὴ γενομένης αὐτοῖς ἀμνηστίας.

2 ἔτι iunge cum δουλεύων 6 ταχυεργὸν i 7 ἐπά-
 γεσθαι b 7 sq. ἀπεστρατευμένων ci. Mend., cf. praeft. 10 ὡς
 ante πεπολεμηκέναι add. i ἀδίκους del. Nauck, sine causa
 11 ἐξιῶν ab 14 ἐπὶ om. i ἐπ' ἐξόδῳ ci. Mend., at cf. ad
 I § 222 εὖωνοι δ' <ὄντες> ἐς ci. Mend., sed cf. ad I § 296
 16 πλῆθος τε i 19 ἐτέρων] ἐταίρων ci. Herw. p. 68, per-
 peram 21 ὑπὲρ αὐτῆς] ἐπ' αὐτήν V, περὶ αὐτῆς ci. Keil, ἐπ'
 codicis V ex π et ὑπὲρ ceterorum e coniectura natum esse
 ratus 21 sq. ἐς τὴν V, ἐστήν, ras. corr. in ἐστὶν, B, ἐστὶν vel
 ἐστὶ ceteri

44 α. C.

509 ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσι πρῶτος ἐπιφαίνεται Κίνας στρα-
 τηγός, οἰκείος ὢν ἐξ ἐπιγαμίας τῷ Καίσαρι, καὶ παρὰ
 δόξαν ἐπελθὼν ἐς μέσους τὴν τε ἐσθῆτα τὴν στρατηγι-
 κὴν ἀπεδύσατο, ὥς παρὰ τυράννου δεδομένης ὑπερ- 5
 ορῶν, καὶ τὸν Καίσαρα τύραννον ἐκάλει καὶ τοὺς ἀν-
 ελόντας τυραννοκτόνους καὶ τὸ πεπραγμένον ἐσέμνυνεν
 ὥς ὁμοιότατον μάλιστα τῷ προγονικῷ καὶ τοὺς ἄνδρας
 ὥς εὐεργέτας καλεῖν ἐκέλευεν ἐκ τοῦ Καπιτωλίου καὶ
 510 γεραίρειν. καὶ Κίνας μὲν οὕτως ἔλεξεν, οἱ δὲ τὸ καθα-
 ρὸν τοῦ πλήθους οὐχ ὀρῶντες ἐπιμιγνύμενον αὐτοῖς 10
 οὐκ ἐκάλουν τοὺς ἄνδρας οὐδέ τι πλέον ἢ περὶ τῆς
 511 εἰρήνης μόνης αὐθις παρεκάλουν. ἐπεὶ δὲ καὶ Δολο- 122
 βέλλας, νέος ἀνὴρ καὶ περιώνυμος, ὑπατεύειν ὑπ' αὐτοῦ
 Καίσαρος ἐς τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἔτους ἡρημένος, ὅτε ὁ
 Καῖσαρ ἐξορμήσειε τῆς πόλεως, τὴν μὲν ὑπάτον ἐσθῆτα 15
 ἡμφιέσατο καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀρχῆς περιεστῆσατο, τὸν
 δὲ ταῦτά οἱ παρασχόντα δεύτερος ὧδε ἐλοιδόρει καὶ
 συνεγνωκέναι τοῖς ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένοις ὑπεκρί-
 νετο καὶ μόνης ἄκων τῆς χειρὸς ἀπολειφθῆναι (εἰσὶ
 δ' οἱ καὶ λέγουσιν αὐτὸν εἰσηγήσασθαι τὴν ἡμέραν θεί- 20
 σθαι τῇ πόλει γενέθλιον), τότε δὴ καὶ οἱ μεμισθωμένοι
 ἀνεθάρρουν ὥς καὶ στρατηγοῦ καὶ ὑπάτου σφίσι συγ-
 γνωμόνων ὄντων καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐκ τοῦ
 512 ἱεροῦ κατεκάλουν. οἱ δὲ ἥδοντο μὲν τῷ Δολοβέλλᾳ
 καὶ ἐνόμιζον ἄνδρα νέον καὶ γνώριμον καὶ ὑπάτον 25
 ἔξειν ἐς ἐναντίωσιν Ἀντωνίου, κατήεσαν δὲ αὐτῶν μό-

8 καπετωλίου h. l. B   10 ἐπιγνύμενον (sic) B   αὐτοῖς
 Bi (V?), corr. Bk.   11 περὶ] ὑπὲρ ci. Mend., sed cf. ad I
 § 374   13 <τε> ὑπ' ci. Mend., vix recte   24 δοβέλλα (sic) B

3. 15 intellege eandem togam praetextam, cf. Mommsen,
 R. Staatsr. I³ p. 419 adn. 5

νοι Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος ὁ Μᾶρκος, ἡμαγμένους τὴν
 χεῖρα· συγκατήνεγκαν γὰρ δὴ τὰς πληγὰς ἐπὶ τὸν Καί-
 σαρα Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος. ἐπεὶ δὲ παρῆλθον ἐς 513
 τὸ μέσον, οὐδὲν ταπεινὸν οὐδέτερος εἶπεν, ἀλλ' ὥς
 5 ἐπὶ καλοῖς ὁμολογουμένοις ἀλλήλους ἐπήνουν καὶ τὴν
 πόλιν ἐμακάριζον καὶ Δέκιω μάλιστα ἐμαρτύρουν, ὅτι
 τοὺς μονομάχους σφίσιν ἐν καιρῷ παράσχοι. τὸν τε 514
 δῆμον ἐξώτρυνον ὅμοια τοῖς προγόνοις ἐργάσασθαι τοῖς
 καθελοῦσι τοὺς βασιλέας, οὐκ ἐκ βίας ἄρχοντας ὥσπερ
 10 ὁ Καῖσαρ, ἀλλ' ἡρημένους ὑπὸ νόμοις· Σέξστον τε Πομ-
 πῆιον, τὸν Πομπηίου Μάγνου, τοῦ Καίσαρι περὶ τῆς
 δημοκρατίας πεπολεμηκότος, καλεῖν ἤξουν, πολεμού-
 μενον ἔτι πρὸς τῶν Καίσαρος στρατηγῶν ἐν Ἰβηρίᾳ,
 καὶ τοὺς δημάρχους Καισήτιον καὶ Μάρυλλον, οἳ τὴν
 15 ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀφαιρεθέντες ἤλυντο.

123 τοιάδε μὲν εἶπον οἱ περὶ τὸν Κάσσιον καὶ ἐπαν- 515
 ῆλθον αὐθις ἐς τὸ Καπιτώλιον· οὐ γὰρ ἐθάρρουν πω
 τοῖς παροῦσι. τῶν δ' οἰκείων σφίσι καὶ συγγενῶν τότε
 πρῶτον ἐς τὸ ἱερὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτοὺς δυνηθέντων
 20 ἡρέθησαν οἱ πρεσβεύσοντες ὑπὲρ αὐτῶν ἐς Λέπιδόν τε
 καὶ Ἀντώνιον ὁμονοίας πέρι καὶ προνομίας τῆς ἐλευ-
 θερίας καὶ φειδοῦς τῶν ἐσομένων τῇ πατρίδι κακῶν,
 εἰ μὴ συμφρονοῖεν. καὶ ἐδέοντο οἱ πεμφθέντες, οὐκ 516
 ἐπαινοῦντες μὲν τὸ πεπραγμένον (οὐ γὰρ ἐθάρρουν ἐν
 25 φίλοις Καίσαρος), γενόμενον δ' ἐνεργεῖν ἀξιοῦντες

11 περὶ] om. i, ὑπὲρ ci. C. Steph., sed cf. ad I § 374

12 κατακαλεῖν ci. Mend., sed cf. III § 11. 87, IV § 155 et ad
 II § 382 14 Cesetium C, σίττον (σίτον V) Oī μάρυλον V

14 sq. iam vivo Caesare tribunos revocatos esse contendunt
 cum aliis v. Hagen, Quaest. criticae de bello Mutinensi, diss.
 Marb. 1886, p. 16, Krueger (v. ad § 440) p. 43 adn. 24, sed
 alii velut Schelle (v. ad § 452) p. 3 Appianum sequuntur

44 α. C.

ἐλέω τε τῶν δεδρακότων αὐτὸ οὐ κατὰ μῖσος, ἀλλ' ἐπ'
 εὐνοίᾳ τῆς πατρίδος καὶ οἴκῳ τῆς πόλεως κεκνωμέ-
 νης στάσεσιν ἤδη συνεχέσιν, εἰ καὶ τοὺς ὑπολοίπους
 517 ἀγαθοὺς ἄνδρας ἢ μέλλονσα στάσις διολέσει. οὐδὲ γὰρ
 ὅσιον, εἴ τις αὐτοῖς ἔστιν ἔχθρα πρὸς ἐνίους, ἐν τοῖς 5
 δημοσίοις κινδύνοις ἐξερίζειν, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς
 κοινοῖς καὶ τὰ ἴδια καταθέσθαι ἢ, εἴ τις ἀνηκέστως
 518 ἔχει, τὰ ἴδια ἐν τῇ παρόντι ἀναθέσθαι. Ἀντώνιος δὲ 124
 καὶ Λέπιδος ἐβούλοντο μὲν ἀμύνειν Καίσαρι, ὥς μοι
 προείρηται, εἴτε φιλίας ἔνεκα εἴτε τῶν ὁμομοσμένων, 10
 εἴτε καὶ ἀρχῆς ὀρεγόμενοι καὶ νομίζοντες εὐμαρέστερα
 σφίσιν ἅπαντα ἔσεσθαι τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε ἀνδρῶν
 ἀθρόως ἐκποδῶν γενομένων· τοὺς δὲ φίλους καὶ συγ-
 γενεῖς αὐτῶν ἐδεδόκεσαν καὶ τὴν ἄλλην βουλὴν ἐπιρ-
 ρέπουσαν ἐς ἐκείνους, Δέκμον τε μάλιστα, τῆς ὁμόρου 15
 Κελτικῆς ἡρημένον ὑπὸ Καίσαρος ἄρχειν, στρατὸν πο-
 519 λὺν ἐχούσης. ἐδόκει δὴ καρᾶδοκεῖν ἔτι τὰ γενησόμενα
 καὶ τεχνάζειν, εἰ δύναιτο περισπᾶσαι πρὸς ἑαυτοὺς
 τὴν στρατιὰν τὴν Δέκμον, ἄθυμον ἤδη τοῖς ἀτρώτοις
 520 πόνοις γεγεννημένην. οὕτω δὲ δόξαν αὐτοῖς ὁ Ἀντώ- 20
 νιος τοὺς εἰπόντας ἡμεῖψατο· “κατὰ μὲν ἔχθραν ἰδίαν
 οὐδὲν ἐργασόμεθα· ἔνεκα δὲ τοῦ μύσους καὶ ὧν Καί-
 σαρι πάντες ὁμόσαμεν, φύλακες αὐτῷ τοῦ σώματος ἢ
 τιμωροὶ παθόντι τι ἔσεσθαι, εὖορκον ἦν τὸ ἄγρος ἐξ-
 ελάνειν καὶ μετ' ὀλιγωτέρων καθαρῶν βιοῦν μᾶλλον 25
 ἢ πάντας ἐνόχους ὄντας ταῖς ἀραῖς. ἀλλὰ δι' ὑμᾶς

1 sq. ἐπ' εὐνοίᾳ noli turbare cum Mend. et Nauck, cum
 κατὰ μῖσος et ἐπ' εὐνοίᾳ inter se opposita sint 7 ἢ — 8 ἀνα-
 θέσθαι om. C 17 δὴ ci. Mend., δὲ Oi, vulgo, quibus ex
 causis C 18 δύναιτο i ἑαυτὸν i 19 τὴν δέκμον B,
 τοῦ δεκίμου Vi 23 ἢ] καὶ ci. Nauck, praeter rem 24 τι
 add. Musgr. et C, om. Oi 26 ἡμᾶς iC

οἷς οὕτω δοκεῖ, σκεψόμεθα μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ βουλευ-
τηρίῳ καὶ νομιοῦμεν εὐαγὲς ἔσεσθαι τῇ πόλει, ὃ τι
ἂν κοινῇ δοκιμάσητε."

- 125 ὁ μὲν ἀσφαλῶς οὕτως ἀπεκρίνατο, οἱ δὲ χάριν τε 521
5 ἥδεσαν καὶ ἀπεχώρουν ἐν ἐλπίδι βεβαίῳ τὰ πάντα
θέμενοι· τὴν γὰρ βουλὴν σφίσι συμπράξειν ἐς πάντα
ἐπεποίθεσαν. ὁ δὲ Ἀντώνιος τὰς μὲν ἀρχὰς ἐκέλευσε 522
νυκτοφυλακεῖν τὴν πόλιν, ἐκ διαστήματος ἐν μέσῳ προ-
καθημένας ὥσπερ ἐν ἡμέρᾳ· καὶ ἦσαν πυραὶ πανταχοῦ
10 κατὰ τὸ ἄστυ. καὶ δι' αὐτῶν ἔθεον ἀνὰ τὴν νύκτα 523
παῖσαν ἐς τὰς τῶν βουλευτῶν οἰκίας οἱ τῶν ἀνδροφόνων
οἰκεῖοι, παρακαλοῦντες ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῆς πα-
τρίου πολιτείας· ἀντιπαρέθεον δὲ καὶ οἱ τῶν κληρου-
χων ἡγεμόνες ἀπειλοῦντες, εἰ μὴ τις αὐτοῖς φυλάξει
15 τὰς κληρουχίας τάς τε ἤδη δεδομένας καὶ τὰς ἐπηγ-
γελμένας. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἀστίων ὁ καθαρώτατος λεῶς
ἀνεθάρρει, τὴν ὀλιγότητα τῶν δεδρακότων πυθόμενοι·
καὶ ἐς μνημὴν τοῦ Καίσαρος ὑπεφέροντο καὶ ταῖς γνώ-
μαις διηγοῦντο. τῆς δ' αὐτῆς νυκτὸς καὶ τὰ χρήματα 524
20 τοῦ Καίσαρος καὶ τὰ ὑπομνήματα τῆς ἀρχῆς ἐς τὸν
'Αντώνιον μετεκομίζετο, εἴτε τῆς γυναικὸς αὐτὰ τῆς
Καίσαρος ἐξ ἐπικινδύνου τότε οἰκίας ἐς ἀκινδυνότεραν
τὴν Ἀντωνίου μεταφερούσης, εἴτε τοῦ Ἀντωνίου κε-
λεύσαντος.

3 erit approbatum C, unde δοκιμάζεται cum Bk. scr. Mend.,
sed legati ipsi fuerunt senatores, cf. § 515 4 ἀσφαλῶς] haesit
Mend., sed cf. Aristid. II p. 148, 15 ed. Keil 9 ἦσαν πυραὶ
Οἱ, ignes C, ἦν πυρὰ ci. Mend. et Herw. p. 68 10 καὶ δι'
αὐτοῦ ἔθεον aut καὶ διέθεον (cf. III § 211) ci. Herw. p. 68, ὑπ'
αὐτῶν, verba ἦσαν πυραὶ tenens, Keil 16 καθαρώτατος]
sincerior C, quod maluit Mend. 17 καὶ ante τὴν add. Ο
πυνθανόμενοι i 18 ὑπεφέρετο iC 20 sq. ἐς τὸν κάτωτος
μετεκομίζετο i 22 aut (ὥς) ἐξ ἐπικινδύνου scribi aut τὴν
Ἀντωνίου deleri maluit Mend., sine causa idonea

44 α. C.

525

γιννομένων δὲ τούτων διάγραμμα νυκτὸς ἀνεγί- 126

νώσκετο Ἀντωνίου τὴν βουλὴν συγκαλοῦντος ἔτι πρὸ
ἡμέρας ἐς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν, ἀγχοτάτω μάλιστα ὃν τῆς
οἰκίας Ἀντωνίου· οὔτε γὰρ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐθάρρει
κατελθεῖν, ὑποκείμενον τῷ Καπιτωλίῳ, <τῶν> μονομάχων 5

526

τὴν πόλιν διαταράξαι· Λέπιδος δὲ ὅμως εἰσῆγαγε. πλη-
σιαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας οἱ τε ἄλλοι βουλευταὶ συν-
έθρον ἐς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν καὶ Κίνας ὁ στρατηγός,
αὐθις ἐπικείμενος τὴν στρατηγικὴν ἐσθῆτα, ἣν ἐχθρὸς 10

527

ὥς τυράννου δόντος ἐξερόφει. θεασάμενοι δ' αὐτόν
τινες τῶν ἀδεκάστων καὶ τῶν ἐστρατευμένων τῷ Καί-
σαρι, δι' ὀργῆς ἔχοντες, ὅτι πρῶτος ἐπὶ τῷ Καίσαρι,
καίπερ οἰκεῖος ὢν αὐτοῦ, βλασφημῶς ἐδημηγόρησε,
λίθοις ἔβαλλον καὶ ἐδίωκον· καὶ ἐς οἰκίαν τινὰ συμ- 15
φυγόντα, ξύλα συμφέροντες, ἐμπρήσειν ἔμελλον, εἰ μὴ
Λέπιδος μετὰ στρατιᾶς ἐπελθὼν ἐκώλυσε.

528

τοῦτο μὲν δι' ἄρῳτον ἔργον παρηγίας ἤρξεν ἐπὶ
τῷ Καίσαρι, καὶ αὐτὸ κατέδεισαν οἱ τε μισθωτοὶ καὶ 19
οἱ σφαγεῖς αὐτοί· ἐν δὲ τῷ βουλευτηρίῳ βραχὺ μὲν 127

ἦν τὸ καθαρῶς σπουδῆς βιαίου καὶ ἀγανακτοῦν, οἱ
δὲ πλείονες σὺν παρασκευῇ ποικίλῃ τοῖς ἀνδροφόνους

529

συνήρουν. καὶ πρῶτα μὲν αὐτοὺς ἀξιοπίστως ἠξίου-
ν καὶ παρῆναι σφίσι καὶ συνεδρεῦειν, ἐξ ὑπευθύνων ἐς
κριτὰς μεταφέροντες. καὶ ὁ Ἀντώνιος οὐκ ἐκώλυεν, 25

530

εἰδὼς οὐκ ἐλευσομένους· οὐδὲ ἦλθον. εἴτα ἐπὶ δια-
πείρᾳ τῆς βουλῆς οἱ μὲν αὐτῶν μάλα θρασέως τὸ

5 <τῶν> inserui e Mend. coniectura 6 sq. ἐς del. Nauck,
inut. 11 διδόντος V ἀπερόφει ci. Mend., cf. ad I § 65
et II § 434 12 τῶν <τε> ἀδεκάστων ci. Mend., cf. ad I
§ 371 22 ποικίλῃ] πολλῇ V 23 ἀξιοπίστους a

πεπραγμένον ἐπήνουν ἄντικρυς καὶ τοὺς ἄνδρας ἐκά-
 λουν τυραννοκτόνους καὶ γεραίρειν ἐκέλευον, οἱ δὲ τὰ
 μὲν γέρα περιήρουν, ὥς οὐδὲ ἐκείνων δεομένων οὐδὲ
 ἐπὶ τῷδε αὐτὰ πραξάντων, εὐφημεῖν δὲ μόνον αὐτοὺς
 5 ἐδικαίουν ὥς εὐεργέτας· οἱ δὲ καὶ τὴν εὐφημίαν ὑπαν-
 ῆρουν καὶ φείδεσθαι μόνον αὐτῶν ἤξιουν. καὶ οἱ 531
 μὲν τάδε ἐτέχναζον καὶ περιεώρων, ὃ τι πρῶτον αὐτῶν
 ἐνδεξαμένη μάλιστα ἡ βουλή πρὸς τὰ λοιπὰ κατ' ὀλί-
 γον εὐεπιχέλητος αὐτοῖς ἔσοιτο· οἱ δὲ καθαρώτεροι
 10 τὸ μὲν ἔργον ὥς ἄγος ἀπεστρέφοντο, αἰδοῖ δὲ μεγά-
 λων οἴκων περισώζειν αὐτοὺς οὐκ ἐκώλυνον, ἡγανάκτουν
 δέ, εἰ καὶ τιμήσουσιν ὥς εὐεργέτας. οἱ δὲ ἀντέλεγον 532
 μὴ χρῆναι περισώζοντας φθονεῖν τῶν περισσῶν ἐς
 ἀσφάλειαν. ὥς δέ τις εἶπε τὴν τούτων τιμὴν ὕβριν
 15 Καίσαρι φέρειν, οὐκ εἶων ἔτι τὸν τεθνεῶτα τῶν περι-
 όντων προτιθέναι. ἑτέρου δὲ ἐγκρατῶς εἰπόντος, ὅτι 533
 χρὴ δύο τῶνδε πάντως τὸ ἕτερον, ἢ Καίσαρα τύραννον
 προαποφαίνειν ἢ τούτους ἐξ ἐλέου περισώζειν, τούτου
 μόνου δεξάμενοι τὸ λεχθὲν οἱ ἕτεροι ἦτουν σφίσι ψῆ-
 20 φον ἀναδοθῆναι περὶ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ ὄρκῳ, καὶ εἰ
 καθαρῶς ἐθέλουσι κρῖναι, μηδέν' αὐτοῖς ἐπιθεῖσαι τὰ
 ἐξ ἀνάγκης ἐψηφισμένα ἄρχοντι ἤδη, ὧν οὐδὲν ἐκόν-

4 αὐτὰ] αὐτὸ ci. Mend. 4sq. ἐδικαίουν αὐτοὺς V 5sq. ὑπα-
 ῆρουν iure retinet Goetzeler p. 49, ἐπανῆρουν maluit Mend.

7 περιεωρῶνθ' ὃ τι ci. Herw. p. 68, sed dubito 7sq. ἐνδε-
 ξαμένη μάλιστα αὐτῶν V, αὐτῶν om. i 9 αὐτοῖς Oī, corr.
 Mend. 19 σφίσι deleri maluit Mend., nec vertit C, quo qui-
 dem nihil probatur 20 aut lacunam post ὄρκῳ statuendam

aut καὶ delendum censuit Schw. 21 ἐθέλουσι] μέλλουσι ci.
 Keil

μηδέν' αὐτοῖς Mend. (μηδένα αὐτοῖς Musgr.), μηδὲν
 αὐτοῖς libri ἐπιθεῖσαι maluit Musgr., perperam 22 ἄρ-
 χοντος ci. Mend., sed dativus reddit IV § 317, V § 318

22sq. ἐκόντες ci. Mend., fortasse recte, sed tota oratio inde ab
 ἐπὶ ὄρκῳ haud ita plana

44 a. C.

τας οὐδὲ πρὶν ἢ δεῖσαι περὶ σφῶν αὐτῶν, ἀνηρημέ-
 νον τε Πομπηίου καὶ ἐπὶ Πομπηίῳ μυρίων ἄλλων,
 534 ψηφίσασθαι. ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐφορῶν αὐτοὺς καὶ ἐφ- 128
 εδρεύων, ἐπειδὴ λόγων ὕλην οὐκ ἄπορον οὐδὲ ἀναμ-
 φίλογον εἶδεν ἐσφερομένην, ἔγνω τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν 5
 οἰκέλῳ φόβῳ καὶ φροντίδι περὶ σφῶν αὐτῶν διαχέαι.
 535 εἰδὼς οὖν τῶν βουλευτῶν αὐτῶν πολὺ πλῆθος ἔς τε
 τὰς ἀρχὰς τὰς ἐν ἄστει καὶ ἔς ἱερωσύνας καὶ ἐθνῶν ἢ
 στρατοπέδων ἡγεμονίας ὑπὸ τοῦ Καίσαρος εἰς τὸ μέλ-
 λον ἡρημένους (ὥς γὰρ ἐπὶ χρόνιον στρατεῖαν ἐξῴων 10
 ἐπὶ πενταετὲς ἡγήτο), σιωπὴν ὥς ὑπάτος ἐπικηρούσας
 ἔφη· “τοῖς αἰτουῦσι περὶ Καίσαρος ψῆφον ἀνάγκη τάδε
 προειδέναι, ὅτι ἄρχοντος μὲν αὐτοῦ καὶ αἵρετοῦ προ-
 στάτου γενομένου τὰ πεπραγμένα καὶ δεδογμένα πάντα
 κύρια μενεῖ, δόξαντος δ’ ἐπὶ βίᾳ τυραννῆσαι τό τε 15
 σῶμα ἄταφον τῆς πατρίδος ὑπερορίζεται καὶ τὰ πε-
 536 πραγμένα πάντα ἀκυροῦται. ἔστι δέ, ὥς ὄρω περιλαβεῖν,
 ἐπὶ πᾶσαν ἀφικνούμενα γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ τὰ
 πολλὰ αὐτῶν οὐδὲ βουλομένοις ἡμῖν ὑπακούσεται· καὶ
 δεῖξω μετ’ ὀλίγον. ὃ δέ ἐστι μόνον ἐφ’ ἡμῖν, ὅτι καὶ 20
 περὶ μόνων ἐστὶν ἡμῶν, τοῦτο ὑμῖν προθήσω πρὸ τῶν
 ἄλλων, ὥς ἂν ἐν τῷ εὐμαρεῖ τὴν εἰκόνα τῶν δυσ-
 537 χερεστέρων προλάβοιτε. ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ σχεδὸν ἅπαν-
 τες οἱ μὲν ἡρξάμεν ὑπὸ τῷ Καίσαρι, οἱ δὲ ἔτι ἄρχομεν
 αἵρετοὶ πρὸς ἐκείνου γενομένοι, οἱ δὲ ἔς τὸ μέλλον 25
 ἄρχειν κεχειροτονήμεθα· ἔς γὰρ πενταετὲς, ὥς ἴστε,

11 πανταετὲς B   15 μενεῖ B et Did., μένει Vi, vulgo
 16 τῆς πατρίδος delendum ci. Mend., haud probabiliter
 19 καὶ] ὥς ci. Musgr., sed καὶ similiter § 537 extr.   21 ἡμῶν]
 ὑμῶν V   22 ἐν om. V   23 προλάβοιτε] λάβοιτε i, λάβητε
 ci. Musgr.   26 <ὅπ’ αὐτοῦ> κεχειροτονήμεθα ci. Mend., inut.
 propter verba πρὸς ἐκείνον, quae antecedunt

καὶ τὰ ἀστικά ἡμῖν καὶ τὰ ἐτήσια καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν
ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο. εἰ δὴ ταῦτα
ὕμεις ἐκόντες ἀποθήσεσθε (ἐστὶ γὰρ ὕμεις τοῦδε μά-
λιστα κύριοι), τόδε πρῶτον ὑμᾶς ἀξιῶ κρῖναι· καὶ τὰ
5 λοιπὰ ἐποιῶ”.

129 ὁ μὲν δὴ τοιοῦτον αὐτοῖς οὐ περὶ Καίσαρος, ἀλλὰ 538
περὶ σφῶν αὐτῶν δαλὸν ἐξάψας ἡσύχαξεν· οἱ δ’ εὐθύς
ἀνεπήδων ἀθρόοι μετὰ βοῆς, οὐκ ἀξιοῦντες ἐπὶ χειρο-
τονίαις ἄλλαις οὐδ’ ἐπὶ τῷ δήμῳ γενέσθαι μᾶλλον ἢ
10 βεβαίως ἔχειν, ἀ ἔλαβον. τοῖς δὲ καὶ ἡλικίας τι νεώτε-
ρον ἢ ἄλλη πρὸς χειροτονίαν ἐναντίωσις ὑποῦσα ἀν-
ηρέθιζε. καὶ τῶνδε αὐτὸς ὁ ὑπάτος ἐξῆρχε Δολοβέλ- 539
λας· οὐ γὰρ αὐτῷ δυνατὸν ἐφαίνετο κατ’ ἔννομον
χειροτονίαν ὑπατεῦσαι, πέντε καὶ εἴκοσιν ἐνιαυτῶν
15 ὄντι. ὁξεῖα δὴ τοῦ χθρὲς ὑποκριναμένου μετασχεῖν τῶν
γεγονότων ἐγίγνετο μεταβολή, λοιδορουμένου τοῖς πολ-
λοῖς, εἰ τοὺς ἀνδροφόνους τιμᾶν ἀξιοῦντες πούς ἄρ-
χοντας σφῶν ἀτιμώσουσιν ἐς εὐπρέπειαν τῆς ἐκείνων
σωτηρίας. οἱ δὲ αὐτόν τε τὸν Δολοβέλλαν καὶ τοὺς 540
20 ἄλλους ἐπήλπιζον χάριν ἐκ τοῦ δήμου λαβόντες ἐς
τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἀποφανεῖν αὐτίκα καὶ οὐκ ἀρχόν-
των ἀλλαγὴν, ἀλλὰ μόνης ἔσεσθαι χειροτονίας ἐπὶ τὸ

1 ἀστικά O ἡμῖν, ὁ suprascr. a m. 1, V, ὡμῖν ceteri τὰ
ἐτη V, τὰ ἐτήσια ceteri, τὰς ἱερατείας ci. Mend.; an <τὰ ἱερατικά> τὰ
ἐτήσια? cf. § 535; Keil potius κατὰ τὰ ἐτη pro καὶ τὰ ἐτη codicis V
restitui iubet 4 καὶ τὰ] καὶ τὰ ci. Nauck, cf. ad § 536 et § 549
10 τοῖς δὲ] τοὺς δὲ ci. Mend., sed iunge dativum cum ὑποῦσα
τι] τὸ ci. Herw. p. 68, haud male, cf. III § 120 12 ὁ αὐτὸς
ὑπάτος V 14 πέντε καὶ εἴκοσιν] suspectavit numerum Wege-
haupt, P. Cornelius Dolabella, Progr. M.-Gladbach (1880) p. 4 sq.,
ratus καὶ corruptum esse ex λς’ 18 ἀτιμώσουσιν ci. Cob. p. 218,
cf. § 561 20 λαβόντας et 21 ἀποφανῆναι Gelenium secutus
ci. Schw. (debebat ἀποφανῆσεσθαι), iure tradita servavit Mend.
coll. p. 268 v. 7 sq. 20 ἐς om. V

44 a. C.

- νομιμώτερον ἐκ τοῦ μοναρχικοῦ· ὃ καὶ κόσμον αὐτοῖς
οἶσιν ἐν τε μοναρχίᾳ καὶ δημοκρατίᾳ τὰ ὅμοια προ-
541 τιμωμένοις. καὶ τούτων ἔτι λεγομένων ἐνιοι τῶν
στρατηγῶν τὰς ἐσθῆτας ἐπὶ ἐνέδρᾳ τῶν ἀντιλεγόντων
ἀπετίθεντο, ὥς καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν ἄλλων αὐτὰς ἀντι- 5
ληψόμενοι νομιμώτερον. τοῖς δὲ ἢ τε ἐνέδρα κατεφαί-
νετο, καὶ οὐδὲ κυρίους ἔτι τῆσδε τῆς χειροτονίας ἐσο-
μένους ἤδεσαν.
- 542 ὧδε δὲ ἔτι ἐχόντων, ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Λέπιδος ἐκ 130
τοῦ βουλευτηρίου προῆλθον· καὶ γὰρ τινες αὐτοὺς ἐκ 10
πολλοῦ συνδραμόντες ἐκάλουν. ὥς δὲ ὠφθῆσαν ἐκ με-
τεώρου καὶ σιγῇ κεκραγόντων μόλις ἐρίγνετο, εἷς μὲν
τις ἐβόησεν, εἴτε κατὰ γνώμην ἰδίαν εἴτε παρεσκευα-
543 σμένος· “φυλάσσεσθε παθεῖν ὅμοια”. καὶ ὁ Ἀντώνιος
αὐτῷ παραλύσας τι τοῦ χιτωνίσκου θώρακα ἐντὸς ἐπ- 15
εδείκνυνεν, ὑπερεθίζων ἄρα τοὺς ὀρῶντας ὥς οὐκ ἐνὸν
- 544 σῶξεσθαι χωρὶς ὀπλων οὐδὲ ὑπάτοις. ἐπιβοώντων δ’
ἐτέρων τὸ πεπραγμένον ἐπεξιέναι καὶ τῶν πλεόνων
περὶ τῆς εἰρήνης παρακαλούντων, τοῖς μὲν περὶ τῆς
εἰρήνης ἔφη· “περὶ τούτου σκοποῦμεν, ὥς ἔσται τε καὶ 20
γενομένη διαμενεῖ· δυσεύρετον γὰρ ἦδη τὸ ἀσφαλὲς
αὐτῆς, ὅτι μὴδὲ Καίσαρα ὦνησαν ὄρκοι τοσοῖδε καὶ
545 ἄρα”. εἰς δὲ τοὺς ἐπεξιέναι παρακαλοῦντας ἐπιστρα-

1 νομιμώτερον Schw., νομικώτερον i, *legaliorem* (creationem fore) C, μονιμώτερον O 5 sq. ἀναληψόμενοι ci. Mend., bene 7 sq. ἤδεσαν ἐσομένους ab² 12 ἐγεγένητο vel etiam ἐγένετο ci. Mend., inut., cf. praef. 15 αὐτῷ] cum C omitti aut αὐτίκα scribi maluit Mend., αὐτῷ Did., sed intellege ‘adclamanti isti’ μὲν post θώρακα add. i 16 ἄρα] ἅμα ci. Krebs, Die Prae-
positionsadv. I (1884) p. 43 adn. 1, cui non assentior 18 ἐτέρων Schw., ἐκατέρων libri 19 περὶ] utrobique ὑπὲρ maluit Mend., cf. § 510 et adn. ibid. 20 εἰρήνης <παρακαλοῦσιν> ci. Mend., quod facile subaudias σκοποῦμεν i C 22 ὅτι] ὅτε ci. Mend., sed cf. § 549 τοὺς μὲν γὰρ etc.

φείς ἐπὴν μὲν ὥς εὐορκότερα καὶ εὐσεβέστερα αἶρου-
 μένους καὶ “αὐτὸς ἄν”, ἔφη, “συνετασσόμην ὑμῖν καὶ
 τὰ αὐτὰ πρῶτος ἐβόων, εἰ μὴ ὑπατος ἦν, ᾧ τοῦ λεγο-
 μένου συμφέρειν μᾶλλον ἢ τοῦ δικαίου μέλει· ὧδε γὰρ
 5 ἡμῖν οἱ ἔνδον παραινοῦσιν. οὕτω δέ που καὶ Καῖσαρ 546
 αὐτός, οὓς εἴλε πολέμῳ τῶν πολιτῶν, διὰ τὸ συμ-
 φέρον τῆς πόλεως περισώσας ὑπ’ αὐτῶν ἀπέθανε”.

131 τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου παρὰ μέρος τεχνάζοντος οἱ 547
 ἀμύνειν τοῖς γεγονόσιν ἀξιοῦντες Λέπιδον ἡξίουν ἀμύ-
 10 νειν. Λεπίδου δέ τι μέλλοντος λέγειν, οἱ πόρρω συν-
 εστῶτες κατελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγορὰν ἡξίουσαν, ἵνα
 ὁμαλῶς ἅπαντες ἐπακούσειαν. καὶ ὁ μὲν εὐθύς ἦει, 548
 νομίζων ἤδη τὸ πλῆθος τρέπεσθαι, καὶ ἐπὶ τὰ ἔμβολα
 παρελθὼν ἔστεινε καὶ ἔκλαιεν ἐν περιόπτῳ μέχρι πολ-
 15 λοῦ, ἀνενεγκὼν δέ ποτε εἶπεν· “ἐνταῦθα χθὲς μετὰ
 Καίσαρος ἰστάμην, ἐνθα νῦν ἀναγκάζομαι ζητεῖν περὶ
 Καίσαρος ἀνηρημένου, τί βούλεσθε”. ἀναβοησάντων δὲ
 πολλῶν· “ἀμύνειν σε τῷ Καίσαρι”, ἀντανεβόησαν οἱ
 μισθῶτοί· “τὴν εἰρήνην τῇ πόλει”. ὁ δὲ τούτοις μὲν 549
 20 ἔφη· “βουλόμεθα. ἀλλὰ ποῖαν λέγετε εἰρήνην; ἢ ποίοις
 ὄρκοις ἀσφαλῆς ἔσται; τοὺς μὲν γὰρ πατέρας πάντας
 ὠμόσαμεν Καίσαρι καὶ κατεπατήσαμεν, οἱ τῶν ὁμο-
 μοκόντων ἄριστοι εἶναι λεγόμενοι”. πρὸς δὲ τοὺς ἀμύ- 550
 νειν ἀξιοῦντας ἐπιστραφεὶς “ὁ μὲν Καῖσαρ ἡμῶν”, ἔφη,
 25 “μεθέστηκεν, ἱερὸς τῷ ὄντι καὶ τίμιος ἀνὴρ, τὴν δὲ
 πόλιν τοὺς ὑπολοίπους αἰδούμεθα βλάψαι. καὶ τάδε”,
 ἔφη, “σκοποῦσιν ἡμῶν οἱ πρόβουλοι, καὶ δοκεῖ τοῖς
 πλέοσιν”. ἀνακραγόντων δὲ αὐτίς· “ἐπέξιθι μόνος”, 551

4 μέλ(ειν δ')εἰ ci. Mend. 5 ὑμῖν Did., typogr., ut videtur,
 errore 10 τι om. i λέγειν scr. Mend., cf. ad I § 82 18 ἀντε-
 βόησαν ci. Nauck, immemor sermonis posteriorum 20 ἢ] ἢ ci.
 Mend., quo non opus 24 ὑμῶν vertit C 28 ἀνακραγόντων (sic) B

44 α. Γ.

“βούλομαι,” εἶπε, “καὶ εὖορκόν ἐστί μοι καὶ μόνω. ἀλλ’ οὐκ ἐμὲ καὶ ὑμᾶς βούλεσθαι δεῖ μόνους οὐδὲ μόνους ἀντιτιθέναι”.

- 552 τοιαῦτα καὶ τοῦτον τεχνάζοντα οἱ μισθωτοὶ φιλό- 132
 τιμον εἰδότες ἐπῆνον καὶ ἡροῦντο ἐπὶ τὴν Καίσαρος 5
 ἱερωσύνην. τοῦ δὲ ἤψατο μὲν ἡ ἡδονή, “μέμνησθε”
 δὲ ἔφη “μοι τοῦδε καὶ ὕστερον, ἂν ἄξιός εἴναι δοκῶ”.
- 553 μᾶλλον οὖν ἔτι παρρησίᾳ διὰ τὴν ἱερωσύνην ὑπὲρ τῆς 5
 εἰρήνης τῶν μισθωτῶν ἐνισταμένων, “ἀσεβὲς μὲν”,
 ἔφη, “καὶ παράνομον, ἐργάσομαι δὲ ὅμως, ὃ βούλεσθε”. 10
 καὶ εἰπὼν ἐς τὸ βουλευτήριον ἀνέτρεχεν, ἐν ᾧ πάντα
 τὸν χρόνον τόνδε ὁ Δολοβέλλας ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ἐν-
 554 ἴστατο ἀσχημόνως. καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἀναμένων ἅμα 5
 τὰ ἐν τῷ δήμῳ γιγνόμενα, σὺν γέλῳ αὐτὸν ἐφεώρα·
 καὶ γὰρ ἥστιν διαφόρῳ. ὥς δὲ ἅλις ἔσχε τῆς ὕψεως 15
 καὶ οὐδ’ ἐν τῷ δήμῳ τι γεγένητο θερμότερον, τοὺς
 μὲν οὖν ἄνδρας ἔγνω περισώζειν ὑπὸ ἀνάγκης, ἐπι-
 κρύπτων τὴν ἀνάγκην καὶ ὥς ἐν βαρυτάτῃ χάριτι
 περισώζων, τὰ δὲ τῷ Καίσαρι πεπραγμένα κυροῦν
 555 συμβόλῳ καὶ τὰ βεβουλευμένα συντελεῖν. σιωπὴν τε 20
 κατακηρύξας αὐθις ἔλεγεν· “ἐγὼ περὶ μὲν τῶν ἀμαρ- 133
 τόντων πολιτῶν, ᾧ ἄνδρες ὁμότιμοι, σκεπτομένοις

3 ἀντιτιθέναι Oī, *contradicere* C, ἀντιτίθεσθαι ci. Musgr.,
 ἀντιτεῖναι ser. Mend.; cf. Mithr. c. 57 5 ἡροῦντο] *et ad sacer-*
dotium Caesaris ineundum adhortantur vertit C, recte intellegens:
 creare volebant; cf. Mommsen, R. Staatsr. II³ p. 31 adn. 3,
 Drumann I² p. 11 6 ἡ delendum ci. Mend., contra Kratt
 p. 22 8 aut μείζονι pro μᾶλλον aut μᾶλλον οὖν ἔτι <καὶ μείζονι>
 παρρ. desideravit Mend., at cf. § 67 extr. 13 ἅμα | ἄρα ci.
 Mend., quod non probō 15 ὥς δὲ Schw., ὥστε (ὥς τε B) libri
 17 οὖν delebat Schw., at ex more Herodoteo (cf. Stein ad Herodot.
 1, 132) positum est 18 aut <χρεῖα> ad βαρυτάτη addendum
 ex C aut βαθυτάτῃ scribendum ci. Mend., ἐν βαρυτάτοις Keil
 19 περισώζων Schw., περισώζει O, περισώζειν i 21 μὲν om. V

ὑμῖν οὐδὲν ἐπεφθεγγόμην· περὶ δὲ Καίσαρος ἀντ'
 ἐκείνων ψῆφον αἰτοῦσιν ἐν ἐκ τῶν Καίσαρος ἔργων
 προϋθῆκα μέχρι νῦν, καὶ τοσούτους ἡμῖν τὸ ἐν ἀγῶ-
 νας ἡγριεν, οὐκ ἀλόγως· εἰ γὰρ ἀποθησόμεθα τὰς
 5 ἀρχάς, ὁμολογήσομεν ἄνδρες τοσοῖδε καὶ τοιοῖδε ἀν-
 αξίως αὐτῶν τετυχηκέναι. ὅσα δ' οὖν μηδὲ ἐπακούσεται 556
 ῥαδίως, ἐπισκέψασθε νῦν αὐτὰ καὶ συναριθμεῖτε κατὰ
 τε πόλεις καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλέας καὶ δυνάστας.
 πάντα γὰρ δὴ σχεδὸν εἰπεῖν, ὅσα ἐξ ἡοῦς ἐπὶ δύσιν
 10 ὁ Καῖσαρ ἡμῖν ἐχειρώσατο δυνάμει καὶ κράτει, συν-
 εστήσατο, νόμοις καὶ χάρισι καὶ φιλανθρωπίαις βεβαι-
 ωσάμενος· ὧν τίνας ὑποστήσεσθαι δοκεῖτε ἀφαιρου-
 μένους, ἃ ἔλαβον, εἰ μὴ πάντα ἐμπλήσαι πολέμων
 ἐθέλετε, οἳ τῇ πατρίδι ὥς ἀσθενεστάτῃ μάλιστα οὔσῃ
 15 τοὺς ἐναγεῖς περισώζειν ἀξιούτε; καὶ τὰ μὲν πορρωτέρω 557
 τοῖς τε δεινοῖς ἔτι καὶ τοῖς φόβοις ἀφεστηκότα ἔασω·
 ἃ δὲ οὐκ ἀρχοῦ μόνον ἔστιν ἡμῖν, ἀλλὰ σύνοικα ἀνὰ
 τὴν Ἰταλίαν αὐτήν, τοὺς τὰ νικητήρια λαβόντας καὶ
 κατὰ πλῆθος ἅμα τοῖς ὅπλοις, ὥς ἐστρατεύοντο, ὑπὸ
 20 τῇ αὐτῇ συντάξει συσφισμένους ὑπὸ Καίσαρος, ὧν
 ἔτι πολλαὶ μυριάδες εἰσὶν ἐν τῇ πόλει, τί νομίζετε
 πράξειν ἀφαιρουμένους, ὧν εἰλήφασιν ἢ προσδοκῶσι
 λήψεσθαι πόλεων τε καὶ χωρῶν; καὶ τοῦδε μὲν ὑμῖν 558

3 ὑμῖν iC   6 δ' om. i   ἐπακούσεται Oi, s supra ai
 addito, V¹, ἐπηκούσατε vertit C, ὑπακούσεται ci. Schw., vulgo,
 sed cf. Boiss. ad Cass. D. fr. 49, 6   7 αὐτὰ Oi, αὐτοὶ ci.
 Nauck, rec. Mend.   9 δύσει i   10 sq. turbata putavit Schw.
 11 sq. ἐβεβαίωσατο ci. Mend., sed subaudio ἡμῖν ad συνεστήσατο,
 νόμοις etc. ad βεβ. referens   12 ὑποστήσεσθαι (sic), sed τη su-
 praser., B   16 τοῖς τε δεινοῖς — ἀφεστηκότα] haesit Schw. (sed
 cf. t. III p. 784), ἐφεστηκότα ci. Keil, probabiliter   17 ἡμῖν,
 corr. ex ὑμῖν, V¹, ὑμῖν ceteri   19 ὥς ἐστρατεύοντο debebat
 Mend., at his verbis explicatur τῇ αὐτῇ συντάξει

44 α. C.

καὶ ἡ παρελθοῦσα νύξ τὴν εἰκόνα ἔδειξε. δεομένοις
 γὰρ ὑμῖν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτόντων ἀντιπαρέθεον ἐκείνοι
 559 μετὰ ἀπειλῆς· τὸ δὲ σῶμα τοῦ Καίσαρος συρόμενον 134
 καὶ αἰκνιζόμενον καὶ ἄταφον ῥιπτούμενον (καὶ γὰρ ταῦτα
 ἐκ τῶν νόμων τοῖς τυράννοις ἐπιτέτακται) περιόψεσθαι 5
 νομίζετε τοὺς ἐστρατευμένους αὐτῷ; καὶ τὰ Κελτῶν
 καὶ Βρεττανῶν νομιεῖν, ἃ εἰλήφασιν, ἔξιν βέβαια
 560 τοῦ δόντος ὑβριζομένου; τί δὲ τὸν δῆμον αὐτὸν ἐργά-
 σεσθαι; τί δὲ τοὺς Ἰταλιώτας; πόσον δὲ ὑμῖν ἔσεσθαι
 φθόνον παρὰ τε ἀνδρῶν καὶ θεῶν, ἐνυβρίζουσιν ἐς 10
 τὸν ὑμῖν τὴν ἡγεμονίαν μέχρις ὠκεανοῦ, ἐπὶ τὴν ἄγνω-
 561 στον προαγαγόντα; καὶ οὐκ ἐν αἰτίᾳ καὶ καταγνώσει
 μᾶλλον ἔσεσθαι τὴν τοσὴνδε ἡμῶν ἀνωμαλίαν, εἰ τοὺς
 μὲν ὑπατον ἐν βουλευτηρίῳ καὶ ἱερὸν ἄνδρα ἐν ἱερῷ χω-
 ρίῳ, βουλῆς ἀγῆγερμένης, ὑπὸ ὄψεσι θεῶν κατακανόντας 15
 τιμᾶν ἀξιώσομεν, ἀτιμοῦν δὲ τὸν καὶ τοῖς πολεμίοις δι'
 ἄρετὴν τίμιον; τούτων μὲν οὖν ὥς οὔτε ὁσίων οὔτε
 562 ἐφ' ἡμῖν ὄντων προλέγω πάντα ἀπέχεσθαι· γνῶμην
 δὲ ἐσφέρω τὰ μὲν πεπραγμένα καὶ βεβουλευμένα τῷ
 Καίσαρι πάντα κυροῦν, τοὺς δὲ ἀμαρτόντας ἐπαινεῖν 20
 μὲν οὐδενὶ τρόπῳ (οὐ γὰρ ὅσιον οὐδὲ δίκαιον, οὐδὲ
 σύμφωνον ἔτι τῷ κυροῦν τὰ Καίσαρι πεπραγμένα),
 περισώζειν δὲ ἐξ ἐλέου μόνον, εἰ ἐθέλοιτε, διὰ τοὺς
 οἰκέλους αὐτῶν καὶ φίλους, εἰ δὴ καὶ τόδε αὐτὸ οἶδε
 λαμβάνειν ὑπὲρ ἐκείνων ὁμολογοῖεν ἐν χάριτος μέρει". 25

8 sq. ἐργάσεσθαι H. Steph., ἐργάσασθαι Oi 10 ἀνδρῶν]
 cf. ad I § 331 11 μέχρις scripsi cum B, μέχρι vulgo
 <καὶ> ἐπὶ ci. Mend., ἐπὶ τὴν ἄγνωστον potius del. Nauck, sed
 asyndeton est maxime rhetoricum; cf. v. 23, § 370 extr. alibi
 13 ὑμῶν VC 15 ἐγῆγερμένης, ut videtur, i κατακτανόν-
 τας i 20 sq. οὐδενὶ τρόπῳ μὲν ἐπαινεῖν, nisi potius μὲν ante
 τρόπῳ posuit, V 24 αὐτὸ] αὐτοὶ vertit C, sed preme καὶ
 τόδε αὐτὸ et ἐν χάριτος μέρει

- 135 τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀντωνίου σὺν ἀνατάσει τε 563
καὶ ὀρμῇ βαρυτέρα, γίνεται δόγμα, ἡσυχάζοντων ἤδη
καὶ ἀγαπώντων ἀπάντων, φόνου μὲν οὐκ εἶναι δίκας
ἐπὶ τῷ Καίσαρι, κύρια δὲ εἶναι τὰ πεπραγμένα αὐτῷ
5 πάντα καὶ ἐγνωσμένα, 'ἐπεὶ τῇ πόλει συμφέρει.' ἐβί- 564
άσαντο γὰρ τόδε ἐς ἀσφάλειαν οἱ τῶν περισώζομένων
οἰκεῖοι προστεθῆναι μάλιστα, ὥς οὐ δικαίως φυλασ-
σόμενα μᾶλλον ἢ διὰ χρεῖαν. καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτοῖς
ἐς τοῦτο ἐνέδωκεν. ἐψηφισμένων δὲ τούτων, ὅσοι 565
10 τῶν κληρούχων ἡγεμόνες ἦσαν, ἡξίουν ἴδιον περὶ
σφῶν ἐπὶ τῷ κοινῷ δόγμα ἕτερον γενέσθαι, βεβαιοῦν
αὐτῶν τὰς κληρουχίας. καὶ οὐκ ἐκώλυεν ὁ Ἀντώνιος,
ἐπιδεικνὺς τῇ βουλῇ τὸν φόβον. γίνεται μὲν δὴ καὶ
τοῦτο καὶ ἕτερον αὐτῷ περὶ τῶν ἐξιόντων ἐπὶ τὰς ἀ-
15 οἰκίας ὅμοιον· Λεύκιον δὲ Πείσωνα, ὅτῳ τὰς διαθήκας 566
ὁ Καῖσαρ παρετίθετο, τοῦτον ἤδη τὸν τρόπον τῆς
βουλῆς διαλελυμένης τινὲς περιστάντες παρεκάλουν
μήτε τὰς διαθήκας προφέρειν μήτε θάπτειν τὸ σῶμα
φανερῶς, μή τι νεώτερον ἕτερον ἐκ τούτων γένοιτο.
20 καὶ οὐ πειθόμενον ἠπεύλουν ἐσαγγέλλειν, ὅτι τὸν δῆμον
οὐσίαν τηλικαύτην ἀφαιροῖτο γιγνομένην κοινήν, αὐθις
136 ἄρα ἐνσημαινόμενοι τὴν τυραννίδα. ἐκβοήσας οὖν ὁ 567
Πείσων ὅτι μέγιστον καὶ τοὺς ὑπάτους ἔτι παροῦσάν
οἱ τὴν βουλὴν ἀξιώσας συναγαγεῖν, εἶπεν· "οἱ τύραν-
25 νον λέγοντες ἕνα ἀνηρηκέναι τοσολόδε ἡμῶν ἀνθ' ἐνὸς

2 βαρυτάτη ci. Mend., inut., ut videtur 10 ἦσαν] παρήσαν
ex C (aderant) ci. Mend. coll. Cic. ad Att. 14, 14, 2 'qui
armati aderant' 11 sq. βεβαιοῦν αὐτῶν Schw., βεβαιούν-
των Oi 14 sq. ἀποικίας Musgr., ἐποικίας Oi 16 παρετί-
θετο cum Bk. maluit Mend., παρέθετο Nauck, cf. prae-
20 πειθόμενον a, quod immerito probavit Cob. p. 218 ἐσαγ-
γελεῖν scr. Mend., fort. recte 21 γενομένην ci. Mend., cf.
prae- 24 sq. οἱ τύραννοι V 25 ἕνα deleri voluit Mend.

44 a. C.

- ἤδη τυραννοῦσιν· οἱ θάπτειν με κωλύουσι τὸν ἀρχι-
 ερέα καὶ τὰς διαθήκας ἀπειλοῦσι προσφέροντι καὶ τὴν
 568 οὐσίαν δημεύουσιν αὐθις ὡς τυράννου. καὶ τὰ μὲν
 ἐπὶ τούτοις αὐτῷ πεπραγμένα κεκύρωται· ἃ δὲ ἐφ'
 ἐαυτῷ κατέλιπεν, ἀκυροῦσιν, οὐ Βροῦτος ἔτι οὐδὲ 5
 Κάσσιος, ἀλλ' οἱ κἀκείνους ἐς τόνδε τὸν ὄλεθρον
 ἐκριπίσαντες. τῆς μὲν οὖν ταφῆς ὑμεῖς ἐστέ κύριοι,
 τῶν δὲ διαθηκῶν ἐγώ· καὶ οὐποτε ἃ ἐπιστεύθην προ-
 569 δώσω, πρὶν κἀμέ τις ἐπανέλῃ". Θορύβον δὲ καὶ
 ἀγανακτήσεως γενομένης παρὰ πάντων, καὶ μάλιστα 10
 τῶν τι καὶ ἐλπίζόντων ἐκ τῶν διαθηκῶν αὐτοῖς ἔσε-
 σθαι, τὰς τε διαθήκας ἐς τὸ μέσον ἔδοξε προσφέρειν
 καὶ θάπτειν τὸν ἄνδρα δημοσίᾳ. καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἡ βουλή
 διελύθη. 14
- 570 Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος αἰσθόμενοι τῶν γεγονό- 137
 των ἐς τὸ πλῆθος περιέπεμπον καὶ παρεκάλουν πρὸς
 αὐτοὺς ἀνελθεῖν ἐς τὸ Καπιτώλιον. συνδραμόντων
 δὲ ὀξέως πολλῶν ὁ Βροῦτος ἔλεγεν· "ἐνταῦθα ὑμῖν ἐν-
 τυγχάνομεν, ὦ πολῖται, οἱ χθὲς κατ' ἀγορὰν ἐντυχόν-
 τες, οὔτε ὡς ἐς ἱερὸν καταφυγόντες (οὐ γὰρ ἡμάρτομεν) 20
 οὔτε ὡς ἐπὶ κρημνόν, οἱ τὰ καθ' ἐαυτοὺς ἐπιτρέπομεν
 ὑμῖν. ἀλλὰ τὸ Κίονα πάθος, ὀξύτερόν τε καὶ ἀλογώτε-
 571 ρον αὐτῷ γενόμενον, οὕτως ἠνάγκασεν. ἡσθόμην δὲ
 τῶν ἐχθρῶν διαβαλλόντων ἡμᾶς ἐς ἐπιτοκίαν καὶ ἐς αἰ-
 τίαν ἀπορίας εἰρήνης ἀσφαλοῦς. ἃ δὴ περὶ τούτων ἔχο- 25
 μεν εἰπεῖν, ἐν ὑμῖν ἐροῦμεν, ὦ πολῖται, μεθ' ὧν καὶ
 572 τᾶλλα δημοκρατουμένων πράξομεν. ἐπειδὴ Γάιος Καῖ-

9 πρὶν <ἂν> ci. Nauck, at cf. Krüger, Gr. Sprachl.⁵ § 54, 17, 3
 11 τι] τε i αὐτοῖς Oī, corr. Mend. 17 αὐτοὺς libri, corr.
 Mend. 27 δημοκρατοῦμενοι ci. Keil, <τὰ τῶν> δημοκρατου-
 μένων H. Steph.; an δημοκρατουμένως?

σαρ ἐκ Γαλατίας ἐπὶ τὴν πατρίδα ἤλασε σὺν ὅπλοις
 πολεμίοις καὶ Πομπήιος μὲν ὁ δημοκρατικώτατος ὑμῶν
 ἔπαθεν, οἷα ἔπαθεν, ἐπὶ δ' αὐτῷ πλῆθος ἄλλο πολιτῶν
 ἀγαθῶν ἔς τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν ἐλαυνόμενοι δι-
 5 ωλώλεσαν, εἰκότως αὐτῷ δεδιότι καὶ βέβαιον ἔχοντι
 τὴν τυραννίδα ἀμνηστίαν αἰτοῦντι ἔδομεν καὶ ὠμό-
 σαμεν ὑπὲρ αὐτῆς. εἰ δὲ ἡμῖν ὁμνύναι προσέταττεν οὐ 573
 τὰ παρελθόντα μόνον οἷσιν ἐγκρατῶς, ἀλλὰ δουλεύ-
 σειν ἔς τὸ μέλλον ἐκόντας, τί ἂν ἔπραξαν οἱ νῦν ἐπι-
 10 βουλευόντες ἡμῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὄντας γε Ῥωμαίους
 οἶμαι πολλάκις ἀποθανεῖν <ἂν> ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ δου-
 138 λεύειν ἐκόντας ἐπὶ ὄρκῳ. εἰ μὲν δὴ μηδὲν ἔτι εἰς δου- 574
 λείαν εἰργάζετο ὁ Καῖσαρ, ἐπιωρκήσαμεν· εἰ δὲ οὔτε
 τὰς ἀρχὰς τὰς ἐν ἄστει οὔτε τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμο-
 15 νίας οὔτε στρατείας ἢ ἱερωσύνας ἢ κληρουχίας ἢ τιμὰς
 ἄλλας ὑμῖν ἀπέδωκεν οὐδὲ προεβούλευεν ἢ βουλή περὶ
 οὐδενὸς οὐδ' ὁ δῆμος ἐπεκύρου, ἀλλὰ πάνθ' ὁ Καῖ-
 σαρ ἦν ἅπασιν ἐξ ἐπιτάγματος καὶ οὐδὲ κόρος αὐτῷ
 τοῦ κακοῦ τις ἐγίγνετο, οἷος ἐγένετο Σύλλα, ἀλλ' ὁ
 20 μὲν τοὺς ἐχθροὺς καθελὼν ἀπέδωκεν ὑμῖν τὴν πολι-
 τείαν, ὃ δ' ἐπὶ ἄλλην στρατείαν χρόνιον ἀπιὼν ἔς
 πενταετὲς ὑμῶν τὰ ἀρχαιρέσια προελάμβανε, ποῖα ταῦτα
 ἦν ἐλευθερία, ἥς οὐδ' ἐλπίς ὑπεφαίνετο ἔτι; τί δὲ οἱ 575
 τοῦ δήμου προστάται Καισῆτιος καὶ Μάρυλλος; οὐχ
 25 ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἄρχοντες ἀρχὴν ἐξηλαύνοντο σὺν

2 ὑμῶν, ἢ suprascr. a m. 1, V, fort. recte, cf. § 557

5 δεδιότι] δεδιότες vertit C, δεδίττοντι (debebat δεδιττομένῳ)
 ci. H. Steph., καβέβαιον potius cum Bk. maluit Mend., καὶ
 <οὐ> βέβαιον Musgr.; non liquet. Ceterum βεβαίαν V 11 <ἂν>
 add. Mend. 15 στρατείας] στρατηγίας ci. Mend. ex C, qui

vertit: neque provinciarum praefecturas et exercituum 16 περὶ]
 ἐπὶ i 18 <ἐν> ἅπασιν ci. Schw. 24 Caesetius C, σίτιος
 (σίτιος V) Oī μάρυλος V

- ὑβρει; καὶ ὁ μὲν νόμος ὁ τῶν προγόνων καὶ ὁ ὅρκος
οὐδ' ἐπάγεσθαι δίκην ἔτι οὐσι δημάρχους ἐπιτρέπου-
σιν· ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοὺς ἐξήλασεν, οὐδὲ δίκην ἐπ-
576 αργῶν. πότεροι οὖν ἐς τοὺς ἀσύλους ἡμάρτανον; ἢ
Καῖσαρ μὲν ἱερὸς καὶ ἄσυλος, ὅτῳ ταῦτα οὐχ ἐκόντες, 5
ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης οὐδὲ πρὶν ἐπελθεῖν αὐτὸν ἐς τὴν
πατρίδα σὺν ὅπλοις καὶ τοσοῦσδε καὶ τοιούσδε ἀγαθοὺς
πολίτας κατακαθεῖν, ἐθέμεθα· τὴν δὲ τῶν δημάρχων
ἀρχὴν οὐχ ἱερὰν καὶ ἄσυλον οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν
δημοκρατίᾳ χωρὶς ἀνάγκης ὤμοσάν τε καὶ ἐπηράσαντο 10
577 ἐς αἰεὶ ἔσεσθαι; ποῦ δὲ οἱ φόροι τῆς ἡγεμονίας καὶ
λογισμοὶ συνεφέροντο; τίς δ' ἡμῶν ἀκόντων ἡνοίγε
τὰ ταμιεῖα; τίς τῶν ἀπαύστων καὶ ἐπαράτων ἐκίνει
χρημάτων καὶ ἑτέρῳ δημάρχῳ κωλύοντι θάνατον
ἡπείλει;
- 578 ἀλλὰ τίς, φασίν, ἔτι ὅρκος ἐς ἀσφάλειαν εἰρήνης 139
ἂν γένοιτο; εἰ μὲν οὐ τυραννήσει τις, οὐδὲ ὅρκων δεῖ·
οὐδὲ γὰρ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐδέησεν οὐδέποτε· εἰ δ'
ἐπιθυμήσει τις ἄλλος τυραννίδος, οὐδὲν πιστόν ἐστι
579 Ῥωμαίοις πρὸς τύραννον οὐδ' εὖορκον. καὶ τάδε προ- 20
λέγομεν ἔτι ὄντες ὑπὸ τῷ κινδύνῳ καὶ προερούμεν
ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἰεὶ· καὶ γὰρ ὄντες ἐν ἀσφαλεῖ τιμῇ
παρὰ Καίσαρι τὴν πατρίδα τῆς ἡμετέρας τιμῆς προ-
ετιμήσαμεν.
- 580 διαβάλλουσι δ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ ταῖς κληρουχίαις, ἐρε- 25
θίζοντες ὑμᾶς. εἰ δὴ τινες τῶν ὠκισμένων ἢ οἰκισθη-

4 καὶ ante ἐς add., ut videtur, b 5 μὲν <ἦν> ci. Mend.,
contra Kratt p. 37 9 καὶ ἄσυλον <ερούμεν, ἦν> oi ci. H.
Steph. ὑμῶν B 12 <οἱ> λογισμοὶ ci. Mend., at cf. ad I
§ 351 13 sq. ἐπαράτων ἐκίνει χρημάτων] ἀθίκτων χρημάτων
προσήψατο ad, ceterum cf. § 164 17 ὅρκῳ B 26 sq. ἢ
εἰσοικισθησομένων V, unde ἢ ἔτι οἰκ. ci. Mend., ἢ καὶ οἰκ. Keil

140 σομένων πάρεστε, χαρίσασθέ μοι καὶ ἐπισημήνασθε
 ἐαυτούς". ἐπισημηναμένων δὲ πολλῶν "εὖ γέ", εἶπεν, 581
 "ὦ ἄνδρες, τοῖς ἄλλοις ἐποιήσατε συνελθόντες. χρη-
 δὲ ὑμᾶς, τὰ εἰκότα τιμωμένους τε καὶ περιποιουμένους
 5 ἐκ τῆς πατρίδος, τὰ ἴσα τὴν ἐκπέμπουσαν ἀντιγεραί-
 ρειν. ὑμᾶς δὲ ὁ δῆμος ἔδωκεν ἐπὶ Κελτοὺς καὶ Βρετ- 582
 τανοὺς τῷ Καίσαρι, καὶ ἀριστεύοντας ἔδει τιμῶν καὶ
 ἀριστείων τυχεῖν. ὁ δὲ ὑμᾶς τοῖς ὄρκοις προλαβὼν
 ἐπήγαγε μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν μάλ' ἀβουλοῦντας, ἐπήγαγε
 10 δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν πολιτῶν ἐς Λιβύην ὀκνοῦντας
 ὁμοίως. εἰ μὲν δὴ μόνα ταῦτα ὑμῖν ἐπέπρακτο, ἥδεῖσθε 583
 ἂν ἴσως ἐπὶ τοιούτοις αἰτεῖν ἀριστεῖα· ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς
 φθόνος ἢ χρόνος ἢ ἀνθρωπίνη λήθη τὰ ἐπὶ Κελτοῖς
 καὶ Βρεττανοῖς ὑμῶν ἔργα σβέσει, ὑπὲρ τούτων ὑμῖν
 15 ἔστι τὰ ἀριστεῖα· ἃ καὶ τοῖς πάλαι στρατενομένοις 584
 ὁ δῆμος ἐδίδου, οἰκέων μὲν ἀνδρῶν ἢ ἀναμαρτήτων
 οὐ ποτε γῆν ἀφαιρούμενος οὐδ' ἑτέροις ἐπινέμων τὰ
 ἀλλότρια οὐδ' ἡγούμενος δεῖν ἀμείβεσθαι δι' ἀδικη-
 μάτων. τῶν δὲ πολεμίων ὅτε κρατήσαιεν, οὐδὲ τού- 585
 20 των ἅπασαν τὴν γῆν ἀφηρεοῦντο, ἀλλὰ ἐμερίζοντο καὶ
 ἐς τὸ μέρος ὥκισον τοὺς ἐστρατευμένους, φύλακας
 εἶναι τῶν πεπολεμηκότων· καὶ οὐκ ἀρκούσης ἐνίστε
 τῆς δορικτήτου γῆς καὶ τὴν δημοσίαν ἐπένεμον ἢ
 ἐωνοῦντο ἑτέραν. οὕτω μὲν ὑμᾶς ὁ δῆμος συνώκισεν 586
 25 ἀλύπως ἅπασιν· Σύλλας δὲ καὶ Καῖσαρ, οἱ σὺν ὅπλοις
 ἐς τὴν πατρίδα ὡς πολεμίαν ἐμβαλόντες, ἐπὶ αὐτῇ τῇ
 πατρίδι φρουρῶν καὶ δορυφόρων δεόμενοι, οὔτε διέλν-
 σαν ὑμᾶς ἐς τὰς πατρίδας, οὔτε γῆν ὑμῖν ἐωνοῦντο

6 δὲ om. b   12 ἐπεὶ — 15 ἀριστεῖα om. O   15 τοῖς
 πάλαι στρατενομένοις] πάλαι τοῖς ἐστρατευμένοις ci. Mend., vix
 recte   26 ὡς <ἐς> πολ. ci. Mend., at cf. ad I § 269

ἢ τὴν τῶν δεδημευμένων ἀνδρῶν ἐπένεμον, οὔτε τὰς
 τιμὰς τοῖς ἀφαιρουμένοις ἐς παρηγορίαν ἐδίδοσαν,
 πολλὰ μὲν ἐκ τῶν ταμιείων ἔχοντες, πολλὰ δὲ ἐκ τῶν
 δεδημευμένων, ἀλλὰ τὴν Ἰταλίαν οὐδὲν ἀμαρτοῦσαν
 οὐδὲ ἀδικοῦσαν πολέμου νόμῳ καὶ ληστηρίου νόμῳ 5
 τὴν τε γῆν ἀφηροῦντο καὶ οἰκίας καὶ τάφους καὶ
 ἱερά, ὧν οὐδὲ τοὺς ἀλλοφύλους πολεμίους ἀφηρούμεθα,
 587 ἀλλὰ δεκάτην αὐτοῖς μόνην καρπῶν ἐπετάσσομεν. οἱ 141
 δὲ ὑμῖν τὰ τῶν ὑμετέρων ὁμοεθνῶν διένεμον, τῶν
 ἐπὶ Κελτοὺς ὑμᾶς αὐτῷ Καίσαρι στρατευσάντων καὶ 10
 προπεμφάντων καὶ εὐξαμένων πολλὰ κατὰ τῶν ὑμε-
 588 τέρων νικητηρίων. καὶ συνῳκίζον ὑμᾶς ἐς ταῦτα
 ἀθρόους ὑπὸ σημείοις καὶ συντάξει στρατιωτικῇ, μήτε
 εἰρηνεύειν δυναμένους μήτε ἀδεεῖς εἶναι τῶν ἐξελα-
 θέντων· ὁ γὰρ ἀλώμενος καὶ τῶν ὄντων ἀφηρημένος 15
 ἔμελλεν ὑμῖν περιπολῶν ἐφεδρεύειν καιροφυλακῶν.
 589 τοῦτο δ' ἦν, ὅπερ οἱ τύραννοι μάλιστα ἐβούλοντο, οὐ
 γῆν ὑμᾶς λαβεῖν, ἦν δι' καὶ ἐτέρωθεν εἶχον παρασχεῖν,
 ἀλλ' ὅπως ἐχθροὺς ἐφεδρεύοντας ἔχοντες αἰεὶ βέβαιοι
 φύλακες ᾗτε τῆς ἀρχῆς τῆς ταῦτα ὑμῖν συναδικούσης· 20
 εὐνοία γὰρ ἐς τυράννους γίγνεται δορυφόρων ἐκ τοῦ
 συναδικεῖν καὶ συνδεδιέναι. καὶ τοῦτο, ᾧ θεοί, συν-
 οικισμὸν ἐκάλουν, ᾧ θρῆνος ὁμοφύλων ἀνδρῶν ἐπὶ
 590 καὶ ἀνάστασις οὐδὲν ἀδικούντων. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν
 ὑμᾶς ἐξεπίτηδες ἐχθροὺς ἐποιοῦν τοῖς ὁμοεθνήσιν ὑπὲρ 25

3 ex aerario C, i. e. ἐκ τοῦ ταμείου 5 noli alterutrum
 νόμῳ turbare 11 sq. καὶ εὐξαμένων θεοῖς κατὰ [τῶν?] νικη-
 τηρίων ci. Mend.; mihi locis, quos G. H. Schäfer, Appar. crit. et
 exeget. ad Demosth. t. V (1827) p. 728 sq. attulit, verba Appiani
 defendi videntur 16 περιπολῶν Musgr., περὶ πολλῶν libri,
 vulgo ἐφεδρεύειν scr. Mend., cf. ad I § 82 20 ταῦτά
 ci. Schw., inut.

τοῦ σφετέρου συμφέροντος· ἡμεῖς δέ, οὓς οἱ νῦν τῆς
πατρίδος προστάται φασὶν ἐλέω περισώζειν, τὴν τε
γῆν ὑμῖν τήνδε αὐτὴν ἐσαεὶ βεβαιοῦμεν καὶ βεβαιώσο-
μεν καὶ μάρτυρα τὸν θεὸν τῶνδε ποιούμεθα. καὶ
5 ἔχετε καὶ ἔξετε, ἃ εἰλήφατε· καὶ οὐ μὴ τις ὑμᾶς ἀφ-
έλῃται ταῦτα, οὐ Βροῦτος, οὐ Κάσσιος, οὐχ οἷδε πάντες,
οἱ τῆς ὑμετέρας ἐλευθερίας προεκινδυνεύσαμεν. ὃ δ' 591
ἐν τῷ ἔργῳ μόνον ἐστὶν ἐπίμεμπτον, ἰασόμεθα ἡμεῖς,
διαλλακτήριον ὑμῖν ἅμα ἐς τοὺς ὁμοεθνεῖς ἐσόμενον
10 καὶ ἥδιστον ἤδη πνυθόμενοις. οἷς τὴν τιμὴν τῆσδε τῆς
γῆς τοῖς ἀφηρημένοις ἡμεῖς ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων
εὐθύς ἐκ πρώτης ἀφορμῆς ἀποδώσομεν, ἵνα μὴ βέβαιον
ἔχητε μόνον ὑμεῖς τὴν κληρουχίαν, ἀλλὰ καὶ ἄφθονον”.

142 τοιαῦτα τοῦ Βρούτου λέγοντος ἀκροώμενοί τε ἔτι 592
15 πάντες καὶ διαλυόμενοι κατὰ σφᾶς ἐπῆνουν ὥς δικαιο-
τάτα καὶ τοὺς ἄνδρας ὥς ἀκαταπλήκτους δὴ καὶ μά-
λιστα φιλοδήμους ἐν θαύματι ἐποιοῦντο καὶ ἐς εὐνοίαν
πρὸς αὐτοὺς μετετίθεντο καὶ ἐς τὴν ἐπιούσαν αὐτοῖς
συμπράξιν ἔμελλον. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ οἱ μὲν ὑπατοὶ τὸ 593
20 πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν συνεκάλουν, καὶ ἀνεγινώσκετο
αὐτοῖς τὰ δόξαντα, καὶ Κικέρων πολὺ τῆς ἀμνηστίας
ἐγκώμιον ἐπέλεγεν· οἱ δὲ ἠδόμενοι κατεκάλουν ἐκ τοῦ
ἱεροῦ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον. καὶ οἷδε ἀναπέμπειν 594
αὐτοῖς ἐν τοσῷδε ὅμηρᾳ ἐκέλευον, καὶ ἀνεπέμποντο
25 οἱ παῖδες Ἀντωνίου τε καὶ Λεπίδου. ὁφθέντων δὲ
τῶν ἀμφὶ τὸν Βρούτον κρότος ἦν καὶ βοή, καὶ τῶν

4 τῶνδε cum C scr. Mend., τόνδε Oi 10 sq. οἷς delen-
dum ci. Musgr., τοῖς ἀφηρημένοις potius Mend., sed fort. οἷς
neutraliter intellegendum est, cf. Ps.-Aristid. ed. Dind. II p. 611, 7;
621, 13; 637, 29 etc.; ita etiam Bitschowsky, Berl. philol. Wochen-
schr. 1886 p. 1207; τῆς ἀφηρημένης vertit C 22 sq. ἐκ τοῦ
ἱεροῦ post Κάσσιον V 24 αὐτοῖς Oi, cum C corr. Mend.

44 a. C.

ὑπάτων εἰπεῖν τι βουλομένων οὐκ ἀνασχόμενοι δεξιώ-
 σασθαι αὐτοὺς καὶ συναλλαγῆναι πρότερον ἐκέλευον.
 595 καὶ γίγνεται μὲν οὕτω, καὶ διεσείετο μάλιστα τοῖς ὑπά-
 τοις ἢ γνώμη ὑπὸ δέους ἢ φθόνου, ὥς τῶν ἀνδρῶν
 καὶ τὰ ἄλλα αὐτοὺς ὑπεροισόντων ἐν τῇ πολιτείᾳ. 5
 596 διαθῆκαι δὲ τοῦ Καίσαρος ὥφθησαν φερόμεναι, καὶ 143
 εὐθὺς αὐτὰς τὸ πλῆθος ἐκέλευον ἀναγινώσκειν. θετὸς
 μὲν δὴ τῷ Καίσαρι παῖς ἐγίγνετο ἐν αὐταῖς ὁ τῆς
 ἀδελφῆς θυγατρίδους Ὀκτάוניος, τῷ δῆμῳ δὲ ἦσαν
 ἐνδιαίτημα οἱ κῆποι δεδομένοι καὶ κατ' ἄνδρα Ῥω- 10
 μαίων τῶν ὄντων ἔτι ἐν ἄστει πέντε καὶ ἑβδομήκοντα
 597 Ἀττικὰ δραχμαί. καὶ ὑπεσαλεύετο αὐτῆς ἐς ὄργην ὁ
 δῆμος, τυράννου μὲν κατηγορίας προπευσμένοι, δια-
 θήκας δὲ φιλοπόλιδος ἀνδρὸς ὀρῶντες. οἴκτιστον δὲ
 ἐφάνη μάλιστα αὐτοῖς, ὅτι τῶν ἀνδροφόνων Δέκμος 15
 ὁ Βροῦτος ἐν τοῖς δευτέροις κληρονόμοις ἐγέγραπτο
 παῖς· ἔθος γάρ τι Ῥωμαίοις παραγράφειν τοῖς κληρο-
 νόμοις ἑτέρους, εἰ μὴ κληρονομοῖεν οἱ πρότεροι. ἐφ'
 ᾧ δὴ καὶ μᾶλλον συνεταράσσοντο καὶ δεινὸν καὶ
 ἀθέμιστον ἠγοῦντο καὶ Δέκμον ἐπιβουλευσαι Καίσαρι, 20
 598 παῖδα αὐτῷ γεγραμμένον εἶναι. ἐπεὶ δὲ καὶ Πείσωνος
 τὸ σῶμα φέροντος ἐς τὴν ἀγορὰν πλῆθος τε ἅπειρον
 ἐς φρουρὰν συνέδραμον σὺν ὅπλοις, καὶ μετὰ βοῆς
 καὶ πομπῆς δαψιλοῦς ἐπὶ τὰ ἔμβολα προντέθη, οἰμωγὴ
 τε καὶ θρήνος ἦν αὐτῆς ἐπὶ πλείστον, καὶ τὰ ὅπλα 25
 ἐπατάγουν οἱ ὀπλισμένοι καὶ κατὰ μικρὸν ἐν μετα-

4 malim <τῶνδε> τῶν ἀνδρῶν 5 αὐτοὺς Οἱ, corr. Mend.

10 ἐνδιαίτημα post οἱ κῆποι i horti transtyberini C, fort. ex Suet. Div. Iul. 83 (Mend.) 10 sq. Ῥωμαῖον Ὁ 11 ἔτι, quod susp. Mend., delendum aut ante τῶν ὄντων (= προσέτι) ponendum videtur 17 τι] τοι ab 21 δὲ om. i 23 ἐς φρουρὰν] ἐς ἐκφορὰν ci. Cob. p. 218 sq., vix recte 24 ἐπὶ τὰ ἔμβολα] cf. ἐς τὴν Ῥώμην I § 493

νοία τῆς ἀμνηστίας ἐγίγνοντο. καὶ ὁ Ἀντώνιος ὧδε 599
 ἔχοντας ἰδὼν οὐ μεθῆκεν, ἀλλὰ ἡρημένος εἰπεῖν τὸν
 ἐπιτάφιον οἷα ὑπάτος ὑπάτου καὶ φίλος φίλου καὶ
 συγγενῆς συγγενοῦς (ἦν γὰρ δὴ Καίσαρι κατὰ μητέρα
 5 συγγενής) ἐτέχναζεν αὐτίς καὶ ἔλεγεν ὧδε.

144 “οὐκ ἄξιον, ὦ πολῖται, τοσοῦδε ἀνδρὸς ἐπιτάφιον 600
 ἔπαινον παρ’ ἐμοῦ μάλλον, ἐνὸς ὄντος, ἢ παρὰ τῆς
 πατρίδος ὅλης αὐτῷ γενέσθαι. ὅσα δὴ τῆς ἀρετῆς
 αὐτὸν ὑμεῖς ἀγάμενοι πάντες ὁμαλῶς, ἢ τε βουλὴ καὶ
 10 μετὰ αὐτῆς ὁ δῆμος, ἔτι περιόντι ἐψηφίσασθε, ὑμετέ-
 ραν καὶ οὐκ Ἀντωνίου τάδε φωνὴν εἶναι τιθέμενος
 ἀναγνώσομαι.” καὶ ἀνεγίνωσκε τῷ μὲν προσώπῳ 601
 σοβαρῶ καὶ σκυθρωπῶ, τῇ φωνῇ δ’ ἐνσημαινόμενος
 ἕκαστα καὶ ἐφιστάμενος, οἷς μάλιστα αὐτὸν ἐν τῷ
 15 ψηφίσματι ἐξεθείαζον, ἱερὸν καὶ ἄστυλον ἢ πατέρα
 πατρίδος ἢ εὐεργέτην ἢ προστάτην οἷον οὐχ ἕτερον
 ὀνομάζοντες. ἐφ’ ἑκάστῳ δὲ τούτων ὁ Ἀντώνιος τὴν
 ὄψιν καὶ τὴν χεῖρα ἐς τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐπι-
 στρέφων ἐν παραβολῇ τοῦ λόγου τὸ ἔργον ἐπεδείκνυ.
 20 ἐπεφθέγγετο δέ πού τι καὶ βραχὺ ἐκάστῳ, μεμιγμένον 602
 οἷκτῳ καὶ ἀγανακτήσει, ἔνθα μὲν τὸ ψήφισμα εἶποι
 ‘πατέρα πατρίδος’, ἐπιλέγων· “τοῦτο ἐπιεικείας ἐστὶ μαρ-
 τυρία”, ἔνθα δ’ ἦν ‘ιερὸς καὶ ἄστυλος’ καὶ ‘ἀπαθῆς
 καὶ ὅστις αὐτῷ καὶ ἕτερος προσφύγοι’, “οὐχ ἕτερος”,
 25 ἔφη, “τῷδε προσφεύγων, ἀλλ’ αὐτὸς ὑμῖν ὁ ἄστυλος
 καὶ ἱερὸς ἀνήρηται, οὐ βιασάμενος οἷα τύραννος λαβεῖν

4 μητέρα Schw., μέρη Oi, sanguine coniunctus C 8 αὐτῷ
 del. Nauck et Mend., sed cf. Kratt p. 39 9 ὑμεῖς editiones
 veteres, ἡμεῖς libri, quod si retinere malis cum Mend., v. 10
 ἐψηφισάμεθα scribendum est

44 a. C.

603 τὰςδε τὰς τιμὰς, ἃς οὐδὲ ἤτησεν. ἀνελευθερώτατοι
 δὲ ἄρα ἡμεῖς, οἳ τοιᾶδε τοῖς ἀναξίοις οὐδὲ αἰτοῦσι
 δίδομεν. ἀλλ' ὑμεῖς ἡμῶν ὑπεραπολογεῖσθε ὥς οὐκ
 ἀνελευθέρων, ὧ πιστοὶ πολῖται, τοιαύτη καὶ νῦν πρὸς 4
 604 τεθνεῶτα χρώμενοι τιμῇ". καὶ αὖθις ἀνεγίνωσκε 145
 τοὺς ὄρκους, ἧ μὴν φυλάξειν Καίσαρα καὶ τὸ Καί-
 σαρος σῶμα παντὶ σθένει πάντας ἢ, εἴ τις ἐπιβουλεύ-
 σειεν, ἐξώλεις εἶναι τοὺς οὐκ ἀμύναντας αὐτῷ. ἐφ'
 ὅτῳ δὴ μάλιστα τὴν φωνὴν ἐπιτείνας καὶ τὴν χεῖρα
 ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνασχών, "ἐγὼ μὲν," εἶπεν, "ὧ Ζεῦ 10
 πάτριε καὶ θεοί, ἕτοιμος ἀμύνειν ὥς ὧμοσα καὶ ἡρα-
 σάμην· ἐπεὶ δὲ τοῖς ὁμοτίμοις δοκεῖ συνόλσειν τὰ ἐγνώ-
 605 σμένα, συνενεργεῖν εὐχομαι". θορύβου δ' ἐκ τῆς
 βουλῆς ἐπὶ τῷδε μάλιστα προφανῶς ἐς αὐτὴν εἰρη-
 μένῳ γενομένου, ἐπικαταψήχων αὐτὴν ὁ Ἀντώνιος καὶ 15
 παλινωδῶν ἔφη· "ἔοικεν, ὧ πολῖται, τὰ γεγενημένα
 ἀνδρῶν μὲν οὐδενός, ἀλλὰ του δαιμόνων ἔργα εἶναι.
 606 καὶ χορὴ τὸ παρὸν σκοπεῖν μᾶλλον ἢ τὸ γεγενημένον,
 ὥς ἐν ἀκμῇ μεγάλων ἐστὶ κινδύνων ἡμῖν τὰ μέλλοντα
 ἢ τὰ ὄντα μὴ ἐς τὰς προτέρας στάσεις ὑπαχθῶμεν 20
 καὶ ἐκτριφθῇ πᾶν, ὅ τι λοιπὸν ἐστὶν εὐγενὲς τῇ πόλει.
 προπέμπωμε. οὖν τὸν ἱερὸν τόνδε ἐπὶ τοὺς εὐδαί-

5 ἀντεγίνωσκε (sic) B 6 sq. τοῦ ante Καίσαρος add. a
 8 εἶναι om. B (post ἐξώλεις in extr. versu τοὺς, non εἶναι, ut
 Schw. et Mend. dixerunt, erasum est, quia repetitum erat in
 v. sq.) ἀμννοῦντας V, hoc quoque bonum 11 πατρὶς ci.
 Cob. p. 219 15 ἐπικαταψήχων (sed η in rasura B) Od, ἐπι-
 καταψύχων ab, paulisper se refrigerans C 17 ἔργον ci. Mend.,
 contra Kratt p. 4, iure, ut videtur 19 sq. μεγάλων] μειζόνων
 ci. Schw., et ita vertit C, μᾶλλον ante ἢ τὰ ὄντα subaudit
 Kratt p. 59 (cf. ad I § 454), ἢ <καὶ> τὰ ὄντα ci. Musgr., ἢ τὰ
 ὄντα potius del. Zerdik p. 56, recte, opinor; τὰ μέλλοντα, ἢ τὰ
 ὄντα, μὴ etc. Keil scribi iubet. Ceterum ἐστὶν ἡμῖν κινδύνων
 habet V

μονας, τὸν νενομισμένον ὕμνον αὐτῷ καὶ θρηνον
ἐπάδοντες”.

146 τοιάδε εἰπὼν τὴν ἐσθῆτα οἷά τις ἔνθους ἀνεσύρατο 607
καὶ περιζωσάμενος ἐς τὸ τῶν χειρῶν εὐκόλον τὸ λέχος
5 ὥς ἐπὶ σκηνῆς περιέστη κατακύπτων τε ἐς αὐτὸ καὶ
ἀνίσχων πρῶτα μὲν ὥς θεὸν οὐράνιον ὕμνει καὶ ἐς
πίστιν θεοῦ γενέσεως τὰς χεῖρας ἀνέτεινεν, ἐπιλέγων
ὁμοῦ σὺν δρόμῳ φωνῆς πολέμους αὐτοῦ καὶ μάχας
καὶ νίκας καὶ ἔθνη, ὅσα προσποιήσεται τῇ πατρίδι, καὶ
10 λάφυρα, ὅσα πέμψειεν, ἐν θαύματι αὐτῶν ἕκαστα ποι-
ούμενος καὶ συνεχῶς ἐπιβοῶν· “μόνος ὃδε ἀήττητος
ἐκ πάντων τῶν ἐς χεῖρας αὐτῷ συνελθόντων. σὺ δ’”, 608
ἔφη, “καὶ μόνος ἐκ τριακοσίων ἐτῶν ὑβρισμένη τῇ
πατρίδι ἐπήμυνας, ἄγρια ἔθνη τὰ μόνα ἐς Ῥώμην
15 ἐμβαλόντα καὶ μόνα ἐμπρήσαντα αὐτὴν ἐς γόνυ βαλῶν”.
πολλά τε ἄλλα ἐπιθειάσας τὴν φωνὴν ἐς τὸ θρηνηῶδες 609
ἐκ τοῦ λαμπροτέρου μετεπολεῖ καὶ ὥς φίλον ἄδικα
παθόντα ὠδύρετο καὶ ἔκλαιε καὶ ἠρᾶτο τὴν ἑαυτοῦ
ψυχὴν ἐθέλειν ἀντιδοῦναι τῆς Καίσαρος. εὐφορώτατα 610
20 δὲ ἐς τὸ πάθος ἐκφερόμενος τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος
ἐγύμνου καὶ τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ κοντοῦ φερομένην ἀνέσειε,
λελακισμένην ὑπὸ τῶν πληγῶν καὶ πεφυρμένην αἵματι
αὐτοκράτορος. ἐφ’ οἷς ὁ δῆμος οἷα χορὸς αὐτῷ πενθι-
μώτατα συνωδύρετο καὶ ἐκ τοῦ πάθους αὐθις ὀργῆς
25 ἐνεπὶμπλατο. ὥς δ’ ἐπὶ τοῖς λόγοις ἕτεροι θρηνοὶ 611
μετὰ ῥόδῃς κατὰ πάτριον ἔθος ὑπὸ χορῶν ἐς αὐτὸν
ῆδοντο καὶ τὰ ἔργα αὐθις αὐτοῦ καὶ τὸ πάθος κατ-
έλεγον καὶ πού τῶν θρηνῶν αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐδόκει

5 <καὶ> κατακύπτων τε ci. Mend., quo non opus 10 sq. ποι-
ούμενος ἕκαστα αὐτῶν i 24 συνωδύρατο B πάθους Oi,
ex luctu C, πένθους cum Musgr. scr. Bk. et Mend., sed cf. III
§ 36 25 ἐνεπὶμπλατο, ἐν in ras., V

44 a. C.

λέγειν, ὅσους εὖ ποιήσῃ τῶν ἐχθρῶν, ἐξ ὀνόματος καὶ περὶ τῶν σφαγῶν αὐτῶν ἐπέλεγεν ὥσπερ ἐν θαύματι· “ἐμὲ δὲ καὶ τούσδε περισῶσαι τοὺς κτενοῦν- τὰς με”, οὐκ ἔφερεν ἔτι ὁ δῆμος, ἐν παραλόγῳ ποιού- 5 μενος τὸ πάντας αὐτοῦ τοὺς σφαγῆας χωρὶς μόνου Δέκμου, αἰχμαλώτους ἐκ τῆς Πομπηίου στάσεως γενο- μένους, ἀντὶ κολάσεων ἐπὶ ἀρχὰς καὶ ἡγεμονίας ἔθνων καὶ στρατοπέδων προαχθέντας ἐπιβουλεύσαι, Δέκμον δὲ καὶ παῖδα αὐτῷ θετὸν ἀξιωθῆναι γενέσθαι. 9

- 612 ὥδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ἤδη καὶ χειρῶν ἐγγὺς οὐ- 147
σιν ἀνέσχε τις ὑπὲρ τὸ λέχος ἀνδρείκελον αὐτοῦ Καί-
σαρος ἐκ κηροῦ πεποιημένον· τὸ μὲν γὰρ σῶμα, ὡς
ὑπτιον ἐπὶ λέχους, οὐχ ἑωράτο. τὸ δὲ ἀνδρείκελον ἐκ
μηχανῆς ἐπεστρέφετο πάντῃ, καὶ σφαγαὶ τρεῖς καὶ εἴ-
κοσιν ὥφθησαν ἀνά τε τὸ σῶμα πᾶν καὶ ἀνά τὸ 15
613 πρόσωπον θηριωδῶς ἐς αὐτὸν γενόμεναι. τήνδε οὖν
τὴν ὕψιν ὁ δῆμος οἰκτίστην σφίσι φανείσαν οὐκέτι
ἐνεργῶν ἀνῶμωξάν τε καὶ διαζωσάμενοι τὸ βουλευ-
τήριον, ἔνθα ὁ Καῖσαρ ἀνήρῃτο, κατέφλεξαν καὶ τοὺς
ἀνδροφόνους ἐκφυγόντας πρὸ πολλοῦ περιθέοντες ἐξή- 20
τουν, οὕτω δὴ μανιωδῶς ὑπὸ ὀργῆς τε καὶ λύπης, ὥστε
τὸν δημαρχοῦντα Κίνναν ἐξ ὁμωνυμίας τοῦ στρατηγοῦ
Κίννα, τοῦ δημηγορήσαντος ἐπὶ τῷ Καίσαρι, οὐκ ἀνα-
σχόμενοί τι περὶ τῆς ὁμωνυμίας οὐδ’ ἀκοῦσαι, διέσπα-

7 <καὶ> ἀντὶ ci. Schw. ex C, non recte 9 αὐτὸν V
12 sq. ὡς ὑπτιον <ὄν> ci. Mend., sed cf. ad § 326 14 σφαγαὶ
bene habet, cf. IV § 34 21 μανιωδῶς] cf. de adverbio ad
§ 23 24 τι] τε B

3 sq. ex Pacuvii ‘*Armorum iudicio*’, cf. Suet. Div. Iul. 84
18 sq. τὸ βουλευτήριον — κατέφλεξαν] aliter Suet. Div. Iul. 88,
Cass. D. 47, 19, 1 22 sq. de his duobus Cinis cf. L. Schwabe,
Philol. 47 (1889) p. 169 sq.; alter est C. Helvius Cinna trib. pleb.
(et poeta?), alter L. Cornelius Cinna praetor

σαν θηριωδῶς, καὶ οὐδὲν αὐτοῦ μέρος ἐς ταφὴν εὐρέθη.
 πῦρ δ' ἐπὶ τὰς τῶν ἄλλων οἰκίας ἔφερον, καὶ καρτε- 614
 ρῶς αὐτοὺς ἐκείνων τε ἀμυνομένων καὶ τῶν γειτόνων
 δεομένων τοῦ μὲν πυρὸς ἀπέσχοντο, ὅπλα δ' ἠπέλλη-
 5 σαν ἐς τὴν ἐπιούσαν οἴσειν.
 148 καὶ οἱ μὲν σφαγεῖς ἐξέφυγον ἐκ τῆς πόλεως δια- 615
 λαθόντες, ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ τὸ λέχος τοῦ Καίσαρος ἐπανελ-
 θὼν ἔφερον αὐτὸ ἐς τὸ Καπιτώλιον ὥς εὐαγὲς θάψαι
 τε ἐν ἱερῷ καὶ μετὰ θεῶν θέσθαι. κωλυόμενοι δὲ ὑπὸ 616
 10 τῶν ἱερέων ἐς τὴν ἀγορὰν αὐθις ἔθεσαν, ἔνθα τὸ πάλαι
 Ῥωμαίοις ἔστι βασιλείον, καὶ ξύλα αὐτῷ καὶ βάθρα,
 ὅσα πολλὰ ἦν ἐν ἀγορᾷ, καὶ εἴ τι τοιοντότροπον ἄλλο
 συνενεγκόντες καὶ τὴν πομπὴν δαψιλεστάτην οὔσαν
 ἐπιβαλόντες στεφάνους τε ἔνιοι παρ' ἑαυτῶν καὶ ἀρι-
 15 στεῖα πολλὰ ἐπιθέντες, ἐξῆψαν καὶ τὴν νύκτα παν-
 δημεῖ τῇ πυρᾷ παρέμενον, ἔνθα βωμὸς πρῶτος ἐτέθη,
 νῦν δ' ἐστὶ νεὼς αὐτοῦ Καίσαρος, θείων τιμῶν ἀξι-
 ουμένου. ὁ γάρ τοι θετὸς αὐτῷ παῖς Ὀκτάουιος, τό τε 617
 ὄνομα ἐς τὸν Καίσαρα μεταβαλὼν καὶ κατ' ἶχνος ἐκεί-
 20 νου τῇ πολιτεῖα προσιὼν, τὴν τε ἀρχὴν τὴν ἐπικρα-
 τοῦσαν ἔτι νῦν, ἐρριζωμένην ὑπ' ἐκείνου, μειζόνως
 ἐκρατύνετο καὶ τὸν πατέρα τιμῶν ἰσοθέων ἠξίωσεν.
 ὦν δὲ καὶ νῦν, ἐξ ἐκείνου πρῶτον, Ῥωμαῖοι τὸν ἐκά- 618
 στοτε τὴν ἀρχὴν τήνδε ἄρχοντα, ἣν μὴ τύχη τυραννι-
 25 κὸς ὢν ἢ ἐπίμεμπος, ἀποθανόντα ἀξιοῦσιν, οἱ πρό-
 τερον οὐδὲ περιόντας αὐτοὺς ἔφερον καλεῖν βασιλέας.

11 ῥωμαίων i ἔστι] ἦν τὸ ex C ci. Mend., sed cf. Richter, Topogr. d. Stadt Rom² p. 91 sq. αὐτῷ] αὐτοῦ ci. idem, sed cf. § 78 et ad III § 310 16 πρῶτον ci. Mend. et Madvig, Die Verfass. u.

Verwalt. d. röm. Staates I p. 551 17 sq. ἀξιούμενος libri, corr. Mend. 25 ὢν post ἐπίμεμπος i 26 καλεῖσθαι ci. Mend., inut.

16 sq. cf. Richter, Jahrb. d. k. deutsch. archäol. Inst. 4 (1889) p. 149 sq., de consecratione Mommsen, R. Staatsr. II³, 2 p. 756 adn. 1

44 a. C.

619 οὕτω μὲν δὴ Γάιος Καῖσαρ ἐτελεύτησεν ἐν ἡμέραις 149

Id. Mart.
44 a. C.

αἷς καλοῦσιν εἰδοῖς Μαρτίαις, ἄνθεσθιριῶνος μάλιστα μέσον, ἣν τινα ἡμέραν αὐτὸν ὁ μάντις οὐ περιοίσειν προύλεγεν· ὃ δ' ἐπισκώπτων αὐτὸν ἔφη περὶ τὴν ἑω·
 "πάρεισιν αἱ εἰδοί". καὶ ὁ μὲν οὐδὲν καταπλαγείς ἀπ- 5

620 ἐκρίνατο· "ἀλλὰ οὐ παρεληλύθασιν," ὃ δὲ καὶ τοιῶνδε προαγορεύσεων αὐτῷ σὺν τοσῶδε τοῦ μάντεως θάρσει γενομένων καὶ σημείων ὧν προεῖπον ἑτέρων ὑπεριδὼν προῆλθε καὶ ἐτελεύτησεν, ἔτος ἄγων ἕκτον ἐπὶ πεντήκοντα, ἀνὴρ ἐπιτυχεστάτος ἐς πάντα καὶ δαιμόνιος καὶ 10
 μεγαλοπράγμων καὶ εἰκότως ἑξομοιούμενος Ἀλεξάν-

621 δρω. ἄμφω γὰρ ἐγενέσθην φιλοτιμοτάτω τε πάντων καὶ πολεμικωτάτω καὶ τὰ δόξαντα ἐπελθεῖν ταχυτάτω πρὸς τε κινδύνους παραβολωτάτω καὶ τοῦ σώματος ἀφειδεστάτω καὶ οὐ στρατηγία πεποιθότε μᾶλλον ἢ 15

622 τόλμῃ καὶ τύχῃ. ὧν ὁ μὲν ἄννυδρὸν τε πολλὴν ἐς ἄμ- μωνος ὠδενεν ὥρα καύματος καὶ τὸν Παμφύλιον κόλ- πον τῆς θαλάσσης ἀνακοπέσης διέτρεχε δαιμονίως, καὶ τὸ πέλαγος αὐτῷ τοῦ δαίμονος κατέχοντος, ἔσπε παρέλθαι,

623 καὶ καθ' ὁδὸν ὀδεύοντι ὕοντος. ἀπλώτου τε θαλάσσης 20 ἐν Ἰνδοῖς ἀπεπείρασε καὶ ἐπὶ κλίμακα πρῶτος ἀνέβη καὶ ἐς πολέμιον τεῖχος ἐσήλατο μόνος καὶ τρισκαί-
 624 δεκα τραύματα [μόνος] ὑπέστη. καὶ ἀήττητος αἰεὶ γενό- μενος ἐνὶ σχεδὸν ἢ δύο ἔργοις ἕκαστον πόλεμον ἐξ-

1 οὕτω] *incipiunt EF codices* 2 sq. μάλιστα μέσον om. iC 10 καὶ δαιμόνιος] δαιμόνιός τε V 12 ἐγενέσθη V, γενέσθην Fi 18 δαιμονίως susp. Mend., iniuria, opinor καὶ om. EF et editores inde a Schw. 20 καθ' ὁδὸν] τὴν ἄνομβρον vel ἄννυδρον exspectavit Mend., sed ὁδός est 'iter pedestre', cf. Thuc. 2, 97, 1; 6, 49, 4; 97, 1 23 μόνος cum C om. Mend. ἀήσσητος, ut videtur, i

§ 621 sqq. de comparatione Caesaris et Alexandri cf. F. Reuss, Rhein. Mus. 54 (1899) p. 446 sqq.

ήνυσε, τῆς μὲν Εὐρώπης πολλὰ βάρβαρα ἔλων καὶ τὴν Ἑλλάδα χειρωσάμενος, δυσαρκτότατον ἔθνος καὶ φιλελεύθερον καὶ οὐδενὶ πρὸ αὐτοῦ πλήν Φιλίππῳ κατ' εὐπρέπειαν ἐς ἡγεμονίαν πολέμου δόξασαν ὑπακούειν
 5 ἐπ' ὀλίγον· τὴν δὲ Ἀσίαν σχεδὸν εἰπεῖν ὅλην ἐπέδραμε. καὶ ὥς λόγῳ τὴν Ἀλεξάνδρου τύχην καὶ δύναμιν εἰπεῖν, ὅσῃν εἶδε γῆν, ἐκτήσατο καὶ περὶ τῆς λοιπῆς ἐνθυμούμενός τε καὶ διανοούμενος ἀπέθανε.

150 Καίσαρι δὲ ἥ τε Ἰόνιος θάλασσα εἴξε, χεიმῶνος 625
 10 μέσου πλωτὴ καὶ εὐδῖος γενομένη, καὶ τὸν ἐσπέριον ὠκεανὸν ἐπὶ Βρεττανοὺς διέπλευσεν οὐπω γενόμενον ἐν πείρᾳ, κρημνοῖς τε τῶν Βρεττανῶν τοὺς κυβερνήτας ἐποκέλλοντας ἐκέλευε τὰς ναῦς περιαγνύναι. καὶ πρὸς 626
 ἄλλον κλύδωνα μόνος ἐν σκάφει σμικρῷ νυκτὸς ἐβιά-
 15 ζετο καὶ τὸν κυβερνήτην ἐκέλευε προχέαι τὰ ἱστία καὶ θαρρεῖν τῇ Καίσαρος τύχῃ μᾶλλον ἢ τῇ θαλάσῃ. ἔς 627
 τε πολεμίους προεπῆδησε μόνος ἐκ πάντων δεδιότων πολλάκις καὶ τριακοντάκις αὐτὸς ἐν Κελτοῖς μόνοις παρετάξατο, μέχρι τετρακόσια αὐτῶν ἐχειρώσατο ἔθνη,
 20 οὕτω δὴ τι Ῥωμαίοις ἐπίφοβα, ὥς νόμῳ τῷ περὶ ἀστρατείας ἱερέων καὶ γερόντων ἐγγραφεῖναι ἵπλῃν εἰ μὴ Κελτικὸς πόλεμος ἐπίοι· τότε δὲ καὶ γέροντας καὶ ἱερέας στρατεύεσθαι. περὶ τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν πολε- 628
 μῶν καὶ ἀποληφθεῖς ἐπὶ γεφύρας μόνος καὶ κακο-

1 βάρβαρα] cf. τὰ ἐλείθερα IV § 275 multaque alia (Kratt p. 2)

4 ἐς πολέμον ἡγεμονίαν a δοξάσαν a, δοξάσαν ci. Musgr., δόξαν Schw., bene 5 εἰπεῖν om EF, at cf. § 556 6 <ἐν> λόγῳ ci. Keil 14 μικρῷ F 17 ἐκ deleri voluit Mend., inut.

18 μόνοις Musgr., μόνος OEFi, om. C 20 δὴ τι Bi, δὴ τοι EF, δὴ V (cf. interpret. ad Herodot. 1, 163) τῷ EF, τῶν ceteri

24 ἀποληφθεῖς, ei supra η, a m. 1, B, ἀπολειφθεῖς, η supra ei a m. 1, V, ἀπολειφθεῖς ceteri, vulgo, cf. ad § 637

12 sq. at cf. Caes. b. g. 4, 29; 5, 10 20 νόμῳ τῷ περὶ ἀστρατείας] cf. Marquardt, R. Staatsverw. III² p. 223 adn. 4

παθῶν τὴν πορφύραν ἀπέριψε καὶ ἐς τὴν θάλασσαν
ἐξήλατο καὶ ζητούμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐν τῷ μυχῶ
διενήχeto λανθάνων ἐπὶ πολὺ, μόνην ἐκ διαστήματος
ἀνίσχων τὴν ἀναπνοήν, μέχρι φιλίᾳ νηὶ προσπελάσας
629 ὥρξε τὰς χεῖρας καὶ ἑαυτὸν ἔδειξε καὶ περιεσώθη. ἐς 5
δὲ τὰ ἐμφύλια τάδε ἢ διὰ δέος, καθάπερ αὐτὸς ἔλε-
γεν, ἢ ἀρχῆς ἐπιθυμίᾳ συμπεσόν, στρατηγοῖς τοῖς καθ’
αὐτὸν ἀρίστοις συνηρέχθη καὶ στρατοῖς πολλοῖς τε καὶ
μεγάλοις, οὐ βαρβάρων ἔτι, ἀλλὰ Ῥωμαίων ἀκμαζόντων
630 μάλιστα εὐπραξίαις καὶ τύχαις· <καὶ> ἀπάντων ἐκρά- 10
τησε, διὰ μιᾶς καὶ ὅδε πείρας ἐκάστων ἢ διὰ δύο, οὐ
μὴν ἀηττήτου καθάπερ Ἀλεξάνδρῳ τοῦ στρατοῦ γενο-
μένου, ἐπεὶ καὶ ὑπὸ Κελτῶν ἠττῶντο λαμπρῶς, ὅθ’ ἡ
μεγάλῃ σφᾶς συμφορὰ κατέλαβε Κόττα καὶ Τιτυρίον
στρατηγούντων, καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ Πετρήιος αὐτοὺς καὶ 15
Ἀφράνιος συνέκλεισαν οἷα πολιορκουμένους, ἐν τε
Λυραχίῳ καὶ Λιβύῃ λαμπρῶς ἔφηνγον καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ
631 Πομπήιον τὸν νέον κατεπλόγησαν. ὁ δὲ Καῖσαρ 20
αὐτὸς ἦν ἀκατάπληκτος καὶ ἐς παντὸς πολέμου τέλος
ἀήττητος· τὴν τε Ῥωμαίων ἰσχύν, γῆς ἤδη καὶ θα-
λάσσης ἐκ δύοσεων ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην κρα-
τοῦσαν, ἐχειρώσατο βίᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ πολὺν βεβαιό-

2 μυχῶ] βυθῶ legitur § 377, quod fort. reponendum esse
ci. Mend., sed μυχῶ quoque bonum 4 τὴν <κεφαλὴν ἐς>
ἀναπνοήν dubitanter ci. Schw., at cf. Diod. 2, 12, 2 νηὶ
φιλίᾳ F 7 ἐμπεσόν ci. Mend., male ob hiatum, cf. Zerdik
p. 40 7 sq. ἀρίστοις ante στρατηγοῖς E 9 βαρβάρων EFC,
βαρβάρους Oi 10 <τότε> μάλιστα ci. Mend., non recte, opinor
καὶ add. Schw. 12 <αὐτῶ> καθάπερ scr. Mend., hiatum
inculcans, sed cf. ad I § 223 14 τιτυρίον EF, τιτιρίου V
15 πετρώνιος E 16 συνέκλασαν b 17 ἔφηνγον ci. Mend., cf.
praef. 21 ἐπὶ τὸν Εὐφρ. ποτ. hic et ceteris locis ci. Mend.,
contra usum Appiani, τὸν del. Loesch p. 28, probabiliter, cf.
etiam Kallenberg, Studien über d. griech. Artikel II, Progr.
Berlin 1891, p. 14 sqq.

τερον καὶ πολὺ ἐγκρατέστερον Σύλλα βασιλέα τε αὐτὸν ἀπέφηνεν ἀκόντων, εἰ καὶ τὴν προσηγορίαν οὐκ ἔδέχετο. καὶ πολέμους ἄλλους καὶ ὅδε διανοούμενος
 4 ἀνηρέθη.

151 συνέβη δ' αὐτοῖς καὶ τὰ στρατόπεδα ὁμοίως πρό- 632
 θυμα μὲν ἐς ἄμφω καὶ μετὰ εὐνοίας γενέσθαι καὶ ἐς
 μάχας θηριώδεσιν ἐοικότα, δυσπειδιῇ δὲ πολλάκις ἐκα-
 τέρω καὶ πολυστασίαστα διὰ τοὺς πόνους. ἀποθανόντας
 γε μὴν ὁμοίως ὠδύραντο καὶ ἐπεπόθησαν καὶ θιέων
 10 τιμῶν ἠξίωσαν. ἐγένοντο δὲ καὶ τὰ σώματα εὐφυνεῖς 633
 ἄμφω καὶ καλοί. καὶ τὸ γένος ἐκ Διὸς ἦσθην ἐκάτε-
 ρος, ὃ μὲν Αἰακίδης τε καὶ Ἑρακλείδης, ὃ δὲ ἀπ'
 Ἀρχίλουν τε καὶ Ἀφροδίτης. φιλονικότεροι δὲ τοῖς ἐξ- 634
 ερίζουσιν ὄντες ταχύτατοι πρὸς διαλύσεις ἦσαν καὶ
 15 συγγνώμονες τοῖς ἄλοῦσιν, ἐπὶ δὲ τῇ συγγνώμῃ καὶ
 εὐεργέται καὶ οὐδὲν ἢ κρατῆσαι μόνον ἐνθυμούμενοι.

καὶ τάδε μὲν ἐς τοσοῦτον συγκεκρῶσθω, καίπερ οὐκ 635
 ἐξ ἴσης δυνάμεως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὀρμήσαντος αὐτῶν
 ἐκατέρου, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἐκ βασιλείας ἡσκημένης ὑπὸ
 20 Φιλίππου, τοῦ δ' ἐξ ἰδιωτείας, εὐγενοῦς μὲν καὶ περι-
 152 φανοῦς, χρημάτων δὲ πάνυ ἐνδεοῦς. ἐγένοντο δὲ καὶ 636
 σημείων τῶν ἐπὶ σφίσιν ἐκάτερος ὑπερόπτης καὶ τοῖς
 μάντεσι τὴν τελευτὴν προειποῦσιν οὐκ ἐχαλέπησαν, καὶ
 τὰ σημεῖα αὐτὰ ὁμοιά τε πολλάκις καὶ ἐς τὸ ὅμοιον
 25 ἀμφοῖν συνηνέχθη· ἐγένετο γὰρ ἐκατέρω δις ἄλοβα, 637
 καὶ τὰ μὲν πρῶτα κίνδυνον σφαλερὸν ὑπέδειξεν, Ἀλε-

6 μετὰ] μετὰ ci. Mend. 7 θηριώδεσιν ἐοικότα] θηριώδη
 exspectavit Mend. coll. § 297; malim cum Keil θηρ<ίοις μαν>ιώ-
 δεσιν ἐοικότα 13 φιλονεικότατοι cum EF scr. Mend. (debat
 φιλονικότατοι), non recte, opinor 13 sq. ἐξερεθίζουσιν ci.
 Musgr., sic etiam C 16 καὶ] ἄτε ci. Mend., perperam
 17 τοσοῦτο scr. Mend. 19 sq. ἡύξημένης ὑπὸ Φιλίππου vertit
 C, non apte

ξάνδρῳ μὲν ἐν Ὀξυδράκαις, ἐπὶ τὸ τῶν ἐχθρῶν τεῖχος
 ἀναβάντι πρὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῆς κλίμακος συν-
 τριβείσης ἀποληφθέντι τε ἄνω καὶ ὑπὸ τόλμης ἐς τὸ
 ἐντὸς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐξαλομένῳ καὶ πληγέντι τὰ
 στέρνα χαλεπῶς καὶ ἐς τὸν τράχηλον ὑπέρῳ βαρυτάτῳ 5
 καὶ πίπτουσι ἤδη καὶ περισπέννυντο μόλις ὑπὸ τῶν
 638 Μακεδόνων ἀναρρηξάντων τὰς πύλας ὑπὸ δέους, Καί-
 σαρι δὲ ἐν Ἰβηρίᾳ, τοῦ στρατοῦ περιφόβου τε ὄντος
 ἐπὶ Πομπηίῳ τῷ νέῳ καὶ ὀκνοῦντος ἐς μάχην ἵεναι,
 προδραμόντι πάντων ἐς τὸ μεταίχμιον καὶ διακόσια 10
 ἀναδεξαμένῳ δόρατα ἐς τὴν ἀσπίδα, μέχρι καὶ τόνδε
 ὁ στρατὸς ἐπιδραμὼν ὑπὸ αἰδοῦς καὶ φόβου περιέσω-
 639 σεν. οὕτω μὲν αὐτοῖς τὰ πρῶτα ἄλλα ἐς κίνδυνον
 ἦλθε θανάτου, τὰ δεύτερα δὲ ἐς τὸν θάνατον αὐτόν.
 Πειθαγόρας τε γὰρ ὁ μάντις Ἀπολλοδώρῳ δεδοικότι 15
 Ἀλέξανδρόν τε καὶ Ἡφαιστίωνα θυόμενος εἶπε μὴ δε-
 διέναι, ἐκποδὼν γὰρ ἀμφοτέροισι αὐτίκα ἔσεσθαι· καὶ
 τελευτήσαντος εὐθύς Ἡφαιστίωνος ὁ Ἀπολλόδωρος
 ἔδειξε, μὴ τις ἐπιβουλὴ γένοιτο κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ
 640 ἐξήνεγκεν αὐτῷ τὰ μαντεύματα. ὃ δὲ ἐπεμειδίασε καὶ 20
 Πειθαγόραν αὐτὸν ἤρετο, ὃ τι λέγοι τὸ σημεῖον· τοῦ
 δὲ εἰπόντος, ὅτι τὰ ὕστατα λέγει, αὐτῷ ἐπεμειδίασε

3 ἀποληφθέντι Bi et, ei tamen supra η a m. 1 addito, V,
 ἀπολειφθέντι EFC (cf. Plut. Alex. c. 63, Arrian. Anab. 6, 9), vulgo,
 sed cf. § 168. 174. 628, III § 322, IV § 328 8 τε EF, γε Oi
 14 ἦλθε] ἤνεγκε ex Herodoto ci. Mend., contra Zerdik p. 41 coll.
 Syr. c. 56 extr.: καὶ τὰ σημεῖα ἐς τέλος ἀμφοῖν ἀπαντήσαι
 15 πνθαγόρας EFVaC, idem mendum apud Plut. Alex. c. 73, sed
 cf. Arrian. 7, 18 Ἀπολλοδώρῳ <τῷ ἀδελφῷ> ex Arrian. l. c.
 ci. Mend., at ne Plut. quidem fratrem nominat 16 θυσά-
 μενος ex C ci. Mend., sed cf. praef. 19 γένηται Va
 21 πνθαγόραν EFVC 22 λέγοι Bi

1 Ὀξυδράκαις] secundum alios apud Mallos, cf. praeter
 alios Sternbach, Wien. Stud. 16 (1894) p. 32 sq. 18 Ἀπολ-
 λόδωρος] cf. Kaerst ap. Pauly-Wissowa 1, 2 p. 2851 n. 42

καὶ ἐπήνεσεν ὅμως Ἀπολλόδωρόν τε τῆς εὐνοίας καὶ
153 τὸν μάντιν τῆς παρρησίας. Καίσαρι δ' ἐς τὸ ἔσχατον **641**
 βουλευτήριον ἐσιόντι, καθά μοι πρὸ βραχέος εἴρηται,
 τὰ αὐτὰ σημεῖα γίγνεται· καὶ χλευάσας ἔφη τοιαυτὰ
5 οἱ καὶ περὶ Ἰβηρίαν γεγονέναι. τοῦ δὲ μάντεως εἰπόν-
 τος καὶ τότε αὐτὸν κινδυνεῦσαι καὶ νῦν ἐπιθανατώ-
 τερον ἔχειν τὸ σημεῖον, ἐνδούς τι πρὸς τὴν παρρησίαν
 ἐθύετο [ὅμως] αὐθις, μέχρι βραδυνόντων αὐτῷ τῶν
 ἱερῶν δυσχεράνας ἐσηλθε καὶ ἀνηρέθη. τὸ δ' αὐτὸ **642**
10 καὶ Ἀλεξάνδρῳ συνέπεσεν. ἐπανιόντα γὰρ ἐξ Ἰνδῶν
 ἐς Βαβυλῶνα μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ πλησιάζοντα ἤδη
 παρεκάλουν οἱ Χαλδαῖοι τὴν εἴσοδον ἐπισχεῖν ἐν τῷ
 παρόντι. τοῦ δὲ τὸ ἱαμβεῖον εἰπόντος, ὅτι “μάν- **643**
 τις ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς”, δεύτερα γοῦν οἱ
15 Χαλδαῖοι παρεκάλουν μὴ ἐς δύσιν ὁρῶντα μετὰ τῆς
 στρατιᾶς ἐσελθεῖν, ἀλλὰ περιοδεῦσαι καὶ τὴν πόλιν
 λαβεῖν πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. ὃ δ' ἐς τοῦτο μὲν ἐν-
 δοῦναι λέγεται καὶ ἐπιχειρῆσαι περιοδεῦσαι, λίμνη δὲ
 καὶ ἔλει δυσχεράνων καταφρονῆσαι καὶ τοῦ δευτέρου
20 μαντεύματος καὶ ἐσελθεῖν ἐς δύσιν ὁρῶν. ἐσελθὼν **644**
 γε μὴν καὶ πλέων κατὰ τὸν Εὐφράτην ἐπὶ ποταμὸν
 Παλλακώτταν, ὃς τὸν Εὐφράτην ὑπολαμβάνων ἐς ἔλη
 καὶ λίμνας ἐκφέρει καὶ κωλύει τὴν Ἀσσυρίδα γῆν

5 καὶ EF, om. ceteri 6 κινδυνεῦσαι <λαμπρῶς> ex § 489 ci.
 Mend., bene 6 sq. πιθανώτερον, ut videtur, vertit C, cf. § 489
 7 ἐσθούς i, ut videtur 8 ὅμως iure susp. Mend., delevi ipse;
 an ante ἐσηλθε v. 9 ponendum? 21 τὸν ante ποταμὸν add. a.
 22 παλλακώτταν B b d, παλλακώταν F C, παλλάκοταν a, παλακώτταν E,
 παλακώταν V, παλλακόπαν Arrian. 7, 21 et Mend., at cf. B. Meißner,
 Zeitschr. f. Assyriol. 9 (1894) p. 270 adn. 3 23 ἀσσυρίδα i

13 sq. versus Euripideus, cf. Nauck, Trag. Graec. fr.² p. 674
 n. 973; ut versus constet ap. Arrian. 7, 16, 6 et Cic. ad Att.
 7, 13, 4: μάντις δ' ἄριστος etc.

- ἄρδιν [ἐπιπλέειν], — ἐπινοοῦντα δὴ τοῦτον διατει-
 χίσαι τὸν ποταμὸν καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐκπλέοντά φασιν
 ἐπιτωθᾶσαι τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι σῶος ἐς Βαβυλῶνα
 ἐσέλθοι τε καὶ ἐκπλέοι. ἔμελλε δ' ἐπανελθὼν αὐτίκα
 645 ἐν αὐτῇ τεθνήξασθαι. ἐπετώθασε δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ 5
 ὁμοία. τοῦ γὰρ μάντεως αὐτῷ τὴν ἡμέραν τῆς τελευ-
 τῆς προειπόντος, ὅτι μὴ περιοίσει τὰς Μαρτίας εἰδούς,
 ἐλθούσης τῆς ἡμέρας ἔφη, τὸν μάντιν χλευάζων, ὅτι
 646 πάρεσιν αἱ εἰδοί· καὶ ἐν αὐταῖς ὁμῶς ἀπέθανεν. οὕτω
 μὲν δὴ καὶ σημεία τὰ περὶ σφῶν ἐχλευάσαν ὁμοίως 10
 καὶ τοῖς προειποῦσιν αὐτὰ μάντεσιν οὐκ ἐχαλέπηναν
 καὶ ἐάλωσαν ὁμῶς ὑπὸ τῷ λόγῳ τῶν μαντευμάτων.
 647 ἐγένοντο δὲ καὶ ἐς ἐπιστήμην τῆς ἀρετῆς, τῆς τε 154
 πατρῶου καὶ Ἑλληνικῆς καὶ ξένης, φιλόκαλοι, τὰ μὲν
 Ἰνδῶν Ἀλέξανδρος ἐξετάζων τοὺς Βραχυῶνας, οἳ δο- 15
 κοῦσιν Ἰνδῶν εἶναι μετεωρολόγοι τε καὶ σοφοὶ καθὰ
 Περσῶν οἱ Μάγοι, τὰ δὲ Αἰγυπτίων ὁ Καῖσαρ, ὅτε
 648 ἐν Αἰγύπτῳ γενόμενος καθίστατο Κλεοπάτραν. ὅθεν
 ἄρα καὶ τῶν εἰρηνικῶν πολλὰ Ῥωμαίοις διωρθώσατο
 καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἀνώμαλον ἔτι ὄντα διὰ τοὺς ἔσθ' 20
 ὅτε μῆνας ἐμβολίμους (κατὰ γὰρ σελήνην αὐτοῖς ἡριθ-
 μεῖτο) ἐς τὸν τοῦ ἡλίου δρόμον μετέβαλεν, ὥς ἦγον
 649 Αἰγύπτιοι. συνέβη δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ἐς τὸ σῶμα ἐπι-

1 ἄρδιν a ἐπιπλέειν delevi; καὶ ante ἐπιπλέειν add. E, et assyriam tellurem fere navigabilem ubique reddidit C; καὶ περιπλεῖν ci. Musgr., ἄρδιν ἐπὶ πλεόν Mend., cf. de re Syr. c. 56 med., Arrian. 7, 21, 4, Droysen, Hellenismus I², 2 p. 328 sq. δὲ Oi, δὴ EF, vulgo 2 τοῦτο OC, τοῦτον EFⁱ 9 ὁμῶς] *similiter* C, i. e. ὁμοίως vel ὁμῶς, sed ὁμῶς respicit ad χλευάζων 10 <τὰ> σημεία ci. Mend., sed cf. IV § 405 γυναῖκες αἱ — προγεγραμμέναι, § 555 θεός τὸ ὑπὲρ αὐτῶν, V § 588 πίστιν, ἣν αἰτεῖς — αἰτεῖν, Bas. 5 init., Sic. 2, 2 extr. alibi 12 ὁμῶς] ὁμοίως ci. Mend. 16 <οἱ> μετεωρολόγοι ci. Musgr., inut. 19 Ῥωμαίοις om. EF. 23 οἱ ante Αἰγύπτιοι add. V

βουλευσάντων μηδένα διαφυγεῖν, ἀλλὰ τῷ παιδί δοῦ-
ναι δίκην ἄξιαν, καθάπερ Ἀλεξάνδρῳ τοὺς Φίλιππον
ἀνελόντας. ὅπως δὲ ἔδοσαν, αἱ ἐξῆς βίβλοι δεικνύουσιν.

4

ΕΜΦΥΛΙΩΝ Γ.

- 1 Οὕτω μὲν δὴ Γάιος Καῖσαρ πλείστου Ῥωμαίοις 1
ἄξιος ἐς τὴν ἡγεμονίαν γενόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
ἀνήρητο καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου τέθραπτο· ἀπάντων δὲ
αὐτοῦ τῶν σφαγέων δίκην δόντων, ὅπως οἱ περιφανέ-
στατοι μάλιστα ἔδοσαν, ἦδε ἡ βίβλος καὶ ἡ μετὰ τήνδε
10 ἐπιδειξουσιν, ἐπιλαμβάνουσαι καὶ ὅσα ἄλλα Ῥωμαίοις
ἐμφύλια ἐς ἀλλήλους ἐγένετο ὁμοῦ.
- 2 Ἀντώνιον μὲν ἡ βουλὴ δι' αἰτίας εἶχεν ἐπὶ τοῖς 2
ἐπιταφίοις τοῦ Καίσαρος, ὅφ' ὧν δὴ μάλιστα ὁ δῆμος ^{44a.}
ἐρεθισθεὶς ὑπερεῖδε τῆς ἄρτι ἐπεψηφισμένης ἀμνηστίας
15 καὶ ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν σφαγέων σὺν πυρὶ ἔδραμον·
ὁ δὲ αὐτὴν χαλεπαίνουσιν ἐνὶ τοιῷδε πολιτεύματι ἐς
εὐνοίαν ἑαυτοῦ μετέβαλεν. Ἀμάτιος ἦν ὁ Ψευδομάριος· 3
Μαρίου γὰρ ὑπεκρίνετο νείωνος εἶναι καὶ διὰ Μάριον
ὑπερήρεσκε τῷ δήμῳ. γιγνόμενος οὖν κατὰ τήνδε
20 τὴν ὑπόκρισιν συγγενῆς τῷ Καίσαρι, ὑπερήλγει μάλι-
στα αὐτοῦ τεθνεῶτος καὶ βωμὸν ἐπωκοδόμει τῇ πυρᾷ
καὶ χεῖρα θρασυτέρων ἀνδρῶν εἶχε καὶ φοβερός ἦν
αἰὲ τοῖς σφαγεῦσιν· ὧν οἱ μὲν ἄλλοι διεπεφεύγεσαν 4
ἐκ τῆς πόλεως καὶ ὅσοι παρ' αὐτοῦ Καίσαρος εἰλή-
25 φεσαν ἡγεμονίας ἐθνῶν, ἀπεληλύθεσαν ἐπὶ τὰς ἡγεμο-
νίας, Βροῦτος μὲν ὁ Δέκμος ἐς τὴν ὁμορον τῆς Ἰτα-
λίας Κελτικὴν, Τρεβόνιος δὲ ἐς τὴν Ἀσίαν τὴν περὶ

44 a. C.

5 Ἰωνίαν, Τίλλιος δὲ Κίμβερ ἐς Βιθυνίαν· Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος ὁ Μάρκος, ὧν δὴ καὶ μάλιστα τῇ βουλῇ διέφερον, ἤρηντο μὲν καὶ οἷδε ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὸ μέλλον ἔτος ἡγεμονεύειν, Συρίας μὲν ὁ Κάσσιος καὶ Μακεδονίας ὁ Βροῦτος, ἔτι δὲ ὄντες ἀστικοὶ στρα- 5 τηροὶ . . . ὑπ' ἀνάγκης καὶ διατάγμασιν οἷα στρατηγοὶ τοὺς κληρούχους ἐθεράπευον, ὅσοις τε ἄλλοις ἐπενόουν, καὶ τὰ κληρουχήματα συγχωροῦντες αὐτοῖς πιπράσκειν, τοῦ νόμου κωλύοντος ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν ἀποδίδο- 9 6 σθαι. τούτοις δὲ αὐτοῖς ὁ Ἀμάτιος, ὅτε συντύχοι, 3 καὶ ἐνεδρεύσειν ἐλέγτο. τῷδε οὖν τῷ λόγῳ τῆς ἐνέδρας ὁ Ἀντώνιος ἐπιβαίνων οἷα ὑπατος συλλαμβάνει καὶ κτείνει τὸν Ἀμάτιον χωρὶς δίκης, μάλα θρασέως· καὶ ἡ βουλὴ τὸ μὲν ἔργον ἐθαύμαζεν ὥς μέγα καὶ παράνομον, τὴν δὲ χρεῖαν αὐτοῦ προσεποιοῦντο ἡδιστα· 15 οὐ γὰρ αὐτοῖς ἐδόκει ποτὲ χωρὶς τοιαύσδε τόλμης 7 ἀσφαλῆ τὰ κατὰ Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἔσεσθαι. οἱ δὲ τοῦ Ἀματίου στασιῶται καὶ ὁ ἄλλος δῆμος ἐπ' ἐκείνοις πόθῳ τε τοῦ Ἀματίου καὶ ἀγανακτήσει τοῦ γεγονότος, ὅτι μάλιστα αὐτὸ ὁ Ἀντώνιος ἐπεπράχει 20 ὑπὸ τοῦ δήμου τιμώμενος, οὐκ ἡξίουσιν σφῶν κατα-

1 τίλλιος Oi, Tullius C κίμερ Bf 5 ἀστικοὶ O, ἀστικοὶ i, cf. ad I § 134 5 sq. post στρατηγοὶ in B 4—6, in V 6, in b 12 litterarum spatium; <ὑπέμενον ἐν ἄστει> inseruit Schw., aut <ὑπέμενον> addi aut καὶ ante διατάγμασιν deleri voluit Mend.; significavi lacunam, cf. § 19 6 ὑπ' ἀνάγκη O, fort. recte 10 τούτοις δὲ αὐτοῖς O, σὺν αὐτοῖς δὲ i 11 καὶ del. Nauck, sed iure premitur ἐνεδρεύσειν, cf. § 3 18 στασιῶται Schw., στρατιῶται libri 21 τιμώμενον i, <τοσάδε ἄρτι> τιμώμενος vel sim. maluit Mend., quo non opus

4 sq. Syriam et Macedoniam Cassio et Bruto provincias a Caesare destinatas esse negat Schelle (v. ad II § 452) p. 5 sqq., v. etiam Ed. Schwartz, Die Verteilung der röm. Prov. nach Caesars Tod, Hermes 33 (1898) p. 226 5 sq. ἔτι δὲ ὄντες etc.] cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 1 p. 197 adn. 4

φρονεῖν· τὴν ἀγορὰν οὖν καταλαβόντες ἐβόων καὶ
τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκέλευον
ἀντὶ Ἀματίου τὸν βωμὸν ἐκθεοῦν καὶ θύειν ἐπ' αὐ-
τοῦ Καίσαρι πρώτους. ἐξελαυνόμενοι δ' ἐκ τῆς ἀγο- 8
5 ρᾶς ὑπὸ στρατιωτῶν ἐπιπεμφθέντων ὑπὸ Ἀντωνίου
μᾶλλον τε ἡγανάκτουν καὶ ἐκεκράγεσαν καὶ ἔδρας
ἔνιοι τῶν Καίσαρος ἀνδριάντων ἐπεδείκνυνον ἀνηρη-
μένων. ὥς δέ τις αὐτοῖς ἔφη καὶ τὸ ἐργαστήριον, 9
ἐνθα οἱ ἀνδριάντες ἀνεσκευάζοντο, δέξιν, εὐθύς
10 εἶποντο καὶ ἰδόντες ἐνεπλίμπρασαν, ἕως ἑτέρων ἐπι-
πεμφθέντων ἐξ Ἀντωνίου ἀμυνόμενοι τε ἀνηρέθησαν
ἔνιοι καὶ συλληφθέντες ἕτεροι ἐκρεμάσθησαν, ὅσοι
θεράποντες ἦσαν, οἱ δὲ ἐλεύθεροι κατὰ τοῦ κρημνοῦ
14 κατερρίφησαν.

4 καὶ ὁ μὲν τάραχος ἐπέπαυτο, μῖσος δὲ ἄρρητον ἐξ 10
ἀρρήτου εὐνοίας τοῦ δήμου πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐγή-
γερτο, ἡ βουλὴ δ' ἔχαιρον ὥς οὐκ ἂν ἑτέρως ἐν ἀδεεῖ
περὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον γενόμενοι. ὥς δὲ καὶ 11
Σέξστον Πομπήιον ὁ Ἀντώνιος, τὸν Πομπηίου Μάγνου
20 περιποθήτου πᾶσιν ἔτι ὄντος, εἰσηγήσατο καλεῖν ἐξ
Ἰβηρίας, πολεμούμενον ἔτι πρὸς τῶν Καίσαρος στρατη-
γῶν, ἀντὶ τε τῆς πατρῴας οὐσίας δεδημευμένης ἐκ
τῶν κοινῶν αὐτῷ δοθῆναι μυριάδας Ἀττικῶν δραχμῶν
πεντακισχιλίας, εἶναι δὲ καὶ στρατηγὸν ἤδη τῆς θαλάσ-
25 σης, καθὼς ἦν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ταῖς Ῥωμαίων
ναυσὶν ἀντίκα ταῖς πανταχοῦ χρῆσθαι εἰς τὰ ἐπείγοντα,

4 πρώτους Musgr., πρώτως Ob, quam primum C, πρώτος
af; aliud fort. latere ci. Mend. 9 ἀνδριάντες] ἄνδρες V

16 ἀρρήτου O, ἀρίστης i 20 ὄντος ἔτι V κατακαλεῖν ci.
Mend., sed cf. ad II § 514 21 τῶν om. i 23 sq. uicies
et quinquagies decem mille C, Ciceronis (Phil. 13, 5 § 12) 'septiens
miliens' expressurus (Mend.); cf. de numero Drumann IV p. 563
adn. 29

- θαυμάζουσα ἕκαστα ἡ βουλὴ μετὰ προθυμίας ἐξε-
δέχετο καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐπὶ ὅλην εὐφήμουν
ἡμέραν· οὐ γάρ τις αὐτοῖς ἐδόκει Μάγνου γενέ-
σθαι δημοκρατικώτερος, ὅθεν οὐδὲ περιποθητότερος
12 ἦν. ὁ τε Κάσσιος καὶ ὁ Βροῦτος, ἐκ τῆς στάσεως 5
ὄντε τῆς Μάγνου καὶ πᾶσι τότε τιμιωτάτω, τὴν σωτη-
ρίαν ἐδόκουν ἔξειν ἀσφαλῆ καὶ τὴν γνώμην ὧν ἐπε-
πράχεσαν ἐγκρατῆ, καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐς τέλος
13 ἐπάξεσθαι, τῆς μόρας σφῶν ἀνισχύουσης. ἃ καὶ Κικέ-
ρων συνεχῶς ἐπῆναι τὸν Ἀντώνιον· καὶ ἡ βουλὴ 10
συγγινώσκουσα αὐτῷ διὰ σφᾶς ἐπιβουλεύοντα τὸν
δῆμον ἔδωκε φρουρὰν περιστήσασθαι περὶ τὸ σῶμα,
ἐκ τῶν ἐστρατευμένων καὶ ἐπιδημούντων ἑαυτῷ κατα-
14 λέγοντα. ὁ δέ, εἴτε εἰς τοῦτο αὐτὸ πάντα πεπραχὼς 5
εἴτε τὴν συντυχίαν ὡς εὐχρηστον ἀσπασάμενος, τὴν 15
φρουρὰν κατέλεγεν, αἰεὶ προστιθεὶς μέχρι ἐς ἑξακισ-
χιλίους, οὐκ ἐκ τῶν γινομένων ὀπλιτῶν, οὓς εὐμαρῶς
ἂν ἐν ταῖς χρεῖαις ᾔετο ἔξειν καὶ ἐτέρωθεν, ἀλλὰ
πάντας λοχαγούς ὡς ἡγεμονικούς τε καὶ ἐμπειροπολέ-
μους καὶ οἱ γνωρίμους ἐκ τῆς στρατείας τῆς ὑπὸ Καί- 20
σαρι· ταξιάρχους δ' αὐτοῖς ἐς τὸν πρόποντα κόσμον
ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπιστήσας ἤγεν ἐν τιμῇ καὶ κοινω-
15 νοὺς ἐποιεῖτο τῶν φανερῶν βουλευμάτων. ἡ δὲ βουλὴ
τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν ἐπίλεξιν ἐν ὑπονοίᾳ
τιθέμενοι συνεβούλευον τὴν φρουρὰν ὡς ἐπίφθονον 25

1 sq. μετὰ προθυμίας ἐξεδέχετο O, μετὰ τοῦτον ἐξεδέχοντο i, unde ἕκαστα <τούτων> scr. Mend. 3 <τὴν> ἡμέραν ci. Mend., inut. 3 sq. γενέσθαι μάγνου V 4 περιποθητότερός <τις> ἦν ci. Mend. 5 κάσιος V, const., cf. ad II § 352 7 ἔχειν ci. Mend., sed cf. ἐπάξεσθαι v. 9 9 ἐπανάξεσθαι ci. Musgr. 17 γινομένων O, cf. W. Schmid, Atticismus II p. 182, γενομένων i, vulgo 18 ἂν seclisit Mend., inut. 21 δ' τ' ci. Mend. 25 Antonio consuluit C, quod prob. Mend., sed cf. ad I § 223

ἐς τὸ ἀρκοῦν ἐπαναγαγεῖν. ὃ δὲ ὑπισχνεῖτο ποιήσκειν,
 ὅταν σβέσῃ τοῦ δήμου τὸ ταραχῶδες. ἐψηφισμένον 16
 δ' εἶναι κύρια, ὅσα Καίσαρι πέπρακτό τε καὶ γενέ-
 σθαι βεβούλευτο, τὰ ὑπομνήματα τῶν βεβουλευμένων
 5 ὁ Ἀντώνιος ἔχων καὶ τὸν γραμματέα τοῦ Καίσαρος
 Φαβέριον ἐς πάντα οἱ πειθόμενον, διότι καὶ ὁ Καίσαρ
 τὰ τοιάδε αἰτήματα ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐξιὼν ἀντίθετο,
 πολλὰ ἐς πολλῶν χάριν προσετίθει καὶ ἐδωρεῖτο
 πόλεσι καὶ δυνάσταις καὶ τοῖσδε τοῖς ἑαυτοῦ φρουροῖς·
 10 καὶ ἐπεγράφετο μὲν πᾶσι τὰ Καίσαρος ὑπομνήματα,
 τὴν δὲ χάριν οἱ λαβόντες ἤδεσαν Ἀντωνίῳ. τῷ δὲ αὐτῷ 17
 τρόπῳ καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον πολλοὺς κατέλεγε καὶ
 ἄλλα τῇ βουλῇ δι' ἀρεσκείας ἐπρασσεν, ἵνα μὴ φθοιοῖεν
 14 ἔτι τῆς φρουρᾶς.

6 καὶ Ἀντώνιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν, ὃ δὲ Βροῦτος 18
 καὶ ὁ Κάσσιος, οὔτε τινὸς παρὰ τοῦ δήμου σφίσιν ἢ
 παρὰ τῶν ἐξεστρατευμένων εἰρηναίου φανέντος, οὔτε
 τὴν ἐνέδραν Ἀματίου καὶ παρ' ἐτέρου ἂν αὐτοῖς ἀδύνα-
 τον ἡγούμενοι γενέσθαι, οὔτε τὸ ποικίλον Ἀντωνίου
 20 φέροντες ἀφόβως, ἥδη καὶ στρατιὰν ἔχοντος, οὔτε
 τὴν δημοκρατίαν βεβαιουμένην ἔργοις ὀρῶντες, ἀλλὰ
 καὶ ἐς τοῦτο ὑφορώμενοι τὸν Ἀντώνιον, Δέκμῳ μάλι-
 στα ἐπεποιθέσαν, ἔχοντι ἐν πλευραῖς τρία τέλη στρα-

6 φάβριον V 7 aut τὰ τοιάδε — ἀντίθετο vitiosa esse
 ci. Mend. aut lacunam statuendam, sed τὰ τοιάδε αἰτήματα
 sunt libelli isti, quibus adductus Antonius Caesaris commentariis
 πολλὰ ἐς πολλῶν χάριν προσετίθει 10 τοῖς αὐτοῦσι post πᾶσι add.
 af, sed Καίσαρος om. f 15 ἀμφὶ ταῦτα] ἀμφὶ τὸν φαβέριον af,
 dum haec ab Antonio Faberioque agitantur C, sed Faberii nomen
 hoc loco non desideratur 18 αὐτοῖς Oī, cum C corr. Mend.
 19 ἡγούμενον V 22 δείκω V, cf. ad II § 464 23 ἐκ πλευρᾶς a

2 sqq. ἐψηφισμένον etc.] cf. Willems II p. 742 6 de
 Faberio cf. O. E. Schmidt, Commentationes Fleckeisenianae,
 Lips. 1890, p. 223 sqq.

- τοῦ, καὶ πρὸς Τρεβόνιον ἐς τὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς
 Τίλλιον ἐς Βιθυνίαν κρύφα ἔπεμπον, χρήματα ἀγείρειν
 ἀφανῶς καὶ στρατὸν περιβλέπεσθαι. αὐτοὶ τε ἡπεί-
 γοντο τῶν δεδομένων σφίσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἔθνων
 19 λαβέσθαι. τοῦ χρόνου δὲ οὕτω συγχωροῦντος αὐτοῖς, 5
 ἀπρεπὲς ἡγούμενοι, τὴν ἐν ἅστει στρατηγίαν προ-
 λιπόντες ἀτελῇ, δόξαν ὑποπτον φιλαρχίας ἔθνων ἐνέγ-
 κασθαι, ἡροῦντο ὁμῶς ὑπὸ ἀνάγκης τὸ ἐν μέσῳ διά-
 στημα διατρίψαι· ποιοῦντες μᾶλλον ιδιωτεύοντες ἢ ἐν ἅστει
 στρατηγεῖν, οὔτε ἀφόβως ἔχοντες οὔτε τὰ εἰκότα ἐφ' 10
 20 οἷς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπεπράχεσαν τιμώμενοι. οὕτω
 δ' αὐτοῖς ἔχουσιν ἡ βουλὴ συνειδυῖα τὴν γνώμην
 ἔδωκε σίτου τῇ πόλει φροντίσαι, ἐξ ὅσης δύναιτο
 γῆς, μέχρις αὐτοῦς ὁ χρόνος τῶν ἔθνων τῆς στρατη-
 γίας καταλάβοι. 15
- 21 καὶ ἡ μὲν οὕτως ἔπραξεν, ἵνα μὴ ποτε Βροῦτος ἢ
 Κάσσιος ψεύγειν δοκοῖεν· τοσὴν δὲ αὐτῶν φροντίς ἦν
 ἅμα καὶ αἰδῶς, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις σφαγεῦσι διὰ
 22 τούσδε μάλιστα συνελάμβανον· ἐξελεθόντων δὲ τῆς πό- 7
 λεως τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἐπὶ δυναστείας ὧν ὁ 20
 Ἀντώνιος ἤδη μοναρχικῆς ἀρχὴν ἔθνους καὶ στρατιᾶς
 αὐτῷ περιέβλεπε· καὶ Συρίας μὲν ἐπεθύμει μάλιστα,
 οὐκ ἡγνῶσι δὲ ὧν δι' ὑπονοίας καὶ μᾶλλον ἐσόμενος,
 εἴ τι αἰτοίῃ· καὶ γὰρ αὐτῷ κρύφα Δολοβέλλαν τὸν
 ἕτερον ὑπατον ἐπήλειπεν εἰς ἐναντίωσιν ἢ βουλήν, διὰ- 25
 23 φορον αἰεὶ τῇ Ἀντωνίῳ γενόμενον. αὐτὸν οὖν τὸν Δολο-

2 τίλιον V, Tullium C   χρήματα ἔπεμπον V   7 ὑποπτον
 deleri voluit Mend., sed δόξαν ὑποπτον idem est atque ὑπο-
 ψίαν   9 ποι| που vel πη ci. Mend.   14 μέχρι B, vulgo,
 μέχρις ceteri   16 ἢ| καὶ ci. Mend., sed cf. Kratt p. 57
 17 δοκεῖεν i   αὐτῷ V   22 αὐτῷ Bi (V?), corr. edit. veteres
 24 δολοβέλλαν V, const.

βέλλαν ὁ Ἀντώνιος, νέον τε καὶ φιλότιμον εἰδώς, ἔπει-
 σεν αἰτεῖν Συρίαν ἀντὶ Κασσίου καὶ τὸν ἐς Παρθυαλοὺς
 κατειλεγμένον στρατὸν ἐπὶ τοὺς Παρθυαλοὺς, αἰτεῖν δὲ
 οὐ παρὰ τῆς βουλῆς (οὐ γὰρ ἔξῃν), ἀλλὰ παρὰ τοῦ δήμου
 5 νόμῳ. καὶ ὁ μὲν ἡσθεις αὐτίκα προουτίθει τὸν νόμον, καὶ 24
 τῆς βουλῆς αἰτιωμένης αὐτὸν παραλύειν τὰ δόξαντα τῷ
 Καίσαρι τὸν μὲν ἐπὶ Παρθυαίους πόλεμον οὐδενὶ ἔφη ὑπὸ
 Καίσαρος ἐπιτετραφθαι, Κάσσιον δὲ τὸν Συρίας ἀξίω-
 θέντα αὐτόν τι τῶν Καίσαρος πρότερον ἀλλάξαι,
 10 δόντα πωλεῖν τὰ κληρουχήματα τοῖς λαβοῦσι πρὸ τῶν
 νενομισμένων εἴκοσιν ἐτῶν· καὶ αὐτὸς δὲ αἰδεῖσθαι
 Συρίας οὐκ ἀξιούμενος, Δολοβέλλας ὦν, πρὸ Κασσίου.
 οἱ μὲν δὴ τῶν δημάρχων τινὰ Ἀσπρήναν ἔπεισαν ἐν 25
 τῇ χειροτονίᾳ ψεύσασθαι περὶ διοσημείας, ἐλπίσαντές
 15 τι καὶ Ἀντώνιον συμπράξειν, ὑπατόν τε ὄντα καὶ τῶν
 σημείων ἱερέα καὶ διάφορον ἔτι νομιζόμενον εἶναι
 τῷ Δολοβέλλᾳ· ὁ δ' Ἀντώνιος, ἐπεὶ τῆς χειροτονίας
 οὔσης ὁ Ἀσπρήνας ἔφη διοσημεῖαν ἀπαίσιον γεγονέναι,
 ἔθους ὄντος ἐτέρους ἐπὶ τοῦτο πέμπεσθαι, πάνυ χαλε-
 20 πόμενος τῷ Ἀσπρήνᾳ τοῦ ψεύσματος τὰς φυλὰς ἐκέ-
 8 λευε χειροτονεῖν περὶ τοῦ Δολοβέλλα. καὶ γίνεται 26
 μὲν οὕτω Συρίας ἡγεμὼν Δολοβέλλας καὶ στρατηγὸς
 τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Παρθυαλοὺς καὶ στρατιᾶς τῆς
 ἐς αὐτὸν ὑπὸ Καίσαρος κατειλεγμένης, ὅση τε περὶ

3 ἐπὶ τοὺς Παρθυαίους om. C, del. Musgr. et recentiores inde à Schw., sed Dolabella exercitu adversus Parthos delecto etiam contra Parthos uti voluit, cf. infra v. 22—24; ceterum παρθυαίους V 7 οὐδὲν ἰ ὑπὸ] πρὸς dubitanter ci. Zerdik p. 66 11 ἀδικεῖσθαι ci. Musgr., ἀνιάσθαι Mend., sed cf. Steph. s. v. αἰδεῖσθαι (= αἰσχύνεσθαι) 14. 18 διοσημίας (—ίαν) scr. Bk. et Mend., fort. recte, cf. Grönert, Memoria p. 32 19 ἔθους f 20 φυλὰς VC, φυλακὰς Bb f, κεφαλὰς a 24 τε post περί ponit f, cum C del. Mend., cf. II § 460, III § 92

44 a. C.

- Μακεδονίαν προεληλύθει, καὶ ὁ Ἀντώνιος τότε πρῶ-
 27 τον ἔγνωστο συμπράσσω τῷ Δολοβέλλᾳ. γεγενη-
 μένων δὲ τῶνδε ἐν τῷ δήμῳ τὴν βουλὴν ὁ Ἀντώνιος
 ἦται Μακεδονίαν, εὖ εἰδώς, ὅτι αἰδέονται, μετὰ Συρίαν
 δοθεῖσαν Δολοβέλλᾳ, ἀντειπεῖν περὶ Μακεδονίας Ἀντω- 5
 28 νίῳ, καὶ ταῦτα γυμνῆς στρατοῦ γενομένης. καὶ ἔδοσαν
 μὲν ἄκοντες καὶ ἐν θαύματι ἔχοντες, ὅπως τὸν ἐν
 αὐτῇ στρατὸν προμεθῆκεν ὁ Ἀντώνιος τῷ Δολοβέλλᾳ,
 ἡγάπων δὲ ὅμως Δολοβέλλαν ἔχειν τὸν στρατὸν Ἀντω-
 29 νίου μᾶλλον. ἐν καιρῷ δὲ αὐτοὶ τὸν Ἀντώνιον τοῖς 10
 ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἀντήτουν ἕτερα ἔθνη, καὶ ἐδόθη
 Κυρήνη τε καὶ Κρήτη, ὥς δ' ἑτέροις δοκεῖ, τάδε μὲν
 ἀμφοτέρω Κάσσῳ, Βιθυνία δὲ Βρούτῳ.
 30 τὰ μὲν δὴ γινόμενα ἐν Ῥώμῃ τοιάδε ἦν· Ὀκτάουιος 9
 δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καίσαρος θυγατριδοῦς ἵππαρ- 15
 χος μὲν αὐτοῦ Καίσαρος γεγέννητο πρὸς ἐν ἔτος, ἐξ
 οὗ τήνδε τὴν τιμὴν ὁ Καῖσαρ ἐς τοὺς φίλους περι-
 φέρων ἐτήσιον ἔσθ' ὅτε ἐποιεῖτο εἶναι, μειράκιον δὲ
 ἔτι ὢν ἐς Ἀπολλωνίαν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰονίου παιδεύε-
 σθαί τε καὶ ἀσκεῖσθαι τὰ πολέμια ἐπέμπετο ὑπὸ 20
 τοῦ Καίσαρος ὥς ἐς τοὺς πολεμίους ἐψόμενος αὐτῷ.
 31 καὶ αὐτὸν ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ἱππέων ἱλαὶ παραλλὰξ
 ἐκ Μακεδονίας ἐπιούσαι συνεγύμναζον καὶ τῶν ἡγε-
 μόνων τοῦ στρατοῦ τινες ὥς συγγενεῖ Καίσαρος θαμινὰ

6 στρατοῦ Gel., στρατηγοῦ libri 9 sq. Ἀντωνίου μᾶλλον]
 i. e. ἀντὶ Ἀντωνίου 15 ὁ om. i 20 ἐπέπεμπετο scr. Bk. et
 Mend., item Cob. p. 219 21 τοὺς πολεμίους] τὸν πόλεμον ci.
 Mend., facilius τοὺς πολέμους Baumgarten-Crusius in edit.
 Suetonii I p. 193, cf. Vell. 2, 59, 4, sed non videtur opus

12 ὥς δ' ἑτέροις δοκεῖ] falso tamen, cf. Mommsen, Hermes
 28 (1893) p. 602 adn. 3 et 4

ἐπεφοίτων. γνῶσις τε ἐκ τούτων αὐτῷ καὶ εὐνοια
παρὰ τοῦ στρατοῦ τις ἐνερίγνυτο, σὺν χάριτι δεξιου-
μένῳ πάντας. ἔκτον δ' ἔχοντι μῆνα ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ 32
ἀγγέλλεται περὶ ἐσπέραν ὁ Καῖσαρ ἀνηρημένος ἐν τῷ
5 βουλευτηρίῳ πρὸς τῶν φιλτάτων καὶ παρ' αὐτῷ δυνα-
τωτάτων τότε μάλιστα. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδενὸς ἀπαγγελ-
θέντος πῶ δέος αὐτὸν ἐπεῖχε καὶ ἄγνοια, εἴτε κοινὸν
εἴη τῆς βουλῆς τὸ ἔργον εἴτε καὶ τῶν ἐργασαμένων
9 ἴδιον, καὶ εἰ δίκην ἤδη τοῖς πλείοσι δεδώκοιεν ἢ καὶ
10 τοῦδε εἶεν, ἢ καὶ τὸ πλῆθος αὐτοῖς συνήδοιτο. ἐφ' οἷς [οἱ 33
φίλοι ἐκ Ῥώμης ὑπετίθεντο ταῦτα, ὥστε] οἱ μὲν ἐς φυλα-
κὴν τοῦ σώματος αὐτὸν ἡξίουσιν ἐπὶ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ
στρατὸν καταφυγεῖν καί, ὅτε μάθοι μὴ κοινὸν εἶναι
τὸ ἔργον, ἐπιταρρήσαντα τοῖς ἐχθροῖς ἀμύνειν τῷ
15 Καίσαρι· καὶ ἦσαν οἱ καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτὸν ἐλθόντα
φυλάξειν ὑπεδέχοντο· ἡ δὲ μήτηρ καὶ Φίλιππος, ὅς 34
εἶχεν αὐτήν, ἀπὸ Ῥώμης ἔγραφον μήτε ἐπαίρεσθαι
μήτε θαρρεῖν πῶ μεμνημένον, οἷα Καῖσαρ ὁ παντὸς
ἐχθροῦ κρατήσας ὑπὸ τῶν φιλτάτων μάλιστα πάθοι,
20 τὰ δὲ ἰδιωτικώτερα ὥς ἐν τοῖς παροῦσιν ἀκινδυνότερα
αἰρεῖσθαι μᾶλλον καὶ πρὸς σφᾶς ἐς Ῥώμην ἐπέλγε-
σθαι φυλασσόμενον. οἷς Ὀκτάουιος ἐνδοὺς διὰ τὴν 35

2 ἐρίγνυτο cum A vulgo inde a Schw.; ἐπερίγνυτο ci. Keil, fort. recte 5 <τε> καὶ ci. Mend., cf. ad I § 371 9 sq. ἢ καὶ τοῦδε εἶεν] ἢ ἐπὶ τοῦδε εἶεν ci. Musgr., ἢ καὶ τοῦδε <ἐν δέει> εἶεν Schw., alii alia, sed intellege: ἢ καὶ (οἱ πλείονες i. e. maior pars senatus) τοῦδε (sc. τοῦ ἔργου) εἶεν 10 sq. οἱ φίλοι — ὥστε del. Keil, ratus glossema fuisse ad p. 302, 9; ταῦτα et ἐκ Ῥώμης iam suspectaverat Mend., cf. Nicol. Dam. vit. Aug. c. 16 (Fragm. Hist. Gr. 3 p. 435); ceterum ὥστε om. V 21 πρὸς σφᾶς] προσφορᾶς B

3 ἔκτον] quartum mensem sec. Nicol. Dam. vit. Aug. c. 16, quem iure sequuntur Krueger (v. ad II § 440) p. 41 adn. 11 et Groebe ap. Drumann I² p. 425

44 a. C.

- ἔτι ἄγνοιαν τῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ γενομένων, τοὺς ἡγε-
μόνας τοῦ στρατοῦ δεξιωσάμενος διέπλει τὸν Ἴόνιον,
οὐκ ἐς τὸ Βρεντέσιον (οὐπω γάρ τινα τοῦ ἐκεῖθι
στρατοῦ πείραν εἰληφῶς πάντα ἐφυλάσσετο), ἀλλ' ἐς
ἑτέραν οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου πόλιν, ἐκτὺς 5
οὔσαν ὁδοῦ, ἣ ὄνομα Λουπίαι. ἐνταῦθα οὖν ἐνηγλί-
36 σατο διατρίβων. ὥς δέ οἱ τὰ τε ἀκριβέστερα περὶ 11
τοῦ φόνου καὶ τοῦ δημοσίου πάθους τῶν τε δια-
θηκῶν καὶ τῶν ἐψηφισμένων ἦλθε τὰ ἀντίγραφα, οἳ μὲν
ἔτι μᾶλλον αὐτὸν ἡξίουσαν τοὺς ἐχθροὺς Καίσαρος 10
δεδιέναι, νιόν τε αὐτοῦ καὶ κληρονόμον ὄντα, καὶ
37 παρήνουν ἅμα τῷ κλήρῳ τὴν θέσιν ἀπείπασθαι· ὁ δὲ
καὶ ταῦτά οἱ καὶ τὸ μὴ τιμωρεῖν αὐτὸν Καίσαρι
αἰσχροὺς ἡγούμενος ἐς τὸ Βρεντέσιον ἦει, προπέμψας
καὶ διερευνησάμενος, μή τις ἐκ τῶν φονέων ἐγκαθέξοιτο 15
38 ἐνέδρα. ὥς δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἐνθάδε στρατὸς οἷα Καί-
σαρος νιδὸν δεξιούμενος ἀπήντα, θαρρόντας ἔθνευ καὶ
εὐθύς ὠνομάζετο Καῖσαρ. ἔθος γάρ τι Ῥωμαίοις
τοὺς θετοὺς τὰ τῶν θεμένων ὀνόματα ἐπιλαμβάνειν.
ὁ δὲ οὐκ ἐπέλαβεν, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτοῦ καὶ τὸ πα- 20
τρῶον ὅλως ἐνήλλαξεν, ἀντὶ Ὀκταουλίου παιδὸς Ὀκταουλίου
Καῖσαρ εἶναι καὶ Καίσαρος νιός, καὶ διετέλεσεν οὕτω
39 χρώμενος. εὐθύς τε ἐς αὐτὸν ἄθρουν καὶ πανταχόθεν
ὥς <ἐς Καίσαρος> νιδὸν πλῆθος ἀνθρώπων συνέθεον, οἳ

3 βρεντήσιον V, hic et deinceps τοῦ 'κεῖθι B 8 πάθους] πένθους <ἡγγέλτο> ci. Mend., sed ad πάθος cf. II § 610
13 αὐτὸ i 15 malim ἐγκαθίξοιτο 18 γάρ] δέ ci. Mend., non recte 20 ἐπέλαβε <μόνον> ci. Budaëus (in mg. codicis b) cum C, non recte αὐτοῦ Bi (V?), corr. Did. 23 ἐς] ὡς V 24 ueluti ad Caesaris filium C, unde Mend. supplevit

19 ἐπιλαμβάνειν] non recte, cf. Marquardt, Das Privatleben d. Römer² p. 15 adn. 5; de nomine v. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 22 adn. 21

μὲν ἐκ φιλίας Καίσαρος, οἳ δὲ ἐξελεύθεροι καὶ θεράποντες
 αὐτοῦ, καὶ ἕτεροι στρατιῶται σὺν αὐτοῖς, οἳ μὲν ἀποσκευὰς
 ἢ χρήματα φέροντες ἐς τὴν Μακεδονίαν, οἳ δὲ ἕτερα
 4 χρήματα καὶ φόρους ἐξ ἔθνων ἄλλων ἐς τὸ Βρεντέσιον.
 12 ὁ δὲ καὶ τῷ πλήθει τῶν εἰς αὐτὸν ἀφικνουμένων 40
 καὶ τῇ Καίσαρος αὐτοῦ δόξῃ τε καὶ τῇ πάντων εἰς ἐκεῖ-
 νον εὐνοίᾳ θαρρῶν ὥδευεν ἐς Ῥώμην σὺν ἀξιολόγῳ
 πλήθει, ἀυξομένῳ μᾶλλον ἐκάστης ἡμέρας οἷα χειμάρρῳ,
 φανεραῖς μὲν ἐπιβουλῇς ὧν ἀμείνων διὰ τὸ πλῆθος,
 10 ἐνέδρας δὲ δι' αὐτὸ καὶ μάλιστα ὑφορώμενος, ἀρτι-
 γινώσκων οἱ τῶν συνόντων σχεδὸν ὄντων ἀπάντων.
 τὰ δὲ τῶν πόλεων τῶν μὲν ἄλλων οὐ πάντῃ πρὸς 41
 αὐτὸν ἦν ὁμαλὰ· οἳ δὲ τῷ Καίσαρι στρατευσάμενοί
 τε καὶ ἐς κληρουχίας διηρημένοι συνέτρεχον ἐκ τῶν
 15 ἀποικιῶν ἐπὶ χάριτι τοῦ μειρακίου καὶ τὸν Καίσαρα
 ὠλοφύροντο καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν οὐκ ἐπ-
 εξιόντα τηλικούτῳ μύσει καὶ σφᾶς ἔλεγον, εἴ τις ἡγοῖτο,
 ἀμυνεῖν. οὗς ὁ Καίσαρ ἐπαινῶν καὶ ἀναιτιθέμενος ἐν
 τῷ παρόντι ἀπέπεμπεν. ὄντι δ' αὐτῷ περὶ Ταρρα- 42
 20 κίνας, ἀπὸ τετρακοσίων πον Ῥώμης σταδίων, ἀγγέλλεται
 Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος ἀφηρημένοι πρὸς τῶν ὑπά-
 των Συρίαν καὶ Μακεδονίαν καὶ ἐς παρηγορίαν βρα-
 χύτερα ἕτερα Κυρήνην καὶ Κρήτην ἀντειληφότες, φυ-
 γάδων τέ τινων κάθοδοι καὶ Πομπηίου μετάκλησις
 25 καὶ ἀπὸ τῶν Καίσαρος ὑπομνημάτων ἔς τε τὴν βουλὴν

2 στασιῶται ci. Keil, bene, nisi forte App. alios milites
 significare voluit atque qui Brundisii erant, cf. § 38 3 ἐκ
 τῆς Μακεδονίας ci. Witte, De Nicolai Damasceni fragmentorum
 Romanorum fontibus, diss. Berol. 1900, p. 25, male, nam res
 suas in Macedonia in tuto collocare volebant 20 τετρακοσίων
 vertit C 23 Κυρήνην καὶ Κρήτην spuria putavit Mend.
 25 ἀπὸ] ἐκ ci. Mend., cf. § 117 ἀπὸ συνθήματος pro ἐκ συνθ.;
 v. etiam ad I § 65

44 a. C.

- 43 ἐγγραφαί τινων καὶ ἕτερα πολλὰ γιγνόμενα. ὥς δ' ἐς 13
 τὴν πόλιν ἀφίκετο, ἥ μὲν μήτηρ αὐθις καὶ Φίλιππος
 ὅσοι τε ἄλλοι κηδεμόνες ἦσαν αὐτοῦ, ἐδεδοίκεσαν τὴν
 τε τῆς βουλῆς ἐς τὸν Καίσαρα ἀλλοτριώσιν καὶ τὸ
 δόγμα, μὴ εἶναι δίκας ἐπὶ Καίσαρι φόνου, καὶ τὴν 5
 Ἀντωνίου τότε δυναστεύοντος ἐς αὐτὸν ὑπεροψίαν,
 οὔτε ἀφικομένου πρὸς τὸν Καίσαρος υἱὸν ἐλθόντα
 44 οὔτε προσπέψαντος αὐτῷ· ὃ δὲ καὶ ταῦτ' ἐπράνυνεν,
 αὐτὸς ἀπαντήσειν ἐς τὸν Ἀντώνιον εἰπὼν οἷα νεώ-
 τερος ἐς πρεσβύτερον καὶ ἰδιώτης ἐς ὑπάτον καὶ τὴν 10
 βουλὴν θεραπεύσειν τὰ εἰκότα. καὶ τὸ δόγμα ἔφη
 γενέσθαι μηδενός πω τοὺς ἀνδροφόνους διώκοντος·
 ἀλλ' ὁπότε θαρρήσας τις διώκοι, καὶ τὸν δῆμον ἐπι-
 κουρήσειν καὶ τὴν βουλὴν ὥς ἐννόμῳ καὶ τοὺς θεοὺς
 45 ὥς δικαίῳ καὶ τὸν Ἀντώνιον ἴσως. εἰ δὲ καὶ τοῦ 15
 κλήρου καὶ τῆς θέσεως ὑπερίδοι, ἔς τε τὸν Καίσαρα
 ἀμαρτήσεσθαι καὶ τὸν δῆμον ἀδικήσειν εἰς τὴν δια-
 46 νομήν. ἀπερρήγνυ τε λήγων τοῦ λόγου, ὅτι μὴ κινδυ-
 νεύειν οἱ καλὸν εἶη μόνον, ἀλλὰ καὶ θνήσκειν, εἰ
 προκριθεὶς ἐκ πάντων ἐς τοσαῦτα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος 20
 ἀντάξιός αὐτοῦ φαίνοιτο φιλοκινδυνωτάτου γεγονότος.
 47 τὰ τε τοῦ Ἀχιλλέως, ὑπόγν' αἱ τότε ὄντα μάλιστα,
 ἐς τὴν μητέρα ὥσπερ ἐς τὴν Θέτιν ἐπιστρεφόμενος
 ἔλεγεν· “αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἐταίρῳ
 κτεινομένῳ ἐπαμύνειν”. καὶ τότε εἰπὼν Ἀχιλλεῖ μὲν 25
 ἔφη κόσμον ἀθάνατον ἐκ πάντων εἶναι τοῦτο τὸ ἔπος,

1 γινόμενα ci. Mend., cf. praef. 6 <τοῦ> τότε ci. Nauck, sed cf. ad I § 172 15 ἴσως <συλλήψεσθαι> ex C ci. Mend., praeter necessitatem καὶ ante τοῦ om. b¹ 21 ἀντάξιός vel ἄρα ἄξιός ci. Schw., ἀνάξιός libri 23 ὥσπερ <ἐκείνος> ἐς ci. Schw., et sic vertit C, inut. 25 ἐπαμύναι Hom., quod Bk. et Mend. iniuria receperunt

καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ μάλιστα· αὐτὸς δ' ἀνεκάλει τὸν
 Καίσαρα οὐχ ἑταῖρον, ἀλλὰ πατέρα, οὐδὲ συστρατιώτην,
 ἀλλ' αὐτοκράτορα, οὐδὲ πολέμου νόμῳ πεσόντα, ἀλλ'
 14 ἀθεμίστως ἐν βουλευτηρίῳ κατακοπέντα. ἐφ' οἷς αὐτὸν 48
 5 ἡ μήτηρ, ἐς ἡδονὴν ἐκ τοῦ δέους ὑπαχθεῖσα, ἡσπάζετο
 ὡς μόνον ἄξιον Καίσαρος καὶ λέγειν ἐτι ἐπισχοῦσα ἐπ-
 ἔσπερχεν ἐς τὰ ἐγνωσμένα σὺν τῇ τύχῃ. παρήνει γε μὴν
 ἐτι τέχνη καὶ ἀνεξικακία μᾶλλον ἢ φανερά θρασύτητί
 πω χρῆσθαι. καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπαινέσας καὶ πράξειν 49
 10 ὑποσχόμενος οὕτως, αὐτίκα τῆς ἐσπέρας ἐς τοὺς φίλους
 περιέπεμπεν, ἐς ἕω συγκαλῶν ἕκαστον ἐς τὴν ἀγορὰν
 μετὰ πλήθους. ἔνθα Γάιον Ἀντώνιον τὸν ἀδελφὸν
 Ἀντωνίου, στρατηγοῦντα τῆς πόλεως, ὑπαντιάσας ἔφη
 δέχεσθαι τὴν θέσιν τοῦ Καίσαρος· ἔθος γάρ τι Ῥω-
 15 μαίοις τοὺς θετοὺς ἐπὶ μάρτυσι γίνεσθαι τοῖς στρα-
 τηροῖς. ἀπογραφασμένων δὲ τῶν δημοσίων τὸ ῥῆμα, 50
 εὐθὺς ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐχώρει. ὁ δὲ
 ἦν ἐν κήποις, οὓς ὁ Καῖσαρ αὐτῷ δεδώρητο Πομ-
 πηλοῦ γενομένους. διατριβῆς δὲ ἀμφὶ τὰς θύρας πλεί-
 20 ονος γενομένης ὁ μὲν Καῖσαρ καὶ τάδε ἐς ὑποψίαν
 Ἀντωνίου τῆς ἀλλοτριώσεως ἐτίθετο, εἰσκληθέντος δέ
 ποτε ἦσαν προσαγορεύσεις τε καὶ περὶ ἀλλήλων πύσματα
 εἰκότα. ὥς δὲ ἤδη λέγειν ἔδει περὶ ὧν ἦσαν ἐν χρεῖα, 51
 15 ὁ Καῖσαρ εἶπεν· “ἐγὼ δέ, πάτερ Ἀντώνιε (πατέρα γὰρ
 25 εἶναι σέ μοι δικαιοῦσιν αἵ τε Καίσαρος ἐς σέ εὐερ-
 γεσίαι καὶ ἡ σὴ πρὸς ἐκείνον χάρις), τῶν σοι πεπραγ-
 μένων ἐπ' ἐκείνῳ τὰ μὲν ἐπαινῶ καὶ χάριν αὐτῶν

3 sq. ἀλλὰ θεμίστως B 6 λέγειν] ἀντιλέγειν ci. Schw.

8 ἐτι] ἐπὶ V 14 τι om. V 20 τόδε ci. Mend. 22 προ-
 αγορεύσεις i πύσματα <τὰ> ci. Keil 24 δέ om. Bf

14 sq. ἔθος γάρ τι] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 40
 adn. 1

44 a. C.

ὀφλήσω, τὰ δ' ἐπιμέμφομαι, καὶ λελέγεται μετὰ παρρη-
 52 σίας, ἐς ἣν ἡ λύπη με προάγει. κτεινομένῳ μὲν οὐ
 παρῆς, τῶν φονέων σε περισπασάντων περὶ θύρας,
 ἐπεὶ περιέσωζες ἂν αὐτὸν ἢ συνεκινδύνευες ὅμοια πα-
 θεῖν· ὦν εἰ θάτερον ἔμελλεν ἔσεσθαι, καλῶς, ὅτι μὴ 5
 53 παρῆς. ψηφισομένων δέ τινων αὐτοῖς ὡς ἐπὶ τυράννῳ
 γέρα ἀντεῖπας ἐγκρατῶς· καὶ τοῦδ' εἰ σοι χάριν οἶδα
 λαμπράν, εἰ καὶ τοὺς ἄνδρας ἔγνως συναλελεῖν σε
 βεβουλευμένους, οὐχ, ὡς ἡμεῖς ἡγούμεθα, τιμωρὸν ἐσό-
 μενον Καίσαρι, ἀλλ', ὡς αὐτοὶ λέγουσι, τῆς τυραννί- 10
 54 δος διάδοχον. ἅμα δ' οὐκ ἦσαν ἐκεῖνοι τυραννοκτόνοι,
 εἰ μὴ καὶ φονεῖς ἦσαν· διὸ καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον
 συνέφυγον ὡς ἐς ἱερὸν ἀμαρτόντες ἰκέται ἢ ὡς ἐς
 ἀκρόπολιν ἐχθροί. πόθεν οὖν αὐτοῖς ἀμνηστία καὶ τὸ
 ἀνεύθυνον τοῦ φόνου, ἢ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου εἰ 15
 τινες ἐφθάρτο ὑπ' ἐκείνων; καὶ σὲ τὸ τῶν πλεόνων
 55 ὄρᾱν ἐχρῆν, ὑπάτον ὄντα. ἀλλὰ καὶ θάτερα βουλο-
 μένῳ σοι ἡ ἀρχὴ συνελάμβανε, τιμωρουμένῳ τηλικοῦ-
 τον ἄγος καὶ τοὺς πλανωμένους μεταδιδάσκοντι. σὺ
 δὲ καὶ ὅμηρα τῆς ἀδείας, οἰκεία αὐτοῦ σοῦ, τοῖς ἀν- 20
 δροφόνοις ἔπεμψας ἐς τὸ Καπιτώλιον. ἀλλ' ἔστων καὶ

1 λέγεται V 4 περιέσωσας et συνεκινδύνευσας maluit
 H. Steph. 7 honores C, unde γέρα Schw., cf. II § 530, III
 § 59, γέρας Oi 8 σοι V 11 sq. ἅμα δ' etc.] iniuria haese-
 runt Schw. et Mend. Intellege: 'licet Caesar, quem illi inter-
 fecerunt, tyrannus fuerit, interficientes eum caedem certe per-
 petraverunt' 13 ἐς ante ἱερὸν om. i; <ἢ> ὡς ἐς ἱερὸν, ἀμαρ-
 τόντες <καὶ> ἰκέται ἢ ἐς ἀκρόπολιν ὡς ἐχθροί ci. Musgr., sed
 ὡς ante ἐς ἀκρόπολιν tenendum, cf. II § 570 15 ἢ] εἰ ci.
 H. Steph. et postea μή τινες pro εἰ τινες, sed πόθεν-ἢ-εἰ videtur
 App. confudisse cum οὐκ ἄλλοθεν-ἢ εἰ 16 τινες i, τις OC
 ἐφθάρτο VC 21 sq. esto et haec a corruptis per vim a te extorta
 esse C, unde ἀλλ' ἔστω καὶ ταῦτα τοὺς διεφθαρμένους σὲ βιάσασθαι
 vel ἀλλ' ἔστω· καὶ ταῦτα οἱ διεφθαρμένοι σε ἐβιάσαντο (facilius
 Keil σε βιάσασθων) ci. H. Steph., quorum hoc vel illud recipiendum

ταῦτα οἱ διεφθαρμένοι σε βιάσασθαι. ὅτε μέντοι τῶν 56
 διαθηκῶν ἀναγνωσθεισῶν καὶ αὐτοῦ σοῦ δίκαιον ἐπι-
 τάφιον εἰπόντος ὁ δῆμος ἐν ἀκριβεῖ Καίσαρος μνήμῃ
 γενόμενοι πῦρ ἐπ' αὐτοὺς ἔφερον καὶ φεισάμενοι
 5 χάριν τῶν γειτόνων ἐς τὴν ἐπιούσαν ἤξιεν ἐπὶ ὅπλα
 συνέθεντο, πῶς οὐχὶ τῷ δῆμῳ συνέπραξας καὶ ἐστρα-
 τήγησας τοῦ πυρὸς ἢ τῶν ὅπλων ἢ δίκην γε τοῖς
 ἀνδροφόνοις ἐπέγραψας, εἰ δίκης ἔδει κατὰ αὐτοφώρων,
 16 καὶ φίλος ὢν Καίσαρι καὶ ὑπάτος καὶ Ἀντώνιος; ἀλλὰ 57
 10 Μάριος μὲν ἐξ ἐπιτάγματος ἀνηρέθη κατὰ τὸ τῆς ἀρ-
 χῆς μέγεθος, ἀνδροφόνους δὲ ἐκφυγεῖν ὑπερείδες καὶ
 ἐς ἡγεμονίας ἐνλοὺς διαδραμεῖν, ἃς ἀθεμίστως ἔχουσι
 τὸν δόντα ἀνελόντες. Συρίαν μὲν δὴ καὶ Μακεδονίαν 58
 εἷ ποιοῦντες οἱ ὑπάτοι, σὺ καὶ Δολοβέλλας, καθιστα-
 15 μένων ἄρτι τῶν πραγμάτων περιεσπάσατε ἐς ἑαυτούς.
 καὶ τοῦδέ σοι χάριν ἦδεν ἄν, εἰ μὴ ἀντίκα Κυρηνήν
 καὶ Κρήτην αὐτοῖς ἐψηφίσασθε καὶ φυγάδας ἡξιώσατε
 ἡγεμονίαις αἰεὶ κατ' ἑμοῦ δορυφορεῖσθαι. Δέκμον τε
 τὴν ἐγγὺς Κελτικὴν ὑπερορᾶτε ἔχοντα, καὶ τόνδε
 20 τοῖς ἄλλοις ὁμοίως αὐθέντην τοῦμοῦ πατρὸς γενό-
 μενον. ἀλλὰ καὶ τάδε τὴν βουλήν ἐρεῖ τις ἐγνωκέ- 59
 ναι. σὺ δ' ἐπεψήφισες καὶ προνκάθησο τῆς βουλῆς,
 ᾧ μάλιστα πάντων ἡρμοξε διὰ σπαντὸν ἀντειπεῖν· τὸ
 γὰρ ἀμνηστίαν δοῦναι τὴν σωτηρίαν ἣν ἐκείνοις χαρι-

2 ut aequum fuit C, <ὥς> vel <ὥς γε> δίκαιον ci. H. Steph.,
 sed δίκαιον = ἄξιον 5 δις pro ἤξιεν i 8 αὐτοφώρων
 (sic), fort. utraque ω ex o corr., B, αὐτοφώρων Vi, cf. Crönert,
 Memoria p. 20 adn. 1 9 καὶ ante φίλος om. i 10 Μάριος]
 Amatus C, cf. § 3. 6 sqq. 11 <τοὺς> ἀνδροφόνους maluit
 Mend., inut. περιείδες ci. Cob. p. 219, cf. ad I § 192
 15 ἐς om. i 18 <ἐς> αἰ ci. Mend. 19 ὑπερορᾶτε edidit
 Bk., ὑπερορᾶτε Mend., inut.; posui graviolem interpunctionem
 ante Δέκμον v. 18 24 ἦν] ἦν B

. 44a. C.

ζομένων μόνον, τὸ δὲ ἡγεμονίας αὐτοῖς ψηφίζεσθαι καὶ γέρα ὑβριζόντων Καίσαρα καὶ τὴν σὴν γνώμην ἀκυρούντων.

- 60 ἐπὶ τάδε με δὴ τὸ πάθος ἐξήνεγκε παρὰ τὸ ἄρμό-
ζον ἴσως ἐμοὶ τῆς τε ἡλικίας καὶ τῆς πρὸς σὲ αἰδοῦς. 5
εἴρηται δ' ὅμως <ὥς> ἐς ἀκριβέστερον φίλον Καίσαρι
καὶ πλείστης ὑπ' ἐκείνου τιμῆς καὶ δυνάμεως ἡξιωμέ-
νον καὶ τάχα ἂν αὐτῷ καὶ θετὸν γενόμενον, εἰ ἦδει
σε δεξιόμενον Αἰνεάδην ἀντὶ Ἡρακλείδου γενέσθαι
τοῦτο γὰρ αὐτὸν . . . ἐνδοιάσαι, πολὺν τῆς διαδοχῆς 10
61 λόγον ποιούμενον. ἐς δὲ τὸ μέλλον, ὦ Ἀντώνιε, πρὸς 17
θεῶν τε φίλιων καὶ πρὸς αὐτοῦ σοι Καίσαρος, εἰ μὲν
τι καὶ τῶν γεγονότων μεταθέσθαι θέλεις (δύνασαι γάρ,
εἰ θέλεις)· εἰ δὲ μή, τά γε [τά] λοιπὰ τοὺς φονέας ἀμυνο-
μένῳ μοι μετὰ τοῦ δήμου καὶ τῶνδε τῶν ἔτι μοι πα- 15
τρικῶν φίλων συνίστασθαι καὶ συνεργεῖν· εἰ δέ σε τῶν
ἀνδρῶν τις ἢ τῆς βουλῆς αἰδῶς ἔχει, μὴ ἐπιβαρεῖν.
62 καὶ τάδε μὲν ἀμφὶ τούτων· οἶσθα δ', ὅπως ἔχει μοι
καὶ τὰ οἴκοι, δαπάνης τε ἐς τὴν διανομήν, ἣν ὁ πατήρ
ἐκέλευσε τῷ δήμῳ δοθῆναι, καὶ ἐπείξεως ἐς αὐτήν, 20
ἵνα μὴ βραδύνων ἀχάριστος εἶναι δοκοῖην μηδ' ὅσοι
καταλεχθέντες εἰς τὰς ἀποικίας ἐπιμένουσι τῇ πόλει,

1 αὐτοῖς | αὐτοῖς ci. Mend., sed αὐτοῖς bonum, cf. τοὺς δ' αὐ
§ 145 alibi 6 ἐς ἀκριβέστερον Oī, dicam liberius ut ad amicum
Caesaris vertit C, <ὥς> ἐς ἀκριβέστατον cum H. Steph. ser.
Mend. 10 φασὶ addebat H. Steph., οἶδα Schw., οἶμαι vel
εἰκὸς Nauck; frustra tradita defendebat Kratt p. 36 12 σοι |
σε ci. Mend. (cf. Kock ad Aristoph. Nub. 784 et Nauck ad Soph.
Oed. Col. 1333), alii alia, sed cf. Wilamowitz ad Eurip. Heracl.
626 12 sq. μὲν τι H. Steph., quippiam C. μέντοι Oī
13 θέλοις ci. Mend. 14 τὰ del. Musgr. 15 τῶνδε del. Nauck,
vix recte 19 καὶ del. idem, perperam 22 καταδεχθέντες i

δι' ἐμὲ τρίβονται. ὅσα δὲ τῶν Καίσαρος εὐθέως ἐπὶ 63
 τῷ φόρῳ πρὸς σὲ μετενήνεκται ὥς ἐπ' ἀσφαλὲς ἐξ ἐπι-
 κινδύνου τότε οἰκίας, τὰ μὲν κειμήλια αὐτῶν καὶ τὸν
 ἄλλον ἅπαντα κόσμον ἔχειν ἄξιόν σε καὶ ὅσα ἂν ἐθέλῃς
 5 ἄλλα παρ' ἡμῶν ἐπιλαβεῖν, ἐς δὲ τὴν διανομὴν ἀπο-
 δοῦναί μοι τὸ χρυσίον τὸ ἐπίσημον, ὃ συνηθροίκει
 μὲν ἐς τοὺς πολέμους ἐκείνος, οὗς ἐπενόει, ἀρκέσει δ'
 ἐμοὶ νῦν ἐς τριάκοντα μυριάδας ἀνδρῶν μεριζόμενον.
 τὰ δὲ λοιπὰ τῆς δαπάνης, εἰ μὲν θαρρησάμην σοι, 64
 10 παρὰ σοῦ ἂν ἴσως ἢ διὰ σοῦ δανεισαίμην ἐκ τῶν δη-
 μοσίων χρημάτων, ἂν διδῶς· διαπεπράσεται δὲ αὐτίκα
 καὶ ἡ οὐσία".

18 τοιαῦτα τοῦ Καίσαρος εἰπόντος ὁ Ἀντώνιος κατ- 65
 ἐπλάγη, τῆς τε παρρησίας καὶ τῆς εὐτολμίας παρὰ δόξαν
 15 οἱ πολλῆς καὶ παρ' ἡλικίαν φανεύσης. χαλεψάμενος δὲ
 τοῖς τε λόγοις οὐχ ὅσον ἔδει τὸ πρέπον ἐς αὐτὸν ἐσχη-
 κόσι καὶ μάλιστα τῶν χρημάτων τῇ ἀπαιτήσει, ἀνστη-
 ρότερον αὐτὸν ὥδε ἡμέψατο· "εἰ μὲν ὁ Καῖσάρ σοι 66
 μετὰ κλήρου καὶ τῆς ἐπωνυμίας, ὧ παῖ, καὶ τὴν ἡγε-
 20 μονίαν κατέλιπεν, εἰκὸς σὲ τῶν κοινῶν τοὺς λογισμοὺς
 αἰτεῖν καὶ μὲν ὑπέχειν. εἰ δὲ οὐδενὶ πῶ Ῥωμαῖοι τὴν 67
 ἡγεμονίαν ἔδοσαν ἐκ διαδοχῆς, οὐδὲ τῶν βασιλέων,
 οὗς ἐκβαλόντες ἐπώμοσαν μηδ' ἄλλων ἔτι ἀνέξεσθαι,
 (ὃ καὶ τῷ πατρὶ σου μάλιστα οἱ φονεῖς ἐπιλέγοντες
 25 φασὶν ἀνελεῖν αὐτὸν βασιλιζόμενον, οὐχ ἡγούμενον
 ἔτι), ἐμοὶ μὲν οὐδ' ἀποκρίσεως δεῖ πρὸς σὲ περὶ τῶν
 κοινῶν, τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ καὶ σὲ κουφίξω, μὴ χάριν

11 δίδως Oi, corr. Schw. 19 <τοῦ> κλήρου ci. Mend.,
 sed cf. IV § 180, Lib. c. 122 med. etc., Radermacher, Gött.
 Gel. Anz. 1899 p. 708 sq.

44 a. C.

- ὀφείλειν ἡμῖν ἐπ' αὐτοῖς. ἐπράσσετο γὰρ οὐ σοῦ χάριν,
 ἀλλὰ τοῦ δήμου, πλὴν ἐνὸς τοῦ μεγίστου δὴ μάλιστα
 68 πάντων ἔς τε Καίσαρα καὶ σέ ἔργου. εἰ γὰρ τοῦ κατ'
 ἑμαυτὸν ἔνεκα ἀδεοῦς καὶ ἀνεπιφθόρου περιεῖδον ἐγὼ
 τιμὰς ψηφίζομένας τοῖς φονεῦσιν ὡς τυραννοκτόνοις, 5
 τύραννος ὁ Καῖσαρ ἐγίγνετο, ᾧ μήτε δόξης μήτε τιμῆς
 τινος ἢ τῶν ἐγνωσμένων βεβαιώσεως ἔτι μετῆν. οὐ
 διαθήκας εἶχεν ἄν, οὐ παῖδα, οὐκ οὐσίαν, οὐκ αὐτὸ
 τὸ σῶμα ταφῆς ἀξιούμενον, οὐδὲ ιδιώτου· ἄταφα γὰρ
 οἱ νόμοι τὰ σώματα τῶν τυράννων ὑπερορρίζουσι καὶ 10
 τὴν μνήμην ἀτιμοῦσι καὶ δημεύουσι τὴν περιουσίαν.
 69 ὦν ἐγὼ δεδιὼς ἕκαστον ὑπερηγωνιζόμεν ἑκατοῦς, 19
 ἀθανάτου τε δόξης καὶ δημοσίας ταφῆς, οὐκ ἀκινδύ-
 νως οὐδ' ἀνεπιφθόνως ἑμαυτῷ, τυχεῖν, πρὸς τε ἄνδρας
 ταχυεργεῖς καὶ φόνου πλήρεις καί, ὡς ἔμαθες, ἤδη καὶ 15
 ἐπ' ἐμὲ συνωμοτισμένους· πρὸς τε τὴν βουλὴν ἀχθο-
 70 μένην σου τῷ πατρὶ τῆς ἀρχῆς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα κιν-
 δυνεύειν καὶ παθεῖν ὅτιοῦν ἡρώδη ἐκὼν μᾶλλον ἢ
 ἄταφον καὶ ἄτιμον γιγνόμενον περιδεῖν Καίσαρα, ἄρι-
 στον ἀνδρῶν τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ εὐτυχέστατον ἔς τὰ 20
 πλεῖστα καὶ ἀξιοτιμώτατον ἐκ πάντων ἐμοὶ γενόμενον.
 71 τοῖς δ' αὐτοῖς μου τοῖσδε κινδύνοις καὶ σὺ τὰ νῦν
 σοι παρόντα πάντα λαμπρὰ τῶν Καίσαρος ἔχεις, γένος,
 ὄνομα, ἀξίωμα, περιουσίαν. ὦν σε δικαιότερον ἦν ἐμοὶ
 χάριν εἰδέναι μᾶλλον ἢ τὰ ἐκλειφθέντα εἰς τὴν τῆς 25
 βουλῆς παρηγορίαν ἢ ἔς ἀντίδοσιν τῶνδε, ὦν ἔχρηζον,

1 σοῦ χάριν] σὴν χάριν ci. Cob. p. 219. ignarus sermonis posteriorum 6 τύραννος <ἄν> ci. H. Steph., inut. 11 ἀτιμῶσι a 16 συνωμοτισμένους i, συνωμοτισμένους O, corr. Schw. 23 πάντα ante Mend. omissum est, fort. ex a b; παρόντα λαμπρὰ πάντα ἔχεις, Καίσαρος γένος etc. maluit Mend., sed τῶν Καίσαρος est gen. partit., cf. Schw. t. III p. 802

ἢ κατ' ἄλλας χρείας ἢ λογισμοὺς ἐπιμέμφεσθαι πρεσβυτέρῳ νεώτερον ὄντα.

καὶ τάδε μὲν ἀρκέσει σοι περὶ τῶνδε εἰρησθαι· 72
 ἐνσημαίνῃ δὲ καὶ τῆς ἡγεμονίας με ἐπιθυμεῖν, οὐκ
 5 ἐπιθυμοῦντα μὲν, οὐκ ἀπᾶξιον δὲ ἡγούμενον εἶναι,
 καὶ ἄχθεσθαι μὴ τυχόντα τῶν διαθηκῶν τῶν Καίσα-
 ρος, ὁμολογῶν μοι καὶ τὸ τῶν Ἡρακλειδῶν γένος ἀρ-
 20 κεῖν. περὶ δὲ τῶν σῶν χρεῶν, ἐθέλοντα μὲν σε ἐκ 73
 τῶν δημοσίων δανείσασθαι ἡγούμενῃ ἂν εἰρωνεῖαν λέ-
 10 γειν, εἰ μὴ πιθανὸν ἦν ἔτι ἀγνοεῖν σε κενὰ πρὸς τοῦ
 πατρὸς ἀπολελεῖσθαι τὰ κοινὰ ταμιεῖα, τῶν προσόδων,
 ἐξ οὗ παρῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ἐς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ
 ταμιείου συμφερομένων καὶ εὐρεθησομένων ἀντίκα ἐν
 τῇ Καίσαρος περιουσίᾳ, ὅταν αὐτὰ ζητεῖν ψηφισώμεθα.
 15 ἄδικον γὰρ οὐδὲν τοῦτο ἐς τὸν Καίσαρα ἔσται, τεθνε- 74
 ῶτά τε ἤδη καὶ οὐκ ἂν εἰπόντα ἄδικον εἶναι, εἰ καὶ
 ζῶν ἡτεῖτο τοὺς λογισμούς, ἐπεὶ καὶ τῶν ιδιωτῶν πολ-
 λοῖς ἀμφισβητοῦσί σοι καθ' ἓνα τῆς οὐσίας οὐκ ἀδήρι-
 τον αὐτὴν ἔχων γνώσῃ. τῶν δὲ μετενεχθέντων πρὸς 75
 20 με χρημάτων οὔτε τὸ πλῆθος ἔστιν, ὅσον εἰκάξεις, οὔτε
 τι νῦν ἔστι παρ' ἐμοί, πάντα τῶν ἐν ἀρχαῖς καὶ δυ-
 νάμει πλὴν Δολοβέλλα καὶ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν νει-
 μαμένων μὲν εὐθύς ὥς τυράννου, δι' ἐμὲ δὲ μετα-

6 <θέσεως ἐκ> τῶν διαθ. ci. H. Steph., probabiliter, cf. C, qui vertit: non consecutum fuisse Caesaris adoptionem τῶν ante Καίσαρος corr. ex τοῦ B 7 <ὅμως> μοι ci. Mend.; idem καὶ deleri voluit, inut. 9 εἰρωνίαν Bi 10 sq. τοῦ <σοῦ> πατρὸς ci. Nauck, sed cf. e. g. § 81. 105, v. etiam Kratt p. 21 sq. 17 sq. πολλοῖς ἀμφισβητοῦσί σοι] haeserunt in dativo H. Steph. et Mend., sed cf. R. Helbing, Über d. Gebrauch des echten u. soziativen Dativs bei Herodot, diss. Freiburg 1898, p. 49 sqq. 23 sq. μετατεθέντων ci. Schw., μεταθέντων Oi

- τεθέντων ἐς χάριν τῶν ὑπὲρ Καίσαρος ἐψηφισμένων,
 ἐπεὶ καὶ σὺ τὰ λοιπὰ φέρων οἷσεις ἀντὶ τοῦ δήμου
 76 τοῖς δυσχεραίνουσιν, ἂν σωφρονῇς. οἱ μὲν γὰρ ἐκπέμ-
 ψουσιν, ἂν συμφορονῶσι, τὸν δῆμον ἐπὶ τὰς ἀποικίας·
 ὁ δὲ δῆμός ἐστιν, ὥσπερ καὶ σὺ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρτι- 5
 δίδακτος ὢν ἔμαθες, ἀστάθμητον ὥσπερ ἐν θαλάσῃ
 κῦμα κινούμενον· ὃ μὲν ἤλθεν, ὃ δ' ἀπῆλθεν. ᾧ λόγῳ
 καὶ τῶν ἡμετέρων αἰεὶ τοὺς δημοκόπους ὁ δῆμος ἐπὶ
 πλεῖστον ἐξάρας ἐς γόνυ ἔρριψε". 9
- 77 τούτων τοῖς πολλοῖς δυσχεράνας ὁ Καῖσαρ ἐς ὕβριν 21
 εἰρημένοις ἀπεχώρει, τὸν πατέρα ἀνακαλῶν θαμινὰ ἐξ
 ὀνόματος, καὶ τὴν οὐσίαν ἐς προᾶσιν αὐτίκα προυτίθει
 πᾶσαν, ὅση κατὰ τὸν κλῆρον ἐρίγνυτο αὐτοῦ, προτρέ-
 πων ἐπικουρεῖν οἱ τὸν δῆμον ἐκ τῆσδε τῆς σπου-
 78 δῆς· φανερᾶς δὲ τῆς Ἀντωνίου πρὸς αὐτὸν ἔχθρας 15
 γενομένης καὶ τῆς βουλῆς ζήτησιν εὐθὺς εἶναι τῶν
 δημοσίων χρημάτων ψηφισαμένης, οἱ πολλοὶ ἔδεισαν
 ἐπὶ τῷ νέῳ Καίσαρι τῆς πατρῴας ἐς τοὺς στρατιώτας
 καὶ τὸν δῆμον εὐνοίας οὕνεκα καὶ τῆς νῦν ἐπὶ τῇ
 χορηγίᾳ δημοκοπίας καὶ περιουσίας, ἣ δὴ πάνυ αὐτῷ 20
 πολλὴ προσελθοῦσα οὐκ ἐδόκει τοῖς πλείοσιν αὐτὸν ἐν
 ἰδιώτου μέτρῳ καθέξειν, ἐπὶ δὲ Ἀντωνίῳ μάλιστα, μὴ

2 φέρων οἷσεις] malim φέρων δώσεις (vel etiam ἔχων οἷσεις)

4 συμφορονῶσι cum b ser. Schw., cui etiam <σοι> addi maluit, hoc inut., cf. ad I § 263, σωφρονῶσι ceteri τὸν δῆμον] nonne τὸ πλήθος? 10 <ὡς> ἐς ci. Mend. 13 αὐτῷ ci. Nauck

14 sqq. <δὲ> post τῆσδε add. Schw. et interpunxit plene post δῆμον (hoc etiam B), vulgo; δῆμον ἐκ τῆσδε τῆς σπουδῆς — ψηφισαμένης. <ῆς> οἱ πολλοὶ etc. ci. Mend., nam plerique vertit C. Ego post σπουδῆς interpunxi, sed posui φανερᾶς δὲ pro φανε-
 ρᾶς τε 18 ἐπὶ Schw., περὶ Oī 20 <τῆς> περιουσίας ci. Mend.

5 sqq. ὁ δὲ δῆμός ἐστι — ἀπῆλθεν] expressa sunt ex Demosth. de falsa leg. § 149 (§ 136 ed. Blass), v. Schaefer et Dindorf ad h. l.

τὸν Καίσαρα, νέον ἄνδρα καὶ ἔνδοξον καὶ πλούσιον,
 ἐταιρισάμενος ὅφ' ἑαυτὸν εἶναι πρότερος ἄψαιτο τῆς Καί-
 σαρὸς δυναστείας. οἱ <δὲ> καὶ τοῖς τότε γιγνομένοις ἐφ- 79
 ἦδοντο, ὥς καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀλλήλοις ἐμποδῶν ἐσομέ-
 5 νων καὶ τοῦ Καίσαρος πλούτου τῇ ζητήσῃ τῶν χρη-
 μάτων αὐτίκα διαλυθησομένου καὶ σφίσι τοῦ ταμιείου
 περιουσίας πλήρους ἐξ αὐτῆς ἐσομένου· τὰ γὰρ πολλὰ
 22 τῶν κοινῶν εὐρήσῃεν παρὰ Καίσαρι. πολλοὶ τε αὐτῶν 80
 εἰς δίκας τὸν Καίσαρα ὑπῆγον περὶ χωρίων, ἕτερος
 10 ἑτέρῳ ἐπιλέγοντες ἄλλα τε ἕκαστοι καὶ τὸ κοινὸν ἐπὶ
 τοῖς πλείστοις, ἐκ προγραφῆς εἶναι τῶν δημοϋθέντων
 ἢ φυγόντων ἢ ἀναιρεθέντων. ἥγρον τε τὰς δίκας ἐπὶ
 τὸν Ἀντώνιον αὐτὸν ἢ τὸν ἕτερον ὑπάτον Δολοβέλλαν.
 εἰ δέ τις καὶ ἐφ' ἑτέρας ἀρχῆς ἐδικάζετο, πανταχοῦ 81
 15 τὰ πολλὰ ὁμοίως ὁ Καῖσαρ εἰς χάριν Ἀντωνίου ἡττάτο,
 τὰ τε ὀνήματα τῷ πατρὶ ἐκ τοῦ δημοσίου γενόμενα
 ἐπιδεικνὺς καὶ τὸ τελευταῖον ψήφισμα τὸ βεβαιοῦν τὰ
 Καίσαρι πεπραγμένα πάντα. ὕβρεις τε πολλαὶ παρὰ 82
 τὰς δίκας ἦσαν αὐτῷ, καὶ τὸ τῆς ζημίας προύκοπτεν
 20 εἰς ἄπειρον, ἔσπε Πέδιον καὶ Πινάριον (οὗτοι γὰρ τήν
 ἐκ τῶν Καίσαρος διαθηκῶν τοῦ κλήρου μοῖραν εἶχον)
 μέμψασθαι τῷ Ἀντωνίῳ περὶ τε σφῶν αὐτῶν καὶ

2 πρότερος] αὐτὸς ci. Mend., sed est 'ante Caesarem'

3 <δὲ> καὶ Musgr., δὲ pro καὶ H. Steph., vulgo 7 περιου-
 σίας susp. Keil 8 c. 22 non vertit C, de qua re v. praef. vol. I

10 ἑτέρῳ] ἕτερον conicio 16 <τὰ> τῷ ci. Mend., inut., sed
 recte emptionis instrumenta (ὀνήματα idem est atque ὀναί, cf.
 papyros) a scriba publico (ἐκ τοῦ δημοσίου, cf. § 50 et papyros)
 scripta intellegenda esse dicit 20 ἔσπε] ὥστε ser. Schw.,

usus Appiani immemor τήν] τινα aut τήν <τετάρτην> ci.
 Schw., quorum hoc prob. Mend. (cf. Suet. Div. Iul. 83), at τήν
 μοῖραν dictum est, ut τὸ μέρος II § 366. 370, III 85. 86 alibi
 21 τοῦ κλήρου ci. Schw., τοῦ κληρονόμου Oi, vulgo; τῆς κληρο-
 νομίας ci. Mend.

44 a. C.

περὶ τοῦ Καίσαρος ὡς ἄδικα πασχόντων παρὰ τὸ
 83 ψήφισμα τῆς βουλῆς. ὥντό τε αὐτὸν τὰ ἐς ὕβριν
 ἐκλύειν δεῖν μόνον, τὰ ἄλλα δὲ πάντα κυροῦν, [τὰ] ὅσα
 τῷ Καίσαρι πέπρακται. ὃ δὲ ὡμολόγει μὲν τὰ πρᾶσσό-
 μενα ἴσως ἐναντίον ἔχειν τι τοῖς συνεψηφισμένοις, καὶ 5
 τὰ ἐψηφισμένα δ' ἔφη τοῖς τότε δόξασιν ἐναντίως γε-
 84 γράφθαι. μόνης γὰρ τῆς ἀμνηστίας ἐπειγούσης τὸ
 μῆδεν ἀνατρέπειν τῶν προδιωκημένων, οὐ τοῦ αὐτοῦ
 γε χάριν οὐδὲ ἐφ' ἅπασιν ἀπλῶς μᾶλλον ἢ ἐς εὐπρέ-
 πειαν καὶ παρηγορίαν τοῦ δήμου θορυβουμένου τού- 10
 85 τοις, ἐπιγραφῆναι. εἶναι δὲ δικαιότερον τῇ γνώμῃ
 τοῦ ψηφίσματος μᾶλλον ἢ τῷ ῥήματι χρωμένους μὴ
 παρὰ τὸ εἰκὸς ἀντιπράττειν ἀνδράσι τοσοῖσδε ἰδίῳν ἢ
 προγονικῶν κτήσεων κατὰ στάσιν ἐκπεσοῦσιν ὑπὲρ
 νεανίσκου τοσόνδε πλουτὸν ἀλλότριόν τε καὶ οὐκ ἰδι- 15
 ωτικὸν παρ' ἐλπίδα λαβόντος καὶ οὐκ ἐπίδεξιώς, ἀλλ'
 ἐς θρασύτητα τῇ τύχῃ χρωμένου. σφῶν μέντοι φεί-
 86 σεσθαι τὸ μέρος νειμαμένων πρὸς Καίσαρα. ὧδε μὲν
 ὁ Ἀντώνιος τοῖς ἀμφὶ τὸν Πινάριον ἀπεκρίνατο. καὶ
 εὐθύς ἐνέμοντο, ἵνα μὴ καὶ τὸ μέρος ἐν ταῖς δίκαις 20
 προσαπόλοιτο, οὐ σφῶν ἔνεκα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τότε
 τοῦ Καίσαρος· ἔμελλον γὰρ αὐτῷ μετ' οὐ πολὺ πάντα
 χαριεῖσθαι.
 87 Θέας δὲ πλησιαζούσης, ἣν ἔμελλεν ὑπὲρ Βρούτου 23
 στρατηγοῦντος ἐπιδώσειν Γάιος Ἀντώνιος ὁ ἀδελφὸς 25
 Ἀντωνίου, καὶ τὰλλα τοῦ Βρούτου τῆς στρατηγίας ἐπι-

3 δεῖν om. V τὰ del. Musgr. 5 ἐναντίως O 8 sq. οὐ
 τοῦ αὐτοῦ γε χάριν O, οὐ τοῦ αὐτοῦ δὲ χ. i, οὐ τοῦδε χ. ci. Musgr.
 οὐκ αὐτοῦ γε χ. Mend.; an οὐ τοῦδ' αὐτοῦ γε χ.? sc. τοῦ μῆδεν
 ἀνατρέπειν 9 ἐς Musgr., ὡς O i 10 sq. τούτοις O, τούτου i
 13 παρὰ] πτὰς i τὸ om. ab 17 τύχῃ] τέχνη B 21 τότε]
 τῷδε b¹f, τῶνδε a 25 ἐπιδώσειν] ἐτι δώσειν ci. Mend.

τροπεύων ἀπόντος, παρασκευή τε ἦν ἐς αὐτὴν δαψιλῆς
καὶ ἐλπίς ἐν τῇ θεᾷ τὸν δῆμον ἐπικλασθέντα καλέσειν
τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀντιθεραπεύων 88
τὸ πλῆθος, ὅσον ἀργύριον ἐκ τῆς πράξεως ἐγίνετο,
5 αἰεὶ κατὰ μέρος τοῖς φυλάρχοις ἀνεδίδου νέμειν τοῖς
φθάνουσι λαβεῖν· καὶ ἐς τὰ πωλητήρια περιῶν ἀπο-
κηρύσσειν ἔλεγεν ὅσον δύναιτο πάντα τοὺς πιπράσκον-
τας ὀλιγίστου, διὰ τε τὰς δίκας ἀμφίβολα ἢ ἐπίφοβα
ἔτι ὄντα καὶ διὰ τὴν Καῖσαρος σπουδὴν. ἄπερ αὐτῷ
10 πάντα τὸν δῆμον εἰς εὐνοίαν ἤγειρεν καὶ ἐς ἔλεον, ὥς
ἀναξίῳ τοιάδε πάσχειν. ὥς δ' ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ καὶ 89
τὴν ἴδιον αὐτοῦ περιουσίαν ὅση τε παρὰ Ὀκταούλου
τοῦ πατρὸς ἢ ἐτέρωθεν ἦν αὐτῷ, καὶ τὰ τῆς μητρὸς
πάντα καὶ τὰ Φιλίππου, καὶ τὸ μέρος τοῦ κλήρου
15 Πινάριον καὶ Πέδιον αἰτήσας, προύθηκεν ἐς τὴν δια-
νέμησιν πιπράσκεσθαι, ὥς τῆς Καῖσαρος περιουσίας
οὐδ' ἐς τοῦτο μόνον ἀρκούσης διὰ τὰς ἐπηρείας, ὁ
δῆμος οὐκέτι παρὰ τοῦ πρώτου Καῖσαρος, ἀλλὰ παρὰ
τοῦδε αὐτοῦ τὴν ἐπίδοσιν λογιζόμενος εἶναι ἐκπαθῶς
20 αὐτὸν ἡλέει καὶ ἐπῆνουν ὧδε πάσχοντα καὶ ὧδε φιλο-
τιμούμενον δῆλοί τε ἦσαν οὐκ ἐς πολὺ τὴν ἐς αὐτὸν
24 Ἀντωνίου ὕβριν ὑπεροψόμενοι. διέδειξαν δὲ παρὰ τὰς 90
Βρούτου θείας, πολυτελεστάτας δὴ γενομένας· ἐμμίσθων

1 post δαψιλῆς add. C: ac donariorum copia, unde lacu-
nam fort. statuendam ci. Mend. 2 κατακαλέσειν ci. Schw.,
revocaturum esse C, sed cf. ad II § 514 4 πράξεως H. Steph.,
ex uenditione C, πράξεως Oi 5 φυλάρχοις Bi (in f corr. a
m. 1) 7 ἔλεγεν] ἐκέλευεν i C ὅσον i δύναιτο, sed altera v
supraser., B 7sq. τοὺς πιπράσκοντας ante ὅσον collocari maluit
Mend., contra Kratt p. 68, iure 8 ἐπίφοβα] ἐπίφορα b
12 αὐτοῦ Bi (V?), corr. Did. 22 υπεροψόμενοι ci. Cob. p. 219,
cf. ad I § 192

γάρ τινων ἀνακραγόντων κατακαλεῖν Βροῦτόν τε καὶ Κάσσιον, ἐπεὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῖς θέατρον συνεδημαγωγέιτο ἐς τὸν ἔλεον, ἐσέδραμον ἀθρόοι καὶ τὰς θέας ἐπέσχον, μέχρι τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν σβέσαι.

- 91 Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος, ἐπεὶ σφῶν τὰς ἐλπίδας 5
τὰς ἐν ταῖς θέαις ὁ Καῖσαρ διέχεεν, ἔγνωσαν εἰς Συ-
ρίαν καὶ Μακεδονίαν, ὥς πρὸ Ἀντωνίου καὶ Δολοβέλλα
σφίσιν ἐψηφισμένας, χωρεῖν καὶ βιάζεσθαι. καὶ τῶνδε
φανερῶν γενομένων ἠπείγετο καὶ Δολοβέλλας εἰς τὴν
Συρίαν, καὶ πρὸ Συρίας ἐς τὴν Ἀσίαν, ὥς χρηματι- 10
92 ούμενος ἀπ' αὐτῆς. ὁ δ' Ἀντώνιος ἡγούμενος ἐς τὰ
μέλλοντά οἱ δεήσειν δυνάμεως, τὴν ἐν Μακεδονίᾳ
στρατιάν, ἀρετῇ τε οὖσαν ἀρίστην καὶ πλήθει μεγί-
στην, — ἕξ γὰρ ἦν τέλη (καὶ ὅσον ἄλλο πλῆθος αὐτοῖς
τοξοτῶν καὶ ψιλῶν ἢ γυμνητῶν συνεξεύγνυτο, ἵππος 15
τε πολλή καὶ παρασκευὴ κατὰ λόγον ἐντελής) δοκοῦντα
προσῆκειν Δολοβέλλᾳ, Συρίαν καὶ τὰ ἐς Παρθυαίους
ἐπιτετραμμένῳ, διότι καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς ἐς Παρθυ-
αίους ἔμελλε χρῆσθαι — πρὸς ἑαυτὸν ἐπενόει μετενεργ-
κεῖν, ὅτι καὶ μάλιστα ἦν ἀρχοῦ, <ὥς> τὸν Ἰόνιον περά- 20
93 σαντα εὐθὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εἶναι. ἄφνω δὲ φήμη κατέ- 25
σκηψε, Γέτας τὸν θάνατον τὸν Καίσαρος πυθομένους
Μακεδονίαν πορθεῖν ἐπιτρέχοντας, καὶ ὁ Ἀντώνιος τὴν
βουλὴν ἥτει τὸν στρατὸν ὥς Γέταις ἐπιθήσων δίκην·
ἕς τε γὰρ Γέτας αὐτὸν πρὸ Παρθυαίων Καίσαρι 25
παρεσκευάσθαι καὶ τὰ Παρθυαίων ἡρεμεῖν ἐν τῷ

15 ἢ γυμνητῶν glossema esse ci. Mend. 16 δοκοῦντα et
20sq. περάσαντα refer ad τέλη 18 ἐπιτετραμμένα i 19 χρή-
σεσθαι scr. Mend., sed cf. ad I § 82 20 ὅτι B, ὅτε Vi, ubi C
ἀρχοῦ, <ὥς> Keil; ἀρχοῦ cum sqq. iungens ἐνῆν pro ἦν ci. Musgr.,
Ἰόνιον <ὄντα> Mend., τὸν ἀρχοῦ Ἰόνιον Schw. 21 δὲ]] δὲ
ci. Musgr., sed 'igitur' h. l. bene habet, cf. § 147

παρόντι. ἡ μὲν οὖν βουλὴ τὴν φήμην ὑπενόει καὶ 94
 τοὺς ἐπισκεψομένους ἐπεμψεν· ὁ δὲ Ἀντώνιος τὸν
 φόβον αὐτῶν καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἐκλύων ἐψηφίσατο
 μὴ ἐξεῖναι πω κατὰ μηδεμίαν αἰτίαν περὶ δικτάτορος
 5 ἀρχῆς <μήτε εἰπεῖν> μήτ' ἐπιψηφίσειν μήτε λαβεῖν
 διδομένην ἢ τὸν ἐκ τῶνδ' εἰς τινος ὑπεριδόντα νηποινεῖ
 πρὸς τῶν ἐντυχόντων ἀναιρεῖσθαι. καὶ τῷδε μάλιστα 95
 ἔλων τοὺς ἀκούοντας καὶ τοῖς ὑπὲρ Δολοβέλλα πρῶτ-
 τουσι συνθέμενος ἐν τέλος δώσειν, ἠρέθη τῆς ἐν
 10 Μακεδονίᾳ δυνάμεως εἶναι στρατηγὸς αὐτοκράτωρ.
 καὶ ὁ μὲν ἔχων, ἃ ἐβούλετο, Γάιον τὸν ἀδελφὸν ἀν-
 τίκα σὺν ἐπέλξει τὸ δόγμα φέροντα τῷ στρατῷ διεπέμ-
 πετο· οἱ δὲ ἐπισκέπται τῆς φήμης ἐπανελθόντες Γέτας 96
 ἔλεγον οὐκ ἰδεῖν ἐν Μακεδονίᾳ, προσέθεσαν δέ, εἴτε
 15 ἀληθὲς εἴτε ὑπ' Ἀντωνίου διδαχθέντες, ὅτι δέος ἦν,
 μὴ τῆς στρατιᾶς ποι μετελθούσης οἱ Γέται τὴν Μακε-
 δονίαν ἐπιδράμοιεν.

26 ὧδε μὲν εἶχε τὰ ἐν Ῥώμῃ, Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦ- 97
 τος χρήματα καὶ στρατιὰν συνέλεγον, καὶ Τρεβόνιος
 20 ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμενος τὰς πόλεις αὐτοῖς ἐτείχιζε
 καὶ Δολοβέλλαν ἐλθόντα οὐκ ἐδέχετο οὔτε Περγάμῳ
 οὔτε Σμύρνῃ, ἀλλὰ μόνην ἀγορὰν ἔξω τείχους ὥς
 ὑπάτω προυτίθει. ἐπιχειροῦντος δ' ἐκείνου σὺν ὀργῇ 98
 τοῖς τείχεσι καὶ οὐδὲν ἀνύοντος, ὁ Τρεβόνιος αὐτὸν
 25 ἔφη δέξεσθαι Ἐφέσῳ καὶ εἰς τὴν Ἐφεσον εὐθὺς ἀπ-
 ιόντι τοὺς ἐφεψομένους ἐκ διαστήματος ἔπεμψεν, οἱ
 νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπιόντα τὸν Δολοβέλλαν ὁρῶντες

3 ἐκλύων ci. Mend., cf. praef. 4 πω O, τω i, vulgo, cf. § 148

5 <μήτε εἰπεῖν> add. Mommsen, R. Staatsr. II³, 1 p. 705 adn. 3, ex § 148; paulo aliter § 235 13 Γέτας <μὲν> ci. Mend., cf. ad I § 202 25 δέξεσθαι B, δέξασθαι Vi

3 sqq. de tempore legis cf. Groebee ap. Drumann I² p. 77 adn. 3

44 a. C.

- καὶ οὐδὲν ἔτι ὑπονοοῦντες, ὀλίγους σφῶν ὑπολιπόντες
 99 ἔπεσθαι αὐτῷ, ἐς τὴν Σμύρναν ἐπανῆλθον. καὶ τοὺς
 ὀλίγους ὁ Δολοβέλλας ἐνεδρεύσας τε καὶ περιλαβὼν
 ἔκτεινε καὶ ἦλθε τῆς αὐτῆς ἔτι νυκτὸς ἐς Σμύρναν
 100 καὶ αὐτὴν ἀφύλακτον εὐρῶν εἴλε διὰ κλιμάκων. Τρε- 5
 βώνιος δὲ τοῖς συλλαμβάνουσιν αὐτὸν ἔτι εἰναζόμενον
 ἡγείσθαι πρὸς Δολοβέλλαν ἐκέλευεν· ἔπεσθαι γὰρ
 αὐτοῖς ἐκόν. καὶ τις τῶν λοχαγῶν αὐτὸν ἐπισκώπτων
 ἡμείψατο· “Ἴθι σύ, δεῦρο τὴν κεφαλὴν καταλιπὼν·
 ἡμῖν γὰρ οὐ σέ, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν ἄγειν προστέτακται”. 10
 101 καὶ τόδε εἰπὼν εὐθύς ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν. ἅμα δὲ
 ἡμέρα Δολοβέλλας μὲν αὐτὴν προσέταξεν ἐπὶ τοῦ
 στρατηγικοῦ βήματος, ἔνθα ὁ Τρεβώνιος ἐχορημάτιζε,
 προτεθῆναι· ἡ στρατιὰ δὲ σὺν ὀργῇ καὶ ὁ οἰκετικὸς
 ἄλλος ὄμιλος αὐτῆς, ἐπεὶ τοῦ φόνου Καίσαρος ὁ Τρε- 15
 βώνιος μετεσχῆκει καὶ κτεινομένου τὸν Ἀντώνιον ἐν
 ὀμίλῳ περὶ θύρας τοῦ βουλευτηρίου περιεσπάκει, εἰς
 τε τὸ ἄλλο σῶμα αὐτοῦ ποικίλως ἐνύβριζον καὶ τὴν
 κεφαλὴν οἷα σφαῖραν ἐν λιθοστρώτῳ πόλει διαβάλλοντες
 ἐς ἀλλήλους ἐπὶ γέλωτι συνέχεάν τε καὶ συνέτριψαν. 20
 καὶ πρῶτος ὅδε τῶν φονέων δίκην τήνδε ἐδεδώκει.
 102 ὁ δ’ Ἀντώνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν τὸν στρατὸν ἐκ τῆς 27
 Μακεδονίας διενεργεῖν ἐπενόει καὶ προφάσεως ἄλλης
 ἐς τοῦτο ἀπορῶν ἡξίου τὴν βουλὴν ἀντὶ τῆς Μακεδο-
 νίας ἐναλλάξαι οἱ τὴν ἐντὸς Ἀλπεων Κελτικὴν, ἧς 25
 ἡγεῖτο Δέκμος Βροῦτος Ἀλβῖνος, εἰδὼς μὲν, ὅτι καὶ
 ὁ Καῖσαρ ἐκ τῆσδε τῆς Κελτικῆς ὁρμώμενος ἐκράτησε

2 ἔπεσθ’ αὐτῷ (sic), εσ in rasura, B 6 αὐτὸν ed. Did.
 10 τὴν <σὴν> ci. Nauck, inut. 14 sq. καὶ ὁ οἰκετικὸς ὄμιλος
 ἅμ’ αὐτῇ ci. Mend., sed de ἄλλος cf. Kratt p. 63 sq., αὐτῆς videtur
 additum, ne servitia urbana, sed calones exercitus intellege-
 rentur 20 συνέχεάν τε ci. Mend., συνέχεόν τε Oi, vulgo

Πομπηίου, ὥς δὲ τὸν στρατὸν δόξων οὐκ εἰς τὴν
 Ἰταλίαν, ἀλλ' εἰς τὴν Κελτικὴν μετακαλεῖν. ἡ δὲ βουλὴ 103
 τήνδε τὴν Κελτικὴν ἀκρόπολιν ἐπὶ σφίσιν ἡγουμένη
 ἐδυσχέραινε τε καὶ τῆς ἐνέδρας τότε πρῶτον ἥσθοντο
 5 καὶ τὴν Μακεδονίαν δόντες αὐτῷ μετενόουν. ἰδίᾳ τε
 αὐτῶν οἱ δυνατοὶ ἐπέστελλον τῷ Δέκμῳ τῆς ἀρχῆς
 ἐγκρατῶς ἔχεσθαι καὶ στρατὸν ἄλλον καὶ χρήματα
 ἀγέλειν, εἰ πρὸς Ἀντωνίου βιάζοιτο· οὕτως ἐδεδοίκε-
 σάν τε καὶ ἐν ὀργῇ τὸν Ἀντώνιον εἶχον. ὁ δὲ ἀντὶ 104
 10 μὲν τῆς βουλῆς ἐπενόει τὸν δῆμον αἰτῆσαι νόμῳ τὴν
 Κελτικὴν, ᾧ τρόπῳ καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὴν πρότερον
 εἰλήφει καὶ Συρίαν Δολοβέλλας ὑπογύως, εἰς δὲ φόβον
 τῆς βουλῆς τὴν στρατιὰν εἰς τὸ Βρεντέσιον ἐκέλευε
 14 Γαίῳ τὸν Ἰόνιον περᾶν αὐτίκα.
 28 καὶ ὁ μὲν ἔμελλε ποιήσῃν, ὥς προσετέτακτο· θέαι 105
 δ' ἦσαν, ἃς Κριτώνιος ἀγορανομῶν ἔμελλε τελέσειν·
 καὶ ὁ Καῖσαρ εἰς τὰς θεὰς τῷ πατρὶ τὸν τε χρύσειον
 θρόνον καὶ στέφανον παρεσκεύαζεν, ἅπερ αὐτῷ κατὰ
 πάσας θεὰς ἐψηφίσαντο προτίθεσθαι. τοῦ Κριτωνίου 106
 20 δὲ εἰπόντος οὐκ ἀνέξεσθαι τιμωμένον Καίσαρος ἐν
 ταῖς αὐτοῦ δαπάναις, ὁ Καῖσαρ αὐτὸν εἰς τὸν Ἀντώ-
 νιον ἤγεν ὥς ὕπατον. Ἀντωνίου δὲ εἰπόντος εἰς τὴν
 βουλὴν ἐπανοίσειν, χαλεπήνας ὁ Καῖσαρ "ἀνάφερε",
 εἶπεν, "ἐγὼ δὲ τὸν θρόνον, ἕως ἂν ἡ τὸ δόγμα, προ-

10 αἰτῆσαι νόμῳ τὸν δῆμον V 12 ὑπογνώως af 14 Γαίῳ]
 Λευκίῳ ci. O. E. Schmidt, Jahrb. f. cl. Philol. Suppl. 13 (1884)
 p. 721 adn. 2, cf. Cic. Phil. 3, 12 § 31 18 <τὸν> στέφανον
 ci. Mend., sed cf. ad I § 351; στέφανον καὶ θρόνον, sed corr.
 litteris α et β a m. 1 supra positus, V, aureum solium et coronam
 auream C 19 τίθεσθαι a 21 αὐτοῦ libri, corr. H. Steph.

44 a. C.

- 107 θήσω". καὶ ὁ Ἀντώνιος χαλεπήνας ἐκώλυσεν. ἐκώ-
 λυσε δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐξῆς θείαις ἔτι παραλογώτερον.
 ὥς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐτέλει, ἀνακειμένους ἐκ τοῦ πατρὸς
 Ἀφροδίτῃ Γενετείρᾳ, ὅτε περ αὐτῇ καὶ τὸν νεῶν ὁ
 108 πατήρ τὸν ἐν ἀγορᾷ ἅμα αὐτῇ ἀγορᾷ ἀντίθι. τότε 5
 δὴ καὶ μάλιστα μῖσος ἤδη σαφὲς ἐκ πάντων ἐς τὸν
 Ἀντώνιον ἐρίγνετο, ὥς οὐκ ἐς τὸν νῦν Καῖσαρ φιλο-
 νικοῦντα μᾶλλον ἢ ἐς τὸν πρότερον ὑβρίζοντα ἀχα-
 109 ρίστως. αὐτὸς τε ὁ Καῖσαρ μετὰ πλήθους οἷα φρουρᾶς
 τὸν δῆμον καὶ τοὺς εὖ τι παθόντας ὑπὸ τοῦ πατρὸς 10
 καὶ τοὺς ἐκείνῳ στρατευσαμένους περιθῶν ἐπιφθόνως
 ἰκέτευεν οὗ μὲν αὐτοῦ τοιάδε καὶ τοσάδε πάσχοντος
 ὑπερορᾶν καὶ ἀμελεῖν ἐκόντος, Καῖσαρι δὲ τῷ σφῶν
 αὐτοκράτορι καὶ εὐεργέτῃ ἀμύνειν, ἀτιμωμένῳ πρὸς
 Ἀντωνίου· ἀμυνεῖν δὲ καὶ σφίσιν αὐτοῖς, οὐδὲν ἔξουσι 15
 βέβαιον ὧν εἰλήφασι παρὰ Καίσαρος, εἰ μὴδὲ αὐτῷ
 110 Καῖσαρι μενεῖ τὰ ἐψηφισμένα βέβαια. Ἀντωνίου τε
 πανταχοῦ τῆς πόλεως ἐς τὰ ὑψηλὰ ἀναπηδῶν κατεβόα·
 "Καῖσαρι μὲν δι' ἐμὲ μῆτε ὀργίζεσθαι μῆτε ἐνυβρίζειν,
 εὐεργέτῃ σοῦ μάλιστα, ὧ Ἀντώνιε, ἐς τὰ μάλιστα 20
 γεγεννημένῳ· ἐμοὶ δὲ τῶν μὲν ὕβρεων, ἐς ὅσον θέλεις,
 ἐμφορεῖσθαι, τὴν δὲ τῆς οὐσίας ἀρπαγὴν ἐπισχεῖν,
 μέχρι τοὺς πολῖτας κομίσασθαι τὴν διανέμησιν καὶ
 τὰ λοιπὰ πάντα ἔχειν· ἀρκέσειν γὰρ ἐμοὶ πενομένῳ
 τὴν τε τοῦ πατρὸς δόξαν, ἂν διαμένῃ, καὶ τὴν τοῦ 25
 111 δῆμου διανέμησιν, ἐὰν ἐάσῃς δοθῆναι". ἐφ' οἷς ἤδη 29
 παρὰ πάντων συνεχεῖς ἐρίγνοντο καὶ φανεραὶ κατὰ

5 malim αὐτῇ <τῇ> 12 οὐ μὲν αὐτοῦ abC 15 ἀμυνεῖν
 Keil, ἀμύνειν O1 18 ἐς τὰ ὑψηλὰ τῆς πόλεως V 20 aut
 μάλιστα delendum aut ἐς τὰ μέγιστα pro ἐς τὰ μάλιστα cum
 Mend. scribendum videtur

τοῦ Ἀντωνίου βοαί. ἀπειλησαμένου δὲ αὐτοῦ τῷ
 Καίσαρι πικρότερον καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐξενεχθείσης ἐς
 τὸ φανερόν, ἔτι μᾶλλον ἅπαντες ὥρμητο· καὶ οἱ τῆς 112
 φρουρᾶς Ἀντωνίου ταξίαρχοι, ἐστρατευμένοι τε Καί-
 5 σαρι τῷ προτέρῳ καὶ ἐς τὰ μέγιστα ὑπ' Ἀντωνίου
 τότε προτιμώμενοι, τὴν ὕβριν αὐτὸν ἐπισχεῖν ἠξίου-
 ναι διὰ σφᾶς καὶ δι' ἑαυτὸν, ὑπὸ Καίσαρι στρατευσά-
 μενον καὶ τῶνδε τῶν οἱ παρόντων ἀγαθῶν παρ'
 ἐκείνου τυχόντα. συγγινώσκων οὖν ὁ Ἀντώνιος ἀλη- 113
 10 θέσιν οὖσιν τούτοις καὶ τοὺς προφέροντας αὐτὰ αἰδού-
 μενος, ἤδη δέ τι καὶ τοῦ Καίσαρος αὐτοῦ διὰ τὸν
 δῆμον ἐς τὴν ἀλλαγὴν τῆς Κελτικῆς δεόμενος, ὡμο-
 λόγει τοῖς λεγομένοις καὶ ἐπώμνυνεν αὐτὰ καὶ οἱ πάν-
 ἀβούλητα εἶναι, τῆς δὲ γνώμης τοῦ νεανίσκου ἔνεκεν
 15 μετατίθεσθαι, ἐπηρμένου τε ἐπαχθῶς ἔτι τηλικούδε
 ὄντος καὶ οὐδὲν ἔχοντος αἰδέσιμον ἢ τίμιον ἐς πρεσβυ-
 τέρους τε καὶ ἐς ἄρχοντας· ἅπερ αὐτοῦ μὲν χάριν 114
 τοῦ νεανίσκου χορῆζειν ἔτι νουθεσίας, σφῶν δὲ τῶν
 ταῦτα ἀξιούντων ἔνεκα αὐτὸς καθέξειν τῆς ὀργῆς
 20 καὶ ἐς τὴν προτέραν ἑαυτοῦ φύσιν τε καὶ γνώμην
 30 ἐπανήξειν, ἣν ἀκείνους ἀπέχεται τῆς ἀμετρίας. ταῦτα 115
 οἱ ταξίαρχοι ἀσπασάμενοι συνῆγον ἀμφοτέρους. οἱ
 δὲ ἐπεμέμφοντο ἀλλήλοις καὶ συνέβαινον ἐς φιλίαν.
 ὃ τε νόμος ὁ περὶ τῆς Κελτικῆς προυγγράφετο ἀντίκα,
 25 ὀρρωδούσης πάνυ τῆς βουλῆς καὶ ἐπινοούσης, εἰ μὲν
 ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν προβουλεύει, κωλύειν προβουλευό-

1 διαπειλησαμένου ci. Mend. (v. Cob., Nov. lect. p. 624 sq.), sed cf. Blass, Gramm. d. neutest. Griech.² p. 189 et 54, Polyaen. 7, 35, 2 1 sq. πικρότερον τῷ καίσαρι a 3 <ἐπαμύνειν> ὥρμητο ci. Mend., sed ὥρμητο = incitati sunt, cf. Steph. thes. s. v. ὀρμάω in fine 15 μεταθέσθαι maluit Mend., ut videtur, inut., cf. etiam Schw. t. III p. 807 26 προβουλεύει] 'singularis locutio' (Mend.)

44 a. C.

- μενον, εἰ δὲ ἀπροβούλευτον ἐς τὸν δῆμον ἐσφέροι,
 τοὺς δημάρχους ἐς κώλυσιν ἐπιπέμπειν. ἦσαν δ' οἱ
 καὶ τὸ ἔθνος ὅλως ἐλευθεροῦν ἡγεμονίας ἡξίου·
 116 οὕτως ἐδεδοίκεσαν ἀρχοῦ τὴν Κελτικὴν οὔσαν. ὁ δὲ
 Ἀντώνιος αὐτοῖς ἀντενεκάλει, εἰ Δέκμῳ μὲν αὐτὴν 5
 πιστεύουσιν, ὅτι Καίσαρα ἀπέκτεινεν, αὐτῷ δ' ἀπιστοῦ-
 σιν, ὅτι οὐκ ἀπέκτεινε τὸν καταστρεψάμενον αὐτὴν
 καὶ κλίναντα ἐς γόνυ, ἀπορρίπτων ἤδη ταῦτα φανερώς
 117 ἐς ἅπαντας ὥς ἐφηδομένους τοῖς γεγονόσιν. ἐλθούσης
 δὲ τῆς κυρίας ἡμέρας ἡ μὲν βουλή τὴν λοχίτιν ἐνό- 10
 μιζεν ἐκκλησίαν συλλεγῆσεσθαι, οἱ δὲ νυκτὸς ἔτι τὴν
 ἀγορὰν περισχοινισάμενοι τὴν φυλétιν ἐκάλουν, ἀπὸ
 118 συνθήματος ἐληλυθυῖαν. καὶ ὁ δημότης λεώς, ἀχθόμενος
 τῷ Ἀντωνίῳ, συνέπρασεν ὅμως διὰ τὸν Καίσαρα
 ἐφεστῶτα τοῖς περισχοινίσμασι καὶ δεόμενον. ἐδεῖτο 15
 δὲ μάλιστα μὲν, ἵνα μὴ Δέκμος ἄρχοι χώρας τε ἐπι-
 καίρου καὶ στρατιᾶς ἀνδροφόνος ὢν τοῦ πατρός, ἐπὶ
 δὲ τούτῳ καὶ ἐς χάριν Ἀντωνίου συνηλλαγμένου. προσ-
 εδόκα δὲ ἄρα τι καὶ αὐτὸς ἀντιλήψεσθαι παρὰ Ἀντωνίου.
 119 διαφθαρέντων δὲ χρήμασι τῶν δημάρχων ὑπ' Ἀντωνίου 20
 καὶ κατασιωπώντων ὁ νόμος ἐκυροῦτο, καὶ ὁ στρατὸς
 Ἀντωνίῳ μετ' αἰτίας εὐπρεποῦς ἤδη τὸν Ἰόνιον ἐπέρα.
 120 τῶν δὲ δημάρχων τινὸς ἀποθανόντος, ἐς τὴν <ἀντ'> 31
 αὐτοῦ χειροτονίαν ὁ Καῖσαρ συνέπρασεν Φλαμινίῳ· καὶ

6 αὐτῷ Οἱ, corr. Mend. cum C 10 φυλέτιν et 12 λοχίτιν
 habent libri, transposuit Schw., probavit Willems II p. 748
 adn. 2; sed cf. etiam Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 379 adn. 6
 13 <συν>εληλυθυῖαν ci. Keil 16 ἄρχη V 17 ad στρατιᾶς
 adiectivum desideravit Mend., potest addi <πολλῆς>, cf. § 150
 18 <οἱ> συνηλλαγμένου ci. Mend. ex C, at cf. ad I § 263
 23 sq. <ἀντ'> αὐτοῦ scripsi monente Keil, αὐτοῦ Οἱ, alterius
 vertit C, ἄλλου Musgr., vulgo

23 τινὸς] Cinnam (cf. II § 613) intellegunt Drumann I² p. 93,
 Ihne VII p. 347, sine causa idonea

ὁ δῆμος οἰόμενος αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα τῆς ἀρχῆς διὰ τὸ
 νεώτερον τῆς ἡλικίας οὐ παραγγέλλειν, ἐπενόουν ἐν
 ταῖς χειροτονίαις δῆμαρχον ἀποφῆναι τὸν Καίσαρα. ἡ 121
 δὲ βουλὴ τῆς αὐξήσεως ἐφθόνει καὶ ἐδεδολέει, μὴ δη-
 5 μαρχῶν τοὺς φονέας τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν δῆμον ἐς
 δίκην ἀπαγάγοι· Ἀντώνιος τε τῆς ἄρτι συγκειμένης
 πρὸς τὸν Καίσαρα φιλίας ὑπεριδὼν, εἴτε ἐς χάριν τῆς
 βουλῆς ἢ παρηγορίαν, ἀχθομένης τῷ περὶ τῆς Κελτικῆς
 νόμῳ, εἴτε ἀπ' οἰκείας γνώμης, προύγραφεν ὡς ὑπα-
 10 τος μηδενὶ Καίσαρα ἐγχειρεῖν παρὰ νόμῳ, ἢ χρῆσεσθαι
 κατ' αὐτοῦ παντὶ μέτρῳ τῆς ἐξουσίας. ἀχαρίστου δ' 122
 ἐς τὸν Καίσαρα καὶ ὑβριστικῆς ἅμα ἐς αὐτὸν καὶ τὸν
 δῆμον τῆς προγραφῆς γενομένης, ὁ μὲν δῆμος διώρ-
 γιστο καὶ φιλονικῆσειν ἔμελλον ἐν ταῖς χειροτονίαις,
 15 ὥστε δεῖσαι τὸν Ἀντώνιον καὶ ἀνελεῖν τὴν χειροτονίαν,
 τοῖς ὑπολοίποις τῶν δημάρχων ἀρκούμενον· ὁ δὲ Καί- 123
 σαρ, ὡς σαφῶς ἐπιβουλευόμενος ἤδη, πολλοὺς περι-
 έπεμπεν ἐς τε τὰς τοῦ πατρὸς ἀποικίδας πόλεις ἐξ-
 αγγέλλειν, ἃ πάσχοι, καὶ τὴν ἐκάστων γνώμην κατα-
 20 μανθάνειν· ἔπεμπε δὲ καὶ ἐς τὰ Ἀντωνίου στρατόπεδα
 ἐπιμίσγνυσθαι τινὰς ἀγορὰν φέροντας καὶ ἐντυγχάνειν
 τοῖς θαρροῦσι μάλιστα καὶ ἐς τὸ πλῆθος διαρριπτεῖν
 ἀφανῶς βιβλία.

32 καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν· οἱ ταξίαρχοι δὲ αὐτίς 124
 25 παρὰ Ἀντωνίου καιρὸν αἰτήσαντες ἔλεγον· “ἡμεῖς, ὦ

4 <οἱ> ἐφθόνει ci. Mend., inculcans hiatum, cf. etiam ad I § 223 6 ἐπαγάγοι ci. Schw. 9 ἀποικίας γνώμη libri, corr. Schw. 10 χρῆσασθαι, ut videtur, i 12 αὐτὸν καὶ C fortasse recte omisisse ci. Mend. 18 αὐτοῦ post πατρὸς add. a 22 τοῖς θαρροῦσι] οἷς θαρροῦσι ci. Mend., τοῖς θορ-βοῦσι Nauck 24 αὐτίς h. l. intellegi non posse nisi ex mutatione auctorum, quos App. adhibuit, affirmavit Soltan, Philol., Suppl. 7 (1899) p. 616, sed est ‘iterum’, cf. § 112

44a. C.

Ἀντώνιε, καὶ ὅσοι ἄλλοι μετὰ σοῦ Καίσαρι στρατευ-
 σάμενοι τὴν τε ἡγεμονίαν αὐτῷ συνεστησάμεθα καὶ ἐς
 τὰ καθ' ἡμέραν αὐτῆς ὑπηρεταὶ γιγνόμενοι διατελοῦ-
 μεν, ἔχθρι μὲν ἴσῳ καὶ ἐπιβουλῇ τοὺς φονέας αὐτοῦ
 γιγνώσκομεν εἰς ἡμᾶς χρωμένους καὶ τὴν βουλὴν ἐκεί- 5
 νοις ἐπιτρέπουσαν, τοῦ δήμου δ' ἐξελάσαντος αὐτοὺς
 ἀνεθαρορήσαμεν, οὐ πάντῃ τὰ Καίσαρος ὁρῶντες ἄφιλα
 125 οὐδὲ ἀμνήμονα οὐδὲ ἀχάριστα. τὴν δ' ἐς τὸ μέλλον
 ἀσφάλειαν εἴχομεν ἐν σοί, φίλῳ τε Καίσαρος ὄντι καὶ
 ἡγεμονικωτάτῳ μετ' ἐκείνων ἐκ πάντων καὶ ἄρχοντι 10
 126 νῦν ἡμῶν καὶ ἐς τὰ μάλιστα ἐπιτηδεῖν. ἀναφρομένων
 δὲ τῶν ἐχθρῶν καὶ θρασέως ἐς τε Συρίαν καὶ Μακε-
 δονίαν βιαζομένων καὶ χρήματα καὶ στρατιὰν ἐφ' ἡμᾶς
 συνιστάντων καὶ τῆς βουλῆς σοι Δέκμον ἐπαλειφού-
 σης καὶ σοῦ τὰς φροντίδας ἐς τὴν Καίσαρος τοῦ 15
 νέου διαφορὰν δαπανῶντος, δέδιμεν εἰκότως, μὴ ἐς
 τὸν μέλλοντα καὶ ὅσον οὐπω παρόντα πόλεμον ἢ στά-
 σις ὑμῶν τῷ πολέμῳ συνεπιθῇται καὶ διαπραχθῇ
 127 τοῖς ἐχθροῖς καθ' ἡμῶν, ἃ βούλονται. ὧν ἐνθυμηθέντα
 σε ἄξιόυμεν, ὁσίας τε χάριν ἐς τὸν Καίσαρα καὶ φει- 20
 δοῦς ὑπὲρ ἡμῶν οὐδὲν ἐπιμέμπτων σοι γενομένων
 καὶ πρὸ ἡμῶν αὐτοῦ σοῦ τῶν συμφερόντων οὐνεκα,
 ἕως ἔτι δύνασαι, Καίσαρι μὲν, ὅπερ ἀρκέσει, μόνον
 συνεπαμῦναι τοὺς φονέας τιμωρουμένῳ, σὲ δὲ αὐτίκα
 δυναστεύειν, ἐν ἀμερλίμῳ γενόμενόν τε καὶ ἡμᾶς 25
 γενέσθαι παρασκευάσαντα, τοὺς ὑπὲρ τε σφῶν αὐτῶν
 καὶ ὑπὲρ σοῦ δεδιότας".

3 γενόμενοι διατελοῦμεν a   5 ἐγινώσκομεν ci. Mend.
 6 ἐπιτρέπουσαν Mend., cf. II § 518, ἐπιτρέπουσαν libri
 8 ἀμνήμονα] ἀμνημόνευτα ci. Mend., bene   13 στρατιάς cum
 V scr. Mend., at cf. § 97   23 sq. μὲν, ὅπερ ἀρκέσει μόνον, συνεπα-
 μῦναι vulgo, sed ὅπερ ἀρκέσει pertinet ad μόνον συνεπαμῦναι

- 33 τοσαῦτα τοὺς ταξiάρχους εἰπόντας ὁ Ἀντώνιος ὥδε 128
 ἡμείψατο· ὅση μὲν εὐνοία καὶ σπουδῇ πρὸς Καί-
 σαρα περιόντα ἐχρώμην, φιλοκινδυνότατος ἐκ πάντων
 ἐς τὰς ἐκείνου χρείας γενόμενος, ἴστε σαφῶς, συστρα-
 5 τευσάμενοί τε καὶ <τοῖς> γιγνομένοις παρατυχόντες·
 ὅση δ' αὖ κἀκείνος εἰς ἐμὲ χάριτι καὶ προτιμῇσει χρώ-
 μενος διετέλει, οὐ μαρτυρεῖν ἐμὲ δίκαιον. ἄμφω δὲ 129
 ταῦτα καὶ οἱ φονεῖς εἰδότες συνετίθεντο καμὲ Καίσαρι
 συνανελεῖν, ὥς ἐμοῦ περιόντος οὐ καθέξοντες ὦν
 10 ἐπενόουν. καὶ ὅστις αὐτοὺς μετέπεισε τῆς γνώμης,
 οὐκ εὐνοία τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἔπεισεν, ἀλλ' εὐπρεπεία
 τῆς τυραννοκτονίας, ὥς μὴ δοκῶσι πολλοὺς ὥσπερ ἐχ-
 θροὺς, ἀλλ' ἓνα ἀνελεῖν ὥς τύραννον. τίς ἂν οὖν πιστεύ- 130
 σειεν ἐμὲ Καίσαρός τε ἀμελεῖν εὐεργέτου μοι γεγενη-
 15 μένου καὶ προτιμᾶν τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνου καὶ τὸν
 φόνον ἐκόντα χαρίζεσθαι τοῖς ἐμοῖς ἐπιβούλοις, ὥς
 οἶεται Καῖσαρ ὁ νέος; πόθεν οὖν αὐτοῖς ἀμνηστία
 τοῦ φόνου καὶ ἡγεμονίαι; ταῦτα γὰρ ἐπικαλεῖν, ἀντὶ
 34 τῆς βουλῆς, ἐμοὶ βούλεται. μάθετε, ὥς ἐγένετο. Καί- 131
 20 σαρὸς ἐν τῷ βουλευτηρίῳ σφαγέντος ἄφνω, δέος ἐπ-
 ἔσχεν ἐκ πάντων δὴ μάλιστα πλεῖστον ἐμὲ φιλία τε
 αὐτοῦ Καίσαρος καὶ ἀγνοία τοῦ ἀκριβοῦς· οὐ γάρ πω
 τὴν συνθήκην ἐώρων οὐδὲ ἐπὶ ὅσοις. ὁ δὲ δῆμος 132
 ἐθορυβεῖτο, καὶ οἱ σφαγεῖς σὺν μονομάχοις τὸ Καπι-
 25 τώλιον καταλαβόντες ἀπέκλειον, καὶ ἡ βουλή σὺν
 ἐκείνοις ἦν, ἥ καὶ νῦν ἐστὶ φανερώτερον, γέρα τε τοῖς

5 <τοῖς> addebat H. Steph., rec. Mend., his quae gesta sunt
 vertit C 10 τῆς γνώμης spuria esse ci. Mend., μετέστησε

maluit Keil 11 οὐκ εὐνοία] οὐ προνοία ci. Mend., non recte

12 τῆς cum i vulgo omissum 16 'ἐμοῖς mire pro ἐμοὶ vel
 ἐμοῦ dictum' (Mend.); cf. Syr. c. 61: τοῖς ἐμοῖς φιλτάτοις

18 ἡγεμονίαι H. Steph., cf. § 58, ἡγεμονία libri 23 οὐδὲ Nauck,
 οὔτε Οἱ 26 ἦ] ἦ ci. Bk., male

- ἀνελοῦσιν ὥς τυραννοκτόνοις ἐψηφίζετο. καὶ εἰ τύραν-
 νος ὁ Καῖσαρ ἐφάνη, ἡμῖν ὑπῆρχεν ἀπολέσθαι πᾶσιν
 133 ὥς τυράννου φίλοις. ὧδε δὴ με ἔχοντα θορύβου καὶ
 μερίμνης καὶ δέους, ὅτε οὐκ ἦν ἔγνων παρὰδοξον
 οὐδὲ ἀπορῆσαι, σκοποῦντες εὐρήσετε, ἔνθα μὲν ἔδει 5
 τόλμης, θρασύτατον, ἔνθα δὲ ὑποκρίσεως, εὐμήχανον.
 134 τὸ μὲν δὴ πρῶτον ἐκ πάντων καὶ τὰ λοιπὰ συνέχον
 ἦν ἀναιρεθῆναι τὰ γέρεα τὰ ψηφιζόμενα τοῖς ἀνδρά-
 σιν· ὅπερ, ἀντιτάξας ἑμαυτὸν ἐγὼ τῇ τε βουλῇ καὶ
 τοῖς σφαγεῦσιν ἐγκρατῶς, ἔπραττον σὺν θράσει παρα- 10
 βόλῳ καὶ ἐπικινδύνῳ, τότε μόνον ἡγούμενος ἡμᾶς
 τοὺς Καίσαρος ἀσφαλῶς περιέσεσθαι, ὅταν μὴ Καῖσαρ
 135 εἶναι δόξῃ τύραννος. τῷ δ' αὐτῷ δέει τῶν ἐχθρῶν
 καὶ τῆς βουλῆς αὐτῆς ἐχομένων, ὅτε μὴ Καῖσαρ εἴη
 τύραννος, ἀνδροφονίας αὐτοὺς ἀλώσεσθαι καὶ διὰ 15
 τοῦτο φιλονικούντων, εἷξα τῆς ἀμνηστίας διδομένης
 136 ἀντὶ τῶν γερῶν, ἵν' ὅσων ἔχρηζον ἀντιλάβοιμι. τὰ δὲ
 ἦν πόσα καὶ πηλικά; μῆτε τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Καί-
 σαρος ἀπηλεῖφθαι τὴν ἑμοὶ μάλιστα πάντων ἡδίστην
 μῆτε τὴν περιουσίαν δεδημεῦσθαι μῆτε τὴν θέσιν, ἐφ' 20
 ἣ νῦν οὗτος γαυριᾷ, διαλελύσθαι μῆτε τὰς διαθήκας
 ἀκύρους γενέσθαι τό τε σῶμα τεθάρφθαι βασιλικῶς
 καὶ τιμὰς αὐτῷ τὰς πάλαι δεδομένας ἀθανάτους δια-
 μένειν καὶ τὰ πεπραγμένα πάντα κύρια εἶναι καὶ τὸν
 ἐκείνου παῖδα καὶ τοὺς φίλους ἡμᾶς, καὶ στρατηγοὺς 25
 καὶ στρατιώτας, ἐν ἀσφαλεῖ γενέσθαι σωτηρίᾳ καὶ ἐν-
 137 δόξῳ βίῳ ἀντὶ ἐπονειδίστου. ἄρ' ὑμῖν ὀλίγα ἢ σμικρὰ 35

4 sq. ὅτε — ἀπορῆσαι] i. e. 'tum cum non licebat consilium temerarium capere neque animi pendere' (Keil); vulgo γνώμης iungebatur cum ἀπορῆσαι, Nauck etiam eo transponi voluit.
 17 ἐχρηζόναντιλάβοιμοι (sic) B   23 sq. διαμένειν H. Steph., διαμενεῖν Oi   25 sq. interpunxi post ἡμᾶς et στρατιώτας :

τῆς ἀμνηστίας τὴν βουλὴν ἀνταιτῆσαι δοκῶ; ἢ δοῦναι
 ἂν αὐτὰ ἢ βουλὴ χωρὶς τῆς ἀμνηστίας; ἣν μὲν δὴ
 καὶ καθαρῶς ἀντιδοῦναι τάδε τῶνδε ἄξιον καὶ φείσα-
 σθαι σὺν ἀληθειῇ γνώμῃ φονέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἀθανά-
 5 του Καίσαρος δόξης καὶ ἡμῶν ἀσφαλοῦς σωτηρίας·
 οὐ μὴν ἐγὼ μετὰ τῆσδε τῆς γνώμης ἐποιοῦν, ἀλλ'
 ἀνатиθέμενος τὴν δίκην. ἐπεὶ γέ τοι τῆς βουλῆς ἐς 138
 ἃ πρῶτα ἔχρηξον ἐκράτησα καὶ οἱ σφαγεῖς ὥς ἐν
 ἀμερλίμῳ μεθεῖντο, ἀνεθάρρησα καὶ τὴν ἀμνηστείαν
 10 παρέλκον, οὐ ψηφίσμασιν ἢ δόγμασιν (οὐ γὰρ ἦν),
 ἀλλ' ἀσήμερ δημοκοπία, τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐπὶ
 προφάσει τῆς ταφῆς ἐς τὴν ἀγορὰν ἐκφέρων καὶ τὰ
 τραύματα ἀπογυμνῶν καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν
 ἐσθῆτα ἐπιδεικνὺς ἡμαγμένην τε καὶ κατακεκομμένην
 15 καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ φιλόδημον αὐτοῦ παλιλλογῶν,
 ἐκπαθῶς ἐν μέσῳ καὶ ὀδυρόμενος μὲν ὥς ἀνηρημένον,
 κατακαλῶν δ' ὥς θεόν. τάδε γάρ μου τὰ ἔργα καὶ 139
 ῥήματα ἠρέθισε τὸν δῆμον καὶ τὸ πῦρ ἤψε μετὰ τὴν
 ἀμνηστείαν καὶ ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν ἔπεμψε καὶ
 20 τοὺς ἄνδρας ἐξέβαλε τῆς πόλεως. τοῦτο δ' ὅπως ἀντι- 140
 πραττούσης καὶ λυπουμένης τῆς βουλῆς ἐγένετο, αὐ-
 τήκα ἔδειξαν, ἐμὲ μὲν αἰτιώμενοι τῆς δημοκοπίας,
 τοὺς δὲ φονεῆς ἐκπέμψαντες ἐπὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγε-
 μονίας, Βροῦτον δὲ καὶ Κάσσιον ἐς Συρίαν καὶ Μακε-
 25 δονίαν, αἱ μεστὰὶ μεγάλων στρατῶν ἦσαν, ἐπείγεσθαι
 καὶ πρὸ τοῦ δεδομένου χρόνου διδάξαντες ἐπὶ προ-
 φάσει φροντίδος σίτου. ἕτερον δὴ με δέος ἔτι μείζον 141
 ἐπελάμβανεν, οὐκ ἔχοντά πῶ στρατὸν ἴδιον οὐδένα,

3 τάδε] ταῦτα V   14 διακεκομμένην ci. Mend.   15 παλι-
 λογῶν V   22 τῆς deleri voluit Mend.   26 διατάξαντες ci.
 Musgr. coll. IV § 246, prob. Mend., at cf. Mac. fr. 17, IV § 522

44 a. C.

μὴ πρὸς ἐνόπλους τοσούσδε ἄνοπλοι καθιστώμεθα.
 καὶ ὁ σύναρχος ὑποπτος ἦν, ἐμοὶ τε διάφορος ὢν αἰεὶ
 καὶ ὑπόκρινόμενος ἐπιβουλεῦσαι τῷ Καίσαρι καὶ τὴν
 142 ἡμέραν τοῦ φόνου γενέθλιον τῇ πόλει τιθέμενος. ὧδε 36
 δὲ ἀπορῶν καὶ ἐπειγόμενος ἐξοπλίσαι τοὺς πολεμίους 5
 καὶ ἐς ἡμᾶς ἀντ' ἐκείνων τὰ ὅπλα μετενεγκεῖν, Ἀμά-
 τιον ἔκτεινα καὶ κατεκάλεσα Πομπήιον, ἵνα τοῖσδε
 143 αὐθις ἀλοῦσα ἡ βουλὴ πρὸς με μεταθοῖτο. καὶ οὐδ'
 ὥς αὐτῇ πιστεύων ἔπεισα Συρίαν αἰτεῖν Δολοβέλλαν,
 οὐ παρὰ τῆς βουλῆς, ἀλλὰ παρὰ τοῦ δήμου νόμῳ, καὶ 10
 συνέπραξα αἰτοῦντι, ἵνα τοῖς τε σφαγεῦσι Δολοβέλλας
 ἐχθρὸς ἀντὶ φίλου γένοιτο καὶ τοῖς βουλευταῖς αἰσχροὺν
 ἢ μετὰ Δολοβέλλαν ἀντειπεῖν ἐμοὶ περὶ Μακεδονίας.
 -144 οὐ μὲντ' ἂν οὐδ' ὥς μοι Μακεδονίαν ἔδοσαν, οὐδ'
 ἐπὶ Δολοβέλλα, διὰ τὴν ἐν αὐτῇ στρατιάν, εἰ μὴ τὴν 15
 στρατιὰν προμεθῆκα τῷ Δολοβέλλα ὥς Συρίαν καὶ
 145 τὰ ἐς Πάρθους διαλαχόντι. τοὺς δ' αὖ περὶ τὸν
 Κάσσιον οὔτε Μακεδονίαν ἀφείλοντο ἂν οὔτε Συρίαν,
 μὴ ἕτερα αὐτοῖς ἐς ἀσφάλειαν ἀντιλαβόντες ἔθνη.
 δεῖσαν οὖν ἀντιδοῦναι θεάσασθε, οἷα ἀνθ' οἷων καὶ 20
 ὥς στρατοῦ γυμνὰ ἐδόθη, Κυρήνη τε καὶ Κρήτη· ὦν
 καὶ οἱ ἐχθροὶ καταφρονοῦσιν οὐκ ἀσφαλῶν σφίσιν
 146 ὄντων καὶ ἐς τὰ ἀφηρημένα βιάζονται. οὕτω μὲν δὴ
 καὶ ὁ στρατὸς ἐς Δολοβέλλαν μετενήνεκτο ἀπὸ τῶν
 ἐχθρῶν τέχναις καὶ μηχαναῖς καὶ ἀντιδόσεσιν ἐτέρων· 25

3 συνεπιβουλεῦσαι ci. Mend., quo non videtur opus

4 γενέσιον O, γενέσθαι ἐν i, in quo et γενέθλιον et γενέσιον

latere ci. Mend.; illud reposui 5 δὲ ἀπορῶν] διαπορῶν af

6 ἀντ'] ἀπ' ci. Mend., contra iure Kratt p. 40, cf. § 130. 179

9 ἔπειτα i τὸν ante Δολοβέλλαν add. a 13 ἢ] εἴη ci.

Mend. 14 οὐ] οὕτω V 16 προμεθῆκαν i 19 ἀντιλαβόντες

bene habet, ἀντιδόντες, ut vertit C, ci. H. Steph. 20 ἀντι-

δοῦναι <τι> ex C ci. Mend. 22 <ὥς> οὐκ ci. H. Steph., inut.

οὐ γὰρ πω τῶν ὀπλῶν φανέντων ὑπὸ τοῖς νόμοις
 37 ἔδει πράσσειν· γεγεννημένων δὲ τῶνδε καὶ τῶν ἐχθρῶν 147
 ἕτερον στρατὸν ἀγειράντων, ἔδει μοι τοῦ περὶ τὴν
 Μακεδονίαν στρατοῦ καὶ προφάσεως ἠπόρουν. φήμη
 5 δὲ κατέσκηψε Γέτας Μακεδονίαν πορθεῖν. ἀπιστου- 148
 μένης δὲ καὶ ταύτης καὶ τῶν ἐπισκεψομένων ἀπ-
 εσταλμένων, εἰσηγησάμην ἐγὼ περὶ τῆς δικτάτορος ἀρ-
 χῆς μὴ ἐξεῖναι μήτε εἰπεῖν μήτε ἐπιψηφίσαι μήτε
 λαβεῖν διδομένην· ᾧ δὴ μάλιστα ὑπαχθέντες ἔδοσαν
 10 μοι τὸν στρατόν. καὶ ἐγὼ τότε πρῶτον ἑμαυτὸν ἡγῃ- 149
 σάμην ἰσόπαλον εἶναι τοῖς ἐχθροῖς, οὐ τοῖσδε τοῖς
 φανεροῖς, ὥς οἴεται Καῖσαρ, ἀλλὰ τοῖς πλεοσί τε καὶ
 δυνατωτέροις καὶ ἀφανέσιν ἔτι εἶναι θέλουσι. ταῦτα 150
 δ' ἐργασαμένῳ μοι ἕτερος τῶν σφαγέων ἔλειπεν ἐν
 15 πλευραῖς, Βροῦτος ὁ Δέκμος, ἡγούμενος καὶ ὁδε χώ-
 ρας ἐπικαίρου καὶ στρατοῦ πολλοῦ· ὃν ἐγὼ καὶ θρασύ-
 τερον εἰδὼς τὴν Κελτικὴν ἀφηρούμην, ἐς εὐπρέπειαν
 ἔτι τῆς βουλῆς Μακεδονίαν ὑπισχνούμενος ἀντιδώσειν,
 γυμνὴν στρατοῦ γενομένην. ἀγανακτούσης δὲ τῆς 151
 20 βουλῆς καὶ τὴν ἐνέδραν ἥδη καθορώσης καὶ ἴστε
 οἷα καὶ ὅσα Δέκμῳ πολλῶν γραφόντων καὶ ἐπαλει-
 φόντων ἥδη τοὺς μετ' ἐμὲ ὑπάτους, ἐγὼ θρασύτερον
 ἔτι τὸ μὲν ἔθνος, ἀντὶ τῆς βουλῆς, νόμῳ παρὰ τοῦ
 δήμου λαβεῖν ἐπενόησα, τὸν δὲ στρατὸν ἀπὸ τῆς
 25 Μακεδονίας ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπέρων ὥς χρησόμενος

5 δὲ] δὴ scr. Bk. et Mend., h. l. perperam, cf. § 93

6 καὶ ante ταύτης om. V 7 τῆς delendum ci. Mend. coll.

§ 94 8 ἐξεῖναι <τῷ> ci. Mend., cf. ibid. 12 ὥς οἴεται

Καῖσαρ del. Nauck, sed verba minaciter in Caesarem videntur
dicta (Regling) 14 ἔλιπεν i 18 ἔτι τῆς βουλῆς] τῆς ἐπιβουλῆς

ci. Schw., quod probavit Mend., τῆς βουλῆς potius delet Kratt
p. 13, τῇ βουλῇ ci. Keil. Verto: 'ut decorum etiamtum ad-

versus senatum (vel senatus) servarem'

44 a. C.

- δὴ ἐς τὰ ἐπείγοντα. καὶ σὺν θεοῖς εἰπεῖν, χρησόμεθα,
 152 ὥς ἂν αἱ χρεῖαι καλῶσιν. οὕτως ἐκ πολλοῦ δέους 38
 τοῦ πρὶν ἡμᾶς ἐπισχόντος μετεβάλομεν ἔς τε ἀσφά-
 λειαν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἐγκρατῇ καὶ ἐς θάρσος ἐπὶ
 τοὺς ἐχθρούς· ὧν ἐκφανέντων ἀνεφάνη καὶ ἡ τῶν 5
 153 πλεόνων ἐς τοὺς πολεμίους σπουδῇ. ὁρᾶτε γάρ, ὅση
 μὲν αὐτοῖς ἐστὶ μεταμέλεια τῶν ἐψηφισμένων, ὅσος
 δὲ ἀγὼν ἀφελέσθαι με τὴν Κελτικὴν ἤδη δεδομένην.
 ἴστε, ἃ γράφουσι Δέκμῳ καὶ ὅσα τοὺς ὑπάτους <τοὺς>
 μετ' ἐμὲ πείθουσι περὶ τῆς Κελτικῆς μεταψηφίσασθαι. 10
 154 ἀλλὰ σὺν θεοῖς τε πατρώοις καὶ σὺν εὐσεβεῖ γνώμῃ
 καὶ σὺν ταῖς ὑμετέροις ἀνδραγαθίαις, μεθ' ὧν καὶ
 ὁ Καῖσαρ ἐκράτει, ἀμννοῦμεν αὐτῷ, τῷ τε σώματι
 ἐπεξιόντες καὶ τῇ γνώμῃ βοηθοῦντες.
 155 ταῦτά μοι γιγνόμενα μὲν, ὧ συστρατιῶται, ἔτι 15
 ἔχρησον ἀπόρρητα εἶναι, γενόμενα δὲ ἐξενήνεκται πρὸς
 ὑμᾶς, οὓς ἐγὼ καὶ ἔργου καὶ λόγου κοινωνοὺς ἐς ἅπαντα
 τίθεμαι. καὶ τοῖς ἄλλοις, εἴ τινες αὐτὰ οὐ συννορῶσι,
 μεταφέρετε, πλὴν μόνου Καίσαρος ἀχαρίστως ἐς ἡμᾶς
 ἔχοντος". 20
 156 τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου διεξιόντος, παρέστη τοῖς 39
 ταξιάρχαις αὐτὸν ἅπαντα μετ' ἐχθρας ἀκριβοὺς ἐς
 τοὺς ἀνδροφόνους, ἐπιτεχνάζοντα τῇ βουλῇ, πεποιηκέ-
 ναι. ἡξίουν δὲ καὶ ὥς τῷ Καίσαρι συναλλαγῆναι
 καὶ πείσαντες αὐτοὺς συνήλλασσον αὐθις ἐν τῷ Καπι- 25
 157 τωλίῳ. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ὁ Ἀντώνιος τῶν σωματο-

2 ὥς ἂν] ὅταν ci. Musgr., inut. 9 ἴστε <δὲ> ἃ ci. Schw.
 <τοὺς> add. Bk., τοὺς μετ' ἐμὲ ὑπάτους voluerat Schw., contra
 Kratt p. 20, nihil tamen probans 10 μεταψηφίσεσθαι a,
 μεταψηφίσεσθε bf 12 ὑμετέροις iC 17 ἐς om. i 18 οἱ
 τινες V 22 ταξιάρχοις scr. Mend. 24 <αὐτὸν> τῷ ci. Mend.,
 sed cf. ad I § 223

φυλάκων τινὰς ἐς τοὺς φίλους παρήγαγεν ὥς ὑπηρέτας
γενομένους ἐπιβουλευόντος αὐτῷ τοῦ Καίσαρος, εἴτε
συκοφαντῶν εἴτε τῷ ὄντι νομίσας εἴτε περὶ τῶν εἰς
τὰ στρατόπεδα περιπεμφθέντων πυθόμενος καὶ τὴν
5 ἐς τὸ ἔργον ἐπιβουλὴν μεταφέρων ἐς τὸ σῶμα. ὃ τε 158
λόγος ἐκδραμῶν αὐτίκα θόρυβον ἤγειρε πάνδημον,
καὶ ἀγανάκτησις ἦν. ὀλίγοι μὲν γάρ, οἷς τι λογισμοῦ
βαθέος ἦν, ἤδεσαν Καίσαρι συμφέρειν Ἀντώνιον καὶ
βλάπτοντα ὅμως περιεῖναι, ἐπίφοβον ὄντα τοῖς φονεῦ-
10 σιν· ἀποθανόντος γὰρ ἀδεέστερον ἐκείνους ἄπασιν
ἐπιτολήσειν, βοηθουμένους μάλιστα ὑπὸ τῆς βουλῆς.
ᾧδε μὲν εἶκαζον οἱ συνετώτεροι· τὸ δὲ πλεόν, ὁρῶν- 159
τες, οἷα καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὁ Καῖσαρ ὑβριζόμενός
τε καὶ ζημιούμενος πάσχοι, οὐκ ἄπιστον ἐτίθεντο τὴν
15 διαβολὴν οὐδὲ ὅσιον ἢ ἀνεκτὸν ἐνόμιζον Ἀντώνιον
ὑπατεύοντα ἐς τὸ σῶμα ἐπιβεβουλεῦσθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ 160
καὶ πρὸς οὕτως ἔχοντας ἐξέτρεχε σὺν ὀργῇ μανιώδει
καὶ ἐβόα αὐτὸς ἐπιβουλεύεσθαι πρὸς Ἀντωνίου ἐς τὴν
παρὰ τῷ δήμῳ φιλίαν ἔτι οἱ μόνην οὐσαν· ἐπὶ τε
20 τὰς θύρας τοῦ Ἀντωνίου δραμῶν τὰ αὐτὰ ἐβόα καὶ
θεοὺς ἐμαρτύρετο καὶ ἀράς ἤρᾶτο πάσας καὶ ἐς δίκην
ἐλθεῖν προυκαλεῖτο. οὐδενὸς δὲ προΐοντος, “ἐν τοῖς 161
φίλοις”, ἔφη, “δέχομαι τοῖς σοῖς κριθῆναι”, καὶ εἰπὼν
ἐπέτρεχεν ἔσω. κωλυθεῖς δὲ αὐθις ὥμωζε καὶ ἐλοι-
25 δορεῖτο αὐτῷ καὶ τοῖς περὶ θύρας ἠγανάκτει κωλύουσι
τὸν Ἀντώνιον ἐλεγχθῆναι. ἀπιὼν τε τὸν δῆμον ἐμαρ- 162

2 αὐτῷ libri, corr. Keil 3 νομήσας B 8 βαθέος] βάθος ci.
Lennep ad Phalar. epist. II p. 6, inut. 10 ἀδεέστερον (sic) V 14 ἐτί-
θεντο Schw., ἐτίθετο Oi, quod tenet Kratt p. 6 16 ἐπιβουλεύεσθαι
ex C ci. Mend., at perfectum videtur oppositum praesenti v. 18
18 αὐτὸς — 20 ἐβόα om. V 23 ἔφη om. V 24 ἐσέτρεχεν ci. Mend.,
sed est ἔτρεχεν ἐπὶ τῷ εἰπεῖν ἔσω αὐθις ante ἐλοιδορεῖτο poni
voluit Mend., inut. 25 <ὥς> κωλύουσι malim cum Mend.

44a. C.

- τύρετο, εἴ τι πάθοι, πρὸς Ἀντωνίου δολοφονεῖσθαι.
 λεγομένων δὲ τῶνδε σὺν πάθει πολλῷ μετέπιπτε τὸ πλη-
 θος, καὶ τις αὐτοῖς τῆς πρὶν δόξης μετάνοια ἐνεγίνετο.
 163 εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τότε ἀπιστοῦντες ὥκνουν ἑκατέρῳ τὸ
 πιστὸν νέμειν, καὶ τινες ὑπόκρισιν ἀμφοῖν τὰ γιγνόμενα 5
 διέβαλλον εἶναι, συνθεμένων μὲν ἄρτι ἐν ἱερῷ, μηχα-
 νωμένων δὲ ταῦτα ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς. οἱ δὲ αὐτὰ τὸν
 Ἀντώνιον ἡγοῦντο ἐπινοεῖν εἰς ἀφορμὴν φρουρᾶς πλεί-
 ονος ἢ ἐς ἀλλοτριώσειν τῶν κληρουχιῶν Καίσαρι. 9
 164 ὥς δὲ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τῶν κρύφα ἀπεσταλμένων 40
 ἀπηγγέλθη τὸν ἐν Βρεντεσίῳ στρατὸν καὶ τοὺς ἀπ-
 ρισμένους ἐν ὀργῇ τὸν Ἀντώνιον ἔχειν, ἀμελοῦντα τοῦ
 Καίσαρος φόνου, καὶ σφᾶς ἐπικουρήσειν, ἂν δύνων-
 ται, ὁ μὲν Ἀντώνιος ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐξῆι διὰ τάδε.
 δέσας δὲ ὁ Καῖσαρ, μὴ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐπανελθὼν 15
 ἀφρούρητον αὐτὸν λάβοι, χρήματα φέρων εἰς Καμπα-
 νίαν ἦι, πείσων τὰς πόλεις οἱ στρατεύεσθαι, τὰς ὑπὸ
 165 τοῦ πατρὸς ᾠκισμένας. καὶ ἔπεισε Καλατίαν πρῶτην,
 ἐπὶ δ' ἐκείνην Κασιλῖνον, δύο τάσδε Καπύης ἑκατέρω
 θεν· ἐπιδούς δ' ἐκάστῳ δραχμὰς πεντακοσίας ἤγεν ἐς 20
 μυρίους ἄνδρας, οὔτε ὥπλισμένους ἐντελῶς οὔτε συν-
 τεταγμένους πῶ κατὰ ἴλας, ἀλλ' ὥς ἐς μόνην τοῦ σώ-
 166 ματος φυλακὴν, ὑφ' ἐνὶ σημείῳ. οἱ δὲ ἐν ἄστει τὸν
 Ἀντώνιον δεδιότες μετὰ στρατιᾶς ἐπανιόντα, ὥς ἐπύ-
 θοντο καὶ τὸν Καίσαρα μεθ' ἑτέρας προσιέναι, οἱ μὲν 25

4 ἑκατέρῳ] θατέρῳ (vel τῷ ἑτέρῳ) ci. Mend., probabiliter
 8 ἐπινοῆσαι ci. idem 14 διὰ τάδε] διὰ τάχους ci. Nauck,
 inut. 16 αὐτὸν libri, corr. Mend. λάβη V 17 οἱ scripsi
 cum B, οἱ vulgo 18 κελατίαν libri, corr. Gel. 19 Κασι-
 λῖνον Gel., καὶ σίλιον V Ci, καὶ κύλιον B 20 ἐπιδούς] δια-
 δούς ci. Mend, at cf. II § 368, III § 196. 254, IV § 422; *polli-*
citus C, falso, cf. Cass. D. 45, 12, 2 συνῆγεν ci. Mend., in
unum coegit C.

διπλασίως ἐδεδοίκεσαν, οἱ δ' ὥς χρησόμενοι κατ' Ἀν-
 τωνίου Καίσαρι ἡσμένιζον· οἱ δὲ αὐτῶν τὰς ἐν τῷ
 Καπιτωλίῳ διαλλαγὰς ἐωρακότες ὑπόκρισιν ἐνόμιζον
 4 εἶναι τὰ γιγνόμενα καὶ ἀντίδοσιν Ἀντωνίῳ μὲν δυ-
 41 ναστείας, Καίσαρι δὲ τῶν φονέων. ὧδε δὲ αὐτῶν θορυ- 167
 βουμένων, Καννούτιος ὁ δῆμαρχος, ἐχθρὸς ὢν Ἀντωνίῳ
 καὶ παρ' αὐτὸν Καίσαρι φίλος, ὑπήντα τῷ Καίσαρι
 καὶ τὴν γνώμην ἐκμαθὼν ἀπήγγελλε τῷ δήμῳ, μετ'
 ἐχθρας Ἀντωνίου σαφοῦς ἐπιέναι τὸν Καίσαρα καὶ
 10 χρῆναι δεδιότας Ἀντώνιον ἐπὶ τυραννίδι τόνδε προσ-
 εταιρίσασθαι, στρατὸν ἄλλον οὐκ ἔχοντας ἐν τῷ παρ-
 όντι. ταῦτα δ' εἰπὼν ἐσῆγε τὸν Καίσαρα, ἀντιστάμενον 168
 πρὸ τοῦ ἄστεος ἀπὸ σταδίων πεντεκαίδεκα ἐν τῷ τοῦ
 Ἄρεως ἱερῷ. ὥς δὲ εἰσῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν νεὼν τῶν
 15 Διοσκούρων παρῆλθε, καὶ τὸν νεὼν περιέστησαν οἱ
 στρατευόμενοι ξιφίδια ἀφανῶς περιεζωσμένοι, Καννού-
 τιος δὲ πρότερον ἐδημηγόρει κατὰ τοῦ Ἀντωνίου. ὁ δὲ 169
 <Καῖσαρ> καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦς ὑπεμίμνησκε καὶ ὢν
 αὐτὸς ὑπὸ Ἀντωνίου πάθει, δι' ἃ καὶ τόνδε τὸν στρατὸν
 20 ἐς φυλακὴν εἴη συνειλεγμένος· ἔφη τε ἐς πάντα τῆς
 πατρίδος ὑπηρέτης καὶ κατήκοος ἔσεσθαι καὶ ἐς τὰ νῦν
 42 πρὸς Ἀντώνιον ἔτοιμος. ὧδε δ' εἰπόντος αὐτοῦ καὶ 170
 τὴν ἐκκλησίαν διαλύσαντος ἐπὶ τῷδε, ὁ στρατὸς ἡγού-
 μενος ἐς τὸ ἐναντίον ἐπὶ διαλλαγαῖς Ἀντωνίου τε καὶ
 25 Καίσαρος ἀφίχθαι ἢ ἐς μόνην γε φυλακὴν τοῦ Καί-

6 et 16 Καννούτιος] καννούτιος libri, Κανούτιος vulgo; cf.
 Boiss. ad Cass. D. 45, 6, 3   7 αὐτὸ] αὐτῷ a   12 ταῦτ'
 εἰπὼν ci. Mend., sed cf. ad I § 37   14 ἄρεος Oi, corr. Did.,
 cf. Crönert, Memoria p. 164 adn. 1   16 ἐμφανῶς vertit C
 17 πρότερος ci. Mend., probabiliter   18 <Καῖσαρ> inserui

44 α. C.

- σαρός καὶ τῶν φονέων ἄμυναν, ἤχθοντο τῇ κατ' Ἀν-
 τωνίου προαγορεύσει, στρατηγοῦ τε σφῶν γεγονότος
 καὶ ὄντος ὑπάτου· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐπανελθεῖν ἤτουν
 εἰς τὰ οἰκεία ὥς ὀπλιούμενοι· οὐ γὰρ ἄλλων ἢ τῶν
 ἰδίων ὀπλων ἀνέξεσθαι· οἱ δὲ καὶ τὸ ἀληθὲς ὑπέφαι- 5
 171 νον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἠπόρητο μὲν ἐς τὸ ἐναντίον ὧν
 προσεδόκησε μετενεχθεῖς, ἐλπίσας δ' αὐτῶν πειθοῖ μᾶλ-
 λον ἢ βίᾳ περιέσεσθαι, συνεχώρει ταῖς προφάσεσι καὶ
 τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ ὄπλα ἔπεμπε, τοὺς δὲ ἀπλῶς ἐς τὰ
 172 οἰκεία. πάντας δ', ἐπικρύπτων τὴν ἀχθηδόνα, ἐπῆναι 10
 τῆς συνόδου καὶ ἐδωρεῖτο ἑτέραις δωρεαῖς καὶ δαψι-
 λέστερον ἔτι ἀμείψεσθαι ἔλεγεν, αἰεὶ χρώμενος ἐς τὰ
 ἐπείγοντα ὥς πατρικοῖς φίλοις μᾶλλον ἢ στρατιώταις.
 173 χιλίους μὲν δὴ μόνους ἢ τρισχιλίους τάδε λέγων ἐπ-
 ἐκλάσεν ἐκ μυρίων οἱ παραμείναι (διαφέρονται γὰρ 15
 περὶ τοῦ ἀριθμοῦ)· οἱ δὲ λοιποὶ τότε μὲν ἐξῆσαν,
 ἀνεμιμνήσκοντο δ' αὐτίκα γεωργίας τε πόνων καὶ κερ-
 δῶν στρατείας καὶ λόγων τῶν Καίσαρος καὶ εὐπει-
 θείας αὐτοῦ, πρὸς ἃ ἐβούλοντο, καὶ χαρίτων, ὧν τε
 174 εἰλήφεσαν καὶ ὧν ἠλπίζον ἔτι λήψεσθαι. οἷόν τε ὄχλος 20
 ἀνώμαλος μετενόουν καὶ τῆς προφάσεως ἐς εὐπρέ-
 πειαν ἐπιβαίνοντες ὠπλίζοντο καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπανήε-
 σαν. ὁ δὲ ἤδη μετὰ χρημάτων ἄλλων τὴν τε Ῥάβενναν
 καὶ τὰ ἀγχοῦ πάντα περιήει, στρατεύων ἑτέρους ἐφ'
 ἑτέροις· καὶ πάντας ἐς Ἀρρήτιον ἔπεμπεν. 25
 175 Ἀντωνίῳ δ' ἀφῖκτο μέσον ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐκ πέντε 43
 τῶν ἐν Μακεδονίᾳ τελῶν τέσσαρα· ἐπιμεμφόμενοι δ'

2 προαγορεύσει V   9 ἀπέπεμπε ci. Mend., sed cf. ad
 II § 382   12 ἀμείψασθαι i   16 ἀπῆσαν ci. Mend., sed intellege
 'ex urbe'   21 ἀγχώματος a, ἀσχώματος f   25 ἀρήτιον V,
 Arritium C   26 μέσον] μόνον ci. Musgr., μὲν maluerunt Mend.
 et Cob. p. 233; an <κατὰ> μέσον? ita etiam Keil

αὐτὸν οὐκ ἐπέξελθόντα τῷ φόνῳ Καίσαρος, χωρὶς εὐ-
 φημίας ἐς τὸ βῆμα παρέπεμπον ὥς περὶ τοῦδε σφίσιν
 ἐκλογιούμενον πρώτου. ὃ δὲ αὐτοῖς χαλεπτόμενος τῆς 176
 σιωπῆς οὐ κατέσχευ, ἀλλ' ὠνείδιζεν ἀχαριστίαν ἐκ
 5 Παρθυαίων ὑπὸ οὗ μετενεχθεῖσιν ἐς τὴν Ἰταλίαν
 καὶ οὐκ ἐπιμαρτυροῦσι τοιαῦδε χάριτος· ἐμέμφετο δὲ
 καὶ ὅτι <παρὰ> μειρακίου προπετοῦς, ὥδε τὸν Καίσαρα
 καλῶν, ἄνδρας ἐπιπεμπομένους σφίσιν εἰς διαφθορὰν
 οὐκ αὐτοὶ προσάγουσιν αὐτῷ. ἀλλὰ τοῦσδε μὲν αὐτὸς 177
 10 εὗρήσειν, τὸν δὲ στρατὸν ἄξιον ἐπὶ τὴν ἐψηφισμένην
 οἱ χώραν εὐδαίμονα Κελτικὴν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἐκά-
 στῳ δοθήσεσθαι δραχμὰς ἑκατόν. οἱ δὲ ἐγέλασαν τῆς
 σμικρολογίας καὶ χαλεπήναντος αὐτοῦ μᾶλλον ἐθορύ-
 βουν καὶ διεδίδρασκον. ὃ δὲ ἐξανέστη τοσοῦτον εἰπών·
 15 “μαθήσεσθε ἄρχεσθαι”. αἰτήσας δὲ παρὰ τῶν χιλι- 178
 ἄρχων τοὺς στασιώδεις (ἀνάγραπτος γὰρ ἐστὶν ἐν τοῖς
 Ῥωμαίων στρατοῖς αἰεὶ καθ' ἓνα ἄνδρα ὁ τρόπος) δι-
 εκλήρωσε τῷ στρατιωτικῷ νόμῳ καὶ οὐ τὸ δέκατον
 ἅπαν, ἀλλὰ μέρος ἔκτεινε τοῦ δεκάτου, νομίζων σφᾶς
 20 ὥδε καταπλήξειν δι' ὀλίγου. οἱ δὲ οὐκ ἐς φόβον μάλ-
 λον ἢ ἐς ὀργὴν ἀπὸ τοῦδε καὶ μῖσος ἐτρέποντο.
 44 ταῦτα δ' ὀρῶντες οὗς ὁ Καῖσαρ ἐπὶ διαφθορᾷ τῶνδε 179
 προπεπόμφει, βιβλία πολλὰ τότε μάλιστα διερρίπτουν
 ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀντὶ τῆς Ἀντωνίου σμικρολογίας τε
 25 καὶ ὁμότητος ἐς τὴν Καίσαρος μνήμην τοῦ προτέρου

2 ἐς] ἐπὶ ci. Mend., cf. ad I § 269   3 χαλεπόμενος i
 4 μὲν post ὠνείδιζεν add. Bk. et Mend.   7 ὅτι καὶ μειρακίου
 Oi, <παρὰ> add. Schw. ex C, ὅτι ἐκ μειρακίου ci. Mend.; scripsi
 καὶ ὅτι <παρὰ> μ.   8 ἐπιπεμπομένους ci. Schw.   διαφθορὰν
 Cab   9 αὐτῷ scripsi cum C et Mend., αὐτῷ Oi   10 ἄξιον] ἄξιον i
 ἐπιψηφισμένην i   12 δοθήσεται i   13 σμικρολογίας
 ab, fluctuant codices perpetuo   20 δι' ὀλίγων ci. Mend., sed
 cf. Kratt p. 5 et infra ad § 215   21 ἐτρέποντο ci. Mend.

44a. C.

- καὶ βοήθειαν τοῦ νῦν καὶ χορηγίας δαψιλεῖς μετατίθε-
σθαι. οὗς ὁ Ἀντώνιος μηνύμασί τε μεγάλοις ἐξήτει,
καὶ ἀπειλαῖς, εἴ τις ἐπικρύπτοι. οὐδένα δὲ συλλαβὼν
180 ἐχάλέπηνεν ὥς τοῦ στρατοῦ σφᾶς ἐπικρύπτουτος. ἀπαγ-
γελλομένων δὲ καὶ τῶν ἐν ταῖς ἀποικίαις τε καὶ ἐν 5
Ῥώμῃ Καίσαρι πεπραγμένων ἐθορυβεῖτο. καὶ ἐπελθὼν
αὐθις ἐπὶ τὸν στρατὸν ἔφη χαλεπῆναι μὲν τῶν γεγο-
νότων ὑπὸ ἀνάγκης στρατιωτικῆς ὀλίγοις ἀντὶ πλεόνων
ᾧν ἐκόλαζεν ὁ νόμος, αὐτοὺς δὲ εἰδέναι σαφῶς οὔτε
181 ὠμὸν οὔτε μικρολόγον Ἀντώνιον. “ἄλλ’ ὁ μὲν φθόνος 10
οἰχέσθω, κεκορεσμένος”, ἔφη, “καὶ τοῖς ἀμαρτήμασι καὶ
ταῖς κολάσεσι· τὰς δὲ ἑκατὸν δραχμὰς ὑμῖν οὐ δωρεάν
(οὐ γὰρ τοῦτό γε τῆς Ἀντωνίου τύχης), ἀλλὰ τῆς πρώ-
της ἐς ὑμᾶς ἐντεύξεως προσαγορευτικὸν μᾶλλον [ἢ
δωρεάν] ἐκέλευσα δοθῆναι, καὶ χρὴ νόμῳ πατρίῳ τε 15
καὶ στρατιωτικῷ καὶ ἐς τὰδε αὐτῷ καὶ ἐς πάντα εὐ-
182 πειθεῖς ὑπάρχειν”. ὃ μὲν οὕτως εἶπεν, οὐδέν τι ἔτι
προσθεὶς τῇ δωρεᾷ τοῦ μὴ δοκεῖν ὁ στρατηγὸς ἡσθή-
σθαι τοῦ στρατοῦ· οἱ δὲ ἐλάμβανον, εἴτε μεταγνόντες
183 εἴτε καὶ δεδιότες. ὃ δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ταξιάρχους, 20
εἴτε μηνίων ἔτι τῆς στάσεως εἴθ’ ἐτέρως ὑπονοῶν,
ἐνήλλασσε, τοὺς δὲ λοιποὺς καὶ τᾶλλα ἐν ταῖς χρεῖαις
ἐδεξιοῦτο καὶ προὔπεμπεν ἀνὰ μέρος τὴν παραθαλάσ-
σιον ὁδεύειν ἐπὶ Ἀριμίνου.
- 184 αὐτὸς δ’ ἐπιλεξάμενος ἐκ πάντων στρατηγίδα σπεῖ- 45
ραν ἀνδρῶν ἀρίστων τά τε σώματα καὶ τὸν τρόπον

14 ἐς] πρὸς cum V scr. Mend. 14 sq. ἢ δωρεάν seclussit Mend.
16 ἐς τὰδε αὐτῷ] ἐς τόδε αὐτό, nisi forte altius vitium lateret, ci. Mend. (potuit ferri etiam ἐς τὰδε αὐτά), αὐτῷ potius delendum aut οὕτω scribendum ci. Keil, hoc probabilius
17 τι om. i 22 ἐνήλλασσε V, ἐνήλασσε i, ἐνήλασε B

ὤδευεν ἐς Ῥώμην ὡς ἐκείθεν ἐπὶ τὸ Ἀρίμινον ὁρμή-
 σων. ἐσῆει δὲ ἐς τὴν πόλιν σοβαρῶς, τὴν μὲν Ἰλην
 πρὸ τοῦ ἄστεος στρατοπεδεύσας, τοὺς δ' ἄμφ' αὐτὸν
 ἔχων ὑπεξωσμένους καὶ τὴν οἰκίαν νυκτοφυλακοῦντας
 5 ἐνόπλους· συνθήματά τε αὐτοῖς ἐδίδοτο, καὶ αἱ φυλακαὶ
 παρὰ μέρος ἦσαν ὡς ἐν στρατοπέδῳ. συναγαγὼν δὲ 185
 τὴν βουλὴν ὡς μεμψόμενος Καίσαρι περὶ τῶν πεπραγ-
 μένων, ἐσιῶν ἤδη μανθάνει τῶν τεσσάρων τελῶν τὸ
 καλούμενον Ἄρειον κατὰ τὴν ὁδὸν ἐς Καίσαρα μετα-
 10 τεθεῖσθαι. καὶ αὐτῷ τὴν εἴσοδον ἐπισχόντι τε καὶ
 διαποροῦντι ἀγγέλλεται καὶ τὸ καλούμενον τέταρτον
 ὁμοίως τοῖς Ἀρείοις ἐς Καίσαρα μετατεθεῖσθαι. δια- 186
 ταραχθεὶς οὖν εἰσῆλθε μὲν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὡς δ'
 ἐφ' ἑτέρα αὐτοὺς συναγαγὼν μικρὰ διελέχθη καὶ εὐθύς
 15 ἐπὶ τὰς πύλας ἐχώρει καὶ ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐπὶ Ἄλβην
 πόλιν ὡς μεταπείσων τοὺς ἀποστάντας. βαλλόμενος 187
 δ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀνέστρεφε καὶ τοῖς ἄλλοις τέλεσι
 προσέπεμπεν ἀνὰ πεντακοσίας δραχμὰς ἐκάστῳ, καὶ
 σὺν οἷς εἶχεν αὐτὸς ἐς Τίβυρον ἐξήει, σκευὴν ἔχων
 20 τὴν συνήθη τοῖς ἐπὶ τοὺς πολέμους ἐξιοῦσι· καὶ γὰρ
 ἤδη σαφὴς ἦν ὁ πόλεμος, Δέκμου τὴν Κελτικὴν οὐ
 46 μεθιέντος. δεῦρο δὲ ὄντι ἢ τε βουλὴ σχεδὸν ἅπασα 188
 καὶ τῶν ἱππέων τὸ πλεῖστον ἀφίκετο ἐπὶ τιμῇ καὶ
 ἀπὸ τοῦ δήμου τὸ ἀξιολογώτατον· οἳ καὶ καταλαβόν-
 25 τες αὐτὸν ὀρκοῦντα τοὺς παρόντας οἱ στρατιώτας καὶ
 τοὺς ἐκ τῶν πάλαι στρατευσαμένων συνδραμόντας (πολὺ
 γὰρ καὶ τοῦτο ἦν) συνώμνον ἐκόντες οὐκ ἐκλείψειν

2 σοβαρός ci. Cob. p. 233, iure refutavit Schenkl p. 177
 coll. Polyb. 3, 72, 13   20 ἐπὶ τοὺς πολέμους ci. Schw. ex C
 22 μετιέντος i   23 τὸ ἱππέων B

8 μανθάνει] paucis diebus ante iam cognoverat, cf. Ruete
 (v. ad II § 127) p. 40

44 a. C.

τὴν ἐς Ἀντώνιον εὐνοϊάν τε καὶ πλῆστιν, ὥς ἀπορῆσαι, τίνες ἦσαν, οἱ πρὸ ὀλίγου παρὰ τὴν Καίσαρος ἐκκλησίαν τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν.

189 ὁ μὲν δὴ λαμπρῶς οὕτως ἐς τὸ Ἀρίμινον προεπέμπετο, ὅθεν ἐστὶν ἡ τῆς Κελτικῆς ἀρχή. καὶ ὁ στρατὸς 5 ἦν αὐτῷ, χωρὶς γε τῶν νεολέκτων, τρία τέλη τὰ ἐκ Μακεδονίας μετάπεμπτα (ἤδη γὰρ αὐτῷ καὶ τὸ λοιπὸν ἀφῆκτο), ἐξεστρατευμένων δὲ ἓν, οἱ καὶ γηρῶντες ὅμως ἐδόκουν νεοσυλλόγων ἀμείνους ἐς τὸ διπλάσιον εἶναι.

190 οὕτω μὲν Ἀντωνίῳ τέσσαρα ἐγίνετο τέλη γεγυμνασμέ- 10 νων ἀνδρῶν καὶ ὅσον ἐξ ἑθous αὐτοῖς ἐπικούρου ἄλλο ἔπεται, καὶ ἡ τοῦ σώματος φρουρὰ καὶ τὰ νεόλεκτα. Λέπιδός τε ἔχων ἐν Ἰβηρίᾳ τέσσαρα τέλη καὶ Ἀσίλιος Πολλίων δύο καὶ Πλάγκος ἐν τῇ ἐτέρᾳ Κελτικῇ τρία, ἐδόκουν αἰρήσεσθαι τὰ Ἀντωνίου. 15

191 Καίσαρι δὲ ἦν δύο μὲν ὁμοίως ἀξιολογώτατα, τὰ 47 ἐς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίου μεταστάντα, ἓν δὲ νεοσυλλόγων, δύο δὲ ἐκ τῶν πρότερον ἐστρατευμένων, οὐκ ἐντελῆ μὲν ταῦτα τοῖς ἀριθμοῖς οὐδὲ ταῖς ὀπλίσεσιν, ὑπὸ δὲ τῶν νεοσυλλόγων καὶ ταῦτα ἀναπληροῦ- 20 192 μενα. συναγαγὼν δ' ἅπαντας ἐς Ἀλβην ἐπέστελλε τῇ βουλῇ. ἡ δὲ ἐφήδετο μὲν αὖθις Καίσαρι, ὥς ἀπορεῖν

6 γε om. V 8 ἐξεστρατευμένοι δὲ ἔνιοι καὶ γηρῶντες libri, corr. Schw., nisi quod οἱ <εἰ> καὶ γηρῶντες scripsit 9 <τῶν> νεοσυλλόγων ci. Mend. 16 ἀξιολογώτατα, τὰ Mend., τὰ ἀξιολογώτατα Oi 20 ὑπὸ] ἀπὸ ci. Nauck, bene 21 ἐπέ- τελλε i 22 Καίσαρι C. Steph. et m. rec. in mg. f, ἀντωνίῳ libri; cum Schw. aliquid intercidissee ratus fort. αὖθις <Καίσαρι ὥσπερ μικρῷ ἐμπροσθεν ἐφήδοντο> Ἀντωνίῳ scribendum esse ci. Mend., ἀντωνίῳ librorum potius del. Keil ut falsum glossema

6 sqq. de legionum numero cf. Domaszewski (v. ad II § 126) p. 179 sq., Schwartz (v. ad III § 5) p. 227 adn. 4, Groebe ap. Drumann I² p. 440 14 δύο] cf. Domaszewski l. c. p. 175 16 sqq. cf. ibid. p. 180

καὶ τότε, τίνες ἦσαν, οἱ προύπεμπον Ἀντώνιον· ἤχθοντο
 δὲ τοῖς τέλεσιν οὐκ ἐς τὴν βουλὴν, ἀλλ' ἐς τὸν Καί-
 σαρα μετελθοῦσιν. ἐπαινέσαντες δ' ὁμῶς αὐτοὺς τε 193
 καὶ τὸν Κάισαρα, ἔφασαν ὀλίγον ὕστερον ὃ τι χρὴ
 5 ποιεῖν αὐτοὺς ψηφιεῖσθαι, ὅταν αὐτοῖς αἱ νέαι ἀρχαὶ
 ἐς τὰ πράγματα παρέλθωσιν. ἦν δὲ σαφές, ὅτι χρήσον-
 ται μὲν αὐτοῖς κατὰ Ἀντωνίου· στρατὸν δὲ οὐδένα πω
 ἔχοντες ἴδιον οὐδὲ καταλέξειν χωρὶς ὑπάτων δυνάμε-
 9 νοι ἐς τὰς νέας ἀρχὰς πάντα ἀνελθεντο.

48 τῷ Κάισαρι δ' ὁ στρατὸς πελέκεάς τε καὶ ῥαβδο- 194
 φόρους ἐσκενασμένους προσαγαγόντες, ἤξιουν ἑαυτὸν
 ἀντιστράτηγον ἀποφῆναι, πολέμου τε ἡγεμονεύοντα
 καὶ σφῶν αἰεὶ ὑπ' ἄρχουσι ταχθέντων. ὃ δὲ τὴν μὲν
 τιμὴν ἐπῆνει, τὸ δὲ ἔργον ἐς τὴν βουλὴν ἀνελθετο·
 15 καὶ βουλομένους ἐπὶ τοῦτο χωρεῖν ἀθρόους ἐκώλυε καὶ
 πρεσβευομένους ἐπέχεεν, ὥς καὶ τῆς βουλῆς ψηφίου-
 μένης ταῦτα καθ' ἑαυτήν, καὶ μᾶλλον, ἦν αἰσθωνται
 τὴν ὑμετέραν προθυμίαν καὶ τὸν ἐμὸν ὄκνον. δια- 195
 λυθέντων δὲ μόλις οὕτω καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐς ὑπερ-
 20 οψίαν αὐτὸν αἰτιωμένων, ἐξελογεῖτο αὐτοῖς τὴν βουλὴν
 οὐκ εὐνοίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀποκλίνειν μᾶλλον ἢ Ἀντωνίου
 δέει καὶ στρατιᾶς ἀπορίᾳ, ἥ μὲν κατέλωμεν ἡμεῖς
 Ἀντώνιον καὶ οἱ σφαγεῖς φίλοι τε τῇ βουλῇ καὶ συγ-
 γενεῖς ὄντες δύναμιν αὐτοῖς συναγάγωσιν· ὧν αἰσθα-

9 ἀνελθετο i 10 sq. ῥαβδοφόρους ἐσκενασμένους] uirgas-
 que ex ordine paratas C 13 καὶ om. C, del. Mend., inter-
 pungens non post ἀποφῆναι, sed post ἡγεμονεύοντα; καὶ —
 ταχθέντων susp. Zerdik p. 66, certe ὑπ' ἄρχουσιν αἰεὶ scribendum
 ratus (αἰεὶ ταχθ. ὑπ' ἄρχουσι Keil) 15 ἐς Πώμην vel sim.
 ad χωρεῖν addi voluit Mend. ἀθρόως a 16 καὶ deleri voluit
 Mend., iniuria 17 ταῦτα ci. G. Senger, ut adnotavit Mend.
 in exemplari suo 20 αὐτὸν B, αὐτῶν Vi 21 αὐτὸν libri,
 corr. Mend. 24 αὐτοῖς V

44 α. C.

- 196 νόμενος ὑπηρετεῖν ὑποκρίνομαι. μὴ δὲ πρότεροι τὴν
ὑπόκρισιν ἀποκαλύπτωμεν, ὥς προλαβοῦσι μὲν ἡμῖν
τὴν ἀρχὴν ἐπικαλέσουσιν ὕβριν ἢ βίαν, αἰδεσθεῖσι δ'
ἴσως ἐπιδώσουσιν αὐτοὶ δέει, μὴ παρ' ὑμῶν λάβοιμι".
- 197 τοιάδε εἰπὼν ἐθεᾶτο γυμνάσια τῶν δύο τελῶν τῶν 5
αὐτομολησάντων ἀπ' Ἀντωνίου, διαστάντων τε ἐς ἀλλή-
λους καὶ δρώντων ἀφειδῶς ἔργα πολέμου πάντα πλὴν
ἐς μόνον θάνατον. ἡσθεῖς οὖν τῇ θεᾷ καὶ τῆς προ-
φάσεως ἐπιβαίνων ἄσμενος, ἐτέρας αὐτῶν ἐκάστω
πεντακοσίας δραχμὰς ἐπεδίδου καί, εἴ τις πολέμου 10
χρεῖα γένοιτο, νικήσασιν ἐπηγγέλλετο πεντακισχιλίας.
ὧδε μὲν ὁ Καῖσαρ δαψιλείᾳ δωρεῶν τοὺς μισθοφόρους
ἐκρατύνετο.
- 198 καὶ τάδε μὲν ἦν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, ἐν δὲ τῇ Κελτικῇ 49
τὸν Δέκμον ὁ Ἀντώνιος ἐκέλευσεν ἐς Μακεδονίαν μετ- 15
ιέναι, πειθόμενόν τε τῷ δήμῳ καὶ φειδόμενον ἑαυτοῦ.
ὁ δὲ ἀντέπεμπεν αὐτῷ τὰ παρὰ τῆς βουλῆς οἱ κεκο-
μισμένα γράμματα, ὥς οὐχὶ διὰ τὸν δῆμον εἴκειν οἷ
199 πρόπον ἢ διὰ τὴν βουλὴν Ἀντωνίῳ μᾶλλον. Ἀντωνίου
δ' αὐτῷ προθεσμίαν ὀρίζοντος, μεθ' ἣν ὥς πολεμῶ 20
χρήσεται, μακροτέραν ὁ Δέκμος ἐκέλευεν ὀρίζειν ἑαυτῷ,
μὴ θᾶσσον γένοιτο τῇ βουλῇ πολέμιος. καὶ ὁ Ἀντώνιος
εὐμαρῶς ἂν αὐτοῦ κρατήσας ἔτι ὄντος ἐν πεδίῳ ἐπὶ
200 τὰς πόλεις ἔκρινε προσελθεῖν. αἱ δὲ αὐτὸν ἐδέχοντο. καὶ
δεῖσας ὁ Δέκμος, μὴ οὐδ' ἐσελθεῖν ἔς τινα αὐτῶν ἔτι 25
δύνηται, πλάσσεται γράμματα τῆς βουλῆς καλοῦσης
αὐτὸν ἐς Ῥώμην σὺν τῷ στρατῷ· καὶ ἀναξεύξας ἐχώρει
τὴν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας, ὑποδεχομένων αὐτὸν ὥς ἀπιόντα
πάντων, μέχρι Μουτίνην παροδεύων, πόλιν εὐδαίμονα,

2 ὥς Musgr., ὧν libri 11 γένοιτο om. V 12 μὲν] καὶ
ci. Mend., non recte, opinor, cf. e. g. § 261

τάς τε πύλας ἀπέκλειε καὶ τὰ τῶν Μουτιναίων ἐς τὰς
 τροφὰς συνέφερεν ὑποζύγιά τε ὅσα ἦν κατέθυε καὶ
 ἐταρίχευε (δέει), μὴ χρόνιος ἢ πολιορκία γένοιτο, καὶ τὸν
 Ἀντώνιον ὑπέμενε. στρατιὰ δ' ἦν αὐτῷ μονομάχων 201
 5 τε πλῆθος καὶ ὀπλιτῶν τρεῖς τέλη, ὧν ἓν μὲν ἦν ἀρι-
 στρατεύτων ἀνδρῶν ἔτι ἀπείρων, δύο δέ, ἃ καὶ πρό-
 τερον ὑπεστρατευμένα αὐτῷ πιστότατα ἦν. ὁ δ' Ἀντώ-
 νιος ἐπελθὼν αὐτῷ σὺν ὀργῇ τὴν Μουτίνην ἀπειτάφρευε
 9 τε καὶ ἀπειτείχεζε.

50 καὶ Δέκιμος μὲν ἐπολιορκεῖτο, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ κατὰ 202
 τὴν ἐτήσιον νομηνίαν ὑπατοὶ γενόμενοι Ἰρτιός τε καὶ ^{Kal. Jan.}
 Πάνσας τὴν βουλὴν εὐθύς ἐπὶ ταῖς θυσίαις ἐν αὐτῷ ^{43 a. C.}
 τῷ ἱερῷ συνῆγον ἐπὶ Ἀντωνίῳ. Κικέρων μὲν δὴ καὶ 203
 οἱ Κικέρωνος φίλοι πολέμιον αὐτὸν ἤξιουν ἤδη ψηφί-
 15 σασθαι, τὴν Κελτικὴν ἀκούσης τῆς βουλῆς ἐς ἐπιτεί-
 χισμα τῆς πατρίδος βιαζόμενον ὅπλοις καὶ τὸν ἐπὶ
 Θρακίας αὐτῷ δεδομένον στρατὸν ἐς τὴν Ἰταλίαν δι-
 αγαγόντα· ἐπελέγοντο δὲ καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ μετὰ 204
 Καίσαρα προαίρεσιν, ἐν τε τῇ πόλει φανερώς δορυ-
 20 φορηθέντος ὑπὸ τοσῶνδε λοχαγῶν καὶ περὶ τὴν οἰκίαν
 ὥσπερ ἄκραν ὅπλοις καὶ συνθήμασι κεχορημένου καὶ
 τᾶλλα σοβαρωτέρου σφίσι φανέντος ἢ κατὰ τὴν ἐτήσιον
 ἀρχήν. Λεύκιος δὲ Πείσων, ὁ τῷ Ἀντωνίῳ τὴν ἀπο- 205
 δημίαν ἐπιτροπεύων, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα Ῥωμαίων
 25 ἐπιφανής, ὅσοι τε ἄλλοι τῷ Πείσωνι δι' αὐτὸν ἢ δι'
 Ἀντώνιον ἢ κατ' οἰκίαν γνώμην προσετίθεντο, καλεῖν
 αὐτὸν ἐς κρίσιν ἤξιουν, ὥς οὐ πάτριον σφίσιν ἀκρί-

3 (δέει), quod add. Nauck, h. l. vix potest subaudiri, cf. ad II § 462 4sq. copiae illi aderant haud contemnendae, gladiatorum manus ingens C 5 ἐν om. V 11 Ἰρτιος Of, et ita saepe 16sq. ἐπὶ Θρακίας] in Getas C, item § 215. 226 17 ἐς] ἐπὶ requirit Herw. p. 69, cf. § 215 21 ὥσπερ <περὶ> ἄκραν idem, sed cf. ad I § 260

43 a. C.

a. d. IV.
Non. Jan.

του καταδικάζειν οὐδ' εὐπρεπὲς τοῦ χθρὲς ὑπάτου τῆς
ἐπιούσης ἡμέρας, οὗ γε μάλιστα συνεχεῖς ἐπαίνους
206 ἄλλοι τε καὶ Κικέρων αὐτὸς εἶπε πολλάκις. ἡ δὲ
βουλή τότε μὲν ἀγχώμαλοι ταῖς γνώμας ἐς νύκτα
περιῆλθον, ἅμα δ' ἔφω περὶ τῶν αὐτῶν ἐς τὸ βουλευ- 5
τήριον συνελέγοντο· ἔνθα τῶν Κικερωνείων ἐπιβα-
ρύντων ἐψήφιστο ἂν ὁ Ἀντώνιος πολέμιος, εἰ μὴ
τῶν δημάρχων Σάλουιος ἐς τὴν ἐπιούσαν ἐκέλευσεν
ἀναθέσθαι. ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἄρχουσιν ὁ κωλύων ἀεὶ 9
207 δυνατώτερος. οἱ μὲν δὴ Κικερώνειοι καὶ τούτῳ μάλα 51
φορτικῶς ὠνείδιζόν τε καὶ ἐνύβριζον καὶ τὸν δῆμον
ἐκδραμόντες ἠρέθιζον ἐπ' αὐτὸν καὶ τὸν Σάλουιον ἐς
αὐτὸν ἐκάλουν. ὁ δὲ ἀκαταπλήκτως ἐξέτρεχεν, ἕως ἡ
βουλή κατέσχε δεισασα, μὴ μεταπεισείη τὸν δῆμον ἐς
208 μνήμην ἀγαγὼν Ἀντωνίου. οὐ γὰρ ἠγνόουν κατα- 15
γινώσκοντες ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς πρὸ δίκης οὐδ' ὅτι τὴν
Κελτικὴν ὁ δῆμος αὐτῷ δεδῶκε· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν σφα-
γέων δεδιότες ὠργίζοντο πρῶτῳ μετὰ τὴν ἀμνηστίαν
ἀνακινήσαντι τὰ κατ' αὐτούς. διὸ καὶ τῷ Καίσαρι
ἐς αὐτὸν προκατεχρῶντο· καὶ ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀγνοῶν 20
ἠρεῖτο καὶ αὐτὸς ὅμως προκαθελεῖν τὸν Ἀντώνιον.
209 τοιαῦδε μὲν ἡ βουλή γνώμη τὸν Ἀντώνιον εἶχεν ἐν
ὀργῇ, ἀναθέμενοι δὲ τὴν ψῆφον, ὥς ὁ δῆμαρχος ἐκέ-
λευεν, ἐψηφίσαντο ὅμως Δέκμον τε ἐπαινέσαι οὐκ
ἐκστάντα Ἀντωνίῳ τῆς Κελτικῆς καὶ τοῖς ὑπάτοις 25
Ιοτίῳ καὶ Πάνσῃ Καίσαρα συστρατηγεῖν οὗ νῦν ἔχει

4 sq. ἐς νύκτα περιῆλθον] haesit Mend., sed cf. similia IV § 214,
Lib. c. 118 extr., Herod. 1, 96 et intellege: 'senatus usque ad noctem
protractus est' 11 ὠνείδιζόν τε καὶ om. BiC 18 πρῶτῳ]
αὐτῷ ci. Nauck, <αὐτῷ> πρῶτῳ Mend., at cf. Loesch p. 33 sq.
20 προκατεχρῶντο B, πρῶτα ἐχρῶντο a 26 στρατηγεῖν V

24 sqq. ἐψηφίσαντο] demum a. d. III. Non. Jan. sec. Lange,
R. Altert. III² p. 521, cf. Groebe ap. Drumann I² p. 443

στρατοῦ, ἐπὶ χροσόν τε αὐτοῦ εἰκόνα τεθῆναι καὶ
 γνώμην αὐτὸν ἐσφέρειν ἐν τοῖς ὑπατικοῖς ἤδη καὶ
 τὴν ὑπατεῖαν αὐτὴν μετιέναι τοῦ νόμου θᾶσσον ἔτεσι
 δέκα, ἔκ τε τοῦ δημοσίου δοθῆναι τοῖς τέλεσι τοῖς
 5 ἐς αὐτὸν ἀπὸ Ἀντωνίου μεταστᾶσιν, ὅσον αὐτοῖς ὁ
 Καῖσαρ ἐπὶ τῇ νίκῃ δώσειν ὑπέσχετο. οἱ μὲν δὲ 210
 ταῦτα ψηφισάμενοι διελύθησαν, ὥς τὸν Ἀντώνιον
 ἔργῳ διὰ τῶνδε εἰδέναι πολέμιον ἐψηφισμένον· καὶ
 τὸν δῆμαρχον ἐς τὴν ἐπιούσαν οὐδὲν ἔτι ἀντεροῦντα·
 10 Ἀντωνίου δὲ ἡ μήτηρ καὶ ἡ γυνὴ καὶ παῖς ἔτι μειρά- 211
 κιον οἱ τε ἄλλοι οἰκεῖοι καὶ φίλοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς
 ἐς τὰς τῶν δυνατῶν οἰκίας διεθέον ἰκετεύοντες καὶ
 μεθ' ἡμέραν ἐς τὸ βουλευτήριον ἰόντας ἠνώχλουν,
 15 καὶ μελαίνῃ στολῇ παρὰ ταῖς θύραις ἐκβοῶντες. οἱ 212
 δὲ ὑπὸ τε τῆς φωνῆς καὶ τῆς ὀψεως καὶ μεταβολῆς ἐς
 τοσοῦτον αἰφνιδίου γενομένης ἐκάμπτοντο. δεισας δ'
 ὁ Κικέρων ἐβουληγόρησεν ᾧδε.
 52 "ἂ μὲν ἔδει γινῶναι περὶ Ἀντωνίου, ἐχθρὸς ἔγνω- 213
 20 μεν· οἷς γὰρ αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς ἐτιμῶμεν, τούτοις
 ἐψηφίζόμεθα εἶναι πολέμιον. Σάλουιον δὲ τὸν μόνον

2 συγγνώμην i 3 ἔτεσι correxi, item Madvig (v. ad II § 616) I p. 339 adn. 1, ἐτῶν Oi, vulgo 4 δημοσίου Schw.,
 δήμον libri 6 ὑπέσχετο ci. Mend., cf. praef. 8 εἰδέναι]
 ἤδη ci. Schw., εἶναι scr. Bk., alia temptavit Mend., sed in-
 tellege: 'ut Antonius sciret se — hostem indicatum neque tri-
 bunum — contradicturum esse' 10 <ὁ> παῖς ci. Mend., sed
 cf. ad I § 351 ἔτι <ῶν> μ. ci. Mend., at cf. § 242, V § 550,
 v. etiam ad I § 296 15 <καὶ> παρὰ conicio, pro ἐκβοῶντες
 potius ἐνεβόων Mend. 16 ὑπὸ ante τῆς ὀψεως add. i
 17 ἐκνάμπτοντο i 20 <αὐτὸν> add. Mend. post τούτοις ex
 C, sed cf. ad I § 223

2 ἐν τοῖς ὑπατικοῖς] cf. Willems I p. 600 adn. 4, Mommsen,
 R. Staatsr. I³ p. 458 sq.

43 a. C.

ἐμποδῶν γινόμενον ἢ πάντων εἶναι χορὴ συνετώ-
 τερον ἢ φιλίᾳ τὰδε πράσσειν ἢ τῶν ἐνεστώτων
 214 ἀμαθία. ὧν τὸ μὲν αἰσχιστόν ἐστιν ἡμῖν, εἰ δόξομεν
 ἀσυνετώτεροι πάντες ἐνὸς εἶναι, τὸ δὲ αὐτῷ Σαλουίῳ,
 εἰ φιλίαν τῶν κοινῶν προτιμῶ· ἀμαθῶς δ' αὐτὸν 5
 ἔχοντα τῶν παρόντων ἔδει πιστεύειν ὑπάτοις ἀνθ'
 ἑαυτοῦ καὶ στρατηγοῖς καὶ δημάρχοις τοῖς συνάρχουσιν
 αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς, οἳ τοσούδε τὴν ἀξι-
 ωσίν τε καὶ τὸν ἀριθμὸν ὄντες διὰ τε ἡλικίαν καὶ
 ἐμπειρίαν ὑπὲρ τὸν Σάλουιον, καταγινώσκομεν Ἀντω- 10
 νίου. ἔστι δ' ἐν τε χειροτονίαις καὶ δίκαις αἰεὶ τὸ
 215 πλεον δικαιοτέρον. εἰ δὲ καὶ νῦν ἔτι χορήξει τὰς
 αἰτίας μαθεῖν, λελέγεται διὰ βραχέος, ὥς ἐν ἀναμνήσει,
 τὰ μέγιστα αὐτῶν. τὰ χρήματα ἡμῶν Καίσαρος ἀπο-
 θανόντος ἐσφετερίσατο Ἀντώνιος. Μακεδονίας ἄρχειν 15
 παρ' ἡμῶν ἐπιτυχῶν ἐπὶ τὴν Κελτικὴν ὥρμησε χωρὶς
 ἡμῶν. τὸν στρατὸν ἐπὶ Θρακίας λαβὼν ἀντὶ Θρακῶν
 ἐπήγαγεν ἡμῖν ἐς τὴν Ἰταλίαν. ἐκάτερα τούτων αἰτή-
 σας ἡμᾶς ἐπ' ἐνέδρῳ καὶ οὐ λαβὼν ἔπραξε δι' ἑαυ-
 216 τοῦ. σπεῖραν ἐν Βρεντεσίῳ βασιλικὴν συνέταξεν ἀμφ' 20
 αὐτὸν εἶναι, καὶ φανερῶς αὐτὸν ἐν τῇ πόλει σιδηρο-
 φοροῦντες ἄνδρες ἐδορυφόρουν τε καὶ ἐνυκτοφυλάκουν
 ὑπὸ συνθήματι. ἦγεν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου καὶ τὸν
 ἄλλον στρατὸν ἐς τὴν πόλιν ἅπαντα, συντομώτερον
 217 ἐφιέμενος ὧν ἐπενόει Καῖσαρ· Καίσαρος δὲ αὐτὸν 25
 τοῦ νέου σὺν ἐτέρῳ στρατῷ φθάσαντος ἔδεισε καὶ
 ἐς τὴν Κελτικὴν ἐτράπετο ὥς εὐκαιρον ἐφ' ἡμῖν

1 γινόμενον ci. Mend., sed cf. p. 345, 19; 346, 2 ἢ πάντας
 (πάντες f) ἀμπαν εἶναι χορὴ af 13 διὰ βραχέων ci. Mend.,
 sed cf. Syr. c. 6 extr., Mithr. c. 57 init. 24 συντονώτερον ci.
 Herw. p. 69, inut. 25 ἐπενόει Καῖσαρ Musgr., ἐπένθει καί-
 σαρος Oi, quae Caesar concupisset C

ὁρμητήριον, ὅτι καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκείθεν ὁρμώμενος
 53 ἐδυνάστευσεν ἡμῶν. τὴν στρατιὰν ἐπὶ τοῖσδε κατα- 218
 πλησσύμενος, ἵνα πρὸς μηθὲν αὐτῷ παρανομοῦντι
 κατοκνῇ, διεκλήρωσεν εἰς θάνατον, οὐ στασιάζαντας
 5 ἢ φυλακὴν ἢ τάξιν ἐν πολέμῳ λιπόντας, ἐφ' ὧν
 μόνων ὁ στρατιωτικὸς νόμος τὴν οὕτως ὥμῃν ὥρισε
 τιμωρίαν, καὶ ὅμως αὐτῇ καὶ ἐπὶ τοῖσδε ὀλίγοι μόλις
 ἐν τοῖς πάνυ κινδύνοις ἐχρήσαντο ὑπ' ἀνάγκης· ὃ δὲ
 φωνῆς ἢ γέλωτος ἤγεν εἰς θάνατον τοὺς πολίτας καὶ
 10 θάνατον οὐ τῶν ἐλεγχθέντων, ἀλλὰ τῶν διαλαχόντων.
 τοιγαροῦν οἱ μὲν δυνηθέντες ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ 219
 ὑμεῖς αὐτοῖς ὡς εὖ πράξασι δωρεὰς χθὲς ἐψηφίσασθε·
 οἱ δὲ οὐ δυνηθέντες ἀποδρᾶναι δεδιότες συναδικοῦσι
 καὶ χωροῦσιν ἐπὶ χώραν ὑμετέραν πολέμιοι καὶ πολι-
 15 ορκοῦσι στρατὸν ὑμέτερον καὶ στρατηγὸν ὑμέτερον,
 ᾧ γράφετε μὲν ὑμεῖς ἐμμένειν τῇ Κελτικῇ, Ἀντώνιος
 δ' ἐξιέναι κελεύει. πότερον οὖν ἡμεῖς Ἀντώνιον 220
 ψηφίζόμεθα εἶναι πολέμιον, ἢ Ἀντώνιος ἡμᾶς ἤδη
 πολεμεῖ, καὶ ὁ δῆμαρχος ἡμῶν ἔτι ἀγνοεῖ, μέχρ' ἄρα
 20 Δέκμου πεσόντος ἢ τε χώρα τοσῆδε οὔσα καὶ ὁμορος
 ἡμῖν καὶ ἐπὶ τῇ χώρᾳ ὁ Δέκμου στρατὸς εἰς τὰς καθ'

3 μηθὲν scr. Mend. 6 μόνων om. C 9 ἤγετο θάνατον i,
 εἰς in corr. B τοὺς delendum ci. Mend., sine causa 9 sq. καὶ
 θάνατον] verba ex dittographia orta participium velut καταδι-
 κάζων vel καταγιγνώσκων expulisse ci. Mend., Appiani arte
 rhetorica neglecta 10 ἐλεγχθέντων, γ suprascr., B 12 ἐχθὲς
 V 13 ἀποδρᾶσαι O 14 sq. ὑμετέραν et bis ὑμέτερον, η ter
 suprascr. a m. 1, V, ἡμετέραν et post στρατὸν ὑμέτερον vertit C,
 tertium ὑμέτερον omittens 16 ἐγράφετε dubitanter ci. Herw.
 p. 69 18 ἡμᾶς] aut ἡμῖν aut πολιορκεῖ pro πολεμεῖ ci. Mend.,
 ἡμᾶς — πολεμεῖ cum aliis retinent Krebs, Zur Rection d. Casus
 I p. 14 et La Roche (v. ad I § 45) p. 25 sq. 19 in ἡμῶν haerentes
 haud probabilia coniecerunt Bk. et Mend., sed 'tribunus noster'
 acerbe, in ludibrium dictum est, ut etiam ἀγνοεῖ, cf. § 213 extr., 214

43 a. C.

ἡμῶν ἐλπίδας Ἀντωνίῳ προσγένηται. τότε γὰρ αὐτόν, ὥς ἔοικεν, ὁ δῆμαρχος ψηφιεῖται πολέμιον, ὅταν ἡμῶν γένηται δυνατώτερος”.

- 221 ταῦτ’ ἔτι τοῦ Κικέρωνος λέγοντος οἱ φίλοι θορυ- 54
βοῦντες ἀπαύστως οὐδενὶ ἀντειπεῖν ἐπέτρεπον, μέχρι 5
Πείσωνος αὐτοῦ παρελθόντος ἢ τε ἄλλη βουλή κατ’
αἰδῶ τοῦ ἀνδρὸς ἡσύχασε καὶ οἱ τοῦ Κικέρωνος
222 ἠνέσχοντο. καὶ ἔλεγεν ὁ Πείσων· “ὁ μὲν νόμος, ὃ
βουλή, δικαιοῖ τὸν εὐθυνόμενον αὐτὸν ἀκοῦσαι τε
τῆς κατηγορίας καὶ ἀπολογησάμενον ὑπὲρ αὐτοῦ κρί- 10
νεσθαι· καὶ τὸν δεινότατον εἰπεῖν Κικέρωνα ἐς ταῦτα
223 προκαλοῦμαι. ἐπεὶ δὲ ὄκνει μὲν παρόντος Ἀντωνίου
κατηγορεῖν, ἀπόντος δ’ ἐγκλήματά τινα εἶπεν ὥς μέγι-
στα ἐκ πάντων καὶ ἀναμφίλογα ὄντα, παρῆλθον ἐγὼ
224 δελξὼν αὐτὰ ψευδῇ βραχυτάταις ἀποκρίσεσι. τὰ χρη- 15
ματὰ φησιν Ἀντώνιον τὰ κοινὰ μετὰ τὴν Καίσαρος
τελευτήν σφετερίζασθαι, τοῦ μὲν νόμου τὸν κλέπτην
οὐ πολέμιον ἀποφαίνοντος, ἀλλὰ ὠρισμένη δίκη ζημι-
οῦντος, Βρούτου δὲ τοῦ Καίσαρα κτείναντος ἐν τῷ
δῆμῳ καὶ τόδε κατηγορήσαντος, ὅτι ὁ Καῖσαρ τὰ χρη- 20
ματὰ διεφόρησε καὶ κενὰ καταλέλοιπε τὰ ταμεία,
Ἀντωνίου δὲ μετ’ οὐ πολὺ ζητεῖν αὐτὰ ψηφισαμένου
καὶ ὑμῶν ἀποδεξαμένων τε τὴν γνώμην καὶ κεκυρω-
κότων καὶ γέρας τοῖς μηνύουσι δεκάτην ὑπεσχημένων,
ἣν διπλασιάσομεν ἡμεῖς, εἴ τις Ἀντώνιον περὶ αὐτῶν 25
225 ἔχοι τι διελέγχειν. καὶ τάδε μὲν περὶ τῶν χρημάτων·
τὴν δὲ Κελτικὴν ἡγεμονίαν οὐκ ἐψηφισάμεθα μὲν 55

10 αὐτοῦ libri (V?), corr. Bk. 12 ὄκνει ci. Herw. p. 69,
sed App. dicere vult: ‘praesente Antonio solet tacere’

13 ὥς O, ὥδε i 20 τόδε BfC, τότε reliqui 21 ταμεία B,
cf. ad I § 474 25 ἦν] ὁ ci. Nauck, inut.

ἡμεῖς Ἀντωνίῳ, ἔδωκε δὲ ὁ δῆμος νόμῳ, παρόντος
 αὐτοῦ Κικέρωνος, ᾧ τρόπῳ καὶ ἕτερα πολλάκις ἔδωκε
 καὶ τήνδε τὴν ἡγεμονίαν αὐτὴν Καίσαρι πάλαι. μέρος 226
 δ' ἐστὶ τοῦ νόμου τὸν Ἀντώνιον, τὴν δεδομένην οἱ
 5 μετιόντα, Δέκμῳ μὴ παραχωροῦντι πολεμεῖν καὶ τὸν
 στρατὸν ἀντὶ Θυρακῶν οὐδὲν ἔτι κινουμένων ἐς τὴν
 Κελτικὴν ἐπὶ τὸν ἀντιλέγοντα μετάγειν. ἀλλὰ Κικέρ- 227
 ων Δέκμον μὲν οὐχ ἡγείται πολέμιον, ἐναντία τῷ
 νόμῳ τιθέμενον ὄπλα, Ἀντώνιον δὲ πολέμιον, τῷ
 10 νόμῳ συμμαχοῦντα. εἰ δὲ αὐτὸν αἰτιᾶται τὸν νόμον, 228
 τοὺς θεμένους αἰτιᾶται· οὓς ἔδει μεταπελθεῖν, οὐχὶ
 συνθέμενον ὑβρίζειν, οὐδὲ τὴν χώραν Δέκμῳ μὲν
 πιστεύειν, ὃν ὁ δῆμος ἐδίδωκεν ἐπὶ τῷ φόνῳ, Ἀντωνίῳ
 δὲ ἀπιστεῖν, ὃ τι ὁ δῆμος ἔδωκεν. οὐ γὰρ εὖ βου- 229
 15 λευομένων ἐστὶ διαστασιάζεσθαι πρὸς τὸν δῆμον ἐν
 καιροῖς μάλιστα ἐπικινδύνοις οὐδὲ ἀμνημονεῖν, ὅτι καὶ
 τόδε αὐτὸ τοῦ δήμου πρότερον ἦν, τὸ κρίνειν τὰ φίλια
 καὶ πολέμια. μόνος γὰρ ἐκ τῶν πάλαι νόμων ὁ δῆμος
 αὐτοκράτωρ εἰρήνης πέρι καὶ πολέμου σκοπεῖν· ὧν μη-
 20 δὲν ὁ δῆμος ἐπιστήσειε μηδὲ ἐπιμηνύσειεν ἡμῖν, προ-
 στάτου λαβόμενος.

56 ἀλλ' ἔκτεινέ τινας τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἀντώνιος. 230
 αὐτοκράτωρ γε ὧν καὶ ἐς τοῦτο ὕφ' ὧν κεχειροτο-

2 quo more et alia plerunque aliis tradidit C, unde ἕτερα
 <ἐτέροις> ci. Schw., inut. 4 τὸν] τὸ Bk. et Mend., sed cf. ad I
 § 404 τὴν δεδομένην om. V 7 ἐπὶ τὸν ἀντιλέγοντα] contra
 eum qui sibi obsistat C, unde ἐπὶ τὸν ἀντιτείνοντα ci. Mend.
 14 ὃ τι om. b, cui C, unde ᾧ ci. Mend.; ὅτι Keil οὐ γὰρ] οὐδὲ b
 19 sq. μηδὲν] μηδὲ ci. Schw.; si quid mutandum, maluit Mend.
 μηδενί, sed intellege: 'quorum ne quid populus nobis obiciat
 neve succenseat nobis' 21 λαβόντος V 23 ἡμῶν, ὃ suprascr.
 a m. 1, V, a nobis C

1 sq. παρόντος αὐτοῦ Κικέρωνος] cf. Gardthausen, Augustus
 II, 1 p. 26 adn. 6

43 a. C.

νημένος. καὶ οὐδεὶς πω τῶνδε λόγον ὑπέσχευ αὐτο-
 κράτωρ. οὐ γὰρ ἔκριναν οἱ νόμοι λυσιτελήσειν ἡμῖν
 τὸν ἄρχοντα τοῖς στρατευομένοις ὑπεύθυνον εἶναι·
 οὐδ' ἔστιν ἀπειθείας τι χεῖρον ἐν στρατοπέδῳ, δι' ἣν
 καὶ νικῶντές τινες ἀνηγρέθησαν, καὶ οὐδεὶς εὐθυνε 5
 231 τοὺς ἀνελόντας. οὐδὲ τῶν νῦν συγγενῆς οὐδεὶς, ἀλλὰ
 Κικέρων ἐπιμέμφεται καὶ φόνου κατηγορῶν πολέμιον
 κοινὸν ἀντὶ τῶν ὠρισμένων ἐπιτιμίων τοῖς φονεῦσι
 232 τίθεται. Ἀντωνίῳ δὲ τὸ στρατόπεδον ὅπως τε ἄτα-
 κτον ἦν καὶ ὅπως κατεφρόνει, δηλοῖ καὶ τὰ μετα- 10
 στάντα αὐτοῦ δύο τέλη, ἃ ὑμεῖς μὲν ἐψηφίσασθε
 Ἀντωνίῳ στρατεύειν, αὐτομολήσαντα δὲ παρὰ τοὺς
 στρατιωτικοὺς νόμους, οὐ πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἐς Καί-
 σαρα, ὁ Κικέρων ὅμως ἐπήνεσε καὶ ἐκ τῶν κοινῶν
 ἐχθρὸς ἐμισθοδότησε· καὶ μὴ ποτε ὑμᾶς λυπήσειε τὸ 15
 233 παράδειγμα. Κικέρωνα δὲ καὶ ἐς ἀνωμαλίαν ἐξέστησεν
 ἢ ἔχθρα· κατηγορεῖ γὰρ Ἀντωνίου τυραννίδα καὶ
 κόλασιν στρατιωτῶν, αἰεὶ τῶν ἐπιβουλευόντων τὰ στρα-
 τεύματα θεραπευόντων, οὐ κολαζόντων. ἐπεὶ δὲ οὐκ
 ὤκνησεν οὐδὲ τὴν ἄλλην Ἀντωνίου μετὰ Καίσαρα 20
 ἀρχὴν ὥς τυραννικὴν διαβαλεῖν, φέρε πύθωμαι καθ'
 234 ἕκαστον ᾧδε. τίνα ἔκτεινεν ὥς τύραννος ἄκριτον ὁ 57
 νῦν κινδυνεύων ἀκρίτως; τίνα δ' ἐξέβαλε τῆς πόλεως;
 τίνα δὲ ὑμῖν διέβαλεν; ἢ καθ' ἓνα μὲν τοιόσδε ἦν,

2 ἡμῖν ex C reposuit Mend., ὑμῖν ceteri 3 τοῖς στρατο-
 πέδοις a et, in mg. tamen, b 4 ἐν στρατοπέδοις ci. Mend.
 10 δηλόν (sic) V 11 <ἀπ'> αὐτοῦ scr. Mend., multos alios
 locos secutus; αὐτοῦ ut genet. separativum retinet Bitschofsky
 (v. ad II § 591) p. 1208, nisi malis referre ad δύο τέλη, quod ego
 praetulerim 12 στρατεύεσθαι ci. Mend. 16 καὶ ante ἐς om.
 Did. ἐξανέστησεν V 17 <τε> καὶ ci. Mend., cf. ad I § 371
 18 τῶν <τοῖς πολίταις> ἐπιβουλευόντων vel sim. quid desideravit
 Mend., nec vero opus 24 ἡμῖν iC <οὐ> τοιόσδε vertit Gel.

ἐπεβούλευε δὲ πᾶσιν ὁμοῦ; πότε, ὦ Κικέρων; ὅτε τὴν 235
ἀμνηστίαν ἐκύρου τῶν γεγονότων; ἢ ὅτε μηδένα
διώκεσθαι φόνου; ἢ ὅτε ζήτησιν εἶναι τῶν κοινῶν
χρημάτων; ἢ ὅτε Πομπήιον τὸν Πομπηίου τοῦ ὑμε-
5 τέρου κατεκάλει καὶ τὴν πατρώαν ἐκ τῶν δημοσίων
αὐτῷ διέλυε περιουσίαν; ἢ ὅτε τὸν Ψευδομάριον
λαβὼν ἐπιβουλεύοντα ἀπέκτεινε καὶ ἐπληνέσατε πάντες
καὶ τοῦτο μόνον δι' ὑμᾶς οὐ διέβαλε Κικέρων; ἢ ὅτε
ἐψηφίζετο μὴ εἰσηγεῖσθαι περὶ δικτάτορος μηδένα μήτε
10 ἐπιψηφίζειν, ἢ νηποινεῖ πρὸς τοῦ θέλοντος ἀποθνή-
σκειν; ταῦτα γὰρ ἔστιν, ἃ ἐπολιτεύσατο ἡμῖν Ἀντώνιος 236
ἐν δύο μηνῶν, οἷς μόνοις ἐπέμεινε τῇ πόλει μετὰ
Καίσαρα, ἄρτι μὲν τοῦ δήμου τοὺς φονέας διώκοντας,
ἄρτι δὲ ὑμῶν δεδιότων ἐπὶ τοῖς ἐσομένοις· οὐ τίνα
15 καιρὸν, εἰ πονηρὸς ἦν, ἀμείνονα εἶχεν; ἀλλ' ἐς τὰ 237
ἐναντία· οὐκ ἦρχε. πῶς; οὐ μόνος ἦρχεν ἀποδημή-
σαντος ἐπὶ Συρίας Δολοβέλλα; οὐ στρατὸν εἶχεν ἔτοι-
μον ἐν τῇ πόλει τὸν ὑφ' ἡμῶν αὐτῷ δεδομένον; οὐκ
ἐνυκτοφυλάκει τὴν πόλιν; οὐκ ἐνυκτοφυλακεῖτο διὰ
20 τὴν τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλήν; οὐ πρόφασιν εἶχε τὴν 238
σφαγὴν Καίσαρος, φίλου τέ οἱ καὶ εὐεργέτου ὄντος
καὶ τῷ δήμῳ μάλιστα ὑπεραρέσκοντος; οὐχ ἑτέραν
εἶχεν οἰκείαν, ἐπιβεβουλευμένος ἐς τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν
ἀνδρῶν; ὧν ἔκτεινε μὲν ἢ ἐφυγάδευσεν οὐδένα, συν-

3 <τοῦ> φόνον maluit Mend., sed cf. II § 563, IV § 392
6 διέλυσε i 9 περὶ δικτάτορος <ἀρχῆς> ci. Mend., cf. § 94. 148
10 ἐθέλοντος V 16 οὐκ ἦρχε] οὐκ ἦρκει scr. Bk., rec. Mend.,
non recte; εἶχεν ἐς τὰ ἐναντία; ἀλλ' οὐκ ἦρχε (i. e. imperium
non habebat sc. domi) Keil, bene, sed fort. recte interpunxi:
ἀλλ' ἐς τὰ ἐναντία· οὐκ ἦρχε (i. e. immo vero, e contrario, im-
perium non habebat) 18 a vobis C 19 ἐνυκτοφυλακεῖτο]
ἐδορυφορεῖτο ci. Mend., probabiliter 23 οἰκίαν libri, corr. Gel.
et II. Steph. 24 ἀνδρῶν] hostium C, ἀνδροφόνων ci. Mend., inut.

43 a. C.

έγνω δέ, ὅσον εἶχε μέτρον καλῶς, καὶ διδομένας αὐτοῖς
 ἡγεμονίας οὐκ ἐφθόνησε δοθῆναι.

- 239 τὰ μὲν δὴ μέγιστα, ᾧ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀναμφίλογα
 Κικέρωνος ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐγκλήματα ὁρᾶτε· ἐπεὶ δέ 58
 γε ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασι καὶ μαντεύματα ἐπάγουσιν, ὥς 5
 ὁ Ἀντώνιος ἔμελλε μὲν τὸν στρατὸν ἄξιον ἐπὶ τὴν
 πόλιν, δέισειε δὲ προλαβόντος αὐτὴν ἑτέρῳ στρατῷ
 Καίσαρος, πῶς οὖν, εἰ τὸ μελλῆσαι μόνον ἐστὶν ἀν-
 δρὸς πολεμίου, τὸν ἐλθόντα καὶ παραστρατοπεδεύσαντα
 240 ἡμῖν ἀσήμαντον οὐχ ἡγεῖται πολέμιον; πῶς δ', εἴπερ 10
 ἤθελεν ὁ Ἀντώνιος, οὐκ ἀφίκετο; ἢ τρισμυρίους ἔχων
 συντεταγμένους ἔδεισε τρισχιλίους τοὺς ἀμφὶ τὸν Καί-
 σαρα ὄντας ἀνόπλους, ἀσυντάκτους, ἐς μόνας Καίσαρι
 διαλλαγὰς συνελθόντας καὶ εὐθύς, ὥς ἔγνωσαν πολε-
 241 μείν αἰρούμενον, καταλιπόντας; εἰ δὲ μετὰ τρισμυρίων 15
 ἐλθεῖν ἔδεισε, πῶς ἦλθε μετὰ μόνων χιλίων; μεθ' ᾧ
 αὐτὸν ἐς τὸ Τίβυρον ἐξιόντα πόσοι προεπέμπομεν
 καὶ πόσοι συνώμνυμεν οὐχ ὀρκούμενοι; πόσους δὲ
 Κικέρων ἐπαίνους ἐς τὴν πολιτείαν αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν
 242 ἀνάλισκε; πῶς δ' αὐτὸς Ἀντώνιος, εἴ τι τοιοῦτον ἐγρί- 20
 γνωσκε, τὰ ἐνέχυρα τὰ νῦν ὄντα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου
 κατέλιπεν ἡμῖν, μητέρα καὶ γυναικα καὶ μειράκιον
 υἱόν; οἷ κλαίουσι καὶ δεδίασι νῦν οὐ τὴν Ἀντωνίου
 πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν δυναστείαν. 24
 243 ταῦτα μὲν δὴ πρὸς ὑμᾶς ἐξενήνοχα δεῖγμα τῆς 59
 Ἀντωνίου τε ἀπολογίας καὶ Κικέρωνος μεταβολῆς.

5 γε] σε V 10 ἀσήμαντον adnotationem marginalem esse
 ci. Mend.: 'obscurum'; Herw. p. 69 aut corruptum esse putavit
 aut ἀκέλευστον intellegendum, sed est 'insignia magistratus ullius
 non habens' ἡγεῖσθε ci. Mend.; ad ἡγεῖται subaudi Κικέρων
 11 ἤθελεν Musgr., ἦλθεν libri, ἔμελλεν scr. Bk. 25 δείγματα
 ci. Nauck 26 διαβολῆς idem, sed cf. § 188. 192

παραινέσιν δ' ἐπιθήσω τοῖς εὖ φρονούσι μήτε ἐς
 τὸν δῆμον μήτε ἐς Ἀντώνιον ἀμαρτάνειν μηδὲ ἔχ-
 θρας καὶ κινδύνους ἐπάγειν τοῖς κοινοῖς, νοσοῦσης
 ἔτι τῆς πολιτείας καὶ ἀπορούσης τῶν ὀξέως ἀμυνούν-
 5 των, δύναμιν δ' ἐν τῇ πόλει συστησάμενους, πρὶν
 θορυβῆσαι τι τῶν ἔξω, τὴν ἀρκέσουσαν, τότε τοῖς
 ἐκάστοτε ἐπελγουσιν ἐφεδρεύειν καὶ κρίνειν, οὓς ἂν
 ἐθέλητε, δυναμένους τὸ κεκριμένον τελεῖν. πῶς οὖν 244
 ἔσται ταῦτα; εἰν Ἀντώνιον μὲν ἐῷμεν ἐς πρόφασιν
 10 ἢ χάριν τοῦ δήμου τὴν Κελτικὴν ἔχειν, Λέκμον δὲ μετὰ
 τριῶν ὧν ἔχει τελῶν ἐνθάδε καλῶμεν καὶ ἀφικόμενον
 ἐκπέμπωμεν ἐς Μακεδονίαν, τὰ τέλη κατασχόντες. εἰ 245
 δὲ καὶ τὰ ἀπ' Ἀντωνίου μεταστάντα δύο πρὸς ἡμᾶς
 μετέστη, καθάπερ φησὶ Κικέρων, καὶ τὰδε καλῶμεν ἀπὸ
 15 τοῦ Καίσαρος ἐς τὴν πόλιν. οὕτω γὰρ πέντε τελῶν ἡμῖν
 ὑπαρχόντων ψηφισομεθα ἂν, ὃ τι δοκιμάζοιμεν, ἐγκρα-
 τῶς, ἐς οὐδενὸς ἀνδρὸς ἐλπίδας αἰωρούμενοι.
 60 καὶ τὰδε μὲν εἴρηται τοῖς ἄνευ φθόνου καὶ φιλο- 246
 νικίας ἀκροωμένοις· τοῖς δὲ ἀπερισκέπτως καὶ ἀπαρα-
 20 σκεύως δι' οἰκείαν ἔχθραν ἢ φιλονικίαν ἐκθορυβοῦσιν
 ὑμᾶς κριτὰς παραινῶ μὴ ταχεῖς εἶναι μηδὲ προπετεῖς
 ἐς ἄνδρας μεγίστους τε καὶ στρατιᾶς ἄρχοντας ἱκανῆς
 μηδὲ ἄκοντας ἐκπολεμοῦν, ἀναμιμνησκομένους Μαρ-
 κίου τε τοῦ Κοριοριανοῦ καὶ τὰ ἔναγχος δὴ ταῦτα
 25 Καίσαρος, ὃν στρατιᾶς ὁμοίως ἡγρούμενον καὶ σπον-
 δὰς ἀρίστας ἂν ἡμῖν γενομένας προτείνοντα προπετεῶς

9 in verbis ἐς πρόφασιν haesit Mend., εὐπροφάσιστον χάριν
 ci. Herw. p. 69sq.; at omnia bene habere videntur, si τοῦ δήμου
 etiam ad ἐς πρόφασιν referas, cf. I § 465 ἐς πρόσχημα τῆς
 πατρῴου πολιτείας 14 sq. Κικέρων, ἀντὶ τοῦ Καίσαρος, καὶ
 τὰδε καλῶμεν ἐς τὴν πόλιν ci. Mend., sed facile subaudias post
 Κικέρων: καὶ οὐ πρὸς Καίσαρα 22 τε om. V

43 a. C.

πολέμιον ψηφισάμενοι τῷ ὄντι πολέμιον ἡναγκάσαμεν
 247 γενέσθαι, φείδεσθαι δὲ καὶ τοῦ δήμου πρὸ βραχέος
 τοῖς φονεῦσι τοῖς Καίσαρος ἐπιδραμόντος, μὴ ἐς ὕβριν
 αὐτοῦ δοκῶμεν τοῖς μὲν ἡγεμονίας ἐθνῶν διδόναι,
 Δέκμον δὲ ἐπαινεῖν, ὅτι τοῦ δήμου νόμον ἀκυροῖ, καὶ 5
 Ἀντώνιον πολέμιον κρίνειν, ὅτι τὴν Κελτικὴν ἔλαβε παρὰ
 248 τοῦ δήμου. ὦν τοὺς μὲν εὖ βουλευομένους ἐνθυμεῖσθαι
 χρὴ ὑπὲρ τῶν ἔτι πλανωμένων, τοὺς δ' ὑπάτους καὶ δη-
 μάρχους πλείονας κινδυνεύουσι τοῖς κοινοῖς γενέσθαι". 9
 249 ὥδε μὲν ὁ Πείσων ἀπελογεῖτο καὶ ὠνείδιζεν ὁμοῦ 61
 καὶ ἐφόβει καὶ σαφῶς αἴτιος ἐγένετο μὴ ψηφισθῆναι
 πολέμιον Ἀντώνιον. οὐ μὴν ἐκράτησε τῆς Κελτικῆς
 αὐτὸν ἄρχειν· οἱ γὰρ τῶν σφαγῶν φίλοι τε καὶ συγ-
 γενεῖς ὑπὸ δέους ἐκώλυσαν, μὴ τοῦ πολέμου λυθέντος
 ἐπεξέλθοι τὸν φόνον Καίσαρι συναλλαγείς· διὸ καὶ 15
 στασιάζειν αἰεὶ παρεσκεύαζον Καίσαρά τε καὶ Ἀντώ-
 250 νιον. ἐψηφίσαντο δ' Ἀντωνίῳ προαγορεῦσαι Μακε-
 δονίαν ἀντὶ τῆς Κελτικῆς ἔχειν· τὰς δὲ ἄλλας ἐντολάς,
 εἴτε λαθόντες εἴτ' ἐξεπίτηδες, Κικέρωνα συγγράφαι τε
 251 καὶ δοῦναι τοῖς πρεσβεύουσι προσέταξαν. ὃ δὲ τὴν 20
 γνώμην παραφέρων συνέγραφεν ὥδε· Μουτίνης Ἀντώ-
 νιον εὐθὺς ἀπανίστασθαι καὶ Δέκμῳ τὴν Κελτικὴν
 μεθιέναι, ἐντὸς δὲ Ῥουβίκωνος ποταμοῦ, τοῦ τὴν
 Ἰταλίαν ὀρίζοντος ἀπὸ τῆς Κελτικῆς, ἡμέρᾳ ῥητῇ γενό-

1 ἡναγκάσαμεν Gel. et Musgr., ἡνάγκασαν O i, quod fort. retineri
 debebat, coegistis C 9 πλείονας corruptum; πλείονος ci. Schw.,
 ἡγεμόνας Mend. coll. Mithr. c. 113 extr., παιῶνας Madvig, Advers.
 crit. III p. 77 sq., κηδεμόνας G. Senger, ut Mend. in exemplari suo ad-
 notavit 14 ὑπὸ δέους spuria esse ci. Mend., contra iure Bitschofsky
 p. 443 19 λαθόντες] seu temere C, αλόντες ci. Mend., sed est:
 'consensu tacito' (Keil) 20 πρεσβεύουσι ci. Mend., cf. praef.

17 ἐψηφίσαντο] demum prid. Non. Jan., cf. Cic. Phil. 6, 1 § 3
 19 Κικέρωνα συγγράφαι] at cf. Drumann I² p. 176 sq.

μενον ἐπιτρέψαι τὰ καθ' ἑαυτὸν ἅπαντα τῇ βουλῇ.
οὕτω μὲν φιλονίκως τε καὶ ψευδῶς <τὰς> ἐντολὰς ὁ 252
Κικέρων συνέγραφεν, οὐδεμιᾶς ἔχθρας τοσῆσδε ὑπο-
σης, ἀλλ', ὥς ἔοικε, τοῦ δαιμονίου τὰ κοινὰ ἐς μετα-
5 βολὴν ἐνοχλοῦντος καὶ αὐτῷ Κικέρωνι κακῶς ἐπινοοῦν-
τος. ἄρτι δὲ καὶ τῶν Τρεβωνίου λειψάνων κομισθέντων 253
καὶ τῆς ἐς αὐτὸν ὕβρεως γνωσθείσης ἀκριβέστερον,
οὐ δυσχερῶς ἡ βουλή τὸν Δολοβέλλαν ἔκρινεν εἶναι
9 πολέμιον.

62 οἱ δ' ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀπεσταλμένοι πρέσβεις, αἰ- 254
δούμενοι τῶν ἐντολῶν τὸ ἀλλόκοτον, οὐδὲν μὲν ἔφα-
σαν, αὐτὰς δ' ἐπέδοσαν αὐτῷ. καὶ ὁ Ἀντώνιος σὺν
ὀργῇ πολλὰ ἔς τε τὴν βουλήν καὶ τὸν Κικέρωνα ἀπερ-
ρίπτει, θαυμάζων, ὅτι Καίσαρα μὲν τὸν τὰ μέγιστα
15 ὠφελήσαντα τὴν ἀρχὴν ἡγοῦνται τύραννον ἢ βασιλέα,
Κικέρωνα δὲ οὐ νομίζουσιν, ὃν Καῖσαρ μὲν εἴλε πο-
λέμῳ καὶ οὐκ ἀπέκτεινε, Κικέρων δὲ τοὺς ἐκείνου
φρονέας προτίθησι τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ Δέκμον Καί-
σαρι μὲν ὄντα φίλον ἐμίσει, ἀνδροφόνον δὲ αὐτοῦ
20 γενόμενον ἀγαπᾷ, καὶ τῷ μὲν παρ' οὐδενὸς μετὰ Καί-
σαρα λαβόντι τὴν Κελτικὴν προστίθεται, τῷ δὲ παρὰ
τοῦ δήμου λαβόντι πολεμεῖ. "τῶν τε ἐψηφισμένων μοι 255
τελῶν τοῖς μὲν αὐτομολήσασι γέρα δίδωσι, τοῖς δὲ
παραμένουσιν οὐ, διαφθείρων οὐκ ἐμοὶ μᾶλλον ἀλλὰ
25 τῇ πόλει τὰ στρατιωτικά. καὶ τοῖς μὲν ἀνδροφόνοις 256
ἀμνηστίαν ἔδωκεν, ἥ καὶ γὰρ συνεθέμην διὰ δύο ἄνδρας
αἰδεσίμους· Ἀντώνιον δὲ καὶ Δολοβέλλαν ἡρεῖται πολε-
μίους, ὅτι τῶν δεδομένων ἐχόμεθα. ἥδε γάρ ἐστιν ἡ

1 ἐπέτρεψε i   2 <τὰς> ἐντολὰς ci. Schw., rec. Mend.   5 κακὸν
ci. Mend.   6 τοῦ ante τρεβωνίου add. i   12 ἀπέδοσαν V
15 ἡγοῦν (ται om.) B   21 προτίθεται i   τῷ δὲ] sibi uero C, sed
cf. v. 27 Ἀντώνιον   24 παραμένουσιν i

43 a. C.

ἀληθῆς αἰτία· κἂν ἀποσιῶ τῆς Κελτικῆς, οὔτε πολέμιος οὔτε μόναρχός εἰμι. ταῦτα μέντοι μαρτύρομαι λύσειν τὴν οὐκ ἀγαπωμένην ἀμνηστίαν”.

- 257 τοιάδε πολλὰ εἰπὼν ὁ Ἀντώνιος ἀντέγραφε τῷ δόγματι τῇ μὲν βουλῇ πεισθῆναι ἂν ἐς ἅπαντα ὡς πατρίδι, 5
Κικέρωνι δὲ τῷ συγγράψαντι τὰς ἐντολὰς ὧδε ἀποκρίνεσθαι· “ὁ δῆμος ἔδωκέ μοι τὴν Κελτικὴν νόμῳ, καὶ Δέκμον ἀπειθοῦντα τῷ νόμῳ μετελεύσομαι καὶ τοῦ φόνου δίκας ἀπαιτήσω μόνον ὑπὲρ ἀπάντων, ἵνα καὶ ἡ βουλή καθαρεύσῃ ποτὲ τοῦ μύθους, ἐμπιπλαμένη 10
258 νῦν διὰ Κικέρωνα Δέκμῳ βοηθοῦντα”. τὰδε μὲν ὁ Ἀντώνιος εἶπέ τε καὶ ἀντέγραψε, καὶ ἡ βουλή αὐτὸν αὐτίκα ἐψηφίζετο εἶναι πολέμιον καὶ τὸν ὑπ’ αὐτῷ στρατόν, εἰ μὴ ἀποσταῖεν αὐτοῦ· Μακεδονίας δὲ καὶ τῆς Ἰλλυρίδος αὐτῆς καὶ τῶν ἐν ἀμφοτέροις ὑπολοί- 15
πων στρατῶν Μάρκον Βροῦτον ἄρχειν, μέχρι κατα-
259 σταίῃ τὰ κοινά. ὁ δὲ ἰδιὸν τε εἶχεν ἤδη στρατόν καὶ παρὰ Ἀπουληίου τινὰ προσειλήφει καὶ ναῦς εἶχε μακράς τε καὶ ὀλκάδας καὶ χρημάτων ἐς μύρια καὶ ἑξακισχίλια τάλαντα καὶ ὅπλα πολλά, ὅσα ἐν Δημητριάδι 20
Γαῖῳ Καίσαρι ἐκ πολλοῦ γιγνόμενα εὔρεν· οἷς ἅπασιν αὐτὸν ἡ βουλή τότε ἐψηφίζετο ἐς τὰ συμφέροντα τῆς
260 πατρίδος χρῆσθαι. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ Κάσσιον ἄρχειν τε Συρίας καὶ πολεμεῖν Δολοβέλλα· τοὺς τε ἄλλους, ὅσοι τινὸς ἔθνους ἢ στρατοῦ Ῥωμαίων ἄρχουσιν ἀπὸ 25

5 malim aut ὡς πατρίδι <συμφέρον> (similia iam Herw. p. 70 et Schenkl p. 179) aut cum Keil ὡς πάτριον 6 τῷ om. a 6 sq. ἀποκρίνασθαι V 10 ἀναπιπλαμένη ci. Herw. p. 70 13 ὑπ’ i, ἐπ’ O, omnemque cum eo exercitum C; καὶ ἐπ’ αὐτῷ τὸν στρατόν ci. Mend. 25 τινὸς Bk., τινὲς libri, quod tenent Nauck et Kratt p. 45

5 πεισθῆναι ἂν] at cf. Drumann I² p. 182 sq. 13 πολέμιον] errat App., cf. ibid. p. 186 18 de Apuleio cf. ad IV § 316

τῆς Ἰουίου θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἕω, πάντας ὑπακούειν
 ἐς ὃ τι προστάσσοι Κάσσιος ἢ Βροῦτος.

- 64 ὧδε μὲν ὀξέως σὺν ἀφορμῇ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον 261
 ἐξελάμπρυνον, καὶ ὁ Καῖσαρ ἕκαστα μαθὼν ἠπόρητο,
 5 τὴν μὲν ἀμνηστίαν ἡγούμενος εὐπρέπειαν ἐσχηκέναι
 φιλανθρωπίας καὶ ἔλεον συγγενῶν ἀνδρῶν καὶ ὁμοτί-
 μων, καὶ τὰς βραχυτέρας ἡγεμονίας ἀσφάλειαν· Δέκμα-
 τε τὴν Κελτικὴν βεβαιοῦντας Ἀντωνίῳ δόξαι περὶ τυ-
 ραννίδος διαφέρεισθαι, ᾧ προσποιήματι καὶ αὐτὸν ὑπ-
 10 ἀγεσθαι κατ' Ἀντωνίου· τὸ δὲ καὶ Δολοβέλλαν πολέμιον 262
 ψηφίσασθαι δι' ἓνα τῶν ἀνδροφόνων ἀναιρεθέντα καὶ
 Βρούτῳ καὶ Κασσίῳ τὰς ἡγεμονίας ἐς τὰ μέγιστα ἔθνη
 διαλλάξαι στρατόπεδά τε δοῦναι πολλὰ ἀθρόως καὶ
 χρήματα καὶ ἡγεμόνας ἡγεμόνων ἀποφῆναι πάντων,
 15 ὅσοι πέραν εἰσὶ τῆς Ἰουίου θαλάσσης, σαφῶς εἶναι τὴν
 μὲν Πομπηίου μοῖραν αὐξόντων, τὴν δὲ Καίσαρος καθ-
 αιρούντων. ἐνεθυμεῖτο δὲ καὶ τῆς ἐς αὐτὸν ὥς μειρά- 263
 κιον τέχνης, εἰκόνα μὲν αὐτῷ καὶ προεδρίαν παρασχόν-
 των καὶ ἀντιστράτηγον ἀποφηνάντων, ἔργῳ δὲ ἴδιον
 20 αὐτοῦ τὸν στρατὸν ὄντα ἀφαιρουμένων· ὑπάτων γὰρ
 συστρατηγούντων οὐδὲν εἶναι τὸν ἀντιστράτηγον. τὰ 264
 τε γέρα τοῖς ἀπὸ Ἀντωνίου μόνοις μεταστᾶσιν ἐψηφι-
 σμένα τοὺς αὐτῷ στρατενομένους ἀτιμοῦν· καὶ τὸν πό-
 λεμον ὅλως αὐτῷ μὲν ἀσχύνην ἔχειν, ἔργῳ δὲ τὴν
 25 βουλὴν ἀποχρησθαι οἱ κατὰ Ἀντωνίου, μέχρι καθέλω-

3 σὺν ἀφορμῇ] ἀφορμαῖς maluit Mend., *celeri impetu* (i. e. σὺν ὁρμῇ) C, cf. V § 310 4 ἠπόρειτο (sic) bf 6 ἔλεον i
 8 τε Baf, δὲ Vb, hoc quoque bonum δόξαν i 9 αὐτὸν
 libri, corr. Mend. 9 sq. ὑπαγαγέσθαι malim cum Mend.
 17 αὐτὸν libri, corr. Mend., item correxi v. 18 et 20 21 στρα-
 τηγούντων b¹ 22 μεταστᾶσι μόνοις ci. Mend., contra Kratt
 p. 68 23 et 24 αὐτῷ libri., corr. Mend. 25 ἀποχρησθαι i

43 a. C.

265 σιν αὐτόν. ταῦτα λογιζόμενος ἐπέκρουπε καὶ θύων 65
ἐπὶ τῇ δεδομένῃ ἀρχῇ πρὸς τὸν στρατὸν ἔφη· “καὶ τάδε
μοι παρ’ ὑμῶν, ὧ συστρατιῶται, γέγονεν, οὐ νῦν, ἀλλ’
ἐξ οὗ τὴν ἀρχὴν ἐδίδοτε· καὶ γὰρ ἡ βουλὴ δι’ ὑμᾶς
ἔδωκεν. ὥστε ἐμὲ καὶ τούτων ἴστε τὴν χάριν ὑμῖν 5
ὀφλήσοντα καί, ἣν οἱ θεοὶ παρέχωσιν εὐπραγεῖν, ἀπο-
δώσοντα ἀθρόως”.

266 ὁ μὲν οὕτως τὸν στρατὸν οἰκειούμενος ὑπήγετο,
τῶν δὲ ὑπάτων Πάνσας μὲν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ἐξενάγει,
Ἰρτιος δὲ τῷ Καίσαρι τὸν στρατὸν ἐμερίζετο καί, ὥς 10
αὐτῷ παρὰ τῆς βουλῆς ἐν ἀπορρήτῳ λέλεκτο, ἐς τὸ
μέρος ἥτει τὰ δύο τέλη τὰ παρὰ Ἀντωνίου μεταστάντα,
εἰδὼς τάδε ὄντα τοῦ στρατοῦ τὸ ἀξιολογώτατον. καὶ
ὁ μὲν Καῖσαρ ἅπαντα συνεχώρει, μερισάμενοι δὲ ἐχεί-
267 μαζον μετ’ ἀλλήλων. παροδεύοντας δὲ τοῦ χειμῶνος 15
ἤδη Δέκμος μὲν ἔκαμνεν ὑπὸ λιμοῦ, Ἰρτιος δὲ καὶ
Καῖσαρ ἐς τὴν Μουτίνην ἐχώρουν, μὴ κάμνοντα τὸν
268 Δέκμου στρατὸν ὁ Ἀντώνιος παραλάβοι. ἀκριβῶς δὲ
τῆς Μουτίνης φυλασσομένης ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου, παν-
συδὶ μὲν οὐ συνεπλέκοντο αὐτῷ Πάνσαν περιμένον- 20
τες, ἵππομαχίαι δ’ ἦσαν πυκναί, πολὺ μὲν πλείους
ἱππέας ἔχοντος Ἀντωνίου· τοῦ πεδίου δὲ ἡ δυσχέρεια,
διὰ χειμάρρους ἐκτεταφρευμένου, τὴν πλεονεξίαν τὸ
πλήθος ἀπεστέρει.

269 καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τῇ Μουτίνῃ, τὰ δ’ ἐν Ῥώμῃ 60
τῶν ὑπάτων οὐ παρόντων ὁ Κικέρων ἦγεν ὑπὸ δη-
μοκοπίας· καὶ συνεχεῖς ἦσαν ἐκκλησίαι, ὅπλα τε εἰργά-
ζετο συναγαγὼν τοὺς δημιουργοὺς ἀμισθὶ καὶ χρήματα

1 ἀπέκρουπε b¹ 6 ὀφλήσαντα V 8 ὑπήγετο] ἠπείγετο
V 10 τὸν om. V 12 παρὰ] ἀπ’ maluit Mend., ut legitur
ceteris locis 18 παραλάβη V 19 sq. πανσυδὶ B, πασσυδὶ
V, πανσυδεῖ, quod fort. praeferendum, cf. Kühner-Blass I³, 2 p. 303

συνέλεγε καὶ βαρυτάτας ἐσφορὰς τοῖς Ἀντωνίου φί-
 λοις ἐπετίθει. οἱ δὲ ἐτοίμως ἐσέφερον ἐκλυόμενοι τὴν 270
 διαβολήν, μέχρι Πούπλιος Οὐεντίδιος, ἐστρατευμένος τε
 Γαῖω Καίσαρι καὶ Ἀντωνίῳ φίλος ὢν, οὐκ ἤνεγκε τὴν
 5 βαρύντητα τοῦ Κικέρωνος, ἀλλ' ἐς τὰς Καίσαρος ἀποι-
 κίας ἐκδραμὼν ὡς γνώριμος δύο ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀν-
 εστράτευσε τέλη καὶ ἐς τὴν Ῥώμην συλλαβεῖν Κικέ-
 ρωνα ἤπειλγετο. τότε μὲν δὴ θόρυβός τε ἦν ἄπλετος, 271
 καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ὑπεξέφερον οἱ πλείους μετὰ
 10 δυσελπιστίας, καὶ ὁ Κικέρων τῆς πόλεως ἀπεδίδρασκε.
 καὶ ὁ Οὐεντίδιος μαθὼν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀνέστρεφε.
 διακλειόμενος δὲ ὑπὸ Καίσαρός τε καὶ Ἰουτίου ἐς τὴν
 Πικηνίτιδα παρῆλθε καὶ τέλος ἄλλο συλλογίσας ἐφή-
 δρευε τοῖς ἐσομένοις. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Καίσαρα, τοῦ 272
 15 Πάνσα μετὰ στρατιᾶς πλησιάζοντος, Καρσουλήιον αὐτῷ
 προσέπεμπον ἄγοντα τὴν Καίσαρος στρατηγίδα τάξιν
 καὶ τὸ Ἄρειον τέλος ἐς βοήθειαν τῆς διόδου τῶν στε-
 νῶν. ὁ δὲ Ἀντώνιος τῶν μὲν στενῶν ὑπερεῖδεν ὡς 273
 οὐδὲν πλέον ἢ κωλύσων ἐν αὐτοῖς, ἐπιθυμία δὲ ἀγῶ-
 20 νος, οὐκ ἔχων τοῖς ἵππεῦσιν ἐλλαμπρύνασθαι διὰ τὸ
 πεδλίον ἐλωδέστερον ὄν καὶ τεταφρευμένον, δύο ἐν-
 ἤδρευσε τέλη τὰ ἄριστα ἐν τῷ ἔλει, τῆς ὁδοῦ, χειρο-

4 οὐκ] οὐκέτι ci. Mend., possis etiam οὐκ ἤνεγκεν <ἔτι>
 6 sq. verbis ἐς τὸν Ἀντώνιον deletis Mend. maluit ἐστράτευσε, sed 'le-
 gionibus revocatis ad Antonii militiam' recte vertit Schw. 8 δὴ
 om. i 11 ἀνέστρεφε] ἐστρεφε maluit Mend., conicio ἀπέστρεφε
 12 δὲ] τὲ f 13 πικηνίτιδα V, πικηνήτιδα Bi 15 πάνσου i
 Καρσουλήιον] item § 274 sq. 282; 'Carfulenum' nominant ceteri
 auctores, cf. Münzer ap. Pauly-Wissowa 3, 2 p. 1589 et W.
 Schulze (v. ad I § 183) p. 353 (adn. 3) 20 τὸ bis posuit V

3 sqq. de Ventidio cf. O. E. Schmidt, Philol. 51 (1892) p.
 198 sqq., ubi v. de prioribus 14 sqq. de numero copiarum
 cf. Groebe ap. Drumann I² p. 455 sq.

43 a. C.

ποιήτου καὶ στενῆς οὔσης, ἐκατέρωθεν τῷ δόνακι κρύ-
 274 πτων. Καρσουλήριον δὲ καὶ Πάνσα τὰ στενὰ νυκτὸς 67
 διαδραμόντων, ἅμα δ' ἡμέρα μόνοις τοῖς Ἀρείοις καὶ
 πέντε ἄλλαις τάξεσιν ἐς τὴν χειροποίητον ὁδὸν ἐσβα-
 λόντων, ἔτι καθαρεύουσιν πολεμίων, καὶ τὸ ἔλος ἐκατέ- 5
 ρωθεν ὃν περισκεπτομένων, ὃ τε δόναξ διακινούμενος
 ὑπωπτεύετο, καὶ ἀσπίς ἤδη πού καὶ κράνος ἐξέλαμπε,
 καὶ ἡ στρατηγὶς Ἀντωνίου τάξεις αὐτοῖς αἰφνίδιον ἐπ-
 275 ἐφαίνετο ἐκ τοῦ μετώπου. οἱ δ' Ἀρειοὶ περιειλημμένοι
 τε πάντοθεν καὶ οὐδαμῶσε διαδραμεῖν ἔχοντες ἐκέλευον 10
 <τοὺς νεήλυδας>, εἰ παραγένοιτο, μὴ συνεφάπτεσθαι
 σφίσι τῶν πόνων, ὥς μὴ συνταράξειαν αὐτοὺς ὑπὸ
 ἀπειρίας, τῇ στρατηγίδι δὲ Ἀντωνίου τὴν Καίσαρος
 στρατηγίδα ἀντέταξαν· αὐτοὶ δὲ ἐς δύο διαιρεθέντες
 ἐνέβαινον ἐς ἐκάτερον ἔλος, καὶ αὐτοῖς ἐπεστάτουν τῇ 15
 276 μὲν ὁ Πάνσας, τῇ δὲ ὁ Καρσουλήριος. δύο δὲ τῶν ἐλῶν
 ὄντων δύο ἦσαν οἱ πόλεμοι, τῇ διόδῳ εἰργόμενοι μὴ
 γινώσκειν τὰ ἀλλήλων· καὶ κατὰ τὴν διόδον αὐτὴν
 αἱ στρατηγίδες πόλεμον ἄλλον ἐφ' ἑαυτῶν ἐπολέμουν.
 277 γνώμη δὲ ἦν τοῖς μὲν Ἀντωνίου τοὺς Ἀρείους ἀμύ- 20
 νασθαι τῆς αὐτομολίας οἷα προδότας σφῶν γενομένους,
 τοῖς δ' Ἀρείοις ἐκείνους τῆς ὑπεροψίας τῶν ἐν Βρεν-
 278 τεσίῳ διεφθαρμένων. συνειδότες τε ἀλλήλοις τὸ κρά-
 τιστον ὥς εἴη τῆς ἐκατέρου στρατιᾶς, ἤλπιζον ἐν τῷδε

2 καὶ Πάνσα] καὶ πάντα bf, καὶ πάντων a, om. C, addens:
cum legione martia, numero singulari porro usus 4 sq. ἐκ-
 βαλόντων b 5 τὸ ἔλος <τὸ> ci. Nauck, sed cf. ad I § 172
 6 κινούμενος i 7 καὶ κράνος om. V 11 <τοὺς νεολέκτους> vel
 <τοὺς νεήλυδας> addendum ci. Schw. ex C 12 αὐτοὺς libri, corr.
 Mend. 15 ἔλος] τέλος i C 17 διειργόμενοι ci. Keil ob hiatum
 23 τε om. B 24 εἴη] εἶεν malim cum Schw., contra Kratt p. 40

3 sqq. ἅμα δ' ἡμέρα] die XIV mensis Aprilis, cf. Groebe ap.
 Drumann I² p. 453 sqq.

τῷ ἔργῳ μόνῳ τὸν πόλεμον κρινεῖν. καὶ τοῖς μὲν αἰ-
δῶς ἦν τὸ δύο τέλεσιν οὖσιν δι' ἐνὸς ἡσθᾶσθαι, τοῖς
δὲ φιλοτιμία μόνοις τῶν δύο κρατῆσαι.

68 οὕτω μὲν ἀλλήλοις ἐπήεσαν διωργισμένοι τε καὶ 279
5 φιλοτιμούμενοι, σφίσι μᾶλλον ἢ τοῖς στρατηγοῖς οἰκεῖον
ἡγούμενοι τόδε ἔργον· ὑπὸ δὲ ἐμπειρίας οὔτε ἡλάλαξαν
ὥς οὐκ ἐκπλήξοντες ἀλλήλους, οὔτε ἐν τῷ πόνῳ τις
αὐτῶν ἀφῆκε φωνήν οὔτε νικῶν οὔτε ἡσθώμενος. περι- 280
όδους δὲ οὐκ ἔχοντες οὔτε δρόμους ὥς ἐν ἔλεσι καὶ τά-
10 φροις, ἀραρότως συνίσταντο, καὶ οὐδέτεροι τοὺς ἐτέρους
ᾤσασθαι δυνάμενοι τοῖς ξίφεσιν ὥς ἐν πάλῃ συνεπλέ-
κοντο. πληγὴ τε οὐδεμία ἦν ἀργός, ἀλλὰ τραύματα
καὶ φόνοι καὶ στόνοι μόνον ἀντὶ βοῆς· ὃ τε πίπτων
εὐθύς ὑπεξεφέρετο, καὶ ἄλλος ἀντικαθίστατο. παρ- 281
15 αινέσεων δὲ ἢ ἐπικελεύσεων οὐκ ἐδέοντο, δι' ἐμπειρίαν
ἕκαστος ἑαυτοῦ στρατηγῶν. ὅτε δὲ καὶ κάμοιεν, ὥσπερ
ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἐς ἀναπνοὴν ὀλίγον ἀλλήλων δι-
ίσταντο καὶ αὐθις συνεπλέκοντο. θάμβος τε ἦν τοῖς
νεήλυσιν ἐπελθοῦσι, τοιάδε ἔργα σὺν εὐταξίᾳ καὶ σιωπῇ
20 γιγνόμενα ἐφορῶσι.

69 πονουμένων δὲ ᾧδε πάντων ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπί- 282
νην, ἣ μὲν στρατηγὶς ἢ Καίσαρος ἅπασα διεφθάρη,
τῶν δὲ Ἀρείων οἱ μὲν ὑπὸ τῇ Καρσουλήῳ μᾶλλον
ἐκράτουν τῶν κατὰ σφᾶς, οὐκ αἰσχροῶς, ἀλλὰ κατ' ὀλί-
25 γον ἐνδιδόντων, οἱ δὲ ὑπὸ τῷ Πάνσᾳ τὸν αὐτὸν τρό-
πον ἐβαροῦντο, διεκαρτέρουν δ' ὅμως ἐπ' ἴσης ἐκάτεροι,
μέχρι Πάνσας ὀβελῷ τὴν λαγόνα τραθεῖς ἐς Βουνιάν

2 δι' del. Nauck 5 post φιλοτιμούμενοι, non post στρα-
τηγοῖς interpunxi cum Herw. p. 70 6 τόδε <τὸ> ἔργον maluit
Schw., contra Loesch p. 515, Kratt p. 20 12 ἀλά (sic) B
14 ὑπερεφέρετο i 18 αὐθις O, εὐθύς i, nec ulla interiecta
mora denuo C, utrumque vertens 27 Πάνσας om. i, consul C

43 a. C.

- ἔξεφέρετο. τότε γὰρ οἱ κατ' αὐτὸν ἀνεχώρουν, ἐπὶ πόδα
 283 πρῶτον, εἴτα μεταβαλόντες ὀξύτερον ὥς ἐν φυγῇ. καὶ οἱ
 νεήλυδες ἰδόντες ἔφευγον ἀτάκτως καὶ μετὰ βοῆς ἐς τὸ
 χαράκωμα, ὅπερ αὐτοῖς ἐξείργαστο ὁ ταμίης Τορκουᾶτος
 συνεστῶσης ἐτι τῆς μάχης, ὑπονοήσας ἐν χρεῖα γενήσεσθαι.
 οἱ μὲν δὴ νεήλυδες ἐς αὐτὸ ἀτάκτως συνειλοῦντο, Ἴταλοι
 μὲν ὄντες ὁμοίως τοῖς Ἀρείοις· ἡ δὲ ἄσκησις ἄρα τοῦ
 284 γένους ἐς τοσοῦτον ἀρετῇ διαφέρει. οἱ δὲ Ἀρειοὶ οὐκ
 ἐσῆλθον μὲν ἐς τὸ χαράκωμα αὐτοὶ ὑπὸ ἀδοξίας, ἀλλὰ
 παρ' αὐτὸ ἔστησαν· κατάκοποι δὲ ὄντες ὥρων ὅμως, εἴ 10
 τις ἐπλοῖ, μέχρι τοῦ ἀναγκαίου τέλους διαγωνίσασθαι.
 Ἀντώνιος δὲ τῶν μὲν Ἀρείων ἀπέσχετο ὥς ἐπιπόνων,
 τοῖς δὲ νεήλυσιν ἐπιδραμὼν πολὺν εἰργάζετο φόνον.
 285 Ἴρτιος δὲ ἐν Μουτίνῃ τῆς μάχης πυθόμενος, ἐξή- 70
 κοντα στάδια ἀπεχούσης, ἴετο δρόμῳ μετὰ τοῦ ἑτέρου 15
 τέλους τῶν ἀπὸ Ἀντωνίου μεταστάντων. ἤδη τε ἦν
 ὀψία δελήη, καὶ οἱ νικήσαντες τῶν Ἀντωνίου παιανί-
 ζοντες ἐπανήεσαν· καὶ αὐτοῖς ὁ Ἴρτιος ἀσυντάκτοις
 οὔσιν ἐπιφάνεται συντεταγμένος ὀλοκλήρῳ τέλει καὶ
 286 ἀπαθεῖ. οἱ δὲ συνετάχθησαν μὲν αὐτῷ ὑπ' ἀνάγκης, 20
 καὶ πολλὰ καὶ πρὸς τούσδε ἔργα λαμπρὰ ἐπεδείξαντο·
 οἷα δὲ ἀκμήτων ἡσδῶντο κεκμηκότες, καὶ τὸ πλεῖστον
 αὐτῶν μάλιστα τὸ ἔργον Ἴρτιου διέφθειρε, καίπερ οὐ
 διώκοντος αὐτοὺς ὑπὸ φόβου τῶν ἐλῶν, καὶ τῆς ἐσπέ-

6 τὸ ante αὐτὸ add. i 8 ἀρετῇ spurium esse ci. Mend.,
 vix recte, ἀρετῆς maluit Keil 9 αὐτοὶ] αὐτὸ desideravit
 Zerdik p. 66 10 ὥρων, γ supra μ addita, B, ὥρων Vi
 15 ἀπεχούσῃ ci. Nauck 21 καὶ ante πρὸς om. V τοῦδε i
 ἀπεδείξαντο i 24sq. καὶ <τὸ> τῆς ἐ. ci. Musgr., καὶ ἡ ἐσπέρα ἡδη
 μελαινομένη R. Bodewig, De proeliis apud Mutinam commissis,
 diss. Monast. 1886, p. 24 adn. 4 (cf. Herodot. 8, 11), ante διέλυσεν
 distinguendum et διέλυσεν αὐτούς vitiosa esse ci. Mend.

4 Τορκουᾶτος] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 39 adn. 24

ρας ἤδη μελαινομένης διέλυσεν αὐτούς. καὶ τὸ ἔλος 287
ἐπὶ πλείστον ἐπεπλήρωτο ὀπλων τε καὶ νεκρῶν καὶ ἀν-
δρῶν ἡμιθνήτων καὶ τετρωμένων· οἳ δὲ καὶ ἐρρωμένοι
σφῶν ὑπὸ τοῦ κόπου κατεφρόνουν. ἱππεῖς δὲ αὐτούς 288

5 ἐξ Ἀντωνίου περιθέοντες, ὅσοι παρήσπιζον αὐτῷ, δι'
ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνελέγοντο καὶ τοὺς μὲν ἀντὶ σφῶν
αὐτῶν, τοὺς δὲ σὺν ἑαυτοῖς ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀντίθεντο
ἢ τῆς οὐρᾶς ἀντεχομένους παρεκάλουν παρατροχάζειν
καὶ βοηθεῖν σφίσιν εἰς τὴν σωτηρίαν. ὧδε μὲν Ἀντω- 289

10 νίῳ καλῶς ἀγωνισαμένῳ διέφθαρτο ἡ ἰσχὺς διὰ Ἰρτίου
ἐπελθόντα. καὶ ἠύλλισατο ἐν κώμῃ παρὰ τὸ πεδίον
ἀχαράκῶτως· Ἀγορὰ Κελτῶν ἡ κώμη καλεῖται. ἔπεσον
δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἀμφὶ τοὺς ἡμίσεας ἐκατέρων, καὶ
14 ἡ στρατηγὶς ἡ Καίσαρος ἅπασα, Ἰρτίου δὲ ὀλίγοι.

71 τῆς δ' ἐπιούσης ἀνεξεύγνυνον εἰς τὰ ἐν τῇ Μουτίνῃ 290
στρατόπεδα πάντες. γνώμη δὲ ἦν Ἀντωνίῳ μὲν ἐπὶ
τοσῷδε πταίσματι μὴ ἐπιχειρεῖν ἔτι τοῖς ἐχθροῖς μεγάλη
μάχη μῆδ' ἐπιόντων ἀμύνεσθαι, διὰ δὲ τῶν ἱππέων
τὰ ἐφήμερα μόνα αὐτοὺς ἐνοχλεῖν, μέχοι παραδῶη
20 Δέκμος αὐτὸν εἰς ἔσχατον ἤδη λιμοῦ τετρυμένος, Ἰρτίῳ δὲ
καὶ Καίσαρι διὰ τοῦτο μάλιστα <τὰ> εἰς τὴν μάχην ἐπεί-

1 si verba sana, subaudi τὸ ἔργον Ἰρτίου ad διέλυσεν
3 τε ante καὶ add. V 12 ἀχαράκωτος ci. Schw. 15 ἐν]
ἀμφὶ ci. Mend., sed cf. Krüger ad Thuc. 1, 89, 1 19 παρα-
δοίῃ scr. Mend., sed cf. Blass, Gramm. d. neutestam. Griech.²
p. 51, Schweizer, Gramm. d. Pergam. Inschr. p. 191 20 αὐτὸν
aC, αὐτὸν Bb, de V non constat τετρυμένος Schw., τετρυ-
μένος Of, τεθρυμμένος a, τετριμμένος b 21 <τὰ> inserui; εἰς
secluserat Mend. (cf. Krüger ad Thuc. 3, 2, 2)

15 sqq. de pugna Mutinensi cf. R. Bodewig (v. supra ad
p. 360 v. 24 sq.), Schelle (v. ad II § 452) p. 9 sqq., O. E. Schmidt,
Jahrb. f. cl. Philol. 145 (1892) p. 322 sqq. Dies pugnae fuit
dies XXI mensis Aprilis

43 a. C.

- 291 γεσθαι. ἐπεὶ δ' ἐκτάσσουσιν αὐτοῖς ὁ Ἀντώνιος οὐκ
ἐπεξῆγεν, ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα τῆς Μουτίνης ἀφυλακτό-
τερα ὄντα διὰ δυσχέρειαν ἐχώρουν ὥς βιασόμενοι βαρεῖ
στρατῷ παρεσελθεῖν ἐς αὐτήν. καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτῶν
292 ἐξήπτετο τοῖς ἱππεῦσι καὶ τότε μόνοις. ἀμυνομένων δὲ
κἀκείνων αὐτὸν ἱππεῦσι μόνοις καὶ τῆς ἄλλης στρα-
τιᾶς χωρούσης, ἐφ' ἧ ἐβούλουντο, δείσας ὁ Ἀντώνιος
περὶ τῇ Μουτίνῃ ἐξῆγε δύο τέλη· οἱ δὲ ἡσθέντες ἐπ-
293 ἔστρεφον καὶ ἐμάχοντο. ἄλλα δὲ Ἀντωνίου τέλη κα-
λοῦντος ἐκ τῶν ἄλλων στρατοπέδων, ὧν βραδέως ὥς 10
ἐν αἰφνιδίῳ τε μετακλήσει καὶ μακρόθεν ἰόντων ἐκρά-
τουν οἱ τοῦ Καίσαρος τῇ μάχῃ. Ἴρτιος δὲ καὶ ἐς τὸ
στρατοπέδον ἐσήλατο τοῦ Ἀντωνίου καὶ περὶ τὴν στρα-
294 τηγίδα σκηνὴν μαχόμενος ἔπεσε. καὶ αὐτοῦ τό τε
σῶμα ὁ Καῖσαρ ἐσδραμὼν ἀνείλετο καὶ τοῦ στρατο- 15
πέδου κατέσχευεν, ἕως μετ' ὀλίγον ἐξεώσθη πρὸς Ἀντω-
νίου. διεννυκτέρευσαν δὲ καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις ἐκάτεροι.
295 καὶ ὁ Ἀντώνιος δευτέρᾳ τῇδε συμπεσὼν πληγῇ συν- 72
εβουλεύετο τοῖς φίλοις εὐθύς ἀπὸ τοῦ πόνου. καὶ τοῖς
μὲν ἐδόκει τῆς προτέρας αὐτὸν γνώμης ἔχουσιν, πολιορ- 20
κοῦντα Μουτίνην καὶ ἐς μάχην οὐκ ἐπεξιόντα· τό τε
γὰρ πάθος ὅμοιον ἀμφοῖν γεγονέναι καὶ Ἴρτιον ἀνηρῇ-
σθαι καὶ Πάνσαν νοσεῖν καὶ σφᾶς τοῖς ἱππεῦσι πλεο-
νεκτεῖν Μουτίνην τε ἐς ἔσχατον ἀφίχθαι λιμοῦ καὶ
296 εὐθύς ἐνδώσειν. ὧδε μὲν ἤρεσκε τοῖς φίλοις, καὶ ἦν 25

2 ἐπεξῆγεν] ἐπεξῆλθεν V   3 διὰ <τὴν> δυσχ. ci. Mend., non recte, opinor   βαρὺ B   4 παρελθεῖν V   9 sqq. mira anacoluthia; ἐμάχοντο, ἄλλα [δὲ] Ἀντωνίου—στρατοπέδων· ὧν praeferat Keil   10 καὶ ante βραδέως add. i   11 ἐπιόντων ci. Mend.   13 ἐσήλατο V   16 κατεῖχεν ci. Mend.   17 καὶ <τότε> ci. Schw., καὶ deleri maluit Mend., sed intellego: postquam tam acriter pugnaverunt, etiam noctem in armis excubuerunt   20 αὐτῶν V   20 sq. πολιορκοῦντι i

τὰ ἄριστα· ὁ δὲ Ἀντώνιος, ἤδη θεοῦ βλάπτοντος, ἐδεδοίκει, μὴ ἐς τὴν Μουτίνην ὁ Καῖσαρ, ὥσπερ ἐχθρὸς ἐπιχειρήσας, ἐσθράμοι ἢ αὐτὸν ἐπιχειρήσειε περιττειχίζειν, πλέον ἔχων τὸ ἐργάσιμον, “ἐν ᾧ καὶ τῶν ἱππέων,”
 5 ἔφη, “γιγνομένων ἡμῖν ἀχρήστων, ὑπερόψεται με Λέπιδος καὶ Πλάγκος ἡττώμενον. εἰ δὲ Μουτίνης ἕξανα- 297
 σταῖμεν, Οὐεντίδιός τε ἡμῖν ἀντίκα προσέσται, τρία τέλη φέρων ἐκ τῆς Πικηνήτιδος, καὶ Λέπιδος καὶ Πλάγκος ἐρρωμένως οἱ συμμαχήσουσι”. ταῦτα ἔλεγεν, οὐκ ἄτολ-
 10 μος ἐν τοῖς κινδύνοις ἀνῆρ, καὶ εἰπὼν εὐθὺς ἀνίστατο καὶ ὠδενεν ἐπὶ τῶν Ἀλπεων.

73 Δέκμῳ δὲ ἀπαλλαγέντι τῆς πολιορκίας ὁ φόβος ἐς 298
 τὸν Καῖσαρα ἐνηλλάσσετο· τῶν γὰρ ὑπάτων ἐκποδὼν γενομένων ὥς ἐχθρὸν ἐδεδοίκει. τὰς τε οὖν γεφύρας
 15 τοῦ ποταμοῦ διέκοπτε πρὸ ἡμέρας καὶ κελητίῳ τινὰς ἐς τὸν Καῖσαρα ἀποστέλλων ἐμαρτύρει μὲν ὥς αἰτίῳ τῆς σωτηρίας, ἡξίου δὲ μέσον ἔχοντα τὸν ποταμὸν ἐς λόγους οἱ συνελθεῖν ἐπὶ μάρτυσι τοῖς πολίταις· πείσειν γάρ, ὅτι δαιμόνιον αὐτὸν ἔβλαψεν, ἐς τὴν Καίσαρος
 20 ἐπιβουλήν ἐπηγμένον ὑφ’ ἐτέρων. Καίσαρος δὲ τοῖς 299
 ἤκουσιν ἀποκριναμένου τε πρὸς ὀργὴν καὶ τὴν χάριν, ἣν δίδωσιν οἱ Δέκμος, διωθουμένου (“οὐδὲ γὰρ Δέκμον

1 θεοῦ βλάπτοντος ἤδη V, quod Mend. probavit, cf. Kramer, Theologumena Appiani, diss. Vratisl. 1889, p. 21 sq. 3 ἐπιχειρήσας] ἐπιβαρήσας ci. Mend., sed cf. ad I § 118, III § 385 αὐτὸν O i, corr. Mend. 4 ἐργαστικὸν ci. Schw., cf. Steph. thes. s. v. ἐργάσιμος 6 πλάγκος, πλάκος, πλάγκος hic et deinceps O i (B const. πλάγκος) 8 πικηνήτιδος V, πικηνήτιδος Bi 9 οἱ] noli moi conicere, sed intellege ‘Ventidio’; nobiscum depugnabunt C 15 πρὸ] πρὸς B κελητίῳ τινὰς Schw. post Gel., κελητίωνας i, κελλητίωνας O 19 ceteris locis τὸ δαιμόνιον, cf. Kramer (v. ad v. 1) p. 22 sq., qui hunc locum neglexit αὐτὸν O i, correxi 22 οὐδὲ γὰρ V, οὐ γὰρ ceteri, vulgo

43 α. C.

ἐγὼ πάρειμι περισώσω, ἀλλ' Ἀντωνίῳ πολεμήσω, ᾧ
 μοι καὶ συναλλαγήναί ποτε θέμις· Δέκμῳ δὲ ἡ φύσις
 οὐδὲ ἐς ὅψιν ἢ λόγους ἐλθεῖν ἐπιτρέπει· σωξέσθω μὲν-
 300 τοι, μέχρι τοῖς ἐν ἅστει δοκεῖ"), πνθόμενος τούτων ὁ
 Δέκμος ἔσθῃ τε πρὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ καλῶν ὀνομαστὶ 5
 τὸν Καίσαρα, σὺν βοῇ τὰ γράμματα τῆς βουλῆς ἀν-
 ερλίνωσκε, διδούσης οἱ τὴν Κελτικὴν ἡγεμονίαν, ἀπ-
 ηγόρευέ τε Καίσαρι χωρὶς ὑπάτων μὴ περᾶν τὸν ποταμὸν
 ἐς ἀλλοτρίαν ἡγεμονίαν μηδὲ ἐπὶ Ἀντώνιον ἔτι χωρεῖν·
 301 αὐτὸς γὰρ αὐτὸν διώκων ἀρκέσειν. ὃ δὲ ἤδει μὲν ὑπὸ 10
 τῆς βουλῆς αὐτὸν ἐς τήνδε τὴν θρασυότητα αὐξανό-
 μενον, δυνηθεῖς δ' ἂν ἐκ προστάγματος ἐλεῖν ἐφείδeto
 ἔτι καὶ πρὸς τὸν Πάνσαν ἐς Βονωνίαν τραπεὶς ἔγραφε
 τῇ βουλῇ περὶ ἀπάντων. ἔγραφε δὲ καὶ Πάνσας. 14
 302 καὶ Κικέρων ἐν Ῥώμῃ τὰ μὲν ἐς τὸν δῆμον ἀνεγί- 74
 γνωσκεν ὥς ὑπάτου, τὰ δὲ τοῦ Καίσαρος τῇ βουλῇ μό-
 νον· θυσίας τε ἐπ' Ἀντωνίῳ πεντήκοντα ἡμερῶν ἱκε-
 σίους ἐψηφίζετο, ὅσας οὔτε ἐπὶ Κελτοῖς οὔτε ἐπὶ ἄλλῳ
 πολέμῳ ποτὲ ἐψηφίσαντο Ῥωμαῖοι, καὶ τὸν στρατὸν
 τῶν ὑπάτων ἐδίδου Δέκμῳ καλπερ ἔτι Πάνσα περιόν- 20
 τος (ἤδη γὰρ ἀπεριγινώσκετο), στρατηγὸν τε τὸν Δέ-
 κμον ἀπέφηνεν ἐπ' Ἀντωνίῳ μόνον εἶναι καὶ εὐχὰς
 δημοσίας ἐποιεῖτο Δέκμον Ἀντωνίου περιγενέσθαι. το-
 σοῦτος ἦν οἷστρος αὐτῷ κατὰ Ἀντωνίου καὶ ἀπειροκαλία.
 303 ἐβεβαίον τε αὖθις τοῖς δύο τέλεσι τοῖς ἀπὸ Ἀντωνίου 25
 μετασταῖσι τὰς ἐκάστῳ προῦπεσχημένας παρὰ τοῦ κοινοῦ

2 μοι] μὴ α 15 τὰ μὲν <Πάνσα> ci. Schw. 17 sq. ἱκε-
 σίους Schw., ἐτησίους libri; <ἐκ>ετησίους dubitanter ci. Keil;
 intellege certe 'supplicationem' 18 ἐπὶ κελτικοῖς B, nec un-
 quam bello celtico aut aliis in proeliis C 19 πολεμίῳ ci. Mend.,
 sine causa 23 sq. τοσοῦτον i

Ῥωμαίων ἐπινικίους δραχμὰς πεντακισχιλίας ὥς ἤδη
νενικηκόσι καὶ στέφανον αὐτοὺς ἐν ταῖς ἑορταῖς αἰεὶ
θαλλοῦ περιτίθεσθαι. περὶ δὲ Καίσαρος οὐδὲν ἦν ἐν 304
τοῖς γραφομένοις, οὐδὲ τὸ ὄνομα ὅλως· οὕτως αὐτίκα
κατεφρονεῖτο ὡς Ἀντωνίου καθηρομένου. ἔγραφον δὲ
καὶ Λεπίδῳ καὶ Πλάγκῳ καὶ Ἀσινίῳ πολεμεῖν, ὅπως
πλησιάσειαν Ἀντωνίῳ.

75 καὶ τάδε μὲν ἦν τὰ ἐν Ῥώμῃ, Πάνσας δ' ἐκ τοῦ 305
τραύματος ἀποθνήσκων Καίσαρά οἱ παρεστήσατο καὶ
10 εἶπεν· “ἐγὼ τῷ σῷ πατρὶ φίλος ἦν ὡς ἑμαντῷ, ἀναιρε-
θέντι δὲ οὐκ εἶχον ἐπαμύνειν οὐδὲ τοῖς πλείοσι μὴ
συνίστασθαι, οἷς γε δὴ καὶ σὺ καλῶς ποιῶν ὑπήκου-
σας, καίτοι στρατὸν ἔχων. δεισάντες δ' ἐν ἀρχῇ σὲ καὶ 306
Ἀντώνιον, φιλοτιμώτατον κἀκεῖνον ἐς τὴν Καίσαρος
15 γνώμην φανέντα, διαφερομένοις ὑμῖν ἐφήσθησαν ὡς
ἐς ἀλλήλους συντριβησομένοις. ἐπεὶ δέ σε καὶ στρατοῦ
δεσπότην εἶδον, προσεποιοῦντο εὐπρεπέσι καὶ ἀσθενέσι
τιμαῖς οἷα μειράκιον. σοβαρωτέρου δέ σου καὶ ἐγκρατε- 307
στέρου τιμῆς τότε μάλιστα ὀφθέντος, ὅτε τὴν ἀρχὴν
20 ὑπὸ τοῦ στρατοῦ σοι δεδομένην οὐκ ἐδέξω, διεταρά-
χθησαν καὶ συστρατηγεῖν σε ἡμῖν ἀπέφηναν, ἵνα σου
τὰ δύο τέλη τὰ πρακτικώτερα ἀποσπάσωμεν, ἐλπίσαντες
ἡττηθέντος ὑμῶν τοῦ ἐτέρου τὸν ἕτερον ἀσθενέστερόν

2 αὐτοὺς i, αὐτοῖς O 3 περιτίθεσθαι a 6 πολεμεῖν]
Πολλίων ci. Musgr., perperam, cf. § 341 ὅπως] cum C, ὅπον
ci. Mend. 7 πλησιάσει b 15 γνώμην] ‘factionis’ notionem
hic ineptam esse ratus μνήμην ci. Mend., γνώμην potius delet
Kratt p. 62, subaudiens ἀρχὴν ἡμῖν B 18 σοβαρωτέρου b¹f,
σωφρονεστέρον ci. Mend., cum ‘superbiae’ hic locus non esset;
iure refutavit Herw. p. 70 δὲ om. B 20 διδομένην ci. Mend.,
ut videtur, recte 21 συστρατηγεῖν V

§ 305—310 in Caesaris gratiam ficta esse apparet, cf. Dru-
mann I² p. 226

43a.C.

- τε καὶ μόνον ἔσσεσθαι καὶ μετ' αὐτὸν ἤδη πᾶσαν τὴν
Καίσαρος ἑταιρείαν καθελόντες ἀνάξιν τὴν *Πομπηίου*.
 308 τόδε γάρ ἐστιν αὐτοῖς τῆς γνώμης τὸ κεφάλαιον. ἐγὼ 76
 δὲ καὶ Ἰρτίος τὸ προστεταγμένον ἐποιοῦμεν μέχρι συ-
 στεῖλαι τὸν Ἀντώνιον ἐπιπολάζοντα ὑπεροψία· ἡττη- 5
 θέντα δὲ σοὶ συναλλάσσειν ἐπεννοοῦμεν, ὥς τῇ *Καίσαρος*
φιλίᾳ τόδε *χαριστήριον* ἔχοντες ἀποδοῦναι καὶ μόνον
 309 τῇ *μοίρᾳ* χρησιμώτατον ἐσόμενον ἐς τὰ μέλλοντα. τοῦτο
 δ' οὐκ ἦν ἐκφέρειν σοι πρότερον, ἡττημένου δὲ νῦν
Ἀντωνίου καὶ Ἰρτίου τεθνεῶτος καμὲ τοῦ *χρεῶν* ἀπ- 10
 ἄγοντος, ἐν καιρῷ λέλεκται, οὐχ ἵνα μοι γινώσκης
χάριν ἀποθανόντι, ἀλλ' ἵνα σὺν *δαιμονίᾳ μοίρᾳ* γενό-
 μενος, ὥς τὰ ἔργα ὑποδείκνυσι, τὰ τε *σαντῷ* συμ-
 φέροντα γινώσκης καὶ τὴν ἐμὴν καὶ Ἰρτίου *προαίρεσιν*
 310 τε καὶ ἀνάγκην. τὸν μὲν οὖν στρατόν, ὃν ἡμῖν αὐτὸς 15
 ἔδωκας, εὐπροφάσιστον ἀποδοῦναι σοι, καὶ παραδίδωμι·
 τοὺς δὲ *νεήλυδας* εἰ μὲν καθέξεις λαβών, καὶ τούσδε
 σοι παραδώσω, εἰ δὲ *τεθήπασι* τὴν *βουλὴν* ἀμέτρως,
 ὅτι καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν φύλακες ἡμῖν ἐπέμφθησαν
 εἶναι, καὶ τό τε ἔργον ἐπίφθονον ἔσται σοι καὶ πρὸ 20
 τοῦ *δέοντος* ἐξανίστησί σε, ὁ *ταμίης* παραλήψεται *Τορ-*
 311 *κουᾶτος*". ταῦτα εἰπὼν καὶ τῷ *ταμίᾳ* τοὺς *νεήλυδας*
ἐργχειρίσας ἀπέθανε. καὶ τούσδε μὲν ὁ *ταμίης*, καθὰ

1 μετ' αὐτὸν] *eoque modo vertit C, quod prob. Mend., sed intellege: μετ' αὐτὸν ἀναιρεθέντα, quod videtur voluisse etiam Zerdik p. 56* 2 ἑταιρείαν Vbf, ἑταιρίαν Ba 7 ἔχοντες] ἐκόντες ci. Mend., non recte; iunge ἔχοντες ἀποδοῦναι 8 *felicitati tuae* (debebat 'factioni tuae') C, unde τῇ *μοίρᾳ* <σου> maluit Mend. 13 ὑποδεικνύουσι i 15 ἡμῖν post αὐτὸς i 18 τε post *τεθήπασι* add. B, σε f 19 ἡμῖν] ἡμῶν maluit Mend., sed cf. Helbing (v. ad § 74) p. 26 sqq., v. ibid. p. 33 sqq. de affinitatibus dativo, non genitivo significatis, cf. ad II § 468 20 τε del. Musgr., post ἐπίφθονον collocandum ci. Mend. 21 ἐξαναστήσει σε ci. Nauck, inut.

προσέτασεν ἡ βουλή, Δέκμῳ παρεδίδου, Ἰοτιον δὲ καὶ Πάνσαν ὁ Καῖσαρ ἐπιφανῶς ἔθαπτε καὶ ἐς Ῥώμην ἔπεμπε μετὰ τιμῆς.

- 77 τᾷ δ' αὐτῷ χρόνῳ περὶ τε Συρίαν καὶ Μακεδονίαν 312
 5 τοιάδε ἐγίνετο. Γάιος Καῖσαρ ὅτε Συρίαν διώδενε, τέλος ἐν αὐτῇ καταλελοίπει τὰ ἐς Παρθυαίους ἤδη διανοούμενος. τούτου τὴν μὲν ἐπιμέλειαν Καικίλιος Βάσσος εἶχε, τὸ δὲ ἄξιωμα Ἰούλιος Σέξτος, μειράκιον αὐτοῦ Καίσαρος συγγενές, ὅπερ ἐκδικαιώμενον ἐς τρυ-
 10 φὴν τὸ τέλος ἀσχημόνως ἐπήγετο πανταχοῦ. μεμψα- 313
 μένῳ δὲ τῷ Βάσσῳ ποτὲ ἐνύβρισε· καὶ καλῶν αὐτὸν ὕστερον, ἐπεὶ βραδέως ὑπήκουσεν, ἄγειν ἐκέλευσεν ἔλκοντας. Θορύβου δὲ καὶ πληγῶν γενομένων ἡ στρα-
 15 καὶ εὐθύς ἦν μετάνοια καὶ δέος ἐκ τοῦ Καίσαρος. 314
 συνομόσαντες οὖν, εἰ μὴ τις αὐτοῖς συγγνώμη καὶ πίστις γένοιτο, μέχρι θανάτου διαγωνιεῖσθαι καὶ ἐς αὐτὸ Βάσσον ἀναγκάσαντες ἄλλο συνέλεξαν τέλος καὶ συνεγύμνασαν. ὧδε μὲν τισι περὶ τοῦ Βάσσου δοκεῖ, 315
 20 Αἰβωνί δ', ὅτι τῆς Πομπηίου στρατιᾶς γενόμενος καὶ μετὰ τὴν ἥτιαν ιδιωτεύων ἐν Τύρῳ, διέφθειρέ τινας τοῦ τέλους, καὶ διεχρήσαντο τὸν Σέξτον καὶ τῷ Βάσσῳ

1 προσέταξεν ci. Mend. 3 τὰ λείψανα vel τὰ ὁστᾶ desideravit Mend. § 312—314 et § 316—320 ἐκράτει eisdem fere verbis repetuntur infra IV § 250—257 init.

8 ξέστος i 9 τοῦ ante Καίσαρος add. V, cf. IV § 187 9 sq. ἐς τρυφὴν post τὸ τέλος collocari voluit Mend., inut., ceterum cf. ad IV § 251

16 συνομώσαντες Bi(V?) αὐτοῖς libri, corr. Mend. 17 sq. ἐς αὐτὸ] ἐς ταὐτὸ ci. Perizonius (v. ad I § 557) p. 182, cf. infra IV § 252 20 Αἰβωνί] Αἰβίῳ ci. Perizonius p. 183 (cf. Liv. epit. 114, Cass. D. 47, 26 sqq.), quod multi probaverunt (v. e. g. Schwartz ap. Pauly-Wissowa 2, 1 p. 226); alii de L. Scribonio Libone cogitant, cf. Kornemann (v. ad II § 64) p. 651. Non liquet

22 καὶ ante διεχρήσαντο (διεχρήσαντων B) om. i ξέστον i

43 a. C.

- 316 σφᾶς ἐνεχείρισαν. ὁποτέρως δ' ἐγένετο, Στάσιον Μοῦρ-
 κον οἶδε, μετὰ τριῶν τελῶν ἐπιπεμφθέντα σφίσιν ὑπὸ
 τοῦ Καίσαρος, ἐγκρατῶς ἀπεμάχοντο, ἕως ὃ Μοῦρκος
 ἐπεκαλεῖτο Μάρκιον Κρίσπον ἡγούμενον Βιθυνίας καὶ
 ἀφίκετο αὐτῷ βοηθῶν ὃ Κρίσπος τέλεσιν ἄλλοις τρι- 5
 317 σίν. ὥς δὲ ὑπὸ τούτων ἐπολιορκοῦντο, ὃ Κάσσιος σὺν 78
 ἐπέλξει καταλαβὼν τὰ τε τοῦ Βάσσου δύο τέλη παρ-
 ελάμβανεν ἀντίκα καὶ τὰ τῶν πολιορκούντων αὐτὸν
 ἕξ, φιλίᾳ τε παραδόντων καὶ ὥς ἀνθυπάτῳ κατηκόων
 γενομένων· ἐψήφιστο γάρ, ὥς μοι προεیرهται, πάντας 10
 318 ὑπακούειν Κασσίῳ τε καὶ Βρούτῳ. ἄρτι δὲ καὶ Ἀλλιη-
 νός, ὑπὸ Δολοβέλλα πεμφθεὶς ἐς Αἴγυπτον, ἐπανήγεν
 ἕξ αὐτῆς τέσσαρα τέλη τῶν ἐκ τῆς ἡσσης Πομπηίου
 τε καὶ Κράσσου διαρριφέντων ἢ ὑπὸ Καίσαρος Κλεο-
 319 πάτῃρα καταλελειμμένων. καὶ αὐτὸν ὃ Κάσσιος οὐδὲν 15
 προπεπυσμένον ἐν τῇ Παλαιστίνῃ περιέλαβέ τε καὶ
 ἡνάγκασεν ἑαυτῷ προσθέσθαι, δέισαντα τοῖς τέσσαρσι
 320 μάχεσθαι πρὸς ὀκτώ. ὧδε μὲν δὴ Κάσσιος ἐκ παρα-
 δόξου δυώδεκα τελῶν ἀθρόως ἐκράτει καὶ Δολοβέλλαν
 ἐκ τῆς Ἀσίας σὺν δύο τέλεσιν ἐλθόντα τε καὶ ἐς Λαοδί- 20

1 ξέστιον μοῦλκον Oi, *Sextum Mulcum* C, Στάσιον Μοῦρκον
 Perizonius ibid. p. 182, vulgo, Στάσιον scripsi, v. post alios Boiss. ad
 Cass. D. 47, 27, 5 3 τοῦ om. V μοῦλκος libri 4 Μάρκιον
 Perizonius l. c., *μινούκιον* libri hic et infra, quod errori Appiani
 ipsius fortasse tribuendum censet Boiss. l. c. 5 βοηθήσων
 ci. Mend., sed cf. praef. 8 ἀντίκα <ἐκόντα> ci. Mend., cf. IV
 § 255 11 sq. Ἀλλιηνός Perizonius l. c., ἄλβιηνός Oi, *Albinus* C
 12 ἐπανήξεν, γ suprascr. a m. 1, V 14 διαρριφθέντων b
 15 οὐδὲ O 17 αὐτῷ i 20 ἐλθόντα] ἐλόντα i, *progressum* C,
 unde immerito ἐπελθόντα ci. Mend. τε om. V

4 est A. Marcius Crispus Βιθυνίας] cf. Schwartz (v. ad
 § 5) p. 186 adn. 9 10 ὥς μοι προεیرهται] cf. § 260 13 τέσ-
 σαρα] cf. Domaszewski (v. ad II § 126) p. 172 sq. 177

κειαν ὑπὸ οἰκειότητος ἐσδεχθέντα περικαθήμενος ἐπο-
λιόρκει. καὶ ἡ βουλὴ μαθοῦσα ἐφώδετο.

79 Μακεδονίας δὲ περὶ Γάιος Ἀντώνιος, ὁ Ἀντωνίου 321
Μάρκου ἀδελφός, Βρούτῳ διεφέρετο καὶ ἐπολέμει, τέ-
5 λος ἔχων ἐν ὀπλιτῶν· καὶ τὸν Βρούτον ἡσώμενος
ἐνήδρευσεν. ὃ δ' ἐκφυγὼν ἀντενήδρευσεν καὶ οὐδὲν 322
εἰργάσατο ἀποληφθέντας, ἀλλὰ ἀσπάσασθαι τῷ ἰδίῳ
στρατῷ τοὺς ἐναντίους προσέταξε· τῶν δὲ οὐκ ἀντ-
ασπασαμένων οὐδὲ τὴν πεῖραν ἐνδεξαμένων, μεθῆκεν
10 ἀπαθεῖς ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀπιέναι. κατὰ δὲ ἄλλας ὁδοὺς 323
περιελθὼν αὐτῷ ἐν ἀποκρήμυσι κατέστησε καὶ πάλιν
οὐκ ἐπεχείρησεν, ἀλλ' ἡσπάσατο. οἱ δέ, ὥς πολιτῶν
τε περιφειδόμενον καὶ τῆς δόξης ἄξιον ἥς εἶχεν ἐπὶ
σοφίᾳ τε καὶ πραότητι, ἡγάσαντο καὶ ἀντησπάσαντο
15 καὶ ἐς αὐτὸν μετεβάλλοντο. ἐπέτρψε δὲ καὶ ὁ Γάιος
ἑαυτὸν καὶ ἦν ἐν τιμῇ παρὰ Βρούτῳ, μέχρι τὸν στρα-
τὸν πολλάκις διαφθείρων ἐλεγχθεὶς ἀνηρέθη. οὕτω 324
μὲν δὴ καὶ Βρούτῳ μετὰ τῶν προτέρων στρατῶν ἐξ
ἐρίνετο τέλη· καὶ Μακεδόνας ἐπαινῶν δύο τέλη κατ-
20 ἔλεξεν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐς τὸν Ἰταλικὸν τρόπον καὶ τάδε
ἐγυμνάζετο.

80 τοιαῦτα μὲν δὴ καὶ τὰ περὶ Συρίαν καὶ Μακεδο- 325
νίαν ἦν· ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ὁ Καῖσαρ ἐν ὕβρει θέμενος

10 ἀπιέναι, ἀπ suprascr. a m. 1, V 18 στρατῶν] singu-
larem cum C maluit Mend., nisi forte στρατιωτῶν scribendum
esset. Pluralis spectat ad singulas exercitus partes, cf. IV
§ 316 sqq., v. etiam ad I § 303 19 ἐπαινῶν non vertens C
scripsit: qui in Macedoniam transgressus, cf. IV § 318; μακε-
δονίας f 21 ἐγύμναζεν ci. Mend., sed variationem construc-
tionum amat App., cf. e. g. § 334. 336

3sq. cf. L. Ganter, Jahrb. f. cl. Philol. 149 (1894) p. 618 sqq.
19 sq. cf. Mommsen, Hermes 19 (1884) p. 14

43 a. C.

- ἀντὶ οὗ Δέκιον ἡγοῦσθαι στρατηγὸν ἐπὶ Ἀντωνίῳ, τὴν
 μὲν ὁργὴν ἐπέκρυπτε, θρόμβον δ' ἐπὶ τοῖς εἰργασμέ-
 326 νοις ἦτει. καταφρονούμενος δ' ὑπὸ τῆς βουλῆς ὡς
 πρεσβύτερα τῆς ἡλικίας ἐπινοῶν ἔδεισε, μὴ διαφθαρέν-
 τος Ἀντωνίου μάλλον ἔτι καταφρονηθεῖν, καὶ τὰς ἐς 5
 αὐτὸν συμβάσεις ἐπόθει, καθὰ καὶ Πάνσας αὐτῷ δι-
 327 εσήμαινεν ἀποθνήσκων. τοὺς τε οὖν ἀλωμένους ἐκ τῆς
 ἐκείνου στρατιᾶς ἡγεμόνας ἢ στρατιώτας ἐφιλανθρω-
 πεύετο καὶ τοῖς ἰδίοις ἐγκατέλεγεν ἢ τοὺς ἐθέλοντας
 αὐτῶν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἔπεμπεν ὥς οὐ δι' ἔχθρας ἀν- 10
 328 ηκέστον πρὸς αὐτὸν ἰόντα· Οὐεντιδίῳ τε τῷ Ἀντωνίου
 φίλῳ, μετὰ τριῶν τελῶν ὄντι, παραστρατοπεδεύσας καὶ
 δέος ἐμβαλὼν ἔπραξε μὲν οὐδὲν πολέμιον, ἐδίδου δὲ
 ὁμοίως συνεῖναι οἱ ἢ ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀδεῶς ἀπιέναι
 μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ μέμφεσθαι τῆς ἐς τὸ κοινὸν 15
 συμφέρον ἀγνωσίας. ὧν Οὐεντίδιος συνεὶς ἐς τὸν Ἀν-
 329 τώνιον ἀπῆει. ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ Δέκιον, τῶν τινα ἡγε-
 μόνων Ἀντωνίου, περὶ Μουτίνην ληφθέντα διὰ τιμῆς
 ἄγων μεθῆκεν, εἰ θέλοι, πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπιέναι·
 καὶ πυνθανομένῳ περὶ τῆς ἐς τὸν Ἀντώνιον γνώμης 20
 πολλὰ ἔφη σύμβολα τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἐξενηνοχέειν,
 τοῖς δ' ἄφροσιν οὐδὲ τὰ πλείονα ἀρκέσειν.
- 330 Ἀντωνίῳ μὲν δὴ τάδε ὁ Καῖσαρ ἐνεσήμαινε, Λε- 81
 πίδῳ δὲ καὶ Ἀδινίῳ σαφέστερον ἔτι περὶ τῆς ἐς αὐτὸν
 ὕβρεως καὶ τῆς τῶν σφαγῶν ἀθρόας προαγωγῆς ἐπ- 25
 ἔστελλεν, ἐκφοβῶν αὐτούς, μὴ ἐς χάριν τῆς Πομπηιανῆς

7 ἀλωμένους] τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης Cass. D. 46, 41, 5
 10 ἀπέπεμπεν ci. Mend., sed cf. ad II § 382 11 ἰόντα] ἰών
 ci. Mend., et ita vertit Zeiss, probabiliter, ἰόντος maluit Keil
 15 ἐμέμφετο ci. Nauck, non recte, opinor 19 ἀγαγὼν ci.
 Mend. θέλοι B, θέλει Vi, vulgo 21 τοῖς εὖ φρονοῦσιν]
 cf. § 243 24 αὐτὸν Oi, corr. Mend., in eorum contumeliam C

ἑταιρείας καθ' ἓνα τῶν Καίσαρος ἕκαστος ὅμοια Ἀν-
 τωνίῳ πάθοι, καὶ κείνῳ δι' ἀφροσύνην καὶ ὑπεροψίαν
 τοῦδε τοῦ δέους τάδε παθόντι. ἡξίου τε ἐς μὲν εὐπρέ- 331
 πειαν τῆς βουλῆς εἶναι κατηκόους, ἐς δὲ τὸ σφέτερον
 5 ἀσφαλὲς συμφρονεῖν, ἕως ἔτι δύνανται, καὶ ὀνειδίξειν
 ταῦτα Ἀντωνίῳ μιμεῖσθαι τε τοὺς ὑπὸ σφίσιν ὀπλίτας
 οὐ διαλυομένους, οὐδ' ὅτε παύσαιντο τῶν στρατειῶν,
 ἵνα μὴ τοῖς ἐχθροῖς εἶεν εὐεπίθετοι, ἀλλ' ἀθρόους ἐν
 ἄλλοτρίᾳ συνοικίσεσθαι διὰ τὴν ἰσχὺν μᾶλλον ἐθέλον-
 10 τας ἢ καθ' ἓνα τῶν πατρίδων ἀπολαύειν. τάδε μὲν 332
 ὁ Καῖσαρ Λεπιδῷ τε ἐπέστελλε καὶ Ἀσινίῳ· Δέκμῳ δὲ
 ὁ ἀρχαῖος στρατὸς ἐνόσει πιμπλάμενος ἐκ λιμοῦ καὶ
 τὰς γαστέρας κατερρήγνυντο, ὃ τε νεοστράτευτος ἀγύ-
 μναστος ἔτι ἦν. Πλάγκος δὲ προσεγένετο μετὰ τοῦ οἰ- 333
 15 κείου στρατοῦ, καὶ ὁ Δέκμος ἐπέστελλε τῇ βουλῇ τὸν
 Ἀντώνιον ἀλώμενον κυνηγετήσιν ναυτικῶν περ ἤδη
 82 γεγονότων. οἳ τε Πομπηϊανοὶ πυθόμενοι θανυμαστοὶ 334

1 ὁμοίως ab, ὁμοίω f 8 sq. ἐν ἄλλοτρίῳ i 10 ἀπολαύειν
 <τε καὶ δεδιέναι> ci. Mend., <ἐν δέει> melius Keil 11 οὖν
 ante ὁ add. bf, bene 12 πιμπλάμενος i 14 δέ <οἱ> ex C ci.
 Mend., sed cf. ad I § 223 16 sq. ναυτικῶν — γεγονότων]
 varia iam temptaverunt Musgr. et Schw., αὐτίκα. ὥνπερ ἤδη
 γεγονότων οἳ τε etc. ci. Tyrwhitt edit. Did. praef. p. VII, αὐτίκα
 τῶν μεγίστων περ ἤδη γεγονότων Mend. coll. IV § 37, κυνη-
 γετήσιν. αὐτίκα ὥς περ<ι> ἤδη γεγονότων οἳ τε etc. Madvig,
 Advers. crit. III p. 78, vix recte in περ offendens, κυνηγετήσιν
 αὐτίκα. ὥνπερ, <ὥς> ἤδη γεγονότων, οἳ τε Πομπ. Herw. p. 71.
 Fontasse etiam Decimum ad summas rei frumentariae angustias
 Antonii (cf. Plut. Ant. c. 17) allusisse addidit Mend., sed non
 liquet 17 sq. θανυμαστοὶ ὅσοι διεφάνησαν] haesit in locutione
 Schw., sed cf. Plut. Caes. c. 6, Stein ad Herodot. 3, 113. Ceterum
 Nauck maluit ἀνεφάνησαν, Schenkl p. 179 δὴ ἐφάνησαν, ut
 videtur, sine causa idonea

16 ἀλώμενον] de Antonii itineribus v. Mommsen C. I. L. V, 2
 p. 828. 850

43 a. C.

ὅσοι διεφάνησαν, ἐκβοῶντες ἄρτι τὴν πάτριον ἐλευ-
 θερίαν ἀπειληφέναι, καὶ θυσίαι καθ' ἓνα ἦσαν καὶ
 χειροτονίαι δέκα ἀνδρῶν ἐς εὐθυναν τῆς ἀρχῆς τῆς
 335 Ἀντωνίου. πρόσχημα δὲ τοῦτο ἦν ἐς ἀκύρωσιν τῶν ὑπὸ
 Καίσαρος διατεταγμένων· Ἀντώνιος γὰρ οὐδὲν αὐτὸς 5
 ἢ πᾶν σμικρὰ, πάντα δὲ ἐκ τῶν Καίσαρος ὑπομνη-
 μάτων διωκῆκει, καὶ τόδε σαφῶς εἰδυῖα ἡ βουλή τὰ
 μὲν τινα αὐτῶν ἐπὶ προφάσεσι διέλυνεν, ἀθρόα δὲ οὐ-
 336 τως ἤλπιζε διαλύσειν. οἱ μὲν δὴ δέκα προύγραφον,
 ὅ τι τις λάβοι παρὰ τὴν ἀρχὴν Ἀντωνίου, πάντα 10
 αὐτίκα ἀπογράφεσθαι καὶ διδάσκειν· ἀπειλαὶ τε τοῖς
 337 ἀπειθοῦσιν ἐπετίθεντο. καὶ τὴν ὑπατον ἀρχὴν ἐς τὸ
 λοιπὸν τοῦ ἔτους οἱ Πομπηيانοὶ μετήεσαν ἀντὶ Ἰρτίου
 τε καὶ Πάνσα· μετῆι δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ, οὐκ ἐς τὴν βου-
 λὴν ἔτι πέμπων, ἀλλ' ἐς τὸν Κικέρωνα ἰδίᾳ, καὶ αὐτὸν 15
 παρεκάλει καὶ συνάρξαι, ὥς Κικέρωνα μὲν τὴν ἀρχὴν
 διοικήσοντα πρεσβύτερόν τε καὶ ἐμπειρότερον ὄντα,
 αὐτὸς δὲ τὴν ἐπωνυμίαν καρπωσόμενος μόνην ἐς ἀπό-
 θεσιν τῶν ὅπλων εὐπρεπῇ, οὗ δὴ καὶ πρόην ἔνεκα
 338 τὸν Θρίαμβον αἰτῆσαι. Κικέρων μὲν δὴ τούτοις ἐπαρ- 20
 θεὶς διὰ φιλαρχίαν, ἔλεγεν αἰσθῆσθαι σπονδῶν ἐν τοῖς
 ἔξω στρατηγοῖς ὑπονοουμένων καὶ συνεβούλευε θερα-
 πεῦσαι τὸν ἄνδρα ὑβρισμένον καὶ στρατοῦ ἔτι ἄρχοντα

8 διέλυνεν <αἰ> ci. Mend., multo probabilius <ἡδη> addit Petersen 12 sq. *Decimum* (sic) porro pompeiani — consulatum postulare suaserunt C, i. e. καὶ τὴν ὑπατον ἀρχὴν — <Δέκιμον> οἱ Πομπ. μετ<ιέναι παρεκάλ>εσαν (Mend.); nescio unde sumpserit 22 ἐπινοουμένων ci. Mend., sed App. dicere vult secreto inter duces actum esse de foedere faciendo

3 χειροτονίαι δέκα ἀνδρῶν] cf. Willems II p. 757 adn. 1; de errore App. cogitant Lange, R. Altert. III² p. 541 adn. 2 et Groebe ap. Drumann I² p. 459 sq. 14 sqq. cf. de hac narratione Schwartz (v. ad § 5) p. 217 sq.

πολλοῦ ἀνασχέσθαι τε παρ' ἡλικίαν ἄρχοντος ἐν τῇ
πόλει μᾶλλον ἢ μηνιόντος ἐν ὅπλοις· ὥς δ' ἂν τι μὴ
πράξειε παρὰ τὸ τῇ βουλῇ συμφέρον, ἐκέλευεν αὐτῷ
συνελέσθαι τῶν τινα πρεσβυτέρων ἔμφορα, τῆς ἐκεί-
νου νεότητος ἐγκρατῇ παιδαγωγόν. ἀλλὰ Κικέρωνα μὲν 339
ἢ τε βουλὴ τῆς φιλαρχίας ἐγέλασε, καὶ οἱ συγγενεῖς
μάλιστα τῶν σφαγέων ἐνέστησαν δεδιότες, μὴ αὐτοὺς
83 ὁ Καῖσαρ τίσαιοτο ὑπατεύων· ὑπερθέσεων δὲ ἐπὶ τῇ 340
χειροτονίᾳ γιγνομένων ἐννόμων κατὰ ποικίλας αἰτίας,
10 ὁ Ἀντώνιος ἐν τῷ τέως τὰς Ἄλπεις ὑπερέβαλε, Κουλ-
λεῶνα πείσας τὸν ἐκ Λεπίδου φύλακα αὐτῶν, ἐπὶ τε
ποταμὸν ἦλθεν, ἔνθα ἐστρατοπεδευμένος ἦν ὁ Λέπιδος,
καὶ οὔτε χάρακα περιεβάλετο οὔτε τάφρον ὥς δὴ φίλῳ
παραστρατοπεδεύων. διαπομπαὶ δὲ ἦσαν ἐς ἀλλήλους 341
15 πυκναί, Ἀντωνίου μὲν ὑπομιμνήσκοντος φιλίας τε καὶ
χαρίτων ποικίλων καὶ διδάσκοντος, ὅτι μεθ' αὐτὸν
ὅμοια πείσονται καθ' ἓνα πάντες, οἱ τῆς Καίσαρος
ἐγένοντο φιλίας, Λεπίδου δὲ τὴν μὲν βουλὴν δεδιότες
πολεμεῖν αὐτῷ κελεύουσας, ὑπισχνουμένου δ' ὅμως
20 οὐ πολεμήσειν ἐκόντος. ὁ δὲ στρατὸς ὁ τοῦ Λεπίδου 342
τό τε ἄξιωμα αἰδούμενοι τὸ Ἀντωνίου καὶ τῶν δια-
πομπῶν αἰσθανόμενοι καὶ τὴν ἀφέλειαν αὐτοῦ τῆς
στρατοπεδείας ἀγάμενοι, ἐπεμίγνυντο τοῖς Ἀντωνίου
λανθάνοντες, εἴτα φανερώς οἷα πολίταις τε καὶ συστρα-
25 τιώταις γενομένοις, τῶν τε χιλιάρχων κωλυόντων ὑπερ-

3 ἐκέλευεν V 10 sq. κουλεῶνα VaC 16 μετ' αὐτὸν
libri, corr. Mend. 19 αὐτῷ] Ἀντωνίῳ ex C scr. Mend., inut.,
cf. e. g. αὐτὸν § 363 20 ἐκόντα ci. Musgr., inut.
24 <πρῶτον> ante λανθάνοντες desidero, ut etiam C addidit
primo, cf. § 282

43 a. C.

εώρων καὶ τὸν ποταμὸν ἐς εὐμάρειαν τῆς ἐπιμιξίας
 ναυσὶν ἐγεφύρουν· τό τε καλούμενον δέκατον τέλος,
 ἐξεναγημένον ὑπὸ Ἀντωνίου πάλαι, τὰ ἔνδον αὐτῷ
 343 παρεσκεύαζεν. ὧν αἰσθανόμενος Λατερήσιος, τῶν 84
 τις ἐκ τῆς βουλῆς ἐπιφανῶν, προηγόρευε τῷ Λεπίδῳ 5
 καὶ ἀπιστοῦντα ἐκέλευε τὴν στρατιὰν ἐς πολλὰ διελόντα
 ἐκπέμψαι κατὰ δὴ τινας χρείας, ἐς ἐπιδειξιν ἢ τῆς προ-
 344 δοσίας ἢ τῆς πίστεως. καὶ ὁ Λέπιδος ἐς τρία διελὼν
 ἐκέλευε νυκτὸς ἐξορμᾶν ἐς φρουρὰν ταμιείων πλησια-
 ζόντων. οἱ δὲ ἀμφὶ τὴν ἐσχάτην φυλακὴν, ὡς ἐς τὴν 10
 ἔξοδον ὀπλισάμενοι, τὰ ἐρυμνὰ τοῦ στρατοπέδου κατ-
 345 ἔλαβον καὶ τὰς πύλας ἀνεφώγνυν Ἀντωνίῳ. ὃ δ' ἐπὶ
 τὴν Λεπίδου σκηνὴν ἵετο δρόμῳ, τοῦ στρατοῦ παντὸς
 ἤδη τοῦ Λεπίδου παραπέμποντος αὐτὸν καὶ τὸν Λέπι-
 δον αἰτοῦντος εἰρήνην τε καὶ ἔλεον ἐς ἀτυχοῦντας 15
 346 πολίτας. ὁ μὲν δὴ Λέπιδος, ὡς εἶχεν, ἐκ τῆς εὐνῆς
 ἄζωστος ἐς αὐτοὺς ἐξέθορε καὶ ὑπισχνεῖτο ποιήσειν
 καὶ τὸν Ἀντώνιον ἡσπάζετο καὶ ἐξελογεῖτο τῆς ἀνάγκης.
 347 οἱ δὲ αὐτὸν καὶ προσπεσεῖν Ἀντωνίῳ νομίζουσιν, ἅπρα-
 κτον μὲν ὄντα καὶ ἄτολμον, οὐ μὴν ἅπασι τοῖς συγ- 20
 γραφεῦσι πιστὸν οὐδ' ἔμοι πιθανόν· οὐ γάρ πώ τι
 αὐτῷ πολέμιον ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐπέπρακτο, δέους
 348 ἄξιον. οὕτω μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐς μέγα δυνάμεως αὐθις
 ἐπῆρτο καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἦν ἐπιφοβώτατος· στρατὸν γάρ
 εἶχεν, ὃν τε ἐξανέστησε Μουτίνης καὶ σὺν αὐτῷ λαμ- 25

3 τοῦ ante Ἀντωνίου add. i 9 ταμιείων] *quaestorum* C,
 i. e. ταμιῶν 18 ἐξελογεῖτο τῆς ἀνάγκης] *suspectantur* in Steph.
 thes. s. v. ἐκλογεῖσθαι, *incorrupta* putavit Mend., τὴν ἀνάγκην
 legitur V § 51, ἐξελογεῖτό <τι> τῆς ἀνάγκης ci. Keil 20 μὲν]
 τε ci. Mend. 21 πώ] *πὺς*, sic, ut videtur, f

3 ἐξεναγημένον] cf. J. Kromayer, *Hermes* 31 (1896) p. 1
 adn. 2 4 est M. Iuventius Laterensis

πρότατον ἱππικόν, τρία τε αὐτῷ τέλη κατὰ τὴν ὁδὸν
 προσγεγέννητο τὰ Οὐεντιδίου, καὶ Λέπιδος αὐτῷ σύμ-
 μαχος ἐγγίγνεται ἑπτὰ ἔχων ὀπλιτικὰ τέλη καὶ πολὺν
 ὅμιλον ἄλλον καὶ παρασκευὴν ἀξιόλογον. καὶ τοῖσδε ὁ
 5 μὲν Λέπιδος ἐπωνομάζετο ἔτι, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἅπαντα
 διώκει.

85 ἑξαγγεληθέντων δὲ τῶνδε ἐς Ῥώμην θαυμαστὴ καὶ 349
 αἰφνίδιος ἦν αὐθις μεταβολή, τῶν μὲν ἐκ τῆς οὐ πρὸ
 πολλοῦ καταφρονήσεως ἐς δέος, τῶν δὲ ἐς θάρος ἀπὸ
 10 τοῦ δέους μεθισταμένων. αἱ τε προγραφαὶ τῶν δέκα
 ἀνδρῶν κατεσπῶντο σὺν ὕβρει, καὶ αἱ χειροτονίαι τῶν
 ὑπάτων ἐπείχοντο ἔτι μᾶλλον· ἢ τε βουλὴ πάμπαν ἀπο- 350
 ροῦσα καὶ δεδιυῖα, μὴ συνθοῖντο ἀλλήλοις ὃ τε Καί-
 σαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἔπεμπε μὲν ἐς Βροῦτόν τε καὶ
 15 Κάσσιον κρύφα ἀπὸ σφῶν Λεύκιον καὶ Πάνσαν, ὥς
 ἐπὶ θέας εἰς Ἑλλάδα ἐξιόντας, ἀμύνειν αὐτοῖς ἐς ὃ δύ-
 ναιτο, μετεκάλει δὲ ἐκ Λιβύης ἀπὸ τριῶν τῶν ὑπὸ 351
 Σέξιτιον δύο τέλη καὶ τὸ τρίτον ἐκέλευε Κορνιφικῶ
 παραδοθῆναι, τῆς ἐτέρας ἄρχοντι Λιβύης καὶ τὰ τῆς
 20 βουλῆς φρονοῦντι, εἰδότες μὲν καὶ τούσδε Γαῖω Καί-
 σαρι ἐστρατευμένους καὶ τὰ ἐκείνου πάντα ὑπονοοῦν-
 τες· ἢ δὲ ἀπορία σφῶς ὧδε ἤπειγεν, ἐπεὶ καὶ τὸν νέον 352
 Καίσαρα δεδιότες, μὴ συνθοῖτο Ἀντωνίῳ, στρατηγὸν
 αὐθις ἐπὶ Ἀντωνίῳ μάλα ἀπρεπῶς ἐχειροτόνουν ἅμα
 25 Δέκμῳ.

12 πάμπαν] πάντα B   13 δεδοικυῖα V   15 ἀπὸ] ὑπὸ V
 Λεύκιον] 'Luceius' (sic) Gel. et Freinsheim, Suppl. Liv. CXIX, 52.
 Fort. nomen post Λεύκιον excidit   16 αὐτοῖς libri, corr. Mend.

15 Πάνσαν] cf. Willems I p. 526 n. 339; filium consulis
 putat Mommsen, Zeitschr. f. Numism. 11 (1884) p. 155 adn. 3
 17 sqq. cf. L. Ganter, Die Provinzialverwaltung d. Triumvirn,
 diss. Argentor. 1892, p. 19 sq. et Philol. 53 (1894) p. 143

43 a. C.

- 353 ὁ δὲ Καῖσαρ ἤδη τὸν στρατὸν εἰς ὀργὴν ὑπὲρ τε 86
 αὐτοῦ, ὥς συνεχῶς ὑβριζόμενος, ἀνεκλίνει καὶ ὑπὲρ
 σφῶν ἐκείνων, ἐπὶ δευτέραν στρατείαν πεμπομένων,
 πρὶν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ λαβεῖν τὰς πεντακισχιλλὰς δραχ-
 μὰς, ὅσας αὐτοῖς ὑπέσχοντο δώσειν· ἐδίδασκέ τε πέμ- 5
 ποντας αἰτεῖν. οἱ δ' ἔπεμπον τοὺς λοχαγούς. καὶ ἡ
 βουλή συνίει μὲν αὐτοὺς ἐς ταῦτα διδασκομένους, ἀπο-
 354 κρινεῖσθαι δὲ αὐτοῖς ἔφη δι' ἐτέρων πρέσβων. καὶ
 ἔπεμπον, οὓς ἐδίδαξαν τοῖς δύο τέλεσι τοῖς ἀπ' Ἀντων-
 νίου μεθεστηκόσιν ἐντυχεῖν ἄνευ τοῦ Καίσαρος καὶ 10
 διδάσκειν μὴ ἐφ' ἐνὶ ποιεῖσθαι τὰς ἐλπίδας, ἀλλ' ἐπὶ
 τῇ βουλῇ τὸ κράτος ἀθάνατον ἐχούσῃ μόνῃ, χωρεῖν δὲ
 πρὸς Δέκιον, ἐνθα σφίσι τὰ χρήματα ἀπαντήσιν.
 355 ταῦτ' ἐπισκήψαντες λέγειν ἐσέφερον ἤδη τὸ ἡμῖς τῆς
 δωρεᾶς καὶ δέκα ἄνδρας ἐς τὴν διανέμησιν ἐχειροτό- 15
 νον, οἷς οὐδὲ ἐνδέκατον προσετίθεσαν εἶναι τὸν Καί-
 356 σαρα. οἱ μὲν δὴ πρέσβεις, οὐκ ἀνασχομένων τῶν δύο
 τελῶν ἐντυχεῖν σφίσιν ἄνευ τοῦ Καίσαρος, ὑπέστρεφον
 ἄπρακτοι· ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκέτι τοὺς λόγους καθίει δι'
 ἐτέρων οὐδὲ μέλλειν ἡξέου, ἀλλ' αὐτὸς ἐς τὸν στρατὸν 20
 συνειλεγμένον ἐπελθὼν τὰ τε ὑβρίσματα, ὅσα ἐς αὐτὸν
 ἐκ τῆς βουλῆς γεγένητο, κατέλεξε καὶ τὴν ἐς πάντας
 τοὺς Γαῖου Καίσαρος ἐπιβουλήν, καθ' ἕνα καθαιρου-
 357 μένους, δεδιέναι τε αὐτοῖς περὶ σφῶν διεκελεύσατο,
 μεταφερομένοις ἔς τε πολέμιον τῆς μοίρας στρατηγὸν 25
 καὶ πολέμους ἐτέρους ἀφ' ἐτέρων, ἵν' ἡ ἐκφθαρεῖεν ἡ
 καὶ πρὸς ἀλλήλους στασιάσειαν· ἐπὶ γὰρ τῷδε καὶ τοῦ
 περὶ Μουτίνην ἔργου κοινοῦ γεγονότος τὰ γέγρα τοῖς

2 αὐτοῦ B, αὐτοῦ ceteri ὑβριζόμενον ci. Mend., bene
 3 ἐκείνων del. Herw. p. 71 hic et IV § 520 4 ἐ τῇ (sic) pro
 ἐπὶ τῇ B 5 ὑπέσχηντο ci. Mend., cf. praef. 7 sq. ἀποκρί-
 νεσθαι i 22 ἐς ἅπαντας a 28 γέγρα] ἔργα i

δύο τέλεσι μόνοις δίδοσθαι, ἵν' αὐτοὺς ἐς ἔριν καὶ
 87 στάσιν ἐμβάλοιεν. “ἴστε δέ”, ἔφη, “καὶ ἐφ' οἷς ὁ Ἄν- 358
 τώνιος ἔναγχος ἡτήθη οἷά τε τοὺς Πομπηιανοὺς ἐπύ-
 θεσθε ἐν ἅστει πεποιηκέναι κατὰ τῶν τινος δωρεὰς
 5 παρὰ Καίσαρος εἰληφότων. τί δὴ πιστὸν ἢ ὑμῖν ὦν
 ἐλάβετε παρ' ἐκείνου χωρίων τε καὶ χρημάτων ἢ ἐμοὶ
 τῆς σωτηρίας, ὧδε ἐν τῇ βουλῇ δυναστευόντων τῶν
 οἰκείων τοῖς σφαγεῦσι; κἀγὼ μὲν ἐκδέξομαι τὸ τέλος, 359
 ὃ τι ἂν ἐπιγίγνηται μοι (καλὸν γάρ τι καὶ παθεῖν
 10 πατρὶ ἐπικουροῦντα), ὑπὲρ δὲ ὑμῶν δέδια τοιῶνδε καὶ
 τοσῶνδε, κινδυνευόντων ἐς ἐμὴν καὶ τοῦ πατρὸς χάριν.
 ἴστε μὲν δὴ με καθαρεύοντα φιλοτιμίας, ἐξ οὗ στρα- 360
 τηγεῖν μοι διδόντων ὑμῶν ὑπὸ σημείοις οὐκ ἔδεχόμην·
 ἐν δὲ μόνον ὁρῶ νῦν ἀμφοτέροις σωτήριον, εἰ δι'
 15 ὑμῶν ὑπάτος ἀποδειχθελήν. τά τε γὰρ παρὰ τοῦ πα-
 τρὸς ὑμῖν δοθέντα πάντα βέβαια ἔσται, ἀποικίαι τε
 προσέσονται αἱ ἔτι ὀφειλόμεναι καὶ γέρα πάντα ἐντελῆ·
 ἐγὼ τε τοὺς φονέας ὑπὸ δίκην ἀγαγὼν τοὺς ἄλλους
 19 ἂν ὑμῖν καταλύσαιμι πολέμους”.

88 ὦν λεγομένων ἢ τε στρατιὰ προθύμως ἐπεβόησε, 361
 καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἀντίκα ἔπεμπον αἰτήσοντας τὴν ἀρ-
 χὴν τῷ Καίσαρι. ὑποκριναμένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν
 ἡλικίαν, ἔλεγον οἱ λοχαγοὶ ἃ ἐδιδάχθησαν, ὅτι καὶ πά-
 λαι Κορουῖνός τε ἄρξειε νεώτερος ὢν ἔτι καὶ Σκιπίων
 25 ὕστερον, ὃ τε πρότερος καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ἐκ τῆς νεό-
 τητος ἐκάστου πολλὰ ὄναιτο ἢ πατέρις. τά τε ἔναγχος
 ταῦτα καὶ Πομπήιον Μάγνον αὐτοῖς καὶ Δολοβέλλαν

13 ἀπὸ σημείοις af, om. b   14 ὁρῶ] ὁρῶν ab   15 ἀπο-
 δειχθείη (sic) B   τά τε γὰρ] τότε γὰρ τά τε ci. Mend.; an
 facilius τότε γὰρ <τά> παρὰ etc.?   20 ἢ τε] ἔτι ἢ ci. Mend.,
 inut.   24 σκηπίων Of, Σκιπίωνες maluit Schw., vertitque
 Scipiones C   25 καὶ <ὅτι> ἐκ ci. Mend.

43 a. C.

- 362 προύφερον αὐτῷ τε Καίσαρι ἤδη δεδόσθαι τὴν ἀρχὴν
 μετιέναι θᾶσσον ἑτῶν δέκα. ταῦτα τῶν λοχαγῶν σὺν
 πλέονι παρρησίᾳ λεγόντων, οὐκ ἀνασχόμενοι τινες τῶν
 βουλευτῶν λοχαγοὺς ὄντας ὧδε παρρησιάζεσθαι, ἐπ-
 363 ἐπλησσον ὥς θρασυνομένοις ὑπὲρ τὸ στρατιώταις πρέ- 5
 πον. καὶ ὁ στρατὸς πυθόμενος ἔτι μᾶλλον ὠργίζοντο
 καὶ ἄγειν σφᾶς εὐθύς ἐκέλευον ἐς τὴν πόλιν ὥς αὐτοὶ
 χειροτονήσοντας αὐτὸν ἐξαίρετῳ χειροτονίᾳ, Καίσαρος
 υἱὸν ὄντα, πολλά τε τὸν πρότερον Καίσαρα ἀπαύστως
 364 εὐφρόμουν. ὧδε δὲ αὐτοὺς ὁρμῆς ἔχοντας ὁ Καῖσαρ 10
 ἰδὼν ἤγεν εὐθύς ἀπὸ τῆς συνόδου, ὅκτι τέλει πεζῶν
 καὶ ἵππων ἱκανὴν καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς τέλεσι συνετάσσετο.
 365 περάσας δὲ τὸν Ῥουβλίκωνα ποταμὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς
 ἐς τὴν Ἰταλίαν, ὅν τινα αὐτοῦ καὶ ὁ πατὴρ ὁμοίως ἐπὶ
 τῷ πολιτικῷ πολέμῳ πρῶτον ἐπέρασεν, ἐς δύο πάντας 15
 διήρκει καὶ τὸ μὲν ἔπεσθαι κατὰ σχολὴν ἐκέλευσε, τὸ
 δὲ ἄμεινον ἐπιλεξάμενος ἐτροχάξεν, ἐπειγόμενος ἔτι
 366 ἀπαρασκεύους καταλαβεῖν. μέρους τε τῶν χρημάτων ὑπ-
 αντῶντος, ἃ ἐς τὰ γέρα τοῖς στρατιώταις ἢ βουλὴ πεπόμε-
 φει, δέσας ἐπὶ τοῖς μισθοφόροις ὁ Καῖσαρ προύπεμπε 20
 κρύφα τοὺς ἐκφοβήσοντας· καὶ οἱ μὲν ἔφευγον μετὰ
 367 τῶν χρημάτων· ἐς δὲ τὸ ἄστυ τῆς ἀγγελίας ἀφικομένης 89
 θόρυβος ἦν καὶ φόβος ἄπλετος, διαθεόντων τε ἀκό-
 σμως καὶ γύναιά τινων ἢ παῖδας ἢ ὅσα τιμιώτατα
 ἄλλα ἐς ἀγροὺς ἢ τὰ ἐρυμνὰ τῆς πόλεως μεταφερόν- 25
 των· οὐ γάρ πω σαφοῦς ὄντος, ὅτι μόνης ὀρέγοιτο
 ὑπατείας, πολέμιον στρατὸν ἐπιέναι σὺν ὀργῇ πυνθα-
 368 νόμενοι ἐς πάντα ἐδεδόικεσαν. ἢ βουλὴ δ' ἐξεπέπληκτο
 ἀμέτρως, οὐδεμιᾶς αὐτοῖς οὔσης ἐτοίμου δυνάμεως,

ἀλλήλους τε, οἷον ἐν τοῖς φόβοις γίγνεται, κατεμέμ-
 φοντο, οἱ μὲν, ὅτι τὴν στρατιὰν αὐτὸν ἀφέλουντο τὴν
 ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ὑβριστικῶς, οἱ δὲ τῆς ἐς τὸν Θράσι-
 βον ὑπεροψίας, οὐκ ἄδικον ὄντα, οἱ δὲ τοῦ φθόνου
 5 τῆς διανεμήσεως τῶν χρημάτων, οἱ δὲ οὐδὲ ἐνδέκατον
 ἐπιγράψαντες· οἱ δὲ αὐτὰ τὰ ἄθλα, οὔτε ὀξέως οὔτε
 ἐντελῇ διδόμενα, τὴν στρατιὰν σφίσιν ἔλεγον ἐκπολε-
 μῶσαι. τῆς τε φιλονικίας τὸ ἄκαιρον μάλιστα ἐμέμ- 369
 φοντο, Βρούτου μὲν καὶ Κασσίου πορρωτέρω τε ὄντων
 10 καὶ συνισταμένων ἔτι, ἐν δὲ πλευραῖς Ἀντωνίου καὶ
 Λεπίδου πολεμίων· οὓς ὅτε ἐνθυμηθεῖεν Καίσαρι συν-
 ἀλλαγήσεσθαι, πάμπαν ἤκμαζεν ὁ φόβος. Κικέρων τε,
 ὃς τέως αὐτοῖς ἐπεπόλαζεν, οὐδὲ ἐφαίνετο.

90 ἀθρόα δὴ πάντων ἐς πάντα ἦν μετάθεσις, ἀντὶ μὲν 370
 15 δισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν τὰς πεντακισ-
 χίλλας, ἀντὶ δὲ τῶν δύο τελῶν τοῖς ὀκτὼ δοθῆναι Καί-
 σαρά τε αὐτοῖς ἀντὶ τῶν δέκα ἀνδρῶν διανέμειν καὶ
 ἐς τὴν ὑπατον ἀρχὴν παραγγέλλειν ἀπόντα. πρέσβεις
 τε ἐξέτρεχον, οἱ τὰδε φράσειν ἔμελλον αὐτῷ κατὰ σπου-
 20 δήν. ὧν ἄρτι τῆς πόλεως ἐκδραμόντων μετάνοια ἐν- 371
 ἐπιπτε τῇ βουλῇ, μὴ δεῖν οὕτως ἀνάνδρως καταπεπλη-
 χθαι μηδὲ ἐτέραν ἐνδέξασθαι τυραννίδα ἀναιμωτὶ
 μηδὲ ἐθίσει τοὺς ἀρχῆς ἐφιεμένους ἐκ βίας τυγχάνειν
 μηδὲ τοὺς στρατευομένους ἐξ ἐπιτάγματος ἄρχειν τῆς
 25 πατρίδος, ὀπλισαμένους δὲ ἐκ τῶν ἐνόντων τοὺς νό-
 μους τοῖς ἐπιούσι προτείνειν· προσδοκᾶν γὰρ οὐδὲ 372
 ἐκείνους νόμων προτεινομένων ὅπλα τῇ πατρίδι ἐποί-
 σειν· εἰ δὲ φέροιεν, ἀνέχεσθαί τε πολιορκίας, μέχρι

11 ἐνθυμηθῆεν B   13 οὐδὲν i   23 τοὺς O, τῆς i
 26 προσδοκᾶν] προσδοκῶ esset in oratione recta   28 εἰ δ'
 ἐπιφέροιεν dubitanter ci. Mend.

43 a. C.

Δέκμος ἢ Πλάγκος ἔλθοι, καὶ ἀμύνεσθαι μέχρι θανά-
του μᾶλλον ἢ ἐκόντας ἐνδέξασθαι δουλείαν ἄνωθεν
ἀδιόρθωτον· τὰ τε ἀρχαῖα Ῥωμαίων ἐπὶ ἐλευθερίᾳ
φρονήματα καὶ πάθη, πρὸς οὐδέν ἐνδόντων ὑπὲρ ἐλευ- 4
373 θερίας, ἀνελέγοντο. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ δύο τέλη 91
τὰ ἐκ Λιβύης μετάπεμπτα εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς ἡμέρας
ἀφίκετο, τοὺς θεοὺς σφᾶς ἔδοξαν ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν
ἐποτρύνειν. ἡ μὲν δὴ μετάνοια ἐκεκύρωτο, καὶ μετ-
εψηφίζετο ἅπαντα, Κικέρωνος αὐτίς αὐτοῖς ἐπιφανέν-
374 τος· ἡ τε στρατεύσιμος ἡλικία προεγράφετο πᾶσα καὶ 10
τὰ δύο τέλη τάδε, τὰ ἐκ Λιβύης, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς
ἱππεῖς χίλιοι καὶ τέλος ἕτερον, ὃ Πάνσας αὐτοῖς ὑπο-
λελοίπει, πάντες οἷδε μερισθέντες οἱ μὲν τὸν λόφον
τὸν καλούμενον Ἰάνουκλον, ἔνθα καὶ τὰ χρήματα ἐσώ-
ρευσαν, ἐφρούρουν, οἱ δὲ τὴν τοῦ ποταμοῦ γέφυραν, 15
ἐπιδιηρημένων σφίσι τῶν στρατηγῶν τῶν κατὰ τὴν
πόλιν· ἄλλοι δὲ αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ λιμένι σκάφη καὶ
ναῦς καὶ χρήματα εὐτρέπιζον, εἰ δεήσειεν ἡττωμένους
375 φυγεῖν διὰ θαλάσσης. καὶ τάδε σὺν εὐθαρσίᾳ πράσ-
σοντες οὕτως ὀξέως ἤλπιζον ἀντικαταπλήξειν τὸν Καί- 20
σαρα καὶ ἢ μεταπείσειν παρὰ σφῶν ἀντὶ τοῦ στρατεύ-
ματος αἰτεῖν τὴν ἀρχὴν ἢ ἐγκρατῶς ἀμυνεῖσθαι· τοὺς
τε τῆς ἐναντίας μοίρας νῦν γε μεταθήσεσθαι προσ-
376 ἐδόκων, μέχρι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἐστὶν ὁ ἀγών. τὴν
δὲ μητέρα Καίσαρος καὶ τὴν ἀδελφὴν οὔτε φανερώς 25
οὔτε λάθρα ζητοῦντες εὗρισκον. ἐθορυβοῦντο οὖν

1 ἐπέλθοι ci. Mend., inut., cf. ad II § 382   2 ἐκδέξασθαι
O   4 καὶ ante πρὸς add. a   7 ἔδοξαν Schw., arbitrabantur
C, ἔδοξεν Oī   11 αὐτ τάδε αὐτ τὰ ἐκ Λιβύης del. Nauck,
contra iure Kratt p. 24 sq.   16 ἐπὶ διηρημένων i

αὐθις ὁμήρων μεγάλων ἀφηρημένοι· καὶ τῶν Καισα-
ριανῶν οὐπω σφίσιν ἐπικλωμένων, ὑπὸ ἐκείνων αὐτὰς
ᾧδε ἀκριβῶς ἐνόμιζον ἐπικρούπτεσθαι.

- 92 Καίσαρι δὲ ἔτι τῶν πρέσβων ἐντυγχανόντων τὰ 377
5 μετεψηφισμένα ἀγγέλλεται· καὶ αὐτὸν οἱ πρέσβεις ἀπο-
λιπόντες ἀνέστρεφον ὑπὸ αἰδοῦς. ὃ δὲ τῷ στρατῷ μᾶλ-
λον ἔτι παρωξυμένῳ κατὰ σπουδὴν ἐχώρει σὺν φόβῳ,
μή τι πάθοιεν αἱ γυναῖκες· ἔς τε τὸν δῆμον τεθορυ- 378
βημένον ἱππέας ἔπεμψεν ἀτρεμεῖν ἐπικελεύων καὶ τεθ-
10 πότων πάντων τὰ πέραν τοῦ Κυριναλλίου λόφου κατ-
έλαβεν, οὐδενὸς ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἢ κωλύειν ὑποστάντος.
ἦν τε αὐθις ἑτέρα θαυμασῖος ἄφνω μεταβολή, θεόντων 379
ἐς αὐτὸν τῶν ἐπιφανῶν καὶ προσαγορευόντων· ἔθει δὲ
καὶ ὁ δημότης λεῶς καὶ τὴν εὐταξίαν τῶν στρατιωτῶν
15 ὡς εἰρηνικὴν ἀπεδέχοντο. ὃ δὲ τὸν στρατόν, ἔνθαπερ 380
ἦν, ἀπολιπὼν ἐχώρει τῆς ἐπιούσης πρὸς τὸ ἄστυ, φυ-
λακὴν ἔχων ἄμφ' αὐτὸν ἱκανήν. οἱ δὲ καὶ τότε ὑπῆν-
των δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ κατὰ μέρη καὶ προσηγόρευον,
οὐδὲν ἐνδέοντες ἢ φιλοφροσύνης ἢ θεραπείας ἀσθε-
20 νοῦς. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ ἐν τῷ τῆς
Ἑστίας ἱερῷ μετὰ τῶν ἱερῶν παρθένων ἡσπάσαντο.
καὶ τὰ τρία τέλη, τῶν στρατηγῶν ὑπεριδόντα, πρὸς 381
αὐτὸν ἐπρέσβευε καὶ μετετίθετο· καὶ τῶν στρατηγῶν,
οἱ ἥρχον αὐτῶν, Κορνοῦτος μὲν ἑαυτὸν ἔκτεινεν, οἱ δ'

5 ὑποκρούπτεσθαι i 7 παρωξυμένῳ f, παρωξυμένῳ B,
παροξυμένῳ V, παροξυνομένῳ ab ἐχώρει <ἐς τὸ πρόσθεν>
ci. Mend., potuit etiam ἐπεχώρει vel sim., cf. ad II § 382
8 τε post ἐς bis habet B (extr. versu et in initio sq.) 8 sq. τὲ
θορυβούμενον (sic) f 10 τοῦ bis habet B, ut τε v. 8 κυρενα-
λίον O, κυριναλίον i, fort. scriptum fuisse κυριναλίον ci. Mend.
20 αὐτοῦ] αὐτὸν ci. Mend., h. l. fort. recte, sed cf. ad I § 223

24 est M. Caecilius Cornutus sec. Borghesi I p. 465 sq.
(= Münzer ap. Pauly-Wissowa 3, 1 p. 1200 n. 45)

43 a. C.

- 382 ἄλλοι σπονδῶν καὶ πλῖστεων ἔτυχον. Κικέρων τε τῶν
σπονδῶν πυθόμενος ἔπραξε διὰ τῶν Καίσαρος φίλων
ἐντυχεῖν αὐτῷ καὶ ἐντυχῶν ἀπελογεῖτο καὶ τὴν εἰς-
ήγησιν τῆς ὑπατείας ὑπερεπῆρεν, ἣν αὐτὸς ἐν τῇ βουλῇ
πρότερον εἰσηγήσατο. ὃ δὲ τοσοῦτον ἀπεκρίνατο ἐπι- 5
σκώπτων, ὅτι τῶν φίλων αὐτῷ τελευταῖος ἐντυχῆται.
- 383 νυκτὸς δ' ἄφνω δόξης γενομένης, ὅτι δύο τέλη Καί- 93
σαρος, τό τε Ἄρειον καὶ τὸ τέταρτον, μεταθοῖτο ἐς τὴν
πόλιν ὥς δι' ἐνέδρας ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπαχθέντα, οἱ
στρατηγοὶ καὶ ἡ βουλὴ πάμπαν ἀταλαιπώρως ἐπλίστευ- 10
σαν, καίπερ ὄντος ἐγγυτάτω τοῦ στρατοῦ· νομίσαντές
τε ἀνθέξειν αὐτοῖς οὖσιν ἀρίστοις πρὸς τὰ λοιπὰ τοῦ
Καίσαρος, μέχρι τις ἐτέρωθεν αὐτοῖς ἰσχύς ἐπιγένοιτο,
νυκτὸς ἔτι Μάνιον Ἀκύλιον Κράσσον ἐς τὴν Πικηνί-
τιδα ἐξέπεμπον στρατὸν ἀθροῖζειν, καὶ τῶν τινα δημάρ- 15
χων Ἀπουλήιον ἐς τὸν δῆμον ἐποιοῦν τὸ εὐαγγέλιον
- 385 ἐκφέρειν περιθέοντα. ἡ τε βουλὴ νυκτὸς ἐς τὸ βου-
λευτήριον συνέθεον, Κικέρωνος ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦς
δεξιουμένου. ψευδοῦς δὲ τῆς δόξης φανείσης ἐν φορείῳ
διέφυγεν. 20
- 386 ὃ δὲ Καῖσαρ ἐπιγελάσας αὐτοῖς τὸν μὲν στρατὸν 94
ἐγγυτέρω τῆς πόλεως προήγαγεν, ἐς τὸ πεδῖον τὸ κα-

6 αὐτῷ Οἱ, corr. Mend. cum C ἐντυχῆται, ei supra oi
addito, sed deinde eraso, B 9 πόλιν] βουλὴν ci. Mend., sed
etiam πόλιν bene habet, cum senatus in urbe imperaverit
13 αὐτοῖς libri, corr. Mend. 14 Μάνιον Gel., μάλλιον B, μάλλον
Vi, om. C Acilium C 14 sq. πικηνήτιδα B 18 συνέθεον]
senatus convenit C, unde συνήλθον ci. Mend., συνέθεον ex περι-
θέοντα ortum esse ratus. At saepe apud App. eadem verba
repetita videmus, nec male h. l. dicitur concurrisse senatum,
cf. etiam ad I § 118

14 Ἀκύλιος] cf. ad IV § 163 16 est Q. Apuleius, cf. Cic.
Phil. 14, 6 § 16

λούμενον Ἀρειον, τῶν δὲ στρατηγῶν τότε μὲν οὐδένα
 ἡμύνατο, οὐδὲ Κράσσον τὸν ἐς Πικὴν ἑκδραμόντα,
 καίπερ οἱ προσαχθέντα ὡς εἶχε ληφθεῖς ἐν σχήματι
 οἰκέτου, ἀλλὰ μεθῆκεν ἅπαντας ἐς δόξαν φιλανθρω-
 5 πίας· οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐπὶ θανάτῳ προυγράφησαν.
 τὰ χρήματα δέ, ὅσα τε κοινὰ ἦν ἐν τῷ Ἰανούκῳ ἢ 387
 ἐτέρῳθι καὶ ἄλλα συνενεχθῆναι κελεύσας, ὁπόσα Κικέ-
 ρωνος ἐσηγουμένου πρότερον αὐτοῖς ἐπεγέγραπτο, δι-
 ἐνείμην ἀνὰ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς τῷ
 10 στρατῷ καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἐπιδώσειν ὑπέσχετο. καὶ τῆς
 πόλεως ὑπεξῆλθε, μέχρι χειροτονήσαιεν ὑπάτους αἰρε-
 τούς. αἰρεθεῖς δὲ αὐτὸς σὺν ᾧ περ ἐβούλετο Κοῖντῳ 388
 Πεδίῳ, ὃς τὸ μέρος αὐτῷ δεδώρητο τῆς Καίσαρος
 κληρονομίας, ἐς τὴν πόλιν αὐθις ὡς ὑπάτος ἐσῆει καὶ
 15 ἔθνε, δώδεκά οἱ γυπῶν φανέντων, ὅσους φασὶ καὶ
 Ῥωμύλῳ τὴν πόλιν οἰκίζοντι ὀφθῆναι. ἀπὸ δὲ τῶν 389
 θυσιῶν ἑαυτὸν εἰσεποιεῖτο τῷ πατρὶ αὐθις κατὰ νόμον
 κουριάτιον. ἔστι δ' ἐπὶ τοῦ δήμου γίνεσθαι τὴν θέ-
 σιν· κουρίας γὰρ ἐς μέρη τὰς φυλὰς ἢ τοὺς δήμους
 20 διαιροῦντες καλοῦσιν, ὡς Ἕλληνες, εἰκάζοντι φάναι,
 φατρίας. ἐπινομώτατος δ' ἐστὶ Ῥωμαίοις ὁ τρόπος 390

2 ἐς πικὴν] ἐπὶ σκηνῆς iC 6 τὰ δὲ χρήματα V
 7 συνενεχθῆναι κελεύσας post ἐπεγέγραπτο collocanda esse ci.
 Mend. et scribendum v. 8 <τοῖς> ἀστοῖς pro αὐτοῖς, sed αὐτοῖς
 referre malim ad τῷ στρατῷ v. 9 sq., sive ὁπόσα — ἐπεγέγραπτο
 intellegendum 'quae — decreta erant', sive 'quae — imperata
 erant' (sc. a senatu, cf. § 370) 11 sq. αἰρετούς del. Mend., sed
 oppositum est verbis ἐξαιρέτω χειροτονία § 363 17 αὐθις]
 εὐθὺς ci. Mend., sed cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 39 adn. 2;
 v. etiam § 391. 49 18 κουριάτιον C et Schw., κουράτιον Oi
 20 ὡς] ἄς ci. Nauck, non male Ἕλληνας a 21 φατρίας editio
 Tolliana, sed cf. G. Meyer, Griech. Gramm.³ p. 391 ἐννομώ-
 τατος vel ἐπινομώτατος ci. Schw.; totum enuntiatum susp. Mend.

12 die XIX mensis Sextilis Caesar consulatum iniit, cf.
 Gardthausen, Augustus II, 1 p. 48 adn. 11

43 a. C.

- οὗτος ἐπὶ τῶν ἀπατόρων· καὶ δύνανται μάλιστα αὐτοὶ
 ἴσα τοῖς γνησίοις παισὶν ἄγειν τοὺς συγγενεῖς τῶν θε-
 391 μένων καὶ ἀπελευθέρους. Γαῖω δ' ἦν τὰ τε ἄλλα
 λαμπρὰ καὶ ἐξελεύθεροι πολλοὶ τε καὶ πλούσιοι, καὶ
 διὰ τὸδ' ἴσως μάλιστα ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῇ προτέρᾳ θέσει, 5
 κατὰ διαθήκας οἱ γενομένη, καὶ τῆσδε ἐδεήθη.
- 392 νόμῳ δ' ἑτέρῳ ἀπέλυε μὴ εἶναι πολέμιον Δολο- 95
 βέλλαν, καὶ εἶναι φόνου δίκας ἐπὶ Καίσαρι. καὶ εὐθύς
 ἦσαν γραφαί, τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος γραφομένων
 τοὺς μὲν αὐτόχειρας, τοὺς δὲ συνεγνωκέναι μόνον. 10
 καὶ γὰρ τοῦτο ἐνίοις ἐπεγράφη, καὶ τισιν οὐδ' ἐπι-
 393 δημήσασιν, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐκτείνεται. πᾶσι δ' ὀρισθεί-
 σης ὑπὸ κηρύγματι μιᾶς ἡμέρας ἐς κρίσιν, ἐρήμην
 ἅπαντες ἐάλωσαν, ἐφορῶντος τὰ δικαστήρια τοῦ Καί-
 σαρος καὶ τῶν δικαστῶν οὐδενὸς τὴν ἀπολύουσιν 15
 φέροντος πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς τῶν ἐπιφανῶν, ὃς τότε
 μὲν οὐδ' αὐτός τι ἔπαθε, μικρὸν δ' ὕστερον ἐπὶ θα-
 394 νάτῳ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὅδε προυγράφη. ἔδοξε δὲ
 ταῖσδε ταῖς ἡμέραις Κόιντος Γάλλιος, ἀδελφὸς Μάρ-
 κου Γαλλίου συνόντος Ἀντωνίου, τὴν πολιτικὴν στρα- 20
 τηγίαν ἄρχων, αἰτῆσαι παρὰ Καίσαρος τὴν στρατηγίαν
 τῆς Λιβύης καὶ οὕτω τυχὼν ἐπιβουλεῦσαι τῷ Καίσαρι·

1 αὐτοὶ] i. e. οἱ ἀπάτορες; iniuria haesit Mend. 2 ἄγειν
 <κατὰ> τοὺς ci. Mommsen, R. Staatsr. III, 1 p. 40 adn. 5
 3 καὶ <τοὺς> ἀπελ. maluit Mend., sed cf. ad I § 351 6 οἱ
 om. i 8 <ἔθετο> εἶναι ci. Schw., sed ἔθετο vel sim. sub-
 audiendum est ex ἀπέλυε 17 μικρῷ V 19 γάλλος, sed ra-
 sura, ut videtur, post λλ, B, γάλος V 20 γαλλίου V 22 οὕτω
 τυχῶν] οὕτως ἐντυχῶν ci. Schw., ut Appianum cum Suet. Aug. 27
 conciliaret ('conloquio petito'), similiter αὐτῷ ἐντυχῶν Baum-
 garten-Crusius ad Suet. l. c., male ob hiatum; ἀποτυχῶν ci. Bk.,
 οὐ τυχῶν Mend. et Cob. p. 234, hoc valde probabiliter. Utut
 iudicamus de App. fontibus, quae narrat, dubitari non potest,
 quin eadem sint, quae Suet. l. c. ex Augusti commentariis haud
 ita copiose affert

καὶ αὐτοῦ τὴν μὲν στρατηγίαν περιεῖλον οἱ σύναρχοι, 395
τὴν δ' οἰκίαν διήρπασεν ὁ δῆμος, ἡ δὲ βουλὴ κατ-
εγίνωσκε θάνατον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τὸν ἀδελφὸν
ἐκέλευσε χωρεῖν, καὶ δοκεῖ νεῶς ἐπιβὰς οὐδαμοῦ ἔτι
5 φανῆναι.

96 τοσάδε πράξας ὁ Καῖσαρ ἐπενόει μὲν τὰς ἐς τὸν 396
Ἀντώνιον διαλύσεις, πυνθανόμενος ἤδη τοῖς ἀμφὶ τὸν
Βροῦτον εἴκοσι συνῆχθαι τέλη στρατοῦ καὶ χρῆζων ἐπ'
αὐτὰ Ἀντωνίου, ἐξήει δὲ τῆς πόλεως ἐπὶ τὸν Ἰόνιον
10 καὶ σχολαίως ἀνεξεύγνυε, τὰ παρὰ τῆς βουλῆς ἐπι-
μένων. Πέδιος γὰρ αὐτὴν ἀποστάντος τοῦ Καίσαρος
ἔπειθε τὰ ἐς ἀλλήλους μὴ δυσίατα ποιουμένους συν-
αλλαγῆναι Λεπίδω τε καὶ Ἀντωνίῳ. οἱ δὲ προεώρων 397
μὲν, ὅτι μὴ σφίσι μηδ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰσὶν αἱ
15 διαλλαγαί, ἀλλ' ἐς συμμαχίαν Καίσαρι κατὰ Κασσίου
τε καὶ Βρούτου, ἐπήνουν δ' ὅμως καὶ συνετίθεντο ὑπ'
ἀνάγκης. καὶ τὰ πολέμια δόγματα Ἀντωνίου τε καὶ
Λεπίδου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῖς στρατῶν κατελύετο, εἰρη-
ναῖα δὲ ἕτερα αὐτοῖς ἐπέμπετο. καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς 398
20 συνήδετο γράφων, Ἀντωνίῳ δὲ καὶ βοηθὸς ἐπὶ Δέκμον
ὑπισχνεῖτο ἥξειν, εἰ δέοιτο. οἱ δὲ ἀντεφιλοφρονοῦντο
μὲν αὐτὸν ἄφνω καὶ ἐπήνουν, ὁ δ' Ἀντώνιος ἔγρα-
φεν αὐτὸς ἀποτίσεσθαι Δέκμον τε ὑπὲρ Καίσαρος καὶ
24 Πλάγκον ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ συμμίξειν Καίσαρι.

97 τοσάδε μὲν ἀλλήλοις ἐπέστειλαν, διώκοντι δὲ τῷ 399
Ἀντωνίῳ Δέκμον προσγίγνεται Πολλίων Ἀσίνιος ἄγων
δύο τέλη. καὶ Πλάγκω μὲν Ἀσίνιος ἔπραξε διαλλαγάς,
καὶ ὁ Πλάγκος σὺν τρισὶ τέλεσι μεθίστατο ἐς τὸν Ἀν-

17 <κατὰ> Ἀντωνίου ci. Schw., <τὰ κατ'> Ἀντωνίου Bk.,
inut., cf. ad Lib. c. 74 init. 18 στρατιωτῶν iC, sed cf. IV
§ 38 extr. 22 ἄφνω Oi, om. C, ἄμφω ci. Mend.

43 α. C.

τώνιον, ὥστε ἤδη βαρυτάτης δυνάμεως ἦρχεν ὁ Ἀντώ-
 400 νιος· Δέκμω δὲ ἦν τέλη δέκα, ὧν τέσσαρα μὲν τὰ
 ἐμπειροπολεμώτατα ὑπὸ λιμοῦ διέφθαρτο καὶ ἐνόσει
 ἔτι, τὰ νεοστράτευτα δὲ ἦν ἑξ, ἀταλαίπωρα ἔτι καὶ
 πόνων ἄπειρα. ἀπογνοὺς οὖν μάχεσθαι, φεύγειν ἔκρινε 5
 401 πρὸς Βροῦτον ἐς Μακεδονίαν. ἔφευγε δ' οὐκ ἐπὶ τὰδε
 τῶν Ἀλπεων, ἀλλ' ἐς Ῥάβενναν ἢ Ἀκυληίαν. ἐπεὶ δὲ
 Καῖσαρ ὥδενε ταύτην, ἄλλην μακροτέραν ὁδὸν καὶ δύσ-
 πορον ἐπενόει, τὸν τε Ῥῆνον περᾶσαι καὶ τὰ ἀγρι-
 402 ὥτερα τῶν βαρβάρων ὑπερελθεῖν. ὅθεν αὐτὸν ὑπὸ τε 10
 τῆς ἀπορίας καὶ τοῦ καμάτου πρῶτοι μὲν οἱ νεοστρά-
 τευτοι καταλιπόντες ἐς Καῖσαρα ἐχώρουν, ἐπὶ δὲ ἐκεί-
 νοις καὶ τὰ ἀρχαιότερα τέσσαρα ἐς Ἀντώνιον καὶ ὁ
 ἄλλος ὅμιλος ἤδη χωρὶς τῶν σωματοφυλάκων ἱππέων
 403 Κελτῶν. ὁ δὲ καὶ τούτων τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιτρέψας 15
 ἐς τὰ οἰκεῖα σφῶν ἀφίστασθαι καὶ διαδοὺς ἐκ τοῦ
 παρόντος ἔτι χρυσίου μετὰ τριακοσίων τῶν παραμει-
 νάντων μόνων ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ἐφέρετο. δυσπόρου δ'
 ὄντος αὐτοῦ περᾶν σὺν ὀλίγοις, ἀπελείφθη καὶ ὑπὸ
 404 τῶνδε πλὴν δέκα μόνων. ἥλλαξε δὲ τὴν ἐσθῆτα ἐς τὸ 20
 Κελτικόν, ἐξεπιστάμενος ἅμα καὶ τὴν φωνήν, καὶ δι-
 εδίδρασκε σὺν ἐκείνοις οἷά τις Κελτός, οὐ τὴν μακρο-
 τέραν ἔτι περιών, ἀλλὰ ἐπὶ Ἀκυληίας, λήσεσθαι νομί-

6 sq. videntur turbata. οὐκ ἐπὶ τὰδε τῶν Ἀλπεων vertit C:
 non per superiora Alpium, ipse, opinor, App. emendare studens;
 Ἀλπεων ἐς Ῥάβενναν ἢ Ἀκυληίαν, ἀλλ', ἐπεὶ (potuit ἐπειδὴ)
 Καῖσαρ etc. ci. Schw., bene; lacunam post Ἀκυληίαν statuen-
 dam esse ci. Hagen (v. ad II § 514) p. 50 adu. 3, qua tamen
 nihil proficimus Aquileiamque C, male, si coniecturam
 Schw. probamus 8 post ταύτην una littera erasa in B
 9 sq. τὰ ἀγριώτατα V 10 ὅθεν] ὅτε ci. Mend. 14 σω-
 ματοφυλακούντων ci. Mend. 19 αὐτοῦ om. V 20 δὲ] δὴ
 ci. Mend.

98 ζων διὰ τὴν ὀλιγότητα. ἀλοὺς δὲ ὑπὸ ληστῶν καὶ δεθεῖς 405
 ἤρετο μὲν, ὅτου Κελτῶν δυνάστου τὸ ἔθνος εἶη, μαθὼν
 δ' ὅτι Καμίλου, πολλὰ πεποιηκῶς εὖ τὸν Κάμιλον,
 ἄγειν αὐτὸν αὐτοῖς ἐς τὸν Κάμιλον ἐκέλευεν. ὃ δὲ 406
 5 ἀχθέντα ἰδὼν ἐφιλοφρονεῖτο μὲν ἐς τὸ φανερόν καὶ
 τοῖς δῆσασιν ἐπεμέμφετο ὑπ' ἀγνοίας ἐνυβρίσασιν ἀν-
 δρὶ τοσῶδε, κρύφα δ' ἐπέστελλεν Ἀντωνίῳ. καὶ ὁ 407
 Ἀντωνίος τι παθὼν ἐπὶ τῇ μεταβολῇ οὐχ ὑπέστη τὸν
 ἄνδρα ἰδεῖν, ἀλλ' ἐκέλευσε τῷ Καμίλῳ κτείναντα τὴν
 10 κεφαλὴν ἐς αὐτὸν ἐκπέμψαι· καὶ τὴν κεφαλὴν ἰδὼν
 ἐκέλευσε τοῖς παροῦσι θάψαι. τοῦτο Δέκμῳ τέλος ἦν, 408
 ἱππάρχη τε Καίσαρος γενομένῳ καὶ ἄρξαντι τῆς πα-
 λαιᾶς Κελτικῆς ὑπ' ἐκείνῳ καὶ ἐς τὸ μέλλον ἔτος
 ὑπατεύειν ὑπ' αὐτοῦ κεχειροτονημένῳ καὶ τῆς ἐτέρας
 15 Κελτικῆς ἄρχειν. καὶ δεύτερος τῶν σφαγέων οὗτος ἐπὶ
 Τρεβωνίῳ δίκην ἐδίδου μετ' ἐνιαυτόν που καὶ ἡμῖς
 τῆς ἀναιρέσεως. τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Μινούκιος Βά- 409
 σιλος, σφαγεὺς καὶ ὃδε Καίσαρος, ὑπὸ τῶν θεραπόν-
 των ἀνηγρέθη, εὐνουχίζων τινὰς αὐτῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ.

2 ἤρετο κελτῶν μὲν ὅτου δυνάστου V 3 καμίλου, et sic
 deinceps, V, καμίλλου ceteri (in B i corr. ex η et altera λ
 supraser., deinceps ut ceteri). Frequens nomen Celticum 'Camalus'
 esse docet Hübner, Hermes 15 (1880) p. 76 4 αὐτὸν Bi (V?),
 corr. Bk. 7 ὁ om. ab 10 αὐτὸν Oi, αὐτὸν corr. Mend.
 cum C 12 ἱππάρχῳ scr. Mend., ναυάρχῳ ci. M. Paulus, De
 Dec Iunio Bruto Albino, diss. Monast. 1889, p. 3 adn. 1 (cf.
 Schw. t. III p. 826), at error videtur Appiani 12 sq. παλαιᾶς]
 περαιᾶς maluit Schw. et, dubitans tamen de voce, Mend., sed
 fort. App. erravit; ἡ παλαιὰ est Gallia Narbonensis, cf. IV § 7
 17 Minucius C, μινούτιος Oi 17 sq. βάσιλλος libri, cf. ad
 II § 474

ΕΜΦΤΛΙΩΝ Δ.

- 1 Δύο μὲν δὴ Γαῖου Καίσαρος φονεῖς οὕτω δίκην, 1
 ἐν ταῖς σφετέραις αὐτῶν στρατηγίαις ἐκπολεμηθέντες,
 ἐδεδώκεσαν, Τρεβόνιος ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Δέκμος ἐν τῇ
 Κελτικῇ· ὅπως δὲ ἔδοσαν Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος, οἱ 5
 καὶ μάλιστα τῆς ἐπιβουλῆς ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἤρξαν, καὶ
 γῆς ἐκράτουν ἀπὸ Συρίας ἐπὶ Μακεδονίαν ἀπάσης, καὶ
 στρατὸς ἦν αὐτοῖς πολὺς, ἱππικός τε καὶ ναυτικός καὶ
 ὀπλιτῶν ὑπὲρ εἴκοσι τέλη, καὶ νῆες ὁμοῦ καὶ χρήματα,
 2 ἡ τετάρτη τῶν ἐμφυλλίων ἦδε ὑποδείκνυσιν. ἅμα δὲ 10
 τούτοις ἐγίγνοντο αἱ ἐν Ῥώμῃ τῶν ἐπὶ θανάτῳ προ-
 γραφέντων ἔρευναί τε καὶ εὐρέσεις καὶ παθήματα πάμ-
 παν ἐπαχθῇ, οἷα οὔτε ἐπὶ Ἑλλήνων ἐν στάσεσιν ἢ
 πολέμοις οὔτ' ἐπὶ Ῥωμαίων αὐτῶν ἐμνημονεύετο γενέ-
 σθαι, πλὴν ἐπὶ μόνου Σύλλα τοῦ πρώτου τοὺς ἐχθρούς 15
 3 ἐς θάνατον προγράψαντος. Μάριος μὲν γὰρ ἐζήτει
 καὶ ἐκόλαζεν, οὓς εὐροὶ Σύλλας δὲ ὑπὸ μισθοῖς τε
 μεγάλοις καὶ κολάσεσι τῶν ἐπικρουσάντων ὁμοίαις τὸν
 ἐντυχόντα κτείνειν προέγραφεν. καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ Μά-
 ριον τε καὶ Σύλλαν ἐν τοῖς περὶ ἐκείνων προεῖρηται, 20
 τὰ δὲ ἐξῆς οὕτως ἐγένετο.
- 4 Καῖσαρ μὲν καὶ Ἀντώνιος ἐς φίλλαν ἀπ' ἑχθρας 2
 συνῆσαν ἀμφὶ Μουτίνην πόλιν, ἐς νησίδα τοῦ Λαβι-

l. IV § 1—224 habent EF 2 φονεῖς B 6 μάλιστα
 post Καίσαρι ponunt EF i 10 ἅμα Mend., cf. Krebs, Prae-
 positionsadv. I p. 43, ὁμοῦ EFO i 12 εὐρέσεις] εὐρέσεις, αι
 supra εὔ, E, αἱ εὐρέσεις Ba, unde ἀναιρέσεις ci. Schw.
 17 ἂν ante εὐροὶ add. E ὁπὸ] ἐπὶ cum Nauck scr. Mend.,
 sed etiam illud ferri potest 23sq. Λαουινίου scr. Bk. et Mend.

23 Μουτίνην] cf. Borghesi IV p. 99 sq., Bormann C. I. L. XI, 1
 p. 133, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 49 adn. 1, H. Nissen,
 Ital. Landesk. II, 1 p. 260 sq.

νίου ποταμοῦ βραχεῖάν τε καὶ ὑπτιαν, ἔχων ἐκάτερος
 ὀπλιτῶν τέλη πέντε· καὶ τὰδε ἀλλήλοις ἀντικαθίστάντες
 ἐχώρουν σὺν τριακοσίοις ἐκάτερος ἐπὶ τὰς τοῦ ποτα-
 μοῦ γεφύρας. Λέπιδος δ' αὐτὸς προσελθὼν διηγεύνα 5
 5 τὴν νῆσον καὶ τῇ χλαμύδι κατέσσειεν ἤκειν ἐκάτερον.
 οἱ δὲ ἐπὶ τῶν γεφυρῶν τοὺς τριακοσίους μετὰ τῶν
 φίλων ἀπολιπόντες ἐς τὸ μέσον ἦσαν ἐν περιόπτῳ,
 καὶ συνήδρευον οἱ τρεῖς, Κάισαρος ἐν μέσῳ διὰ τὴν
 ἀρχὴν προκαθίσαντος. δύο δὲ ἡμέραις ἔωθεν ἐς ἐσπέ- 6
 10 ραν συνιόντες τὰδε ἔκριναν· ἀποθέσθαι μὲν τὴν ὑπα-
 τον ἀρχὴν Κάισαρα καὶ Οὐεντίδιον αὐτὴν ἐς τὸ λοιπὸν
 τοῦ ἔτους μεταλαβεῖν, καινὴν δὲ ἀρχὴν ἐς διόρθωσιν
 τῶν ἐμφυλίων νομοθετηθῆναι Λεπίδῳ τε καὶ Ἀντωνίῳ
 καὶ Κάισαρι, ἣν ἐπὶ πενταετὲς αὐτοὺς ἄρχειν, ἴσον
 15 ἰσχύουσας ὑπάτοις· ὧδε γὰρ ἔδοξεν ἀντὶ δικτατόρων
 ὀνομάσαι, διὰ τὸ δόγμα ἴσως τὸ Ἀντωνίου κωλῦον
 ἔτι γίνεσθαι δικτάτορα. τοὺς δὲ ἀποφῆναι μὲν αὐτίκα 7
 τῆς πόλεως ἄρχοντας ἐς τὰ ἐτήσια ἐπὶ τὴν πενταετίαν,
 τὰς δὲ ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν νειμαμένους, ἔχειν Ἀν-
 20 τώνιον μὲν τὴν Κελτικὴν ἄσασαν ἄνευ τῆς συναφοῦς
 τοῖς Πυρρηναίοις ὄρεσιν, ἣν παλαιὰν ἐκάλουν Κελτικὴν·
 ταύτης δὲ Λέπιδον ἄρχειν καὶ Ἰβηρίας ἐπὶ ταύτῃ·
 Κάισαρι δὲ εἶναι Λιβύην καὶ Σαρδῶν καὶ Σικελίαν
 3 καὶ εἴ τις ἄλλη νῆσος ἐνταῦθα. ὧδε μὲν τὴν Ῥωμαίων 8

2 ἀντικαθίσαντες ci. Mend., contra Berg, diss. p. 32

7 sq. aut <συν>ῆσαν cum Keil aut ἦσαν καὶ ἐν περιόπτῳ
 συνήδρευον cum Mend. videtur scribendum 12 καινὴν] καὶ
 νῦν b 14 αὐτοῦ i 15 ἰσχύσαν i 16 τὸ Ἀντωνίου] τοῦ
 ἀντωνίου Ff <τὸ> κωλῦον ci. Mend., sed cf. ad I § 172
 17 γενέσθαι b 19 sq. ἔχειν μὲν ἀντώνιον a

14 sq. ἴσον ἰσχύουσας ὑπάτοις] i. e. proconsulari imperio,
 cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 1 p. 707 adn. 2 16 τὸ δόγμα]
 cf. III § 94. 148. 235

43 a. C.

- ἡγεμονίαν οἱ τρεῖς ἐνείμαντο ἐφ' ἑαυτοῖς, τὰ πέραν
 ἄρα τοῦ Ἰονίου μόνα ὑπερθέμενοι διὰ Βροῦτον καὶ
 Κάσσιον κρατοῦντας ἔτι αὐτῶν, Κάσιον δὲ καὶ Βρού-
 9 τω πολεμεῖν Ἀντώνιον τε καὶ Καίσαρα· Λέπιδον γὰρ
 ὑπατεύειν ἐς τὸ μέλλον καὶ τῇ πόλει διὰ τὰς ἐν αὐτῇ 5
 χρείας ὑπομένειν, ἡγεμονεύοντα τῆς Ἰβηρίας δι' ἐτέ-
 ρων· τοῦ δὲ Λεπίδου στρατοῦ τρία μὲν αὐτὸν Λέπι-
 δον ἔχειν ἐς τὰ ἐπὶ Ρώμης, ἑπτὰ δὲ τέλη νείμασθαι
 Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον, τρία μὲν Καίσαρα, τέσσαρα
 δὲ Ἀντώνιον, ὥς ἂν ἐς τὸν πόλεμον αὐτῶν ἐκάτερος 10
 10 εἴκοσιν ἄγοι. ἐπελπίσαι δὲ ἤδη τὸν στρατὸν ἐς τὰ
 νικητήρια τοῦ πολέμου ἄλλαις τε δωρεαῖς καὶ ἐς κατ-
 οικίαν δόσεσι τῶν Ἰταλικῶν πόλεων ὀκτωκαίδεκα, αἷ
 καὶ περιουσία καὶ ἐδάφεσι καὶ οἴκοις εἰς κάλλος δια-
 φέρουσαι ἔμελλον αὐτοῖς ἐδάφεσι καὶ οἴκοις αὐτῇ δια- 15
 νεμήσεσθαι, ὥσπερ αὐτοῖς ἀντὶ τῆς πολεμίας δορύληπτοι
 11 γενόμεναι. καὶ ἦσαν αἱ πόλεις ἄλλαι τε καὶ αἱ περι-
 φανέσταται μάλιστα αὐτῶν Καπύη καὶ Ῥήγιον καὶ
 Οὐενουσία καὶ Βενεβεντὸς καὶ Νουκερία καὶ Ἀρίμινον

5 sq. καὶ] *kān* scr. Bk. et Mend., καὶ servato ἐπιμένειν pro
 ὑπομένειν v. 6 voluit L. Dindorf in Steph. thes. s. v. ὑπομένω,
 sed cf. V § 224 6 ἰβηρίας EFIC, *συρίας* O 14 ἐδάφει
 EFi 14 εἰς — 15 οἴκοις om. V 15 sq. διανεμηθήσεσθαι F
 16 αὐτοῖς del. Nauck, sed referri potest ad triumviros, si ad
 τὸν στρατὸν referre dubites γῆς pro τῆς maluit Mend.
 δορύληπτοι ab 18 αὐτῶν μάλιστα F 19 βενεβεντὸς] βενέ-
 βενδον et βενεβενδέων Vat. 141 Hann. c. 37 et 36, Βενεουεντὸς
 scr. Bk. et Mend. νουκαιρία EFOi, Λουκερία voluit J. Beloch,
 Der ital. Bund unter Roms Hegemonie (1880) p. 7 et O. Cuntz,
 De Augusto Plinii Geographicorum auctore, diss. Bonn. 1888,
 p. 23. At v. Mommsen, Hermes 18 (1883) p. 171, C. I. L. X, 1
 p. 124 ἀρίμνηρον codices praeter V

6 ἰβηρίας] cf. § 7 7 sqq. de numero legionum III virorum cf.
 Schelle (v. ad II § 452) p. 19 sqq., quem reprobaverunt Domaszewski
 (v. ad II § 126) p. 183 et Groebe ap. Drumann I² p. 468 sqq.
 13 de oppidis cf. Mommsen, Hermes 18 (1883) p. 169 sqq.

καὶ Ἰππώνιον. οὕτω μὲν τὰ κάλλιστα τῆς Ἰταλίας τῷ 12
στρατῷ διέγραφον, ἔδοξε δὲ σφίσι καὶ τοὺς ἰδίους
ἐχθροὺς προανελεῖν, ἵνα μὴ ἐνοχλοῖεν αὐτοῖς τὰδε
καθισταμένοις καὶ πολεμοῦσι πόλεμον ἔκδημον. ταῦτα 13
5 μὲν ἔδοξε, καὶ ταῦτα συνεγράψαντο· καὶ αὐτῶν ὁ Καῖ-
σαρ ὡς ὑπατος ἀνέγνω τοῖς στρατοῖς τὰ λοιπὰ χωρὶς
τῶν ἀποθανουμένων. οἱ δ' ἀκούσαντες ἐπαιώνισάν τε
καὶ ἡσπάσαντο ἀλλήλους ἐπὶ διαλλαγῇ.

4 γιγνομένων δὲ τούτων τέρατα καὶ σημεῖα ἐν Ῥώμῃ 14
10 πολλὰ καὶ φοβερὰ ἦν. κύνες τε γὰρ ὠρύνοντο ὁμαλῶς
οἷα λύκοι, σύμβολον ἀηδὲς, καὶ λύκοι τὴν ἀγορὰν δι-
έθεον, οὐκ ἐπιχωριάζον ἐν πόλει ζῶον, βοῦς τε φωνὴν
ἀφῆκεν ἀνθρώπου, καὶ βρέφος ἀρτίτοκον ἐφθέγγατο,
καὶ τῶν ξοάνων τὰ μὲν ἴδρου, τὰ δὲ καὶ αἷμα ἴδρου,
15 ἀνδρῶν τε μεγάλοι βοαὶ καὶ κτύπος ὅπλων καὶ δρόμος
ἵππων οὐχ ὀρωμένων ἠκούετο. ἀμφὶ τε τὸν ἥλιον ἀηδῇ
σημεῖα πολλά, καὶ λιθῶδεις ἐγίννοντο ὑετοί, καὶ κε-
ραυνοὶ συνεχεῖς ἐς ἱερὰ καὶ ἀγάλματα ἐπιπτον. ἐφ' 15
οἷς ἡ μὲν βουλὴ θύτας καὶ μάντις συνῆγεν ἀπὸ
20 Ἵντρονίας· καὶ ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, τὰς πάλαι βασι-
λείας ἐπανήξειν εἰπὼν καὶ δουλεύσειν ἅπαντας χωρὶς
ἑαυτοῦ μόνου, τὸ στόμα κατέσχε καὶ τὸ πνεῦμα, ἕως
ἀπέθανεν.

1 Ἰππώνιον ceteris locis 2 διέγραφον, o ex e rasura
correctum, B, διέγραφεν i 3 αὐτοῖς EFOi, corr. Mend.

7 ἐπαιώνισάν τε EFV 11 sq. σύμβολον ἀηδὲς et οὐκ ἐπιχω-
ριάζον ἐν πόλει ζῶον ut adnotatiuncula del. Herw. p. 71, cf. ad
II § 283 14 ἰδρῶτα pro priore ἴδρου ci. Nauck et Herw.
p. 71, inut.; in repetitione verbi ἴδρου noli haerere, cf. ad III
§ 385 16 ἀηδῇ] insolita vertit C, i. e. ἀήθη, sed cf. v. 11,
Ital. fr. 8 init. 20 sq. τὰς πάλαι βασιλείας] reges priscos vertit C

1 ad Beneventani agri assignationem pertinet titulus ap.
Dessau, Inscr. lat. sel. I n. 886

43 α. C.

- 16 οἱ δὲ τρεῖς ἄνδρες ἐφ' ἑαυτῶν γενόμενοι τοὺς ἀπο- 5
θανουμένους συνέγραφον, τοὺς τε δυνατοὺς ὑφορώ-
μενοι καὶ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς καταλέγοντες οἰκείους
τε σφῶν αὐτῶν ἢ φίλους ἐς τὴν ἀναίρεσιν ἀντιδιδόν-
17 τες ἀλλήλοις καὶ τότε καὶ ὕστερον. προσκατελέγοντο 5
γὰρ δὴ καὶ ἕτεροι μεθ' ἑτέρους, οἳ μὲν ἀπ' ἑχθρας,
οἳ δὲ μόνου προσκρούματος ἢ φιλίας ἐχθρῶν ἢ φίλων
18 ἐχθρας ἢ πλούτου διαφέροντος. ἐδέοντο γὰρ ἐς τὸν
πόλεμον χρημάτων πολλῶν, Βρούτῳ μὲν καὶ Κασσίῳ
τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας φόρων δεδομένων τε καὶ προσ- 10
οδευομένων ἔτι καὶ βασιλέων καὶ σατραπῶν συμφερόν-
των, αὐτοὶ δ' ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ μάλιστα τῆς Ἰτα-
λίας πολέμοις τε καὶ ἐσφοραῖς τετρυνμένης ἀποροῦντες·
19 δι' ἃ καὶ τοῖς δημόταις καὶ ταῖς γυναιξὶ λήγοντες ἐπ-
έγραψαν εἰσφορὰς βαρυτάτας καὶ τέλη πράξεων καὶ 15
μισθώσεων ἐπενόησαν. ἤδη δέ τις καὶ διὰ κάλλος
20 ἐπαύλεως καὶ οἰκίας προεγράφη. καὶ ἐγένοντο πάντες
οἱ θανάτου τε καὶ δημεύσεως κατεγνώσμενοι ἀπὸ μὲν
τῆς βουλῆς ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους, ἀπὸ δὲ τῶν καλου-
μένων ἱππέων ἐς δισχιλίους. καὶ ἦσαν ἐν αὐτοῖς ἀδελ- 20
φοί τε καὶ θεῖοι τῶν προγραφόντων καὶ τῶν ὑπ' αὐ-
τοῖς ἡγεμόνων, ὅσοι τι τοῖς ἄρχουσιν ἢ τοῖς ἡγεμόσι
προσεκεκρούκεσαν.
- 21 τὸ μὲν δὴ πλῆθος αὐτῶν ἀπὸ τῆς συνόδου διελθόν- 6
τες ἐς Ῥώμην προγράψειν ἔμελλον, δυνάδεκα δὲ ἄνδρας, 25
ἢ, ὥς ἕτεροι λέγουσιν, ἑπτακαίδεκα, τοὺς μάλιστα δυνα-

2 sq. ὑφορώμενους conicio 6 καὶ susp. Mend., ἀεὶ ci.
Nauck, inculcans hiatum μεθ' ἐτετέρους (sic) B 7 προσ-
κρούσματος b 10 δεδομένων i 13 τετρυνμένης F, τετρυ-
μένης Obf, τετρυχωμένης E, τετριμμένης a 14 sq. ἐπέγραψαν
Schw., ἐπέτρεψαν EFOb, ἐπέστρεψαν af 21 προγραφόντων
Eb 22 τι] τε i, om. E <ἄλλοις> ἡγεμόσι ex C ci. Schw., inut.

τούς, ἐν οἷς ἦν καὶ Κικέρων, ἔδοξε προανελεῖν ἐπιπέμ-
ψαντας ἄφνω. καὶ τῶνδε μὲν τέσσαρες αὐτίκα ἀνῆρέ- 22
θησαν ἐν ἐστιάσεσσι τε καὶ ὑπαντήσεσι· ζητουμένων δὲ
τῶν ἄλλων καὶ ἐρευνωμένων νεῶν τε καὶ οἰκιῶν,
5 ἄφνω θόρουβος ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν ἦν καὶ βοαὶ καὶ
διαδρομαὶ μετ' οἰμωγῆς ὥς ἐν ἀλίσκομένῃ πόλει. τῷ 23
γὰρ ἐγνωσθαι μὲν ἀνδρολήψια γίνεσθαι, μὴ προ-
γεγράφθαι δὲ μηδὲνα τῶν προκατεγνωσμένων, πᾶς τις
αὐτὸς ἠγρεῖτο ζητεῖσθαι πρὸς τῶν περιθεόντων. οὕτω 24
10 δὲ ἀπογινώσκοντες αὐτῶν, οἳ μὲν τὰ ἴδια, οἳ δὲ τὰ
κοινὰ ἐμπρήσειν ἔμελλον, δρᾶσαι τι δεινὸν ἀλόγως
αἰρουμένοι πρὶν παθεῖν· καὶ τάχα ἂν ἔδρασαν, εἰ μὴ
Πέδιος αὐτοὺς ὁ ὑπατος μετὰ κηρύκων περιθέων ἐπ-
ήλπιζε περιμελνانتας ἕς ἔω τὰ ἀκριβέστερα μαθεῖν.
15 ἅμα δὲ ἔω παρὰ γνώμην τῶν τριῶν ἀνδρῶν πρού- 25
γραφεν ὁ Πέδιος τοὺς ἑπτακαίδεκα ὥς μόνους τε αἰτίους
δόξαντας εἶναι τῶν ἐμφυλίων κακῶν καὶ μόνους κατ-
εγνωσμένους πίστεις τε τοῖς ἄλλοις δημοσίας ἐποιεῖτο,
19 ἀγνοῶν τὰ ἐγνωσμένα. καὶ Πέδιος μὲν ἐκ καμάτου 26
7 τῆς νυκτὸς ἐτελεύτησεν, ἐσῆεσαν δ' οἱ τρεῖς τρισὶν
ἡμέραις, ἀνὰ μέρος ἕκαστος αὐτῶν, ὁ Καῖσάρ τε καὶ
ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Λέπιδος, σὺν ταῖς στρατηγίσι τάξεσι
καὶ ὀπλιτῶν ἕκαστος ἐνὶ τέλει. ὥς δὲ ἐσῆλθον, αὐτίκα 27
μὲν ἡ πόλις ἦν πλήρης ὅπλων τε καὶ σημεῖων δια-
25 τεταγμένων ἕς τὰ ἐπὶ καιρῷ, αὐτίκα δὲ ἐν μέσῳ τούτων

1 ὁ ante Κικέρων add. af 1 sq. ἐπιπέμψαντες i
8 μηδὲνα om. F τῶν κατεγνωσμένων ci. Mend., probabiliter
10 αὐτῶν E, αὐτῶν ceteri, ut videtur, omnes 11 εὐλόγως i;
δεινὸν ἀλόγως spuria esse ci. Mend. coll. Thuc. 1, 20, 2, vix
iure 14 ἕς cum A omitti maluit Mend., sed cf. V § 507; ἕς
ἔω cum μαθεῖν iungit Kratt p. 53, male, cf. Loesch p. 27
τὰ ἀκριβέστερα ci. Herw. p. 71, et ita vertit C, ut saepe, sed cf.
Bitschofsky p. 441

43 α. C.

- ἦγετο ἐκκλησία, καὶ δῆμαρχος Πούπλιος Τίτιος ἐνομο-
 θέτει καινὴν ἀρχὴν ἐπὶ καταστάσει τῶν παρόντων ἐς
 πενταετὲς εἶναι τριῶν ἀνδρῶν, Λεπίδου τε καὶ Ἀντων-
 νίου καὶ Καίσαρος, ἴσον ἰσχύουσιν ὑπάτοις, ἣν ἂν τις
 Ἑλλήνων ἀρμοστὰς ὀνομάσειεν, ὃ καὶ Λακεδαιμόνιοι 5
 τοῖς ἄρτι καθισταμένοις τὰ ὑπήκοα ἐτίθεντο ὄνομα, οὔτε
 διαστήματος ἐς δοκιμασίαν οὔτε κυρίας ἐς τὴν χειρο-
 τουσίαν ἡμέρας προτεθείσης· ἀλλ' αὐτίκα ἐκυροῦτο ὁ
 28 νόμος. καὶ νυκτὸς ἄλλων, ἐπὶ τοῖς ἑπτακαίδεκα, τριά-
 κοντα καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν προγραφὰι κατὰ πολλὰ τῆς 10
 πόλεως προυτίθεντο καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλων πεντήκοντα
 καὶ ἑκατόν. καὶ τις προσετίθετο τοῖς πῖναξιν αἰεὶ τῶν
 προσκαταγινωσκομένων ἢ τῶν προανηρημένων ὑπ'
 29 ἀγνοίας, ἐς δόξαν τοῦ δικαίως ἀνηρῆσθαι. διετέτακτό
 τε πάντων τὰς κεφαλὰς ἐς τοὺς τρεῖς ἀνδρας ἐπὶ ῥητῷ 15
 κέρδει φέρεσθαι· καὶ ἦν τὸ κέρδος ἐλευθέρῳ μὲν ἀργύ-
 30 ριον, θεράποντι δὲ ἐλευθερία τε καὶ ἀργύριον. παρ-
 ἔχειν δὲ ἐς ἔρευναν πάντας τὰ ἴδια καὶ τὸν ὑποδεξά-
 μενον ἢ κρύψαντα ἢ τὴν ἔρευναν οὐ παρασχόντα τοῖς
 ἴσοις ἐνέχεσθαι. μηνύειν δὲ ἕκαστα τούτων τὸν ἐθέ- 20
 λοντα ἐπὶ τοῖς ἴσοις κέρδεσι.
 31 καὶ εἶχεν οὕτως ἡ προγραφὴ· “Μᾶρκος Λέπιδος, 8

2 τῶν παρόντων] τῶν πραγμάτων ci. Mend., sed τῶν παρόντων
 (cf. § 31: τὰ κοινὰ) positum est pro τῶν δημοσίων πραγμάτων,
 ut est in titulis et apud scriptores excepto Cass. D. 46, 55, 3,
 qui habet τῶν πραγμάτων solum; cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 1
 p. 707 adn. 1, Deissmann, Hermes 33 (1898) p. 344; vide etiam
 Bitschowsky p. 446 5 ὀνομάσειεν] καλέσειεν F 6 ἄρτι] cum
 iC vulgo omissum, sed videtur corruptum; ἀρτύνειν (= ἀρμό-
 ζειν, cf. Etym. Magn. 150, 41) ci. Keil, fort. recte 13 προ-
 καταγινωσκομένων libri, corr. Bk., <οὐ> προκαταγ., quod conie-
 cerat Schw., ipse t. III p. 828 refutavit, ὑπ' ἀγνοίας etiam ad
 τῶν προκαταγ. referens προανηρημένων] προειρημένων iC

Μᾶρκος Ἀντώνιος, Ὀκτάουιος Καῖσαρ, οἱ χειροτονηθέν-
 τες ἀρμόσαι καὶ διορθῶσαι τὰ κοινά, οὕτως λέγουσιν·
 εἰ μὴ δι' ἀπιστίαν οἱ πονηροὶ δεόμενοι μὲν ἦσαν ἐλεει- 32
 νοί, τυχόντες δὲ ἐγίγνοντο τῶν εὐεργετῶν ἐχθροί, εἴτα
 5 ἐπὶ βουλοῖ, οὗτ' ἂν Γάιον Καῖσαρα ἀνηγήκεσαν, οὓς
 ἐκεῖνος δορὶ λαβὼν ἔσωσεν ἐλέῳ καὶ φίλους θέμενος
 ἐπὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δωρεὰς προήγαγεν ἀθρόως,
 οὗτ' ἂν ἡμεῖς τοῖς ἐνυβρίσασιν καὶ πολεμίους ἀναγρά-
 ψασιν ἡμᾶς ὧδε ἀθρόως ἠναγκαζόμεθα χρῆσθαι. νῦν 33
 10 δέ, ἐξ ὧν ἐπιβεβουλευμέθα καὶ ἐξ ὧν Γάιος Καῖσαρ
 ἔπαθεν, ἀτιθάσεντον ὁρῶντες τὴν κακίαν ὑπὸ φιλαν-
 θρωπίας, προλαβεῖν τοὺς ἐχθροὺς ἢ παθεῖν αἰρούμεθα.
 μὴ δὴ τις τὸ ἔργον ἄδικον ἢ ὤμδον ἢ ἄμετρον ἡγεί- 34
 σθω, ἔς τε Γάιον καὶ ἐς ἡμᾶς οἷα πεπόνθαμεν ὁρῶν.
 15 Γάιον μὲν δὴ καὶ αὐτοκράτορα ὄντα καὶ ἄρχοντα ἱερῶν
 καὶ τὰ φοβερώτατα Ῥωμαίοις καθελόντα τε ἔθνη καὶ
 κτησάμενον καὶ πρῶτον ἀνδρῶν ὑπὲρ τοὺς Ἡρακλείους
 ὄρους ἀπλώτου θαλάσσης ἀποπειράσαντα καὶ Ῥωμαίοις
 γῆν ἄγνωστον εὐρόντα ἐν μέσῳ τῇ ἱερῇ λεγομένῃ
 20 βουλευτηρίῳ ὑπὸ ὕψεσι θεῶν κατέκανον εἵκοσι καὶ
 τρισὶ σφαγαῖς ἐνυβρίσαντες, οἱ πολέμῳ ληφθέντες ὑπ'
 ἐκείνου καὶ περισωθέντες κληρονόμοι τέ τινες αὐτοῦ
 τῆς οὐσίας ἐγγραφέντες εἶναι· οἱ λοιποὶ δὲ ἐπὶ τῷ 35

1 ὀκτάβιος O   9 ἀθρόως] σκληρῶς vel πικρῶς ci. Mend.,
 ἀφειδῶς Nauck, perperam, cf. § 38 multosque alios locos apud
 Loesch p. 35 sqq.   10 quae in nos moliuntur C, unde ἐπιβε-
 βουλευμέθα <ἡμεῖς> ci. Mend., sed cf. Loesch p. 38   alterum
 ἐξ om. ab   11 ἀτιθάσεντον i   14 ἀφορῶν ci. Mend., cf.
 ad II § 382   15 ἱερῶν ci. Mend.   16 φοβερώτατα edit. Did.,
 φοβερώτερα libri   19 γῆν] τὴν i   23 ἐγγραφέντες] γραφέν-
 τες ci. Mend. coll. II § 597, sed subaudi ταῖς διαθήκαις

43 a. C.

μύσει τῷδε τοὺς ἑναγεῖς ἀντὶ κολάσεων ἐπὶ ἀρχὰς καὶ
 ἡγεμονίας ἐξέπεμψαν, αἷς ἐκείνοι χρώμενοι τὰ τε κοινὰ
 τῶν χρημάτων ἤρπασαν καὶ στρατὸν ἐξ αὐτῶν ἀγεί-
 ρουσι καθ' ἡμῶν καὶ ἕτερον αἰτοῦσι παρὰ βαρβάρων
 αἰὲ τῆς ἀρχῆς πολεμίων τὰς τε ὑπὸ Ῥωμαίοις πόλεις 5
 τὰς μὲν οὐ πείθοντες ἐνέπρησαν ἢ κατέσκαψαν ἢ κατ-
 ἤρειψαν, τὰς δὲ καταπλήξαντες ἐπάγουσι τῇ πατρίδι
 36 καθ' ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ἤδη τετιμω- 9
 ρήμεθα, τοὺς δὲ λοιποὺς θεοῦ συνεπιλαμβάνοντος αὐ-
 37 τίκα δίκην διδόντας ὄψεσθε. τῶν δὲ μεγίστων ἡμῖν 10
 ἡνυσμένων καὶ ὑπὸ χερσὶν ὄντων, Ἰβηρίας τε καὶ Κελ-
 τικῆς καὶ τῶνδε τῶν οἴκοι, ἐν ἔστι λοιπὸν ἔτι ἔργον,
 στρατεύειν ἐπὶ τοὺς πέραν θαλάσσης αὐτόχειρας Γαῖου.
 38 μέλλουσι δὴ πόλεμον ὑπὲρ ὑμῶν ἐκδημον ἀγωνιεῖσθαι
 οὐκ ἀσφαλὲς οὔτε ἐς τὰ ἡμέτερα οὔτε ἐς τὰ ὑμέτερα 15
 εἶναι δοκεῖ τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς ὀπίσω καταλιπεῖν,
 ἐπιβησομένους ταῖς ἀπουσίαις ἡμῶν καὶ τὰ συμβαί-
 νοντα τοῦ πολέμου καιροφυλακῆσοντας, οὐδ' αὖ βρα-
 δύνειν διὰ τούσδε ἐν ἐπέξει τοσῇδε μᾶλλον ἢ ἐκπο-
 δὼν αὐτοὺς ἀθρόως ποιήσασθαι, ἄρξαντάς γε τοῦ καθ' 20
 ἡμῶν πολέμου, ὅτε πολεμίους ἡμᾶς τε καὶ τοὺς ὑφ'
 39 ἡμῖν στρατοὺς ἐψηφίζοντο εἶναι. ἀκκεῖνοι μὲν τοσάσδε 10
 πολιτῶν μυριάδας ἡμῖν συναπώλλυνον, οὔτε θεῶν νέμε-
 σιν οὔτε φθόνον ἀνθρώπων ὑφορώμενοι· ἡμεῖς δὲ
 πλήθει μὲν οὐδενὶ χαλεπανοῦμεν οὐδὲ τοὺς ἐχθροὺς 25
 ἐπιλεξόμεθα πάντας, ὅσοι διηνέχθησαν ἡμῖν ἢ ἐπεβού-
 λευσαν, οὐδὲ ἐκ πλούτου πάντως ἢ περιουσίας ἢ ἀξι-

3 sq. ἐγείρουσι EF   12 λοιπὸν] λυπηρὸν iC   ἔτι om. F
 14 ἡμῶν ab, ἡμῶν, corr. in ὑμῶν, B   18 τοῦ πολέμου iC,
 τῷ πολέμῳ O, unde <ἐν> τῷ πολέμῳ maluit Keil   20 ἄρξαντός
 γε iC   21 ὑφ'] ἐφ' i   25 οὐδενὶ] οὐδὲν ci. Herw. p. 72,
 οὐδέν τι Keil, bene   27 ἐκ ante περιουσίας add. E

ὥσεως οὐδ' ὅσους ἕτερος πρὸ ἡμῶν αὐτοκράτωρ ἔκτεινε,
 τὴν πόλιν κάκεινος ἐν ἐμφυλίοις καθιστάμενος, ὃν Εὐ-
 τυχῇ προσείπατε δι' εὐπραξίαν, καίπερ ἀνάγκης οὔσης
 τρισὶ πλέονας ἐχθροὺς ἢ ἐνὶ εἶναι. ἀλλὰ μόνους δὴ 40
 5 τοὺς φαυλοτάτους τε καὶ πάντων αἰτιωτάτους ἀμυνού-
 μεθα. καὶ τόδε δι' ὑμᾶς οὐχ ἥσσον ἡμῶν· ἀνάγκη
 <μὲν> γὰρ ἡμῶν διαφερομένων ὑμᾶς πάντας ἐν μέσῳ
 δευνὰ πάσχειν, ἀνάγκη δέ τι καὶ τῷ στρατῷ γενέσθαι
 παραμύθιον ὑβρισμένῳ τε καὶ παρωξυμένῳ καὶ πολε-
 10 μίῳ πρὸς τῶν κοινῶν ἐχθρῶν ἀναγεγραμμένῳ. δυ- 41
 νηθέντες δ' ἂν, οὓς ἔγνωμεν, ἐξ ἐφόδου συλλαβεῖν,
 αἰρούμεθα προγράψαι μᾶλλον ἢ ἀγνοοῦντας ἔτι συλ-
 λαβεῖν· καὶ τόδε δι' ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἐπὶ τοῖς ὀπλίταις ἢ
 διωργισμένοις πλεονάζειν ἐς τοὺς ἀνευθύνους, ἀλλὰ
 15 ἀπηριθμημένους καὶ ὠρισμένους ἔχοντες ὀνομαστὶ τῶν
 11 ἄλλων κατὰ πρόσταγμα ἀπέχονται. ἀγαθῇ τύχῃ τολίνν 42
 τῶν ὑπογεγραμμένων τῷδε τῷ διαγράμματι μηδεὶς δε-
 χέσθω μηδένα μηδὲ κρυπτέτω μηδὲ ἐκπεμπέτω ποι-
 μηδὲ πειθέσθω χρήμασι. ὅς δ' ἂν ἢ σώσας ἢ ἐπι- 43
 20 κουρήσας ἢ συνειδὼς φανῇ, τοῦτον ἡμεῖς, οὐδεμίαν
 ὑπολογισάμενοι πρόφασιν ἢ συγγνώμην, ἐν τοῖς προ-
 γεγραμμένοις τιθέμεθα. ἀναφερόντων δὲ τὰς κεφαλὰς 44
 οἱ κτείναντες ἐφ' ἡμᾶς, ὁ μὲν ἐλεύθερος ἐπὶ δισμυ-
 ρίαις δραγμαῖς Ἀττικάις καὶ πεντακισχιλίαις ὑπὲρ ἐκά-
 25 στης, ὁ δὲ δοῦλος ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ σώματος καὶ μυ-

2 ἐν ὁμ. EFⁱ 5 αἰτίους F 6 τόδε] τότε V ἡμῶν]
 intellege ἢ δι' ἡμᾶς 7 <μὲν> add. Bk. πάντας] ὄντας ci.
 Mend., inut. 9 παρωξυμένῳ B et ex corr. V¹, παροξυνομένῳ
 ab 12 ἢ — 13 συλλαβεῖν cum Nauck del. Mend., vix recte.
 De repetitione verbi συλλαβεῖν cf. ad III § 385 14 διωργισ-
 μένον B 16 ἀπέχοντας, s corr. in ι, B 19 ποιθέσθω ab
 23 ἐφ'] ἐς ci. Mend., sed cf. ad I § 269

43 a. C.

ρίαις Ἀττικαῖς καὶ τῇ τοῦ δεσπότου πολιτείᾳ. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς μηνύουσιν ἔσται. καὶ τῶν λαμβανόντων οὐδεὶς ἐγγεγράφεται τοῖς ὑπομνήμασιν ἡμῶν, ἵνα μὴ κατάδηλος ᾖ”.

- 45 ὧδε μὲν εἶχεν ἡ προγραφὴ τῶν τριῶν ἀνδρῶν, ὅσον 5
 ἐς Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀπὸ Λατίνης μεταβαλεῖν. πρῶτος 12
 δ' ἦν ἐν τοῖς προγράφουσι Λέπιδος καὶ πρῶτος ἐν τοῖς
 προγραφομένοις ὁ ἀδελφὸς ὁ Λεπίδου Παῦλος, καὶ
 δεῦτερος ἦν τῶν προγραφόντων Ἀντώνιος καὶ δεύτε-
 ρος τῶν προγραφομένων ὁ θεῖος ὁ Ἀντωνίου Λεύκιος, 10
 οἷδε μὲν, ὅτι πρῶτοι πολεμίους αὐτοὺς ἐψηφίσαντο.
 46 τρίτος δὲ καὶ τέταρτος ἦν τῶν ἐν ἐτέρῳ πύλακι προ-
 κειμένων ἐς τὸ μέλλον ὑπάτων Πλάγκου μὲν ὁ ἀδελ-
 φὸς Πλώτιος, Ἀσινίου δὲ ὁ πενθερὸς Κοῖντιος. καὶ
 οὐ κατ' ἀξίωσιν ἄρα μόνην οἷδε τῶν ἄλλων προύκειντο 15
 μᾶλλον ἢ ἐς θάμβος καὶ δυσελπιστίαν, μηδένα ῥύσε-
 47 σθαί τινα προσδοκᾶν. ἦν δὲ καὶ Θωράνιος ἐν τοῖς
 προγεγραμμένοις, λεγόμενος ὑπὸ τινων ἐπιτροπεῦσαι
 48 Κάισαρος. ἅμα δὲ ταῖς προγραφαῖς αἱ τε πύλαι κατεί-
 χοντο καὶ ὅσαι ἄλλαι τῆς πόλεως ἔξοδοί τε καὶ λιμένες 20
 ἢ ἔλη καὶ τέλματα ἢ εἴ τι ἄλλο ἐς φυγὴν ὑποπτον
 ἦν ἢ ἐς λαθραίους καταφυγὰς· τὴν τε χώραν ἐπετέ-
 τραπτο τοῖς λοχαγοῖς ἐρευνᾶν περιθέουσι, καὶ ἐρίγνετο
 πάντα ὁμοῦ.

3 ἐγγράφεται F

14 Κοῖντιος Schw., κόιντος libri

16 sq. ῥύσεσθαι EF, ῥύσασθαι ceteri, quod non plane reiciendum

22 λαθραίους, α supra ους a m. 1, E

22 sq. ἐπετέτραπτο]

ἐπετέτακτο ei. Mend., quo non opus

§ 45 sqq. de singulis proscriptis cf. Kloevekorn et Ribbeck (v. praef.) 14 de Plotio cf. Borghesi I p. 202 sq. (Kloevekorn p. 71 sq.) de L. Quintio cf. Willems I p. 532 n. 360 17 Θωρά-
 νιος] cf. C. I. L. I² p. 199. De forma nominis v. Boiss. ad Cass. D. 53, 27, 6 (cf. ad § 71)

13 εὐθὺς οὖν ἦν ἀνά τε τὴν χώραν καὶ ἀνὰ τὴν πόλιν, 49
ὥς ἕκαστός πη συνελαμβάνετο, ἀνδρολήψια αἰφνίδια
πολλὰ καὶ τρόποι τῶν φόνων ποικίλοι τῶν τε κεφα-
λῶν ἀποτομαὶ τοῦ μισθοῦ χάριν ἐς ἐπίδειξιν φυγαί
5 τε ἀπρεπεῖς καὶ σχήματα ἄτοπα ἐκ τοῦ πρὶν περιφανοῦς.
κατέδυνον γὰρ οἱ μὲν ἐς φρέατα, οἱ δὲ ἐς τὰς ὑπονό- 50
μους τάφρους ἐπὶ τὰ ἀκάθαρτα, οἱ δὲ ἐς καπνώδεις
ὑπωροφίας ἢ τῶν τεγῶν ταῖς κεραμίσι βυομέναις ὑπ-
εκάθηντο μετὰ σιγῆς βαθυτάτης. ἐδεδοίκεσαν γὰρ οὐχ 51
10 ἥσσον τῶν σφαγέων οἱ μὲν γυναικας ἢ παῖδας οὐκ
εὐμενῶς σφίσειν ἔχοντας, οἱ δὲ ἐξελευθέρους τε καὶ
θεράποντας, οἱ δὲ καὶ δανεισμάτων χρήστας ἢ χωρίων
γέλτονας ἐπιθυμία τῶν χωρίων. ἐπανάστασις γὰρ δὴ 52
πάντων, ὅσα τέως ὑπουλα ἦν, ἀθρόα τότε ἐγίγνετο
15 καὶ ἀθέμιτος μεταβολὴ βουλευτῶν ἀνδρῶν, ὑπάτων
ἢ στρατηγῶν ἢ δημάρχων, ἔτι τάσδε τὰς ἀρχὰς μετ-
ιόντων ἢ ἐν αὐταῖς γεγονότων, ἐς πόδας ἰδίου θερά-
ποντος ῥιπτομένων σὺν ὀλοφύρσεσι καὶ σωτήρα καὶ
19 κύριον τὸν οἰκέτην τιθεμένων. οἴκτιστον δὲ ἦν, ὅτε
14 καὶ ταῦτα ὑποστάντες οὐκ ἐλεηθεῖεν. ἰδέα τε πᾶσα κακῶν 53
ἦν, οὐχ ὥς ἐν στάσεσιν ἢ ᾗ πολέμου καταλήψεσιν· οὐ
γάρ, ὥς ἐν ἐκείνοις, τὸν μὲν ἀντιστασιώτην ἢ πολέμιον
ἐδεδοίκεσαν, τοῖς δ' οἰκέλοις σφᾶς ἐπέτρεπον, ἀλλὰ
καὶ τούσδε τῶν σφαγέων μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν, οὐδὲν

1 ἦν om. b   8 βυομέναις] aut sub tectis tegulis operti C, δνόμενοι ci. Musgr., potuit fort. βνόμενοι, cf. Steph. thes. s. v. βύω in fine (Keil), sed tegulae ipsae latibuli faciendi causa constipatae fuisse videntur; ceterum ὑπεκάθηντο βυομέναις V   10 ἥττον B
14 τότε] τε i C   15 ἀθέμιτος b   <ἦ> ὑπάτων et 16 <ἦ> ἔτι ci. Schw. ex C, inut.   16 ἔτι] ἐπὶ i   21 πολέμου] πόλεων cum Nauck scr. Mend., at ἀντιστασιώτην et πολέμιον (v. 22) videntur respicere ad στάσεις et πολέμους; singularis quidem ratio dicendi πολέμου καταλήψεσιν   24 καὶ τούσδε] τούσδε καὶ ci. Mend., probabiliter

43a. C.

μὲν αὐτοὺς ὥς ἐν πολέμῳ καὶ στάσει δεδιότας, σφίσι
 δὲ αὐτίκα γιγνομένους ἐξ οἰκείων πολεμίους ἢ δι'
 ὑπουλον ἔχθραν ἢ ὑπὸ τῶν ἐπικεκηρυγμένων σφίσι
 γερῶν ἢ διὰ τὸν ἐν ταῖς οἰκλαῖς χρυσόν τε καὶ ἄργυ-
 54 ρον. ἄπιστος γὰρ δὴ διὰ ταῦτα ἀθρόως ἕκαστος ἐς 5
 τὸν οἰκεῖον ἐγίγνετο καὶ τὸ σφέτερον κέρδος τοῦ πρὸς
 αὐτὸν ἐλέου προτιθίει. ὁ δὲ πιστὸς ἢ εὐνους ἐδεδίει
 βοηθεῖν ἢ κρύπτειν ἢ συνειδέναι δι' ὁμοιότητα τῶν
 55 ἐπιτιμίων. ἐς τε τὸ ἔμπαλιν αὐτοῖς τοῦ πρώτου τῶν
 ἐπτακαίδεκα ἀνδρῶν δέους περιέστη. τότε μὲν γὰρ οὐ 10
 προγραφέντος οὐδενός, ἀλλὰ τινων ἄφνω συλλαμβανο-
 μένων πάντες ἐδεδοίκεσαν ὅμοια καὶ συνήσπιζον ἀλλή-
 λους· ἐπὶ δὲ ταῖς προγραφαῖς οἱ μὲν αὐτίκα πᾶσιν
 ἔκδοτοι γεγένηντο, οἱ δὲ ἐν ἀμερίμῳ περὶ σφῶν καὶ
 ἐπὶ κέρδει γενόμενοι τοὺς ἄλλους ἐπὶ μισθῷ τοῖς σφα- 15
 56 γεῦσιν ἐκυνηγέτουν. ὁ δὲ λοιπὸς ὅμιλος, οἱ μὲν τὰς
 οἰκλάς τῶν ἀναιρουμένων διήρπαζον, καὶ τὸ κέρδος
 αὐτοὺς ἀπὸ τῆς συνέσεως τῶν παρόντων κακῶν ἐψυ-
 χαγῶγει· οἱ δὲ ἐμφρονέστεροί τε καὶ ἐπιεικεῖς ἐτεθή-
 πεσαν ὑπὸ ἐκπλήξεως, καὶ ἦν αὐτοῖς παραλογώτερον, 20
 ὅτε μάλιστα ἐνθυμηθεῖεν, ὅτι τὰς μὲν ἄλλας πόλεις
 ἐλυμήναντο στάσεις καὶ περιέσωσαν ὁμόνοιαι, τὴν δὲ
 καὶ αἱ στάσεις τῶν ἀρχόντων προαπώλεσαν καὶ ἡ ὁμό-
 57 νοια τοιάδε ἐργάζεται. ἔθνησκον δὲ οἱ μὲν ἀμυνόμενοι 15
 τοὺς ἀναιροῦντας, οἱ δ' οὐκ ἀμυνόμενοι ὥς οὐχ ὑπὸ 25
 τῶνδε ἀδικούμενοι, εἰσὶ δ' οἱ καὶ σφᾶς αὐτοὺς λιμῷ

1 αὐτοὺς] αὐτοῖς ci. Mend., inut. 8 δι' ὁμοιότητα OE,
 διὰ τὴν ὁμοιότητα F, δι' ὁμότητα iC, quod Bk. et Mend. rece-
 perunt, sed cf. § 93 15 ἐπὶ κέρδει] ἐπὶ κέρδους ἐλπίδι ci.
 Musgr. 16 συνεκυνηγέτουν ci. Cob. p. 221, inut. 18 συν-
 αινέσεως EFOi, verum dedit A ex errore vel etiam e coniectura
 et C, qui habet: *a consideratione* 19 τε om. i

τε ἐκουσίων δαπανῶντες καὶ βρόχοις χρώμενοι καὶ τὰ
 σώματα καταποντοῦντες ἢ ῥιπτοῦντες ἀπὸ τῶν τεγῶν
 ἢ ἐς πῦρ ἐναλλόμενοι ἢ τοῖς σφαγεῦσιν ὑπὸ σκοντες
 ἢ καὶ μεταπεμπόμενοι βραδύνοντας, ἕτεροι δὲ κρυπτό-
 5 μενοι καὶ λιπαροῦντες ἀπρεπῶς ἢ διωθόμενοι τὸ
 κακὸν ἢ ὠνούμενοι. οἱ δὲ καὶ παρὰ γνώμην τῶν
 τριῶν ἀνδρῶν, ὑπ' ἀγνοίας ἢ κατ' ἐπιβουλήν, ἀπώλ-
 λυντο. καὶ δῆλος ἦν ὁ μὴ προγραφεῖς νέκυσ, ὅτε οἱ 58
 προσκείμετο ἡ κεφαλὴ· τῶν γὰρ δὴ προγεγραμμένων ἐν
 10 ἀγορᾷ προυτίθεντο παρὰ τοῖς βήμασιν, ἔνθα ἔδει κομί-
 σοντας ἀντιλαβεῖν τὰ ἀγαθὰ. Ἰση δ' ἦν ἐτέρων σπουδῇ 59
 καὶ ἀρετῇ, γυναικῶν τε καὶ παιδίων καὶ ἀδελφῶν καὶ
 θεραπόντων, περισῶζόντων τε καὶ συμμηχανωμένων
 πολλὰ καὶ συναποθνησκόντων, ὅτε μὴ τύχοιεν ὧν ἐπ-
 15 ενδούν· οἱ δὲ καὶ ἐπανήρουν σφᾶς ἀνηρημένοις. τῶν 60
 δὲ ἐκφυγόντων οἱ μὲν ὑπὸ ναυαγίων ἀπώλλυντο, ἐς
 πάντα σφίσι τῆς τύχης ἐπιβαρούσης, οἱ δὲ ἐπανήχθησαν
 ἐκ παραλόγων ἐπὶ τε ἀρχὰς τῆς πόλεως καὶ στρατηγίας
 πολέμων καὶ θριάμβους. οὕτως ὁ καιρὸς ἦν ἐκεῖνος
 20 ἐπίδειξις παραδοξολογίας.

16 καὶ τότε ἐρίγνετο οὐκ ἐν ιδιώτιδι πόλει οὐδὲ ἐν 61
 ἀσθενεῖ καὶ σμικρῷ βασιλείῳ, ἀλλὰ τὴν δυνατωτάτην
 καὶ τοσοῦτων ἐθνῶν καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἡγεμονίδα
 διέσειεν ὁ θεός, ἐκ πολλοῦ ἄρα ἐς τὴν νῦν καθιστά-

6 ad ὠνούμενοι Schw. aliquid desideravit, sed cf. Demosth.
 38 § 8. 20 10 αἱ κεφαλαί, quod C vertit, cum Schw. desideravit
 Mend., at facile subauditur 11 τὰ ἀγαθὰ] τὰ ἄθλα vel τὰ γέρα
 ci. Mend., sed etiam illud bene intellegitur 12 ἀδελῶν (sic) B
 13 μηχανωμένων ci. Nauck 22 σμικρῷ βασιλείῳ, suprascr.
 σμικρῷ βασιλείῳ, E¹ 23 καὶ ante τοσοῦτων cum C deleri maluit
 Mend., sine causa καὶ γῆς om. EF¹C 24 ἐκ πολλοῦ ἄρα
 <ταράχον> ci. Musgr., at cf. de ἐκ πολλοῦ Krüger ad Thuc.
 2, 89, 6

43 a. C.

- 62 μενος εὐταξίαν. ἐγένετο μὲν οὖν τοιαύδε ἕτερα ἐν αὐτῇ
κατὰ τε Σύλλαν καὶ ἔτι πρὸ ἐκείνου Γάιον Μάριον,
ὧν ὁμοίως τὰ γνωριμώτατα τῶν κακῶν ἐν τοῖς περὶ
ἐκείνων ἀνελεξάμην, καὶ προσῆν ἐκείνοις ἀταφία· ταῦτα
δὲ ἀξιῶσει τε τῶν τριῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ ἐνὸς αὐτῶν 5
μάλιστα ἀρετῇ καὶ τύχῃ, τὴν ἀρχὴν συστησαμένου τε
ἐς ἔδραν ἀσφαλῆ καὶ γένος καὶ ὄνομα τὸ νῦν ἄρχον
63 ἀφ' ἑαυτοῦ καταλιπόντος, ἐπιφανέστερα. ὧν τὰ λαμπρὰ
καὶ τὰ χεῖρω γενόμενα ἐν μνήμῃ τε μᾶλλον ὄντα, ὅτι
καὶ τελευταῖα γέγονεν, ἐπελεύσομαι νῦν, οὐ πάντα (οὐ 10
γὰρ ἀξιαφήγητον ἀνάφρεσις ἀπλῇ καὶ φυγῇ ἢ τῶν
τριῶν ἀνδρῶν τισι συγγνόντων ὕστερον ἐπάνοδος ἢ
ἐπανελθόντων ἀφανῆς καταβίωσις), ἀλλ' ὅσα παραλογώ-
τατα ὄντα μάλιστα ἂν ἐκπλήξῃς καὶ πιστεύειν ποιήσεις
64 τοῖς προλεγομένοις. πολλὰ δέ ἐστι, καὶ πολλοὶ Ῥωμαίων 15
ἐν πολλαῖς βίβλοις αὐτὰ συνέγραψαν ἐφ' ἑαυτῶν· ὀλίγα
δὲ ἐγὼ καθ' ἑκάστην ιδέαν, ἐς πίστιν ἐκάστης καὶ ἐς
εὐδαιμόνισμα τῶν νῦν παρόντων, ἐπὶ κεφαλαίου διὰ
τὸ μῆκος ἀναγράψω. 19
- 65 ἤρξατο μὲν δὴ τὸ κακὸν ἐκ συντυχίας ἀπὸ τῶν ἐν 17
ἀρχαῖς ἔτι ὄντων, καὶ πρῶτος ἀνηρέθη δημαρχῶν Σάλ-
ουιος. ἱερὰ δέ ἐστιν ἡ ἀρχὴ καὶ ἄστυλος ἐκ τῶν νόμων
καὶ τὰ μέγιστα ἴσχυεν, ὥς καὶ τῶν ὑπάτων τινὰς ἐς
66 τὰς φυλακὰς ἐμβαλεῖν. καὶ ἦν ὅδε ὁ δῆμαρχος ὁ τὸν
Ἀντώνιον ἐν μὲν ἀρχῇ κεκωλυκὸς εἶναι πολέμιον, ὅστε- 25

2 <κατὰ> Γάιον ci. Mend., cf. ad I § 269 3 τῶν κακῶν
susp. Mend., sed pendere videtur ὧν ex τῶν κακῶν, cf. I § 563
(Kratt p. 13) 6 <τοῦ> τὴν ci. Mend., cf. ad I § 172 9 τε
susp. Mend. 14 πιστεύσειν BEF 16 πολλοῖς i 18 ἐπὶ
κεφαλαί (sic) V διὰ om. i 23 ἴσχυον E ὥς καὶ] ὥς ἐκ b
23 sq. ἐς τὴν φυλακὴν ci. Mend., contra iure Kratt p. 5

ρον δὲ συμπεπραχὼς εἰς πάντα Κικέρωνι. πυθόμενος
 δὲ τῶν τριῶν ἀνδρῶν τῆς τε συμφρονήσεως καὶ τῆς
 εἰς τὴν πόλιν ἐπιξέως τοὺς οἰκέλους εἰστίλα ὥς οὐ πολ-
 λάκις αὐτοῖς ἔτι συνεσόμενος· ἐσδραμόντων δὲ εἰς τὸ 67.
 5 συμπόσιον τῶν ὀπλιτῶν οἱ μὲν ἐξανίσταντο σὺν θο-
 ρύβῳ καὶ δέει, ὁ δὲ τῶν ὀπλιτῶν λοχαγὸς ἐκέλευεν
 ῥεμεῖν κατακλιθέντας, τὸν δὲ Σάλουιον, ὥς εἶχε, τῆς
 κόμης ἐπισπάσας ὑπὲρ τὴν τράπεζαν, εἰς ὅσον ἔχρηξε,
 τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε καὶ τοῖς ἔνδον αὐθις ἐκέλευεν
 10 ἀτρεμεῖν, ὥς ἔχουσι, μὴ θορύβου γενομένου πάθοιεν
 ὅμοια. οἱ μὲν δὴ καὶ οἰχομένου τοῦ λοχαγοῦ τεθηπότες
 ἄναυδοι μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς τῷ λοιπῷ τοῦ δημάρ-
 χου σώματι συγκατέκειντο. δεύτερος δ' ἀνὴρ ἔθνησκε 68
 στρατηγὸς Μινούκιος, ἀρχαιρεσιάζων μὲν ἐν ἀγορᾷ·
 15 πυθόμενος δὲ ἐπιέναι τοὺς ὀπλίτας ἀνεπήδησε καὶ περι-
 θέων ἔτι καὶ ἐννοούμενος, ὅποι διαλάθοι, τὴν ἐσθῆτα
 ἐνῆλλασσεν εἰς τι τῶν ἐργαστηρίων ἐσδραμών, τοὺς
 ὑπηρέτας καὶ τὰ σημεῖα ἀποπέμφας. οἱ δὲ αἰδοῖ καὶ
 ἐλέῳ παραμένοντες εὐμαρέστερον ἄκοντες ἐπόλησαν
 20 τοῖς σφαγεῦσι τὸν στρατηγὸν εὐρεῖν.
 18 Ἀννᾶλιν ἕτερον στρατηγόν, τῷ παιδὶ μετιόντι τα- 69
 μείαν συμπεριθέοντα καὶ τοὺς ψηφιουμένους παρα-
 καλοῦντα, οἳ τε συνόντες φίλοι καὶ οἱ τὰ σημεῖα τῆς
 ἀρχῆς φέροντες ἀπεδίδρασκον, πυθόμενοι προσγεγρά-
 25 φθαι τοῖς πλῖναξι τὸν Ἀννᾶλιν. ὁ δὲ εἰς πελάτην ἔαν- 70

8 κόμης B   13 δ' om. V   16 ἐνοοῦ, altera v suprascr.
 et meos omissio, in extr. v., B   ὅπη ci. Nauck   21 et 25
 ἀνναλιν (ἀναλιν V) EFOi, corr. Bk.   24 sq. προγεγράφθαι EFC

14 quis Minucius fuerit, non constat; de Minucio Rufo
 (Caes. b. c. 3, 7, 1) cogitat Kloeveborn p. 71   21 στρατηγόν]
 L. Villium Annalem praet. a. 711/43 fuisse negat Willems I
 p. 473 n. 125

43 a. C.

τοῦ τινὰ φυγῶν, ᾧ βραχὺ καὶ εὐτελὲς ἦν τέγος ἐν
προαστείῳ καὶ διὰ πάντα εὐκαταφρόνητον, ἐκρύπτετο
ἀσφαλῶς, μέχρι τοὺς σφαγέας ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὴν φυ-
γὴν ἐς τὸν πελάτην ὑποτοπήσας, ὠδήγησεν ὑπὸ τὸ
τέγος καὶ παρὰ τῶν τριῶν ἀνδρῶν τὴν τε οὐσίαν ἔλαβε 5
τοῦ πατρὸς καὶ ἐς ἀγορανομίαν ἤρεθῃ. ἀναλύοντα δὲ
αὐτὸν ἐκ μέθης στρατιῶταί τι προσκρούσαντες ἔκτει-
ναν, οἳ καὶ τὸν πατέρα ἀνηρώηκεσαν.

- 71 Θουράνιος δὲ οὐ στρατηγῶν μὲν ἔτι, ἀλλ' ἐστρα-
τηγηκώς, πατήρ δὲ νεανίου τὰ μὲν ἄλλα ἀκολάστον, 10
δυναστεύοντος δὲ παρ' Ἀντωνίῳ, τοὺς λοχαγούς ἡξίου
τὴν σφαγὴν ἐπισχεῖν οἱ πρὸς ὀλίγον, ἔστε αὐτὸν ὁ
υἱὸς αἰτήσαιο παρ' Ἀντωνίου. οἳ δ' ἐπιγελάσαντες
72 "ἤτησεν", εἶπον, "ἀλλ' ἐπὶ θάτερα". καὶ συνεῖς ὁ
πρεσβύτης ἕτερον αὐτίκα βραχύτατον ἤτει διάστημα, 15
μέχρις οὗ τὴν θυγατέρα ἴδοι· ἰδὼν δὲ ἐκέλευε μὴ μετα-
σχεῖν τῶν πατρῶων, μὴ κἀκείνην ὁ ἀδελφὸς αἰτή-
σαιο παρὰ Ἀντωνίου. συνέβη δὲ καὶ τῷδε τὴν οὐσίαν
ἐς αἰσχρὰ δαπανῆσαι καὶ κλοπῆς ἀλόντι φυγεῖν ἐκ
καταδίκης.

20

- 73 Κικέρων δέ, ὃς μετὰ Γάιον Καίσαρα ἴσχυσεν, ὅση 19
γένοιτο ἂν δημαγωγοῦ μοναρχία, κατέγνωστο μὲν ἅμα

1 ᾧ] ὡς EF τὸ τέγος F 2 προαστείῳ] cf. ad II § 28
ἐς πάντα malim 4 ὑπὸ] ἐπὶ ci. Mend. 6 ἀναλύοντα] vi-
detur aliquid turbatum; ἀλόντα ci. Musgr., vix recte; posterius,
i. e. ὕστερον, addidit C, sed cf. ad § 80 7 προσκρούσαντα
ci. Nauck 9 Θουράνιος] ita etiam C; Thoranium (v. § 47)
intellexit Willems I p. 467; traditum nomen retinet Ribbeck
n. 27, cf. n. 95, intellegens C. Turranium praet. a. 710/44 (cf.
Cic. Phil. 3, 10 § 25, Val. Max. 9, 11, 5, ubi cod. Bern. A 'To-
ranus' quidem, sed o in rasura praebet), cf. etiam Kloevekorn
p. 44 sqq. Non liquet 14 εἶπον ἤτησεν F 15 αὐτίκα]
αὐτοὺς vel αὐθις ci. Mend., sed iunge συνεῖς αὐτίκα ἤτει
21 ἴσχυεν ci. Mend., sed cf. de aor. Krüger ad Thuc. 1, 3, 2 ὅσαι B

τῷ παιδί καὶ τῷ ἀδελφῷ καὶ τῷ παιδί τοῦ ἀδελφοῦ
καὶ πᾶσιν οἰκελοῖς τε καὶ στασιώταις καὶ φίλοις, φυ-
γῶν δὲ ἐπὶ σκάφους οὐκ ἔφερε τὴν ἀηδίαν τοῦ κλύ-
δωνος, ἀλλὰ εἰς ἴδιον χωρίον, ὃ καθ' ἱστορίαν τοῦδε
5 τοῦ πάθους εἶδον, ἀμφὶ Καιήτην πόλιν τῆς Ἰταλίας,
καταχθεῖς ἡρέμει. πλησιαζόντων δὲ τῶν ἐρευνωμένων 74
(τοῦτον γὰρ δὴ φιλοτιμότατα πάντων Ἀντωνίος τε ἐξή-
τει καὶ Ἀντωνίω πάντες) εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ κόρα-
κες ἐσπιάντες ἔκλαζον, ἐπεγείροντες ἀπὸ τοῦ ὕπνου,
10 καὶ τὸ ἱμάτιον ἀπέσυρον ἀπὸ τοῦ σώματος, ἕως οἱ
θεράποντες, σημηνόμενοι τὸ γιγνόμενον εἶναι σύμβο-
λον ἔκ του θεῶν, εἰς φορεῖον ἐσθιέμενοι τὸν Κικέρωνα
αὐθις ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἦγον διὰ λόχμης βαθείας
λανθάνοντες. πολλῶν δὲ ἀνὰ μέρη διαθεόντων τε καὶ 75
15 πυνθανομένων, εἴ που Κικέρων ὀραθείη, οἱ μὲν ἄλλοι
ἐπ' εὐνοίᾳ καὶ ἐλέῳ πλεῖν αὐτὸν ἐξαναχθέντα ἔλεγον
ἤδη, σκυτοτόμος δὲ πελάτης Κλωδίον, πικροτάτου τῷ
Κικέρωνι ἐχθροῦ γεγονότος, Λαίνα τῷ λοχαγῷ σὺν
ὀλίγοις ὄντι τὴν ἀτραπὸν ἔδειξεν. ὃ δὲ ἐπέδραμέ τε 76
20 καὶ θεράποντας ἰδὼν πολλὸν πλείους τῶν ἀμφ' αὐτὸν
ὀρμῶντας εἰς ἄμυναν, στρατηγικῶς μάλα ἀνεβόησεν·
“ἐσελθέτωσαν εἰς τὸ χωρίον οἱ περὶ οὐρανὸν λοχαγοί”.
τότε γὰρ οἱ μὲν θεράποντες ὡς ἐλευσομένων πλεόνων 77
20 κατεπλάγησαν, ὃ δὲ Λαίνας, καὶ δίκην τινὰ διὰ τοῦ
25 Κικέρωνός ποτε κατωρθώκως, ἐκ τοῦ φορεῖου τὴν κε-
φαλὴν ἐπισπάσας ἀπέτεμνευ, εἰς τρεῖς ἐπιπλήσσω καὶ

5 Καιήτην Schw. (cf. Val. Max. 1, 4, 6; 5, 3, 4, Plut. Cic. c. 47, ubi Καπίτας corrigendum in Καιήτας), contra iniuria Mommsen C. I. L. X, 1 p. 603, cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 660, καπύην libri 9 ἀπὸ τοῦ ὕπνου deleri maluit Mend.; contra Loesch p. 33 coll. Ev. Matth. 1, 24 20 αὐτὸν EBi (F, V?), corr. Bk. 23 μὲν] μὴ B 26 ἀποσπάσας F

43 a. C.

- ἐκδιαπρίζων ὑπὸ ἀπειρίας· ἀπέτεμε δὲ καὶ τὴν χεῖρα,
 ἥ τοὺς κατὰ Ἀντωνίου λόγους οἷα τυράννου συγγρά-
 φων, ἐς μίμημα τῶν Δημοσθένους, Φιλιππικὸς ἐπ-
 78 ἔγραφεν. ἔθεον δὲ οἱ μὲν ἐπὶ ἵππων, οἱ δὲ ἐπὶ νεῶν,
 αὐτίκα τὸ εὐαγγέλιον Ἀντωνίῳ διαφέροντες· καὶ ὁ Λαί- 5
 νας ἐν ἀγορᾷ προκαθημένῳ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα
 79 μακρόθεν ἀνέσειεν ἐπιδεικνύς. ὁ δὲ ἤσθη τε μάλιστα
 καὶ τὸν λοχαγὸν ἐστεφάνωσε καὶ πλέοσι τῶν ἄθλων
 ἐδωρήσατο πέντε καὶ εἴκοσι μυριάσιν Ἀττικῶν δραχμῶν
 ὥς μέγιστον δὴ τόνδε πάντων ἐχθρὸν καὶ πολεμιώτα- 10
 80 τόν οἱ γενόμενον ἀνελόντα. ἡ κεφαλὴ δὲ τοῦ Κικέρ-
 ρωνος καὶ ἡ χεὶρ ἐν ἀγορᾷ τοῦ βήματος ἀπεκρέμαντο
 ἐπὶ πλείστον, ἔνθα πρότερον ὁ Κικέρων ἐδημηγόρει·
 81 καὶ πλείους ὀψόμενοι συνέθεον ἢ ἀκροώμενοι. λέγεται
 δὲ καὶ ἐπὶ τῆς διαίτης ὁ Ἀντωνίος τὴν κεφαλὴν τοῦ 15
 Κικέρωνος θέσθαι πρὸ τῆς τραπέζης, μέχρι κόρον ἔσχε
 τῆς θέας τοῦ κακοῦ.
- 82 ὧδε μὲν δὴ Κικέρων, ἐπὶ τε λόγοις αἰόιδιμος ἐς ἔτι
 νῦν ἀνὴρ καί, ὅτε ἤρχε τὴν ὑπατον ἀρχήν, ἐς τὰ μέ-
 ριστα τῇ πατρίδι γεροντῶς χρήσιμος, ἀνήρητο καὶ ἀν- 20
 ηρημένος ἐνυβρίζετο· ὁ δὲ παῖς ἐς τὴν Ἑλλάδα προ-
 83 ἀπέσταλτο ἐς Βροῦτον. Κόιντος δέ, ὁ τοῦ Κικέρωνος
 ἀδελφός, ἅμα τῷ παιδὶ καταληφθεὶς ἐδεῖτο τῶν σφα-
 γέων πρὸ τοῦ παιδὸς αὐτὸν ἀνελεῖν· τὰ δὲ ἐναντία

1 ἐκπρίζων F   10 ἐχθρὸν BF, ἐχθρῶν iC, utrumque EV
 11 ἀνελόντα scripsi, ἀνελόντι EFOi, vulgo δὲ om. V
 14 ἔθεον F   ἢ προτοῦ ἀκροασόμενοι desideravit Mend., potuit
 etiam ἢ <πρότερον ἦσαν> ἀκροώμενοι, sed qua est App. in hac
 parte libri negligentia, noli mutare; cf. etiam Berg, diss. p. 50,
 Bitschowsky p. 446 sq.   15 τῆς delendum ci. Mend., sed cf.
 II § 415; v. etiam § 65 ἐς τὰς φυλακὰς, § 74 ἀπὸ τοῦ ὕπνου etc.
 15 sq. τὴν κεφαλὴν τοῦ Κικέρωνος om. O, add. in mg. B²
 24 αὐτὸν EFOi, cum C corr. Mend.

καὶ τοῦ παιδὸς ἰκετεύοντος, οἱ σφαγεῖς ἔφασαν ἀμφο-
τέροις διαιτῆσαι καὶ διαλαβόντες ἕτερον ἕτεροι κατὰ
σύνθημα φονεῖς ἀνείλον ὁμοῦ.

- 21 Ἐγνάτιοι δέ, πατήρ καὶ υἱός, συμφυέντες ἀλλήλοις 84
5 διὰ μιᾶς πληγῆς ἀπέθανον· καὶ αὐτῶν αἱ κεφαλαὶ μὲν
ἀπετέμνηντο, τὰ δὲ λοιπὰ σώματα ἔτι συνεπέπλεκτο.
Βάλλος τὸν υἱόν, ἵνα μὴ βαδίζοντες ὁμοῦ φανεροὶ 85
γένοιντο, προύπεμψεν εἰς φυγὴν ἐπὶ θάλασσαν καὶ
μετ' ὀλίγον εἶπετο ἐκ διαστήματος. ἔξαγγείλαντος δέ
10 τινος, εἴτε ἐξ ἐπιβουλῆς εἶθ' ὑπ' ἀγνοίας, τὸν υἱὸν
συνειληφθαι, ἐπανῆλθε καὶ τοὺς σφαγέας μετεπέμψατο.
συνέβη δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀπολέσθαι ναυαγίῳ· οὕτω ταῖς
τότε συμφοραῖς καὶ τὸ δαιμόνιον ἐπέκειτο. Ἀρρούν- 86
τιος τὸν υἱόν, οὐχ ὑφιστάμενον φεύγειν χωρὶς αὐτοῦ,
15 μόλις ἔπεισεν ὥς νέον περισώζειν ἑαυτόν. καὶ τόνδε
μὲν ἡ μήτηρ ἐπὶ τὰς πύλας προύπεμψε καὶ ὑπέστρε-
ψεν, ἵνα ἀνηρημένον τὸν ἄνδρα θάψει· πυθομένη δὲ
καὶ τὸν υἱὸν ὑπὸ τῆς θαλάσσης διεφθάρθαι λιμῶ
διεχρήσατο ἑαυτήν.

- 20 αἶδε μὲν δὴ παίδων ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἔστων εἰ- 87
22 κόνες· ἀδελφοὶ δὲ δύο ὁμοῦ προγραφέντες, οἷς ὄνομα
ἦν Λιγάριοι, ἐκρύπτοντο ὑπὸ ἱπνῶ, μέχρι τῶν θερα-
πόντων αὐτοὺς ἀνευρόντων ὃ μὲν ἀντίκα ἀνηρέθη, ὃ

3 φονεῖς susp. Mend. iure, φωνεῖς B, unde conicio φωνῆς,
cf. V § 155 κατὰ σύνθημα σάλπιγγος 4 Ἐγνάτιοι Schw.,
ἰγνάτιοι veteres editiones, γνάτιοι (γνάτιος b) libri, cf. ad I
§ 181 5 μὲν om. F 7 βλάβος f, Blauus C 13 sq. ἀρούν-
τιος V 17 θάψει V 21 δύο om. i 22 λιγάριος b

4 de Egnatiis cf. Willems I p. 503 n. 236 7 fuit C. Octavius
Balbus, cf. Ribbeck n. 205 13 de Arruntiis cf. Kloeve Korn
p. 116 22 de Ligariis cf. Kloeve Korn p. 87 sq., a quo dissentit
Ribbeck n. 184

43 a. C.

- δὲ ἐκφυγών, ἐπεὶ τὸν ἀδελφὸν ἔγνω διεφθαρμένον,
 ἔρριψεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς γεφύρας ἐς τὸ
 88 ῥεῦμα. καὶ αὐτὸν ἀλιέων περισχόντων ὥς οὐκ ἐναλά-
 μενον, ἀλλὰ πεπτωκότα, ἐς πολὺ μὲν ἐφιλονίκηει καὶ
 ἑαυτὸν ἐς τὸ ῥεῦμα ἐώθει, ἡσώμενος δὲ τῶν ἀλιέων 5
 περιεγίγνετο καὶ “οὐκ ἐμέ”, ἔφη, “περισώζετε, ἀλλ’
 89 ἑαυτοὺς ἐμοὶ προγεγραμμένῳ συναπόλλυτε”. οἱ δὲ καὶ
 ὡς αὐτὸν οἰκτείραντες περιέσωζον, μέχοι τινὲς τῶν
 στρατιωτῶν, οἱ τὴν γέφυραν ἐτήρουν, ἰδόντες ἐπέδρα-
 90 μόν τε καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον. ἑτέρων δὲ ἀδελφῶν 10
 ὃ μὲν αὐτὸν ἔρριψε κατὰ τοῦ ῥεύματος, καὶ θεράπων
 αὐτοῦ τὸ σῶμα ἀνεξήτει μέχοι πέμπτης ἡμέρας, εὐρὼν
 δὲ ἔτι γνωρίζεσθαι δυναμένου, τὴν κεφαλὴν διὰ τὸ
 91 ἄθλον ἀπέκοψε· τὸν δὲ ἕτερον ἐν κοπρῶνι κρυπτό-
 μενον ἕτερος ἐμήνυσσε θεράπων, καὶ οἱ σφαγεῖς εἰσελθεῖν 15
 μὲν ἀπηξίωσαν, δόρασι δὲ περικεντοῦντες ἐξήγαγον καί,
 ὥς εἶχε, τὴν κεφαλὴν οὐδὲ ἀπονύψαντες ἀπέκοψαν.
 92 ἕτερος δέ, τοῦ ἀδελφοῦ συλλαμβανομένου, προσδρα-
 μὼν ἀγνοίᾳ τοῦ καὶ αὐτοῦς ἅμα ἐκείνῳ προγεγράφθαι,
 “ἐμέ”, ἔφη, “κτείνετε πρὸ τούτου”. καὶ ὁ λοχαγὸς ἔχων 20
 τὸ ἀκριβὲς ἀνάγραπτον, “εἰκότα ἀξιοῖς”, ἔφη· “σὺ γὰρ
 πρὸ τούτου γέγραψαι,” καὶ εἰπὼν κατὰ τὴν τάξιν
 ἔκτεινεν ἄμφω.
- 93 ταῦτα μὲν δὴ καὶ ἀδελφῶν δείγματα· Λιγάριον δὲ 23

1 ἀποφυγών a   2 ἑαυτὸν V   ἀπὸ τῆς τοῦ ποταμοῦ
 γεφύρας maluit Schw., at cf. Kratt p. 67   ἐς] ἐπὶ F
 3 sq. ἐναλάμενον V, ἐναλλάμενον B, ἐναλλόμενον EFi, ἐναλόμενον
 scr. Mend.   4 ἀλλ’ ἐμπεπτωκότα ci. Mend.   6 περισώζετε
 aC   11 ἔρριψεν αὐτὸν F   12 ἐξήτει E, quod prob. Mend.,
 ἀνευρὼν tamen proponens pro εὐρὼν   13 δυναμένην ci. Mend.,
 vix recte; posui comma post δυναμένου subaudiens αὐτοῦ, cf.
 § 102 (adn.)   24 Λιγάριον] si nomen sanum, ἕτερον cum Schw.
 desideraveris

ἡ γυνὴ κρύπτουσα μίαν ἐς τὸ ἀπόρητον ἐπηγάγετο
 θεράπαιναν, προδοθεῖσα δὲ ὑπ' αὐτῆς εἶπετο τῇ κεφαλῇ
 τοῦ ἀνδρὸς φερομένη βοῶσα· “ἐγὼ τοῦτον ὑπεδεξάμην,
 τὰ δ' ὅμοια τοῖς ὑποδεξαμένοις ἐστὶν ἐπιτίμια”. καὶ 94
 5 οὐδενὸς αὐτὴν οὔτε ἀναιροῦντος οὔτε μηνύοντος, αὐτ-
 ἄγγελος ἐς τοὺς ἄρχοντας ἦλθε καθ' ἑαυτῆς, κἀκείνων
 αὐτὴν διὰ τὴν φιλανδρίαν ὑπεριδόντων, ἑαυτὴν ἀπ-
 ἔκτεινε λιμῶ. καὶ τῆσδε μὲν ἐνθάδε ἐπεμνήσθην, ὅτι 95
 τὸν ἄνδρα περισώζουσα ἀπετύγχανέ τε καὶ συνεξήγαγεν
 10 ἑαυτήν· ὅσαι δὲ ἐπέτυχον τῆς φιλανδρίας, ἐν τοῖς περι-
 σωθεῖσι τῶν ἀνδρῶν ἀναγράφω. ἕτεραι δὲ ἀθεμίστως 96
 ἐπεβούλευσαν τοῖς ἀνδράσιν. καὶ αὐτῶν ἐστίν, ἡ Σεπτι-
 μίῳ μὲν ἐγεγάμητο, ὑπὸ δέ τινος Ἀντωνίου φίλου δι-
 εφθείρετο· ἐπειγομένη δὲ ἐκ μοιχείας ἐς γάμον ἐδεήθη
 15 <διὰ> τοῦ μοιχεύοντος αὐτὴν Ἀντωνίου, καὶ ὁ Σεπτίμιος
 αὐτίκα τοῖς πῖναξι προσετέθη. καὶ μαθὼν ἐς τῆς γυ- 97
 ναικὸς ὑπ' ἀγνοίας τῶν οἴκοι κακῶν ἔφευγεν. ἡ δὲ
 ὥς φιλοφρονουμένη τὰς θύρας ἐπέκλεισε καὶ ἐτήρει
 τὸν ἄνδρα, ἕως οἱ σφαγεῖς παρεγένοντο· καὶ τῆς αὐτῆς
 20 ἡμέρας οἱ μὲν ἐκείνον ἀνήρουν, ἡ δὲ ἔθνε γάμους.
 24 Σάλασσος δὲ ἐκφυγὼν τε καὶ ἀπορούμενος ἦκε μὲν ἐς 98
 πόλιν νυκτός, ὅτε μάλιστα ἔδοξεν ἀμβλύνεσθαι τὸ δει-

1 κρύψασα ci. Mend., non recte, cf. praef. 5 αὐτὴν]
 αὐτῶν ἐστίν i 12 sq. σεπτιμίῳ aC, σεπτουμίῳ ceteri, quod
 fort. tenendum 13 ἀντωνίου EFi 15 <διὰ> ex C add.
 Schw. αὐτὴν] αὐτόν ci. Schw. coll. § 71 et 72, inut.
 σεπτίμιος EaC, σεπτούμιος ceteri 16 ἐς Bk., ἐκ libri, ἐς τὴν
 γυναῖκα coniecerat Musgr., at cf. § 99 init. 17 ἔφηνεν ci.
 Mend., sed cf. praef. 21 σάλασος V καὶ διαπορούμενος F

43 a. C.

- νόν, πεπραμένης δὲ τῆς οἰκίας μόνος αὐτὸν ὁ θυρω-
 ρὸς τῇ οἰκίᾳ συμπεπραμένος ἐπέγνω καὶ ἐς τὸ ἐαυτοῦ
 οἶκημα ὑπεδέχετο καὶ κρύψειν ἐπηγγέλλετο καὶ θρέψειν,
 99 ἐξ ὧν ἐδύνατο. ὃ δὲ τὴν γυναικὰ οἱ καλέσαι προσέταξεν
 ἐκ τῆς ἐκείνης οἰκίας. ἡ δ' ὑποκριναμένη μὲν ἐλθεῖν 5
 ἐπείγασθαι, δεδιέναι δ' ὥς ἐν νυκτὶ καὶ θεραπαίναις τὸ
 ὑποπτον, μεθ' ἡμέραν ἦξιεν ἔφη. καὶ γενομένης ἡμέρας
 ἡ μὲν τοὺς σφαγέας μετῆει, καὶ ὁ θυρωρὸς αὐτὴν ὥς
 100 βραδύνουσαν ἐς τὴν οἰκίαν ἀπέτρεχεν ἐπείξων· ὁ δὲ Σά-
 λασσος, οἰχομένου τοῦ θυρωροῦ δέισας ὥς ἐς ἐνέδραν 10
 ἀπιόντος, ἐς τὸ τέγος ἀναδραμὼν ἐκαραδόκει τὸ γιγνό-
 μενον, ἰδὼν δὲ οὐ τὸν θυρωρόν, ἀλλὰ τὴν γυναικὰ τοῖς
 σφαγεῦσιν ἡγουμένην ἔρριψεν ἐαυτὸν ἀπὸ τοῦ τέγους.
 101 Φούλβιον δὲ ἐς θεραπαίνης φυγόντα παλλακευθείσης
 τε αὐτῷ καὶ ἀπηλευθερωμένης καὶ προῖκα ἐς γάμον 15
 ἐπιλαβούσης, ἡ τοσάδε εὖ παθοῦσα προὔδωκε ξηλοτυ-
 πία τῆς μεθ' ἑαυτὴν τῷ Φουλβίῳ γεγαμημένης.
 102 τοσάδε μὲν δὴ καὶ γυναικῶν πονηρῶν ὑποδείγματα
 γεγράφθω· Στάτιος δὲ ὁ Σαυνίτης, πολλὰ Σαυνίταις 25
 ἐν τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ κατειργασμένος, διὰ δὲ περι- 20
 φάνειαν ἔργων καὶ διὰ πλοῦτον καὶ γένος ἐς τὸ Ῥω-
 μαίων βουλευτήριον ἀνακεκλημένος, ὀγδοηκοντούτης
 ὢν ἤδη καὶ διὰ πλοῦτον προγεγραμμένος ἀνεπέτασε

1 πεπραμένης et 2 συμπεπραμένος b; πεφραγμένης (occlusa
 domo) et συμπεφραγμένος (conclusus) videtur vertisse C, male
 2 αὐτοῦ b 4 δύναιτο ci. Schw., γε δύναιτο Keil, probabi-
 liter; ἐδύνατο defendebat Mend. coll. § 315 extr. 5 sqq. totum
 enuntiatum mire compositum iudicavit Mend. 8 σφαγείς F
 10 ἐς om. Fi 18 καὶ supra versum F¹, om. b 19 Στάτιος]
 Πάπιος voluit Wesseling ad Diod. t. II p. 539, quod multi pro-
 baverunt, at cf. Mommsen, R. Münzw. p. 589 adn. 370 22 ἀνα-
 κεκλημένος] ἀνεκλημένος desideravit Mend. 23 διὰ <τὸν>
 πλοῦτον ci. Mend.

τὴν οἰκίαν τῇ τε δῆμῳ καὶ τοῖς θεράπουσιν ἐκφορεῖν,
ὅσα θέλοιεν, τὰ δὲ καὶ αὐτὸς διερρίπτει, μέχρι κεκενω-
μένης ἐπικλείδας ἐνέπρησε καὶ ἀπώλετο, καὶ τὸ πῦρ
πολλὰ τῆς πόλεως ἄλλα ἐπενείματο. Καπίτων δὲ ἐς 103

5 πολὺ τὰς θύρας ὑπανόλγων τοὺς ἐσβιαζομένους καθ'
ἓνα ἀνῆρει, ὑπὸ δὲ πολλῶν ἐπιβρισάντων εἰς ἀπέθανε
πολλοὺς ἀποκτείνας. Οὐετουλῖνος δὲ χεῖρα ἠθροισε 104
πολλὴν ἀμφὶ τὸ Ῥήγιον αὐτῶν τε τῶν προγεγραμμένων
ἀνδρῶν καὶ ὅσοι συνέφευγον αὐτοῖς, καὶ ἀπὸ τῶν ὀκτω-
10 καίδεκα πόλεων, αἱ τοῖς στρατοῖς ἐπινίκια ἐπηγγελμέναι
πάνν ἐδυσχέραινον. τούσδε οὖν ἔχων ὁ Οὐετουλῖνος 105
ἀνῆρει τῶν λοχαγῶν τοὺς διαθέοντας, μέχρι πεμφθέν-
τος ἐπ' αὐτὸν στρατοῦ πλέονος οὐδ' ὥς ἔληξεν, ἀλλ'
ἐς Σικελίαν πρὸς Πομπήιον, κρατοῦντά τε αὐτῆς καὶ
15 τοὺς φεύγοντας ὑποδεχόμενον, ἐπέρασεν. εἴτα ἐπολέ- 106
μει καρτερῶς, μέχρι πολλαῖς μάχαις ἡσώμενος τὸν
μὲν νικῶν καὶ ὅσοι τῶν προγεγραμμένων ἄλλοι συνῆσαν,
ἐπὶ Μεσσήνης ἐπεμψεν, αὐτὸς δέ, ὥς εἶδε πορθ-
μευόμενον ἤδη τὸ σκάφος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις
20 κατεκόπη.

26 Νάσων δὲ ὑπὸ ἐξελευθέρου, παιδικῶν οἱ γενομέ- 107
νου, προδοθεὶς ἤρπασε παρὰ του τῶν στρατιωτῶν ξί-

2 sq. κεκενωμένην ci. Mend., at cf. § 90. 108, I § 367, V § 568,
v. etiam Bitschowsky p. 447 4 καὶ ante ἄλλα add. F Καπί-
των] Capio C 6 sq. ἀπέθανεν εἰς πολλοὺς ci. Mend. 7 Vitu-
linus C, 'Vetulenus' melior forma sec. Ribbeck n. 462
10 στρατοῖς, corr. ex στρατηγοῖς, B 11 ὁ ἐτουλῖνος B, ὁ om. i
15 sq. ἐπέρασεν] ἐπρέσβευεν vel ἐπεμψεν ci. Schw.; καρτερῶς <ἐν
Σικελίᾳ> vertit C, vix e codice suo; ante εἴτα lacunam esse
putavit Mend. Sed videtur obscuritas inde nata esse, quod App.
res brevius enarrat 17 ἄλλοι <οἱ> scr. Mend., at cf. ad I
§ 263 ἄλλοις b 18 μεσσήνης Ob 21 ἀπὸ i

43 a. C.

- φος καὶ τὸν προδότην μόνον ἀποκτείνας ἑαυτὸν τοῖς
 108 σφαγεῦσιν ὑπέσχε. φιλοδέσποτος δὲ οἰκέτης τὸν κε-
 κτημένον ἐπὶ λόφον ἐκάθισε καὶ αὐτὸς ἐπὶ θάλασσαν
 ἦει μισθωσόμενος αὐτῷ σκάφος. ἐπανιῶν δὲ κτεινό-
 μενόν τε εἶδε τὸν δεσπότην καὶ ἀποψύχοντος ἤδη μέγα 5
 βοῶν “ἐπὶ μεινον ἐς βραχὺ, ὦ δέσποτα,” εἶπε καὶ κτε-
 νει τὸν λοχαγὸν ἐμπεσὼν ἄφνω. μετὰ δὲ ἐκείνον ἑαυ-
 τὸν ἐπαναιρῶν εἶπε τῷ δεσπότη· “παραμύθιον ἔχεις”.
 109 Λεύκιος δὲ δύο πιστοτάτοις ἀπελευθέρους χρυσίον δοὺς
 ἐπὶ θάλασσαν ἦει, διαδράντων δὲ ἐκείνων ὑπέστρεψε 10
 καταγινώσκων τοῦ βίου καὶ ἑαυτὸν ἐμήνυσε τοῖς σφα-
 110 γεῦσι. Λαβιηνὸς δὲ ἐν ταῖς Σύλλα προγραφαῖς πολ-
 λούς τῶν τότε συλλαβῶν τε καὶ κτείνας ἠδόξησεν ἄρα,
 εἰ μὴ τὰ ὅμοια γενναίως ἐνέγκοι, καὶ προσελθὼν τῆς
 οἰκίας ἐκαθέζετο ἐπὶ θρόνου τοὺς σφαγέας περιμένων. 15
 111 Κέστιος δὲ ἐν χωρίοις παρὰ εὐνόοις θεράπουσιν ἐκρύ-
 πτετο, λοχαγῶν δ’ αἰεὶ σὺν ὅπλοις ἢ κεφαλαῖς διαθεόν-
 των οὐκ ἔφερε τὸ μῆκος τοῦ φόβου, ἀλλ’ ἔπεισε τοὺς
 θεράποντας ἄψαι πυρὰν, ἵνα ἔχοιεν λέγειν, ὅτι Κέστιον
 ἀποθανόντα θάπτοιεν. καὶ οἱ μὲν ἐνεδρευθέντες ἦψαν, 20

3 ἐπὶ λόχον ci. Keil ἐκάθισε EF, καθῆσε Oi, in V corr.
 a m. 1 ex καθῆσε, unde fort. καθεῖσε (ita Budaeus in mg. cod. b)
 restituere praestat 5 ὥς pro τε et ἀποψύχοντα ci. Mend.,
 sed de genet. cf. ad § 102, ad τε § 120. 226 post δεσπότην
 fort. inseras <καὶ ἔτι παριστάμενον τὸν λοχαγόν> 6 ὦ om. V
 7 ἐκείνον] ἐκείνω ci. Mend., non recte, cf. Hann. c. 23, Iber.
 c. 33 (Zerdik p. 81) 12 Λαβιηνὸς] λαβῖνος EF. De servorum
 Labieni virtute hic aliquid excidisse ex Macrobian. Sat. 1, 11, 18
 ci. Schw., sed non est, cur hunc Labienum eundem putemus (cf.
 Gardthausen, Augustus II, 1 p. 113 adn. 28). Mend. nomen fort.
 corruptum putavit 14 προσελθὼν, sed σ erasum, B 16 εὐνόοις
 ser. Mend., cf. Crönert, Memoria p. 166 17 καὶ κεφαλαῖς
 vertit C 19 ut pyram pararent atque incenderent C

16 de Cestio certi quicquam affirmari non potest, sed cf.
 Kloeveborn p. 65 sqq.

ὁ δὲ ἐσήλατο ἐς αὐτήν. Ἀπώνιος δὲ ἀσφαλῶς ἑαυτὸν 112
ἐπικρούσας οὐκ ἤνεγκε τὴν πονηρίαν τῆς διαίτης, ἀλλὰ
προήγαγεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν σφαγὴν. ἄλλος ἐν φανερωῷ 113

4 καθῆστο ἐκὼν καὶ βραδυνόντων τῶν σφαγέων ἀπήγ-
27 ξατο ἐν μέσῳ. Λεύκιος δὲ ὁ Ἀσινίου τοῦ ὑπατεύον- 114
τος τότε πενθερός, φεύγων διὰ θαλάσσης, οὐ φέρων
τοῦ χειμῶνος τὴν ἀηδίαν ἔρριπεν ἑαυτὸν εἰς τὸ πέλα-
γος. Καισέννιον δὲ οἱ διώκοντες, ὑποφεύγοντά τε καὶ 115
βοῶντα οὐ προγεγράφθαι, ἀλλὰ διὰ τὰ χρήματα ἐπι-
10 βουλευέσθαι πρὸς αὐτῶν, ἐπὶ τὸν πλίνακα ἀγαρόντες
ἀναγινώσκειν ἑαυτοῦ τὸ ὄνομα ἐκέλευον καὶ ἀνα-
γινώσκοντα ἔκτειναν. Αἰμίλιος δὲ ἀγνοῶν, ὅτι προ- 116
γέγραπται, διωκόμενον ἄλλον ἰδὼν ἤρετο τὸν λοχαγὸν
τὸν διώκοντα, τίς ὁ προγεγραμμένος εἶη· καὶ ὁ λοχα-
15 γὸς τὸν Αἰμίλιον γνωρίσας “σὺ κάκεινος” εἶπε καὶ
τούς δύο ἀπέκτεινε. Κίλλων δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου 117
προῖδων καὶ Δέκιος, ἐπεὶ τοῖς πλίναξιν ἐπύθοντο σφῶν
τὰ ὀνόματα προσγεγράφθαι, οὐπω τινὸς ἐπιόντος αὐ-
τοῖς ἔφηνον ἀκόσμως διὰ πυλῶν, καὶ αὐτούς τοῖς
20 ἀπαντῶσι τῶν λοχαγῶν αὐτὸς ὁ δρόμος ἐμήνυσεν.

1 ἑαυτὸν ἀσφαλῶς F 8 Καισέννιον Schw., καὶ σισίνιον
(καὶ σισίνιον V b) EFOi, Sisinium C 11 sq. ἀναγρόντα ci.
Nauck, quod prob. Berg, diss. p. 35, inut. 14 τὸν] αὐτὸν b
16 κίλων, v supra i a m. 1 V, Cillus C 17 sq. τὰ ὀνόματα
σφῶν V 18 προγεγράφθαι EF 19 <τῶν> πυλῶν ci. Mend.
20 ἐμήνυνεν b

1 Q. Aponium (Cass. D. 43, 29, 3) intellegit Kloevekorn
p. 99, contra Ribbeck n. 383 5 est L. Quintius, cf. § 46
8 C. Caesennium Philonem intellegit Ribbeck n. 393, sed in-
certum est 12 de Aemilio nihil constat, cf. Kloevekorn p. 115,
Ribbeck n. 379 16 fort. L. Flaminius Chilo, cf. Borghesi II
p. 161

43 a. C.

- 118 Ἰκέλιος δέ, ὃς ἐπὶ Βρούτῳ τε καὶ Κασσίῳ δικάζων, Καίσαρος τοῖς δικαστηρίοις μετὰ στρατιᾶς ἐφεστῶτος καὶ τῶν ἄλλων δικαστῶν κρύφα τὴν καταδικάζουσιν φερόντων, μόνος τὴν ἀπολύουσιν ἤνεγκε φανερώς, ἐκλαθόμενος τῆς μεγαλόφρονος ἐλευθεριότητος, νεκρὸν 5 σῶμα ἐκκομιζόμενον ὑποστὰς τοῖς φέρουσι συνεβάσταξε
- 119 τὸ λέχος. ἰδόντων δὲ τῶν φρουρούντων τὰς πύλας, ὅτι πλεονάζουσιν οἱ νεκροφόροι παρὰ τὸ σύνηδες ἐνὶ ἀνδρὶ, καὶ τοὺς μὲν φέροντας οὐχ ὑπονοούντων, τὸ δὲ λέχος ἐρευνωμένων, μὴ νεκρὸν τις ὑποκρίνοιτο, οἱ 10 νεκροφόροι τὸν Ἰκέλιον ἤλεγχον οὐχ ὁμότεχνον σφίσειν ὄντα, ἐπιγνωσθέντα τε οἱ σφαγεῖς ἀπέκτειναν.
- 120 Οὐᾶρος δ' ἀπελευθέρου προδιδόντος αὐτὸν ἀπέδρα 28 καὶ ὄρος ἐξ ὄρους ἀμείβων ἐς τὸ Μιντουρναίων ἔλος ἐνέπεσεν, ἔνθα ἑαυτὸν διαναπαύων ἡσύχαζε. τῶν δὲ 15 Μιντουρναίων ἐπὶ ζητήσῃ λησστηρίου τὸ ἔλος περιθεόντων, ἥ τε κόμη τοῦ δόνακος σαλευθεῖσα ἐνέφηγε τὸν Οὐᾶρον, καὶ ληφθεὶς ἔλεγεν εἶναι ληστής καὶ ἐπὶ
- 121 <τῷδε> θανάτῳ καταδικαζόμενος ἡνέχετο. ὥς δὲ αὐτὸν ἔμελλον καὶ βασανιεῖν ἐς τοὺς συνεγνωκότας, οὐκ ἐνεγκὼν 20 ἤδη τοῦτο ὥς ἀπρεπέστερον, "ἀπαγορεύω", φησὶν, "ὁμῖν, ὦ Μιντουρναῖοι, ὑπατὸν με γεγεννημένον καὶ, ὃ τοῖς

1. 11 *ικέλιος* (*ικέλιος* V) libri, *Σιλίκιος* Lange, R. Altert. III² p. 547, probabiliter. *Σηλίκιος* ci. Willems I p. 506 n. 258, i. e. Q. Selicius, contra Boiss. ad Cass. D. 46, 49, 5 15 *διαναπαύων* ci. Mend., sed cf. praef. 17 *τε* deletat Mend., certe molestum, ut § 108 18 sq. <τῷδε> addidi; *eoque modo condemnatus ducabatur* C; ἐπὶ seclusit Mend. 19 sq. δὲ καὶ αὐτὸν ἔμελλον βασανιεῖν V 21 ὁμῖν om. i 21 sq. ὦ μιντουρναῖοι ὁμῖν F

1 est P. Silicius Corona, cf. supra 13 C. Cassium L. f. Longinum Varum cos. a. 681/73 intellegit Willems I p. 433 n. 12, contra Mommsen, Hermes 28 (1893) p. 615 adn. 1, v. etiam L. Holzappel, Berl. philol. Wochenschr. 1900 p. 811 sq.

νῦν ἄρχουσι τιμιώτερόν ἐστι, προγεγραμμένον μήτε
 βασανίζειν μήτε ἀναιρεῖν ἔτι· εἰ γὰρ οὐκ ἔνι μοι δια-
 φυγεῖν, ἄμεινον ὑπὸ τῶν ὁμοτίμων παθεῖν". ἀπι- 122
 στούντων δὲ τῶν Μιντουρναίων καὶ τὸν λόγον ὑπο-
 νοούντων λοχαγὸς ἐπέγνω διαθέων καὶ τὴν κεφα-
 λὴν ἀπέτεμε, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα τοῖς Μιντουρναίοις
 κατέλιπε.

Λάργον ἕτεροι συνελάμβανον ἐν χωρίοις, οὐ Λάρ- 123
 γον, ἀλλ' ἕτερον διώκοντες· οἰκτεῖραντες δ', ὅτι μὴ ζη-
 10 τοῦμενος ἀλοίη, φεύγειν μεθῆκαν ἀνὰ τὴν ὕλην. ὃ
 δὲ ὑφ' ἐτέρων διωκόμενος δρόμῳ τοὺς προτέρους κατ-
 ἔλαβε καὶ "ὑμεῖς", ἔφη, "με κτείνετε μᾶλλον, οἱ ἐλεή-
 σαντες, ἵνα τὸν μισθὸν ἀντὶ τούτων ὑμεῖς φέρησθε".
 14 ὃ μὲν δὴ ταύτην ἔδωκεν ἀμοιβὴν ἀποθνήσκων φιλ- 124
 29 ανθρωπίας, Ῥοῦφος δὲ ἔχων συνοικίαν περικαλλῆ,
 γείτονα Φουλβίας τῆς γυναικὸς Ἀντωνίου, πάλαι μὲν
 ἀξιούσῃ τῇ Φουλβίᾳ πρίασθαι τὴν οἰκίαν οὐ συνεχώ-
 ρει, τότε δὲ καὶ δωρούμενος προεγράφη. καὶ τὴν κε-
 φαλὴν ὃ μὲν Ἀντωνιὸς οἱ προσφερομένην οὐχ ἑαυτῷ
 20 προσήκειν εἰπὼν ἐπεμψεν ἐς τὴν γυναῖκα, ἣ δὲ ἀντὶ
 τῆς ἀγορᾶς ἐκέλευσεν ἐπὶ τῆς συνοικίας προτεθῆναι.
 ἔπαυλιν ἕτερος εἶχε περικαλλῆ καὶ σύσκιον, ἄντρον τε 125
 καλὸν ἣν ἐν αὐτῇ καὶ βαθύ, καὶ τάχα διὰ ταῦτα καὶ
 προυγράφη. ἔτυχε δὲ ἀναψύχων κατὰ τὸ ἄντρον, καὶ
 25 αὐτῷ τῶν σφαγέων ἔτι μακρόθεν ἐπιθεόντων θεράπων

12 μᾶλλον om. i 18 δὲ om. B 18 sq. μὲν etiam ante
 κεφαλὴν add. i 19 μὲν om. E προφερομένην O 22 ἔπαυ-
 λον i 23 καὶ etiam ante διὰ ταῦτα add. B extremum καὶ
 (ante προυγράφη) om. EF

8 de Largo cf. Ribbeck n. 419 15 P. Caesetium Rufum
 quaestorem Verris intellegit Willems I p. 469 n. 109, non recte,
 cf. Ribbeck n. 223

43 a. C.

- αὐτὸν ἐς τὸν μυχὸν τοῦ ἄντρου προπέμψας ἐνέδν τὸν
 τοῦ δεσπότου χιτωνίσκον καὶ ὑπεκρίνετο ἐκείνος εἶναι
 καὶ δεδιέναι· καὶ τάχα ἂν ἐπέτυχεν ἀναιρεθεῖς, εἰ μὴ
 126 τῶν ὁμοδούλων τις ἐνέφηγε τὴν ἐνέδραν. ἀναιρεθέν-
 τος δὲ ᾧδε τοῦ δεσπότου, ὁ δῆμος ἀγανακτῶν παρὰ 5
 τοῖς ἄρχουσιν οὐκ ἐπαύετο, μέχρι τὸν μὲν ἐνδελξάντα
 κρεμασθῆναι, τὸν δὲ περισώσαντα ἐλευθερῶσαι ἐποίη-
 127 σεν. Ἀτέριον δὲ κρυπτόμενον θεράπων ἐμήνυσέ τε
 καὶ ἐλεύθερος αὐτίκα γενόμενος ἀντωνεῖτο τοῖς παισὶν
 αὐτοῦ τὴν οὐσίαν καὶ ἐνύβριξεν ἐπαχθῶς. οἱ δὲ αὐτῷ 10
 πανταχῇ μετὰ σιγῆς εἶποντο κλαίοντες, ἕως ὃ δῆμος
 ἡγανάκτησε καὶ οἱ τρεῖς αὐτόν, ὥς πλεονάσαντα τῆς
 χρείας, ἀνεδούλωσαν τοῖς παισὶ τοῦ προγεγραμμένου.
 128 περὶ μὲν δὴ τοὺς ἄνδρας τοιάδε ἐγίνετο, ἥψατο 30
 δὲ καὶ ὀρφανῶν διὰ πλοῦτον ἢ τότε τύχη. καὶ ὁ μὲν 15
 ἐς διδασκάλου φοιτῶν αὐτῷ παιδαγωγῷ συνανηρέθη,
 129 τὸν παῖδα περισχομένῳ τε καὶ οὐ μεθιέντι. Ἀτίλιος
 δὲ ἄρτι τὴν τῶν τελείων περιθέμενος στολὴν ἦει μὲν,
 ὥς ἔθος ἐστί, σὺν πομπῇ φίλων ἐπὶ θυσίας ἐς τὰ ἱερά,
 ἄφνω δὲ ἐγγραφέντος αὐτοῦ τοῖς πίναξιν οἱ φίλοι καὶ 20
 130 οἱ θεράποντες διεδίδρασκον. ὁ δὲ μόνος καὶ ἔρημος
 ἐκ θαψιλοῦς παραπομπῆς ἐς τὴν μητέρα ἐχώρει· οὐ
 δεξαμένης δὲ αὐτὸν οὐδὲ ἐκείνης ὑπὸ δέους, οὐκ ἀξιώ-
 σας ἔτι ἐς πείραν ἐλθεῖν ἐτέρου μετὰ μητέρα, ἐς ὅρος

1 προπέμψας i 2 ἐκείνος om. B 5 ὁ δῆμος] *populus pergrauiter id ferens rem ad principes detulit nec ante ab ira conquieuit* C, sua sponte, opinor, augens verba Appiani
 7 περισώζοντα desideraveris cum Keil 7 sq. ἐλευθερῶσαι ἐποίησεν] ἐλευθερωθῆναι ci. Bk., sed αὐτούς (sc. τοὺς ἄρχοντας) ad ἐποίησεν subaudiendum videtur 8 ἀτέριον B 20 ἄφνω δὲ ἐγγραφέντος etc.] *exorto rumore cum in tabulis proscriptum esse vertit* C, sed cf. ad § 80. 106

ἔφυγεν· ὅθεν ὑπὸ λιμοῦ ἐς τὰ πεδινὰ κατελθὼν ἐλήφθη
πρὸς ἀνδρὸς ληστεύειν τοὺς παροδεύοντας καὶ ἐπὶ ἔργῳ
καταδεῖν εἰθισμένου. οἷα δὲ παῖς ἐκ τρυφῆς τὸν πό- 131
νον οὐκ ἐνεγκῶν ἐς τὴν ἀμαξιτὸν αὐταῖς χοινικίσι δι-
5 ἔδρα καὶ παροδεύουσι λοχαγοῖς ἑαυτὸν ἐμήνυσέ τε καὶ
ἀνηρέθη.

31 γιγνομένων δὲ τούτων Λέπιδος ἐπὶ Ἰβηρσιν ἐθρι- 132
άμβευε, καὶ προυτέθη διάγραμμα οὕτως ἔχον· “ἀγαθῇ
τύχῃ προειρησθῶ πᾶσι καὶ πάσαις θύειν καὶ εὖωχεῖ-
10 σθαι τὴν ἡμέραν τὴν παροῦσαν· ὃς δ’ ἂν μὴ φαίνεται
ταῦτα ποιῶν, ἐν τοῖς προγεγραμμένοις ἔσται”. ὁ μὲν
δὲ τὸν θρίαμβον ἐς τὰ ἱερὰ ἀνῆγε, παραπεμπόντων
αὐτὸν ἀπάντων μετὰ σχήματος ἰλαροῦ καὶ γνώμης
δυσμενοῦς· τῶν δὲ προγεγραμμένων τὰ μὲν ἐν ταῖς 133
15 οἰκίαις διεφορεῖτο, καὶ οὐ πολλὸς ἦν ὁ τὰ χωρία ὠνού-
μενος, οἱ μὲν ἐπιβαρεῖν τοῖς ἡτυχηκόσιν αἰδούμενοι
καὶ οὐκ ἐν αἰσίῳ σφίσι τὰ ἐκείνων ἔσεσθαι νομίζον-
τες οὐδὲ ἀσφαλὲς ὅλως χρυσίον ἢ ἀργύριον ἔχοντας
ὁρᾶσθαι οὐδὲ τὰς ἐπικτήσεις νῦν ἀκινδύνους, πολὺ δὲ
20 μάλλον τὰ ὄντα ἐπικίνδυνα. μόνοι δὲ οἱ διὰ θρασύτητα 134
προσιόντες, ἅτε μόνοι, βραχυτάτου πάμπαν ὠνοῦντο.
ὅθεν τοῖς ἄρχουσιν, ἐλπίσασιν ἐς τὰς τοῦ πολέμου
παρασκευὰς τάδε ἀρκέσειν, ἐνέδει μυριάδων ἔτι δις-
32 μυρίων. καὶ τοῦτο ἐς τὸν δῆμον εἰπόντες προύγραφον 135
25 χιλίας καὶ τετρακοσίας γυναικάς, αἱ μάλιστα πλούτῳ
διέφερον· καὶ αὐτὰς ἔδει, τὰ ὄντα τιμωμένας, ἐσφέ-
ρειν ἐς τὰς τοῦ πολέμου χρεῖας, ὅσον ἐκάστην οἱ τρεῖς

7 γενομένων ci. Mend. coll. Cass. D. 47, 13, at hoc ab App.
in alio nexu rerum narratur 8 ἔχων B 9 προειρησθῶ i
17 ἐν] ἐπ’ ci. Mend. 20 μόνοι] ὀλίγοι ci. Mend., perperam
οἱ om. i 27 ὅσον Schw., ὅσην EFOi

43 a. C.

δοκιμάσειαν. ἐπέκειτό τε ταῖς ἀποκρουσάμεναις τι τῶν
 ὄντων ἢ τιμησάμεναις κακῶς ἐπιτίμια καὶ τοῖς ταῦτα
 136 μηνύουσιν ἐλευθέροις τε καὶ δούλοις μήνυτρα. αἱ δὲ
 γυναῖκες ἔκριναν τῶν προσηκουσῶν τοῖς ἄρχουσι γυ-
 ναικῶν δεσθῆναι. τῆς μὲν δὴ Κάλσαρος ἀδελφῆς οὐκ 5
 ἀπετύγχανον, οὐδὲ τῆς μητρὸς Ἀντωνίου· Φουλβίας
 δέ, τῆς γυναικὸς Ἀντωνίου, τῶν θυρῶν ἀπωθούμεναι
 χαλεπῶς τὴν ὕβριν ἤνεγκαν καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ
 τὸ βῆμα τῶν ἀρχόντων ὠσάμεναι, δισταμένων τοῦ τε
 δήμου καὶ τῶν δορυφόρων, ἔλεγον, Ὀρτησίας ἐς τοῦτο 10
 137 προκεχειρισμένης· “ὃ μὲν ἤρμοξε δεομέναις ὑμῶν γυ-
 ναιξὶ τοιαῖσδε, ἐπὶ τὰς γυναῖκας ὑμῶν κατεφύγομεν· ὃ
 δὲ οὐχ ἤρμοξεν, ὑπὸ Φουλβίας παθοῦσαι, ἐς τὴν ἀγο-
 138 ρὰν συνεώσμεθα ὑπ’ αὐτῆς. ὑμεῖς δ’ ἡμᾶς ἀφείλεσθε
 μὲν ἤδη γονέας τε καὶ παῖδας καὶ ἄνδρας καὶ ἀδελ- 15
 φοὺς ἐπικαλοῦντες, ὅτι πρὸς αὐτῶν ἠδίκησθε· εἰ δὲ
 καὶ τὰ χρήματα προσαφέλοισθε, περιστήσετε ἐς ἀπρέ-
 πειαν ἀναξίαν γένους καὶ τρόπων καὶ φύσεως γυναι-
 139 κείας. εἰ μὲν δὴ τι καὶ πρὸς ἡμῶν, οἷον ὑπὸ τῶν
 ἀνδρῶν, ἠδίκησθαί φατε, προγράψατε καὶ ἡμᾶς ὡς 20
 ἐκείνους. εἰ δὲ οὐδὲνα ὑμῶν αἱ γυναῖκες οὔτε πολέ-
 μιον ἐψηφισάμεθα οὔτε καθέλομεν οἰκίαν ἢ στρατὸν
 διεφθείραμεν ἢ ἐπηγάγομεν ἕτερον ἢ ἀρχῆς ἢ τιμῆς
 τυχεῖν ἐκωλύσαμεν, τί κοινωνοῦμεν τῶν κολάσεων αἱ

9 δισταμένου EFi, vulgo 10 ὀρτησίας EFOi et Mend.

11 προκεχειρισμένης τῶν τότε προουχούσῃ (sic) πασῶν V, quod fort. additamentum genuinum est. C ἔλεγον—προκεχειρισμένης vertit ita: *fari uelle dixerunt*. Tunc Hortensia praeconis uoce ante alias proscripta; sed in ceterorum codicum uerbis nemo offenderit 15 patres uiros filios fratres C 17 desidero ἡμᾶς post περιστήσετε

1 ἐπέκειτό τε] cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 1 p. 374 adn. 1

- 33 τῶν ἀδικημάτων οὐ μετασχοῦσαι; τί δὲ ἐσφέρωμεν αἱ 140
μήτε ἀρχῆς μήτε τιμῆς μήτε στρατηγίας μήτε τῆς πολι-
τείας ὅλως, τῆς ὑμῖν ἐς τοσοῦτον ἤδη κακοῦ περι-
μαχήτου, μετέχουσαι; ὅτι φατὲ πόλεμον εἶναι; καὶ πότε
5 οὐ γερόνασι πόλεμοι; καὶ πότε γυναικες συνεισήνεγκαν;
ἄς ἢ μὲν φύσις ἀπολύει παρὰ ἅπασιν ἀνθρώποις, αἱ 141
δὲ μητέρες ἡμῶν ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐσήνεγκάν ποτε ἅπαξ,
ὅτε ἐκινδυνεύετε περὶ τῇ ἀρχῇ πάσῃ καὶ περὶ αὐτῇ
τῇ πόλει, Καρχηδονίων ἐνοχλούντων. καὶ τότε δὲ ἐσ- 142
10 ἤνεγκαν ἐκοῦσαι, καὶ οὐκ ἀπὸ γῆς ἢ χωρίων ἢ προικὸς
ἢ οἰκιῶν, ὧν χωρὶς ἀβλώτόν ἐστιν ἐλευθέραις, ἀλλὰ
ἀπὸ μόνων τῶν οἴκοι κόσμων, οὐδὲ τούτων τιμωμένων
οὐδὲ ὑπὸ μηνυταῖς ἢ κατηγόροις οὐδὲ πρὸς ἀνάγκην
ἢ βίαν, ἀλλ' ὅσον ἐβούλοντο αὐτά. τίς οὖν καὶ νῦν 143
15 ἐστιν ὑμῖν περὶ τῆς ἀρχῆς ἢ περὶ τῆς πατρίδος φό-
βος; ἴτω τοίνυν ἡ Κελτῶν πόλεμος ἢ Παρθυαίων, καὶ
οὐ χείρους ἐς σωτηρίαν ἐσόμεθα τῶν μητέρων. ἐς δὲ
ἐμφυλίους πολέμους μήτε ἐσενέγκαιμὲν ποτε μήτε συμ-
πράξαιμεν ὑμῖν κατ' ἀλλήλων. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ Καίσαρος 144
20 ἡ Πομπηίου συνεφέρομεν, οὐδὲ Μάριος ἡμᾶς οὐδὲ Κίν-
νας ἠνάγκασεν οὐδὲ Σύλλας, ὁ τυραννήσας τῆς πατρι-
δος· ὑμεῖς δέ φατε καὶ καθίστασθαι τὴν πολιτείαν".
- 34 τοιαῦτα τῆς Ὀρτησίας λεγούσης, οἱ τρεῖς ἡγανά- 145
κτουν, εἰ γυναικες ἀνδρῶν ἡσυχάζόντων θρασυνοῦνται

1 οὐ] μὴ EF ἐσφέρωμεν restitui cum Mend., ἐσφέρωμεν
EFOi, impendere tenemur C 5 συνεισήνεγκαν V, εἰσήνεγκαν E,
συνήνεγκαν ceteri 15 ἡμῖν ci. Mend. περὶ post ἢ om. F V
16 ἴτω] ἦτω F τοι νῦν B 17 χείρας vel χεῖραι (sic) B
19 νιοῖς post ὑμῖν add. B 20 ἐσφέρωμεν scr. Bk., potuit
etiam συνεσεφέρομεν, sed cf. § 18

43 a. C.

τε καὶ ἐκκλησιάζουσιν καὶ τὰ δρώμενα τοῖς ἄρχουσιν
ἐξετάσουσι καὶ τῶν ἀνδρῶν στρατευομένων αὐταὶ οὐδὲ
χρήματα ἐσοῖδουσιν· ἐκέλευόν τε τοῖς ὑπηρέταις ἐξωθεῖν
αὐτάς ἀπὸ τοῦ βήματος, μέχρι βοῆς ἐξωθεν ἐκ τοῦ
πλήθους γενομένης οἱ τε ὑπηρεταὶ τὸ ἔργον ἐπέσχον 5
καὶ οἱ ἄρχοντες ἔφασαν ἐς τὴν ὑστεραίαν ἀνατίθεσθαι.

146 τῇ δ' ὑστεραίᾳ τετρακοσίας μὲν ἀντὶ χιλίων καὶ τετρα-
κοσίων προύγραφον ἀποτιμᾶσθαι τὰ ὄντα, τῶν δὲ ἀν-
δρῶν πάντα τὸν ἔχοντα πλείους δέκα μυριάδων, ἄστὸν
ὁμοῦ καὶ ξένον καὶ ἀπελεύθερον καὶ ἱερέα καὶ παντα- 10
εθνῇ, μηδενὸς ἀφιεμένου, καὶ τούσδε μεθ' ὁμοίου φό-
βου τῶν ἐπιτιμιῶν καὶ ὑπὸ μηνύμασιν ὁμοίοις, ἵνα
πεντηκοστὴν μὲν τῶν ὄντων αὐτίκα δανείσαιεν αὐτοῖς,
ἐνιαυτοῦ δὲ φόρον ἐς τὸν πόλεμον ἐσενέγκαιεν. 14

147 ἐκ μὲν δὴ τῶν προσταγμάτων τοιαῦτα Ῥωμαίους 35
ἐπεῖχεν, ὃ δὲ στρατὸς σὺν καταφρονήσει χεῖρωνα ἐποί-
ουν. ὥς γὰρ τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τοιοῖσδε ἔργοις ἐν σφίσι
μόνον τὸ ἀσφαλὲς ἐχόντων, οἱ μὲν αὐτοὺς ἡτοῦντο τῶν
δεδημευμένων οἰκίαν ἢ ἀγρὸν ἢ ἔπαυλιν ἢ ὅλον κλη-
ρον, οἱ δ' αὖ παῖδας ἀνδράσι θετοὺς γενέσθαι· οἱ δὲ 20
ἀφ' ἑαυτῶν ἕτερα ἔδρων, κινυνύντες τε τοὺς οὐ προ-
γεγραμμένους καὶ οἰκίας οὐδὲν ὑπαιτίων διαφοροῦντες.

1 ἐκκλησιάζουσιν ab 2 οὐδὲ] μηδὲ ci. Zerdik p. 67, ut
hiatum vitaret, fort. recte 3 τε] δὴ ci. Mend., inut. ἀπω-
θεῖν maluit Mend., sed cf. ad I § 65 4 ἐξωθεν dittographiam
verbi ἐξωθεῖν putavit Mend., vix recte 10 sq. παντοεθνῇ
ci. Mend., καὶ πανταεθνῇ del. Herw. p. 72 12 ὑπὸ μηνύ-
μασιν Schw., ὑπομνήμασιν libri 13 αὐτοῖς libri, corr. Mend.
20 παῖδες ἀνδράσι θετοὶ γενέσθαι ci. Bk., ἀνδράσι susp. Mend.
'senes orbos' desiderans (cf. Cass. D. 47, 17, 5: οἱ δὲ καὶ ἐς τὰ
τῶν ζώντων ἔτι γερόντων τε καὶ ἀτέκνων γένῃ ἐσεβιάζοντο). Si
verba sana, παῖδας ad liberos veteranorum velim referas; ad
ἀνδράσι fort. addendum πλουσίους vel ἀτέκνοις vel sim.
21 ἀφ'] ἐφ' ci. Mend., inut., cf. Thuc. 5, 60, 1 τε om. F

ὥστε καὶ τοὺς ἄρχοντας προγράψαι τῶν ὑπάτων τὸν 148
 ἕτερον ἐπιστροφὴν τινα ποιήσασθαι τῶν ὑπὲρ τὸ πρόσ-
 ταγμα γιγνομένων. ὃ δὲ τῶν μὲν ὀπλιτῶν ἔδεισεν ἄψα-
 σθαι, μὴ σφᾶς ἐφ' ἑαυτὸν παροξύνῃ, τῶν δὲ θερα-
 5 πόντων τινάς, οἳ σχήματι στρατιωτῶν συνεξημάρτανον
 ἐκείνοις, λαβὼν ἐκρέμασε.

36 καὶ τὰ μὲν ἐς τέλος τῶν συμφορῶν τοῖς προγεγραμ- 149
 μένοις ἀπαντῶντα τοιάδε μάλιστα ἦν· ὅσα δὲ ἐκ παρα-
 λόγου τισὶν ἐρίγνετο ἔς τε τὴν σωτηρίαν αὐτίκα καὶ
 10 ἔς ἀξίωσιν ὕστερον, ἐμοὶ τε ἡδίου εἰπεῖν καὶ τοῖς
 ἀκούουσιν ὠφελιμώτερον ἐς μηδὲν ἀποκάμνοντας ἐλπί-
 ξειν περιέσεσθαι. αἱ μὲν οὖν φυγαὶ τοῖς δυναμένοις 150
 ἦσαν ἐς Κάσσιον ἢ Βροῦτον ἢ ἐς Λιβύην ἐπὶ Κοριν-
 θίκιον, καὶ τὸνδε τῆς δημοκρατίας μεταποιούμενον·
 15 ὃ δὲ πολὺς ἐς Σικελίαν ἦει, γειτονεύουσιν τῆς Ἰτα-
 λίας, καὶ Πομπήλου σφᾶς προθύμως ὑποδεχομένου.
 λαμπροτάτην γὰρ δὴ σπουδὴν ἐς τοὺς ἀτυχοῦντας ὃ 151
 Πομπήιος ἐν καιρῷ τότε ἔδειξε, κήρυκας τε περιπέμ-
 πων, οἳ πάντας ἐς αὐτὸν ἐκάλουν, καὶ τοῖς περι-
 20 σῶζουσιν αὐτοὺς ἐλευθέρους τε καὶ θεράπουσι προλέγων
 διπλάσια τῶν διδομένων τοῖς αἰροῦσι· λέμβοι τε αὐ-
 τοῦ καὶ στρογγύλα ὑπήντα τοῖς πλέουσιν, καὶ τριήρεις
 τοὺς αἰγιαλοὺς ἐπέπλεον σημεῖά τε ἀνίσχουσιν τοῖς
 ἀλωμένοις καὶ τὸν ἐντυγχάνοντα περισῶζουσαι. αὐτός 152
 25 τε τοῖς ἀφικνουμένοις ἀπήντα καὶ ἐσθῆτος αὐτίκα καὶ
 κατασκευῆς ἐμερλίζετο· τοῖς δὲ ἀξίοις καὶ ἐς στρατηγίας

11 ἐς μηδὲν etc.] offendit Schw., ἐς <τὸ> μὴ ἀποκ. ci. Mend.,
 ὡς μηδὲν ἀποκ. Keil. Verba tradita retinent Zerdik p. 4 adn. 4,
 Kratt p. 20 sq. 15 πολλὸς EFOi, corr. Mend. 16 καὶ
 susp. Mend., recte, ni intellegas 'Pompeio quoque' 18 τότε]
 τῷδε a 21 τοῖς ἀναιροῦσιν ci. Mend., fort. recte 26 ἐς
 om. EFi

43 a. C.

- ἢ ναυαρχίας ἐχρῆτο. σπονδῶν τέ οἱ πρὸς τοὺς τρεῖς
 γιγνομένων ὕστερον, οὐ συνέθετο, πρὶν καὶ τούσδε
 153 τοὺς εἰς αὐτὸν διαφυγόντας ἐς ταύτας περιλαβεῖν. ὁ
 μὲν δὴ χρησιμώτατος οὕτως ἀνυχούσῃ τῇ πατρίδι ἐρί-
 γνετο καὶ δόξαν ἐκ τοῦδε ἀγαθήν, ἴδιον ἐπὶ τῇ πα- 5
 τρώᾳ καὶ οὐχ ἥσσονα τήνδε ἐκέλευς, προσελάμβανεν.
 154 ἕτεροι δὲ ἑτέρως φυγόντες ἢ κρυπτόμενοι μέχρι τῶν
 σπονδῶν, οἳ μὲν ἐν χωρίοις ἢ τάφοις, οἳ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ
 ἄστει, σὺν ἐπινοίαις οἰκτραῖς διεγένοντο. φιλανδρίαι
 τε παράδοξοι γυναικῶν ὠφθησαν καὶ παίδων ἐς πατέ- 10
 ρας εὐνοιαὶ καὶ θεραπόντων ὑπὲρ φύσιν ἐς δεσπότης.
 καὶ τῶνδε ὅσα παραδοξότατα, ἀναγράψω.
 155 Παῦλος, ὁ ἀδελφὸς Λεπίδου, τῶν λοχαγῶν αὐτὸν 37
 ὡς ἀδελφὸν αὐτοκράτορος αἰδουμένων, ἐπὶ ἀδείας ἐξ-
 ἐπλευσεν ἐς Βροῦτον καὶ ἐς Μίλητον μετὰ Βροῦτον· 15
 ὅθεν οὐδὲ εἰρήνης ὕστερον γενομένης καλούμενος ἐπ-
 156 ανελθεῖν ἠξίωσε. Λεύκιον δέ, τὸν Ἀντωνίου θείου,
 ἢ Ἀντωνίου μήτηρ ἀδελφὸν ὄντα εἶχεν οὐδ' ἐπικρύ-
 πτουςα, αἰδουμένων ἐς πολὺ καὶ τήνδε τῶν λοχαγῶν
 157 ὡς μητέρα αὐτοκράτορος. βιαζομένων δ' ὕστερον ἐξ- 20
 ἔθορεν ἐς τὴν ἀγορὰν καὶ προκαθημένῳ τῷ Ἀντωνίῳ
 μετὰ τῶν συνάρχων ἔφη· “ἐμαντήν, ὦ αὐτοκράτορ, μη-
 νύω σοι Λεύκιον ὑποδεδέχθαι τε καὶ ἔχειν ἔτι καὶ
 ἔξειν, ἕως ἂν ἡμᾶς ὁμοῦ κατακάνῃς· τὰ γὰρ ὅμοια καὶ
 158 τοῖς ὑποδεδεγμένοις ἐπικεκῆρυκται”. ὁ δὲ αὐτὴν ἐπι- 25
 μεμψάμενος ὡς ἀδελφήν μὲν ἀγαθήν, μητέρα δὲ οὐκ

1 τοὺς om. B et, ut videtur, V, in F supra v. a m. 1 add.
 2 καὶ ex F add. Mend. 3 ταύτας] τάσδε E, sed in mg.: γρ.
 ταύτας 15 μετὰ βρούτον E, μετὰ Βροῦτον <ἀποθανόντα>
 maluit Mend., ut § 220, sed cf. III § 307, IV § 581; v. etiam
 Kratt p. 41 16 <καὶ> καλούμενος ci. Mend. 22 ἔφη om. V
 23 ὑποδέχεσθαι τε O

εὐγνώμονα (οὐ γὰρ νῦν χρῆναι περισώζειν Λεύκιον, ἀλλὰ κωλύειν, ὅτε σου τὸν υἱὸν εἶναι πολέμιον ἐψηφίζετο), παρεσκεύασεν ὁμῶς Πλάγκιον ὑπατεύοντα καὶ 4 οδὸν τῷ Λευκίῳ ψηφίσασθαι.

- 38 Μεσσάλας δὲ ἐπιφανῆς [καὶ] νέος ἐς Βρούτον ἔφυγε, 159 καὶ αὐτοῦ δείσαντες οἱ τρεῖς τὸ φρόνημα προύγραψαν οὕτως· “ἐπεὶ Μεσσάλαν ἀπέφηναν ἡμῖν οἱ προσήκοντες αὐτῷ μηδὲ ἐπιδημεῖν, ὅτε Γάιος Καῖσαρ ἀνηρεῖτο, ἐξηγήσθω τῶν προγραφέντων ὁ Μεσσάλας”. ὁ δὲ τὴν 160 μὲν συγγνώμην οὐκ ἐδέξατο, Βρούτου δὲ καὶ Κασσίου περὶ Θράκην πεσόντων καὶ τοῦ στρατοῦ πολλοῦ τε ἔτι ὄντος καὶ ναῦς καὶ χρήματα καὶ ἐλπίδας ἔχοντος οὐκ ἀσθενεῖς, ἄρχειν σφῶν τὸν Μεσσάλαν αἰρουμένων οὐκ ἀνασχόμενος, ἔπεισεν αὐτοὺς ἐνδόντας ἐπιβαροῦσθαι 15 τῇ τύχῃ μεταστρατεύσασθαι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον. οἰκειότερος δὲ ὢν Ἀντωνίῳ συνῆν, μέχρι κρατούσης 161 Ἀντωνίου Κλεοπάτρας ἐπιμεμψάμενος ἐς Καίσαρα μετήλθεν. ὁ δὲ αὐτὸν ὑπατὸν τε ἀπέφηνεν ἀντὶ αὐτοῦ Ἀντωνίου, ἀποχειροτονηθέντος, ὅτε αὐτὸς ἐψηφίζετο 20 εἶναι πολέμιος, καὶ περὶ Ἀκτίον ναυαρχήσαντα κατὰ τοῦ Ἀντωνίου στρατηγὸν ἔπεμψεν ἐπὶ Κελτοὺς ἀφιστα-

3 πλάγκιον B, cf. ad III § 296 5 καὶ om. C, del. Mend.
et Cob., Mnemos. 7 (1879) p. 248 7 οὕτω B 8 ἀνηρεῖτο
scr. Bk., ἀνῆρετο EFOi 11 περὶ τὴν Θράκην i, in Macedonia C, sed in mg.: ‘Appianus dixit in Thracia’ 16 οἰκειότερος δὲ ὢν] οἰκειωθείς οὐν ci. Mend., inut. 18 αὐτὸν post
τε colloc. F, quod Mend. probavit

5 sqq. cf. Schelle, Der neueste Angriff auf die Echtheit der Briefe ad M. Brutum, Progr. Dresden 1897, p. 45 20 περὶ Ἀκτίον ναυαρχήσαντα] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 198 adn. 36 21 ἐπὶ Κελτοὺς] intellege Aquitanos sec. Hirschfeld, Sitz.-Ber. d. Berl. Akad. 1896 p. 434 adn. 5

43 a. C.

- 162 μένους καὶ νικήσαντι ἔδωκε θριαμβεῦσαι. Βύβλος
δὲ ἐσπείσατο ἅμα τῷ Μεσσάλα καὶ ἐνανόρχησεν Ἀν-
τωνίῳ διαλλαγὰς τε πολλάκις Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι
ἐς ἀλλήλους ἐπόρθμευσε καὶ στρατηγὸς ἀπεδείχθη Συ-
ρίας ὑπὸ Ἀντωνίου καὶ στρατηγῶν ἔτι αὐτῆς ἀπέθανεν. 5
- 163 Ἀκίλιος δὲ ἔφευγε μὲν τῆς πόλεως λαθὼν, οἰκέτου 39
δ' αὐτὸν ἐμφήρηντος ὀπλίταις, τοὺς ὀπλίτας ἔπεισεν
ἐλπίδι χρημάτων πλεόνων πέμψαι τινὰς ἀπὸ σφῶν πρὸς
τὴν γυναιῖκα μετὰ συμβόλων ὧν αὐτὸς ἐδίδου. ἡ δὲ
τοῖς ἐλθοῦσιν τὸν κόσμον αὐτῆς ἅπαντα προθεῖσα ἔφη 10
διδόναι μὲν ὥς ἀντιδώσουσιν, ἃ ὑπέσχοντο, οὐκ εἰδέ-
ναι δέ, εἰ ἀντιδώσουσιν. οὐ μὲν ἐψεύσθη τῆς φιλαν-
δρίας· οἱ γὰρ ὀπλίται καὶ ναῦν ἐμίσθωσαν τῷ Ἀκίλιῳ
- 164 καὶ προύπεμψαν ἐς Σικελίαν. Λέντιλος δέ, ἀξιούσης
αὐτῷ συμφεύγειν τῆς γυναικὸς καὶ ἐς τοῦτο αὐτὸν 15
ἐπιτηρούσης, οὐκ ἐθέλων αὐτὴν συγκινδυνεύειν ἑαυτῷ,
λαθὼν ἔφυγεν ἐς Σικελίαν, στρατηγὸς δὲ ἀποδειχθεὶς
ὑπὸ Πομπηίου ἐσήμηνεν, ὅτι σῶζοιτο καὶ στρατηγολή.
- 165 ἡ δ', ὅποι γῆς ἐστίν ὁ ἀνὴρ, ἐπιγνοῦσα τὴν μητέρα
φυλάσσουσαν ἐξέφυγε καὶ ἦδε σὺν θεράπουσι δύο· 20
μεθ' ὧν ὤδευεν ἐπιμύχθως καὶ εὐτελῶς οἷα θεράπαινα,

1 βίβουλος codices praeter V 3 διαλλαγὰς — Ἀντωνίῳ
om. i 5 στρατηγῶν] τηγῶν (sic) B 6 ἐξέφυγε ci. Mend.,
<ἐκ> τῆς πόλεως Cob. p. 222, sed cf. § 202 τῆς ξένης ἐφυγαδεύετο
10 αὐτῆς E, αὐτῆς ceteri, ut videtur, omnes 14 λέντουλος
libri, item p. 425, 3 18 ἐσήμηνεν <αὐτῇ> ci. Mend., inut.
19 ὅπη E, ὅποι ceteri, quod restitui coll. § 68; ὅπον ci. Nauck
et Cob. p. 223 20 σὺν θεράπουσι δύο] 'famulari veste sumpta
cum duabus ancillis totidemque servis' Val. Max. 6, 7, 3

1 est L. Calpurnius M. f. Bibulus, cf. Borghesi II p. 94 sq.
6 de Acilio cf. Ribbeck n. 378; Schw. hunc eundem esse ci.
atque Ἀκύλιον III § 384, sine causa 9 τὴν γυναιῖκα] cf. Hirsch-
feld, Wien. Stud. 24 (1902) p. 236 sq. 14 est Lentulus Cruscellio,
de quo v. Kloeveborn p. 68

μέχρι διέπλευσεν ἐς Μεσσήνην ἀπὸ Ῥηγίου περὶ ἐσπέ-
ραν. καὶ οὐ δυσχερῶς τὴν στρατηγίδα σκηνὴν μαθοῦσα,
εὔρε τὸν Λέντιλον οὐχ οἷα στρατηγόν, ἀλλ' ἐν χαμευ-
4 νίῳ καὶ κόμῃ καὶ διαίτῃ πονηρᾷ πόθῳ τῆς γυναικός.

- 40 Ἀπουλησίῳ δὲ ἠπέλλησεν ἡ γυνὴ καταμηνύσειν αὐτόν, 166
εἰ μόνος φεύγοι· καὶ ὃ μὲν ἄκων αὐτὴν ἐπήγετο, συν-
ήνεγκε δὲ ἐς τὴν φυγὴν αὐτῷ τὸ ἀνύποπτον, ἅμα γυ-
ναικὶ καὶ θεράπουσι καὶ θεραπαίναις ὁδεύοντι φανε-
ρῶς. Ἄντιον δὲ ἡ γυνὴ στρωματοδέσμῳ κατέλυσεν καὶ 167
10 ἐπέθηκε τοῖς μισθοῦ φέρουσι καὶ διήνεγκεν ἀπὸ τῆς
οἰκίας ἐπὶ θάλασσαν, ὅθεν ἔφυγεν ἐς Σικελίαν. Ῥη- 168
γῖνον δὲ ἡ γυνὴ νυκτὸς ἐς ὑπόνομον λυμάτων καθήκεν,
ἐς ὃν ἡμέρας οὐχ ὑποστάντων ἐμβῆναι τῶν ὀπλιτῶν
διὰ δυσοδομίαν, νυκτὸς ἄλλης εἰς ἀνθρακέα ἐσκεύασε
15 καὶ ὄνον ἀνθρακας φέροντα ἐλαύνειν ἔδωκεν· αὐτὴ
δὲ ἐκ βραχείος διαστήματος ἤγειτο φορεῖν φερομένη.
τῶν δὲ ἀμφὶ τὰς πύλας ὀπλιτῶν τινος τὸ φορεῖον 169
ὑπονοήσαντός τε καὶ ἐρευνωμένου, δέλσας ὁ Ῥηγῖνος
ἐπέδραμε καὶ ὡς ὁδῷ χρώμενος ἤξιλον τὸν ὀπλίτην

1 μεσσηνην V Ef 1 sq. περὶ ἐσπέραν] πρὸς ἐσπέραν F, πρὸς
τὸ στρατόπεδον ci. Mend., temporis significationem vix aptam
ratus, cui non assentior 9 κατέδρασε E, sed in mg.: γρ. κατέ-
λυσεν 10 διήνεγκεν ci. Mend., fort. recte 12 λημάτων i
13 ἐμβῆναι τῶν ὀπλιτῶν οὐχ ὑποστάντων F ἐμβῆναι i
14 δυσοδομίαν O, δυσοδομίαν EF i; διὰ <τὴν> δυσοδομίαν maluit
Mend. εἰς] ὡς a 19 ὡς ὁδῷ χρώμενος] haeserunt Nauck
et Mend., hic tamen postea ex Cass. D. 54, 22, 1 locutionem
ὁδῷ χρῆσθαι adnotans

5 Apuleium hunc esse trib. pl. a. 711/43 (cf. III § 384) de-
monstrari posse negat Ribbeck n. 384 9 de Antio cf. Ribbeck
n. 183 11 sq. videtur C. Antistius Reginus, cf. Willems
I p. 529 n. 346, qui eundem putat atque eum qui nominatur
V § 579

43 a. C.

- φείδεσθαι γυναικῶν. ὁ δὲ αὐτὸν ὡς ἀνθρακία μετ' ὀργῆς ἀμειβόμενος ἐγνώρισεν (ἐστράτευτο γὰρ ὑπ' αὐτῷ ποτε ἐν Συρίᾳ) καὶ "ἅπιθι χαίρων", εἶπεν, "αὐτοκρά-
 170 τορ· τοῦτο γὰρ μοι προσήκει καὶ νῦν καλεῖν σε". Κο-
 πώνιον δὲ τὸ γύναιον ἤτησε παρὰ Ἀντωνίου, σῶφρων 5
 μὲν οὖσα τέως, ἀτυχήματι δὲ τὸ ἀτύχημα ἰωμένη.
 171 Γέταν δὲ ὁ υἱὸς ἐν εὐρυχώρῳ τῆς οἰκίας ἔδοξε 41
 καλεῖν ὡς ἀπαγξάμενον καὶ λαθὼν ἐν ἀγρῷ νεωνήτῳ
 κατέλιπεν, ἔνθα ὁ πρεσβύτης μεταμορφῶν ἑαυτὸν ἐπεδή-
 σατο διφθέραν ἐς τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν. καὶ τῶν σπον- 10
 δῶν γενομένων ἔλυσε τὴν διφθέραν, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς
 172 ὑπὸ τῆς ἀργίας δεδαπάνητο. "Ὀππιον δὲ ὁ υἱός, ὑπὸ
 γήρως ἀσθενεστάτου μένειν ἐθέλοντα, ἔφερεν ἐπὶ τοῦ
 σώματος, ἕως ἐξήγαγέ τε διὰ τῶν πυλῶν καὶ τὸ λῶι-
 πὸν μέχρ' ὅτι Σικελίας ἄγων ἢ φέρων ἐκόμισεν, οὐδενὸς 15
 ἄρα τὸ σχῆμα ὑπονοήσαντος ἢ ἐνυβρίσαντος, οἷόν πού
 καὶ τὸν Αἰνείαν γράφουσιν αἰδέσιμον τοῖς πολεμίοις
 173 γενέσθαι φέροντα τὸν πατέρα. καὶ τὸν νεανίαν ὁ
 δῆμος ἐπαινῶν ὕστερον ἀπέφηνεν ἀγορανόμον· δεδη-
 μευμένης δ' αὐτῷ τῆς οὐσίας οὐκ ἔχοντι τῆς ἀρχῆς 20
 τὸ δαπάνημα οἷ τε χειροτέχνην τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν ἀμισθὶ
 συνειργάσαντο, καὶ τῶν θεωμένων ἕκαστος ἐπὶ τὴν

2 ἐστράτευτο, quod Bk. coniecerat, habet B, ἐστρατεύετο ceteri, quod ferri potest 3 sq. αὐτοκράτορ εἶπε F 4 sq. σκοπώνιον iC 6 δὲ <τότε> τὸ ci. Mend. 9 μεταμορφῶσων maluit Mend., inut., cf. praeft. 10 ἐς τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν V 12 sq. ὑπὸ γήρως ἀσθενῆ καὶ μένειν ἀξιοῦντα (potuit servare ἐθέλοντα) cum C maluit Mend., ἀσθενεστάτον ci. Cob. p. 223 13 sq. ἐπὶ τοῦ σώματος] humeris extulit vertit C 21 ἀρχὴν] θέαν ci. Mend., sed fort. App. vertit: 'quae ad munus (i. e. ad ludum) opus erant'

4 sq. Coponius num praetor a. 705/49 sit, incertum, cf. Willems I p. 517 n. 314 7 de Hosidiis Getis cf. Kloeveborn p. 119, Ribbeck n. 416 et 187 12 de Oppiis cf. Kloeveborn p. 68 sq.

ὀρχήστραν ὅσον ἐβούλετο νόμισμα ἐρρίπτει, ἕως τὸν
ἄνδρα κατεπλούτισαν. Ἀρριανοῦ δὲ καὶ ἐν τῇ στήλῃ 174

κεκόλαπτο ἐκ διαθηκῶν· “τὸν ἐνθάδε κείμενον υἱὸς

οὐ προγραφεῖς προγραφέντα ἔκρουσέ τε καὶ συνέφυγε

καὶ περιέσωσε”. Μετέλλω δὲ ἦσθιν υἱὸς τε καὶ πατήρ· 175

καὶ αὐτοῖν ὁ μὲν πατήρ στρατηγῶν Ἀντωνίῳ περὶ

Ἄκτιον αἰχμάλωτος ἐάλω καὶ ἡγνοεῖτο, ὁ δὲ υἱὸς τῷ

Καίσαρι συνεστρατεύετο καὶ ἐστρατηγῇ καὶ ὅδε περὶ

τὸ Ἄκτιον. ἐν δὲ Σάμῳ διακρίνονται τῷ Καίσαρι τοὺς 176

αἰχμαλώτους ὁ μὲν παῖς συνήδρευεν, ὁ δὲ πρεσβύτης

ἤγετο κόμης τε ἔμπλεως καὶ δύης καὶ ῥύπου καὶ τῆς

ἐκ τῶνδε μεταμορφώσεως. ὥς δὲ ἐν τῇ τάξει τῶν αἰχμα-

λώτων ὑπὸ τοῦ κήρυκος ἀνεκλήθη, ἀνέθορεν ὁ υἱὸς

ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ μόλις ἐπιγνοὺς τὸν πατέρα ἡσπά-

ξετο σὺν οἴμωγῇ· ἐπισχῶν δὲ ποτε τοῦ θρήνου πρὸς 177

τὸν Καίσαρα ἔφη· “οὗτος μὲν σοι πολέμιος γέγονεν, ὃ

Καῖσαρ, ἐγὼ δὲ σύμμαχος· καὶ χρὴ τοῦτον μὲν σοι

δοῦναι δίκην, ἐμὲ δὲ γέρας εὐρέσθαι. αἰτῶ δὴ σε τὸν

πατέρα σώζειν δι’ ἐμὲ ἢ δι’ ἐκεῖνον ἐμὲ συγκατα-

κανεῖν”. οἴκτου δὲ ἐξ ἀπάντων γενομένου μεθῆκε 178

σώζεσθαι τὸν Μέτελλον ὁ Καῖσαρ, καίτοι πολεμιώτα-

τον αὐτῷ γενόμενον καὶ δωρεῶν πολλῶν, εἰ μετα-

θοῖτο πρὸς αὐτὸν ἀπ’ Ἀντωνίου, πολλάκις ὑπεριδόντα.

43 Μᾶρκον δὲ οἱ θεράποντες σὺν εὐνοίᾳ καὶ τύχῃ 179

2 κατεπλούτησαν F 3 <ὁ> υἱὸς ci. Mend., contra Loesch
p. 515 8 συνεστρατεύετο h. l. ferri potest, συνεστράτευτο ci.
Nauck 18 sq. <ἦ> τὸν πατέρα ci. Mend. 19 sq. συγκατανεῖν
(sic) B 20 οἴκτου δὲξ ἐξ ἀπάντων (sic) B 22 αὐτῷ voluit
Bitschofsky p. 444; tum debebat etiam v. 23 αὐτὸν 24 Μᾶρκον]
‘Marcium’ Gel.

5 de Metellis cf. Willems I p. 496 n. 206 (aliter Kloeve-
korn p. 76 sqq.)

43 a. C.

- πάντα τὸν τῆς προγραφῆς χρόνον διεφύλαξαν ἔνδον
ἐπὶ τῆς οἰκίας, μέχρι τῆς ἀδείας δοθείσης ὁ Μᾶρκος
180 ἐξῆλει τῆς οἰκίας ὡς ἀπὸ φυγῆς. Ἰρτιος δὲ σὺν τοῖς
οἰκέταις ἐκφυγὼν τῆς πόλεως διώδευε τὴν Ἰταλίαν,
ἐκλύων τε δεσμώτας καὶ συνάγων τοὺς ἀποδιδράσκον- 5
τας καὶ πόλινια δηῶν, ὀλίγα πρῶτον, εἴτα καὶ μέζω,
μέχρι χειρὸς ἱκανῆς ἐκράτησε καὶ τὸ Βρετιλίων ἔθνος
ἐχειρώσατο καί, στρατοῦ πεμφθέντος ἐπ' αὐτόν, ἐς
181 Πομπήμιον μεθ' ὅσων εἶχε διέπλευσε. Ῥεστίωνι δὲ
οἰομένῳ μόνῳ φεύγειν οἰκείτης εἶπετο λανθάνων, ἀνά- 10
θρεπτος μὲν αὐτοῦ Ῥεστίωνος καὶ πολλὰ πρότερον εὖ
182 παθὼν, διὰ δὲ μοχθηρίαν ὕστερον ἐστιγμένος. ἀνα-
πανομένῳ δὲ ἐν ἔλει τῷ Ῥεστίωνι ἐπιστάς ὁ θεράπων
ἐξέπληξε μὲν ἀντίκα ὀφθαίς, δεδοικότει δὲ ἔφη οὐ τῶν
παρόντων στιγμάτων αἰσθάνεσθαι μᾶλλον ἢ μνημο- 15
νεύειν τῶν πρότερον εὐεργετημάτων. καὶ αὐτὸν εἰς τι
σπήλαιον ἀναπαύσας εἰργάζετο καὶ τροφὰς αὐτῷ συν-
183 ἔλεγεν, ὡς ἐδύνατο. ὑπονόας δέ τινος ἀμφὶ τὸ σπή-
λαιον τοῖς ἐγγυὺς ὀπλίταις περὶ τοῦ Ῥεστίωνος γενομέ-

3 Ἰρτιος O, Irctius C   5 τε <τοὺς> δεσμώτας ci. Mend. (v. § 195), cf. ad III § 66   5 sq. ἀποδράντας ci. Mend., cf. praef.
7 βρεντίων (sic) B   9 ῥαιστίωνι EFOi, const.   δὲ om. ab
10 sq. ἀναθρεπτός EFOi, corr. Mend.   17 <κατακρύψας καὶ>
ἀναπαύσας conicio. Et his dictis in speluncam abactum et
quiescentem egregie curavit C; 'abditumque ministerio suo aluit'
Macrobian. Sat. 1, 11, 19   19 sq. περὶ τοῦ Ῥεστίωνος cum C
omittendum esse ci. Mend., αὐτόν p. 429, 1 mutans in αὐτό, non
recte, opinor

3 Ἰρτιος| C. Lucceium (immo Lucilium, cf. Mommsen C. I. L. I p. 77) Hirrum intellexit Drumann III p. 479 adn. 24, at § 354 iterum Ἰρτιος appellatur, quod nomen retinent Kloeve Korn p. 118 sq., Ribbeck n. 415, Groebe ap. Drumann I² p. 471
9 Restio videtur C. Antius Restio trib. pl. a. 683/71 (cf. Ribbeck n. 135), non eius filius, ut voluit Kloeve Korn p. 96

νης καὶ χωροῦντων ἐπ' αὐτόν, ὁ οἰκέτης εἶπετο συνεῖς
καὶ τινα πρεσβύτην προοδεύοντα προδραμῶν ἀπέκτεινε
καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμεν. ἐκπλαγέντων δὲ τῶν ὀπλιτῶν 184
καὶ ὡς ἀνδροφόνου ὁδοιπόρου περισχόντων, “Ῥεστί-
5 ωνα”, ἔφη, “ἔκτεινα, τὸν ἑμυτοῦ δεσπότην, τάδε μοι τὰ
στίγματα ἐγχαράξαντα”. οἱ μὲν δὴ τὴν κεφαλὴν αὐτὸν
ἀφελόμενοι διὰ τὸ γέρας, ἡπείγοντο μάτην ἐς τὸ ἄστυ,
ὃ δὲ τὸν δεσπότην ἀναστήσας διέπλευσεν ἐς Σικελίαν.
44 Ἄππιον δὲ ἀναπαυόμενον ἐν ἐπαύλει, τῶν ὀπλιτῶν 185
10 ἐπιθεόντων, οἰκέτης τὴν ἑαυτοῦ ἐσθῆτα ἐνέδυσσε, καὶ
αὐτὸς εἰς τὴν εὐνὴν οἷα δεσπότης ἀνακλιθεὶς ἐκὼν ἀ-
πέθανεν ἀντὶ τοῦ δεσπότου, παρεστῶτος ὡς οἰκέτου.
Μενηνίου δὲ τὴν οἰκίαν καταλαβόντων ὀπλιτῶν, θερά- 186
πων ἐς τὸ τοῦ δεσπότου φορεῖον ἐνέβη καὶ ὑπὸ τῶν
15 ὁμοδούλων συννεργούντων ἐξεφέρετο, ἕως ὅδε μὲν ὡς
Μενήνιος ἐκὼν ἀνήρητο, Μενήνιος δὲ ἐς Σικελίαν δι-
έφυγεν. Οὐίνιον δὲ ἀπελεύθερος αὐτοῦ Οὐνίου, 187
Φιλήμων, οἰκίαν κεκτημένος λαμπράν, ἐν τῷ μεσαιτάτῳ
τῆς οἰκίας ἔκρυπεν ἐν λάρνακι, ἃς ἀπὸ σιδήρου ἐς

2 προοδεύοντα] παροδεύοντα ci. Mend., ut vertit C *praeter-*
gradientem, item Cob. p. 223, qui praeterea voluit προσδραμῶν,
utrumque sine causa idonea 5 <τὸν> τάδε ci. Mend., sed
cf. ad I § 172 9 Ἄππιον] Appionem C. Πανοπίωνα (vel
Παναπίωνα) ci. Schw. ex Val. Max. 6, 8, 6 11 ἀνακληθεὶς O
13 μενοινίου V, const. <τῶν> ὀπλιτῶν ci. Nauck, inut.
14 ὑπὸ <τοῦ δεσπότου> τῶν ci. Mend. ex Cass. D. 47, 10, 3
16 ἀνῆρετο ab, ἀνῆρητο f 17 Οὐίνιον Casaubonus ad Suet.
Aug. 27, *Ιούνιον* libri τοῦ ante Οὐνίου add. V Οὐνίου] *Ιου-*
νίου libri; Οὐίνιος, commate deletο, ci. Casaubonus, idem scribens
Φιλοποίμην (cf. Suet. l. c., Cass. D. 47, 7, 4) pro Φιλήμων, quod
tamen ex App. errore videtur natum 19 ἃς] οἷας ci. Nauck, bene

9 quis Appius fuerit, incertum, sed cf. Ribbeck n. 400;
Schw., quem secutus est Kloeveborn p. 113, intellexit Urbinum
Panapionem 17 de T. Vinio cf. Ribbeck n. 124

43 a. C.

- χρημάτων ἢ βιβλίων ἔχουσι φυλακὴν· καὶ νυκτὸς
 188 ἔτρεφε μέχρι τῶν σπονδῶν. ἕτερος δὲ ἀπελεύθερος,
 τάφον δεσπότην φυλάσσων, τὸν δεσπότην προγρα-
 φέντα ἐφύλασσε ἐν τῷ τάφῳ μετὰ τοῦ πατρὸς.
 189 Λουκρήτιος ἀλώμενος σὺν δυσὶ θεράπουσιν ἀγαθοῖς 5
 ὑπὸ ἀπορίας τῶν τροφῶν ἦει πρὸς τὴν γυναικα,
 φορέῳ φερόμενος ὑπὸ τῶν οἰκετῶν οἷά τις ἄρρωστος,
 ἐς τὴν πόλιν. ἐνὸς δὲ τῶν φερόντων τὸ σκέλος συν-
 190 τριβέντος τῷ ἑτέρῳ τὴν χεῖρα ἐπιθεὶς ἦει. παρὰ δὲ
 ταῖς πύλαις γενόμενος, ἔνθα αὐτοῦ καὶ ὁ πατήρ ὑπὸ 10
 Σύλλα προγραφεὶς ἐαλῶκει, εἶδε λόχον ὀπλιτῶν ἐκτρέ-
 χοντα καὶ πρὸς τὸ συγκύρημα τοῦ τόπου καταπλαγεὶς
 191 συνεκρούθη μετὰ τοῦ θεράποντος ἐν τάφῳ. τυμβω-
 ρύχων δὲ τοὺς τάφους ἐρευνωμένων, ὁ θεράπων ἑαυτὸν
 τοῖς τυμβωρύχοις παρέσχε περιδύειν, μέχρι Λουκρήτιον 15
 192 ἐπὶ τὰς πύλας διαφυγεῖν. ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ὁ Λουκρήτιος
 περιμείνας τε καὶ τῆς ἑαυτοῦ μερισάμενος ἐσθῆτος, ἤκε
 πρὸς τὴν γυναικα καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐκρύπτετο ἐπὶ διπλῆς
 ὀροφῆς μεταξὺ, μέχρι τινὲς αὐτὸν ἐκρύσαντο παρὰ τῶν
 προγραψάντων. καὶ ὕστερον ἐπὶ εἰρήνης ὑπάτευσεν. 20
 193 Σέργιος δὲ ἐκρούθη παρ' αὐτῷ Ἀντωνίῳ, μέχρι 45
 Πλάγκον ὑπατεύοντα ὁ Ἀντώνιος ἐπεισε κάθοδον
 αὐτῷ ψηφίσασθαι. καὶ ἐπὶ τῷδε ὁ Σέργιος ὕστερον,
 ἐν τῇ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου στάσει, τῆς βουλῆς
 ψηφισομένης εἶναι πολέμιον τὸν Ἀντώνιον, μόνος τὴν 25
 ἀπολύουσαν ἔφερε φανερώς.

2 δὲ om. EFCi   10 ἔνθα καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ E
 18 ἐπὶ susp. Mend., ἐπὶ <κοιτῶνος> διπλῆς etc. ci. Keil; Val.
 Max. 6, 7, 2: 'inter cameram et tectum cubiculi abditum'
 20 <καὶ> ὑπάτευσεν maluit Mend., non male

5 est Q. Lucretius Q. f. Vespillo, cf. Willems I p. 541 n. 402,
 cf. II § 225

καὶ οἷδε μὲν οὕτως ἐσώζοντο, Πομπώνιος δὲ εἰς 194
στρατηγοῦ σχῆμα κοσμήσας ἑαυτὸν καὶ τοὺς θεράπον-
τας ἐς ὑπηρέτας σκευάσας τὴν πόλιν ὥς στρατηγὸς
ὑπὸ ῥαβδούχοις διήλθεν, ἐπιθλιβόντων αὐτὸν τῶν
5 ὑπηρετῶν, ἵνα μὴ γνωσθῇ πρὸς ἑτέρου, καὶ παρὰ
ταῖς πύλαις ὀχημάτων τε δημοσίων ἐπέβη καὶ τὴν Ἰτα-
λίαν διώδευσεν, ἀποδεχομένων αὐτὸν καὶ παραπεμπόν-
των ἀπάντων οἷα στρατηγὸν ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν
ἐπὶ σπονδὰς ἐς Πομπήιον ἀπεσταλμένον, μέχρι καὶ
46 δημοσίᾳ τριήρει διέπλευσε πρὸς ἐκεῖνον. Ἀπουλήιος 195
δὲ καὶ Ἀρρουντίος ὑποκριθέντες εἶναι λοχαγοὶ καὶ
τοὺς θεράποντας ἐς στρατιώτας σκευάσαντες, τὰς μὲν
πύλας διέδραμον ὥς λοχαγοὶ διώκοντες ἑτέρους, τὴν
δὲ λοιπὴν ὁδὸν διελόμενοι τοὺς δεσμώτας ἐξέλκουν καὶ
15 τοὺς ἀποδράντας συνέλεγον, μέχρι χειρὸς ἱκανῆς ἑκα-
τέρῳ γενομένης σημειᾷ τε ἦν ἤδη καὶ ὅπλα καὶ ὄψις
στρατοῦ. χωρῶν δὲ ἑκάτερος αὐτῶν ἐπὶ θάλασσαν, 196
ἀμφὶ τινι λόφῳ σταθμεύουσι, μεγάλῳ δέει καθορῶν-
τες ἀλλήλους. ἅμα δὲ ἔφ' περινεύοντες ἐκ τοῦ λόφου
20 ἔδοξαν ἀλλήλους ἑκάτερος στρατὸν ἐπὶ σφῶς ἐπιπεμ-
φθέντα εἶναι καὶ συμπλακέντες ἐμάχοντο, μέχρι ποτε

4 αὐτῶν bf 5 πρὸς ἑτέρων ci. Mend., inut. 6 τὰς
πύλας, corr. in ταῖς πύλαις, B 10 διέπλευσεν ὡς ἐκεῖνον V
11 ἀρουντίος EV 15 ἀποδράσαντας EFOi, corr. Bk.
16 sq. ἤδη καὶ ὄψις στρατοῦ καὶ ὅπλα V 19 περινεύοντες
susp. Musgr., περινεύοντος, ut videtur, f 20 ἀλλήλους ci. Schw.,
ἀλλήλους fort. post ἔγνωσαν p. 432, 1 collocandum ci. Mend. At
omnia bene habent, cf. Plat. Prot. p. 323 C 'ὅσα γὰρ ἡγούνται
ἀλλήλους κακὰ ἔχειν ἀνθρώποι φύσει ἢ τύχῃ' et ad ἑκάτερος
cf. II § 633 etc.

1 de M. Pomponio (Caes. b. c. 3, 101) cogitat Willems I
p. 542 n. 406, ad Sentium Saturninum Vetulonem haec transfert
Val. Max. 7, 3, 9 10 sq. Apuleius et Arruntius qui fuerint, in-
certum, sed cf. Kloeve Korn p. 83 sqq., 100 sq., Ribbeck n. 112. 113

43 a. C.

- ἔγνωσαν καὶ τὰ ὄπλα ἀπερρίπτουν καὶ ὠλοφύροντο
καὶ τὴν τύχην ὡς ἐπιβαροῦσάν σφισιν ἐς ἅπαντα ἐπ-
197 εμέμφοντο. διαπλεύσαντες δὲ ὁ μὲν ἐς Βροῦτον, ὁ δ' ἐς
Πομπήιον, ὁ μὲν τῷ Πομπηίῳ συγκατῆλθεν, ὁ δὲ
ἐστρατήγησε τῷ Βρούτῳ Βιθυνίας καὶ Βρούτου πεσόν- 5
198 τος Ἀντωνίῳ παραδούς Βιθυνίαν κατήχθη. Οὐεντί-
διον δὲ ἀπελεύθερος εὐθύς μὲν προγραφέντα κατέδησεν
ὡς παραδώσων τοῖς σφαγεῦσι, νυκτὸς δὲ τοὺς θεράποντας
ἔπεισε καὶ ἐσκέυασεν ὡς ὀπλίτας καὶ τὸν δεσπότην ὡς
λοχαγὸν ἐξήγαγε· τὴν τε ἄλλην Ἰταλίαν μέχρι Σικελίας 10
διώδυσαν καὶ συγκατέλυσαν πολλάκις ἑτέροις λοχα-
γοῖς ζητοῦσιν Οὐεντίδιον.
- 199 ἕτερον ἐν τάφῳ κρύπτων ἀπελεύθερος, οὐ φέροντα 47
φαντασίαν τάφου, μετήγαγεν ἐς φαῦλον οἶκημα μισθω-
τόν. στρατιώτου δ' αὐτῷ παρακατοικισθέντος, οὐδὲ 15
τοῦτον φέρων τὸν φόβον ἐς θαυμαστὴν τόλμαν ἐκ
δειλλας μετέβαλε καὶ κειράμενος ἡγεῖτο ἐν αὐτῇ Ῥώμῃ
200 διδασκαλείου μέχρι τῶν σπονδῶν. Οὐολούσιος δὲ ἀγο-
ρανομῶν προεγράφη καὶ φίλον ὀργιαστὴν τῆς Ἰσίδος
ἔχων ἤτησε τὴν στολὴν καὶ τὰς ὀθόνας ἐνέδυ τὰς 20
ποδήρεις καὶ τὴν τοῦ κυνὸς κεφαλὴν ἐπέθετο καὶ
διήλθεν οὕτως ὀργιάζων αὐτῷ σχήματι ἐς Πομπήιον.

4 sq. ὁ δὲ ἐστρατήγησε τῷ Βρούτῳ hab. Bekker, Anecd. p. 174, 12, sed tamquam ex libro quinto desumpta 5 βιθυνίῳ (sic) f 6 κατηνέχθη F 9 ὡς ὀπλίτας] ἐς ὀπλίτας ci. Schw., rec. Bk. et Mend., quamquam Schw. t. III p. 834 ipse ὡς quoque bene habere concedit 12 ζητοῦσιν Schw. ex C: qui illum inquirebant, ζητοῦν- 13 τες EEOi, quod frustra defendebat Kratt p. 16; <ὡς> ζητοῦντες ci. Musgr., quod fort. praeferendum erat 15 αὐτοῦ a, αὐτὸ b f

18 est M. Volusius, cf. Val. Max. 7, 3, 8, v. etiam Suid. s. v. ἀγείρει, προῦργαφῃ, σεῖστορον, quae ad Aelianum rettulit Bernhardt, cf. t. II p. 1764

Σίτιον δὲ Καληνοί, πολίτην σφῶν ὄντα καὶ πολλὰ 201
 ἐς αὐτοὺς ἐκ περιουσίας δαψιλοῦς ἀναλώσαντα, ἐφύ-
 λασσον, σιδηροφοροῦντές τε ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῖς οἰκέ-
 ταις ἀπειλοῦντες καὶ τοὺς στρατιώτας ἀπερύνοντες ἀπὸ
 5 τῶν τειχῶν, μέχρι μαραινομένου τοῦ κακοῦ καὶ ἐς
 τοὺς τρεῖς ἐπρέσβευσαν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἔτυχον Σίτιον
 τῆς ἄλλης Ἰταλίας εἰργόμενον ἐν τῇ πατρίδι μένειν.

Σίτιος μὲν δὴ πρῶτος ἢ μόνος ἀνδρῶν ὅδε τῆς 202
 ξένης ἐφυγαδεύετο ἐν τῇ πατρίδι, Οὐάρρων δὲ ἦν φιλό-
 10 σοφός τε καὶ ἱστορίας συγγραφεύς, ἐστρατευμένος τε
 καλῶς καὶ ἐστρατηγηκώς, καὶ ἴσως διὰ ταῦτα ὡς ἐχθρὸς
 μοναρχίας προυγράφη. φιλοτιμουμένων δὲ αὐτὸν ὑπο- 203
 δέξασθαι τῶν γνωρίμων καὶ διεριζόντων ἐς ἀλλήλους,
 Καληνὸς ἐξενίκησε καὶ εἶχεν ἐν ἐπαύλει, ἔνθα Ἀντώ-
 15 νιος, ὅτε διοδεύοι, κατήγετο· καὶ τὸν Οὐάρρωνα οὐδεὶς
 ἔνδον ὄντα ἐνέφηνε θεράπων, οὔτε αὐτοῦ Οὐάρρωνος
 οὔτε Καληνοῦ.

48 Οὐεργίνιος δέ, ἀνὴρ ἡδὺς εἰπεῖν, τοὺς οἰκέτας ἐδί- 204
 δασκευ, ὅτι κτείναντες μὲν αὐτὸν δι' ὀλίγα χρήματα
 20 οὐκ ἀσφαλῆ μύσους τε πίμπλονται καὶ φόβων ἐς ὕστε-
 ρον μεγάλων, περισώσαντες δὲ δόξης τε εὐσεβοῦς καὶ
 ἐλπίδων ἀγαθῶν καὶ χρημάτων ὕστερον πολὺ πλεόνων
 τε καὶ ἀσφαλεστέρων. οἱ μὲν δὴ συνέφευγον ὡς ὁμο- 205
 δούλῳ καὶ γνωρισθέντος αὐτοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν πρὸς
 25 τοὺς ὀπλίτας ἀπεμάχοντο· ὃ δὲ ληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὀπλι-
 τῶν ἐδίδασκε κάκείνους, ὅτι κατὰ μὲν ἔχθραν αὐτὸν
 οὐκ ἀνελοῦσιν, ἀλλὰ χρημάτων οὔνεκα μόνων, χρή-
 ματα δὲ αὐτοῖς εἶη δικαιότερα καὶ πλέονα λαβεῖν ἐπὶ

1. 6. 8 σίτιον V; de Caesetio cogitavit Schw. 8 ἢ] καὶ ci.
 Herw. p. 72, fort. recte, cf. I § 481 et Zerdik p. 20 9 Varro C,
 οὐαρίων EFOi, const. 18 ἡδὺς] δεινός E, sed in mg.: γρ. ἡδὺς
 19. 26 αὐτὸν libri, correxi 20 μίσους a πίμπλονται EFi

43 a. C.

- θάλασσαν ἐλθοῦσιν, “ἔνθα μοι τὸ γύναιον”, ἔφη, “ναῦν
 206 φέρουσα χρημάτων συνετάξατο”. καὶ αὐτῷ καὶ οἷδε
 πεισθέντες κατήεσαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἡ γυνὴ δὲ
 ἀφῆκτο μὲν ἐπὶ τὴν ἡίονα κατὰ τὸ συγκείμενον, βρα-
 δύνοντος δὲ τοῦ Οὐεργινίου, νομίσασα αὐτὸν ἐς Πομ- 5
 πῆιον προπεπλευκέναι ἀνήγετο, θεράπωντα ὅμως ἐπὶ
 207 τῆς ἡίονος ἐξαγγέλλειν ὑπολιποῦσα. καὶ ὁ θεράπων
 τὸν Οὐεργίνιον ἰδὼν ἀνέθορέ τε ὥς ἐς δεσπότην καὶ
 τὴν ναῦν ἐδείκνυνεν ὥς ὀρωμένην καὶ τὴν γυναικα
 ἔφραζε καὶ τὰ χρήματα καὶ αὐτὸς ἐφ’ ὅτῳ κατελείφθη. 10
 208 οἱ δὲ ἐπίστευον ἅπασιν ἤδη, καὶ τὸν Οὐεργίνιον ἀξιοῦντα
 σφᾶς περιμένειν, ἔσπε μετακληθεῖν τὸ γύναιον, ἢ συν-
 ελθεῖν οἱ πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τὰ χρήματα, ἐσβάντες ἐς
 σκάφος παρέπεμπον ἐς Σικελίαν, ἐρέσσοντες φιλοπόνως·
 ἐκεῖ δὲ ἔτυχόν τε τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ οὐκ ἀπέστη- 15
 σαν ἔτι θεραπεύοντες αὐτὸν μέχρι τῶν σπονδῶν.
 209 Ῥέβιλον δὲ ναύκληρος ἐς τὴν ναῦν ὑποδεξάμενος
 ὥς διοίσων ἐς Σικελίαν ἦτει χρήματα, μηνύσειν ἀπει-
 λῶν, εἰ μὴ λάβοι. ὁ δέ, οἷόν τι καὶ Θεμιστοκλῆς
 φεύγων ἐποίησεν, ἀντηπεῖλει μηνύσειν, ὅτι αὐτὸν ἐπὶ 20
 χρήμασιν ἄγοι, μέχρι δέσας ὁ ναύκληρος διέσωσεν ἐς
 Πομπήιον.

1 sq. ναῦν φέρουσα χρημάτων] *nauem pecuniis stipatam de-*
uehit C, unde aut γέμουσαν χρημάτων aut φέρουσα (vel φέρου-
 σαν) χρήματα ci. Schw.; Mend. plura intercidisce putavit, sed
 iunge ναῦν χρημάτων, cf. Lib. c. 99 σκάφας φρυγάνων καὶ στυπ-
 πίου, infra § 359 etc. (Kratt p. 12); μοι συνετάξατο est ‘mecum con-
 dixit’ 9 ὥς ὀρωμένην] *a longe recedentem* vertit C, ἔτι ὀρωμένην
 ci. Mend. 15 τε om. i 17 Ῥέβιλον Freinsh. Suppl. Liv.
 CXX, 97, ῥεβοῦλον libri 19 Θεμιστοκλῆς, στο supraser., B
 20 αὐτὸν EFOi, cum C corr. Mend.

17 Ῥέβιλον] fratrem C. Caninii Rebili cos. suff. a. 709/45
 esse ci. Drumann II² p. 90 n. 4 19 Θεμιστοκλῆς] cf. Thuc. 1, 137

49 Μᾶρκος δὲ Βρούτῳ στρατηγῶν προεγγράπτο μὲν 210
καὶ ὅδε διὰ τούδε, ἡττωμένου δὲ τοῦ Βρούτου συλλαμ-
βανόμενος ὑπεκρίνατο εἶναι θεράπων, καὶ αὐτὸν ὠνή-
σατο Βαρβούλας. δεξιὸν δὲ ὀρῶν ἐπέστησε τοῖς ὁμο- 211
5 δούλοις καὶ χρήματα διοικεῖν ἔδωκεν· δεινὸν δὲ ἐν
ἅπασιν καὶ συνετὸν ὄντα ὑπὲρ θεράποντος φύσιν ὑπ-
ενόει καὶ ἐπήλπιζεν, εἰ τῶν προγεγραμμένων τις εἴη,
περισώσειν ὁμολογῆσαντα. ἀπομαχόμενον δὲ ἰσχυρῶς 212
καὶ γένος ἀναπλάσσοντα καὶ ὄνομα καὶ προτέρους δε-
10 σπότης ἐς Ῥώμην ἐπήγετο, ἐλπίσας ὀκνήσειν ἐς Ῥώμην
ἀφικέσθαι προγεγραμμένον. ὃ δὲ εἶπετο καὶ ὥς. περὶ 213
δὲ τὰς πύλας τῶν ὑπαντῶντων τις φίλων Βαρβούλα,
θεασάμενος τὸν Μᾶρκον ὡς οἰκέτην αὐτῷ παρεστῶτα,
κρύφα ἐμήνυσσε τῷ Βαρβούλᾳ. ὃ δὲ ἐδεήθη Καίσαρος
15 δι' ᾧ ᾗ γρίππα, καὶ ἀφείθη τῆς προγραφῆς ὁ Μᾶρκος,
καὶ φίλος ἐγίνετο Καίσαρι καὶ μετ' οὐ πολὺ καὶ
στρατηγὸς ἦν ἐπὶ Ἀντωνίῳ περὶ Ἀκτίον. ἐστρατήγει δὲ 214
καὶ Ἀντωνίῳ Βαρβούλας, καὶ ἡ τύχη περιῆλθεν ἐς τὸ
ὅμοιον ἀμφοτέροις· Βαρβούλας τε γὰρ ἡττηθέντος Ἀν-
20 τωνίου λαμβανόμενος ὑπεκρίνατο οἰκέτης εἶναι, καὶ ὁ
Μᾶρκος αὐτὸν ὡς ἀγνοῶν ὠνήσατο, ἐκθέμενος δὲ
ἅπαντα τῷ Καίσαρι ἤτησέ τε καὶ ἔτυχε τοῖς ὁμοίοις
τὸν Βαρβούλαν ἀμείψασθαι.

2 ἡττημένου ci. Mend., cf. praeft. 11 ἀφικέσθαι Mend.,
ἀφίξεσθαι EFOi προγεγραμμένος EFi 12 δὲ] δὴ ab .
τῶν ὑπαντῶντων τις Gel., τῶν ὑπᾶτων τῶν τις libri

1 M. Lollius cos. a. 733/21 intellexit Borghesi V p. 289 sq. Barbulamque eius collegam Q. Aemilius Lepidum (varia alia idem conieciat I p. 394 sq.); de M. Claudio Marcello Aesernino cos. a. 732/22 et eius collega L. Arruntio (Barbula?) cogitavit Ribbeck n. 148. 146. Valde incertum, cf. etiam Gardthausen, Augustus II, 1 p. 209 adn. 29 17 sq. cf. ad p. 423, 20

43 a. C.

- 215 τοῖσδε μὲν οὖν ἡ συντυχία τῶν ὁμοίων καὶ ἐς τὸ
ἔπειτα παρέμεινεν· ἤρξαν γὰρ τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν ἐν
ἅστει οἱ δύο ὁμοῦ· Βαλβίνῳ δέ, ἐκφυγόντι καὶ κατ- 50
ελθόντι σὺν Πομπηίῳ καὶ ὑπατεύοντι οὐ πολὺ ὕστερον,
Λέπιδος ἰδιώτης ὑπὸ Καίσαρος ἐκ δυνάστου γενόμενος 5
216 ὑπὸ τοιαύτῃ ἀνάγκῃ παρέστη. Μαικήνας ἐδίωκε τὸν
Λεπίδου παῖδα βουλευσέως ἐπὶ Καίσαρι, ἐδίωκε δὲ καὶ
τὴν μητέρα τῷ παιδί συνεγνωκέναι· Λεπίδου γὰρ αὐ-
217 τοῦ ἄρα ὡς ἀσθενοῦς ὑπερεώρα. τὸν μὲν δὴ παῖδα ὁ
Μαικήνας ἐς Ἄκτιον ἔπεμπε τῷ Καίσαρι, τὴν δὲ μη- 10
τέρα, ἵνα μὴ ἄγοιτο οὐσα γυνή, ἐγγύην ἦται παρὰ τῷ
218 ὑπάτῳ πρὸς Καίσαρα ἀφίξεσθαι. οὐδενὸς δὲ τὴν ἐγ-
γύην ὑφισταμένου, ὁ Λέπιδος ἀμφὶ τὰς Βαλβίνου θύρας
ἐτρέβετο πολλάκις καὶ δικάζοντι παρίστατο καὶ διωθου-
μένων αὐτὸν ἐς πολὺ τῶν ὑπηρετῶν μόλις εἶπεν· “ἐμοὶ 15
μὲν καὶ οἱ κατήγοροι μαρτυροῦσιν ἐπιείκεια, οὐδὲ
γυναικί με ἢ παιδί συγγνωῖναι λέγοντες· σὲ δὲ οὐκ ἐγὼ
219 μὲν προέγραψα, κάτω δὲ εἰμι τῶν προγραφέντων. ἀλλ’
ἐς τὴν ἀνθρώπειον τύχην ἀφορῶν καὶ ἐς ἐμὲ σοὶ παρ-
εστῶτα, χάρισαι μοι τὴν γυναῖκα ἀπαντήσῃν ἐς Καί- 20
σαρα ἐγγνωμένῃ ἢ μετ’ ἐκείνης ἀπελθεῖν δεομένῳ”.
ταῦτα ἔτι τοῦ Λεπίδου λέγοντος, οὐκ ἐνεγκὼν τὴν
μεταβολὴν ὁ Βαλβῖνος ἀπέλυσε τῆς ἐγγύης τὴν γυναῖκα.

2 sq. ἐν ἄστῳ (sic) B   6 ὑπέστη a   7 ἐπιβουλευσέως ci.
Wannowski, Ant. Rom. p. 138 adn. 1, inut.   11 ἐγγύην ἦται
παρὰ] ἐγγυητὴν ἦται παρέχειν (παρασχεῖν Nauck) vel sim. ci.
Mend.   18 προγραφέντων E in mg., προγραφάντων ceteri
21 ἐλθεῖν ci. Mend.   δεομένῳ E, δεδεμένῳ ceteri

3 M. Titium cos. a. 723/31 intellexit Klovekorn p. 97 sq.,
L. Saenium cos. a. 724/30 post alios Ribbeck n. 284, item Gardt-
hausen, Augustus II, 1 p. 106 adn. 22, qui tamen p. 246 adn. 1
dubitationem movit, verbis certe ἐς Ἄκτιον (v. 10) errorem
Appiani subesse ratus

51 Κικέρων δὲ ὁ Κικέρωνος προαπέσταλτο μὲν ὑπὸ τοῦ 220
 πατρὸς ἐς τὴν Ἑλλάδα, τοιάδε ἔσσεσθαι προσδοκῶντος·
 ἀπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐς Βροῦτον καὶ μετὰ Βροῦτον ἀπο-
 θανόντα ἐς Πομπήιον ἐλθὼν τιμῆς παρ' ἐκατέρῳ καὶ
 5 στρατηγίας ἤξιοῦτο. ἐπὶ δὲ ἐκείνοις αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐς 221
 ἀπολογία τῆς Κικέρωνος ἐκδόσεως ἱερέα τε εὐθύς ἀπ-
 ἔφηνε καὶ ὑπατον οὐ πολὺ ὕστερον καὶ Συρίας στρατη-
 γόν· καὶ τὴν Ἀντωνίου περὶ Ἀκτιον συμφορὰν ἐπιστα-
 λείσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὁ Κικέρων ὅδε ὑπατεύων ἀν-
 10 ἔγνω τε τῷ δήμῳ καὶ προύθηκεν ἐπὶ τοῦ βήματος, ἔνθα 222
 πρότερον ἢ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ προύκειτο κεφαλὴ. Ἄπ-
 πιος δὲ διένειμε τοῖς θεράπονσιν τὰ ὄντα καὶ μετ' αὐτῶν
 ἐς Σικελίαν ἔπλει. χειμῶνος δὲ ἐπιλαβόντος ἐπιβουλευόν-
 τες οἱ θεράποντες τοῖς χρήμασιν ἐς σκάφος ἐνέθεντο
 15 τὸν Ἄππιον, ὥς ἐς ἀσφαλεστέραν ἐλπίδα μεταφέροντες.
 καὶ συνέβη τῷ μὲν ἐκ παραλόγου διαπλεῦσαι, τοῖς δὲ
 ἀπολέσθαι τῆς νεῶς διαλυθείσης. Πούπλιος δὲ ὁ τα- 223
 μίας Βρούτου, τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον αὐτὸν πειθόν-
 των προδοῦναι Βροῦτον οὐκ ἀνασχόμενος, διὰ τόδε καὶ
 20 προεγράφη καὶ κατήχθη καὶ Καίσαρι φίλος ἐρίγνετο
 καὶ ἐπιόντι ποτὲ τῷ Καίσαρι προύθηκεν εἰκόνας Βρού-
 του καὶ ἐπηνέθη καὶ ἐπὶ τῷδε ὑπὸ τοῦ Καίσαρος.

10 προύθηκεν] *seditque* C, i. e. προνικάθητο 11 κεφαλὴ]
caput manusque C, hoc et fort. etiam illud sumens ex § 80

14 ἀνέθεντο V 19 sq. admodum abruptam narrationem esse
 dixit Mend., sed App. videtur consulto tam breviter et astrictè
 narraſſe 21 ἐσιόντι ci. Schw., sed cf. ad I § 269

6 ἱερέα] i. e. pontificem, non augurem, cf. Habel, Bresl.
 philol. Abhandl. III, 1 p. 5 adn. 3 7 Συρίας στρατηγόν] de
 tempore cf. Schürer, Gesch. d. jüd. Volkes I³ p. 317 sq.

11 Appius quis fuerit, incertum est, cf. Ribbeck n. 255; v. etiam
 ad V § 5 17 Πούπλιος] immo Lucius sc. Sestius, cf. Cass.
 D. 53, 32, 4 et Boiss. ad h. l.

43 a. C.

224

τὰ μὲν δὴ παρὰ δόξαν τισὶ τῶν προγραφέντων εἰς
 τε κίνδυνον καὶ σωτηρίαν γενόμενα, πολλὰ καὶ ἄλλα
 παραλιπόντι τοιάδε μάλιστα ἦν· γιγνομένων δὲ τοῦ- 52
 των ἐν Ῥώμῃ, καὶ τὰ ὑπερόρια πάντα πολέμοις διὰ
 τήνδε τὴν στάσιν ἐδουεῖτο· καὶ τῶν πολέμων οἱ με- 5
 ζους ἦσαν ἀμφὶ τε Λιβύην Κορνιφικίου πρὸς Σέξστιον
 καὶ ἐν Συρία Κασσίου πρὸς Δολοβέλλαν καὶ περὶ
 225 Σικελίαν Πομπηίου. πάθῃ τε πολλὰ συνηνέχθη πό-
 λεσιν ἐκ δοριαλωσίας, ὑπεριδόντι δὲ τῶν ἐλασσόνων
 τὰ μέγιστα δὴ καὶ δι' ἀξίωσιν τῶν ἄλλων περιφανέ- 10
 στατα Λαοδικεῦσι καὶ Ταρσεῦσι καὶ Ῥοδίοις καὶ Πατα-
 ρεῦσι καὶ Ξανθίοις. καὶ αὐτῶν ἕκαστα, ὡς ἐν κεφα-
 λαίῳ συναγαγόντι φράσαι, τοιάδε ἦν.

226

Λιβύης Ῥωμαῖοι τὴν μὲν ἔτι καλοῦσι παλαιάν, ὅσῃν 53
 Καρχηδονίους ἀφείλοντο· ἦν δὲ Ἰόβας εἶχεν, ὅστερόν 15

46 a. C.

τε ἔλαβον ἐπὶ Γαῖου Καίσαρος καὶ διὰ τοῦτο νέαν
 προσαγορεύουσι Λιβύην· εἶη δ' ἂν τῆς Νομαδικῆς.

227

Σέξστιος οὖν ὑπὸ Καίσαρι τῆς νέας ἡγούμενος ἦται
 Κορνιφικίον ἐκστῆναί οἱ τῆς παλαιᾶς, ὡς Λιβύης ἀπά-

43 a. C.

σης ἐν τῇ λήξει τῶν τριῶν ἀνδρῶν Καίσαρι νενεμη- 20
 μένης. ὃ δὲ οὔτε τὴν λῆξιν ἔφη γινώσκειν τῶν τριῶν

ἐφ' ἑαυτῶν πεποιημένων, οὔτε τὴν ἀρχὴν παρὰ τῆς

228

βουλῆς λαβὼν ἄλλῳ μεθήσειν χωρὶς αὐτῆς. ἐκ μὲν δὴ
 τούτων ἀλλήλοις ἐπολέμουν, στρατὸν δὲ εἶχεν ὃ μὲν

3 παραλιπόντα b 8 in Πομπηίου desinunt EF

9 δὲ om. i 14 ὅσης ed. Did., errore, ut videtur 16 τε delendum
 ci. Mend., certe molestum est, cf. ad § 108; καὶ potius del. Keil,
 post Καίσαρος, non post εἶχεν v. 15, interpungens διατοῦτον
 (sic) B 17 est autem Numidica C, unde ἡ Νομαδική vel ἡ Λιβύη
 Νομαδική ci. Schw., cf. Marquardt, R. Staatsverw. I² p. 466
 22 πεποιημένην ab² οὔτε Bk., οὐδὲ Oi, idem vitium V § 38

§ 226 sqq. de Q. Cornificio et hoc bello cf. Ganter (v. ad III
 § 351) diss. p. 18 sqq., Philol. p. 132 sqq.

βαρύν τε καὶ πλεονα, ὁ δὲ Σέξστιος κονφότερόν τε καὶ
ὀλιγώτερον, ᾧ δὴ καὶ τὰ μεσόγαια τοῦ Κορνιφικίου
περιῶν ἀφίστη καὶ Οὐεντίδιον, στρατηγὸν τοῦ Κορνι-
φικίου, μετὰ πλειόνων ἐπελθόντα ἀπεμάχετο πολιορ-
5 κούμενος. ἐδήν δὲ καὶ Ἀαίλιος, ἕτερος τοῦ Κορνι- 229
φικίου στρατηγός, τὴν Σεξστίου Λιβύην καὶ Κίριαν
54 περικαθήμενος ἐπολιόρκει. καὶ πάντες ἐπρέσβευον περὶ 230
συμμαχίας ἔς τε Ἀραβίωνα βασιλέα καὶ τοὺς καλου-
μένους Σιττιανούς, οἱ ἀπὸ τοιαῦδε συντυχίας οὕτως
10 ὠνομάζοντο. Σίττιος ἐν Ῥώμῃ δίκην ἰδίαν οὐχ ὑποστάς 231
ἔφυγε καὶ στρατὸν ἀγέρας ἔκ τε αὐτῆς Ἰταλίας καὶ
Ἰβηρίας ἔς Λιβύην διέπλευσε καὶ τοῖς Λιβύων βασι-
λεῦσι πολεμοῦσιν ἀλλήλοις ἀνὰ μέρος συνεμάχει. αἰ
δὲ οἷς προσδοίτο νικάντων, ὁ Σίττιος ἐπὶ ὀνόματος
15 ἐγγίνετο, καὶ ὁ στρατὸς αὐτῷ γηγύμναστο λαμπρῶς.
Γαῖῳ τε Καίσαρι διώκοντι τοὺς Πομπηιανούς ἐν Λιβύῃ 232
συνεμάχησε καὶ Σαβόρραν, Ἰόβα στρατηγὸν διώνυμον, 46 a. C.
ἀνεῖλε καὶ γέρας τούτων ἔλαβε παρὰ Καίσαρος τὴν
Μασανάσσου γῆν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλὰ τὸ κράτιστον αὐ-
20 τῆς. Μασανάσσης δ' ἦν Ἀραβίωνος τοῦδε πατήρ, Ἰόβα 233
σύμμαχος, καὶ αὐτοῦ τὴν χώραν ὁ Καῖσαρ τῷδε τῷ

2 μεσόγαια const. scr. Mend., cf. ad § 427 3 περιῶν af
4 ἐπελθόντα Musgr., ἐπελθόντα οἱ Mend. ex C: cum pluribus
in eum irrudentem, ἐπελθόντων Oi 8 <ἐς> τοὺς ci. Mend.,
sed cf. ad I § 269 10 ἰδίων i 12 <ἐξ> Ἰβηρίας ci. Mend.
(cf. v. 8) 17 σαβόρραν V, Soborram C 18 τοῦ ante Καίσαρος
add. i 19. 20 μασανάσσου (-ης) Bb, μασανάσσου V, μανάσσου Caf
(nec Vat 141 sibi constat); Μασαννάσας tit. Delph. ap. Dittenberger,
Syll. inscr. gr. I² n. 305, 1, cf. etiam Rhein. Mus. 36 (1881) p. 145

10 est P. Sittius Nucerinus, cf. Sall. Cat. c. 21, bell. Afric.
c. 36, Cass. D. 43, 3 20 Masinissa idem est ac Masintha (Suet.
Div. Iul. 71), cf. F. v. Duhn, De Menelai itinere Aegypto, diss.
Bonn. 1874, sent. contr. 10, Biereye, Res Numid. et Mauret.,
diss. Hal. 1885, p. 13 sqq.

46 α. C.

Σιττίῳ καὶ Βόκχῳ, Μαυρουσίῳ βασιλεῖ, δεδώρητο·
 καὶ τὸ μέρος ὃ Σίττιος τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀνδράσιν ἐπι-
 234 διεῖλεν. Ἀραβίων δὲ τότε μὲν ἐς Ἰβηρίαν ἐξέφυγε πρὸς
 τοὺς παῖδας τοὺς Πομπηίου, Γαῖον δὲ Καίσαρος ἀν-
 44 α. C. αἰρεθέντος ἐς Λιβύην ἐπανήλθε καὶ Λιβύων τινὰς αἰὲ 5
 τῷ νεωτέρῳ Πομπηίῳ πέμπων ἐς Ἰβηρίαν καὶ γεγυμνα-
 σμένους ἀπολαμβάνων Βόκχον ἀφήρητο τὴν χώραν
 235 καὶ Σίττιον ἀνηρόκει δόλῳ. εὐνοὺς δὲ ὢν τοῖς Πομ-
 πηιανοῖς διὰ τάδε, κατεγίνωσκεν αἰὲ τῆς μοίρας ὥς
 ἀτυχούσης ἀμειλλκτως καὶ Σεξέστιῳ προσέθετο, εὐμενι- 10
 ζόμενος δι' αὐτοῦ Καίσαρα. προσέθεντο δὲ καὶ οἱ
 Σιττιανοί, κατ' εὐνοίαν οἷδε πατρώαν τοῦ Καίσαρος.
 236 θαρρήσας οὖν ὃ Σεξέστιος ἐξῆι τῆς πολιορκίας ἐς 55
 42 α. C. μάχην καὶ πεσόντος τοῦ Οὐεντιδίου καὶ τοῦ στρατοῦ
 φεύγοντος ὑπ' ἀναρχίας, εἶπετο κτείνων τε καὶ ζω- 15
 γρῶν. καὶ τάδε μαθὼν ὁ Λαίλιος διέλυε τὴν τῆς Κίρ-
 237 τῆς πολιορκίαν καὶ ἐχώρει πρὸς τὸν Κορνιφίκιον. ὃ
 δὲ Σεξέστιος ἐπαιρόμενος τοῖς γεγονόσιν ἐπ' αὐτὸν ἤδη
 τὸν Κορνιφίκιον ἐς Ἰτύκην ἤει καὶ ἀντεστρατοπέδενε
 238 μετὰ πλειόνων ὄντι. Λαίλιον δὲ τοῦ Κορνιφικίου μετὰ 20
 τῶν ἱππέων πέμψαντος ἐς τινα κατάσκειψιν, ὃ Σεξέστιος
 Ἀραβίωνα ἔπεμψεν ἱππομαχεῖν τῷ Λαίλῳ κατὰ μέτ-
 ωπον καὶ αὐτὸς ἤει μετὰ τῶν εὐζώνων ἐς τὰ πλάγια
 τῆς ἱππομαχίας καὶ ἐμβαλὼν ἐθορύβει, μέχρ' ὅτε τὸν Λαί-
 λιον οὐχ ἡσσημένον πω δεῖσαι περὶ τῆς ἀναχωρήσεως, 25
 μὴ ἀποκλεισθῆναι, καὶ λόφον ἐν μέσῳ καταλαβεῖν, Ἀρα-

4 τοὺς πομπηίου B, τοῦ πομπηίου ceteri 9 αἰ] ὁμῶς
 αὐτῶν desideravit Mend., sed αἰ referendum videtur ad ἀτυ-
 χούσης; collocatione App. hiatum fort. vitare studuit 10 καὶ
 σιττίῳ i, unde apparet C scripsisse: Sittio prioris filio 13 θαρ-
 ρήσας i 16 sq. κίρτας i

βίωνα δὲ ἀρτῶμενον αὐτοῦ κτεῖναι τε πολλοὺς καὶ τὸν
 λόφον περικυκλῶσαι. ὁρῶν δὲ ταῦτα ὁ Κορνιφίκιος 239
 ἐξήει τῷ πλέονι στρατῷ, βοηθήσων τῷ Λαίλιῳ· καὶ
 τοῦδε μὲν ὁ Σέξστιος ὀπισθεν γενόμενος ἐξήπτετο συν-
 5 τρέχων, καὶ αὐτὸν ἐπιστρεφόμενος ὁ Κορνιφίκιος ἀπ-
 56 εμάχετο μάλα κακοπαθῶς. ὁ δὲ Ἀραβίων ἐν τούτῳ 240
 πετροβάταις ἀνδράσιν ἀνέρπουσι διὰ κρημνῶν ἐς τὸ
 στρατόπεδον τοῦ Κορνιφίκιου παρέδν λαθῶν. καὶ Ῥώ-
 σκιος μὲν ὁ φύλαξ, τοῦ χάρακος ἀλισκομένου, τῶν ὑπ-
 10 ασπιστῶν τινι τὴν σφαγὴν ὑπέσχε καὶ ἀνηρέθη, ὁ δὲ
 Κορνιφίκιος τῇ μάχῃ κάμνων μετεπήδα πρὸς Λαίλιον
 ἐς τὸν κολωνόν, οὐκ εἰδώς πω περὶ τοῦ στρατοπέδου·
 μεταπηδῶντα δ' αὐτὸν οἱ τοῦ Ἀραβίωνος ἱππεῖς ἐπι-
 δραμόντες ἔκτειναν. καὶ γιγνόμενα ταῦτα ὁ Λαίλιος 241
 15 ἀπὸ τοῦ λόφου καθορῶν ἑαυτὸν διεχρήσατο. τῶν δ'
 ἀρχόντων πεσόντων ὁ στρατὸς κατὰ μέρη διέφυγεν· καὶ
 ὅσοι τῶν προγεγραμμένων ἦσαν παρὰ τῷ Κορνιφίκῳ,
 οἱ μὲν ἐς Σικελίαν διέπλεον, οἱ δ' ὅπη δύναιντο ἔκα-
 στος. ὁ δὲ Σέξστιος Ἀραβίωνα μὲν καὶ τοὺς Σιττιανούς 242
 20 ἐδωρεῖτο πολλοῖς λαφύροις, τὰς δὲ πόλεις τῷ Καίσαρι
 καθίστατο, συγγινώσκων ἀπάσαις.

τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἦν τῷ περὶ Λιβύην Σεξστίου καὶ 243
 Κορνιφίκιου πολέμου, βραχεῖ διὰ ταχυεργίαν δόξαντι
 57 εἶναι· τὰ δ' ἀμφὶ Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον, μικρὰ καὶ
 25 τῶν εἰρημένων ἀναλαμβάνοντι ἐς ὑπόμνημα, ἣν τοιάδε.
 ἐπειδὴ Γάιος Καῖσαρ ἀνήρητο, οἱ μὲν σφαγεῖς αὐτοῦ 244
 τὸ Καπιτώλιον κατέλαβον καὶ ψηφισθείσης αὐτοῖς 44 a. C.

1 πολλοὺς O, αὐτοὺς i 4 σέξστιος, sed i erasa, B ὀπι-
 θεν, σ ut videtur erasa, B 7 an <σὺν> πετροβάταις? 9 ἀλισκό-
 μενος ci. Mend., male 10 ὑπέσχε B, ὑπέστη Vi 19 σέξστος
 B, cf. ad v. 4 23 διὰ <τὴν> ταχυεργίαν ci. Mend. 27 αὐτοῖς]
 αὐτῆς (sic), sed i correctura inserta, B

44 a. C.

ἀμνηστίας κατέβησαν. ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ τῇ ἐκκομιδῇ
τοῦ σώματος ἐν οἴκῳ Καίσαρος γενόμενος ἐξήτει τοὺς
245 φονέας περιθέων. οἳ δὲ τότε μὲν ἡμύνοντο αὐτοὺς
ἀπὸ τῶν τεγῶν, εὐθὺς δὲ ἐξήεσαν αὐτῶν, ὅσοι στρα-
τηγεῖν ἐθνῶν ὑπὸ Καίσαρος αὐτοῦ κεχειροτόνηντο. 5
Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος ἐστρατήγουν μὲν ἔτι τῆς πό-
λεως, ἤρηντο δὲ ἐπὶ τῇ στρατηγίᾳ καὶ οἶδε ὑπὸ Γαῖου
Καίσαρος ἡγεῖσθαι Συρίας μὲν ὁ Κάσσιος, Μακεδονίας
246 δὲ ὁ Βροῦτος. οὔτε δὲ ἄρχειν πω τῶν ἐθνῶν πρὸ τοῦ
χρόνου δυνάμενοι οὔτε τὸν ἐν ἅστει φόβον ὑπομέ- 10
νοντες ἐξήεσαν ἔτι στρατηγοῦντες· καὶ αὐτοῖς ἐς εὐ-
πρέπειαν ἢ βουλὴ σίτου φροντίσαι προσέταξεν, ἵνα μὴ
247 τὸ ἐν μέσῳ διάστημα φεύγειν νομίζοιτο. οἰχομένων
δὲ αὐτῶν Συρία μὲν καὶ Μακεδονία εἰς τοὺς ὑπάτους
Ἀντώνιον τε καὶ Δολοβέλλαν μετεψηφίζετο, τῆς βουλῆς 15
πάνυ δυσχεραίνουσης, ἀντεδόθη δὲ ὅμως τοῖς ἀμφὶ
τὸν Κάσσιον Κυρήνη τε καὶ Κρήτη· ὧν ὑπεριδόντες
ὥς βραχυτέρων ἐκείνοι στρατὸν καὶ χρήματα ἡγείρον
248 ὥς ἐς Συρίαν καὶ Μακεδονίαν ἐσβαλοῦντες. καὶ οἳ 19
43 a. C. μὲν ἦσαν ἐν τούτοις, Τρεβώνιον δὲ ἐν Ἀσίᾳ κτείναν- 58
τος Δολοβέλλα καὶ Δέκμον Ἀντωνίου πολιορκοῦντος
ἐν Κελτοῖς, χαλεπαίνουσα ἡ βουλὴ Δολοβέλλαν μὲν
καὶ Ἀντώνιον ἐψηφίσαντο εἶναι πολεμίους, Βροῦτον
δὲ καὶ Κάσσιον ἐς τὰς προτέρας ἡγεμονίας ἐπανήγα-
γον καὶ Βρούτῳ τὴν Ἰλλυρίδα προσέθεσαν τοῖς τε 25
ἄλλοις πᾶσιν ἐκέλευσαν, ὅσοι Ῥωμαίοις ἡγεμονεύουσιν
ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἀπὸ τοῦ Ἰονίου μέχρι Συρίας,
249 ὑπακούειν, ἐς ὃ τι κελεύει Κάσσιος ἢ Βροῦτος. ἐπὶ δὲ

10 φόβον] φόνον i C 16 sq. τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον] i. e.
Bruto et Cassio 22 post Κελτοῖς add. C: ut a nobis prae-
missum est 28 κελένοι] cf. III § 260 extr.

§ 245 sqq. cf. III § 5. 19 sqq. 97 sqq. 258 sqq. 312 sqq.

τούτοις Κάσσιος φθάνει Δολοβέλλαν ἐς τὴν Συρίαν
 ἐμβαλὼν καὶ σημεῖα τῆς ἡγεμονίας ἀνέσχε καὶ δυώ-
 δεκα τέλη στρατοῦ Γαῖω Καίσαρι ἐκ πολλοῦ στρατευό-
 μενα καὶ γεγυμνασμένα προσέλαβεν ἀθρόως· οὗ τὸ 250
 5 μὲν ἐν αὐτῶν ὁ Καῖσαρ ἐν Συρίᾳ καταλελοιπεί, τὰ
 ἐς Παρθυαλοὺς ἤδη διανοοῦμενος, τὴν δὲ ἐπιμέλειαν
 αὐτοῦ ἐπιτέτραπτο μὲν Καικίλιος Βάσσος, τὸ δὲ ἀξίωμα
 εἶχε νεανίας αὐτοῦ Καίσαρος συγγενῆς, Σέξστος Ἰούλιος.
 ἐκδιαιτώμενος δὲ ὁ Ἰούλιος τὸ τέλος ἐς τρυφὴν ἐπ- 251
 10 ἤγετο ἀσχημόνως καὶ ἐπιμεμφομένῳ τῷ Βάσσῳ ποτὲ
 ἐνύβρισε· καὶ καλῶν ὕστερον, ἐπειδὴ βραδέως ὑπῆκουεν,
 ἄγειν αὐτὸν ἐκέλευεν ἔλκοντας. θορόβου δὲ ἀσχήμονος
 καὶ πληγῶν ἐς τὸν Βάσσον γενομένων οὐκ ἐνεγκοῦσα
 τὴν ὄψιν ἢ στρατιὰ τὸν Ἰούλιον συνηκόντισε. καὶ 252
 15 εὐθὺς ἦν μετάνοια καὶ δέος ἐκ τοῦ Καίσαρος. συνομό-
 σαντες οὖν ἀλλήλοις, εἰ μὴ τις αὐτοῖς συγγνώμη καὶ
 πίστις γένοιτο, διαγωνιεῖσθαι μέχρι θανάτου, τὸν Βάσ-
 σον ἐς ταῦτα συνηνάγκασαν. τέλος δὲ στρατεύσαντες 253
 ἕτερον, συνεγύμναζον ἄμφω καὶ Στάιον Μούρκον,
 20 ὑπὸ Καίσαρος αὐτοῖς σὺν τρισὶ τέλεσιν ἐπιπεμφθέντα,
 γενναίως ἀπεμάχοντο. Μούρκῳ δ' ἦκεν ἐπίκουρος Μάρ- 254
 κιος Κρίσπος ἐκ Βιθυνίας μετὰ τριῶν τελῶν ἄλλων, καὶ
 τὸν Βάσσον ἐπολιόρκουν ὁμοῦ πάντες ἔξ τέλεσιν ἤδη.

3 sq. ἐστρατευμένα maluit Mend., sed cf. praef. 4 οὗ]
 καὶ ci. Schw., quippe C; fort. ὧν scribendum, deleto αὐτῶν v. 5.
 Ceterum cf. III § 312—320, ubi eadem eisdem fere verbis con-
 cepta referuntur 7 κεκίλιος BiC, κικίλιος V 9sq. ἐκδιαιτώ-
 μενος δ' ἐς τρυφὴν ὁ Ἰούλιος τὸ τέλος ἐπήγετο ci. Cob. p. 226 coll.
 III § 312, τὸ τέλος potius del. Keil 16 αὐτοῖς libri, corr. Mend.
 18 ἐς ταῦτα] ἐνταῦθα i, ἐς ταῦτα ci. Perizonius (v. ad I § 557)
 p. 182, cf. ad III § 314 19 Στάιον] σέξιτιον vel σέξεστιον Oi,
 Sextum C, cf. ad III § 316 μούλκιον V, const. 21 sq. Μάρκιος
 Perizonius ibid., μινούκιος libri praeter V, qui om., cf. ad III § 316

43 a. C.

- 255 Κάσσιος οὖν τήνδε τὴν πολιορκίαν σπουδῇ κατα- 59
 λαβὼν τὸν τε τοῦ Βάσσου στρατὸν αὐτίκα παρελάμ-
 βανεν ἐκόντα καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τὰ Μούρκου τέλη καὶ
 Μαρκίου, κατὰ τε φιλίαν αὐτῷ παραδιδόντων καὶ κατὰ
 256 τὸ δόγμα τῆς βουλῆς ἐς πάντα ὑπακούοντων. ἄρτι 5
 δὲ καὶ Ἀλλιηνός, ὑπὸ Δολοβέλλα πεμφθεὶς ἐς Αἰγυ-
 πτον, ἐπανῆγεν ἐξ αὐτῆς τέσσαρα τέλη τῶν ἀπὸ τῆς
 ἥσσης Πομπηίου τε καὶ Κράσσου διαρριφέντων ἢ ὑπὸ
 Καίσαρος Κλεοπάτρα καταλελειμμένων· καὶ αὐτὸν ὁ
 Κάσσιος ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, τῶν ὄντων οὐ προπεπυ- 10
 σμένον, ἄφνω περιέλαβέ τε καὶ ἠνάγκασε προσθέσθαι
 οἱ καὶ παραδοῦναι τὸν στρατὸν, δέσαντα τέσσαρσι
 257 τέλεσι μάχεσθαι πρὸς ὀκτώ. οὕτω μὲν ὁ Κάσσιος ἐκ
 παραδόξου δυώδεκα τελῶν ἀρίστων ἀθρόως ἐκράτει.
 καὶ αὐτῷ τινες καὶ Παρθυαίων ἱπποτοξόται συνεμάχουν, 15
 δόξαν ἔχοντι παρὰ τοῖς Παρθυαίοις, ἐξ οὗ Κράσσῳ
 ταμιεύων ἐμφρονέστερος ἔδοξε τοῦ Κράσσου γενέσθαι.
- 258 Δολοβέλλας δὲ διέτριψε μὲν περὶ τὴν Ἰωνίαν, κτελ- 60
 νων Τρεβώνιον καὶ ταῖς πόλεσιν ἐπιβάλλων ἐσφορὰς
 καὶ ναυτικὸν ἀγείρων ἐπὶ μισθῷ διὰ Λευκίου Φίγλου 20
 παρὰ τε Ῥοδίων καὶ Λυκίων καὶ Παμφύλων καὶ ἐκ
 Κιλικίας· ὥς δέ οἱ τάδε ἔτοιμα ἦν, ἐπήει τῇ Συρίᾳ,
 κατὰ μὲν τὴν γῆν αὐτὸς μετὰ δύο τελῶν, διὰ δὲ τῆς
 259 θαλάσσης ὁ Φίγλος. πνυθόμενος δὲ τῆς Κασσίλου στρα-
 τιᾶς ἐς Λαοδίκειαν οἰκείως ἔχουσάν οἱ παρῆλθεν, ἐπὶ 25

3 τὰ] τοῦ Β 4 <τὰ> Μαρκίου ci. Mend., sed cf. ad I § 338;
 ceterum μινουκίου libri, cf. ad III § 316 6 Ἀλιηνός V, *Albinus* C
 7 ἀπὸ] ἐκ III § 318, quod praefererat Mend., sed cf. ad I § 65
 8 διαρριφέντων Bf, διαρριφθέντων b 10 οὐ] οὐδέν, ut habet i
 III § 319, maluit Mend. (οὐδὲ illic O) 16 ad δόξαν adiecti-
 vum desideravit Mend. 21 ῥωδίων B παμφυλίων V

τε χειρρονήσου συνωκισμένην καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς ὥχυ-
 ρωμένην καὶ ἐς τὸ πέλαγος ἔχουσαν ὄρμον, ὅθεν
 ἔμελλεν εὐπορήσειν τε ἀγορᾶς ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀδεῶς,
 ὅτε βούλοιτο, ἀποπλευσεῖσθαι. ὣν αἰσθανόμενος ὁ Κάσ- 260
 5 σιος καὶ δεδιώς, μὴ αὐτὸν ὁ Δολοβέλλας διαφύγοι,
 τὸν τε ἱσθμὸν ἔχου διστάδιον ὄντα, λίθους καὶ πᾶσαν
 ὕλην ἐξ ἐπαύλεων καὶ προαστείων καὶ τάφων συμ-
 φέρων, καὶ ἐπὶ ναῦς περιέπεμπεν ἔς τε Φοινίκην καὶ
 61 Λυκίαν καὶ Ῥόδον. ὑπερορώμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων 261
 10 πλὴν Σιδωνίων ἐπανήχθη τῷ Δολοβέλλᾳ, καὶ κατέδυ-
 σαν μὲν ἑκατέρου νῆες ἱκαναί, πέντε δὲ αὐτοῖς ἀνδρά-
 σιν εἶλεν ὁ Δολοβέλλας. καὶ ὁ Κάσσιος αὐτῆς ἔπεμ- 262
 πεν ἐς τοὺς ὑπεριδόντας αὐτοῦ καὶ ἐς Κλεοπάτραν,
 τὴν Αἰγύπτου βασιλίδαν, καὶ ἐς Σεραπίωνα, τὸν ἐν Κύ-
 15 πρῳ τῇ Κλεοπάτρᾳ στρατηγοῦντα. Τύριοι μὲν δὴ καὶ
 Ἀράδιοι καὶ Σεραπίων, οὐδὲν τῆς Κλεοπάτρας προ-
 μαθὼν, ἔπεμψαν αὐτῷ ναῦς, ὅσας εἶχον· ἡ βασιλὶς δὲ
 Κασσίῳ μὲν προῦφερε λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμὸν ἐνο-
 χλοῦντα τότε Αἰγύπτῳ, διὰ δὲ οἰκειότητα τοῦ προτέρου
 20 Καίσαρος συνέπρασσε τῷ Δολοβέλλᾳ. καὶ ἀπὸ τῆσδε 263
 τῆς γνώμης αὐτῷ καὶ τὰ τέσσαρα τέλη προπεπόμφει
 δι' Ἀλλιηνοῦ καὶ στόλον ἄλλον ἔτοιμον εἶχεν ἐπαμύ-
 νειν, ἄνεμοι δὲ ἐπεῖχον. Ῥόδιοι δὲ καὶ Λύκιοι οὔτε 264
 Κασσίῳ οὔτε Βρούτῳ συμμαχήσειν ἔφασκον ἐς ἐμφύ-
 25 λια, ἐπεὶ καὶ Δολοβέλλᾳ δοῦναι ναῦς προπομπούς, καὶ
 οὐκ εἰδέναι συμμαχοῦσας.

62 ἔτοιμασάμενος οὖν ὁ Κάσσιος αὐτῆς ἐκ τῶν παρόν- 265
 των ἐπανήγετο δις τῷ Δολοβέλλᾳ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον

4 ὅτε] quoue C, i. e. ὅποι 5 αὐτὸν libri, correxi 6 ἔχον b
 7 προαστείων] cf. ad II § 28 τάφων i C 25 ἐπεὶ δὲ καὶ a
 προπομπούς <μόνον> aut ἄς pro καὶ ci. Musgr. 26 συμμαχήσας
 ab, συμμαχήσειν f

43 a. C.

- ἀγχώμαλοι διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, τῇ δὲ ἐξῆς ναυ-
μαχίᾳ ἤσᾱτο ὁ Δολοβέλλας, καὶ ὁ Κάσσιος αἰρομένου
τοῦ χώματος ἔκοπτεν αὐτοῦ τὸ τεῖχος ἥδη καὶ ἐσά-
266 λευεν. τὸν τε νυκτοφύλακα αὐτοῦ Μάρσον οὐ δυνη-
θεὶς διαφθεῖραι διέφθειρε τοὺς ἡμεροφυλακοῦντας 5
αὐτῷ λοχαγοὺς καὶ ἀναπανομένον τοῦ Μάρσον μεθ'
ἡμέραν ἐσῆλθεν, ὑπανοιχθεισῶν αὐτῷ πυλίδων κατὰ
267 μέρη πολλῶν. ἀλούσης δὲ τῆς πόλεως ὁ μὲν Δολο-
βέλλας προὔτεινε τὴν κεφαλὴν τῷ σωματοφύλακι αὐ-
τοῦ καὶ τεμόντα προσέταξε φέρειν Κασσίῳ σῶστρον 10
ἴδιον· ὁ δὲ τεμὼν ἐπικατέσφαξεν ἑαυτόν. διεχρήσατο
268 δὲ καὶ Μάρσος ἑαυτόν. ὁ δὲ Κάσσιος τὴν μὲν τοῦ
Δολοβέλλα στρατιὰν ἐς ἑαυτὸν μεθώρκου, Λαοδικέων
δὲ τὰ τε ἱερὰ καὶ τὰ κοινὰ ἐσύλα καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς
ἐκόλαξε καὶ τοὺς λοιποὺς ἐσφοραῖς βαρυνάταις ἐξέτρυνχε, 15
μέχρι τὴν πόλιν περιήνεγκεν ἐς ἔσχατον κακοῦ.
- 269 μετὰ δὲ Λαοδίκειαν ἐπ' Αἴγυπτον ὥρμα, πυνθα- 63
νόμενος μὲν Κλεοπάτραν βαρεῖ στόλῳ διαπλευσεῖσθαι
πρὸς τε Κάισαρα καὶ πρὸς Ἀντώνιον, ἐπινοῶν δὲ κω-
λῦσαι τε τὸν πλοῦν καὶ τίσασθαι τῆς γνώμης τὴν 20
βασιλίδα καὶ πρὸ τῶνδε αὐτὴν Αἴγυπτον ἐνθυμιζό-
μενος μάλιστα ἐν καιρῷ, τετραυμένην τε ὑπὸ λιμοῦ καὶ
ξενικὸν στρατὸν οὐ πολλὸν ἔχουσιν, ἄρτι τῶν Ἀλλιη-

2 αἰρομένου Vf, αἰρουμένου ab   3 αὐτοῦ] αὐτὸ ci. Musgr.,
ex v. 4 illud illatum esse ci. Mend., αὐτῷ mavult Keil   9 sq. αὐτοῦ
Oi, corr. Mend.   11 διεχρήσατο — 12 ἑαυτόν om. O   13 αὐ-
τόν i   15 supplicio affecit C, ἐκόλαξε θανάτῳ § 310, bene
19 alterum πρὸς delendum ci. Mend.   21 πρὸ τῶνδε] πρὸς
τῷδε ci. Musgr., prob. Mend., sed bene habet 'imprimis, ante
omnia'   22 τετραυμένην Oi, corr. Schw.

νοῦ στρατιωτῶν ἀποστάντων. οὕτω δὲ αὐτὸν ὁρμῆς 270
καὶ ἐλπίδος ἔχοντα καὶ καιροῦ ὁ Βροῦτος ἐκάλει κατὰ
σπουδὴν, ὡς ἤδη Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου τὸν Ἰόνιον
περὶ πάντων. ἄκων μὲν δὴ Κάσσιος Αἴγυπτον ἐκ τῶν 271

5 ἐλπίδων μεθίλει καὶ τοὺς Παρθυαίων ἱπποτοξότας ἀπ-
έπεμπε τιμήσας καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν
ἔστελλε περὶ μελίζονος συμμαχίας, ἣ μετὰ τὸ ἔργον
ἀφικνουμένην Συρίαν τε καὶ πολλὰ τῶν ἐγγύς ἐθνῶν
μέχρι Ἰωνίας ἐπέδραμε καὶ ἀνεχώρησεν. αὐτὸς δὲ ὁ 272

10 Κάσσιος τὸν μὲν ἀδελφιδοῦν ἐν Συρίᾳ μεθ' ἑνὸς τέ-
λους ἀπέλιπε, τοὺς δὲ ἱππέας προῦπεμψεν ἐς Καππα-
δοκίαν, οἱ Ἀριοβαρζάνην τε ἄφνω κατέκανον ὡς ἐπι-
βουλεύοντα Κασσίῳ καὶ χρήματα πολλὰ τὰ ἐκείνου
14 καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἐς τὸν Κάσσιον ἐπανήγαγον.

64 Ταρσέων δ' ἐς στάσιν διηρημένων οἱ μὲν τὸν Κάσ- 273
σιον ἐστεφανώκεσαν ἐλθόντα πρότερον, οἱ δὲ τὸν Δολο-
βέλλαν ἐπελθόντα· ἀμφοτέρωι δὲ τῷ τῆς πόλεως σχήματι
ταῦτα ἔπρασσον. καὶ παραλλὰξ αὐτῶν προτιμώντων
ἐκάτερον, ὡς εὐμεταβόλῳ πόλει χαλεπῶς ἐχρῶντο ἐκά-
20 τεροι· Κάσσιος δὲ νικήσας Δολοβέλλαν καὶ ἐσφορὰν
ἐπέθηκεν αὐτοῖς χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα. οἱ δὲ 274
ἀποροῦντές τε καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν ἐπειγόντων ἀπ-
αιτούμενοι σὺν ὕβρει, τὰ τε κοινὰ ἀπεδίδοντο πάντα
καὶ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῖς κοινοῖς, ὅσα εἶχον ἐς πομπὰς ἢ
25 ἀναθήματα, ἔκοπτον. οὐδενὸς δὲ μέρους οὐδ' ὥς ἀνυ- 275
ομένον, ἐπώλουν αἱ ἀρχαὶ τὰ ἐλεύθερα· καὶ πρῶτα μὲν

8 ἀφικουμένην maluit Mend., sed cf. Berg, diss. p. 19

15 δ' ἐστάσιν (sic) B 16 ἐστεφάνωσαν B 19 sq. ἐκά-
τεροι] ἐκάτερος ci. Mend., contra Kratt p. 5, cf. II § 293, V
§ 191. 244; v. etiam V § 406. 499

43 a. C.

ἦν παρθένοι τε καὶ παῖδες, ἐπὶ δὲ γυναῖκες τε καὶ γέροντες ἑλεεινοί, βραχυτάτου πάμπαν ὦνιοι, μετὰ δὲ οἱ νέοι. καὶ διεχρῶντο οἱ πλέονες ἑαυτούς, ἕως ὧδε ἔχοντας ὁ Κάσσιος ἐκ Συρίας ἐπανιὼν ὥκτειρέ τε καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν ἐσφορῶν ἀπέλυσε.

5

- 276 Τάσος μὲν δὴ καὶ Λαοδίχεια τοιάδε ἐπεπόνθεσαν, Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος συμβολήσαντες ἀλλήλοιν, 65
 Βρούτῳ μὲν ἐδόκει τὴν στρατιὰν ἀλλέσαντε χωρεῖν ἐπὶ τὸ μείζον ἔργον ἐς Μακεδονίαν· τέλη τε γὰρ ἤδη τοῖς πολεμίοις ἐς τεσσαράκοντα εἶναι στρατοῦ καὶ αὐτῶν 10
 277 διεληλυθέναι τὸν Ἰόνιον ὁκτώ· Κασσίῳ δὲ ἐδόκει τῶν μὲν πολεμίων ἔτι περιορᾶν ὥς τριφθῆσομένων ἐν σφί-
 σιν ἐξ ἀπορίας διὰ τὸ πλῆθος, Ῥοδίους δὲ καὶ Λυκίους ἐξελεῖν, εὐνοὺς τε ὄντας ἐκείνοις καὶ ναυτικὸν ἔχον-
 τας, ἵνα μὴ κατὰ νότον σφίσι γίνωνται παρὰ τὸ ἔρ- 15
 278 γον. ἐπεὶ δὲ ἔδοξεν ὧδε, ἐχώρουν Βροῦτος μὲν ἐπὶ Λυκίους, Κάσσιος δὲ ἐπὶ Ῥοδίους, τεθραμμένος τε ἐν αὐτῇ καὶ πεπαιδευμένος τὰ Ἑλληνικά. ὥς δὲ κρατί-
 στοις τὰ ναυτικά ἀνδράσι συννοισόμενος ἐς μάχην, τὰς ἰδίας ναῦς ἐπεσκεύαζε καὶ ἀνεπλήρου καὶ ἐγύμναζεν 20
 ἐν Μύνδῳ.

- 279 Ῥοδίων δὲ οἱ μὲν ἐν λόγῳ μᾶλλον ὄντες ἐδεδοί- 66
 κεσαν Ῥωμαίοις μέλλοντες ἐς χεῖρας ἵεναι, ὁ δὲ λεῶς ἐμεγαλοφρονεῖτο, ἐπεὶ οἱ καὶ παλαιῶν ἔργων πρὸς οὐχ

9 ἤδη ante τὸν Ἰόνιον (v. 11) vertit C, bene 11 ad διελη-
 λυθέναι, ut videtur ex § 368, C addit: cum Cedicio et Norbano
 12 ὑπερορᾶν ci. Mend., cf. ad I § 192 16 ex C, qui habet: cum
 inter utrosque convenisset divisere copias. Brutus adversus —
 profectus est ci. Mend. ὧδε <διελόμενοι τὴν στρατιὰν> ἐχώρουν,
 inut. 21 Μύνδῳ] Gnido C, const. 24 sq. aut οἱ deleri aut
 σφίσι sive αὐτοῖς legi aut ἐμνημόνευε voluit Schw., ἐμεγαλοφρονεῖτο
 ἐπὶ οἱ ci. Cob. p. 223 sq., ἐπεὶ τοι Keil. Non liquet

7 Smyrnam convenerunt, cf. Liv. epit. 122, Plut. Brut. c. 28

ὁμόλους ἄνδρας ἐμνημόνευον. ναῦς τε καθεῖλκον τὰς
 ἀρίστας σφῶν τρεῖς καὶ τριάκοντα. καὶ τὰδε πράσσουν- 280
 τες ἔπεμπόν τινας ἐς Μύνδον ὅμως, οἱ τὸν Κάσσιον
 ἤξλουον μῆτε Ῥόδον καταφρονεῖν, πόλεως ἀμυναμένης
 5 αἰετὸς τοὺς καταφρονήσαντας, μῆτε συνθηκῶν, αἱ Ῥοδίους
 εἰσὶ καὶ Ῥωμαίοις, ὅπλα μὴ φέρειν ἐπὶ ἀλλήλους· εἰ
 δέ τι περὶ συμμαχίας ἐπιμέμφοιτο, ἐθέλειν παρὰ τῆς
 Ῥωμαίων βουλῆς πυνθῆσθαι, καὶ κελευούσης ἔφασκαν
 συμμαχήσειν. οἱ μὲν δὴ τοιαύδε μάλιστα ἔλεγον, ὃ δὲ 281
 10 τὰ μὲν ἄλλα τὸν πόλεμον ἀντὶ λόγων ἔφη κρινεῖν,
 τὰς δὲ συνθήκας κελεύειν ὅπλα μὴ φέρειν ἐπ' ἀλλή-
 λους, καὶ ἐπενηνοχέειν Ῥοδίους Κασσίω, Δολοβέλλα
 συμμαχοῦντας, κελεύειν δὲ ἀλλήλοις συμμαχεῖν, Κασ-
 σίω δὲ δεομένῳ εἰρωνεύεσθαι τὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων βου-
 15 λῆς, φευγούσης καὶ ἀλωμένης ἐν τῷ παρόντι διὰ τοὺς
 ἐν ἄστει τυράννους, οἱ δώσουσι μὲν αὐτοὶ δίκας, δώ-
 σουσι δὲ καὶ Ῥόδιοι τὰ ἐκείνων προτιμῶντες, ἣν μὴ
 θᾶσσον ἀνέχονται τῶν κελευομένων. ὥδε μὲν ὁ Κάσ- 282
 σιος αὐτοὺς ἡμέψατο, καὶ οἱ εὖ φρονοῦντες Ῥοδίων
 20 μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν· τὸ δὲ πλῆθος ἐδημαγώγουν Ἀλέ-
 ξανδρός τε καὶ Μνασέας ἀναμιμνήσκοντες, ὅτι καὶ
 Μιθριδάτης πλέοσι ναυσὶν ἐπιπλεύσειε τῇ Ῥόδῳ καὶ
 Δημήτριος ἔτι πρὸ τοῦ Μιθριδάτου. οἱ μὲν δὴ τὸν
 Ἀλέξανδρον ἐκ τούτων εἵλοντο σφίσι πρυτανεύειν, ἥπερ
 25 ἐστὶν ἀρχὴ παρ' αὐτοῖς μάλιστα αὐτοκράτωρ, καὶ ναυ-
 67 αρχεῖν Μνασέα, ἔπεμπον δ' ὅμως ἐς τὸν Κάσσιον 283

11 <μὲν> post κελεύειν add. Bk., malim v. 13 κελεύειν δὲ
 <καὶ> 14 τὰ Keil, τε Oi, del. Bk. 18 ἀντέχονται ci.
 Musgr., inut. 21. 26 Μνασέας] Manassem vocat C

24 πρυτάνεις summi Rhodiorum magistratus, cf. H. van Gelder,
 Gesch. d. alten Rhodier p. 239 sq., numero quinque, cf. Hermes
 38 (1903) p. 146 sqq. 320. 638 sq.

43 a. C.

ἔτι πρεσβευτὴν Ἀρχέλαον, ὃς ἐν Ῥόδῳ τὰ Ἑλληνικὰ
 διδάσκαλος γεγέννητο τῷ Κασσίῳ, δεησόμενον ἤδη
 τόνδε τοῦ Κασσίου λιπαρέστερον. καὶ ἐδεῖτο, τῆς δε-
 284 ξιάς λαβόμενος, ὥς γνωρίμουν. “μὴ πόλιν ἀναστήσης
 Ἑλληνίδα φιλέλλην ἀνὴρ, μὴ Ῥόδον φιλελεύθερος 5
 ἀνὴρ· μηδὲ αἰσχύνης ἀξίωμα Δώριον, οὐχ ἡσσημένον,
 ἐξ οὗ γεγόναμεν, μηδὲ ἐκλάθῃ καλῆς ἱστορίας ἥς ἔμα-
 285 θες ἐν Ῥόδῳ τε καὶ ἐν Ῥώμῃ, ἐν Ῥόδῳ μὲν, ὅσα Ῥό-
 διοι κατὰ πόλεις καὶ πρὸς βασιλέας, ἄλλους τε καὶ
 τοὺς μάλιστα ἀμάχους δόξαντας εἶναι, Δημήτριον καὶ 10
 Μιθριδάτην, ὑπὲρ ἐλευθερίας ἔπραξαν, ὑπὲρ ἧς δὴ
 286 καὶ σὺ φῆς τάδε κάμνεις· ἐν Ῥώμῃ δέ, ὅσα ὑμῖν αὐτοῖς
 καθ’ ἐτέρων καὶ κατ’ Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου συνεμα-
 χήσαμεν, ὧν εἰδὼν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνάγραπτοι στήλαι παρ’
 ὑμῖν. τάδε μὲν δὴ καὶ γένους ἔνεκα καὶ ἀξιώσεως ἡμῶν 15
 καὶ τύχης ἐς τὸ νῦν ἀδουλώτου καὶ συμμαχίας καὶ
 287 προαιρέσεως ἐς ὑμᾶς, ᾧ Ῥωμαῖοι, λελέχθω· πρὸς σέ δέ, 68
 ᾧ Κάσσιε, καὶ αἰδώς τις ἔστιν ἐξαίρετος ἔς τε τὴν πό-
 λιν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τροφήν τέ σου καὶ παίδευσιν καὶ
 διατριβὴν καὶ ἐστίαν, ἣν ᾤκησας, καὶ τοῦμὸν διδασκα- 20
 λείου αὐτὸ καὶ ἐμέ, ἐλπίσαντα μὲν ἐς ἕτερα τοῦτοις
 ποτὲ ἐναβρυνεῖσθαι, νῦν δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτὰ
 δαπανῶντα, ἵνα μηδ’ αὐτῇ σοι πολεμεῖν ἀναγκάζεταιται

6 sq. οὐχ ἡσσημένον post γεγόναμεν V 9 κατὰ πόλεις]
 κατὰ πόλεων vel καὶ πρὸς πόλεις ci. Schw., erga urbes regesque
 C 14 sq. quorum apud nos columnae a vobis inscriptae C,
 i. e. ὑφ’ ὑμῶν et παρ’ ἡμῖν, quod Mend. videtur probavisse,
 iniuria, opinor, cf. e. g. S. C. de Asclepiade etc. C. I. L. I n. 203
 v. 25 17 πρὸς σέ] πρὸς σοῦ ci. Schw., tradita defendebat
 Kratt p. 41 18 ἔστιν] ἔστω ci. Mend., sed cave hiatum
 20 διατριβὴν Nauck, ἱατρικὴν libri 21 ἐλπίσαντα μὲν H. Steph.,
 qui credidi C, ἔλπισον, τὰ μὲν O i 23 μηδ’ αὐτῇ] μὴ αὕτη
 ci. Nauck

πεπαιδευμένῳ τε ὑφ' αὐτῆς καὶ τεθραμμένῳ μηδὲ γέ-
νηται δυοῖν ὑπ' ἀνάγκης θάτερον, ἢ Ῥοδίους ἀπο-
θανεῖν πάντως ἢ Κάσσιον ἡσδᾶσθαι. συμβουλεύω δὲ 288
ἐπὶ τῇ παρακλήσει, τοιῶνδ' σε ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων
5 πολιτείας ἀπτόμενον ἔργων θεοὺς ἡγεμόνας αἰεὶ ποι-
εῖσθαι παντὸς ἔργου. θεοὺς δ' ὠμόσατε, ὅτε ἡμῖν 289
ἔναγχος διὰ Γαῖου Καίσαρος συνετίθεσθε καὶ σπον-
δὰς ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἐσπένδετε καὶ δεξιὰς ἐτίθεσθε,
αἱ καὶ παρὰ πολεμίοις ἰσχύουσιν, οὐ παρὰ φίλοις καὶ
10 τροφεῦσιν; φείδου δὲ ἐπὶ τοῖς θεοῖς καὶ δόξης τῆς 290
κατὰ ἀνθρώπους· ὥς οὐδέν ἐστι συνθηκῶν παραβάσεως
μᾶλλον, ὃ τοὺς ἀμαρτάνοντας ἀπίστους ἐς ἅπαντα ποιεῖ
καὶ φίλοις καὶ πολεμίοις”.

69 ταῦτ' εἰπὼν ὁ πρεσβύτης οὐ μεθίετο τῆς χειρός, 291
15 ἀλλ' ἐπεδάκρυεν αὐτῇ, ὥς ἐρυθριᾶσαι μὲν ἐπὶ τῷ σχή-
ματι τὸν Κάσσιον καὶ παθεῖν τι ὑπὸ αἰδοῦς, ὑφε-
λόντα δὲ ὅμως εἰπεῖν· “εἰ μὲν οὐ συνεβούλευσας Ῥο-
δίους μὴ ἀδικεῖν με, σύ με ἡδίκηεις· εἰ δὲ διδάσκων
οὐκ ἔπεισας, ἀμυνῶ σοι. ἡδικούμην δὲ δὴ πον σα- 292
20 φῶς τὸ μὲν πρῶτον ἀδίκημα συμμαχίαν αἰτῶν καὶ
παρορώμενος ὑπὸ τῶν παιδευσάντων καὶ θρεψάντων,
τὸ δὲ ἐξῆς προτιμώντων μου Δολοβέλλαν, ὃν οὐκ
ἐπαίδευσαν οὐδὲ ἀνέθρεψαν, τὸ δὲ ἀνιαιρότερον, ἐμοῦ

1 ὑπ αὐτῆς i 2 sq. Rhodios omnes C, unde πάντα scr.
Mend. 4 σε om. b 8 δεξιὰς ἐτίθεσθε] offendit Mend., ἐδί-
δοτε ci. Herw. p. 73 9 παρὰ ante φίλοις supra v. add. a m. 1
V 9 sq. post τροφεῦσιν posui interrogationis signum; fort.
scribendum οὐ <πολὺ μᾶλλον ἄρα> παρὰ — τροφεῦσιν; vel, ut
Keil maluit, ἰσχύουσι, τί οὐ παρὰ — τροφεῦσιν; varia haud pro-
babilia iam temptaverant Mend. et Herw. p. 72 sq. 11 οὐδὲν
ἔτι i 14 πρεσβύτης, εν supra ὁ a m. 1, V 17 οὖν post μὲν
add. i 20 ἀδίκημα debebat Mend., retinui commate post σαφῶς
deleto cum Bitschowsky p. 447 et Kratt p. 8 23 ἀνιαιρότερον
Οἱ, ἀνιαιρότατον ci. Mend.

43 a. C.

μὲν καὶ Βρούτου καὶ ὅσων ὁρᾶτε ἀπὸ τῆς βουλῆς
 ἀρίστων ἀνδρῶν φευγόντων τυραννίδα καὶ τὴν πα-
 τρίδα ἐλευθερούντων, ᾧ Ῥόδιοι φιλελεύθεροι, Δολο-
 βέλλα δὲ αὐτὴν καταδουλοῦντος ἑτέροις, οἷς δὴ καὶ
 ὑμεῖς εὖνως ἔχοντες ὑποκρίνεσθε ἐξίστασθαι τοῖς ἐμ- 5
 293 φυλίοις ἡμῶν. ἔστι δὲ ἐμφύλια μὲν, εἰ καὶ ἡμεῖς δυ-
 ναστείας ὠρεγόμεθα, πόλεμος δὲ σαφὴς τὸ γιγνόμενόν
 294 ἔστι δημοκρατίας πρὸς μοναρχίαν. καὶ δημοκρατίαν
 ἀβोधήτητον καταλείπετε οἱ παρακαλοῦντες ὑπὲρ αὐτο-
 νομίας· φίλλαν τε Ῥωμαίοις προφέροντες οὐκ ἐλεεῖτε 10
 ἀκρίτους ἐπὶ θανάτῳ καὶ δημεύσει προγραφομένους,
 ἀλλ' ὑποκρίνεσθε πεύσεσθαι τῆς βουλῆς τῆς ταῦτα
 πασχούσης καὶ οὐδὲ ἀμύνειν ἑαυτῇ πῶ δυναμένης. ἡ
 δ' ὑμῖν ἤδη προαπεκρίνατο, ἐν οἷς ἐψηφίσατο τοὺς 14
 295 ἀμφὶ τὴν ἑὼ πάντας ἀμύνειν ἑμοί τε καὶ Βρούτῳ. σὺ 70
 δέ, εἰ μὲν ποτε ἡμῖν περικτωμένοις τι συνεπράξατε,
 ὦν εὐεργεσίας καὶ μισθοὺς ἀντικεκόμεισθέ που, κατα-
 λογίξῃ, ὅτι δὲ ἡμῖν ἐς τὴν ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν
 ἀδικουμένοις οὐ συμμαχεῖτε, ἐπιλανθάνῃ· οὗς εἰκὸς
 ἦν, εἰ καὶ μηδὲν ἡμῖν ἐς ἀλλήλους ὑπῆρχεν, ἀλλὰ νῦν 20
 ἄρχειν ἐθέλοντάς ὑπερμαχῆσαι τῆς Ῥωμαίων δημοκρα-
 296 τίας, Δωριέας ὄντας. οἱ δ' ἀντὶ τοιούτων ἔργων καὶ
 λογισμῶν συνθήκας ἡμῖν προφέρετε, γενομένας μὲν

5 ὑμεῖς νῦν εὖνως i, unde οἷς δὴ ὑμεῖς καὶ νῦν εὖνως ci.
 Mend., non recte, opinor, νῦν del. Schw. ἔχετε ab 6 ἔστι]
 ἦν vel ἦν δ' ἂν ci. Mend., sed cf. ad v. 7 7 ὠρεγόμεθα ci.
 Cob. p. 227, contra Schenkl p. 177 coll. Demosth. 18 § 12
 10 Ῥωμαίων ci. Mend., sed Ῥωμαίοις cum φίλλαν iungendum
 videtur (Kratt p. 15) 11 <τοὺς> ἀκρίτους ci. Mend., sed cf.
 Loesch p. 33 sq. 21 ἄρχειν] ἀρχὴν, quod ante ὑπῆρχεν (v. 20)
 collocari voluit, ci. Mend., at videtur imitatio Homeri, cf. II.
 16, 65, alibi ἐθέλοντάς Schw., ἐθέλοντας libri

ὑμῖν καὶ τάσδε πρὸς Γάιον· Κάισαρα, τῆσδε τῆς μοναρχίας ἡγεμόνα· λέγουσι δ' ὅμως αἱ συνθῆκαι Ῥωμαίους καὶ Ῥοδίους ἐν ταῖς χρεαῖς ἀλλήλοις ἀμύνειν. ἀμύνετε 297 οὖν ἐς τὰ μέγιστα κινδυνεύουσι Ῥωμαίοις. Κάσσιος
 5 ὑμῖν ἔστιν ὁ τὰς συνθήκας τάσδε προφέρων καὶ ἐπὶ συμμαχίαν καλῶν, Ῥωμαῖος ἀνὴρ καὶ Ῥωμαίων στρατηγός, ὧς φησι τὸ ψήφισμα τῆς βουλῆς, ἐν ᾧ πάντας ὑπακούειν ἡμῖν ἔταξε τοὺς τοῦ Ἰουλίου πέραν. τὰ δ' 298 αὐτὰ καὶ Βροῦτος ὑμῖν προτείνει ψηφίσματα καὶ Πομπήιος, τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπιτετραμμένος, τὰς δ' ἱκετείας ἐπὶ τοῖς ψηφίσμασι καὶ οἶδε πάντες, ὅσοι φεύγουσιν ἀπὸ τῆς βουλῆς, οἳ μὲν ἐς ἐμὲ καὶ Βροῦτον, οἳ δ' ἐς Πομπήιον. ἔστι δὲ δὴ πού τὸ συγ- 299 κείμενον, Ῥωμαίοις Ῥοδίους βοηθεῖν, καὶ καθ' ἕνα
 15 χρῆζουσιν. εἰ δὲ οὔτε στρατηγούς ἡμᾶς οὔτε Ῥωμαίους ἔτι, ἀλλὰ φυγάδας ἢ ξένους ἢ κατακρίτους, ὡς οἱ προγράψαντες λέγουσιν, ἡγείσθε, οὐ πρὸς ἡμᾶς ἔστιν ὑμῖν ἔτι, ἀλλὰ πρὸς Ῥωμαίους, ᾧ Ῥόδιοι, τὰ συγκείμενα· ἡμεῖς δὲ ξένοι καὶ ἀλλότριοι τῶν συνθηκῶν ὄντες πο-
 20 λεμήσομεν ὑμῖν, ἣν μὴ ἐς πάντα κατακούητε".

τοιαῦτα μὲν ὁ Κάσσιος ἐπειρωνευσάμενος τὸν Ἀρ- 300
 71 χέλαον ἀπέλυνεν, Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Μνασέας, οἳ Ῥοδίων ἡγούμενοι, ταῖς τριάκοντα καὶ τρισὶ νηυσὶν ἀνήγοντο ἐπὶ Κάσσιον ἐς Μύνδον ὡς προκαταπλήξοντες
 25 τῷ ἐπὶ πλω· καὶ τί πού καὶ κούφως εἶχον ἐλπίδος, ὅτι

1 <τὸν> τῆσδε ci. Mend., cf. v. 10   5 ὁ om. i   10 <ὁ>
 τὴν ci. Mend., cf. v. 1 et ad I § 172   11 τὰς δ' οἰκετείας V
 14 καὶ θ' ἕνα (sic) B   15 χρῆζουσιν i   17 πρὸς ἡμᾶς O
 22 Μνασέας] Manases h. l. C   24 Μύνδον] Gnidium C, const.
 25 κούφης Musgr. (cf. Thuc. 2, 51, 6), vulgo, sed cf. § 270. 559

1 πρὸς Γάιον Κάισαρα] cf. W. Henze, De civitatibus liberis, quae fuerunt in provinciis populi romani, diss. Berol. 1892, p. 56.

43 α. C.

- καὶ Μιθριδάτῃ ἐς Μύνδον ἐπιπλεύσαντες ἐδόκουν ἐς
 301 τὸ τοῦ πολέμου τέλος εὐτυχῆσαι. εἰρεσίᾳ δὲ ἐς ἐπί-
 δειξιν χρώμενοι τὴν τε πρώτην ἡμέραν ἠϋλίσαντο ἐν
 Κνίδῳ καὶ τῆς ἐπιούσης ἐπεφαίνοντο τοῖς ἀμφὶ τὸν
 302 Κάσσιον ἐκ τοῦ πελάγους. οἱ δὲ θαυμάσαντες ἄνταν- 5
 ἦγοντο, καὶ τὸ ἔργον ἦν ἐκατέρωθεν ἰσχύος τε καὶ δυ-
 νάμεως· Ῥόδιοι μὲν γὰρ ναυσὶ κούφαις διεξέπλεόν τε
 τοὺς πολεμίους ὀξέως καὶ περιέπλεον καὶ ἐπανόδοις
 ἐχρῶντο, Ῥωμαῖοι δὲ ἐπὶ νεῶν βαρυτέρων, ὅτε συμ-
 πλακεῖεν, ἀπὸ βαρυτέρας ῥύμης ἐπεβάρουν ὥσπερ ἐν 10
 303 πεζομαχίᾳ. τοῦ δὲ Κασσίου πλήθει νεῶν τὰς πολε-
 μίας περιλαβόντος, οἱ μὲν Ῥόδιοι περιπλεῖν ἔτι καὶ
 διεκπλεῖν οὐκ ἐδύναντο, ἐμβάλλουσι δ' αὐτοῖς μόνον
 ἐκ τοῦ μετώπου καὶ ἀναχωροῦσιν ἢ μὲν ἐμπειρία δι-
 ἐφθαρτο ὑπὸ τῆς στενοχωρίας κεκυκλευμένοις, αἱ δὲ 15
 ἐμβολαὶ καὶ ἀποσιμώσεις ἐς βαρυτέρας τὰς Ῥωμαίων
 ναυς ἀσθενεῖς ἐγίγνοντο, Ῥωμαίοις δ' ἦσαν ἐς κουφο-
 304 τέρας εὐτονοί, μέχρι Ῥόδιαι μὲν τρεῖς αὐτοῖς ἀνδρά-
 σιν ἐλήφθησαν καὶ δύο ἀνερράγησάν τε καὶ κατέδυσαν
 καὶ αἱ λοιπαὶ βεβλαμμέναι διέφυγον ἐς τὴν Ῥόδον, αἱ 20
 δὲ Ῥωμαίων ἄπασαι μὲν ἐπανῆλθον ἐς Μύνδον, ἐπ-
 εσκευάζοντο δὲ καὶ τούτων αἱ πλείονες βλαβεῖσαι.
 305 τοῦτο μὲν δὴ τῆς ἐν Μύνδῳ Ῥωμαίων τε καὶ Ῥο- 72
 δίων ναυμαχίας τέλος ἦν, καὶ αὐτὴν γιγνομένην ὁ
 Κάσσιος ἀπὸ ὄρους καθεώρα· ὥς δὲ ἐπεσκέυασε τὰ 25

2 sq. ἐπίδειξιν] ἐπειξιν cum Tyrwhitto edit. Did. p. VII
 scr. Bk.; recte refutavit Mend. coll. Cass. D. 47, 33, 3
 4 ἐπεφαίνοντο (sic) i 6 τε καὶ] τε τοῦ ab 7 διεξέπλεόν τε
 Herw. p. 73, cf. etiam Boiss. ad Cass. D. 39, 42, 2, διέπλεόν τε
 Oi, vulgo 9 <όντες> ὅτε ci. Mend., sed cf. ad I § 296
 13 διεκπλεῖν (sic) B ἐμβάλλουσι (sic) B 15 κεκυκλωμένοις
 ci. C. Steph., sed cf. § 431

σκάφη, διέπλευσεν ἐς Λώρυμα, Ῥοδίῳ τι φρούριον
ἐν τῇ περαιᾷ, καὶ τὸ πεζὸν ἐς τὴν Ῥόδον διεβίβαξεν
ἐπὶ ὀγκάδων ὑπὸ Φαννίῳ τε καὶ Λέντλῳ. αὐτὸς δὲ 306
ἐπέπλει ταῖς ὀγδοήκοντα ναυσὶν ἐσκευασμέναις ἐς τὸ
5 φοβερώτατον καὶ περιστήσας τῇ Ῥόδῳ τὸ πεζὸν ὁμοῦ
καὶ τὸ ναυτικὸν ἡσύχαζεν ὥς ἐνδωσόντων τι τῶν πολε-
μίων. οἱ δὲ ἐπανήχθησαν μὲν αὐθις εὐθαρσῶς, δύο 307
δὲ καὶ τότε ναῦς ἀποβαλόντες συνεκλείσθησαν. καὶ
ἀναδραμόντες ἐπὶ τὰ τείχη πάντα τε ὀπλων ἐπλήρουν
10 καὶ ἀπεμάχοντο ὁμοῦ τοὺς περὶ τὸν Φάννιον ἀπὸ τῆς
γῆς ἐνοχλοῦντας καὶ τὸν Κάσσιον τοῖς πρὸς θαλάσση
τείχεσι τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀνέτοιμον ἐς τειχομαχίαν ἐπ-
αγαγόντα· ἐλπίζων γάρ τι τοιοῦτον ἐπεφέρετο πύρ-
ρους ἐπτυγμένους, οἱ τότε ἀνίσταντο. Ῥόδος μὲν δὴ 308
15 δύο πείραις καμουῖσα ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἐπολι-
ορκεῖτο· καὶ οὐδέν, ὥς ἐν ἔργῳ ταχεῖ καὶ ἀδοκῆτῳ,
παρεσκευάστο αὐτοῖς ἐς πολιορκίαν. ὅθεν ἦν εὐδηλον
ἀλώσεσθαι τάχιστα τὴν πόλιν ἢ χερσὶν ἢ λιμῶ· καὶ
19 τὰδε Ῥοδίῳ οἱ συνετώτεροι καθεώρων, καὶ Φάννιος
73 αὐτοῖς καὶ Λέντλος διελέγοντο. γιγνομένων δ' ἔτι τού- 309
των ἄφνω Κάσσιος ἦν ἐν μέσῃ τῇ πόλει μετ' ἐπιλέκτου
στρατοῦ, βίας μὲν οὐδεμιᾶς φανείσης οὐδὲ κλιμάκων
ἔργον. εἴκαζον δὲ οἱ πολλοί, καὶ δοκεῖ γενέσθαι, τοὺς

3 φανίῳ VbC 10. 19 φάνιον (-ος) VC 12 ἀνέτοιμον
<ὄν> ci. Mënd., cf. ad I § 296 13 <ἔσεσθαι> ἐπεφέρετο ci.
Mënd., vix recte 16 ὥς ἐνεργῶ τάχει Oi, corr. Schw. ex C
19 ῥωθίων B 23 ἔργον a δοκεῖ, quod iam Mënd. desidera-
verat, scripsi, ἐδόκει libri, <ὅ> καὶ δοκεῖ ci. Nauck

1 Λώρυμα] cf. Benndorf, Reisen in Lykien u. Karien p. 23 sq.
3 de Fannio cf. Borghesi I p. 287, Willems I p. 481 n. 149, Kloeve-
korn p. 49, Ribbeck n. 36 et 227; hic Fannius alius videtur atque
qui § 354 et V § 579 commemoratur. De Lentulo cf. ad II § 500

43 a. C.

χαρίεντας αὐτῷ τῶν πολιτῶν ὑπανοῖξαι πυλίδας ἐλέφ
τῆς πόλεως καὶ προμηθεῖα τροφῶν.

310 ὧδε μὲν ἐαλῶκει Ῥόδος, καὶ Κάσσιος ἐν αὐτῇ προ-
κάθητο ἐπὶ βήματος καὶ δόρυ τῷ βήματι παρεστήσατο
ὥς ἐπὶ δοριαλώτῳ. ἀτρεμεῖν τε κελεύσας τὸν στρατὸν 5
ἀκριβῶς καὶ θάνατον ἐπικηρύξας, εἴ τις ἀρπάσειεν ἢ
βιάσασαί τι, αὐτὸς ἐξ ὀνόματος ἐκάλει Ῥοδίων ἐς πεν-
τήκοντα ἀνδρας καὶ ἀχθέντας ἐκόλαξε θανάτῳ· ἐτέ-
ροις δέ, ἀμφὶ τοὺς πέντε καὶ εἴκοσιν, οὐχ εὐρεθεῖσι

311 φυγὴν ἐπέταττεν. χρήματα δὲ ὅσα ἦν ἢ χρυσὸς ἢ ἄρ- 10
γυρος ἐν ἱεροῖς τε καὶ δημοσίοις, πάντα συλήσας ἐκέ-
λευσε καὶ τὸν ἰδιωτικὸν ἐκφέρειν τοὺς κεκτημένους
εἰς ἡμέραν ῥητὴν· καὶ ἐπεκήρυξε τοῖς μὲν ἐπικρύψασι
θάνατον, τοῖς δὲ μηνύσασι δεκάτην, δούλοις δὲ καὶ

312 ἐλευθερίαν. οἱ δ' ἐν μὲν ἀρχῇ πολλοὶ συνέκρουσαν, οὐκ 15
ἐς τέλος ἐλπίζοντες ἀφίξασθαι τὴν ἀπειλήν· διδομένων
δὲ τῶν γερῶν καὶ <κολαζομένων> τῶν μηνυομένων
ἔδειςάν τε καὶ προθεσμίαν ἑτέραν λαβόντες οἱ μὲν
ἐκ γῆς ἀνώρουsson, οἱ δὲ ἐκ φρεάτων ἀνίμων, οἱ δὲ
ἐξέφερον ἐκ τάφων πολὺ πλεόνα τῶν προτέρων. 20

313 αἱ μὲν δὴ Ῥοδίων συμφοραὶ τοιαύδε ἦσαν, καὶ 74
Λεύκιος Οὐᾶρος αὐτοῖς μετὰ φρουρᾶς ὑπελέλειπτο· ὁ
δὲ Κάσσιος ἡδόμενος τῇ ταχυεργίᾳ τῆς ἀλώσεως καὶ
τῷ πλήθει τῶν χρημάτων ἐπέταττεν ὅμως καὶ τοῖς
ἄλλοις ἔθνεσι τῆς Ἀσίας ἅπασι φόρους ἐτῶν δέκα συμ- 25

1 καὶ ante ἐλέφ add. a 2 in προμηθεῖα τροφῶν sine
causa haesit Schw. 5 δοριαλώτοις ci. Mend., sed etiam sing.
bene habet 10 prius ἢ om. V 11 sq. ἐκέλευσε post ἐκ-
φέρειν V 12 τὰ ἰδιωτικὰ maluit Mend., at cf. § 341, quem
locum etiam Bitschowsky p. 447 comparat 13 μὲν om. O
ἔτι κρύψασι i 17 <κολαζομένων> Schw., κτεινομένων add.
Musgr. 20 τάφρων i

φέρειν. καὶ οἱ μὲν ἐπράσσοντο συντόνως, ἐξαγγέλλε- 314
 ται δὲ αὐτῷ Κλεοπάτρα μέλλουσα διαπλεῖν μεγάλῳ
 στόλῳ καὶ παρασκευῇ βαρυτάτῃ πρὸς Καίσαρά τε καὶ
 Ἀντώνιον· τὰ γὰρ ἐκείνων αἰρουμένη καὶ τέως διὰ
 5 τὸν πρότερον Καίσαρα, τότε μᾶλλον ἤρεϊτο διὰ τὸν
 ἐκ Κασσίου φόβον. ὃ δὲ Μοῦρκον μετὰ τε ὀπλιτῶν 315
 ἀρίστου τέλους καὶ τοξοτῶν τινων ἐπὶ νεῶν ἐξήκοντα
 καταφράκτων ἐς Πελοπόννησον ἔπεμπε ναυλοχεῖν περὶ
 Ταίναρον, ... περισυράμενος ἐκ τῆς Πελοποννήσου λείαν,
 10 ὅσῃν ἔφθασε.

75 τὰ δ' ἀμφὶ Ἀνκίαν καὶ Βροῦτον, μικρὰ καὶ τῶν 316
 ἀμφὶ τοῦτον ἐς ὑπόμνησιν ἀναλαμβάνοντι ἄνωθεν, ἦν
 τοιάδε. ἐπειδὴ παρὰ Ἀπουλίου στρατιάν τέ τινα εἰλή-
 φει, ὅσῃν Ἀπουλῆιος εἶχεν, καὶ χρήματα ἐς ἑξακισχίλια
 15 καὶ μύρια τάλαντα, ὅσα ἐκ τῶν φόρων τῆς Ἀσίας
 συνείλεκτο, παρῆλθεν ἐς Βοιωτίαν. ψηφισαμένης δὲ 317
 αὐτῷ τῆς βουλῆς τοῖς τε χρήμασιν ἐς τὰ παρόντα χοῆ-
 σθαι καὶ Μακεδονίας ἄρχειν καὶ τῆς Ἰλλυριδὸς ἐπὶ
 τῇ Μακεδονίᾳ, τὰ μὲν ἐν τοῖς Ἰλλυριοῖς τρία τέλη
 20 [τοῦ] στρατοῦ παραλαμβάνει, Οὐατινίου τοῦ πρότερον

2 διαπλευσεῖσθαι ci. Mend., sed cf. ad I § 82 5 ἤρεϊτο f
 6 μούλκον V 8 sq. aut ναυλοχεῖν <Κλεοπάτραν καὶ ἐνανλόχει>
 περὶ Ταίναρον aut cum C περισυράμενον et v. 10 φθάσειε (cf.
 ad § 98) scribendum ci. Schw., quorum illud praetuli, lacunam
 quidem significans post Ταίναρον; exciderint fere <καὶ ἐναν-
 λόχει> vel. sim. 17 αὐτὸν ci. Mend., sed cf. ad II § 533
 19 τοῖς om. a 20 τοῦ ante στρατοῦ susp. Schw., del. Mend.
 οὐατενίου Va, οὐατεννίου Bbf προτέρου V, Vatinio qui tunc
 Illyrio praeerat C, quod nisi potius lacuna 'prioris Caesaris'
 memoria absorpta esset (cf. Illyr. c. 13), probavit Mend. At App.
 πρότερον sine dubio intellexit 'ante Brutum'

13 est M. Apuleius pro quaestore Asiae, cf. Lange, R.
 Altert. III² p. 527; Ganter, Wochenschr. f. klass. Philol. 1895
 p. 63 sq. (cf. III § 259)

43 a. C.

ἄρχοντας Ἰλλυριῶν παραδόντος, ἐν δὲ ἐκ Μακεδονίας ἀφείλετο Γάιον, τὸν ἀδελφὸν Ἀντωνίου. τέσσαρα δὲ ἐπὶ τούτοις ἄλλα συναγαγὼν ὅκτῳ τὰ πάντα εἶχε,

318 Γαῖῳ Καίσαρι τὰ πολλὰ αὐτῶν ἐστρατευμένα. εἶχε δὲ καὶ ἱππέων πλῆθος καὶ ψιλοὺς καὶ τοξότας, καὶ τοὺς 5 Μακεδόνας ἐπαινῶν ἐς τὸν Ἰταλικὸν ἤσκει τρόπον.

319 ἀγείροντι δὲ αὐτῷ στρατὸν ἔτι καὶ χρήματα συντυχία Θράκιος τοιάδε γίγνεται. Πολεμοκρατία, γυνή τινος τῶν βασιλίσκων, ἀναιρεθέντος αὐτῇ τοῦ ἀνδρὸς ὑπὸ ἐχθρῶν δεισάσα περὶ τῷ παιδὶ ἔτι ὄντι μειρακίῳ, ἤκεν 10 αὐτὸν φέρουσα καὶ ἐνεχείρισε Βρούτῳ, ἐνεχείρισε δὲ

320 καὶ τοὺς τοῦ ἀνδρὸς θησαυροὺς. ὃ δὲ τὸν μὲν παῖδα Κυζικηνοῖς ἀνατρέφειν παρέδωκε, μέχρι σχολάσειεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καταγαγεῖν, ἐν δὲ τοῖς θησαυροῖς εὗρε παράδοξον χρυσίου τι πλῆθος καὶ ἀργύρου. καὶ τοῦτο 15

321 μὲν ἔκοπτε καὶ νόμισμα ἐποίει· ὥς δὲ ἦλθέ τε ὁ Κάσ- 76

42 a. C. σιος καὶ ἔδοξε Λυκίους καὶ Ροδίους προεξαίρειν, ἐτρά- πετο Λυκίων ἐπὶ Ξανθίους πρῶτους. οἱ δὲ τὰ τε προ- ἄστεια σφῶν καθείλον, ἵνα μὴ ἐς κατάλυσιν αὐτοῖς ὁ

4 γαῖ καίσαρι (sic) B 6 ἐπαινῶν non vertit C, cf. ad III § 324 7 sq. συντυχία Θράκιος] ex Thracia vertit C, haesit Schw.; Θράκιος deleri et Θρακίων ante βασιλίσκων addi voluit Herw. p. 73, integra verba tradita putavit Mend. 9 βασιλίσκων Schw., reguli cuiusdam uxor C, βασιλικῶν Oi 10 μειρακίῳ scripsi secutus Mend., παιδίῳ ed. Bk. et Mend. ipse, παιδί Oi, infante C 15 τι] τε cum b ser. Bk. et Mend. 18 sq. προ- ἄστεια] cf. ad II § 28

8 sq. de Polemocratia eiusque filio cf. quae inter se dis- sentientes disputant Mommsen, Eph. epigr. 2 (1875) p. 251 sqq., Perrot, Mémoires d'archéol. (1875) p. 218 sq., Dittenberger, I. G. III, 1 n. 552 et 553, Loewy, Griech. Bildhauerinschr. (1885) p. 224 sq., Joubin, Revue des études grecq. 6 (1893) p. 15. 22 16 de his nummis cf. v. Sallet, Beschr. d. antiken Münzen II p. 23 18 sqq. de bello Lyciorum cf. O. Treuber, Gesch. d. Lykier (1887) p. 192 sqq., de Xanthiorum urbe Benndorf (v. ad § 305) p. 84 sqq.

Βροῦτος μὴδ' ἐς ὕλην ἔχῃ χρῆσθαι, καὶ τὴν πόλιν
 περιταφρεύσαντες ἀπεμάχοντο ἀπὸ τῆς τάφρου, τὸ μὲν
 βάθος οὔσης πεντήκοντα ποδῶν βαθυτέρας, τὸ δὲ πλά-
 τος κατὰ λόγον τοῦ βάθους, ὥστε παρ' αὐτὴν ἐστῶτες
 5 ἠκόντιζόν τε καὶ ἐτόξευον ὥσπερ ἐν μέσῳ ποταμὸν
 ἔχοντες ἀπέρατον. ὁ δὲ Βροῦτος αὐτὴν ἔχου βιαζόμε- 322
 νος καὶ σκεπαστήρια τῶν ἐργαζομένων προυτίθει καὶ
 τὸν στρατὸν ἐς ἡμέραν καὶ νύκτα ἐμέριζε, καὶ τὴν ὕλην
 μακρόθεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσι, σὺν δρόμῳ καὶ βοῇ
 10 μετέφερεν, οὐδὲν ἐκλείπων σπουδῆς καὶ πόνου. ὅθεν 323
 αὐτῷ τὸ ἔργον ἐλπισθὲν ἢ οὐκ ἔσεσθαι κωλύοντων
 <τῶν> πολεμίων ἢ πολλοῖς μῆσι μόλις ἔσεσθαι, ὁλί-
 77 γαις ἡμέραις ἐξείργαστο, καὶ οἱ Ξάνθιοι κατακλεισθέν-
 τες ἐπολιορκοῦντο. καὶ αὐτοῖς ὁ Βροῦτος τοὺς μὲν ἐκ 324
 15 μηχανημάτων εἰς τὰ τείχη, τοὺς δὲ ἐκ ποδὸς ἐπῆγεν
 ἐπὶ τὰς πύλας καὶ πάντας ἐνήλλασσε συνεχῶς. οἱ δὲ
 ἀκμῆσιν αἰεὶ κεκμηκότες συμφερόμενοι καὶ τετρωμένοι
 πάντες, ὅμως ὑπέμενον, ἕως σφίσιν αἱ ἐπάλξεις διέμε-
 νον. ὥς δὲ καὶ αὐταὶ κατεσύρησαν καὶ οἱ πύργοι διερ- 325
 20 ρώγεσαν, ὑποτοπήσας τὸ ἐσόμενον ὁ Βροῦτος ἐκέλευσε
 τὰς ἐφάδρους τῶν πυλῶν τάξεις ἀποστῆναι· καὶ οἱ
 Ξάνθιοι νομίσαντες ἀφυλαξίαν καὶ ἀμέλειαν εἶναι
 νυκτὸς ἐξέδραμον μετὰ λαμπάδων ἐπὶ τὰ μηχανήματα.
 ταχὺ δὲ ἐκ συνθήματος αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐπιδρα- 326
 25 μόντων, συνέφευγον αὐθις ἐς τὰς πύλας· καὶ τῶν φυ-

6 ἀπέρατον, quod ci. Nauck, habet B, ἀπέραντον ceteri
 7 προυτίθει (sic) B 9 ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσι post βοῇ collocari
 maluerunt Schw. et Mend., non recte, cf. similem collocationem
 § 385 10 ἐκλείπων] ἀπολείπων aut ἑλλείπων ci. Herw. p. 73,
 sed cf. Hann. c. 28 extr. et c. 55, v. etiam ad I § 328 12 τῶν
 add. Mend. 19 αὐταὶ Mend., et illa C, αὐταὶ Οἱ 25 συνέ-
 φυγον maluit Mend., cf. praeft.

42 a. C.

λάκων αὐτὰς προαποκλεισάντων ὑπὸ δέους, μὴ συν-
εσπέσοιεν οἱ πολέμιοι, φθόρος ἦν Ξανθίων πολὺς ἀμφι-
ταῖς πύλαις ἀποκεκλεισμένων.

- 327 οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐξέδραμον αὐτῆς οἱ λοιποὶ περὶ 78
μεσημβρίαν, ἀναχωροῦσης πάλιν τῆς τάξεως, καὶ ἐν- 5
έπρησαν τὰ μηχανήματα ἅπαντα ἀθρόως. πεπετασμένων
δ' αὐτοῖς τῶν πυλῶν διὰ τὸ πρότερον πάθος, συν-
328 εισέπεσον ἀμφὶ δισχιλίους μάλιστα Ῥωμαίων. καὶ ἐτέ-
ροις δὲ εἰσωθιζομένοις ἀμφὶ τὴν εἴσοδον ἐπέπεσον αἰ-
φνίδιον αἱ πύλαι, εἴθ' ὑπὸ τοῦ Ξανθίων εἴτε καὶ 10
αὐτομάτως τῶν χαλασθησάντων διαρραγέντων, ὥστε τῶν
ἐσβιασαμένων Ῥωμαίων τοὺς μὲν ἀπολέσθαι, τοὺς δὲ
ἔνδον ἀποληφθῆναι, τὰς πύλας οὐ δυναμένους ἔτι ἀνα-
329 σπάσαι, χωρὶς ἀνασπασθησάντων γενομένας. βαλλόμενοι
δ' ἐν τοῖς στενωποῖς ἄνωθεν ὑπὸ τῶν Ξανθίων, βια- 15
σάμενοί ποτε μόλις ἐς τὴν ἀγορὰν ἐγγὺς οὖσαν διέδρα-
μον· κἀνταῦθα τῶν μὲν συμπλεκομένων σφίσι κρα-
τοῦντες, τοξευόμενοι δὲ χαλεπῶς καὶ οὐδὲν ἔχοντες
αὐτοὶ τόξον ἢ ἀκόντιον, παρὰ τὸ Σαρπηδόνειον, ἵνα
330 μὴ κυκλωθεῖεν, διέδραμον. οἱ δ' ἔξω τείλους Ῥωμαῖοι 20
περὶ τῶν ἔνδον ἀγανακτοῦντές τε καὶ δεδιότες, Βρού-
του περιθέοντος αὐτούς, ἐς πᾶσαν ἡμέρῃζοντο πείραν,
οὔτε τὰς πύλας δυνάμενοι ῥῆξαι σιδηρῶ περιβεβλημέ-
νας, οὔτε κλιμάκων ἢ πύργων ἐμπερησμένων εὐπο-
331 ροῦντες. ἀλλ' οἱ μὲν ἐσχεδίαζον κλίμακας, οἱ δὲ κεραίας 25

2 πολὺς Va, πολλὸς f, πολλὸς Bb   3 ταῖς πύλαις, corr.
ex τὰς πύλας, B   ἀποκεκλεισμένων Bbf   4 περὶ] μετὰ V
5 ἀναχωρησάσης ci. Mend., sed cf. praef.   10 εἴθ' v (in extr. v.)
ὑπὸ B   13 ἀπολειφθῆναι b   17 sq. κἀνταῦθα — κρατοῦντες
om. iC   19 σαρπηδόνειον, sed i corr. in ei, O   24 ἐμπερησ-
μένων susp. Mend., <ἄτε> ἐμπερησμένων ci. Nauck, <ἀντὶ τῶν>
ἐμπερησμένων Keil

τοῖς τείχεσι προστιθέντες ὥς διὰ κλιμάκων ἐπεχείρουν,
οἱ δὲ καὶ σιδήρια ὀξέα καλωδίοις περιτιθέντες ἐσφεν-
δόνων τὰ σιδήρια ἐς τὸ τεῖχος ἄνω καί, ὅτε κατα-
79 παγείη τινὰ αὐτῶν, ἑαυτοὺς ἀνίμων. Οἰνοανδεῖς δὲ 332
5 γείτονες, διὰ τὴν ἐς τοὺς Ξανθίους ἔχθραν τῷ Βρούτῳ
συμμαχοῦντες, διὰ τῶν κρημνῶν ἐπετροβάτουν ἄνω
καὶ αὐτοὺς ἰδόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐμιμοῦντο ἐπιμόχθως.
καὶ πολλοὶ μὲν ἐξέπιπτον, εἰσὶ δ' οἱ τὸ τεῖχος ὑπερ- 333
βάντες καὶ πυλίδα ἀνέφξαν, ἣ προεσταύρωτο πυκνο-
10 τάτοις σταυροῖς, καὶ τοὺς εὐτολμοτάτους αἰωρουμένους
ὑπὲρ τὰ σταυρώματα ἐσεδέχοντο. καὶ πλείους γενόμενοι
τὰς πύλας ἔκοπτον, οὐ περιβεβλημένας ἔτι τῷ σιδήρῳ
τὰ ἐντός, ἀντικοπτόντων αὐτοῖς ἅμα ἔξωθεν ἐτέρων ἐς
τὸ αὐτὸ καὶ συνεργούντων. Ξανθίων δὲ σὺν μεγάλῃ 334
15 πάνυ βοῇ τοῖς ἀμφὶ τὸ Σαρχηδόνειον οὔσι Ῥωμαίοις
ἐπιθεόντων, δέισαντες ὑπὲρ αὐτῶν, ὅσοι περὶ τὰς πύ-
λας ἔνδοθεν τε καὶ ἔξωθεν αὐτὰς ἔκοπτον, ὑπὸ μανιώ-
δους ὁρμῆς ἐβιάζοντο καὶ διαρρηξάντες ἐσέδραμον
19 ἄθροοι, δύνοντος ἄρτι τοῦ θεοῦ, μετὰ ἀλαλαγῆς, ἵνα
80 σύμβολον εἴη τοῖς ἐντός οὔσιν. ἀλούσης δὲ τῆς πόλεως 335

1 ἐπεχείρουν] ascendebant C, unde Mend. ci. <ἀναβαίνειν>
ἐπεχείρουν, inut., cf. etiam Cob., Mnemos. 15 (1887) p. 281

2 σιδήρεα V 3 τὰ σιδήρια cum C del. Mend., non recte,
opinor 4 Οἰνοανδεῖς restitui ex titulis (cf. Bull. de corr.

hell. 10 (1886) p. 216 sqq.) et nummis (cf. Brit. Mus. Catal. Greek
Coins Lycia p. 73), οἰανδεῖς Bi, οἰανδεῖς V, Inandes C

7 ὑπομόχθως i 9 καὶ cum C del. Mend., sed intellege: 'non
solum murum transcenderunt, sed etiam portulam patefecerunt'

περισταύρωτο ci. Nauck, sed cf. Thuc. 6, 75, 1 12 ἔτι τῷ]
πω ci. Mend., sed οὐ — ἔτι est 'non item' (v. § 330), cf. Xen.
Ages. 2, 26, Steph. thes. s. v. ἔτι (t. III p. 2156) 13 sq. ἐς τὸ
αὐτὸ post καὶ poni maluit Mend. 15 σαρχηδόνιον b

19 μετ' ἀλλαγῆς i 20 ἐκτός V

4 de Oenoandensibus cf. Petersen-v. Luschan, Reisen in
Lykien, Milyas u. Kibyratis p. 178

42a. C.

- οἱ Ξάνθιοι ἐς τὰς οἰκίας συνέτρεχον καὶ τὰ φίλτατα
 σφῶν κατέκαινον, ἐκόντα τὴν σφαγὴν ὑπέχοντα. οἰμω-
 γῆς δὲ γιγνομένης ὁ Βροῦτος νομίσας ἀρπαγὴν εἶναι
 336 τὸν στρατὸν ἀνείργε διὰ κηρύκων· ὥς δὲ ἔγνω τὸ
 γιγνόμενον, ᾧκτειρεν ἀνδρῶν φρόνημα φιλελεύθερον 5
 καὶ σπονδὰς περιέπεμπεν. οἱ δὲ καὶ τοὺς φέροντας
 ἔβαλλον καὶ τὰ σφέτερα πάντα ἀνελόντες ἐς πυρὰς
 προνευησμένας ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπέθεσαν καὶ τὸ πῦρ
 337 ἄψαντες ἑαυτοὺς ἐπικατέσφαξαν. Βροῦτος δὲ τῶν ἱερῶν
 περισώσας ὅσα ἐδύνατο, μόνους θεράποντας εἴλε Ξαν- 10
 θίων καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν γυναῖκα ὀλίγα ἐλεύθερα καὶ
 ἄνδρας οὐδὲ ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα πάντας.
 338 Ξάνθιοι μὲν δὴ τρίτον ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀπώλ-
 λυντο ἐλευθερίας οὐνεκα. καὶ γὰρ ἐπὶ Ἀρπάγου τοῦ
 Μήδου, Κύρῳ τῷ μεγάλῳ στρατηγοῦντος, ὧδε σφᾶς 15
 ἀντὶ δουλοσύνης διέφθειραν, καὶ τάφος Ξανθίοις ἡ
 πόλις ἀνειληθεῖσιν ὑπὸ Ἀρπάγου τότε ἐγένετο· καὶ ἐπὶ
 Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου φασὶν ὅμοια παθεῖν, οὐχ
 ὑποστάντας οὐδὲ Ἀλεξάνδρῳ μετὰ τοσῆσδε γῆς ἀρχὴν 18
 339 ὑπακούσαι. Βροῦτος δὲ ἐς Πάταρα ἀπὸ Ξάνθου κατῆι, 81
 πόλιν ἑοικυῖαν ἐπινείῳ Ξανθίων, καὶ περιστήσας αὐ-
 τοῖς τὸν στρατὸν ἐκέλευσεν ἐς πάντα ὑπακούειν ἢ τὰς
 Ξανθίων συμφορὰς προσδέχεσθαι· προσήγοντό τε αὐ-

1 φίλτερα VC   2 κατέκαινον i   10 εἴλε Mend. ex C,
 qui: cepit; εἶχε Oi, sed λ supra χ V¹   11 ἀνδρῶν] corrup-
 tum, ἄλλων vel ἄστῶν ci. Schw., bene, ἐλευθέρων, deleto ἐλεύθερα,
 Mend.   12 ἄνδρας] ἄνανδρα iC   καὶ om. V   <τοὺς>
 πάντας ci. Herw. p. 73   14. 17 Ἀρπάγου Schw., ἀρπάλου libri
 17 ἀνειληθεῖσιν Petersen, κατεληθεῖσιν iam bene coniecerat Herw.
 p. 73 ex Herodot. 1, 176, qui haec tradit, ἀμεληθεῖσα libri, ἀπο-
 κλεισθεῖσα ci. Mend.   τότε| ποτὲ V, om. C   19 δὲ οὐδὲ ab
 20 ad Patareas C   21 ξανθείων b, ut videtur   22 ἐκέλευεν B

τοῖς οἱ Ξάνθιοι ὀδυρόμενοι τὰ σφέτερα καὶ παραι-
 νούντες ἀμείνονα βουλεύσασθαι. Ξανθίοις δὲ οὐδὲν 340
 ἀποκριναμένων πω τῶν Παταρέων, ἐδίδον τὸ λοιπὸν
 αὐτοῖς τῆς ἡμέρας ἐς σκέψιν καὶ ἀνεχώρει. ἅμα δὲ
 5 ἡμέρα προσῆγεν. οἱ δὲ ἀπὸ τε τῶν τειχῶν ἐβόων ὑπ-
 ακοῦειν, ἐς ὃ τι βούλοιτο, καὶ τὰς πύλας ἀνεῳγνυον.
 ὁ δ' ἐσελθὼν ἔκτεινε μὲν οὐδένα οὐδ' ἐξήλασε, χρυ- 341
 σὸν δὲ καὶ ἄργυρον, ὅσον ἡ πόλις εἶχε, συνενεγκὼν ἐκέ-
 λευε καὶ τὸν ἰδιωτικὸν ἐκάστους ἐσφέρειν ὑπὸ ζημίαις
 10 καὶ μηνύμασιν, οἷοις καὶ Κάσσιος ἐκήρυξεν ἐν Ῥόδῳ.
 καὶ οἱ μὲν ἐσέφερον, θεράπων δὲ τὸν δεσπότην ἐμή- 342
 νυσε χρυσίον κρῦψαι καὶ πεμφθέντι λοχαγῷ τὸ χρυ-
 σίον ἔδειξεν. ἀγομένων δὲ ἀπάντων ὁ μὲν δεσπότης
 ἐσιώπα, ἡ δὲ ἐκείνου μήτηρ περισώζουσα τὸν υἱὸν
 15 εἶπετο, βοῶσα αὐτῇ τὸ χρυσίον κρῦψαι. ὁ δὲ οἰκέτης,
 οὐδὲ ἀνερωτώμενος, τὴν μὲν ἤλεγχε ψευδομένην, τὸν
 δὲ κρύψαντα. καὶ ὁ Βροῦτος τὸν μὲν νεανίαν ἀπεδέ- 343
 ξατο τῆς σιωπῆς καὶ τὴν μητέρα τοῦ πάθους καὶ μεθ-
 ῆκεν ἀμφοτέρους ἀπαθεῖς ἀπιέναι τὸ χρυσίον φερο-
 20 μένους, τὸν δὲ οἰκέτην ὡς πέρα τοῦ προστάγματος
 ἐπιβουλεύσαντα τοῖς δεσπόταις ἐκρέμασε.

82 τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λέντλος ἐπιπεμφθεὶς 344
 Ἀνδριάκῃ Μυρέων ἐπινείῳ τὴν τε ἄλυσιν ἔρρηξε τοῦ
 λιμένος καὶ ἐς Μύρα ἀνήει. Μυρέων δέ, ἃ προσέτασσε,
 25 δεχομένων χρηματισάμενος ὁμοίως ἐς Βροῦτον ἐπ-

2 ἄμεινον ci. Cob. p. 224   8 συνενεγκὼν Bk., συνεισενεγκὼν
 Of, συνεινενγκὼν b, συναγαγὼν a   9 τῶν ἰδιωτικῶν O
 ἐκάστων Vb   11 δέ <τις> ci. Herw. p. 73, App. usu neglecto
 14 περισώζουσα ci. Mend., sed cf. praef.   20 προστάγματος Bk.,
 ultra praeceptum C, πράγματος Oi, quod Mend. fort. tenendum
 putavit coll. § 127 ὡς πλεονάσαντα τῆς χρείας, vix recte
 24 μῦρα V

42 a. C.

- 345 ἀνῆει. καὶ τὸ κοινὸν τὸ Λυκίων ἐς Βροῦτον ἐπρέσβευε,
 συμμαχήσειν τε ὑπισχνούμενοι καὶ ἐσοίσειν, ὅσα δύ-
 ναιντο. ὁ δὲ αὐτοῖς ἐσφοράς τε ἐπέβαλε καὶ Ξανθίων
 τοὺς ἐλευθέρους ἀπεδίδου τῇ πόλει καὶ τὸ ναυτικὸν
 τὸ Λυκίων ἅμα ταῖς ἄλλαις ναυσὶν ἐκέλευε περιπλεῖν 5
 ἐς Ἀβυδον, ἔνθα καὶ τὸ πεζὸν αὐτὸς ἤγε καὶ Κάσσιον
 ἐξ Ἰωνίας ἀνέμενεν, ὥς ἐς Σηστὸν ὁμοῦ διαβαλοῦντες.
- 346 Μοῦρκος δὲ ἐν Πελοποννήσῳ ναυλοχῶν Κλεοπάτραν,
 ἐπειδὴ ἔμαθεν αὐτὴν ὑπὸ χειμῶνος ἀμφὶ τῇ Λιβύῃ
 βλαβεῖσαν καὶ τὰ ναύαγια εἶδε μέχρι τῆς Λακωνικῆς 10
 ἐκφερόμενα καὶ σὺν ἀρρωστίᾳ μόλις αὐτὴν ἐς τὰ ἐαυ-
 τῆς ἐπανιοῦσαν, ἵνα μὴ δι' ἀπραξίας εἴη μετὰ τοσοῦδε
 στόλου, διέπλευσεν ἐπὶ Βρεντεσίου καὶ ἐς τὴν ἐπι-
 κειμένην τῷ λιμένι νῆσον ὀρμισάμενος ἐκώλυε τὴν
 ὑπόλοιπον τῶν πολεμίων στρατιὰν ἢ ἀγορὰν ἐς Μακε- 15
- 347 δονίαν περαιοῦσθαι. καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος ἀπεμάχετο
 ναυσὶ μακροαῖς, ὅσαις εἶχεν, ὀλίγαις· ἀπεμάχετο δὲ καὶ
 πύργοις, οὓς ἐπῆγεν ἐπὶ σχεδίων, ὅτε τὸν στρατὸν
 ὀλκάσιν ἐκπέμποι κατὰ μέρη, πνεῦμα ἀπὸ τῆς γῆς πολὺ
 φυλάσσων, ἵνα μὴ καταλαμβάνοιντο ὑπὸ τοῦ Μούρκου. 20
 κακοπαθῶν δὲ ἐκάλει Καίσαρα, Πομπηίῳ Σέξτῳ κατὰ
 Σικελίαν περὶ αὐτῆς Σικελίας ναυμαχοῦντα.
- 348 ὧδε δὲ εἶχε καὶ τὰ περὶ Πομπήιον. νεώτερος ὢν 83
- 45 a. C. ὁδε τῶν Μάγνου Πομπηίου παίδων ὑπερώφθη μὲν
 τὰ πρῶτα ὑπὸ Γαῖου Καίσαρος περὶ Ἰβηρίαν, ὥς οὐδὲν 25
 μέγα διὰ νεότητά καὶ ἀπειρίαν ἐργασόμενος, καὶ ἡλᾶτο
 περὶ τὸν ὠκεανὸν ληστεύων σὺν ὀλίγοις καὶ λανθάνων,

3 ἐπέβαλλε ci. Mend. 8 μούρκος V, const. ἐν] ἀμφὶ
 ci. Mend., sed facile ex § 315 subauditur περὶ Ταίναρον
 9 Λιβύῃ iC, εὐβοία B, εὐβοία V 19 ἐκπέμπει b 20 καταλαμ-
 βάνοιτο V 23 τὰ] τάδε, ut videtur, a 26 ἡλᾶτο f, ἡλλᾶτο V

ὅτι εἴη Πομπήιος. πλεόνων δὲ ἐς τὸ ληστεύειν αὐτῷ 349
 συνιόντων. χεῖρ τε ἦν ἤδη καρτερὰ καὶ ἐξεφαίνετο
 Πομπήιος ὢν. καὶ αὐτίκα, ὅσοι τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ
 ἀδελφοῦ στρατιῶται γεγονότες ἠλῶντο, ὥς ἐς οἰκεῖον
 5 ἡγεμόνα συνέτρεχον, καὶ Ἀραβίων ἐκ Λιβύης ἀφίκετ'
 αὐτῷ, ἀφηρημένος τὰ πατρῷα, ὥς μοι προείρηται. ὧδε 350
 δὲ αὐτῷ πλήθους γενομένου, ἔργα τε ἦν ἤδη ληστη-
 ρίου δυνατώτερα καὶ ὄνομα τοῦ Πομπηίου ἀνὰ ὅλην
 τὴν Ἰβηρίαν, εὐρυτάτην ἐθνῶν οὖσαν, περιθέοντός τε
 10 καὶ μεθιπταμένου καὶ ἐς χεῖρας οὐχ ὑπομένοντος ἐλθεῖν
 τοῖς ἡγουμένοις αὐτῆς ὑπὸ Γαῖῳ Καίσαρι. ὢν ὁ Γάιος 351
 πυνθανόμενος ἔπεμπε σὺν στρατῷ πλέονι Καρρίναν
 ἐκπολεμήσοντα Πομπήιον. ὃ δὲ καὶ τούτῳ, κουφότε-
 ρος ὢν, ἐπεφαίνετο ἄφνω καὶ ἀφιπτάμενος ἠνώχλει
 15 καὶ πόλεις ἤδη τινὰς ἤρει βραχυτέρας τε καὶ μεζύους.
 84 καὶ ὁ Γάιος ἔπεμψε τῷ Καρρίνᾳ διάδοχον Ἀσίνιον 352
 Πολλίωνα πολεμεῖν Πομπήιῳ. ὃν τινα πόλεμον αὐτῶν 44 a. C.
 ὁμοίως διαφερόντων, ὃ τε Γάιος Καῖσαρ ἀνηρέθη καὶ
 ἡ βουλὴ κατεκάλει Πομπήιον. ὃ δὲ ἐν Μασσαλίᾳ γενό- 353
 20 μενος περιεσκόπει ἔτι τὰ ἐν Ῥώμῃ. αἰρεθεὶς δὲ καὶ
 τῆς θαλάσσης ἄρχειν, καθὰ ἤρχεν αὐτοῦ καὶ ὁ πατήρ,
 ἐς μὲν τὴν πόλιν οὐδ' ὥς ἀνῆλθεν, ὅσαι δὲ νῆες ἐν

4 ἠλῶντο f, ἠλλῶντο V 7 προσγενομένου ci. Mend., sed
 cf. ad II § 382 9 ἐθνῶν om. V, <πάντων> ἐθνῶν ci. Mend.,
 contra Kratt p. 44; ceterum de notione verbi v. Mend., Jahrb.
 f. cl. Philol. 119 (1879) p. 822 περιθέοντός τε] περιέθει ἐπιόντος
 τε vel sim. ci. Mend., inut. 10 οὐχ O (sed in B corr. ex
 ὑπο), οὐκ i; ἐσθ' ὅτε vel ἐνίστε exspectavit Mend., vix recte
 11 αὐτῆς om. V 14 ἐπεφαίνετο] ἐπιφαινόμενός τε malim cum
 Schw. aduolans C, i. e. ἐφιπτάμενος, falso 17 πολίωνα V

6 ὥς μοι προείρηται] cf. § 234 12 est C. Carrinas C. f.,
 cf. Ribbeck n. 59, Münzer ap. Pauly-Wissowa 3, 2 p. 1612 n. 2

44 a. C.

τοῖς λιμέσιν ἦσαν, λαβὼν ἐξέπλευσε σὺν αἷς εἶχεν ἀπὸ
 354 τῆς Ἰβηρίας. ἐπιγενομένης δὲ τῆς τῶν τριῶν ἀρχῆς
 43 a. C. ἐς Σικελίαν διέπλευσε καὶ Βιθυνικὸν ἄρχοντα αὐτῆς,
 οὐ παριέντα οἱ τὴν νῆσον, ἐπολιόρκει, μέχρι προγρα-
 φέντες ἐπὶ θανάτῳ καὶ φυγόντες ἐκ Ῥώμης Ἰρτιὸς τε 5
 καὶ Φάννιος ἔπεισαν ἐκστῆναι Πομπηίῳ Βιθυνικὸν
 Σικελίας.

355 ὧδε μὲν ὁ Πομπήιος Σικελίας ἐκράτησε, καὶ ναῦς 85

42 a. C.

ἔχων καὶ νῆσον ἐπικειμένην τῇ Ἰταλίᾳ καὶ στρατὸν
 ἤδη πολύν, ὅσον τε πρότερον εἶχε καὶ ὅσον οἱ φεύ- 10
 γοντες ἐκ Ῥώμης ἐλεύθερον ἢ δοῦλον ἦγον ἢ αἱ πό-
 λεις ἐξ Ἰταλίας ἔπεμπον αὐτῷ, αἱ ἐς ἐπινίκια τοῖς
 356 στρατοῖς ἐπηγγελμέναι. ταῖς γὰρ δὴ γνώμας αἶδε μά-
 λιστα τὴν νίκην τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἀπεύχοντο καί,
 ὅσα δύναιτο, κρύφα ἀντέπρασσον· ἀποδιδράσκοντές τε 15
 τῶν πατρίδων ὥς οὐκέτι πατρίδων οἱ δυνάμενοι συν-
 ἔφευγον ἐς Πομπήιον, ἀρχοτάτῳ τε ὄντα καὶ περι-
 357 φιλῆτον ἅπασιν ἐν τῷ τότε. παρῆσαν δ' αὐτῷ καὶ
 ναυτικοὶ ἄνδρες ἐκ Λιβύης καὶ Ἰβηρίας, ἔμπειροι θα-
 λάσσης, ὥστε καὶ ἡγεμόσι καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ καὶ 20
 358 χρήμασιν ὁ Πομπήιος ἐπῆρτο. καὶ τούτων ὁ Καῖσαρ
 ἐπήκοος ὢν ἔπεμπε Σαλουιδιηνὸν ἐπὶ νεῶν στόλου, Πομ-
 πήιον ὥς εὐχερὲς ἔργον ἐξελεῖν παραπλέοντα· καὶ αὐ-
 τὸς ἦει διὰ τῆς Ἰταλίας ὥς αὐτῷ Σαλουιδιηνῷ συμβο-
 359 λήσων περὶ Ῥήγιον. Σαλουιδιηνῷ δ' ὁ Πομπήιος ἀπαντᾷ 25

5 Ἰρτιος Of, Ircius C 6 φάνιος VC 12 ἐς om. V
 15 ἐς ante ὅσα add. a 22 σαλουιδιηνὸν libri, const. 24 αὐτῷ]
 τῷ ci. Mend.; malim deleri Σαλουιδιηνῷ

3 est A. Pompeius Bithynicus, cf. Ribbeck n. 67 5 de
 Hirtio cf. ad § 180 6 de Fannio cf. ad § 305 22 ad hoc
 Salvidieni bellum cf. Mommsen, Zeitschr. f. Numism. 11 (1884)
 p. 72 sq., Zangemeister, Eph. epigr. 6 (1885) p. 51

μεγάλῳ στόλῳ, καὶ πρὸ τοῦ πορθμοῦ ναυμαχίας ἀμφὶ
τὸ Σκύλλαιον αὐτοῖς γενομένης αἱ μὲν τοῦ Πομπηίου
νῆες, κουφότεραί τε οὔσαι καὶ ναυτικωτέρων ἀνδρῶν,
ταχυτῆτι καὶ ἐμπειρίᾳ προῦχον, αἱ δὲ Ῥωμαίων ἅτε
5 βαρύτεραι καὶ μείζους ἐμόχθουν. ὥς δ' ὁ συνήθης 360
τοῦ πορθμοῦ κλύδων ἐπεγίγνετο καὶ διεσπᾶτο ἡ θά-
λασσα ἐφ' ἑκάτερα ὑπὸ τοῦ ῥοῦ, οἱ μὲν ἤσسون ἐμόχθουν
ὑπὸ ἔθους τοῦ κλύδωνος, οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Σαλονιδιη-
νόν, οὔτε ἐστῶτες βεβαίως ὑπὸ ἀηθείας οὔτε τὰς κώ-
10 πας ἔτι ἀναφέρειν δυνάμενοι οὔτε τὰ πηδάλια ἔχοντες
εὐπειθῆ, συνεταράσσοντο, ὥστε κλίνοντος ἐς δείλην
ἐσπέραν ἤδη τοῦ θεοῦ πρότερος ὁ Σαλονιδιηνὸς ἀν-
εκάλει. ὑπεχώρει δὲ καὶ ὁ Πομπήιος. νῆες δὲ ἐκατέ- 361
ρων ἴσαι διεφθάρατο, καὶ τὰς λοιπὰς λελωβημένας τε
15 καὶ πεπονημένας ὁ Σαλονιδιηνὸς ἐπεσκεύαζεν, ὑποχωρή-
σας ἐς λιμένα πρὸ τοῦ πορθμοῦ Βαλαρόν.

86 ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπελθὼν Ῥηγίνοις μὲν καὶ Ἰππωνεῦσι 362
μεγάλας πίστεις αὐτὸς ἔδωκεν ἀναλύσειν αὐτοὺς ἐκ τῶν
ἐπινικίων (ἔδεδlei γὰρ ὄντας ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ μά-
20 λιστα), καλοῦντος δ' αὐτὸν Ἀντωνίου κατὰ σπουδὴν
διέπλει πρὸς αὐτὸν ἐς τὸ Βρεντέσιον, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων
Σικελίαν καὶ Πομπήιον καὶ Σικελίαν ὑπερθέμενος ἐν
τῷ τότε. Μοῦρκος δὲ ἐπιόντος τοῦ Καίσαρος, ἵνα μὴ 363
ἐν μέσῳ γένηται Ἀντωνίου τε καὶ Καίσαρος, μικρὸν
25 ἀναχωρήσας τοῦ Βρεντεσίου, τὰς ὀλκάδας ἐφύλασεν

2 σκύλαιον h. l. Oi 3 ἀνδρῶν <ἐνόντων> ci. Mend., sed
cf. ad § 205 16 Βαλαρόν bene habet, cf. Gardthausen, Augustus
II, 1 p. 60 adn. 20, Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 961 adn. 6
18 αὐτὸς] αὐτοῖς V 19 ἐδέδιε i τούτους desideravit Mend.,
inut., cf. ad III § 208 21 sq. Σικελίαν ἔχων ci. Zerdik p. 65,
probabiliter 22 καὶ ante Πομπήιον om. i 25 βρεντησίου V,
const. ἐφύλασσαν i

42 a. C.

ἐν τῷ πόρῳ τὸν στρατὸν ἐς Μακεδονίαν ἐκ τοῦ Βρεν-
 364 τεσίου διαφερούσας. αἱ δὲ προεπέμποντο μὲν ὑπὸ
 τριήρων, πνεύματος δὲ πολλοῦ κατὰ θεὸν οἰκείου
 γενομένου διέπτησαν ἄδεως, οὐδὲν τῶν προπομπῶν
 365 δεηθεῖσαι. καὶ ὁ Μοῦρκος ἀχθόμενος ὅμως ἐφήδρευεν
 ἐπανιούσαις κεναῖς. αἱ δὲ καὶ τότε, καὶ αὖθις ἕτερον
 στρατὸν ἄγουσαι, διέπλεον ἰστίοις στρογγύλοις, μέχρι
 πᾶς ὁ στρατὸς καὶ ἐπ' αὐτῷ Καῖσάρ τε καὶ Ἀντώνιος
 366 διέπλευσαν. καὶ ὁ Μοῦρκος ὑπὸ του δαιμόνων βε-
 βλάφθαι νομίζων, ὑπέμενεν ὅμως τὰς ἐκ τῆς Ἰταλίας
 αὐτοῖς διαπλεύσας παρασκευὰς ἢ τροφὰς ἢ τὸν ἐπι-
 367 συλλεγόμενον στρατὸν βλάπτων, ὅσα δύναίτο. καὶ αὐτῷ
 Δομίτιος Ἀηνόβαρβος ὑπὸ τῶν ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐς
 τὸ αὐτὸ ἔργον, ὡς χρησιμώτατον δὴ, μετὰ νεῶν ἄλλων
 πεντήκοντα καὶ τέλους ἑτέρου καὶ τοξοτῶν ἐπέμφθη·
 ὡς γὰρ οὐκ ἔχουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Καῖσαρα τροφὰς δαψι-
 λεῖς ἐτέρωθεν ἐδόκει τὰ ἐκ τῆς Ἰταλίας διακλείσειν.
 368 οἱ μὲν δὴ ναυσί τε μακραῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα
 καὶ ὑπηρετικάις πλέοσι καὶ στρατῷ πολλῷ διαπλέοντες

1 <τὰς> τὸν ci. Mend., sed cf. ad I § 172 3 οἰκείου vi-
 detur 'domo flantis', οὐρίου ci. Schw. t. III ind. gr. s. v. οἰκεῖος
 4 διεπῆδησαν i προπομπῶν, sed po suprascr., B 5 ἐφή-
 δρυσεν i 6 καὶ ante αὖθις om. V ἕτερον] *reliquum tol-*
lentes exercitus C, prob. Mend., sed saepius quam bis videntur
 mare traiecissee, cf. μέχρι πᾶς ὁ στρατὸς—διέπλευσαν 11sq. ἐπι-
 λεγόμενον i 12 βλάπτειν vel βλάβων ci. Mend., inut., cf.
 praef. 13 ἀηνόβαρβος, sed η in ras., B, δ' ἦν ὁ βάρβαρος i,
 ὁ αἰνόβαρος V, *Encobarbus* C; v. ad II § 64 15 ἐπέμφθη O,
 ἔφθη i, *uenit* C 16 οὐχ ἔξουσι ci. Mend., sed cf. praef. 17 δια-
 κλείειν vel διακλείσαι ci. Mend., probabiliter 19 διαπλέοντες
 VC (cf. § 415), διαπλέοντας B, διαπλέοντα i

13 de Cn. Domitio Ahenobarbo cf. Borghesi II p. 50 sqq.
 18 ἑκατὸν καὶ τριάκοντα] cf. Kromayer (v. ad II § 204) p. 441
 adn. 73 (cf. infra § 480)

87 ἡνώχλουν, Δεκίδιος δὲ καὶ Νωρβανός, οὓς ὁ Καῖσαρ
καὶ Ἀντώνιος μετὰ ὀκτὼ τελεῶν ἐς Μακεδονίαν προ-
επεπόμφεσαν, ἐκ Μακεδονίας ἐχώρουν ἐπὶ Θράκης τῆς
ὀρείου χιλίους καὶ πεντακοσίους σταδίους, μέχρι πόλιν
5 ὑπερβάντες Φιλίππους τὰ στενὰ τὰ Κορπίλων καὶ
Σαπαίων, τῆς Ῥασκουπόλιδος ὄντα ἀρχῆς, κατέλαβον,
ἥ μόνη διελθεῖν ἔστιν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίας
τὴν γνῶριμον ὁδόν. καὶ τοῦτο τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον,
ἐς Σηστὸν ἐξ Ἀβύδου περάσασι, πρῶτον ἀντεκεκρού-
10 κει. Ῥασκούπολις δὲ καὶ Ῥάσκος ἦσθην ἀδελφῶ Θρα- 369
κίῳ βασιλίσκῳ, μιᾶς ἄρχοντε χώρας, οἱ τότε τῇ γνώμῃ
περὶ τῆς συμμαχίας διεφέροντο· καὶ Ῥάσκος μὲν τοῖς
ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον συνεμάχει, Ῥασκούπολις δὲ τοῖς
ἀμφὶ τὸν Κάσσιον, τρισχιλλίους ἱππέας ἔχων ἐκότερος.
15 πυνθανομένοις δὲ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον περὶ τῶν 370
ὁδῶν ὁ Ῥασκούπολις ἔφη τὴν μὲν δι' Αἴνον καὶ Μα-
ρωνείας ἐπίτομόν τε καὶ συνήθη καὶ λεωφόρον οὖσαν
ἐπὶ τὰ Σαπαίων στενὰ ἄγειν, κατεχόντων δὲ αὐτὰ τῶν
πολεμίων ἀμήχανα ἐς ὁδὸν εἶναι, τὴν δὲ περιόδον

1 Δεκίδιος Fabricius ad Cass. D. 47, 35, κεδίδιος Of, κεδί-
κίος abC 4 χιλίους] διςχιλίους ci. Ihne VIII p. 91 adn. 2,
bene, nisi forte App. iter a Macedonia, non a Dyrrhachio com-
putavit 5 pro τὰ ante Κορπίλων habent τῶν O, cf. § 440
Κορπίλων Wesseling ad Hierocl. Synecdemum (Corp. script. hist.
Byzant. t. III, Bonn. 1840, p. 404), τορπιδῶν libri 6 Σαπαίων]
Sapeorum C, σαλαπαίων Oi <καὶ Ῥάσκον> ὄντα ci. Mend.,
at cave hiatus 11 βασιλίσκῳ Schw., βασιλικῶ (vel βασιλικῶ)
Oi οἱ τότε] ὁπότε i 14 συνεμάχει post ἐκότερος repetitum
in i, del. Schw. 18 σαλαπαίων i

1 sunt L. Decidius Saxa et C. Norbanus Flaccus, cf. Gardt-
hausen, Augustus II, 1 p. 75 adn. 6 5 de situ angustiarum cf.
Kalopothakes, De Thracia prov. Rom., diss. Berol. 1893, p. 20 sq.,
qui dissentit ab Appiano 10 de nominum formis cf. W.
Tomaschek, Sitzungsber. d. Wien. Akad. t. 131 (1894) I p. 27 sq.
et Boiss. ad Cass. D. 47, 25, 2; de hominibus, quae ad § 319 attuli

42 a. C.

- 371 *τριπλασίονά τε καὶ χαλεπὴν. οἱ δὲ τοὺς πολεμίους ὑπο-* 88
λαβόντες οὐκ ἐς κώλυσιν [μὲν] ὁδῶν αὐτοῖς ἀπαντᾶν,
τροφῶν δὲ ἀπορία ἐς Θράκην ἀντὶ Μακεδονίας ὑπερ-
βῆναι, ἐβάδιζον ἐπὶ Αἰῶνι καὶ Μαρωνείας, ὅθεν ἐπὶ
Λυσιμαχείας τε καὶ Καρδίας, αἱ τὸν ἱσθμὸν τῆς Θρά- 5
κίου χειρρονήσου διαλαμβάνουσιν ὥσπερ πύλαι, μετὰ
372 *δὲ ἄλλην ἡμέραν ἐς τὸν Μέλαναν κόλπον ἀφίκοντο. καὶ*
τὸν στρατὸν ἐξετάζουσιν αὐτοῖς ἐγένοντο πάντες ὀπλι-
τῶν ἑννεακαίδεκα τέλη, Βρούτου μὲν ὀκτώ, Κασσίου
δὲ ἑννέα, ἐντελὲς οὐδέν, ἀλλ' ἐς δύο που τέλη μάλιστα 10
ἀναπληρούμενα, ὡς γίνεσθαι μυριάδας ὀπλιτῶν ἀμφὶ
373 *τὰς ὀκτώ. ἱππεῖς δὲ ἦσαν Βρούτῳ μὲν Κελτοὶ καὶ*
Λυσιτανοὶ τετρακισχίλιοι καὶ Θράκες καὶ Ἰλλυριοὶ
Παρθηνοὶ καὶ Θεσσαλοὶ δισχιλίοι, Κασσίῳ δὲ Ἰβηρές
τε καὶ Κελτοὶ δισχιλίοι καὶ ἱπποτοξόται Ἀραβέες τε 15
καὶ Μηδοὶ καὶ Παρθυαῖοι τετρακισχίλιοι. σύμμαχοι δὲ

1 καὶ χαλεπὴν οἶδε· τοὺς δὲ πολεμίους i 2 μὲν om. f,
 post ὁδῶν collocant ab, del. Mend. αὐτοῖς Oi, corr. Mend.
 3 sq. ὑπερβῆναι· ἐβάδιζον οὖν ἐπὶ i 4 sq. corrupta. Aut
 ἔωθεν ἀπὸ Λυσιμαχείας aut ἐβάδιζον <τὴν> ἐπὶ Αἰῶν. καὶ Μαρ. ὁδὸν
 ἀπὸ Λυσ. ci. Schw., illud probabilius 10 ἑννέα] ἑνδεκα ci.
 Heuzey et Daumet (v. ad II § 152) p. 100 adn. 1 et postea Mend.,
 cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 74 adn. 5 10 ἐντελὲς —
 11 ἀναπληρούμενα] reliquas minime integras sed quae duas adim-
 plerent vertit C; ἄλλα τε δύο τέλη ὑπὸ Μακεδόνων ἀναπληρούμενα
 et v. 8 sq. πολιτῶν pro ὀπλιτῶν ci. Ihne VIII p. 88 adn. 1, contra
 Gardthausen l. c. <δ'> οὐδέν ci. Nauck ἐς δύο] ἐς δυώ-
 δεκα ci. Schw. t. III ind. gr. s. v. ἀναπληρόω, quod probant
 Mend. et Domaszewski (v. ad II § 126) p. 185 adn. 6, ille quidem
 cogitans etiam de ἐς τεσσαρεσκαίδεκα (i. e. ἰδ'). Aliter Appiani
 verba interpretatur Schelle (v. ad II § 452) p. 30 adn. 2
 13 ἰλλυροὶ Bf Ἰλλυριοὶ <τρισχιλίοι καὶ> ci. Schw. ex § 454 extr.,
 malim Θράκες <τρισχιλίοι> (cf. § 369); contra Schelle l. c. adn. 5,
 non recte 14 Παρθηνοὶ] παρθυναῖοι a, Παρθινοὶ vel etiam
 Παρθῖνοι cum Meineke ad Steph. Byz. s. v. Πάρθος voluit
 Boiss. ad Cass. D. 41, 49, 2, valde probabiliter, cum saepe in
 Appiani codicibus i abierit in η 15 ἄρραβέες τε i

εἶποντο βασιλεῖς καὶ τετραράρχαι Γαλατῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ,
πεξόν τε ἄγοντες πολὺν ἄλλον καὶ ἱππέας ὑπὲρ πεντα-
κισχιλίους.

- 89 τοσῇδε μὲν στρατιᾷ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐπὶ τοῦ 374
5 Μέλανος κόλπου διεκρίθη, καὶ τοσῇδε ἐχώρουν ἐπὶ τὸ
ἔργον, τὴν λοιπὴν ἔχοντες ἐπὶ τῶν ἀλλαχόθι χρεῖων.
καθήσαντες δὲ αὐτὴν τοῖς νομιζομένοις ἀνεπλήρουν
τάς ἐκ τῶν ἐπηγγελμένων τισὶν ὀφειλομένας ἔτι δω-
ρεάς, πολλῆς μὲν περιουσίας χρημάτων πεφροντικότες,
10 οἰκειούμενοι δὲ ταῖς δόσεσιν αὐτούς, Γαῖῳ μάλιστα
Καίσαρι τοὺς πλείονας ἐστρατευμένους, μὴ τις ἐς τὴν
ὄψιν ἢ ὁμωνυμίαν τοῦ νέου Καίσαρος νεωτερίσειεν
ἐλθόντος. καὶ αὐθις ἔδοξε τούτου χάριν καὶ δημο- 375
γορήσαι. βῆμά τε οὖν ἐπήχθη μέγα, καὶ οἱ στρατηγοὶ
15 μετὰ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς μόνων ἐς αὐτὸ ἀναβάντες,
ὃ δὲ στρατὸς αὐτῶν, ὃ τε ἴδιος καὶ συμμαχικός, κάτω
περιστάντες, ἤδοντο εὐθὺς ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ πλήθους
ἀλλήλων ἑκάτεροι, ἰσχυροτάτῃ σφίσι φανείσῃ· καὶ θάρ-
σος ἦν ἀμφοτέροις αὐτίκα καὶ ἐλπίς ἰσχυρά, τοσῶνδε
20 στρατηγοῦσιν. αὐτὰ τε πρῶτα πάντων τάδε τοῖς στρα- 376
τηγοῖς τὸν στρατὸν ἐς πίστιν συνῆγε· τίκτουσι γὰρ
εὖνοιαν ἐλπίδες κοιναί. θροῦ δὲ ὥς ἐν τοσοῦτοις ὄντος
οἷ τε κήρυκες καὶ οἱ σαλπικταὶ σιωπὴν ἐποιοῦν, καὶ

1 βασιλεῖς καὶ non vertit C, at Appiani sunt, cf. etiam Niese, Rhein. Mus. 38 (1883) p. 596 adn. 2 2 πεξόν B
5 ἐχώρουν] ἐχρῶντο ci. Musgr. 12 ad conspectum aut appellationem C, unde ἡ ὁμωνυμίαν corr. Gel. et Musgr.; ἡ ὁμωνυμία (ὁμονυμία V) Oī 13 ἐλθόντος om. C, ἐπελθόντος cum Musgr. maluit Mend., cf. ad II § 382 αὐθις] αὐτοῖς ci. Mend.
14 ἐπήχθη] ἐπήρθη ci. Mend., inut. 18 ἰσχυροτάτου σφίσι φανέντος ci. Herw. p. 73 sq., perperam, cf. Schenkl p. 179, Nauck ad Soph. Oed. Tyr. 1376 22 θροῦ] θροῦβου a, θεοῦ vertit C

42 α. C.

γενομένης ποτὲ ὁ Κάσσιος (προῦχε γὰρ ἡλικία) προ-
ελθὼν μικρὸν ἐκ τῆς τάξεως ἐς τὸ μέσον ἔλεξεν ὧδε.

- 377 “ὁ μὲν ἀγὼν προῶτον ἡμᾶς, ὧ συστρατιῶται, κοι- 90
νὸς ὢν ἐς πίστιν ἀλλήλοις συνάγει· συνάπτει δὲ καὶ
ὅσα ὑμῖν ὑποσχόμενοι πάντα ἔδομεν, ὃ μερίσθη πίστις 5
378 ἔστι καὶ περὶ ὧν ἐς τὸ μέλλον ὑπισχνούμεθα. αἱ δὲ
ἐλπίδες εἰσὶν ἐν τῇ ἀρετῇ, ὑμῶν τε τῶν στρατευομέ-
νων καὶ ἡμῶν, οὓς ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦδε ὀρᾷτε το-
379 σούσδε καὶ τοιούσδε ἄνδρας ἀπὸ τῆς βουλῆς. ἔστι δὲ
καὶ πλῆθος παρασκευῆς, ὅσον ἴστε, σίτου τε καὶ ὀπλων 10
καὶ χρημάτων καὶ νεῶν καὶ συμμάχων κατὰ τε ἔθνη
καὶ βασιλέας. ὥστε τί χρὴ τῷ λόγῳ παρακαλεῖν ἐς προ-
θυμίαν τε καὶ ὁμόνοιαν, οὓς ἢ τε παρασκευὴ καὶ τὰ
380 ἔργα κοινὰ ὄντα συνάγει; περὶ δὲ ὧν διαβάλλουσιν
ἡμᾶς δύο ἄνδρες ἐχθροί, ἴστε μὲν αὐτὰ ἀκριβέστατα, 15
καὶ δι’ αὐτὸ συστρατεύεσθε ἡμῖν ἐτοίμως, δοκεῖ δὲ
καὶ νῦν ἐπεξελεῖν ἔτι τὴν αἰτίαν, ἣ μάλιστα ἐπιδελ-
κνυσι τοῦ πολέμου καλλίστην τε οὖσαν ἡμῖν καὶ δικαιο-
τάτην τὴν πρόφασιν.

19

- 381 ἡμεῖς γὰρ Κάισαρα ἐν μὲν τοῖς πολέμοις συστρα- 91
τευόμενοι τε αὐτῷ μεθ’ ὑμῶν καὶ στρατηγοῦντες ἐπὶ
μέγα ἤρομεν καὶ φίλοι διετελοῦμεν ὄντες, ὥς μὴ δο-
382 κεῖν αὐτὸν δι’ ἐχθραν ὑφ’ ἡμῶν ἐπιβεβουλεῦσθαι. τὰ
δὲ ἐς τὴν εἰρήνην ἐπίμεμπτος ἦν, οὐχ ἡμῖν τοῖς φίλοις,
ἐπεὶ κὰν τούτοις προετιμώμεθα, ἀλλὰ τοῖς νόμοις καὶ 25

2 ἐς] διὰ B   3 ἡμᾶς Gel., ὑμᾶς libri   5 δ] ἢ ci. Coh.
p. 232, sed cf. ad I § 122, v. etiam IV § 500. 501. 398   9 δὲ
om. i   11 κατὰ τε] καὶ τὰ τε B   12 τῷ del. Nauck, vix recte
15 malim <οἱ> δύο ἄνδρες, hi tres viri C, cf. § 399   αὐτὰ]
αὐτοὶ ci. Nauck, sed cave hiatus, cf. etiam § 388 (ὅσα ἴστε
sine αὐτοῖς)   17 ἔτι] ἐπὶ B   ἦ] ἢ B   19 τὴν om. omnes
praeter Bf   20 sq. συστρατευόμενον τε B   21 συστρατηγοῦν-
τες ci. H. Steph., at cf. § 210

τῷ κόσμῳ τῆς πολιτείας, ὧν οὐδείς νόμος οὔτε ἀριστο-
 κρατικὸς κύριος οὔτε δημοτικὸς ἔτι ἦν· ἅπερ ἅπαντα
 οἱ πατέρες ἡμῶν ἤρμοσαν, ὅτε τοὺς βασιλέας ἐκβαλόν-
 τες ἐπώμοσαν καὶ ἐπηράσαντο οὐκ ἀνέξεσθαι βασιλέων
 5 ἐς τὸ μέλλον ἐτέρων. ὃ τινι ὄρκῳ βοηθοῦντες οἱ τῶν 383
 ὁμωμοκότων ἔκγονοι καὶ τὰς ἀρὰς ἀπερύνκοντες ἀφ'
 ἑαυτῶν οὐχ ὑπεμείναμεν ἐς πολὺν περιιδεῖν ἕνα ἄνδρα,
 εἰ καὶ φίλος ἦν ἡμῖν καὶ χρήσιμος, τὰ τε κοινὰ χρή-
 ματα καὶ στρατόπεδα καὶ χειροτονίας ἀρχῶν ἀπὸ τοῦ
 10 δήμου καὶ ἡγεμονίας ἐθνῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐς ἑαυτὸν
 περιφέροντα καὶ νόμον ἀντὶ τῶν νόμων καὶ κύριον
 ἀντὶ τοῦ δήμου καὶ αὐτοκράτορα ἀντὶ τῆς βουλῆς γι-
 92 γνόμενον ἐς ἅπαντα. ὧν ἴσως ὑμεῖς οὐκ ἀκριβῶς ἤσθά- 384
 νεσθε, ἀλλὰ μόνην αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀρετὴν
 15 ἑώρατε. νῦν δὲ ῥαδίως τε ἂν καὶ ἐκ μόνου τοῦ περὶ
 ὑμᾶς μέρους καταμάθοιτε. ὁ γὰρ δῆμος ὑμεῖς ἐν μὲν 385
 τοῖς πολέμοις ὑπακούετε ἐς πάντα ὥς κυρίοις τοῖς
 στρατηγοῖς, τὸ δὲ κύριος τόδε ἐν τοῖς εἰρηνικοῖς ἐφ'
 ἡμῖν ἀντιλαμβάνετε αὐτοί, προβουλευούσης μὲν τῆς
 20 βουλῆς, ἵνα μὴ σφαλεῖητε, κρίνοντες δὲ αὐτοὶ καὶ ψη-
 φιζόμενοι κατὰ φυλὰς ἢ λόχους καὶ ἀποφαίνοντες
 ὑπάτους τε καὶ δημάρχους καὶ στρατηγούς. ἐπὶ δὲ ταῖς 386
 χειροτονίαις καὶ τὰ μέγιστα δικάζετε, κολάζοντες ἢ τι-
 μῶντες, ὅτε κολάσεως ἢ τιμῆς ἀξίως ἄρξαιμεν ὑμῶν.
 25 ἢ δὲ ἀντίδοσις ἦδε τὴν τε ἡγεμονίαν, ὃ πολῖται, ἐς 387
 εὐδαιμονίαν ἄκραν ὑπερήγαγε καὶ τοὺς ἀξίους ἐτίμη-

1 ὧν] ἧς ci. Mend., sed ὧν respicit ad τοῖς νόμοις 4 ὧμο-
 σαν ci. Mend., ut legitur II § 576, sed cf. ad I § 33 7 ὑπέ-
 μειναν iC 11 νόμον] νόμων V, νόμους b² 15 τε deletat
 Mend. 18 sq. ἐφ' ὑμῖν ci. Musgr., male 20 σφαλεῖτε ci.
 Mend. 26 προήγαγε ci. Mend.

42a. C.

σε, καὶ οἱ τετιμημένοι χάριν εἶχον ὑμῖν. ἀπὸ ταύτης
 τῆς ἐξουσίας ὑπατον ἐποιήσασθε Σκιπίωνα, ὅτε αὐτῷ
 περὶ Λιβύην ἐμαρτυρήσατε· καὶ δημάρχους ἐποιεῖσθε
 ἀνὰ ἔτος ἕκαστον, οὓς ἐβούλεσθε, διοισομένους ἡμῖν
 388 ὑπὲρ ὑμῶν, εἰ δέοι. καὶ τί μοι καταλέγειν τὰ πολλὰ, 5
 ὅσα ἴστε; ἀλλ' οὐκ, ἀφ' οὗ Καῖσαρ ἐδυνάστευσεν, οὐκ 93
 ἀρχὴν τινα, οὐ στρατηγόν, οὐχ ὑπατον, οὐ δημάρχον
 ἐχειροτονήσατε ἔτι, οὐκ ἐμαρτυρήσατε οὐδενί, οὐκ ἀμοι-
 βὴν εἶχετε δοῦναι μαρτυροῦντες. ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰ-
 πεῖν, οὐδὲ εἰς ὑμῖν χάριν ὥφειλεν, οὐκ ἀρχῆς, οὐχ 10
 389 ἡγεμονίας, οὐκ εὐθυνῶν, οὐ δίκης. ὃ δὲ οἴκτιστον
 ἀπάντων ἐγένετο, οὐδ' αὐτοῖς ἐδυνήθητε ἐπικουρῆσαι
 τοῖς δημάρχois ὑμῶν ὑβριζομένοις, ἦν τινα αἰδιδιον ὑμῶν
 αὐτῶν ἀρχὴν ἐστήσασθε εἶναι καὶ ἱερὰν καὶ ἄσυλον
 ἀπεφήνατε, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσύλους εἶδετε τὴν ἀρχὴν 15
 τὴν ἄσυλον καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἐρὰν ἐς ὑβριν ἀφαι-
 ρουμένους ἀκρίτους, ἀπὸ μόνου προστάγματος, ὅτι
 ἔδοξαν ὑπὲρ ὑμῶν χαλεπῆναι τοῖς καὶ βασιλέα αὐτὸν
 390 ἐθέλουσι προσαγορεῦσαι. ὃ καὶ μάλιστα ἐπαχθῶς ἤνεγ-
 κεν ἡ βουλὴ δι' ὑμᾶς· ὑμετέρα γὰρ καὶ οὐ τῆς βου- 20
 λῆς ἐστίν ἡ τῶν δημάρχων ἀρχή. ἐπιμέμψασθαι δὲ
 σαφῶς οὐ δυναμένη τὸν ἄνδρα οὐδ' ἐς κρίσιν ἐπαγα-
 γεῖν διὰ ἰσχὺν στρατοπέδων, ἃ καὶ αὐτά, τέως ὄντα
 τῆς πόλεως, ἑαυτοῦ [ἐ]πεποίητο ἴδια, τὸν ἔτι λοιπὸν
 τρόπον ἀμύνασθαι τὴν τυραννίδα ἐπενόησεν, ἐς τὸ 25

3 ἐποιήσατε a   4 ἡμῖν] ὑμῖν a   5 τί μοι] τί δεῖ ci. Mend.,
 sed cf. Hor. sat. I, 6, 24 sq.: 'quo tibi, Tilli, sumere depositum
 clavum fierique tribuno?'   6 ἀλλ' οὐκ] ἀλλ' ci. Mend.; an
 οὐκ ante ἀρχὴν delendum?   10 οὐδεὶς i   13 αἰδιδιον] ἴδιον
 Gel., vulgo   17 verbis ἀπὸ μόνου προστάγματος explicatur
 ἀκρίτους. C male vertit: ex unius mandato   22 sq. ἀπαγαγεῖν
 ci. Nauck, ἀγαγεῖν Mend.   24 augmentum deleui, cf. ad I
 § 85   τὸν ἐπίλοιπον V

94 σῶμα ἐπιβουλεύσασα. ἔδει δὲ τὴν μὲν γνώμην γενέ- 391
σθαι τῶν ἀρίστων, τὸ δὲ ἔργον ὀλίγων. ἐπεὶ δὲ ἐρέ-
νετο, αὐτίκα ἡ βουλὴ τὴν κοινὴν γνώμην ἐξέφηνε,
σαφῶς μὲν ὅτε καὶ γέρα τυραννοκτονικὰ ἐψηφίζοντο
5 εἶναι· ἐπισχόντος δὲ αὐτοῦς Ἀντωνίου καθ' ὑπόκρισιν 392
ἀταξίας καὶ οὐδ' ἡμῶν ἀξιούντων διὰ γέρα τῇ πόλει
μᾶλλον ἢ δι' αὐτὴν τὴν πατρίδα βοηθεῖν, τοῦδε μὲν
ἀπέσχοντο, οὐκ ἐθέλοντες ἐφρυβρίζειν τῷ Καίσαρι, ἀλλὰ
μόνης τῆς τυραννίδος ἀπηλλάχθαι, ἀμνηστίαν δὲ ἀπάν-
10 των ἐψηφίσαντο εἶναι καὶ σαφέστερον ἔτι, φόνου μὴ 393
εἶναι [δικας. καὶ μετὰ μικρόν, Ἀντωνίου τὸ πλῆθος
ἐφ' ἡμῖν δημοσκοπήσαντος, ἡ βουλὴ καὶ ἀρχὰς ἐθνῶν
τῶν μεγίστων καὶ ἡγεμονίας ἔδοσαν ἡμῖν καὶ γῆς
ἀπέφηναν ἡγεῖσθαι πάσης ἀπὸ τοῦ Ἰουλοῦ μέχρι Συ-
15 ρίας, πότερον ὡς ἐναγεῖς κολάζοντες ἢ ὡς ἀνδροφόνους 394
πορφύρα τε ἱερᾶ καὶ ῥάβδοις καὶ πελέκεσι περικοσμοῦν-
τες; ᾧ λόγῳ καὶ Πομπήιον τὸν νέον, οὐδὲν μὲν ἐς
ταῦτα συνειργασμένον, ὅτι δὲ μόνον Πομπηίου Μάγνου
τοῦ πρώτου περὶ τῆς δημοκρατίας ἀγωνισαμένον παῖς
20 καὶ ὅτι μικρὰ τὴν τυραννίδα ἠνώχλει λαυθάνων περὶ
'Ιβηρίαν, κατεκάλεσέ τε ἐκ τῆς φυγῆς καὶ τὸ τίμημα
αὐτῷ τῶν πατρῶων ἐκ τῶν κοινῶν ἔκριναν ἀποδοῦναι
χρημάτων καὶ θαλασσοκράτορα ἀπέφηναν, ἵνα ἀκκεῖ-

5 αὐτοῖς i 6 ἀταξίας a, conturbationis C, ἀταραξίας
ceteri, ἀπραξίας ci. Cob. p. 234, perperam ἡμῶν i et V¹ ex
corr., ὑμῶν OC 10 <τοῦ> φόνου ci. H. Steph., sed cf. ad II
§ 235 14 ἀπάσης a 15 ἀνδροφόνους] tyrannicidas C, unde
H. Steph. ci. τυραννοκτόνους (vel τυραννοφόνους), potuit etiam
ἀνδροφόνους <Γαίου Καίσαρος>, cf. V § 300, Prooem. c. 14 extr.;
πότερον ὡς ἀνδροφόνους κολάζοντες ἢ ὡς ἐναγεῖς πορφύρα ci.
Schw., non probabiliter 18 malim μόνον δὲ ὅτι 19 περὶ]
ὑπὲρ ci. Nauck, sed cf. ad I § 374 <ῆν> παῖς ci. Mend., παῖς
<ῆν> Zerdik p. 60, sed cf. II § 576 init. 23 χρημάτων molestum
putavit Mend., sine causa

42a. C.

- 395 νος ἀρχὴν τινα ἔχοι δημοκρατικὸς ὢν. τί δὴ πλεόν
 ἔργον ἔτι τῆς βουλῆς ἢ σύμβολον ἐπιζητεῖτε τοῦ κατὰ
 γνώμην αὐτῆς πάντα πεπραχθαι, πλὴν ἢ λόγῳ μόνον
 ὑμῖν ἔτι ὁμολογῆσαι; ὃ καὶ αὐτὸ πράξουσιν [καὶ ἐροῦσι]
 καὶ λέγοντες ἅμα ὑμᾶς ἀμείψονται μεγάλας δωρεαῖς, 5
 396 ὅταν εἰπεῖν καὶ ἀμείψασθαι δύνωνται. νῦν μὲν γὰρ 95
 ὥς ἔχουσιν, ἴστε. προγράφονται χωρὶς δίκης, καὶ τὰ
 ὄντα αὐτοῖς δημεύεται, καὶ κτείνονται χωρὶς καταδίκης
 ἐν οἰκλαῖς, ἐν στενωποῖς, ἐν ἱεροῖς, ὑπὸ στρατιωτῶν, ὑπὸ
 θεραπόντων, ὑπὸ ἐχθρῶν, ἐκ μυχῶν ἀνασπώμενοι καὶ 10
 διωκόμενοι πανταχῇ, τῶν νόμων τὸν ἐθέλοντα φεύγειν
 397 ἐόντων. ἐς δὲ τὴν ἀγοράν, ἐς ἣν οὐδενὸς πολεμίου κε-
 φαλήν, ἀλλὰ ὅπλα μόνα καὶ ἔμβολα νεῶν ἐφέρομεν, ὑπά-
 των ἄρτι καὶ στρατηγῶν καὶ δημάρχων καὶ ἀγορανόμων
 καὶ ἱππέων κεφαλὰὶ πρόκεινται· καὶ γέρα τούτων ἔστι 15
 398 τῶν κακῶν ὠρισμένα. τοῦτο γὰρ ἐπανάστασις τίς ἐστι
 πάντων, ὅσα τέως ἦν ὑπουλα, καὶ ἀνδρολήψια αἰφνί-
 δια καὶ μύση ποικίλα γυναικῶν τε καὶ νύων καὶ ἀπ-
 ελευθέρων καὶ οἰκετῶν. ἐς τοσοῦτον ἤδη καὶ τοὺς
 399 τρόπους ἡ πόλις ἐπιτέτριπται. καὶ τῶνδε τοῖς πονη- 20
 ροῖς ἡγεμόνες εἰσὶν οἱ τρεῖς ἄνδρες, αὐτοὶ πρὸ τῶν
 ἄλλων ἀδελφοὺς καὶ θεῖους καὶ ἐπιτρόπους προγρά-
 400 ψαντες. λέγεται ποτε πρὸς τῶν ἀγριωτάτων βαρβάρων
 ἡ πόλις ἀλῶναι· καὶ οὐδενὸς ἀπέτεμνον οἱ Κελτοὶ κε-

1 ἔχη V   4 καὶ ἐροῦσι del. Nauck   12 οὐδενὸς] οὐδὲ
 ci. Mend., οὐδὲ πολεμίου οὐδενὸς Nauck   16 τοῦτο susp. Mend.,
 at neutrum bene habet, cf. ad § 377   τίς om. O, seclisit
 Mend. coll. § 52, sed sententia aliter h. l. formata est neque in
 τίς offendo (cf. Krüger, Gr. Sprachl.⁶ § 51, 16, 2)   17 καὶ ante
 πάντων add. b   18 μίση a   22 καὶ ἐπιτρόπους spectat ad
 § 47; mutuo inter se C, id esset ἐπιτρέποντες σφίσι   23 <τῶν>
 βαρβάρων ci. Mend., contra Kratt p. 44 et 21   24 sq. <τὴν>
 κεφαλὴν ci. Mend., κεφαλὰς defendit Kratt p. 33, ut videtur, iure

φαλὰς οὐδὲ ἐνύβριζον ἀνηρημένοις οὐδὲ πολεμοῦσιν
 ἔτι λαθεῖν ἢ φυγεῖν ἐφθόνουν. οὐδ' αὐτοὶ πω πόλιν 401
 οὐδεμίαν ὧν δορὶ ἐλάβομεν, τοιαῦτα διεθήκαμεν οὐδὲ
 ἑτέρους ἐπυθόμεθα διαθεῖναι, οἷα νῦν οὐκ ἰδιῶτις πό-
 5 λης, ἀλλ' ἡγεμονὶς ἀδικεῖται πρὸς τῶν αὐτὴν ἀρμόσαι
 καὶ διορθῶσαι τὰ κοινὰ κεχειροτονημένων. τί τοιοῦ- 402
 τον εἰργάσατο Ταρκύνιος; ὃν διὰ μιᾶς γυναικὸς ὕβριν,
 ἐξ ἔρωτος γενομένην, βασιλέα τε ὄντα ἐξέβαλον καὶ
 9 βασιλεύεσθαι διὰ ἓν ἔργον οὐκέτι ὑπέστησαν.

96 καὶ τάδε, ὧ πολῖται, πρᾶσσοντες οἱ τρεῖς ἡμᾶς 403
 ἐναγείς λέγουσι, καὶ φασὶ μὲν ἀμύνειν Καίσαρι, προ-
 γράφουσι δὲ τοὺς οὐδ' ἐπιδημοῦντας, ὅτε ἀνηρεῖτο. ὧν
 καὶ οἷδε εἰσὶν οἱ πλέονες, οὓς ὁρᾶτε, διὰ πλοῦτον ἢ
 γένος ἢ γνώμην δημοκρατικῆς διανοίας προγεγραμμέ-
 15 νοι. ᾧ λόγῳ καὶ Πομπήιος μεθ' ἡμῶν προεγράφη, 404
 πόρρω μὲν ὧν περὶ Ἰβηρίαν, ὅτε ἡμεῖς ἐδρῶμεν· ὅτι
 δέ ἐστι δημοκρατικοῦ πατρός, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν
 ὑπὸ μὲν τῆς βουλῆς κατεκλήθη τε καὶ θαλασσοκράτωρ
 ἐγένετο, ὑπὸ δὲ τῶν τριῶν προεγράφη. τί δὲ γυναι- 405
 20 κες ἐπὶ Καίσαρι συνέγνωσαν αἱ <ἐς> ἐσφορὰς προγεγραμ-
 μέναι; τί δὲ ὁ δῆμος ὁ μέχρι δέκα μυριάδων τιμᾶσθαι
 τὰ ὄντα κεκελευσμένος ὑπὸ μηνύμασι καὶ ζημίαις, ᾧ
 τέλη καινὰ καὶ ἐσφορὰς ἐπιγράφουσι; καὶ τάδε πρᾶσ- 406
 25 τὰς δωρεάς. ἡμεῖς δέ, οἷς ἀσεβὲς οὐδὲν εἴργασται, καὶ

5 <ἢ> ἡγεμονίς ci. Mend., sine causa αὐτὴν secluserit Mend.
 coll. § 31, at hic praecedat οὐκ ἰδιῶτις πόλις, ἀλλ' ἡγεμονίς
 12 ἀνηρεῖτο Bk., ἀνήρητο libri 14 γνώμην] δόξαν ci. Mend.
 19 <αἱ> γυναικες ci. Mend., sed cf. ad II § 646 20 <ἐς> addidi
 e Mend. coniectura, ἐς φορὰς Oi, ἐσφορὰς ed. Bk. et Mend.
 23 <τε> τέλη ci. Mend., inut.

42 α. C.

- τὰ ἐπηγγελμένα δεδώκαμεν καὶ ἕτερα ἔτοιμα ἔχομεν ἐς
 ἀμοιβὰς μερίζονας. οὕτως ἡμῖν καὶ τὸ δαιμόνιον, ὥς
 407 δίκαια πράσσουσι[ν], <συν>επιλαμβάνει. ἐπὶ δέ γε τῇ 97
 δαιμονίῳ καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώπων ὁρᾶν ἔχετε, ἐς τοὺς
 ὑμῶν πολίτας ἀποβλέποντες, οὓς εἴδετε μὲν στρατη- 5
 γοῦντας ὑμῶν πολλάκις καὶ ὑπατεύοντας καὶ ἐπαινου-
 μένους, ὁρᾶτε δὲ πρὸς ἡμᾶς ὥς εὐαγεῖς καὶ δημοκρα-
 τικοὺς καταπεφευγότες καὶ τὰ ἡμέτερα ἡρημένους καὶ
 συννευχομένους ἡμῖν ἐς τὰ λοιπὰ καὶ συναιρομένους.
 408 πολὺν γὰρ δικαιότερα ἡμεῖς γέρα τοῖς περισώσασιν αὐ- 10
 τοὺς ἐκηρύξαμεν ὧν ἐκεῖνοι τοῖς ἀναιροῦσιν· οὐδὲ
 ὁρῶσιν ἡμᾶς Γάιον μὲν, ὅτι ἡξίου μόνος ἄρχειν, ἀν-
 ηρηκότας, τοὺς δὲ τὴν ἐκείνου περιποιουμένους ἀρχὴν
 ὑπερορᾶν μέλλοντας καὶ μὴ ἐς ἑαυτούς, ἀλλ' ἐς τὸ μέ- 15
 σον τῇ δῆμῳ προτιθέντας τὴν πολιτείαν κατὰ τὰ πά- 15
 409 τρια. ὥς οὖν οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης αἰρουμένων
 πολεμεῖν ἐκατέρων, ἀλλὰ τῶν μὲν ὑπὲρ δυναστείας καὶ
 τυραννίδος, ἣν ἐν ταῖς προγραφαῖς ἐπέδειξαν ἤδη,
 ἡμῶν δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἢ μόνον ἵνα τῆς πατρίδος ἐλευ-
 θερωθείσης ἰδιωτεύοιμεν ὑπὸ τοῖς νόμοις, εἰκότως οἶδε 20
 τε οἱ ἄνδρες καὶ πρὸ τούτων οἱ θεοὶ τὰ ἡμέτερα κρι-
 νουσι. μεγίστη δὲ ἐλπίς ἐν πολέμοις ἐστὶ τὸ δίκαιον.
 410 μηδέ τω, εἰ Καίσαρος ἐγένετο στρατιώτης, ἐπὶ νοῦν 98
 ἔτι ἴτω. οὐ γὰρ ἐκείνου γε ἤμεν οὐδὲ τότε, ἀλλὰ τῆς

2 ἀμοιβὰς B   3 <συν>επιλαμβάνει Mend.   4 ἐς <τούσδε>
 τοὺς ci. Schw.   5 πολίτας] βουλευτὰς maluit Mend., inut.
 7 sq. ἀριστοκρατικοὺς, δημο suprascr., V¹   14 <οὐχ> ὑπερορᾶν
 ci. H. Steph., prob. Mend.   καὶ μὴ i, καὶ μὴ δὲ (i. e. καὶ
 μηδὲ) O   ἐς αὐτοὺς i   <τοὺς> (hoc male) ἐς αὐτοὺς <περι-
 σπῶντας> ci. H. Steph., inut.   16 προγράφεται post κατὰ τὰ
 πάτρια add. i, legit C, in mg. ab alt. m. add. in B, om. V,
 delevit ut glossema iam Schw.   οὖν om. V   21 sq. κρινούσι
 Oi, corr. Schw.

- πατρίδος, οὐδ' οἱ διδόμενοι μισθοὶ καὶ δωρεαὶ Καλ-
 σαρος ἦσαν, ἀλλὰ τοῦ κοινοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ νῦν ἐστε
 Κασσίου στρατὸς οὐδὲ Βρούτου μᾶλλον ἢ Ῥωμαίων·
 ἡμεῖς δ' ἐσμὲν ὑμῖν συστρατιῶται, Ῥωμαίων στρατη-
 5 γοί. καὶ εἰ τόδε καὶ οἱ πολεμοῦντες ἡμῖν ἐφρόνουν, 411
 ἐνῆν ἀκινδύνως ἅπανσι τὰ ὅπλα καταθέσθαι καὶ τοὺς
 στρατοὺς πάντας ἀποδοῦναι τῇ πόλει, κἀκείνην ἐλέ-
 σθαι τὰ συνολίσοντα· καὶ εἰ δέχονται ταῦτα, προκαλού-
 μεθα. ἐπεὶ δὲ οὐ δέχονται, οὐδ' ἂν δέξαιντο ἔτι διὰ 412
 10 τὰς προγραφὰς καὶ ὅσα ἄλλα ἔδρασαν, ἴωμεν, ὧ συστρα-
 τιῶται, μετὰ τε πίστεως ὑγιоῦς καὶ προθυμίας ἀδόλου
 στρατευσόμενοι Ῥωμαίων τῇ τε βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ
 μόνοις ὑπὲρ ἐλευθερίας”.
- 99 ἀναβοησάντων δὲ πάντων “ἴωμεν” καὶ εὐθὺς ἄγειν 413
 15 ἀξιούντων, ἡσθεῖς ὁ Κάσσιος τῇ προθυμίᾳ κατεκήρυ-
 ξεν αὐτοῖς σιωπὴν καὶ αὐτοῖς ἔλεγε· “θεοὶ μὲν, ὅσοι
 πολέμων δικαίων δεσπότες, τῆς πίστεως ὑμᾶς, ὧ συ-
 στρατιῶται, καὶ προθυμίας ἀμείβονται· τὰ δ' ἐς ἀνθρω-
 πίνην [στρατηγῶν] πρόνοιαν ὅτι καὶ πλεόνα καὶ ἀμεί-
 20 νονά ἐστὶν ἡμῖν ἢ τοῖς πολεμοῖς, μάθετε οὕτως. τέλη 414
 μὲν ὀπλιτῶν ἴσα αὐτοῖς ἀντεπάγομεν, πολλὰ καὶ ἐπὶ
 τῶν χρεῶν ἄλλα πολλαχοῦ καταλιπόντες· ἱππεῦσι δὲ
 καὶ ναυσὶ πολὺν προύχομεν καὶ συμμάχοις βασιλεῦσί
 τε καὶ ἔθνεσι τοῖς μέχρι Μήδων καὶ Παρθυαίων. καὶ 415

1 διδόμενοι, prior ι in ras., B, δόμενοι i 4 ὑμῖν, <ῶ>
 συστρατιῶται, scr. Mend., vim sententiae tollens; tum ponere
 debuit etiam γὰρ pro δ', et ὑμῖν esset molestum 9 δέξαιντο]
 δύναιτο ci. Mend. 11 τε om. V 12 στρατενόμενοι cum A C
 inde a Schw. editores τῇ τε] τε τῇ V 14 ἄγειν <σφᾶς>
 ci. Mend., cf. ad I § 223 16 alterum αὐτοῖς molestum putavit
 Mend. ἔλεξε maluit Mend., sed cf. V § 107 19 στρατηγῶν
 del. Nauck et Mend. ὅτι καὶ Mend., καὶ ὅτι Oi, καὶ om. C
 24 Παρθυαίων <χρώμεθα> ci. Mend. (cf. § 558), inut.

42 a. C.

- ἡμῖν μὲν ἐκ μετώπου μόνον εἰσὶ πολέμιοι, ἡμεῖς δ' αὐτῶν καὶ κατὰ νώτου Πομπήϊόν τε ὁμογνώμονα ἡμῖν ἔχομεν ἐν Σικελίᾳ, καὶ Μοῦρκος ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ Ἀγνόβαρβος στόλῳ πολλῷ καὶ ὑπηρεσία δασιλεῖ καὶ δύο τέλεσι στρατοῦ καὶ τοξόταις αἰεὶ διαπλέοντες 5
 ἐνοχλοῦσι πολλά, καθαρεινότης πολεμίων ἡμῖν τῆς
 416 ὕπισθεν γῆς καὶ θαλάσσης. χρήματά γε μήν, ἃ τινες καλοῦσι νεῦρα πολέμου, τοῖς μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἀπέδωκάν πω τὰ ὑπεσχημένα τῷ στρατῷ, οὐδὲ κατὰ δόξαν ἀπῆντησε τὰ τῶν προγραφῶν, οὐδενὸς τῶν ἐπεικῶν 10
 ὠνουμένου χωρία ἐπίφθονα· οὐδ' ἐτέρωθεν εὐποροῦσι, τετραμένης στάσεσι καὶ ἐσφοραῖς καὶ προγραφαῖς τῆς
 417 Ἰταλίας. ἡμῖν δὲ ἐκ πολλῆς φροντίδος καὶ τὰ παρόντα ἐστὶ δασιλῆ, ὥς αὐτίκα ὑμῖν ἄλλα χαρίσασθαι, καὶ ἕτερα πολλά ἐπὶ τούτοις ἀπὸ τῶν ὕπισθεν ἔθνων προσ- 15
 418 οδεύεται συμφερόμενα. τροφαὶ δέ, ὃ δυσπορώτατόν ἐστι 10
 στρατοῖς μεγάλοις, ἐκείνοις μὲν οὐκ εἰσὶ, πλὴν ἐκ μόνης Μακεδονίας, ἔθνους ὀρείου, καὶ Θεσσαλίας, χώρας βραχείας· καὶ τάδε χορὴ κατὰ γῆν αὐτοῖς φέρεσθαι κακοπαθοῦσιν. εἰ δ' ἐκ Αἰβύης ἐπάγουντο ἢ Λευκανίας ἢ 20
 Ἰαπυγίας, διακλείσουσι πάντα Πομπήϊός τε καὶ Μοῦρ-
 419 κος καὶ Δομίτιος. ἡμῖν δὲ καὶ εἰσὶ καὶ φέρονται καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀπόνως διὰ θαλάττης ἔκ τε νήσων καὶ ἡπείρων ἀπασῶν, ὅσαι ἀπὸ Θράκης ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην, καὶ τάδε ἀκωλύτως, οὐδενὸς ἡμῖν ὄντος ὅπι- 25

1 εἰσὶν οἱ πολέμιοι V 3 sq. καὶ μοῦρκον ἐν τῷ ἰονίῳ. καὶ ἦν ὁ νωρβανὸς στόλῳ iC 4 ἀγνόβαρβος V 5 τοξόται iC
 6 ἐνοχλοῦσι πολλά scripsi, ἐνοχλοῦσιν. ἀλλὰ Οἱ, ἐνοχλοῦσιν ἄλλα, hoc ex C adscito, Schw., vulgo 12 τετραμένης Οἱ, corr. Schw. 14 δασιλῆ, εἰ supra ἢ addito, sed deinde deleto, B
 24 ὅσαι ἀπὸ ex C cum Gel. Schw., ὥς διὰ Οἱ 25 sq. ὅπιθεν B

8 νεῦρα πολέμου] cf. Crantorem ap. Sext. Emp. adv. ethic. 53, Cic. Phil. 5, 2 § 5

σθεν ἐχθροῦ· ὥστ' ἐφ' ἡμῖν ἔσται καὶ ταχύνειν τὸ
 ἔργον καὶ ἐπὶ σχολῆς ἐκτρέχειν τοὺς πολεμικοὺς λιμῶ.
 τοσάδε μὲν ὑμῖν καὶ τοιάδε ἐστίν, ᾧ συστρατιῶται, 420
 παρ' ἀνθρωπίνης φροντίδος ἔτοιμα· τὰ δὲ λοιπὰ ἀν-
 5 τοῖς ἀνὰ λόγον ἀπαντήσκει παρὰ τε ὑμῶν καὶ παρὰ
 τῶν θεῶν. ἡμεῖς δ' ὑμῖν ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀποδόντες 421
 ἅπαντα, ὅσα ὑπεσχήμεθα, καὶ τὴν πίστιν ὑμῶν ἀμειψά-
 μενοι πλήθει δωρεῶν, ἀμειψόμεθα καὶ τὸ μείζον ἔργον
 ἀξίως αὐτοῦ κατὰ γνώμην θεῶν. καὶ νῦν δέ, ὅσον ἐς 422
 10 προθυμίαν, ἰοῦσιν ἐπὶ τὸ ἔργον ἤδη, συνόδου τῆσδε
 καὶ λόγων τῶνδε ἕνεκα, ἐπιδώσομεν εὐθὺς ἀπὸ τοῦδε
 τοῦ βήματος στρατιώτῃ μὲν χιλίας καὶ πεντακοσίας
 δραχμὰς Ἰταλικὰς, λοχαγῷ δὲ πενταπλάσιον καὶ χιλι-
 14 ἀρχῇ δὲ τὸ ἀνάλογον”.

101 ταῦτα εἰπὼν καὶ παρασκευάσας τὸν στρατὸν ἔργῳ 423
 καὶ λόγῳ καὶ δωρεαῖς διέλυε τὴν ἐκκλησίαν. οἱ δὲ ἐπι-
 μένοντες ἐπήνουν ἐπὶ πλεῖστον αὐτόν τε καὶ Βροῦτον
 καὶ περὶ σφῶν, ὅσα εἰκὸς ἦν, ὑπισχνοῦντο. οἱ δὲ αὐτοῖς 424
 τὴν δωρεὰν αὐτίκα διηροῖσθαι καὶ ἕτερα ὑπὲρ αὐτὴν
 20 κατὰ προφάσεις πολλὰς τοῖς ἀρίστοις. τοὺς δὲ λαμβά-
 νοντας αἰεὶ κατὰ μέρη προαπέλυνον ἐς Δορίσκον, καὶ
 αὐτοὶ μετ' ὀλίγον ἐφείποντο. δύο δὲ ἀετοὶ καταπτάν- 425
 τες ἐς τῶν σημείων δύο αἰετοὺς ἀπ' ἀργύρου πεποιημέ-
 νους, ἐκόλαπτον αὐτοὺς ἥ, ὥς ἑτέροις δοκεῖ, περιέσκε-
 25 πον· καὶ παρέμενον δημοσίας τε τροφῆς ὑπὸ τῶν
 στρατηγῶν ἡξιοῦντο, μέχρι πρὸ μιᾶς τῆς μάχης ἡμέ-
 ρας ἀπέπτησαν.

5 ἀνὰ λόγον a, ἀνάλογον ceteri 13 sq. χιλιάρχῳ scr. Mend.

16 καὶ λόγῳ om. b 23 ἀετοὺς a b, cf. ad II § 256 24 αὐτοὺς
 vertit C: se inuicem rostris unguibusque lacerantes, quod fort.
 recipiendum censuit Mend. 24 sq. περιέσκεπτον i, περιεσκέπ-
 τοντο vertit C: se mutuo obseruantes ac manentes, quod Mend. prob.

42 α. C.

426

δύο δ' ἡμέραις τὸν Μέλανα κόλπον περιοδεύσαντες
 ἐς Αἴνον ἀφίκοντο καὶ ἐπὶ Αἴνῳ Δορίσκον τε καὶ ὅσα
 ἄλλα μέχρι Σερρείου ὄρους παράλια. τοῦ δὲ Σερρείου 102
 προύχοντος ἐς τὸ πέλαγος, αὐτοὶ μὲν ἐς τὰ μεσόγαια
 ἀνεχώρουν, Τίλλιον δὲ Κίμβρον μετὰ τοῦ ναυτικοῦ 5
 καὶ τέλους ὀπλιτῶν ἐνὸς καὶ τοξοτῶν τινων τὴν ἀκτὴν
 427 περιπλεῖν ἔπεμπον, ἣ πάλαι μὲν ἦν ἐρημοτάτη, καί-
 περ εὐγεωσ οὕσα, τῶν Θρακῶν οὔτε θαλάσση χρωμέ-
 νων οὔτε ἐς τὰ παράλια κατιόντων ὑπὸ δέους τῶν
 428 ἐπιπλεόντων· Ἑλλήνων δ' αὐτὴν ἐτέρων τε καὶ Χαλ- 10
 κιδέων καταλαβόντων καὶ θαλάσση χρωμένων, ἦνθι
 ταῖς ἐμπορίαις καὶ γεωργίαις, χαिरόντων σφίσι καὶ τῶν
 Θρακῶν διὰ τὴν τῶν ὥραίων ἄμειψιν, μέχρι Φίλιππος
 ὁ Ἀμύντου τοὺς τε ἄλλους καὶ Χαλκιδέας ἀνέστησεν,
 ὥς μηδὲν ἔτι πλὴν οἰκόπεδα μόνον ἱερῶν ὁρᾶσθαι. 15
 429 τήνδε οὖν τὴν ἀκτὴν αὐθις ἔρημον οὖσαν ὁ Τίλλιος
 παραπλέων, ὥς οἱ πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον εἶρητο,
 στρατοπέδοις ἐπιτήδεια χωρία ἀνεμέτρει καὶ διέγραφε
 καὶ ταῖς ναυσὶ κατὰ μέρη πρόσπλουν, ἵν' οἱ περὶ τὸν
 Νωρβανόν, ὥς ἀχρεῖον ἔτι τὸ τηρεῖν, τὰ στενὰ ἐκ- 20
 430 λποιοεν. καὶ ἐγένετο μὲν ὥς προσεδόκησαν· ὑπὸ γὰρ τῆς

2 <ἐς> Δορίσκον ci. Mend., sed cf. ad I § 269; ceterum δου-
 ρίσκον ab, ut videtur 3 σερείου V, bis δὲ om. i 5 τίλιον
 V, Tullium C, const. 7 παραπλεῖν scr. Mend., cf. § 429
 8 εὐγειος scr. Mend.; fluctuant codices inter -γειος, -γαιος,
 -γεως, cf. Crönert, Memoria p. 301 10 sq. Χαλκιδέων] hera-
 clidarum C, item v. 14 13 ὥραίων] ὁρέων iC 18 στρα-
 τοπέδοις <τε> ci. Mend. 19 sq. τὸνωρβανόν, v, quae
 omissa erat, suprascr., B; item § 437 20 ἔτι Schw., ἐστὶ
 Oi, om. C.

1 de itinere Bruti et Cassii et loco pugnae Philippensis cf.
 Heuzey et Daumet (v. ad II § 152) p. 99 sqq., v. etiam Gardt-
 hausen, Augustus II, 1 p. 77 sq.

φαντασίας τῶν νεῶν ὁ Νωρβανὸς ἐπὶ τῶν Σαπαίων
 στενῶν ἐθορυβήθη καὶ ἐκάλει Δεκίδιον ἐκ τῶν Κορ-
 πίων κατὰ σπουδὴν ἐπικουρεῖν οἱ. καὶ ἐπεκούρει, τὰ
 4 δὲ τῶν Κορπίων στενὰ ἐκλειφθέντα οἱ περὶ τὸν Βροῦ-
 103 τον διώδενον. ἐφανείσῃς δὲ τῆς ἐνέδρας ὁ Νωρβα- 431
 νὸς καὶ ὁ Δεκίδιος τὰ Σαπαίων κατεῖχον ἰσχυρῶς. καὶ
 πάλιν ἦν ἄπορα τοῖς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἀθυμία τε
 ἐνέπιπτε, μὴ δέοι σφᾶς ἧς ὑπερεωράκεσαν περιόδου
 νῦν ἄρχεσθαι καὶ ἀνακυκλεύειν τὰ ἡνυσμένα, ὅψε καὶ
 10 τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὥρας γεγονότων. ὧδε δὲ αὐτοῖς 432
 ἔχουσιν ὁ Ῥασκούπολις ἔφη περίοδον εἶναι παρ' αὐτὸ
 τὸ τῶν Σαπαίων ὅρος ἡμερῶν τριῶν, ἄβατον μὲν
 ἀνθρώποις ἐς τὸ νῦν ὑπὸ τε κρημνῶν καὶ ἀνυδρίας
 καὶ ὕλης πυκνῆς· ἦν δὲ ἐθέλωσιν ὕδωρ τε ἐπάγεσθαι
 15 καὶ ὁδοποιεῖν στενὴν καὶ αὐτάρκη δίοδον, οὐ γνωσθή-
 σεσθαι μὲν διὰ τὴν συνηρέφειαν οὐδὲ οἰωνοῖς, τῇ τε-
 τάρτῃ δὲ ἐπὶ Ἀρπησὸν ποταμὸν ἤξειν, ἐκπίπτοντα ἐς
 τὸν Ἑρμον, ὅθεν ἡμέρας ἔτι μιᾶς ἐν Φιλίπποις ἔσε-
 σθαι, τοὺς πολεμίους περιλαβόντας, ὥς ἀπειλῆσθαι
 20 τέλεον αὐτοὺς καὶ οὐδὲ ἀναχώρησιν ἔξειν. τοῖς δὲ 433
 ἐδόκει τὰ λεγόμενα τῆς τε ἄλλης ἀπορίας οὔνεκα καὶ

1 sq. aut περὶ pro ἐπὶ aut στενῶν <ῶν> ci. Mend., cf. ad I § 296 2 Δεκίδιον Schw., κεδίκιον BafC, κιδίκιον b, κικίλιον V

2 sq. 4 τουρπίλων libri, cf. ad § 368 6 κικίλιος Bi, κικίλιος V, Cedicius C 7 ἄπορα] ἀπορία ci. Schw., sed cf. Herodot. 8, 53

9 ἄρχεσθαι] ἔχεσθαι ci. Mend. 12 τὸ om. b 15 καὶ αὐτάρκη]

ἀλλ' αὐτάρκη ci. Herw. p. 74, inut. 16 συνηρέφειαν L. Dindorf in Steph. thes. s. v., συνηρεφίαν Oi 17 ἀρπησὸν V, Arpessum C 18 Ἑρμον] Ἑβρον cum Gel. vulgo, contra Gardthausen, Augustus II, 1 p. 76 adn. 7. Ut in re dubia, nihil mutavi. Desideraverim Νέστον

17 Ἀρπησὸν] Ardām intellegunt Leake, Travels in North. Greece III p. 216, Tomaschek (v. ad § 368) p. 92, recte, si Ἑβρον v. 18 scribas

42 a. C.

· ἐλπίδι μάλιστα τοῦ περιλήψεσθαι τοσόνδε στρατὸν πο-
 434 λεμίων. προπέμπουσιν οὖν μέρος, Δευκίῳ Βύβλῳ παρα- 10
 δόντες, ὁδοποιεῖν μετὰ τοῦ Ῥασκουπόλιδος. οἱ δ' ἐπι-
 μόχθως μὲν, ὅμως δὲ ἔπραττον αὐτὸ μετὰ ὁρμῆς καὶ
 προθυμίας, καὶ μᾶλλον, ἐπεὶ τινες αὐτοῖς προπεμφθέν- 5
 τες ἐπανῆλθον, ἰδεῖν τὸν ποταμὸν ἐξ ἀπόπτου λέγοντες.
 435 τῇ δὲ τετάρτῃ κάμνοντες ὑπὸ τε κόπου καὶ δίψους,
 ἐπιλιπόντος ἤδη τι καὶ τοῦ ὕδατος, ὃ ἐπήγοντο, ἀνέφε-
 ρον, ὅτι τριήμερόν σφισι τὸ ἄνυδρον ἐλέγετο εἶναι, καὶ
 ἐν φόβῳ πανικῷ περὶ ἐνέδρας ἐγίγνοντο, οὐκ ἀπιστοῦν- 10
 τες μὲν τοῖς προπεμφθεῖσι τὸν ποταμὸν ἰδεῖν, ἡγού-
 μενοι δὲ ἐτέραν ἄγεσθαι. καὶ ἡθύμουν καὶ ἐβόων
 καὶ τὸν Ῥασκούπολιν, ὅτε ἴδοιεν περιθέοντα καὶ παρα-
 436 καλοῦντα, ἐλοιδόρουν καὶ ἔβαλλον. Βύβλου δὲ αὐτοὺς
 ἱκετεύοντος ἐκπονῆσαι τὰ λοιπὰ μετ' εὐφημίας, ὁ πο- 15
 ταμὸς περὶ ἐσπέραν ἑωρᾶτο τοῖς πρώτοις· καὶ βοῆς,
 ὥς εἰκός, λαμπρᾶς ἐπὶ τῇ χαρᾷ γενομένης, ἡ βοή, μετα-
 λαμβανόντων αὐτὴν τῶν κατοπιν ἐξῆς, ἐπὶ τοὺς ὑστά-
 τους περιήει. Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος ἐπεὶ ἔμαθον,
 ἴεντο αὐτίκα δρόμῳ, διὰ τῆς τετμημένης τὸν ἄλλον 20
 437 στρατὸν ἄγοντες. οὐ μὲν ἔλαθόν γε τοὺς πολεμίους
 ἐς τέλος οὐδὲ περιέλαβον αὐτούς· ὁ γάρ τοι Ῥάσκος,
 ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ῥασκουπόλιδος, ἐκ τῆς βοῆς ὑπονοή-
 σας ἐσκέψατο καὶ τὸ γιγνόμενον ἰδὼν ἐθαύμασε μὲν
 ὁδὸν ἄνυδρον ἐλθόντος στρατοῦ τοσοῦδε, ἣν οὐδὲ 25
 θηρίον ᾔετο ὁδεύσειν διὰ τοιαύσδε ὕλης, καὶ ἀνήγγειλε
 τοῖς ἀμφὶ τὸν Νωρβανόν· οἱ δὲ νυκτὸς ἔφευγον ἐκ

7 δίψους, η suprascr., B, δίψης, ους suprascr., V¹ 8 ἐπι-
 λειπόντος (sic) i 11 τὸν ποταμὸν ἰδεῖν secluserit Mend., vix
 recte 17 ἱλαρᾶς, sed ab ead. m. suprascr. λαμπρᾶς, b
 24 ἐπεσκέψατο, πε tamen inducto, a 26 θηρίων ab 27 τὸν
 Νωρβανόν] cf. ad § 429 ἔφηνον maluit Mend., cf. praef.

τῶν Σαπαίων ἐπ' Ἀμφιπόλεως. καὶ οἱ Θρᾷκες ἄμφω 438
 διὰ στόματος ἦσαν ἐν τοῖς στρατοῖς, ὃ μὲν ἀγνοοῦ-
 105 μένην ἀγαγών, ὃ δ' οὐκ ἀγνοήσας. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν
 Βροῦτον ἐκ παραλόγου τόλμης ἐς Φιλίππους παρῆλθον,
 5 ἔνθα αὐτοῖς καὶ ὁ Τίλλιος ἐπικατήχθη καὶ πᾶς ὁ στρα-
 τὸς συνεληλύθει.

οἱ δὲ Φίλιπποι πόλις ἐστίν, ἣ Δάτος ὠνομάζετο πᾶ- 439
 λαι καὶ Κρηνίδες ἔτι πρὸ Δάτου· κρῆναι γὰρ εἰσι περὶ
 τῷ λόφῳ ναμάτων πολλάι. Φίλιππος δὲ ὡς εὐφυὲς ἐπὶ
 10 Θρᾷκης χωρίον ὠχύρωσέ τε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ Φιλίππους
 προσεῖπεν. ἔστι δὲ ἡ πόλις ἐπὶ λόφου περικρήμνου, 440
 τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅσον ἐστὶ τοῦ λόφου τὸ εὖρος.
 ἔχει δὲ πρὸς μὲν ἄρκτω θρυμούς, δι' ὧν ὁ Ῥασκού-
 πολις ἤγαγε τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον· πρὸς δὲ τῇ με-
 15 σσημβρίᾳ ἔλος ἔστι καὶ θάλασσα μετ' αὐτό, κατὰ δὲ
 τὴν ἕω τὰ στενὰ τὰ Σαπαίων τε καὶ Κορπίλων, ἐκ
 δὲ τῆς δύσεως πεδίον μέχρι Μυρκίνου τε καὶ Δρα-
 βήσκου καὶ ποταμοῦ Στρυμόνος, τριακοσίων πον καὶ
 20 πεντήκοντα σταδίων, εὐφορον πάννυ καὶ καλόν, ἔνθα 441
 καὶ τὸ πάθος τῇ Κόρῃ φασὶν ἀνθίζομένη γενέσθαι, καὶ
 ποταμὸς ἔστι Ζυγάκτης, ἐν ᾧ τοῦ θεοῦ περῶντος τὸ
 ἄρμα τὸν ξυγὸν ἄξει λέγουσι καὶ τῷ ποταμῷ γενέσθαι
 τὸ ὄνομα. κατωφερὲς δ' ἐστὶ τὸ πεδίον, ὡς ἐπιδέξιον 442

2 στρατηγοῖς B 8 Κρηνίδες voluit Nauck πρὸ Δάτου]
 πρὸ τοῦ ci. Nauck., inut., cf. Kratt p. 40 sq. 10 Θρᾷκας iC
 16 κορπίλων libri, cf. ad § 368 17 Μυρκίνου Schw., μονρκίνου
 libri 17 sq. Δραβήσκου Schw., δραβίσκου libri 21 Zygasus
 C παρῶντος (sic) B 22 τὸ ξυγόν i

7 sq. Δάτος] cf. de virorum doctorum sententiis Philippson
 ap. Pauly-Wissowa 4, 2 p. 2229 20 cf. de hac fabula huc
 translata E. Maass, Orpheus p. 178 adn. 6 21 Ζυγάκτης] cf.
 Heuzey et Daumet (v. ad II § 152) p. 34. 113

42 α. C.

μὲν εἶναι τοῖς ἄνωθεν ὁρμῶσιν ἐκ τῶν Φιλίππων, ἄναντες δὲ τοῖς ἐξ Ἀμφιπόλεως βιαζομένοις.

443 Φιλίππων μὲν οὖν ἔστιν ἕτερος λόφος οὐ μακράν, 106

ὃν Διονύσου λέγουσιν, ἐν ᾧ καὶ τὰ χρυσεῖα ἔστι τὰ Ἴστυλα καλούμενα. ἀπὸ δὲ τούτου δέκα σταδίους προ- 5
ελθόντι δύο εἰσὶν ἄλλοι λόφοι, Φιλίππων μὲν αὐτῶν ὅσον ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἀφεστῶτες, ἀλλήλων δὲ ὅσον ὀκτώ, ἐν οἷς ἔστρατοπέδευσαν, Κάσσιος μὲν ἐπὶ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν, Βροῦτος δὲ ἐπὶ τοῦ βορείου.

444 καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Νωρβανὸν ὑποχωρούντων οὐκέτι 10

προήεσαν· Ἀντώνιον τε γὰρ ἐπυνθάνοντο πλησιάζειν, Κάισαρος ὑπολελειμμένου διὰ νόσον ἐν Ἐπιδάμνῳ, καὶ τὸ πεδίον ἦν ἐναγωνίσασθαι καλὸν καὶ οἱ κρημνοὶ

445 στρατοπεδεῦσαι. τὰ γὰρ ἐκατέρωθεν αὐτῶν, τῇ μὲν ἦν

ἔλη καὶ λίμναι μέχρι τοῦ Στρυμόνος, τῇ δὲ τὰ στενὰ 15
καὶ ἀτριβῇ καὶ ἀνόδευτα· τὸ δὲ μέσον τῶν λόφων, τὰ ὀκτὼ στάδια, δίοδος ἦν ἐς τὴν Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην καθάπερ πύλαι, καὶ αὐτὰ διετείχισαν ἀπὸ χάρακος ἐς χάρακα καὶ πύλας ἐν μέσῳ κατέλιπον, ὥς ἔν εἶναι τὰ

446 δύο στρατόπεδα. ἦν δὲ καὶ παρ' αὐτὸ ποταμός, ὃν 20

Γάγγαν τινές, οἳ δὲ Γαγγίτην λέγουσι, καὶ θάλασσα

4 χρυσεῖα H. Steph., χρύσεια Oi 5 τούτου Bk., φιλίππων libri, Ἰστύλων ci. Schw.; fort. τούτων scribendum 14 ἐνστρατοπεδεῦσαι ci. Mend., inculcans hiatum, contra Zerdik p. 63 coll. Herodot. 7, 59 15 τὰ στενὰ] ἀπότομα ci. Mend., at intellego viam exercituum Bruti et Cassii, cf. § 432 στενήν etc. 16 sq. τὰ ὀκτὼ] ἀνὰ ὀκτὼ ci. Mend., vix recte 20 αὐτὸ Schw., αὐτὸν Oi, iuxta vertit C, i. e. παρ' αὐτὸ 21 Γάγγαν] γάγκαν V; Ἄγγαν ci. Mend. (et Ἀγγίτην pro Γαγγίτην), cf. infra

21 Γάγγαν vel Γαγγίτην noli cum Heuzey et Daumet (v. ad II § 152) p. 106 et Tomaschek (v. ad § 368) p. 93 eundem putare fluvium atque Ἀγγίτην Herodoti (7, 113), cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 77

ὀπισθεν, ἐν ᾗ καὶ τὰ ταμειᾶ καὶ ἐνορμίσματα ἔμελλον
ἔξειν. Θάσον μὲν δὴ ταμειῶν, ἀπὸ ἑκατὸν σταδίων
οὖσαν, ἐτίθεντο, ἐνόρμισμα δὲ ταῖς τριήρεσι Νέαν
πόλιν, ἀπὸ ἐβδομήκοντα σταδίων.

- 5 οἱ μὲν δὴ χαίροντες τῷ χωρίῳ τὰ στρατόπεδα ὡχύ- 447
107 ρουν, Ἀντώνιος δὲ ὥδευε μὲν σὺν τῷ στρατῷ μετ'
ἐπέλξεως, τὴν Ἀμφίπολιν ἐθέλων ἐς τὴν ὑπερσίαν τῆς
μάχης προλαβεῖν, ὥς δὲ αὐτὴν εὗρεν ὡχυρωμένην οἱ
πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Νωρβανόν, ἦσθη καὶ τὴν παρα-
10 σκευὴν ἐν αὐτῇ κατέλιπε μεθ' ἐνὸς τέλους, οὗ Πινάριος
ἡγεῖτο, αὐτὸς δὲ μάλα θρασέως πολὺ προελθὼν ἐστρα-
τοπέδευεν ἐν τῷ πεδίῳ, σταδίους ὅκτω μόνους ἀπο-
σχῶν ἀπὸ τῶν πολεμίων. καὶ εὐθύς ἦν κατάδηλος ἡ 448
τῶν στρατοπέδων ἐλάττωσις τε καὶ πλεονεξία. οἱ μὲν
15 γὰρ ἦσαν ἐπὶ κολωνῷ, οἱ δὲ ἐν πεδίῳ, καὶ οἱ μὲν
ἐξυλεύοντο ἀπὸ τῶν ὀρῶν, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ ἔλους· καὶ
ὕδρευοντο οἱ μὲν ἐκ ποταμοῦ, οἱ δ' ἐκ φρεάτων ὧν
αὐτίκα ὠρωρύχεισαν· τὴν τε ἀγορὰν οἱ μὲν ἀπ' ὀλί-
γων σταδίων ἐπήγοντο ἐκ Θάσου, οἱ δὲ ἀπὸ πεντή-
20 κοντα καὶ τριακοσίων ἐξ Ἀμφιπόλεως. ἐδόκει γε μὴν 449
ἐξ ἀνάγκης ὁ Ἀντώνιος ὥδε πρᾶξαι, κολωνοῦ μὲν οὐ-
δενὸς ὄντος ἑτέρου, τὸ δ' ἄλλο πεδίον οἷα κοιλότερον
ἐκλιμνάζοντος ἐνίστε τοῦ ποταμοῦ· παρ' ὃ καὶ τὰς πη-

1 ὀπιθεν B τὰ del. Nauck, perperam 2 debebat
ἑκατὸν ἐβδομήκοντα 4 ἐβδομήκοντα] octoginta C 7 τὴν post
ἐς deleri voluit Mend. 11 sq. ἐστρατοπέδευεν cum V ser.
Mend., fort. recte 15 κολωνῶν ci. Mend. 20 τριακοσίων]
διακοσίων ci. Schw., probabiliter (cf. etiam Ihne VIII p. 95
adn. 1) δοκεῖ ci. Mend., quo non opus 23 παρ' ὃν ab

10 est L. Pinarius Scarpus sec. Gardthausen, Augustus II,
1 p. 220 adn. 5, Ribbeck n. 281, sed praenomen incertum est,
v. Prosop. imp. rom. III p. 40 n. 311

42 a. C.

γὰς τῶν ὀρυσσομένων φρεάτων γλυκείας τε καὶ δαψι-
 450 λοῦς ὕδατος εὗρισκε. τό γε μὴν τόλμημα, εἰ καὶ ἐξ
 ἀπορίας ἐγένετο, κατέπλησσε τοὺς πολεμίους, ἐγγὺς
 οὕτω καὶ εὐθὺς ἐξ ἐφόδου σὺν καταφρονήσει παρα-
 στρατοπεδεύσαντος. φρούριά τε ἤγειρε πολλὰ καὶ 5
 πάντα κατὰ σπουδὴν ὠχύρου τάφροις καὶ τείχεσι καὶ
 χαρακώμασιν. ὠχύρουν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι, ὅσα αὐτοῖς
 451 ἐνέλειπεν. ὁ δὲ Κάσσιος τὴν ὁρμὴν τοῦ Ἀντωνίου
 μανιώδη οὖσαν ὁρῶν διετείχιζεν, ὃ ἔτι μόνον αὐτοῖς
 ἔλειπεν ἐς τὸ ἔλος ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, διὰ στενό- 10
 τητα ὑπεροφθὲν, ὥς μηδὲν ἔτι ἀτείχιστον εἶναι πλὴν
 κατὰ πλευρὰς Βρούτῳ μὲν τὰ ἀπόκρημνα, Κασσίῳ δὲ
 τὸ ἔλος καὶ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῷ ἔλει· τὰ δὲ ἐν μέσῳ
 πάντα διέλληπτο τάφρῳ καὶ χάρακι καὶ τείχει καὶ πύλαις. 14
 452 οὕτω μὲν ὠχυροῦντο αὐτῶν ἑκάτεροι καὶ ἐν το- 108
 σούτῳ μόνοις ἱππεῦσι καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐπειρῶντο
 453 ἀλλήλων. ὥς δὲ ἐξέλργαστο πάντα, ὅσα ἐπενόουν, καὶ
 ὁ Καῖσαρ ἀφίκτο, οὕπῳ μὲν ἐρρωμένος ἐς μάχην,
 φορεῖα δὲ ἐπὶ τὰς συντάξεις τοῦ στρατοῦ κομιζόμενος,
 οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Καῖσαρα εὐθὺς ἐξέτασσαν ἐς μάχην, 20
 οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἀντεξέτασσαν μὲν ἐπὶ τῶν
 ὑψηλοτέρων, οὐ κατήεσαν δέ· οὐ γὰρ ἐγνώκεσαν ἐς
 τὴν μάχην ἐπείγεσθαι, ταῖς ἀγοραῖς ἐλπίζοντες ἐκτρύ-
 454 σειν τοὺς πολεμίους. ἦν δὲ τὰ μὲν περὶ ἑκατέροις ἐν-
 νεακαίδεκα ὀπλιτῶν τέλη, τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον 25
 ἐνδέοντα τοῖς ἀριθμοῖς, τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν Καῖσαρα καὶ
 ἐπλεόναζον [ἐκατέρωθεν]· ἱππεῖς δὲ ἅμα τοῖς ἐκατέρων

2 τε ante γε add. ab   5 sq. ἤγειρε et ὠχύρου Schw., ἤγειρον
 et ὠχύρουν libri   8 ἐνέλειπεν i   10 ἔλειπεν b   14 fossis uallis
 muris portisque C, quod praeferebat Mend., sine causa   22 ἐς
 deleri voluit Mend., iure retinet Loesch p. 38 sqq.   27 ἐκατέρωθεν,
 quod susp. Schw., cum C del. Bk.   ἐκατέρων et ἐκατέρωθεν ab

Θρακίοις ἦσαν Καίσαρι μὲν καὶ Ἀντωνίῳ μύριοι καὶ τρις-
 χίλιοι, Βρούτῳ δὲ καὶ Κασσίῳ δισμύριοι. ὥστε πλήθει 455
 μὲν ἀνδρῶν καὶ θράσει καὶ ἀρετῇ στρατηγῶν καὶ ὅπλοις
 καὶ παρασκευῇ λαμπροτάτην ἑκατέρων παράταξιν ὀφθῆ-
 ναι, ἄπρακτον δὲ ἐς πολλὰς ἡμέρας, οὐκ ἐθελόντων συμ-
 πλέκεσθαι τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἀλλὰ ταῖς ἀγοραῖς
 προεκτρύχειν τοὺς πολεμίους, αὐτοὶ μὲν ἔχοντες Ἀσίαν
 χορηγὸν καὶ ἐξ ἐγγίονος πάντα διὰ θαλάσσης πορι-
 ζόμενοι, τοῖς δὲ πολεμίσι οὐδὲν ὄν δαψιλὲς οὐδὲ οἰ-
 15 κεῖον· οὔτε γάρ τι δι' ἐμπορῶν ἀπ' Αἰγύπτου λαβεῖν 456
 εἶχον, ὑπὸ λιμοῦ τῆς χώρας δεδαπανημένης, οὔτε ἐξ
 Ἰβηρίας ἢ Αἰβύης διὰ Πομπήιον οὔτε ἐκ τῆς Ἰταλίας
 διὰ Μοῦρκον καὶ Δομίτιον. οὐκ ἐς πολὺ δ' αὐτοῖς
 ἔμελλον ἀρκέσειν Μακεδονία τε καὶ Θεσσαλία, μόναι
 15 σφίσι ἐν τῷ τότε χορηγοῦσαι.

109 ὧν οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐνθυμούμενοι μά- 457
 λιστα διέτριβον· ὁ δὲ Ἀντώνιος αὐτὰ δεδιὼς ἔγνω
 βιάσασθαι τοὺς ἄνδρας ἐς μάχην καὶ ἐπενόησεν, εἰ
 δύναίτο βάσιμον τὸ ἔλος ἐργάσασθαι λαθῶν, ἵνα κατ-
 20 ὅπιν τῶν ἐχθρῶν ἔτι ἀγνοούντων γενόμενος τὴν ἀγο-
 ρὰν σφᾶς ἀφέλοιτο τὴν ἀπὸ τῆς Θάσσου κομιζομένην.
 ἐκτάσσω οὖν αὐθις ἑκάστοτε ἐς μάχην τὰ σημεῖα τοῦ 458
 στρατοῦ πάντα, ἵνα ὅλος ἐκτετάχθαι νομίζοιτο, μέρει
 τινὶ νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἔκοπτεν ἐν τῷ ἔλει δίοδον
 25 στενὴν, κείρων τε τὸν δόνακα καὶ χῶμα ἐπιβάλλων

4 <τὴν> ἑκατέρων ci. Mend., probabilliter 7 τὴν ante Ἀσίαν
 add. ab 8 ἐξ ἐγγίονος Gel. et Schw., ἐξ ἐγγίων· ὡς Οἱ; χορηγὸν
 ἐχέγγυον, καὶ πάντα vel χορηγόν, καὶ ἐχεγγύως πάντα ci. Mend.;
 ex C nihil proficias 17 αὐτὰ] ταῦτα maluit Mend. 20 ἀγνο-
 ούντων] ἀργούντων ci. Mend., sed cf. § 458 extr.; v. etiam Heuzey
 et Daumet (v. ad II § 152) p. 110 21 θάσσου B 25 sq. χῶμα
 <ἐγείρων> καὶ λίθους—διαπίπτει, ἐπιβάλλων ci. Mend., sed in-
 tellege: terram aggeris in arundinem desectam iaciens

42 a. C.

- καὶ λίθους ἐκατέρωθεν, ἵνα μὴ τὸ χῶμα διαπίπτει, τὰ
 δὲ βαθέα διεσταύρου καὶ ἐγεφύρου μετὰ σιωπῆς βαθυ-
 τάτης. ἀφήρητο δὲ τὴν ὄψιν τοῦ ἔργου τοὺς πολε-
 459 μίους ὁ πεφυκῶς ἔτι δόναξ ἀμφὶ τῇ διόδῳ. δέκα δ'
 ἡμέρας ἐργασάμενος ὧδε ἐσέπεμψε λόχους ὀρθίους 5
 νυκτὸς ἄφνω καὶ τὰ ἐρυμνὰ τῶν ἐντὸς κατέλαβε καὶ
 460 ἐχαράκωσε φρούρια ὁμοῦ πολλά. ὁ δὲ Κάσσιος κατ-
 ἐπλάγη μὲν τοῦ ἔργου τὴν ἐπίνοιάν τε καὶ κλοπὴν,
 ἀντεπινοῶν δὲ ἀποτεμέσθαι τὰ φρούρια τὸν Ἀντώ-
 νιον, διετέλχιζε καὶ αὐτὸς ἐπικάρσιον τὸ ἔλος ἅπαν, 10
 ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου μέχρι τῆς θαλάσσης,
 κόπτων ὁμοίως καὶ γεφυρῶν καὶ τὸν χάρακα τοῖς
 στεριφώμασιν ἐπιτιθεῖς καὶ τὴν ὑπὸ Ἀντωνίου γε-
 γεννημένην διόδον ἀπολαμβάνων, ἵνα μήτε ἐκδραμεῖν
 ἐς αὐτὸν οἱ ἔνδον ἔτι δυνηθεῖεν μήτε ἐκεῖνος αὐτοῖς 15
 ἐπιβοηθεῖν.
- 461 ταῦτα δὲ ὁ Ἀντώνιος ἰδὼν περὶ μεσημβρίαν, ὥς 110
 εἶχεν, αὐτίκα σὺν ὀρμῇ τε καὶ ὀργῇ τὸν στρατὸν τὸν
 ἴδιον, ἐπὶ θάτερα τεταγμένον, ἤγεν ἐπιστρέφων εἰς τὸ
 διατελχισμα τοῦ Κασσίου, μεταξὺ τοῦ ἔλους καὶ τοῦ 20
 στρατοπέδου, σιδήρια φέρων καὶ κλίμακας, ὥς ἐξελῶν
 αὐτὸ καὶ παροδεύσων ἐς τὸ τοῦ Κασσίου στρατό-
 462 πεδον. γιγνομένου δὲ αὐτῷ τοῦ δρόμου σὺν τόλμῃ πλα-
 γίου τε καὶ πρὸς ἄναντες, κατ' αὐτὸ δὴ τὸ μεταλχιμον

1 διαπίπτει V   3 ἀφηρεῖτο scr. Mend. ex C, qui vertit
celabat   4 δόναξ post διόδῳ transponi maluit Mend., vix
 recte   6 τὰ|τινὰ ci. Mend., quo non videtur opus ἐρυμνὰ]
 ἔρημα vertit C, item § 467   9 'mira constructio' (Mend.); de-
 sidero τοῦ Ἀντωνίου   12 χάρακα ὁμοίως, sed ὁμοίως punctis
 superpositis deletum, V¹   15 ἐς om. i   18 τε om. V   21 ἐξελῶν
 ci. Schw., recepi cum Bk. (cf. § 205, Hann. c. 40 init.), ἐξελῶν
 Oi, quod retinuit Mend. deleto καὶ ante παροδεύσων (v. 22),
 immerito secutus C

τῶν στρατιῶν ἑκατέρων, περιήλγησαν οἱ τοῦ Βρούτου
στρατιῶται ἐπὶ τῇ ὕβρει, ὥδε μάλα θρασέως αὐτοὺς
ὄντας ἐνόπλους ἐχθρῶν διαθεόντων, καὶ ἐπέδραμον
αὐτοῖς αὐτοκέλευστοι πρό τινος ἐκ τῶν ἡγεμόνων ἐπι-
5 τάρματος καὶ ἔκτεινον οἷα πλαγίους ἀθρόως, οὓς κατα-
λάβοιεν. ἀρξάμενοι δ' ἅπαξ ἔργου καὶ τῷ Καίσαρος 463
στρατῷ τεταγμένῳ μάλιστα κατὰ σφᾶς ἐπέδραμον καὶ
τρέψαντες ἐδίωκον, μέχρι καὶ τὸ στρατόπεδον ἐξεῖλον,
ὃ κοινὸν ἦν Ἀντωνίῳ τε καὶ Καίσαρι, Καίσαρος αὐ-
10 τοῦ δι' ἐνύπνιον ἔνδον οὐκ ὄντος, ἀλλὰ φυλαξαμένου
τὴν ἡμέραν, ὥς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἔγραψεν.
111 ὁ δὲ Ἀντώνιος ὄρων τὴν μάχην συνερρωγυῖαν 464
ἦσθη μὲν ὥς ἀναγκάσας (πάνυ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀγοραῖς
ἐδεδίει), ἀναστρέφειν δὲ εἰς τὸ πεδίον οὐκ ἔκρινεν, μὴ
15 τὴν φάλαγγα ἀνελίσσων ταραξείην, ὥς ἀρξάμενος δ' εἴ-
χεν ὀρμῆς, ἐχείτο δρόμῳ καὶ ἀνέβαινε, βαλλόμενός τε
καὶ χαλεπῶς, μέχρι βιαζόμενος ἐνέκυρσε τῇ φάλαγγι
τῇ Κασσίου, τὴν τάξιν τὴν δεδομένην φυλασσούσῃ καὶ
τὸ γιγνόμενον ὥς ἄλογον καταπεπληγμένη. ῥήξας δ' 465
20 αὐτὴν ὑπὸ τόλμης ἐπὶ τὸ διατελίσμα ὥρμα, τὸ μεταξὺ
τοῦ τε ἔλους καὶ τοῦ στρατοπέδου, τὸν τε χάρακα ἀνα-
σπῶν καὶ τὴν τάφρον ἐρχωννὺς καὶ τὸ οἰκοδόμημα
ὑπορύσσων καὶ τοὺς ἐν ταῖς πύλαις καταφονεύων καὶ

1 στρατιωτῶν a <τῶν> ἑκατέρων ci. Schw., inut.
4 πρό B, πρὸς ViC 6 <τοῦ> ἔργου ci. Mend., probabilliter
11 τὴν ἡμέραν] τὴν ἐπιδημίαν ci. Mend. (cf. Plut. Brut. c. 41,
Anton. c. 22), sed fort. τὸ στρατόπεδον subaudiendum et τὴν <δε
τὴν> ἡμέραν scribendum vel intellegendum 15 ὥς ἀρξά-
μενος δ' i, ὥς δ' ἀρξάμενος ci. Schw. 16 ὀρμῆς] ὀρμῆς a, et,
in mg. tamen, b ἐχείτο] ἐφείτο i, ἐφέρετο ci. Cob. p. 227 sq.,
ἔτετο Nauck 16 sq. βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς] cf. V § 474
22 ἐρχωννὺς, sed altera v suprascr., B

11 ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν] item Plut. Brut. c. 41, Anton. c. 22

42 α. C.

τὰ ἐπιπίπτοντα ἐκ τοῦ τείχους ὑπομένων, ἕως αὐτὸς
 μὲν ἐσήλατο διὰ τῶν πυλῶν ἔνδον, ἕτεροι δὲ ταῖς
 ὑπωρυχίαις ἐσήλθον, οἱ δὲ καὶ τοῖς πεπτωκόσιν ἐπ-
 466 ἀνέβαινον. καὶ πάντα οὕτως ἐρίγνυτο ὁξέως, ὥστε τοῖς
 τὸ ἔλος ἐργαζομένοις ἐπιβοηθοῦσιν ὑπὴντων ἐλόντες 5
 ἤδη τὸ διατείχισμα. τρεψάμενοι δὲ καὶ τούσδε σὺν
 δορυῇ βιάσθω καὶ ἐς τὸ ἔλος κατώσαντες ἐπανήεσαν ἐς
 αὐτὸ ἤδη τὸ στρατόπεδον τοῦ Κασσίου, μόνοι σὺν τῷ
 Ἀντωνίῳ, ὅσοι τὸ διατείχισμα ὑπερῆλθον, τοῦ ἄλλου 9
 467 πλήθους ἑκατέρων ἐκτὸς ἀλλήλοις μαχομένου. τὸ δὲ 112
 στρατόπεδον ὡς ἐρυμνὸν ὀλίγοι πάμπαν ἐφύλασσον·
 ὅθεν αὐτῶν εὐμαρῶς ἐκράτησεν ὁ Ἀντώνιος. ἤδη δὲ
 καὶ ὁ ἔξω τοῦ Κασσίου στρατὸς ἡσδᾶτο καὶ τὴν κατὰ-
 468 ληψιν ἰδὼν τοῦ στρατοπέδου διεσκίδνατο ἀκόσμως. καὶ
 τὸ ἔργον ἦν ἐντελὲς ἑκατέροις καὶ ὅμοιον· Βροῦτός τε 15
 γὰρ τὸ λαὸν τῶν πολεμίων ἐτέτραπτο καὶ τὸ στρατό-
 πεδον ἠρήκει, Ἀντώνιος τε Κασσίου κρατῶν σὺν ἀμη-
 469 χάνῳ τόλμη τὸ στρατόπεδον ἐπόρθει. φόνος τε ἦν
 ἑκατέρων ποικίλος· ὑπὸ δὲ μεγέθους πεδίου τε καὶ
 κοινορτοῦ τὰ ἀλλήλων ἠγνούν, μέχρι ποτὲ ἐπύθοντο 20
 470 καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνεκάλουν. οἱ δὲ ἐπανήεσαν, ἀχθο-
 φόροις ἐοικότες μᾶλλον ἢ στρατιώταις· καὶ οὐδὲ τότε
 ἀλλήλων ἡσθάνοντο οὐδὲ καθεώρων, ἐπεὶ ῥίψαντές γε,
 ὅσα ἔφερον, οἱ ἕτεροι μέγα ἂν εἰργάσαντο κατὰ τῶν
 471 ἐτέρων, ἀσυντάκτως ὥδε ἀχθοφοροῦντων. τὸν δ' ἀριθ- 25
 μὸν τῶν ἀποθανόντων εἰκάζουσι τῶν μὲν ἀμφὶ τὸν
 Κάσσιον ἐς ὀκτακισχιλίους σὺν τοῖς παρασπίζουσι θερά-
 πουσιν γενέσθαι, τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Καίσαρα διπλασίονα.

11 ἐρυμνὸν] cf. ad § 459
 C maluit Mend., sed cf. praef.
 maluit Mend., sed cf. praef.
 22 καὶ om. O

13 ὁ om. ab ἡσσητο cum
 14 ἀκόπως V 17 κρατήσας
 20 μέχρι ἐπύθοντό ποτε b¹

- 113 Κάσσιος δὲ ἐξ οὗ τῶν διατειχισμάτων ἐξέωστο καὶ 472
οὐδὲ ἐσελθεῖν ἔτι εἶχεν ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀνέδραμεν
ἐς τὸν Φιλίππων λόφον καὶ τὰ γιγνόμενα ἐφεώρα.
οὐκ ἀκριβῶς δὲ αὐτὰ διὰ τὸν κονιορτὸν οὐδὲ πάντα
5 ὄρων, ἀλλ' ἢ τὸ στρατόπεδον ἑαυτοῦ μόνον εἰλημμέ-
νον, ἐκέλευσε Πινδάρῳ τῷ ὑπασπιστῇ προσπεσεῖν οἱ
καὶ διαφθεῖραι. διαμέλλοντος δ' ἔτι τοῦ Πινδάρου 473
προσέθει τις ἀγγέλλων Βροῦτον ἐπὶ θάτερα νικᾶν καὶ
τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων πορθεῖν. ὃ δὲ τούτῳ
10 μὲν τοσόνδε ἀπεκρίνατο· “νικῶης, λέγε αὐτῷ, παντελῇ
νίκην”, ἐς δὲ τὸν Πίνδαρον ἐπιστραφεὶς “τί βραδύ-
νεις;” ἔφη, “τί τῆς ἐμῆς αἰσχύνης με οὐκ ἀπαλλάσ-
σεις;” Πίνδαρος μὲν δὴ δεσπότην, ὑπέχοντα τὴν σφα-
γὴν, διεχρήσατο. καὶ τισιν οὕτως ἀποθανεῖν δοκεῖ
15 Κάσσιον. ἕτεροι δὲ αὐτὸν οἴονται, προσιόντων ἐς εὐ- 474
αγγέλιον ἱππέων Βρούτου, νομίσαντα εἶναι πολεμίους,
πέμψαι τὸ ἀκριβὲς εἰσόμενον Τιτίνιον· τὸν δὲ τῶν
ἱππέων ὡς Κασσίου φίλον περισχόντων τε σὺν ἡδονῇ
καὶ ἐπὶ τῷδε καὶ ἀλαλαξάντων μέγα, τὸν Κάσσιον
20 ἡγούμενον ἐς ἐχθροὺς ἐμπεσεῖν Τιτίνιον τοῦτο φάναι·
“περιεμόμενον φίλον ἀρπαζόμενον ἰδεῖν,” καὶ ἔς τινα
σκηνὴν ὑποχωρῆσαι μετὰ τοῦ Πινδάρου καὶ τὸν Πίν-
δαρον οὐκέτι φανῆναι. διὸ καὶ νομίζουσιν τινες οὕτω
κεκελευσμένον ἐργάσασθαι.
- 25 Κασσίῳ μὲν δὴ τέλος ἦν τοῦ βίου κατὰ τὴν αὐ- 475
τοῦ Κασσίου γενέθλιον ἡμέραν, ὧδε τῆς μάχης γενέ-

8 ἀγγέλλων] ἀγγέλων i 13 <τὸν> δεσπότην ci. Mend., cf.
ad I § 84 17 τὸν] τῶν V 18 περισχόν (sic, in extr. v.,
των omisso in v. sq.) B 21 ἀναρπαζόμενον ci. Cob. p. 228
22 ἀποχωρῆσαι a, ἀπεχώρησεν Plut. Brut. c. 43 26 ὧδε] in
quo (sc. die) vertit C, unde ἥ δὴ ci. Schw., male, τότε Nauck, inut.

42a. C.

- σθαι συμπεσοῦσης, καὶ Τιτίνιος ὥς βραδύνας ἑαυτὸν
 476 ἔκτεινε· Βροῦτος δὲ Κασσίον τὸν νέκυν περικλαίων, 114
 ἀνεκάλει τελευταῖον ἄνδρα Ῥωμαίων, ὥς οὐ τις ἐτι
 τοιοῦδε ἐς ἀρετὴν ἔσομένου, ταχνεργίας τε αὐτῷ καὶ
 προπετείας ἐνεκάλει καὶ ἐμακάριζεν ὁμοῦ φροντίδων 5
 καὶ ἀνίας ἀπηλλαγμένον, αἱ Βροῦτον ἐς ποῖον ἄρα
 477 τέλος ὁδηγοῦσι; παραδούς δὲ τὸ σῶμα τοῖς φίλοις,
 ἔνθα λαθραῖως θάψειαν, ἵνα μὴ καταδακρύσειε τὸν
 στρατὸν ὀρώντα, αὐτὸς ἄσιτός τε καὶ ἀτημέλητος ἀνὰ
 τὴν νύκτα πᾶσαν τὸ Κασσίον στρατόπεδον καθίστατο. 10
 478 ἅμα δ' ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων τὸν στρατὸν παρατασ-
 σόντων ἐς μάχην, ἵνα μὴ δοκοῖεν ἡλασθῶσθαι, συνεῖς
 τοῦ ἐνθυμήματος "ὀπλισώμεθα", ἔφη, "καὶ ἡμεῖς καὶ
 ἀνθυποκριθῶμεν ἐλάσσονα παθεῖν". ὥς δὲ παρέταξεν,
 οἱ μὲν ἀνεχώρουν, ὁ δὲ Βροῦτος ἐπιτωθᾶσας ἔφη τοῖς 15
 φίλοις· "οἱ μὲν δὴ προκαλούμενοι ἡμᾶς ὥς κεκμηκότας
 οὐδὲ ἀπεπειρασάν".
 479 ἥ δὲ ἡμέρᾳ τὴν μάχην ἐν Φιλίπποις συνέβαινεν 115
 εἶναι, καὶ ἐν τῷ Ἰονίῳ τοιούδε πάθος ἄλλο ἐγίνετο
 μέγα. Δουμῆτιος Καλονῖνος ἐπὶ ὀλκάδων ἦγεν ὀπλιτῶν 20
 δύο τέλη Καίσαρι, καὶ τὸ διώνυμον ἦν αὐτῶν, τὸ
 "Ἀρειον, ὃ ἐπὶ τιμῇ τῆς ἀλκῆς ὠνόμαζον. ἦγε δὲ καὶ
 στρατηγίδα σπεῖραν, ἐς δισχιλλίους ἄνδρας, ἱππέων τε
 ἵλας τέσσαρας καὶ ἕτερον πλῆθος ἐπιλεγμένον· καὶ
 480 τριήρεις αὐτοὺς παρέπεμπον ὀλίγαι. Μοῦρκος δ' αὐτοῖς 25

4 τε] δὲ ci. Schw., fort. recte 6 ἀνοίας i 8 ἐνθα
 λαθραῖως θάψειαν] ἐν Θάσῳ λαθραῖως θάψαι ci. Mend., cf. Plut.
 Brut. c. 44, Cass. D. 47, 47, 1, probabiliter 10 τοῦ ante Κασσίον
 add. i 12 δοκεῖεν i 18 <τὴν> ἐν ci. Mend., inut., cf. etiam
 Kratt p. 20 20 Caluinus C, καλουνηνός O i 21 sq. τὸ δ' Ἀρειον
 ἐπὶ ci. Nauck (vult fort. ὃ τὸ Ἀ. ἐπὶ), <ὅδε> ὠνόμαζον potius
 ci. Mend.; satis habui comma ponere ante τὸ Ἀρειον 24 ἐπι-
 συνειλεγμένον ci. Schw. ex § 366

καὶ Ἀηνόβαρβος ἑκατὸν καὶ τριάκοντα μακροῖς ὑπήντων.
καὶ αὐτοὺς αἱ ὀλκάδες ἰστίῳ μὲν αἱ πρῶται διέφυγον
ὀλίγαι, αἱ λοιπαὶ δέ, χαλάσαντος ἄφνω τοῦ πνεύματος,
ἐν γαλήνῃ σταθερᾷ κατὰ τὸ πέλαγος ἤλθοντο, ὑπὸ του
5 θεῶν ἐκδεδομέναι τοῖς πολεμίοις. ἐνέβαλλον γὰρ ἀδεῶς 481
ἐκάστη καὶ ἀνερορήγνυνον· οὐδὲ αἱ παραπέμπουσαί σφας
τριήρεις ἐπικουρεῖν ἐδύναντο, διὰ τὴν ὀλιγότητα κυκλοῦ-
μεναι. ἔργα δ' ἦν τῶν κινδυνευόντων πολλὰ καὶ ποι- 482
κίλλα, ὅτε μὲν τὰ πλοῖα συναγόντων ἀπὸ κάλῳ σπουδῇ
10 καὶ κοντοῖς ἄρμοζόντων ἐς ἄλληλα, ἵνα μὴ διεκπλεῖν
αὐτὰ ἔχοιεν οἱ πολέμιοι. ὅτε δὲ τούτου κρατήσειαν, ὁ 483
μὲν Μοῦρκος αὐτοῖς ἐπέβαλλε τοξεύματα πυρός, οἱ δὲ
τοὺς συνδέσμους ἀνέλκον ὀξέως καὶ ἀπέφευγον ἀλλή-
14 λων διὰ τὸ πῦρ αὐθίς τε ἐρίγγοντο ταῖς τριήρεσιν
16 ἐς περίπλουν καὶ ἐμβολὴν ἔτοιμοι. ἀγανακτοῦντες δὲ 484
οἱ ἄνδρες, καὶ μάλιστα αὐτῶν οἱ Ἄρειοι, ὅτι κρείττους
ὄντες ἀλκὴν δι' ἀπραξίας ἀπώλλυντο, οἱ μὲν πρὸ τοῦ
πυρός ἑαυτοὺς ἀνῆρουν, οἱ δὲ ἐς τὰς τριήρεις τῶν πο-
λεμίων ἐναλλόμενοι τὰ μὲν ἔδρων, τὰ δὲ ἔπασχον. νῆες 485
20 τε ἡμίφλεκτοι μέχρι πολλοῦ περιέπλεον, ἄνδρας ἔχου-
σαι τοὺς μὲν ὑπὸ τοῦ πυρός, τοὺς δ' ὑπὸ λιμοῦ καὶ
δίψης δαπανωμένους· οἱ δὲ καὶ ἰστών ἢ σανίδων ἐχό-
μενοι ἐς πέτρας ἢ ἀκτὰς ἐξεφέροντο ἐρήμους. καὶ εἰσὶν 486
αὐτῶν, οἱ καὶ περιεσώθησαν ἐκ παραλόγου· τινὲς δὲ
25 καὶ ἐς πέντε διήρκεσαν ἡμέρας, λιχμώμενοι τὴν πῖσ-

3 ὀλίγαι (sic), αι supra ι add. a m. 1, V 4 ἤλθοντο VfC
5 ἐκδιδόμεναι i ἐνέβαλλον V, ἐνέβαλον Bi 6 ἐκάστην b
9 ὅτε μὲν etc.] nota anacoluthon κάλων a, quod praetulerunt Schw. et Mend. (cf. Lib. c. 99), sed v. Thuc. 4, 25, 5
19 sq. νῆες ἡμίφλεκτοι, omisso τε, B 22 ἰστίων a²b²
25 λιχμώμενοι Oi, fame enecti vertit C, corr. H. Steph.

42 a. C.

σαν ἢ ἰστίων ἢ κάλων διαμασώμενοι, μέχρῃ σφᾶς ὁ κλύδων ἐξήνεγκεν ἐπὶ τὴν γῆν. πολὺ δ' ἦν, ὃ καὶ τοῖς πολεμίοις ἑαυτὸ ἐπέτρεπεν, ὑπὸ τῶν συμφορῶν ἡσσωμένον. ἐπέτρεψαν δὲ καὶ τῶν τριήρων ἑπτακαίδεκα.

487 καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας οἱ περὶ Μοῦρκον ἐς ἑαυτοὺς 5
μεθώρκουν, ὃ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν Καλουῖνος ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ νεὼς ἐπανῆλθεν ἐς τὸ Βρεντέσιον ἡμέρα πέμ-
πτη, δόξας ἀπολωλέναι.

488 τοιοῦτο μὲν δὴ πάθος τῆς αὐτῆς ἡμέρας τῇ περὶ
Φιλίππους μάχῃ κατὰ τὸν Ἰόνιον ἐπερίγνετο, εἴτε ναυ- 10
άριον εἴτε ναυμαχίαν ὀνομάσαι χρή· καὶ ἐξέπλησσε τὸ

489 συγκύρημα τῶν ἔργων ὕστερον ἐπιγνώσθην. ὃ δὲ Βροῦ- 11
τος τὸν στρατὸν ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔλεξεν ὧδε·

“οὐδὲν ἔστιν, ᾧ συστρατιῶται, παρὰ τὸν χθὲς ἄγωνα,
490 ἐν ᾧ μὴ κρείσσους ἐγένεσθε τῶν πολεμίων. τῆς τε γὰρ 15
μάχης ἠρξάτε προθύμως, εἰ καὶ χωρὶς παραγγέλματος·
καὶ τὸ τέταρτον τέλος, ὃ περιώνυμον αὐτοῖς ὄν ἐπεπλ-
στευτο τὸ κέρας, διεφθείρατε ἅπαν καὶ τοὺς ἐπιτεταγ-
μένους αὐτῷ μέχρῃ τοῦ στρατοπέδου· καὶ τὸ στρατό-
πεδον αὐτὸ εἴλετε πρότερον καὶ διηρπάσατε· ὥς προῦ- 20
χειν τάδε παρὰ πολὺ τῆς ἐπὶ τοῦ λαιοῦ βλάβης ἡμῶν.

491 δυνηθέντες δ' ἂν ὅλον ἐργάσασθαι τὸ ἔργον, ἀρπάσαι
μᾶλλον εἴλεσθε ἢ κτείνειν τοὺς ἡσσωμένους· οἱ γὰρ

1 διαμασώμενοι V   3 ἑαυτῷ V   5 ἐς αὐτοὺς (vel αὐ-
τοὺς) i   6 Caluinius C, καλουνηνὸς O i   11 ἐξέπληξαι i   14 ἐχθὲς
i, vulgo   18 διεφθείρετε i   19 τοῦ στρατοπέδου <συνη-
λάσατε> προτροπάδην ci. Mend., scilicet προτροπάδην scribens
pro πρότερον (quamp̄imum C) v. 20 et huc transponens, nisi
forte ibi πρότεροι pro πρότερον scribendum esset. Verbum fort.
recte desideravit, sed πρότερον (vel πρότεροι) nihil obstat, ne
cum Mend. ipso intellegas: Brutianos castra hostium prius
cepisse quam Antonianos castra Cassii   22 ἐξεργάσασθαι ci
Mend., inut., ut videtur, propter ὅλον

πλέονες ὑμῶν τοὺς πολεμίους παροδεύοντες ἐπὶ τὰ τῶν
πολεμίων ὥρμων. καὶ ἐν τῷδε αὖ πάλιν οἱ μὲν διήρ- 492
πασαν δύο τῶν ἡμετέρων στρατοπέδων ὄντων τὸ ἕτε-
ρον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνων ἅπαντα ἔχομεν, ὥς καὶ τῷδε
5 τὴν ἐπὶ κτήσιν τῆς βλάβης διπλασίονα εἶναι. καὶ τὰ μὲν 493
ἐν τῇ μάχῃ πλεονεκτήματα τοσαῦτα· ὅσα δὲ ἕτερα πρού-
χομεν αὐτῶν, ἔχετε καὶ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων μανθά-
ναι, περὶ τε ἀπορίας σίτου καὶ ἐπιτιμῆσεως αὐτοῦ καὶ
κομιδῆς κακοπαθοῦς καὶ παρ' ὀλίγον ἤδη σαφοῦς ἐπι-
10 λείψεως. οὐτε γὰρ ἐκ Σικελίας ἢ Σαρδόνος ἢ Λιβύης 494
ἢ Ἰβηρίας ἔστιν αὐτοῖς λαβεῖν διὰ Πομπήιον καὶ Μοῦρ-
κον καὶ Ἀγνόβαρβον, ναυσὶν ἐξήκοντα καὶ διακοσίαις
ἀποκλείοντας αὐτοῖς τὸ πέλαγος· Μακεδονίαν τε ἐξ-
14 αναλώκασιν ἤδη καὶ ἐκ μόνης ἄρτι Θεσσαλίας ἔχου-
118 σιν, ἢ ἐς πόσον αὐτοῖς ἔτι ἀρκέσει; ὅταν οὖν αὐτοὺς 495
ἐπειγομένους εἰς μάχην μάλιστα ἴδῃτε, τότε ἡγείσθαι
διωκομένους ὑπὸ λιμοῦ τὸν ἐν χερσὶ θάνατον αἰρεῖ-
σθαι. ἡμεῖς δ' ἀντιμηχανησώμεθα αὐτοῖς τὸν λιμὸν
ἡμῶν προπολεμεῖν, ἵν' ἀσθενεστέροις καὶ τετραυμένοις
20 ἐντύχοιμεν, ὅτε χρή. μηδ' ἐκφερώμεθα ταῖς προθυμίαις 496
παρὰ καιρὸν, μηδὲ βραδυτῆτά τις ἡγέλσθω τὴν ἐμ-
πειρίαν [ἢ ταχυτῆτα], ἐς τὴν ὀπίσω θάλασσαν ἀφορῶν,
ἢ τοσαύτας ἡμῖν ὑπηρεσίας καὶ τροφὰς ἐπιπέμπουσα
δίδωσιν ἀκινδύνου νίκης ἐπιτυχεῖν, ἣν ὑπομένετε καὶ

2 κτήματα vel. sim. post πολεμίων desideravit Mend., sed
cf. Kratt p. 1 sq. lacunam post ὥρμων statui voluit Mend.,
quia hostes idem fecisse dicendi fuissent, non recte 4 καὶ]
κάν ci. Mend., bene 8 ἐπιτιμῆσεως (sic) B 9 sq. ἐπιλήψεως i
15 ἢ] ἢ B 16 ἡγείσθαι i 19 τετραυμένοις Schw., τετραυ-
μένοις Oi 22 ἢ ταχυτῆτα del. Musgr., retinuit Schw., μάλλον
ante ἢ subintelligens, sed cf. ad I § 454 23 ἢ] ἢ B

12 ἐξήκοντα καὶ διακοσίαις] cf. Kromayer (v. ad II § 204)
p. 444 (adn. 96)

42 a. C.

- μὴ ἀδοξῆτε, εἰ προσπαίξονται τε ἡμῖν καὶ προκαλοῦνται,
οὐκ ἀμείνονες ὄντες, ὥς διέδειξε τὸ ἐχθρὸς ἔργον, ἀλλὰ
ἕτερον δέος ἰώμενοι. τὴν δὲ προθυμίαν, ἧς νῦν ὑμᾶς
497 ἀξιῶ κρατεῖν, ἀθρόαν ἀπόδοτε, ὅταν αἰτῶμεν. ἐγὼ δ'
ὑμῖν τὰ νικητήρια ἐντελῇ μὲν, ὅταν οἱ θεοὶ κρίνωσιν, ἐπὶ 5
ἐντελέσει τοῖς ἔργοις διαλύσομαι· νῦν δὲ τῆς ἐχθρῆς
ἀρετῆς ἀνὰ χιλίας ἐκάστῳ στρατιώτῃ δραχμὰς ἐπι-
δίδωμι καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ὑμῶν ἀνὰ λόγον”.
- 498 ὁ μὲν οὕτως εἶπεν καὶ αὐτίκα διεμέτρει τὴν δω-
ρεὰν κατὰ τέλη· δοκεῖ δέ τισι καὶ Λακεδαιμόνα καὶ 10
Θεσσαλονίκην ἐς διαρπαγὴν αὐτοῖς δάσσειν ὑποσχέσθαι·
- 499 ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος, εἰδότες οὐ μαχοῦμενον 11
ἐκόντα τὸν Βροῦτον, τοὺς ἰδίους συνῆγον, καὶ ὁ Ἀν-
τώνιος ἔλεξε· “τὸ ἐχθρὸς ἔργον, ᾧ ἄνδρες, τοῖς μὲν λό-
γοις οἶδα ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι μερίζονται, ὥς διώξαντές 15
τινας ἡμῶν καὶ τὸ στρατόπεδον διαρπάσαντες, ἔργῳ
δὲ ἐπιδείξουσιν ἅπαν ὑμέτερον· ὑπισχνοῦμαι γὰρ ὑμῖν
οὔτε αὐρίον οὔτε ταῖς ἐπιούσαις ἐκόντας αὐτοὺς ἐς
500 μάχην ἥξειν. <δ> σαφεστάτῃ πίστις ἐστὶ τῆς ἐχθρῆς
ἡσσης καὶ φόβου, ὅταν ὥσπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀφ- 20
ιστῶνται τοῦ ἀγῶνος οἱ ἐλάττωτες· οὐ γὰρ ἐς τοῦτό γε
στρατὸν ἡγειρον τοσόνδε, ἵνα τῶν Θρακῶν ἐρημίαν
501 οἰκῶσι διατειχίσαντες. ἀλλὰ αὐτὴν διετείχισαν μὲν
ἔτι προσιόντων ὑμῶν διὰ δέος, ἐλθόντων δὲ ἐνοι-
κοῦσι διὰ τὴν ἐχθρὸς ἡσσαν· ἐφ’ ἧ καὶ τῶν στρατηγῶν 25

1 προσπαίξονται Cob. p. 228, προσπαίζονται (προπ. a) Οἱ, cf. I § 554 τε om. i 2 et 14 χθρὸς scr. Mend. 5 ὅταν] ὄνταν, priore ν puncto superposito deleta, B 8 ἀνὰ λόγον scr. Mend., ἀνάλογον Οἱ 11 ad nomina add. C: *urbes inclytas* 19 ὁ add. Gel. et H. Steph., ἡ voluit Cob. p. 232, sed cf. ad § 377 22 τῶν] τὴν ci. Mend. 23 καὶ ante αὐτὴν add. af

ὁ πρεσβύτερός τε καὶ ἑμπειρότερος πάντα ἀπογνοὺς
 ἑαυτὸν διεχρήσατο, ὃ καὶ αὐτὸ μέγιστη συμφορῶν ἔστιν
 ἀπόδειξις. ὅταν οὖν ἡμῶν αὐτοὺς προκαλουμένων μὴ 502
 δέχωνται μηδὲ καταβαλῶσιν ἀπὸ τῶν ὀρῶν, ἀλλὰ ἀντὶ
 5 τῶν χειρῶν πιστεύωσι τοῖς κρημνοῖς, τότε μοι θαρ-
 ροῦντες ὑμεῖς, ὧ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, συναναγκάσατε αὐ-
 τοὺς αὐθις, ὥσπερ ἐχθρὸς ἠναγκάσατε, αἰσχροὺν ἡγού-
 μενοι δεδιότων ἐλασσοῦσθαι καὶ ὀκνούντων ἀπέχεσθαι
 καὶ τειχῶν ἄνδρες ὄντες ἀσθενέστεροι γενέσθαι. οὐ 503
 10 γὰρ ἤλθομέν γε καὶ ἡμεῖς ἐν πεδίῳ βιώσοντες, οὐδ'
 ἔστι βραδύνουσιν οὐδὲν αὐταρκες. ἀλλὰ δεῖ τοῖς εὖ
 φρονοῦσι τοὺς μὲν πολέμους ὀξεῖς, τὴν δὲ εἰρήνην ἐπὶ
 120 μῆκιστον εἶναι. τοὺς μὲν οὖν καιροὺς καὶ τὰ ἐς τοῦ- 504
 τον ἔργα ἐπιμηχανησόμεθα ἡμεῖς, οὐ μεμποὶ καὶ τῆς
 15 ἐχθρῆς ὀρμῆς τε καὶ μηχανῆς ὑμῖν γενόμενοι· τὴν δ'
 ἀρετὴν ὑμεῖς, ὅταν αἰτῆσθε, ἀποδίδοτε τοῖς στρατη-
 γοῖς. μηδὲ ἄχθεσθε τῆς ἐχθρῆς ἀρπαγῆς μηδ' ἐπ' ὀλί- 505
 γον· οὐ γὰρ ἐν οἷς ἔχομέν ἔστι τὸ πλουτεῖν, ἀλλ' ἐν
 τῷ κρατεῖν ταῖς δυνάμεσιν, ὃ καὶ τὰ ἐχθρῶν ἀφαιρεθέντα,
 20 ἔτι ὄντα παρὰ τοῖς πολεμίοις σῶα, καὶ τὰ πολέμια αὐτὰ
 ἐπ' ἐκείνοις κρατοῦσιν ἡμῖν ἀποδώσει. καὶ εἰ ἐπειγό-
 μεθα αὐτὰ λαβεῖν, ἐπειγόμεθα ἐπὶ τὴν μάχην. ἱκανὰ 506
 δὲ καὶ ἐχθρῶν ἀντειλήφμεν αὐτῶν καὶ τῶν ἡμετέρων
 ἴσως ἱκανώτερα· οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῆς Ἀσίας πάνθ', ὅσα
 25 ἐβιάσαντο καὶ ἥρπασαν, ἐπήγοντο, ὑμεῖς δ' ὥς ἐκ πα-
 τρίδος λόντες τὰ μὲν δαψιλέστερα οἴκοι ὑπελίπεσθε,

2 δ] ἢ ci. Cob. p. 232, sed cf. ad § 377 6 συναναγα-
 κάσατε (sic) B 11 ἔστι] ἔτι i 13 sq. ἐς τοῦτον videtur cor-
 ruptum; ἐς τούτους ci. H. Steph., probabiliter, ἐς τοῦτο Schw.,
 ἐκ τούτων Mend. 14 ἐπιμηχανησόμεθα i 19 et 23 χθρῶν
 ser. Mend. 21 sq. ἐπειγόμεθα] ἐπὶγόμεθα ci. Nauck; valde
 dubium 22 ἀναλαβεῖν ci. Mend., inut. 25 ἡμεῖς O

42a. C.

- τὰ δ' ἀναγκαῖα μόνα ἐπήγεσθε. εἰ δέ τι καὶ δαψιλὲς
 ἦν, ἡμέτερον ἦν τῶν στρατηγῶν, οἱ πάντα ἐσμέν ὑπὲρ
 507 τῆς ὑμετέρας νίκης ἐπιδιδόναι πρόθυμοι. καὶ τῆς τοι-
 αύτης δ' ὅμως ζημίας ὑμῖν ἔνεκα ἐπιδώσομεν νικητήρια,
 δραχμὰς ἐκάστῳ στρατιώτῃ πεντακισχιλίας, λοχαγῷ δὲ 5
 πεντάκις τοσαύτας, χιλιάρχῃ δὲ τὸ διπλάσιον τοῦ λο-
 χαροῦ".
- 508 τοιαῦτα εἰπὼν τῆς ἐπιούσης πάλιν ἐξέτασσε· καὶ 12
 οὐ κατιόντων οὐδὲ τότε τῶν πολεμίων ὁ μὲν Ἀντώ-
 νιος ἐβαρυνθύμει καὶ ἐξέτασσεν αἰεὶ, ὁ δὲ Βροῦτος τοῦ 10
 στρατοῦ τὸ μὲν εἶχε συντεταγμένον, μὴ ἀναγκασθεῖν
 μάχεσθαι, τῷ δὲ τὰς ὁδοὺς τῆς κομιδῆς τῶν ἀναγκαίων
 509 διελάμβανε. λόφος δὲ ἦν ἀγχοτάτω τοῦ Κασσίου στρα-
 τοπέδου, δυσχερὲς μὲν ὑπὸ ἐχθρῶν καταληφθῆναι, διὰ
 τὴν ἐγγύτητα ἐστοξεύεσθαι δυναμένων· ὁ δὲ Κάσσιος 15
 αὐτὸν ὅμως ἐφρούρει, μὴ καὶ παρὰ δόξαν ἐπιτολμῇ-
 510 σείε τις. ἐκλειφθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Βρούτου κατέλαβον
 οἱ περὶ τὸν Κάισαρα νυκτὸς τέτρασι τέλεσιν, ἐπαγό-
 μενοι γέρεα πολλὰ καὶ διφθέρας ἐς προβολὴν τοῖς
 511 τοξεύμασιν. ὥς δὲ κατέσχον, ἄλλα τέλη δέκα μετ- 20
 εστρατοπέδευον ὑπὲρ πέντε σταδίους ἀπιοῦσιν ἐπὶ τὴν
 θάλασσαν καὶ ὑπὲρ ἄλλους τέσσαρας δύο, ὥς τῷδε
 τῷ τρόπῳ προελευσόμενοι μέχρι θαλάσσης καὶ ἢ παρ'
 αὐτὴν ἄρα τὴν θάλασσαν ἢ διὰ τῶν ἐλῶν ἢ ὅν τινα

3 ἡμετέρας i   6 πεντάκις i   χιλιάρχῳ scr. Mend.
 11 μῆ] εἰ ci. Nauck, Kratt p. 43 subaudit δέει ante μῆ, non
 recte, cf. ad III § 200   18 τέσσαρας i   19 γέρεα i   21 ὑπὲρ
 πέντε σταδίους ἀπιοῦσιν] corruptelam latere putavit Mend. (cf.
 etiam Jahrb. f. cl. Philol. 133 (1886) p. 400 contra Kratt p. 15),
 sine causa, ut videtur; nam rem militarem bene exposuerunt
 Heuzey et Daumet (v. ad II § 152) p. 112. Illo colle demum
 occupato castra in loca alia transferri potuerunt   22 τῷδε]
 δὲ i

- τρόπον ἄλλον ἐπενόουν, βιασόμενοι καὶ τὴν ἀγορὰν ἀποκλείδοντες τῶν πολεμίων. καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς ἀντεμνηχανᾷτο, ἄλλα τε καὶ φρούρια ἀντικαθιστὰς τοῖς
- 122** ἐκείνων στρατοπέδοις. τὸ δὲ ἔργον ἤπειγε τοὺς ἀμφὶ 512
- 5 τὸν Καίσαρα, καὶ λιμὸς ἦν ἤδη σαφής, ἔς τε μέγεθος καὶ δέος ἐκάστης ἡμέρας ἐπεγίνετο. οὔτε γὰρ ἐκ Θεσσαλίας αὐτοῖς ἔτι τὰ ἀρκοῦντα ἐκομίζετο, οὔτε τις ἦν ἐλπίς ἐκ θαλάσσης, ναυκρατούντων πανταχῇ τῶν πολεμίων· τῆς τε ἔναγχος περὶ τὸν Ἰόνιον συμφορᾶς 513
- 10 ἐξηγγελημένης ἐς ἐκατέρους ἤδη, μᾶλλον ἐδεδολέεσαν αὐτὰ τε καὶ τὸν χειμῶνα προσιόντα ὥς ἐν πεδίῳ πηλώδει σταθμεύοντες. ὧν ἐνθυμούμενοι τέλος μὲν ὀπλιτῶν ἐς Ἀχαΐαν ἐξέπεμψαν, ἀγείρειν τὰ ἐντυγχάνοντα πάντα καὶ πέμπειν σφίσι κατὰ σπουδὴν. οὐκ ἀνεχό- 514
- 15 μενοι δὲ κινδύνου τοσοῦδε προσιόντος οὔτε τῶν ἄλλων ἐπιτεχνήσεων οὔτε ἐν τῷ πεδίῳ λοιπὸν ἐκτάσσειν, παρὰ τὸ τείχισμα τῶν ἐχθρῶν ἀνέβαινον μετὰ βοῆς καὶ τὸν Βροῦτον ἐκάλουν ἐς μάχην, ἐπισκώπτοντες ἅμα καὶ λοιδороῦντες καὶ ἐγνωκότες οὐ πολιορκίας τρόπῳ μᾶλ-
- 20 λον ἢ μανιώδει φορᾷ μὴ βουλομένῳ συμπλέεσθαι.
- 123** τῷ δὲ αὐτῷ μὲν ἔγνωστο τὰ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ μᾶλλον 515
- ἔτι πυνθανομένῳ περὶ τε τοῦ λιμοῦ καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸν Ἰόνιον εὐπραξίας καὶ τῶν πολεμίων ὄρωντι τὴν ἐκ τῆς ἀπορίας ἀπόνοιαν· καὶ ἠρεῖτο πολιορκίας καὶ
- 25 ἄλλον παντὸς ἀνέχεσθαι μᾶλλον ἢ ἐς χεῖρας ἵεναι ἀνδράσιν ἐπειγομένοις ὑπὸ λιμοῦ καὶ ἀπογινώσκουσιν

5 ἔς τε — 6 ἐπεγίνετο *obscura visa sunt* Mend, qui ἐπέτεινεν vel sim. voluit pro ἐπεγίνετο. Subaudio cum Schw. λιμοῦ ad μέγεθος atque δέος puto nominativum, ceterum ἐπιγίνετο (sic) b 7 sq. ἦν om. f, post ἐλπίς ponit a 16 sq. παρὰ τὸ τείχισμα Gel. et Musgr., ut vertit C: *iuxta hostilem murum*, τὸ παρατειχισμα Oī, παρὰ τὸ περιτειχισμα ci. Schw., possis etiam περὶ τὸ παρατειχισμα

42 α. C.

ἐκ τῶν ἄλλων ἑαυτοὺς καὶ ἐν μόναις ταῖς χερσὶ τὴν
 516 ἐλπίδα ἔχουσιν. ὁ δὲ στρατὸς οὐχ ὁμοίως εἶχεν ὑπὸ
 ἀφροσύνης, ἀλλ' ἐδυσφόρουν γυναικῶν τρόπον ἔνδον
 517 μετὰ ἀπραξίας καὶ φόβου κατακεκλεισμένοι. ἐδυσχέραι-
 νον δὲ καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν, ἐπαινοῦντες μὲν τὸ 5
 ἐνθύμημα τοῦ Βρούτου, νομίζοντες δὲ καὶ θάσσον ἐπι-
 518 κρατήσειν τῶν πολεμίων μετὰ προθύμου στρατοῦ. αἵ-
 τιον δὲ τούτων ἦν αὐτὸ τὸ Βροῦτον ἐπειικῇ καὶ φιλό-
 φρονα ἐς ἅπαντας εἶναι καὶ ἀνόμοιον Κασσίῳ, αὐστηρῶ
 καὶ ἀρχικῶ περὶ πάντα γεγενημένῳ· ὅθεν ἐκείνῳ μὲν 10
 ἐξ ἐπιτάγματος ὑπήκουον, οὐ παραστρατηγοῦντες οὐδὲ
 τὰς αἰτίας μανθάνοντες οὐδὲ εὐθύνοντες, ὅτε καὶ μά-
 θοιεν, Βρούτῳ δὲ οὐδὲν ἄλλ' ἢ συστρατηγεῖν ἠέλουν
 519 διὰ प्राϋτητα. τέλος δὲ τοῦ στρατοῦ φανερώτερον ἦδη
 κατὰ ἴλας καὶ κατὰ συστάσεις διαπυνθανομένου· “τί 15
 κατέγνωνεν ἡμῶν ὁ στρατηγός; τί ἔναρχος ἡμάρτομεν
 οἱ νικήσαντες, οἱ διώξαντες, οἱ τοὺς καθ' ἡμᾶς πολε-
 μίους κατακανόντες, οἱ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἐλόν-
 τες;” Βροῦτος ἐκὼν ἡμέλει καὶ ἐς ἐκκλησίαν οὐ συν-
 ἦγε, μὴ ἀπρεπέστερον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀλογίστως 20
 ἐκβιασθεῖν, καὶ μάλιστα μισθοφόρων, οἷς ἐστὶν αἰεὶ,
 καθὰ καὶ τοῖς εὐχερέσιν οἰκείταις ἐς ἑτέρους δεσπό-
 τας, ἐλπίς ἐς σωτηρίαν ἢ ἐς τὸ ἀντίπαλον μεταβολή.
 520 ἐνοχλούντων δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ κελενόν- 12
 των νῦν μὲν ἀποχρήσασθαι τοῦ στρατοῦ τῇ προθυμίᾳ, 25
 τάχα τι λαμπρὸν ἐργασομένου, ἦν δ' ἀντιπίπτῃ τι παρὰ
 τὴν μάχην, ἐπανιέναι πάλιν ἐς τὰ τείχη καὶ προβάλλε-
 σθαι τὰ αὐτὰ χαρακώματα, χαλεπήνας ὁ Βροῦτος τοῖσδε

1 <καὶ> ἐκ conicio 13 ἡξίου i, ut videtur 14 <τὴν>
 प्राϋτητα ci. Mend. 20 ἀλογίστου cum Gel. ci. Schw., hiatum
 inculeans, vel ἀλογίστων, sed cf. ad II § 23 23 ἐς τὸ ἀντί-
 παλον iC, ἐς τὸν (τὸ V) ἀντώνιον O 27 sq. προβαλέσθαι V

μάλιστα ἡγεμόσιν οὔσι καὶ περιαλγήσας, ὅτι τὸν αὐτόν
οἱ κίνδυνον ἐπικείμενοι συμφέρονται τῷ στρατῷ κου-
φόνως, ἀμφίβολον καὶ ὀξεῖαν τύχην προτιθέντι νίκης
ἀκινδύνου, εἴξεν ἐπ' οἰκείῳ καὶ σφῶν ἐκείνων ὀλέθρῳ,
5 τοσόνδε ἐπιμεμφάμενος αὐτοῖς· “ἐοίκαμεν ὡς Πομπήιος
Μάγνος πολεμήσειν, οὐ στρατηγοῦντες ἔτι μᾶλλον ἢ
στρατηγούμενοι”. καὶ μοι δοκεῖ τόδε μόνον ἐξειπεῖν, 521
ἐπικρύπτων, ὃ ἐδεδοίκει μάλιστα, μὴ ὁ στρατὸς οἷα
τοῦ πάλαι Καίσαρος γεγυνώς ἀγανακτήσειέ τε καὶ
10 μεταβάλοιτο· ὅπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτός τε καὶ Κάσσιος
ὑφορώμενοι ἐς οὐδὲν ἔργον αὐτοῖς πρόφασιν ἀγανα-
κτήσεως ἐπὶ σφίσιν ἐνεδίδουν.

125 ὧδε μὲν δὴ καὶ ὁ Βροῦτος ἐξῆγεν ἄκων καὶ ἐς 522
τάξεις διεκόσμει πρὸ τοῦ τείχους καὶ ἐδίδασκε μὴ
15 πολὺν προύχειν τοῦ λόφου, ἵνα αὐτοῖς ἢ τε ἀναχώρη-
σις, εἰ δεήσειεν, εὐχερῆς εἴη καὶ τὰ ἐς τοὺς πολεμίους
ἀφιέμενα ἐπιδέξια. ἦν δὲ ἐκατέρωθεν παρακéléυσις τε 523
πάντων ἐς ἀλλήλους καὶ φρόνημα ἐπὶ τῷ ἔργῳ μέγα
καὶ θρασύτης ὑπὲρ λόγον ἀναγκαῖον, τοῖς μὲν ὑπὸ
20 δέους λιμοῦ, τοῖς δὲ ὑπὸ αἰδοῦς δικαίας, βιασαμένοις
τὸν στρατηγὸν ἀναβαλλόμενον ἔτι, μὴ χείροσιν ὦν
ὑπέσχοντο ὀφθῆναι μηδὲ ἀσθενεστέροις ὦν ἐθρασύ-
νοντο, μηδὲ προπετείας ὑπευθύνους μᾶλλον ἢ ἀξιεπαί-
νοις εὐβουλίας. ἃ καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς, ἐπὶ ἵππου 524
25 περιθέων, σοβαρῶ τῷ προσώπῳ προενέφαινε καὶ δι’
ὀλλγῶν ὑπεμύμνησκεν, ὅσων ὁ καιρὸς ἐδίδου· “ὑμεῖς

4 ἐκείνων] cf. ad III § 353   6 πολεμεῖν maluit Mend.

10 μεταβάλοιτο O   ὁ ante Κάσσιος add. af   12 ἐδίδουν
cum b scr. Mend., at cf. Thuc. 2, 87, 9 alibi   19 in ἀναγκαῖον
haeserunt Mend. et Nauck; an ἀναγκαῖος?   25 περιθέων Bk.,
παραθέων Oi   σοβαρῶς B   26 ὅσον i

5 sq. ἐοίκαμεν etc.] cf. Plut. Brut. c. 40

42 α. C.

ἡθελήσατε μάχεσθαι, ὑμεῖς με ἐτέρως ἔχοντα νικᾶν
ἐβιάσασθε· μὴ δὴ ψεύσησθε τῆς ἐλπίδος μήτε ἐμὲ μήτε
αὐτούς. ἔχετε καὶ λόφον σύμμαχον καὶ τὰ κατὰ νό-
του πάντα ἴδια. οἱ πολέμιοι δ' εἰσὶν ἐν ἀμφιβόλῳ·
μεταξὺ γάρ εἰσιν ὑμῶν τε καὶ λιμοῦ". ὁ μὲν τοιαῦτα 5
λέγων διειτρόχαξε, καὶ αὐτὸν αἱ τάξεις ἐπήλπιζον καὶ
525 μετὰ βοῆς παρέπεμπον εὐφήμου· ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ 126
Ἀντώνιος τοὺς ἰδίους περιθέοντες τὴν τε δεξιὰν ὥρε-
γον, ἐφ' οὓς παραγένοιτο, καὶ σοβαρώτερον ἔτι οὔδε
ἐπέσπερχον αὐτοὺς καὶ τὸν λιμὸν οὐκ ἐπέκρυπτον ὥς 10
526 εὐκαιρον ἐς εὐτολμίαν προφέρειν. "εὐρομεν, ὦ ἄνδρες,
τοὺς πολεμίους· ἔχομεν οὓς ἐξητοῦμεν ἔξω τείλους λα-
βεῖν. μὴ δὴ τις ὑμῶν τὴν ἰδίαν πρόκλησιν καταισχύνη
μηδὲ τῆς ἀπειλῆς ἐλάττων γένηται· μηδὲ λιμόν, ὅλεθρον
ἀμήχανόν τε καὶ ἐπώδυνον, ἔλγεται μᾶλλον ἢ πολεμίων 15
τείχη καὶ σώματα, ἃ καὶ τόλμας ἐνδίδωσι καὶ σιδήρῳ
527 καὶ ἀπονοίᾳ. ἔχει δὲ ἡμῖν ἐπέλξεως ὥδε τὰ παρόντα,
ὥς μηδὲν ἐς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἀνατίθεσθαι, ἀλλὰ
σήμερον περὶ ἀπάντων διακριθῆναι μέχρι νίκης ἐντελοῦς
528 ἢ εὐγενοῦς θανάτου. νικῶσι δ' ἔστι λαβεῖν διὰ μιᾶς 20
ἡμέρας καὶ δι' ἐνὸς ἔργου τροφὰς καὶ χρήματα καὶ
ναῦς καὶ στρατόπεδα καὶ τὰ νικητήρια παρ' ἡμῶν.
529 ἔσται δὲ ταῦτα, ἣν πρῶτον μὲν ἐμβάλλοντες αὐτοῖς

1 ἐθελήσατε ab μάχεσθε B uos pugnam elegistis, o
milites, uos aliter censentem et uictoriam in manibus habentem
ad bellum compulistis C, unde lacunam significans Mend. ci.:
ὑμεῖς με ἐτέρως <γινώσκοντα καὶ ἐν χερσίν> ἔχοντα <τὴν> νίκην
ἐβιάσασθε. At C ut saepe plenius vertit. Intellege: 'vos me,
qui aliter vincere poteram, coegistis' 2 ψεύσητε ci. Cob. p. 228,
fort. recte, cf. V § 190 3 αὐτούς i 9 οὓς] οἷς V, sed corr.
ab ead. m. in οὓς, et a ἔτι om. V 11 ἐς om. i προσφέρειν
V 16 τείχη] τύχη f 18 μηδὲ ci. Mend. 19 τήμερον scr.
Mend., ut habet Vat. 141; Oi fluctuant 23 ἐμβάλλοντες
Mend., ἐμβαλλόντες b, ἐβαλόντες Oaf, quod fort. retinendum erat

μνημονεύωμεν τῶν ἐπειγόντων, εἴτα παραρρήξαντες
 εὐθύς ἀποκλείωμεν ἀπὸ τῶν πυλῶν, ἐς δὲ τοὺς κρημνοὺς
 ἢ τὰ πεδία περιωθῶμεν, ἵνα μὴ ὁ πόλεμος αὐθις ἀνα-
 φύοιτο μηδὲ ἐς τὴν ἀργίαν πάλιν οἱ ἐχθροὶ διαδιδρά-
 5 σκοιεν, οἳ δι' ἀσθένειαν, μόνοι δὴ πολεμίων, οὐκ ἐν τῷ
 μάχεσθαι τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ μάχεσθαι”.

127 οὕτω μὲν ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος παρώτρυνον, 530
 ἐφ' οὓς παραγένοιτο. καὶ πᾶσιν ἦν αἰδῶς ἀξίοις τε
 φανῆναι τῶν στρατηγῶν καὶ τὴν ἀπορίαν ἐκφυγεῖν,
 10 ὑπεραυξηθεῖσαν ἐκ παραλόγου διὰ τὰ ἐν τῷ Ἰονίῳ
 γενόμενα. ἡροῦντό τε ἐν ἔργῳ καὶ ἐν ἐλπίσιν, εἰ δέοι,
 τι παθεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ ἀμηχάνου κακοῦ δαπανώμενοι.
 ὧδε δὲ ἐχόντων αὐτῶν καὶ πρὸς τὸν ἐγγὺς αὐτὰ ἐκ- 531
 φέροντος ἐκάστου, ὁ θυμὸς ἀμφοτέρων ἠΰξετο μάλιστα
 15 καὶ ἐνεπίμπλαντο τόλμης ἀκαταπλήκτου· οὐδέν τε ἐν
 τῷ παρόντι ἀλλήλων ὅτι ἦσαν πολῖται οὐδὲ ἐπεμέ-
 μνηντο, ἀλλ' ὥς ἐκ φύσεως καὶ γένους ἐχθροῖς ἐπηπεί-
 λουν. οὕτως ἡ παραντίκα ὀργὴ τὸν λογισμὸν αὐτοῖς
 καὶ τὴν φύσιν ἔσβεσεν. ἐπεμαντεύοντο δὲ ὁμαλῶς ἐκά-
 20 τεροὶ τήνδε τὴν ἡμέραν ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ πάντα τὰ
 Ῥωμαίων πράγματα κρινεῖν. καὶ ἐκρίθη.

128 ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ἀμφὶ τήνδε τὴν παρασκευὴν ἐς 532
 ἐνάτην ὥραν δεδαπανημένης αἰετοὶ δύο ἐς τὸ μετ-
 αίχμιον συμπεσόντες ἀλλήλοις ἐπολέμουν· καὶ ἦν σιγὴ
 25 βαθυτάτη. φυγόντος δὲ τοῦ κατὰ Βροῦτον βοή τε παρὰ
 τῶν πολεμίων ὀξεῖα ἠγέρθη καὶ τὰ σημεῖα ἐκατέρωθεν
 ἐπῆρτο, καὶ ἔφοδος ἦν σοβαρὰ τε καὶ ἀπηνής. τοξευ- 533

7 τε ante καὶ add. i 20 ἐν] ne ἐνὶ conicias, cf. III § 278
 (Mend.) 23 ἐννάτην Vi αἰετοὶ] cf. ad II § 256
 25 βρούτου b 27 ἐπῆρτο maluit Mend., probabiliter

42 a. C.

μάτων μὲν δὴ καὶ λήθων ἢ ἀκοντισμάτων ὀλίγον αὐ-
 τοῖς ἐδέησε πολέμου νόμῳ, ἐπεὶ οὐδὲ τῇ ἄλλῃ τέχνῃ
 καὶ τάξει τῶν ἔργων ἐχρῶντο, ἀλλὰ γυμνοῖς τοῖς ξί-
 φρεσι συμπλεκόμενοι ἔκοπτόν τε καὶ ἐκόπτοντο καὶ
 ἀλλήλους ἐξώθουν ἀπὸ τῆς τάξεως, οἱ μὲν περὶ σω- 5
 τηρίας μᾶλλον ἢ νίκης, οἱ δὲ περὶ νίκης καὶ παρηγο-
 534 ρίας στρατηγοῦ βεβιασμένον. φόνος δὲ ἦν καὶ στόνος
 πολὺς, καὶ τὰ μὲν σώματα αὐτοῖς ὑπεξεφέρετο, ἕτεροι
 535 δὲ ἀντικαθίσταντο ἐκ τῶν ἐπιτεταγμένων. οἱ στρα-
 τηγοὶ δὲ σφᾶς, περιθέοντες καὶ ὀρώμενοι πανταχοῦ, 10
 ταῖς τε ὁρμαῖς ἀνέφερον καὶ παρεκάλουν πονοῦντας
 ἔτι προσπονῆσαι καὶ τοὺς κεκμηκότας ἐνὶ ἡλλάσσειν, ὥστε
 536 ὁ θυμὸς αἰεὶ τοῖς ἐπὶ τοῦ μετώπου καινὸς ἦν. τέλος
 δὲ οἱ τοῦ Καίσαρος, εἴτε διὰ δέος τοῦ λιμοῦ, εἴτε δι'
 αὐτοῦ Καίσαρος εὐτυχίαν (οὐ γὰρ ἐπίμεμπτοί γε ἦσαν 15
 οὐδὲ οἱ Βρούτριοι), τὴν φάλαγγα τῶν ἐχθρῶν ἐκίνουν,
 ὥσπερ τι μηχανήμα τῶν βαρυτάτων ἀνατρέποντες.
 537 οἱ δ' ἀνεωθοῦντο μὲν ἐπὶ πόδας ἐς τὸ ὀπίσω βάδην
 ἔτι καὶ μετὰ φρονήματος· ὥς δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ σύνταξις
 ἤδη παρελέλυτο, ὀξύτερον ὑπεχώρουν καί, τῶν ἐπι- 20
 τεταγμένων σφίσι δευτέρων καὶ τρίτων συνυποχω-
 ρούντων, μισγόμενοι πάντες ἀλλήλοις ἀκόσμως ἐθλί-
 βοντο ὑπὸ σφῶν καὶ τῶν πολεμίων ἀπαύστως αὐτοῖς
 538 ἐπικειμένων, ἕως ἔφευγον ἤδη σαφῶς. καὶ οἱ τοῦ
 Καίσαρος τότε μάλιστα τοῦ παρηγγελμένου σφίσιν 25

2 ἐδέησε] ἐμέλησε ci. Mend. 3 τοῖς om. b 5 ἀπὸ] ἐκ ci.
 Mend., sed cf. ad I § 65 7 μαχόμενοι post βεβιασμένον ex
 C add. Mend., inut. 8 αὐτοῖς] αὐτίκα ci. Mend., sed cf. ad
 III § 310 11 παρεκάλουν <ὀνομασι> ci. Mend. ex C, qui vertit:
nomine inuocabant et — hortabantur, sed non opus 14 sq. διὰ
 τὴν Καίσαρος ci. Nauck, facilius conicias διὰ τοῦ K., certe αὐτοῦ
 molestum 18 ἐπὶ πόδα ci. Mend. (cf. II § 335 κατὰ πόδα),
 contra Kratt p. 4 23 σφῶν <τε> καὶ malim

ἐγκρατῶς ἐχόμενοι τὰς πύλας προελάμβανον σφόδρα ἐπικινδύνως (ἄνωθεν τε γὰρ ἐβάλλοντο καὶ ἐκ τοῦ μετώπου), μέχρι πολλοὺς ἐσθραμεῖν ἐκώλυσαν, οἱ διέφυγον ἐπὶ τε τὴν θάλασσαν καὶ ἐς τὰ ὄρη διὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ζυγάκτου.

- 129 γενομένης δὲ τῆς τροπῆς τὸ λοιπὸν ἔργον οἱ στρα- 539
τηγοὶ διηροῦντο, Καῖσαρ μὲν αἰρεῖν τοὺς ἐκπύπτοντας ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ αὐτὸ φυλάσσειν τὸ στρατό-
πέδον· ὁ δὲ Ἀντώνιος πάντα ἦν καὶ πᾶσιν ἐνέπιπτε,
10 τοῖς τε φεύγουσι καὶ τοῖς ἔτι συνεστῶσι καὶ τοῖς ἄλλοις
στρατοπέδοις αὐτῶν, ὁρμῇ τε ὑπερηφάνῳ πάντα ἐβιά-
ζετο ὁμοῦ. καὶ περὶ τοῖς ἡγεμόσι δεισας, μὴ αὐτὸν 540
διαφυγόντες αὐτίς ἕτερον στρατὸν ἀγείρειαν, τοὺς
ἰππέας ἐξέπεμπεν ἐπὶ τὰς ὁδοὺς τε καὶ ἐκβολὰς τῆς
15 μάχης, αἰρεῖν τοὺς ἀποδιδράσκοντας· οἱ διελόμενοι τὸ 541
ἔργον ἀνά τε τὸ ὄρος ἐφέροντο σὺν τῷ Θρακίῳ Ῥά-
σκῳ, δι' ἐμπειρίαν ὁδῶν συναπεσταλμένῳ, καὶ τὰ χαρα-
κώματα καὶ κρημνοὺς περιστάντες τοὺς ἐκφεύγοντας
ἐκυνηγέτουν καὶ τοὺς ἐντὸς ἐφρούρουν. οἱ δὲ Βροῦτον 542
20 αὐτὸν ἐδίωκον· καὶ αὐτοὺς ἀσχέτως ἔχοντας τοῦ ὁρό-
μου Λουκίλιος ἰδὼν ὑπέστη καὶ ὥς Βροῦτος ὦν ἡξίου
πρὸς Ἀντώνιον ἀντὶ τοῦ Καίσαρος ἀναχθῆναι· ᾧ δὴ
καὶ μάλιστα εἶναι Βροῦτος ἐνομίσθη, τὸν ἀδιάλλακτον
ἐχθρὸν ἐκκλίνων. ἀγομένου δὲ αὐτοῦ πνυθόμενος ὁ Ἀν- 543
25 τώνιος ἀπήντα σὺν ἐπιστάσει, τὴν τύχην ὁμοῦ καὶ τὸ

3 πολλοὺς] <τοὺς> πολεμίους ci. Mend., non recte, nam non omnes, ne in castra confugerent, impediti sunt, sed fort. <τοὺς> πολλοὺς cum Regling scribendum 5 Zygaci C 12 αὐτὸν O i, corr. Mend. 16 ἔργον] ὄρος i C Θρακίῳ] Θρασκίῳ f, om. C, seclisit Mend. ut dittographiam ex Ῥάσκῳ ortam 16 sq. δούσκῳ V 20 αὐτὸν om. V 21 Lucilius C, λουκίνος O, λουκίλλιος (λουκίλλος b) λουκίνος i (ex dittographia); cf. Plut. Brut. c. 50, Anton. c. 69 24 πνυθανόμενος i

42a. C.

- ἄξιωμα τάνδρὸς καὶ ἀρετὴν ἐνθυμούμενος, ὅπως Βροῦ-
 544 τον ὑποδέξαιτο. πλησιάσαντι δ' ὁ Λουκίλιος ἐντυχὼν
 μάλα θρασέως εἶπε· “Βροῦτος μὲν οὐχ ἐάλωκεν, οὐδὲ
 545 τήσας ὧδέ σοι πάρεμι”. καὶ ὁ Ἀντώνιος τοὺς ἱππέας 5
 ἰδὼν αἰδουμένους παρηγόρει καὶ “οὐ μείονά μοι τήνδε
 ἄγρην”, εἶπεν, “ἀλλὰ ἀμείνονα ἧς ἐνομίζετε ἐθηρεύσατε,
 ὅσῳ κρείττων ἐχθροῦ φίλος”. καὶ τὸν Λουκίλιον τότε
 μὲν τινι τῶν φίλων ἔδωκε θεραπεύειν, ὕστερον δὲ
 αὐτὸς ἔχων ἐχρῆτο ὡς πιστῷ. 10
- 546 ὁ δὲ Βροῦτος ἀναφεύγει μὲν ἐς τὰ ὄρη σὺν ἱκανῷ 13
 πλήθει, ὡς νυκτὸς ἐς τὸ στρατόπεδον ὑποστρέψων ἢ
 καταβησόμενος ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐπεὶ δὲ περιέληπτο
 πάντα φυλακαῖς, διενυκτέρευεν ἔνοπλος μετὰ πάντων.
- 547 καὶ φασιν αὐτὸν ἐς τοὺς ἀστέρας ἀναβλέποντα εἰπεῖν· 15
 “Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὅς αἴτιος κακῶν”, ἐνσημαι-
 νόμενον ἄρα τὸν Ἀντώνιον. ὁ καὶ αὐτὸν Ἀντώνιον
 φασιν ὕστερον ἐν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις μεταγινώ-
 σκοντα εἰπεῖν, ὅτι συνεξετάζεσθαι Κασσίω καὶ Βρούτῳ
- 548 δυνάμενος ὑπηρέτης γένοιτο Ὀκταουλίου. τότε γε μὴν 20
 καὶ ὁ Ἀντώνιος ἔνοπλος ἐπὶ τῶν φυλακτηρίων ἀντι-
 διενυκτέρευε τῷ Βρούτῳ, χάρακα περιθέμενος ἐκ νε-
 κρῶν σωματίων καὶ λαφύρων συμφορηθέντων. ὁ δὲ

1 <τὴν> ἀρετὴν ci. Mend., sed cf. ad I § 351 2 ἀποδέ-
 ξαιτο cum af maluit Mend. 2. 8 *Lucilius* (-um) C, *λουκίλιος*
 (-ον) Oi 5 ὧδε] ὅδε f, et ita ci. Cob. p. 229 coll. Herodot.
 1, 115 extr., om. C 8 κρείττων cum A editores inde a Schw.
 9 τινι post ἔδωκε posuit V 16 λάθη V 16 sq. ἐνσημαινό-
 μενον Bk., ἐνσημαινόμενος Oi 20 γε om. Of

16 cf. Eur. Med. 332; eundem versum habet Plut. Brut.
 c. 51 ex P. Volumnio 19 sq. cf. O. E. Schmidt (v. ad II § 468)
 p. 181, Schwartz (v. ad III § 5) p. 215 adn. 4

Καῖσαρ ἐς μέσῃν νύκτα πονηθεὶς ἀνεχώρησε διὰ τὴν νόσον, Νωρβανῷ φυλάσσειν παραδούς τὸ στρατόπεδον.

- 131 Βροῦτος δὲ καὶ τῆς ἐπιούσης ὁρῶν τὰς ἐφεδρείας τῶν ἐχθρῶν ἐπιμενούσας, ἔχων οὐ πλήρη τέσσαρα τέλη
 5 συναναβάντα οἱ, αὐτὸς μὲν ἐπελθεῖν ἐπ' αὐτοὺς ἐφυλάξατο, τοὺς δὲ ἡγουμένους αὐτῶν, αἰδουμένους τε τὸ ἀμάρτημα καὶ μετανοοῦντας, ἔπεμπεν ἀποπειράσοντας αὐτῶν, εἰ ἐθελήσουσιν ὥσασθαι διὰ τῶν ἐφεδρειῶν καὶ ἀναλαβεῖν τὰ ἴδια, ἔτι φυλασσόμενα ὑπὸ τῶν οἰ-
 10 κείων ὑπολελειμμένων. οἱ δὲ ἀβουλότατα μὲν ἐς τὸ ἔργον ὁρμήσαντες, εὐψυχότατοι δὲ τὸ μέχρι πλείστου γενόμενοι, τότε, βλάπτοντος ἤδη τοῦ θεοῦ, τῷ στρα-
 τηγῷ σφῶν ἀπεκρίναντο ἀναξίως βουλευέσθαι περὶ αὐτοῦ· αὐτοὶ γάρ, τῆς τύχης πολλάκις πεπειραμένοι,
 15 οὐκ ἀνατρέψειν τὴν ἔτι λοιπὴν διαλλαγῶν ἐλπίδα. καὶ ὁ Βροῦτος ἐς τοὺς φίλους εἰπὼν· “οὐδὲν οὖν ἔτι εἰμὶ τῇ πατρίδι χρήσιμος, ὧδε καὶ τούτων ἐχόντων”, ἐκάλει Στράτωνα τὸν Ἡπειρώτην, ὄντα φίλον ἑαυτῷ, καὶ ἐγχειρεῖν ἐκέλευε τῷ σώματι. τούτου δὲ ἔτι βουλευέσθαι
 20 παραινοῦντος ἐκάλει τινὰ τῶν οἰκετῶν. καὶ ὁ Στράτων “οὐκ ἀπορήσεις”, εἶπεν, “ὦ Βροῦτε, φίλου μᾶλλον ἢ οἰκετῶν ἐς τὰ ὕστατα προστάγματα, εἰ ἤδη κέκριται”. καὶ εἰπὼν ἐνήρεισε ταῖς λαρόσι τοῦ Βρούτου
 24 τὸ ξίφος οὔτε ἀποστραφέντος οὔτε ἐνδόντος.

- 132 ὧδε μὲν δὴ Κάσσιος καὶ Βροῦτος ἐθνησκέτην, ἄν-
 553 δρε Ῥωμαίων εὐγενεστάτω τε καὶ περιφανεστάτω καὶ ἐς ἀρετὴν ἀθροίτω, χωρὶς ἄγους ἐνός, ὧ γε καὶ Γάιος Καῖσαρ, ὄντε τῆς Μάγνου Πομπηίου μόρας, ἐκ μὲν

12 <παρ' αὐτό> γενόμενοι ci. Mend., quo non opus
 23 ταῖς] τοῖς a 28 ὄντε] οἷς τε B

42a.C.

ἐχθροῖν καὶ πολεμίῳ ἐποιήσατο φίλῳ, ἐκ δὲ φίλοι
 554 ἦγεν ὥς νύ. καὶ ἡ βουλὴ περιποθήτω τε εἶχεν αἰεὶ
 καὶ ἀτυχῆσαντε ἐλεεινὰ δυοῖν τε τούτοις ἔνεκα πᾶσιν
 ἀμνηστίαν ἐτίθετο καὶ φυγόντοιν αὐτοῖς ἔπεμψεν ἡγε-
 μονίας, ἵνα μὴ φυγάδες εἶεν, οὐκ ἀμελοῦσα μὲν Γαίῳ 5
 Καίσαρος οὐδὲ ἐφηδομένη τοῖς γεγρονόσιν, ὅπου καὶ
 ζῶντα τῆς ἀρετῆς καὶ τύχης ἐθαύμαζε καὶ ἀποθανόντα
 ἔθαπτε δημοσίᾳ καὶ ἐκύρου τὰ ἔργα ἀθάνατα εἶναι
 ἀρχὰς τε καὶ ἡγεμονίας ἐς πολὺ ἐκ τῶν ὑπογραφῶν
 ἐποίει τῶν Καίσαρος, οὐδὲν ἡγουμένη κρείσσον εὐρή- 10
 555 σειν ὧν ἐκεῖνος ἐνόησεν. ἀλλ' ἡ περὶ τῷδε τῷ ἄνδρι
 σπουδὴ καὶ δέος τὸ ὑπὲρ αὐτοῖς προήγαγεν αὐτὴν
 ἐς ὑπεροψίαν διαβολῆς· οὕτως ἅπασιν ἐγενέσθην τιμίῳ.
 556 ἐγενέσθην δὲ καὶ τῶν φυγόντων τοῖς ἀρίστοις τιμιω-
 τέρω Πομπηίου, πλησιάζοντος καὶ οὐκ ἀδιάλλακτον 15
 ἔχοντος αἰτίαν, πορρωτέρω τε ὄντε αὐτῷ καὶ ἀδιαλ-
 557 λάκτω. ἐπεὶ γε μὴν ἔργων ἐδέξασε, δυοῖν οὐδὲ ὅλοις 13
 ἐτοῖς στρατιάν τε συνέλεξεν ὑπὲρ εἴκοσιν ὀπλιτῶν τέλη
 καὶ ἱππέας ἀμφὶ τοὺς δισμυροὺς καὶ ναῦς μακρὰς ὑπὲρ
 τὰς διακοσίας τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ἀξιόλογον 20
 καὶ χρήματα ἄπειρα καὶ παρ' ἐκόντων καὶ παρὰ ἀκόν-
 των πολέμους τε ἐπολέμησαν ἔθνεσι καὶ πόλεσι καὶ
 558 τῶν ἀντιστασιωτῶν πολλοῖς καὶ κατώρθουν. ἐθνῶν
 τε ἐκράτησαν ἀπὸ Μακεδονίας μέχρι Εὐφράτου· καὶ

1 ἐκ δὲ, quod Bk. coniecerat, habet B, ἐκ τε ceteri 4 ἔπεμ-
 ψεν] ἐπέτρεψεν ci. Mend., bene 9 ἀρχὰς τε] καὶ ἀρχὰς af
 13 ὑπεροψίαν Schw., ὑποψίαν libri 14 φυγόντων] φυγάδευ-
 σάντων ci. Mend., perperam 22 καὶ post πόλεσι secluserit et
 v. 23 πολλὰς scribendum ci. Mend., at τῶν ἀντιστασιωτῶν πολλοῖς
 pertinere videtur ad Dolabellam, Allienum, alios 24 Εὐφράτου
 <πάντων> ci. Mend.

19 sq. ὑπὲρ τὰς διακοσίας] cf. Kromayer (v. ad II § 204)
 p. 441 sq.

ὅσους ἐπολέμησαν, ἐς συμμαχίαν αὐτοῖς ἔπεισαν καὶ
 βεβαιοτάτοις ἐχρήσαντο. ἐχρήσαντο δὲ καὶ βασιλεῦσι
 καὶ δυνάσταις, καὶ Παρθυαίοις καίπερ οὓσιν ἐχθροῖς
 ἐς τὰ βραχύτερα· ἐπὶ δὲ τὸ μείζον ἔργον οὐκ ἀνέμει-
 5 ναν ἐρχομένους, ἵνα μὴ βάρβαρον ἢ ἀντίπαλον ἔθνος
 ἐθλίψειαν ἐπὶ Ῥωμαίοις. ὃ δὲ δὴ μάλιστα πάντων ἀδο- 559
 κητότατον ἦν, ὁ στρατὸς ὁ πλείων ὅδε Γαῖον Καίσα-
 ρος ἐγεγένητο, καὶ δαιμονίως αὐτὸν εὐνοίας καὶ σπου-
 δῆς ἔχοντα ἐς ἐκείνον μετέπεισαν οἱ σφαγεῖς οἷδε τοῦ
 10 Καίσαρος, καὶ ἐπὶ τὸν τοῦ Καίσαρος υἱὸν ἔσποντο
 αὐτοῖς πιστότερον ἢ Ἀντωνίῳ τῷ Καίσαρος συναγω-
 νιστῇ τε καὶ συνάρχῳ· οὐ γάρ τις αὐτῶν Βροῦτον ἢ
 Κάσσιον οὐδὲ ἡσσωμένους ἀπέλιπεν, οἱ Ἀντώνιον ἀμφὶ
 τὸ Βρεντέσιον καὶ πρὸ πείρας ἀπολιπόντες. ἦν τε πρό- 560
 15 φασις αὐτοῖς τῶν πόνων, καὶ ἐπὶ Πομπηίου καὶ νῦν,
 οὐχ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ δημοκρατίας, ὀνό-
 ματος εὐειδοῦς μὲν, ἀλυσιτελοῦς δὲ αἰεὶ. σφῶν τε αὐ-
 τῶν, ὅτε μηδὲν ἐδόκουν ἔτι εἶναι χρήσιμοι τῇ πατρίδι,
 ἄμφω κατεφρόνησαν ὁμοίως. ἐν δὲ ταῖς φροντίσι καὶ 561
 20 πόνοις ὁ μὲν Κάσσιος ἀμεταστρεπτί, καθάπερ ἐς τὸν
 ἀγωνιστὴν οἱ μονομαχοῦντες, ἐς μόνον τὸν πόλεμον

1 ὅσοις scr. Mend., cf. ad III § 220 αὐτοῖς scr. Bk. et
 habet, ut videtur, B, ubi αὐτοῖς an αὐτοὺς legendum esset,
 propter rasuram discernere non potui; αὐτοῖς af et corr. ex
 αὐτοὺς V, αὐτοὺς b 5 ἦ] καὶ ex C posuit Mend., cf. ad III
 § 21 12 οὐ γάρ τις — 13 ἀπέλιπεν post ἀπολιπόντες (v. 14)
 collocari distinctionemque post συνάρχῳ deleri voluit Schw.,
 non recte 17 ἀλυσιτελοῦς] οὐ λυσιτελοῦς ci. Schw., non recte,
 opinor, cf. etiam Dominicus, De indole Appiani Alexandrini etc.,
 Confluentibus 1844, p. 21 adn. 59, qui confert, quae Antonius
 de plebe dicit III § 76 20 πόνοις] μόνοις i 21 ἀντα-
 γωνιστὴν ci. Schw., bene, ἀγῶνα Mend., si πόλεμον serves, illud
 probans, si πολέμιον rescribas; sed πόλεμον quoquo modo teneri
 potest

42 a. C.

ἀφεώρα· ὁ δὲ Βροῦτος, ὅπη γίγνοιτο, καὶ φιλοθεάμων
ἦν καὶ φιλήκοος, ἅτε καὶ φιλοσοφήσας οὐκ ἀγεννῶς.

562 ἀλλὰ καὶ τοιοῖσδε οὓσιν αὐτοῖς ἀντίθετον ἐς ἅπαντα 13

ἦν τὸ ἄγος τὸ ἐς Καίσαρα. ὃ γε οὐδὲ ἀπλοῦν ἄγος
ἦν οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ· καὶ γὰρ ἐς φίλον ἐρίγνετο παρα- 5
λόγως καὶ ἐς εὐεργέτην ἐκ πολέμου περισώσαντα
ἀχαρίστως καὶ ἐς αὐτοκράτορα ἀθεμιδῶς καὶ ἐν
βουλευτηρίῳ καὶ ἐς ἱερέα καὶ ἱερὰν ἐσθῆτα ἐπικείμε-
νον καὶ δυνάστην μὲν οἷον οὐχ ἕτερον, χρησιμώτατον
δὲ ὑπὲρ ἅπαντας τῇ τε πατρίδι καὶ τῇ ἡγεμονίᾳ γενό- 10

563 μενον. ἃ καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτοῖς ἄρα ἐνεμέσῃσε καὶ
προεσήμνηε πολλάκις. Κασσίῳ τε γὰρ τὸν στρατὸν
καθαίρουσι ὁ ῥαβδούχος ἀνεστραμμένον τὸν στέφανον
ἐπέθηκε· καὶ Νίκη, χρύσειον ἀνάθημα Κασσίου, κατ-
έπεσεν, ὕρνεά τε πολλὰ ὑπὲρ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ 15
καθιέμενα κλαγγὴν οὐδεμίαν ἠφίει, καὶ μελισσῶν ἐπ-

564 ἐκάθηντο συνεχεῖς ἔσμοι. Βροῦτον δὲ ἐν [τε] Σάμῳ γενε-
θλιάζοντά φασι παρὰ τὸν πότον, οὐδὲ εὐχερῇ πρὸς
τὰ τοιαῦτα ὄντα, ἀλόγως τόδε τὸ ἔπος ἀναβοῇσαι·

565 “ἀλλὰ με μοῖρ’ ὁλοὴ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός”. μέλ- 20

1 ὅποι V 5 sq. παραλόγως] *praeter aequum iustumque* C, unde ci. Mend. *παρανόμως*, inut. 11 ἐνεμέσῃ τε καὶ ab 13 ἀνεστραμμένον] *κατεστραμμένον* Plut. Brut. c. 39, *τραπέντα* πάλιν (*τραπέμπαλιν* L. Dind.) Cass. D. 47, 40, 7, sed etiam illud bonum 15 *σαρκοφάγα* vel *νεκροφάγα* ante πολλά addi voluit Mend. (cf. Plut. l. c. et Cass. D. 47, 40, 8) 16 *καθιέμενα* conieci cum Herw. p. 74, hoc quidem etiam *καθειμένα* proponente, *καθήμενα* Oī *κλαγγὴν οὐδεμίαν*] *moestum clangorem* C, κλ. *δύσφημον* ci. Herw. p. 74, *δεινὴν* Kramer (v. ad III § 296) p. 34 adn. 3, *ἀηδῆ* Mend., *οὐχ ἡδεῖαν* Schenkl p. 179 (cf. Cass. D. l. c.) 17 *τε* deleui; an *τῇ* scribendum? 18 *πόντον* iC *οὐδὲ*] *οὐ δῆ* ci. Mend.

λοντα δὲ περᾶν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην σὺν
 τῷ στρατῷ, νυκτὸς ἐγρηγορότα, μαραινομένου τοῦ φω-
 τὸς ὅψιν ἰδεῖν ἐφεστῶσάν οἱ παράλογον καὶ πυθέσθαι
 μὲν εὐθαρσῶς, ὅς τις ἀνθρώπων ἢ θεῶν εἴη, τὸ δὲ
 5 φάσμα εἰπεῖν· “ὁ σός, ὦ Βροῦτε, δαίμων κακός· ὀφθῆ-
 σομαι δέ σοι καὶ ἐν Φιλίπποις”. καὶ ὀφθῆναι φασιν
 αὐτῷ πρὸ τῆς τελευταίας μάχης. ἐξιόντι δὲ τῷ στρατῷ 566
 πρὸ τῶν πυλῶν αἰθίοψ ὑπήντησε· καὶ τόνδε μὲν ὡς
 οἰώνισμα φαῦλον ὁ στρατὸς ἀντίκα συνέκοψε, δαιμόνια
 10 δ’ ἦν αὐτοῖς ἄρα καὶ τάδε, [ἐς] Κάσσιον μὲν ἐν
 ἀμφηρίστῳ νίκη πάντα ἀλόγως ἀπογνῶναι, Βροῦτον
 δὲ εὐβούλου βραδυτῆτος ἐκβιασθῆναι καὶ ἐς χεῖρας
 ἐλθεῖν ἀνδράσι διωκομένοις ὑπὸ λιμοῦ, δασιλῶς αὐτὸν
 ἔχοντα ἀγορᾶς καὶ ναυκρατοῦντα, καὶ τότε παθεῖν
 15 ὑπὸ τῶν οἰκείων μᾶλλον ἢ τῶν πολεμίων. καὶ μὴν 567
 πολλάκις ἀγώνων μετασχόντες ἐν μὲν ταῖς μάχαις
 οὐδὲν ἔπαθον, ἄμφω δ’ αὐτῶν ἐγένοντο αὐθένται καθ-
 ἅπερ ἐγένοντο τοῦ Καίσαρος.

19 Κάσσιος μὲν δὴ καὶ Βροῦτος τοιάνδε δίκην ἔδε- 568
 135 δώκεσαν. καὶ Βροῦτον Ἀντώνιος ἀνευρὼν περιέβαλέ
 τε τῇ ἀρίστη φοινικίδι εὐθύς καὶ καύσας τὰ λείψανα
 τῇ μητρὶ Σερουιλίᾳ ἔπεμψε. ὁ δὲ σὺν τῷ Βρούτῳ στρα-
 τός, ὅτε ἐπύθοντο τεθνάναι Βροῦτον, πρέσβεις ἐς Καί-
 σαρα καὶ Ἀντώνιον ἔπεμπον καὶ συγγνώμης ἔτυχον

7 iterum illi C, unde αὐτῷ <αὔθις> ci. Schw.; melius <αὔθις>
 αὐτῷ scr. Mend., sed non opus, si verbum ὀφθῆναι premas
 8 πυλῶν αὔθις ὑπήντησεν αἰθίοψ i 10 ἐς del. Bk. cum C,
 ὡς ci. Schw., ἐς Κάσσιον μὲν <τὸ> Musgr.; fort. iure tradita
 retinet Kratt p. 41 11 ἀλόγως O, εὐλόγως i, cum C omitti
 maluit Mend., sine causa 17 αὐτῶν B et, ut videtur, alii
 quidam 18 ἐγένοντο om. V 19 δὴ om. i 20 εὐρῶν V,
 ἀνευρὼν etiam Plut. Brut. c. 53 21 <τῶν ἑαυτοῦ> φοινικίδι
 ci. Mend. (v. Plut. Brut. c. 53, Anton. c. 22, Val. Max. 5, 1, 11)

42 a. C.

καὶ ἐς τὰ στρατεύματα αὐτῶν διηρέθησαν· καὶ ἦσαν
 569 ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τετρακισχιλίους. παρέδωκαν δὲ
 ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἑαυτοὺς καὶ οἱ κατὰ τὰ φρούρια, πολλὰ
 ὄντα. τὰ δὲ φρούρια αὐτὰ καὶ τὸ στρατόπεδον ἐδόθη
 570 τοῖς Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου στρατοῖς διαρπάσαι. τῶν
 δ' ἀμφὶ τὸν Βρούτον ἀνδρῶν ἐπιφανῶν οἱ μὲν ἐν
 ταῖς μάχαις ἀπέθανον, οἱ δὲ αὐτοὺς ἐξήγαγον ὁμοίως
 τοῖς στρατηγοῖς, οἱ δὲ καὶ ἐξεπότηδες ἐμαχέσαντο μέχρι
 571 θανάτου· ὧν ἦν Λεύκιος τε Κάσσιος, ὁ ἀδελφιδοῦς αὐ-
 τοῦ Κάσσιου, καὶ Κάτων ὁ Κάτωνος, ἐμπίπτων ὅδε τοῖς 10
 πολεμίοις πολλάκις, εἴθ' ὑποχωρούντων ἀναλύσας τὸ
 κράνος, ἵνα ἢ γνώριμος ἢ εὐβλητος ἢ ἀμφοτέρω εἴη.
 572 Λαβέων δέ, ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμος, ὁ πατήρ Λαβεῶνος
 τοῦ κατ' ἐμπειρίαν νόμων ἔτι νῦν περιωνύμου, βόθρου
 ἐν τῇ σκηνῇ τὸ μέγεθος αὐτάρκη σώματι ὀρυζάμενος 15
 καὶ τὰ λοιπὰ τοῖς θεράπουσιν ἐντειλάμενος ἐπέσκηψε
 τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς παισὶ, περὶ ὧν ἐβούλετο, καὶ τὰ
 γράμματα φέρειν ἔδωκε τοῖς οἰκέταις· τοῦ δὲ πιστο-
 τάτου τῆς δεξιᾶς λαβόμενος καὶ περιστρέφας αὐτόν,
 ὥς ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐλευθεροῦν, ἐπιστρεφομένῳ 20
 573 ξίφος ἔδωκε καὶ τὴν σφαγὴν ὑπέσχε. καὶ τῷδε μὲν
 ἡ σκηνὴ τάφος ἐγένετο, Ῥάσκος δὲ ὁ Θραξ ἐπανήγα- 13
 γεν ἐκ τῶν ὀρῶν πολλοὺς καὶ γέρας ἤτησέ τε καὶ
 ἔλαβε σῶζεσθαι τὸν ἀδελφὸν ἑαυτοῦ Ῥασκούπολιν· ᾧ
 καὶ διεδείχθη, ὅτι οὐδ' ἀπ' ἀρχῆς ἀλλήλοις οἶδε οἱ 25

3 sq. πολλοὶ ὄντες ci. Mend., bene, ni efficeretur hiatus
 9 ante Κάσσιος καὶ erasum in B 15 αὐτάρκη, ei supra η
 a m. 1, V 24 ῥασκούπολιν, πο in που aut που in πο corr.,
 B 25 sq. οἱ Θραξ del. Nauck

9 L. Cassius fort. idem ac qui § 272 affertur, cf. Schürer,
 Gesch. d. jüd. Volkes I³ p. 311 adn. 11 13 de Labeone patre
 et filio cf. Prosop. imp. rom. I p. 86 n. 594

Θοῤ᾽κες διεφέρουντο, ἀλλὰ δύο στρατοπέδων μεγάλων
 τε καὶ ἀμφοηρίστιων περὶ τὴν ἐκείνων γῆν συμφερο-
 μένων τὸ ἄδηλον τῆς τύχης ἐμερίσαντο, ἵνα ὁ νικῶν
 περισώζοι τὸν ἡσσωμένον. Πορκία δ', ἡ Βρούτου μὲν 574
 5 γυνή, Κάτωνος δὲ ἀδελφή τοῦ νεωτέρου, ἐπέιτε ἀμ-
 φοῖν ὧδε ἀποθανόντοι ἐπύθετο, φυλασσομένη πρὸς
 τῶν οἰκείων πάνυ ἐγκρατῶς, ἐσχάρας πυρὸς ἐνεχθεῖ-
 σης ἀρπάσσασα τῶν ἀνθρώκων κατέπιεν. ὅσοι δ' ἄλλοι 575
 τῶν ἐπιφανῶν ἐς Θάσον διέφυγον, οἱ μὲν αὐτῶν ἐξ-
 10 ἐπλευσαν, οἱ δὲ ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς ἅμα τῷ λοιπῷ
 στρατῷ τῶν δημοτίμων Μεσσάλα τε [καὶ] Κορούνῳ καὶ
 Λευκίῳ Βύβλῳ, ὃ τι βουλευσονται περὶ σφῶν, ποιεῖν περὶ
 ἀπάντων. οἱ δὲ συνθέμενοι τοῖς περὶ τὸν Ἀντώνιον, 576
 Ἀντωνίῳ διαπλεύσαντι ἐς τὴν Θάσον παρέδοσαν, ὅσα
 15 ἦν ἐν Θάσῳ χρήματά τε καὶ ὅπλα καὶ τροφαὶ δαψι-
 λεῖς καὶ ἄλλη παρασκευὴ πολλή.

137 οὕτω μὲν δὴ Καίσαρι τε καὶ Ἀντωνίῳ διὰ τόλμης 577
 ἐπισφαλοῦς καὶ δυοῖν πεζομαχίαν τηλικοῦτον ἔργον
 ἤνυστο, οἷον οὐχ ἕτερον ἐγένετο πρὸ ἐκείνου. οὔτε
 20 γὰρ στρατὸς τοσοῦτος ἢ τοιοῦτος ἐς χεῖρας πρότερον
 ἦλθε Ῥωμαίων ἐκατέρωθεν, οὐχ ὑπὸ συντάξει πολιτικῇ
 στρατευσαμένων, ἀλλὰ ἀριστίνδην ἐπιλεγμένων οὐδ'
 ἀπειροπολέμων ἔτι, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ γεγυμνασμένων ἐπὶ

4 περισώζῃ V 5 τοῦ νεωτέρου del. Herw. p. 74, prob.
 Schenkl p. 179 coll. II § 468, sed cf. infra 7 sq. ἐσνεχθεῖσης
 ci. Bk. 10 ἐπετρέφαντες (sic) V 11 μεσσάλα τε καὶ κορουν-
 νίῳ Oi, Messalae Cornificio C, corr. Schw. 21 sq. πολιτικῇ
 στρατευσαμένων O, πολιτικῷ στρατευμάτων i, non civili more in-
 structa C 22 ἐπιλεγμένων V, ἐπιλεγμένων Bf, ἐπιλελεγμένων ab

5 ἀδελφῇ] sc. Catonis, filii Uticensis, cf. Rühl, Jahrb. f. cl.
 Philol. 121 (1880) p. 147 sq. aliosque contra Mommsen, Hermes
 15 (1880) p. 99 sqq., cf. II § 468

42 a. C.

- τε σφᾶς καὶ οὐκ ἀλλόφυλα ἢ βάρβαρα ἔθνη τρεπομένων.
 578 ἀλλὰ καὶ γλώσσης μιᾶς ὄντες καὶ τέχνης πολέμων μιᾶς
 καὶ ἀσκήσεως καὶ καρτερίας ὁμοίας, δυσχαταγώνιστοι
 παρ' αὐτὸ ἦσαν ἀλλήλοις. οὐδὲ ὀρμῇ καὶ τόλμῃ τοσῆδέ
 τινες ἐχρήσαντο ἐν πολέμῳ, πολίται τε ὄντες ἀλλήλων καὶ 5
 οἰκεῖοι καὶ συστρατιῶται γενόμενοι. τεκμήριον δέ, ὅτι
 τῶν νεκρῶν ὁ ἀριθμὸς, ἐπανισουμένης ἑκατέρας μάχης,
 οὐκ ἐλάσσων ἔδοξεν οὐδὲ παρὰ τοῖς νικῶσιν εἶναι.
 579 ὁ δὲ στρατὸς ὁ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος τὸν τῶν 13
 στρατηγῶν λόγον ἐπηλήθευσαν, διὰ μιᾶς ἡμέρας καὶ 10
 δι' ἐνὸς ἔργου κίνδυνον ἔσχατον λιμοῦ καὶ δέος ἀπω-
 λείας ἐς εὐπορίαν δαψιλῇ καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῇ καὶ
 580 νίκῃν εὐκλεῇ μεταβαλόντες. ἀπήντησέ γε μὴν αὐτοῖς καὶ
 ὁ συνιόντες ἐς τὴν μάχην ἐπεμαντεύσαντο Ῥωμαίοις·
 ἐκρίθη γὰρ αὐτῶν ἡ πολιτεία παρ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον μάλ- 15
 λιστα καὶ οὐκ ἐπανῆλθεν ἐς δημοκρατίαν ἔτι, οὐδὲ πό-
 νων αὐτοῖς ἐς ἀλλήλους ἐδέησεν ὁμοίων, χωρὶς γε τῆς
 μετ' οὐ πολὺ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος στάσεως, ὑστάτης
 581 Ῥωμαίοις γενομένης. τὰ δ' ἐν μέσῳ μετὰ Βροῦτον ὑπό
 τε Πομπηίου καὶ τῶν διαφυγόντων Κασσίλου καὶ Βρούτου 20
 φίλων, λείψανα τοσῆσδε παρασκευῆς μεγάλα ἐχόντων,
 οὔτε ταῖς τόλμαις ὅμοια ἔτι ἐγίγνετο οὔτε ταῖς τῶν ἀν-
 δρῶν ἢ πόλεων ἢ στρατῶν ἐς τοὺς ἡγεμόνας ὀρμαῖς· οὐ
 γὰρ τις αὐτοῖς τῶν ἐπιφανῶν ἔτι οὐδ' ἡ βουλὴ οὐδὲ
 ἡ δόξα αὕτη, ὥς ἐς Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον, ἀπήντα. 25

1 τρεπομένων, ε supra α a m. 1, V   4 οὐδὲ Nauck, οὔτε
 Oi   11 κίνδυνον ἔσχατον om. V   14 ἐπεμαντεύσατο i
 16 οὐκ om. iC   23 στρατηγῶν af   25 αὕτη, ὥς] αὕτη, ὅση
 ci. Mend., inut.

ΕΜΦΥΤΑΙΩΝ Ε.

1 Μετὰ δὲ τὸν Κασσίον καὶ Βρούτον θάνατον ὁ μὲν 1
 Καῖσαρ ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἦει, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς τὴν
 Ἀσίαν, ἔνθα αὐτῷ συμβάλλει Κλεοπάτρα βασιλὶς Αἰ-
 5 γύπτου, καὶ εὐθὺς ὀφθεῖσα ἐκράτει. ὁ δὲ ἔρως ὃδε 2
 αὐτοῖς τε ἐκείνοις ἐς ἔσχατον ἔληξε κακοῦ καὶ ἐς ὅλην
 Αἰγύπτου ἐπ' ἐκείνοις. ὅθεν ἂν τι καὶ Αἰγύπτου εἴη
 τῆσδε τῆς βίβλου μέρος, ὀλίγον τε καὶ οὐκ ἄξιον ἐπι-
 γραφῆς πω, διὸ δὴ καὶ τοῖς ἐμφυλλοῖς πολὺν πλείοσιν
 10 οὖσιν ἐπὶμικτον. ἐρίγνεται γὰρ δὴ καὶ μετὰ Κάσσιόν 3
 τε καὶ Βρούτον ἕτερα ἐμφύλια ὅμοια, στρατηγοῦ μὲν
 οὐδενὸς ὄντος ἐπὶ πᾶσιν ὥσπερ ἐκείνοις, κατὰ μέρος
 δὲ ἐτέρων, μέχρι Πομπήϊος τε Σέξτος, ὁ νεώτερος παῖς
 Πομπήϊου Μάρνου, λοιπὸς ὢν ἔτι τῆσδε τῆς στάσεως,
 15 τοῖς ἀμφὶ τὸν Βρούτον ἐπανηρέθη καὶ Λέπιδος ἐξέπεσε
 τοῦ μέρους τῆς ἡγεμονίας καὶ ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ πᾶσα
 περιῆλθεν ἐς δύο μόνον, Ἀντωνιόν τε καὶ Καίσαρα.
 ἐρίγνεται δὲ αὐτῶν ἕκαστα οὕτως.

2 Κάσσιος ὁ Παρμησίος ἐπὶ κλῆν ὑπελέλειπτο μὲν 4
 20 ὑπὸ Κασσίου καὶ Βρούτου περὶ τὴν Ἀσίαν ἐπὶ νεῶν
 καὶ στρατοῦ, χρήματα ἐκλέγειν. Κασσίου δὲ ἀποθανόν-
 τος οὐδὲν ἐπὶ κλῆν ὅμοιον ἐν Βρούτῳ, Ῥοδίων ἐπ-
 ελέξατο νῆας τριάκοντα, ὅσας ἐνόμιζε πληρώσειν, καὶ

6 sq. ἐς ὅλην Αἰγύπτου Oi, ὅλη Αἰγύπτῳ Schw. ex C, vulgo,
 male ob hiatum; fort. περὶ pro ἐς scribendum 7 Αἰγύπτου]
 αἰγύπτου bf, αἰγύπτου aC 8 τε] δὲ C et Musgr., bene
 9 διὸ δὴ] διὸ δὲ i 10 οὖσιν] οὐδ' ὥς B ἐπιμικτέον ci.
 Musgr. 12 ὄντος οὐδενὸς V ὥσπερ (sic) B ἐκείνων ci.
 Mend., ἐκεῖνοι Schw. μέρος B 14 ἔτι Schw. t. III ind. gr.
 s. v. λοιπός, ἐπὶ libri 16 ἅπασα a 17 μόνον] μόνους i
 19 ὑπολέλειπτο, ut videtur, i 21 ἐπιλέγειν B 23 ναῦς scr.
 Mend.

23 de classibus horum annorum cf. Kromayer (v. ad II § 204)
 p. 446 sqq.

τὰς λοιπὰς διέπρησε χωρὶς τῆς ἱερᾶς, ἵνα μὴ δύναιτο
 5 νεωτερίσαι. καὶ ὁ μὲν τάδε πράξας ἀνήγετο ταῖς τε
 ἰδίαις καὶ ταῖς τριάκοντα, Κλώδιος δὲ ἐκ Βρούτου πεμ-
 φθεὶς ἐς Ῥόδον ἐπὶ νεῶν τρισκαίδεκα, τοὺς Ῥοδίους
 νεωτερίζοντας εὐρών (ἐτεθνήκει γὰρ ἤδη καὶ ὁ Βροῦ- 5
 τος), ἐξήγαγε τὴν φρουράν, οὓσαν ὀπλιτῶν τρισχιλίων,
 6 καὶ ἐς τὸν Παρμησίον ἐχώρει. ἀφίκετο δὲ αὐτοῖς καὶ
 Τουρούλιος, ἐτέρας ναῦς ἔχων πολλὰς καὶ χρήματα,
 ὅσα προεξείλετο ἀπὸ τῆς Ῥόδου. ἐς δὴ τὸ ναυτικὸν
 τοῦτο ὥς ἐς ἤδη τινὰ ἰσχὺν συνέθεον, ὅσοι ἦσαν 10
 κατὰ μέρη τῆς Ἀσίας ἐπὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, καὶ αὐτὸ
 ὀπλίταις τε ἐξ ὧν ἐδύναντο ἀνεπλήρουν καὶ ἐρέταις ἐκ
 θεραπεόντων ἢ δεσμωτῶν, ἐπιπλέοντες δὲ ταῖς νῆ-
 7 σοις καὶ ἀπὸ τῶν νησιωτῶν. ἦλθον δ' εἰς αὐτοὺς καὶ
 Κικέρων ὁ Κικέρωνος καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν 15
 ἐκ τῆς Θάσου διεπεφεύγεσαν. καὶ ταχὺ πλῆθος ἦν καὶ
 σύνταξις ἀξιόχρεως ἡγεμόνων τε καὶ στρατοῦ καὶ νεῶν.
 8 προσλαβόντες δὲ καὶ Λέπιδον μεθ' ἐτέρας δυνάμεως,
 ἣ Βρούτῳ καθίστατο Κρήτην, πρὸς Μούρκον καὶ Δο-
 μίτιον Ἀγνόβαρβον ἐπὶ μεγάλης δυνάμεως ὄντας ἐς τὸν 20
 9 Ἰόνιον διέπλεον. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἅμα τῇ Μούρκῳ
 διέπλευσαν ἐς Σικελίαν καὶ τὴν ἰσχὺν Πομπηίῳ Σέξστῳ

1 διέπρισε ci. Cob. p. 235, male
 Onom. hist. rom. p. 858, τοροῦλος libri
 Mend. 19 ἦ] ἦ ci. Schw.

8 Τουρούλιος Glandorp,
 12 ἐπλήρουν cum V scr.

3 quis Clodius fuerit, incertum, cf. Münzer ap. Pauly-
 Wissowa 4, 1 p. 64 n. 3. 8; v. etiam Drumann II² p. 325, qui cum
 Borghesi II p. 181 sq. hunc Clodium eundem atque Appium IV § 222
 putavit, sed cf. Mommsen, Zeitschr. f. Numism. 15 (1887) p. 205
 8 de praenomine Turullii cf. Ribbeck n. 222 et Boiss. ad Cass.
 D. 51, 8, 2 18 est Paulus Aemilius Lepidus, filius Lucii, fratris
 triumviri, cf. Borghesi IV p. 69 sq., V p. 283 sq. et nunc Prosop.
 imp. rom. I p. 32 n. 250

συνῆψαν, οὐ δὲ κατέμειναν παρὰ Ἀγνοβάρβω καὶ τιν' αἵρεσιν ἐφ' ἐαυτῶν καθίσταντο.

τοιάδε μὲν ἐκ τῶν λειψάνων τῆς παρασκευῆς Κασ- 10
 3 σίου τε καὶ Βρούτου πρῶτα συνίστατο, ὁ δὲ Καῖσαρ
 5 καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ περὶ Φιλίππους ἔθυνον
 τε λαμπρῶς καὶ τὸν στρατὸν ἐπῆνουν. καὶ ἐς τὴν δό- 11
 σιν τῶν ἐπινικίων ὃ μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐχώρει, τὴν
 τε γῆν αὐτοῖς διανεμήσων καὶ ἐς τὰς ἀποικίας κατα-
 λέξων (ὥδε γὰρ αὐτὸς εἴλετο διὰ τὴν ἀρρωστίαν), ὁ
 10 δὲ Ἀντώνιος ἐς τὰ πέραν ἔθνη, συλλέξων τὰ χρήματα,
 ὅσα αὐτοῖς ὑπέσχηντο. διενείμαντο δὲ αὐτῶν ὅσα καὶ 12
 πρότερον ἔθνη καὶ ἐπελάμβανον τὰ Λεπίδου· τὴν
 τε γὰρ Κελτικὴν τὴν ἐντὸς Ἀλπεων ἐδόκει Καίσαρος
 ἀξιοῦντος αὐτόνομον ἀφιέναι γνώμη τοῦ προτέρου
 15 Καίσαρος, ὃ τε Λέπιδος διεβάλλετο τὰ πράγματα Πομ-
 πηίῳ προδιδόναι· καὶ ὥριστο, εἰ Καίσαρι ψευδῆς ἢ
 διαβολὴ φανείη, ἕτερα ἀντιδοῦναι τῷ Λεπίδῳ. ἀφίεσαν 13
 δὲ καὶ τῆς στρατείας τοὺς ἐντελῆ χρόνον ἐστρατευμέ-
 νους χωρὶς ὀκτακισχιλίων, οὓς δεηθέντας ἔτι στρατεύ-
 20 εσθαι σφίσιν ἀποδεξάμενοι διέλλοντο καὶ συνελόχισαν
 ἐς στρατηγίδας τάξεις. ὁ δὲ λοιπὸς αὐτοῖς στρατὸς 14
 ἐγένετο, σὺν τοῖς μεταθεμένοις ἀπὸ Βρούτου, τέλη
 πεζῶν ἑνδεκα καὶ ἱππεῖς μύριοι καὶ τετρακισχίλιοι. καὶ
 ἔσχευ αὐτῶν ὁ μὲν Ἀντώνιος διὰ τὴν ἀποδημίαν ἐξ
 25 τέλη καὶ ἱππέας μυρίους, ὁ δὲ Καῖσαρ ἱππέας τετρα-

1 sq. τιν' αἵρεσιν Mend. ex C, qui: factionem quandam, τὴν αἵρεσιν Oi 8 ἀποικίας Musgr., οἰκίας libri 9 αὐτὸς] αὐτοῖς B 11 ὑπέσχοντο V 15 τὰ πράγματα ci. Bk. et post eum Mend. (v. ad I § 53) p. 349, τὰ παρὰ Oi; τὰ παρ' αὐτῶν voluerat Schw. 18 στρατείας] στρατηγίας i 21 <τὰς> στρατηγίδας ci. Mend., vix recte, cf. Mommsen, Hermes 14 (1879) p. 29

42 a. C.

μισχιλίους καὶ τέλη πέντε· καὶ τῶνδε δὲ αὐτῶν Ἀντωνίῳ <δύο ἔδωκεν>, ἀντιληψόμενος ἐκ τῶν ὑπὸ Καληνῷ τοῦ Ἀντωνίου κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὑπολελειμμένων.

- 15 ὁ μὲν δὲ Καῖσαρ ἐπὶ τὸν Ἰόνιον ἦει, ὁ δὲ Ἀντώ- 4
41 a. C. νιος ἐν Ἐφέσῳ γενόμενος τῇ θεῷ μεγαλοπρεπῶς ἔθνε 5
καὶ τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς Βρούτου καὶ Κασσίου
συμφορᾶς ἐς τὸ ἱερὸν ἰκέτας ἀπέλυε χωρὶς Πετρωνίου,
συνεγνωκότος ἐπὶ τῷ φόνῳ Καίσαρος, καὶ Κοῦντου,
16 προδόντος ἐν Λαοδικείᾳ Κασσίῳ Δολοβέλλαν. τοὺς δὲ
Ἕλληνας καὶ ὅσα ἄλλα ἔθνη τὴν ἀμφὶ τὸ Πέργαμον 10
Ἀσίαν νέμονται, κατὰ τε πρεσβείας παρόντας ἐπὶ συν-
θέσει καὶ μετακεκλημένους συναγαγὼν ἔλεξεν ὧδε·
17 ὅμας ἡμῖν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, Ἀτταλος ὁ βασιλεὺς
ὑμῶν ἐν διαθήκαις ἀπέλιπε, καὶ εὐθύς ἀμείνονες ὑμῖν
ἤμεν Ἀττάλου· οὓς γὰρ ἐτελεῖτε φόρους Ἀττάλῳ, μεθ- 15
ήκαμεν ὑμῖν, μέχρι δημοκόπων ἀνδρῶν καὶ παρ' ἡμῖν
18 γενομένων ἐδέησε φόρων. ἐπεὶ δὲ ἐδέησεν, οὐ πρὸς
τὰ τιμήματα ὑμῖν ἐπεθήκαμεν, ὥς ἂν ἡμεῖς ἀκίνδυνον
φόρον ἐκλέγοιμεν, ἀλλὰ μέρη φέρειν τῶν ἐκάστοτε καρ-
πῶν ἐπετάξαμεν, ἵνα καὶ τῶν ἐναντίων κοινωνῶμεν 20
19 ὑμῖν. τῶν δὲ ταῦτα παρὰ τῆς βουλῆς μισθουμένων
ἐνυβριζόντων ὑμῖν καὶ πολὺ πλείονα αἰτούντων, Γάιος
Καῖσαρ τῶν μὲν χρημάτων τὰ τρίτα ὑμῖν ἀνῆκεν ὧν

2 <δύο ἔδωκεν> add. Schw. ex § 46 et Cass. D. 48, 2, 3
3 τῷ Ἀντωνίῳ ci. Mend., inut. 11 sq. ἐπὶ συνθέσει] *foederum causa* C, i. e. ἐπὶ συνθέσει, ἐπὶ συνήσει dubitanter ci. Schw., ἐπὶ συνησθήσει Bk. ex § 290 (at cf. *ibid.*), ἐπὶ συναντήσει Mend., sed ἐπὶ συνθέσει videtur esse 'foederis, pacis componendae causa' 16 καὶ del. Herw. p. 75, sed verte cum Schenkl p. 179 'vel apud nos' 17 <καὶ ἡμῖν> ἐδέησε fort. scribendum ci. Herw. p. 75 ἐπεὶ δὲ ἐδέησεν om. V, δὲ ἐδέησεν om. C 20 τῶν bis positum in V 22 ἀπαιτούντων V

ἐκείνοις ἐφέρετε, τὰς δ' ὕβρεις ἔπαυσεν· ὑμῖν γὰρ τοὺς
 φόρους ἐπέτρεψεν ἀγείρειν παρὰ τῶν γεωργούντων.
 καὶ τόνδε τοιόνδε ὄντα οἱ χρηστοὶ τῶν ἡμετέρων πολι- 20
 τῶν τύραννον ἐκάλουν, καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς συνετελεῖτε
 5 χρήματα πολλά, σφαγεῦσί τε οὖσι τοῦ ὑμετέρου εὐερ-
 5 γέτου, καὶ καθ' ἡμῶν τῶν τιμωρούντων ἐκείνῳ. τῆς 21
 δὲ δικαίας τύχης οὐχ, ὥς ἐβούλεσθε, ἀλλ', ὥς ἦν ἄξιον,
 κρινάσης τὸν πόλεμον, εἰ μὲν ὥς συναγωνισταῖς τῶν
 πολεμίων ἔδει χρῆσθαι, κολάσεως ὑμῖν ἔδει, ἐπεὶ δὲ
 10 ἐκόντες πιστεύομεν ὑμᾶς κατὰ ἀνάγκην τάδε πεποιη-
 κέναι, τῶν μὲν μειζόνων ἀφίεμεν, χρημάτων δὲ ἡμῖν
 δεῖ καὶ γῆς καὶ πόλεων ἐς τὰ νικητήρια τοῦ στρατοῦ,
 τέλη δὲ ἐστὶν ὅκτῳ καὶ εἴκοσιν ὀπλιτῶν, ἃ μετὰ τῶν
 συντασσομένων εἰσὶ μυριάδες ἀνδρῶν ὑπὲρ ἑπτακαί-
 15 δεκα, καὶ τούτων ἄνευθεν οἱ ἱππεῖς καὶ ἕτερος ὄμιλος
 ἑτέρου στρατοῦ. ἐκ μὲν δὴ τοῦ πλήθους τῶν ἀνδρῶν 22
 τὸ πλῆθος τῆς χρείας συνορᾷν δύνασθε. τὴν δὲ γῆν
 καὶ τὰς πόλεις αὐτοῖς διαδώσων ὁ Καῖσαρ ἄπεισιν ἐς
 τὴν Ἰταλίαν, εἰ χρὴ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον εἰπεῖν, ἀνα-
 20 στήσων τὴν Ἰταλίαν. ὑμᾶς δ', ἵνα μὴ γῆς καὶ πόλεων 23
 καὶ οἰκιῶν καὶ ἱερῶν καὶ τάφων ἀνίστησθε, ἐς τὰ
 χρήματα ἐλογισάμεθα, οὐδὲ ἐς ἅπαντα (οὐδὲ γὰρ ἂν
 δύναισθε), ἀλλὰ μέρος αὐτῶν καὶ βραχύτατον, ὃ καὶ
 πυθομένους ὑμᾶς ἀγαπήσειν οἴομαι. ἃ γὰρ ἔδοτε τοῖς 24
 25 ἡμετέροις ἐχθροῖς ἐν ἔτεσι δύο (ἔδοτε δὲ φόρους [ὥς]

5 οὖσιν ὑμετέρου, τοῦ omisso, Did. et Bk., per errorem
 10 ἐκόντες] non libenter vertit C, unde ἀκοντας vel <οὐχ>
 ἐκόντας ci. Schw., vix recte 15 ἕτερος ὄμιλος] electa multi-
 tudo C, i. e. ἐπίλεκτος vel ἐκκριτος ὄμιλος (Schw.). At noli
 mutare, cum incertum sit, de quibus dicat 18 αὐτοῖς] αὐτῆς,
 ut videtur, f 18 sq. ἐς τὴν Ἰταλίαν del. Nauck, inut.; ceterum
 ἐς, ut videtur, corr. ex εἰς B 19 <ῆ> εἰ ci. Mend., inculcans
 biatum τῷ λόγῳ] ἀπλῶ λόγῳ ci. Mend. 25 ὥς cum C om. Mend.

41 a. C.

δέκα ἐτῶν), ταῦτα λαβεῖν ἀρκέσει μόνα, ἀλλ' ἐνὶ ἔτει· ἐπείγουσι γὰρ αἱ χρεῖαι. συνείσει δὲ τῆς χάριτος ὑμῖν τοσοῦτον ἂν ἐπέλοιμι, ὅτι μηδενὸς ἁμαρτήματος ἴσον ἐπιτίμιον ὀρίζεται”.

- 25 ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, ἐς ὅκτῳ καὶ εἴκοσι τέλη πεζῶν 6
τὴν χάριν περιφέρων, ὅτι, οἶμαι, τρία καὶ τεσσαράκοντα
ἦν αὐτοῖς, ὅτε ἐν Μουτίνῃ συνηλλάσσοντο ἀλλήλοις
καὶ τάδε ὑπισχνοῦντο, ὁ δὲ πόλεμος αὐτὰ ἐς τοσοῦτον
26 ὑπενηνόχει· οἱ δὲ Ἕλληνες ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ταῦτα
ἐρρίπτουν ἑαυτοὺς ἐς τὸ ἔδαφος, ἀνάγκην καὶ βίαν ἐς 10
αὐτοὺς ἐκ Βρούτου καὶ Κασσίου γενομένης ἐπιλέγον-
τες οὐκ ἐπιτιμίων ἀξίας εἶναι, ἀλλ' ἐλέου, δόντες δ'
ἂν τοῖς εὐεργέταις ἐκόντες ἀπορεῖν διὰ τοὺς πολεμίους,
οἷς οὐ τὰ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σκεύη καὶ τοὺς
κόσμους ἐσενεργεῖν ἀντὶ τῶν χρημάτων, τοὺς δὲ αὐτὰ 15
27 παρὰ σφίσιν ἐς νόμισμα χαλκεῦσαι. καὶ τέλος παρα-
καλοῦντες ἔτυχον ἐννέα ἐτῶν φόρους ἐσενεργεῖν ἔτεσι
δύο. βασιλεῦσι δὲ καὶ δυνάσταις καὶ πόλεσιν ἐλευ-
θέραις ἄλλα ἐς τὴν ἐκάστων δύναμιν ἐπετάχθη. 19
28 περιόντι δ' αὐτῷ τὰ ἔθνη Λεύκιός τε ὁ Κασσίου 7
ἀδελφὸς καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν δεδιότων, ἐπεὶ τῆς ἐν
Ἐφέσῳ συγγνώμης ἐπύθοντο, ἰκέται προσήεσαν. καὶ
ἀπέλυε πάντας, πλὴν τοὺς συνεγνωκότας ἐπὶ φόνοῳ
Καίσαρος· τούτοις γὰρ δὴ μόνοις ἀδιάλλακτος ἦν.

2 δὲ (vel τε) Schw., γὰρ Oi 3 ἂν] γὰρ ab² <ὑμετέρου>
ἁμαρτήματος maluit Mend. cum Gel., contra Zerdik p. 60 ob
hiatum, sed cf. § 20 extr. 6 εἰ καὶ pro οἶμαι et v. 8 ὁ δὴ
πόλεμος ci. Schw., non librarium, sed App. ipsum, opinor, cor-
rigens 11 αὐτοῖς Oi, corr. Mend. 12 ἀξίους a 15 ἀνε-
νεργεῖν a 19 ἐς] κατὰ ci. Nauck, non recte 21 ἐπεὶ]
ἐπὶ b 23 sq. ἐπὶ τῷ φόνοῳ τοῦ καίσαρος i, quod fort. contra
Mend. tenendum

παρηγόρει δὲ καὶ τῶν πόλεων τὰς μάλιστα δεινὰ 29
παθούσας, Λυκίους μὲν ἀτελεῖς φόρων ἀφιεῖς καὶ Ξάν-
θον οἰκίζειν παραινῶν, Ῥοδίους δὲ διδοὺς Ἄνδρον τε
καὶ Τήνον καὶ Νάξον καὶ Μύνδον, ἃς οὐ πολὺ ὕστε-
5 ρον ἀφηρέθησαν ὡς σκληρότερον ἄρχοντες. Λαοδικέας 30
δὲ καὶ Ταρσέας ἐλευθέρους ἠφείει καὶ ἀτελεῖς φόρων·
καὶ Ταρσέων τοὺς πεπραμένους ἀπέλυε τῆς δουλείας
διατάγματι. Ἀθηναίους δ' ἐς αὐτὸν ἐλθοῦσι μετὰ Τή-
νον Αἴγιναν ἔδωκε καὶ Ἴκον καὶ Κέω καὶ Σκιάθον
10 καὶ Πεπάρηθον. ἐπιπαριῶν δὲ Φρυγίαν τε καὶ Μυ- 31
σίαν καὶ Γαλάτας τοὺς ἐν Ἀσία Καππαδοκίαν τε καὶ
Κιλικίαν καὶ Συρίαν τὴν κοίλην καὶ Παλαιστίνην καὶ
τὴν Ἰουραίαν καὶ ὅσα ἄλλα γένη Σύρων, ἅπασιν ἐσφο-
ρὰς ἐπέβαλλε βαρείας καὶ διήτα πόλεσι καὶ βασιλεῦσιν,
15 ἐν μὲν Καππαδοκίᾳ Ἀριαράθῃ τε καὶ Σισίνῃ, ὧν τῷ
Σισίνῃ συνέπραξεν ἐς τὴν βασιλείαν, καλῆς οἱ φανε-
σης τῆς μητρὸς τοῦ Σισίνου [καὶ] Γλαφύρας· ἐν δὲ
Συρίᾳ τοὺς κατὰ πόλεις ἐξήρει τυράννους.
8 καὶ ἐν Κιλικίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐλθούσης Κλεοπάτρας 32
20 ἐμέμψατο μὲν ὡς οὐ μετασχούσης τῶν ἐπὶ Καίσαρι

4 Μύνδον] *Gnidum* C 8 sq. μετὰ Τήνον Bursian, Jenaer
Literaturzeit 1876 p. 181, recte explicavit ad similitudinem locu-
tionum Homericarum ἔρχεσθαι μεθ' ὕδαρ, πλεῖν μετὰ χαλκόν.
Cf. etiam Eur. Alc. 46, Pind. etc.; Ἐρέτριαν latere suspicatus
est Wachsmuth, Die Stadt Athen I p. 664 adn. 1, μετὰ ταινιῶν
Mend., ratus Athenienses, etsi Antonius antea Athenis fuerat
(v. Plut. Ant. c. 23), Ephesum venisse adulaturos Antonium (de
taeniis cf. Muretum, Var. lect. XV c. VII, et Nipperdey ad
Corn. Nep. Alcib. 6, 3) 12 παλαιστίνην, πα corr. ex τήν, B
13 Ἰουραίαν] τουραίονα iC 13 sq. ἐς φορὰς B, ut saepius
14 ἐπέβαλε O 15 sq. 17 σισίνη (-ον) V, σισίννη (-ον) Bi,
Sysino C. Huc rettulit Schw. Bekker, Anecd. I p. 173, 33, ubi
σισίνη et σισίνην, sed v. Illyr. extr. 17 Γλαφύρας Schw. (cf.
Cass. D. 49, 32, 3), καὶ γλαφυρὰς libri 18 πόλιν i 20 μετα-
σχούση ci. Mend., inut.

41a.C.

πόνων, τῆς δὲ οὐκ ἀπολογουμένης μᾶλλον ἢ κατα-
 λογιζομένης αὐτοῖς, ὅτι καὶ τὰ παρὰ οἱ τέσσαρα τέλη
 πρὸς Δολοβέλλαν αὐτίκα πέμψειε καὶ στόλον ἕλλον
 ἔτοιμον ἔχουσα κωλυθείη ὑπὸ τε ἀνέμου καὶ αὐτοῦ
 Δολοβέλλα, ταχύτερας ἥσσης τυχόντος, Κασσίω τε δις 5
 ἀπειλοῦντι μὴ συμμαχήσειε καὶ σφίσιν ἐκείνοις πολε-
 μοῦσιν ἐς τὸν Ἰόνιον αὐτὴ τὸν στόλον ἔχουσα πλεύσειε
 μετὰ παρασκευῆς βαρυτάτης, οὔτε δεῖσασα Κάσσιον
 οὔτε φυλαξαμένη Μοῦρκον ναυλοχοῦντα, μέχρι χειμῶν
 τὰ τε ἄλλα διελυμήνατο καὶ αὐτὴν ἐς νόσον ἐνέβαλεν, 10
 ἧς δὴ χάριν οὐδ' ὕστερον ἐπαναχθῆναι νενικηκότων
 33 ἤδη, ὁ Ἀντώνιος ἐπὶ τῇ ὄψει τὴν σύνεσιν καταπλαγείς
 εὐθύς αὐτῆς μειρακιωδῶς ἐαλῶκει, καίπερ ἔτη τεσσαρά-
 κοντα γερονῶς, λεγόμενος μὲν ὑγρότατος ἐς ταῦτα αἰ-
 φῦναι, λεγόμενος δ' ἐς ταύτην καὶ πάλαι, παῖδα ἔτι 15
 οὔσαν, ἐρέθισμά τι τῆς ὄψεως λαβεῖν, ὅτε ἐπὶ τὴν
 Ἀλεξάνδρειαν Γαβινίῳ στρατεύοντι νέος ἱππαρχῶν εἵ-
 34 πετο. εὐθύς οὖν Ἀντωνίῳ μὲν ἡ περὶ ἅπαντα τέως 9
 ἐπιμέλεια ἀθρόα ἡμβλύνετο, Κλεοπάτρα δ' ὅ τι προσ-
 τάξειεν, ἐγίγνετο, οὐ διακριδὸν ἔτι περὶ τῶν ὀσίων ἢ 20
 δικαίων, ἐπεὶ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Ἀρσινόην, ἱκέτιν
 οὔσαν ἐν Μιλήτῳ τῆς Λευκοφρυηνῆς Ἀρτέμιδος, πέμ-

2 αὐτῷ ex C ci. Mend., sed refer αὐτοῖς ad Antonium et Cae-
 sarem, cf. v. 6 τὰ om. i 5 τυχόντι i 6 σφίσιν ἐκείνοις]
 cf. ad III § 353 7 ἔχουσα] ἄγουσα ci. Mend., inut. 12 δὲ ante
 Ἀντώνιος add. i 16 <ἐκ> τῆς ὄψεως ci. Nauck, probabiliter
 22 ἐν Μιλήτῳ] ἐν Μαγνησίᾳ requirit Raoul Rochette, Journal des
 Savants 1845 p. 583; Dianae Ephesiae templum nominant Cass.
 D. 48, 24, 2, Jos. Ant. Iud. 15, 89, cf. infra § 36 λευκο-
 φρυηνῆς b f C, λευκοφρυηνῆς a, λευκοφρύνης O, quae forma quamvis
 rara fort. tenenda est, cf. Kern, Die Inschr. v. Magnesia p. 213

22 Λευκοφρυηνῆς] de nominis significatione cf. post alios
 v. Wilamowitz, Hermes 30 (1895) p. 184 (v. etiam Lightfoot,
 S. Ignatius II², 1 p. 100 adn.)

ψας ὁ Ἀντώνιος ἀνεῖλε, καὶ Σεραπίωνα, τὸν ἐν Κύπρῳ 35
 στρατηγὸν αὐτῆς, συμμαχήσαντα Κασσίῳ, Τυρίων ὄντα
 ἰκέτην, ἐκέλευσε τοὺς Τυρίους ἐκδοῦναι τῇ Κλεοπάτρῃ,
 ἐκδοῦναι δὲ καὶ Ἀραδίους ἕτερον ἰκέτην, ὃν τινα,
 5 Πτολεμαίου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Κλεοπάτρας ἀφανοῦς ἐν
 τῇ πρὸς Καίσαρα κατὰ τὸν Νεῖλον ναυμαχίᾳ γενομένου,
 οἱ Ἀράδιοι εἶχον λέγοντα Πτολεμαῖον εἶναι. καὶ τὸν ἐν 36
 Ἐφέσῳ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερέα, ὃν Μεγάβυζον ἡγοῦνται,
 ὑποδεξάμενόν ποτε τὴν Ἀρσινόην ὡς βασιλίδα ἀχθῆ-
 10 ναι μὲν ἐκέλευσεν, Ἐφεσίῳ δ' αὐτὴν Κλεοπάτραν
 ἰκετευσάντων μεθῆκεν. οὕτω μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐνῆλ-
 λακτο ταχέως, καὶ τὸ πάθος αὐτῷ τοῦτο ἀρχὴ καὶ
 τέλος τῶν ἔπειτα κακῶν ἐγένετο. ἀποπλευσάσης δὲ 37
 τῆς Κλεοπάτρας ἐς τὰ οἰκεία, ὁ Ἀντώνιος ἔπεμπε τοὺς
 15 ἱππέας Πάλμυρα πόλιν, οὐ μακρὰν οὖσαν ἀπὸ Εὐφρά-
 του, διαρπάσαι, μικρὰ μὲν ἐπικαλῶν αὐτοῖς, ὅτι Ῥω-
 μαίων καὶ Παρθυαίων ὄντες ἐφόριοι ἐς ἑκατέρους ἐπι-
 δεξιῶς εἶχον (ἔμποροι γὰρ ὄντες κομίζουσι μὲν ἐκ
 Περσῶν τὰ Ἰνδικὰ ἢ Ἀράβια, διατίθενται δ' ἐν τῇ
 20 Ῥωμαίων), ἔργῳ δ' ἐπινοῶν τοὺς ἱππέας περιουσιάσαι.
 Παλμυρηνῶν δὲ προμαθόντων καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐς τὸ 38
 πέραν τοῦ ποταμοῦ μετενεγκάντων τε καὶ ἐπὶ τῆς
 ὄχθης, εἴ τις ἐπιχειροίη, σκευασαμένων τόξοις, πρὸς ἃ
 πεφυκάσιν ἐξαίρετως, οἱ ἱππεῖς τὴν πόλιν κενὴν κατα-
 25 λαβόντες ὑπέστρεψαν, οὔτε ἐς χεῖρας ἐλθόντες οὔτε
 10 τι λαβόντες. καὶ δοκεῖ τόδε τὸ ἔργον Ἀντωνίῳ τὸν 39

1 ὁ om. V   13 δὲ] γὰρ aC   15 πάλμυραν i   16 ἐπὶ
 καλῶν (sic) B   17 ἔφοροι i   ἑκατέρως i   21 παλμυρηναίων i
 25 sq. οὐδέ τι libri, corr. Bk. (cf. IV. § 227)

8 Μεγάβυζον] ἱερέας δ' εὐνούχους εἶχον, οὓς ἐκάλουν Μεγα-
 βύζους Strab. 14, 1, 23

41a.C.

- μετ' οὐ πολὺ Παρθυικὸν πόλεμον ἐξάψαι, πολλῶν ἐκ
 Συρίας τυράννων ἐς αὐτοὺς συμφυγόντων. ἡ γὰρ
 Συρία μέχρι μὲν ἐπ' Ἀντίοχον τὸν Εὐσεβῆ καὶ τὸν τοῦ
 Εὐσεβοῦς υἱὸν Ἀντίοχον ὑπὸ τοῖς ἐκ Σελεύκου τοῦ
 Νικάτορος ἐβασιλεύετο, ὥς μοι περὶ Σύρων λέγοντι 5
 40 εἴρηται. Πομπηίου δ' αὐτὴν Ῥωμαίοις προσλαβόντος
 καὶ στρατηγὸν αὐτῇ Σκαῦρον ἀποδείξαντος, ἡ βουλὴ
 μετὰ Σκαῦρον ἔπεμψεν ἐτέρους καὶ Γαβίνιον τὸν Ἀλε-
 ξανδρεῦσι πολεμήσαντα, ἐπὶ δὲ Γαβινίῳ Κράσσον τὸν
 ἐν Παρθυαίοις ἀποθανόντα καὶ Βύβλον ἐπὶ τῷ Κράσ- 10
 41 σῳ. παρὰ δὲ τὴν Γαῖου Καίσαρος ἄρα τελευτήν καὶ
 στάσιν ἐπ' αὐτῇ κατὰ πόλεις ὑπὸ τυράννων εἶχετο, συλ-
 λαμβανόντων τοῖς τυράννοις τῶν Παρθυαίων· ἐσέβα-
 λον γὰρ δὴ καὶ ἐς τὴν Συρίαν οἱ Παρθυαῖοι μετὰ
 τὴν Κράσσου συμφορὰν καὶ συνέπραξαν τοῖς τυράν- 15
 42 νοις. οὓς ὁ Ἀντώνιος ἐξελαύνων ὑποφεύγοντας ἐς
 τὴν Παρθυηνὴν καὶ τοῖς πλήθεσιν ἐπιβάλλων ἐσφο-
 ρὰς βαρυντάτας καὶ ἐς Παλμυρηνοὺς τάδε ἀμαρτῶν,
 οὐδ' ἐπέμεινε συστήσαι τὴν χώραν θορυβουμένην, ἀλλὰ
 τὸν στρατὸν ἐς τὰ ἔθνη διελὼν χειμάσσοντα αὐτοὺς ἐς 20
 Αἴγυπτον ἦει πρὸς Κλεοπάτραν.
- 43 ἡ δὲ αὐτὸν ἐπεδέχετο λαμπρῶς. καὶ ὃ μὲν ἐχελ- 11
 μαζεν ἐνταῦθα, ἄνευ σημεῖων ἡγεμονίας, ἰδιώτου σχῆμα
 καὶ βλον ἔχων, εἴθ' ὥς ἐν ἀλλοτρίᾳ τε ἀρχῇ καὶ βασι-
 λευούσῃ πόλει, εἴτε τὴν χειμασίαν ὥς πανήγυριν ἄγων, 25

1 Παρθυικὸν scr. Mend., fort. recte, cf. ad II § 67 4 τοῖς]
 τῶν scr. Mend. cum C, qui vertit: ab his qui, sed App. amat
 uti praepositionibus cum dativo 8 <τε> καὶ ci. Nauck
 8 sq. γαονίνιον et γαονινίῳ omnes praeter VC 9 πολεμή-
 σοντα f 12 <τὴν> ἐπ' ci. Mend., sed cf. ad I § 12 17 παρ-
 θυηνήν Oi, corr. Bk. 22 ὑπεδέχετο a 24 sq. βασιλευομένη
 ci. Mend. 25 εἴτε] εἴ (sic) B ἄξων ci. Mend., cf. praef.

ἐπεὶ καὶ φροντίδας ἀπετέθειτο καὶ ἡγεμόνων θεραπειάν,
καὶ στολὴν εἶχε τετραγώνου Ἑλληνικὴν ἀντὶ τῆς πατρῴου,
καὶ ὑπόδημα ἦν αὐτῷ λευκὸν Ἀττικόν, ὃ καὶ Ἀθηναίων
ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον.

ἔξοδοί τε ἦσαν αὐτῷ εἰς ἱερὰ ἢ γυμνάσια ἢ φιλολόγων 44
διατριβὰς μόναι καὶ δάιτα μεθ' Ἑλλήνων ὑπὸ Κλεο-
πάτρας, ἥ δὲ καὶ μάλιστα τὴν ἐπιδημίαν ἀνετίθει.

12 καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀντώνιον ἦν τοιαύδε· Καίσαρι 45
δὲ εἰς τὴν Πρώμην ἐπανιόντι ἢ τε νόσος αὐτοῦς ἤκμαζεν 42a. C.

10 ἐν Βρεντεσίῳ μάλιστα ἐπικινδύνως, καὶ φήμῃ διήνεγκεν
αὐτὸν καὶ τεθνάναι. ῥαῖσας δ' ἐσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν 46
καὶ τοῖς Ἀντωνίου τὰ γράμματα ἐδείκνυε τὰ Ἀντωνίου.
οἱ δὲ Καληρόν τε προσέτασσον ἀποδοῦναι τὰ δύο
τέλη τῇ Καίσαρι καὶ εἰς Λιβύην ἐπέστελλον Σεξτίῳ

15 Λιβύης καὶ αὐτὸν Καίσαρι ἀποστήναι. καὶ οἱ μὲν 47
οὕτως ἐποιοῦν, ὃ δὲ Καίσαρ οὐδὲν ἀνήκεστον ἀμαρ-
τεῖν δόξαντι Λεπίδῳ Λιβύην ἀντὶ τῶν προτέρων
ἐθνῶν ἐνήλλασσε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐπὶ ταῖς προγρα-
φαῖς δεδημευμένων διεπίπρασκε. καταλέγοντι δ' αὐτῷ 48

20 τὸν στρατὸν εἰς τὰς ἀποικίας καὶ τὴν γῆν ἐπινέμουσι
δυσεργεῖς ἦν. οἱ τε γὰρ στρατιῶται τὰς πόλεις ἤτουν,
αἱ αὐτοῖς ἀριστίνδην ἦσαν ἐπειλεγμένοι πρὸ τοῦ
πολέμου, καὶ αἱ πόλεις ἡξίουσαν τὴν Ἰταλίαν ἄπασαν
ἐπινείμασθαι τὸ ἔργον ἢ ἐν ἀλλήλαις διαλαχεῖν τῆς τε
25 γῆς <τὴν> τιμὴν τοὺς δωρουμένους ἤτουν, καὶ ἀργύ-

1 ἀπετίθετο V ἡγεμόνων θεραπειάν] i. e. 'armatum ducum
praesidium' (Mend.) 6 διατριβὰς correxi coll. § 323 et ante
me v. Wilamowitz (v. ad I § 455) p. 10, διατριβαὶ libri
15 αὐτὸν] τοῦ b¹f, τῷ ab² 24 ἐν ἀλλήλαις vel σὺν ἄλλαις
ci. Schw., illud recepi; ἐν ἄλλαις libri 25 <τὴν> addidi

4 φαικάσιον est etiam gymnasiarchi Alexandrini calceus,
cf. Grenfell-Hunt, Oxyrhynchus Papyri I n. XXXIII col. III, 7

42/41 a.C.

- 49 ριον οὐκ ἦν, ἀλλὰ συνιόντες ἀνὰ μέρος ἐς τὴν Ῥώμην
 οἷ τε νέοι καὶ γέροντες ἢ αἱ γυναῖκες ἅμα τοῖς παι-
 δίοις, ἐς τὴν ἀγορὰν ἢ τὰ ἱερά, ἐθρήνου, οὐδὲν μὲν
 ἀδικῆσαι λέγοντες, Ἰταλιῶται δὲ ὄντες ἀνίστασθαι γῆς
 50 τε καὶ ἐστίας οἷα δορλίηπτοι. ἐφ' οἷς οἱ Ῥωμαῖοι συν- 5
 ἤχθοντο καὶ ἐπεδάκρυον, καὶ μάλιστα, ὅτε ἐνθυμηθεῖεν
 οὐχ ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐπὶ σφίσιν αὐτοῖς καὶ τῇ
 μεταβολῇ τῆς πολιτείας τὸν τε πόλεμον γεγονότα καὶ
 τὰ ἐπινίκια διδόμενα καὶ τὰς ἀποικίας συνισταμένας
 τοῦ μῆδ' αὖθις ἀνακῦψαι τὴν δημοκρατίαν, παρ- 10
 ῳκισμένων τοῖς ἄρχουσι μισθοφόρων ἐτοίμων, ἐς ὃ τι
 51 χρῆζοιεν. ὁ δὲ Καῖσαρ ταῖς πόλεσιν ἐξελογεῖτο τὴν 13
 ἀνάγκην, καὶ ἐδόκουν οὐδ' ὥς ἀρκέσειν. οὐδ' ἤρχουν,
 ἀλλὰ ὁ στρατὸς καὶ τοῖς γέλτοσιν ἐπέβαινε σὺν ὕβρει,
 πλείονά τε τῶν διδομένων σφίσι περισπώμενοι καὶ τὸ 15
 ἄμεινον ἐκλεγόμενοι. οὐδὲ ἐπιπλήσσαντος αὐτοῖς καὶ
 δωρουμένου πολλὰ ἄλλα τοῦ Καίσαρος ἐπαύοντο, ἐπεὶ
 καὶ τῶν ἀρχόντων, ὡς δεομένων σφῶν ἐς τὸ ἐγκρατὲς
 52 τῆς ἀρχῆς, κατεφρόνουν. καὶ γὰρ αὐτοῖς ἡ πενταετία 20
 παρώδευε, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἡ χρεῖα συνῆγεν ἀμφοτέροις
 παρ' ἀλλήλων, τοῖς μὲν ἡγεμόσιν ἐς τὴν ἀρχὴν παρὰ
 τοῦ στρατοῦ, τῷ στρατῷ δὲ ἐς τὴν ἐπικρατήσιν ὧν
 ἔλαβον, ἡ τῶν δεδωκότων ἀρχὴ παραμένουσα. ὡς γὰρ
 αὐτῶν οὐ βεβαίως <ἐπικρατήσαντες, εἰ μὴ βεβαίως>
 ἄρχοιεν οἱ δόντες, ὑπερεμάχουν ἀπ' εὐνοίας ἀναγκαίου. 25
 53 πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῖς ἀπορουμένοις αὐτῶν ἐδωρεῖτο,

1 si ἄλλα sanum, aut ante aut cum Mend. post hanc particulam lacuna statuenda 10 μῆδ'] μὴ vel μήποτ' ci. Mend.

15 δεδομένων ab 15 sq. τὰ ἀμείνονα ci. Nauck 17 δωρου-
 μένου] δωρον (sic) B 22 τῷ δὲ στρατῷ af 24 οὐ om. O
 <ἐπικρατήσαντες, εἰ μὴ βεβαίως> add. Schw., cf. I § 448
 25 ὑπερεμάχουν <αὐτῶν> ci. Mend., inut., cf. ad I § 223

δανειζόμενος ἐκ τῶν ἱερῶν, ὁ Καῖσαρ. ὅθεν τὴν γνώ-
μην ὁ στρατὸς ἐς αὐτὸν ἐπέστρεψε, καὶ πλείων ὑπήντα
χάρις ὡς γῆν ἅμα καὶ πόλεις καὶ χρήματα καὶ οἰκή-
ματα δωρουμένῳ καὶ καταβοωμένῳ μὲν ἐπιφθόνως
5 ὑπὸ τῶν ἀφαιρουμένων, φέροντι δὲ τὴν ὕβριν ἐς χάριν
τοῦ στρατοῦ.

- 14 ταῦτα δὲ ὁρῶν ὃ τε ἀδελφὸς ὁ τοῦ Ἀντωνίου Λεύ- 54
κιος Ἀντώνιος, ὑπατεύων τότε, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀντω- 41a.C.
νίου Φουλβία καὶ ὁ τῆς ἀποδημίας ἐπιτροπεύων τῷ
10 Ἀντωνίῳ Μάνιος, ἵνα μὴ Καῖσαρος δόξειε τὸ ἔργον
ἅπαν εἶναι μὴδὲ μόνος αὐτοῦ τὴν χάριν ἀποφέροιτο
μὴδ' ἔρημος ὁ Ἀντώνιος εὐνοίας στρατιωτῶν γένοιτο,
τὰς κατοικίσεις ἐτέχναζον ἐς τὴν ἐπιδημίαν Ἀντωνίου
διατρῆβειν. οὐ δυνατοῦ δὲ φαινομένου διὰ τὸν στρα- 55
15 τὸν ἐπείγοντα, τοὺς οἰκιστὰς τῶν Ἀντωνίου τελῶν
ἡξίουν Καῖσαρα παρὰ σφῶν λαβεῖν, τῆς μὲν συνθήκης
Ἀντωνίου μόνῳ Καῖσαρι διδούσης, ἐπιμεμφόμενοι δὲ
ὥς οὐ παρόντι τῷ Ἀντωνίῳ. καὶ ἐς τὸν στρατὸν αὐτοὶ 56
τὴν τε Φουλβίαν παράγοντες καὶ τὰ παῖδια τὰ Ἀντω-
20 νίου, μάλα ἐπιφθόνως ἰκέτευον μὴ περιδεῖν Ἀντώνιον
ἢ δόξης ἢ χάριτος τῆς ἐς αὐτοὺς ὑπηρεσίας ἀφαιρού-
μενον. ἤκμαζε δὲ ἐν τῷ τότε μάλιστα τὸ κλέος τὸ 57

9 <τὰ> τῆς ἀποδημίας ci. Schw. t. III p. 136, τὴν ἀποδημίαν
Mend., sed cf. II § 375, Prooem. c. 15, Dittenberger, Syll. inser.
gr. II² n. 510, 64, C.I.L. X 6569 (= I.G. XIV 911) 13 κατοικίσεις,
sed *ι* rasura corr. ex *ή*, B 18 ὡς οὐ παρόντι O, ὡς οὐ παρα-
δόντι (παροδόντι f) afC, ὡς προδόντι b; ὡς <ἐνυβρίζοντι vel
ἐπιτολμῶντι> οὐ παρόντι ci. Bk., ὡς <παρακλέπτοντι τὴν τοῦ
στρατοῦ εὐνοίαν> οὐ παρόντι Mend., sententiam praeunte Schw.;
sed sic efficitur hiatus, et intellegi possunt tradita 21 τῆς ἐς
αὐτοὺς scripsi cum Schw., ἢ ἐς αὐτοὺς libri

10 Μάνιος nomen gentile, cf. C.I.L. I n. 1121 (Ihne VIII
p. 128 adn. 2)

41a. C.

Ἀντωνίου καὶ παρὰ τῷ στρατῷ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις
 ἅπασι· τὸ γὰρ ἔργον τὸ ἐν Φιλίπποις διὰ τὴν τότε
 Καίσαρος ἀρρωστίαν ἅπαν ἡγοῦντο Ἀντωνίου γεγο-
 58 νέναι. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἡγνόει μὲν ἀδικούμενος ἐς
 τὰ συγκείμενα, εἶξε δὲ ἐς χάριν Ἀντωνίου. καὶ οἱ μὲν 5
 τοὺς οἰκιστὰς ἐπὶ τοῖς Ἀντωνίου τέλεσιν ἀπέφαινον,
 οἱ δὲ οἰκιστὰι τοῖς στρατιώταις, ἵνα τι καὶ δοκοῖεν
 εὐνούστεροι τοῦ Καίσαρος ἐς αὐτοὺς εἶναι, συνεχώρουν
 59 ἔτι πλέον ἀδικεῖν. ἄλλο δὴ πλῆθος ἦν ἐτέρων πόλεων,
 αἱ ταῖς νενεμημέναις γειτονεύουσαι τε καὶ πολλὰ πρὸς 10
 τῶν στρατιωτῶν ἀδικούμεναι κατεβόων τοῦ Καίσαρος,
 ἀδικωτέρας εἶναι τὰς ἀποικίσεις τῶν προγραφῶν· τὰς
 μὲν γὰρ ἐπὶ ἐχθροῖς, τὰς δὲ ἐπὶ μηδὲν ἀδικοῦσι γίνε-
 60 σθαι. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἡγνόει μὲν ἀδικουμένους, 15
 ἀμήχανα δ' ἦν αὐτῷ· οὔτε γὰρ ἀργύριον ἦν ἐς τιμὴν 15
 τῆς γῆς δίδοσθαι τοῖς γεωργοῖς, οὔτε ἀναβάλλεσθαι
 τὰ ἐπινίκια διὰ τοὺς ἔτι πολέμους, Πομπηίου μὲν ἐν
 τῇ θαλάσῃ κρατοῦντος καὶ τὴν πόλιν κλείοντος ἐς
 λιμόν, Ἀηνοβάρβου δὲ καὶ Μούρκου στρατὸν καὶ ναῦς
 ἄλλας ἀγειρόντων, ἀθυμοτέρων δὲ ἐς τὰ ἐσόμενα ὄντων 20
 <τῶν στρατιωτῶν>, εἰ μὴ τὰ πρότερα ἐπινίκια λάβοιεν.
 61 πολὺ δ' ἦν καὶ τὸ παροδεύειν σφίσιν ἤδη τὴν τῆς ἀρχῆς
 πενταετίαν καὶ χρῆζειν αὐθις εὐνοίας στρατοῦ. διόπερ

6 ἀπέφηναν V, sed in mg. a m. 1: γρ. ἀπέφαινον 7 τι]
 τοι, i suprascr. a m. 1, V 9 δῆ] δὲ cum V scr. Mend.
 17 πολεμίους b¹, ex corr., ut videtur, et f C 18 ἀποικιέοντος ci.
 Mend., at cf. Thuc. 7, 59, 3 alibi 20 συναγειρόντων a ἀτιμο-
 τέρων vertit C, qui habet: despectiores ἐς τὰ ἐσόμενα ὄντων O,
 ἐς τὰ τῶν ἐσόμενα ὄντων i, ἐς ταῦτα ἐσομένων αὐτῶν ci. Musgr.,
 ἐς τὰ λοιπὰ ἐσομένων τῶν στρατιωτῶν Schw., τῶν στρατιωτῶν
 ἐσομένων Mend., ἐς τὰ ἐσόμενα <ἄν> ὄντων <τῶν στρατιωτῶν>
 Herw. p. 75, quod recepi, omisso ἄν 23 χρῆζων i, unde
 ἐχορῆζον ci. Mend., inut.

αὐτῶν καὶ τῆς ὕβρεως ἢ καταφρονήσεώς ἐν τῷ τότε
 ἐκὼν ὑπερεώρα. ἐν γέ τοι τῷ θεάτρῳ, παρόντος αὐτοῦ, 62
 στρατιώτης ἀπορῶν οἰκείας ἔδρας παρῆλθεν ἐς τοὺς
 καλουμένους ἱππέας· καὶ ὁ μὲν δῆμος ἐπεσημήνατο,
 5 καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν στρατιώτην ἀνέστησεν, ὁ δὲ στρατὸς
 ἡγανάκτησε καὶ περιστάντες αὐτὸν ἀποχωροῦντα τοῦ
 θεάτρου τὸν στρατιώτην ἀπήτουν, οὐχ ὀρώμενον ἡγού-
 μενοι διεφθάρθαι. ἐπελθόντα δὲ ἐνόμιζον ἐκ τοῦ 63
 δεσμωτηρίου νῦν προαχθῆναι ἀρνούμενόν τε καὶ τὰ
 10 γεγονότα διηγούμενον ψεύδεσθαι διδαχθέντα ἔλεγον
 καὶ ἐλοιδόρουν ὡς τὰ κοινὰ προδιδόντα.

καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ θεάτρῳ γενόμενον τοιόνδε ἦν· 64
 16 κεκλημένοι δ' ἐπὶ νέμῃσιν τότε γῆς ἐς τὸ πεδλίον τὸ
 Ἄρειον ὑπὸ σπουδῆς ἔτι νυκτὸς ἀφίκοντο καὶ βραδύ-
 15 τερον αὐτοῖς τοῦ Καίσαρος ἐπιόντος ἡγανάκτουν. Νώ- 65
 νιος δὲ λοχαγὸς ἐπέπλησσε αὐτοῖς σὺν παρρησίᾳ, τό
 τε πρέπον τοῖς ἀρχομένοις ἐς τὸν ἄρχοντα προφέρων
 καὶ τὴν Καίσαρος ἀσθένειαν, οὐχ ὑπεροψίαν. οἱ δὲ
 αὐτὸν τὰ μὲν πρῶτα ἔσκαπτον ὡς κόλακα, πλέονος
 20 δὲ ἐκατέρωθεν τοῦ διερεθίσματος γενομένου ἐλοιδόρουν
 τε καὶ ἔβαλλον καὶ φεύγοντα ἐδίωκον ἕς τε τὸν ποτα-
 μὸν ἐξαλόμενον ἐξειρύσαντες ἔκανον καὶ ἔρριψαν, ἔνθα
 παροδεύσειν ὁ Καῖσαρ ἔμελλεν. οἱ μὲν δὴ φίλοι τῷ 66
 Καίσαρι παρήνουν μηδὲ ἐπελθεῖν ἐς αὐτούς, ἀλλ' ἐκ-
 25 στῆναι μανιώδει φορᾷ· ὃ δ' ἐπήει μὲν, ἀναθρέψειν

2 τῷ in V a m. 1 in mg. additum 5 στρατὸς] στρατηγὸς
 V 8 τοῦ om. B 13 τότε] ποτε ci. Musgr., τῆς Mend., τότε
 post γῆς poni voluit Kratt p. 46 adn. 2; nec vero in collocatione
 nec in verbo ipso offendo γῆς V, τῆς Bi, om. C 22 ἐξαλόμενον
 ci. Mend., sed ἐξαλόμενον videtur defendi II § 628. 637, V § 441
 ἐξειρύσαντες (ἐξερύσαντες Nauck) ἔκανον Gel. et Schw., ἐξείρυσάν
 (ἐξείρυσάν a, ἐξίρυσάν b) τ' ἐς ἐκείνον i, ἐξείρυσάν τε ἐκείνον
 O 24 μηδὲ] μὴ ci. Mend.

41a. C.

- ἔτι μᾶλλον αὐτῶν ἡγούμενος τὸ μανιωδές, εἰ μὴ ἀφ-
 ίκοιτο, καὶ τὸν Νώνιον ἰδὼν ἐξέκλινεν, ὥς δὲ ὀλίγων
 ταῦτα δρασάντων ἐπεμέμφετο καὶ ἐς τὸ μέλλον ἀλλή-
 λων φείδεσθαι παρήγει καὶ τὴν γῆν διένεμε καὶ δω-
 ρεὰς αἰτεῖν τοῖς ἀξίοις ἐπέτρεπε καὶ τῶν οὐκ ἀξίων 5
 ἐνίοις ἐδίδου παρὰ γνώμην, μέχρι τὸ πλῆθος ἐκπλαγὲν
 αὐτοῦ τῆς βαρύτητος μετενόει καὶ ἡδεῖτο καὶ κατ-
 ἐργίνωσκον αὐτῶν καὶ τοὺς ἐς τὸν Νώνιον ἀμαρτόντας
 67 ἤξλου ἀνευρόντα κολάσαι. ὃ δὲ καὶ γινώσκων αὐ-
 τοὺς ἔφη καὶ κολάσειν αὐτῷ τῷ συνειδότι σφῶν μόνῳ 10
 καὶ τῇ παρ' ὑμῶν καταγνώσει. οἱ δὲ συγγνώμης τε
 ὁμοῦ καὶ τιμῆς καὶ δωρεῶν ἀξιοθέντες εὐθύς αὐτὸν
 εὐφρήμουν ἐκ μεταβολῆς.
 68 καὶ δύο μὲν εἰκόνες ἐκ πλεόνων αἶδε ἔστων τῆς 17
 τότε δυσαρχίας· αἴτιον δ' ἦν, ὅτι καὶ οἱ στρατηγοὶ 15
 ἀχειροτόνητοι ἦσαν οἱ πλείους ὥς ἐν ἐμφυλίοις καὶ
 οἱ στρατοὶ αὐτῶν οὐ τοῖς πατρίοις ἔθεσιν ἐκ κατα-
 λόγου συνήγοντο οὐδ' ἐπὶ χρεῖα τῆς πατρίδος, οὐδὲ
 τῷ δημοσίῳ στρατευόμενοι μᾶλλον ἢ τοῖς συνάγουσιν
 αὐτοὺς μόνοις, οὐδὲ τούτοις ὑπὸ ἀνάγκῃ νόμων, ἀλλ' 20
 ὑποσχέσεσιν ἰδίαις, οὐδὲ ἐπὶ πολεμίους κοινούς, ἀλλὰ
 ἰδίους ἐχθρούς, οὐδὲ ἐπὶ ξένους, ἀλλὰ πολίτας καὶ
 69 ὁμοτίμους. τὰδε γὰρ πάντα αὐτοῖς τὸν στρατιωτικὸν
 φόβον ἐξέλυεν, οὔτε στρατεύεσθαι νομίζουσι μᾶλλον

1 αὐτῶν post μανιωδές collocant i 4 adhortatus est
 nullaque interiecta mora agros partiri coepit C, prob. Mend.
 διένεμε f 7 τῆς βαρύτητος] τῆς βαρύτητος ci. Musgr., τὴν
 προαίτια Mend., sed τῆς βαρύτητος videtur iungendum cum μετε-
 νόει, sive αὐτοῦ (αὐτοῦ libri) τῆς βαρύτητος, quod praetuli, cum
 Schw. intellegimus sive 'importunitatis in eum' cum Kratt p. 12;
 post βαρύτητος commate distinguunt Oi 8 αὐτῶν Bi(V?),
 corr. Bk. 14 ἔστων αἶδε V 15 sqq. animum adverte ad
 hiatus 18 ἐπὶ χρεῖας b 19 ἐστρατεύοντο ci. Mend., inut. •
 20 ὑπὸ ἀνάγκην V

- ἢ βοηθεῖν οἰκεία χάριτι καὶ γνώμῃ, καὶ τοὺς ἄρχοντας
 ἡγουμένοις ὑπὸ ἀνάγκης αὐτῶν ἐς τὰ ἴδια ἐπιδιδέσθαι.
 τό τε αὐτομολεῖν, πάλαι Ῥωμαίοις ἀδιάλλακτον ὄν, τότε 70
 καὶ δωρεῶν ἡξιούτο· καὶ ἔπρασσον αὐτὸ οἱ τε στρατοὶ
 5 κατὰ πλῆθος καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἔνιοι, νομί-
 ζοντες οὐκ αὐτομολῆν εἶναι τὴν ἐς τὰ ὅμοια μεταβολήν.
 ὅμοια γὰρ δὴ πάντα ἦν, καὶ οὐδὲ ἕτερα αὐτῶν ἐς 71
 ἔχθραν κοινὴν Ῥωμαίοις ἀπεκέκριτο· ἢ τε τῶν στρα-
 τηγῶν ὑπόκρισις μία, ὡς ἀπάντων ἐς τὰ συμφέροντα
 10 τῇ πατρίδι βοηθούντων, εὐχερεστέρους ἐπολεῖ πρὸς
 τὴν μεταβολήν ὡς πανταχοῦ τῇ πατρίδι βοηθοῦντας.
 ἃ καὶ οἱ στρατηγοὶ συνιέντες ἔφερον, ὡς οὐ νόμῳ
 μᾶλλον αὐτῶν ἄρχοντες ἢ ταῖς δωρεαῖς.
 14 οὕτω μὲν ἐς στάσεις τότε πάντα, καὶ ἐς δυσαρχίαν 72
 18 τοῖς στασιάρχοις τὰ στρατόπεδα ἐτέτραπτο, τὴν δὲ
 Ῥώμην λιμὸς ἐπλέξεν, οὔτε τῆς θαλάσσης τι αὐτοῖς
 φερούσης διὰ Πομπήιον, οὔτε τῆς Ἰταλίας διὰ τοὺς
 πολέμους γεωργομένης. ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοὺς
 στρατοὺς ἔδαπανᾷτο. ἐκλώπευόν τε οἱ πολλοὶ νυκτὸς 73
 20 ἐν τῇ πόλει καὶ κλοπῆς ἔτι βιαιότερον ἠνώχλουν, καὶ
 ἠνώχλουν ἀδεῶς, καὶ ἡ δόξα ἐς τοὺς στρατιώτας ἐφέ-
 ρετο. ὁ δὲ λεὼς ἀπέκλειε τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰς
 ἀρχὰς ἐξανίστη, ὡς οὔτε ἀρχῶν οὔτε τεχνῶν χρῆζον-
 24 τες ἐν ἀπορούσῃ καὶ ληστευομένῃ πόλει.
 19 Λευκίῳ δὲ ὄντι δημοτικῷ καὶ δυσχεραίνοντι τῇ 74
 τῶν τριῶν ἀρχῇ, οὐδὲ ἐπὶ τῷ χρόνῳ παύσεσθαι νομι-

2 ὑπὸ ἀνάγκῃ O αὐτῶν libri, corr. Mend. 8 Ῥωμαίων
 ci. Mend., sed cf. ad III § 310 et Kratt p. 15 9 μία <οὔσα>
 ὡς ci. Mend., οὔσα πάντων pro ὡς ἀπάντων voluerat Musgr.
 10 βοηθούντων O, βοηθεῖν i 15 στασιάρχοις i 19 οἱ de-
 lendum ci. Mend. 20 βιώτερον bf 21 sq. ἔφερον ci. Mend.,
 inut. 26 ἐπὶ deleri voluit Mend., τῷ χρόνῳ positum ratus
 pro τῇ πενταετίᾳ, hoc certe recte

41a. C.

ζομένη, προσκρούσματα ἐς τὸν Καίσαρα ἐγίνετο καὶ
 διαφοραὶ μελζους· τοὺς τε γεωργούς, ὅσοι τῆς γῆς
 ἀφηροῦντο, ἰκέτας γιγνομένους τῶν δυνατῶν ἐκάστου
 μόνος ὑπεδέχετο καὶ βοηθήσειν ὑπισχρεῖτο, ἀκείνων
 75 ὑπισχνουμένων ἀμυνεῖν, ἐς ὃ κελεύοι. ὅθεν αὐτὸν ὁ 5
 στρατὸς ὁ Ἀντωνίου κατεμέμφετο καὶ ὁ Καῖσαρ ὡς
 ἀντιπράσσοντα Ἀντωνίῳ, καὶ Φουλβία ὡς πολεμοποι-
 οῦντα ἐν ἀκαίρῳ, μέχρι τὴν Φουλβίαν ὁ Μάνιος παν-
 ούργως μετεδίδαξεν ὡς εἰρηνευομένης μὲν τῆς Ἰταλίας
 ἐπιμενεῖν Ἀντώνιον Κλεοπάτρα, πολεμουμένης δ' ἀφ- 10
 ἴξεσθαι κατὰ τάχος. τότε γὰρ δὴ γυναικὸς τι παθοῦσα
 ἢ Φουλβία τὸν Λεύκιον ἐπέτριβεν ἐς τὴν διαφοράν.
 76 ἑξιόντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἐς τὰ λοιπὰ τῶν κατοικίσεων,
 ἔπεμπεν ἐφομένους αὐτῷ τοὺς Ἀντωνίου παῖδας ἅμα
 τῷ Λευκίῳ, ὡς μηδὲν ἐκ τῆς ὕψεως ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ 15
 77 στρατῷ πλέον ἔχοι. ἱππέων δὲ Καίσαρος ἐκτρεχόντων
 ἐπὶ τὴν Βρεττίων ἡίονα, πορθουμένην ὑπὸ Πομπηίου,
 δόξας ὁ Λεύκιος ἢ ὑποκρινόμενος ἐφ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς
 Ἀντωνίου παῖδας τόδε τὸ ἱππικὸν ἀπεστάλθαι, διέδρα-
 μεν ἐς τὰς Ἀντωνίου κατοικίας, συλλεγόμενος φρουρὰν 20
 τῷ σώματι, καὶ τὸν Καίσαρα τῷ στρατῷ διέβαλλεν ἐς
 78 ἀπιστίαν πρὸς Ἀντώνιον. ὃ δὲ ἀντεδίδασκεν αὐτούς,
 ὅτι αὐτῷ μὲν καὶ Ἀντωνίῳ πάντα εἶναι φίλια καὶ
 κοινά, Λεύκιον δὲ ὑφ' ἐτέρας γνώμης αὐτοὺς πολεμο-
 ποιεῖν ἐς ἀλλήλους ἀντιπράσσοντα τῇ τῶν τριῶν ἀρχῇ, 25
 δι' ἣν οἱ στρατευόμενοι τὰς ἀποικίας ἔχουσι βεβαλούς·

5 ἀμυνεῖν Mend., ἀμύνειν Oi, quod retinet Loesch p. 521
 7 φουλβίαν iC 7 sq. πολεμοποιούσαν iC 11 γυναικεῖον τι
 ci. Musgr., inut., cf. I § 387 14 ἔπεμψεν B 17 βρεττίων
 V, βρουττίων Bi, corr. Mend. ex aliis locis 20 συλλεγόμενος
 ci. Mend., cf. praef. 23 αὐτῷ B, αὐτῷ Vi 26 ἐστρατευ-
 μένοι ci. Mend., cf. praef. τὰς non dilucide scriptum in B
 βεβαλώς ci. Mend.

καὶ τοὺς ἱππέας εἶναι καὶ νῦν ἐν Βρεττίοις τὰ ἐντε-
 20 ταλμένα φυλάσσοντας. ὧν οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ 79
 πυνθανόμενοι διήτησαν αὐτοῖς ἐν Τεανῷ καὶ συν-
 ἤλλαξαν ἐπὶ τοῖσδε, τοὺς μὲν ὑπάτους τὰ πάτρια δι-
 5 οικεῖν μὴ κωλυομένους ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν, μηδενὶ
 δὲ γῆν ὑπὲρ τοὺς στρατευσαμένους ἐν Φιλίπποις ἐπι-
 νέμεσθαι, τὰ τε χρήματα τῶν δεδημευμένων καὶ τιμὰς
 τῶν ἔτι πιπρασκομένων καὶ τὸν στρατὸν Ἀντωνίου
 τὸν περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπ' ἴσης διανέμεσθαι καὶ μηδέ- 80
 10 τερον αὐτῶν ἔτι καταλέγειν ἐκ τῆς Ἰταλίας, στρατεύ-
 οντι δὲ ἐπὶ Πομπήιον τῷ Καίσαρι δύο συμμαχεῖν τέλη
 παρὰ Ἀντωνίου, ἀνεῶχθαι δὲ τὰς Ἄλπεις τοῖς ὑπὸ
 Καίσαρος πεμπομένοις ἐς τὴν Ἰβηρίαν καὶ μὴ κωλύειν
 αὐτοὺς ἔτι Ἀσίνιον Πολλῶνα, Λεύκιον δὲ ἐπὶ τοῖσδε
 15 συνηλλαγμένον ἀποθέσθαι τὴν φρουρὰν τοῦ σώματος
 καὶ πολιτεύειν ἀδεῶς.

τάδε μὲν ἦν, ἃ συνέθεντο ἀλλήλοις διὰ τῶν ἡγεμό- 81
 νων τοῦ στρατοῦ, ἐπράχθη γε μὴν αὐτῶν δύο μόνα τὰ
 19 τελευταῖα· καὶ Σαλονιδιηνὸς ἄκων αὐτῷ συμπεριῆλθε
 21 τὰς Ἄλπεις. οὐ γιγνομένων δὲ τῶν ἄλλων ἢ βραδυ- 82
 νόντων, ἐς Πραίνεστὸν ἀνεχώρει Λεύκιος, δεδιέναι
 λέγων Καίσαρα διὰ τὴν ἀρχὴν δορυφορούμενον, αὐτὸς

1 βρεττίοις V, βρονττίοις Bi, cf. ad § 77 3 αὐτοῖς Vb,
 αὐτῷ, οἷς suprascr., B, αὐτῷ afC 6 στρατευομένους V
 7 τὰ τε] τὰ δὲ scr. Bk. et Mend. <τὰς> τιμὰς ci. Mend.,
 sed cf. ad I § 351 8 καὶ del. Nauck, perperam 9 τὸν V,
 τὸν, οἷς suprascr., B, τοῖς i 19 σαλβιδιηνὸς Bi(V?), const.,
 Salvidienus C, cf. ad IV § 358 ἄκων αὐτῷ (αὐτοῖς V) συμπε-
 ριῆλθε libri, ἀκωλύτως ὑπερῆλθε scr. Mend., ἄγων pro ἄκων ci.
 Schw., totum tamen locum mutilum ratus, hoc certe recte;
 nam App. praetermittere vix potuit Lucium custodiam corporis
 dimisisse. Desidero etiam καὶ <γὰρ> 21 πραινεστὸν Oi, const.

41a. C.

ἀφρούρητος ὢν. ἀνεχώρει δὲ καὶ Φουλβία πρὸς Λέπι-
 83 δον, ἥδη λέγουσα περὶ τοῖς τέκνοις δεδιέναι· τοῦτον
 γὰρ ἀντὶ τοῦ Καίσαρος προτιθέναι. καὶ τάδε μὲν
 ἐγράφετο παρ' ἐκατέρων Ἀντωνίω, καὶ φίλοι μετὰ
 τῶν γραμμάτων ἐς αὐτὸν ἐπέμποντο, οἱ διδάξιν 5
 ἔμελλον περὶ ἐκάστων. καὶ οὐχ εὖρον ἐρευνώμενος,
 84 ὃ τι σαφῶς ἀντεγράφετο αὐτοῖς. οἱ δὲ τῶν στρατῶν
 ἡγεμόνες συνομόσαντες κρινεῖν τοῖς ἄρχουσιν αὐθις,
 ὃ δοκολή δίκαιον εἶναι, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας ἐς αὐτὸ
 συναναγκάσειν, ἐκάλουν ἐπὶ ταῦτα τοὺς περὶ Λεύκιον. 10
 οὐ δεξαμένων δ' ἐκείνων, ὁ Καῖσαρ ἐπιφθόνως αὐτοὺς
 ἐν τε τοῖς ἡγεμόσι τοῦ στρατοῦ καὶ παρὰ τοῖς Ῥω-
 85 μαίων ἀρίστοις ἐπεμέμφετο. οἱ δὲ ἐξέθρον ἐς τὸν
 Λεύκιον καὶ παρεκάλουν οἰκτεῖραι μὲν ἐπὶ τοῖς ἐμφυ-
 λλοῖς τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἰταλίαν, δέξασθαι δὲ κοινῷ 15
 νόμῳ τὴν κρίσιν ἢ ἐπὶ σφῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων γενέ-
 86 σθαι. αἰδουμένου δὲ τοῦ Λευκίου τά τε λεγόμενα καὶ 22
 τοὺς λέγοντας, ὁ Μάνιος μάλα θρασέως ἔφη τὸν μὲν
 Ἀντωνίον οὐδὲν ἄλλ' ἢ χρήματα μόνον ἀγείρειν ἐν
 ξένοις ἀνδράσι, τὸν δὲ Καίσαρα καὶ τὴν στρατιάν καὶ 20
 τὰ ἐπὶ κείρα τῆς Ἰταλίας ταῖς θεραπαίαις προκαταλαμ-
 87 βάνειν· τὴν τε γὰρ Κελτικὴν Ἀντωνίω πρότερον δεδο-
 μένην ἐλευθεροῦν μετ' ἐξαπάτης Ἀντωνίου καὶ τὴν
 Ἰταλίαν σχεδὸν ἅπασαν ἀντὶ μόνων ὀκτωκαίδεκα πό-

1 sq. πρὸς Λέπιδον] πρὸς Λεύκιον Schw., perperam (cf. ad v. 2);
 ceterum πρὸς om. iC 2 ἥδη] εἶναι iC post τέκνοις inde a
 Schw. ex A vulgo addebatur τὸν Λέπιδον, quod scriba per er-
 rorem addidit, sed ipse induxit 7 ὃ τι] εἴ τι ci. Mend.
 8 κρινεῖν i 11 οὐδ' ἐξαμένων (sic) B αὐτοῖς cum V scr.
 Mend., sed cf. IV § 158 15 sq. κοινῷ νόμῳ Madvig, Advers.
 crit. III p. 78, idem sive κοινῷ λόγῳ ci. Mend., κοινωνὸν ὃ libri,
 κοινήν οἱ vel κοινήν οἱ cum Schw. scr. Bk. et Mend., non recte,
 cum pro οἱ exspectaveris σφίσι

λεων τοῖς ἐστρατευμένοις καταγράφειν τέσσαρσί τε καὶ
 τριάκοντα τέλεσιν ἀντὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τῶν συμμαχη-
 σάντων ἐπινέμειν οὐ γῆν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν
 ἱερῶν χρήματα, συλλέγοντα μὲν ὡς ἐπὶ Πομπήιον, ἐφ'
 5 ὃν οὐδέ πω παρατάττεται λιμωττοῦσης ὥδε τῆς πόλεως,
 διαιροῦντα δὲ τοῖς στρατοῖς ἐς θεραπείαν κατὰ Ἀντω-
 νίου καὶ τὰ δεδημευμένα οὐ πιπράσκοντα μᾶλλον ἢ
 δωροῦμενον αὐτοῖς. χρῆναι δέ, εἰ τῷ ὄντι εἰρηνεύειν 88
 ἐθέλοι, τῶν μὲν ἤδη διωκημένων ὑποσχεῖν λόγον, ἐς
 10 δὲ τὸ μέλλον, ἃ ἂν κοινῇ βουλευομένοις δοκῇ, μόνᾳ
 πράσσειν. οὕτω μὲν θρασέως ὁ Μάνιος ἡξίου μήτε 89
 τὸν Καίσαρά τινος εἶναι κύριον ἔργου μήτε τὴν Ἀν-
 τωνίου συνθήκην βέβαιον, ὠρισμένου τῶν ἐγκεχειρι-
 σμένων ἐκάτερον αὐτοκράτορα εἶναι καὶ τὸ πρασό-
 15 μενον ὑπὸ ἀλλήλων εἶναι κύριον. πανταχόθεν οὖν ὁ
 Καῖσαρ ἑώρα πολεμῆσειντας αὐτούς, καὶ παρεσκευά-
 ζοντο αὐτῶν ἐκάτεροι.

23 δύο δὲ στρατοῦ τέλη τὰ ἐς Ἀγκῶνα πόλιν ὦκι- 90
 σμένα, Καίσαρί τε ὄντα πατρῶα καὶ ἐστρατευμένα Ἀν-
 20 τωνίῳ, τῆς τε ἰδίας παρασκευῆς αὐτῶν πυθόμενοι καὶ
 τὴν εἰς ἐκάτερον σφῶν οἰκειότητα αἰδούμενοι, πρέσβεις
 ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην, οἳ ἔμελλον ἐκατέρων ἐς διαλύ-
 σεις δεήσεσθαι. Καίσαρος δ' αὐτοῖς εἰπόντος οὐκ Ἀν- 91
 τωνίῳ πολεμεῖν, ἀλλ' ὑπὸ Λευκίου πολεμείσθαι, συμ-
 25 βαλόντες οἱ πρέσβεις τοῖς ἡγεμόσι τοῦδε τοῦ στρατοῦ,

3 τὰ om. V   9 ἐθέλει i   13 ὠρισμένον cum A editores
 inde a Schw., sed cf. Iber. c. 70   16 ἑώρα] plenius vertit
 C: intuens nonnihil uerebatur   18 τοῦ ante στρατοῦ add. i,
 male   19 ἐστρατευμένων f   20 ἰδίας videtur corruptum,
 σπονδαίας vel sim. ci. Mend.   πυνθόμενοι (sic) B   24 sq. συμ-
 βαλλόντες (sic) f, συμβάλλοντες b   25 τοῦδε non vertit C suscep-
 tavitque Schw., τοῦ τῆδε (sc. Romae) στρατοῦ ci. Mend.; intel-
 lego autem τοῦδε τοῦ στρατοῦ 'illius, sc. Lucii, exercitus'

41a. C.

- κοινῇ πάντες ἐς Λεύκιον ἐπρέσβευον, ἀξιοῦντες αὐτὸν
 ἐς δίκην Καίσαρι συνελθεῖν· δῆλοι τε ἦσαν, ὃ πρό-
 92 ξειν ἔμελλον, εἰ μὴ τὴν κρίσιν ὑποδέχοιτο. δεξαμένων
 δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν Λεύκιον, χωρίον τε ὠριστο τῇ δίκῃ
 Γάβριοι πόλις ἐν μέσῳ Ῥώμης τε καὶ Πραίνεστοῦ, καὶ 5
 συνέδριον τοῖς κρίνουσιν ἐγίνετο καὶ βήματα ἐν μέσῳ
 93 δύο τοῖς ἐροῦσιν ὡς ἐν δίκῃ. πρότερος δ' ὁ Καῖσαρ
 ἐλθὼν ἱππέας ἔπεμψεν ἐς τὴν πάροδον τοῦ Λευκίου,
 ἐρευνησομένους ἄρα, μὴ τίς ποθεν ὀρῶτο ἐνέδρα. καὶ
 οἱ ἱππεῖς οἷδε ἐτέροις ἱππεῦσι τοῦ Λευκίου, προδρο- 10
 μοις ἄρα ἢ καὶ τοῖσδε κατασκόποις, συμβαλόντες ἔκτει-
 94 νάν τινας αὐτῶν. καὶ ἀνεχώρησε δείσας ὁ Λεύκιος,
 ὡς ἔλεγεν, ἐπιβουλήν· καλούμενός τε ὑπὸ τῶν ἡγε-
 μόνων τοῦ στρατοῦ, παραπέμψειν αὐτὸν ὑπισχνου-
 μένων, οὐκέτι ἐπέλθετο. 15
- 95 οὕτω μὲν ἦσαν αἱ διαλύσεις ἄπρακτοι, καὶ πολε- 24
 μεῖν ἐγνώκεσαν καὶ διαγράμμασιν ἤδη πικροῖς κατ'
 ἀλλήλων ἐχρῶντο. στρατὸς δὲ ἦν Λευκίῳ μὲν ὀπλιτῶν
 ἕξ τέλη, ὅσα αὐτὸς ἐς τὴν ὑπατείαν ἐλθὼν ἐστράτευσε,
 καὶ τὰ Ἀντωνίου ἔνδεκα ἕτερα, ὧν ἐστρατήγει Καλη- 20
 96 νός, σύμπαντα ταῦτα ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν· Καίσαρι δὲ
 ἐν μὲν Καπύῃ τέσσαρα ἦν τέλη, καὶ περὶ αὐτὸν αἱ
 στρατηγίδες, ἕξ δὲ ἕτερα Σαλονιδιηνὸς ἦγεν ἕξ Ἰβη-

1 ἐπρέσβευον] ἔπεμπον b², ceterum τοῖς ἡγεμόσι (p. 537, 25)
 — ἐπρέσβευον om. a, verba post ἐς Λεύκιον (v. 1) — Λεύκιον (v. 4)
 om. b¹ 2 συνεισελθεῖν cum A vulgo inde a Schw. 6 κρι-
 νοῦσιν voluit Berg, diss. p. 45, quo non opus 19 παρελθὼν
 ci. Mend. 23 sq. ἐξ Ἰβηρίας] ἐς Ἰβηρίαν ci. Schw., prob.
 praeter alios Ganter (v. ad III § 351) diss. p. 67 adn. 2, recte,
 nisi forte Appianus erravit

ρίας. καὶ χρήματα ἦν Λευκίῳ μὲν ἐξ ἐθνῶν τῶν ὑπὸ 97
 τὸν Ἀντώνιον οὐ πολεμουμένων, Καίσαρι δέ, ἃ εἰλή-
 χει, πάντα χωρὶς Σαρδοῦς [ἣ] ἐπολεμεῖτο, ὅθεν ἐκ τῶν
 ἱερῶν ἐδανείζετο, σὺν χάριτι ἀποδώσειν ὑπισχνόμε-
 νος, ἀπὸ τε Ῥώμης ἐκ τοῦ Καπιτωλίου καὶ ἀπὸ Ἀν-
 τίου καὶ Λανουβίου καὶ Νεμοῦς καὶ Τίβυρος, ἐν αἷς
 μάλιστα πόλεσι καὶ νῦν εἰσι θησαυροὶ χρημάτων ἱερῶν
 δαψιλεῖς.

25 τετάρακτο δὲ αὐτῷ καὶ τὰ τῆς Ἰταλίας ἔξω. Πομ- 98
 10 πῆιος γὰρ ἐκ τῶν προγραφῶν καὶ κατοικίσεων τοῦ
 στρατοῦ καὶ τῆσδε τῆς Λευκίου διαφορᾶς ἐπὶ μέγα δό-
 ξης καὶ δυνάμεως ἦρτο. οἱ γὰρ περὶ σφῶν δεδιότες 99
 ἢ τὰ ὄντα ἀφαιρούμενοι ἢ τὴν πολιτείαν ὅλως ἀπο-
 στρεφόμενοι ἐς αὐτὸν ἐχώρουν μάλιστα· καὶ ἡ ἄλλη
 15 νεότης ὠρμημένη στρατεύεσθαι διὰ τὰ κέρδη καὶ οὐ-
 δὲν ἡγούμενοι διαφέρειν, ὅφ' ὅτῳ στρατεύσονται, Ῥω-
 μαίοις πανταχοῦ συστρατευόμενοι, μᾶλλον ἐς τὸν Πομ-
 πῆιον ἐχώρουν ὥς δικαιότερα αἰρούμενον. γεγέννητό 100
 τε πλούσιος ἐκ τῆς θαλασσίᾳ λείας καὶ ναῦς εἶχε
 20 πολλὰς καὶ πληρώματα ἐντελῆ. Μοῦρκός τε ἀφῖκτο
 αὐτῷ δύο ἄγων στρατοῦ τέλη καὶ τοξότας πεντακοσίους
 καὶ χρήματα πολλὰ καὶ ναῦς ὀγδοήκοντα· καὶ τὸν ἄλλον
 στρατὸν ἐκ Κεφαλληνίας μετεπέμπετο. ὅθεν τισὶ δοκεῖ 101

3 ἢ Vbf, ἢ BaC, del. Schw., quem omnes secuti sunt praeter La Rocca, Restituzione di un luogo di Appiano, Catania 1898, qui tamen rem grammaticam parum curavit. Praestat fort. cum Schw. lacunam statuere; post πάντα fort. intercidit <ἐξετετρέχωτο> vel sim. 5 sq. Ἀντίου C. Steph., ἀντωνίου libri 6 λανουβίου Gel., λιβανούβιος libri; Λαονινίου ci. C. Steph., utrumque fort. latere ci. Mend. Νέμους ci. Nauck τίβυρις B 16 στρατεύονται et 17 συστρατευόμενοι ci. Mend., hoc certe bene, si στρατεύονται tenetur 17 <γε> πανταχοῦ ci. Nauck 18 <τὰ> δικαιότερα ci. Nauck 23 κεφαλληνίας f

41a. C.

- τότε ὁ Πομπήιος ἐπελθὼν εὐμαρῶς ἂν τῆς Ἰταλίας
κρατῆσαι, ὑπὸ τε λιμοῦ καὶ στάσεως διεφθαρμένης καὶ
ἐς αὐτὸν ἀφορώσης. ἀλλὰ Πομπηίῳ μὲν ὑπὸ ἀφρο-
σύνης οὐκ ἐπιχειρεῖν, ἀλλὰ ἀμύνεσθαι μόνον ἐδόκει, 4
102 μέχρῃ καὶ τοῦδε ἥσσω ἐγένετο· ἐν δὲ Λιβύῃ Σέξστιος, 26
ὑπαρχὸς Ἀντωνίου, παρεδεδώκει μὲν ἄρτι τὸν στρατόν,
ὑπὸ Λευκίου κεκελευσμένος, Φάργγωνι τῷ Καίσαρος,
ἐπισταλὲν δὲ αὐτῷ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν οὐκ ἀποδιδόντι
τῷ Φάργγωνι ἐπολέμει, συναγαγὼν τινὰς τῶν ἀπεστρα-
τευμένων καὶ Λιβύων πλῆθος ἄλλο καὶ ἑτέρους παρὰ 10
τῶν βασιλέων. ἡττηθέντων δὲ τῶν κερῶν ἑκατέρων
καὶ ληφθέντων τῶν στρατοπέδων, ὁ Φάργγων ἡγού-
103 μενος ἐκ προδοσίας τάδε παθεῖν αὐτὸν διεχρήσατο. καὶ
Λιβύης μὲν αὐτῷ ὁ Σέξστιος ἑκατέρας ἐκράτει· Βόκχον
δὲ τὸν Μαυρουσίων βασιλέα Λεύκιος ἐπεισε πολεμεῖν 15
Καρρίνα τῷ τὴν Ἰβηρίαν ἐπιτροπεύοντι τῷ Καίσαρι.
104 Ἀηρόβαρβός τε ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ στρατοῦ δύο
τέλεσι καὶ τοξόταις καὶ σφενδονήταις τισὶ καὶ ψιλοῖς
καὶ μονομάχοις περιπλέων τὸν Ἰόνιον ἐπόρθει τὰ τοῖς
τρισὶν ἀνδράσιν ὑπήκοα ἔς τε τὸ Βρεντέσιον ἐπιπλεύ- 20
σας τῶν Καίσαρος τριήρων τὰς μὲν εἴλε, τὰς δὲ ἐν-

6 ὑπαρχὸς Ἀντωνίου susp. Schw., ἱππαρχὸς vertit C
7 *Fagioni* C, item v. 12 8 ἐπισταλῶ b, ἐπισταλῆς ci. C. Steph.
11 ἑκατέρων] intellegendum esse utrumque exercitum docet Cass.
D. 48, 23, 2; tamen fort. ἑκατέρων (cf. ad IV § 273) scribere prae-
stare putabat Mend. 12 τῶν om. i 14 Βόκχον] Βόγον ci.
Fabricius ad Cass. D. 48, 45, 1 (tom. V p. 572 ed. Sturz), bene,
ni Appiani ipsius est mendum. De forma nominis v. Boiss. ad
Cass. D. 41, 42, 7 16 καρίναν (sic) V 17 ἑβδομήκοντα]
octoginta C, ut saepe numeros falso reddit 20 ἔστε scr. Bk.,
at tum maluit Mend. ἔστ' ἐπὶ τὸ

7 est C. Fuficius Fango, de quo cf. Pallu de Lessert, *Fastes des provinces africaines* 1, 1 p. 59 sqq.; de T. Sextio v. etiam III § 351, IV § 227 sqq., V § 46 et quae ibi adnotavi

ἐπρησε καὶ τοὺς Βρεντεσίους ἐς τὰ τείχη κατέκλεισε
καὶ τὴν χώραν προνύμευεν.

27 ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τὸ Βρεντέσιον στρατιωτῶν τέλος 105
ἔπεμπε καὶ Σαλουιδιηνὸν κατὰ σπουδὴν ἐκ τῆς ἐς Ἴβη-
5 ρίαν ὁδοῦ μετεκάλει. τοὺς τε στρατολογήσοντας σφί-
σιν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Λεύκιος περι-
έπεμπον· πεῖραί τε τούτων τῶν ξιναγῶν ἦσαν ἐς
ἀλλήλους βραχύτεραι καὶ μείζους καὶ ἐνέδραι πολλά-
κις. ἡ δὲ εὐνοια τῶν Ἰταλῶν ἐς τὸν Λεύκιον παρὰ πολὺν 106
10 ἐπολεῖ, ὥς ὑπὲρ σφῶν τοῖς κληρουχομένοις πολεμοῦντα.
καὶ οὐχ αἱ καταγραφόμεναι τῷ στρατῷ πόλεις ἔτι μό-
ναι, ἀλλ' ἡ Ἰταλία σχεδὸν ἅπασα ἀνίστατο, φοβουμένη
τὰ ὅμοια· τοὺς τε τῷ Καίσαρι κιχραμένους ἐκ τῶν ἱερῶν
χρημάτων ἐκβάλλοντες ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀναιροῦντες,
15 τὰ τείχη σφῶν διὰ χειρὸς εἶχον καὶ πρὸς τὸν Λεύ-
κιον ἐχώρουν. ἐχώρουν δὲ καὶ οἱ κατοικιζόμενοι τῶν
στρατιωτῶν ἐς τὸν Καίσαρα, ὥς ἐς οἰκειὸν ἤδη πόλε-
μον ὑπὲρ σφῶν ἐκάτεροι διαιρούμενοι.

28 καὶ τῶνδε γιγνομένων ὁ Καῖσαρ ὅμως ἔτι τὴν τε 107
20 βουλὴν καὶ τοὺς καλουμένους ἱππέας συναγαγὼν ἔλε-
γεν ὧδε· ἑκαταγινώσκομαι μὲν, εὖ οἶδα, ὑπὸ τῶν
περὶ Λεύκιον, οὐκ ἀμυνόμενος αὐτούς, εἰς ἀσθένειαν
ἢ ἀτολμίαν, ἃ καὶ νῦν μου καταγνώσκονται διὰ τήνδε
τὴν σύνοδον ὑμῶν· ἐμοὶ δὲ ἔρρωται μὲν ὁ στρατός,
25 ὅσος τέ μοι συναδικεῖται τὴν κληρουχίαν ἀφαιρούμενος
· ὑπὸ Λευκίου καὶ ὁ ἄλλος, ὃν ἔχω, ἔρρωται δὲ καὶ τὰ
λοιπὰ πλὴν τῆς γνώμης μόνης. οὐ γὰρ ἡδύ μοι πολε- 108
μεῖν ἐμφυλλίους πολέμους χωρὶς ἀνάγκης βαρείας οὐδὲ

8 <τε> καὶ μείζους ci. Nauck 10 κληρουχοῦσι ci. Mend.,
sed cf. Grenfell-Hunt, Tebtunis-Papyri I, 5, 36; 6, 20 etc.

13 κιχραμένους O, χρωμένους i, qui—abstulerant C 20 sq. ἔλεξεν
ci. Nauck, sed cf. IV § 413 21 καταγινώσκονται a

41a. C.

- καταχρησθαι τῶν πολιτῶν τοῖς ἔτι λοιποῖς κατ' ἀλλή-
λων, καὶ μάλιστα τοῦδε τοῦ ἐμφυλλίου οὐκ ἐκ Μακε-
δονίας ὑμῖν ἢ Θράκης ἀκουσθησομένου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ
τῇ Ἰταλίᾳ γενησομένου, ἣν πόσα χρὴ χωρὶς τῶν ἀπολλυ-
μένων ἀνδρῶν κακοπαθεῖν, γιγνομένην στάδιον ἡμῖν. 5
- 109 ἐγὼ μὲν δὴ διὰ τὰδε ὀκνῶ καὶ νῦν ἔτι μαρτύρομαι
μηδὲν ἀδικεῖν Ἀντώνιον μηδὲ ἀδικεῖσθαι πρὸς Ἀντω-
νίου· ὑμᾶς δὲ ἐλέγξει τοὺς ἀμφὶ τὸν Λεύκιον τὰδε
- 110 δι' ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ συναλλάξαι μοι παρακαλῶ. καὶ
εἰ μὴ πείθονται μηδὲ νῦν, ἐκείνοις μὲν αὐτίκα δείξω 10
τὰ μέχρι νῦν εὐβουλίαν, οὐ δειλίαν οὖσαν, ὑμᾶς δὲ
καὶ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς καὶ πρὸς Ἀντώνιον ἀξιῶ μάρ-
τυρας εἶναι μοι καὶ συνίστασθαι διὰ τὴν ὑπεροψίαν
Λευκίου". 14
- 111 ταῦτ' εἶπεν ὁ Καῖσαρ. καὶ τούτων οἱ μὲν δὴ πάλιν 29
ἐς τὸ Πραίνεστον ἐξέτρεχον· καὶ ὁ Λεύκιος τοσόνδε
εἶπεν, ὅτι καὶ τῶν ἔργων ἤδη προειλήφασιν ἀμφοτέ-
ροι καὶ ὁ Καῖσαρ ὑποκρίνεται, τέλος ἄρτι πέμψας ἐς
- 112 τὸ Βρεντέσιον κωλύειν Ἀντώνιον ἐπανιόντα. ὁ δὲ Μά-
νιος καὶ ἐπιστολὴν ἐδείκνυε τοῦ Ἀντωνίου, εἴτε πλασά- 20
μενος εἴτε ἀληθῆ, πολεμεῖν, ἐάν τις αὐτοῦ τὴν ἀξιῶσιν
- 113 καθαιρῇ. ἐρομένων δὲ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς, εἰ καθ-
αιροῖτό τι τῆς ἀξιῶσεως Ἀντωνίου, καὶ προκαλουμένων
ἐς δίκην περὶ τοῦδε, ἕτερα αὖ πολλὰ ἐσοφρίζετο ὁ Μά-
νιος, ἕως οἱ μὲν ἀπῆλθον ἄπρακτοι, καὶ οὐ συνῆλθον 25
ἐς τὴν ἀπόκρισιν τῷ Καίσαρι, εἴτε καθ' ἑαυτὸν ἀπαγ-
γέλλας ἕκαστος εἴτε δι' ἑτέραν γνώμην εἴτε ὑπὸ αἰ-

4 sq. ἀπολουμένων desideravit Schenkl p. 173, at cf. v. 5
γιγνομένην 15 τούτων] αὐτῶν ci. Mend. 16 τὸ] τὸν
ci. Schw. coll. I § 439, falso 19 sq. μάννιος h. l. B, et
saepius deinceps 21 αὐτοῦ libri, corr. Mend. 22 sq. καθαι-
ρεῖτό τι i 26 <δ'> ἐς malim

δοῦς· ὁ δὲ πόλεμος ἀνέφικτο, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτὸν 114
 ἐξήει, φύλακα τῆς Ῥώμης Λέπιδον σὺν δύο τέλεσι κατα-
 λιπών. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν τότε μάλιστα ἐπ-
 εδείκνυνον οὐκ ἀρέσκεσθαι τῇ τῶν τριῶν ἀρχῇ· ἐς γὰρ
 5 τὸν Λεύκιον ἐχώρουν.

30 καὶ ἦν τὰ κεφάλαια τοῦ πολέμου τοιάδε. Λευκίου 115
 μὲν ὁγ' δύο τέλη περὶ Ἄλβην ἐστασίασε καὶ τοὺς ἄρ-
 χοντας ἐκβαλόντα ἐς ἀπόστασιν ἐχώρει· ἐπειγομένων
 δὲ ἐς αὐτὰ Καίσαρός τε καὶ Λευκίου, φθάσας τὸν Καί-
 10 σαρα ὁ Λεύκιος ἀνεσώσατο αὐτὰ χρήμασί τε πολλοῖς
 καὶ ὑποσχέσεσι μεγάλας. Φουρνίου δ' ἄλλον στρατὸν 116
 ἄγοντος τῷ Λευκίῳ, ὁ Καῖσαρ ἐξήπτετο τῆς οὐραγίας·
 ἐς δὲ λόφον ἀναδραμόντι τῷ Φουρνίῳ καὶ νυκτὸς ἐς
 ὁμογνώμονα πόλιν ἐπειγομένῳ Σεντίαν, νυκτὸς μὲν
 15 οὐχ ἔσπετο ὁ Καῖσαρ ἐνέδραν ὑποπτεύων, ἡμέρας
 δὲ τήν τε Σεντίαν ὁμοῦ καὶ τὸ τοῦ Φουρνίου στρατό-
 πεδον ἐπολιόρκει. Λεύκιος δὲ ἐς Ῥώμην ἐπειγόμενος 117
 τρεῖς μὲν τάξεις προύπεμψεν, αἱ νυκτὸς ἔλαθον ἐς
 τὴν πόλιν ἐσδραμοῦσαι, αὐτὸς δὲ σὺν πολλῷ στρατῷ
 20 καὶ ἱππεῦσι καὶ μονομάχοις εἶπετο. καὶ αὐτὸν Νωνίου 118
 τοῦ φύλακος τῶν πυλῶν δεξαμένου τε καὶ τὸν ὕφ'
 αὐτῷ στρατὸν ἐργχειρίσαντος, ὁ μὲν Λέπιδος ἐς Καί-
 σαρα ἔφευγεν, ὁ δὲ Λεύκιος Ῥωμαίοις ἐδημηγόρει, Καί-
 σαρα μὲν καὶ Λέπιδον αὐτίκα δώσειν δίκην ἀρχῆς
 25 βιαίου, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτὴν ἐκόντα ἀποθήσεσθαι

6 τοιάδε] τάδε ci. Mend., at cf. I § 381 11. 16 φερμίον
 libri, corr. Gel. 13 φερμίῳ b, reliqui ut supra 21 τοῦ]
 τε τοῦ af, τε b τε ante καὶ om. af 23 ἔφωγεν cum a
 scr. Mend., sed cf. praef.

41a. C.

καὶ ὑπατεῖαν ἀλλάξεσθαι, νομιμωτέραν ἀρχὴν παρανόμου καὶ πάτριον ἀντὶ τῆς τυραννικῆς.

- 119 καὶ ὁ μὲν τάδε εἰπὼν, ἡδομένων ἀπάντων καὶ 31
 ἡγουμένων ἤδη λελύσθαι τὴν τῶν τριῶν ἀρχήν, αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαγορευθεὶς ἐπὶ τὸν Καί- 5
 σαρα ἐχώρει καὶ στρατὸν ἡθροίζεν ἄλλον ἐκ τῶν ἀποικίδων Ἀντωνίου πόλεων καὶ αὐτὰς ἐκρατύνατο.
 120 αἱ δὲ δι' εὐνοίας μὲν ἦσαν Ἀντωνίῳ, Βαρβάτιος δὲ ὁ Ἀντωνίου ταμίης, Ἀντωνίῳ τι προσκρούσας καὶ διὰ ταῦτ' ἐπανιών, ἔλεγε πυνθανομένοις τὸν Ἀντώνιον 10
 χαλεπαίνειν τοῖς πολεμοῦσι τῷ Καίσαρι κατὰ τῆς κοι-
 121 νῆς σφῶν δυναστείας. καὶ οἱ μὲν, ὅσοι μὴ τῆς ἐξ-απάτης ἥσθοντο τῆς Βαρβατίου, ἐς τὸν Καίσαρα ἀπὸ τοῦ Λευκίου μετετίθεντο· ὁ δὲ Λεύκιος ὑπήντα Σα-
 λουιδιηνῷ μετὰ στρατοῦ πολλοῦ πρὸς Καίσαρα ἐκ Κελ- 15
 τῶν ἐπανιόντι. καὶ εἶποντο τῷ Σαλουιδιηνῷ Ἀσίνιός τε καὶ Οὐεντίδιος, Ἀντωνίου στρατηγοὶ καὶ οἶδε, κωλύ-
 122 οντες αὐτὸν ἐς τὸ πρόσθεν ἵεναι. Ἀγρίππας δέ, φίλτατος Καίσαρι, δέσας ἐπὶ τῷ Σαλουιδιηνῷ μὴ κυκλωθείη, Σούτριον κατέλαβε, χωρίον τι χρήσιμον τῷ Λευκίῳ, 20
 νομίσας τὸν Λεύκιον ἀπὸ τοῦ Σαλουιδιηνοῦ περισπάσειν ἐφ' ἑαυτὸν καὶ οἷ τὸν Σαλουιδιηνὸν βοηθήσειν,

1 ἀλλάξεσθαι Vi 1 sq. παρανόμον deleri voluit Mend.; an <ἀντὶ> παρανόμον? 2 πάτριον in B corr. in πρίον ἀντὶ, πατρίκιον b¹ ἀντὶ τῆς τυραννικῆς del. Musgr., non recte τῆς] τοῦ i 7 ἀποικίδων Musgr. et Schw., hic praeterea ἀποίκων (t. III ind. gr. s. v. ἀποικία) coniciens, ἀποικίων libri ἐκρατύνητο, altera ε corr. in α, B 10 ταῦτ'] malim τοῦτ' 13 τῆς, ut videtur, ab, τοῦ Of 19 ἐπὶ] περὶ ci. Schw., bene, sed etiam ἐπὶ videtur teneri posse, cf. III § 78 20 Σούτριον Cluver, Ital. ant. p. 554 sq., recte, cf. etiam Schiller, Gesch. d. röm. Kaiserzeit I, 1 p. 82 adn. 7, Groebe ap. Drumann I² p. 296 adn. 8, σούβριον libri

8 est M. Barbatius Philippus, cf. Klebs ap. Pauly-Wissowa 3, 1 p. 2

κατόπιν τοῦ Λευκίου γενόμενον. καὶ τάδε μὲν, ὥς 123
 προσεδόκησεν ὁ Ἀγρίππας, ἐρίγνετο ἅπαντα· ὁ δὲ Λεύ-
 κιος ἀποτυχὼν ὧν ἐπενόει, πρὸς Ἀσίνιον καὶ Οὐεντίδιον
 ἦει, ἐνοχλούντων αὐτὸν ἐκατέρωθεν Σαλουιδιηνοῦ τε
 5 καὶ Ἀγρίππου καὶ φυλασσόντων, ὅτε μάλιστα περι-
32 λάβοιεν ἐν τοῖς στενοῖς. ἐκφανείσης δὲ παρ' αὐτὰ 124
 τῆς ἐπιβουλῆς ὁ Λεύκιος οὐ θαρρῶν ἀμφοτέροις ἐκατέ-
 ρωθεν οὖσιν ἐς χεῖρας ἰέναι ἐς Περυσίαν παρῆλθεν,
 ἐχυρὰν πόλιν, καὶ παρ' αὐτὴν ἐστρατοπέδευσε, τοὺς
 10 περὶ τὸν Οὐεντίδιον περιμένων. ὁμοῦ δ' αὐτόν τε καὶ 125
 τὴν Περυσίαν ὁ Ἀγρίππας καὶ ὁ Σαλουιδιηνὸς καὶ ὁ
 Καῖσαρ ἐπελθὼν τρισὶ στρατοπέδοις ἐκνκλώσαντο· καὶ
 τὸν ἄλλον στρατὸν ὁ Καῖσαρ ἐκάλει πανταχόθεν κατὰ
 σπουδὴν ὥς ἐπὶ τοῦτο δὴ κεφάλαιον τοῦ πολέμου, ἐν
 15 ᾧ Λεύκιον εἶχε περιειλημμένον. προύπεμπε δὲ καὶ 126
 ἑτέρους, ἐμποδῶν εἶναι τοῖς ἀμφὶ τὸν Οὐεντίδιον ἐπ-
 ιοῦσιν. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ διὰ σφῶν ὥκνουν ἐπείγεσθαι,
 τὸν τε πόλεμον ἀποδοκιμάζοντες ὅλως καὶ τὴν Ἀντω-
 νίου γνώμην οὐκ ἐπιστάμενοι καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς
 20 στρατιᾶς οὐ παριέντες ἀλλήλοις κατ' ἀξίωσιν οὐδέτερος.
 ὁ δὲ Λεύκιος οὐτ' ἐς μάχην ἦει τοῖς περικαθημένοις, 127
 ἀμείνοσι καὶ πλέοσιν οὖσι καὶ γεγυμνασμένοις, νεο-
 στράτευτον ἔχων τὸ πλεον, οὔτε ἐς ὁδοιπορίαν, ἐν-
 οχλησόντων αὐτὸν ὁμοῦ τοσῶνδε. Μάνιον δὲ ἐς τὸν 128
 25 Οὐεντίδιον καὶ Ἀσίνιον ἔπεμπε, ἐπείγειν αὐτοὺς βοη-
 θεῖν πολιορκουμένῳ Λευκίῳ, καὶ Τισιηνὸν μετὰ τετρα-

9 ὄχυρὰν a 12 ne ἐπελθόντες conicias, cf. Cass. D. 48, 14, 1
 (Mend.) 14 τὸ ante κεφάλαιον add. V 24 ὁμοῦ om. V
 25 sq. βοηθεῖν om. V 26 Λευκίῳ om. C, fort. recte Τισιηνὸν
 Schw., τίσιννον Bi, τίσινον V, Tissinium C

§ 124 sqq. de bello Perusino cf. Jung, Wien. Stud. 19 (1897)
 p. 268 sqq. 26 est Tisienus Gallus, cf. Ribbeck n. 293

41a.C.

κισχιλίων ἱππέων, λεηλατεῖν τὰ Καῖσαρος, ἵνα ἀνασταίῃ. αὐτὸς δὲ παρηλθεν εἰς τὴν Περυσίαν ὡς ἐν ὀχυρᾷ πόλει χειμάσων, εἰ δέοι, μέχρ' οὖς περὶ τὸν Οὐεντίδιον ἀφικέσθαι.

- 129 καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτίκα μετὰ σπουδῆς ἅπαντι τῷ 33
στρατῷ τὴν Περυσίαν ἀπετείχιζε χάρακι καὶ τάφρῳ,
πεντήκοντα καὶ ἑξ σταδίους περιὼν διὰ τὸ τῆς πόλεως
λοφῶδες καὶ σκέλη μακρὰ ἐπὶ τὸν Τίβεριν ἐκτείνων,
ἵνα τι εἰς τὴν Περυσίαν μὴ ἐσφέροιτο. ἀντεπονεῖτό γε
μὴν καὶ ὁ Λεύκιος, ἐτέροις ὁμοίοις χαρακώμασι καὶ 10
130 τάφροις τὴν πέζαν ὀχυρούμενος τοῦ λόφου. καὶ Φουλ-
βία Οὐεντίδιον καὶ Ἀσίνιον καὶ Ἀτήιον καὶ Καληνὸν
ἐκ τῆς Κελτικῆς ἤπειγε βοηθεῖν Λευκίῳ καὶ στρατὸν
131 ἄλλον ἀγείρασα Πλάγκον ἔπεμπεν ἄγειν Λευκίῳ. Πλάγ-
κος μὲν δὴ τέλος τοῦ Καῖσαρος εἰς Ῥώμην ὁδεῦον δι- 15
έφθειρεν· Ἀσίνιον δὲ καὶ Οὐεντιδίου σὺν μὲν ὄκνῳ καὶ
διχονοίᾳ τῆς Ἀντωνίου γνώμης, διὰ δὲ Φουλβίαν ὅμως
καὶ διὰ Μάνιον εἰς τὸν Λεύκιον ἰόντων καὶ τοὺς ἀπο-
κλειοντας βιαζομένων, ὁ Καῖσαρ ὑπήντα σὺν Ἀγρίππᾳ,
132 φυλακὴν τῆς Περυσίας καταλιπών. οὔ δὲ οὔτε πω συμ- 20
βαλόντες ἀλλήλοις οὔτε σὺν προθυμίᾳ χωροῦντες, ὃ
μὲν αὐτῶν εἰς Ῥάβενναν, ὃ δ' εἰς Ἀρίμινον, ὃ δὲ Πλάγ-
133 κος εἰς Σπωλήτιον συνέφυγον. καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν
ἐκάστῳ στρατὸν ἐπιστήσας, ἵνα μὴ πρὸς ἀλλήλους συν-
έλθοιεν, εἰς τὴν Περυσίαν ἐπανῆλθε καὶ μετὰ σπου- 25

2 ὀχυρᾷ cum V scr. Mend. 6 ἀπετείχιζε a 7 περιὼν]
complexus C, unde περιλαβὼν ci. Mend., inut. 9 μὴ ante τι
collocari voluit Nauck 12 Ateium C, στήιον Oi 17 διχονοίᾳ
<δι' ἄγνοϊαν vel καὶ ἀγνοίᾳ> τῆς ci. Mend., sed intellege duces
dissensisse ab Antonii sententia 20 οὔτε Bk., οὐδέ libri
23 Σπωλήτιον Gel., πωλήτιον (πωλίτιον V ex corr. et a) libri

12 de L. Ateio L. f. Capitone cogitat Willems I p. 536
n. 374, sed incertum est

- δῆς τὰς τάφρους προσεσταύρου καὶ ἐδιπλασίαζε τὸ
βάθος καὶ πλάτος ὥς τριάκοντα πόδας ἀμφοτέρω εἶναι,
τό τε περιτείχισμα ὕψου καὶ πύργους ἐπ' αὐτοῦ ξυλ-
5 οὺς· καὶ ἐπάλλξεις τε ἦσαν αὐτῷ πυκναὶ καὶ ἡ ἄλλη
παρασκευὴ πᾶσα διμέτωπος, ἕς τε τοὺς πολιορκουμέ-
νους καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἐπίοι. ἐγίνετο δὲ ταῦτα σὺν 134
πείραις πολλαῖς καὶ μάχαις, ἀκοντίσαι μὲν ἀμεινόνων
ὄντων τῶν Καίσαρος, συμπλέκεσθαι δὲ τῶν Λευκίου
10 μονομάχων· καὶ πολλοὺς ἔκτεινον συμπλεκόμενοι.
- 34 ὥς δὲ ἐξέλτοραστο πάντα τῷ Καίσαρι, λιμὸς ἤπτετο 135
τοῦ Λευκίου, καὶ τὸ κακὸν ἤκμαζεν ἀγρίως ὅτε μηδὲν
αὐτοῦ μηδὲ τῆς πόλεως προπαρεσκευασμένης. ὣν ὁ
Καῖσαρ αἰσθόμενος ἀκριβεστέρας τὰς φυλακὰς ἐποίει.
15 νουμηνίας δὲ ἔτους ἐς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν οὔσης, 136
φυλάξας ὁ Λεύκιος τὴν ἐορτὴν ὥς ἀμελείας τοῖς πολε-
μίοις αἰτίαν ἐξέθορε νυκτὸς ἐπὶ τὰς πύλας αὐτῶν ὥς
διεκπαλῶν αὐτοὺς καὶ στρατιὰν ἐπαξόμενος ἑτέραν·
πολλὴ γὰρ ἦν αὐτῷ πολλαχοῦ. ταχὺ δὲ τοῦ πλησίον 137
20 ἐφεδρεύοντος τέλους καὶ τοῦ Καίσαρος αὐτοῦ σὺν ταῖς
στρατηγίσι σπείραις ἐπιδραμόντων, ὁ Λεύκιος μάλα
προθύμως ἀγωνιζόμενος ἀνεώσθη. τῶν δ' αὐτῶν ἡμε- 138
ρῶν ἐν Ῥώμῃ, τοῦ σίτου τοῖς στρατευομένοις φυλασ-
σομένου, τὸ πλῆθος τῷ πολέμῳ καὶ τῇ νίκῃ φανερώς
25 ἐπηρῶντο καὶ ἐς τὰς οἰκίας ἐστρέχοντες ἐπὶ ἐρευνῇ
σίτου, ὅσα εὗροιεν, ἤρπαζον.
- 35 οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Οὐεντίδιον αἰδούμενοι λιμῷ κά- 139
μνοντα Λεύκιον περιορᾶν, ἐχώρουν ἐς αὐτὸν ἅπαντες, 40 a. C.

1 προσεσταύρου a   3 ἐπ'] ἐξ i   12 ἀγρίως B, ἀθρόως
Vi, dietim C   27 sq. κάμνοντα λιμῷ i

40 a. C.

- βιαζόμενοι τοὺς Καίσαρος πανταχόθεν αὐτοὺς περι-
 140 κειμένους καὶ ἐνοχλοῦντας. ὑπαντώντων δ' αὐτοῖς
 Ἀγρίππου τε καὶ Σαλουιδιηνοῦ μετὰ δυνάμεως ἔτι πλεί-
 ονος, ἔδεισαν, μὴ κνκλωθεῖεν, καὶ ἐς Φουλκίνιον τι
 χωρίον ἐξέκλιναν, ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν σταδίους τῆς 5
 Περυσίας διεσπηγός· ἔνθα αὐτοὺς τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀγρίπ-
 παν περικαθημένων πυρὰ πολλὰ ἤγειραν, σύμβολα τῷ
 141 Λευκίῳ. καὶ γνώμην ἐποιοῦντο Οὐεντίδιος μὲν καὶ
 Ἀσίνιος βαδίζειν καὶ ὡς μαχομένοι, Πλάγκος δὲ ἔσε-
 σθαι μέσους Καίσαρός τε καὶ Ἀγρίππου, χοῆναι δ' 10
 ἔτι καραδοκεῖν τὰ γιγνόμενα· καὶ ἐκράτει λέγων ὁ
 142 Πλάγκος. οἱ δ' ἐν τῇ Περυσίᾳ τὰ μὲν πυρὰ ἰδόντες
 ἤδοντο, τῶν δ' ἀνδρῶν βραδυνόντων εἵκασαν καὶ τούσ-
 δε ἐνοχλεῖσθαι καὶ πανσαμένον τοῦ πυρὸς διεφθάρ-
 143 θαι. ὁ δὲ Λεύκιος τοῦ λιμοῦ πιέζοντος ἐννκτομάχησεν 15
 αὐτῆς ἐκ πρώτης φυλακῆς ἐς ἕω περὶ ἅπαν τὸ περι-
 τείχισμα· καὶ οὐ δυνηθεὶς ἀνέθορεν αὐτῆς ἐς τὴν Περυ-
 σίαν καὶ τὰς ὑπολοίπους συλλογισάμενος τροφὰς ἀπείπε
 δίδοσθαι τοῖς θεράπουσι καὶ ἐφύλασεν αὐτοὺς μηδ'
 ἐκφυγεῖν, ἵνα μὴ γνωριμώτερον γένοιτο τοῖς πολεμίοις 20
 144 τὸ δεινόν. ἡλῶντο οὖν οἱ θεράποντες κατὰ πλῆθος
 καὶ κατέπιπτον ἐν τε αὐτῇ τῇ πόλει καὶ μέχρι τοῦ
 σφετέρου διατειχίσματος, πόαν εἶ τινα εὗροιν ἢ φυλ-
 λάδα χλωράν, νεμόμενοι. καὶ τοὺς ἀποψύχοντας ὁ
 Λεύκιος ἐς τάφρους ἐπιμήκεις κατώρυσσεν, ἵνα μήτε 25

1 τοὺς in B corr., ut videtur, ex τοῦ αὐτοῦς] αὐτὸν ci.
 Musgr., non recte 4 τι] τε i 7 πολλὰ πυρὰ V 9 μαχό-
 μνοι maluit Mend., contra Berg, tiroc. p. 96 sq., diss. p. 57
 17 οὐ] οὐδὲν cum Schw. maluit Mend., ni infinitivus intercidisset
 (possis διακῶσαι vel βιάσασθαι), at Lib. c. 110 extr. legitur οὐκ
 ἦννεν pro οὐδὲν ἦννεν, cf. etiam Boiss. ad Cass. D. fr. 43, 2
 21 ἡλῶντο Bf, ἡλλῶντο, sed altera λ suprascr. a m. 1, V

καιομένων ἐπίδηλον τοῖς ἐχθροῖς γένοιτο, μήτε σηπο-
μένων ἀτμὸς καὶ νόσος.

- 36 ἐπεὶ δὲ οὔτε τοῦ λιμοῦ τι τέλος ἦν οὔτε τῶν θανά- 145
των, ἀχθόμενοι τοῖς γιγνομένοις οἱ ὀπλῖται παρεκάλουν
5 τὸν Λεύκιον αὐθις ἀποπειρᾶσαι τῶν τειχῶν, ὥς δια-
κόψοντες αὐτὰ πάντως. ὃ δὲ τὴν ὁρμὴν ἀποδεξάμενος, 146
“οὐκ ἀξίως”, ἔφη, “πρώην τῆς παρούσης ἀνάγκης ἡγω-
νισάμεθα”, καὶ νῦν ἢ παραδιδόναι σφᾶς ἢ τοῦτο χεῖ-
ρον ἡγουμένους θανάτου μάχεσθαι μέχρι θανάτου.
10 δεξαμένων δὲ προθύμως ἀπάντων καί, ἵνα μή τις ὥς
ἐν νυκτὶ πρόφασις γένοιτο, κατὰ φῶς ἄγειν σφᾶς κε-
λευόντων, ὁ Λεύκιος ἦγε πρὸ ἡμέρας. σίδηρόν τε τειχο- 147
μάχον εἶχον πολὺν καὶ κλίμακας ἐς εἶδη πάντα διε-
σκευασμένας. ἐφέρετο δὲ καὶ τάφρων ἐγχωστήρια ὄργανα
15 καὶ πύργοι πτυκτοί, σανίδας ἐς τὰ τεῖχη μεθιέντες, καὶ
βέλη παντοῖα καὶ λίθοι, καὶ γέρρα τοῖς σκόλοψιν ἐπιρρι-
πτεῖσθαι. προσπεσόντες δὲ μεθ’ ὁρμῆς βιαίου τὴν 148
τάφρον ἐνέχωσαν καὶ τοὺς σταυροὺς ὑπερέβησαν καὶ
τοῖς τείχεσι προσελθόντες οἱ μὲν ὑπώρυσσον, οἱ δὲ
20 τὰς κλίμακας ἐπῆγον, οἱ δὲ τοὺς πύργους· ἐνεχείρουν
τε ὁμοῦ καὶ ἡμύνοντο λίθοις καὶ τοξεύμασι καὶ μολυ-
βδαίναις σὺν πολλῇ θανάτου καταφρονήσει. καὶ τάδε 149
ἐγίγνετο κατὰ μέρη πολλά· ἐπειδὴ δέ τινας ... ἐς πολλὰ

15 πτυκτοὶ af, πηκτοὶ edidit H. Steph. de coniectura

16 λίθους i 20 ἐνεχείρουν Bf, ἐπεχείρουν, ut videtur, ab,
ἐνεχόρουν V, om. C 21 sq. μολιβδαίναις Oi, sed cf. ad I
§ 197 23 lacunam statuit Schw., ni potius τινας delendum
et p. 550, 2 δὴ πον legendum esset, hoc, cum Mend. opinor, im-
probabiliter. Mend. ipse alia haud probabilia temptavit; comma,
quod post πολέμοις p. 550, 1 posuerunt Bk. et Mend., delevi

16 τοῖς σκόλοψιν] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 96
adn. 18 21 sq. μολυβδαίναις] cf. Zangemeister (v. ad IV
§ 358) l. c.

40 a. C.

διαιρουμένοις τοῖς πολεμίοις ἀσθενέστερα πάντα ἦν.
 150 ἔκταθεισῶν δέ που τῶν σανίδων ἐς τὸ τεῖχος, βία τότε 37
 μάλιστα ἐπικίνδυνος ἦν τῶν Λευκιανῶν ἐπὶ ταῖς σανίσιν
 μαχομένων, καὶ βέλη πλάγια πάντοθεν ἦν ἐς αὐτοὺς
 151 καὶ ἀκόντια. ἐβιάσαντο δὲ ὁμῶς καὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐξ- 5
 ἤλαντο ὀλίγοι, καὶ αὐτοῖς εἶποντο ἕτεροι· καὶ τάχα ἄν
 τι ἐξείργαστο αὐτοῖς μετὰ ἀπονοίας, εἰ μὴ, γνωσθέντος
 οὐ πολλὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα μηχανήματα, οἱ ἄριστοι
 τῶν Καίσαρος ἐφεδρειῶν ἀκμηῆτες ἐπήγοντο κεκμηκόσι.
 152 τότε γὰρ δὴ τῶν τειχῶν αὐτοὺς κατήρειψαν καὶ 10
 τὰ μηχανήματα συνέτριψαν καὶ ἔβαλλον ἄνωθεν ἥδη
 σὺν καταφρονήσει. τοῖς δὲ τὰ μὲν ὅπλα καὶ τὰ σώ-
 ματα ὅλα συνεκέκοπτο, καὶ βοή σφᾶς ἐπελελοίπει, παρ-
 153 ἔμενον δ' ὁμῶς τῇ προθυμίᾳ. ὥς δὲ καὶ τὰ νεκρὰ
 τῶν ἐπὶ τοῦ τεύχους ἀνηρημένων ἐσκυλευμένα κάτω 15
 διερριπτεῖτο, τὴν ὕβριν οὐκ ἔφερον, ἀλλὰ ἀνεντρέποντο
 ὑπὸ τῆς ὕψεως, καὶ μικρὸν ἔστησαν ἀποροῦντες ὥσπερ
 154 ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν οἱ διαναπαυόμενοι. ὣδε δὲ
 αὐτοὺς ἔχοντας ἔλεῶν ὁ Λεύκιος ἐκάλει τῇ σάλπιγγι
 ἀναχωρεῖν. ἡσθέντων δὲ τῶν Καίσαρος ἐπὶ τῷδε καὶ 20
 τὰ ὅπλα παταγησάντων οἷον ἐπὶ νίκη, ἐρεθισθέντες οἱ
 τοῦ Λευκίου τὰς κλίμακας αὐτῆς ἀρπάσαντες (οὐ γὰρ
 ἔτι πύργους εἶχον) ἔφερον ἐς τὰ τεῖχη μετὰ ἀπονοίας,
 οὐδὲν ἔτι βλάπτουντες· οὐ γὰρ ἐδύναντο. περιθέων δ'
 αὐτοὺς ὁ Λεύκιος ἐδεῖτο μὴ ψυχομαχεῖν ἔτι καὶ οἰμώ- 25
 ζοντας ἀπῆγεν ἄκοντας.

2 τότε] τε ci. Mend., non recte   3 <τῶν> ἐπὶ ci. Mend.,
 sed cf. ad I § 172   13 ὅλα] simul C, i. e. ἅμα vel ὁμοῦ, quod
 praefererat Krebs, Praepositionsadverb. I p. 43 adn. 1, sine
 causa   βοή] βοή f, πνοή vel βία ci. Musgr.   25 sq. οἰμώ-
 ζοντας ἀπῆγεν ἄκοντας] suspirantes inuitosque a praelio abduxit
 C, unde <καὶ> ἄκοντας fort. scribendum

- 38 τὸ μὲν δὴ τέλος τῆσδε τῆς τειχομαχίας, ἐκθυμοτά- 155
της γενομένης, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα· ὁ δὲ Καῖσαρ, ἵνα
μὴ αὐθις ἐπιτολήσειαν οἱ πολέμιοι τοῖς τεῖχεσι, τὴν
στρατιάν, ὅση τοῖς γιγνομένοις ἐφήδρευε, παρ' αὐτὸ
5 τὸ τεῖχος ἴδρυσε καὶ ἐδίδαξεν ἀναπηδᾶν ἐς τὸ τεῖχος
ἄλλους ἄλλαχού κατὰ σύνθημα σάλπιγγος· συνεχῶς
τε ἀνεπήδων οὐδενὸς ἐπείγοντος, ἵνα διδαχὴ τε σφίσι
καὶ φόβος εἴη τοῖς πολεμοῖσι. ἀθυμία δὲ ἐπεῖχε τοὺς 156
τοῦ Λευκίου, καί, ὅπερ ἐν τοῖς τοιούτοις εἶωθε γίγνε-
10 σθαι, τῆς φυλακῆς οἱ φύλακες ἡμέλουν· ἐκ δὲ τῆς
ἀμελείας αὐτομολλαὶ πολλῶν ἐγίγνοντο, καὶ οὐχ οἱ
ἀφανέστεροι τοῦτο μόνοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡγεμονικῶν
τινες ἔδρων. ἐνεδίδου τε ὁ Λεύκιος ἤδη πρὸς δια- 157
λύσεις ἐλέφ τοσοῦδε πλήθους ἀπολλυμένου, ἐχθρῶν
15 δέ τινων Καίσαρος περὶ σφῶν δεδιότων ἔτι ἐπεῖχεν.
ὥς δὲ ὁ Καῖσαρ ὥφθη τοὺς αὐτομόλους φιλανθρωπῶς 158
ἐκδεχόμενος καὶ πλείων ὁρμὴ πᾶσιν ἐς τὰς διαλύσεις
ἐγίγνετο, δέος ἤπτετο τοῦ Λευκίου, μὴ ἀντιλέγων ἐκ-
39 δοθείη. γενομένης οὖν τινος ἐς τοῦτο πείρας καὶ ἐλπί- 159
20 δος οὐκ ἀηδοῦς, τὸν στρατὸν συναγαγὼν ἔλεξεν ὥδε·
“γνώμη μὲν ἦν μοι τὴν πάτριον ὑμῖν ἀποδοῦναι πολι-
τείαν, ὥ στυρατιῶται, τυραννίδα τὴν τῶν τριῶν ἀν-
δρῶν ἀρχὴν ὀρῶντι καὶ οὐδ', ἐφ' ἣ συνέστη προφάσει,
Κασσίου καὶ Βρούτου τεθνεώτων διαλυθεῖσαν. Λεπί- 160
25 δου γὰρ τὸ μέρος τῆς ἀρχῆς ἀφηρημένου καὶ Ἀντωνίου
πορρωτάτω χρήματα συλλέγοντος, εἰς οὗτος ἅπαντα
πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην διώκει, τὰ δὲ πάτρια Ῥω-
μαίοις πρόσχημα μόνον ἦν καὶ γέλως. ἄπερ ἐγὼ μετα- 161

5 ἐδίδαξαν B 9 ἐν τοῖς τοιούτοις] ἐν τούτοις i 15 <αἰδοῖ>
ἔτι vel sim. ci. Mend., inut.; cave etiam hiatum 22 τῇρ om. b
22 sq. ἀνδρῶν cum V om. Mend. 28 sq. μεταβαλλεῖν (sic) f

40 α. C.

βάλλειν ἐς τὴν ἄνωθεν ἐλευθερίαν τε καὶ δημοκρατίαν
ἐπινοῶν ἡξίουν τῶν ἐπινικίων διαδοθέντων ἐκλυθῆ-
ναι τὴν μοναρχίαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθον, ἐπειρώμην
162 ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς καταναγκάσαι. ὃ δέ με τῷ στρατῷ
διέβαλλε, κωλύειν τὰς κληρουχίας ἐλέω τῶν γεωργῶν· 5
καὶ τὴν διαβολὴν ἐγὼ τήνδε ἡγνόησα ἐπὶ πλεῖστον.
ἀλλ' οὐδὲ ἐπιγνοὺς ἐπίστευσά τινα πιστεύσειν, ὁρῶντα
τοὺς οἰκιστὰς καὶ παρ' ἐμοῦ δεδομένους, οἱ μεριεῖν
163 ἔμελλον ὑμῖν τὰς κληρουχίας. ἀλλὰ ἐδημαργώγησε γάρ
τινας ἢ διαβολή, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὥχοντο πολεμήσον- 10
τες ὑμῖν, ὥς νομίζουσι, σὺν χρόνῳ δ' εἴσονται στρατευ-
164 σάμενοι καθ' αὐτῶν. ὑμῖν δ' ἐγὼ μαρτυρῶ μὲν ἐλο-
μένοις τὰ ἀμείνονα καὶ ὑπὲρ δύναμιν κακοπαθήσασιν,
ἡττήμεθα δὲ οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τοῦ λιμοῦ,
ᾧ δὴ καὶ πρὸς τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ἐγκαταλελείμ- 15
165 μεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ καλῶς εἶχεν ἀγωνίσασθαι μέχρι
τοῦ τελευταίου δαίμονος ὑπὲρ τῆς πατρίδος· καλὸν
γάρ μοι τὸν ἔπαινον ἐπὶ τῇ γνώμῃ καὶ τὸ τέλος ἐποίει·
οὐχ ὑφίσταμαι δὲ δι' ὑμᾶς, οὓς τῆς ἐμῆς προτίθηναι
166 εὐκλείας. πέμψω δὴ πρὸς τὸν κεκρατηκότα καὶ δεή- 20
σομαι ἐμοὶ μὲν ἀντὶ πάντων ὑμῶν εἰς ὃ θέλει κατα-
χρήσασθαι μόνῳ, ὑμῖν δὲ ἀντ' ἐμοῦ ἀμνηστίαν δοῦναι,
πολίταις τε οὓσιν αὐτοῦ καὶ στρατιώταις ποτὲ γενο-
μένοις καὶ οὐδὲ νῦν ἀδικοῦσιν οὐδὲ πολεμήσασιν
ἄνευ καλῆς αἰτίας οὐδὲ ἡσσημένοις πολέμῳ μᾶλλον 25
ἢ λιμῷ”.

7 πιστεύσειν om. af C ὁρῶν iC 8 τοὺς fort. ex prae-
cedenti syllaba τα ortum ci. Mend. coll. § 182, sed articulus ferri
potest 11 δ' εἴσονται V et, o in ras. ex α, B, δεισαντες iC,
sed f² in mg. δὲ εἴδοντες 12 αὐτῶν O, ἐαντοῖς i 15 sq. ἐγκα-
ταλελείμεθα, sed altera μ suprascr., B 21 δ] ὃ τι ci. Nauck
22 δὲ] τὲ V 25 ἡσσημένης B, sed extremæ syllabæ s in ι
correcta et altera s addita neque tamen η in ο mutata est

- 40 ὁ μὲν οὕτως εἶπε καὶ εὐθὺς ἔπεμπε τρεῖς ἐπιλεξά- 167
 μενος ἐκ τῶν ἀρίστων· ἡ δὲ πληθὺς ἀνῳμῶζον, οἱ
 μὲν ἑαυτῶν χάριν, οἱ δὲ τοῦ στρατηγοῦ, γνώμη μὲν
 ὁμοῦ σφίσις ἀρίστου καὶ δημοκρατικοῦ φανέντος, ὑπὸ
 5 δ' ἐσχάτης ἀνάγκης ἡττημένου. οἱ δὲ τρεῖς ἐντυχόν- 168
 τες τῷ Καίσαρι ἀνεμίμνησκον τοῦ γένους τῶν στρατῶν
 ἐνὸς ἑκατέροις ὄντος καὶ στρατειῶν ὁμοῦ γενομένων
 καὶ φιλίας τῶν ἐπιφανῶν καὶ ἀρετῆς προγόνων, οὐκ
 ἐς ἀνῆκεστον τὰς διαφορὰς προαγαρόντων· ὅσα τε εἰ-
 10 κὸς ἦν ἄλλα ἐπαγωγὰ, τούτοις ὅμοια, ἔλεγον. ὁ δὲ 169
 Καῖσαρ εἰδὼς τῶν πολεμίων τοὺς μὲν ἀπειροπολέμους
 ἔτι, τοὺς δὲ κληροῦχους γεγυμνασμένους ἔφη τεχνάζων
 τοῖς ὑπ' Ἀντωνίῳ στρατευσαμένοις διδόναι τὴν ἀμνη-
 στίαν, ὥς χάριν ἐκείνῳ φέρων, τοὺς δ' ἄλλους ἐπι-
 15 τρέπειν σφᾶς ἑαυτῷ προσέτασεν. ταῦτα μὲν εἶπεν 170
 ἄπασιν, ἰδίᾳ δὲ ἓνα τῶν τριῶν ἀπολαβόν, Φούρνιον,
 ἐς μελίζονα φιλανθρωπίαν ἐπήλπισε τοὺς περὶ Λεύκιον
 καὶ τοὺς ἄλλους χωρὶς τῶν ἰδίων ἐχθρῶν ἑαυτοῦ.
- 41 οἷδε οὖν οἱ τοῦ Καίσαρος ἐχθροί, τὴν ἰδίᾳ γενο- 171
 20 μένην ἔντευξιν τοῦ Φουρνίου ὑπονοοῦντες ἐπὶ σφίσι
 γενέσθαι, αὐτόν τε τὸν Φούρνιον ἐλοιδόρουν ἐπαν-
 ελθόντα καὶ τὸν Λεύκιον ἡξίουν ἢ σπονδὰς αὐτίς αἰ-
 τεῖν ὁμοίας ἄπασιν ἢ πολεμεῖν μέχρι θανάτου· οὐ γὰρ
 ἰδιὸν τινι τὸν πόλεμον, ἀλλὰ κοινὸν ὑπὲρ τῆς πατρι-
 25 δος γεγονέναι. καὶ ὁ Λεύκιος ἐπῆγει μὲν ἐλεῶν ἄν- 172
 δρας ὁμοτίμους καὶ πέμψειν ἔλεγεν ἑτέρους, οὐδένα
 δὲ εἰπὼν ἀμείνονα ἔχειν ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἄνευ κήρυκος

5 ἡττωμένον V et, η supra ω add., B 6 τῶν στρατη-
 γῶν b 9 προαγόντων ci. Mend. 15 προστάσσειν vertit C,
 at etiam imperf. bonum 16 in conspectu omnium C, unde
 <ἐν> ἄπασιν ci. Schw., inut. 18 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ V 19 ἰδίαν i

40a. C.

- ἦει, προθεόντων αὐτοῦ δρόμῳ τῶν ἀπαγγελούντων
 173 Καίσαρι κατιέναι Λεύκιον. ὃ δὲ αὐτίκα ὑπήντα. ἐω-
 ρῶντο οὖν ἀλλήλοις ἤδη μετὰ τῶν φίλων καὶ περι-
 φανεῖς ἦσαν ἀπὸ τῶν σημείων καὶ τῆς στολῆς οὗσης
 174 ἐκατέρῳ στρατηγικῆς. καὶ ὁ Λεύκιος ἀποθέμενος τοὺς 5
 φίλους ἦει σὺν δύο ῥαβδούχοις μόνοις, ἐπιδεικνὺς ἅμα
 τὴν γνώμην ἀπὸ τοῦ σχήματος· καὶ ὁ Καῖσαρ συνεῖς
 ἀντεμιμεῖτο ἐς δείγμα καὶ ὅδε τῆς εἰς τὸν Λεύκιον
 175 εὐνοίας ἐσομένης. ὥς δὲ καὶ σπεύδοντα εἶδε τὸν Λεύκιον
 παρελθεῖν ἐς τὸ Καίσαρος χαράκωμα, ἵνα καὶ τῷδε 10
 φαίνοιτο ἐαυτὸν ἐπιτρέπων ἤδη, προλαβὼν ὁ Καῖσαρ
 ἐξῆλθε τοῦ χαράκωματος, ἵνα ἐλεύθερον εἴη τῷ Λευκίῳ
 βουλευέσθαι τε καὶ κρίνειν ἔτι περὶ αὐτοῦ. τοιάδε
 ἀλλήλοις προσιόντες ἀπὸ τε τῆς στολῆς καὶ τῶν σχη- 14
 176 μάτων προαπεδείκνυντο. ὥς δὲ ἐπὶ τὴν τάφρον ἀφ- 42
 ἴκοντο, προσηγόρευσάν τε ἀλλήλους καὶ ὁ Λεύκιος ἔφη·
 “εἰ μὲν ξένος ὢν ἐπολέμησα, ὦ Καῖσαρ, αἰσχρὰν ἂν
 τὴν τοιαύτην ἦσσαν ἡγούμην καὶ αἰσχίονα ἔτι τὴν
 παράδοσιν· καὶ τῆσδε τῆς αἰσχύνης εἶχον ἀπαλλαγὴν
 εὐκόλον παρ’ ἐμαυτοῦ. ἐπεὶ δὲ πόλιν διηνέχθην καὶ 20
 ὁμοτίμῳ καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦμαι
 177 μετὰ τοιαύτῃ προφάσει ὑπὸ τοιοῦδε ἡσσησθαι. καὶ
 τάδε λέγω οὐ παραιτούμενος παθεῖν, ὃ τι θέλοις (διὰ
 γὰρ σοι τοῦτο ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ σὸν ἄνευ σπον-

4 σημείων] ὁμοίων i 5 ἀποθέμενος <τὴν στρατηγικὴν
 στολὴν καὶ ἀποπεμφόμενος> τοὺς φίλους ci. Mend., bene propter
 verba ἀπὸ τοῦ σχήματος (v. 7), sed verbis τὴν στρατηγικὴν στολὴν
 ex usu App. fort. careri potest; pro ἀποπεμφόμενος potuit etiam
 ὑπολιπόμενος, cf. § 187 6 ἅμα] ἄρα ci. Mend. 7 Καῖσαρ]
 καί (in extr. v., omisso σαρ) B 9 καὶ ante σπεύδοντα addidi
 ex B 13 αὐτοῦ, sed corr. ex αὐτοῦ, B(Vi?) 14 sq. τοῦ σχή-
 ματος maluit Mend., non recte, opinor cum Kratt p. 4 17 εἰ μὲν
 <σοι> ξένῳ ὄντι ci. Mend., at cave hiatum 24 σοι B, τοι Vi

δῶν ἰέμην), ἀλλ' ἵνα τοῖς ἄλλοις αἰτήσω συγγνώμην
δικαίαν τε καὶ τοῖς σοῖς πράγμασι συμφέρουσαν. δεῖ 178
δέ με τοῦτο ἐπιδεικνύντα διελεῖν τὸν λόγον ὑπέρ
τε ἐκείνων καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἵνα μόνον ἐμὲ τῶν γεγο-
5 νότων αἴτιον ἐπιγνοῦς εἰς ἐμὲ τὴν ὀργὴν συναγάγῃς.
μὴ νομίσης δὲ ἐλεγχθῆσεσθαι μετὰ παρρησίας (ἄκαιρον
γάρ), ἀλλὰ μετὰ ἀληθείας, ἧς οὐκ ἔνι μοι χωρὶς εἰπεῖν.

43 ἐγὼ τὸν πρὸς σὲ πόλεμον ἡράμην, οὐχ ἵνα σε καθ- 179
ελὼν διαδέξωμαι τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀριστο-
10 κρατίαν ἀναλάβω τῇ πατρίδι, λελυμένην ὑπὸ τῆς τῶν
τριῶν ἀρχῆς, ὥς οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀντείποις· καὶ γὰρ ὅτε
συνίστασθε αὐτήν, ὁμολογοῦντες εἶναι παράνομον, ὥς
ἀναγκαίαν καὶ πρόσκαιρον ἐτίθεσθε, Κασσίου καὶ
Βρούτου περιόντων ἔτι καὶ ὑμῶν ἐκείνοις οὐ δυνα-
15 μένων συναλλαγῆναι. ἀποθανόντων δὲ ἐκείνων, οἱ τὸ 180
τῆς στάσεως κεφάλαιον ἦσαν, καὶ τῶν ὑπολοίπων, εἴ
τινα λείψανα ἔστιν, οὐ τῇ πολιτεῖα πολεμοῦντων, ἀλλὰ
ὑμᾶς δεδιότων, ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ τῆς πενταετίας παρ-
ιούσης, ἀνακῦψαι τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὰ πάτρια ἡξίουν, οὐ
20 προτιμῶν οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἐλπί-
ζων μὲν ἐπανελθόντα πείσειν ἐκόντα, ἐπειγόμενος δὲ
ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς γενέσθαι. καὶ εἰ κατήρξας σύ, μό- 181
νος ἂν καὶ τὴν δόξαν εἶχες. ἐπεὶ δὲ δὴ σε οὐκ ἔπει-
θον, ὥρμην ἐλθὼν ἐπὶ Ῥώμην καὶ ἀναγκάσαι, πολίτης
25 τε ὢν καὶ γνώριμος καὶ ὑπάτος· αἱ μὲν αἰτίαι, δι' ἃς 182
ἐπολέμησα, αὐταὶ μόναι, καὶ οὔτε ὁ ἀδελφὸς οὔτε Μά-

5 ὀργήν] ὀρμήν B   7 noli offendere in collocatione verbi
χωρὶς, cf. Zerdik p. 55   12 <ὅμως> ὥς ci. H. Steph.   13 πρὸς
καιρὸν maluit H. Steph., praeter rem   22 <ταῦτα> γενέσθαι
maluit Mend., cf. ad I § 223   24 Ῥώμην] ῥώμην ci. Musgr.,
quod tamen vix licere cum Mend. puto, cf. § 117   aut καὶ
pro καὶ aut ἀναγκάσειν scribendum ci. Mend., hoc bene

40 a. C.

- νιος οὔτε Φουλβία, οὔτε ἡ κληρουχία τῶν ἐν Φιλίπποις
 πεπολεμηκότων οὔτε ἔλεος τῶν γεωργῶν τὰ κτήματα
 ἀφαιρουμένων, ἐπεὶ καὶ γὰρ τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ τέλεσιν
 οἰκιστὰς ἔδωκα, οἱ τὰ τῶν γεωργῶν ἀφαιρούμενοι τοῖς
 183 στρατευσαμένοις διένεμον. ἀλλὰ με σὺ τήνδε τὴν δια- 5
 βολὴν αὐτοῖς διέβαλλες, τὴν αἵτιαν τοῦ πολέμου μετα-
 φέρων ἐπὶ τὴν κληρουχίαν ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ τῇδε μά-
 λιστα αὐτοὺς ἐλὼν ἐμοῦ κεκράτηκας· ἀνεπέλσθησαν
 γὰρ πολεμεῖσθαί τε ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἀμύνεσθαί με ἀδι-
 184 κοῦντα. τεχνάζειν μὲν δὴ σε ἔδει πολεμοῦντα· νικῇ- 10
 σαντα δέ, εἰ μὲν ἐχθρὸς εἶ τῆς πατρίδος, καὶ μὲ ἡγεῖ-
 σθαι πολέμιον, ἃ ἔδοξα συνοίσειν αὐτῇ, βουληθέντα
 μὲν, οὐ δυνηθέντα δὲ διὰ λιμόν.
 185 λέγω δὲ ταῦτα ἐγὼ ἐργχειρίζων μὲν ἑμαυτόν σοι, 44
 καθάπερ εἶπον, εἰς ὃ τι θέλοις, ὑποδεικνὺς δέ, οἷα καὶ 15
 πρότερον καὶ νῦν ἐφρόνησα περὶ σοῦ καὶ φρονῶν ἔτι
 186 μόνος ἀφικόμην. καὶ περὶ μὲν ἐμοῦ τοσαῦτα· περὶ δὲ
 τῶν φίλων καὶ τοῦ στρατοῦ παντός, εἰ μὲν οὐχ ὑπο-
 πτεύσεις με λέγοντα, συμβουλεύσω τὰ σοὶ μάλιστα ὠφε-
 λιμώτατα, μηδὲν δεινὸν αὐτοὺς ἐργάσασθαι διὰ τὴν 20
 ἐμὴν καὶ σὴν φιλονικίαν, μηδὲ ἄνθρωπον ὄντα καὶ
 τύχῃ χρώμενον, οὐ βεβαίῳ πράγματι, κωλύσαι τοὺς

2 ἔλεος γεωργῶν τῶν τὰ etc. ci. Nauck, sed cf. ad I § 172
 6 διέβαλλες V 8 κεκράτηκασιν iC 9 με <δεῖν> ci. H. Steph.,
 inut. 10 sq. νικῆσαντα] νικῆσαι iC, unde νικῆσας ci. Mend.,
 ita ut ἡγεῖσθαι vice imperativi positum esset 11 sq. lacunam
 statuit Nauck 13 μὲν om. i οὐ δυνηθέντα om. iC
 16 πρότερον ἐφρόνησα περὶ σοῦ καὶ νῦν φρονῶν ἔτι ci. Nauck,
 qua mutatione verborum ambitus deleretur, sed videtur pertinere
 πρότερον ad tempora ante bellum Perusinum, νῦν ad tempora
 belli ipsius, φρονῶν ἔτι ad tempus, quo Lucius cum Octaviano
 agit 19 συμβουλεύω cum i scr. Mend. 21 τὴν ante σὴν
 add. O, del. Mend. 22 κωλύσαι ex κολάσαι corr., ω et ν a
 m. 1 suprascr., O

κινδυνεύειν ἐν τύχαις ἢ χρεαίαις ἐθελήσοντας ποτε ὑπὲρ
 σοῦ, μαθόντας ἐκ τοῦδε τοῦ σοῦ νόμου δυσέλπιστον
 σώζεσθαι μὴ κατορθοῦσιν. εἰ δὲ ὑποπτος ἢ ἄπιστος 187
 ἐχθροῦ πᾶσα συμβουλή, οὐκ ὀκνῶ καὶ παρακαλεῖν σε
 5 μὴ τοὺς φίλους τίνυσθαι τῆς ἐμῆς ἀμαρτίας καὶ τύχης,
 ἀλλ' εἰς ἐμὲ συναγαγεῖν πάντα, τὸν πάντων αἴτιον.
 ἀφ' ἧς δὴ γνώμης αὐτοὺς ὑπελιπόμην, ἵνα μὴ δόξαιμι,
 σοὶ τάδε λέγων ἐκείνων ἀκουόντων, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ
 9 τεχνάζων εἰπεῖν”.

45 τοιαῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ Λευκίου καὶ σιωπήσαντος 188
 ὁ Καῖσαρ ἔλεξεν· “ἄσπονδον μὲν σε κατιόντα πρὸς ἐμὲ
 ὄρων, ὃ Λεύκιε, ὑπήντησα τῶν ἐμῶν ἐρυμάτων ἔτι
 ἐκτὸς ὄντι κατὰ σπουδὴν, ἵνα ἔτι κύριος ὢν σεαυτοῦ
 βουλευόιο καὶ λόγοις καὶ πράττοις, ἃ νομίζεις σοὶ συν-
 15 οίσειν. ἐπεὶ δ', ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀδικεῖν ὁμολογούντων,
 σαυτὸν ἡμῖν ἐπιτρέπεις, οὐδὲν ἔτι δέομαι διελέγχειν,
 ὅσα σὺν τέχνῃ μου κατεψεύσω. ἐξ ἀρχῆς δέ με βλάβειν 189
 ἐλόμενος καὶ νῦν ἔβλαψας. σπονδὰς γάρ μοι τιθέμενος
 ἔτυχες ἂν ἡδίκημένου καὶ νενικηκότος· ἄσπονδον δὲ
 20 σαυτὸν τε καὶ τοὺς φίλους ἐπιτρέπων ἡμῖν καὶ τὸν
 στρατόν, ἀφαιρῇ μὲν πᾶσαν ὀργήν, ἀφαιρῇ δὲ καὶ τὴν
 ἐξουσίαν, ἣν σπενδόμενος ἂν ἔδωκας ὑπ' ἀνάγκης. συμ- 190
 πέπλεκται γὰρ οἷς ἄξιον ὑμᾶς παθεῖν, τὸ προσῆκον
 ὢν ἐμὲ δίκαιόν ἐστι ποιεῖν· ὃ δὴ προτιμήσω διὰ τε

1 ἐθελήσαντάς ποτε i 3 <τὸ> σώζεσθαι ci. Mend., sed
 cf. ad I § 404 5 τίνυσθαι f, τίνυνσθαι ceteri 10 δὲ deleri
 voluit Mend., sed cf. ad I § 37 13 ὄντι Schw., ὄντα Oi, quod
 frustra defendebat Lobeck ad Aiac. 802 p. 291³, de toto loco
 falsa referens (Mend.) 17 βλάβει scr. Mend. (cf. V § 232), contra
 Zerdik p. 59, qui ob hiatum improbat; v. etiam Krüger ad Thuc.
 1, 27, 2 18 μοι om. O 22 ἔδωκας Schw., ἔδωκα libri
 23 sq. τὸ προσῆκον ὢν] susp. Nauck et Mend., iure; τὸ προσῆκον
 del. Musgr., sed tum cum Schw. desiderarem & (vel ἄπερ) pro
 ὢν; fort. scribendum τὸ προσῆκον, ὅπερ ἐμὲ etc.

40 a. C.

τοὺς θεοὺς καὶ δι' ἑμαυτὸν καὶ διὰ σέ, ὦ Λεύκιε, καὶ οὐ ψεύσω σε τῆς προσδοκίας, ἣν ἔχων περὶ ἑμ[αυτ]οῦ κατελήλυθας”.

- 191 ταῦτα μὲν ἔλεξαν ἀλλήλοις, ὥς ἐκ τῶν ὑπομνημά-
των ἦν ἐς τὸ δυνατόν τῆσδε τῆς φωνῆς μεταβαλεῖν 5
τεκμαιρομένῳ τῆς γνώμης τῶν λελεγμένων. καὶ δι-
εκρίθησαν, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐν ἐπαίνῳ καὶ θαύματι τὸν
Λεύκιον ἔχων, οὐδὲν ὥς ἐν συμφοραῖς ἀγεννὲς οὐδ’
ἀσύνητον εἰπόντα, ὁ δὲ Λεύκιος τὸν Καῖσαρα τοῦ τε
ἡθους καὶ βραχυλογίας. οἱ λοιποὶ δ’ ἔτεκμαίροντο 10
τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς ὕψεως ἐκατέρω.
- 192 καὶ ὁ Λεύκιος ἔπεμπε τοὺς χιλιάρχους τὸ σύνθημα 46
τῷ στρατῷ ληψομένους παρὰ τοῦ Καῖσαρος. οἱ δὲ
ἔφερον αὐτῷ τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ, καθὰ καὶ νῦν
ἔθος ἐστὶ τὸν αἰτοῦντα τὸ σύνθημα χιλιάρχον ἐπι- 15
διδόναι τῷ βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ
- 193 παρόντος. οἱ μὲν δὴ τὸ σύνθημα λαβόντες τὰς φυλα-
κὰς ἔτι διὰ χειρὸς εἶχον, οὕτω κελεύσαντος αὐτοῦ
Καῖσαρος, νυκτοφυλακεῖν ἐκατέρους τὰ ἴδια· ἅμα δὲ
ἡμέρᾳ ὁ μὲν Καῖσαρ ἔθνεν, ὁ δὲ Λεύκιος αὐτῷ τὸν 20
στρατὸν ἔπεμπε, τὰ μὲν ὅπλα φέροντα, ἑσκευασμένον
- 194 δ’ ὥς ἐν ὁδοιπορίᾳ. οἱ δὲ τὸν Καῖσαρα πόρρωθεν
ὥς αὐτοκράτορα ἠσπάσαντο καὶ ἔστησαν ἐν μέρει κατὰ
τέλος, οὗ προσέταξεν ὁ Καῖσαρ, ἐφ’ ἑαυτῶν, οἳ τε κλη-
25
- 195 ροῦχοι καὶ οἱ νεοστράτευτοι κεχωρισμένοι. ὁ δὲ Καῖσαρ 25
ἐκτελεσθείσης τῆς θυσίας στεψάμενος δάφνη, συμβόλῳ
- 2 ἐμοῦ Nauck 4 sq. ὑπομνημάτων <τῶν Καῖσαρος> ci.
Mend. (v. etiam Gardthausen, Augustus II, 1 p. 93 adn. 1), sed
Caesaris commentarios intellegendos esse alii negant, cf. Schwartz
ap. Pauly-Wissowa 2, 1 p. 233, Kornemann (v. ad II § 64) p. 650 sq.
10 <τῆς> βραχυλογίας maluit Mend., sed cf. ad I § 351 11 ἐκα-
τέρων ci. Mend., sed cf. ad IV § 273 23 sq. κατὰ τέλη ci. Mend.
26 δάφνη σύμβολον i

νίκης, προυκάθητο ἐπὶ βήματος καὶ προσέταξε μὲν
 ἅπασιν θέσθαι τὰ ὅπλα, ἔνθα εἰστήκεσαν, θεμένων δὲ
 τοὺς κληρούχους ἐκέλευσεν ἐγγυτέρω προσελθεῖν, δι-
 εγνωκὼς ἄρα ὀνειδίσαι τῆς ἀχαριστίας καὶ φοβῆσαι.
 5 προέγνωστο δὲ μέλλων ὧδε ποιήσῃν, καὶ ὁ στρατὸς 196
 ὁ τοῦ Καίσαρος, εἴτε ἐξεπλήθεις, οἷα προδιδάσκονται
 πολλάκις, εἴτε ὑπὸ πάθους ὡς πρὸς οἰκέλους ἄνδρας,
 ἀκρατεῖς τῆς δεδομένης σφίσι τάξεως γενόμενοι, προσ-
 ιοῦσι τοῖς Λευκιανοῖς οἷα συνεστρατευμένοις ποτὲ περι-
 10 χυθέντες ἡσπάζοντο καὶ συνέκλαιον καὶ τὸν Καίσαρα
 ὑπὲρ αὐτῶν παρεκάλουν καὶ οὔτε βοῶντες ἔτι ἐπαύ-
 οντο οὔτε συμπλεκόμενοι, κοινωνοῦντων ἑκατέρους τοῦ
 πάθους ἤδη καὶ τῶν νεοστρατεύτων· οὐδὲ ἦν τι δια-
 47 κειριμένον ἔτι οὐδ' εὐκριτον. ὅθεν οὐδὲ ὁ Καῖσαρ 197
 15 ἔτι τῆς γνώμης ἐκράτει, ἀλλὰ μόλις τὴν βοήν κατα-
 πύσας εἶπε τοῖς ἰδίοις· “ὕμεις μὲν, ὧ συστρατιῶται,
 οὕτως αἰέ μοι προσενήνεχθε ὡς μηδενὸς ἀτυχεῖσθαι παρ’
 ἐμοῦ δύνασθαι· ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν νεοστρατεύτους ὑπ’ 198
 ἀνάγκης ἐστρατεῦσθαι Λευκίῳ νομίζω, τουτωνὶ δὲ τῶν
 20 συνεστρατευμένων τε πολλάκις ὑμῖν καὶ νῦν ὑφ’ ὑμῶν
 σωζομένων ἐπενόουν πνθέσθαι, τί παθόντες ἐξ ἡμῶν
 ἢ τίλος χάριτος οὐκ ἀξιοθέντες ἢ τί μείζον παρ’
 ἑτέρου προσδοκῶντες ἐναντία ὅπλα ἤραντο καὶ ἐμοὶ
 καὶ ὑμῖν καὶ ἑαυτοῖς; ἃ γὰρ ἔκαμνον ἐγώ, πάντα ἦν
 25 ὑπὲρ τῆς κληρουχίας, ἥς τοῦ μέρους καὶ τούτοις μετῆν.
 καὶ εἰ συγχωρεῖτέ μοι, καὶ νῦν πέυσομαι”. οὐκ ἐπι- 199
 τρεπόντων δέ, ἀλλὰ ἀπαύστως παρακαλούντων, “συγ-
 χωρῶ ὑμῖν, ὅσα βούλεσθε”, ἔφη, “καὶ ἀφείσθωσαν ἀπα-

7 πολλάκις <οἱ στρατιῶται> vel sim. ci. Mend., sed facile subauditur ex verbis ὁ στρατὸς 17 εὐτυχεῖσθαι iC 22 sq. παρ’ ἑτέρου] ab aliis C, sed App. in animo habet Lucium 23 καὶ om. Bi, habet V

40 a. C.

- θεῖς τῶν ἡμαρτημένων, ἂν ἐς τὸ μέλλον ὑμῖν ὅμοια
 200 φρονῶσιν". ὑπισχνουμένων δ' ἑκατέρων βοᾷ τε καὶ
 χάριτες ἦσαν ἐς τὸν Καῖσαρα· καὶ τισιν αὐτῶν ἐπ-
 ἔτρεψέ τις καὶ ὑποδέξασθαι, τὸ δὲ πλῆθος ἐκέλευε
 σκηνοῦν, ἔνθα περ εἰστήκεσαν, ἄπωθεν, ἕως ὃ Καῖσαρ 5
 αὐτοῖς πόλεις τε ἐς χειμασίαν καὶ τοὺς ἀπάξοντας ἐς
 τὰς πόλεις δόλη.
- 201 καθεξόμενος δ' ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκάλει τὸν Λεύ- 48
 κιον ἐκ τῆς Περυσίας μετὰ τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων.
 καὶ κατήεσαν πολλοὶ μὲν ἀπὸ τῆς βουλῆς, πολλοὶ δὲ 10
 ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, ἐν ᾧ περ πάντες οἰκτρᾷ
 202 καὶ ὀξείᾳ μεταβολῇ. ἅμα δὲ ἐξήεσαν οὗτοι τῆς Περυ-
 σίας, καὶ φρουρὰ τὴν πόλιν περιέστη. ἐπεὶ δὲ ἀφ-
 ἴκοντο, Λεύκιον μὲν ὃ Καῖσαρ ἑαυτῷ παρεστήσατο,
 τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν οἱ φίλοι Καίσαρος, τοὺς δὲ οἱ 15
 λοχαγοὶ διέλαβον, προδεδιδαγμένοι πάντες ἐς τιμὴν
 203 ἀπάγειν ἅμα καὶ φυλακὴν ἄσημον. τοὺς δὲ Περυσίους
 ἀπὸ τοῦ τεύχους παρακαλοῦντας ἐκέλευσεν ἡκεῖν, ἄνευ
 τῆς βουλῆς μόνης· καὶ ἐλθοῦσι συνέγνω. οἱ δὲ βου-
 λευταὶ τότε μὲν φύλαξι παρεδόθησαν, μετ' οὐ πολὺ 20
 δὲ ἀνηρέθησαν, χωρὶς Αἰμιλίου Λευκίου, ὃς ἐν Ῥώμῃ
 δικάζων ἐπὶ τῇ φόνῳ Γαῖου Καίσαρος τὴν καταδικά-

1 ἂν om. B   5 ἄπωθεν] prius C, unde ἄνωθεν ci. Mend.,
 πρόσθεν Nauck, at illud bene habet, cf. Thuc. 4, 125, 1; 6, 7, 2;
 8, 69, 2 etc., sed comma posui ante ἄπωθεν; ceterum ἀποδεν
 Oi, cf. Rutherford, The new Phrynichus p. 60   6 sq. ἐς τὰς
 πόλεις molesta putavit Mend.   11 sq. aspectu moesto et mise-
 rando ut in subita mutatione persistentes C, unde ci. Mend. ἐν
 ᾧ περ οἰκτρᾷ καὶ <ἐλευσινῇ ὡς ἐν> ὀξείᾳ μεταβολῇ, contra Kratt
 p. 61, iure, ut videtur   13 καὶ om. i   16 προδεδιγμένοι, da
 supra add., B

19 sqq. de aris Perusinis, quae dicuntur, cf. Groebe ap.
 Drumann I² p. 474 sqq.

ζουσαν ἤνεγκε φανερώς καὶ πάντας φέρειν ἐκέλευεν,
 49 ὥς ἐκλυομένους μύσος. τὴν δὲ Περυσίαν αὐτὴν ἐγνώκει 204
 μὲν ὁ Καῖσαρ ἐς διαρπαγὴν ἐπιτρέψαι τῷ στρατῷ,
 Κέστιος δὲ τις αὐτῶν ὑπομαργότερος, ἐν Μακεδονίᾳ
 5 πεπολεμηκῶς καὶ ἐκ τοῦδε Μακεδονικὸν αὐτὸν ὀνο-
 μάζων, ἐνέπρησε τὴν οἰκίαν καὶ ἑαυτὸν ἐς τὸ πῦρ ἐν-
 έβαλε, καὶ ἄνεμοι τὴν φλόγα ὑπολαβόντες περιήνεγκαν
 ἐς ὅλην Περυσίαν, καὶ ἐνεπρήσθη χωρὶς τοῦ Ἡφαι-
 στείου μόνου. τότε μὲν δὴ τῇ Περυσίᾳ τέλος ἦν, 205
 10 δόξαν ἀρχαιότητος ἐχούσῃ καὶ ἀξιώσεως· ὑπὸ γὰρ Τυρ-
 ρηνῶν πάλαι φασὶν αὐτὴν ἐν ταῖς πρώταις δυώδεκα
 πόλεσιν ἐν Ἰταλίᾳ γενέσθαι. διὸ καὶ τὴν Ἥραν ἔσεβον, 206
 οἷα Τυρρηνολ· τότε δὲ ὅσοι τὰ λείψανα τῆς πόλεως
 διέλαχον, τὸν Ἡφαιστον σφίλιν ἔθεντο θεὸν εἶναι
 15 πάτριον ἀντὶ τῆς Ἥρας. τῆς δ' ἐπιούσης ὁ μὲν Καῖσαρ 207
 ἐσπένδετο ἅπασιν, ὁ δὲ στρατὸς οὐκ ἐπαύετο ἐπὶ τισι
 θορυβῶν, ἕως ἀνηρέθησαν· καὶ ἦσαν οἱ μάλιστα Καλ-
 σαρος ἐχθροί, Καννούτιός τε καὶ Γάιος [καὶ] Φλάνιος
 καὶ Κλώδιος ὁ Βιθυνικὸς καὶ ἕτεροι.
 20 τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἦν τῆς ἐν Περυσίᾳ Λευκίου 208
 πολιορκίας, καὶ ὁ πόλεμος ὧδε ἐξελέλυτο, χαλεπώτατός

2 <τὸ> μύσος ci. Mend., fort. recte 4 αὐτῶν] 'noli ἀστῶν
 conicere' (Mend.) 6 οἰκίαν] κίαν, litteris oi, ut videtur, de-
 letis, B 16 sq. θορυβῶν ἐπὶ τισιν V 17 καὶ] οἱ O, quod
 iure fort. retinendum censet Zippel p. 360 18 κανοῦντιος Oi,
 Canutius C, cf. ad III § 167 καὶ del. Gel. φλάβιος Oi,
 Φλάνιος I § 421 et Vat. 141 Hannib. c. 35 21 ὧδε] ὧδε f

11 δυώδεκα] cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 1 p. 280 18 de
 C. Cannutio cogitat Groebe ap. Drumann I² p. 300 adn. 5,
 Cassium D. 48, 14, 4, cum Tiberium intellegeret, erroris arguens;
 de Tiberio cf. ad III § 167 C. Flavium Hemic(illum) intellegit
 Gardthausen, Augustus II, 1 p. 98 adn. 21 19 de L. Clodio
 Bithynico cogitat Borghesi II p. 72 sq., cf. Münzer ap. Pauly-
 Wissowa 4, 1 p. 65 n. 9, p. 76 n. 18

40 a. C.

τε καὶ χρόνιος ἐλπισθεὶς ἔσσεσθαι τῇ Ἰταλίᾳ. καὶ γὰρ 50
 Ἀσίνιος αὐτίκα καὶ Πλάγκος καὶ Οὐεντίδιος καὶ Κράσ-
 σος καὶ Ἀτήιος καὶ ὅσοι τῆσδε τῆς γνώμης ὄντες
 ἕτεροι στρατὸν εἶχον οὐκ εὐκαταφρόνητον, ἀλλ' εἰς τρις-
 καλδεκα τέλη γεγυμνασμένα καὶ ἱππέας ἑξακισχιλίους 5
 ἐπὶ πεντακοσίοις, ἡγούμενοι τὸ κεφάλαιον τοῦ πολέμου
 209 Λεύκιον γερονέναι ἐπὶ θάλασσαν ἦεσαν, ἕτερος ἑτέρας
 ὁδοῦς, οἱ μὲν ἐς Βρεντέσιον, οἱ δ' ἐπὶ Ραβέννης, οἱ
 δ' ἐς Τάραντα καὶ οἱ μὲν ἐς Μοῦρκον ἢ Ἀηνόβαρβον,
 οἱ δὲ ἐς Ἀντώνιον, διωκόντων αὐτοὺς τῶν Καίσαρος 10
 φίλων καὶ σπονδὰς προτεινόντων καὶ οὐκ ἐθέλουσιν
 ἐνοχλούντων τὰ περὶ μάλιστα ὧν δὴ καὶ μόνων Ἀγρόπ-
 πας ἔπεισε μεταθέσθαι δύο τέλη Πλάγκου, ἀποληφθέντα
 210 ἐν Καμερίᾳ. ἔφευγε δὲ καὶ Φουλβία μετὰ τῶν τέκνων
 ἐς Δικαιάρχειαν καὶ ἀπὸ Δικαιαρχείας ἐς τὸ Βρεντέ- 15
 σιον, μετὰ τρισχιλίων ἱππέων, οἱ αὐτῇ παρὰ τῶν στρα-
 211 τηγῶν πομποὶ ἀπεστάλησαν. ἐν δὲ τῷ Βρεντεσίῳ νεῶν
 πέντε μακρῶν ἐκ Μακεδονίας οἱ μεταπέμπτων γενο-
 μένων ἐπιβᾶσα ἀνῆγετο· καὶ αὐτῇ Πλάγκος συνέπλει,
 τὸν ἔτι λοιπὸν αὐτοῦ στρατὸν ἐκλιπὼν ὑπὸ δειλίας· 20
 212 οἱ δὲ Οὐεντίδιον σφῶν εἵλοντο ἄρχειν. Ἀσίνιος δὲ
 Ἀηνοβάρβῳ συνετίθετο φιλίαν εἶναι πρὸς Ἀντώνιον·
 καὶ ἐπέστελλον ἄμφω τάδε τῷ Ἀντωνίῳ καὶ ἀποβάσεις
 αὐτῷ καὶ ἀγορὰν ὥς αὐτίκα ἤξοντι εὐτρέπιζον ἀνὰ
 τὴν Ἰταλίαν.

25

5 τέλη] μέρη i ἑξακισχιλίους] χιλίους vertit C 7 <καθ'>
 ἑτέρας ci. Mend., inut. 12 ὧν δὴ καὶ μόνων] ex his solus C,
 sed μόνων respicit ad τὰ περὶ, cf. § 257 13 ἀποληφθέντα
 VC 20 αὐτοῦ Oi, corr. Mend. 24 εὐτρέπιζον C. Steph.,
 εὐτρέπιζων a, εὐπρέπιζον ceteri

2 sq. de M. Licinio Crasso (cf. II § 165) cogitat Willems
 I p. 535 n. 370 4 sqq. de numero legionum cf. Domaszewski
 (v. ad II § 126) p. 187 adn. 12

51 ἄλλω δ' Ἀντωνίου στρατῷ πολλῷ περὶ Ἄλπεις, οὗ 213
 Φούφιος Καληνὸς ἡγεῖτο, ὁ Καῖσαρ ἐπεβούλευεν, ἥδη
 μὲν τὸν Ἀντώνιον ὑπονοῶν, ἐλπίζων δὲ ἢ φίλῳ ἔτι
 ὄντι φυλάξειν ἢ πολεμοῦντος μεγάλην ἰσχὺν προσλήψε-
 5 σθαι. διαμέλλοντος δὲ ὁμῶς ἔτι αὐτοῦ καὶ τὸ εὐπρε- 214
 πὲς περιορωμένον, ὁ Καληνὸς ἐτελεύτησε· καὶ ὁ Καῖσαρ,
 ὥς ἐς ἀμφοτέρωθεν πρόφασιν εὐρών, ἤει καὶ παρελάμβανε
 τὸν τε στρατὸν καὶ τὴν Κελτικὴν ἐπ' αὐτῷ καὶ Ἰβη-
 ρίαν, καὶ τάσδε οὕσας ὑπὸ Ἀντωνίῳ, Φουφίου τοῦ
 10 παιδὸς Καληνοῦ καταπλεγέντος τε αὐτὸν καὶ παρα-
 δόντος ἅπαντα ἀμαχί.

ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ἐνὶ τῷδε ἔργῳ ἔνδεκα τέλη στρα- 215
 τοῦ καὶ χώρας τοσάσδε λαβὼν τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν
 14 παρέλκε τῆς ἀρχῆς καὶ ἰδίους ἐπιστήσας ἐς Ῥώμην
 52 ἀνέστρεφεν· ὁ δὲ Ἀντώνιος χειμῶνος μὲν ἔτι τοὺς 216
 πρέσβεις κατεῖχε τοὺς ἀπὸ τῶν κληρουχιῶν πρὸς αὐτὸν
 ἐλθόντας, ἔτι ἐπικρύπτων, ἃ ἐφρόνει, ἦρι δ' ἐκ μὲν
 Ἀλεξανδρείας ἐς Τύρον ὤδευεν, ἐκ δὲ Τύρου διαπλέων
 ἐπὶ Κύπρον καὶ Ῥόδον καὶ Ἀσίαν ἤσθητο τῶν ἐν τῇ
 20 Περυσίᾳ γεγονότων καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐμέμφετο καὶ
 Φουλβίαν καὶ μάλιστα πάντων Μάνιον. Φουλβίαν 217
 μὲν οὖν εὗρεν ἐν Ἀθήναις, ἐκ Βρεντεσίου φυγοῦσαν·

1 Ἄλπεις <ὄντι> ci. Mend., sed cf. ad I § 183 2 Φούφιος
 BC, Φούβιος V, φίφιος f, φίφος b, φίλιος a 4 ὄντα b, om. a
 7 ὥς om. a, ἐς om. b 8 sq. καὶ Ἰβηρίαν] κατ' Ἰβηρίαν ci.
 Lange, R. Altert. III² p. 569 adn. 5 (desideraveris <τὴν> κατ'
 Ἰβηρίαν), Galliam Narbonensem recuperaturus, non recte, cf.
 τάσδε οὕσας (v. 9) et χώρας τοσάσδε (v. 13). Error igitur Appiani,
 nisi forte verba eo spectant, quod L. Antonius Calenum Hispaniam
 occupare iusserat, cf. Ganter (v. ad III § 351) diss. p. 67
 adn. 6 9 Φουφίου V, Φουλβίου a 17 ἔτι] εἴτε i

§ 216 sqq. de temporibus harum rerum cf. J. Kromayer, Hermes 29 (1894) p. 556 sqq.

40a. C.

- Ἰουλλίαν δ' αὐτῷ τὴν μητέρα Πομπήιος, ἐς αὐτὸν δια-
 φυγοῦσαν, ἔπεμπεν ἐκ Σικελίας ἐπὶ νεῶν μακρῶν, καὶ
 παρέπεμπον αὐτὴν οἱ τῶν ἀμφὶ τὸν Πομπήιον ἄριστοι,
 Λεύκιός τε Αἰβων, ὁ κηδεστής τοῦ Πομπήιου, καὶ Σα-
 τουρνῖνος καὶ ἕτεροι, ὅσοι χρῆζοντες τῆς Ἀντωνίου 5
 μεγαλοπραγίας ἤξιουν αὐτὸν συναλλαγέντα Πομπήϊω
 218 σύμμαχον ἐπὶ Καίσαρι λαβεῖν Πομπήιον. ὁ δὲ αὐτοῖς
 ἀπεκρίνατο χάριν μὲν ἐπὶ τῇ μητρὶ γιννώσκειν Πομ-
 πήϊω καὶ ἀποτίσειν ἐν χρόνῳ, αὐτὸς δέ, εἰ μὲν πολε-
 μοῖη Καίσαρι, χρήσεσθαι Πομπήϊω συμμάχῳ, εἰ δ' 10
 ἐμμένον τοῖς πρὸς αὐτὸν ὠμολογημένοις ὁ Καῖσαρ,
 πειράσεσθαι καὶ Πομπήιον Καίσαρι συναλλάξαι.
 219 ὁ μὲν ὣδε ἀπεκρίνατο, ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἀπὸ 53
 Κελτῶν ἐπανιῶν ἦσθετο μὲν τῶν ἐς Ἀθήνας διαπεπλευ-
 κότων, τὸ δὲ τῆς ἀποκρίσεως ἀκριβὲς ἄρα οὐκ εἰδὼς 15
 ἐξώτρυνε τοὺς κληροῦχους ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ὥς κατ-
 άγοντα μετὰ τῶν γεωργῶν Πομπήιον, ὧν αὐτοὶ τὰ χωρία
 ἔχουσιν· ἐς γὰρ δὴ Πομπήιον οἱ πλείονες τῶν γεωργῶν
 220 ἐπεφεύγεσαν. καὶ πιθανοῦ τοῦ διερεθίσματος ὄντος,
 οὐδ' ὥς οἱ κληροῦχοι προθύμως ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον 20
 ἐστράτευον· οὕτως ἢ δόξα τῶν ἐν Φιλίπποις γεγονότων
 221 ἐδημαγώγει τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ Καῖσαρ Ἀντωνίου μὲν
 καὶ Πομπήιον καὶ Ἀηνοβάρβον κατὰ πλῆθος ὀπλιτῶν
 ὑπερολίσειν ἐνόμιζεν (ἦρχε γὰρ τελῶν ἐς τότε τεσσαρά-

3 οἱ ante ἄριστοι ponebant Nauck et Mend., sed cf. Krüger
 ad Thuc. 1, 126, 6 7 καίσαρος B, καίσαρα V 9 sq. πολε-
 μῳ i 10 χρήσεσθαι i 11 αὐτὸν Oi, corr. Mend.
 12 πειράσεσθαι b¹ 15 ἀκριβὲς post εἰδὼς V 17 μετὰ O,
 μὲν i τῶν om. a 19 ὑπεφεύγεσαν B 24 ἐνόμιζον Bb

4 sq. est Cn. Sentius Saturninus Vetulo sec. Borghesi II
 p. 275, eius fratrem Gaium, cos. a 735/19, intellegit Kloeveborn
 p. 109 sqq., patrem huius consulis Ribbeck n. 71; v. etiam Prosop.
 imp. rom. III p. 199 n. 293

κοντα πλεόνων), ναῦν δὲ οὐδεμίαν ἔχων οὐδὲ καιρὸν
 ἔς ναυπηγίαν ὠρρώδει, ναῦς ἐκείνων ἐχόντων πεντα-
 κοσίας, μὴ τὴν Ἰταλίαν περιπλέοντες ἔς λιμὸν περι-
 ενέγκαιεν. ὧν ἐνθυμούμενος (ἐλέλεκτο δὲ αὐτῷ περὶ 222
 5 πολλῶν παρθένων ἔς γάμον) ἐπέστελλε Μαικῆνα συν-
 θέσθαι Σκριβωνίᾳ, τῇ Αἰβωνος ἀδελφῇ, τοῦ κηδεύον-
 τος Πομπηίῳ, ἵν' ἔχοι καὶ τήνδε ἀφορμὴν ἔς διαλύσεις,
 εἰ δεήσειεν. καὶ πυθόμενος ὁ Αἰβων ἐπέστελλε τοῖς
 οἰκείοις ἐγγυᾶν αὐτὴν τῷ Καίσαρι προθύμως. ὁ δὲ 223
 10 Καῖσαρ τῶν Ἀντωνίου φίλων καὶ στρατῶν ὅσους
 ὑπώπτενε, διέπεμπεν ἐπὶ προφάσεων ἄλλους ἄλλαχού
 καὶ Λέπιδον ἔς τὴν ἐψηφισμένην αὐτῷ Αἰβύην, ἄγοντα
 54 τῶν Ἀντωνίου τελῶν τὰ ὑποπιότατα ἕξ. Λεύκιον δὲ 224
 καλέσας ἐπήγει μὲν ἔς φιλαδελφίαν, εἰ τῇ Ἀντωνίου
 15 γνώμῃ ὑπομεμενηκῶς ἴδιον τὸ ἀμάρτημα ποιοῖτο, ὠνεί-
 διξε δὲ ἔς ἀχαριστίαν, εἰ τοιούτου τυχὼν αὐτοῦ μηδὲ
 νῦν ὁμολογῶν περὶ Ἀντωνίου, σαφῶς ἤδη καὶ Πομ-
 πηίῳ συνθέσθαι λεγομένου. "ἐγὼ δέ σοι πιστεύων," 225
 ἔφη, "Καληνοῦ τελευτήσαντος τὰ τε ἔθνη τὰ ὑπ' αὐτῷ
 20 καὶ τὸν στρατόν, ἵνα μὴ ἄναρχος εἴη, διὰ τῶν ἐμαν-
 τοῦ φίλων διώκουν Ἀντωνίῳ. ἀλλὰ νῦν ἐκφανεῖσθαι
 τῆς ἐνέδρας ἐκεῖνά τε ἐμαντοῦ πάντα ποιοῦμαι καὶ
 σοὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀπιέναι θέλοντι συγχωρῶ μετὰ
 ἀδελφας". ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, εἴτε πειρώμενος τοῦ 226
 25 Λευκίου, εἴτε τὸ λεχθὲν ἐκπεσεῖν ἐθέλων ἔς τὸν Ἀν-
 τώνιον· ὁ δὲ οἶα καὶ πρότερον εἶπε· "Φουλβίας μὲν
 ἡσθόμην οὔσης μοναρχικῆς, ἐγὼ δὲ συνεχρώμην τοῖς

5 μονικήνα B 11 ἄλλαχοῖ ci. Nauck, sed cf. Blass, Gramm.
 d. neutest. Griech.² p. 62, Rutherford, The new Phrynichus
 p. 114 15 ὑπομεμενηκῶς] ὑπομενηκῶς i, ὑπηρετηκῶς ci. Musgr.,
 ἐπιμεμενηκῶς L. Dindorf, cf. ad IV § 9 ποιεῖτο i 16 αὐτοῦ
 libri praeter b, qui om., corr. Mend.

40 a. C.

τοῦ ἀδελφοῦ στρατοῖς ἐς τὴν ἀπάντων ὑμῶν καθαίρε-
 227 σιν. καὶ νῦν, εἰ μὲν ἐπὶ καταλύσει τῆς μοναρχίας
 ἔρχοιτο ὁ ἀδελφός, καὶ φανερώς καὶ λαθῶν οἰχήσομαι
 πρὸς αὐτόν, ἀγωνιούμενος αὐτῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος
 228 πρὸς σέ, καίπερ ἤδη μοι γενόμενον εὐεργέτην. εἰ δ' 5
 ἐπιλέγοιτο κἀκεῖνος καὶ διακρίνοι τοὺς συμμαοναρχή-
 σοντας αὐτῷ, πολεμήσω σὺν σοὶ πρὸς αὐτόν, ἕως ἄν
 ἡγῶμαι μηδὲ σέ μοναρχίαν καθίστασθαι· τὸ γὰρ τῆς
 229 πατρίδος αἰεὶ προθήσω καὶ χάριτος καὶ γένους". ὧδε
 μὲν ὁ Λεύκιος εἶπεν, ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτόν καὶ τέως ἐν 10
 θαύματι ἄγων οὐκ ἔφη μὲν οὐδὲ βουλόμενον ἐπάξε-
 σθαι κατὰ ἀδελφοῦ, πιστεύσειν δὲ ὡς τοιῷδε ἀνδρὶ
 πᾶσαν Ἰβηρίαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ στρατόν, ὑποστρατη-
 γούντων αὐτῷ τῶν νῦν ἡγουμένων αὐτῆς Πεδουκαίου
 τε καὶ Λευκίου. 15

230 οὕτω μὲν δὴ καὶ Λεύκιον ὁ Καῖσαρ ἀπέπεμπε σὺν
 τιμῇ καὶ διὰ τῶν ὑποστρατηγῶν ἐφύλασσε ἀφανῶς·
 Ἀντώνιος δὲ Φουλβίαν μὲν ἐν Σικυῶνι νοσηλευομένην 55
 ἀπέλιπεν, ἀπὸ δὲ Κερκύρας ἐς τὸν Ἰόνιον ἔπλει, στρατῷ
 μὲν οὐ πολλῷ, ναυσὶ δὲ διακοσίαις, ἃς ἐν Ἀσίᾳ πε- 20
 231 πόλητο. πνυθόμενος δὲ Ἀηρόβαρβον ἀπαντᾶν αὐτῷ
 ναυσὶ καὶ στρατῷ πολλῷ, οὐ δοκοῦντά τισιν οὐδ' ἐπὶ
 ταῖς διαπεμφθείσαις σπονδαῖς εἶναι βέβαιον (ἦν γὰρ

6 sq. συμμαοναρχήσοντας] συμμαχήσοντας V 7 αὐτῷ Oi,
 corr. Nauck 8 ἡγῶμαι Schw., ἐγῶμαι Oi 14 αὐτῇ σπεν-
 δουκαίου i, Speduceo C 15 αὐτ Λευκίου corruptum aut nomen
 gentilicium intercidisse dixit Schw. 16 Λεύκιον] λεύκιος B
 18 μὲν om. V 19 ante ἀπὸ lacunam esse ci. Mend., fort. iure
 κερκύρας V, ut ceteris Emphyl. locis et in Maced. omnes, κερ-
 κύρας Bi, quod redit in Illyr., sed non constanter 21 αὐτῷ
 Oi, corr. Mend.

14 sq. intellegebatur vulgo Sex. Peducaeus (v. II § 197),
 cf. Willems I p. 497 n. 210, sed Quintum intellegit Ganter (v. ad
 III § 351) diss. p. 14 sq.; v. ibid. de Lucio

Ἀηνόβαρβος τῶν κατεγνωσμένων τε ἐκ δίκης ἐπὶ Γαῖῳ
 Καίσαρι φόνου καὶ προγεγραμμένων ἐπὶ τῇ καταδίκη
 καὶ ἐν Φιλίπποις Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι πεπολεμηκό-
 των), ὅμως ἔπλει, πέντε ναυσὶν ἐπιβάς ταῖς ἀρίσταις,
 5 ἵνα φαίνοιτο πιστεύων, καὶ τὰς λοιπὰς ἐκ διαστήματος
 ἔπεσθαι κελεύσας. καθορωμένου δὲ ἤδη τοῦ Ἀηνο- 232
 βάρβου παντὶ τε τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ στόλῳ μετ'
 ὀξείας εἰρεσίας προσπλέοντος, ἔδεισεν ὁ Πλάγκος Ἀν-
 τωνίῳ παρεστῶς καὶ ἐπισχεῖν αὐτὸν ἡξίου τὸν πλοῦν
 10 καὶ προπέμψαι τινὰς ἐς πείραν ὥς πρὸς ἀμφίβολον
 ἄνδρα. ὃ δὲ εἰπὼν αἰρεῖσθαι παρασπονδούμενος ἀπο-
 θανεῖν μᾶλλον ἢ σῶζεσθαι δειλὸς ὄφθεις, ἔπλει. πλη- 233
 σίον τε ἦσαν ἀλλήλων ἤδη, καὶ αἱ ναυαρχίδες ἐκ τῶν
 σημείων ἐφαίνοντο καὶ ἀλλήλαις προσέπλεον· καὶ τῶν
 15 ῥαβδούχων ὁ ἡγούμενος Ἀντωνίῳ, κατὰ τὴν προῶραν,
 ὥσπερ ἔθος ἐστίν, ἐστῶς, εἴτ' ἐκλαθόμενος, ὅτι ἀμφί-
 βολος ἀνὴρ καὶ στρατοῦ κᾶκείνος ἡγούμενος ἰδίου προσ-
 πλέοι, εἴτε ἀπὸ εὐγενεστέρου φρονήματος, ὥς ὑπηκόοις
 ἢ ἐλάσσοσιν ἀνδράσιν ὑπαντῶσι, προσέταξε καθελεῖν
 20 τὸ σημεῖον. οἳ δὲ καθήρουν τε καὶ τὴν ναῦν ἐς τὰ 234
 πλάγια τῆς Ἀντωνίου νεὼς περιέστρεφον. ὥς δὲ καὶ
 συνιδόντες ἀλλήλους ἡσπάσαντο καὶ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ
 Ἀηνοβάρβου τὸν Ἀντώνιον ἡγεμόνα προσεῖπεν, ὁ μὲν
 Πλάγκος ἀνεθάρρει μόλις, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς τὴν ἑαυ-
 25 τοῦ ναῦν τὸν Ἀηνόβαρβον ἀναδεξάμενος ἐς Παλόεντα
 κατέπλευσεν, ἔνθα ἦν Ἀηνοβάρβω καὶ τὸ πεζόν. καὶ
 ὁ Ἀηνόβαρβος τῆς σκηνῆς ἐξίστατο Ἀντωνίῳ.

25 Παλόεντα] 'Valetium' intellexit Freinsh. Suppl. Liv. CXXVII, 16, in Epiro locum quaeavit Mend., 'sive Palaeste fuit sive Πηλώδης λιμὴν'; sed est Pale, insulae Cephalleniae urbs, cf. Ihne VIII p. 191 adn. 1, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 101 adn. 9

40 α. C.

- 235 ἐντεῦθεν ἐπὶ Βρεντεσίου διέπλεον, φυλασσομένου 56
 πρὸς πέντε Καίσαρος τάξεων, καὶ οἱ Βρεντέσιοι τὰς
 πύλας ἀπέκλειον, Ἀγνοβάρβω μὲν ὥς ἐκ πολλοῦ πολε-
 236 μίῳ, Ἀντωνίῳ δὲ ὥς πολέμιον ἐπάγοντι. ὃ δὲ ἀγανα-
 κτῶν καὶ ἡγούμενος εἶναι τάδε καλλωπίσματα, τὸ δ' 5
 ἀληθὲς ἀποκλείεσθαι πρὸς τῶν Καίσαρος φρουρῶν
 γνώμη Καίσαρος, διετάφρυνε τῆς πόλεως τὸν ἰσθμὸν
 237 καὶ ἀπετείχιζεν. ἔστι δ' ἡ πόλις χερρόνησος ἐν μηνοει-
 δεῖ λιμένι, καὶ οὐκ ἦν ἔτι τοῖς ἐξ ἡπείρου προσελθεῖν
 ἀνάντει λόφῳ, διατετημημένῳ τε καὶ διατετειχισμένῳ. ὁ 10
 δὲ Ἀντώνιος καὶ τὸν λιμένα μέγαν ὄντα φρουροῖς
 πυκνοῖς περιεφράξατο καὶ τὰς νήσους τὰς ἐν αὐτῷ.
 ἔς τε τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας περιέπεμπεν, οἷς εἶρητο
 238 τὰ εὐκαιρα καταλαμβάνειν. ἐκέλευε δὲ καὶ Πομπήιον
 ἐπιπλεῖν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ δρᾶν, ὃ τι δύναίτο. ὃ δὲ ἄσμε- 15
 νος αὐτίκα Μηνόδωρον σὺν ναυσὶ πολλαῖς καὶ στρα-
 τοῦ τέσσαρσι τέλεσιν ἐκπέμψας Σαρδῶ Καίσαρος οὔσαν
 καὶ τὰ ἐν αὐτῇ δύο τέλη περιέσπασε, τὴν συμφροσύ-
 239 νην Ἀντωνίου καταπλαγέντας. τῆς δὲ Ἰταλίας Σιποῦντα
 μὲν τῆς Αὔσονίας οἱ τοῦ Ἀντωνίου κατέλαβον, Θουρίους 20
 δὲ καὶ Κωνσεντίαν Πομπήιος ἐπολιόρκει καὶ τὴν χώ-
 ραν ἐπενέμετο τοῖς ἰππεῦσιν.
- 240 ὁ δὲ Καῖσαρ, ὀξείας καὶ πανταχοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως 57
 γενομένης, ἐς μὲν τὴν Αὔσονίδα ἔπεμπεν Ἀγρίππαν,
 ἐπικουρεῖν τοῖς πονουμένοις. καὶ ὁ Ἀγρίππας τοὺς ἐν 25
 ὁδῷ κληρούχους ἤγεν, ἐκ διαστήματος ἐπομένους ὥς

6 πρὸς τῶν Καίσαρος φρουρῶν fort. cum C delendum esse
 ci. Mend. 7 τὸν ἰσθμὸν τῆς πόλεως V 9 τοῖς] τεῖς (sic) B
 14 ἐκέλευον O 19 Σιποῦντα Cluver, Ital. ant. p. 1212, σι-
 γιοῦντα libri, cf. de forma nominis Boiss. ad Cass. D. 48, 27, 5
 20 Αὔσονίδος maluit Mend., cf. § 240. 247 τοῦ cum i om.
 Bk. et Mend. 22 ἐπένεμε i

ἐπὶ Πομπήιον ἰόντας· μαθόντες δὲ Ἀντωνίου γνώμη
 τὰ γιγνόμενα εἶναι, ἀνέστρεφον αὐτίκα διαλανθάνον-
 τες. καὶ τοῦτο μάλιστα κατέπληξε τὸν Καίσαρα. ὁδεύων 241
 δ' ὅμως ἐς τὸ Βρεντέσιον αὐτὸς μεθ' ἑτέρου στρατοῦ,
 5 τοῖς κληρούχοις αὖτις ἐνετύγγανε καὶ μετεδίδασκε καὶ
 τοὺς ὕφ' ἑαυτοῦ συνωκισμένους ἦγεν, αἰδουμένους
 καὶ γνώμην ἐν ἀπορρήτῳ ποιουμένους Ἀντώνιον καὶ
 Καίσαρα συναλλάσσειν, εἰ δ' ὁ Ἀντώνιος ἀπειθῶν
 πολεμοίη, Καίσαρι ἀμύνειν. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν μὲν Κανν- 242
 10 σίῳ τινὰς ἡμέρας ἐνοσηλεύετο, παντὶ δὲ ὢν ἔτι κρεῖσ-
 σων Ἀντωνίου κατὰ τὸ πλῆθος, εὗρε τὸ Βρεντέσιον
 ἀποτετειχισμένον καὶ οὐδὲν ἄλλ' ἢ παρεστρατοπέδευε
 καὶ τοῖς γιγνομένοις ἐφήδρευεν.
 58 ὁ δ' Ἀντώνιος ἐκράτει μὲν τοῖς ὀχυρώμασιν ὥς 243
 15 πολὺν μέλονας ἔχων ἀσφαλῶς ἀπομάχεσθαι, ἐκάλει δὲ
 τὸν στρατὸν ἐκ Μακεδονίας κατὰ σπουδὴν καὶ ἐτέχνα-
 ξεν ἐσπέρας ἀφανῶς ἀνάγεσθαι ναῦς μακράς τε καὶ
 στρογγύλας ἰδιωτικοῦ πλήθους, οἳ μεθ' ἡμέραν ἄλλοι
 μετ' ἄλλους κατέπλεον ὀπλισμένοι καθάπερ ἐκ Μακε-
 20 δονίας ἐπιόντες, ἐφορῶντος αὐτῶν τὸν ἐπὶ πλοῦν τοῦ
 Καίσαρος. ἤδη δ' αὐτῷ καὶ τὰ μηχανήματα γεγένητο,
 καὶ ἐπιχειρήσειν ἔμελλε τοῖς Βρεντεσίοις, ἀχθομένου
 τοῦ Καίσαρος, ὅτι μὴ εἶχεν ἐπαμύνειν. περὶ δὲ ἐσπέραν 244
 ἑκατέροις ἀγγέλλεται Σιποῦντα μὲν Ἀγρίππας ἀνα-
 25 λαβὼν, Πομπήιος δὲ Θουρίων μὲν ἀπεωσμένος, Κωνσεν-

1 malim ἰόντι 10 παντὶ] πάντως ci. Bk., <τῷ> παντὶ
 vel πάντῃ L. Dindorf in Steph. thes. s. v. πᾶς p. 568 11 κατὰ
 τὸ] κατὰ γε ci. Mend., an κατὰ τό <γε>?, certe παντὶ et κατὰ
 τὸ πλῆθος inter se discrepant 15 μέλονας] πλέονας iC
 21 αὐτῷ] αὐτῶν i 24 ἑκατέρῳ maluit Mend., nisi pluralis
 de militibus intellexeretur, cf. ad IV § 273 σιγιοῦντα libri,
 cf. ad § 239 25 sq. κονσεντίαν h. l. O

40 a. C.

τIAN δ' ἔτι περικαθήμενος· ἐφ' οἷς ὁ Ἀντώνιος ἐδυσχέ-
 245 ραινευ. ὥς δὲ καὶ Σερούλλιος ἀπηγγέλθη προσιών τῷ
 Καίσαρι μετὰ χιλλῶν καὶ πεντακοσίων ἱππέων, οὐ κατα-
 σχὼν τῆς ὀρμῆς ὁ Ἀντώνιος εὐθύς ἀπὸ τοῦ δέλπου,
 μεθ' ὧν εὗρεν ἐτοίμων φίλων καὶ ἱππέων τετρακοσίων, 5
 μάλα θρασέως ἐπειχθεὶς ἐπέπεσε τοῖς χιλλοῖς καὶ πεντα-
 κοσίοις εὐναζομένοις ἔτι περὶ πόλιν Ἰρίαν καὶ ἐκπλή-
 ξας ἀμαχεὶ παρέλαβέ τε καὶ αὐτῆς ἡμέρας ἐς τὸ Βρεν-
 τέσιον ἐπανήγαγεν. οὕτω τὸν Ἀντώνιον ὥς ἀμαχον 9
 246 ἐκ τῆς ἐν Φιλλίπποις δόξης ἔτι κατεπεπλήγεσαν. αἱ τε 59
 στρατηγίδες αὐτοῦ τάξεις, ὑπὸ τῆσδε τῆς δόξης ἐπ-
 αιρούμεναι, προσεπέλαζον τῷ χάρακι τῷ Καίσαρος κατὰ
 μέρη καὶ τοὺς συνεστρατευμένους σφίσιν ὠνείδιζον, εἰ
 πολεμήσοντες ἦκοιεν Ἀντωνίῳ τᾷ πάντας αὐτοὺς περι-
 247 σῶσαντι ἐν Φιλλίπποις. τῶν δὲ ἀντεπικαλούντων, ὅτι 15
 αὐτοὶ σφίσιν ἦκουσι πολεμήσοντες, λόγοι συνισταμέ-
 νων ἐγίνοντο, καὶ τὰ ἐγκλήματα ἀλλήλοις προύφερον,
 οἳ μὲν τὴν ἀπόκλεισιν τοῦ Βρεντεσίου καὶ τὴν ἀφαί-
 ρεσιν τοῦ Καληνοῦ στρατοῦ, οἳ δὲ τὴν ἀποτείχισιν τοῦ
 Βρεντεσίου καὶ πολιορκίαν καὶ τὴν τῆς Αὐσονίδος 20
 καταδρομὴν καὶ τὸ συνθέσθαι μὲν Ἀηνοβάρβῳ σφαγεῖ
 Γαῖου Καίσαρος, συνθέσθαι δὲ Πομπηίῳ κοινῷ πολε-
 248 μῶ. καὶ τέλος οἱ τοῦ Καίσαρος τὴν γνώμην σφῶν
 τοῖς ἑτέροις ἀνεκάλυπτον, ὅτι Καίσαρι συνέλθοιεν οὐκ
 ἀμνημονοῦντες Ἀντωνίου τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ διαλλαγὰς 25

3 πεντακοσίων] διακοσίων iC, falso   4 ὀρμῆς] malim cum
 Mend. ὀργῆς   12 τῷ καίσαρος i, τοῦ καίσαρος O   15 ἀν-
 τεπικαλούντων O, unde ἀντεπικαλούντων maluit Mend., cf. ad
 § 263   19 ἀποτείχισιν C. Steph., ἀπόκλεισιν libri   19 sq. τοῦ
 Βρεντεσίου deleri voluit Musgr.   23 ἐς ante τὴν γνώμην add. i

2 est P. Servilius Rullus, cf. Cass. D. 48, 28, 1 (v. Willems I p. 491
 n. 180)   7 Ἰρίαν] cf. Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 884 sq.

ἐπινοοῦντες ἀμφοτέροις ἢ Ἀντώνιον ἀπειθοῦντα καὶ
πολεμοῦντα ἀμυνούμενοι. καὶ τὰδε καὶ αὐτοὶ προσ-
πελάζοντες τοῖς Ἀντωνίου χαρακώμασι προύλεγον.

γιννομένων δὲ τούτων ἀγγέλλεται Φουλβία τεθνε- 249
5 ὤσα, λεγομένη μὲν ἐπὶ ταῖς Ἀντωνίου μέμψεσιν ἀδυ-
μῆσαι καὶ ἐς τὴν νόσον ἐμπεσεῖν, νομιζομένη δὲ καὶ
τὴν νόσον ἐκοῦσα ἐπιτρίψαι διὰ τὴν ὀργὴν Ἀντωνίου·
νοσοῦσάν τε γὰρ αὐτὴν ἀπολελοίπει καὶ οὐδὲ ἀπο-
λείπων ἐωράκει. ἐδόκει δ' ἀμφοτέροις ἐς πολλὰ συν- 250
10 οἴσειν ὁ θάνατος, γυναίου φιλοπράγμονος ἀπηλλαγμέ-
νοις, ἢ διὰ τὸν Κλεοπάτρας ζῆλον ἐξεργάσισε τοσόνδε
πόλεμον. τό γε μὴν πάθος ἀσθενῶς ἤνεγκεν ὁ Ἀντώ-
νιος, ἡγούμενός τι καὶ αἴτιος γεγονέναι.

60 Δεύκιος δὲ ἦν Κοκκήιος ἐκατέρῳ φίλος καὶ ὑπὸ 251
15 Καίσαρος ἐς Φοινίκην τοῦ προτέρου θέρους πρὸς τὸν
Ἀντώνιον ἀπέσταλτο μετὰ Καικίνα, ἐπανιόντος δὲ τοῦ
Καικίνα παρὰ Ἀντωνίῳ κατέμενε. οὗτος τότε ὁ Κοκ- 252
κήιος, τὸν καιρὸν οὐ μεθείς, ὑπεκρίνατο μεταπεμφθῆ-
ναι πρὸς Καίσαρος ἀσπασόμενος αὐτόν. συγχωροῦντος
20 δ' ἀπιέναι τοῦ Ἀντωνίου πειρώμενος ἤρετο, εἴ τι καὶ
αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος ἐπιστέλλει τῷ Καίσαρι, κεκομισμέ-
νος δι' αὐτοῦ Κοκκήλιου γράμματα. καὶ ὁ Ἀντώνιος 253
“νῦν μὲν,” ἔφη, “τί ἂν ἀλλήλοις γράφοιμεν, ὄντες
ἐχθροί, εἰ μὴ κακῶς ἀγορεύοιμεν ἀλλήλους; ἀντέγραψα

1 ἦ] οἱ B   2 καὶ αὐτοὶ] et haec etiam C, unde αὐτὰ ci.
Mend., at iunge καὶ αὐτοὶ cum προσπελάζοντες   6 ἐς τὴν
νόσον] ἐς νόσον ci. Mend., sed cf. § 230 νοσηλενομένην   7 ἐπι-
τρίψαι] ἐπιτρέψαι ci. Cob. p. 229, inut., cf. § 266   8 τε om. V
8 sq. ἀπολείπων] ἀποπλέων ci. Mend., bene   16 sq. et p. 572, 1
Καικίνα Schw., Cecina C, κεκήνα Bbf, κεκίνα a, μαικήνα V
19 ἀσπασόμενος] h. l. lacunam esse ci. Mend., iniuria, opinor

14. est L. Cocceius Nerva cos. suff. a. 715/39, cf. Borghesi
I p. 433 sqq. (= Groag ap. Pauly-Wissowa 4, 1 p. 130 n. 12)

40 a. C.

δὲ τοῖς πάλαι διὰ Καικίνα· καὶ εἰ βούλει, λάβε τὰ
 254 ἀντίγραφα". ὁ μὲν οὕτως ἐπεχλεύασεν, ὁ δὲ Κοκκήσιος
 οὐκ εἶα πῶ τὸν Καίσαρα καλεῖν ἐχθρόν, ἕς τε Λεύκιον
 καὶ τοὺς ἄλλους Ἀντωνίου φίλους τοιόνδε γεγεννημένον.
 255 ὁ δὲ "ἐκ Βρεντεσίου με", φησὶν, "ἀποκλείων καὶ τὰ 5
 ἐμὰ ἔθνη καὶ τὸν Καληνοῦ στρατὸν ἀφαιρούμενος ἔτι
 τοῖς φίλοις ἐστὶν εὖνους μόνοις· οὐδὲ τοὺς φίλους
 ἐμοὶ περισώζειν ἔοικεν, ἀλλὰ ταῖς εὐεργεσίαις ἐχθρο-
 ποιεῖν". καὶ ὁ Κοκκήσιος, ὃ μὲν ἐπεμέμφετο μαθὼν,
 οὐδὲν δὲ ἔτι ὀξυτέραν φύσιν ἐπερεθίσας, ὥχeto πρὸς 10
 256 τὸν Καίσαρα. ὁ δὲ αὐτὸν ἰδὼν ἐν θαύματι ἐποιεῖτο, 61
 ὅτι μὴ θᾶσσον ἔλθοι· "οὐ γάρ", ἔφη, "καὶ τὸν σὸν
 ἀδελφόν, ἴν' ἐχθρὸς ἦς μοι, περιέσωσα". ὁ δὲ "πῶς",
 ἔφη, "τοὺς μὲν ἐχθροὺς φίλους ποιῇ, τοὺς δὲ φίλους
 ἐχθροὺς ἀποκαλεῖς τε καὶ τὸν στρατὸν ἀφαιρῇ καὶ τὰ 15
 257 ἔθνη"; καὶ ὁ Καίσαρ "οὐ γάρ", ἔφη, "Καληνοῦ τελευ-
 τήσαντος ἐχρῆν ἐπὶ μειρακίῳ τῷ Καληνοῦ παιδί γε-
 σθαι τοσαύτας ἀφορμὰς, ἀπόντος ἔτι Ἀντωνίου· αἷς
 καὶ Λεύκιος ἐπαρθεῖς ἐμάνη, καὶ Ἀσίνιος καὶ Ἀηνό-
 βαρβος γειτονεύοντες ἐχρῶντο καθ' ἡμῶν. ἐπεὶ καὶ 20

5 ὁ δὲ etc.] *tum ille qui e Brundisio inquit me excluserit*
 C, unde <ὁ> ἐκ Br. ci. Mend., ἐμὲ quoque proponens pro με,
 at C aliter vertere non potuit, cf. Zerdik p. 60, qui etiam in
 hiatus offendit; praeter <ὁ> ἐκ pro ἔτι v. 6 εἰ τι voluit Fennema,
 Quaest. Parthicae, diss. Lugd. Bat. 1882, p. 117, comma ponens
 post μόνοις v. 7 13 περιέσωσα ante ἴν' coll. V 14 ποιῇ —
 15 ἐχθροὺς om. iC 16 οὐ] ἦ ci. Musgr. 19 sq. ante
 ἐπαρθεῖς itemque cum Schw. post ἐχρῶντο ex C, qui vertit
desacuiret et uterentur, <ἄν> add. Mend., at ἐμάνη spectare
 videtur ad bellum Perusinum et ἐχρῶντο intellego 'uti cona-
 bantur' 19 ἐπαρθεῖς O, irritatus C, ἀνισθεῖς af, ἀνισθεῖς b;
 ἄν αὐθις ci. Musgr., <ἄν αὐθις> ἐπαρθεῖς maluit Mend.

12 sq. τὸν σὸν ἀδελφόν] est M. Cocceius Nerva, L. Antonii
 proquaestor, cf. Borghesi I p. 435 sq. (= Groag ap. Pauly-Wis-
 sowa 4, 1 p. 131 n. 13)

τὰ Πλάγκον τέλη κατὰ σπουδὴν κατέλαβον, ἵνα μὴ
οἴχοιτο πρὸς Πομπήιον· οἱ γοῦν ἰππεῖς αὐτῶν διέπλευ-
σαν ἐς Σικελίαν". καὶ ὁ Κορκήσιος "ἐτέρως", ἔφη, "τάδε 258
λογοποιούμενα οὐδὲ Ἀντώνιος ἐπίστευεν, ἕως [ἂν] ἀπ-
5 ἐκλείσθη τοῦ Βρεντεσίου καθάπερ πολέμιος". καὶ ὁ 259
Καῖσαρ οὐδὲν μὲν αὐτὸς ἔφη περὶ τοῦδε προστάξει
(οὐδὲ γὰρ προμαθεῖν προσπλέοντα οὐδ' ἀφικέσθαι
μετὰ πολεμίων προσδοκῆσαι), Βρεντεσίους δὲ αὐτοῦς
καὶ τὸν ὑπολελειμμένον αὐτοῖς διὰ τὰς Ἀγνοβάρβου
10 καταδρομὰς ταξίαρχον αὐτοκελεύστους ἀποκλείσαι τὸν
Ἀντώνιον, συνθήμενον μὲν ἐχθρῷ κοινῷ Πομπηίῳ,
ἐπαγαγόντα δὲ Ἀγνοβάρβου φονεὰ τοῦ ἐμοῦ πατρός,
ψήφῳ καὶ κρίσει καὶ προγραφῇ κατεγνωσμένον καὶ
πολιορκήσαντα μὲν τὸ Βρεντέσιον μετὰ Φιλίππους,
15 πολιορκοῦντα δὲ ἔτι τὸν Ἰόνιον ἐν κύκλῳ, ἐμπρήσαντα
62 δὲ τὰς ἐμὰς ναῦς καὶ τὴν Ἰταλίαν λεηλατήσαντα. ὁ δὲ 260
"σπένδεσθαι μὲν", ἔφη, "συνεχωρήσατε ἀλλήλοις, πρὸς
οὓς ἂν ἐθέλητε· καὶ οὐθενὶ τῶν ἀνδροφόνων Ἀντώ-
νιος ἐσπέισατο, οὐδὲν ἔλασσον ἢ αὐτὸς σὺ τὸν σὸν
20 πατέρα τιμῶν. Ἀγνοβάρβος δὲ οὐκ ἔστι τῶν ἀνδρο- 261
φόνων, ἢ δὲ ψῆφος αὐτῷ κατ' ὀργὴν ἐπῆκται· οὐδὲ
γὰρ τῆς βουλῆς πῶ τότε μετεῖχεν. εἰ δ' ὥς φίλῳ Βρού-
του μὴ συγγνωῖναι νομίζοιμεν, οὐκ ἂν φθάνοιμεν ὀλί-
γον δεῖν ἅπασι χαλεπαίνοντες; Πομπηίῳ δὲ οὐ συν- 262

1 μὴ] μοι, ut videtur, ab 4 ad λογοποιούμενα desideravit
Mend. verbum finitum, inut. ἂν deleui, ἄρα scr. Mend., νῦν
Bk. 7 ἀφίξεσθαι maluit Mend., <ἂν> ἀφικέσθαι Nauck
15 πολιορκοῦντα] depraedantem C, unde πορθεῖντα ci. Mend.,
sed cf. Kratt p. 31 21 ἢ δέ] οὐδὲ iC 22 οὐδ' ante εἰ δ'
add. i 24 interrogandi signum posuit Mend.

22 τῆς βουλῆς] senatum intellegunt Willems I p. 609 alique,
consilium coniurationis Kloeveborn p. 92, non recte

40 α. C.

ἐθέτο μὲν συμμαχήσειν ὁ Ἀντώνιος, πολεμούμενος δ'
 ὑπὸ σοῦ προσλήψεσθαι σύμμαχον ἢ καὶ σοὶ συναλλά-
 ξειν, οὐδὲν ἀνῆκεστον οὐδ' ἐκείνον εἰργασμένον. σὺ
 δὲ καὶ τῶνδε τὴν αἰτίαν ἔχεις· εἰ γὰρ οὐκ ἐπολεμήθη
 κατὰ τὴν Ἰταλίαν, οὐδ' ἂν οὔτοι πρεσβεύεσθαι ταῦτα 5
 263 πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐθάρρουν". καὶ ὁ Καῖσαρ ἔτι ἐπι-
 καλῶν "τὴν μὲν Ἰταλίαν", ἔφη, "κἀμὲ σὺν αὐτῇ, Μά-
 νιος καὶ Φουλβία καὶ Λεύκιος ἐπολέμουν· ὁ δὲ Πομ-
 πῆιος οὐ πρότερον, ἀλλὰ νῦν Ἀντωνίῳ θαρρῶν ἐπι-
 264 βέβηκε τῆς παραλλού". καὶ ὁ Κοκκήσιος "οὐκ Ἀντωνίῳ 10
 θαρρῶν", εἶπεν, "ἀλλὰ ὑπ' Ἀντωνίου πεμφθείς. οὐ γὰρ
 ἐπικρύψω σε, ὅτι καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐπιδραμεῖται
 ναυτικῶ πολλῶ ναυτικὸν οὐκ ἔχουσιν, εἰ μὴ διαλύ-
 265 σεσθε ὑμεῖς". ὁ δὲ Καῖσαρ (οὐ γὰρ ἀμελῶς ἤκουσε
 τοῦ τεχνάσματος) ἐπισχὼν ὀλίγον εἶπεν· "ἀλλ' οὐ χαι- 15
 ρήσει Πομπῆιος, κακὸς κακῶς καὶ νῦν ἐκ Θουρίων
 266 ἔξελαθείς". καὶ ὁ Κοκκήσιος τὰ ἀμφίλογα πάντα κατ-
 ιδὼν ἐπῆγε τὸν Φουλβίας θάνατον καὶ τρόπον αὐτοῦ,
 ὅτι πρὸς τὴν ὀργὴν Ἀντωνίου δυσχεράναςά τε νοσή-
 σαιε καὶ τὴν νόσον ἐπιτρέψειεν ὑπὸ τῆς δυσθυμίας, 20
 οὐκ ἰδόντος αὐτὴν οὐδὲ νοσοῦσαν Ἀντωνίου, ὥς αἴτιον
 τῇ γυναικὶ θανάτου γενόμενον· ἐκποδὼν δὲ κἀκείνης
 γενομένης, οὐδενὸς ὑμῖν ἐνδεῖν ἔτι ἔφη "πρὸς ἀλλή-
 λους πλὴν ἀληθεῦσαι, περὶ ὧν ὑπενόησατε".

6 sq. ἐπεγκαλῶν O, unde ἐγκαλῶν maluit Mend., cf. ad § 247
 7 τὴν — αὐτῇ] Mend. corrupta putavit, nisi forte scribendum
 esset ἐξεπολέμουν pro ἐπολέμουν (v. 8), cf. ad III § 220 18 <τὸν>
 τρόπον ci. Mend., cf. ad I § 351 19 sq. τε νοσήσειε] νοσήσειέ τε
 ci. Mend., probabiliter 20 ἐπιτρέψειεν] ἐπιτρέψειεν ci. Cob.
 p. 229, cf. § 249 22 γενόμενον] γενέσθαι scribendum aut
 lacunam statuendam ci. Mend., illud probabiliter. Kratt p. 8
 γενόμενον retinet, vix recte 23 ἐνδεῖ scr. Bk., praeter rem, cf.
 Kratt p. 47, Zerdik p. 63

63 οὕτω καθομιλῶν τὸν Καίσαρα ὁ Κοκκήσιος ἐκείνην 267
 τε τὴν ἡμέραν ἐξενίξετο παρ' αὐτῷ καὶ ἐδεῖτο ἐπιστεῖ-
 λαί τι τῷ Ἀντωνίῳ, νεώτερον ὄντα πρεσβυτέρῳ. ὃ δὲ
 πολεμοῦντι μὲν ἔτι οὐκ ἔφη γράψειν· οὐδὲ γὰρ ἐκεί-
 5 νον· μέμψασθαι δ' αὐτοῦ τῇ μητρὶ, ὅτι συγγενὴς οὖσα
 καὶ προτιμηθεῖσα ἐκ πάντων ὑφ' αὐτοῦ, φύγοι τὴν
 Ἰταλίαν καθάπερ οὐ τευξομένη πάντων ὥς παρ' υἱοῦ.
 ὧδε μὲν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐτέχναζε καὶ ἐπέστελλε τῇ 268
 Ἰουλίᾳ. ἐξιώντι δὲ τοῦ στρατοπέδου τῷ Κοκκήσιῳ πολλοὶ
 10 τῶν ταξιαρχῶν τὴν γνώμην ἐξέφερον τοῦ στρατοῦ.
 ὃ δὲ καὶ τᾶλλα καὶ τόδε αὐτὸ τῷ Ἀντωνίῳ μετ-
 ἔφερεν, ἵνα εἰδείῃ πολεμήσοντας οὐ συντιθεμένῳ. συν- 269
 εβούλευεν οὖν Πομπήιον μὲν ἐς Σικελλίαν ἐξ ὧν ἐπόρθει
 μετακαλεῖν, Ἀγνόβαρβον δέ ποι πέμπειν, ἕως αἱ συν-
 15 θῇκαι γένοιτο. παρακαλούσης δὲ καὶ τῆς μητρὸς ἐς 270
 ταῦτα τὸν Ἀντώνιον (γένει γὰρ ἦν ἐκ τῶν Ἰουλίων),
 ἡσχύνετο Ἀντώνιος, εἰ μὴ γενομένων τῶν συμβάσεων
 τὸν Πομπήιον αὐτῷ ἐς συμμαχίαν καλοίῃ. τῆς δὲ μη- 271
 τρὸς οὐκ ἀπελπιζούσης αὐτὰς ἔσεσθαι καὶ Κοκκήσιου
 20 ἰσχυριζομένου τε περὶ αὐτῶν καὶ ἐλπιζομένου τι πλέον
 εἰδέναι, ὁ Ἀντώνιος ἐνεδίδου καὶ τὸν Πομπήιον ἀνα-
 χωρεῖν ἐκέλευεν ἐς Σικελλίαν, ὥς ἐπιμελησόμενος τῶν
 συγκειμένων, καὶ Ἀγνόβαρβον ἐπεμπεν ἡγρεῖσθαι Βι-
 θυνίας.

5 μέμψασθαι i 6 ὑφ' αὐτοῦ cum C scr. Mend., ὑπ' αὐτοῦ
 Oi 10 multi ex praefectis et ordinum primoribus C (item ταξι-
 αρχῶν, καὶ τὴν γνώμην hab. A ex errore), unde πολλοὶ τῶν ἡγε-
 μόνων καὶ ταξιαρχῶν καὶ τὴν γνώμην ci. Schw. et πολλοὶ τῶν ταξι-
 αρχῶν καὶ ἡγεμόνων τὴν γνώμην Mend.; ceterum ταξιαρχῶν
 Oi 22 ἐπιμελησόμενος <αὐτὸς> malim cum Mend.

40a. C.

- 272 ὧν ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Καίσαρος αἰσθανόμενοι πρό- 64
 σβεις εἶλοντο τοὺς αὐτοὺς ἐς ἀμφοτέρους, οἱ τὰ μὲν
 ἐγκλήματα αὐτῶν ἐπέσχον ὥς οὐ κρῖναι σφίσιν, ἀλλὰ
 διαλλάξαι μόνον ἡρημένοι, σφίσι δ' αὐτοῖς προσελόμε-
 νοι Κοκκήιον μὲν ὥς οἰκεῖον ἀμφοῖν, ἐκ δὲ τῶν Ἀν- 5
 τωνίου Πολλῶνα καὶ Μαικήναν ἐκ τῶν Καίσαρος,
 ἔγνωσαν Καίσαρι καὶ Ἀντωνίῳ πρὸς ἀλλήλους ἀμνη-
 στίαν εἶναι τῶν γεγονότων καὶ φιλίαν ἐς τὸ μέλλον.
 273 ὑπογύως δὲ Μαρκέλλου τεθνεῶτος, ὃς τὴν ἀδελφὴν
 Καίσαρος εἶχεν Ὀκταουίαν, ἐδικαλουν οἱ διαλλακταὶ τὴν 10
 Ὀκταουίαν Ἀντωνίῳ τὸν Καίσαρα ἐγγυῆσαι. καὶ ὁ μὲν
 αὐτίκα ἐνηγγύα, καὶ ἡσπάζοντο ἀλλήλους, καὶ βοαὶ παρὰ
 τοῦ στρατοῦ καὶ εὐφημίαι πρὸς ἐκάτερον αὐτῶν ἦσαν
 ἅπανστοι δι' ὅλης τε τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ τὴν νύκτα 14
 274 πᾶσαν· ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος τὴν Ῥωμαίων 65
 αὐτίς ἀρχὴν ἐφ' ἑαυτῶν ἐμερίσαντο ἅπασαν, ὅρον μὲν
 εἶναι σφίσι Σκόδραν πόλιν τῆς Ἰλλυρίδος, ἐν μέσῳ
 τοῦ Ἰονίου μυχοῦ μάλιστα δοκοῦσαν εἶναι, ταύτης δ'
 ἔχειν τὰ μὲν πρὸς ἑὸν πάντα τὸν Ἀντώνιον ἔθνη τε
 καὶ νήσους ἕως ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην ἄνω, τὰ δὲ 20
 ἐς δύσιν τὸν Καίσαρα μέχρι ὠκεανοῦ. Λιβύης δὲ Λέ-
 275 πιδον ἄρχειν, καθὰ Καῖσαρ ἐδεδώκει. πολεμεῖν δὲ
 Πομπηίῳ μὲν Καίσαρα, εἰ μὴ τι συμβαίνοι, Παρθυ-

2 ἐς om. V   3 ἐπέσχον] οὐκ εἶων ἐξελέγχειν οἱ φίλοι τὴν
 πρόφασιν Plut. Ant. c. 30   5 οἰκεῖον scripsi, κοινὸν Oī, com-
 mune utriusque amicū C, κοινὸν ἀμφοῖν <φίλον> ci. Mend.
 6 μουκήναν B (κ corr. ex μ)   9 μαρκέλλου δὲ ὑπογύως V, quod
 prob. Mend.   12 ἡγγύα scr. Mend., cf. ad II § 50   17 Σκό-
 δραν πόλιν Palmerius, κοδρόπολιν libri   20 τὸν ante ποταμὸν
 add. i, cf. ad II § 631   23 *ni una convenirent* C, i. e. εἰ μὴ
 τι συμβαίνοιεν

αίοις δὲ Ἀντώνιον, ἀμυνόμενον τῆς ἐς Κράσσον παρα-
σπονδῆσεως. Ἀηνοβάρβω δ' εἶναι πρὸς Καίσαρα συμ-
βάσεις τὰς πρὸς Ἀντώνιον γενομένας. στρατὸν δὲ ἐκ
τῆς Ἰταλίας προσκαταλέγειν ἀκωλύτως ἴσον ἐκάτερον.

5 αἷδε μὲν ἦσαν αἱ τελευταῖαι Καίσαρι τε καὶ Ἀντω- 276

νίῳ γενόμεναι συμβάσεις. καὶ εὐθὺς ἐς τὰ ἐπείγοντα
τοὺς φίλους ἐκάτερος αὐτῶν περιέπεμπεν, Οὐεντίδιον
μὲν ἐς τὴν Ἀσίαν Ἀντώνιος, ἀναστέλλειν Παρθυαίους
τε καὶ Λαβιηνὸν τὸν Λαβιηνοῦ, μετὰ τῶν Παρθυαίων

10 ἐν ταῖσδε ταῖς ἀσχολίαις Συρίαν τε καὶ τὰ μέχρι τῆς
Ἰωνίας ἐπιδραμόντα. ἃ μὲν δὴ Λαβιηνός τε καὶ Παρ-
θυαῖοι δράσαντες ἔπαθον, ἡ Παρθυικὴ δηλώσει γραφή·

66 Ἐλενον δὲ στρατηγὸν Καίσαρος, σὺν ὁρμῇ κατασχόντα 277

Σαρδοῦς, αὐτίς ἐξέβαλε τῆς Σαρδοῦς Μηνόδαρος ὁ

15 Πομπηίου, καὶ τῷδε μάλιστα χαλεπαίνων ὁ Καῖσαρ οὐκ
ἐδέχετο τὰς πείρας Ἀντωνίου συνάγοντος αὐτῷ Πομ-
πήιον. ἐς δὲ Ῥώμην παρελθόντες ἐτέλουν τοὺς γάμους. 278

καὶ ὁ Ἀντώνιος Μάνιον μὲν ἔκτεινεν ὡς ἐρεθίσαντά
τε Φουλβίαν ἐπὶ διαβολῇ Κλεοπάτρας καὶ τοσῶνδε

20 αἷτιον γενόμενον, Καῖσαρι δὲ ἐνέφηγε Σαλουιδιηνόν,
τὸν ἡγούμενον τῷ Καίσαρι τοῦ περὶ Ῥοδανὸν στρατοῦ,
ἀπόστασιν ἰδίᾳ βουλευῆσαι καὶ οἱ περὶ τοῦδε προσ-
πέμψαι περικαθημένῳ τὸ Βρεντέσιον. καὶ ὁ μὲν τόδε 279

ἔξεῖπεν οὐ πρὸς πάντων ἐπαινούμενον, εὐφυῆς ὢν
25 ἄρα καὶ ταχὺς ἐς εὐνοίαν· ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτίκα τὸν
Σαλουιδιηνὸν ἐκάλει κατὰ σπονδὴν, ὡς ἐπὶ δὴ τι μό-

1 ἀμυνόμενον ci. Mend., cf. praef.

4 ἴσον ἀκωλύτως V

12 ἔδρασαν τε καὶ ἔπαθον ci. Mend.

Παρθυικὴ maluit Schw.,

cf. ad § 39 22 ἰδίον b

24 ἐπαινούμενος malim cum Schw.,

contra Kratt p. 8

6 εὐθὺς] cf. Bürecklein, Quellen u. Chronologie der röm.-
parth. Feldzüge 713—18 p. 51 sqq.

40 α. C.

νου χορήζων καὶ εὐθὺς ἐκπέμψων αὐτοῖς ἐς τὸν στρατόν, καὶ ἐλθόντα ἔκτεινε διελέγξας καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ στρατὸν ὡς ὑποπτον ὄντα ἔχειν ἔδωκεν Ἀντωνίῳ.

- 280 Ῥωμαίους δ' ὁ λιμὸς ἐπέλεξεν, οὔτε τῶν ἐφ' ὧν ἐμ- 67
 πόρων ἐπιπλεόντων δέει Πομπηίου καὶ Σικελίας, οὔτε 5
 τῶν ἐκ δύσεως διὰ Σαρδῶ καὶ Κύρνον ἐχομένας ὑπὸ
 τῶν Πομπηίου, οὔτ' ἐκ τῆς περαιᾶς Αἰβύης διὰ τοὺς
 281 αὐτοὺς ἐκατέρωθεν ναυκρατοῦντας. ἐπετετίμητο δὴ
 πάντα, καὶ τῶνδε τὴν αἰτίαν ἐς τὴν ἔριν τῶν ἡγεμό-
 νων ἀναφέροντες ἐβλασφήμουν αὐτοὺς καὶ ἐς διαλύσεις 10
 πρὸς Πομπήιον ἐπέσπερχον. οὐκ ἐνδιδόντος δὲ τοῦ
 Καίσαρος οὐδ' ὥς, ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν ἡξίου ταχύνειν
 282 γε τὸν πόλεμον διὰ τὴν ἀπορίαν. χρημάτων δ' ἐς αὐ-
 τὸν οὐκ ὄντων προυτέθη διάγραμμα, εἰσφέρειν ἐπὶ
 μὲν τοῖς θεράπουσι τοὺς κεκτημένους ὑπὲρ ἐκάστου 15
 τὸ ἥμισυ τῶν πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν ὠρισμένων
 ἐς τὸν πόλεμον τὸν Κασσίλου τε καὶ Βρούτου, ἐσφέ-
 ρειν δὲ καὶ μοῖραν τοὺς ἐκ διαθήκης τι καρπου-
 283 μένους. τοῦτο τὸ γράμμα σὺν ὀρμῇ μανιώδει καθεῖλεν
 ὁ δῆμος ἀγανακτῶν, εἰ τὰ κοινὰ ταμιεῖα κεκενωκότες 20
 καὶ τὰ ἔθνη σεσυληκότες καὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτὴν ἐσφο-
 ραῖς καὶ τέλεσι καὶ δημεύσεσι καταβαρῆσαντες οὐκ
 ἐς πολέμους οὐδ' ἐς ἐπικτήτον ἀρχήν, ἀλλ' ἐς ἰδίους
 ἐχθροὺς ὑπὲρ οἰκείας δυναστείας, ὑπὲρ ἧς δὴ καὶ προ-
 γραφὰς καὶ σφαγὰς καὶ λιμὸν ἐκ τῶνδε πανώδυνον 25

3 ἔδωκεν] ἐδόκουν i (in f εν supra ουν a m. 2 add.)
 5 καὶ Σικελίας] κρατοῦντος Σικελίας ci. Mend. 7 τῶν] τοῦ V,
 sed suprascr. a m. 1 τῶν 16 <τῶν> ὠρισμένων scr. Bk., sed
 cf. ad I § 172 18 τι] τε i 19 an διάγραμμα? 20 εἰ
 <οἱ> τὰ ci. Mend. 23 πολεμίους ci. Mend., bene ἐς ἐπί-
 κτησιν ἀρχῆς desidero cum Mend. 25 ἐκ τῶνδε corruptum
 putavit Mend., sed cf. § 294

γεγονέναι, ἔτι καὶ τὰ λοιπὰ περιδύοιεν αὐτούς. συν- 284
 ιστάμενοί τε ἐβόων καὶ τοὺς οὐ συνισταμένους ἔβαλ-
 λον καὶ ἠπείλουν διαρπάσειν αὐτῶν τὰς οἰκίας καὶ
 68 καταπρήσειν, ἕως τὸ μὲν πλῆθος ἅπαν ἠρέθιστο, ὁ δὲ
 5 Καῖσαρ σὺν τοῖς φίλοις καὶ ὀλλόγοις ὑπασπισταῖς ἐς
 μέσους ἦλθεν, ἐντυχεῖν τε βουλούμενος καὶ τὴν μέμψιν
 ἐκλογίσασθαι. οἱ δὲ αὐτὸν εὐθύς ὀφθέντα ἔβαλλόν τε 285
 ἀφειδῶς πάνυ καὶ οὐδ' ὑπομένοντα καὶ ἑαυτὸν ἐμ-
 παρέχοντα καὶ τιτρωσκόμενον ἡδοῦντο. πνθόμενος δ' 286
 10 ὁ Ἀντώνιος ἐβοήθει κατὰ σπουδὴν. οἱ δὲ καὶ τόνδε,
 κατιόντα τὴν ἱερὰν ὁδόν, οὐκ ἔβαλλον μὲν ὥς ἔτοιμον
 ἐς τὰς Πομπηίου διαλύσεις, ἀναχωρεῖν δὲ ἐκέλευον·
 καὶ οὐ πειθόμενον, τότε ἔβαλλον. ὁ δὲ ὀπλίτας πλέο- 287
 νας, οἱ ἦσαν ἕξω τοῦ τείχους, ἐκάλει. καὶ οὐ παριέν-
 15 των οὐδ' ὥς αὐτόν, οἱ μὲν ὀπλῖται διαιρεθέντες ἐς
 τὰ πλάγια τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς ἐπεχείρουν ἐκ
 τῶν στενωπῶν καὶ τὸν ἐντυχόντα ἀνῆρουν· οἱ δ' οὐκ-
 ἔτι εὐμαρῶς οὐδὲ φυγεῖν ἐδύναντο, βεβυσμένοι τε
 ὑπὸ πλήθους καὶ διαδρομῇν οὐκέτι ἔχοντες, ἀλλὰ φό-
 20 νος ἦν καὶ τραύματα καὶ ἀπὸ τῶν τεγῶν οἰμωγαὶ
 καὶ βοαί. καὶ ὁ Ἀντώνιος μόλις τε παρῆλθε, καὶ τοῦ 288
 κινδύνου τὸν Καῖσαρα περιφανῶς δὴ τότε μάλιστα
 οὗτος ἐξείλετο καὶ ἐς τὴν οἰκίαν περιέσωσε. δια-
 φνυρόντος δέ ποτε τοῦ πλήθους τὰ νεκρά, ἵνα μὴ
 25 ἐνοχλολῇ θεωρούμενα, ἐς τὸν ποταμὸν ἀπερριπτεῖτο·
 καὶ ἔτερον πένθος ἦν ὁρωμένων ἀνὰ τὸ ρεῦμα, καὶ 289

1 περιδύοιεν Musgr. (cf. IV § 191, V § 289), περιδεύοιεν i, περιοδεύοιεν O αὐτοὺς Oi, corr. Mend. 7 ἐκλογίσασθαι ne cum Budaeo conicias, cf. Schw. t. III p. 687, ceterum ἐκλογίσασθε B 14 sq. παριόντων i 15 αὐτὸν] αὐτῶν OC 17 sq. οὐκέτ' B 19 οὐκέτι] οὐκ cum V maluit Mend. 24 ποτε om. V 25 ἐνοχλολῇ Schw., ἐνοχλοῖ O, ἐνοχλῇ i

40 a. C.

περιδυνόντων αὐτὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ ὅσοι μετ' αὐ-
τῶν κακοῦργοι τὰ εὐσχήμονα μάλιστα ὡς οἰκεῖα ἔφε-
ρον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπαύετο σὺν φόβῳ τε καὶ μίσει
τῶν ἡγουμένων, ὁ δὲ λιμὸς ἤκμαζε, καὶ ὁ δῆμος ἔστεινε
καὶ ἡσύχαζεν.

5

- 290 ὁ δ' Ἀντώνιος ἐδίδασκε τοὺς Λίβωνος οἰκέλους Λί- 69
39 a. C. βωνα καλεῖν ἐκ Σικελίας ἐπὶ συνησθήσει τοῦ κήδους,
ἐργασόμενόν τι καὶ μεῖζον· τὸ δ' ἀσφαλὲς τῷ Λίβωνι
ἀνεδέχετο αὐτός. οἱ μὲν δὴ ταχέως ἐπέστελλον, καὶ ὁ
291 Πομπήιος τῷ Λίβωνι συνεχώρει. ἀφικόμενος δὲ ὁ Λί- 10
βων ἐς νῆσον ὠρμίσθη τὰς Πιθηκούσας, ἣ νῦν ἐστὶν
Αἰναρία. καὶ μαθὼν ὁ δῆμος αὐθις ἡθροίζετο καὶ
παρεκάλει σὺν ὀλοφύρσει τὸν Καίσαρα πέμψαι Λίβωνι
πίστιν, πρεσβεύειν ἐθέλοντι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ εἰρήνης.
καὶ ὁ μὲν ἄκων ἔπεμπε, ὁ δὲ δῆμος καὶ Μουκίαν, 15
τὴν μητέρα τοῦ Πομπηίου, καταπρήσειν ἀπειλοῦντες,
292 ἐξέπεμπον ἐργασομένην διαλύσεις. Λίβων μὲν δὴ συνεῖς
τῶν ἐχθρῶν ἐνδιδόντων ἡξίλου τοὺς ἡγεμόνας αὐτοὺς
συνελθεῖν ὡς ἀλλήλοις ἐνδῶσοντας, ὃ τι ἂν δοκῇ· βια-
σαμένου δὲ καὶ ἐς τοῦτο τοῦ δήμου, ἐξήεσαν ἐς Βαῖας 20
ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος.

- 293 Πομπήιον δὲ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὁμαλῶς ἔπειθον 70
ἐς τὴν εἰρήνην, Μηνόδωρος δὲ ἀπὸ Σαρδοῦς ἐπέστελ-
λεν ἢ πολεμεῖν ἐγκρατῶς ἢ βραδύνειν ἔτι, ὡς τοῦ λι-

2 ἀσχήμονα O 2 sq. ἐφέροντο ci. Mend. 7 ἐπὶ συνη-
σθήσει O i, quod omnino non Graecum, ἐπὶ συνθέσει ci. Musgr.,
probavit Mend., quamquam Cass. D. 48, 16, 3 iam priore anno
Scriboniam ductam esse rettulisset. Conicio ἐπὶ συνησθῆναι sc.
τῷ Καίσαρι, cf. ad genet. Maced. 17 9 ἀπέστελλον i 16 <τὴν
οἰκίαν> καταπρήσειν ci. Regling

- μοῦ σφῶν προπολεμοῦντος καὶ τῶν συμβάσεων, εἰ
καρδοκοίη, κρεισδόνων ἐσομένων· Μοῦρκόν τε τούτοις
ἐνιστάμενον ὑποβλέπειν ἐκέλευεν ὡς ἀρχὴν αὐτῷ περι-
κτώμενον. ὃ δὲ καὶ τέως τὸν Μοῦρκον διὰ τε ἀξίωμα 294
5 καὶ γνώμην ἐγκρατῇ βαρυνόμενος ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶνδε
ἀπερρίπτει, καὶ οὐδὲν ἦν, ὃ τι Μούρκῳ προσεῖχεν, ἕως
ὃ μὲν Μοῦρκος ἀχθόμενος ἐς Συρακούσας ὑπεχώρει
καὶ τινὰς ἰδὼν φύλακας ἐπομένους ἐκ Πομπηίου, φα-
νερώς αὐτὸν ἐν τοῖς φύλαξιν ἐλοιδορεῖ. ὃ δὲ χιλίαρ- 295
10 χον καὶ λοχαγὸν αὐτοῦ Μούρκον διαφθείρας ἔπεμψεν
ἀνελεῖν αὐτὸν καὶ φάσκειν ὑπὸ θεραπόντων ἀνηρῇ-
σθαι· ἔς τε πίστιν τῆς ὑποκρίσεως τοὺς θεράποντας
ἐσταύρου. οὐ μὴν ἐλάνθανε δεύτερον ἐπὶ Βιθυνικῷ 296
τόδε μῦσος ἐργασάμενος, περὶ ἄνδρα καὶ τὰ πολέμια
15 λαμπρὸν καὶ τῆς αἰρέσεως ἐγκρατῇ φίλον ἀπ' ἀρχῆς
καὶ ἐς αὐτὸν Πομπήιον εὐεργέτην τε ἐν Ἰβηρίᾳ γενό-
μενον καὶ ἐκόντα ἐλθόντα ἐς Σικελίαν.
- 71 Μοῦρκος μὲν δὴ τεθνήκει, τῶν δ' ἄλλων τὸν 297
Πομπήιον ἐς τὰς διαλύσεις ἐπειρόντων καὶ τὸν Μηνό-
20 δωρον διαβαλλόντων ἐς φιλαρχίαν ὡς οὐκ εὐνοία τοῦ
δεσπότητος μᾶλλον ἢ ὅπως αὐτὸς ἄρχοι στρατοῦ καὶ χώ-
ρας ἐνιστάμενον, ἐνδοὺς ὁ Πομπήιος ἐς τὴν Αἰναρίαν
διέπλει ναυσὶ πολλαῖς ἀρίσταις, ἐξήρους λαμπρᾶς ἐπι-
βεβηκώς. καὶ Δικαιάρχειαν μὲν οὕτω σοβαρώς παρ- 298
25 ἐπλευσε περὶ ἐσπέραν, ἐφορώντων τῶν πολεμίων· ἅμα

2 καρδοκοίη Herw. p. 76 et Fennema (v. ad § 255) p. 117,
καὶ δοκοίη (δοκεῖη i) libri τε] δὲ b² in mg. 3 αὐτῷ Bi (V?),
corr. Bk. 6 ἦν, ὃ τι] ἔτι ci. Cob. p. 235, vix recte
10 ἔπεμψεν] ἔπεισεν ci. Mend., at illud bene habet, cum Pom-
peius non fuerit Syracusis 17 καὶ ante ἐλθόντα add. i

13 ἐπὶ Βιθυνικῷ] A. Pompeius Bithynicus (cf. ad IV § 354) a S.
Pompeio necatus est, cf. Cass. D. 48, 19, 1 (cf. 17, 4 sqq.), Liv. epit. 123

39 α. C.

δὲ ἔφ, καταπηχθέντων σταυρῶν ἐξ ὀλίγου διαστήμα-
 τος ἐν τῇ θαλάσῃ, σανίδες τοῖς σταυροῖς ἐπετέθησαν,
 καὶ [διὰ] τῶνδε τῶν καταστρωμάτων ὁ μὲν Καῖσαρ καὶ
 ὁ Ἀντώνιος παρῆλθον ἐς τὸ πρὸς τῇ γῇ πεποιημένον,
 ὁ δὲ Πομπήιος καὶ ὁ Αἰβων ἐς τὸ πελαγιώτερον, ὀλί- 5
 γου ρεύματος αὐτοὺς διείργοντος μὴ κεκραγότας ἀλλή-
 299 λων ἀκούειν. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Πομπήιος ἐπὶ κοινωνίᾳ
 τῆς ἀρχῆς ἦκειν ᾧετο ἀντὶ Λεπίδου, οἱ δὲ ὡς κάθοδον
 αὐτῷ δώσοντες μόνην, τότε μὲν ἐπ' οὐδενὶ ἔργῳ δι-
 εκρίθησαν, διαπομπὰ δὲ συχνὰ τῶν φίλων ἦσαν ἐπὶ 10
 300 ποικίλαις ἑκατέρων προκλήσεσιν. ἦτι δ' ὁ Πομπήιος
 τῶν προγεγραμμένων τε καὶ οἱ συνόντων τοῖς μὲν
 ἀνδροφόνοις Γαῖον Καῖσαρος φυγὴν ἄδολον, τοῖς δὲ
 λοιποῖς κάθοδόν τε ἔντιμον καὶ τὰς οὐσίας, ἃς ἀνα-
 301 λώκεσαν. ἐπειγόμενοι δὲ ἐς τὰς συμβάσεις ὑπὸ τε τοῦ 15
 λιμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐς τὸ τέταρτον μόλις ἐνεδί-
 δουν ὡς ὠνησόμενοι παρὰ τῶν ἐχόντων· καὶ τοῖς προ-
 γεγραμμένοις αὐτοῖς περὶ τούτων ἐπέστελλον, ἐλπίζον-
 302 τες αὐτοῖς αὐτοὺς ἀγαπήσειν. οἱ δὲ ἐδέχοντο πάντα,
 ἐπεὶ καὶ Πομπήιον αὐτὸν ἐδεδοίκεσαν ἤδη διὰ τὸ 20
 Μούρκου μύσος· καὶ προσιόντες τῷ Πομπηίῳ συν-
 θέσθαι παρεκάλουν, ὅτε καὶ τὴν ἐσθῆτα κατερρήξατο ὁ
 Πομπήιος ὡς καὶ τῶνδε προδιδόντων αὐτόν, ὧν προ-
 μάχεται, καὶ θαμινὰ τὸν Μηνόδωρον ὡς στρατηγικὸν 24
 303 καὶ μόνον εὖνουν ἀνεκάλει. Μουκίας δὲ αὐτὸν τῆς 72

3 διὰ del. Mend., δύο scripserat Schw. 6 αὐτοῖς i
 <ὡς> μὴ malim cum Schw., <τοῦ> μὴ ci. Mend., cf. § 370
 8 ἦκειν om. V 14 sq. ἀναλώκεσαν] perdidissent C, unde ἀπώ-
 λεσαν vel ἀπωλέκεσαν (immo ἀπωλωλέκεσαν) ci. Schw., probabi-
 liter 16 ὑπὸ om. V 19 αὐτοῖς, οἷς corr. ex οὖς, B, delendum
 ci. Mend.; fort. scribendum τούτοις αὐτοῖς, αὐ corr. ex ου,
 B 21 μύσος] μῖσος ab² 23 αὐτόν Oi, correxi

μητρὸς καὶ Ἰουλίας τῆς γυναικὸς ἐναγουσῶν, αὐτῆς
οἱ τρεῖς συνῆλθον εἰς τὸ ἀμφίκλυστον Δικαιαρχέων
χωμα, περιορμουσῶν τῶν φυλακίδων νεῶν, καὶ συν-
έβησαν ἐπὶ τοῖσδε· λελύσθαι μὲν τὸν πόλεμον αὐτοῖς 304
5 καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ τὰς ἐμπορίας
ἀκωλύτους εἶναι πανταχοῦ, Πομπήιον δὲ τὰς φρουρὰς
ἐξαγαγεῖν, ὅσαι κατὰ τὴν Ἰταλίαν εἰσὶ, καὶ μηκέτι τοὺς
ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας ὑποδέχεσθαι μηδ' ἐφορμεῖν
ναυσὶ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἰταλίας, ἄρχειν δὲ Σαρδοῦς καὶ 305
10 Σικελίας καὶ Κύρνου καὶ ὅσων ἄλλων εἶχεν εἰς τότε
νῆσων, εἰς ὅσον ἄρχοιεν τῶν ἐτέρων Ἀντώνιος τε καὶ
Καῖσαρ, πέμποντα Ῥωμαίοις τὸν ἐκ πολλοῦ τεταγμένον
αὐταῖς φέρειν σῖτον, ἐπιλαβεῖν δὲ καὶ Πελοπόννησον
ἐπὶ ταύταις, ὑπατεῦσαι δ' ἀπόντα, δι' ὅτου κρῖνοι τῶν
15 φίλων, καὶ τῆς μεγίστης ἱερωσύνης εἰς τοὺς ἱερέας ἐγ-
γραφῆναι. καὶ τάδε μὲν εἶναι Πομπηίῳ, κάθοδον δὲ 306
τοῖς ἔτι φεύγουσι τῶν ἐπιφανῶν, πλὴν εἴ τις ἐπὶ τῷ
φόνῳ Γαῖον Καίσαρος ψήφῳ καὶ κρῖσει κατέγνωσται·
καὶ τῆς περιουσίας τοῖς μὲν ἄλλοις, ὅσοι κατὰ φόβον
20 ἔφευγον καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς ἐκ βίας ἀπωλώλει, τὸ ἐν-
τελὲς ἀποδοθῆναι χωρὶς ἐπίπλων, τοῖς δὲ προγεγραμ-
μένοις μοῖραν τετάρτην. καὶ τῶν ἐστρατευμένων τῷ 307
Πομπηίῳ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐλευθέρους εἶναι, τοῖς δ'

1 Ἰουλίας iure susp. Schw., *Mucia ac Iulia Antonii matre compellentibus* vertit C, errorem correcturus. Desideramus Σκριβωνίας, sed fort. est mendum Appiani ipsius 2 Δικαιαρχέων Musgr. et Schw., δὴ καὶ ἀρχαῖον libri 9 τῇ ἀκτῇ ci. Musgr., hoc aut μηδὲ πορθεῖν pro μηδ' ἐφορμεῖν (v. 8) ci. Mend. 10 ἔχει ci. Mend., sed ita efficitur hiatus, et εἶχεν defenditur verbis εἰς τότε 11 εἰς ante ὅσον cum b om. Bk.

2 sq. εἰς τὸ — Δικαιαρχέων χωμα] cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p 105 adn. 20 15 τῆς μεγίστης ἱερωσύνης] intellege auguratum, cf. Mommsen, Hermes 30 (1895) p. 460 sq.

39 a. C.

ἐλευθέροις, ὅτε παύσαιντο τῆς στρατείας, τὰ αὐτὰ δοθῆ-
ναι γέρα τοῖς ἐστρατευμένοις Καίσαρ τε καὶ Ἀντωνίω.

- 308 ἔς ταῦτα συνέβησαν καὶ ταῦτα συνεγράψαντο καὶ 73
ἔσημῆναντο καὶ ταῖς ἱεραῖς παρθένοις φυλάσσειν ἔπεμ-
ψαν ἐς Ῥώμην. ἐξένιζον δ' ἄλλήλους αὐτίκα, περὶ τῆς 5
τάξεως διαλαχόντες, πρῶτος μὲν ἐπὶ ἐξήρους Πομπήιος
περιορμισμένης ἐς τὸ χῶμα, ταῖς δὲ ἐξῆς Ἀντωνίος τε
καὶ Καίσαρ, σκηνοποιησάμενοι καὶ οἶδε ἐπὶ τοῦ χῶμα-
τος, πρόφασιν μὲν ὥς ἅπαντες ἐπὶ ἀκτῆς ἐστιῶντο,
309 τάχα δ' ἔς ἀσφάλειαν ἀνύποπτον. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὥς 10
εἶχον ἀμελῶς, ἀλλ' αἷ τε νῆες αὐτοῖς παρώρμουν, καὶ
οἱ φύλακες περιεστήκεσαν, καὶ οἱ περὶ τὸ δεῖπνον
310 αὐτὸ ἀφανῶς εἶχον ὑπεζωσμένα ξιφίδια. λέγεται δὲ
Μηνόδωρος ἐστιωμένων ἐν τῇ νηὶ τῶν ἀνδρῶν πέμ-
ψαι Πομπηίῳ, προτρέπων αὐτὸν ἐπιθέσθαι τοῖς ἀν- 15
δράσι καὶ τίσασθαι μὲν τῆς ἐς τὸν πατέρα καὶ τὸν
ἀδελφὸν ἀμαρτίας, ἀναλαβεῖν δὲ τὴν ἀρχὴν τὴν πα-
τρῶαν δι' ὀξυτάτης ἀφορμῆς· ἐπιμελήσεσθαι γὰρ αὐτὸς
311 ἐν ταῖς ναυσὶν ὧν μηδένα διαφυγεῖν. ὃ δ' ἀποκρίνα-
σθαι τοῦ γένους ἅμα καὶ τῆς χρείας ἀξίως· "εἴθε Μηνό- 20
δωρον ἦν ἐργάσασθαι ταῦτα χωρὶς ἐμοῦ." Μηνοδώρῳ
312 γὰρ ἀρμόζειν ἐπιόρχεῖν, οὐ Πομπηίῳ. ἤρμωσαν δ' ἐν
τῷδε τῷ δεῖπνῳ τὴν Πομπηίου θυγατέρα, Αἰβωνος
οὔσαν θυγατριδὴν, Μαρκέλλῳ τῷ προγόνῳ μὲν Ἀν-
313 τωνίου, ἀδελφιδῷ δὲ Καίσαρος. ἀπέφηναν δὲ τῆς ἐπ- 25
ιούσης ὑπάτους ἐς τετραετὲς Ἀντωνίου μὲν καὶ Αἰβωνα

18 ἀφορμῆς] ὁρμῆς ci. Mend., potuit etiam ἐφορμῆς, sed cf.
III § 261 ὀξέως σὺν ἀφορμῇ

26 ἐς τετραετὲς] haesit Willems I p. 607 adn. 1, sed cf.
Mommsen, R. Staatsr. I³ p. 586 adn. 4, qui consules in annos
720/34—723/31 designatos esse docet

πρώτους, ἀντικαθιστάντος ὅμως Ἀντωνίου, ὃν ἂν βού-
 λοιτο, ἐπὶ δ' ἐκείνοις Καίσαρά τε καὶ Πομπήιον, εἴτα
 Ἀγνόβαρρον καὶ Σόσιον, εἴτ' αὖθις Ἀντώνιον τε καὶ
 Καίσαρα, τρίτον δὴ τότε μέλλοντας ὑπατεύσειν καὶ ἐλπ-
 5 ζομένους τότε καὶ ἀποδώσειν τῷ δήμῳ τὴν πολιτείαν.
 74 τάδε μὲν ἔπραξαν, καὶ διακριθέντες ἀλλήλων ὃ μὲν 314
 ἐς Σικελίαν ἔπλει, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος ὤδευον
 ἐς Ῥώμην. πυθόμεναι δὲ ἥ τε πόλις καὶ ἡ Ἰταλία,
 ἐπαιάνιζον αὐτίκα ἅπαντες ὥς ἐπὶ εἰρήνῃ, πολέμου
 10 τε ἀπαλλαγέντες ἐπιχωρίου καὶ ξεναγῆσεως νιῶν καὶ
 φρουρῶν ὕβρεως καὶ θεραπόντων αὐτομολίας καὶ λεηλα-
 σίας πεδίων καὶ γεωργίας ἀργίας, ὑπὲρ ἅπαντα δὲ τοῦ
 λιμοῦ, πῖσαντος αὐτοὺς ἐς ἔσχατον, ὥστε παροδεύου-
 σιν αὐτοῖς οἷα σωτῆρσιν ἐρίγνοντο θυσαί· καὶ τὸ ἄστυ 315
 15 ἔμελλεν ὑποδέξεσθαι περιφανῶς, εἰ μὴ νυκτός, ἐκκλί-
 νοντες τὸ φορτικόν, ἔλαθον ἐς τὴν Ῥώμην ἐσελθόντες.
 μόνοι δὲ ἤχθοντο, ὅσοι τὰ τῶν ἐλευσομένων σὺν Πομ- 316
 πῆϊ χωρὶα κεκληρουχῆκεσαν, ἡγούμενοι σφίσι τοὺς
 γεωμόρους ἀδιαλλάκτους ἐχθροὺς παροικήσειν καί, εἴ
 20 ποτε δυνηθεῖεν, ἐπιθήσεσθαι. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Πομπήιον 317
 φυγάδες αὐτίκα, χωρὶς ὀλίγων, οἱ πλείους ἐν τῇ Δι-
 καιαρχείᾳ τὸν Πομπήιον ἀσπασάμενοι κατέπλεον ἐς τὴν
 Ῥώμην. καὶ ἑτέρα τοῦ πλήθους ἦν ἡδονὴ καὶ βοαὶ
 ποικίλαι, τοσῶνδε οὕτως ἐπιφανῶν ἐξ ἀέλπτου περι-
 25 σεσωσμένων.

1 ἀντικαταστήσαντος ci. Mend., bene, cf. etiam Loesch
 p. 521 ὅμως scripsi, ὁμοίως Oi, e contra vertit C, bene
 3 σόσιον cum V scr. Mend., σόσιον ceteri, quod fort. retinendum,
 cf. ad II § 352 et Boiss. ad Cass. D. 49, 22, 2 9 ἐπαιάνιζον V,
 ἐπαιώνιζον, α supra ω add., B, ἐπαιώνιζον i, cf. III § 285, IV § 13
 10 ἐπὶ χωρίου B 15 ὑποδέξεσθαι B, et ita scripserat Mend., ὑπο-
 δέξασθαι Vi, cf. ad I § 82 16 ἐπελθόντες i 21 sq. δικαιορχία i

24 τοσῶνδε — ἐπιφανῶν] nomina v. ap. Drumann I² p. 314

39 a. C.

- 318 ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ μὲν Καῖσαρ ἐς τὴν Κελτικὴν ἐξ- 75
 ὥρμα ταρασσομένην, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐπὶ τὸν πόλεμον
 τῶν Παρθυαίων. καὶ αὐτῷ τῆς βουλῆς ψηφισαμένης
 εἶναι κύρια, ὅσα ἔπραξέ τε καὶ πράξει, αὐτῷ στρατη-
 γοὺς πανταχῇ περιέπεμπε καὶ τᾶλλα ὡς ἐπενόει πάντα 5
 319 διεκόσμει. Ἰσθμὴ δὲ πῃ καὶ βασιλέας, οὓς δοκιμάσειεν,
 ἐπὶ φόροις ἄρᾳ τεταγμένοις, Πόντου μὲν Δαρεῖον τὸν
 Φαρνάκους τοῦ Μιθριδάτου, Ἰδουμαίων δὲ καὶ Σαμα-
 ρέων Ἡρώδην, Ἀμύνταν δὲ Πισιδῶν καὶ Πολέμωνα
 320 μέρους Κιλικίας καὶ ἑτέρους ἐς ἕτερα ἔθνη. τὸν δὲ 10
 στρατόν, ὅσος ἔμελλεν αὐτῷ συγχειμάσειν, περιουσιάζ-
 σαι τε βουλόμενος καὶ γυμνάσαι, τοὺς μὲν αὐτῶν ἐπὶ
 Παρθηνοὺς ἔπεμπε, Ἰλλυρικὸν ἔθνος Ἐπιδάμνῳ πάρ-
 οικον, προθυμοτάτους γενομένους Βρούτῳ, τοὺς δ'
 ἐπὶ Δαρδανέας, ἕτερον Ἰλλυριῶν γένος, αἰεὶ Μακεδο- 15
 νίαν ἐπιτρέχοντας· τοὺς δ' ἐν Ἡπείρῳ μένειν ἐκέλευεν,
 ὡς ἂν ἐν κύκλῳ πάντας ἔχη, μέλλων αὐτοὺς ἐν Ἀθήναις
 321 χειμάσειν. ἔπεμπε δὲ καὶ Φούρνιον ἐς Λιβύην, τὰ ὑπὸ
 Σεξστίῳ τέλη τέσσαρα ἄξοντα ἐπὶ Παρθυαίους· οὐ γὰρ
 πω πέπυστο αὐτὰ Λέπιδον ἀφηρῆσθαι Σεξστίου. 20
 322 ταῦτα διαθέμενος ἐχείμαζεν ἐν ταῖς Ἀθήναις μετὰ 76
 τῆς Ὀκταουρίας, καθὰ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ τῆς Κλεο-
 πάτρας, τὰ μὲν ἐκ τῶν στρατοπέδων ἐπιστελλόμενα
 ἐφορῶν μόνα, ἀφέλειαν δὲ ἰδιωτικὴν αὐτῷ εἰς ἡγεμο-

4 πράξει Mend., πράξειεν O, πράξοιεν i 6 εἴσθῃ i πῃ O,
 ποι i 8 Ἰδουμαίων] Ἰουδαίων ci. Musgr. 9 Ἡρώδην cum
 codd. vulgo, sed cf. Schürer, *Gesch. d. jüd. Volkes* I³ p. 375
 adn. 20 11 συγχειμάσειν] συμμαχήσειν V, συγμινδυνεύσειν
 ci. Mend. 13 Παρθηνοὺς Schw., παρθυνηνοὺς O a f, Parthienos
 C, παρθυαίους b; cf. ad IV § 373 17 ἔχοι i 22 τῆς ante
 Κλεοπάτρας om. B

6 sqq. de his regulis cf. Gardthausen, *Augustus* I, 1 p. 242,
 II, 1 p. 123 sqq. adn. 21—24

νίας καὶ σχῆμα τετράγωνον ἔχων καὶ ὑπόδημα Ἄντι-
κὸν καὶ θύρας ἡρεμούσας. ἔξοδοί τε ἦσαν ὁμοίως ἄνευ 323
σημείων αὐτῷ, σὺν δύο φίλοις καὶ σὺν ἀκολουθοῖς
δύο, ἐς διδασκάλων διατριβὰς ἢ ἀκροάσεις. καὶ τὸ
5 δεῖπνον ἦν Ἑλληνικὸν καὶ μεθ' Ἑλλήνων ἢ γυμνα-
σία πανηγύρεις τε σὺν θυμηδία μετὰ τῆς Ὀκταουρίας·
πολὺς γὰρ καὶ ἐς τήνδε ἐρρύη, ταχὺς ὢν ἐς ἔρωτας
γυναικῶν. λήγοντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ἑτέρῳ 324
γενομένῳ, ἢ τε ἐσθῆς αὐθις καὶ μετὰ τῆς ἐσθῆτος ἢ 38 a. C.
10 ὅψις ἐνηλλάσσετο, καὶ πλῆθος ἦν ἀμφὶ τὰς θύρας
αὐτίκα σημείων τε καὶ ἡγεμόνων καὶ δορυφόρων, καὶ
φόβου πάντα μεστὰ καὶ καταπλήξεως· πρεσβεῖαι τ' ἐς-
εδέχοντο, αἱ τέως ἡρέμουν κεκελευσμένοι, καὶ δίκαι
διεκρίνοντο, καὶ νῆες καθείλκοντο, καὶ ἡ ἄλλη παρα-
15 σκευὴ πᾶσα συνεκινεῖτο.

77 καὶ Ἀντώνιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν, Καῖσαρι δὲ καὶ 325
Πομπηίῳ διελύθησαν αἱ γενόμεναι σπονδαί, κατὰ μὲν
αἰτίας, ὥς ὑπενόετο, ἑτέρας, αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν
ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐκφερόμεναι αἶδε ἦσαν. Πελοπόννη- 326
20 σον Ἀντώνιος μὲν ἐδίδου Πομπηίῳ, κελεύων, ὅσα ἔτι
ὄφειλον αὐτῷ Πελοποννήσιοι δόντα ἢ αὐτὸν ἀναδεξά-
μενον ἀποδώσειν παραλαβεῖν ἢ περιμεῖναι τὴν προᾶξιν
αὐτῶν. ὃ δὲ οὐκ ἐδέχετο μὲν ἐπὶ τοῖσδε τὴν χώραν, 327
ἡγούμενος αὐτῷ σὺν τοῖς ὀφλήμασι δεδόσθαι· χαλε-
35 παίνων δέ, ὥς ὁ Καῖσαρ ἔλεγεν, εἴτε ἐπὶ τούτοις εἴτε
κατὰ γνώμην ἄπιστον εἶθ' ὑπὸ ζήλου τῶν ἐτέρων
μεγάλους στρατοὺς ἐχόντων εἴτε Μηνοδώρου διερεθί-
ζοντος αὐτὸν ἀνοχὰς μᾶλλον ἢ βεβαίους σπονδὰς εἶναι

5 sq. γυμνασία Musgr., χειμασία BiC, συμμαχία V 6 τε]
τελῶν i, unde τε θεῶν ci. Musgr., possis etiam τε φίλων
18 ἐπενόετο i 21 ὄφελον i αὐτῷ Oi, correxi cum C
24 αὐτῷ Oi, corr. Mend. 26 γνώμης ci. Musgr.

38 a. C.

- νομίζειν, ναῦς ἄλλας ἐποιεῖτο καὶ ἐρέτας συνέλεγε καὶ
 τῷ στρατῷ ποτε ἐδημηγόρησε χρῆναι παντὸς οὐνεκα
 328 παρασκευάζεσθαι. ληστήριά τε αὐθις ἀφανῇ τὴν θάλασ-
 σαν ἠνώχλει, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἄκος τοῦ λιμοῦ
 γεγέννητο Ῥωμαίοις, ὥστε ἐβόων οὐκ ἀπαλλαγὴν τῶν 5
 κακῶν, ἀλλ' ἐπὶ ληψιν τετάρτου τυράννου κατὰ σπον-
 329 δὰς γερονένοι. καὶ ὁ Καῖσαρ τινα ληστήρια συλλαβὼν
 ἐβασάνιζεν, οἱ Πομπήιον σφᾶς ἔλεγον ἐπιπέμψαι· καὶ
 τάδε αὐτὰ ὁ Καῖσαρ τῷ δήμῳ προσέφερε καὶ ἐπέστελ-
 λεν αὐτῷ Πομπήϊῳ. ὃ δὲ ἐξελογεῖτο μὲν ὑπὲρ τούτων, 10
 ἀντενεκάλει δὲ Πελοποννήσου χάριν.
- 330 ὅσοι δὲ τῶν ἐπιφανῶν ἦσαν ἔτι παρὰ τῷ Πομπήϊῳ, 78
 ὀρῶντες αὐτὸν αἰεὶ πειθόμενον τοῖς ἀπελευθέροις, δι-
 ἐφθειραν ἐνλοὺς τῶν ἀπελευθέρων, εἴτε ἀπὸ σφῶν αὐ-
 τῶν εἴτε ἐς χάριν Καίσαρος, ἐξοτρύνειν ἐπὶ Μηνοδώ- 15
 ρῳ, Κύρνον καὶ Σαρδοῦς ἔτι ἄρχοντι, τὸν δεσπότην.
- 331 οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ φθόνῳ τῆς Μηνοδώρου δυνάμεως
 ἐκόντες ἐποιοῦν. καὶ Πομπήιος μὲν ἐς ἀλλοτριῶσιν
 ὑπήγετο τοῦ Μηνοδώρου, τῶν δ' αὐτῶν ἡμερῶν Φιλ-
 ἀδελφος, ὁ Καίσαρος ἀπελεύθερος, πρὸς τὸν Μηνοδώρου 20
 διέπλευσε σίτου κομιδῆς οὐνεκα καὶ Μικυλίων ὁ πιστό-
 τatos τῷ Μηνοδώρῳ πρὸς Καίσαρα περὶ αὐτομολίας
- 332 τοῦ Μηνοδώρου· ὑπισχνεῖτο δὲ ἐγχειριεῖν Σαρδῶ καὶ
 Κύρνον καὶ τρεῖς τέλη στρατοῦ καὶ ψιλῶν πλῆθος ἕτε-
 ρον. καὶ τότε ὃν ἔργον εἴτε Φιλαδέλφον εἴτε τῶν ἐς 25
 Μηνοδώρου παρὰ Πομπήϊου διαβολῶν, ὁ Καῖσαρ οὐκ

6 <τάς> σπονδὰς ci. Mend., sed cf. § 559 9 αὐτὰ] an
 αὐτίκα? τῷ <τε> δήμῳ ci. Nauck προσέφερε i, προούφερε
 O 16 Κύρνον καὶ Σαρδοῦς O, καίσαρα ὡς i (Κύρνον omissio),
 pervertit C 21 ἔνεκα cum V scr. Mend., sed cf. Krebs, Prae-
 positionsadv. I p. 9 24 ψιλῶν Schw., φίλων libri 25 ὃν
 om. a τῶν om. i 26 παρὰ Πομπήϊῳ vel πρὸς Πομπήϊον
 ci. Schw. t. III ind. gr. s. v. διαβολή

εὐθὺς μὲν, ἐδέξατο δ' ὅμως, ἡγούμενος ἔργῳ τὴν εἰρή-
 νην λελύσθαι. καὶ Ἀντώνιον ἐξ Ἀθηνῶν ἐς τὸ Βρεν- 333
 τέσιον ἐς ἡμέραν ῥητὴν παρεκάλει, συμβουλευσόμενος
 αὐτῷ περὶ τοῦδε τοῦ πολέμου· ναῦς τε μακρὰς ἐκ
 5 Ῥαβέννης καὶ στρατὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς καὶ παρασκευὴν
 ἄλλην ἐς τὸ Βρεντέσιον καὶ ἐς Δικαιάρχειαν ὀξέως
 περιέπεμπεν, ὥς ἐκατέρωθεν ἐπιπλευσούμενος τῇ Σικε-
 79 λῳ, ἣν Ἀντωνίῳ συνδοκῇ. ὃ δὲ ἤλθε μὲν ἐς τὴν 334
 τεταγμένην ἡμέραν σὺν ὀλίγοις, Καίσαρα δὲ οὐχ εὐρὼν
 10 οὐ περιέμεινεν, εἴτε τὴν γνώμην τοῦ πολέμου μεμψά-
 μενος ὥς παράσπονδον εἴτε τὴν Καίσαρος παρασκευὴν
 ἰδὼν πολλὴν οὔσαν (οὐ γάρ ποτε αὐτοὺς ἀνέπανε φό-
 βων ἢ τῆς μοναρχίας ἐπιθυμία), εἴτε τι σημεῖον δει-
 δισάμενος. τῶν γὰρ περικοιμωμένων αὐτοῦ τῇ σκηνῇ 335
 15 πρὸς θηρίων τις εὐρέθη δεδαπανημένος, ἄνευ τοῦ
 προσώπου μόνου, καθάπερ ἐς ἐπίδειξιν παραλελειμμέ-
 νου, οὔτε τι βοήσας οὔτε τινὸς τῶν συναναπαυομένων
 ᾗσθημένου· καὶ λύκον ἔλεγον οἱ Βρεντέσιοι πρὸ ἔω
 φανῆναι τῶν σκηνωμάτων ἐκθέοντα. ἔγραφέ γε μὴν 336
 20 τῷ Καίσαρι μὴ λύειν τὰ συγκείμενα καὶ ἠπείλει Μη-
 νόδωρον ἀπάξειν ὥς ἑαυτοῦ δραπέτην· γεγέννητο γὰρ
 Πομπηίου Μάγνου, τὴν δὲ τοῦ Μάγνου περιουσίαν ὁ
 Ἀντώνιος ἐώνητο νόμῳ πιπρασκομένην ὥς πολεμίου.
 80 ὁ δὲ Καῖσαρ ἔπεμπεν ἐς Σαρδόνα καὶ Κύρνον 337

3 παρεκάλει] nisi παρῆναι vel sim. intercidisset, Mend.
 maluit ἐκάλει 7 ἐπιπλευσούμενος B, quod Mend. maluerat;
 ἐπιπλευσόμενος Vi 11 παράνομον, sed in mg. a m. 1: γρ.
 παράσπονδον, V, παρασπόνδον ci. Nauck 12 αὐτοὺς] αὐτὸν
 vertit C ἀνέπανε B 13 sq. δεδιξάμενος ci. Nauck
 15 εὐρέθη τις i 16 sq. παραλελειμμένον] δεδαπανημένον iC,
 περιλελειμμένον ci. Nauck 18 πρὸς ἔω Va 24 ἔπεμψεν
 cum b scr. Mend. <μὲν> ἐς scr. Mend.

38 α. C.

- τοὺς παραληψομένους, ἃ Μηνόδωρος ἐνεχείριζεν, ἐκρα-
 τύνετο δὲ τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας φρουροῖς πολλοῖς,
 338 μὴ αὐτοῖς αὐτὰ ὁ Πομπήιος ἐπιδράμοι. τριήρεις δὲ
 ἐτέρας ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Ῥαβέννῃ προσέτασσε γίνεσθαι
 καὶ στρατὸν πολὺν ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος μετεπέμπετο· 5
 Μηνόδωρόν τε ἐλθόντα ἐλεύθερον εὐθὺς ἀπέφηνεν
 ἐξ ἀπελευθέρου καὶ ὣν αὐτὸς ἤγαγε νεῶν, ἐπέτρεπεν
 ἡγεῖσθαι, ὑποστρατηγοῦντα τῷ ναυάρχῳ Καλονίστῳ.
 339 ταῦτα μὲν δὴ καθιστάμενος ὁ Καῖσαρ καὶ παρασκευὴν
 ἔτι πλεονα συνάγων ἐβράδυνε καὶ τὸν Ἀντώνιον οὐ 10
 περιμείναντα ἐμέμφετο, τὴν δ' οὖσαν ἤδη παρασκευὴν
 ἐκέλευε Κορνιφίκιον ἐκ Ῥαβέννης μεταγαγεῖν ἐς Τά-
 340 ραντα. Κορνιφίκῳ μὲν δὴ χειμῶν περιπλέοντι ἐπι-
 γίγνεται, καὶ μόνη τῶν νεῶν ἡ ναυαρχὸς ἡ γενομένη
 Καῖσαρι διεφθάρη· καὶ ἔδοξε τοῦτ' ἐς τὰ μέλλοντα 15
 341 σημῆναι. ἐπιπολαζούσης δὲ ὑπονοίας ἔτι, ὥς παρα-
 σπόνδως ὁ πόλεμος ὅδε γίγνοιτο, τὴν ὑπόνοιαν ὁ Καῖ-
 σαρ ἐκλύων ἐπέστελλε τῇ πόλει καὶ τὸν στρατὸν αὐτὸς
 ἐδίδασκεν, ὅτι τὰς σπονδὰς ὁ Πομπήιος ληστεύων τὴν
 θάλασσαν ἀναλύσεις καὶ τοῦθ' οἱ λησταὶ κατείποιεν 20
 αὐτοῦ, κατείποι δὲ καὶ Μηνόδωρος τὴν ὅλην γνώμην,
 μάθοι δὲ καὶ Ἀντώνιος καὶ διὰ τοῦτο Πελοπόννησον
 οὐ δόλη.
 342 ὥς δὲ αὐτῷ τὰ ἐν χερσὶν ἔτοιμα γεγένητο, ἐπέπλει 81
 τῇ Σικελίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐκ Τάραντος, Καλονίστιος δὲ Σα- 25

1 sq. ἐκρατύνετο cum V scr. Mend. 8 καλουνησίῳ V,
 const. 10 συναγαγὼν i <ὥς> οὐ ci. Mend., contra Loesch
 p. 515 18 ἐκλύων ci. Mend., cf. praef. ἐπέστελλέ <τε>
 ci. Nauck 20 λύσεις ci. Nauck et Cob. p. 229, διαλύσεις Herw.
 p. 75, sed cf. Schenkl p. 180 22 ὁ ante Ἀντώνιος add. b

8 est C. Calvisius Sabinus, cf. post alios Münzer ap. Pauly-
 Wissowa 3, 1 p. 1411 n. 13

βῖνος καὶ Μηνόδωρος ἀπὸ Τυρρηνίας· περιήει δὲ καὶ
τὸ πεζὸν ἐς Ῥήγιον, καὶ μετὰ σπουδῆς ἐταχύνετο ἅπαν-
τα. ὁ δὲ Πομπήιος τῆς μὲν αὐτομολίας τοῦ Μηνოდώ- 343
ρου ἐπιπλέοντος ἤδη Καίσαρος ἤσθετο, πρὸς δὲ τὸν
5 ἐκατέρωθεν ἐπίπλουν αὐτὸς μὲν ὑπέμεινεν ἐν Μεσσήνῃ
τὸν Καίσαρα, Καλουσίῳ δὲ καὶ Μηνოდώρῳ τὸν ἔχθι-
στον τῷ Μηνოდώρῳ μάλιστα τῶν ἐξελευθέρων ἐαυτοῦ
Μενεκράτη προσέτασσε ἀπαντᾶν ἐπὶ στόλου πολλοῦ.
ὁδὲ οὖν ὁ Μενεκράτης ἐπιφάνεται τοῖς πολεμίοις περὶ 344
10 δεῖλῃν ἐσπέραν πελάγιος. καὶ οἱ μὲν ἐς τὸν κόλπον
τὸν ὑπὲρ Κύμης συνέφυγον καὶ τὴν νύκτα ἀνεπαύοντο,
καὶ Μενεκράτης ἐς Αἰναρίαν παρήλθεν· ἡοῦς δὲ ἀρ-
χομένης οἱ μὲν τὸν κόλπον ἐν χρῷ παρὰ τὴν γῆν ἀυ-
τὴν μηνοειδεῖ στόλῳ παρέπλεον, ἵνα μὴ αὐτοὺς διεκπλέ-
15 οῖεν οἱ πολέμιοι, ὁ δὲ Μενεκράτης αὐτοῖς αὖθις ἐπι-
φάνεται τε καὶ εὐθὺς ἐπλησίασεν ὑπὸ ῥύμης καὶ τά-
χους· δρᾶν δὲ οὐκ ἀναγομένους ἐς τὸ πέλαγος οὐδὲν
μέγα ἔχων, ἐς τὴν γῆν ἐγχρίμπτων ἐξεώθει. οἱ δὲ
ἐξώκελλόν τε ὁμοῦ καὶ τὰς ἐμβολὰς ἀπεμάχοντο. ἦν 345
20 δὲ τοῖς μὲν ἐς τὸ πέλαγος ἀναχώρησις τε καὶ ἐφόρ-
μησις, ὅτε βούλονται, καὶ σκαφῶν ἐτέρων ἀλλαγὴ παρὰ
μέρος· οἱ δὲ ἔκαμνον ἔκ τε τῶν πετρῶν, ἐφ' ὧς ἐπώκελ-
λον, καὶ ὑπὸ τῆς ἀκινησίας τῶν νεῶν· πεζομαχεῖν γὰρ
πρὸς ναυμαχοῦντας ἐφέεσαν, οὔτε διώκειν οὔτε ἐκκλί-
25 νειν ἔχοντες.

82 ἐν δὲ τούτῳ Μηνόδωρος καὶ Μενεκράτης καθορῶ- 346
σιν ἀλλήλους καὶ τὸν ἄλλον πόνον ἀφέντες αὐτίκα

5 μεσσην Oī praeter b²; fluctuant codices const. 9 ὁδε]
ᾧδε (sic) f, om. C 14 μηνοειδῇ i αὐτοὺς Schw., αὐτοῦ libri
(eum ad locum C) 16 ῥύμης Schw., ῥώμης libri 24 sq. οὔτε
ἐκκλίνειν οὔτε διώκειν i (praeter b¹) C, rec. Mend., fort. recte

10 sq. de hoc sinu cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 128 adn. 13

38 a. C.

- μετ' ὀργῆς καὶ βοῆς ἀλλήλοις ἐπέπλεον, ἐν τῷδε τὴν
νύκην καὶ τὸ κεφάλαιον τοῦ πολέμου τιθέμενοι, ἐν ᾧ
347 τις αὐτῶν κρατήσῃν ἔμελλεν. αἱ μὲν δὴ νῆες ἀλλή-
λαις ὑπὸ θύμης ἐνέπεσον καὶ συνέτριψαν ἢ μὲν τὸν
ἔμβολον τῆς Μηνοδώρου νεώς, ἢ δὲ τὸν ταρσὸν τῆς 5
Μενεκράτους· ἐπεὶ δὲ αὐταῖς ἐκατέρωθεν χεῖρες ἐπεβλή-
θησαν σιδηραῖ, τῶν μὲν νεῶν οὐδὲν ἔτι ἔργον ἦν,
συνεσθηκυίας ἐκατέρας, οἱ δὲ ἄνδρες ὥσπερ ἐν γῇ
348 πόνου καὶ ἀρετῆς οὐδὲν ἀπέλειπον. ἀκόντιά τε γὰρ
ἦν ἀθρόα καὶ λίθοι καὶ τοξεύματα ἐπ' ἀλλήλους, καὶ 10
ἐπὶ τὰς ναῦς καταρράκτας ἐρρίπτουν ἐς τὸ ἐπιέναι δι'
αὐτῶν. ὑψηλοτέρας δ' οὔσης τῆς Μηνοδώρου νεώς,
οἳ τε καταρράκται τοῖς τολμῶσιν ἦσαν εὐεπιβατώτεροι
349 καὶ τὰ βαλλόμενα ὥς ἀφ' ὑψηλοῦ βιαιώτερα. τεθνεώ-
των δ' ἤδη πολλῶν καὶ τῶν ὑπολοιπῶν κατατετριω- 15
μένων, ὁ μὲν Μηνόδωρος ὀβελῶ τὸν βραχίονα ἐτρώθη,
καὶ ὁ ὀβελὸς ἐξηρέθη, ὁ δὲ Μενεκράτης τὸν μηρὸν
ἀκοντίῳ πολυγλώχινι Ἰβηρικῷ ὀλοσιδήρῳ, καὶ οὐκ ἦν
350 ἔξελεῖν αὐτὸ σὺν ἐπέξει. ἀχρεῖος οὖν ὁ Μενεκράτης
ἐς μάχην γενόμενος ἐπέμενε καὶ ὥς, τοὺς ἄλλους ἐπ- 20
οτρύνων, μέχρι λαμβανομένης τῆς νεώς ἐς τὸν βυθὸν
τοῦ πελάγους ἑαυτὸν ἔρριπεν. καὶ τὴν μὲν ναῦν ὁ
Μηνόδωρος ἀνεδήσατο καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέπλευσεν,
351 οὐδὲν ἔτι δρᾶν οὐδὲ ἐκείνος δυνάμενος. καὶ τὸ <μὲν> 83
λαιὸν τῆς ναυμαχίας οὕτως ἐπεπράχει. ἐκ δὲ τοῦ δεξιοῦ 25
Καλουλίσιος μὲν, διαπλέων ἐς τὸ λαιόν, ἀπετέμετό τινας

7 σιδηραῖς i τὸ ante ἔργον add. ab 9 ἀπέλειπον i
14 βαλλόμενα] καλούμενα i 19 αὐτῷ a 22 πελάγος i
24 sq. τὸν λαιὸν b¹, τὸ παλαιὸν ab², <μὲν> add. edit. veteres
25 ἐπεπράγει scr. Mend., cf. Cobet (v. ad I § 3) p. 184 sq. alios-
que, at apud sequiores πέπραχα etiam intransitive usurpatum
videtur 26 ἀπετέμετο a

τῶν Μενεκράτους νεῶν καὶ ἐκφυγούσας εἰς τὸ πέλα-
 γος ἐδίωκε, Δημοχάρης δ', ὁ τοῦ Μενεκράτους συν-
 ἐξελεύθερός τε καὶ ὑποστράτηγος, ταῖς λοιπαῖς τοῦ
 Καλονισίου συμπεσόν, τὰς μὲν ἐς φυγὴν ἐτρέπετο, τὰς
 5 δὲ ἐς πέτρας συνήραξε, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐξαλομένων
 ἐνεπίμπρα τὰ σκάφη, μέχρι Καλουσίσιος ἐκ τῆς διώξεως
 ἐπανιῶν τὰς τε φευγούσας τῶν ἰδίων ἐπανήγαγε καὶ
 τὰς ἐμπιπραμένας ἐκώλυσε. καὶ νυκτὸς ἐπιλαβούσης
 ἠϋλίσαντο πάντες, ἔνθα καὶ τῆς προτέρας.
 10 ἡ μὲν δὴ ναυμαχία ἐς τοῦτο ἐτελεύτα, καὶ προὔχεν 352
 ἐν αὐτῇ τὰ Πομπηίου παρὰ πολὺ. Δημοχάρης δὲ βαρυ-
 θυμῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ Μενεκράτους ὥς ἐπὶ ἡττῇ με-
 γίστῃ (δύο γὰρ οἶδε ἦσαν μάλιστα τῷ Πομπηίῳ θαλάσ-
 σης ἐργάται, Μενεκράτης τε καὶ Μηνόδωρος), ἅπαντα
 15 μεθεῖς ἐκ χειρῶν εὐθύς ἐς Σικελίαν ἔπλει, καθάπερ
 οὐ τὸ Μενεκράτους σῶμα καὶ ναῦν μίαν, ἀλλὰ τὸν
 84 στόλον ὅλον ἀποβαλὼν. ὁ δὲ Καλουσίσιος ἕως μὲν ἐπι- 353
 πλευσεῖσθαι τὸν Δημοχάρην προσεδόκα, παρέμενε, ἐν-
 θαπερ ὥρμιστο, ναυμαχεῖν οὐ δυνάμενος· αἷ' τε γὰρ
 20 κρᾶτισται τῶν νεῶν αὐτῷ διωλώλεσαν, καὶ αἱ ἕτεραι
 πρὸς ναυμαχίαν εἶχον ἀχρείως· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν οἰχό-
 μενον ἐς Σικελίαν, ἐπεσκεύαζε τὰς ναῦς καὶ παρέπλει
 τὴν γῆν, τοὺς κόλπους ἐξελίσσων. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐκ 354
 μὲν Τάραντος ἐς τὸ Ῥήγιον διεπεπλεύκει ναυσὶ πολ-
 25 λαῖς καὶ στρατῷ πολλῷ καὶ Πομπήιον περὶ Μεσσήνην

4 ἐμπεσόν ci. Mend., συμπεσόν retinet Zerdik p. 63 ob
 hiatum, coll. Mithr. c. 36, hoc certe male 5 ἐξαλλομένων V
 8 ignemque a ceteris inhibuit C, unde malim τὰς <λοιπὰς> ἐμπι-
 πραμένας ἐκώλυσε, nisi vitium latet in ἐκώλυσε; sed fort. iure
 tradita tenet Kratt p. 29. 37. 44; τὰς <ἐπιμεινάσας> ἐμπιπρα-
 μένας ci. Nauck 15 ἐκ χειρῶν Tyrwhitt edit. Did. praef.
 p. VII, ἐκ κέρων Oi, ex acie C, loci nomen latere ci. Schw.,
 ἐκ Κύμης αἰρών proponens 24 ἐπεπλεύκει i

38 α. C.

- κατειλήφει ναῦς ἔχοντα τεσσαράκοντα μόνας, ὥστε
αὐτῷ παρήνουν οἱ φίλοι, ὡς ἐν καιρῷ μάλιστα, ἐπι-
θέσθαι τῷ Πομπήϊῳ μετὰ τοσοῦδε στόλου, ναῦς ἔχοντι
ὀλίγας, μέχρι τὸ λοιπὸν ἐκείνῳ ναυτικὸν οὐ πάρεστιν.
- 355 ὃ δ' οὐκ ἐπελθετο, Καλουίσιον περιμένων καὶ λέγων 5
οὐκ εὖβουλον εἶναι τὸ ριψοκίνδυνον, ἔνθα συμμαχίαν
- 356 ἄλλην προσδοκῶν. ὡς δὲ Δημοχάρης ἐς Μεσσήνην
κατέπλευσεν, ὁ μὲν Πομπήϊος αὐτόν τε Δημοχάρην
καὶ Ἀπολλοφάνην, καὶ τόνδε ἀπελεύθερον ἑαυτοῦ, ναυ-
άρχους ἀπέφηνεν ἀντὶ Μηνοδώρου καὶ Μενεκράτους· 10
- 357 ὁ δὲ Καῖσαρ περὶ τῶν συμβεβηκότων ἀμφὶ τῇ Κύμῃ 85
πυθόμενος ἐξέπλει τὸν πορθμὸν, ὑπαντήσων τῷ Καλ-
ουισίῳ. ἀνύσαντι δ' αὐτῷ τοῦ πόρου τὸ πλεον καὶ
Στυλίδα ἤδη παραπλέοντι καὶ ἐς τὸ Σκύλλαιον ἐπι-
κάμπτουσι, ἐκθορὼν ἐκ τῆς Μεσσήνης ὁ Πομπήϊος 15
ἐξήπτετο τῶν ὑστάτων καὶ τὰς πρόπλους ἐδίωκε καὶ
- 358 πάσαις ἐνέβαλλε καὶ ἐς μάχην προυκαλεῖτο. αἱ δὲ καί-
περ ἐνοχλούμεναι ἐς μὲν ναυμαχίαν οὐκ ἐπέστρεφον,
Καῖσαρος οὐκ ἔωντος, εἴτε δείσαντος ἐν στενῷ ναυ-
μαχεῖν εἴτ' ἐπιμένοντος οἷς ἀπ' ἀρχῆς διεγνώκει, μὴ 20
ναυμαχεῖν δίχα τοῦ Καλουισίου· γνώμη δὲ αὐτοῦ παρὰ
τε τὴν γῆν ὑπεχώρουν ἅπασαι καὶ ἐπ' ἀγκυρῶν ἐστά-
λευον καὶ κατὰ προῶραν ἀπεμάχοντο τοὺς ἐπιόντας.
- 359 Δημοχάρους δ' ἐπιστήσαντος δύο ναῦς περὶ ἐκάστην
ἐθορυβοῦντο ἤδη, πρὸς τε τὰς πέτρας ἀρασσόμεναι 25
καὶ πρὸς ἀλλήλας, θαλάσσης τε ἐνεπίμπλαντο· καὶ δι-

2 αὐτῷ om. B   5 καὶ secl. Mend., iniuria provocans
ad C, cf. ad IV § 461   14 σκύλαιον Vi   14 sq. παρα-
κάμπτουσι, ἐπι suprascr. a m. 1, V   17 ἐνέβαλε V   18 ναυ-
μαχίαν] ναυαρχίαν i   25 ἀρασσόμεναι Mend. ex C, ἀρασσό-
μενοι Oi   26 ἀλλήλους i   ἐνεπίπλαντο B

εφθείροντο μετὰ ἀργίας καὶ αἶδε ὥσπερ αἱ περὶ Κύ-
 μην, ὁρμοῦσαί τε καὶ ἐμβαλλόμεναι πρὸς ἐχθρῶν ἐπι-
 86 πλεόντων καὶ ἀναχωρούντων. ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ἐξήλατο 360
 τῆς νεῶς ἐπὶ τὰς πέτρας καὶ τοὺς ἐκνέοντας ἐκ τῆς
 5 θαλάσσης ἀνελάμβανε καὶ ἐς τὸ ὄρος ἄνω παρέπεμπε.
 Κορνηφίκιος δὲ καὶ ὅσοι ἄλλοι στρατηγοὶ ἦσαν αὐτοῦ,
 παρακαλέσαντες ἀλλήλους, ἄνευ προστάγματος ἀπέρ-
 ρηξαν τὰ ἀγκύρια καὶ ἀνήχθησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους,
 ὥς δέον τι δοῶντας παθεῖν μᾶλλον ἢ ἐστῶτας ἀμαχεῖ
 10 τοῖς ἐπιχειροῦσι προκεῖσθαι. τόλμη τε παραβόλῳ πρῶ- 361
 τον ὁ Κορνηφίκιος τὴν ναυαρχίδα τοῦ Δημοχάρους
 κατέσεισε καὶ εἴλε. καὶ Δημοχάρης μὲν ἐς ἑτέραν
 ἐξήλατο, τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ πόνου καὶ τοῦ φθόρου
 ἐπεφαίνοντο ἐκ πόντου προσπλέοντες ἤδη Καλουσίσιος
 15 τε καὶ Μηνόδωρος. καὶ αὐτοὺς οἱ μὲν τοῦ Καίσαρος 362
 οὐχ ἐώρων οὔτε ἀπὸ γῆς οὔτε ἐκ θαλάσσης, πελαγι-
 ῶτεροι δὲ ὄντες οἱ τοῦ Πομπηίου κατεῖδον καὶ ἰδόν-
 τες ἀνεχώρουν· συνεσκόταζε γὰρ ἤδη, καὶ κεκμηκότες
 ἀκμῆσιν οὐκ ἐθάρρουν συμπλέκεσθαι.
 20 τοῦτο μὲν δὴ συγκύρημα τοῖς ὑπολοίποις ἐκ τοῦ 363
 87 τέως ἀχρείου χρηστὸν ἐπιγίγνεται· νυκτὸς δὲ ἐπιλαβού-
 σης οἱ μὲν ἐκ τῶν νεῶν ἐκπесόντες ἐς τὰ ὄρη συν-
 ἔφευγον καὶ πυρὰ πολλὰ ἔκαιον σύμβολα τοῖς ἔτι οὐ-
 σιν ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ διενυκτέρευον οὕτως ἄσιτοι
 25 καὶ ἀθεράπευτοι καὶ πάντων ἐνδεεῖς. καὶ αὐτοὺς ὁ 364
 Καῖσαρ, ὁμοίως ἔχων, παρεκάλει περιθέων ἐς τὴν ἑῴ

1 ὑπ' ἀργίας ci. Mend. 3 post ἀναχωρούντων in i inter-
 polatum: ξμελλ' (ξμελλε a) ἐπεὶ οὐδέπω κακόν γ' ἀπώλετο, quae
 C quoque videtur legisse. Est versus Soph. Philoct. 446, ut
 vidit Nauck. Seclussit cum O Schw. 6 κορνηφίκιος (sic) V
 7 παρακαλέσαντες b 7 sq. ἀπέρρηξαν O, ἀπέρρηψαν i
 10 προκειμένους i 18 sq. κεκμηκόσιν ἀκμῆτες i 20 <τὸ>
 συγκύρημα ci. Mend., cf. ad III § 279 25 αὐτοὺς] αὐτὸς b

38 a. C.

- κακοπαθήσαι. ταλαιπωρουμένῳ δὲ αὐτῷ περὶ ταῦτα
 Καλονίσιος μὲν οὐδ' ὥς ἐγιννώσκετο προσπλέων, οὐδὲ
 ἀπὸ τῶν νεῶν τι χρηστὸν ἐρίγγετο, ἀσχολουμένων περὶ
 365 τὰ ναυάρια· ὑπὸ δὲ ἑτέρου δαίμονος ἀγαθοῦ τὸ τρισκαί-
 δέκατον τέλος ἐπλησίαζε διὰ τῶν ὁρῶν καὶ περὶ τοῦ 5
 κακοῦ πυθόμενοι τοὺς κρημνούς, τῷ πυρὶ <περὶ> τῆς ὁδοῦ
 τεκμαιρόμενοι, διέδραμον καὶ καταλαβόντες τὸν αὐτο-
 κράτορα σφῶν καὶ τοὺς συμφυγόντας ὧδε ἔχοντας κα-
 μάτου καὶ τροφῶν ἀπορίας ἐθεράπευον, ἄλλους ἄλλη
 διαλαβόντες, οἱ δὲ ταξίαρχοι τὸν αὐτοκράτορα ἐς αὐτο- 10
 σχέδιον σκηνὴν ἐσαγαγόντες, οὐδενὸς τῶν οἰκετῶν
 αὐτῷ θεραπευτήρων παρόντων, ὥς ἐν νυκτὶ καὶ το-
 366 σῶδε ταράχῃ διερριμμένων. περιπέμψας δ' εὐθύς παν-
 ταχῇ τοὺς ἐξαγγελοῦντας, ὅτι σῶζοιτο, πυνθάνεται Καλ-
 ονίσιον σὺν ταῖς πρόπλοις καταπλέοντα καὶ ὥς ἐπὶ δύο 15
 χρηστοῖς καὶ ἀδοκῆτοις ἀνεπαύετο.
- 367 ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὴν θάλασσαν ἐφορῶν ἐθεᾶτο ναῦς 88
 ἐμπερησμένας τε καὶ ἡμιφλέκτους ἔτι καὶ ἡμικαύστους
 ἄλλας τε λελυμασμένας ἰστίων τε ὁμοῦ καὶ πηδαλίων καὶ
 σκευῶν ἔμπλεων τὸ πέλαγος καὶ τῶν ἔτι σωζομένων 20
 368 τὰ πολλὰ πεποννηκότα. προστησάμενος οὖν τὸν Καλονι-
 σίου στόλον, ἐπεσκεύαζε τὰ ἐπείγοντα τῶν σκαφῶν
 πλαγιάσας, ἡρεμούντων καὶ τῶν πολεμίων, εἴτε διὰ

3 ἀσχολουμένῳ iC περὶ Musgr., ὑπὲρ Oi 6 <περὶ>
 τῆς ὁδοῦ scripsi e Musgr. coniectura, idem aut <τὰ> τῆς ὁδοῦ
 ci. Herw. p. 75 9 ἄλλη] ἄλλοι iC, vulgo 11 οἰκετῶν] οἰ-
 κείων vertit Schw. 12 θεραπευτήρος παρόντος ci. Nauck,
 sed plur. fort. teneri potest, cf. etiam Kratt p. 34 15 προ-
 πόλοις i 18 καὶ ἡμικαύστους del. Cob. p. 230 19 λελυ-
 μασμένας Cob. ibid., λελυμένας Oi, derelictas C, i. e. λελειμμένας
 22 aut lacunam post ἐπείγοντα statui aut illud in ἐπίλοιπα
 mutari voluit Schw., neutrum necessario 23 πλαγιάσας] quid
 significet, non liquet, cf. quae Schw. adnotavit t. III p. 876

Καλούσιον εἴτε αὐθις ἀναγομένοις ἐπιθέσθαι διεγνω-
 κότων. ὧδε δὲ ἐχόντων ἑκατέρων, ἐκ μέσης ἡμέρας 369
 νότος ἐμπεσὼν ἤγειρε κύμα βίαιον ἐν ῥοώδει καὶ στενῷ
 χωρίῳ. Πομπήιος μὲν οὖν ἐν Μεσσήνῃ λιμένων ἐν-
 5 δον ἦν, αἱ δὲ τοῦ Καίσαρος νῆες αὐθις περὶ τραχεῖαν
 ἀκτὴν καὶ δύσορμον ἀρασσόμεναι ταῖς τε πέτραις καὶ
 ἀλλήλαις ἐπεφέροντο, οὐδὲ τῶν πληρωμάτων σφίσιν
 89 ὥστε διακρατεῖν ἐντελῶν ὄντων. Μηνόδωρος μὲν οὖν, 370
 ἀρχόμενον τὸ δεινὸν ἐλπίσας πλεονάσειν, ἐς τὸ πελα-
 10 γιώτερον ἀνήχθη καὶ ἐπ' ἀγκυρῶν διεσάλευεν· ἀσθενέ-
 στερον δὲ ἔχων τὸ κύμα διὰ τὸν βυθόν, εἰρεσίᾳ ὅμως
 καὶ πρὸς τόδε ἐνίστατο καρτερᾷ μὴ παραφέρεσθαι. καὶ 371
 τινες αὐτὸν ἐμιμοῦντο ἕτεροι. τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος,
 οἰόμενοι ταχέως τὸ πνεῦμα ἐνδώσειν ὥς ἐν ἔαρι, τὰς
 15 ναῦς ἑκατέρωθεν ἀγκύραις ἐκ τε τοῦ πελάγους καὶ ἀπὸ
 τῆς γῆς διεκράτουν καὶ κοντοῖς ἐξεώθουν ἀπ' ἀλλή-
 λων. τραχυτέρου δὲ τοῦ πνεύματος γενομένου συν- 372
 ἐκέχυντο πάντα καὶ συνετρίβοντο αἱ νῆες, τὰς ἀγκύρας
 ἀπορρηγνύουσαι καὶ ἐς τὴν γῆν <ῆ> ἐπ' ἀλλήλας τινασ-
 20 σόμεναι· βοή τε ἦν παμμιγῆς δεδιότων ὁμοῦ καὶ οἰω-
 ζόντων καὶ παρακελευόντων ἀλλήλοις ἐς ἀνήκοον· οὐ
 γὰρ ἐφικνοῦντο ἔτι τῶν λεγομένων, οὐδὲ κυβερνήτης
 ἰδιώτου διέφερεν οὔτε κατ' ἐπιστήμην οὔτε προστάσ-
 σων. ἀλλ' ὁ φθόρος ἦν ὅμοιος ἐν τε ταῖς ναυσὶν αὐ- 373
 25 ταῖς καὶ, ὅτε τις αὐτῶν ἐκπέσοι κύματι καὶ κλύδωνι

5 περὶ] ἐπὶ V   11 ὅμως Oī, συντόνως ci. Zerdik p. 77 sq.
 vix recte   12 πρὸς τῷδε O, praeterea C   <τοῦ> μὴ ci. Mend.,
 possis etiam <ὡς> μὴ, cf. ad § 298   14 ἦρι scr. Mend.
 19 ἐπ' ἀλλήλας V, ἀπ' ἀλλήλας B, ἐπ' ἀλλήλαις af, ἀπαλλήλαις
 b; <ῆ> addidi ex § 410, <καὶ> Schw. ex § 359; ad terram delatae
 ad littus colliduntur C, unde ἐπὶ σπιλάδας ci. Mend.   21 ἐς
 ἀνήκοον ἀλλήλους (ἀλλήλοις a) i

38 a. C.

καὶ ξύλοις ἀρασσομένων· ἔγρεμεν γὰρ ἡ θάλασσα ἰστίων
καὶ ξύλων καὶ ἀνδρῶν καὶ νεκρῶν. εἰ δέ τις καὶ τάδε
διαφυγὼν ἐκνήχοιτο ἐπὶ τὴν γῆν, συνηράσσονται καὶ
374 οἶδε ἐπὶ τὰς πέτρας ὑπὸ τοῦ κύματος. ὥς δὲ καὶ τὸ
σπάσμα τὴν θάλασσαν ἐλάμβανεν, ὃ συνηθῶς ἐπιγίγνε- 5
ται τῷδε τῷ πορθμῷ, τοὺς μὲν ἀήθεις καὶ τόδε ἐξ-
έπλησσε, τὰ δὲ σκάφη τότε μάλιστα περιφερόμενα
συνέπιπτεν ἀλλήλοις. καὶ τὸ πνεῦμα ἐς νύκτα χαλε-
πώτερον ἐρίγνετο, ὥστε μηδὲ κατὰ φῶς ἔτι, ἀλλ' ἐν 9
375 σκότῳ διόλλυσθαι. οἰμωγαὶ τε ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν 90
ἦσαν καὶ τῶν οἰκείων μετακλήσεις ἀνὰ τε τὴν γῆν
διαθεόντων καὶ τοὺς ἐν τῇ θαλάσῃ καλούντων ἐξ
ὀνόματος καὶ θρηνούντων, ὅτε μὴ ἐπακούσειαν, ὥς
ἀπολωλότας· ἔμπαλιν τε ἐτέρων ἀνὰ τὸ πέλαγος ὑπερ-
κυπτόντων τὸ κύμα καὶ ἐς βοήθειαν τοὺς ἐν τῇ 15
376 παρακαλούντων. ἀμήχανα δὲ πάντα ἦν ἑκατέροις· καὶ
οὐχ ἡ θάλασσα μόνη τοῖς ἐς αὐτὴν ἐσελθοῦσιν καὶ ὅσοι
τῶν νεῶν ἐπεβεβήκεσαν ἔτι, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ τοῦ κλύ-
δωνος οὐχ ἦσσαν ἦν ἀπορωτέρα, μὴ σφᾶς τὸ κύμα
377 συναράξειεν ἐπὶ τὰς πέτρας. ἐμόχθουν τε χειμῶνι τῶν 20
πώποτε μάλιστα καινοτρόπῳ, γῆς ὄντες ἀρχοτάτω καὶ
τὴν γῆν δεδιότες καὶ οὔτε ἐκφυγεῖν αὐτὴν ἔχοντες
ἐς τὸ πέλαγος οὔτε ὅσον ἀλλήλων διαστήναι· ἡ γὰρ
στενότης ἡ τοῦ χωρίου καὶ τὸ φύσει δυσέξοδον αὐτοῦ
καὶ κλύδων ἐπιπесῶν καὶ τὸ πνεῦμα, ὑπὸ τῶν περι- 25

1 malim ἀρασσόμενος ἰστίων ci Schw., non recte, opinor,
cf. § 367 7 περιφερομένων i 8 συνέπιπτεν ἀλλήλοις] lacunam
statuendam ci. Mend., cum C verterit: rates — in unum fere-
bantur conterebanturque, praeter necessitatem 13 ὑπακούσειαν
ci. Cob. p. 230, inut. 15 τῇ om. i 18 terrorem afferebat
aut legit C post ἔτι aut, quod verisimilius, addidit, nec vertit
καὶ post ἀλλὰ 20 τε] τὰ i 21 καινοτρόπῳ Musgr. καινῷ
τρόπῳ libri 23 ὅσον om. B 25 <ὁ> κλύδων maluit Mend.

κειμένων ὁρῶν ἐς θυέλλας περικλώμενον, καὶ ὁ τοῦ
 βυθοῦ σπασμὸς ἐπὶ πάντα εἰλούμενος οὔτε μένειν οὔτε
 φεύγειν ἐπέτρεπε· τό τε σκότος ἡνώχλει νυκτὸς μάλιστα
 μελαίνης. ὅθεν ἔθνησκον οὐδὲ καθορῶντες ἀλλή- 378
 5 λους ἔτι, οἳ μὲν θορυβούμενοι καὶ βοῶντες, οἳ δ' ἐφ'
 ἡσυχίας παριέμενοι καὶ τὸ δεινὸν ἐκδεχόμενοι καὶ
 συνεργοῦντες ἐς αὐτὸ ἔνιοι ὥς ἀπολούμενοι πάντως.
 γενόμενον γὰρ τὸ κακὸν κρεῖσσον ἐπινοίας καὶ τὴν ἐκ 379
 τῶν παραλόγων αὐτοὺς ἐλπίδα ἀφηρεῖτο, μέχρι ποτὲ
 10 ἄφνω τὸ πνεῦμα προσιούσης ἡμέρας διελύετο καὶ μεθ'
 ἡλλόν ἐπιτολὴν πάμπαν ἐμαραίνετο. καὶ τὸ κῦμα ὅμως 380
 καὶ τότε, τοῦ πνεύματος ἐκλυθέντος, ἐπὶ πολὺν ἔτρα-
 χύνετο. καὶ τὸ δεινὸν οὐδ' ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ποτὲ
 τηλικοῦτον ἐμνημονεύετο γενέσθαι· γενόμενον δὲ ἔθους
 15 τε καὶ νόμου κρεῖσσον διέφθειρε τῶν Καίσαρος νεῶν
 καὶ ἀνδρῶν τὸ πλεόν.

91 ὁ δὲ καὶ τῆς προτεραίας ἡμέρας πολλὰ τῷ πολέμῳ 381
 βλαβεῖς καὶ δύο τοῖσδε συμπτώμασιν ὁμοῦ συνενεχθεῖς
 ἐπὶ τὸ Ἰπώνειον εὐθὺς ἦει διὰ τῶν ὁρῶν νυκτὸς αὐ-
 20 τῆς ἐκεῖνης κατὰ σπουδὴν, οὐχ ὑφιστάμενος τὴν συμ-
 φοράν, ἐν ᾧ μηδὲν εἶχεν ἐπικουρεῖν. καὶ φίλοις καὶ 382
 στρατηγοῖς ἐπέστελλε πᾶσι διὰ χειρὸς εἶναι, μὴ τις
 αὐτῷ καὶ ἐτέρωθεν ὥς ἐν κακοπραγίᾳ γένοιτο ἐπι-
 βουλή. περιέπεμπε δὲ καὶ ἐς τὴν ἀκτὴν ἄπασαν τῆς
 25 Ἰταλίας τὰ παρόντα πεξά, μὴ ἐπιτολμήσειε καὶ τῇ γῇ
 διὰ τὴν εὐτυχίαν ὁ Πομπήιος. ὁ δὲ οὔτε περὶ τῆς 383
 γῆς ἐνενόησεν οὔτε τοῖς λειψάνοις τοῦ ναυαγίου παρ-
 οῦσιν ἢ ἀπιοῦσι καταστάντος τοῦ κλύδωνος ἐπεχειρη-

2 εἰλούμενος i 3 sq. <ἐς τὰ> μάλιστα ci. Mend.; inut.,
 cf. Kratt p. 18 12 ἐπὶ O, ἐς i 13 ἐπιχωρίων bf, χωρίων a
 17 ἡμέρας del. Herw. p. 76

38 α. C.

σεν, ἀλλ' ὑπερεΐδεν ἐκ τῶν δυνατῶν διαζωννυμένους
τὰ σκάφη καὶ ἀνέμῳ διαπλέοντας ἐς τὸ Ἰπώνειον,
εἴτε τὴν συμφορὰν ἀρκεῖν οἱ νομίζων εἴτ' ἄπειρος ὢν
νίκην ἐπεξελθεῖν εἴθ', ὥσπερ εἴρηται μοι καὶ ἐτέρῳθι,
ἐπιχειρεῖν ὅλως μαλακὸς ὢν καὶ μόνον ἐγνωκὼς ἀμύ- 5
νεσθαι τοὺς ἐπιπλέοντας.

- 384 Καίσαρι δὲ οὐδ' ἐς ἡμισυ τῶν νεῶν περιεσώθη, 92
καὶ τοῦτο σφόδρα πεπονηκός. καταλιπὼν δ' ὅμως αὐ-
τοῦ τινὰς ἐπιμελεῖσθαι, ἐπὶ Καμπανίαν ἦει δυσφορῶν·
οὔτε γὰρ ἄλλας ναῦς εἶχεν, δεόμενος πολλῶν, οὔτε χρό- 10
νον ἐς ναυπηγίαν, ἐπειγόμενος ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ
δήμου περὶ συμβάσεων αὐθις ἐνοχλήσαντος καὶ τὸν
πόλεμον ἐπιτωθάσαντος ὡς παράσπονδον. χρημάτων
τ' ἔχρηζε καὶ ἠπόρει, Ῥωμαίων οὔτε εἰσφερόντων οὔτε
385 τοὺς πόρους ἐόντων, οὓς ἐπινοήσειε. δεινὸς δὲ ὢν ἀεὶ 15
τὸ συμφέρον συνιδεῖν ἔπεμπε Μαικήναν ἐς Ἀντώνιον,
μεταδιδάξοντα περὶ ὧν ἔναρχος ἐπεμέμφοντο ἀλλήλοις,
καὶ ἐς συμμαχίαν ὑπαξόμενον. εἰ δὲ μὴ πείσειεν, ἐπ-
ενόει τοὺς ὀπλίτας ὀλκάσιν ἐπιβήσας ἐς Σικελίαν πε-
ραιοῦν καὶ τὴν θάλασσαν μεθεῖς κατὰ γῆν τὸν πόλεμον 20
386 συνίστασθαι. οὕτω δ' ἀθύμως ἔχοντι αὐτῷ ἀγγέλλεται
ὁ Ἀντώνιος συνθέμενος συμμαχήσειν καὶ νίκη κατὰ
Κελτῶν τῶν Ἀκυιτανῶν ἐπιφανής, ἣν Ἀγρίππας ἄγων

2 καλῶ post ἀνέμῳ vel εὐδίῳ post Ἰπώνειον desidero
13 ἐπιτωθάσαντος susp. Mend., sed cf. II § 278 15 ἐπινοή-
σεις (sic) B 17 μεταδιδάξαντα Bⁱ, recte VC 21 αὐτῷ
deletum malim ob hiatum 23 τῶν ἀκυλιτανῶν V ἄγων]
ἀγωνιζόμενος ci. Musgr., lacunam plurium verborum aliquo
modo statuendam esse ci. Mend. (cf. Cass. D. 48, 49), praesertim
cum ne verbulo quidem significasset scriptor Agrippam fuisse
missum in Aquitanos. An simpliciter αἴρων scribendum pro ἄγων?

1 διαζωννυμένους] cf. Assmann ap. Baumeister, Denkmäler
d. klass. Altert. III p. 1605

ἐφάνη. οἱ τε φίλοι καὶ τῶν πόλεων τινες αὐτῷ ναῦς
ὑπισχνοῦντο καὶ ἐποιοῦν.

ὁ μὲν δὴ καὶ τῆς λύπης ἀνίη καὶ λαμπροτέραν 387
93 τῆς προτέρας παρασκευῆς συνεπήγγυτο· ἀρχομένου δ' 37 a. C.
ἤρως ὁ μὲν Ἀντώνιος ἐξ Ἀθηνῶν ἐς Τάραντα διέπλει
ναυσὶ τριακοσίαις, τῷ Καίσαρι συμμαχήσων, ὡς ὑπ-
έσχητο, ὃ δ' ἐνήλλακτο τὴν γνώμην καὶ ἐς τὰς ἔτι
γινόμενας αὐτῷ ναῦς ἀνεβάλλετο. καλούμενος δὲ αὖ- 388
θις ὡς ἐπὶ ἔτοιμα καὶ ἀρκοῦντα τὰ Ἀντωνίου, ἑτέρας
10 ἀσχολλίας προὔφερε καὶ δῆλος ἦν ἢ αὖθις ἐπιμεμφό-
μενός τι τῷ Ἀντωνίῳ ἢ τῆς συμμαχίας διὰ τὴν εὐ-
πορίαν τὴν οἰκείαν ὑπεροχῶν. χαλεπαίνων δ' ὁ Ἀν- 389
τώνιος ἐπέμενεν ὅμως καὶ αὖθις αὐτὸν ἐκάλει· τῇ τε
γὰρ χορηγίᾳ τοῦ ναυτικοῦ κάμνων καὶ στρατοῦ χρήσων
15 ἐπὶ Παρθυαίους Ἰταλοῦ, Καίσαρι τὰς ναῦς ἐπενόει
διαλλάξαι, εἰρημένον μὲν ἐν ταῖς συνθήκαις ἐκάτερον
ξενολογεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας, δυσχερὲς δ' ἐσόμενον αὐτῷ
Καίσαρος τὴν Ἰταλίαν εἰληχότος. Ὀκταουία οὖν ἐχώρει 390
πρὸς Καίσαρα διαιτήσουσα αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν ἐγκατα-
20 λελεῖφθαι τοῖς κινδύνοις ἔλεγε τοῖς ἐν πορθμῷ κατα-
λαβοῦσιν, ἢ δὲ ἐκλελύσθαι τοῦτο διὰ Μαικήνα. ὁ δὲ 391
τὸν Ἀντώνιον ἔφη καὶ Καλλίαν ἀπελεύθερον ἐς Λέπι-
δον ἐκπέμψαι, συντιθέμενον τῷ Λεπίδῳ κατὰ Καίσα-
ρος, ἢ δὲ συνειδέναι Καλλίαν περὶ γάμων ἀπεσταλ-

3 ἀνῆι i, ἀνίει ci. Musgr. 4 παρασκευὴν cum C, qui tamen
verborum collocatione mutata nihil probat, scr. Mend. 7 τὰς
om. B 8 αὐτῷ Oi, corr. Mend. 17 αὐτῷ Schw., αὐτοῖς
libri 18 καίσαρος] καὶ βαρὺ i 20 <τῷ> πορθμῷ ci. Mend.
<αὐτὸν> καταλαβοῦσιν ci. Mend., non recte, cf. Thuc. 2, 18, 2;
54, 3 etc. (Zerdik p. 71)

3 de tempore foederis Tarentini cf. J. Kromayer, Die rechtl.
Begründung des Principats (1888) p. 51 sqq.

37 a. C.

- μένον· βουλευθῆναι γὰρ Ἀντώνιον πρὸ τῶν Παρθυικῶν
 ἐκδεδοσθαι τὴν θυγατέρα τῷ παιδί Λεπίδου, καθάπερ
 392 ὠμολόγητο. καὶ τὰδε μὲν ἡ Ὀκταουλία, Ἀντώνιος δὲ
 καὶ τὸν Καλλίαν ἔπεμπευ, ἔς βάσανον τῷ Καίσαρι
 διδούς· ὃ δὲ οὐκ ἐδέξατο μὲν, ἀφίξεσθαι δὲ ἔφη καὶ 5
 συμμίζειν Ἀντωνίῳ μεταξὺ Μεταποντίου καὶ Τάραντος,
 393 μέσον ἔχων ποταμὸν τὸν ἐπώνυμον. κατὰ δαίμονα δ' 94
 ἀμφοτέρων προσιόντων τῷ ρεύματι, Ἀντώνιος ἐκ τῆς
 ἀπήνης καταθορῶν ἔς τι τῶν παρορμούντων σκαφῶν
 ἐσήλατο μόνος καὶ ἐπέρα πρὸς τὸν Καίσαρα, πιστεύων 10
 ὡς φίλῳ. καὶ ὁ Καῖσαρ ἰδὼν ἀντεμιμείτο, καὶ ξυμ-
 βάλλουσιν ἀλλήλοις κατὰ τὸ ρεῦμα καὶ διήριζον, ἐκά-
 τερος ἐκβῆναι βουλόμενος ἔς τὴν ὄχθην τοῦ ἑτέρου.
 394 ἐνίκα δὲ ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ πρὸς τὴν Ὀκταουλίαν ἦξων
 ἔς Τάραντα, ἐπὶ τε τῆς ἀπήνης Ἀντωνίου συνήδρευεν 15
 αὐτῷ καὶ ἐν Τάραντι ἔς τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ παρ-
 ῆλθέ τε ἀφύλακτος καὶ τὴν νύκτα ὁμοίως ἀνεπαύετο
 395 χωρὶς δορυφόρων παρ' αὐτῷ. τὰ δ' ὅμοια καὶ παρ'
 Ἀντωνίου τῆς ἐπιούσης ἐπεδείκνυτο. οὕτως αὐτοῖς ἦν
 συνεχῆς ἡ μεταβολή, πρὸς τε τὰς ὑπονοίας διὰ φιλ- 20
 αρχίαν καὶ ἔς τὰς πίστεις ὑπὸ χρείας.
 396 τὸν μὲν οὖν ἐλίπλουν τὸν ἐπὶ Πομπήιον ὁ Καῖσαρ 95
 ἔς νέωτα ἀνεβάλλετο· ὁ δ' Ἀντώνιος ἐπιμένειν διὰ Παρ-
 θυαίους οὐ δυνάμενος, ἀντέδοσαν ὅμως ἀλλήλοις, Καί-
 σαρι μὲν ὁ Ἀντώνιος ναῦς ἑκατὸν εἴκοσιν, ἃς αὐτίκα 25
 πέμψας εἰς Τάραντα παρέδωκεν, Ἀντωνίῳ δὲ ὁ Καῖσαρ
 δισμυρλοὺς Ἰταλοὺς ὀπλίτας, οὓς ἐπιπέμψειν ὑπισχεῖτο.

1 Παρθυικῶν] cf. ad § 39   7 ἐπώνυμον Schw. ex C, qui:
 eiusdem nominis, εὐώνυμον Oi   8 <ἅμα> προσιόντων ci. Mend.,
 <ἅμα> ἀμφοτέρων Nauck, probabiliter   19 ἀπεδείκνυτο a
 21 ἔς om. V   23 ἀνεβάλετο cum V scr. Mend.

ἔδωρήσατο δὲ καὶ Ὀκταουία τὸν ἀδελφόν, αἰτήσασα 397
 παρ' Ἀντωνίου, δέκα φασήλοις τριηριτικοῖς, ἐπιμύκτοις
 ἕκ τε φορτίδων νεῶν καὶ μακρῶν, καὶ τὴν Ὀκταουίαν
 ὁ Καῖσαρ χιλίοις λογάσι σωματοφύλαξιν, οὓς ἐπιλέξαιτο
 5 Ἀντώνιος. ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος αὐτοῖς ἔληγε τῆς ἀρχῆς, 398
 ἢ τοῖς τρισὶν ἐψήφιστο ἀνδράσιν, ἑτέραν ἑαυτοῖς ὥρι-
 ζον πενταετίαν, οὐδὲν ἔτι τοῦ δήμου δεηθέντες.

οὕτω μὲν οὖν διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὁ 399
 Ἀντώνιος εὐθὺς ἐς τὴν Συρίαν ἠπείλετο, τὴν Ὀκτα-
 10 ουίαν παρὰ τῷ ἀδελφῷ καταλιπὼν μετὰ θυγατρὸς ἥδη
 96 γενομένης αὐτοῖς. Μηνόδωρος δέ, εἴτε τις ὢν φύσει 400
 παλιμπροδότης εἴτε δέσας τὴν ποτε ἀπειλὴν Ἀντω-
 νίου, ἀπάξειν αὐτὸν εἰπόντος ὥς ἀνδράποδον πολεμο-
 ποιόν, εἴτε ἐλασσόνων ἀξιοῦσθαι νομίζων παρ' ἃ προσ-
 15 ἐδόκησεν, εἴτε τῶν ἄλλων αὐτὸν ἐξελευθέρων τοῦ
 Πομπηίου συνεχῶς ὀνειδιζόντων ἐς ἀπιστίαν δεσπότην
 καὶ παρακαλούντων ἐπανελθεῖν Μενεκράτους ἀποθα-
 νόντος, πῶς αἰτήσας καὶ λαβὼν ἠτόμολῃσε πρὸς
 Πομπήιον σὺν ἑπτὰ ναυσί, Καλούσιον τὸν ναύαρχον
 20 τοῦ Καίσαρος διαλαθών. ἐφ' ᾧ τὸν Καλούσιον ὁ Καῖσαρ
 ἀπέλυσε τῆς ναυαρχίας καὶ ἀντικατέστησεν Ἀγρίππαν.

2 τριηριτικοῖς Bi, cf. I. G. II n. 807 c 100 σχοινία τριηρι-
 τικά, τριηρετικοῖς V, quod Prooem. c. 10, Lib. c. 96. 121 traditum
 est; τριηρικοῖς tamen cum L. Dindorf in Steph. thes. s. v. maluit
 Mend. 5 αὐτοῖς molestum putavit Mend., sed cf. Kratt p. 39
 6 ἢ] ἢ B ἐπεψήφιστο i τοῖς etiam ante ἀνδράσιν add. V
 8 οὕτω Schw. ex C, qui: eoque modo, οὗτοι Of, οὗτοι (sic) ab
 17 τιμοκράτους i <μάλιστα> ἀποθανόντος ci. Mend. 21 ἀπέ-
 λυσε] παρῆλυσε scr. Mend.

5 sqq. cf. Lange, R. Altert. III² p. 583 sq., Ihne VIII p. 435 sqq.,
 Mommsen, R. Staatsr. II², 1 p. 718 sqq., Willems II p. 761
 adn. 1 et 2, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 175 sqq., Ciccotti,
 Rivista di filol. e d'istruz. class. N. S. 2 (1896) p. 80 sqq.

36 α. C.

- 401 ἐπεὶ δ' ἔτοιμος ἦν ὁ στόλος, ἐκάθαιρεν αὐτὸν ὁ
 Καῖσαρ ὧδε. οἱ μὲν βωμοὶ ψαύουσι τῆς θαλάσσης,
 καὶ ἡ πληθὺς αὐτοὺς περιέστηκε κατὰ ναῦν μετὰ σιω-
 πῆς βαθυτάτης· οἱ δὲ ἱερουργοὶ θύουσι μὲν ἐστῶτες
 ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ καὶ τρεῖς ἐπὶ σκαφῶν περιφέρουσιν 5
 ἀνὰ τὸν στόλον τὰ καθάρσια, συμπεριπλεόντων αὐτοῖς
 τῶν στρατηγῶν καὶ ἐπαρωμένων ἐς τάδε τὰ καθάρ-
 402 σια, ἀντὶ τοῦ στόλου, τὰ ἀπαίσια τραπῆναι. νείμαν-
 τες δὲ αὐτά, μέρος ἐς τὴν θάλασσαν ἀπορρίπτουσι καὶ
 μέρος ἐς τοὺς βωμοὺς ἐπιθέντες ἄπτουσι, καὶ ὁ λεὼς 10
 ἐπευφημεῖ.
- 403 οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι τὰ ναυτικὰ καθαίρουσιν· ἔμελλε 97
 δ' ὁ μὲν Καῖσαρ ἐκ Δικαιορχείας, ὁ δὲ Λέπιδος ἐκ
 Λιβύης, Ταῦρος δ' ἐκ Τάραντος ἐπιπλευσεῖσθαι τῇ
 Σικελίᾳ, ὥς ἂν αὐτὴν ἐξ ἡοῦς ὁμοῦ καὶ δύσεως καὶ 15
 404 μεσημβρίας περιλάβοιεν. καὶ τῆς ἀναγωγῆς τοῦ Καί-
 Καλ. Jul. σαρος ἡ ἡμέρα προεῖρητο πᾶσι, καὶ ἦν δεκάτη τροπῶν
 θερινῶν, ἥν τινα Ῥωμαῖοι νομηνίαν ἔχουσι τοῦ μη-
 νόος, ὃν ἐπὶ τιμῇ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου Ἰούλιον
 ἀντὶ Κυντιλίου καλοῦσι. τήνδε μὲν ὁ Καῖσαρ ὥρισε 20
 τὴν ἡμέραν, αἰσιούμενος ἴσως διὰ τὸν πατέρα νικη-
 405 φόρον αἰεὶ γενόμενον· ὁ δὲ Πομπήιος Λεπίδῳ μὲν
 ἀντέταττε Πλένιον ἐν Λιλυβαίῳ, τέλος ὀπλιτῶν ἔχοντα
 καὶ ἄλλο πλῆθος ἐσκευασμένον κούφως, τὴν δὲ πρὸς

3 κατὰ ναῦν] *per naues* C, unde ne conicias κατὰ ναῦς, monent multi loci 5 ἐπὶ ante τῇ θαλάσσῃ susp. Mend., cum C verterit: *in mari considentes* 15 αὐτήν] αὐτὸν i C 16 sq. τοῦ Καίσαρος deleri voluit Mend., malim <ὅπῳ> τοῦ K., cf. v. 20 ὥρισε 18 ἔχουσι] ἔχουσι ci. Mend. 23 πλένιον scripsi cum V, *Plinium* C, *πλένιον* ceteri, const.

ἕω καὶ δύσιν ἀκτὴν τῆς Σικελίας πᾶσαν ἐφρούρει, καὶ
νῆσους μάλιστα Λιπάραν τε καὶ Κοσσύραν, ἵνα μήτε
Κοσσύρα Λεπίδῳ μήτε Λιπάρᾳ Καίσαρι ἐνορμίσματα
ἢ ναύσταθμα γένοιτο εὐκαιρὰ ἐπὶ τῇ Σικελίᾳ. τὸ δ'
5 ἄριστον τοῦ ναυτικοῦ ἐν Μεσσήνῃ συνεῖχεν ἐφεδρεῦον,
ὅπῃ δεήσειεν.

98 οὕτω μὲν ἑκάτεροι παρασκευῆς εἶχον, γενομένης 406
δὲ τῆς νουμηνίας ἀνήγοντο πάντες ἅμα ἡοῖ, Λέπιδος
μὲν ἐκ Λιβύης χιλλαῖς ὀκτάσι καὶ μακραις ἐβδομήκοντα
10 καὶ τέλεσι στρατοῦ δυώδεκα καὶ ἱππεῦσι Νομάσι πεντα-
κισχιλλοῖς καὶ ἑτέρας παρασκευῇ πολλῇ, Ταῦρος δ' ἐκ
Τάραντος ταῖς Ἀντωνίου ναυσὶν ἐξ ἑκατὸν καὶ τριά-
κοντα δύο μόναις καὶ ἑκατόν, ἐπεὶ τῶν λοιπῶν οἱ
ἐρέται χειμῶνος ἐτεθνήκεσαν, ὁ δὲ Καίσαρ ἐκ Δικαι-
15 αρχείας, θύων ἅμα καὶ σπένδων ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος
νεῶς ἐς τὸ πέλαγος ἀνέμοις εὐδίοις καὶ Ἀσφαλείῳ Πο-
σειδῶνι καὶ ἀκύνουσι θαλάσσει, συλλήπτορας αὐτῷ κατὰ
ἐχθρῶν πατρῶων γενέσθαι. πρόπλοι δ' αὐτῷ τινες 407
τοὺς μυχοὺς τῆς θαλάσσης διηρύνων, καὶ Ἄππιος
20 μετὰ πλήθους νεῶν ὀπισθοφυλακῶν εἶπετο. τρίτῃ δὲ 408
τῆς ἀναγωγῆς ἡμέρᾳ νότος ἐμπεσὼν Λεπίδου μὲν ὀλ-
κάδας ἀνέτρεψε πολλὰς, ὠρμίσθη δὲ ὅμως ἐς Σικελίαν
καί, Πλένιον ἐν Αἰλυβαίῳ πολιορκῶν, τινὰς τῶν πό-
λεων ὑπήγετο καὶ ἑτέρας ἐβιάζετο. Ταῦρος δὲ ἀρχομέ-

5 praetulerim ἐφεδρεῦσον, cf. § 429 14 χειμῶνος] ex
tempestate vertit C, unde (ὑπὸ) χειμῶνος ci. Schw., χειμῶνος
potius deleri iussit Zerdik p. 67, uterque ratus Antonium vere
anni 718/36 Tarentum venisse, sed cf. de tempore ad § 387 et
Appiani ipsius verba § 396 ἐς νέωτα 16 ἀσφαλίῳ O 17 αὐτῷ
Oī, corr. Mend. 18 πρόπλοι] πρόπλουν i 20 ὀπισθοφυ-
λάκων i 21 sq. ἀνέτρεψεν ὀκτάδας πολλὰς V 22 ἐν σικελίᾳ V

16 sq. ἀνέμοις εὐδίοις etc.] cf. Wissowa, Religion u. Kultus
d. Römer p. 252

36 a. C.

409 νου τοῦ πνεύματος ἐς Τάραντα ἐπαλινδρόμει. Ἀππίου
 δ' ἄρτι τὸ Ἀθήναιον ἄκρον περιπλέοντος αἱ μὲν συν-
 ειρῶντο τῶν νεῶν ἀμφὶ ταῖς πέτραις, αἱ δ' ἐς τέλ-
 ματα ἐξώκελλον ὑπὸ ῥύμης, αἱ δὲ καὶ διερρίφησαν
 410 οὐκ ἄσινεῖς. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀρχομένου μὲν τοῦ χειμῶ- 5
 νος ἐς τὸν Ἑλεάτην κόλπον ἐρυμνὸν ὄντα συμπεφεύ-
 γει, χωρὶς ἐξήρους μιᾶς, ἣ περὶ τῇ ἄκρᾳ διελύθη·
 λιβὸς δὲ τὸν νότον μεταλαβόντος ὁ κόλπος ἐκυκᾶτο,
 ἐς τὴν ἐσπέραν ἀνεργμένος, καὶ οὔτε ἐκπλεῦσαι δυνα-
 τὸν ἦν ἔτι πρὸς ἐναντίον τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα, οὔτε 10
 κῶπαι κατεῖχον οὔτε ἄγκυραι, ἀλλ' ἐς ἀλλήλας ἢ ἐς
 τὰς πέτρας ἐνηράσσοντο αἱ νῆες. καὶ νυκτὸς ἦν ἔτι
 τὸ δεινὸν ἀτοπώτερον.

411 ἐνδόντος δέ ποτε τοῦ κακοῦ τὰ νεκρὰ ἔθαπτεν ὁ 99
 Καῖσαρ καὶ τοὺς τραυματίας ἐθεράπευε καὶ τοὺς ἐκ- 15
 νέοντας ἐνέδυε καὶ ὥπλιζεν ἑτέροις ὅπλοις καὶ τὸν στό-
 λον ἅπαντα ἐκ τῶν ἐνόντων ἀνελάμβανε. διεφθάραι
 δ' αὐτῷ νῆες βαρεῖαι μὲν ἔξ, κουφότεραι δὲ ἔξ καὶ
 412 εἴκοσι, λιβυρνίδες δὲ ἔτι πλείους. καὶ ἐς τὰδε διορ-
 θούμενα τριάκοντα ἡμέρας ἀναλώσειν ἔμελλεν, ἥδη 20
 τοῦ θέρους προκόπτοντος· ὅθεν ἦν ἄριστον αὐτῷ τὸν
 413 πόλεμον ἐς τὸ μέλλον θέρους ἀναβαλέσθαι. ἐνοχλουμέ-
 νου δὲ τοῦ δήμου ταῖς ἀπορίαις, ἐπεσκεύαζε τὰς ναῦς
 ἐς τὴν γῆν ἀνέλκων μετὰ ἐπείξεως καὶ τὰ πληρώματα

2 ἀθήναιον V, ἀθηναῖον B, ἀθηναίων iC 6 Ἑλεάτην
 Cluver, Ital. ant. p. 1259 sq., et Schw. ex C, ἐλαῖτην Oi, cf.
 Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 895 10 τοῦ κόλπου ante πρὸς
 ἐναντίον collocari voluit Mend. 12 συνηράσσοντο ci. Mend.;
 an ἐπηράσσοντο? 13 ἀτοπώτερον] ἀπορώτερον ci. Mend., ἀπο-
 ρώτερον τὸ δεινὸν Nauck 20 ἥδη — 21 προκόπτοντος non
 vertit C 22 ἀναβάλλεσθαι a

§ 411 sqq. de rebus gestis cf. J. Melber, Abhandl. W. v. Christ
 zum 60. Geburtstag dargebracht, München 1891, p. 211 sqq.

τῶν διεφθαρμένων ἐς τὰς παρὰ Τάυρῳ ναῦς κενὰς
 ἐξέπεμπε. ὥς δὲ ἐπὶ συμφορᾷ μείζονι, Μαικήναν μὲν 414
 ἐς Ῥώμην ἐξέπεμπε διὰ τοὺς ἐπτοημένους ἔτι πρὸς τὴν
 μνήμην Πομπηίου Μάγνου· οὐ γὰρ αὐτοὺς ἐξέλειπεν
 5 ἢ δόξα τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τοὺς δὲ κληρούχους αὐτοὺς
 ἀνὰ τὴν Ἰαλίαν ἐπέτρεχε καὶ ἐκ τοῦ φόβου τῶν γε-
 γονότων ἀνελάμβανε. διέδραμε δὲ καὶ ἐς Τάραντα 415
 καὶ τὸ ναυτικὸν εἶδε τὸ ὑπὸ Τάυρῳ καὶ ἐς Ἰπώ-
 νειον ἦλθε καὶ τὰ περὶ παρηγόρησε καὶ τὴν τῶν
 10 νεῶν ἐπισκευὴν ἐπέσπερχεν. καὶ πλησίον ἦν ἤδη καὶ
 ὁ δεύτερος ἐς Σικελίαν ἐπίπλους.

100 ὁ δὲ Πομπήιος οὐδ' ἐπὶ τοιαῦδε εὐκαιρίᾳ τοσοῖσδε 416
 ναυαγίοις ἐπιχειρεῖν ἤξιον, ἀλλ' ἔθνε μόνον θαλάσση
 καὶ Ποσειδῶνι καὶ υἱὸς αὐτῶν ὑφίστατο καλεῖσθαι,
 15 πειθόμενος οὐκ ἄνευ θεοῦ δις οὕτω θέρους πταῖσαι
 τοὺς πολεμίους. φασὶ δ' αὐτόν, ὑπὸ τῶνδε χαννού- 417
 μενον, καὶ τὴν συνήθη τοῖς αὐτοκράτορσι χλαμύδα ἐκ
 φοινικῆς ἐς κυανὴν μεταλλάξαι, εἰσποιοῦμενον ἄρα <ἐαν-
 τόν> τῷ Ποσειδῶνι. ἐλπίσας δ' ἀναξεύξειν τὸν Καί- 418
 20 σαρα, ὥς ἐπύθετο ναυπηγούμενόν τε καὶ ἐπιπλευσού-
 μενον αὐθις αὐτοῦ θέρους, ἐξεπλήσσετο μὲν ὥς ἀμάχῳ
 γνώμῃ καὶ παρασκευῇ πολεμῶν, Μηνόδωρον δὲ μετὰ
 νεῶν ἐπὶ τὰ ὧν ἤγαγεν ἔπεμπε κατασκευσόμενον τὰ νεώλ-
 κια τοῦ Καίσαρος καὶ δράσοντα, ὅ τι καὶ δύναιτο. ὁ 419
 25 δὲ καὶ τέως ἀχθόμενος οὐκ ἀποδοθείσης αὐτῷ τῆς ναυ-
 αρχίας καὶ τότε αἰσθόμενος, ὅτι σὺν ὑποψίᾳ μόνων
 ἠξιώτο ὧν ἤγαγε νεῶν, ἐπεβούλευεν αὐθις αὐτομολίαν.

1 ναῦς molestum putavit Mend., recte 4 ἐξέλειπεν maluit
 Mend. 8 ἐπεῖδε ci. Mend., inut., cf. Loesch p. 6 et ad I § 10
 18 sq. <ἐαυτὸν> add. Mend., cf. III § 389, recte, ni forte εἰσποιοῦ-
 μενον passive intellegendum 25 possis αὐτῷ

36 a. C.

- 420 ἐπινοῶν δὲ πρότερον, ὥς ἐς πάντα οἱ συνοῖσον, ἀνδρα- 10
 γαθίσασθαι, διέδωκε τοῖς συμπλέουσιν, ὅσον εἶχε χρυ-
 σίον, καὶ διέπλευσεν εἰρεσίᾳ τρισὶν ἡμέραις πεντα-
 κοσίους ἐπὶ χιλίοις σταδίους καὶ τοῖς προφύλαξι τῶν
 ναυπηγουμένων Καίσαρι νεῶν οἷα σκηπτὸς ἀφανῶς 5
 ἐμπλῖτων καὶ ἐς ἀφανὲς ἀναχωρῶν ἤρει κατὰ δύο καὶ
 τρεῖς ναῦς τῶν φυλακίδων καὶ τὰς ὀλκάδας, αἱ τὸν
 σῖτον ἔφερον, ὁρμούσας ἢ παραπλεύσας κατέδυεν ἢ
 ἀνεδεῖτο ἢ ἐνεπίμπρη. θορύβου δὲ πάντα μεστὰ διὰ
 Μηνόδωρον ἦν, Καίσαρος ἀπόντος ἔτι καὶ Ἀγρόππα 10
 421 καὶ γὰρ οὗτος ἐπὶ ὕλην ἐπεπόρευτο. γαυρούμενος δὲ
 ὁ Μηνόδωρος ἐξώκειλέ ποτε τὴν ναῦν ἐκὼν ἐς ἔρμα
 γῆς ἀπαλὸν σὺν καταφρονήσει καὶ ὑπεκρίνετο αὐτὴν
 ὑπὸ τοῦ πηλοῦ κατέχεσθαι, μέχρι, τῶν πολεμίων ἐκ
 τῶν ὁρῶν καταθορόντων ὥς ἐπὶ Μηνოდώρου θήραν 15
 ἔτοιμον, ἀνακρουσάμενος ὥχετο σὺν γέλωτι καὶ τὸν
 στρατὸν τοῦ Καίσαρος ἀνία κατεῖχε σὺν θαύματι.
 422 ὥς δὲ ἱκανῶς ἐπεδέδεικτο, οἷος ἐχθρὸς τε καὶ φίλος
 εἶη, Ῥέβιλον μὲν ἐλὼν, ἀνδρα ἀπὸ βουλῆς, μεθῆκε, 19
 μνώμενος ἤδη τὸ μέλλον, Μινδίῳ δὲ Μαρκέλλῳ, 10
 τῶν ἐταίρων τινὶ τῶν Καίσαρος, φίλος ἐν τῇ προ-
 τέρᾳ γερονῶς αὐτομολία, τοῖς μὲν ἀμφ' αὐτὸν ἔφη

2 τοῖς πλέουσιν B 5 οἷα σκηπτοφανῶς i; pro ἀφανῶς ci.
 Cob. p. 230 sq. ἄφνω, prob. Schenkl p. 177, contra recte Zerdik
 p. 51 coll. Lib. c. 100: ἐφίπτατο ἐξ ἀφανοῦς ὥς τις αἰετός
 15 καταθορόντων V, καθορόντων a, donec hostes e montibus
 conspicati ad eum ueluti ad praedam paratam decurrere C,
 unde καθορόντων καὶ καταθορόντων scr. Mend. 15 sq. Μηνο-
 δώρον molestum putavit Mend., bene, sed forte ἐτοιμῶν scribere
 praestat 19 ῥέβιλον libri, corr. Mend. 22 ἀμφ' αὐτὸν
 Bi(V?), circa se C, corr. Bk.

19 de hoc Rebilo nihil certi dici potest, cf. Willems I p. 521
 n. 325, Ribbeck n. 18, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 136 adn. 7;
 videtur alius ac proscriptus IV § 209

τὸν Μίνδιον βουλεύειν αὐτομολίαν καὶ προδοσίαν, τοῖς δὲ πολεμίοις προσπελάσας ἡξίου Μίνδιον αὐτῷ συνελθεῖν ἔς τινα νησιῖδα ἐπὶ λόγοις συνοίσουσι. καὶ 423 συνελθόντι ἔλεγεν, οὐδενὸς ἀκούοντος ἑτέρου, φυγεῖν μὲν ἔς Πομπήιον ὑβριζόμενος ὑπὸ τοῦ τότε ναυάρχου Καλουισίου, τὴν δὲ ναυαρχίαν Ἀγρίππου μεταλαβόντος ἐπανελεύσεσθαι πρὸς Καίσαρα οὐδὲν ἀδικοῦντα, εἰ πίστιν αὐτῷ κομίσειεν ὁ Μίνδιος παρὰ Μεσσάλα τοῦ τὴν ἀποδημίαν Ἀγρίππα διοικοῦντος. ἔφη δ' ἐπανελθὼν 424 μὲν ἰάσεσθαι λαμπροῖς τὸ ἀμάρτημα ἔργοις, μέχρι δὲ τῶν πίστεων λυμανεῖσθαι τινα τῶν Καίσαρος ὁμοίως ἔς τὸ ἀνύποπτον. καὶ ὁ μὲν αὖθις ἐλυμαίνετο, Μεσσά- 425 λας δ' ἐνεδοίασε μὲν ὡς ἐπὶ αἰσχυρῷ, ἐνέδωκε δ' ὅμως, εἴτε πολέμου ταῦτ' εἶναι νομίζων ἀνάγκας εἴτε καὶ τῆς Καίσαρος γνώμης τι προμαθὼν ἢ τεκμηράμενος. καὶ Μηνόδωρος μὲν αὖθις ἡντομόλει καὶ τὸν Καί- 426 σαρα ἐλθόντα προσπίπτων ἡξίου συγγνῶναι μὴ λέγοντι τὰς αἰτίας τῆς φυγῆς· ὁ δὲ ἔς μὲν σωτηρίαν αὐτῷ συνεγίνωσκε διὰ τὰς σπουδὰς καὶ ἀφανῶς ἐφυλάσ- 20 σετο, τοὺς δὲ τριητάρχους αὐτοῦ μεθίει χωροῦντας, ὅποι θέλοιεν.

103 ἐτοίμου δὲ τοῦ στόλου γενομένου, αὖθις ὁ Καῖσαρ 427 ἀνῆγγετο καὶ ἔς Ἰππώνειον παραπλεύσας δύο μὲν τέλη πεζῶν Μεσσάλαν ἔχοντα περᾶν ἐκέλευσεν ἔς Σικελίαν

2 αὐτῷ Οἱ, ad se C, corr. Mend., v. 8 correxi ego 7 ἀδικήσαντα vertit C, sed cf. Berg, diss. p. 29 9 Ἀγρίππα editores ante Mend. δ' ἐπανελθὼν] δὲ παρελθὼν i 10 ἰάσεσθαι Vi (in V σα supra v. add. a m. 1) 11 τινα τῶν] τὰ τοῦ ci. Mend., facilius possis τι τὰ τοῦ, nec vero opus 19 sq. ἐφυλάσσειτο] ἐφύλασσειν αὐτὸν ci. Musgr. 20 χωρεῖν ci. Mend., contra Kraft p. 29, multa perverse miscens, sed cf. Mithr. c. 72 extr. (κρατῶν κατεφορῆσεν), I § 393 (ἡμέλει περιπέμπων etc.) 23 δύο τέλη μὲν ab, ut videtur

36 α. C.

ἐπὶ τὸ Λεπίδου στρατόπεδον καὶ σταθμεύειν ἐς τὸν
κόλπον διελθόντα τὸν εὐθὺ Ταυρομενίου, τρία δ'
ἔπεμπεν ἐπὶ Στυλίδα καὶ πορθμὸν ἄκρον ἐφεδρεύειν
428 τοῖς ἐσομένοις· Ταῦρον δ' ἐς τὸ Σκυλάκιον ὄρος, ὃ
πέραν ἐστὶ Ταυρομενίου, περιπλεῖν ἐκ Τάραντος ἐκέ- 5
λευε. καὶ ὃ μὲν περιέπλει διεσκευασμένος ἐς μάχην
ὁμοῦ καὶ εἰρεσίαν· καὶ τὰ περὶ αὐτῷ παρωμάρτει,
προερευνώντων τὴν τε γῆν ἱππέων καὶ λιβυρινίδων
τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ Καῖσαρ ὧδε ἔχοντι ἐξ Ἰππώνειον
ἐπιδραμὼν ἐπιφάνεται κατὰ τὸ Σκυλάκιον καὶ τὴν 10
429 εὐταξίαν ἀποδεξάμενος ἐπανῆλθεν ἐς τὸ Ἰππώνειον. ὃ
δὲ Πομπήιος, ὥς μοι προεῖρηται, τάς τε ἐς τὴν νῆσον
ἀποβάσεις ἐφύλασσε ἀπάσας καὶ τὰς ναῦς ἐν Μεσ-
σήνῃ συνείχεν ὥς βοηθήσων, ὅποι δεήσειεν. 14

430 καὶ οἱ μὲν ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν, Λεπίδῳ δὲ 10
αὖθις ἐκ Λιβύης ἦγον αἱ ὀλκάδες τὰ λοιπὰ τοῦ στρα-
τοῦ τέλη τέσσαρα. καὶ αὐταῖς ὑπήντα πελάγιος ἐκ
Πομπήιου Παπίας καὶ διέφθειρεν ὥς φίλους δεχο-
431 μένας· ὦντο γὰρ σφίσι τὰς Λεπίδου συναντᾶν. αἱ
δὲ βραδέως τε ὑπὸ τοῦ Λεπίδου καθιέλκοντο, καὶ ὅστε- 20
ρον αὐτὰς προσιούσας αἱ ὀλκάδες ὥς καὶ τάσδε ἄλλας
πολεμίας ἐξέκλιναν, ἕως αἱ μὲν ἐκαύθησαν, αἱ δ' ἐλή-
φθησαν, αἱ δ' ἀνετράπησαν, αἱ δ' ἐς Λιβύην ἀνέπλευ-

1 sqq. offendit in rerum narratione iam Schw., καὶ σταθ-
μεύειν — 2 εὐθὺ Ταυρομενίου post ἐκέλευε (v. 5 sq.) transponebat
Mend., sed alia corruptela videtur latere; certe Messalae reditum,
utut est, praeteriit Appianus 2 ταυρομινείου i, const.
5 Ταυρομενίου] Κρότωνος voluit Drumann IV p. 579, cui assen-
titur Mend., non recte, cf. quae Schw. adnotat t. III p. 878,
et Nissen, Ital. Landesk. II, 2 p. 949 6 περιέπλεε B
7 παρωμάρτει (sic) B 14 ὅπη V 18 Παπίας] Πάπιος voluit
cum Drumann IV p. 579 adn. 8 Gardthausen, Augustus II, 1
p. 137 adn. 11, hunc eundem atque Democharem esse ratus,
at eadem nominis forma etiam ceteris locis tradita

σαν. τοῦ δὲ στρατοῦ δύο μὲν τέλη διώλετο ἐν τῇ 432
 θαλάσῃ, καί, εἴ τινες αὐτῶν ἐξενήχοντο, καὶ τούσδε
 Τισιηνὸς ὁ τοῦ Πομπηίου στρατηγὸς ἐκνέοντας ἐπὶ
 τὴν γῆν διέφθειρεν· οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς Λέπιδον κατ-
 5 ἤχθησαν, οἱ μὲν αὐτίκα, οἱ δ' ὕστερον. καὶ Παπίας
 ἀπέπλευσε πρὸς Πομπήιον.

105 ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς μὲν Στρογγύλην, ἣ τῶν πέντε νη- 433
 σων ἐστὶ τῶν Αἰόλου, παντὶ τῷ στόλῳ διέπλευσεν ἐξ
 Ἰππωνείου, προερευνωμένης αὐτῷ τῆς θαλάσσης· στρα-
 10 τὸν δὲ ἐπὶ μετώπου τῆς Σικελίας πλέονα ἰδὼν ἐν τε
 Πελωριάδι καὶ Μύλαις καὶ Τυνδαρίδι, εἵκασεν αὐτὸν
 παρεῖναι Πομπήιον καὶ τὰ μὲν ἐνθάδε Ἀγρίππα δια-
 στρατηγεῖν ἐπέτρεψεν, αὐτὸς δὲ εἰς τὸ Ἰππώνειον αὐθις 434
 ἀπέπλει καὶ ἐς τὸ Ταύρου στρατόπεδον ἐξ Ἰππω-
 15 νείου σὺν τρισὶ τέλεσι μετὰ Μεσσάλα διετροχάξεν, ὥς
 Ταυρομένιον αἰρήσων ἀπόντος ἔτι τοῦ Πομπηίου καὶ
 τὰς ἐμβολὰς αὐτῷ διχόθεν παρῆξεν. Ἀγρίππας μὲν οὖν 435
 ἀπὸ Στρογγύλης εἰς Ἱερὰν διέπλει καὶ τῶν Πομπηίου
 φρουρῶν αὐτὸν οὐχ ὑποστάντων εἴλε τὴν Ἱερὰν καὶ
 20 τῆς ἐπιούσης ἔμελλεν ἐπιχειρήσειν ἐς Μύλας Δημο-
 χάρει τῷ Πομπηίου, τεσσαράκοντα ναῦς ἔχοντι· ὁ δὲ 436
 Πομπήιος, τὸ βίαιον ὑφορώμενος τοῦ Ἀγρίππα, ἔπεμπε
 τῷ Δημοχάρει ναῦς ἄλλας πέντε καὶ τεσσαράκοντα
 24 ἀπὸ Μεσσηνίας ἐξελεύθερον ἄγοντα Ἀπολλοφάνη, καὶ

106 αὐτὸς ἐφείπετο ἄλλαις ἐβδομήκοντα. Ἀγρίππας δ' ἔτι 437
 νυκτὸς ἐξ Ἱερᾶς ἀνήγετο ταῖς ἡμίσεσι τῶν νεῶν ὥς
 Παπία μόνῳ ναυμαχήσων. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς Ἀπολλο-
 φάνους εἶδε καὶ τὰς ἐβδομήκοντα ἐτέρωθι, Καῖσαρι

3 Τισιηνὸς Schw., τισίνηνος BiC, τισίνιος V 6 ἀνέπλευσε
 ci. Mend., inut. 11 μυλαῖς Oi 13 ἰπώνειον B 14 ἐπ-
 ἔπλει a τοῦ ante Ταύρου add. i 20 ἐς μυλὰς Obf., ἐν
 Μύλαις ci. Mend., malim περὶ Μύλας, cf. § 449

36 a. C.

μὲν αὐτίκα ἐδήλουν Πομπήιον ἐπὶ τῶν Μυλῶν εἶναι
 σὺν τῷ πλέονι ναυτικῷ, τὰς δὲ βαρείας αὐτὸς ἤγε κατὰ
 μέσον καὶ τὸν ἄλλον στόλον ἐξ Ἱερᾶς ἐκάλει κατὰ
 438 σπουδὴν. ἐσκεύαστο δ' ἀμφοτέροις πάντα λαμπρῶς,
 καὶ πύργους ἐπὶ τῶν νεῶν εἶχον κατὰ τε πρῶραν καὶ 5
 κατὰ πρύμναν. ὥς δὲ αὐτοῖς αἶ' τε παρακελεύσεις, οἷας
 εἰκὸς ἦν, ἐγεγέννητο καὶ τὰ σημεῖα κατὰ ναῦν ἤρτο,
 ἐξώρμων ἐπ' ἀλλήλους, οἳ μὲν κατὰ μέτωπον, οἳ δ' ἐς
 περικύκλωσιν, σὺν τε βοῇ καὶ ῥοθίῳ νεῶν καὶ κατα-
 439 πλήξει ποικίλῃ. ἦν δὲ καὶ τὰ σκάφη Πομπηίῳ μὲν 10
 βραχύτερα καὶ κοῦφα καὶ ὀξέα ἐς τὰς ἐφορμήσεις τε
 καὶ περίπλους, Καίσαρι δὲ μείζω καὶ βαρύτερα καὶ
 παρ' αὐτὸ καὶ βραδύτερα, βιαιότερα δὲ ὅμως ἐμπεσεῖν
 440 καὶ τρωθῆναι δυσπαθέστερα. τῶν τε ἀνδρῶν οἳ μὲν
 ναυτικώτεροι τῶν Καίσαρος ἦσαν, οἳ δὲ σθεναρώτεροι 15
 καὶ κατὰ λόγον οἳ μὲν οὐκ ἐμβολαῖς, ἀλλὰ μόναις περι-
 ὁδοῖς ἐπλεονέκουν καὶ ταρσοὺς τῶν μειζόνων ἢ πη-
 δάλια ἀνέκλων ἢ κώπας ἀνέκοπτον ἢ ἀπεχώριζον ὅλως
 441 τὰ σκάφη καὶ ἔβλαπτον ἐμβολῆς οὐχ ἥσσονα· οἳ δὲ τοῦ
 Καίσαρος αὐτὰς ἐμβολαῖς ὥς βραχυτέρας ἀνέκοπτον ἢ 20
 κατέσειον ἢ διερρήγνυνον <καί>, ὅτε συμπλακτεῖν, ἔβαλ-
 λόν τε ὥς ταπεινοτέρας ἀφ' ὑψηλοῦ καὶ κόρακας ἢ χει-
 ρας σιδηρᾶς εὐκολώτερον ἐπερρίπτουν. οἳ δὲ ὅτε βια-
 442 σθεῖεν, ἐξήλλοντο ἐς τὸ πέλαγος. καὶ τούσδε μὲν τὰ 24
 ὑπηρετικὰ τοῦ Πομπηίου περιπλέοντα ἀνελάμβανεν, ὁ 10

1 Μυλῶν] μυλῶν libri   7 ναῦν] ναῦς ab   8 ἐξώρμων]
 ὥρμων ci. Mend., inut.   11 βραχύτερα (sic) B   13 ὅμως]
 ὁμοῦ ci. Mend., sed cf. Zerdik p. 63   15 sq. σθεναρώτεροι
 (ἀσθεν. b) κατὰ λόγον· οἳ μὲν i   18 ἀπεχώριζον] ἀπεχώρουν i,
 retrahebant C; haeserunt Musgr. et Mend., sed ad ἀπεχώριζον
 videtur subaudiendum ἀπ' ἀλλήλων   20 αὐτὰς] αὐταῖς i
 21 <καί> add. Schw. ex C

δὲ Ἀγρίππας ἴετο μάλιστα εὐθὺν τοῦ Παπilioῦ καὶ αὐτῷ
κατὰ τὴν ἐπωτίδα ἐμπεσὼν κατέσεισε τὴν ναῦν καὶ ἐς τὰ
κοῖλα ἀνέρορξεν· ἡ δὲ τοὺς τε ἐν τοῖς πύργοις ἀπεσεί-
σατο καὶ τὴν θάλασσαν ἀθρόως ἐδέχετο, καὶ τῶν ἐρε-
5 τῶν οἱ μὲν θαλαμῖαι πάντες ἀπελήφθησαν, οἱ δ' ἕτεροι
τὸ κατάστρωμα ἀναρρήξαντες ἐξενήχοντο· Παπίας δὲ
ἐς τὴν παρορμοῦσαν ἀναληφθεὶς αὐθις ἐπήγει τοῖς πο-
λεμίοις. καὶ ὁ Πομπήιος ἐξ ὅρους ἐφορῶν τὰς μὲν 443
ιδίας μικρὰ ἐπωφελοῦσας καὶ ψιλουμένας τῶν ἐπιβα-
10 τῶν, ὅτε συμπλακεῖεν, Ἀγρίππα δὲ τὸν ἕτερον στόλον
ἐξ Ἱερᾶς προσπλέοντα, ἀναχωρεῖν ἐσήμηνε σὺν κόσμῳ·
καὶ ἀνεχώρουν ἐπιόντες τε καὶ ἀναστρέφοντες ἀεὶ κατ'
ὀλίγον. Ἀγρίππα δ' ἐπιβαρῆσαντος αὐτοῖς ἔφευγον, 444
14 οὐκ ἐς τοὺς αἰγιαλούς, ἀλλ' ὅσα τῆς θαλάσσης οἱ ποτα-
108 μοὶ τεναγῶδη πεποιήκεσαν. καὶ Ἀγρίππας, κωλύοντων 445
αὐτὸν τῶν κυβερνητῶν μεγάλαις ναυσὶν ἐς ὀλίγον ὕδωρ
ἐπιπλεῖν, πελάγιος ἐπ' ἀγκυρῶν ἐσάλευεν ὥς ἐφορμιού-
μενος τοῖς πολεμίοις καὶ νυκτομαχήσων, εἰ δέοι. τῶν 446
φίλων δ' αὐτῷ παραινούντων μὴ ἀλόγῳ θυμῷ συμ-
20 φέρεσθαι μηδὲ τὸν στρατὸν ἐκτρύχειν ἀγρυπνίᾳ καὶ
πόνῳ μηδὲ πιστεύειν πολυχείμῳνι θαλάσῃ, μόλις
ἐσπέρας ἀνεξεύγνυε. καὶ οἱ Πομπηϊανοὶ ἐς τοὺς λιμέ- 447
νας παρέπλεον, τριάκοντα μὲν τῶν σφετέρων νεῶν
ἀποβαλόντες, πέντε δὲ καταδύσαντες τῶν πολεμίων
25 καὶ βλάβαντες ἄλλα ἱκανὰ καὶ βλαβέντες ὅμοια. καὶ 448
αὐτούς ὁ Πομπήιος ἐπαινῶν, ὅτι τηλικαύταις ναυσὶν
ἀντέσχον, τειχομαχῆσαι μᾶλλον ἔφασκεν ἢ ναυμαχῆ-

5 θαλαμῖται H. Steph., θαλάμιοι Bayfius cum Thuc. 4, 32, 2
(θαλαμιοὶ scr. Hude) 8 ἀφορῶν i 10 ἕτερον] ἱερὸν i,
om. C 19 sq. συνεισφέρεισθαι i 21 πολυχείμῳνι Schw.,
πολυχείμονι O, πολὺ ἀχείμονι iC

36 α. C.

σαι καὶ ὥς νενικηκότας ἐδωρεῖτο καὶ ἐπήλπιζεν ἐν τῷ πορθμῷ διὰ τὸν ῥοῦν κουφοτέρους ὄντας περιέεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφη τι προσθήσειν ἐς τὸ τῶν νεῶν ὕψος.

- 449 τοῦτο μὲν δὴ τῆς ναυμαχίας τέλος ἦν τῆς περὶ 5
 Μύλας Ἀγρίππα καὶ Παπία γενομένης· τὸν δὲ Καῖσαρα 109
 ὁ Πομπήιος, ὥσπερ ἦν, ὑπολαβὼν ἐς τὸ Ταύρου στρατό-
 πεδον οἴχεσθαι καὶ ἐπιχειρήσειν τῷ Ταυρομενίῳ, μετὰ
 δειπνον εὐθὺς ἐς Μεσσήνην περιέπλει, μέρος ἐν ταῖς
 Μύλαις ὑπολιπὼν, ἵνα αὐτὸν ὁ Ἀγρίππας ἔτι παρεῖναι 10
 450 νομίξοι. Ἀγρίππας μὲν δὴ διαναπαύσας τὸν στρατόν,
 ἐς ὅσον ἤπειγεν, ἐς Τυνδαρίδα ἐνδιδομένην ἔπλει· καὶ
 παρῆλθε μὲν εἴσω, μαχομένων δὲ λαμπρῶς τῶν φρου-
 ρῶν ἐξεώσθη. προσεχώρησαν δ' ἕτεραι πόλεις αὐτῷ
 καὶ φρουρὰς ἐδέξαντο· καὶ αὐτὸς ἐπανῆλθεν ἐς Ἱεράν. 15
 451 ὁ δὲ Καῖσαρ ἤδη μὲν ἐς Λευκόπετραν ἐκ τοῦ Σκυλα-
 κίου διεπεπλεύκει, μαθὼν ἔτι ἀκριβέστερον, ὅτι ὁ Πομ-
 πήιος ἐκ Μεσσήνης ἐς Μύλας οἴχοιτο δι' Ἀγρίππαν·
 ἐκ δὲ Λευκοπέτρας ἔμελλε νυκτὸς περᾶν ὑπὲρ τὸν
 452 πορθμὸν ἐς τὸ Ταυρομενίον. πνθόμενος δὲ περὶ τῆς 20
 ναυμαχίας μετέγνω μὴ κλέπτειν ἔτι τὸν διάπλουν νενι-
 κηκώς, ἀλλὰ κατὰ φῶς θαρροῦντι τῷ στρατῷ περαι-
 οὔσθαι· καὶ γὰρ ἔτι πάντως ἡγεῖτο Πομπήιον Ἀγρίππα
 453 παραμένειν. κατασκεψάμενος οὖν ἡμέρας τὸ πέλαγος
 ἐκ τῶν ὁρῶν, ἐπεὶ καθαρὸν ἔγνω πολεμίων, ἔπλει 25
 στρατὸν ἔχων, ὅσον αἱ νῆες ἐδέχοντο, Μεσσάλαν ἐπὶ
 τοῦ λοιποῦ καταλιπὼν, ἕως ἐπ' αὐτὸν αἱ νῆες ἐπανέλ-

8 ταυρομενίῳ Bi(V?), et deinceps const. 15 ἐς Ἱεράν
 Dorn Seiffen, Diss. de Sex. Pompeio Magno, Traiecti ad Rhenum
 1846, p. 108 adn. 1, ἐς ἐσπέραν libri 18 οἴχειτο B 19 περᾶν
 ὑπὲρ] περάσειν τὸν maluit Mend., inut. 24 οὖν] γοῦν i
 27 sq. ἐπανέλθοιεν Musgr., rediissent C, ἐπέλθοιεν Oi

θοιεν. ἔλθων δ' ἐπὶ τὸ Ταυρομένιον προσέπεμψε μὲν 454
 ὡς ὑπαζόμενος αὐτό, οὐ δεξαμένων δὲ τῶν φρουρῶν
 παρέπλει τὸν ποταμὸν τὸν Ὀνοβάλαν καὶ τὸ ἱερὸν τὸ
 Ἀφροδίσιον καὶ ὠρμήσατο εἰς τὸν Ἀρχηγέτην, Ναξίων
 5 τὸν θεόν, ὡς χάρακα θησόμενος ἐνταῦθα καὶ ἀποπει-
 ράσων τοῦ Ταυρομενίου. ὁ δὲ Ἀρχηγέτης Ἀπόλλωνος 455
 ἀγαλματίον ἐστίν, ὃ πρῶτον ἐστήσαντο Ναξίων οἱ εἰς
 110 Σικελίαν ἀπωρισμένοι. ἐνταῦθα τῆς νεῶς ἐκβαλόντων ὁ 456
 Καῖσαρ ὤλισθε καὶ ἔπεσε καὶ ἀνέδραμε δι' αὐτοῦ.
 10 καὶ αὐτῷ καθισταμένῳ ἔτι τὸ στρατόπεδον Πομπήιος
 ἐπέπλει στόλῳ πολλῷ, θαῦμα ἀδόκητον· ὥτετο γὰρ αὐ-
 τὸν ἐκπεπολεμῆσθαι πρὸς Ἀγρίππα. παρήλανε δὲ τῷ 457
 Πομπήῳ καὶ <ῆ> ἵππος, εἰς τάχος διερρίζουσα τῷ ναυ-
 τικῷ, καὶ τὰ πεζὰ ἐτέρωθεν ἐφαίνετο, ὥστε δεῖσαι μὲν
 15 ἅπαντας, ἐν μέσῳ τριῶν στρατῶν πολεμίων γενομένους,
 δεῖσαι δὲ τὸν Καῖσαρα, Μεσσίαλαν οὐκ ἔχοντα μετα-
 πέψασθαι. οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς εὐθὺς ἠνώχλουν οἱ 458
 Πομπήλου χαρακκοποιουμένους ἔτι τοὺς τοῦ Καῖσαρος·
 εἰ δὲ ἐπὶ τοῖς ἱππεῦσιν οἱ πεζοὶ καὶ τὸ ναυτικὸν ἐφώρ-
 20 μησε, τάχα ἂν τι μείζον ἐξήνυστο τῷ Πομπήῳ. νῦν 459
 δὲ ἀπείρως τε πολέμου καὶ ὑπ' ἀγνοίας τοῦ θορύβου
 τῶν Καῖσαρος καὶ ὅκνου, μὴ μάχης περὶ δαίλην ἐσπέ-

2 ὁ post ὡς add. b   4 ὠρμήσατο V   4 sq. Ναξίων (ἀξιῶν
 Oī, om. C, corr. Musgr.) τὸν θεόν del. Schw.   7 δ - 8 ἀπωρισμένοι
 corrupta putavit Mend., coniciens ὃ ἐστήσαντο Νάξιοι οἱ πρῶτοι
 <Ἑλλήνων> εἰς Σικελίαν ἀπωρισμένοι, at concedit tum potius
 Χαλκιδεῖς exspectandum   9 δι' αὐτοῦ] δι' αὐτὸ vertit C, male;
 in B αὐτοῦ corr. videtur in αὐτοῦ   12 ἐκπεπολεμῆσθαι Oaf,
 sed in B ἡ add. supra ὦ, ἐκπεπολεμῆσθαι b   13 <ῆ> add. Mend.

3 de Onobala certi quicquam dici nequit, cf. Hitze, De
 Sexto Pompeio, diss. Vratisl. 1883 p. 16 sq., Gardthausen, Augustus
 II, 1 p. 137 adn. 15, Hülsen ap. Pauly-Wissowa 1, 1 p. 1164
 s. v. Akēsines n. 2   4 Ἀρχηγέτην] cf. Thuc. 6, 3, 1

36 α. C.

- ραν ἄρχειν, οἳ μὲν αὐτῶν ἐς Κόκκυνον ἄκραν ὤρμι-
 σαντο, οἱ πεζοὶ δ' οὐκ ἀξιοῦντες ἀρχοῦ τῶν πολεμίων
 460 στρατοπεδεύειν ἐς Φοίνικα πόλιν ἀνεχώρουν. καὶ νυκτὸς
 οἳ μὲν ἀνεπαύοντο, οἱ δὲ τοῦ Καίσαρος τὸν μὲν χάρακα
 ἐτέλουν, ὑπὸ δὲ κόπου καὶ ἀγρυπνίας ἐς τὴν μάχην 5
 461 ἐβλάπτουντο. τέλη δ' ἦν αὐτῷ τρία καὶ ἱππεῖς χωρὶς
 ἵππων πεντακόσιοι καὶ κοῦφοι χίλιοι καὶ κληροῦχοι
 σύμμαχοι χωρὶς καταλόγου διςχίλιοι καὶ ναυτικὴ δύ-
 ναμις ἐπὶ τούτοις. 9
 462 τὰ μὲν οὖν περὶ πάντα Κορνηφικίῳ παραδοὺς ὁ 11
 Καῖσαρ ἐκέλευσε τοὺς κατὰ τὴν γῆν πολεμίους ἀπο-
 μάχεσθαι καὶ πράσσειν, ὅ τι ἐπείγοι· αὐτὸς δὲ ταῖς
 ναυσὶν ἔτι πρὸ ἡμέρας ἀνήγετο ἐς τὸ πέλαγος, μὴ καὶ
 463 τοῦδε αὐτὸν ἀποκλείσαιεν οἱ πολέμιοι. καὶ τὸ μὲν
 δεξιὸν ἐπέτρεπε Τιτινίῳ, τὸ δὲ λαὶον Καρισίῳ, λιβυρ- 15
 νίδος δὲ αὐτὸς ἐπέβαινε καὶ περιέπλει πάντας παρα-
 καλῶν· ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει τὰ στρατηγικὰ σημεῖα,
 464 ὥς ἐν κινδύνῳ μάλιστα ὦν, ἀπέθετο. ἐπαναχθέντος
 δὲ τοῦ Πομπηίου δις μὲν ἐπεχείρησαν ἀλλήλοις, καὶ
 τὸ ἔργον ἐς νύκτα ἐτελεύτησεν. ἀλισκομένων δὲ καὶ 20
 πιμπραμένων τῶν Καίσαρος νεῶν, αἱ μὲν ἀράμεναι τὰ

1 κόκκυνον VC   3 στρατεύειν V   8 χωρὶς τῶν ἐκ κατα-
 λόγου vertit C: *exceptis qui ex ordine descripti fuerant*, falso,
 opinor   11 τὴν om. i   14 possis αὐτὸν   15 Καρισίῳ
 Gardthausen, Augustus II, 1 p. 138 adn. 19, καρσίῳ Oi, Car-
 cino C   19 ἐπεχείρουν, ἦσαν supra οὖν a m. 1, V   21 τῶν]
 τινῶν aut <πολλῶν> τῶν ci. Schw., probabiliter, numerum ante
 τῶν desideravit Musgr.

1 Κόκκυνον ἄκραν] promuntorium S. Alessio intellegit Holm,
 Gesch. Siciliens I p. 332   3 Φοίνικα πόλιν] Palmam intellegit
 Hitze (v. ad § 454) p. 18, cf. etiam Beloch, Rhein. Mus. 49 (1894)
 p. 118   15 videtur T. Carisius vir monetalis a. 705/49—709/45,
 cf. Gardthausen l. c. (v. supra ad v. 15)

βραχέα τῶν ἰστίων ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἰταλίαν, τῶν παρ-
 αγγελμάτων καταφρονοῦσαι· καὶ αὐτὰς ἐπ' ὀλίγον οἱ
 τοῦ Πομπηίου διώξαντες ἐπὶ τὰς ὑπολοίπους ἀνέστρε-
 ψαν, καὶ τῶνδε τὰς μὲν ἤρουν ὁμοίως, τὰς δὲ ἐνεπύμ-
 5 πρᾶσαν. ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐς τὴν γῆν ἐξενήχοντο, 465
 τοὺς μὲν οἱ ἱππεῖς οἱ τοῦ Πομπηίου διέφθειρον ἢ
 συνελάμβανον, οἱ δ' ἐς τὸ τοῦ Κορνηφίκου στρατό-
 πεδον ἀνεπήδων, καὶ αὐτοῖς ὁ Κορνηφίκιος ἐπιθέου-
 σιν ἐπεχείρει, τοὺς κούφους ἐκπέμπων μόνους· οὐ
 10 γὰρ εὐκαιρον ἐδόκει κινεῖν φάλαγγα δύσθυμον ἀντι-
 καθημένων πεζῶν μεγαλοφρονουμένων, ὥς εἰκὸς ἦν,
 ἐπὶ νίκη.

112 Καίσαρα δ' ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ἐς πολὺ τῆς νυκτὸς 466
 ἀνακωχεύοντα καὶ βουλευόμενον, εἴτε ἐς Κορνηφίκιον
 15 ἐπανεέλθοι διὰ μέσων τοσῶνδε ναυαγίων εἴτε ἐς Μεσσή-
 λαν διαφύγοι, θεὸς ἐς τὸν Ἀβάλαν λιμένα παρήνεγκε
 μεθ' ἑνὸς ὀπλοφόρου, χωρὶς φίλων τε καὶ ὑπασπιστῶν
 καὶ θεραπόντων. καὶ τινες ἐκ τῶν ὁρῶν ἐς πύστιν τῶν 467
 γεγονότων καταθέοντες εὗρον αὐτὸν τό τε σῶμα καὶ
 20 τὴν ψυχὴν ἐσταλμένον καὶ ἐς ἀκάτιον ἐξ ἀκατίου
 μεταφέροντες, ἵνα διαλάβοι, μετεκόμισαν ἐς Μεσσήλαν
 οὐ μακρὰν ὄντα. ὃ δ' εὐθύς, ἔτι ἀθεράπευτος, ἔς τε 468
 Κορνηφίκιον ἔστελλε λιβυρινίδα καὶ πανταχοῦ διὰ τῶν

3 ἐπὶ] ἔτι i, om. C   3 sq. ἀνέστρεψαν iC   4 ὁμοίως
 cum C omitti voluit Mend., sed spectat ad p. 616, 20 sq.   8 sq.
 aut post ἀνεπήδων aliquid intercidisse aut ἐπεκούρει pro ἐπεχείρει
 scribendum ci. Schw., illud probabilius   16 Ἀβάλαν] ἄβλαν a,
 corruptum dixit Drumann IV p. 582 adn. 16; Nissen, Ital.
 Landesk. II, 2 p. 968 de Balaro portu cogitat (cf. ad IV § 361),
 Hülsen ap. Pauly-Wissowa 1, 1 p. 12 de statione ad Mallias
 18 πίστιν VfC   19 τότε, σῶμα (sic) B   20 ἐσταλμένον]
 torpentem C, συνεσταλμένον ci. Cob. p. 231 et Herw. p. 76,
 inut.   23 ἔστελε ab

36a.C.

- ὁρῶν περιέπεμπεν, ὅτι σώζοιτο, Κορνιφικῶ τε πάντας
ἐπικουρεῖν ἐκέλευε καὶ αὐτὸς ἔγραφεν ἀντίκα πέμψειν
469 βοήθειαν. θεραπεύσας δὲ τὸ σῶμα καὶ ἀναπανσάμενος
ὀλίγον ἐς Στυλίδα νυκτὸς ἐξήει, παραπεμπόμενος ὑπὸ
τοῦ Μεσσάλα, πρὸς Καρρίναν τρία ἔχοντα ἐπὶ τοῦ πρό- 5
πλου τέλη· καὶ τῷδε μὲν ἐκέλευσε διαπλεῖν ἐς τὸ πέ-
ραν, ἔνθα καὶ αὐτὸς ἔμελλε διαπλευσεῖσθαι, Ἀγρίππαν
δὲ γράφων ἡξίου κινδυνεύοντι Κορνιφικῶ πέμπειν
470 Λαρόνιον μετὰ στρατιᾶς ὀξέως. Μαικήναν δ' αὖθις
ἐς Ῥώμην ἔπεμπε διὰ τοὺς νεωτεροῦντας· καὶ τινες 10
παρακινοῦντες ἐκολάσθησαν. καὶ Μεσσάλαν ἐς Δικαι-
άρχειον ἔπεμπεν, ἄγειν τὸ πρῶτον καλούμενον τέλος
471 ἐς Ἰπώνειον. Μεσσάλας δὲ οὗτος ἦν, ὃν οἱ τρεῖς ἐπὶ 11
θανάτῳ προγεγράφεσαν ἐν Ῥώμῃ, καὶ χρήματα τῷ κτεί-
ναντι καὶ ἐλευθερίαν ἐπικεκηρύχεσαν· ὃ δὲ πρὸς Κάσσιον 15
καὶ Βροῦτον φυγών, ἀποθανόντων ἐκείνων, τὸν στόλον
472 ἐπὶ σπονδαῖς Ἀντωνίῳ παραδεδώκει. καὶ μοι τοῦτο ἀνα-
μνησαι νῦν ἔδοξεν ἐς ζήλωμα τῆς Ῥωμαίων ἀρετῆς, ὅπου
Μεσσάλας, μόνον ἔχων ἐν τοσῇδε συμφορᾷ τὸν προγρά-
ψαντα, ἐθεράπευεν ὥς αὐτοκράτορα καὶ περιέσωζε. 20
- 473 Κορνιφικίος δὲ ἀποτρέψασθαι μὲν ἐκ τοῦ χάρακος
εὐμαρῶς εἶχε τοὺς πολεμίους, κινδυνεύων δ' ἐξ ἀπο-
474 ρίας ἐς μάχην ἐξέτασσε καὶ προυκαλεῖτο. Πομπηίου δὲ
οὐ συμπλεκομένου μὲν ἀνδράσιν ἐν μόνῃ τῇ μάχῃ τὴν
ἐλπίδα ἔχουσιν, παραστήσεσθαι δ' αὐτοὺς τῷ λιμῷ προσ- 25

1 περιέπεμπε <τοὺς ἀγγελοῦντας> ci. Mend. (cf. § 366), inut.
5 καρρίναν V 5 sq. ἐπὶ τοῦ πρόπλου] om. C, ἐπὶ τοῦ παράπλου
ci. Schw., ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ Mend. 6 ἐς τὸ πέραν Hitze (v. ad
§ 454) p. 22, ἐς λιπάραν libri 21 ἀποτρέψασθαι ci. Cob. p. 231,
inut. ἐκ] ἀπὸ ci. Mend., cf. ad I § 65 25 παραστήσεσθαι a,
παραστήσεσθαι ceteri, quod tenet Loesch p. 521

δοκῶντος, ὥδευεν ὁ Κορνιφίκιος, ἐν μέσῳ τοὺς ἀπὸ
 τῶν νεῶν διαφυγόντας ἀνόπλους ἔχων βαλλόμενός τε
 καὶ χαλεπῶς, ἐν μὲν τοῖς πεδινοῖς ὑπὸ τῶν ἱππέων, ἐν
 δὲ τοῖς τραχέσιν ὑπὸ τῶν ψιλῶν τε καὶ κούφων, οἱ
 5 Νομάδες Αἰβυες ὄντες ἡκόντιζόν τε ἐπὶ πλεῖστον καὶ
 114 τοὺς ἐπεκθεύοντας ὑπέφενγον. τετάρτη δ' ἡμέρα μό- 475
 λης ἐπὶ τὴν ἄνυδρον γῆν ἀφίκοντο, ἣν ῥύακα πυρὸς
 λέγουσι, ποτὲ μέχρι θαλάσσης κατιοῦσαν, ἐπικλύσαι καὶ
 σβέσαι τὰ ἐν αὐτῇ νάματα· καὶ αὐτὴν οἱ μὲν ἐπιχώριοι
 10 μόνης ὀδεύουσι νυκτός, πνιγώδη τε οὔσαν ἀπ' ἐκεί-
 νου καὶ κονιορτοῦ σποδῶδους γέμουσαν, οἱ δ' ἀμφὶ
 τὸν Κορνιφίκιον οὔτε νυκτὸς ἐθάρρουν, ἐν ἀσελήνῳ
 μάλιστα, ἰέναι διὰ ἀπειρίαν ὀδῶν καὶ ἐνέδρας, οὔτε
 ἡμέρας ὑπέμενον, ἀλλ' ἀπεπνίγοντο καὶ τὰς βάσεις ὥς
 15 ἐν θέρει καὶ καύματι ὑπεκαίοντο, μάλιστα οἱ γυμνοί.
 βραδύνειν τε οὐ δυνάμενοι διὰ τὴν δίψαν ἐνοχλοῦ- 476
 σαν, οὐδένα ἔτι τῶν βαλλόντων αὐτοὺς ἐπεξήεσαν,
 ἀλλ' ἐτιτρώσκοντο ἀφυλάκτως. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς ἐξόδους 477
 τῆς διακεκαυμένης ἔτεροι κατεῖχον πολέμιοι, ἀμελήσαν-
 20 τες τῶν ἀσθενεστέρων τε καὶ γυμνῶν ἀνεπήδων ἐς
 τοὺς αὐχένας οἱ δυνάμενοι τόλμῃ παραβόλῳ καὶ ἐβιά-
 ζοντο τοὺς πολεμίους, ἐς ὅσον εἶχον δυνάμεως. κατ- 478
 εχομένων δὲ καὶ τῶν ἐξῆς αὐχένων ἀπεγίνωσκον αὐ-
 τῶν ἥδη καὶ μεθεῖντο ὑπὸ δίψης καὶ θέρους καὶ κό-

2 ἀνόπλους Gel. et Musgr., cf. Cass. D. 49, 6, 4, ἀνάπλους
 libri 3 καὶ om. V, sed cf. IV § 464 5 Νομάδες <καὶ>
 Αἰβυες scr. Mend. ex C, non recte 8 ποτὲ V et Schw., τότε
 Bi κατιοῦσαν] οἶαν τε οὔσαν i, C pervertit locum; κατιόντα
 ci. Schw., sed ipse retractavit t. III p. 879 sq., iure, opinor,
 εὔθενοῦσαν ci. Mend. vel etiam <γεωργεῖσθαι> οἶαν τε οὔσαν
 9 νάματα b 10 ἀπ' O, ἐπ' i 11 σποδῶδους (sic) B
 13 <φόβον> ἐνέδρας vel sim. ci. Zippel p. 361, quo non opus
 videtur 17 οὐδενὶ maluit Mend. 23 sq. αὐτῶν Bi(V?),
 corr. Bk.

36 α. C.

- 36 α. C. πον. προτιρέποντος δὲ αὐτοὺς τοῦ Κορνηφικίου καὶ
 πηγὴν πλησίον οὗσαν ἐπιδεικνύοντος, οἱ μὲν αὐθις
 ἐβιάζοντο, πολλοὺς ἀπὸ σφῶν ἀπολλύντες, ἕτεροι δὲ
 τὴν πηγὴν κατεῖχον πολέμιοι, καὶ παντελὴς ἤδη τοὺς 4
 479 τοῦ Κορνηφικίου κατεῖχεν ἀθυμία, καὶ παρίεντο. ὧδε 11
 δὲ αὐτοῖς ἔχουσι Λαρώνιος ἐπιφαίνεται μακρόθεν, ὑπὸ
 Ἀγρίππου σὺν τρισὶ τέλεσι πεμφθεῖς, οὐπω μὲν ἔνδη-
 λος ὢν, ὅτι φίλος εἶη· ὑπὸ δὲ ἐλπίδος αἰεὶ τοιοῦτον
 480 ἔσσεσθαι προσδοκῶντες ἀνέφερον αὐθις αὐτῶν. ὥς δὲ
 καὶ τοὺς πολεμίους εἶδον τὸ ὕδωρ ἀπολιπόντας, ἵνα 10
 μὴ γένοιτο ἐχθρῶν ἐν μέσῳ, ἀνέκραγον μὲν ὑπὸ ἡδο-
 νῆς, ὅσον ἔσθενον, ἀντιβοήσαντος δ' αὐτοῖς τοῦ Λαρω-
 νίου δρόμῳ τὴν πηγὴν κατέλαβον. καὶ ὑπὸ μὲν τῶν
 ἡγεμόνων ἐκωλύοντο πίνειν ἀθρόως· ὅσοι δὲ ἡμέλη-
 σαν, ἔπινον ὁμοῦ καὶ ἀπέθνησκον. 15
 481 οὕτω μὲν ἐξ ἀέλπτου Κορνηφίκιος καὶ τοῦ στρατοῦ
 τὸ φθάσαν μέρος περιεσώθη πρὸς Ἀγρίππαν ἐς Μύ-
 λας· ἄρτι δὲ ὁ Ἀγρίππας Τυνδαρίδα εἰλήφει, τροφῶν 11
 μεστὸν χωρίον καὶ εὐφυῶς ἐς πόλεμον ἐκ τῆς θαλάσ-
 σης ἔχον, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐς αὐτὸ τὰ περὶ καὶ τοὺς 20
 ἰππέας διεβίβαζεν. ἐγένοντό τε αὐτῷ πάντες ἐν Σικε-
 λίᾳ ὀπλιτῶν μὲν ἐς εἴκοσι καὶ ἐν τέλος, ἰππεῖς δὲ
 482 δισμύριοι καὶ κοῦφοι πλείους τῶν πεντακισχιλίων. Μύ-
 λας δ' ἔτι καὶ τὰ ἐκ Μυλῶν ἐπὶ τε Ναυλόχους καὶ
 Πελωριάδα [καὶ τὰ] παράλια πάντα φρουραὶ Πομπηίου 25

5 κατέσχευ ci. Nauck   9 αὐτῶν O, αὐτῶν i, vulgo; genet.
 susp. Schw. t. III ind. gr. s. v. ἀναφέρω, fort. scribendum αὐτοὺς;
 delendum nisi οἱ πλείστοι vel sim. intercidisset, ci. Mend.
 13 μὲν om. V   17 sq. ἐς Μύλας deleri voluit Mend., sed ne-
 glegentiae Appiani tribuerim   18 ὁ om. V   23 τῶν om. i
 24 Ναυλόχους] ναυάρχους i, quod etiam C videtur legisse
 25 καὶ ante τὰ del. Cluver, Sicilia ant. p. 304. 306. 387, καὶ
 τὰ delendum esse vidit Mend.

κατεῖχον, αἱ φόβῳ μάλιστα Ἀγρόλπου πῦρ διηνεκὲς
 ἔκαιον ὡς ἐμπρήσοντες τοὺς ἐπιπλέοντας. ἐκράτει δὲ 483
 καὶ τῶν στενῶν ἐκατέρων ὁ Πομπήιος. ἀμφὶ δὲ τὸ
 Ταυρομένιον καὶ περὶ Μύλας τὰς περιόδους τῶν ὁρῶν
 5 ἀπετείχιζε καὶ τὸν Καῖσαρα ἐκ Τυνδαρίδος ἐς τὸ πρό-
 σθεν ἰόντα ἠνώχλει, μὴ συμπλεκόμενον. Ἀγρόλπου δὲ 484
 νομισθέντος ἐπιπλεῖν ἐς Πελωριάδα μετεπήδησεν, ἐκλι-
 πὼν τὰ στενὰ περὶ Μύλας· καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν τε
 κατέσχε καὶ Μυλῶν καὶ Ἀρτεμισίου, πολίχνης βραχυ-
 10 τάτης, ἐν ᾗ φασι τὰς Ἑλλίου βοῦς γενέσθαι καὶ τὸν
 117 ὕπνον Ὀδυσσεῖ. ψευδοῦς δὲ τῆς Ἀγρόλπου δόξης φα- 485
 νείσης, ὁ Πομπήιος ἤσθεις τῶν στενῶν ἀφηρημένος
 καὶ Τισιγνὸν ἐκάλει μετὰ τοῦ στρατοῦ. Τισιγνῶ δ' ὁ
 Καῖσαρ ὑπήντα καὶ διημάρτανε τῆς ὁδοῦ περὶ ὄρος
 15 τὸ Μυκόνιον, ἔνθα ἄσκηρος ἐνυκτέρευσεν· ὄμβρον τε
 πολλοῦ καταρραγέντος, οἷος ἐν φθινοπώρῳ γίγνεται,
 τῶν ὀπλοφόρων τινὲς τὴν νύκτα πᾶσαν ἀσπίδα Κελτι-
 κὴν ὑπερέσχον αὐτοῦ. ἐγένοντο δὲ καὶ βρόμοι τῆς 486
 Αἴτνης σκληροὶ καὶ μυκήματα μακρὰ καὶ σέλα περι-
 20 λάμποντα τὴν στρατιάν, ὥστε τοὺς μὲν Γερμανοὺς ἐξ
 εὐνίων ἀναπηδᾶν ὑπὸ δέους, τοὺς δέ, ἀκοῇ τῶν περὶ
 τῆς Αἴτνης λεγομένων, οὐκ ἀπιστεῖν ἐν τοσοῖσδε παρα-

1 διηνεκῶς b   3 δὲ] τε cum C maluit Mend.   4 τὰς V
 et, corr. ex τοὺς, B, καὶ iC, unde maluit Mend.: ὁ Πομπήιος
 ἀμφὶ τε — Μύλας. καὶ τὰς περιόδους etc.   8 <τὰ> περὶ ci.
 Mend., cf. ad I § 12   10 τὰς] τοὺς b   12 ἤσθεις] angusta
 illa intercepta audiens C, ἤχθετο ci. Schw. t. III ind. gr. s. v.
 ἄχθομαι, item Cob. p. 231, prob. Mend., ἀχθεσθεις coniecerat
 Dorn Seiffen (v. ad § 450) p. 116 adn. 1, ἠνιάθη Musgr.; an
 δηχθεῖς?   15 μυκόνιον V   19 σέλατα i   21 εὐνίων O

36 α. C.

487 δόξοις ἐμπεσεῖσθαι σφίσι καὶ τὸν ῥύακα. μετὰ δὲ τοῦτο
τὴν Παλαιστηνῶν γῆν ἔκειρε, καὶ Λέπιδος αὐτῷ συν-
ῆντετο σιτολογῶν, καὶ Μεσσήνη παρεστρατοπέδευον
ἀμφοτέροι.

488 γιγνομένων δ' ἂν' ὅλην τὴν Σικελίαν ἀψιμαχιῶν 118
πολλῶν, ἔργου δὲ μελζονος οὐδενός, Ταῦρον ὁ Καῖσαρ
ἔπεμψε τὰς ἀγορὰς τοῦ Πομπηίου περικόπτειν καὶ τὰς
489 πόλεις τὰς χορηγούσας προκαταλαμβάνειν. καὶ τῷδε
μάλιστα κάμνων ὁ Πομπήιος ἔκρινε μάχην μείζονι κρι-
θῆναι περὶ ἀπάντων. τὰ μὲν δὴ περὶ τοῦ Καίσαρος 10
ἐδεδίει, ταῖς δὲ ναυσὶν ἐπαιρόμενος ἤρετο πέμπων, εἰ
δέχοιτο ναυμαχίᾳ κριθῆναι. ὁ δὲ ὠρρώδει μὲν τὰ
ἐνάλια πάντα, οὐ σὺν τύχῃ μέχρ' ὅδε κεχορημένος
490 αὐτοῖς, αἰσχροὺν δὲ νομίσας ἀντειπεῖν ἐδέχετο. καὶ ὠρί-
ζετο αὐτοῖς ἡμέρα, ἣς ἦν τριακόσιαι νῆες ἑκατέρων ἰδίᾳ 15
παρεσκευάζοντο, βέλη τε παντοῖα φέρουσαι καὶ πύρ-
491 ρους καὶ μηχανάς, ὅσας ἐπενόουν. ἐπενόει δὲ καὶ τὸν
καλούμενον ἄρπαγα ὁ Ἀγρίππας, ξύλον πεντάπηχυν σι-
δήρῳ περιβεβλημένον, κρίκους ἔχον περὶ κεφαλᾶς ἑκα-
τέρας· τῶν δὲ κρίκων εἶχετο τοῦ μὲν ὁ ἄρπαξ, σιδήριον 20
καμπύλον, τοῦ δὲ καλῶδ' ἰδίᾳ πολλά, μηχαναῖς ἐπισπώμενα
τὸν ἄρπαγα, ὅτε τῆς πολεμίας νεὼς ἐκ καταπέλτου λάβοιτο.
492 ἐλθούσης δὲ τῆς ἡμέρας πρῶτα μὲν ἦν ἔρετῶν 11
ἄμιλλα καὶ βοή, καὶ βέλη τὰ μὲν ἐκ μηχανῆς, τὰ δ'

2 Παλαιστηνῶν] Ἀβακινίνων ci. Cluver, Sicil. ant. p. 387,
Καλακτινῶν Mueller ad Ptol. 3, 4, 2, Ἀλαισίωνων Hitze (v. ad
§ 454) p. 23 adn. 66, quorum nihil probabile; cf. etiam Holm,
Gesch. Sicil. I p. 91. 367 5 ἀψιμαχιῶν <μὲν> ci. Mend.
8 χορηγούσας <αὐτῷ> ci. Mend., cf. ad I § 223 9 sq. δια-
κριθῆναι ci. Herw. p. 76, inut., cf. IV § 531 extr. 11 δὲ]
τε ab 15 ἑκατέρων] ἑκατέρῳ iC, vulgo, illud praetuli, ut
hiatum vitarem ἰδίᾳ om. b

ἀπὸ χειρῶν, ὅσα λίθοι καὶ πυρφόρα καὶ τοξεύματα.
 μετὰ δὲ αἱ νῆες αὐταὶ συνερρήγνυντο ἀλλήλαις, αἱ μὲν 493
 εἰς τὰ πλάγια, αἱ δὲ κατ' ἐπωτίδας, αἱ δὲ ἐπὶ τοῖς
 ἐμβόλους, ἔνθα μάλιστα εἰσιν αἱ πληγαὶ βίαιοι τινάσαι
 5 τε τοῖς ἐπιβάτας καὶ τὴν ναῦν ἀργότεραν ἐργάσασθαι.
 ἄλλαι δὲ ἀλλήλας διεξέπλεον βάλλουσαι τε καὶ ἀκοντί- 494
 ζουσαι· καὶ τὰ ὑπηρετικά τοῖς ἐκπίπτοντας ἀνελάμ-
 βανεν. ἔργα τε χειρῶν ἦν καὶ βία ναυτῶν καὶ τέχνη
 κυβερνητῶν καὶ βοαὶ καὶ στρατηγῶν παρακελεύσεις
 10 καὶ μηχανήματα πάντα. εὐδοκίμει δὲ μάλιστα ὁ ἄρ- 495
 παξ, ἔκ τε πολλοῦ ταῖς ναυσὶ διὰ κουφότητα ἐμπίπτων
 καὶ ἐμπηγνύμενος, ὅτε μάλιστα ὑπὸ τῶν καλῶδίων ἐφ-
 ἔλκοιτο ὀπίσω· κοπήναι τε ὑπὸ τῶν βλαπτομένων οὐκ
 ἦν εὐπορος διὰ σίδηρον τὸν περιέχοντα, καὶ τὸ μῆκος
 15 αὐτοῦ δυσεφικτότατα τοῖς κόπτουσι τὰ καλῶδια ἐποίει·
 οὐδὲ τὸ μηχανήμα πω προέγνωστο, ὥς δρέπανα δόρασι
 περιθέσθαι· ἐν δ' ἐπενόουν ὥς ἐν ἀδοκίῳ, τὴν ναῦν 496
 κρούοντες ἐπὶ πρύμναν ἀντισπᾶν. τὸ δ' αὐτὸ ποι-
 ούντων καὶ τῶν πολεμίων ἴση μὲν ἦν ἡ βία τῶν ἀν-
 20 δρῶν, ὁ δὲ ἄρπαξ ἐποίει τὸ ἴδιον.

120 ὅτε μὲν οὖν προσπελάσειαν αἱ νῆες, ἐμάχοντο παν- 497
 τοίως καὶ ἐς ἀλλήλους μεθήλλοντο. καὶ διαγνῶναι τὸν
 πολέμιον οὐκ ἦν ἔτι ὁμοίως εὐπορον· ὅπλοις τε γὰρ ὥς
 τὰ πολλὰ τοῖς αὐτοῖς ἐχρῶντο καὶ φωνῇ σχεδὸν ἅπαν-
 25 τες Ἰταλῇ, τὰ τε συνθήματα μιννυμένων ἐς ἀμφοτέ-
 ρους ἐξενήνεκτο, καὶ ἐκ τοῦδε μάλιστα ἐνέδραι πολλὰ

1 ὅσα] οἷα ci. Musgr., bene 5 ἀργότεραν] ἀχρεῖον ci.
 Mend., sed cf. Thuc. 7, 67, 3 6 ἀλλήλαις Vi 11 διὰ <τὴν>
 κουφότητα ci. Mend. 14 εὐπόρως O 15 δυσεφικτότατα
 Schw., δυσεφικτότατον Oi 16 δρέπανον i 23 πόλεμον Vab²

36 a. C.

- καὶ ποικίλαι παρὰ ἀμφοῖν, καὶ ἀπιστία πρὸς τοὺς λέ-
γοντας αὐτὰ ἐπερίγνετο, ἀγνωσία τε πάντας ἀλλήλων
ἐπεῖχεν ὥς ἐν πολέμῳ καὶ θαλάσῃ γεμούσῃ φόνων
498 τε καὶ ὀπλων καὶ ναυαγίων. οὐ γάρ τινα πείραν ἔλι- 5
πον, ὅτι μὴ μόνον τὸ πῦρ· τούτου δὲ μετὰ τοὺς πρῶ-
499 τοὺς ἐπίπλους ἐφείσαντο διὰ τὰς συμπλοκάς. ὁ δὲ πεξὸς
ἐκατέρων στρατὸς ἀπὸ τῆς γῆς μετὰ φόβου καὶ σπου-
δῆς ἐς τὴν θάλασσαν ἀφεώρων, ὥς ἐν τῇδε καὶ αὐτοὶ
περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας τὴν ἐλπίδα ἔχοντες. διέκρινόν
γε μὴν οὐδέν, οὐδ' ἐδύναντο, καὶ μάλιστα περισκο- 10
ποῦντες, οἷα νεῶν ἑξακοσίων ἐπὶ μήκιστον ἐκτεταγμέ-
νων καὶ τῆς οἰμωγῆς ἐναλλασσομένης ἀνὰ μέρος ἐκα-
τέρωθεν.
- 500 μόλις δέ ποτε ταῖς χροιαῖς τῶν πύργων, αἷς δὴ 12
μόναις διέφερον ἀλλήλων, ὁ Ἀγρίππας συνεῖς πλέονας 15
ἀπολωλέναι τοῦ Πομπηίου ναῦς ἐθάρρυνε τοὺς συν-
όντας ὥς ἤδη κατορθοῦντας καὶ τοῖς πολεμίοις αὐτίς
ἐμπεσὼν ἐπέκειτο ἀπαύστως, μέχρι βιασθέντες, ὅσοι
μάλιστα κατ' αὐτὸν ἦσαν, τοὺς τε πύργους κατέρριψαν
καὶ τὰς ναῦς ἐπιστρέψαντες ἐς τὸν πορθμὸν ἔφευγον. 20
- 501 καὶ ἔφθασαν ἐσδραμεῖν ἑπτακαίδεκα νῆες. αἱ δὲ λοιπαί,
διακλείσαντος αὐτὰς τοῦ Ἀγρίππου, αἱ μὲν ἐξώκελλον
ἐς τὴν γῆν διωκόμεναι, καὶ συνεξώκελλον αὐταῖς ὑπὸ
ὀρμῆς οἱ διώκοντες ἢ ὀρμιζομένους ἀπέσπων ἢ ἐνεπίμ-
πρασαν· ὅσαι δὲ ἔτι κατὰ τὸ πέλαγος ἐμάχοντο, τὰ περὶ 25

2 ἐρίγνετο a   3 ὥς ἐν πολέμῳ καὶ non vertit C, verba
susp. Schw., ὥς ἐν πόνο <τε> καὶ ci. Mend., ubi te carere
possis, tradita defendebat Kratt p. 61   9 σφῶν O, σφετέρων i,
'fort. pro σφετέρως' (Mend.)   11 ἐπιμήμιστον (sic) B, sed altera
μ videtur corr. in κ, περὶ μήκιστον V, sed in mg. a m. 1: γε.
ἐπὶ   19 κατέρριψαν] κατήρειψαν ci. Cob. p. 231   20 ἐπι-
τρέψαντες i   21 προσδραμεῖν i   23 ἐς τὴν — συνεξώκελλον
om. iC

αὐτὰς γιγνόμενα κατιδοῦσαι παρεδίδοσαν ἑαυτὰς τοῖς
πολεμίοις. καὶ ὁ τοῦ Καίσαρος στρατὸς ἐπινίκιον ἡλά-
λαξεν ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ὁ πεζὸς ἀντεβόησεν ἐπὶ τῆς
γῆς. οἱ Πομπηίου δ' ἀνώμωξαν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν Ναυ- 502
5 λόχων ἀναθορῶν ἐς τὴν Μεσσήνην ἠπέλγετο, οὐδὲν
ὑπὸ ἐκπλήξεως περὶ τῶν πεζῶν οὐδ' ἐπισκήψας· ὅθεν
καὶ τούσδε ὁ Καῖσαρ Τισιηνοῦ παραδιδόντος ὑποσπόν-
δους ἐδέχετο καὶ τοὺς ἱππέας ἐπ' αὐτοῖς, τῶν ἱππάρ-
χων παραδιδόντων. κατέδυσαν δὲ ἐν τῷ πόντῳ νῆες 503
10 Καίσαρος μὲν τρεῖς, Πομπηίου δὲ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι,
καὶ αἱ λοιπαὶ κατεφλέχθησαν ἢ ἐλήφθησαν ἢ ἐς τὴν
γῆν ὀκέλλουσαι συνετρίβησαν· αἱ δὲ ἑπτακαίδεκα μό-
ναι διέφυγον.

122 καὶ ὁ Πομπήιος ἐν ὁδῷ περὶ τῆς μεταγνώμης τοῦ 504
15 πεζοῦ πνυθόμενος τὴν τε ἐσθῆτα ἥλλαξεν ἐς ἰδιώτην
ἀπ' αὐτοκράτορος καὶ προὔπεμψεν ἐς Μεσσήνην ἐς τὰς
ναῦς ἐντίθεςθαι τὰ δυνατά· παρεσκεύαστο δὲ ἅπαντα
ἐκ πολλοῦ. Πλένιον τε ἐκ Λιλυβαίου, μεθ' ὧν εἶχεν 505
ὀκτὼ τελῶν, ἐκάλει κατὰ σπουδὴν ὥς μετὰ τῶνδε φευ-
20 ξόμενος. καὶ Πλένιος μὲν ἠπέλγετο πρὸς αὐτόν, αὐτο-
μολούντων δὲ ἑτέρων, φίλων τε καὶ φρουρίων καὶ στρα-
τῶν, καὶ τῶν πολεμίων ἐς τὸν πορθμὸν ἐσπλεόντων,
οὐκ ἀναμείνας οὐδὲ Πλένιον ὁ Πομπήιος ἐν πόλει
καλῶς τετειχισμένη, ἔφευγεν ἐκ τῆς Μεσσήνης ἐπὶ τῶν
25 ἑπτακαίδεκα νεῶν ἐς Ἀντώνιον, ὥς ἐξ ὁμοίων αὐτῷ
τὴν μητέρα περισεσωκώς. καὶ ὁ Πλένιος αὐτὸν οὐ 506
καταλαβὼν ἐς τὴν Μεσσήνην παρῆλθε καὶ κατεῖχε τῆς
πόλεως. ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ἐν τῷ περὶ

8 sq. ὑπάρχων b

18 Πλένιον] cf. ad § 405

25 ὥς] ἐς B

19 ὀκτὼ] cf. Groebe ap. Drumann I² p. 15

36 a. C.

- Ναυλόχους στρατοπέδῳ, Ἀγρίππαν δ' ἐκέλευσε τῇ Μεσ-
σήνῃ παρακαθέζεσθαι· καὶ παρεκάθητο σὺν Λεπίδῳ.
- 507 Πλενίου δὲ πρεσβευομένου περὶ σπονδῶν Ἀγρίππας
μὲν ἡξίου περιμένειν Καίσαρα ἐς ἔω, Λέπιδος δὲ ἐδί-
δου τὰς σπονδὰς καὶ τὸν τοῦ Πλενίου στρατὸν οἰ- 5
κειούμενος ἑαυτῷ συνεχώρει διαρπάσαι τὴν πόλιν μετὰ
τοῦ ἄλλου στρατοῦ.
- 508 καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, περὶ ἧς δὴ καὶ μόνης
παρεκάλουν, κέρδος ἀδόκητον εὐρόμενοι, τὴν Μεσσή-
νην ὅλη τῇ νυκτὶ μετὰ τῶν Λεπίδου διήρπαζον καὶ 10
509 μετεστρατεύοντο τῷ Λεπίδῳ· ὃ δὲ σὺν τούτοις ἔχων 12
δύο καὶ εἴκοσι τέλη πεζῶν καὶ ἱππέας πολλοὺς ἐπῆρτο
καὶ κρατήσειν ἐδόκει Σικελίας, πρόφασιν ἔχων, ὅτι
πρῶτος ἐπιβαίῃ τῆς νήσου καὶ πλέονας πόλεις ἐπαγά-
γοιτο· ἔς τε τὰ φρούρια αὐτίκα περιέπεμπε τοὺς παρὰ 15
τοῦ Καίσαρος ἐλευσομένους μὴ προσέλθαι καὶ τὰ
510 στενὰ πάντα ἐκρατύνετο. ὃ δὲ Καῖσαρ ἦλθε μὲν τῆς
ἐπιούσης καὶ ἐμέμφετο τῷ Λεπίδῳ διὰ τῶν φίλων, οἱ
σύμμαχον αὐτὸν ἔφασκον ἐλθεῖν Καίσαρι ἐς Σικελίαν,
οὐχ ἑαυτῷ κατακτησόμενον αὐτήν· ὃ δὲ ἀντενεκάλει 20
τῆς προτέρας τάξεως ἀφηρησθαι καὶ μόνον ἔχειν αὐ-
τὴν Καίσαρα βουλομένῳ τε νῦν ἀντιδιδόναι Λιβύην
511 καὶ Σικελίαν ὑπὲρ ἐκείνης. χαλεπαίνων δ' ὁ Καῖσαρ
ἦλθε μὲν καὶ αὐτὸς ὑπὸ ὀργῆς, ὄνειδιῶν τὸν Λέπιδον
ἐς ἀχαριστίαν, διαπειλησάμενοι δὲ ἀλλήλοις διέστη- 25

5 τοῦ om. a   6 ἑαυτῷ] αὐτῷ scr. Mend.   9 εὐρόμενοι
V   19 ἔφασκον αὐτὸν i   καίσαρι ἐλθεῖν V   Σικελίαν |
συμμαχίαν V   20 οὐχὶ αὐτῷ ()   25 sq. συνέστησαν i

12 δύο καὶ εἴκοσι] cf. Brueggemann, De M. Aemilii Lepidi
vita et rebus gestis, diss. Monast. Guestf. 1887, p. 63 sq.

σαν, καὶ αὐτίκα αἷ τε φυλακαὶ διεκρίθησαν καὶ αἱ νῆες
 ὄρμουν ἐπ' ἀγκυρῶν· ἐλέχθη γὰρ αὐτάς ἐπινοεῖν ὁ
 124 Λέπιδος ἐμπρῆσαι. ὁ δὲ στρατὸς ἤχθετο, εἰ πολεμήσου- 512
 σιν αὐτῆς ἐμφύλιον πόλεμον ἕτερον καὶ οὐ ποτε σφᾶς
 5 ἐπιλείψουσιν αἱ στάσεις. οὐ μὴν ἐν ὁμοίῳ Καίσαρα
 καὶ Λέπιδον εἰτίθεντο, οὐδὲ οἱ τῷ Λεπίδῳ στρατευόμε-
 νοι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς τὸν Καίσαρα ἐθαύμαζον
 καὶ τὴν ἀργίαν συνήδεσαν Λεπίδῳ καὶ τῆς ἀρπαγῆς
 αὐτὸν ἐπεμέμφοντο αὐτῆς. ἐς τὸ ἴσον τοῖς ἡσθημένοις
 10 καταστάντες. ὣν ὁ Καίσαρ πυνθανόμενος περιέπεμπε 513
 τοὺς τὰ συμφέροντα παραινέοντας κρύφα ἐκάστοις.
 ὥς δὲ αὐτῷ διεφθάρατο πολλοί, καὶ μάλιστα οἱ γενό-
 μενοι τοῦ Πομπηίου διὰ δέος τοῦ μήπω τὰς σπονδας
 βεβαίους σφίσιν, εἰ μὴ συνθοῖτο ὁ Καίσαρ, εἶναι,
 15 ἀγνοοῦντος ἔτι ταῦτα τοῦ Λεπίδου δι' ἀπραξίαν ὁ Καί-
 σαρ ἐπῆλθεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ σὺν ἱππεῦσι
 πολλοῖς, οὓς πρὸ τοῦ χάρακος καταλιπὼν ἐσῆει μετ'
 ὀλίγων, καὶ παριὼν ἐπεμαρτύρετο ἐκάστοις ἕκων ἐς
 πόλεμον καθίστασθαι. ἀπαζομένων δὲ αὐτὸν ὥς αὐτο- 514
 20 κράτορα τῶν ὀρώντων, οἱ Πομπηϊανοὶ πρῶτοι συν-
 ἔθεον, ὅσοι διεφθάρατο, καὶ συγγνώμην παρὲκ-
 λουν. ὃ δ' ἔλεγε θαυμάζειν, εἰ συγγνώμην αἰτοῦντες
 οὐ πράσσουνσιν οὐπω τὰ σφίσιν αὐτοῖς συνοίδοντα. οἱ
 25 δὲ συνέντες αὐτίκα ἤρπαζον τὰ σημεῖα καὶ ἐς τὸν Καί-
 125 σαρα μετέφερον, καὶ σκηνὰς ἔλκον ἕτεροι. καὶ τοῦ 515

2 ἐπινοεῖν a   3 ἐμπρῆσαι O   9 αὐτὸν] αὐτοῖς V
 αὐτῆς ἐς τὸ ἴσον τῆς ἡσθημένης i. αὐτοὶ pro αὐτῆς ci. Musgr
 et Schw.   12 οἱ ante πολλοὶ add. V, plurimi C   13 τοῖς]
 τοῖς B   15 ἐκάστοις i, vulgō, ἐκάστοις tenet etiam Krebs.
 Zur Rection d. Casus I (1887) p. 21   20 τῶν ὀρώντων] qui
 oderant C, i. e. τῶν παρόντων Mend., sed cf. § 522   25 (τὰς)
 σκηνὰς malim cum Mend.

36 a. C.

θορύβου Λέπιδος αἰσθόμενος ἐξέθορε τῆς σκηνῆς ἐπὶ
 τὰ ὄπλα. βολαὶ τε ἦσαν ἥδη, καὶ τῶν ὀπλοφόρων τις
 τῶν Καίσαρος ἔπιπτε, καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐς τὸν θώ-
 ρακα ἐβλήθη· τὸ δὲ βέλος οὐκ ἐξέλετο ἐπὶ τὸν χρῶτα,
 516 ἀλλὰ δρόμῳ διέφυγεν ἐπὶ τοὺς ἰππέας. Λεπίδου δέ τι 5
 φρούριον ἐπετώθασε τῷ δρόμῳ· καὶ οὐκ ἀνέσχευεν ὁ
 Καῖσαρ ὑπὸ ὀργῆς, πρὶν ἐξελεῖν αὐτὸ σὺν τοῖς ἰππεῦσι
 517 καὶ καθελεῖν. ἑτέρων δ' αὖ φρουρίων ἡγμέμονες, οἳ μὲν
 αὐτίκα, οἳ δὲ νυκτός, μετετίθεντο ἐκ Λεπίδου πρὸς Καί-
 σαρα, οἳ μὲν ἄνευ τινὸς πείρας, οἳ δὲ καὶ ἐς ὑπόκρι- 10
 518 σιν ὑπὸ ἰππέων μικρὰ ἐνοχληθέντες. εἰσὶ δ' οἳ τὰς
 προσβολὰς ἔτι ὑπέμενον καὶ ἀπεκρούοντο· καὶ γὰρ ὁ
 Λέπιδος περιέπεμπεν ἐς πάντα ἐπικούρους· καὶ αὐτῶν
 δὲ τῶν ἐπικούρων μεθισταμένων ἡ λοιπὴ τοῦ Λεπίδου
 στρατιὰ καί, εἴ τις εὐνους ἔτι ἦν, ἐτρέπετο τῇ γνώμῃ. 15
 519 καὶ πρῶτοι μὲν αὐτίς οἱ Πομπηιανοί, ὅσοι ἔτι ἦσαν
 παρ' αὐτῷ, μετεπήδων κατὰ μέρη· Λεπίδου δὲ ἐς κώ-
 λυσιν αὐτοῖς τοὺς ἑτέρους ἐφοπλίσαντος, οἳ ἐπὶ κώλυμα
 τῶν ἄλλων ὀπλισάμενοι τὰ ἑαυτῶν ἐπήγοντο σημεῖα
 520 καὶ σὺν τοῖς ἑτέροις ἐχώρουν πρὸς τὸν Καίσαρα. Λέ- 20
 πιδος δ' αὐτοῖς ἀπιοῦσιν ἠπεῖλει καὶ ἐδεῖτο καὶ τῶν
 σημείων εἶχετο καὶ οὐ μεθήσειν ἔλεγε, μέχρι τῶν φε-
 ρόντων αὐτά τις εἶπε μεθήσειν ἀποθανόντα καὶ δεῖ-
 521 σας μεθήκεν. οἳ δὲ ἰππεῖς τελευταῖοι χωροῦντες ἔπεμ- 120
 ψάν τινα πευσόμενοι τοῦ Καίσαρος, εἰ κτείνωσι Λέπι- 25
 522 δον, οὐκέτι ὄντα αὐτοκράτορα· ὃ δὲ ἀπεῖπεν. οὕτω
 Λέπιδος, ἀδοκῆτῳ πάντων ἀπιστίᾳ συμπεσών, ἔρημος

5 ἀλλὰ] *ipse* C, *lacunam statuendam* ci. Mend. 7 ἐξελεῖν,
 una littera ante εἰ erasa, B, ἐπελθεῖν ci. Nauck, inut. σὺν
 delendum ci. Mend., inut. 18 κώλυμα] *κωλύμῃ* scr. Mend.
 (v. Thuc. 1, 92), sed accus. bene habet, cf. ad I § 222 (p. 55, 12)
 25 πευσόμενοι Of, πευσόμενον cum ab scr. Mend.

ἐκ τύχης τοσῆσδε καὶ στρατοῦ τοσοῦδε ἐγίνετο ἐν
βραχεῖ. καὶ τὸ σχῆμα ἀλλάξας ἔθει πρὸς τὸν Καῖσαρα
δρόμῳ, συντρεχόντων ὥς ἐπὶ θέα τῶν ὁρώντων. ὁ δὲ 523
Καῖσαρ ὑπανέστη τε αὐτῷ προσθέοντι καὶ προσπεσεῖν
5 ἐθέλοντα κωλύσας ἔπεμψεν ἐς Ῥώμην, ἐφ' οὗπερ ἦν
σχήματος, ἰδιώτην ἀπ' αὐτοκράτορος, οὐδὲν ἔτι πλὴν
ἱερέα ἧς εἶχεν ἱερωσύνης.

ὁ μὲν δὴ καὶ αὐτοκράτωρ πολλάκις καὶ τῶν τριῶν 524
ἀνδρῶν γενόμενος ἄρχοντάς τε ἀποφήνας καὶ προ-
10 γράψας ἐπὶ θανάτῳ τοσοῦσδε ὁμοτίμους, ἰδιωτεύων καὶ
ἐνίοις τῶν προγραφέντων ἄρχουσιν ὕστερον παριστά-
127 μενος διεβίωσε. Πομπήιον δὲ ὁ μὲν Καῖσαρ οὐκ ἐδίω- 525
κεν οὐδ' ἐτέροις ἐπέτρεπε διώκειν, εἴτε ὥς ἐς ἄλλο-
τρίαν ἀρχὴν τὴν Ἀντωνίου φυλασσόμενος ἐμβαλεῖν
15 εἴτε καρδοκῶν τὸ μέλλον καὶ τὰ ἐς αὐτὸν ἐσόμενα
ἐξ Ἀντωνίου καὶ πρόφασιν ἔξων διαφορᾶς, εἰ μὴ δί-
καια γίννοιτο (οὐ γὰρ ἀνύποπτοί γε ἦσαν ἐκ πολλοῦ
διὰ φιλαρχίαν, ὅτε τοὺς ἄλλους ἐξέλοιεν, ἀλλήλοις
διερίσειν), εἴθ', ὥς αὐτὸς ἔλεγεν ὕστερον ὁ Καῖσαρ,
20 ὅτι μὴ γένοιτο τοῦ πατρὸς ἀνδροφόνος ὁ Πομπήιος.
τὴν δὲ στρατιὰν συνῆγε, καὶ ἐγένετο αὐτῷ τέλη μὲν 526
ὀπλιτῶν πέντε καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἱππεῖς δισμύριοι
καὶ πεντακισχίλιοι, κοῦφοι δὲ τῶν ἱππέων ὑπὲρ ἡμι-
ολίους μακρά τε νῆες ἑξακόσiai· τὸ δὲ τῶν φορτίδων
25 πλῆθος, καίπερ ὃν ἄπειρον, τοῖς δεσπόταις διέπεμπε.
καὶ τὸν στρατὸν ἐπινικίοις ἐδωρεῖτο, τὰ μὲν ἤδη διδούς, 527

6 ἰδιώτην ἀπ' αὐτοκράτορος spuria esse ci. Mend., vix recte,
cf. IV § 215 19 διερεῖν scr. Mend. ὕστερον ἔλεγεν ab
20 γένοιτο scripsi, γίννοιτο Oi 22 δὲ ante δισμύριοι add. i
25 καίπερ fort. delendum ci. Mend., bene, ni alia corruptela
latet διέπεμψε i, ἀνέπεμπεν maluit Mend.

11 sq. παριστάμενος] cf. IV § 215 sqq.

36 a. C.

τὰ δὲ ὑπισχνούμενος, στεφάνους τε καὶ τιμᾶς ἄπα-
σιν ἔνεμεν καὶ συγγνώμην τοῖς ἡγεμόσιν ἐδίδου τοῦ
Πομπηίου.

- 528 ζήλου δὲ αὐτῷ γέμοντι ἐπὶ τούτοις τὸ δαιμόνιον 128
ἐνεμέσῃσε τοῦ ζήλου, καὶ ὁ στρατὸς ἐστασίασεν, ὁ οὐ- 5
κείος αὐτοῦ μάλιστα, ἀπολυθῆναι τε τῆς στρατείας
ἐπειγόμενοι καὶ γέρα λαβεῖν ὅμοια τοῖς ἐν Φιλίπποις
529 ἀγωνισαμένοις. ὁ δὲ ἤδει μὲν οὐχ ὅμοιον ἐκείνῳ τόνδε
τὸν ἀγῶνα, ὑπισχνεῖτο δ' ὅμως τὰ ἄξια δώσειν σὺν
τοῖς ὑπ' Ἀντωνίῳ στρατευομένοις, ὅτε καὶ κείνος ἀφ- 10
ίκηται. περὶ δὲ τῆς ἀστρατείας ὑπεμίμνησκε σὺν ἀπειλῇ
530 τῶν πατρῶων νόμων τε καὶ ὅρκων καὶ κολάσεων. οὐκ
εὐπειθῶς δὲ ἀκροωμένων ὑφῆκε τῆς ἀπειλῆς, ἵνα μὴ
τις ἐκ τῶν νεολήπτων στρατῶν ἐπιγένοιτο θόρυβος,
καὶ ἔλεγεν ἐν καιρῷ τε ἀπολύσειν σὺν Ἀντωνίῳ καὶ 15
ἄξιον νῦν οὐκ ἐπ' ἐμφύλια ἔτι, πεπανμένα σὺν τύχῃ
χρηστῇ, ἐπὶ δ' Ἰλλυριοὺς καὶ ἕτερα ἔθνη βάρβαρα,
σαλεύοντα τὴν μόλις κτηθεῖσαν εἰρήνην, ὅθεν κατα-
531 πλουτιεῖν αὐτούς. οἱ δ' οὐκ ἔφασαν αὐτίς στρατεύ-
σεσθαι, πρὶν τῶν προτέρων λαβεῖν γέρα τε καὶ τιμᾶς. 20
ὁ δὲ οὐκ ἔφη τὰς τιμὰς οὐδὲ νῦν ἀνατίθεσθαι, πολ-
λὰς δὲ δοὺς προστιθέναι στεφάνους ἔτι τοῖς τέλεσιν
ἄλλους καὶ λοχαγοῖς καὶ χιλιάρχοις περιπορφύρους
ἐσθῆτας καὶ βουλευτικὴν ἐν ταῖς πατρίσιν ἀξίωσιν.
532 ἔτι δὲ αὐτοῦ τοιάδε προστιθέντος ἕτερα, ὑπεφώνησε 25
χιλλάρχος Ὀφίλλιος στεφάνους μὲν καὶ πορφύραν εἶναι
παισὶν ἀθύρματα, στρατοῦ δὲ γέρα χωρὶα καὶ χρήματα·

5 τοῦ ζήλου deleri voluit Mend., at cf. Maced. 19 init. (Zerdik p. 11) et ad I § 34 11 ἀστρατείας B, στρατείας ceteri, quod rec. Mend. 19 ἔφασαν b 19 sq. στρατεύεσθαι Schw., στρατεύε-
σθαι Oi 25 προτιθέντος iC 26 ὀφίλλιος Bi, ὀφίλιος V, Hof-
filius C 27 δὲ γέρα H. Steph., δ' ἕτερα Oi et, ut videtur, etiam C

καὶ τοῦ πλήθους ἐπιβοήσαντος, ὅτι ὀρθῶς λέγοι, ὁ μὲν
 Καῖσαρ ἀπέστη τοῦ βήματος δυσχεραίνων, οἱ δὲ ἀμφὶ
 τὸν χιλλάρχον ἦσαν ἐπαινοῦντές τε καὶ τοῖς οὐ συν-
 ισταμένοις αὐτῷ λοιδορούμενοι. ὁ δ' ἔφη καὶ μόνος 533
 ἀρκέσειν ἐπὶ οὕτω δικαίοις. ἀλλ' ὁ μὲν τόδε εἰπὼν ἐς
 τὴν ἐπιούσαν ἀφανῆς ἦν, καὶ οὐδ', ὅ τι γένοιτο, ἐρι-
 129 νώσκετο· ὁ δὲ στρατὸς οὐκέτι μὲν, ὑπὸ δέους, οὐδεὶς 534
 καθ' ἓνα ἐφθέγγετο, κοινῇ δ' ἐβόων, ἀνὰ μέρη συν-
 ιστάμενοι, ἀφεθῆναι τῶν στρατειῶν. ὁ δὲ Καῖσαρ αὐ-
 10 τῶν τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐξωμίλει ποικίλως, τῶν δ' ἐν
 Φιλίπποις καὶ Μουτίνῃ στρατευσαμένων, ὡς χρονιω-
 τέρων ἄρα ὄντων, ἐδίδου τοῖς θέλουσιν ἀποστρατεύ-
 εσθαι. καὶ γενομένους ἐς δισμυρίους εὐθὺς ἀπέλυε 535
 καὶ ἐξέπεμπε τῆς νήσου, μὴ διαφθεῖραιεν ἑτέρους,
 15 τοσόνδε τοῖς ἐκ Μουτίνης μόνοις ἐπειπὼν, ὅτι σφίσι
 ἀποδώσει τὰ τότε ὑπεσχημένα καίπερ οὕτως ἀπολυθεῖ-
 σιν. ἐς δὲ τὸ ἄλλο πλήθος ἐπελθὼν τοὺς μὲν ἀποστάν- 536
 τας ἐμαρτύρετο τῆς ἐπιουρίας, οὐ κατὰ γνώμην τοῦ
 αὐτοκράτορος τῆς στρατείας ἀπολυθέντας, τοὺς δὲ παρ-
 20 όντας ἐπήγει καὶ ἐπήλπιζεν ἀπολύσειν μὲν ταχέως,
 ὅτε μηδενὶ μετανοήσει, καταπλουτιεῖν δὲ ἀπολύων καὶ
 νῦν ἐπιδιδόναι δραχμὰς πεντακοσίας ἐκάστῳ. τοιαύδε 537
 εἰπὼν Σικελίᾳ μὲν ἐπέβαλλεν ἐσφορὰν χίλια τάλαντα
 καὶ ἑξακόσια, στρατηγούς δ' ἀπέφαινε Λιβύης καὶ Σι-
 25 κελίας καὶ στρατὸν ἐς ἑκατέραν διήρει καὶ τὰς ναῦς

3 iunge ἦσαν cum participiis, quae sequuntur 9 τῶν
 στρατειῶν] τῆς στρατείας maluit Mend., contra iure Kratt p. 4 sq.
 coll. I § 29 extr. 12 sq. ἀποστρατεύεσθαι Schw. secutus scr.
 Mend., ἀποστρατεύασθαι, s supra α add. a m. 1, O, ἀντιστρα-
 τεύεσθαι i 14 <τοὺς> ἑτέρους ser. Mend., ut vertit C ceteros,
 cf. ad I § 532 16 τὰ τότε] τὰ τε i, ut videtur, et C 21 ὅτε —
 μετανοήσει] videtur corruptum; conicio ὡς — μετανοήσειν
 23 ἐπέβαλεν V

36 α. C.

τὰς Ἀντωνίου διέπεμπεν ἐς Τάραντα καὶ τοῦ λοιποῦ
στρατοῦ τὸν μὲν προῦπεμπεν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ νεῶν,
τὸν δ' ἐπαρόμενος αὐτὸς ἐκ τῆς νήσου διεπέρα.

538 ἐρχομένῳ δ' ἢ τε βουλὴ τιμὰς ἐψηφίσατο ἀμέτρους, 130

ὧν αὐτὸν ἐποιοῦν κριτὴν, ἢ πάσας λαβεῖν ἢ ὅσας δοκι- 5
μάσειε· καὶ ὑπὴντων ὅτι πορρωτάτῳ καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ

δῆμος ἐστεφανωμένοι ἐς τε τὰ ἱερὰ καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν

539 ἐς τὴν οἰκίαν ἀπιόντα παρέπεμπον. τῆς δ' ἐπιούσης
αὐτὸς ἐβουλευγόρησέ τε καὶ ἐδημηγόρησε, τὰ ἔργα καὶ
τὴν πολιτείαν ἑαυτοῦ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐς τότε κατα- 10
λέγων· καὶ τὰ εἰρημένα συγγράψας τὸ βιβλίον ἐξέδωκε.

540 κατήγγελλέ τε εἰρήνην καὶ εὐθυμίαν, ἐς τέλος τῶν
ἐμφυλίων ἀνηρημένων, καὶ τῶν εἰσφορῶν τοὺς ἔτι ὀφεί-
λουτας ἀπέλυε καὶ φόρων τελώνας τε καὶ τοὺς τὰ

541 μισθώματα ἔχοντας ὧν ἔτι ὀφείλοιεν. ἐκ δὲ τῶν ἐψη- 15
φισμένων τιμῶν ἐδέχετο πομπήν, ἐτήσιόν τε ἱερομηνίαν
εἶναι, καθ' ἃς ἡμέρας ἐνέκα, καὶ ἐπὶ κίονος ἐν ἀγορᾷ
χρύσεος ἐστάναι μετὰ σχήματος οὐπερ ἔχων εἰσῆλθε,

542 περικειμένων τῷ κίονι νεῶν ἐμβόλων. καὶ ἔστηκεν ἡ
εἰκὼν, ἐπιγραφὴν ἔχουσα, ὅτι τὴν εἰρήνην ἐστασιασμέ- 20
νην ἐκ πολλοῦ συνέστησε κατὰ τε γῆν καὶ θάλασσαν'.

543 τοῦ δὲ δήμου τὴν μεγίστην ἱερωσύνην ἐς αὐτὸν ἐκ 131

2 ἐπὶ <τῶν> νεῶν ci. Schw. 10 ἐς <τὸ> τότε ci. Schw.,
sed cf. I § 20. 481, V § 546 12 κατήγγελε a, κατήγγηλε (sic) b
εὐθυμίαν] εὐθυμίαν ci. Mend. 17 ἐπὶ κίονος Ursinus, Familiae
Romanae p. 272 edit. Patini (1663), ἐπινίκιος Oi, aureumque tro-
pheum vertit C 19 περικειμένῳ i νεῶν Schw., νέων Oi
ἔστηκεν] ἔστη μὲν b, ἔστηκε <καὶ νῦν> ci. Mend., inut.

13 sq. εἰσφορῶν—φόρων] cf. Mommsen, R. Staatsr. III, 1
p. 227 adn. 4 et p. 229 16 ἐτήσιόν τε ἱερομηνίαν] cf. C. I. L. I²
p. 328 17 sqq. ἐπὶ κίονος etc.] v. nummum apud Eckhel,
Doctrina numorum VI p. 8 sq., Cohen, Médailles impériales I²
p. 82 n. 124

Λεπίδου μεταφέροντος, ἣν ἕνα ἔχειν νενόμισται μέχρι θανάτου, οὐκ ἐδέχετο καὶ κτείνειν τὸν Λέπιδον ὡς πολέμιον κελευόντων οὐκ ἤνείχετο.

ἔς δὲ τὰ στρατόπεδα πάντα σεσημασμένας ἔπεμψεν 544
 5 ἐπιστολάς, ἐντελλόμενος ἡμέρα μιᾷ πάντας ἀνειλήσαν-
 τας αὐτάς ἐπιχειρεῖν τοῖς κεκελευσμένοις. καὶ ἦν τὰ
 ἐπεσταλμένα περὶ τῶν θεραπεόντων, ὅσοι παρὰ τὴν στά-
 σιν ἀποδράντες ἐστρατεύοντο, καὶ αὐτοῖς τὴν ἐλευ-
 θερίαν ἡτήκει Πομπήιος, καὶ ἡ βουλὴ καὶ αἱ συνθῆ-
 10 και δεδώκεσαν. οἱ δὲ μιᾶς ἡμέρας συνελαμβάνοντο, 545
 καὶ ἀχθέντας αὐτοὺς ἐς Ῥώμην ὁ Καῖσαρ ἀπέδωκεν
 αὐτῶν τε Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν τοῖς δεσπόταις ἢ δια-
 δόχοις αὐτῶν, ἀπέδωκε δὲ καὶ Σικελιώταις. ὅσους δ'
 οὐκ ἦν ὁ ληψόμενος, ἔκτεινε παρὰ ταῖς πόλεσιν αὐ-
 15 ταῖς, ὧν ἀπέδρασαν.

132 τοῦτο μὲν δὴ τῶν τότε στάσεων ἐδόκει τέλος εἶναι. 546
 καὶ ἦν ὁ Καῖσαρ ἐτῶν ἐς τότε ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, καὶ
 αὐτὸν αἱ πόλεις τοῖς σφετέροις θεοῖς συνίδρουν. λη- 547
 στενομένης δὲ κατὰ συστάσεις τῆς τε Ῥώμης αὐτῆς
 20 καὶ τῆς Ἰταλίας περιφανῶς καὶ τῶν γιγνομένων ἀρ-
 παγῇ μετὰ τόλμης ἢ ληστείας λανθανούσῃ μᾶλλον ἐοι-
 κότων, Σαβῖνος ὑπὸ Καίσαρος αἰρεθεὶς εἰς διόρθωσιν
 πολὺν μὲν εἰργάσατο φθόρον τῶν ἀλίσκομένων, ἐνικνυῖ

1 ἕνα] τὸν ἔχοντα ci. Mend., perperam 2 οὐκ ἐδέχετο
 om. V 8 ἀποδράσαντες Oi, corr. Mend., sed fort. illud hic
 et alibi teneri potuit 9 non post Πομπήιος, sed post βουλὴ
 distinguunt Oi, corr. Schw. cum C: *senatus uero ex foedere
 sanxisset* 19 κατὰ <τάς> συστάσεις? 20 Ἰταλίας Schw.
 edit. Did. praef. p. VII, *σικελίας libri*

9 sq. καὶ ἡ βουλὴ καὶ αἱ συνθῆκαι] cf. Ganter (v. ad III § 351)
 diss. p. 7 adn. 2 22 Σαβῖνος] cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 2
 p. 1075 adn. 1, Gardthausen, Augustus II, 1 p. 147 adn. 27

36 a. C.

δ' ὁμῶς εἰς εἰρήνην ἀφύλακτον ἅπαντα περιήγαγε.
 καὶ ἐξ ἐκείνου φασὶ παραμεῖναι τὸ τῆς στρατιᾶς τῶν
 548 νυκτοφυλάκων ἔθος τε καὶ εἶδος. θαυμαζόμενος δὲ ὁ
 Καῖσαρ ἐπὶ τῷδε ὀξέως οὕτως ἐξ ἀδοκῆτου διωρθω-
 μένῳ πολλὰ τῆς πολιτείας ἐφίει τοῖς ἐτησίοις ἄρχουσι 5
 διοικεῖν κατὰ τὰ πάτρια καὶ γραμματεῖα, ὅσα τῆς στά-
 σεως σύμβολα ἔκαιε, καὶ τὴν ἐντελῇ πολιτείαν ἔλεγεν
 ἀποδῶσιν, εἰ παραγένοιτο ἐκ Παρθυαίων Ἀντώνιος·
 πείθεσθαι γὰρ κἀκεῖνον ἐθέλειν ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν,
 τῶν ἐμφυλίων καταπεπαυμένων. ἐφ' οἷς αὐτὸν εὐφη- 10
 μοῦντες εἶλοντο δῆμαρχον ἐς αἰί, διηνεκεῖ ἄρα ἀρχῇ
 549 προτιρέποντες τῆς προτέρας ἀποσιῆναι. ὃ δὲ ἐδέξατο
 μὲν καὶ τήνδε, Ἀντωνίῳ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς
 ἐπέστελλεν. ὃ δὲ καὶ Βύβλον ἀπιόντα πρὸς αὐτὸν ἐντυ-
 χεῖν ἐδίδασκεν· ἐς δὲ τὰ ἔθνη τοὺς ἡγεμόνας αὐτὸς 15
 ὁμοίως ἔπεμπε καὶ ἐς Ἰλλυριοὺς ἐπενόει συστρατεῦναι.
 550 Πομπήιος δ' ἐκ μὲν Σικελίας ἄκρα Λακινίᾳ προσ- 133
 ἔσχε καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας πλουτοῦν ἀναθήμασιν
 ἐσύλησε, φεύγων ἐς Ἀντώνιον· ἐς δὲ Μιτυλήνην κατα-
 χθεῖς διέτριβεν, ἔνθα αὐτὸν ἔτι παῖδα μετὰ τῆς μητρὸς 20
 ὑπεξέδετο ὁ πατήρ, Γαῖῳ Καίσαρι πολεμῶν, καὶ ἡττη-
 551 θεὶς ἀνέλαβεν. Ἀντωνίου δὲ πολεμοῦντος ἐν Μήδῃ
 Μήδοις τε καὶ Παρθυαίοις, γνώμην ὁ Πομπήιος ἐποι-

1 ὁμῶς Oī, eodem anno C, ex suo arbitrio ita vertens, ὅλως ci. Schw., quod prob. Zerdik p. 62, ὁμοῦ vel ὁμοῦ τι Mend.

2 στρατίας b, στρατείας af; ne offendas in στρατιᾶς cf. O. Hirschfeld, Die kaiserl. Verwaltungsbeamten bis auf Diocletian² p. 253 adn. 4 15 ἔς τε ci. Mend. 20 <ὅντα> ἔτι ci. Mend., sed cf. ad I § 296

2 φασί] cf. O. Hirschfeld l. supra c. p. 253 adn. 1 11 δῆ-
μαρχον ἐς αἰί] cf. Mommsen, R. Staatsr. II³, 2 p. 872 adn. 6

εἶτο ἑαυτὸν ἐπανελθόντι ἐπιτρέψαι. ἐπεὶ δ' ἐπύθετο
 ἡσσῆσθαι Ἀντώνιον καὶ τὸ συμβὰν ἡ φήμη μειζόνως
 μετέφερεν, αὐθις ἦν ἐν ἐλπίσιν ὥς ἡ διαδεξόμενος
 Ἀντώνιον, εἰ τέθνηκεν, ἡ μεριούμενος ἐπανελθόντι.
 5 ἐνθυμῖός τε οἱ συνεχὲς ἦν Λαβιηνὸς οὐ πρὸ πολλοῦ
 τὴν Ἀσίαν ἐπιδραμών. ὧδε δὲ ἔχοντι ἀγγέλλεται Ἀν- 552
 τώνιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπανελθών. καὶ τεχνάζων
 ἔτι ἐπ' ἀμφοτέρω διεπρεσβεύετο πρὸς αὐτόν, ἐπιτρέπων
 ἐκείνῳ καὶ φίλον εἶναι διδοὺς καὶ σύμμαχον, ἔργῳ
 10 δὲ τὰ Ἀντωνίου κατασκεπτόμενος. ἔς τε Θράκην καὶ 553
 ἔς τὸν Πόντον ἔπεμπεν ἑτέρους κρύφα πρὸς τοὺς ἐκα-
 τέρων δυνάστας ἐπινοῶν, εἰ μὴ κρατεῖ τῶν ἐνθυ-
 μουμένων, διὰ τοῦ Πόντου φυγεῖν εἰς Ἀρμενίαν. ἔπεμπε 554
 δὲ καὶ εἰς Παρθυαίους, ἐλπίσας εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ πολέ-
 15 μου τοῦ πρὸς Ἀντώνιον αὐτοὺς δέξασθαι προθύμως
 στρατηγὸν Ῥωμαῖόν τε καὶ παῖδα Μάγνου μάλιστα.
 τάς τε ναῦς ἐπεσκεύαζε καὶ τὸν ἐν αὐταῖς στρατὸν
 ἐγύμναζεν, ὑποκρινόμενος ἡ δεδιέναι Καίσαρα ἢ Ἀν-
 19 τωνίῳ τάδε παρασκευάζειν.

134 ὁ δὲ Ἀντώνιος πυθόμενος μὲν εὐθὺς ἀμφὶ τοῦ 555
 Πομπηίου, στρατηγὸν ἐπ' αὐτῷ Τίτιον ἤρητο καὶ
 ναῦς καὶ στρατὸν ἐκ Συρίας λαβόντα ἐκέλευε πολε-
 μοῦντι μὲν τῷ Πομπηίῳ πολεμεῖν κατὰ κράτος, ἐπι-
 τρέποντα δὲ αὐτὸν Ἀντωνίῳ μετὰ τιμῆς ἄγειν. ἐλθοῦσι 556

2 μειζόνως Mend., cf. Mithr. c. 81, *idque latius vulgaret fama* C, ὁμοίως Oi, haeserat iam Musgr. 4 *aut cum eo diuisurus imperium* C, bene (Mend.) 5 ἐνθυμῖον O 6 τὴν Ἀσίαν bis scriptum in B 8 ἐπιτρέπων <ἑαυτὸν> ci. Mend., bene, cf. § 555. 563, alibi. An <αὐτόν> ἐπιτρέπων, an, πρὸς deleto, αὐτόν pro αὐτόν scribendum? 12 κρατοῖ Of 12 sq. τῶν ἐνθυμουμένων noli suspectare, cf. Kühner-Gerth II³, 1 p. 120 15 δέξασθαι i 20 εὐθὺς μὲν V 21 ἐπ' αὐτόν af

36 α. C.

δὲ τοῖς πρέσβεσιν ἐχρημάτιζεν, ἀγγέλλουσιν οὕτως·
 ἡμᾶς Πομπήιος ἔπεμψεν οὐκ ἀπορῶν μὲν ἐς Ἰβηρίαν,
 εἰ πολεμεῖν ἐγνώκει, διαπλεῦσαι, φιλίην οὖσαν αὐτῷ
 πατρόθεν καὶ συλλαβοῦσαν ἔτι ὄντι νεωτέρῳ καὶ κα-
 λοῦσαν ἐπὶ ταῦτα καὶ νῦν, αἰρούμενος δὲ εἰρηνεύειν 5
 557 τε σὺν σοὶ καὶ πολεμεῖν, εἰ δεήσειεν, ὑπὸ σοί. καὶ
 τάδε οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλ' ἔτι κρατῶν Σικελίας καὶ
 τὴν Ἰταλίαν πορθῶν, ὅτε σοι τὴν σὴν μητέρα περι-
 558 σώσας ἔπεμπε, προύτεινε. καὶ εἰ ἐδέξω, οὐτ' ἂν ὁ
 Πομπήιος ἐξέπεσε Σικελίας (οὐ γὰρ ἂν Καίσαρι τὰς 10
 ναῦς κατ' αὐτοῦ παρέσχες), οὐτ' ἂν σὺ ἦτιησο ἐν
 Παρθυαλοῖς, Καίσαρός σοι τὸν στρατὸν οὐ πέμψαντος,
 ὃν συνέθετο· ἐκράτεις δ' ἂν ἤδη πρὸς οἷς εἶχες καὶ
 559 τῆς Ἰταλίας. οὐ δεξάμενον δέ σε ταῦτα, ἐν καιρῷ
 τότε μάλιστ' ἂν σοι γενόμενα, ἀξιοὶ καὶ νῦν μὴ πολλὰ- 15
 κίς ὑπὸ Καίσαρος ἐνεδρευθῆναι λόγοις τε καὶ τῷ γενο-
 μένῳ κήδει, μνημονεύοντα, ὅτι Πομπήϊῳ τε κηδεύων
 μετὰ συνθήκας ἐπολέμησεν ἄνευ προφάσεως καὶ Λέπι-
 δον κοινωνὸν ὄντα τῆς ἀρχῆς τὸ μέρος ἀφείλετο καὶ 19
 560 οὐδέτερα αὐτῶν ἐνείματό σοι. λοιπὸς δ' ἐς τὴν περι- 13
 πόθητον αὐτῷ μοναρχίαν σὺ νῦν ὑπολείπη· ἤδη γὰρ
 σοι καὶ ἐν χερσὶν ἦν, εἰ μὴ Πομπήιος ἔτι ἦν ἐν μέσῳ.
 561 καὶ τάδε εἰκὸς μὲν καὶ σὲ προορᾶν ἐπὶ σεαυτοῦ, προ-
 φέρει δέ σοι καὶ Πομπήιος ὑπὸ εὐνοίας, αἰρούμενος
 ἄνδρα ἄκακον καὶ μεγαλόφρονα ἀντὶ ὑπούλου τε καὶ 25
 562 δολεροῦ καὶ φιλοτέχνου. οὐδὲ ἐπιμέμφεται σοι τῆς

1 τοῖς πρέσβεσιν ἐχρημάτιζε Lex. Vindob. p. 190, 8 ed. Nauck
 et Suid. s. v. χρηματίζει (ἐχρημάτισε ibi cod. A), cf. etiam mu-
 tilla Bachmanni Anecdota Graeca I p. 417, 4 et Crameri Anec-
 dota Paris. IV p. 176, 27 sq. (Mend.) ἐχρημάτιζον i ἀγ-
 γέλλουσιν] λέγουσιν ci. Mend., praeter necessitatem 18 <τὰς>
 συνθήκας maluit Mend., sed cf. § 328 21 σὺ οὐ νῦν i, ex
 dittographia

δόσεως τῶν νεῶν, ἃς ἐπ' αὐτὸν Καίσαρι ἔδωκας ὑπ' ἀνάγκης, ἀντιλαβεῖν στρατὸν ἐς Παρθυάλους δεόμενος, ἀλλ' ὑπομιμνήσκει, τὸν οὐ πεμφθέντα στρατὸν προ- 563
 φέρων. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, Πομπήιος ἑαυτὸν ἐπι-
 5 τρέπει σοι μετὰ τῶν νεῶν, ἃς ἔτι ἔχει, καὶ τοῦ στρατοῦ,
 πιστοτάτου γε ὄντος αὐτῷ καὶ οὐδ' ἐν τῇ φυγῇ κατα-
 λιπόντος, εἰρηνεύοντι μὲν μέγα κλέος, εἰ τὸν Μάγνου
 παῖδα περισώζοις, πολεμοῦντι δὲ μοῖραν ἱκανὴν ἐς τὸν
 9 ἐσόμενον πόλεμον, ὅσον οὐπω παρόντα."

136 τοιαῦτα τῶν πρέσβων εἰπόντων, ὁ Ἀντώνιος τὰς 564
 ἐντολὰς αὐτοῖς ἐξέφερεν, ἃς ἐντέλλαιτο Τιτίῳ· καὶ εἰ
 τῷ ὄντι ταῦτα φρονοίῃ Πομπήιος, ἤξιεν αὐτὸν ἔφασκεν
 παραπεμπόμενον ὑπὸ Τιτίου. ἅμα δὲ ταῦτα ἐγίνετο, 565
 καὶ οἱ πεμφθέντες ἐς Παρθυάλους ὑπὸ τοῦ Πομπηίου
 15 ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Ἀντωνίου στρατηγῶν καὶ ἐς Ἀλε-
 ξάνδρειαν ἤχθησαν. καὶ ὁ Ἀντώνιος ἕκαστα μαθὼν
 ἐκάλει τοὺς τοῦ Πομπηίου πρέσβεις καὶ τοὺς ληφθέν-
 τας αὐτοῖς ὑπεδείκνυνεν. οἱ δὲ καὶ ὥς παρητοῦντο 566
 νέον ἄνδρα ἐν συμφοραῖς ἐσχάταις ὑπὸ δέους, εἰ ἄρα
 20 μὴ προσοῖτο φιλῶς αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος, ἀναγκασθέντα
 καὶ τῶν αἰὲ Ῥωμαίοις ἐχθρίστων ἀποπειρᾶσαι· δηλώσειν
 τ' αὐτὸν αὐτίκα, ὅτε μάθοι τὰ Ἀντωνίου, μηδὲν ἔτι
 πείρας ἢ μηχανῆς δεόμενον. οἷς ὁ Ἀντώνιος ἐπίστευ-
 σεν, ὦν καὶ τὰ ἄλλα αἰεὶ τὸ φρόνημα ἀπλοῦς καὶ
 25 μέγας καὶ ἄκακος.

137 ἐν τούτῳ δὲ Φούριος, ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμενος Ἀν- 567
 τωνίῳ, τὸν Πομπήιον ἐλθόντα μὲν καὶ ἀτρεμοῦντα 35 a. C.

1 sq. κατ' ἀνάγκην a 9 <καὶ> ὅσον ci. H. Steph.

23 ἐτέρως ante δεόμενον add. i, om. Mend.

5 ἃς ἔτι ἔχει] plus quam XVII naves Pompeium habuisse coniecit Schw., cf. § 505 et Cass. D. 49, 17 26 est C. Furnius, qui memoratur § 116. 170 sq. 321, cf. Prosop. imp. rom. II p. 102 n. 414

35 a. C.

ἐδέχετο, οὔτε κωλύειν ἀξιόμαχος ὦν οὔτε πω τὴν γνώ-
 μην εἰδὼς τὴν Ἀντωνίου· γυμνάζοντα δὲ τὸν στρατὸν
 ὁρῶν κατέλεγέ τινας ἐκ τῶν ὑπηκόων καὶ Ἀηνόβαρβον
 ἄρχοντα γέλτονος στρατοῦ καὶ Ἀμύνταν ἐτέρωθεν ἐκά-
 568 λει κατὰ σπουδὴν. συνελθόντων δ' ὀξέως, ὁ Πομ- 5
 πῆιος ἐμέμφετο, εἰ πολέμιον ἡγοῦνται τὸν πρέσβεις ἐς
 Ἀντώνιον ἀπεσταλκότα καὶ τὰ παρ' ἐκείνου περιμένοντα.
 καὶ ταῦτα λέγων Ἀηνόβαρβον ὅμως ἐπενόει συλλαβεῖν
 ἐκ προδοσίας Κουρίου τινὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀηνόβαρ-
 βον, ἐλπίζων ἐς ἀντίδοσιν αὐτοῦ μεγάλην ἔξειν μοῖραν 10
 569 Ἀηνόβαρβον. γνωσθείσης δ' οὖν τῆς προδοσίας, Κού-
 ριος μὲν ἐν τοῖς παροῦσι Ῥωμαίων ἐλεγχθεὶς ἀπέθανε,
 Πομπῆιος δὲ Θεόδωρον ἐξελεύθερον, ὃς μόνος οἱ συν-
 570 ἦδει τὸ βούλευμα, ὥς ἐξειπόντα ἔκτεινεν. οὐκέτι δὲ
 τοὺς ἀμφὶ τὸν Φούρνιον λήσειν ἐλπίσας, Λάμψακον 15
 ἐκ προδοσίας κατέλαβεν, ἣ πολλοὺς εἶχεν Ἰταλοὺς ἐξ
 ἐποικίσεως Γαῖου Καίσαρος, καὶ μισθοῖς μεγάλοις εὐθύς
 571 ἐστράτευε τοὺς Ἰταλοὺς. ἤδη δὲ ἔχων ἱππέας τε δια-
 κοσίλους καὶ πεζοὺς τρία τέλη, ἐπεχείρησε Κυζίκῳ κατὰ
 τε γῆν καὶ διὰ θαλάσσης. οἱ δὲ αὐτὸν ἐκατέρωθεν 20
 ἀπεκρούσαντο· καὶ γὰρ τις ἦν ἐν τῇ Κυζίκῳ στρατὸς
 οὐ πολλὺς Ἀντωνίῳ, φύλακες τῶν ἐκεῖ τρεφομένων
 αὐτῷ μονομάχων. ἐς δὲ τὸν Ἀχαιῶν λιμένα ἐπανελ-

6 sq. ἐς Ἀντώνιον scripsi e Schw. coniectura, et ita vertit C;
 ἐς αὐτὸν V et, corr. ex ἑαυτὸν, sed spiritu aspero supra s servato,
 B, ἑαυτὸν i 10 ἐς ἀντίδοσιν etc.] sperans ad eius restitutionem
 Eneobarbū magna ex parte conferre posse C. Haesit iam Schw.,
 αὐτοῦ, quod praebent O i, deleri voluit Mend., ni forte παρ' Ἀντωνίῳ
 vel tale quid lateret; scripsi αὐτοῦ 11 δ' om. i C 17 ἐποι-
 κήσεως V 19 πεζοὺς] peditum legiones C, quod prob. Mend. Fort.
 πεζῶν vel potius πεζοῦ scribendum ἐπεχείρησε B 20 γῆς B

- 138 θῶν ἐσιτολόγει. Φουρνίου δὲ οὐκ ἄρχοντος μὲν χειρῶν, 572
 αἰὶ δ' αὐτῷ παραστρατοπεδεύοντος σὺν ἱππεῦσι πολ-
 λοῖς καὶ σιτολογεῖν οὐκ ἔωντος οὐδὲ προσποιεῖσθαι
 τὰς πόλεις, ὃ Πομπήιος ἱππέας οὐκ ἔχων ἐπεχείρησε
 5 τῷ τοῦ Φουρνίου στρατοπέδῳ κατὰ μέτωπον καὶ κατ-
 ὅπιν ἐκ περιόδου λαθῶν. ὅθεν ὁ Φούρνιος ἐς τὸν 573
 Πομπήιον ἐπεστραμμένος ὑπὸ τῶν ὀπισθεν ἐξεβλήθη
 τοῦ στρατοπέδου. καὶ φεύγοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ Σκα-
 μανδρίου πεδίου διώκων ὁ Πομπήιος ἔκτεινε πολλοὺς·
 10 καὶ γὰρ ἦν τὸ πεδίον ὑγρὸν ἐξ ὕμβρων. οἱ δὲ περι- 574
 σωθέντες τότε μὲν ὑπεχώρουν, οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι.
 προσδεχομένων δὲ ἀπὸ τε Μυσίας καὶ τῆς Προποντίδος
 καὶ ἐτέρωθεν, οἳ πενόμενοι διὰ τὰς συνεχεῖς εἰσφορὰς
 ἐμισθοφόρουν ἀσμένως τῷ Πομπήῳ κατὰ δόξαν μά-
 15 λιστα τῆς ἐν Ἀχαιῶν λιμένι γενομένης νίκης, ἱππικοῦ 575
 δ' ἀπορῶν ὁ Πομπήιος, καὶ παρ' αὐτὸ βλαπτόμενος
 ἐν ταῖς προνομαῖς, ἐπύθeto ἵλην ἱππέων Ἰταλικὴν ἐς
 Ἀντώνιον χωρεῖν, ὑπὸ Ὀκταουίας χειμεριζούσης ἐν Ἀθή-
 ναις ἀπεσταλμένην· καὶ εὐθύς ἐπεμπέ τινας ἐς δια-
 20 φθορὰν τῆς ἵλης μετὰ χρυσίου. ἀλλὰ τούσδε μὲν ὁ τῆς
 Μακεδονίας ἡγούμενος Ἀντωνίῳ συνέλαβε καὶ τὸ χρυ-
- 139 σίον τοῖς ἱππεῦσι διένειμεν· ὁ δὲ Πομπήιος Νίκαιάν 576

5 sq. κατὰ μέτωπον καὶ om. O, καὶ κατόπιν om. C, κατόπιν
 om. i, ordinavit Schw. 7 ἦν ante ἐπεστραμμένος add. i
 10 ὑγρὸν] lubricus admodum ac madidus campus C, i. e. ὀλι-
 σθηρὸν καὶ ὑγρὸν 12 sq. προσδεχομένων etc.] mendosa ac
 mutila putabant Musgr. et Schw.; id cum in Mysiis Propontide
 ac aliis finitimis in locis uulgaretur, egeni tenuesque vertit C, quasi
 πυνθανομένων δὲ τῶν ἀπὸ τε etc. legerit (Mend.). <ἐπικουρίαν>
 cum Gel., qui 'supplementum' addidit, post ἐτέρωθεν excidis-
 se. Mend. et οἱ cum Schw. scripsit pro οἳ, quod habent Oi. Ego
 restitui οἳ et iungendum puto οἳ — ἐμισθοφόρουν cum προσδεχο-
 μένων 14 ἐμισθοφόρους (sic) B

35 a. C.

- τε καὶ Νικομήδειαν καταλαβὼν ἐχρηματίζετο λαμπρῶς,
καὶ ἐς μεγάλα ταχέως αὐτῷ πάντα ἠύξετο παρ' ἐλπίδα.
- 577 Φουρνίῳ δὲ οὐ μακρὰν παραστρατοπεδεύοντι πρῶται
μὲν ἦκον ἐκ Σικελίας, ἥρος ἀρχομένου, νῆες ἐβδομή-
κοντα, ὅσαι περιεσώθησαν ἐξ ὧν Ἀντώνιος ἐκεχρή- 5
κει κατὰ Πομπηίου Καίσαρι (μετὰ γὰρ τὸ Σικελικὸν
ἔργον αὐτὰς ὁ Καῖσαρ ἀπέλυσεν), ἦκεν δὲ καὶ ἐκ Συρίας
Τίτιος ἐτέραις ἑκατὸν εἴκοσι ναυσὶ καὶ στρατῷ πολλῷ,
578 καὶ κατῆραν ἅπαντες ἐς Προκόννησον. δεισας οὖν ὁ
Πομπήιος τὰς ναῦς ἐνέπρησε καὶ τοὺς ἐρέτας ὥπλισεν, 10
ὥς ἄμεινον ὁμοῦ πᾶσι κατὰ τὴν γῆν συνοισόμενος.
- 579 Κάσσιος δὲ ὁ Παρμήσιος καὶ Νασίδιος καὶ Σατορ-
νῖνος καὶ Θέρμος καὶ Ἀντίστιος ὅσοι τε ἄλλοι τῶν
ἀξιολόγων ἔτι τῷ Πομπηίῳ παρῆσαν φίλοι, καὶ ὁ τιμιώ-
τατος αὐτῷ Φάνιος καὶ ὁ κηδεστής αὐτοῦ Πομπηίου 15
Ἀλβων, ὥς εἶδον αὐτὸν οὐδὲ Τιτίου παρόντος, ὅτῳ τὰ
περὶ αὐτὸν Ἀντώνιος ἐπέτρεπε, πανόμενον τοῦ πρὸς
τὸν ἀμείνονα πολέμου, ἀπέγνωσαν αὐτοῦ καὶ πράξαν-
τες ὑπὲρ ἐαυτῶν πίστιν ἐς Ἀντώνιον μετῆλθον. 19
- 580 ὁ δ' ἔρημος ὢν ἤδη φίλων ἐς τὰ μεσόγαια τῆς 14
Βιθυνίας ἀνεχώρει, λεγόμενος ἐς Ἀρμενίους ἐπείγε-
σθαι. καὶ αὐτόν, νυκτὸς ἀναξεύξαντα ἀφανῶς, ἐδίωκεν
ὃ τε Φούρνιος καὶ ὁ Τίτιος, καὶ ἐπ' ἐκείνοις Ἀμύντας.

4 οὖν ante ἦκον add. i   5 ὧν Nauck, ὅσων Oi, vulgo
9 προικόννησον (sic) B   11 συνοισόμενος libri, corr. Musgr.
12 παρμίσιος B   15 αὐτῷ Vi, αὐτῶν BC, vulgo, sed cf. III § 12
φάνιος V   16 οὐδὲ Schw., οὔτε Oi   17 ἐπέτρεπε Schw.,
ἐπιτρέπει Oi, ἐπετετρόφει (vel -άφει) cum C maluit Mend., inut.

12 sqq. de Cassio Parmensi cf. § 4 sqq., Nasidius est Quintus L. f., cf. Kloeveborn p. 109, de Saturnino v. ad § 217, de Minucio Thermo dissentiunt viri docti, cf. Willems I p. 518 n. 317, de Antistio cf. ad IV § 168, de Fannio ad IV § 305, de L. (Scribonio) Libone (v. § 217 etc.) cf. Gardthausen, Augustus II, 1 p. 158 adn. 12

συντόνω δὲ δρόμῳ περὶ ἑσπέραν καταλαβόντες ἑστρατο- 581
 πέδευσαν ἕκαστος ἐφ' ἑαυτοῦ περὶ λόφῳ τινί, ἄνευ
 τάφρου καὶ χάρακος, ὥς ἐν ἑσπέρᾳ καὶ κόπῳ. ὧδε 582
 δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ὁ Πομπήιος νυκτὸς ἐπέθετο πελτα-
 5 σταῖς τρισχιλλοῖς καὶ πολλοὺς ἔκτεινεν εὐναζομένους
 ἔτι καὶ ἀναπηδῶντας· οἱ δὲ καὶ γυμνοὶ πάμπαν αἰσχροῦς
 ἔφρευγον. καὶ δοκεῖ τότε ὁ Πομπήιος ἅπαντι τῷ στρατῷ 583
 νυκτὸς ἐπελθὼν ἢ τῆς γε τροπῆς γενομένης ἐπαγαγὼν
 τάχ' ἂν αὐτῶν ἐντελῶς ἐπικρατῆσαι. νῦν δ' ὁ μὲν
 10 καὶ ταῦτα θεοῦ βλάπτοντος ὑπερεῖδε καὶ οὐδὲν ἐπ'
 ἔργῳ τοιῷδε πλεόν ἢ αὐθις ἐς τὸ μεσόγαιον ἐχώρει·
 οἱ δ' ἀλισθέντες εἶποντο καὶ σιτολογοῦντα ἡνώχλουν, 584
 ἕως κινδυνεύων ὑπὸ τῆς ἀπορίας ἠξίωσεν ἐς λόγους
 ἐλθεῖν Φουρνίῳ, φίλῳ τε Μάγνου γεγενημένῳ καὶ
 15 ἀξιόσπει προύχοντι τῶν ἄλλων καὶ βεβαιοτέρῳ τὸν
 141 τρόπον. ποταμὸν δ' ἐν μέσῳ λαβὼν ἔλεγε μὲν, ὅτι 585
 πρεσβεύσαιτο πρὸς Ἀντώνιον, ἐπελθεῖ δ', ὅτι τροφῶν
 ἐν τοσοῦτῳ δεόμενος καὶ ἀμελούμενος ὑπὸ αὐτῶν,
 τὰδε ἐργάσαιτο. "ὑμεῖς δὲ εἰ μὲν Ἀντωνίου γνώμῃ 586
 20 πολεμεῖτέ μοι, κακῶς ὁ Ἀντώνιος ὑπὲρ ἑαυτοῦ βου-
 λεύεται, τὸν ἐπιόντα πόλεμον οὐ προορῶν· εἰ δὲ τὴν
 Ἀντωνίου γνώμην φθάνετε, μαρτύρομαι καὶ παρακαλῶ
 περιμεῖναι τὴν πρεσβείαν μου τὴν ἐς Ἀντώνιον ἀπ-
 εσταλμένην ἢ λαβόντας ἄγειν ἤδη πρὸς αὐτόν. ἐπι-
 25 τρέψω δ' ἑμαυτὸν ἐγὼ σοὶ μόνῳ, Φούρνιε, τοσοῦτον
 ἐς πίστιν αἰτήσας, ὅτι με σῶον ἄξεις ἐς Ἀντώνιον."
 ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, Ἀντωνίῳ τε θαρρῶν ὥς ἀγαθῷ 587
 τὴν φύσιν καὶ μόνα τὰ ἐν μέσῳ δεδιώς· ὁ δὲ Φούρ-
 νιος αὐτὸν οὕτως ἡμέψατο· "ἐπιτρέποντος μὲν ἦν

35 a. C.

ἑαυτὸν Ἀντωνίῳ χωρεῖν ἐς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς ἢ περι-
 μένειν ἀτρεμοῦντα ἐν Μιτυλήνῃ τὰς ἀποκρίσεις, πολε-
 μοῦντος δέ, ἃ πεπολήκας ἅπαντα· τί γὰρ αὐτὰ δεῖ πρὸς
 588 εἰδότα λέγειν; εἰ δὲ νῦν μετέγνωνκας, μὴ συγκρούειν
 μὲν ἡμᾶς τοὺς στρατηγούς ἐς ἀλλήλους, Τιτίῳ δὲ 5
 σαυτὸν ἐπιτρέπειν· Τιτίῳ γὰρ ἐπιτέτραπται τὰ περὶ
 σὲ ὑπὸ Ἀντωνίου· καὶ πίστιν, ἣν αἰτεῖς παρ' ἡμῶν,
 ἔνι σοὶ καὶ Τίτιον αἰτεῖν. κεκέλευσται δ' ὑπὸ Ἀντω-
 νίου πολεμοῦντα μὲν σε κατακανεῖν, ἐγχειρίζοντα δὲ 9
 589 πέμπειν ἐς αὐτὸν ἐντίμως". ὁ δὲ Πομπήιος Τιτίῳ 14
 μὲν ἀχαριστίας ὠργίζετο, τὸν πόλεμον τόνδε ὑποδεξα-
 μένῳ πολεμήσειν πρὸς αὐτόν· ἄλόντα γὰρ αὐτὸν αἰχμά-
 590 λωτον περισεσώκει. ἐπὶ δὲ τῇ ὀργῇ καὶ ἡδόξει, Πομ-
 πήιος ὢν, ἐπὶ Τιτίῳ γενέσθαι, οὐκ ἐπιφανεῖ πάνυ ἀνδρῖ,
 καὶ ὑπώπτευσεν αὐτὸν ὥς οὐ βέβαιον ἔς τε τὸν τρόπον 15
 ὑπονοῶν καὶ τινα συγγινώσκων ἐς αὐτὸν ὕβριν πα-
 591 λαιὰν πρὸ τῆς εὐεργεσίας. Φουρνίῳ δ' αὖθις ἑαυτὸν
 ἐπέτρεπε καὶ δέξασθαι παρεκάλει. ὥς δ' οὐκ ἔπειθεν,
 ὃ δὲ καὶ Ἀμύντα ἔλεγεν ἑαυτὸν ἐπιτρέψειν. τοῦ Φουρ-
 νίου δὲ φήσαντος οὐδ' Ἀμύνταν ἂν δέξασθαι τόδε 20
 ὕβριν ἔχον ἐς τὸν ἐξ Ἀντωνίου τὸ πᾶν ἐπιτετραμμένον,
 592 διελύθησαν. καὶ τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Φούρνιον δόξα
 ἦν, ὅτι ὁ Πομπήιος ἐξ ἀπορίας τῶν παρόντων ἑαυτὸν
 ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἐκδώσει τῷ Τιτίῳ· ὃ δὲ νυκτὸς
 τὰ συνήθη πυρὰ καλεσθαι καταλιπὼν καὶ τοὺς σαλ- 25
 πιγκτὰς σημαίνειν τὰ διαστήματα τῆς νυκτός, ὥσπερ ἦν

4 μὴ om. V   5 μὲν om. V   6 sq. τὰ πρὸς σὲ ὑπὲρ
 ἀντωνίου i   8 κεκέλευται B   9 ἐγχειρίζοντα δὲ <ἑαυτὸν>
 ci. Mend. (cf. ad § 552), contra Kratt p. 34, neque fort. h. l.
 opus   16 ἐς αὐτόν] ἑαυτῷ ci. Mend., at cf. Zerdik p. 72
 17 δ'] δὴ ci. Mend.   19 ὃ δὲ] ὅδε ab   ἑαυτῷ V   22 μὲν
 om. V   24 ἐνδώσει i

ἔθος, ἔλαθε μετὰ τῶν εὐζώνων ὑπεξελθὼν τοῦ στρατο-
πέδου, οἷς οὐδὲ αὐτοῖς προεῖπεν, οἱ χωρήσειν ἔμελλεν.
ἔπενόει δ' ἐπὶ θάλασσαν ἐλθὼν ἐμπρῆσαι τὸ τοῦ Τιτίου 593
ναυτικόν. καὶ τάχα ἂν ἔδρασεν, εἰ μὴ Σκαῦρος αὐτο-
μολήσας ἀπ' αὐτοῦ τὴν μὲν ἔξοδον ἐμήνυσεν καὶ τὴν
ὁδόν, ἣν ἐφέρετο, τὴν δ' ἐπίνοιαν οὐκ ἤδει. τότε δὴ 594
χιλλοῖς καὶ πεντακοσίοις ἱππεῦσιν Ἀμύντας ἐδίωκε τὸν
Πομπήιον ἱππέας οὐκ ἔχοντα. καὶ ἐς τὸν Ἀμύνταν
οἱ τοῦ Πομπηίου πλησιάσαντα μετεχώρουν, οἱ μὲν
10 ἀποδιδράσκοντες, οἱ δὲ καὶ φανερώς. μονούμενος οὖν 595
ὁ Πομπήιος καὶ δεδιὼς ἤδη τὰ οἰκεία, ἑαυτὸν ἄνευ
σπονδῶν ἐνεχείρισεν Ἀμύντα, ὁ Τιτίῳ μετὰ σπονδῶν
ἀδοξήσας.

143 οὕτω μὲν ἐάλω Πομπήιος Σέξτος, ὁ λοιπὸς ἔτι παῖς 596
15 Πομπηίου Μάγνου, νεώτερος μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀπο-
λειφθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μειράκιον ἤδη, λαθὼν
δ' ἐπ' ἐκείνοις ἐς πολὺν καὶ κρύφα ληστεύων ἐν Ἰβηρίᾳ,
μέχρι, πολλῶν συνδραμόντων ἐς αὐτὸν ἐπιγνωσθέντα
εἶναι Πομπηίου παῖδα, ἐλήστευέ τε φανερώτερον καὶ
20 μετὰ Γάιον Καίσαρα ἐπολέμησεν ἐγκρατῶς καὶ στρατὸν
ἡγείρε πολλὸν καὶ ναῦς καὶ χρήματα καὶ νήσους εἴλε
καὶ θαλασσοκράτωρ τῆς ἀμφὶ τὰς δύοσις θαλάσσης
ἐγένετο καὶ τὴν Ἰταλίαν περιήνεγκεν ἐς λιμὸν καὶ
τοὺς ἐχθροὺς ἐς συμβάσεις, ὥς ἠθέλει. τὸ δὲ μέγιστον, 597
25 ἐπίκουρος ἐν ταῖς προγραφαῖς τῇ πόλει πανώλεθρα
πασχούσῃ γενόμενος περιέσωσεν ἄνδρας ἀρίστους τε
καὶ πολλοὺς, οἱ τότε δι' αὐτὸν ἦσαν ἐν τῇ πατρίδι.

1 ἔθος <ἐπιτάξας>, ἔλαθε ci. Mend., nec vero opus
9 πλησιάσαντες V, πλησιάσαντά με, ἐχώρουν (sic) B

4 est M. Aemilius Scaurus, filius eius, qui II § 91, V § 40
adfertur, cf. Borghesi II p. 191 (= Klebs ap. Pauly-Wissowa 1, 1
p. 588 sqq. n. 141. 142)

35 a. C.

ὕπὸ δὲ θεοβλαβείας αὐτὸς οὐ ποτε ἐπεχείρησε τοῖς
πολεμίοις, πολλὰ τῆς τύχης εὐκαιρα παρεχούσης, ἀλλ'
ἡμύνετο μόνον.

598 καὶ Πομπήιος μὲν τοιόσδε γενόμενος ἐαλώκει, Τί- 14
τιος δὲ τὸν μὲν στρατὸν αὐτοῦ μετεστράτευσεν Ἀν- 5
τωνίῳ, αὐτὸν δὲ Πομπήιον, τεσσαρακοστὸν ἔτος βιοῦντα,
ἐν Μιλήτῳ κατέκτανεν, εἴτε δι' αὐτοῦ, μηνίων ἄρα τῆς
ποτὲ ὕβρεως καὶ ἀχάριστος ἐς τὴν ἔπειτα εὐεργεσίαν
599 γενόμενος, εἴτε καὶ ἐπιστελλαντος Ἀντωνίου. εἰσὶ δ'
οἱ Πλάγκον, οὐκ Ἀντώνιον λέγοντες ἐπιστεῖλαι, [καὶ 10
νομίζουσιν] ἄρχοντα Συρίας, καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐπι-
τετραμμένον ἐς τὰ ἐπείγοντα ἐπιγράφειν τὸν Ἀντώνιον
600 καὶ τῇ σφραγίδι χρῆσθαι. καὶ Πλάγκον δὲ γράψαι
νομίζουσιν οἱ μὲν συνειδότες Ἀντωνίου καὶ αἰδουμένου
γράψαι διὰ ὄνομα τοῦ Πομπηίου καὶ διὰ Κλεοπάτραν, 15
εὖνως ἔχουσιν τῷ Πομπηίῳ διὰ τὸν πατέρα Μάγνον,
οἱ δὲ αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ Πλάγκον, τάδε αὐτὰ συνιδόντα
καὶ φυλαξάμενον, μὴ τὴν αἰσίαν Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος
ἐς ἀλλήλους αἰδῶ Πομπήιος καὶ Κλεοπάτρα Πομπηίῳ
συνεργοῦσα ἀνατρέψαιεν.

20

601 ἀλλὰ Πομπήιος μὲν ἐτεθνήκει, Ἀντώνιος δὲ αὖθις 14

6 τὸν ante Πομπήιον add. a 9sq. εἰσὶ δ' οἱ — λέγονσιν scr.
Bk., fort. recte; idem del. καὶ νομίζουσιν; sunt qui — existiment C,
οἱ λέγοντες non vertens; verba tradita frustra tenere studet Kratt
p. 49 11 sq. ἐπιτετραμμένον] ἐπιτεταγμένον a 12 γράφειν
ἀντώνιον V 14 αἰδούμενον i 17 συνιδότα b, συνειδότα ci.
Mend., inut. 18 αἰσίαν scripsi, αἰτίαν libri, ἔτι οὖσαν scr.
Mend. Fort. αἰτίαν delere praestat 19 αἰδῶ Mend., διδῶ
Οἱ, διδῶ Πομπήιος καὶ om. C; τὴν αἰτίαν v. 18 servato Schw.
delendum ci. διδῶ, v. 20 scribens ἀναθρέψαιεν, haud probabiliter
20 ἀνατρίψειεν O

6 τεσσαρακοστὸν] improbatur Hitze (v. ad § 454) p. 2 sqq.
7 ἐν Μιλήτῳ] item Strab. 3, 2, 2, captus autem est ἐν Μιδαεῖᾳ
τῆς Φρυγίας, cf. Cass. D. 49, 18, 4

ἐς Ἀρμενίαν ἐστράτευσεν, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ Ἰλλυριοῦς,
 οἳ τὴν Ἰταλίαν ἐλήστευον, οἳ μὲν οὐχ ὑπακούσαντες
 πρὸς Ῥωμαίων, οἳ δ' ἐν τοῖς ἐμφυλίοις ἀποστάντες.
 καὶ μοι ἔδοξε τὰ Ἰλλυρικά, οὔτε ἀκριβῶς γενόμενά 602
 5 μοι γνῶριμα οὔτε συντελοῦντα μῆκος ἰδίας συγγρα-
 φῆς οὔτε χῶραν ἔχοντα ἐτέρωθι λεχθῆναι, τοῦ χρόνου,
 καθ' ὃν ἐλήφθησαν, συνάγοντος αὐτὰ ἐς τέλος, προ-
 αναγράφαι καὶ ὑποθεῖναι αὐτὰ τῇ ὁμῳ Μακεδονικῇ.

1 ἐστράτευσεν cum a scr. Mend., fort. recte 6 sq. τοῦ
 χρόνου καθ' ὃν ἐλήφθησαν· ἔδοξε δὲ συνάγοντος i (in a ἔδοξε
 δὲ notata); ἐπὶ τὸν χρόνον — συνάγοντι ci. Dominicus (v. ad
 IV § 560) p. 14 adn. 36 coll. Illyr. c. 30, <ἀπὸ> τοῦ χρόνου —
 συνάγοντι Schw., quod Mend. probavit, pro ἐλήφθησαν prae-
 terea coniciens ἐξήφθη. Subaudiens ad ἐλήφθησαν οἱ Ἰλλύριοι,
 inseruerim <μέχρι> ante τοῦ χρόνου, et συνάγοντος (sc. ἐμοῦ)
 nescio an sit Appiani; item Kratt p. 32, nisi quod τοῦ χρόνου
 dependere putat a προαναγράφαι, fort. recte

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI.

Wissenschaftliche Ausgaben griechischer und lateinischer Schriftsteller

im Verlage von

B. G. Teubner in Leipzig.

Sammlung wissenschaftlicher Kommentare zu griechischen und römischen Schriftstellern.

Aetna. Von S. Sudhaus. geh. *M.* 6.—, in Leinw. geb. *M.* 7.—
Lucrez Buch III. Von R. Heinze. geh. *M.* 4.—, in Leinw. geb. *M.* 5.—
Sophokles Elektra. Von G. Kaibel. geh. *M.* 6.—, in Leinw. geb. *M.* 7.—
P. Vergilius Maro Aeneis Buch VI. Von E. Norden. geh.
M. 12.—, in Leinw. geb. *M.* 13.—
Griechische Apologeten. Von J. Geffcken. [U. d. Pr.]

Kritische und kommentierte Ausgaben.

Neue Erscheinungen.

Corpus glossariorum Latinorum. Vol. VII. Fasc. II: Index
Graecolatinus. Confecit W. Heraeus. Accedit Index
Anglosaxonicus ab eodem compositus. gr. 8. geh. *M.* 12.—
Ennianae poesis reliquiae. Iteratis curis rec. I. Vahlen. gr. 8.
geh. *M.* 16.—
Grammatici Graeci. Pars III. Scholia in Dionysii Thracis artem
grammaticam rec. A. Hilgard. geh. *M.* 36.—
Hesiodi carmina. Accedit Homeri et Hesiodi certamen. Rec.
A. Bzach. geh. *M.* 18.—
Lucilii carminum reliquiae. Rec. enarr. C. Fr. Marx. Vol. I.
Prolegomena Testimonia fasti Luciliani carminum reliquiae
indices. gr. 8. geh. *M.* 8.—, geb. *M.* 10.60. Vol. II. Commen-
tarius. gr. 8. geh. *M.* 14.—, geb. *M.* 17.—
Stoicorum veterum fragmenta coll. I. ab Arnim. Vol. I. geh. *M.* 8.—,
Vol. III. geh. *M.* 12.—
Thucydidis historiae rec. C. Hude. Tom. I. geh. *M.* 10.—. Tom. II.
geh. *M.* 12.—

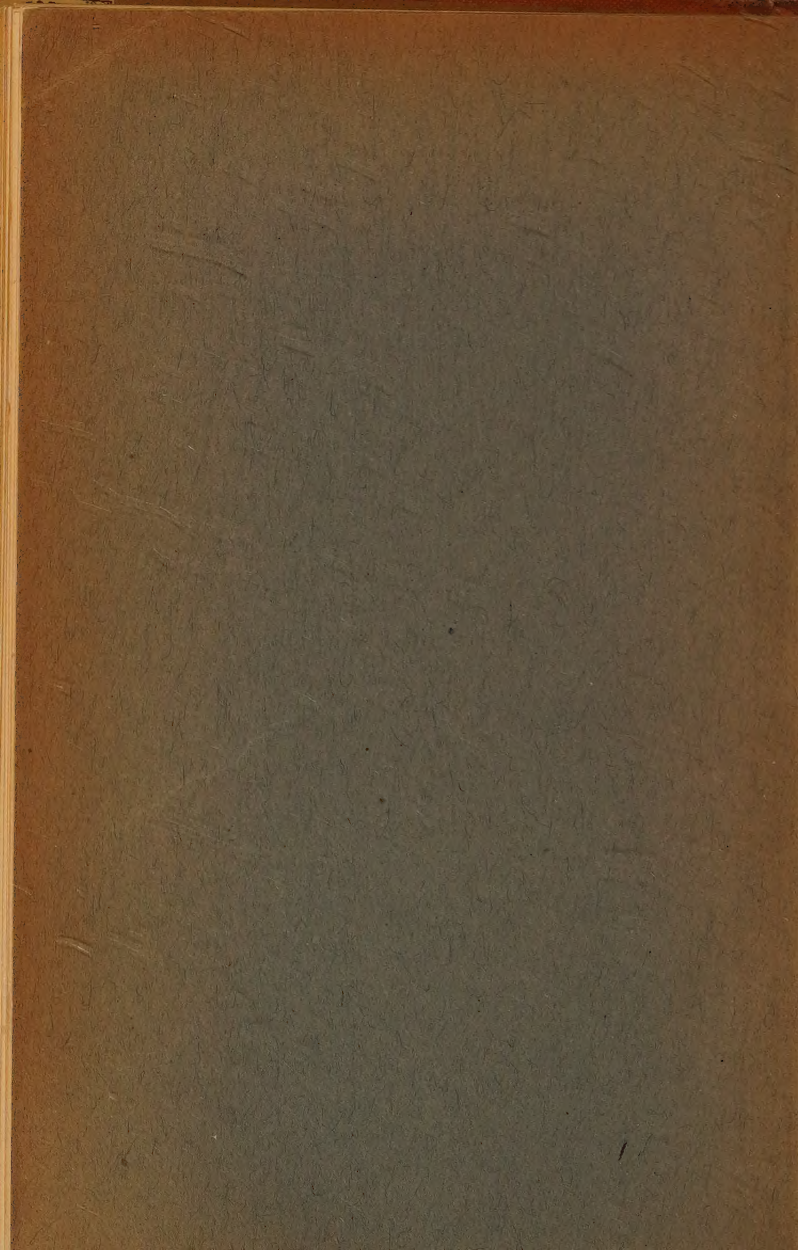
Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana.

Neue Erscheinungen.

Aleiphronis Rhetoris epistol. libri IV. Ed. M. A. Schepers.
geh. *M.* 3.20, geb. *M.* 3.60.
Antonini, Marci, imperatoris commentariorum quos sibi ipsi
scripsit libri XII. Iterum rec. I. Stich. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 2.80.
Apulei opera quae supersunt. Vol. II. Fasc. I. Apulei
Platonici Madaurensis pro se de magia liber (Apologia).
Rec. Rud. Helm. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 2.80.
Augustini. Sancti Aurelii, Episcopi, de civitate Dei libri XXII.
Tertium rec. B. Dombart. Vol II: Lib. XIV—XXII. geh.
M. 4.20 geb. *M.* 4.80.
Bacchylidis carmina ed. Fr. Blass. Ed. III. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 2.90.
Didymus de Demosthene edd. H. Diels et W. Schubart. geh.
M. 1.20, geb. *M.* 1.50.
Diodori bibliotheca historica. Rec. C. Th. Fischer. Vol. IV.
geh. *M.* 6.—, geb. *M.* 6.60.
Donati, Tiberi Claudii, Interpretationes Vergilianae. Ed.
H. Georgii. Vol. I: Aen. I—VI. geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 13.—.
Donati, Aeli, quod fertur commentum Terenti. Acc.
Eugraphi comm. et Scholia Bembina. Rec. P. Wessner.
Volumen II. geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 12.80.

- Dionysii Halicarnasei opuscula edd. H. Usener et L. Radermacher. Vol. II. Pars I. geh. *M.* 7.—, geb. *M.* 7.60.
- Gai institutionum commentarii quattuor. Ed. E. Seckel et B. Kuebler. geh. *M.* 2.80, geb. *M.* 3.20.
- Galen de temperamentis (*π. χαρασμών*) libri III rec. G. Helmreich. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 2.80.
- Georgii Monachi Chronicon. Ed. C. de Boor. Vol. II. geh. *M.* 10.—.
- Herondae mimiambi Quartum edidit O. Crusius. Ed. min. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 2.80.
- Hesiodi carmina rec. A. Rzach. geh. *M.* 1.50, geb. *M.* 2.—
- Inscriptiones Graecae ad inlustrandas dialectos selectae. Scholarum in usum edidit F. Solmsen. geh. *M.* 2.—, geb. *M.* 3.—
- Libanii opera rec. R. Foerster. Vol. II. geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 12.80.
- Mythographi Graeci. Vol. III. Fasc. I. Pseudo-Eratosthenis Catasterismi rec. A. Olivieri. geh. *M.* 1.20, geb. *M.* 1.60.
- Vol. III. Fasc. II: Palaephati *Περὶ ἀπίστων*. Heracliti qui fertur libellus *Περὶ ἀπίστων*. Excerpta Vaticana (vulgo Anonymus de incredibilibus). Ed. N. Festa. geh. *M.* 2.80, geb. *M.* 3.20.
- Nonii Marcelli de compendiosa doctrina libros XX ed. W. M. Lindsay. 3 voll. geh. *M.* 17.20, geb. *M.* 19.—
- Pausaniae Graeciae descriptio. Rec. Fr. Spiro. Vol. I/III, libros I—X et indices continens. geh. *M.* 7.60, geb. *M.* 9.20.
- Polybii historiae. Ed. Th. Büttner-Wobst. Vol. I. Ed. II. geh. *M.* 4.40, geb. *M.* 5.—. Vol. IV. geh. *M.* 5.—, geb. *M.* 5.60. Vol. V. (Appendix). geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 3.—
- Procli Diadochi in Platonis Timaeum commentaria ed. E. Diehl. Vol. I. geh. *M.* 10.—, geb. *M.* 10.80. Vol. II. geh. *M.* 8.—, geb. *M.* 8.60.
- in Platonis rem publicam commentarii ed. G. Kroll. Vol. I. geh. *M.* 5.—, geb. *M.* 5.60. Vol. II. geh. *M.* 8.—, geb. *M.* 8.60.
- Procopii Caesariensis opera omnia. Rec. I. Hauri. Vol. I. geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 12.60. Vol. II. geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 12.60.
- Pseudacronis scholia in Horatium vetustiora rec. O. Keller. 2 voll. geh. *M.* 21.—, geb. *M.* 23.—
- Ptolemaei, Claudii, opera quae exstant omnia. Vol. I. ed. I. L. Heiberg. Pars II, libros VII—XIII continens. geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 13.—
- Quintiliani quae feruntur declamationes XIX maiores. Ed. Georgius Lehnert. geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 12.60.
- Scholia vetera in Pindari carmina rec. A. B. Drachmann. Vol. I. Scholia in Olympionicas. geh. *M.* 8.—, geb. *M.* 8.60.
- Senecae, L. Annaei, opera quae supersunt. Vol. I. Fasc. I. Dialogorum II. XII ed. E. Hermes. geh. *M.* 3.20, geb. *M.* 3.80.
- tragoediae edd. R. Peiper et G. Richter. geh. *M.* 5.60, geb. *M.* 6.20.
- Statius, P. Pap. Vol. I. Silvae ed. Klotz. geh. *M.* 2.—, geb. *M.* 2.50.
- Theodoret Graecarum affectionum curatio. Rec. J. Raoder. geh. *M.* 6.—, geb. *M.* 6.60.
- Thucydidis historiae rec. C. Hude. Vol. I/II: libri I—VIII. Ed. minor. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 3.60.
- Ed. maior. geh. *M.* 4.80, geb. *M.* 6.—
- P. Vegeti Renati digestorum artis mulomedicinae libri ed. E. Lommatzsch. geh. *M.* 6.—, geb. *M.* 6.60.

BENEDICTINE UNIVERSITY LIBRARY

881A6H.M

C001 V002

APPIANI HISTORIA ROMANA LIPSIAE

3 2811 00084 2841

Y0-BIU-065

